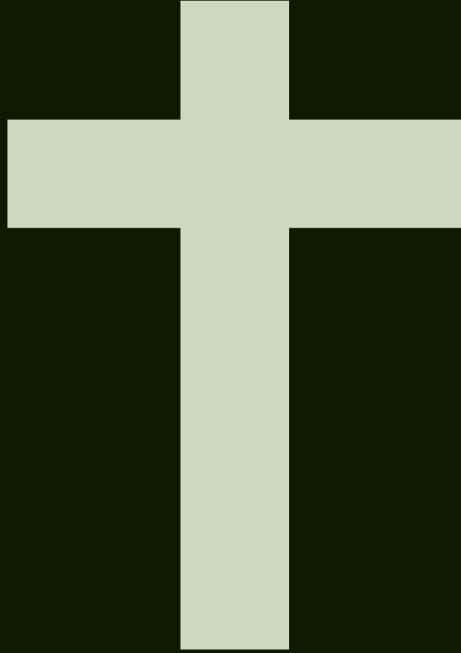

Ndose Kɔɔ Laka, Buku 'ba Tisaki ni Tɔɔ to Lɔmu

La'ja 'Ba Yɛsu Kurisitɔ ɪere Ze

Jur Modo: Ndose Kɔɔ Laka, Buku 'ba Tisaki ni Tɔɔ to Lɔmu

La'ja 'Ba Yɛsu Kurisitɔ ɪere Ze New Testament+

**Ndose Kɔɔ Laka, Buku 'ba Tisaki ni Tɔɔ to Lömu La'ja 'Ba Yësu Kurisitö
Nere Ze
Jur Modo: Ndose Kɔɔ Laka, Buku 'ba Tisaki ni Tɔɔ to Lömu La'ja 'Ba Yësu Kurisitö Nere
Ze New Testament+**

copyright © 1998 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Jur Modo)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
4cdbc69b-5207-55d8-8df2-e743cba8dc07

Contents

Tisaki	1
Tɔdɔ	61
Matayo	107
Marako	151
Luka	178
Yowani	222
Ndɔbɔ 'Ba Bɔ Laja	261
Romo	307
1 Korinito	326
2 Korinito	343
Galatiya	355
Epeso	362
Pilipöyï	368
Kɔlɔse	373
1 Tesalonika	377
2 Tesalonika	381
1 Timatiyo	384
2 Timatiyo	390
Tito	394
Pilemona	397
Ebere	398
Yakoba	411
1 Pitörö	417
2 Pitörö	423
1 Yowani	427
2 Yowani	432
3 Yowani	433
Yuda	434
Tileme	436

Buku 'Ba TISAKI

To'ba Doliŋo

^I Di bi tisaki mo Boko'ba o'ba mitoro ni ti doliŋo. ^{II} Tine doliŋo ngi du tara kinza bi to mo, mandolu ma do kiteli na kutu'bo do matiri 'ba mini. Kina Nyi Koto Laka 'ba Boko'ba na koloma ro tilingere kebe bi do mini. ^{III} Tine Boko'ba iya te, "I'di bi koro kedii." Kina bi koro kodo ngi. ^{IV} Boko'ba ti mi keyi go ame bo konggo 'deni kedii laka, na bo koza bi koro yaga di ro mandolu. ^V Bo ideki bi koro ro bi kezee kina bo ideki mandolu nima ngi ro korondo. Tine na dokopiyari kiteli donbo kuyi roni. Ama na ro to'do ma dogba.

^{VI} Tine Boko'ba iya te, "I'di a moto kedii mi zana mini 'do koza mi mini yaga bi riyoo." ^{VII} Kina bo ko'do a moto koza mini ame beri di ro ma koloma toro 'do ka'di nima. Kina ko'do roni ngi tara. ^{VIII} Boko'ba ideki wa nima ro mitoro. Tine na dokopiyari kiteli donbo kuyi roni. Ama na ro to'do ma do riyoo.

^{IX} Tine Boko'ba iya te, "I'di mini ma beri nime kototo kpenni bi koto, kina i'di yayi ma sari kodo." Kina ko'do roni ngi tara. ^X Bo ideki yayi ma sari ro doyayi, kina bo ideki mini ma kototo kpenni bi koto naga nima ro yopo. Boko'ba ti mi keyi go ame bo konggo 'deni kedii laka. ^{XI} Tine Boko'ba iya te, "I'di doyayi koja dokomali wa ma kedii kotu naga, dokomali wa ma kedii kana ro 'jo ti ma kedii kana 'benni ro dongeri naga." Kina ko'do roni ngi tara. ^{XII} Doyayi oja dokomali wa ma kedii kotu naga, dokomali wa ma kedii kana ro 'jo ti ma kedii kana 'benni ro dongeri naga 'do lijee pili kana go kine lijee ga. Boko'ba ti mi keyi go ame bo konggo 'deni kedii laka. ^{XIII} Tine na dokopiyari kiteli donbo kuyi roni. Ama na ro to'do ma do mota.

^{XIV} Tine Boko'ba iya te, "I'di bi koro kedii mitoro go koza bi kezee di ro korondo. I'di lijee kedii ro akileme bi kezee ti komo koo gbi ti to'do 'ba 'do karama pili kisasi ronnii." ^{XV} I'di lijee toyi bi di mitoro kako doyayi." Kina ko'do roni ngi tara. ^{XVI} Boko'ba

i'di bi koro lobu kedii riyoo. Bo i'di kada 'beni ro ma lobu ro nere 'ba do bi kezee, tine nyepe 'beni ro nere 'ba do korondo. Kina bo ki'di kelo ni gbi. ^{XVII} Bo i'di bi koro naga nime mitoro 'do koyi bi doyayi ^{XVIII} 'do kedii ro nere 'ba do bi kezee ni ti korondo, go koza bi koro yaga di ro bi kolu. Boko'ba ti mi keyi go ame bo konggo 'deni kedii laka. ^{XIX} Tine na dokopiyari kiteli donbo kuyi roni. Ama na ro to'do ma do sowa.

^{XX} Tine Boko'ba iya te, "I'di wa ame ga ti didi yimo ne konzi koso mi mini, kina i'di yali kopu ti kebe toro." ^{XXI} Kina Boko'ba ko'ba dokomali kuruku lobu 'ba mi mini ti wa moto ga ame ti didi yimo ne ame ga pili kedii kele kebe mi mini ti dokomali yali pili. Boko'ba ti mi keyi go ame bo konggo 'deni kedii laka. ^{XXII} Kina bo ko'do yeyi zinni, iya te, "Arake konzi kogba mi mini, kina yali go kara konzi mi doyayi." ^{XXIII} Tine na dokopiyari kiteli donbo kuyi roni. Ama na ro to'do ma do muyi.

^{XXIV} Tine Boko'ba iya te, "I'di doyayi koja dokomali yeri pili, yeri 'ba liŋo ti 'ba mokoo, ti wa ma titi ma kedii kele kebe beri naga." Kina ko'do roni ngi tara. ^{XXV} Boko'ba o'ba dokomali yeri 'ba liŋo pili ti 'ba mokoo, ti wa ma titi ame ga pili kedii kele kebe beri mi doyayi naga. Boko'ba ti mi keyi go ame bo konggo 'deni kedii laka.

^{XXVI} Tine Boko'ba iya te, "I'di do'ba bilaka lesi kozo ze te, 'do lijee kedii ti koozi kakpa do kenze 'ba mi mini, do yali ma kedii kopu kebe toro, do yeri 'ba liŋo ti 'ba mokoo, pili do wa ma kedii kele kebe beri mi doyayi naga." ^{XXVII} Kina bo ko'ba bilaka lesi go kine abo 'ba Boko'ba 'do lijee kedii kozo bo tara. Bo o'ba lijee ro botoni ni ti 'ja. ^{XXVIII} Kina bo ko'do yeyi zinni, iya te, "Arake konzi kogba mi doyayi pili, kinda'bake koozi kakpa 'ba domo. Mi'di ye tedi ti koozi kakpa do kenze 'ba mi mini, do yali ma kedii kopu kebe toro, do wa pili ma ti didi ame ga kedii kilingere mi doyayi." ^{XXIX} Bo iya te, "Mi'di wa ame ga kedii kana ro 'jo ne 'deni ziye mi doyayi pili gbi ti ma kedii kana ro dongeri naga ziye ro akonyo. ^{XXX} Tine zi yeri 'ba mi doyayi pili, ti yali ma kedii kopu kebe toro, ti wa ma titi kedii

kele kebe bēri mī dōyayi ame ga pili ti didi yīmo ne, mī'di mbili wa ma kunzi 'deni zinni rō akonyo." Kina ko'do rōni ngi tara. ^{XXXI} Boko'ba ongo wa ame ga pili bo ko'ba ne, kina bo ti mī kēyi gomo. Tine na dokopiyari kiteli donbo kuyi rōni. Ama na rō tō'do ma do modokoto.

II

^I Tine ote to'ba mitoro ni ti dōyayi 'deni pili ti wa mo ga ame bo kiyija ne. ^{II} Mī tō'do do modomoriyō tine Boko'ba ote ndobo pili abo ga ma bo ko'do 'deni, na bo kindawo rō bo mī tō'do nima. ^{III} Go kō'du mo na bo ko'do yēyi zi tō'do do modomoriyō koweli yaga rō tō'do ma laka, rōmōyi mī kada nima na bo Boko'ba kindawo rō bo di pōtō ndobo pili abo ga ame bo ko'do 'ba to'ba wa pili ne. ^{IV} Tisaki ame 'do ki'di mitoro ni ti dolijo ko'ba rōni ne na kozo wa nima tara.

Mī kada ma nere Boko'ba ko'ba mitoro ni ti dolijo, ^V a mōto rō ngēri ni inza kina kupō otu dē gbī rōmōyi bo i'di tōro dē gba ka'di, kina botō mōto inza gbī ma 'do korō'do yayi. ^{VI} Tine mini oloma tunzu'di kako di mī yayi bēri kiya'ji dōyayi. ^{VII} Tine na nere Boko'ba kogba yayi di mī dōyayi ko'ba rō bilaka, kina bo kome lili 'ba ti'di didi kano mo kina bilaka nima ngi ti didi yīmo.

Nyaka 'Ba Edene

^{VIII} Tine na nere Boko'ba kidiyē nyaka mī Edene kapa kari yibi. Kina bo ki'di bilaka tōnē bo ko'ba ne koloma yīmo yayi. ^{IX} Bo i'di dokomali ngēri ma kinē kele ame ga kēdi kana dōngēri ma kele rō akonyo ne kōtu di mī yayi mī go bi nima yayi. Mī zana nyaka nima ngēri ēdi yayi rō ngēri 'ba ti'di didi tine mōto rō ngēri 'ba ti'di 'do tikali wa ma laka ni ti wa ma kēnyē. ^X Yōpō oga rōni kolo kebe mī Edene kiya'ji mī nyaka nima. Di gōnyī Edene yayi na koza dōni sowo. ^{XI} Yōpō ma dogba mo na rō ame kidēki rō Pisona ne, olo 'bēni kebe mī dōyayi 'ba Awila. ^{XII} Go bi nima na ti yamo ma kōbōkōbō ma laka kulōwō teyi gbī ti ama kato kele ti lele ma kinē kōbō naga. ^{XIII} Yōpō ma mī riyō mo na rō Giyona, olo 'bēni kebe mī dōyayi 'ba Kusa

pili. ^{XIV} Tine yōpō ma mī mota mo na rō Idekele, olo 'bēni kebe kapa Asura ma kari yibi. Yōpō ma mī sowo mo na rō Epurate.

^{XV} Kina nere Boko'ba ki'di bilaka tōnē mī nyaka 'ba Edene yayi to'do ndobo yīmo gbī tongo gomo. ^{XVI} Nere Boko'ba ose gomo zi bo nima, iya te, "Dōngēri 'ba mī nyaka nime pili onyo rō do ngōlō, ^{XVII} tine ngēri 'ba 'do ti'di tikali wa ma laka ni ti wa ma kēnyē nima kinza konyo dē, odo konyo mī kada mo to nima yo na kēddi kolē ngi yaga."

^{XVIII} Tine nere Boko'ba iya te, "Ele dē 'do bo nime koloma nge kutu ni te, mēdi mo'do lēpi bo ma koriya ti bo 'do ko'do ndobo ti bo." ^{XIX} Kina Boko'ba kogba yayi di mī dōyayi ko'ba dokomali yēri pili rō gomo ti yali pili ko'de kako zi bilaka tōnē 'do konggo odo bo ti kidēki mōyi mo ga rō wa'di. Go kō'du mo na mōyi ame ga pili bo kidēki wa naga nima timo ne na korō ngi rō mōyi mo ga. ^{XX} Kina bo nima koyi mōyi ngi do yali pili kpaki ti yēri pili. Tine ma koto mōto mo te inza du rō lēpi ma laka ame ngi 'do ko'do ndobo ti bo.

^{XXI} Tine na nere Boko'ba ki'di tō'do ma kinza kiya kinda'ba bo tōnē ngi. Kina odo bo nima kō'do 'deni tara tine na bo kogba komo liye mo ma koto di kpa yoki mo kololi pōtō mo teyi. ^{XXII} Kina bo ko'ba liye tōnē bo kogba ne rō 'ja ko'de kako zi bo nima. ^{XXIII} Bo tōnē iya te, "Ee, ame na 'deni rō kilinba di mī kilinba ma, yida di mī yida roma, ti kidēki mōyi ni rō 'ja, rōmōyi ogba loko di rō botōni."

^{XXIV} Go kō'du mo na me 'do kō'bō 'deni zi botōni kēdi kēnyī di yoki 'bu ni ni ti mōni, kari kodō'bo rōni ti 'ja 'bēni kina lījē kpaki riyō 'deni rō a koto.

^{XXV} Mī kada nima bo nima lījē ti 'ja mo nima kpaki rō go nbululu, tine rōnni aya dē.

III

Tako 'Ba Lende Kēnyē

^I Murē na rō yēri ma kēnyē kandi kebe yēri ma laki mōto ga ame pili nere Boko'ba ko'ba ne. Bo ititi 'ja nima, iya te, "Boko'ba iya ngi ziye rō ma laka tēgē

kinza konyoke dönggëri 'ba mi nyaka nime dë?"

II 'Ja nima iya te, "Dönggëri 'ba mi nyaka nime pili dëdi donyo, III tine ngëri ma mi zana nyaka nime 'dë Boko'ba iya te kinza donyo dë, kina kinza dosa rómo dë gbï. Ddo donyo dëdi dölë."

IV Murë iya zi 'ja nima, iya te, "Bëti na, öleke dë. V Boko'ba iya tara römöyï bo ikali ddo konyoke kómoye ëdi kopo këddike gbï kozo bo Boko'ba tara tikali wa ma laka ni ti wa ma kënyë."

VI Kina ddo 'ja nima konjo ngëri tönë ngi ro akonyo ma laka, kinë mo gbï ro ma kele, kina gbï ro ngëri ame këdi ki'di wa tikali lende tine, loko ite'de ma kana mo ngi konyo, kina loko ki'di moto gbï zi më'dë ni konyo. VII Kina ddo lijë konyo 'deni tine kómönni opo ngi lijë kikali ma lijë këdi ro go nbululu. Kina lijë kuru mbili këlu ngi kutu'bö gönni.

VIII Mi dokopiyari 'deni tine na lijë kuwö birö nere Boko'ba këdi kilingere kebe mi nyaka yayi. Kina lijë kusu dönni ngi yaga di zi bo mi löngö ngëri. IX Tine nere Boko'ba idëki bo nima, iya te, "Eddi yala?"

X Bo iya te, "Muwö birö yi di mi nyaka bine na ma ro tikere römöyï mëdi ro go nbululu kina me musu doma yaga di ziyi."

XI Boko'ba iya te, "Yë na kiya ziyi kiya te ëddi ro go nbululu? Dönggëri tönë mose gomo ziyi miya te kinza konyo dë ne na konyo 'deni?"

XII Bo nima iya te, "Ja nime ki'di loko tö bine ne loko i'di dönggëri nima 'deni zö monyo."

XIII Kina nere Boko'ba kititi 'ja nima, iya te, "Wa'di na me ko'do te ne?"

'Ja nima iya te, "Murë na ku'bölu ma ki'di monyo."

Sönö

XIV Nere Boko'ba ilende zi murë, iya te, "Go kö'du nime ko'do ne ni 'deni ti sönö di mi löngö yëri ma laki naga nime pili. Ti kele 'bëyi ti do miyi. Ti konyo 'bëyi ro lupu mi kada 'ba loma 'bi pili. XV Mëdi mi'di ye ko'jike roye ti 'ja nime. Mi löngö

kupö yi ti kö'bö ro ya ti 'bëni. Lijë ti kututu döyi kina ti kuyi kpëyi koga burutu lijë."

XVI Tine Boko'ba iya zi 'ja nima, iya te, "Mëdi mi'di gomo ma löbu këdi ziyi mi löyö, kina ti köyö kole ngi ro ma ko'co ti gomo. Tine pele tara ni gba 'biri to'doko më'dë yi. Kina bo ti këdi ro bo döyi."

XVII Tine zi botoni mo bo iya te, "Ebe kuwö do 'ja 'bi ki'di konyo dönggëri nime mose gomo ziyi, miya te, kinza konyo dë ne. Go kö'du mo sönö ëdi 'deni mi yayi. Ti ko'do ndobo ti gomo ti'di yayi koja akonyo ziyi mi kada 'ba loma 'bi pili. XVIII Yayi ti koja kono ti wuru kina ti konyo döyilo 'ba yi mökö. XIX Ti ko'do ndobo ti tende 'ba röyi ti'di yayi koja akonyo ziyi nbo kömö mi kada 'bi kileki mi yayi nime kogba yi di yimo ne. Ni yayi na kina ti kileki gbï mi yayi."

Möyi Awa

XX Bilaka nima ro Adama ne idëki möyi 'ja abo nima ro Awa, 'jo 'ba lende mo tégë "Ma didi," römöyï loko na ro ma 'ba bilaka lesi pili. XXI Kina nere Boko'ba ko'do kilaka ro bonjo zi Adama ni ti 'ja abo kusu gönni.

Toga Adama Ni

XXII Tine nere Boko'ba omeri iya te, "Bilaka nime 'deni kozo ze tikali wa ma laka ni ti ma kënyë. Ola bo dë kpe bine kinza bo kari koja közi bo kite'de dönggëri ma 'ba ti'di didi nima ra gbï konyo kinza ki'di bo koloma kö'bö ro nburunburu." XXIII Kina bo koga Adama ni ngi yaga di mi nyaka 'ba Edene kari toro'do yayi ma tönë kogba bo di yimo ne. XXIV Bo oga bilaka nima yaga di mi nyaka nima yayi kina bo ki'di malayika 'ba toda bi kapa ma kari yibi gbï ti mbele ma köbö ro pa'do kö'bö tuyi kpëni kungunjo do bi toko toda bi di ro ngëri 'ba ti'di didi nima.

IV

Kayina Ni Ti Abele

I Adama ni inda'ba dönni ti 'ja abo Awa kina loko komo köyö kole botoni. Loko iya te, "Mo'ja kole 'deni ti konyi 'ba Boko'ba." Kina loko kidëki möyi mo ngi ro Kayina,

ame kiya te “Mo'ja 'deni.” II Di pötö mo 'böwu na loko köyö löndö mo Abele. Tine Abele ro bo koda kamölö, Kayina 'ba bo ro bo korö'do nyaka.

III Mi kada motö tine na Kayina ko'de wa 'ba mi nyaka abo ro kpa közi zi Boko'ba. IV Abele o'de 'ba bo ro kole kamölö abo ame ga ro do tapi ne, kumu ko'de bi ma lakalaka mo ga ro kpa közi zi Boko'ba. Kina Boko'ba ti mi këyi ro Abele kuti go kpa közi ki'di mo, V tine ilagi yaga di ro Kayina ti kpa közi ki'di ma 'ba bo. Go kö'du mo na Kayina kënyi ngi ro 'diri koworo röni.

VI Boko'ba iya te zi Kayina, “Wa'di na ni ro 'diri tara gomo? Wa'di na koworo röyi kulöwö tara gomo? VII Ma këdi ko'do ra laka dene inza kuti göyi? Kina me odo ko'do de laka lende kënye oro döni 'deni noli kpadöri 'bi, o'doko 'do ka'da yi ne tine ti ka'da bo ngi.”

VIII Kayina iya te zi bo löndö bo Abele, “Ako dari mi nyaka.” Di mi nyaka yayi na Kayina kuyi kpëni ngi do löndö bo Abele kupö yaga.

IX Boko'ba ititi bo, iya te, “Löndö yi Abele edi yala?”

Bo iya te, “Mikali de. Ma na ro mambilëni 'ba löndö ma mo?”

X Boko'ba iya te, “Go wa'di na ko'do wa nime te? Birö 'ba roma löndö yi udu 'deni di mi yayi nbö kömö mbili ma kozo birö ame këdi kudu 'do kopi dokolo mo ne. XI Usönö yi 'deni di mi yayi nime kobe kpëni 'deni tuwë roma löndö yi di köziyi ne. XII Odo korö'do pele inza koja wa kpe ziyi. Ti koloma ro bo kinza liño tulë kebe mi doyayi.”

XIII Kayina iya zi Boko'ba, iya te, “Karama nime kodö döma ne 'deni ngi ro do kiteli mo'bo de 'do tombi mo. XIV Oga ma 'deni tone yaga di ro torö'do yayi, kina gbi 'deni yaga di kömöyi. Ma 'deni ro bo kinza liño tulë kebe mi doyayi, boto moto ame kondoso tö ne ti kupö ma ngi.”

XV Boko'ba iya te, “Inza tara, odo boto mo kupö yi, mëdi modö karama ma do kiteli dömo nbö mi modomoriyö kpa dokolo mo.”

Kina Boko'ba ko'do kinë ro Kayina 'do kota gomo di zi boto ame kondoso timo ne

di bi tupö mo. XVI Kina Kayina kënyi ngi kari yaga di komo Boko'ba kari koloma mi doyayi motö kidëki ro “Tulë” kapa Edene ma kari yibi.

Kupö Kayina

XVII Kayina ni inda'ba dönni ti 'ja abo di yayi na loko komo köyö Enoka. Mi kada nima na Kayina kubö gawo koyi möyi kole abo Enoka dömo. XVIII Kina Enoka köyö Irada, Irada öyö Mëkuyëlë, Mëkuyëlë öyö Mëtusëla, Mëtusëla öyö Lemeke. XIX Tine Lemeke ogbe 'ja riyo ro Ada ni ti Zila. XX Ada öyö Yabala, bo na ro yi lingi 'ba ya ma kinda'ba kabi 'ba yeri këdi koloma mi rö kilaka naga. XXI Möyi löndö bo ro Yubala, bo na ro yi lingi 'ba ya ame ga ro bo komba tomo gbi ro bo tome more ne. XXII Zila öyö Tubalakayina, bo na ro bo kuku wa pili di mi 'bilëni ni ti yamo. Lëmi bo möyi mo ro Nama.

XXIII Lemeke oba zi 'ja abo ga, iya te, “Ada kpe ti Zila, uwöke döma.

Ojeke mbili ye go wa ma mëdi miya.

Mupö bilaka motö 'deni go to'do wëtö roma.

Mupö yobi 'deni römöyi bo omba ma.

XXIV Ne odo topi dokolo Kayina këdi ti karama mi modomoriyö, dokolo 'ba Lemeke ti këdi ngi kulöwö mi konzi.”

XXV Di pötö tolë 'ba Abele nima Adama ni inda'ba dönni 'deni 'böwu ti 'ja 'bëni, kina loko köyö kole ki'di möyi mo ro Sete, ame tegë “Oja gomo,” römöyi loko iya te, “Boko'ba oja go kole motö 'deni zö pötö Abele ame Kayina kupö ne.” XXVI Kina Sete köyö kole ki'di möyi mo ro Enosa. Mi kada naga nima tine na 'jaa bilaka kisaki tidëki möyi koto laka 'ba Boko'ba mi mötu ko'do.

V

Kupö Adama

I Kupö Adama ga na kozo a nime te.

Mi kada ma Boko'ba ko'ba bilaka lesi, bo o'ba lijë kozo bo tara. II Bo o'ba lijë ro botoni ni ma ti 'ja. Kina bo ko'do yëyi zinni kidëki möyi dönni ro bilaka lesi.

III Kina ɔɔ Adama koloma 'deni ko'do kɔmɔ kɔɔ kuluku riyɔ kɔɔɔ dɔmɔ 'butɛ mota (130) tine, bo ɔyɔ kole gbɛ kɔɔɔ kinɛ bo tara. Kina bo ki'di mɔyɛ mo rɔ Sete. IV Di pɔtɔ tɔyɔ Sete nime, Adama oloma ko'do kɔmɔ kɔɔ 'bɔwu kuluku 'butɛ dɔmɔ dɔɔkɔtɔ (800) bo kɔyɔ kole bɔtɔni mɔtɔ ga gbɛ ti yitɔti. V Mɛ kada ma bo kɛdi kɔlɛ tine kɔmɔ kɔɔ 'ba loma abo 'deni pili kuluku 'butɛ dɔmɔ dɔmɔ kɔɔɔ dɔmɔ 'butɛ mota (930).

VI Kina ɔɔ Sete koloma 'deni ko'do kɔmɔ kɔɔ kuluku riyɔ kɔɔɔ dɔmɔ muyi (105) tine, na bo kɔyɔ Enosa. VII Di pɔtɔ tɔyɔ Enosa nime Sete oloma ko'do kɔmɔ kɔɔ 'bɔwu kuluku 'butɛ dɔmɔ dɔɔkɔtɔ kɔɔɔ dɔmɔ modɔmɔriyɔ (807) bo kɔyɔ kole bɔtɔni mɔtɔ ga gbɛ ti yitɔti. VIII Mɛ kada ma bo kɛdi kɔlɛ tine kɔmɔ kɔɔ 'ba loma abo 'deni pili kuluku 'butɛ dɔmɔ dɔmɔ kɔɔɔ dɔmɔ 'butɛ dɔmɔriyɔ (912).

IX Kina ɔɔ Enosa koloma 'deni ko'do kɔmɔ kɔɔ kuluku kɔtɔ kɔɔɔ dɔmɔ 'butɛ sowɔ (90) tine, na bo kɔyɔ Kenana. X Di pɔtɔ tɔyɔ Kenana nime Enosa oloma ko'do kɔmɔ kɔɔ 'bɔwu kuluku 'butɛ dɔmɔ dɔɔkɔtɔ kɔɔɔ dɔmɔ 'butɛ dɔmɔ (815) bo kɔyɔ kole bɔtɔni mɔtɔ ga gbɛ ti yitɔti. XI Mɛ kada ma bo kɛdi kɔlɛ tine kɔmɔ kɔɔ 'ba loma abo 'deni pili kuluku 'butɛ dɔmɔ dɔmɔ kɔɔɔ dɔmɔ muyi (905).

XII Kina ɔɔ Kenana koloma 'deni ko'do kɔmɔ kɔɔ kuluku kɔtɔ kɔɔɔ dɔmɔ 'butɛ riyɔ (70) tine, na bo kɔyɔ Makalele. XIII Di pɔtɔ tɔyɔ Makalele nime Kenana oloma 'bɔwu ko'do kɔmɔ kɔɔ kuluku 'butɛ dɔmɔ dɔɔkɔtɔ kɔɔɔ dɔmɔ 'butɛ sowɔ (840) bo kɔyɔ kole bɔtɔni mɔtɔ ga gbɛ ti yitɔti. XIV Mɛ kada ma bo kɛdi kɔlɛ tine kɔmɔ kɔɔ 'ba loma abo 'deni pili kuluku 'butɛ dɔmɔ dɔmɔ kɔɔɔ dɔmɔ 'butɛ (910).

XV Kina ɔɔ Makalele koloma 'deni ko'do kɔmɔ kɔɔ kuluku kɔtɔ kɔɔɔ dɔmɔ 'butɛ dɔmɔ (65) tine, na bo kɔyɔ Yarada. XVI Di pɔtɔ tɔyɔ Yarada nime Makalele oloma ko'do kɔmɔ kɔɔ 'bɔwu kuluku 'butɛ dɔmɔ dɔɔkɔtɔ kɔɔɔ dɔmɔ 'butɛ mota (830) bo kɔyɔ kole bɔtɔni mɔtɔ ga gbɛ ti yitɔti. XVII Mɛ kada ma bo kɛdi kɔlɛ tine kɔmɔ kɔɔ 'ba loma abo 'deni pili

kuluku 'butɛ dɔmɔ dɔmɔriyɔ kɔɔɔ dɔmɔ 'butɛ sowɔ dɔmɔ (895).

XVIII Kina ɔɔ Yarada koloma 'deni ko'do kɔmɔ kɔɔ kuluku mota kɔɔɔ dɔmɔ 'butɛ dɔmɔriyɔ (162) tine, na bo kɔyɔ Enoka.

XIX Di pɔtɔ tɔyɔ Enoka nime Yarada oloma ko'do kɔmɔ kɔɔ 'bɔwu kuluku 'butɛ dɔmɔ dɔɔkɔtɔ (800) bo kɔyɔ kole bɔtɔni mɔtɔ ga gbɛ ti yitɔti. XX Mɛ kada ma bo kɛdi kɔlɛ tine kɔmɔ kɔɔ 'ba loma abo 'deni pili kuluku 'butɛ dɔmɔ dɔmɔ sowɔ kɔɔɔ dɔmɔ 'butɛ dɔmɔriyɔ (962).

XXI Kina ɔɔ Enoka koloma 'deni ko'do kɔmɔ kɔɔ kuluku kɔtɔ kɔɔɔ dɔmɔ 'butɛ dɔmɔ (65) tine, na bo kɔyɔ Metosela.

XXII Di pɔtɔ tɔyɔ Metosela nime Enoka ɔ'bɔ nduwɛ mɛ rɔ kɔɔɔ'bo ti Bɔko'ba nɔbɔ kɔmɔ kɔɔ kuluku modɔɔkɔtɔ (300), kina bo kɔyɔ kole bɔtɔni mɔtɔ ga gbɛ ti yitɔti.

XXIII Kada 'ba loma 'ba Enoka pili kɔmɔ kɔɔ kuluku modɔmɔriyɔ kɔɔɔ dɔmɔ 'butɛ dɔmɔ (365). XXIV Bo oloma kɔ'bɔ mɛ rɔ kɔɔɔ'bo ti Bɔko'ba, kina tine bo ari kinda dɛ kpe bo ɔlu nɔgɛ liwo rɔmɔyɛ Bɔko'ba ogba bo 'deni.

XXV Kina ɔɔ Metosela koloma 'deni ko'do kɔmɔ kɔɔ kuluku mota kɔɔɔ dɔmɔ 'butɛ mota dɔmɔ dɔmɔriyɔ (187) tine, na bo kɔyɔ Lemeke. XXVI Di pɔtɔ tɔyɔ Lemeke nime Metosela oloma ko'do kɔmɔ kɔɔ 'bɔwu kuluku 'butɛ dɔmɔ kɔɔɔ dɔmɔ 'butɛ mota dɔmɔriyɔ (782) bo kɔyɔ kole bɔtɔni mɔtɔ ga gbɛ ti yitɔti. XXVII Mɛ kada ma bo kɛdi kɔlɛ tine kɔmɔ kɔɔ 'ba loma abo 'deni pili kuluku 'butɛ dɔmɔ dɔmɔ sowɔ kɔɔɔ dɔmɔ 'butɛ dɔmɔ dɔmɔ sowɔ (969).

XXVIII Kina ɔɔ Lemeke koloma 'deni ko'do kɔmɔ kɔɔ kuluku mota kɔɔɔ dɔmɔ 'butɛ mota dɔmɔriyɔ (182) tine, na bo kɔyɔ kole. XXIX Kina bo ki'di mɔyɛ mo rɔ Nowa, ame kiya te "Kɔnyi," rɔmɔyɛ bo iya te, "Kole nime ti ko'de kɔnyi zize di mɛ gomɔ 'ba ndɔbɔ ze ga ame dɛdi do'do mɛ yayi nime Bɔko'ba kusɔnɔ 'deni ne." XXX Di pɔtɔ tɔyɔ Nowa nime Lemeke oloma ko'do kɔmɔ kɔɔ 'bɔwu kuluku 'butɛ dɔɔkɔtɔ kɔɔɔ dɔmɔ 'butɛ sowɔ dɔmɔ (595) bo kɔyɔ kole bɔtɔni mɔtɔ ga gbɛ ti yitɔti. XXXI Mɛ kada ma bo kɛdi kɔlɛ tine kɔmɔ kɔɔ 'ba loma abo 'deni pili kuluku 'butɛ dɔmɔ kɔɔɔ dɔmɔ 'butɛ riyɔ dɔmɔ dɔmɔriyɔ (777).

XXXII Kina ɔɔɔ Nowa koloma 'deni ko'do kɔmɔ kɔɔ kuluku 'butɛ (500) tine, na bo kɔyɔ kole mota rɔ Seme ni ti Ama ti Yepete.

VI

Kada 'Ba Loma

I Kina ɔɔɔ bilaka lesi kara 'deni mi ɔyayi kɔyɔ yitoti tine, II kole ame ga rɔ 'ba Boko'ba ne onɔɔ yitoti 'ba bilaka lesi ele ngi rɔ mbembɛ, kina lijɛ kako kigeli ma kele mo ga rɔ 'ja zinni. III Gɔ kɔ'du mo na Boko'ba kiya te, "Minza mola didi ma kpe koloma rɔ nburunburu mi bilaka, lijɛ yida rɔ 'ba ɔyayi na. Kada 'ba loma 'benni ti korɔ nge kuluku riyɔ kɔɔɔ dɔmo 'butɛ riyɔ (120)."

IV Mi kada naga nima kina gbɛ di potɔ mo kolowani 'ba bilaka motɔ ga oloma mi ɔyayi, lijɛ na rɔ kupɔ kɔyɔ 'ba kole 'ba Boko'ba ga ma ti yitoti 'ba bilaka lesi. Lijɛ na koloma rɔ gonɔga ma dɔ kilɛbi mi kada ma molo tonɛ ga.

V Kina ɔɔɔ Boko'ba konɔɔ lende kɛnyɛ kirasi 'ba bilaka 'deni ngi rɔ mbembɛ mi ɔyayi tine, meri 'ba mi bilaka kɔ'bɔ ngi rɔ ma kɔlu kote kada pili, VI bo ti meri gɔ ame bo ko'ba bilaka ka le ndɛni ki'di mi ɔyayi ne. Kɔ'du mo ɔ'ɔ nbɔ kɔɔɔ dɔki'di bo VII kina bo kiya te, "Mɛdi mote dɔ bilaka naga nime mo'ba ne yaga di mi ɔyayi nime, kpaki ti dɔkomali yɛri ti wa ma titi ti ma kɛdi kele kebe mi ɔyayi bɛri naga ti yali pili. Ma ti meri gɔ ame mo'ba lijɛ ka le ndɛni."

VIII Tine Boko'ba ti mi kɛyi rɔ Nowa.

Nowa

IX-X Ame na rɔ lende 'ba Nowa. Kole abo ga mota rɔ Seme ni ti Ama ti Yepete. Nowa na rɔ bo lende laka ame nge kɔɔ kpɔki di mi lɔngɔ bilaka 'ba mi kada naga nima kinza lende kirasi motɔ. Bo ɔ'bɔ nduwɛ mi rɔ kɔɔ'bo ti Boko'ba. XI Tine ya ma laki pili lende kɛnyɛ mo ga idari 'deni kɔmɔ Boko'ba, kɔzi kasi ko'do 'benni ogba mi ɔyayi 'deni ngi kpaki ti rɔni. XII Boko'ba onɔɔ ɔyayi irasi rɔni 'deni ti lende kɛnyɛ, rɔmɔyi loma 'ba bilaka 'ba ɔyayi pili 'deni ngi rɔ ma kɛnyɛ.

XIII Kina Boko'ba kilende zi Nowa, iya te, "Mo'dɔkɔ 'deni tote dɔ kupɔ bilaka lesi pili yaga, rɔmɔyi kɔzi kasi ko'do 'benni ogba mi ɔyayi 'deni. Gɔ kɔ'du mo mɛdi mote dɔnni kpaki yaga ti ɔyayi. XIV O'do sorope ma lɔbu ziyi di mi ngɛri ma kandi. Oke mi rɔ mo ga kolo yimo ti zibiti gbɛ kebe gɔmo yaga. XV Sorope mo nima o'do kɔzɔ a nime te. Gɔ ma kakpa mo i'di kɛdi dɔkɔmɔ kumɔgu kuluku riyɔ kɔɔɔ dɔmo 'butɛ mota dɔɔmota (133). Gɔmo ma kɔ'bɔ mo i'di kɛdi dɔkɔmɔ kumɔgu 'butɛ riyɔ dɔmoriyɔ. Tiyɔbu ma kari tɔrɔ mo i'di kɛdi dɔkɔmɔ kumɔgu 'butɛ dɔɔmota. XVI Ubɔ dɔmo kola bi gbɔngɔ mbowa mi lɔngɔ dɔ ma tɔrɔ mo. O'do kpadɔri mo kebe yɔki mo. Oke mi rɔ ma kalo mo bi mota rɔ dɔ kudɔ'du.

XVII Mɛdi mi'di mini koso ɔyayi kote dɔ wa ma ti didi yimo naga nime ɔyayi bɛri bine ne pili yaga. Wa 'ba mi ɔyayi nime pili ɛdi kɔlɛ yaga. XVIII Tine mɛdi mo'do pɔri lɔngɔ ze tiyi. Ni 'dɔ kɛki mi sorope ti 'ja 'bi ti kole 'bi ga ti 'ja 'ba kole 'bi ga. XIX-XX Ogba dɔkomali wa ma ti didi yimo naga nime me rɔ riyɔriyɔ tiyi mi sorope gɔ lijɛ kɔmɔ. Ogba dɔkomali yali pili ti yɛri mo ga ti wa ma titi ti ma kɛdi kele kebe bɛri mi ɔyayi naga. Ogba bɔtɔni mo kɔɔ ti 'ja mo teyi. Dɔkomali wa naga nime pili rɔ riyɔriyɔ i'di kɛki kɔɔ tiyi mi sorope gɔ lijɛ kɔmɔ. XXI Ogba dɔkomali akonyo pili kikeki mi sorope ziyi gbɛ zinni."

XXII Kina Nowa ko'do ngi pili kɔzɔ wa ma Boko'ba kose gɔmo zi bo.

VII

Mini Koso

I Kina Boko'ba kilende zi Nowa, iya te, "Ekɛ mi sorope ti bilaka 'bi ga pili, rɔmɔyi monɔɔ 'deni ni na nge kɔɔ kpɔki rɔ ma laka di mi lɔngɔ bilaka pili 'ba ɔyayi nime. II Ogba di mi dɔkomali yɛri ma kɔɔ rɔ akumu naga nime modɔmoriyɔ pili rɔ riyɔriyɔ, bɔtɔni mo kɔɔ ti 'ja mo teyi. Tine ma kinza rɔ ma kɔɔ rɔ akumu naga ogba bɔtɔni mo kɔɔ ti 'ja mo teyi pili di mi dɔkomali lijɛ nima rɔ gɔmo. III Kina ogba di mi dɔkomali yali pili gbɛ

modomoriyö rɔ riyöriyö 'dɔ lijë nima pili kɔmɔ rɔ dɔ kupö mĩ dɔyayi. ^{IV} Di pötö tɔ'dö dɔ modomoriyö kisaki di mĩ kada nime tɔne mēdi mi'di tɔrɔ ka'di mĩ dɔyayi kote kada kote korɔndɔ ɳbö tɔ'dö mo dɔ 'butë sowɔ. Wa ma ti didi yimo naga nime pili mo'ba mĩ dɔyayi nime bine ne mēdi mote dɔmo yaga di mĩ dɔyayi." ^V Kina Nowa ko'dɔ ɳgi pili kɔzɔ wa ma Bɔko'ba kose gɔmo zi bo.

^{VI} Mĩ kada nima mini koso kako dɔyayi ne, kɔmɔ kɔzɔ 'ba loma 'ba Nowa 'deni kuluku 'butë dɔmoriyö (600). ^{VII} Kina Nowa ni ti 'ja abo ti kole abo ga kpaki ti 'ja 'ba kole abo ga kēki ɳgi mĩ sorope tɔmɔ di zi mini koso nima. ^{VIII-IX} Tine dɔkomali yeri ma kɔpɔ rɔ akumu naga kpaki ti ma kinza rɔ ma kɔpɔ naga ti yali ni pili, dɔkomali wa naga nime ēki pili mĩ sorope rɔ riyöriyö, bɔtɔni mo kɔtɔ ti 'ja mo teyi kɔzɔ wa ma Bɔko'ba kose gɔmo zi Nowa. ^X Di pötö tɔ'dö dɔ modomoriyö tine na mini koso kako ɳgi dɔyayi.

^{XI} Mĩ kɔmɔ kɔzɔ kuluku 'butë dɔmoriyö (600) 'ba loma 'ba Nowa mĩ tɔ'dö dɔ 'butë döomu dɔmoriyö 'ba nyepe ma mĩ riyö tine na kɔmɔ mini löbu ame ga pili bicɔ yayi bēri ne kulömö ɳgi yaga, bi gböñö 'ba mitɔrɔ pili urögö rōnni ɳgi yaga, ^{XII} tɔrɔ kinda'ba ta'di mĩ dɔyayi kote kada kote korɔndɔ ɳbö tɔ'dö mo dɔ 'butë sowɔ. ^{XIII} Mĩ kada kɔtɔ mo nima na Nowa ni kēki ɳgi mĩ sorope ti 'ja abo ti kole mota abo ga, Seme ni ti Ama ti Yepete ti 'ja 'bēnni ga kpaki mota. ^{XIV} Dɔkomali yeri 'ba liɳɔ pili ti 'ba mökö ti wa ma titi ti ma kēdi kele kebe mĩ dɔyayi bēri naga kpaki ti yali mo ga ēki kɔtɔ tinnĩ mĩ sorope. ^{XV-XVI} Wa ame ga pili ti didi yimo ne me rɔ riyöriyö, bɔtɔni mo kɔtɔ ti 'ja mo teyi di mĩ dɔkomali mo ga pili rɔ gɔmo ako zi Nowa kēki kɔtɔ mĩ sorope ti bo kɔzɔ wa ma Bɔko'ba kose gɔmo zi bo. Kina Bɔko'ba kurögö kpadōri 'ba sorope ɳgi teyi.

^{XVII} Mini nima oso ɳbö tɔ'dö mo dɔ 'butë sowɔ mĩ dɔyayi, kina koso ɳgi kombi sorope kiyökö tɔrɔ. ^{XVIII} Mini ozoli rōni ɳgi kalo rɔ ma kēnyē kina sorope kiyökö ɳgi koloma tilingere kebe dɔ mini. ^{XIX} Tine na kozoli rōni ɳgi rɔ mbēmbē

dɔ dɔyayi kalo kindiyɔ dɔ dökü ma löbu 'ba doliɳɔ naga nime pili. ^{XX} Kina koto ɳgi nduwē tozoli rōni ɳbö kalo kindiyɔ dɔ dökü ma löbu naga dɔkɔmɔ kumögu modomoriyö. ^{XXI-XXII} Tine dɔkomali wa ame ga pili mĩ dɔyayi ti didi yimo ne ölē 'deni kote, dɔkomali yali pili ti yeri mo ga kpaki ti bilaka lesi. Wa ame ga pili mĩ dɔyayi ti tawo yimo ne ölē kote dönni me yaga. ^{XXIII} ɳere Bɔko'ba ote dɔ wa 'ba mĩ dɔyayi nime ame ga pili ti didi yimo ne me yaga, bilaka lesi kpaki ti dɔkomali yeri pili ti wa ma titi ma kēdi kele kebe mĩ dɔyayi bēri naga ti yali mo ga, bo ote dɔmo pili yaga di mĩ dɔyayi. Nowa na ɳge kɔmɔ ti ya ame ga ti bo mĩ sorope yayi ne.

^{XXIV} Mini nima ö'bö rɔ ma koso dɔ dɔyayi ɳbö tɔ'dö mo dɔ kuluku mota (150).

VIII

Tulöku 'Ba Mini Koso

^I Tine Bɔko'ba ēdi nduwē komeri Nowa ni ti dɔkomali yeri 'ba mökö kpaki ti 'ba liɳɔ ame ga ti bo mĩ sorope yayi ne. Kina Bɔko'ba ki'di lili ma kembe koloma tome mĩ dɔyayi, na mini ki'di ɳgi tulöku.

^{II} Kɔmɔ mini löbu ame ga bicɔ yayi kpaki ti bi gböñö 'ba mitɔrɔ urögö rōnni ɳgi teyi, kina tɔrɔ ma kēdi ka'di koya ɳgi yaga.

^{III} Kina mini koloma ɳgi nduwē toto kari bēri di mĩ dɔyayi. Di pötö tɔ'dö dɔ kuluku mota (150) tine mini oto 'deni.

^{IV} Mĩ tɔ'dö dɔ 'butë döomu dɔmoriyö 'ba nyepe ma modomoriyö na sorope kari kikēti rōni dɔ dökü löbu 'ba Ararata.

^V Kina mini koloma ɳgi nduwē rɔ toto ɳbö kömö mĩ nyepe ma 'butë. Mĩ tɔ'dö ma dɔndende 'ba nyepe 'butë tine na dɔ dökü ma löbu naga kinda yaga.

^{VI} Di pötö tɔ'dö dɔ 'butë sowɔ na Nowa kurögö bi gböñö 'ba sorope ma tōnē bo ko'dɔ ne ^{VII} kina bo koja gora kari yaga.

Tine gora ari kö'bö ē'bēni ɳgi nduwē töpu kebe bi tɔ tɔne ga yayi ɳbö mini kulöku kote di dɔyayi. ^{VIII} Kina Nowa koja matukpuru 'böwu kari tongɔ mo ɔdɔ mini oto 'deni kote di dɔyayi. ^{IX} Tine matukpuru ari ko'ja bi motɔ dē ame go ki'di ndini teyi. Kina matukpuru kileki ɳgi kari zi bo mĩ sorope rōmöyi mini ēdi

gba mi dɔyayi pili. Nowa oja kɔzi bo go matukpuru koto kileki mi sorope goni yayi. ^X Bo oloma ko'do to'do 'bowu do modomoriyö na bo kileki koja matukpuru 'bowu kari yaga. ^{XI} Mi dokopiyari 'deni tine na matukpuru kuyi doni kileki kako zi bo mi sorope yayi ti mbili 'jowu ma kunzi kpäni. Go ko'du mo na Nowa kikali ngi mini ulöku 'deni kote di do dɔyayi. ^{XII} Bo oloma ko'do to'do 'bowu do modomoriyö na bo koja matukpuru 'bowu kari yaga. Ama tine matukpuru uyi doni de kpe kileki kako zi bo mi sorope.

^{XIII} Mi komo koo kuluku 'butë domoriyö kodoo domo koto (601) 'ba loma 'ba Nowa, mi to'do ma dandende 'ba nyepe ma dogba tine mini ulöku 'deni yaga di do dɔyayi. Kina Nowa kunyë do sorope kongoo bi kari yaga tine, bo o'ja dɔyayi kelë 'deni. ^{XIV} Mi to'do do 'butë riyö döomu domoriyö 'ba nyepe ma mi riyö tine, dɔyayi elë 'deni kututu yaga. ^{XV} Kina Boko'ba kilende zi Nowa, iya te, ^{XVI} "odo yaga di mi sorope ti 'ja 'bi ti kole 'bi ga ti 'ja 'ba kole 'bi ga. ^{XVII} Oja dokomali yali naga nima ti yeri mo ga pili ti wa ma titi ti ma kedii kele kebe mi dɔyayi beri naga nima tiyi mi sorope yayi ne kodoo yaga 'do lijë kari kara konzi kogba mi dɔyayi."

^{XVIII} Kina Nowa kodoo yaga di mi sorope ti 'ja abo ti kole abo ga ti 'ja 'ba kole abo ga. ^{XIX} Dokomali wa ame ga kedii kilingere kebe mi dɔyayi ne, yeri pili ro gomo kpaki ti wa ma titi ti ma kedii kele kebe mi dɔyayi beri naga ti yali pili olo pili yaga di mi sorope go kinë mo ga ma gege.

Akumu 'Ba Nowa

^{XX} Kina Nowa ko'ba bi 'ba akumu zi Boko'ba na bo kogba ro kotokoto di mi dokomali yeri ma kopoo ro akumu naga nima gbi ti yali mo ga konma ro akumu zi Boko'ba. ^{XXI} Kina odo Boko'ba kumë tato kele mo 'deni tine, bo iya ti mi bo, kiya te, "A moto minza musöno yayi kpe go lende ko'do 'ba bilaka, romöyi meri 'ba mi bilaka lesi ro 'ba ko'du kenyë kisasi molo ro do kole titi. A moto minza mote do wa pili 'ba dɔyayi kpe koo ame mo'do giri nime ne. ^{XXII} Dɔyayi ti koloma nduwë ko'bö ti kada 'ba tidiyë wa gbi ti kada

'ba tumu mo, kada 'ba bi keyi gbi ti bi kututu, ye'bu gbi ti lowa kina kada gbi ti korondo."

IX

Lömu 'Ba Boko'ba

^I Kina Boko'ba ko'do yeyi zi Nowa ni ti kole abo ga, iya te, "Arake konzi kogba mi dɔyayi. ^{II} Dokomali yeri 'ba mi dɔyayi pili ti yali mo ga kpaki ti wa ma titi ti ma kedii kele kebe mi dɔyayi beri naga ti kenze 'ba mi mini ti ko'bö ro ma kere ye. Mi'di lijë pili 'deni komo köziye. ^{III} Mi'di lijë 'deni kpaki ti mbili wa ma kunzi naga nime ziye ro akonyo tonyo mo. ^{IV} Wa ma nge 'do konyoke de na ro yida ame gba ti roma mo romo ne. Mota gomo romöyi didi edi mi roma. ^V Odo bilaka mo koja didi 'ba lepi ni, medii modoo karama mo do bo mo. Kuruku ame ga pili koja didi 'ba bilaka medii modoo karama mo domo ro tole. ^{VI} Boto ame kupoo bilaka lesi lepi ni, ti bilaka moto kupoo bo gbi tara. Ma Boko'ba mo'ba bilaka 'deni go kinë ma 'ba Boko'ba. ^{VII} Kina arake ti konzi kogba mi dɔyayi nime pili."

^{VIII} Boko'ba ilende gbi zi Nowa ni ti kole abo ga, iya te, ^{IX} "Medii 'deni mo'do lömu ma mi löngö ze tiye kpaki ti kupoo ye ga ma di potoo ye, ^X kina gbi ti dokomali wa ma ti didi yimo, dokomali yali pili ti yeri mo ga 'ba lijo ti 'ba mökö pili ro gönni, dokomali wa konzi naga nime kodoo yaga di mi sorope koto tiyi ne. ^{XI} Mo'do lömu 'deni mi löngö ze tiye a moto minza mote do wa ma ti didi yimo naga nime kpe ti mini koso. A moto ro mini koso inza kako kpe kote do dɔyayi yaga. ^{XII} Medii mi'di akileme 'ba lömu ma nburunburu mo nime mo'do mi löngö ze tiye kpaki ti dokomali wa ma ti didi yimo naga nime nduwë kala go kupoo ma di yi'bowu naga, ^{XIII} ti muruwö kanya ma azumuli mitoro ro kinë 'ba pori ma, ma ti dɔyayi. ^{XIV} Odo kiya te mi'di poli kutu'bö do dɔyayi na kanya nime kileme roni 'deni yimo, ^{XV} medii momeri lömu ma nime mo'do 'deni tiye kpaki ti dokomali wa ma ti didi yimo naga nime ne ngi. Kina a moto ro mini koso inza kpe kako

kote dɔ wa ma ti didi yimo naga nime yaga. ^{XVI} Ɔdɔ azumuli ma kɔdɔ 'deni kileme rɔni mi poli mēdi momeri lömu ma nburunburu ma nime mo'dɔ 'deni mi löngö ze ma ti dɔkomali wa ma ti didi yimo naga nime mi dɔyayi pili ne ngi. ^{XVII} Ame na rɔ kinē lömu ma mo'dɔ 'deni mi löngö ze ma ti dɔkomali wa ma ti didi yimo pili."

Nowa Ni Ti Kole Abo Ga

^{XVIII} Kole 'ba Nowa ame ga kɔdɔ ti bo yaga di mi sorope na rɔ Seme ni ti Ama ti Yepete. Kole 'ba Ama na rɔ Kanana. ^{XIX} Kole mota 'ba Nowa naga nime lijē na rɔ yi lingi 'ba bilaka 'ba dɔyayi nime pili.

^{XX} Nowa rɔ bɔ korɔ'dɔ nyaka, kina bo kidiyē mɔwɔ kēdi ko'dɔ rɔ layi naga. ^{XXI} Mi kada mɔtɔ na bo kuwē layi mo ngi kupö bo kö'dö rɔ gɔ nbululu mi rö kilaka abo. ^{XXII} Ama 'bu 'ba Kanana ako ko'ja 'bu ni rɔ gɔ nbululu, kina bo kari kiyöyö gomo zi löndö bo ma riyö naga nima. ^{XXIII} Kina Seme ni ti Yepete kogba bɔngɔ ngi kuruwö dɔpora lijē kari ti gönni kutu'bö dɔ sari 'ba rɔ 'bu nni, ti kömönni rɔ ma kuyi mökö kinza lijē ko'ja ra.

^{XXIV} Kina ɔdɔ Nowa kindiŋi 'deni di pötö layi abo kikali wa ma kole abo ma titi ko'dɔ zi bo tine, ^{XXV} bo iya te, "Sönö kēdi dɔ Kanana. Bo ti kö'bö rɔ atoli zi löndö bo ga."

^{XXVI} Bo ileki gbī kiya te, "Akilēlu kēdi zi Boko'ba ma kongɔ gɔ Seme. Kanana ti koloma rɔ atoli zi Seme. ^{XXVII} Boko'ba ki'di Yepete kara, kupö bo ga ti koloma ti bilaka 'ba Seme ga. Kanana ti koloma rɔ atoli zi bo."

^{XXVIII} Di pötö mini koso nima Nowa oloma ko'dɔ kɔmɔ kɔɔ 'böwu kuluku modɔmoriyö (350). ^{XXIX} Mi kada ma bo kēdi köle tine kɔmɔ kɔɔ abo 'deni pili kuluku 'butē döömu dɔmosowɔ (950).

X

Kupö Nowa

^I Ame na rɔ kupö kole 'ba Nowa ga ma lijē Seme ni ti Ama ti Yepete köyö di pötö mini koso.

^{II} Kole ma 'ba Yepete ga na rɔ Gomere ni ti Magogo ti Madayi ti Yawana ti Tubala

ti Maseke ti Tirasa. ^{III} Kole ma 'ba Gomere ga na rɔ Asekenaza ni ti Ripata ti Togaruma. ^{IV} Kole ma 'ba Yawana ga na rɔ Elisa ni ti Sepaniya ti Kupuriyö ti Rodo. ^V Ya naga nime lijē na rɔ yi lingi 'ba ya ma koloma dɔ kpa yöpö gbī mi döötu naga. Ame na rɔ kupö Yepete ga mi kpa goli mo ga ma koloma mi doliŋɔ 'bēnni ga ma gege kilende kpēnni ga pili rɔ 'beri'beri.

^{VI} Kole ma 'ba Ama ga na rɔ Kusa ni ti Ezipeto ti Libiya ti Kanana. ^{VII} Kole ma 'ba Kusa ga na rɔ Seyiba ni ti Awila ti Sabeta ti Rama ti Sabeteka. Kole ma 'ba Rama ga na rɔ Seba ni ti Dedana. ^{VIII} Kusa ari köyö Nimoroda, ame bo na koloma dɔgba rɔ bɔ tigo ma ka'da yayi mi dɔyayi nime. ^{IX} Bo na koloma rɔ riri ma dɔ kiteli kɔmɔ Boko'ba tupö yēri. Gɔ kö'du mo na 'dɔ kēdi kiya te, "Kɔzɔ Nimoroda rɔ riri ma dɔ kiteli kɔmɔ Boko'ba bi tupö yēri." ^X Kpa yayi abo na kisaki di Babele kala Ereke kebe Akada pili mi dɔyayi 'ba Babele. ^{XI} Di mi dɔyayi nima yayi na bo kari Asura kari kubö gawo 'ba Ninewē ni ti Robotayira ti Kala ^{XII} ti Resene mi löngö Ninewē ni ti gawo löbu 'ba Kala.

^{XIII} Ezipeto na köyö kupö bilaka naga nima kideki rɔ Ludiya ni ti Anama ti Laba ti Napetuma ^{XIV} ti Paterusa ti Kasulu ti Kurētē ame kupö bilaka 'ba Pilisitiya kɔdɔ kako di teyi ne.

^{XV} Kole ma dɔndende 'ba Kanana ga na rɔ Sidona ni ti Ete. ^{XVI} Kanana na gbī köyö kupö bilaka naga nima kideki rɔ Yebusa ni ti Amora ti Girigasa ^{XVII} ti Iwa ti Aruka ti Sina ^{XVIII} ti Aruwa ti Zemara ti Amata. Kupö Kanana naga nime pili iyēyi rōnni rɔ gege ^{XIX} kina dɔ maga 'ba e'be Kanana kala ngi di Sidona nɔbö kömö Gerara ngɔsi ngila Gaza di kapa ma kari dɔ ro'ɔ. Tine kapa ma kari yibi ala nɔbö kebe Sodomoni ni ti Gomora ti Adoma ti Zeboyimo nɔbö kömö ngɔsi ngila Lasa. ^{XX} Ame na rɔ kupö Ama ga mi kpa goli mo ga ma koloma mi doliŋɔ 'bēnni ga ma gege kilende kpēnni ga pili rɔ 'beri'beri.

^{XXI} Seme bɔ löndö 'ba Yepete ni ma löbu na köyö kupö bilaka pili ame kideki rɔ Ebere ne. ^{XXII} Kole ma 'ba Seme ga na rɔ Elama ni ti Asura ti Arupakasada ti Ludu ti Arama. ^{XXIII} Kole ma 'ba Arama

ga na rɔ Uzu ni ti Ulu ti Getere ti Mesa. **XXIV** Kole ma 'ba Arupakasada na rɔ Sela, kina Sela köyö Ebere. **XXV** Ebere öyö kole riyö, möyi ma kɔtɔ rɔ Pelege, ame kiya te “Rɔ koza,” römöyî mî kada abo na bilaka 'ba dɔyayi koza mînnî. Möyi löndö bo na rɔ Yekotana. **XXVI** Kole 'ba Yekotana ga na rɔ Alimodada ni ti Selepa ti Azalamaweta ti Jera **XXVII** ti Adorama ti Uzala ti Dikala **XXVIII** ti Obala ti Abimayeale ti Seba **XXIX** ti Opira ti Awila ti Jobaba. Ya naga nime pili rɔ kupö Yekotana ga. **XXX** Dɔyayi ma lijê koloma teyi na kala ŋbö di Mesa kömô Separâ mî dɔyayi kurunġu ma kileki kapa kari yîbî. **XXXI** Ame na rɔ kupö Seme ga mî kpa goli mo ga ma koloma mî dɔliŋɔ 'bennî ga ma gege kilende kpennî ga pili rɔ 'beri'beri.

XXXII Ya naga nime na rɔ kupö kole 'ba Nowa ga mî kpa goli mo ga ma gege pili gɔ yî liŋġi mo ga. Kupö lijê na me kiyeyî rönî mî dɔyayi di pötö mini koso rɔ bilaka 'ba dɔliŋɔ nime pili.

XI

Babele

I Ma dɔgba tönê bine bilaka 'ba dɔliŋɔ nime pili ilende kpa ŋge kɔtɔ, mî 'bö 'ba lende mo ga inza rɔ 'beri'beri. **II** Kina ɔɔ bilaka lesi koloma 'deni rɔ tilaki kebe yîbî tine, lijê ari kömô mî bi pëpëlê mî dɔyayi 'ba Babele kina lijê koloma ŋġi yayi. **III** Tine lijê ilende rɔ gɔ rönni, iya te, “Ako do'bake tō'bu gɔ donmake kele kandi.”

Kina lijê ko'ba tō'bu ŋġi tine zibîti na rɔ wa 'ba 'dɔ tora kɔmɔ mo timo. **IV** Lijê iya te, “Ako do'bake gawo zize gbî ti teli ndende ma kakpa ŋbö kota mitɔrɔ 'dɔ ki'di möyi ze kilêbî kinza dita'bake ra kote mî dɔyayi pili.”

V Kina Boko'ba kako bəri tonġo gawo ti teli ndende nima bilaka naga nima ko'ba ne. **VI** Na bo kiya ti mî bo, kiya te, “Ya naga nima lijê pili rɔ bilaka kɔtɔ, kina lijê ilende kpa gbî ŋge kɔtɔ. Ame na 'deni rɔ tisaki 'ba wa ma lijê kedi ko'dɔ kada mɔtɔ. A mɔtɔ ame lijê ko'dɔkɔ to'dɔ mo inza konya dönni kpe. **VII** Ako dari bəri tudölö mî kpennî yaga kinza lijê kuwö mî lende kiya 'bennî ga ra kpe rɔ gɔ rönni.”

VIII Kina Boko'ba kiyeyî lijê ŋġi di yayi kita'ba kote mî dɔyayi nime pili lijê kola to'ba gawo tönê. **IX** Gɔ kö'du mo na kidêki möyi mo rɔ Babele, ame kiya te “Kudölö,” römöyî di yayi na Boko'ba kudölö mî kpa bilaka 'ba dɔyayi nime pili, kina di yayi na gbî bo kiyeyî lijê kita'ba kote mî dɔyayi nime ne.

Kupö Seme

X Ame na rɔ kupö Seme ga. Kina ɔɔ Seme koloma 'deni ko'dɔ kɔmɔ kɔɔ kuluku riyö (100) tine, na bo köyö Arupakasada. Ama na 'deni rɔ riyö 'ba kɔɔ ma di pötö mini koso. **XI** Di pötö tøyö Arupakasada nime bo oloma 'böwu ko'dɔ kɔmɔ kɔɔ kuluku 'butê (500) bo köyö kole bɔtɔni mɔtɔ ga gbî ti yitöti.

XII Kina ɔɔ Arupakasada koloma 'deni ko'dɔ kɔmɔ kɔɔ 'butê mota döömu tine, na bo köyö Sela. **XIII** Di pötö tøyö Sela nime Arupakasada oloma 'böwu ko'dɔ kɔmɔ kɔɔ kuluku modɔmota kɔɔ dɔmo mota (403) bo köyö kole bɔtɔni mɔtɔ ga gbî ti yitöti.

XIV Kina ɔɔ Sela koloma 'deni ko'dɔ kɔmɔ kɔɔ 'butê mota tine, na bo köyö Ebere. **XV** Di pötö tøyö Ebere nime Sela oloma 'böwu ko'dɔ kɔmɔ kɔɔ kuluku modɔmota kɔɔ dɔmo mota (403) bo köyö kole bɔtɔni mɔtɔ ga gbî ti yitöti.

XVI Kina ɔɔ Ebere koloma 'deni ko'dɔ kɔmɔ kɔɔ 'butê mota dɔmosowɔ tine, na bo köyö Pelege. **XVII** Di pötö tøyö Pelege nime Ebere oloma 'böwu ko'dɔ kɔmɔ kɔɔ kuluku modɔmota kɔɔ dɔmo 'butê mota (430) bo köyö kole bɔtɔni mɔtɔ ga gbî ti yitöti.

XVIII Kina ɔɔ Pelege koloma 'deni ko'dɔ kɔmɔ kɔɔ 'butê mota tine, na bo köyö Ru. **XIX** Di pötö tøyö Ru nime Pelege oloma 'böwu ko'dɔ kɔmɔ kɔɔ kuluku sowɔ kɔɔ dɔmo modɔmosowɔ (209) bo köyö kole bɔtɔni mɔtɔ ga gbî ti yitöti.

XX Kina ɔɔ Ru koloma 'deni ko'dɔ kɔmɔ kɔɔ 'butê mota dɔmoriyö tine, na bo köyö Seruga. **XXI** Di pötö tøyö Seruga nime Ru oloma 'böwu ko'dɔ kɔmɔ kɔɔ kuluku sowɔ kɔɔ dɔmo modɔmoriyö (207) bo köyö kole bɔtɔni mɔtɔ ga gbî ti yitöti.

XXII Kina ɔɔ Seruga koloma 'deni ko'dɔ kɔmɔ kɔɔ 'butê mota tine, na bo köyö Nawura. **XXIII** Di pötö tøyö Nawura nime

Seruga oloma 'böwu ko'do koma koo kuluku sowo (200) bo köyö kole botoni moto ga gbi ti yitoti.

^{XXIV} Kina odo Nawura koloma 'deni ko'do koma koo 'butë riyö döomu domosowo tine, na bo köyö Tera. ^{XXV} Di potö töyö Tera nime Nawura oloma 'böwu ko'do koma koo kuluku riyö kodo domo 'butë döomu domosowo (119) bo köyö kole botoni moto ga gbi ti yitoti.

^{XXVI} Kina odo Tera koloma 'deni ko'do koma koo kuluku koto kodo domo 'butë riyö (70) tine, na bo köyö Abarama ni ti Nawura ti Arana.

Kupö Tera

^{XXVII} Ame na ro kupö Tera ga. Kole abo ga na ro Abarama ni ti Nawura ti Arana. Kole ma 'ba Arana na ro Loto. ^{XXVIII} Arana öle di mi gawo 'benni Ura mi doyayi 'ba Babele gba kota 'bu nni kedä ti komoni. ^{XXIX} Abarama ogbe Sarayi, tine Nawura ogbe 'ba bo ro Mileka nyiti 'ba Arana. Kole 'ba Arana moto na gbi ro Yiseka. ^{XXX} Tine löyö i'di roni de zi Sarayi loko oro gbo ngi ro koto.

^{XXXI} Tera ogba kole abo Abarama ni ti kole 'ba kole abo Loto kole 'ba Arana ti Sarayi 'ja 'ba kole abo Abarama kenyi tinni di Ura di mi doyayi 'ba Babele tari mi doyayi 'ba Kanana. Tine lijë ari komo Arana na lijë koloma ngi kileke bina. ^{XXXII} Tera ari kolë di Arana yayi ko'ja koma koo 'ba loma abo kedä 'deni pili kuluku sowo kodo domo muyi (205).

XII

Dëki 'Ba Abarama

^I Boko'ba ilende zi Abarama, iya te, "Enyi di mi doyayi 'be di mi löngö bilaka 'bi ga, di mi lijo 'ba 'bu yi kari mi doyayi ame medä mileme ziyi ne. ^{II} Ti mi'di kupö bilaka ma konzi kodo di miyi. Ti mo'do yeyi ma laka ziyi mi'di möyi yi kilëbi, 'do keddi ro yeyi zi bilaka. ^{III} Ti mo'do yeyi ma laka zi bilaka ame ga kedä ko'do yeyi ziyi. Tine ti mulömu boto ma kulömu yi. Ti mo'do yeyi ma laka tiyi pili do bilaka 'ba doyayi."

^{IV} Kina Abarama kenyi ngi kari kozo ma Boko'ba kiya zi bo tara. Kina Loto enyi gbi

kari koto ti bo. Mi kada nima Abarama kenyi di Arana ne koma koo abo edi 'deni kuluku koto kodo domo 'butë riyö döomu (75). ^V Abarama ogba 'ja abo Sarayi ni ti Loto kole 'ba löndö bo ti wa ame ga pili lijë kedä timo kpaki ti atoli ame ga lijë ko'ja di Arana yayi ne tari timo mi doyayi 'ba Kanana.

Kina odo lijë komo 'deni mi doyayi 'ba Kanana yayi tine, ^{VI} bo ari nduwë kebe mi doyayi nima nbö bo komo ngila ngeri koro 'ba More mi Sekeme. Mi kada mo nima e'be Kanana edi gba koloma mi doyayi nima yayi. ^{VII} Kina Boko'ba kileme roni zi Abarama, kiya te, "Yayi nime na medä mi'di zi kupö yi ga." Kina Abarama ko'ba bi 'ba akumu yayi zi Boko'ba ame kileme roni 'deni zi bo ne.

^{VIII} Di potö mo tine na bo kololo nduwë kari kapa do ro'ö kari doyayi kurungu ma kileki kapa Betele ma kari yibi. Kina bo kari koga taya abo yayi mi löngö Betele ni ti Ayi. Betele kebe kapa ma kari do toro tine Ayi kebe kapa mo ma kileki yibi. Di yayi bo o'ba bi 'ba akumu gbi bo koloma tumötu Boko'ba di teyi. ^{IX} Kina bo koloma tololo ngi nduwë di yayi kari kapa doyayi 'ba Kanana ma kileki do ro'ö.

Abarama Ari Ezipeto

^X Tine seyi ma kenyë ari kila'ba ngi mi doyayi nima yayi. Go kö'du mo na Abarama kari nbö Ezipeto 'do toloma titi mbowa yayi. ^{XI} Kina odo bo kari komo 'deni do maga 'do tari ngi Ezipeto tine, bo iya zi 'ja abo Sarayi, bo iya te, "Ni na me kele kulöwö te, ^{XII} odo Ezipeto ko'ja yi lijë edi kiya te ni 'ja ma na, kina lijë ti kupö ma ngi yaga kola yi koloma. ^{XIII} Iya zinni, iya te, ni lemä ma na kina lijë ti kola ma moloma 'do ko'do ma laka go kö'du 'bi."

^{XIV} Kina odo bo kumu do maga nima 'deni kodo Ezipeto tine, bilaka 'ba Ezipeto ongo 'ja nima ele ngi ro ma kenyë.

^{XV} Kina odo turu ma löbu moto ga 'ba bo dolijo ma löbu 'ba Ezipeto nima ko'ja loko 'deni tara tine, lijë ari ngi kubä go tele mo zi bo. Kina koto loko ngi kari lijo abo. ^{XVI} Go kö'du mo na bo nima koloma ngi ro to'do Abarama ro ma laka ki'di dotumu 'ba kamölö ni ti banya teyi ti sa ni ti akaca gbi ti atoli ni ti gamele.

XVII Tine gɔ kɔ'du nima bo kogba Sarayi 'ja 'ba Abarama ne, na Bɔko'ba kɔdɔ rɔkɔ'ɔ ma kinza kiya naga ŋgɔ dɔ bo kpaki ti bilaka 'ba mi liɔ abo ga. **XVIII** Kina bo koja laja gɔ Abarama, kiya teyi, iya te, "Wa'di na me kɔ'dɔ zɔ te ne? Gɔ wa'di na kiya dɛ zɔ te, lɔko 'ja 'bi na? **XIX** Gɔ wa'di na kiya te lɔko lɛmɔ yɔ na ki'di mogba lɔko rɔ 'ja zɔ? 'Ja 'bi na me, ogba lɔko kɛnyɔ kari yaga di bine."

XX Bɔ dɔliɔ nima i'di lende mo zi bilaka abo ga kogba Abarama koja yaga di mi dɔyayi nima kari ti 'ja abo Sarayi kpaki ti wa ame ga 'deni rɔ 'ba bo ne.

XIII

Abarama Ni Ti Lɔtɔ

I Kina Abarama kɔdɔ yaga di mi dɔyayi 'ba Ezipeto ti 'ja abo kpaki ti wa ame ga pili rɔ 'ba bo ne. Lɔtɔ ari gbɔ kɔtɔ ti bo, lijɛ kari mi dɔyayi 'ba Kanana ma kileki kapa dɔ rɔ'ɔ. **II** Tine Abarama 'deni rɔ bɔ wa ti dɔtumu 'ba yɛri ame ga pili rɔ 'ba liɔ ne rɔ ma konzi gbɔ ti yamo rɔ mbɛmbɛ. **III** Di yayi na bo kɛnyɔ nduwɛ tolɔlɔ kari yɔki Betele, ŋbɔ bo kari kɔmɔ gɔ bi ma tɔnɛ mi lɔŋgɔ Betele ni ti Ayi bo koga taya abo pa dɔpara teyi ne. **IV** Gɔ bi nima na gbɔ tɔnɛ bo kɔ'ba bi 'ba akumu zi Bɔko'ba teyi, na bo kari kumɔtu Bɔko'ba yayi.

V Lɔtɔ ma tɔnɛ kari ti Abarama ne ɛdi 'deni gbɔ ti dɔtumu 'ba yɛri rɔ ma konzi ti bilaka ma 'ba bo ga. **VI** Gɔ kɔ'du mo na gɔ bi inza kpe ŋgɔlɔ rɔnnɔ di mi dɔyayi nima yayi 'dɔ toloma bi kɔtɔ, rɔmɔyɔ yɛri 'bɛnnɔ ga onzi 'deni ŋgɔ rɔ mbɛmbɛ, gɔ bi 'ba mɔli ɔ'bo dɛ kpe zinnɔ todɔ'bo dɔnnɔ teyi. **VII** Kina lamo ku'du rɔnnɔ ŋgɔ mi lɔŋgɔ bɔ koda yɛri 'ba Abarama ga ti bɔ koda yɛri ma 'ba Lɔtɔ ga.

Mi kada nima e'be Kanana ti e'be Pereze ga ɛdi gba koloma mi dɔyayi nima. **VIII** Kina Abarama kilende zi Lɔtɔ, iya te, "Ze rɔ lɔndɔ, kinza di'di lamo dɛ kɛdi mi lɔŋgɔ ze ma ze tiyi ala gbɔ mi lɔŋgɔ bɔ koda yɛri 'bama ga ma ti 'bɛyi. **IX** Dɔyayi na me pili kɔmɔyɔ, oza rɔyɔ gbɔ yaga di rɔma. Oza kapa ma kɔ'dɔkɔ, ɔdɔ kɔ'dɔkɔ tari dɔ kapa gali ti mileki 'bama te dɔ kapa dɔri. Ne ala ari te dɔ kapa dɔri ti mileki 'bama te dɔ gali."

X Lɔtɔ ombi kɔmɔnnɔ kɔŋgɔ yayi ame pili mi bi kilɛdɛ 'ba kpa yɔpɔ Yaradene ŋbɔ kala Zora na ti mini teyi rɔ mbɛmbɛ kɔzɔ nyaka 'ba Bɔko'ba tɔnɛ mi Edene, gbɔ kɔzɔ dɔyayi 'ba Ezipeto. Wa nime mɔlo gba kota kinza ma Bɔko'ba kote dɔ Sodomoni ni ti Gomora dɛ. **XI** Kina Lɔtɔ koza 'ba bo rɔ yayi ame pili mi bi kilɛdɛ 'ba yɔpɔ Yaradene, na bo kɛnyɔ kari ŋgɔ nduwɛ kapa ma kileki yɔbi. Toza rɔ ma ya riyo naga nime koza rɔnnɔ na kɔzɔ wa nima tara. **XII** Abarama oloma 'ba bo mi dɔyayi 'ba Kanana, tine Lɔtɔ ari 'ba bo koloma mi lɔŋgɔ gawo ma mi bi kilɛdɛ naga nima, kina bo kari koga taya abo ŋgɔsi ŋgila Sodomoni. **XIII** Tine bilaka 'ba mi gawo nima lende kɛnyɛ mo ŋgɔ rɔ dɔ kiteli kɔmɔ Bɔko'ba.

Abarama Ɛnyɛ Eborona

XIV Di pɔtɔ Lɔtɔ kari 'deni tine na Bɔko'ba kilende zi Abarama, iya te, "Di mi gɔ bi nima kɛddɔ teyi ne, ombi kɔmɔyɔ kɔŋgɔ bi toko dɔ kapa 'ba bi pili. **XV** Yayi nime kɔŋgɔ ne mɛdi mi'di pili ziyɔ ti kupɔ yi ga 'dɔ kɔ'bo ŋburu rɔ ɛ'bi. **XVI** Ti mi'di kupɔ yi ga konzi kɔzɔ lupu 'ba dɔyayi. ɔdɔ bɔ mo kitɛtɛ lupu 'ba mi dɔyayi nime 'deni kote tine na bo ti kɔ'bo 'jaa titɛtɛ kupɔ yi ga. **XVII** Ɛnyɔ kilingere kote mi dɔyayi nime pili rɔmɔyɔ mɛdi mi'di ziyɔ."

XVIII Kina Abarama kolɔlɔ taya abo ŋgɔ kari ŋgila ŋgɛri koro 'ba Mamore mi Eborona. Kina bo kari kɔ'ba bi 'ba akumu yayi zi Bɔko'ba.

XIV

Aka'da 'Ba Abarama

I Mi kada 'ba Amrapela ŋere 'ba Babeleni lijɛ ti Ariyoko ŋere 'ba Elesara ti Kedarolamera ŋere 'ba Elama ti Tidala ŋere 'ba Goyima, ŋere sowɔ naga nime **II** alo ya dɔ Bera ŋere 'ba Sodomoni lijɛ ti Birasa ŋere 'ba Gomora ti Sinaba ŋere 'ba Adoma ti Semebere ŋere 'ba Zeboyimo ti ŋere 'ba Bela ame kidɛki mɔyɔ mo gbɔ rɔ Zora ne. **III** ŋere muyɔ naga nime inda'ba minni kɔdɔ'bo rɔnnɔ kpa ya mi bi kilɛdɛ 'ba Sidimi ame 'deni le'jete rɔ Pɔpɔ Mɛlɔ ne. **IV** Kɔmɔ kɔzɔ mo 'deni 'butɛ dɔmoriyɔ ame Kedarolamera na koloma

ro bo dönni pili. Tine mi kōmō kōō ma 'butē dōmōta na lijë kënyī tonyo burutu bo.

^V Mi kōmō kōō 'butē dōmosowō na Kedarolamera ni ti n̄ere ame ga ti bo ne kalo ti bo ya 'bēnni ga ka'da e'be Repa ga di Asetoro Karanayima, kina gbī ti e'be Zuza ga di Ama ti e'be Eme ga di mi bi pēpēlē 'ba Kiriyatayima ^{VI} ti e'be Ori ga di dō kurun̄gu 'ba Édome koga gōmō n̄bō kala Eleparana kapa ma kari yī mōkō. ^{VII} Kina lijë kuyī kpēnni 'bōwu di yayi kileki kari te mi Kadesa ame kidēki möyī mo pa ro Enemisapata ne. Di yayi na lijë ka'da e'be Amaleke ga pili di mi dōyayi 'bēnni gbī ti e'be Amora ame ga koloma 'bēnni mi Azazona Tamara ne.

^{VIII} Kina n̄ere 'ba Sodomō ni ti 'ba Gomora ti 'ba Adoma ti 'ba Zeboyimo ti 'ba Bela ame gbī kidēki ro Zora ne kototo bo ya 'bēnni ga n̄gī kari kpa ya mi bi kilēdē 'ba Sidimi. ^{IX} N̄ere muyī naga nime alo ya dō n̄ere ma sowō ame ga ro Kedarolamera n̄ere 'ba Elama ni lijë ti Tidala n̄ere 'ba Goyima ti Amorapela n̄ere 'ba Babele ti Ariyoko n̄ere 'ba Elesara. ^X Tine bi kilēdē 'ba Sidimi mo nima n̄gī lo ti gō 'ba zibiti. Kina odo n̄ere 'ba Sodomō ni ti 'ba Gomora kēdi ko'do tirina yaga di zi ya tine, lijë ila'ba n̄gī mi gō tōnē ga. N̄ere ma mota na n̄ge kololo kōmō kari dō kurun̄gu.

^{XI} Kina n̄ere sowō naga nima kolō wa ame ga pili mi Sodomō ni ti Gomora ne n̄gī kpaki ti wa ma konyo kari timo. ^{XII} Lijē inda'ba Lotō kole 'ba löndō 'ba Abarama ma tōnē kēdi koloma Sodomō yayi ne n̄gī gbī kpaki ti wa mo ga kari timo. ^{XIII} Tine bo mōto ame kōmō di mi ya nima na kako kiya lende mo zi Abarama bo Ebere tōnē kēdi koloma n̄gila n̄gērī koro 'ba Mamore e'be Amora ne. Mamore ni ti löndō bo ga Esekole ni ti Anera na kinda'ba minni 'deni ti Abarama.

^{XIV} Kina odo Abarama kuwō 'deni kiya te inda'ba kole 'ba löndō bo 'deni kōzo a nima tara tine, na bo kototo bo to'do ya abo ga ame pili mi lijo abo yayi ne n̄gī. Lijē ēdi pili kuluku modōkoto kōdo dōmō 'butē dōōmu dōmōta (318). Kina lijë kari tozi go ya naga nima n̄bō kōmō Dana. ^{XV} Ro mi korōndo 'deni tine na bo

koza bilaka abo ga ro dotumu kuru dō ya naga nima ko'do ya timo ka'da koga gōmō n̄bō kala Oba kapa Damaseke ma kileki dō tugbu tōro. ^{XVI} Kina bo kototo wa ame ga pili ya naga nima kolō ne kileki timo gbī ti Lotō kole 'ba löndō bo ti wa mo ga ti 'ja ma kinda'ba kpaki ti 'boki mōto ga.

Abarama Ni Ti Malekisedeke

^{XVII} Di pōtō tileki 'ba Abarama di bi ta'da n̄ere Kedarolamera ni na n̄ere 'ba Sodomō kari turē dō bo mi bi kilēdē 'ba Sawe ame kidēki möyī mo gbī ro bi kilēdē 'ba n̄ere. ^{XVIII} Kina Malekisedeke n̄ere 'ba Salema ame bo gbī ro bo akumu 'ba Boko'ba ma mitorō ne kako ti mangolo'bo ni ti layi ^{XIX} ko'do yēyī dō Abarama, kiya te, "Boko'ba 'ba mitorō ame ko'ba mitorō ni ti dōyayi ne ko'do yēyī zi Abarama. ^{XX} Akilēlu kēdi zi bo Boko'ba 'ba mitorō ame ki'di yi ka'da bo ya 'bi ga ne."

Kina Abarama ki'di kapa ma 'butē 'ba wa pili zi Malekisedeke.

^{XXI} N̄ere 'ba Sodomō nima ilende zi Abarama, iya te, "Ileki bilaka ma ga zō, tine wa naga nima pili ogba zīyī."

^{XXII} Tine Abarama ileki dōmō zi n̄ere 'ba Sodomō nima, iya te, "Mulōmu rōma kōmō n̄ere Boko'ba 'ba mitorō bo ko'ba mitorō ni ti dōyayi, ^{XXIII} a mōto minza mogba alato 'bi ala kabi 'ba wari 'bi ala ē'bi ma koto mōto te, kinza kari kiya ra te, 'Ma na mi'di Abarama ro bo mōri.' ^{XXIV} Minza mogba ē'bi ma koto mōto te, tine n̄ge ro wa ame ga bilaka ma ga konyo 'deni. Ne i'di bo pōri ma ga Anera ni ti Esekole ti Mamore kogba bi gōmō 'ba rōnni."

XV

Lōmu Ti Abarama

^I Di pōtō mo na lende 'ba Boko'ba kako zi Abarama ti nyī ko'de dō bo, iya te, "Abarama, kinza kere dē. Ma na ro makēti 'ba titata yi di zi wa ma kënyē. Mēdi mi'di kpa kōzi zīyī ro mbēmbē."

^{II} Tine Abarama ileki dōmō, iya te, "Yō, n̄ere Boko'ba, lende laka wa'di na ti kpa kōzi 'bi mo nima ko'do zō ko'ja mō'bō 'deni n̄gī kinza kole oto ne ya? Bo ma kēdi kari kinda'ba apōtō ma na n̄gī ti kēdi ro

Elizara 'ba Damaseke nime. ^{III} I'di kole ɔto də gbī zō yɔ, atɔli nime kōyō mī liŋɔ ma ne na ŋgī kēdī kari kinda'ba apōtō ma.”

^{IV} Kina bo kuwō Boko'ba kilende 'böwu zi bo, iya te, “Atɔli nima inza kinda'ba apōtō yī. Kole 'ba gbagba yī na ko kēdī kinda'ba apōtō yī.”

^V Kina Boko'ba koto bo kari yaga, iya te, “Ombi kōmōyī mītɔɔ kiyɔzɔ tītētē kēlu naga nime te, kupō yī ga na ti konzi tara.”

^{VI} Abarama i'di dɔ bo gɔ lende 'ba Boko'ba kina me ki'di Boko'ba kīdēkī Abarama rɔ bɔ lende laka. ^{VII} Boko'ba ilende zi bo, iya te, “Ma na rɔ Boko'ba ame ko'de yi di Ura di mī dɔyayi 'ba Babele 'dɔ ti'di yayi nime zīyī gɔ kēddī rɔ bɔ dɔmo.”

^{VIII} Abarama iya te, “Yō, ɲere Boko'ba, ti mikali tondo ma mēdī moloma rɔ bɔ dɔmo?”

^{IX} Boko'ba iya te, “O'de roko sa ti roko banya ti kole kamölö, yērī naga nime pili rɔ ma kɔmɔ kɔɔ mo ga ŋge gba mota ti matukpuru gbī ti kole matukpuru.”

^X Kina Abarama ko'de yērī naga nime kumu kotopa yīmo riyō, bo kiyija kapa mo ga pili rɔ ma koriya mindalo riyō rɔ lömu löngö lijē ti Boko'ba. Tine bo otopa mī yali mo ga də. ^{XI} Ranja ako ko'dɔko togɔ yida naga nima, tine Abarama oga lijē ŋgī yaga di teyi.

^{XII} Kina ɔdɔ kada kēdī kōsō 'deni tine na tō'dō ma kinza kiya kinda'ba Abarama ŋgī. Mandölu ma dɔ kiteli utu'bō bo ŋgī gbī ti tikere ma mbēmbē. ^{XIII} Kina Boko'ba kilende zi bo, iya te, “Rɔ ma laka kupō yī ga ti koloma rɔ bɔ löwō mī dɔyayi löwō. Lijē ti koloma rɔ atoli yayi ko'dɔ kpɔŋi rōnnī ŋbō kɔmɔ kɔɔ kuluku modɔɔmota (400). ^{XIV} Tine ti modɔ karama dɔ bilaka 'ba dɔyayi mo naga nima ko'dɔ kpɔŋi rōnnī ne. Kina ɔdɔ lijē kēdī kɔdɔ 'deni yaga di mī dɔyayi löwō nima, lijē ti kogba wa ŋgī tinnī rɔ mbēmbē. ^{XV} Ne 'bēyī ti kari ē'bī 'jaa liya zi 'bu yī ga ti mī kēyī. Ti kusu yi 'jaa ndɔ ko'ja kōndē ē'bī 'deni kote. ^{XVI} Kupō yī ga ti kileki 'jaa kako bine mī kada 'ba kupō ma mī sowɔ ma koloma mī dɔyayi löwō nima yayi rōmōyī minza moga e'be Amora ga titi yaga di bine, tine 'jaa ŋbō ɔdɔ lende kirasi 'bēnnī 'deni rɔ mbēmbē 'dɔ kodɔ karama mo dōnnī.”

^{XVII} Kina ɔdɔ kada kōsō 'deni gɔ bi kōlu tine, na Boko'ba kako ŋgī ti kete pa'do ti pa'do dɔ kali kako ŋgī kudō kebe mī löngö yida naga nima. ^{XVIII} Mi kada nima na Boko'ba ko'dɔ lömu ti Abarama, iya te, “Mi'di yayi nime 'deni pili zi kupō yī ga, kisaki mɔlo di kpa dɔ maga 'ba Ezipeto kala kpa yöpö 'ba Epurate, ^{XIX} ame rɔ dɔyayi 'ba bilaka naga nima kīdēkī rɔ Kene ti Keneze ti Kadamono ^{XX} ti Ete ti Pereze ti Repa ^{XXI} ti Amora ti Kanana ti Girigasa kina gbī ti Yebusa.”

XVI

Sarayi Ni Ti Agara

^I Sarayi 'ja 'ba Abarama öyö kole ma koto te də du zi bo. Tine loko ēdī ti atoli 'bēnī yayi rɔ yītō 'ba Ezipeto kīdēkī möyī mo rɔ Agara. ^{II} Kina loko kilende zi mē'dē nī Abarama, iya te, “Boko'ba na me ko'jɔŋɔ ma 'deni kinza tōyō kole. Atoli ma nima ö'dō timo, mɔtɔga loko na ti kōyō kole zō.”

Kina Abarama kutī ŋgī gɔ lende 'ba Sarayi nima. ^{III} Di pötö ma Abarama koloma 'deni ko'dɔ kɔmɔ kɔɔ 'butē mī dɔyayi 'ba Kanana tine, na 'ja abo Sarayi ki'di atoli 'bēnī Agara yītō 'ba Ezipeto nima ŋgī rɔ 'ja zi bo. ^{IV} Abarama ö'dō ti Agara kina kɔmɔ ŋgī.

Kina ɔdɔ loko kɔŋgɔ 'deni loko kɔmɔ kɔzɔ wa nima tara tine, loko ŋgī rɔ dɔ kombi kebe tɔŋgɔ Sarayi ŋgī kɔzɔ wa ma yawa. ^V Sarayi iya zi Abarama, iya te, “Ee, lende kēnyē nime ko'dɔ rɔma ne ti kileki dōyī. Ma na tōnē mi'di atoli ma nime zīyī, kina me loko ko'ja 'deni loko kɔmɔ, loko oŋgɔ ma 'deni ŋgī kɔzɔ wa ma yawa. Boko'ba ko'dɔ burē nime mī löngö ze tīyī, ɔdɔ 'ba yē na laka.”

^{VI} Tine Abarama ileki zi Sarayi, iya te, “Loko atoli 'bī na, nī ti kōzī kakpa dōnī. O'dɔ loko ŋgī kɔzɔ wa ma ko'dɔko to'do mo tara.”

Kina Sarayi koloma ŋgī to'dɔ Agara rɔ ma kēnyē, na Agara kēnyī kirīŋa ŋgī di zīnī.

Malayika Ni Ti Agara

^{VII} Malayika 'ba Boko'ba ari kondɔsɔ ti Agara di kpa daa di mī mökō gɔ kōri

kari Surö, VIII kilende zini, iya te, “Agara atoli 'ba Sarayi, ako di yala kina eddi kari yala?”

Loko iya te, “Medi mirina di zi Sarayi bo doma.”

^{IX} Malayika nima iya zini, iya te, “Ileki kari zi Sarayi bo doyi kuwo doni.”

^X Kina malayika kileki gbi kiya te, “Medi mi'di kupö yi ga kara konzi ro mbembë bi 'ba titete mo konya do. ^{XI} Kole nima miyi ne eddi koyö ro kole botoni kidëki möyi mo ro Yisamele, ame kiya te 'Boko'ba uwö 'deni,' römöyi Boko'ba uwö lisa 'bi 'deni. ^{XII} Bo ti koloma ro kuruku kozo akaca 'ba mökö naga tara. Bo ti koloma kö'bö ro ya ti bilaka pili kina bilaka pili ti kö'bö gbi ro ya ti bo. Bo ti koloma 'beri yaga di mi löngö wado abo ga pili.”

^{XIII} Agara ititi roni, iya te, “Boko'ba na me ngi mo'ja ro ma laka? Medi moloma gba ro ma kididi di potö mo ne?”

Go kö'du mo na loko kidëki möyi Boko'ba ame kileme roni zini ne ro “Boko'ba ma konjo ma.” ^{XIV} Kina ma 'do ki'di bilaka kidëki möyi daa nima mi löngö Kadesa ni ti Berede ne ro “Daa 'ba bo didi ame konjo ma ne.”

^{XV} Agara öyö kole zi Abarama kina bo ki'di möyi mo ro Yisamele. ^{XVI} Mi kada mo nima komo koo 'ba Abarama eddi 'deni kuluku koto kodo domo 'butë mota döomu dokoto (86).

XVII

Lömu Ti Yeyi

^I Kina odo komo koo 'ba Abarama keddi 'deni kuluku koto kodo domo 'butë sowo döomu domosowo (99) tine, na Boko'ba kileme roni zi bo, iya te, “Ma na ro Boko'ba bo tigo do kiteli. Uwö doma, kina ö'bö nduwë to'do wa ma kodoro go komo ma. ^{II} Medi mo'do lömu ma tiyi mi'di kupö yi ga konzi ro mbembë.”

^{III} Kina Abarama kudë do bo beri memë mo kosa yayi. Boko'ba iya te, ^{IV} “Mo'do lömu ma 'deni tiyi, ti keddi ro 'bu löbu 'ba bilaka 'ba do'be ma konzi. ^V Möyi yi inza kpe ro Abarama, tine 'deni ro Abarayama, ame kiya te “Bu 'ba do'be,' römöyi mo'do yi 'deni ro 'bu löbu 'ba bilaka 'ba do'be ma konzi. ^{VI} Ti mi'di kupö ma konzi kodo

di miyi moto ga koloma ro bo dolinjo ma löbu. Medi mi'di kupö yi ga konzi koloma ro bilaka 'ba do'be ma konzi. ^{VII} Ti mi'di lömu ma kö'bö mi löngö ze tiyi gbi ti kupö yi ga nduwë kala go kupö lijë ga ma di yi'böwu yayi. Ti mi'di lömu nime kö'bö ro nburunburu, moloma ro Boko'ba ziyi kina gbi zi kupö yi ga. ^{VIII} Medi mi'di yayi nime keddi koloma yimo ro bo löwö ne ziyi kina gbi zi kupö yi ga. Doyayi 'ba Kanana nime pili ti koloma kö'bö nburu ro yayi 'ba kupö yi ga, kina ti mö'bö gbi ro Boko'ba zinni.”

^{IX} Kina Boko'ba kilende gbi zi Abarayama, iya te, “Ni gbi 'do kuti toro lömu nime mi löngö ze tiyi ne, ni Abarayama kpaki ti kupö yi ga nduwë kala go kupö lijë ga ma di yi'böwu yayi. ^X Lömu ame 'do koro go kö'bö mi löngö ze tiyi gbi ti kupö yi ga ne, kina me. Botoni pili ame ga ro kupö yi ne 'do ko'do dölëti 'ba akilele. ^{XI} Ziyë pili tilele do 'bana 'ba roye 'do kö'bö ro kinë 'ba lömu nime mi löngö ze tiyi ne. ^{XII-XIII} Kisaki di mi kada nime tane nduwë kari dogba, ziyë tilele kole botoni pili mi tö'do do modomota di potö kada 'ba töyö mo. Kole botoni ame ga nduwë kala go kupö yi ga ma di yi'böwu yayi kpaki ti atoli ma koyö mi linjo 'bi ala ma kugö ti yamo 'bi ga ame lijë ro bo löwö kinza ro kupö 'ba miyi ne pili 'do tilele mo. Ame na ro kinë 'ba lömu ma mi yida roye 'do kileme lömu nime mo'do tiyi ne ö'bö 'deni ro nburunburu. ^{XIV} Botoni ame kilele de ne inza kpe ro 'bama römöyi bo oro lömu ma de.”

^{XV} Kina Boko'ba kilende 'böwu zi Abarayama, iya te, “Kinza kidëki möyi 'ja 'bi Sarayi de kpe ro Sarayi, tine möyi ni 'deni ro Sara. ^{XVI} Medi mo'do yeyi ma laka zini loko koyö kole ziyi. Medi mo'do yeyi zini loko koloma ro ma 'ba bilaka 'ba do'be ma konzi. Bo dolinjo ma löbu ti kodo di mi kupö ni ga.”

^{XVII} Kina Abarayama kudë do bo beri memë mo kosa yayi. Tine bo ögö kiya ti mi bo, iya te, “Botoni ame komo koo mo 'deni kuluku riyö (100) ne, ti koyö kole yo? Sara ame komo koo mo 'deni kuluku koto kodo domo 'butë sowo (90) ne ti koyö kole yo?”

XVIII Kina bo kiya zi Boko'ba, iya te, "Dene 'do ki'di Yisamele ra gbo 'do koloma ro bi doma."

XIX Boko'ba iya te, "Inza tara, 'ja 'bi Sara edi koyö kole ziyi ki'di moyi mo ro Yisika. Kina ti mulömu lömu ma nime kö'bö ti bo nduwë ro nburunburu kala go kupö bo ga ma di yi'böwu. **XX** Ne muwö akititi 'bi ma go lende 'ba Yisamele 'deni, ti mo'do yeyi zi bo mi'di kole konzi zi bo, kupö bo kara ro mbembë. Bo ti kedï ro 'bu 'ba nere 'butë domoriyö. Kina ti mi'di kupö bo ngi kara ro bilaka 'ba do'be ma löbu. **XXI** Tine ti mulömu lömu ma kö'bö ti Yisika ame Sara kedï koyö ziyi ti koo kabate ne."

XXII Kina odo Boko'ba kote tilende 'deni zi Abarayama kozo a nime te tine, na bo kari e'bëni ngi.

XXIII Mi kada koto mo nima na Abarayama kuwö do Boko'ba, bo kogba kole abo Yisamele kilele kpaki ti botoni ame ga pili mi lijo abo ne ti atoli ma koyö mi lijo abo ga pili ti ma bo kugö ti yamo abo naga. **XXIV** Mi kada nima kilele Abarayama ne komo koo abo edi 'deni kuluku koto kodo domo 'butë sowo döomu domosowo (99). **XXV** Tine komo koo 'ba kole abo Yisamele edi 'deni 'butë domota. **XXVI** Mi kada koto nima na kilele Abarayama ni kpaki ti kole abo Yisamele pili **XXVII** ti atoli ma koyö mi lijo abo ga kpaki ti ame ga bo kugö ti yamo di zi bo löwö ne.

XVIII

Boko'ba Ako Tori Abarayama

I Boko'ba ileme roni zi Abarayama di ngila ngeri koro 'ba Mamore ko'ja Abarayama kedï koloma kpadori 'ba rö kilaka abo 'deni mi zana kada ma kata. **II** Bo ombi komo bo ko'ja bilaka mota kedï koro yayi. Kina odo bo ko'ja lijë 'deni tara tine, na bo kirija ngi kurë dönni, bo kudë do bo beri memë bo kosa yayi. **III** Bo iya te, "Nere ma ga, moma'jo roma ziye kinza kitelike de di dolijo ma. Ma na me bine toja laja ziye. **IV** I'dike mo'de mini kurögöke ndiye timo, kindawoke roye mbowa bici ngeri nime bine **V** 'do moma akonyo oto ga ziye konyoke. Di potö mo tine ti karike e'be 'jaa nduwë do lingere 'be, kozo ame kutike 'deni tako

tongo ma bo laja 'be ne, i'dike moja laja ziye."

Na ya naga nima kiya te, "Ele, o'do kozo ma kiya."

VI Kina Abarayama kopu welo kari rö zi Sara 'de yayi, iya te, "Ogba sapiya welo ki-yari ruzu ma kele konma ro mangolo'bo."

VII Kina bo kirija kari mi jolo kope kole sa ma kono laka, ki'di zi bo laja ko'do welo. **VIII** Kina bo kogba wi ma kerï gbï ti ma kara ti yida mo tone ko'de kutë komo ya naga nima. Kina bo koloma ngi ro toja laja zinni di bici ngeri nima yayi, lijë konyo kpenni.

IX Lijë ititi bo, iya te, "'Ja 'bi Sara edi yala?"

Bo iya te, "Loko edi rö bine."

X Bo ma koto di mi löngö ya naga nima, iya te, "Medi mileki mako kabate ti koo, kina 'ja 'bi Sara ti koyö kole ngi."

Sara edi kpadori kebe go bo yayi kedï kuwö lende nime. **XI** Abarayama ni kpaki riyö ti Sara öndë 'deni gomo kowo. Kina Sara inza gbï kpe ti a do 'ja. **XII** Go kö'du mo na loko kögö, kiya te, "Ze ame döndë 'deni ro koro'bo kozo a nime te kpaki riyö ti me'de ma ne, ti mebe 'böwu to'doko tö'do ti me'de?"

XIII Kina Boko'ba nima kititi Abarayama, iya te, "Go wa'di na Sara kögö kiya te, 'Ti moyö kole ngi ko'ja möndë ama 'deni?' **XIV** A mota edi ma to'do mo konya do Boko'ba? Kozo kada ame mose kö'du mo ne, medi mileki mi kpa dokikeri, kina Sara ti komo kole ngi."

XV Tine Sara 'deni ro tikere, na loko kandi gomo, iya te, "Mögö de."

Bo iya te, "Inza tara, ögö ko ro ma laka."

Akititi Go Sodomu

XVI Ya naga nima enyi di yayi kuyi komonni kari do Sodomu. Kina Abarayama kari tinni koto gonni go kori. **XVII** Boko'ba iya ti mi bo, iya te, "Minza musu do wa ma medi mari to'do mo nime di zi Abarayama. **XVIII** Kupö bo ga na ti kedï ro bo tigo gbï ro ma do kiteli. Kina ti bo na ti ko'do yeyi ma laka zi bilaka pili. **XIX** Bo na ro bo ame migeli 'deni 'do bo ki'di kole abo ga kpaki ti kupö bo ga kuwö doma go lijë ko'do wa ma kodoro ame ro ma laka ne. Kina odo lijë ko'do

'deni tine ti mo'do wa ame ga mulömu 'do to'do mo zi Abarayama ne ngi."

XX Kina bo kiya zi Abarayama, iya te, "Lëbi 'ba lende kënyë 'ba Sodomo ni ma ti Gomora udu 'deni kömö mbili ma. Lende kënyë 'bënni 'deni ngi ro do kiteli.

XXI Mëdi mari tonjo mo, odo ëdi ngi kozo lëbi mo ame muwö ne tara ya. Ne odo kinza tara ti mikali gbi."

XXII Kina ya ma riyö kënyë ngi nduwë kari kapa yoki Sodomo, tine Boko'ba ileke 'ba bo ti Abarayama yayi. XXIII Kina Abarayama kese ngosi ngila Boko'ba kititi, kiya te, "Ti kote do bo lende laka gbi yaga koto ti bo lende kënyë? XXIV Odo bo lende laka këdi kuluku koto mi gawo nima, ti kote domo gbi yaga? Ti komo gawo nima de go kö'du 'ba bilaka kuluku koto naga nima yimo yayi ne? XXV Ro ma laka mikali inza kote do bo lende laka pili yaga koto ti bo lende kënyë. To'do mo tara inza kari du te laka. Odo ko'do kozo a nima tara ëddi kodo gomö do bo lende laka kpaki ti bo lende kënyë. To'do mo tara inza du te ro ma laka. Ni bo ko'do burë 'ba doyayi pili na ro bo ko'do wa ma kodoro."

XXVI Boko'ba iya te, "Odo mo'ja bo lende laka këdi kuluku koto mi Sodomo yayi, mëdi momo gawo nima pili go kö'du 'bënni."

XXVII Abarayama ileki 'böwu kiya zi Boko'ba, iya te, "Moma'jo roma ziyi Boko'ba ola ma go tilende ziyi ro do kitewu. Minza ro oto, ma ngi ro lupu ni ma ti buruku. XXVIII Ne odo ma muyi konye rönni yaga di komo bo lende laka naga nima, ti kote do gawo nima pili yaga go kö'du 'ba ya ma muyi naga nima kinza kpe teyi ne?"

Bo iya te, "Odo mo'ja bo lende laka yayi 'butë sowo döömu, minza mote domo."

XXIX Abarayama ititi 'böwu, iya te, "Ne odo ko'ja bo lende laka nge 'butë sowo yayi?"

Bo iya te, "Odo bo lende laka këdi yayi 'butë sowo, minza mote domo."

XXX Abarayama iya te, "Boko'ba, moma'jo roma ziyi, kinza kënyë de ro 'diri tö, i'di milende gbi. Ne odo ko'ja nge 'butë mota?"

Bo iya te, "Odo mo'ja bo lende laka 'butë mota yayi minza mo'do."

XXXI Abarayama iya te, "Boko'ba, moma'jo roma ziyi, ola ma go tilende ziyi ro do kitewu. Ne odo ko'ja këdi nge 'butë riyö yayi?"

Bo iya te, "Minza mote do gawo nima odo ma 'butë riyö këdi yayi."

XXXII Abarayama iya te, "Boko'ba, kinza kënyë de ro 'diri tö, i'di ma milende nge mi koto na ti. Ne odo ko'ja nge 'butë?"

Bo iya te, "Minza mote domo odo këdi nge 'butë."

XXXIII Di pötö bo kote tilende 'deni ti Abarayama na Boko'ba kari abo ngi tine na Abarayama kileki ngi linjo.

XIX

Loto Ni Ti Malayika

I Malayika riyö naga nima ari kömö Sodomo ro mi dokopiyari, ko'ja Loto këdi koloma kpa reki yayi. Kina odo bo ko'ja lijë 'deni tara tine na bo kënyë ngi kurë dönni kudë do bo bëri kömönni. II Bo iya te, "Nere ma ga, ma na me bine 'do toja laja ziye. Moma'jo roma ziye akoke linjo ma go kurögöke ndiye kö'döke, molo nbo tine ti karike e'be 'jaa."

Lijë iya te, "Inza tara, dedë dö'dö eze yaga bi kopo nime bine."

III Tine bo oloma to'do atiri gönni ro gögö na lijë kari ngi gbo linjo abo. Bo i'di konma mangolob'bo ko'do akonyo ma konmi zi ya naga nima konyo kpënni.

IV Tine gba kota kinza lijë kö'dö bëri na botoni 'ba mi gawo nima kototo rönni ngi pili yayi, yobi kpaki ti bulöbu mo ga ototo rönni ngi me kuru do rö nima toko teyi.

V Kina lijë kidëki Loto kititi, iya te, "Bilaka naga nime kako mi dokopiyari nime linjo 'bi bine ne lijë ëdi yala? Oja lijë yaga zize dayi go dö'dö tinni."

VI Loto odo kari zinni yaga yayi, kurögö kpadöri teyi ti göni, VII kilende zinni, iya te, "Löndö ma ga, moma'jo roma ziye, kinza ko'döke lende ma kënyë ma tara ga de. VIII Mëdi ti yitöti riyö bine ame lijë gba kikali a moto ro botoni de, i'dike moja lijë ziye bine ko'döke oto nima miye ne zinni. Ne kinza ko'döke a moto de zi ya naga

nime, römöyì lījè ako 'deni rɔ ɲba mī gɔ bi 'ba loma ma.” IX Tine lījè iya te, “Ese yaga di kɔmɔze, nī bɔ lōwō nime, nī yè na 'dɔ kebe ti'di lende zize? Dèdì do'dɔ wa kényè tɔne ziyì kebe ma do'dɔkɔ 'dɔ to'dɔ mo zinnì.”

Kina lījè ki'di tītīɲi Lɔtɔ ɲgī rɔ ma kényè, lījè kese 'deni 'dɔ todowe kpadōrī.

X Tine na ɲba naga nima koja kōzinnī ɲgī gɔ Lɔtɔ kɔtɔ kileki rō, kurōgō kpadōrī teyi. XI Kina ɲba tōnè ga kiyōlu kɔmɔ bilaka naga nima gɔ kpadōrī yayi ne ɲgī pili yaga kinza lījè ko'ja kpadōrī nima ra gbī.

XII ɲba naga nima ititi Lɔtɔ, iya te, “Èddì ti bilaka 'bī mɔtɔ ga bine? Ɔdɔ bɔ lanzo yī ga ti kole 'bī ga ti yītōtī 'bī ga ti ma wado 'bī ga kèdī mī gawo nime bine, otɔtɔ lījè koja yaga, XIII römöyì dèdì do'dɔkɔ tote dɔ gɔ bi nime yaga. Lèbī 'ba lende kényè mbèmbè 'ba bilaka 'ba gɔ bi nime òmò 'deni zi Boko'ba, kina me koja ze 'deni tote dɔ gɔ bi nime.”

XIV Lɔtɔ ènyì kari zi bɔ lanzo bo ga ame kèdī ko'dɔkɔ togbe yītōtī abo ga ne, iya te, “Ènyì kɔdɔke yaga welo di mī gɔ bi nime, Boko'ba o'dɔkɔ 'deni tote dɔ gawo nime.”

Tine lījè iya te bo èdī ka kindèndè dōnnī.

'Ja 'Ba Lɔtɔ

XV Mī kano bi 'deni tine malayika naga nima iya te, “Lɔtɔ, ènyì welo kogba 'ja 'bī ni ti yītōtī riyō 'bī naga nime kɔdɔke yaga di bine, kinza kote dɔye ra kɔtɔ mī karama nime kèdī kɔdɔ dɔ gawo nime ne.”

XVI Tine Lɔtɔ èdī gba kicayi kina malayika naga nima kinda'ba kōzī bo ti 'ja abo kpaki ti yītōtī abo ga koja yaga di mī gawo nima, römöyì Boko'ba ti mī kèyī rɔ mbèmbè rɔ bo. XVII Kina ɔdɔ malayika koja lījè 'deni gɔ kɔri tine, bɔ ma kɔtɔ iya te, “Iriɲake tɔmɔ dīdī ye. Kinza kɔɲgɔke bi dè kileki yī'bōwu kina kinza kɔrɔke dè gbī mī bi kilèdè bine. Iriɲake ɲbò dɔ dōku tɔmɔ rɔye kinza kote dɔye.”

XVIII Lɔtɔ iya te, “Inza tara, ɲere ma ga, XIX o'dɔke ma 'deni kele kulōwō kɔmɔke dīdī ma. Dɔ dōku nima ɔwɔ kényè, tölè löbu nime èdī kuru dɔma kupō ma gba

kota kinza mōmò yayi. XX Ma laka mo gawo titi nime na ɲɔli 'dɔ tirīɲa teyi, i'di ma mirīɲa yayi, kɔzɔ ame kɔɲgɔ bo ka ɲgī rɔ gɔ bi ma titiyi kina ti mɔmɔ ɲgī yayi.”

XXI Malayika iya te, “Ele, muti 'deni gɔ lende kiya 'bī, minza mote dɔ bi nima kpe yaga. XXII O'dɔ rōyì welo kirīɲa yayi, minza mo'dɔ a mɔtɔ titi gba kota kinza kōmò yayi.”

Gɔ kō'du nima Lɔtɔ kiya te bi nima ɲge titiyi ne, na ki'di kīdèkī mōyì mo ɲgī rɔ Zora, ame kiya te “Titi.” XXIII Lɔtɔ ari kōmò yayi 'deni ti kada kèdī ki'di kpèni. XXIV Kina Boko'ba kɔdɔ pa'do ɲgī ti kulugbī dōku ma kèdī kilanɲa kako di mītɔrɔ dɔ gawo 'ba Sodomoni ti Gomora. XXV Kina kote dɔ gawo naga nima ɲgī pili yaga kpaki ti bi kilèdè mo pili ti bilaka mo ga ti wa ame ga kōtu mī gɔ bi nima yayi. XXVI Tine 'ja 'ba Lɔtɔ uyì kōmōnī kileki yī'bōwu na loko kɔrɔ ɲgī kiyì yayi rɔ dōku 'ba mëlō.

XXVII Molo mī dɔɲbɔ mo nima na Abarayama kényì kari gɔ bi tōnè bo kɔrɔ pa kɔmɔ Boko'ba di teyi ne. XXVIII Bo ɔɲgɔ bi kari dɔ Sodomoni ti Gomora ti dɔyayi pili ma mī bi kilèdè nima, tine bo o'ja kōtu na ɲgī kèdī kanyo guliyì di dɔyayi nima yayi kɔzɔ kōtu 'ba līndī tara. XXIX Mī kada nima Boko'ba kèdī kote dɔ gawo 'ba mī bi kilèdè naga nima Lɔtɔ koloma teyi ne, bo i'di akititi 'ba Abarayama tōnè dè du te kudōlu di dɔ bo. Bo oja Lɔtɔ ɲgī yaga di mī tölè löbu nima.

Kupō Lɔtɔ

XXX Lɔtɔ rɔ tikere di bi toloma mī Zora, kina bo kényì ɲgī yaga di yayi ti yītōtī riyō abo naga nima kari koloma mī ti'börö 'ba dōku. XXXI Tine na nyiti ma löbu mo kényì kiya zi lèmi nī ma titi, iya te, “Bu ze na me kōndè 'deni. Kina me bɔtɔni ɔtɔ inza gbī mī dɔyayi nime bine yɔ 'dɔ kogbe ze kɔzɔ dölèti 'ba bilaka lesi pili. XXXII Ako di'di 'bu ze kuwè layi gɔ dō'dò tīnī 'dɔ dōyō kole ti bo.”

XXXIII Mī korɔndɔ nima na lījè ki'di bo kuwè layi, na nyiti ma löbu mo kari kō'dò ti bo. Tine layi upò bo 'deni ɲgī i'di bo ikali gɔmo dè.

XXXIV Mī bi kēzē ma di gomo na, nyiti ma löbu mo tönē kako kiya zi lēmī nī ma titi, iya te, “Mö'dö ti 'bu ze ti korondö ene, ako di'di bo gbī kuwē layi tōne go kari kö'dö tīnī 'dö döyö kole ti bo.”

XXXV Kina lijē ki'di bo kuwē layi gbī mī korondö ama, na nyiti ma titi mo kari kö'dö ngī ti bo, tine layi upö bo 'deni gbī i'di bo ikali gomo dē.

XXXVI Wa nime na ki'di yitöti 'ba Loto ga komo kpaki riyö köyö kole ti bo. XXXVII Nyiti ma löbu mo öyö kole botōni ki'di möyī mo ro Mowaba, bo na ro yī lingī 'ba bilaka naga nima kidēki ro Mowaba ame ga le'jete ne. XXXVIII Nyiti ma titi mo öyö gbī ro kole botōni, na loko ki'di möyī mo ro Benami. Bo na ro yī lingī 'ba bilaka naga nima kidēki ro Amona ame ga le'jete ne.

XX

Abarayama Ni Ti Abimeleke

I Abarayama ēnyī di Mamore yayi kololo kari kapa dö ro'ö. Kina bo kari koloma mī löngö Kadesa ni ti Surö. Ko'ja bo koloma 'deni mī Gerara yayi tine II na bo kiya te 'ja abo Sara nima lēmī bo na. Go kö'du mo na Abimeleke nere 'ba Gerara koja laja go Sara kogba koto kari liṅo abo ro 'ja zi bo.

III Mī korondö ma dö koto mōto na Boko'ba ki'di nyī ko'de dö Abimeleke, iya te, “Eddi kölē, 'ja nima kogba ne loko 'ja 'ba bo mōto na.”

IV Tine Abimeleke osa ro Sara dē gba, na bo kileki kiya zi Boko'ba, iya te, “Boko'ba, ti kupö ma ngī ti bilaka ma ga kinza ma mirasi lende oto? V Abarayama na kiya te 'ja nime lēmī bo na. Kina loko iya gbī te bo nima löndö nī na. Döki'di ma ti közö ro ma kopö di mī lende nime mo'dö ne. Inza du te ro lende kirasi zö.”

VI Kina Boko'ba kilende zi bo di mī nyī nima, iya te, “Mikali 'deni döki'di yī ro ma kopö di mī lende nima. Go kö'du mo na ma mota yi di bi tirasi lende zö ki'di kosa ro 'ja nima dē ne. VII Ileki loko kari zi mē'dē nī. Bo bo kumē lende ma na kina bo ti kititi ma ngī göyī 'dö komo. Ne ödö kileki loko dē ro ma laka eddi kölē pili ti bilaka 'bī ga.”

VIII Molo mī dōṅbo mo na Abimeleke kidēki bo laja abo ga kiyēti go kö'du nime teyi. Kina lijē ngī pili ro tikere. IX Abimeleke idēki Abarayama kititi, iya te, “Wa'di na me ko'dö zize te ne? Wali kēnyē wa'di na mo'dö ziyī ki'di ko'de tölē löbu nime doma kpaki ti bilaka 'ba dōliṅo ma nime? Wa nime ko'dö zö ne botö mōto ame ngī go ko'dö lende ma tara inza du te.”

X Abimeleke ititi Abarayama, iya te, “Wa'di na komeri ki'di ko'dö lende nime zö te?”

XI Abarayama iya te, “Mo'dö tara römöyī momeri 'bama miya te bilaka 'ba mī dōyayi nime ere Boko'ba dē kina mōtoga lijē ti kupö ma ngī 'dö lijē kogba 'ja ma. XII Ne ro ma laka loko ngī ro lēmī ma, nyiti 'ba baba tine möni na 'beri kina me mogbe loko ro 'ja ma. XIII Go kö'du mo na mī kada ma Boko'ba koja ma yaga di mī liṅo 'ba 'bu ma tari tulē mī dōyayi löwö ne na miya zīnī, miya te, 'Ako'ö ma 'dö kileme zö na me. Mī go bi pili ame ga dōmō teyi iya zi bilaka mo ga te ma löndö yī na.' ”

XIV Kina Abimeleke kileki Sara ngī zi Abarayama kogba kamölö ni ti sa ti atoli ki'di zi bo. XV Abimeleke iya te, “Dōyayi ma na me pili kömōyī. Oloma kapa ma ko'doko.”

XVI Bo ileki kiya zi Sara, iya te, “Oṅgo, mi'di yamo 'deni kuluku 'butē riyö (1,000) zi löndö yī 'dö kileme yi ro ma kopö komo bilaka naga nime pili. Bilaka pili ti kikali ngī irasi lende oto dē du te.”

XVII Abarayama ititi Boko'ba go Abimeleke na Boko'ba kileṅo Abimeleke ngī pili ti 'ja mo ga kpaki ti yitöti ma ro atoli abo ga, XVIII römöyī Boko'ba oro 'ja liṅo 'ba Abimeleke 'deni pa me kinza köyö kole go kö'du nima bo kogba Sara 'ja 'ba Abarayama ne.

XXI

Töyö Yisika

I Boko'ba o'dö yēyī zi Sara kōzo ame bo ki'di kö'du mo tara. II Kina loko komo köyö kole zi Abarayama mī tōndē abo nima mī kada ma Boko'ba kose gomo zi bo tönē. III Abarayama idēki möyī kole

nima Sara köyö zi bo ne rɔ Yisika. ^{IV} Kina bo kilele kole abo Yisika mi tö'dö dö modɔɔmota kɔzɔ ma Boko'ba kose gɔmo zi bo tara. ^V Kɔmɔ kɔɔ 'ba Abarayama 'deni kuluku riyö (100) mi kada nima köyö Yisika ne. ^{VI} Sara iya te, "Boko'ba i'di ma 'deni tögö rɔ lɔŋɔ. Bɔtɔ ame pili kuwö lende nime ti kögö gbɛ kɔtɔ tö."

^{VII} Loko iya te, "Yë na ti kiya 'böwu te zi Abarayama, Sara ti ki'di mba kpa kole yɔ? Kina me möyö kole 'deni zi bo mi töndé abo nime."

Toga Agara

^{VIII} Kina ɔdɔ kole kiyöbu 'deni tine na Abarayama ko'dɔ karama ma löbu ŋgɛ mi kada 'ba tola gɔ mba 'ba kole.

^{IX-X} Sara ari ko'ja Yisamele kole ame Agara yitö 'ba Ezipeto köyö zi Abarayama ne kedi ko'dɔ dede rɔ kole 'bëni Yisika. Kina loko kiya zi Abarayama, iya te, "Oga 'ja atoli nime yaga ti kole 'bëni nime. Kole 'bëni nime inza koloma rɔ bɔ dɔ apötö yi kɔtɔ ti kole ma Yisika."

^{XI} Kina Abarayama ŋgɛ rɔ meri gɔ lende 'ba kole abo Yisamele. ^{XII} Tine Boko'ba iya zi bo, iya te, "Kinza koloma dë rɔ meri gɔ lende 'ba kole 'bi ti 'ja atoli 'bi nime. O'dɔ wa ame ga Sara kiya ziyi ne, römöyi Yisika na kedi koja dɔ kupö yi. ^{XIII} Kina ti mi'di kupö kole 'ba 'ja atoli nima gbɛ kara rɔ dɔ'be ma löbu römöyi bo kole 'bi na gbɛ."

^{XIV} Kina Abarayama kënyi molo mi dɔŋbɔ kogba kilaka 'ba mini ti maŋgolɔ'bo ki'di zi Agara kowe dɔkɔnyɔ mo koga kari bitɔ ga yayi ti kole nima gɔmo. Kina loko kari ŋgɛ tilaki kebe mi mökö 'ba Berasaba.

^{XV} Kina ɔdɔ mini 'ba mi kilaka nima kote roni 'deni tine, na loko kola kole tönë ŋgɛ yi 'jowu mɔtɔ yayi. ^{XVI} Kina loko kënyi di dɔmo kari koloma caki rɔ ma kɔwɔ kɔzɔ bi 'ba to'be kɔmo naga tara, römöyi loko iya te, "Mo'dɔkɔ dë 'dɔ moŋgɔ kole ma kedi kölä di kɔmɔ ma."

Ko'ja loko koloma 'deni caki yayi na loko kebe tudu.

^{XVII} Boko'ba uwö kole nima kedi kudu na malayika 'ba Boko'ba kilende zi Agara di mitɔrɔ, iya te, "Agara, gɔ wa'di? Kinza kere dë. Boko'ba uwö dɔ kole nima 'deni di gɔ bi ma bo kedi teyi. ^{XVIII} Ënyi kari

kinda'ba közi bo tɔrɔ. Mëdi mi'di dɔ'be ma löbu kɔdɔ di mi bo."

^{XXIX} Kina Boko'ba kiyɔpɔ kɔmɔ Agara ki'di loko ko'ja daa 'ba mini, kina loko kari kunö mini mi kilaka tönë ki'di zi kole nima kuwë.

^{XX} Boko'ba oloma laka ti kole tönë ŋbö kiyöbu. Bo oloma mi mökö kutu rɔ bo rɔ bɔ ko'be kanya közi kikaka. Mi mökö 'ba Parana na bo koloma teyi. ^{XXI} Ma bo ari kogbe 'ja zi bo di mi yitöti 'ba Ezipeto.

Pori Mi Löŋgö Abarayama Ni Ti Abimeleke

^{XXII} Mi kada nima na Abimeleke ni ti Pikolo bɔ dɔ bɔ kanya abo kako kiya zi Abarayama, iya te, "Boko'ba edi nduwë tii mi wa ame ga pili keddi ko'dɔ ne. ^{XXIII} Kina me ulömu röyi zö kɔmɔ Boko'ba bine kinza ko'dɔ 'bölu mɔtɔ dë zö ala zi kole ma ga. Moloma dɔ mi kɔtɔ tiiyi kina me gbɛ 'dɔ koloma dɔ mi kɔtɔ tö pili ti bilaka 'ba dɔyayi nime keddi koloma yimo ne."

^{XXIV} Abarayama iya te, "Mëdi mulömu rɔma."

^{XXV} Kina Abarayama kënyi konyɔ kö'du 'ba daa mɔtɔ bɔ laja 'ba Abimeleke ga kolo 'deni di zi bo. ^{XXVI} Tine Abimeleke iya te, "Mikali bɔ ko'dɔ wa naga nime dë. Iya lende mo dë gbɛ zö yɔ, tuwö mo na 'jaa me tɔne zö."

^{XXVII} Kina Abarayama ki'di kamölö ni ti sa zi Abimeleke, kina lijë kpaki riyö ko'dɔ pori ŋgɛ. ^{XXVIII} Abarayama oza rokɔ kamölö modɔmoriyö 'beri yaga di mi dɔtumu yëri abo ga. ^{XXX} Abimeleke iya te, "'Jɔ 'ba rokɔ kamölö modɔmoriyö naga nime koza yaga ne rɔ wa'di?"

^{XXX} Abarayama iya te, "Rokɔ kamölö modɔmoriyö naga nime ako kogba di közö, 'dɔ keddi rɔ bɔ kodɔrɔ yi lende ma, ame ma na mole daa nime."

^{XXXI} Kina kidëki möyi bi nima ŋgɛ rɔ Berasaba, ame kiya te "Daa 'ba lömu," römöyi bi nima na lijë ko'dɔ lömu di teyi. ^{XXXII} Kina Abimeleke ni ti Pikolo bɔ dɔ bɔ kanya abo kënyi ŋgɛ kileki mi dɔyayi 'ba Pilisitiya.

^{XXXIII} Abarayama ari kidiyë ŋgëri mɔtɔ Berasaba yayi gɔ lömu nima, bo koloma to'dɔ mötu zi Boko'ba ma ŋburuŋburu di

ngila mo. ^{XXXIV} Abarayama oloma kada do konzi mi doyyayi 'ba Pilisitiya.

XXII

Tumu Yisika

^I Di pötö mo 'deni yayi na Boko'ba kiyozo meri 'ba Abarayama kidëki kiya te, "Abarayama."

Tine Abarayama ileki domo, iya te, "Ma na me."

^{II} Boko'ba iya te, "Ogba kole koto 'bi nima ro Yisika ko'bo kulowö ne kari timo do doku 'ba Moriya. Ari ti bo 'do kumu bo zo yayi ro akumu mi go bi ame medä mileme ziyi ne."

^{III} Molo nbo mi bi kezä ma di gomo na Abarayama koga ngeri 'ba tonma akumu kudödu go akaca. Bo ogba Yisika ni ti bo koja laja riyö ti bo. Kina lijë kënyä ngi domo tari go bi ame Boko'ba kiya 'deni zi bo ne. ^{IV} Mi tö'dö do mota 'deni tine na Abarayama kombi komo bo ko'ja do doku nima kinda ro ma kowo. ^V Bo iya zi bo laja abo naga nima, bo iya te, "Olomake toti ti akaca nime bine. Ze ti kole titi nime dedä dari dogba to'do motu zi Boko'ba ti dileki 'jaa dako ziye bine."

^{VI} Abarayama ogba ngeri 'ba tonma akumu nima ki'di do kole abo Yisika, tine bo inda'ba 'ba bo ro kulu ni ti kpa kololo pa'do 'ba 'do tulö'jö mo. Kina odo lijë kedä kari 'deni tara tine, ^{VII} Yisika iya te, "Baba."

Abarayama iya te, "Tondo ya, kole ma?"

Yisika ititi, iya te, "Mo'ja pa'do edä bine ti ngeri, ne yida 'ba tumu mo edä yala?"

^{VIII} Abarayama iya te, "Kole ma, Boko'ba ti koja gomo zize."

Kina Abarayama ni kari ngi nduwä ti Yisika. ^{IX} Kina odo lijë kari komo 'deni do go bi nima Boko'ba kiya zi bo ne tine na Abarayama ko'ba bi 'ba akumu kiyija kpa ngeri mo ga domo. Kina bo kudödu Yisika ngi ku'du do kpa ngeri 'ba akumu nima. ^X Abarayama ombi közi bo 'do tumu kole abo, ^{XI} tine na malayika 'ba Boko'ba kidëki bo di mitoro, iya te, "Abarayama, Abarayama."

Bo iya te, "Ma na me."

^{XII} Malayika nima iya te, "Kinza kosa köziyi de ro kole titi nima. Kinza ko'do

wa ma koto mato de zi bo, romöyi mikali 'deni ngi oro Boko'ba. Ame mo'ja 'deni kilagi de di bi tumu kole koto 'bi nime zo ne."

^{XIII} Abarayama ongo bi kileki go bo na bo ko'ja kamolo 'deni kazo mo kilaka mi morogo yayi. Kina bo kari kogba kamolo nima ngi konma ro akumu go bi 'ba kole abo Yisika.

^{XIV} Abarayama idëki möyi go bi nima ro "Boko'ba ti koja gomo." Kina me nduwä komo mi kada nime tone, bilaka kedä kiya te, "Di do doku 'ba Boko'ba bo ti koja gomo."

^{XV} Kina malayika 'ba Boko'ba kidëki Abarayama 'bowu di mitoro, ^{XVI} iya te, "Wa nime ko'do 'deni ame ko'joro kole koto 'bi nime de di zo ne, go ko'du mo mulömu roma ti möyi ma Boko'ba ^{XVII} medä mo'do yeyi ziyi kupö yi ga konzi kozo kelo 'ba mitoro kina gbi kozo yayi lida 'ba kpa mini löbu. Kupö yi ga ti ka'da bo ya 'benni ga. ^{XVIII} Kina ti kupö yi ga na ti ko'do yeyi zi bilaka ma konzi 'ba doyyayi nime pili, romöyi uwö doma 'deni."

^{XIX} Abarayama ileki kari zi bo laja abo naga nima, kina lijë kënyä di yayi bo kari koloma Berasaba.

Kupö Nawura

^{XX} Di pötö lende naga nime na Abarayama kuwö lende mo, iya te, "Mileka öyö kole 'deni gbi ti löndö yi Nawura. ^{XXI} Lijë na ro Uzu kole ma dogba ti bo löndö bo Buzu, ti Kemuwele 'bu 'ba Arama ^{XXII} ti Kesede ti Azo ti Pilidasi ti Jidalapa ti Betowele." ^{XXIII} Betowele na köyö Rebeka.

Kole modomota naga nime Mileka ni na köyö ti Nawura löndö 'ba Abarayama. ^{XXIV} Tine 'ja 'ba Nawura mato ame kidëki möyi mo ro Rewoma ne na köyö 'beni Teba ni ti Gama ti Takasa ti Maka.

XXIII

Tölë 'Ba Sara

^I Sara oloma ko'do komo koo kuluku riyö kodo domo 'butë riyö döomu domoriyö (127) tine ^{II} na loko kolë ngi di mi Eborona mi doyyayi 'ba Kanana yayi. Abarayama ari tudu 'ja abo Sara, ^{III} kina bo kënyä di do ngila töku nima yayi kari

zi Ete bo dɔyayi naga nima, kiya te, ^{IV} “Ma na me ro bo löwö mēdi moloma mi lönggö ye bine, i'dike yayi mɔto zö 'do musu töku ma nime teyi.”

^V Ete naga nima ileki dɔmo zi Abarayama, iya te, ^{VI} “Löbu ze, uwö dɔze, ni ro nɛre ma löbu mi lönggö ze bine. Usu töku 'bi mi gö 'ba tusu töku ame ko'dɔko ne bɔto mɔto inza ma 'do kota go gö 'ba tusu töku di ziyi.”

^{VII} Kina Abarayama kënyi kudë do bo bëri komo Ete naga nima, ^{VIII} kiya te, “ɔdo kutike ngi dɔmo zö 'do musu töku ma nime bine, uwöke dɔma, ititike Eporona kole 'ba Zora ^{IX} 'do bo kugö ti'börö 'ba Makapela ame ro abo do kpa nyaka abo 'dë yayi ne zö. Ititike bo 'do bo kugö zö go ndögö mo ma go komo bo di komoye pili bine 'do kö'bö ro ama tusu töku ma ga teyi.”

^X Eporona gbagba bo ëdi gbï koloma mi lönggö Ete mɔto naga nima kpa reki nima yayi. Kina bo kënyi kilende kiya ro ma kembe mbili bilaka kuwö pili, iya te, ^{XI} “Uwö te, löbu ma, mēdi mi'di nyaka nime pili ziyi ti ti'börö mo. Mēdi mi'di ziyi di komo bilaka ma naga nime bine kusu töku 'bi yimo.”

^{XII} Tine Abarayama ënyi kudë do bo bëri komo bilaka bo dɔyayi naga nima ^{XIII} kilende ro ma kembe bilaka kuwö pili, kiya zi Eporona, iya te, “Moma'jo roma ziyi, uwö dɔma. I'di ma mugö nyaka nime pili ro tugö. Utï do ndögö mo 'do musu töku ma nime yayi.”

^{XIV} Eporona ileki dɔmo zi Abarayama, iya te, ^{XV} “Löbu ma, uwö te. Ndögö 'ba nyaka nge ti yamo kuluku sowo. Ama ti ko'do wa'di mi lönggö ze tiyi? Usu töku 'bi ngi yimo.”

^{XVI} Abarayama utï dɔmo tara na bo kiyija yamo zi Eporona kɔzo ame bo kiya mbili Ete naga nima pili kuwö ne tara. Yamo nima pili ro kinë ame kiyari 'deni molo ro 'ba ndögö ne.

^{XVII} Wa nime na 'do ki'di nyaka 'ba Eporona ame mi Makapela kapa Mamore ma kari yibi ne kö'bö ro wa 'ba Abarayama. Nyaka nima ti ti'börö mo kpaki ti ngëri mo ga ma yimo yayi nbö

kömö do kpa nyaka. ^{XVIII} Ete naga nima pili kpa reki yayi ne ikali ro nyaka 'ba Abarayama. ^{XIX} Kina Abarayama kusu 'ja abo Sara mi ti'börö 'ba tusu töku nima yayi mi dɔyayi 'ba Kanana.

^{XX} Go kö'du nime na 'do ki'di nyaka 'ba Ete naga nima ti ti'börö 'ba tusu töku mo koloma ngi kö'bö ro nyaka 'ba Abarayama tusu töku teyi.

XXIV

Gbe 'Ba Yisika

^I Mi kada nime tine Abarayama öndë 'deni gomo kowo. Kina Boko'ba o'do yeyi 'deni zi bo mi wa pili. ^{II} Kina bo kilende zi bo laja abo ma löbu mo ame ro bo do wa 'ba mi linjo abo ga ne, bo iya te, “Ulömu röyi ti mbola ma, usu köziyi teyi. ^{III} Mo'doko 'do kulömu röyi ti möyi nɛre Boko'ba 'ba mitoro ni ma ti dɔyayi kinza kogbe 'ja dë zi kole ma Yisika di mi yitöti 'ba Kanana dɔyayi nime mēdi moloma teyi ne. ^{IV} Tine ileki kari mi dɔyayi ma köyö ma teyi zi wado ma ga 'do kogbe 'ja zi kole ma di yayi.”

^V Bo laja nima ititi bo, iya te, “Ne odo nyiti mo ko'doko dë tako tö mi dɔyayi nime bine, 'do moja kole 'bi kileki kari mi dɔyayi ma kako di teyi nima?”

^{VI} Abarayama iya te, “Onjo, kinza koja kole ma dë du te kileki yayi. ^{VII} Nɛre Boko'ba 'ba mitoro ame kogba ma di mi linjo 'ba 'bu ma di mi dɔyayi ma köyö ma teyi ne, ilende ko'do lömu zö, iya te, ‘Mēdi mi'di yayi nime zi kupö yi ga.’ Kina bo ti koja malayika abo ngi dɔgba kömöyi, 'do ko'ja 'ja zi kole ma di yayi. ^{VIII} Ne odo nyiti mo na ko'doko dë tako tiyi tine lömu nime inza kpe döyi. Tine kinza ki'di kole ma dë du te kileki kari yayi.”

^{IX} Kina bo laja nima kusu közi bo mi mbola Abarayama kulömu ro bo to'do wa ma Abarayama kose gomo nima.

^X Bo laja nima ogba gamele 'ba löbu abo Abarayama ga 'butë gbï ti kpa közi ma kele di zi bo, kina bo kënyi di yayi kari mi gawo ame Nawura këdi koloma teyi kapa Mesopotamiya ma kari do tugbu toro. ^{XI} Kina odo bo kömö 'deni yayi tine

na bo ki'di gamele abo ga kö'dö bëri kpa daa nima dö kpa gawo nima yayi ne.

Mi dököpiyari 'deni rö bi 'ba tako 'ba 'ja gö mini tine, ^{XII} na bo kebe tö'dö mötu, kiya te, "Nere Böko'ba 'ba löbu ma Abarayama, i'di wa nime tone ne kö'dö röni laka zö. Mititi yi i'di wa ma laka kö'dö röni zi löbu ma közo ame ki'di kö'du mo ne tara. ^{XIII} Ma na me 'deni kpa daa ame yitöti 'ba bilaka 'ba mi gawo nime pili këdi kako tunö mini di teyi. ^{XIV} Ödo miya zi ma köto möto, miya te, 'Unö mini ki'di zö muwë,' kina ödo löko kiya te, 'Me uwë, kina mëdi mi'di gbï zi gamele 'bï ga,' löko na gö ki'di këdi rö ame kigeli 'deni rö 'ja zi bö laja 'bï Yisika ne. Ödo kö'dö röni te, na ti mikali ngï kö'du 'bï ma tönë kose gömo zi löbu ma ne uyï yïmo dë."

^{XV} Tine gba kota kinza bo kote lende nime na Rebeka kömö ngï. Löko na rö nyiti 'ba Betowele ame Mileka köyö zi Nawura löndö 'ba Abarayama ni ne. Kina löko kömö ngï ti kete mini dökönyö ni. ^{XVI} Löko rö nyiti ma kele rö dö kiteli ame gbï gba kikali bötoni dë. Löko ëki mi daa kunö mini 'bëni löko këki yaga. ^{XVII} Kina bö laja nima kirinja kurë döni, iya te, "T'di mini zö muwë di mi kete 'bï nima."

^{XVIII} Löko iya te, "Löbu ma, me uwë."

Kina löko kombi welo di dökönyö ni ki'di kpa bö nima kuwë. ^{XIX} Kina ödo löko ki'di mini 'deni zi bö nima kuwë kö'bö bo tine, löko iya te, "Mëdi mi'di gbï zi gamele 'bï ga kuwë kö'bö lijë."

^{XX} Kina löko köpu welo kodo mini mi gö bi 'ba tuwë mini 'ba yëri, löko kileki 'böwu welo kari mi daa nbö löko kunö mini kö'bö gamele 'ba bö nima. ^{XXI} Tine bö nima ëdi közo le yayi tongo mo ödo Böko'ba o'do lende laka 'deni ngï mi lingere abo nima ya.

^{XXII} Kina ödo gamele kote tuwë mini 'deni na bö nima kogba wa 'ba kano ma kele ame ndögö mo kitigö kulöwö ne ki'di zi nyiti nima gbï ti nbëlë ma kele riyo 'do, kolö könyö mo ga. ^{XXIII} Bo ititi löko, iya te, "Ni nyiti 'ba yë na? Ti do'ja bi 'ba tö'dö ngï di lijö 'ba 'bu yi yayi?"

^{XXIV} Löko iya te, "Ma nyiti 'ba Betowele ame Mileka köyö zi Nawura ne na. ^{XXV} Dëdi ti akonyo 'ba yëri gbï ti möli

zinni 'do tö'dö dömo. Kina rö ëdi gbï ziyi tö'dö teyi."

^{XXVI} Kina bö nima kolödo bëri kö'dö mötu zi Böko'ba, iya te, ^{XXVII} "Yëe'di këdi ziyi Böko'ba 'ba löbu ma Abarayama gö ame kuyi mi kö'du ma kose zi löbu ma Abarayama dë ne. O'de ma 'deni te dö wado 'ba löbu ma Abarayama naga nime."

^{XXVIII} Nyiti nima ënyï kirinja kileki kari lijö zi möni, löko kari kiyëti gö kö'du naga nime kö'dö röni ne pili zi ya 'bënni ga. ^{XXIX} Löko ëdi ti löndö ni yayi möyi mo rö Labana. Kina bö kënyï ngï kirinja kari kpa daa tongo bö laja 'ba Abarayama nima. ^{XXX} Labana o'ja wa 'ba kano ni ti nbëlë naga nima könyö lëmi bo ne 'deni kina bö uwö lende ma bö nima kiya löko koloma rö tiyëti mo ne 'deni gbï. Bo ari kö'ja bö nima këdi közo ngila gamele abo ga kpa daa yayi. ^{XXXI} Bo iya te, "Ako lijö, ni ame Böko'ba kö'dö yëyi ma laka 'deni döyi ne. Eddi közo mökö bine gö wa'di? Mëdi ti rö ndö ziyi mi lijö ma 'dë yayi kina gö bi ëdi gbï zi gamele 'bï ga."

^{XXXII} Kina bö nima kari ngï lijö, na Labana kope akombi yaga di gö gamele naga nima ki'di akonyo ti möli 'ba tö'dö dömo teyi. Kina bö kö'de mini zi bö nima lijë kurögö ndinni ti ya ame ga ti bo ne. ^{XXXIII} Kina ödo kö'de akonyo 'deni zinni tine bö nima iya te, "Minza monyo kpama titi, tine 'jaa nbö ödo miya lende ame mako timo ne 'deni."

Labana iya te, "Iya lende 'bï."

^{XXXIV} Bö nima iya te, "Ma bö laja 'ba Abarayama na. ^{XXXV} Böko'ba o'do yëyi 'deni rö mbëmbë zi löbu ma kö'dö bo rö bö wa. Böko'ba i'di dötumumu ma konzi 'ba kamölö ni ti banya ti sa ti yamo rö mbëmbë ti atöli ma konzi 'deni zi bö gbï ti gamele ni ti akaca. ^{XXXVI} Sara 'ja 'ba löbu ma Abarayama ari köyö kole zi bö kö'ja bö köndë 'deni. Kina me bö ki'di wa ame ga pili bö këdi timo ne 'deni teyi. ^{XXXVII} Bo i'di mulömu röma 'do muwö dö kö'du ki'di abo. Bo iya te, 'Kinza kogbe 'ja dë zi kole ma di mi yitöti 'ba Kanana döyayi nime mëdi moloma yïmo ne. ^{XXXVIII} Tine ileki kari lijö 'ba 'bu ma mi löngö wado

ma ga 'do kari kogbe 'ja zi kole ma di yayi.'

XXXIX Mititi bo, miya te, 'Ne odo nyiti mo ko'doko de tako to?'

XL Bo ileki domo zo, bo iya te, 'Boko'ba ame mo'bo tuwo domo ne ti koja malayika abo kari tiyi ki'di wa ko'do roni pili ziyi ro ma laka. Eddi kari ko'ja 'ja zi kole ma di mi longo wado ma ga ame ro bilaka 'ba 'bu ma ga ne. **XLI** Tine odo kari zi wado ma naga nima kina odo kiya te lije na kilagi tine, ti keddi e'bi ro ma kopo di mi lomu nime.'

XLII Kina me momo kpa daa bine ti kada ne, na mititi nere Boko'ba, miya te, 'Nere Boko'ba 'ba lobu ma Abarayama, moma'jo roma ziyi wa nime mede mo'do tone ne i'di ko'do roni laka zo. **XLIII** Ma na me 'deni kpa daa bine. Odo nyiti moto kako tuno mini nime mede mideki mini di zini go loko ki'di zo muwe di mi kete 'beni. **XLIV** Odo loko kuti domo kina loko ko'doko gbi ti'di mini zi gamele ma ga, loko na go ki'di keddi ro nyiti ame kigeli 'deni ro 'ja zi kole 'ba lobu ma ne.'

XLV Tine gba kota ma kinza mote motu nime di yimo, na Rebeka komo ngi ti kete mini dokonyo ni, loko keki kari mi daa tuno mini. Mideki mini di zini, miya te, 'I'di mini zo muwe.'

XLVI Kina loko kodi dokonyo ni ngi welo ki'di mini zo, kiya te, 'Me uwe, kina ti mi'di mini gbi zi gamele 'bi ga.'

Kina muwe mini, loko ki'di gbi zi gamele ma ga kuwe. **XLVII** Kina mititi loko, miya te, 'Ni nyiti 'ba ye na?'

Loko iya te, loko nyiti 'ba Betowele kole 'ba Nawura ame Mileka koyo ne na. Kina musu wa kano ni, molo nbela konyo ni.

XLVIII Tine na molodo mo'do motu milelu Boko'ba 'ba lobu ma Abarayama, go ame bo ko'de ma 'deni kari ma laka ki'di mo'ja nyiti 'ba wado 'ba lobu ma 'deni ro 'ja zi kole mo ne.

XLIX Kina me odo ko'dokoke ngi to'do mo 'do keddi laka zi lobu ma, iyake zo, ne odo domo kinza, iyake gbi zo 'do muyi komo ma mari te do dori ala moto mileki te do gali."

L Labana ni ti Betowele ileki domo, iya te, "Ko'du nime ako di zi Boko'ba dinza ti a moto 'do tiya mo. **LI** Rebeka na me

komoyi, ogba loko kari tini. I'di loko ro 'ja zi kole 'ba lobu 'bi kozo ame Boko'ba kiya ne tara."

LII Kina odo bo laja 'ba Abarayama nima kuwo lende nima 'deni tara tine na bo kolodo ngi beri bo ko'do motu zi Boko'ba.

LIII Kina bo koja bongoro ni ti siteri ti wa 'ba mbili ma kileno di mi yamo ma kobokobo naga, bo ki'di zi Rebeka. Bo i'di kpa kosi ma ndogo mo kitigo kulowo naga gbi zi londoo 'ba Rebeka ni ti ma mo.

LIV Kina bo nima ti bilaka ame ga ti bo ne konyo kpenni kuwe wa lije kodoo yayi. Mi donbo tine na bo kiya te, "I'dike ma mileki mari zi lobu ma."

LV Tine londoo 'ba Rebeka ni ti ma mo iya te, "I'di nyiti nime koloma titi ko'do to'do kozo do ndoo tara, ala do 'butu tize bine. Di potoo mo tine ti loko kari 'jaa."

LVI Tine bo nima ileki domo zinni, iya te, "Kinza ki'dike ze de digabi bine. Boko'ba i'di lingere ma 'deni keddi laka, i'dike mari zi lobu ma."

LVII Lije iya te, "I'di dideki nyiti go dititi loko."

LVIII Kina lije kideki Rebeka kititi, iya te, "Ti kari ti bo nime?"

Loko iya te, "Yee, mede mari."

LIX Kina lije ki'di Rebeka ni ti nyiti ame molo ro bo laja 'beni ne kari koto ti bo nima kpaki ti bilaka abo ga. **LX** Kina lije ko'do lomu ma laka zi Rebeka, iya te, "Ni lami ze, ti koloma ro ma 'ba tindu 'ba bilaka ma konzi. Kupoo yi ga ti koboo ta'da bo ya 'beni ga."

LXI Kina Rebeka ni ti yitoti bo laja 'beni naga nima kileno ronni ngi keki do gamele kari koto ti bo laja 'ba Abarayama nima. Kina lije kenyi ngi domo di yayi.

Tomo Ti Rebeka

LXII Yisika ako 'deni di kpa daa ame kideki ro, "Daa 'ba Boko'ba bo didi ame kongoro ma ne." Bo edi koloma mi doyayi 'ba Kanana ma kapa kileki do ro'oo. **LXIII** Bo enyi 'deni ro mi dokopiyari kari bi lingere mi nyaka na bo ko'ja gamele ngi keddi ro tako.

LXIV Kina odo Rebeka ko'ja Yisika 'deni tara tine na loko keki ngi beri di do gamele, **LXV** loko ititi bo laja 'ba Abarayama nima, iya te, "Ye mo na me 'de keddi kako ro mi nyaka zize yoyi ne?"

Bo nima iya te, “Bo na ro löbu ma.” Kina loko kogba bonjo 'ba dönü ngi loko kolo kömöni timo.

^{LXVI} Bo laja nima iyeti go wa ame ga bo ko'do ne pili zi Yisika. ^{LXVII} Kina Yisika kogbe Rebeka ro 'ja abo ko'de mi ro ma toné ma bo Sara koloma pa teyi ne. Yisika o'o Rebeka ro mbembé kina kiyeyi doki'di bo ngi di go meri 'ba tolé 'ba ma bo.

XXV

Tölé 'Ba Abarayama

^I Abarayama ogbe 'ja moto möyi mo ro Ketora. ^{II} Loko na köyö Zimarana ni ti Yokezana ti Medana ti Midiyana ti Yisebaka ti Suwa. ^{III} Yokezana na ro 'bu 'ba Seba ni ti Dedana. Kupö Dedana ga na ro bilaka naga nima kidéki ro Asura ni ti Letosa ti Luma. ^{IV} Kole ma 'ba Midiyana ga na ro Epa ni ti Epera ti Anoko ti Abida ti Elida. Ya naga nime pili ro kupö ma kodo di zi Ketora ga.

^V Yisika na Abarayama ki'di 'do kedü ro bo do apötö bo ga. ^{VI} Tine ko'ja bo kedü gba ti komo bo, bo i'di kpa közi zi kole 'ba 'ja abo moto naga nima, kina bo koga lijé ngi yaga di ngila kole abo Yisika yayi, lijé kari mi doyayi ma kileki kapa kari yibi.

^{VII-VIII} Abarayama ari kolé 'jaa ko'ja bo köndé 'deni kote, komo koo abo kedü 'deni kuluku mota kodo domo 'buté riyö döomu (175). ^{IX} Kole abo ga Yisika ni ti Yisamele usu bo mi ti'börö 'ba Makapela kapa Mamore ma kari yibi mi nyaka 'ba Eporona kole 'ba Zora ame di e'be Ete ne. ^X Nyaka nime na toné Abarayama kugö di zi e'be Ete ga. Kina kusu Abarayama gbi yayi ngila 'ja abo Sara.

^{XI} Di pötö tolé 'ba Abarayama na Boko'ba ko'do yeyi zi kole abo Yisika ko'ja bo kedü koloma ngila daa ame kidéki ro “Daa 'ba Boko'ba bo didi ame konjo ma” ne.

Kupö Yisamele

^{XII} Yisamele ma toné Agara yitö 'ba Ezipeto atoli 'ba Sara köyö zi Abarayama ne na köyö kole naga nime. ^{XIII} Ame na ro möyi kole mo ga ma kiyija pili go töyö mo. Nebayota na ro kole ma dogba 'ba Yisamele, kina Kedara ni ti Adabele ti

Mibesama ^{XIV} ti Misama ti Duma ti Masa ^{XV} ti Adada ti Tema ti Yetora ti Napisa ti Kedema. ^{XVI} Kole 'ba Yisamele naga nime lijé na ro yi lingi 'ba kpa goli ma 'buté domoriyö ame möyi lijé na pili kilébi do dolinjo mo ga gbi ti bi 'ba toda yeri mo ga ne.

^{XVII} Komo koo 'ba loma 'ba Yisamele pili kuluku riyö kodo domo 'buté mota döomu domoriyö (137) kina bo kolé ngi. ^{XVIII} Kupö Yisamele ga oloma 'benni mi doyayi 'ba Awila ni ti Surö kapa Ezipeto ma kari yibi mi löngö mo ma ti Asura. Ya naga nime oloma 'benni kö'bö caki yaga di do ngila kupö Abarayama moto naga nima.

Töyö Esawu Ni Ti Yakoba

^{XIX} Ame na ro lende 'ba Yisika kole 'ba Abarayama. ^{XX} Komo koo 'ba Yisika edü 'deni 'buté sowo mi kada ma bo kogbe Rebeka nyiti 'ba Betowele bo Arama toné koloma Padanarama ne. Löndö 'ba Rebeka na ro Labana. ^{XXI} Tine Rebeka öyö kole de kina Yisika kititi Boko'ba go kö'du mo. Kina Boko'ba kileki do akititi abo ngi ki'di Rebeka komo. ^{XXII} Kole roña na mini, tine gba kinza loko köyö de na kole naga nima koloma ngi tunyöpö di mini. Loko iya te, “Go wa'di na wa ma te ga ko'do roni zo?”

Loko ari kititi Boko'ba go kö'du mo. ^{XXIII} Kina Boko'ba kileki domo zini, iya te, “Do'be riyö na ma miyi. Eddi köyö bilaka riyö moto ga ma kö'bö to'ji rönni. Bo ma koto ti kedü ti tigo kebe bo moto. Bo ma löbu mo ti koja laja zi ma titi mo.”

^{XXIV} Kina odo kada 'ba löyö komö 'deni zini tine, loko öyö ro kole roña. ^{XXV} Kole ma dogba mo ro ma kasi romo pili ro suné kozo suné 'ba ro yeri tara. Kina lijé ki'di möyi mo ro Esawu, ame kiya te “Ro köyu.” ^{XXVI} Tine na köyö kole ma mi riyö mo közimo kind'a'ba burutu Esawu 'deni könyö teyi. Kina ki'di möyi bo ngi ro Yakoba, ame kiya te “Inda'ba.” Mi kada nima köyö lijé ne komo koo 'ba Yisika 'deni kuluku koto kodo domo 'buté (60).

Esawu Ro 'Bö

^{XXVII} Kina odo kole naga nima kiyöbu 'deni tine, Esawu 'ba bo ro bo ko'be kanya goti mo kö'bö ro laki mökö. Tine Yakoba

'ba bo le ro ma këyi goti mo ro loma liŋo. **XXVIII** Esawu na Yisika ko'ɔ laka römöyï bo ro lɔŋo go tonyo yida ame ga Esawu këdi kupö ne. Tine Rebeka ɔ'ɔ 'bëni ro Yakoba.

XXIX Mi kada ma do koto moto tine Esawu omö di bi laki mökö kako ko'ja Yakoba këdi tu'di monzo. 'Bö o'do bo 'deni ŋgi sowa **XXX** kina bo kiya zi Yakoba te, "'Bö upö ma 'deni, wa kasi nima ku'di ne i'di zö."

Go kö'du nime na kidëki möyï bo ro Edome, ame kiya te "Akasi."

XXXI Yakoba iya te, "Ti mi'di ziyï odo kiya te ki'di ro löbu 'bi 'ba tedi ro kole ma dogba nima zö."

XXXII Esawu iya te, "'Bö na me kodo 'deni roma, ro löbu ma 'ba tedi ro kole ma dogba nime ti ko'do wa'di zö?"

XXXIII Yakoba iya te, "Ulömu röyï titi dogba zö."

Kina bo kulömu ro bo ŋgi kugö ro löbu abo 'ba tedi ro kole ma dogba nima zi Yakoba. **XXXIV** Kina Yakoba ki'di mangolo'bo zi bo ti monzo nima bo konyo, bo kuwë wa, na bo kënyi ŋgi nduwë kari abo. Wa ma Esawu ki'di ko'ɔ ro bo kulöwö di do ro löbu abo 'ba tedi ro kole ma dogba nima na ŋge nime.

XXVI

Yisika Ënyï Gerara

I 'Bö moto ari kila'ba 'böwu mi doyayi nima 'beri di go ma tonë pa mi kada 'ba Abarayama ne. Kina Yisika kënyi ŋgi kari Gerara zi Abimeleke nere 'ba Pilisitiya. **II** Boko'ba odo kileme rönï zi Yisika, iya te, "Kinza kari de ŋbö Ezipeto, oloma mi doyayi nime miya ziyï toloma teyi ne. **III** Oloma mi doyayi nime bine kina ti mö'bö nduwë tiyï. Ti mo'do yeyï ziyï römöyï yayi nime na medï mi'di pili ziyï ti kupö yi ga. Medï mo'do wa ma tonë ga mulömu molo zi 'bu yi Abarayama bine ne. **IV** Medï mi'di kupö yi ga kara konzi kozo këlu 'ba mitoro. Kina ti mi'di yayi nime pili zinni. Kina ti kupö yi ga na ti ko'do yeyï do bilaka pili 'ba doyayi nime. Medï mo'do yeyï ziyï **V** römöyï Abarayama uwö doma koro kö'du ki'di ma ga pili ro gomo."

VI Mi kada ma Yisika këdi koloma Gerara yayi na **VII** bilaka ma yayi kititi 'ja abo Rebeka di zi bo, tine bo iya te, "Loko lëmi ma na." Bo ere tiya mo ro 'ja abo kinza bilaka naga nima kupö bo ra go kö'du 'bëni römöyï loko ele kulöwö.

VIII Kina odo bo koloma 'deni gomo kowo yayi tine, mi kada moto na Abimeleke nere 'ba Pilisitiya kuyï komo bo kongo bi di bi gböŋö 'ba rö ko'ja Yisika ni kinda'ba közinni 'deni ti Rebeka. **IX** Kina Abimeleke kidëki Yisika kititi, iya te, "Dëmba loko 'ja 'bi na? Ne go wa'di na kiya te loko lëmi yi na?"

Yisika iya te, "Römöyï momeri miya te motoga bilaka ti kupö ma odo miya te loko 'ja ma na."

X Abimeleke iya te, "Wa'di na me ko'do zize te ne? Motoga dëne bilaka ma naga nime o'do 'deni ti 'ja 'bi. Ma këdi ra tara dëne ni na ti koro ro bo ki'di ze do'do lende kënyë nime."

XI Tine na Abimeleke kose gomo zi bilaka pili, iya te, "Boto ame kosa közini ro bo nime ala ro 'ja mo edi kupö yaga."

XII Yisika oro'do nyaka mi doyayi nima yayi. Kina mi komo koo mo nima bo kumu ŋgi ro mbembë kebe do kupö ma bo kidiyë römöyï Boko'ba o'do yeyï 'deni zi bo. **XIII** Kina mori abo nima koto ŋgi nduwë tiyöbu ŋbö bo kari këdi ro bo mori. **XIV** Bo 'deni ti dotumu 'ba kamölö ni ti sa gbi ti atoli ma konzi. Go kö'du mo na bilaka 'ba Pilisitiya naga nima kombi minni ŋgi ro bo. **XV** Kina lijë kidiri daa ame ga bo laja 'ba 'bu bo Abarayama ga kole gba kota bo këdi ti kömönï ne ŋgi me teyi.

XVI Abimeleke ilende zi Yisika, iya te, "Ënyï yaga di mi doyayi ze nime. Ni 'deni ro bo tigo ma do kiteli kebe ze pili."

XVII Kina Yisika kënyi ŋgi kari koga taya abo mi bi pepelë 'ba Gerara, bo koloma yayi. **XVIII** Bo ole daa ma tonë ga kole pa mi kada 'ba 'bu bo Abarayama ne, ame bilaka 'ba Pilisitiya kidiri 'deni teyi di potö tolë 'ba Abarayama. Möyï ame ga molo 'bu bo ki'di do daa naga nima na gbi bo kidëki timo.

XIX Bo laja 'ba Yisika ga ole daa mi bi pepelë nima yayi na lijë ko'ja mini di teyi.

XX Tine bo koda kamölö ma mi döyayi 'ba Gerara yayi ako kamo tinni, iya te, "Mini ze na me."

Go kö'du mo na Yisika ki'di möyi daa nima ro "Lamo." XXI Bo laja 'ba Yisika ga ari kole daa motö 'böwu, kina lamo ku'du röni gbi go lende mo na bo kidëki möyi mo ro "Ndo'ji." XXII Bo ololo di yayi kari kole daa motö. Ama tine na lamo kinza kpe teyi. Kina bo ki'di möyi mo ro "Do ngölö." Bo iya te, "Boko'ba i'di do ngölö 'deni zize toloma mi döyayi nime bine go do'jake wa laka nduwë di teyi."

XXIII Di yayi na bo kënyï kari Berasaba. XXIV Kina Boko'ba kodö kileme röni zi bo mi koröndö mo nima, iya te, "Ma na ro Boko'ba 'ba 'bu yi Abarayama. Kinza kere de, medï tiyi. Medï mo'do yeyi ziyi mi'di kupö yi kara konzi go kö'du ki'di ma ame mose zi bo laja ma Abarayama ne."

XXV Kina Yisika ko'ba bi 'ba akumu yayi ko'do motu zi Boko'ba di teyi. Bo oga taya abo yayi na bo laja abo ga kole daa motö gbi.

Yisika Ni Ti Abimeleke

XXVI Nere Abimeleke ni ënyï di Gerara lijë ti Awuzata bo ti'di lende zi bo ti Pikolo bo do bo kanya abo lijë kari tongo Yisika. XXVII Tine bo iya zinni, iya te, "Akoke tongo ma tone go wa'di? O'ja tonë o'jike ma kogake ma yaga di mi döyayi 'be 'di."

XXVIII Lijë iya te, "Le'jete dikali 'deni ro ma laka Boko'ba ëdi tiyi. Kina me diya te go do'do pori tiyi. Do'doko yi go kulömu röyi XXIX kinza ko'do wa ma kënyë motö de zize, gbi kozo ame do'do wa ma kënyë motö de ziyi ne tara. Doloma do'do komo kele döyi doja yi kari liya ti mi këyi. Kina me dikali 'deni ro ma laka Boko'ba o'do yeyi 'deni ziyi."

XXX Yisika o'do karama zinni lijë konyo kpenni kuwë wa. XXXI Molo mi bi kezë ma di gomo tine na lijë ko'do lömu mi löngö lijë. Yisika o'do mötö gbo zinni kina lijë kari ngi di ro bo liya ti mi këyi.

XXXII Mi kada mo nima na bo koja laja 'ba Yisika ga kako kiya lende 'ba daa ame lijë kole ne zi bo, iya te, "Do'ja mini 'deni."

XXXIII Kina bo ki'di möyi mo ro Saba, ame 'jo 'ba lende mo tégë, "Lömu." Wa

nime na 'do ki'di kidëki möyi gawo nima ro Berasaba ne.

'Ja 'Ba Esawu Ga

XXXIV Tine Esawu komo koo abo 'deni 'butë sowo na bo kogbe 'ja ngi riyö di mi yitöti 'ba e'be Ete, Yudita nyiti 'ba Beri ti Basemata nyiti 'ba Elone. XXXV Tine lende ko'do 'benni i'di Yisika ni ti Rebeka ngi kö'bö ro meri.

XXVII

Yakoba Na Ti Yeyi

I Kina odo Yisika köndë 'deni komo mo kölu tine, na bo kidëki Esawu kole abo ma döndende mo kako zi bo. Bo idëki, iya te, "Kole ma."

Esawu iya te, "Ma na me."

II Bo iya te, "Ongo ma na me möndë 'deni motoga ti mölë giri naga nime.

III Ogba kanya ti bölo 'bi kodö kari mökö to'be yida zö. IV Kina go ko'do akonyo konmi tonë ga mo'doko ne ko'de kako zö monyo 'do mo'do yeyi ziyi gba kota kinza mölë."

V Tine Rebeka ëdi kuwö lende nima Yisika këdi kiya zi Esawu ne. Kina odo Esawu kari 'deni toma yida to'be mo di yi mökö tine, VI na loko kiya zi Yakoba, iya te, "Muwö 'bu yi koloma tiya mo zi löndö yi Esawu giri nime, iya te, VII 'O'de yida ko'do akonyo konmi tonë ga ko'de zö monyo 'do mo'do yeyi ziyi komo Boko'ba gba kota kinza mölë." VIII Kina me kole ma, uwö doma ko'do wa ame ga miya ziyi ne. IX Ari mi jolo ko'de kole banya ma kono riyö 'do mo'do ro akonyo konmi ma 'bu yi ko'doko nima X 'do koto kari zi bo konyo go bo ko'do yeyi ziyi gba kinza bo kölë."

XI Tine Yakoba ileki domo, iya te, "Löndö ma Esawu romo ro sunë, ma 'bama roma kinza sunë, XII motoga 'bu ma ti komomo roma kikali medï mindëndë bo. Kina medï mo'de ngi ro sönö na za doma kola yeyi mo tonë."

XIII Ma bo iya te, "Kole ma, sönö nima kileki doma. Lende ma nime na nge kuwö domo kari ko'de banya naga nima kako zö."

XIV Kina bo kari ngi gomo ko'de kako zi ma bo ko'do ro akonyo konmi ame 'bu bo ko'doko ne. XV Kina loko kogba bongö ma

laka 'ba Esawu ame loko kedi kikeki ro gonni yayi ne, kolo ro Yakoba. ^{XVI} Kina loko kogba kilaka banya tone ga kolo konyo bo ga gbi kebe go bi 'ba mugu bo ma kinza suni teyi. ^{XVII} Kina loko ki'di akonyo konmi tone ti mangolo'bo mo ga ame loko ko'do ne kosi kole 'beni Yakoba kari timo.

^{XVIII} Yakoba ari zi 'bu bo Yisika, kiya te, "Baba."

'Bu bo iya te, "Ma na me. Ni kole ma, ma ro ye mo na?"

^{XIX} Yakoba iya te, "Ma Esawu kole dandende 'bi na. Mo'do 'deni koso ma kiya zo. Enyi toro konyo yida ma mo'do 'deni zii nime 'do ko'do yei zo."

^{XX} Tine Yisika ititi, iya te, "Ari ko'ja ngi welo te tondo ga ya, kole ma?"

Yakoba ileki domo, iya te, "Nere Boko'ba 'bi na ki'di ko'do roni ngi laka zo."

^{XXI} Yisika iya zi Yakoba, iya te, "Ese ngosi ngila ma bine 'do momomo royi, go mikali odo ni kole ma Esawu na ngi."

^{XXII} Yakoba ese ngosi zi 'bu bo. Yisika omomo ro bo, iya te, "Mugu yi udu ro mugu Yakoba, tine konyo yi ga ro konyo Esawu."

^{XXIII} Yisika ikali de kpe ro Yakoba romoyi konyo bo ga 'deni ro suni koso konyo londö bo Esawu. Tine gba kinza bo ko'do yei nime zi Yakoba, ^{XXIV} bo ileki kititi, iya te, "Ni Esawu na ngi?"

Yakoba iya te, "Ma na ngi."

^{XXV} Yisika iya te, "Kole ma, o'de yida nima zo monyo 'do mo'do yei zii."

Kina Yakoba ko'de yida tone ngi zi 'bu bo konyo, bo ko'de layi gbi zi 'bu bo kuwe.

^{XXVI} Yisika iya zi bo, iya te, "Kole ma, ese ngosi kome mbili ma."

^{XXVII} Kina Yakoba kese ngosi kome mbili 'bu bo. Yisika umi tato 'ba bongö 'ba kole abo na bo kiya te, "Tato kele 'ba ro kole ma ngi koso nyaka ame Boko'ba ko'do yei teyi ne. ^{XXVIII} Boko'ba koja soloro zii di mitoro ki'di nyaka 'bi kolo'bo. Bo koja go nyonyu ro mbembé zii ti layi.

^{XXIX} Bilaka pili ti koja laja zii. Kina lijé pili ti kolodo beri komoyi. Ti keddi ti kosi kakpa do londö yi ga pili. Kupö e'be moyi ga ti kolodo beri komoyi. Lomu keddi do

bilaka ame ga pili kulömu yi, tine yei kedi do bilaka ame ga pili ko'do yei zii."

Monö 'Ba Esawu

^{XXX} Yisika ote to'do yei nime. Kina mbowa di potö Yakoba kenyi kari 'deni tine na londö bo ma löbu Esawu komo ngi di bi to'be yida. ^{XXXI} Bo o'do akonyo ma konmi gbi ko'de kako zi 'bu bo Yisika. Bo iya zi 'bu bo, iya te, "Baba, enyi toro konyo yida nime mo'de zii ne go ko'do yei zo."

^{XXXII} Yisika ititi, iya te, "Ni ye mo na?"

Bo iya te, "Ma Esawu, kole dandende 'bi na."

^{XXXIII} Kina ro Yisika ki'di tile'di ngi pili ro ma kenyé. Yisika iya te, "Ye mo na me pa kupö yida ko'do ko'de zo bine monyo gba kinza kako de mo'do yei 'deni teyi ne? Yei nima obö 'deni nburu ro abo."

^{XXXIV} Lende nime Esawu kuwö te na bo kudu ngi ro ma kembe ro monö ma kenyé. Bo ileki kiya zi 'bu bo, iya te, "O'do yei gbi zo, baba."

^{XXXV} Yisika iya te, "Londö yi ako bine kindendé ma 'deni kogba yei 'bi."

^{XXXVI} Esawu iya te, "Wa nime na de ngi kideki moyi bo ro Yakoba gomo ne? Mi riyö abo ma bo ku'bölu ma na 'deni me. Bo ogba ro löbu ma 'ba tedi ro kole ma dogba bine kina me bo kogba yei ma 'deni gbi. Yei motö inza kpe zo?"

^{XXXVII} Yisika ileki domo zi Esawu, iya te, "Mo'do bo 'deni ro löbu 'ba döyi. Kina mi'di londö bo ga 'deni pili ro bo laja zi bo. Mi'di nyonyu ni ti layi 'deni zi bo. Tine wa'di na go mo'do gbo zii ya, kole ma?"

^{XXXVIII} Esawu iya te, "Baba, eddi nge ti yei koto kpöki? O'do yei gbi zo."

Kina Esawu koloma ngi tudu ro ma kembe. ^{XXXIX} Yisika ileki domo zi bo, iya te, "Nyaka 'bi inza kolo'bo. Soloro inza kako zii di mitoro. ^{XL} Tine ti koloma 'beyi go mbele 'ba kosiyi, ti keddi ro bo laja zi londö yi. Ne odo konyo burutu bo, ti kolo royi ngi yaga di komo kosi bo."

Esawu Ro Tiyeli

^{XLI} Esawu o'ji Yakoba ngi ro ma kenyé go ame 'bu bo ki'di yei abo zi Yakoba ne. Bo omeri ti mi bo, iya te, "Kada 'ba tole 'ba

'bu ze ɔwɔ də kpe, kina 'dɔ mupɔ Yakoba yaga."

XLII Lende kiya 'ba Esawu nime ari kɔmɔ zi Rebeka, kina lɔko koja laja gɔ Yakoba kiya teyi, iya te, "Lɔndɔ yɪ Esawu ɛdɪ kiteri 'dɔ tupɔ yi gɔ wa nime ko'do zi bo ne. **XLIII** Kina me kole ma, o'do wa ame ga miya ne. ɛnyɪ welo kirinɔ kari zi lɔndɔ ma Labana mi Arana **XLIV** koloma titi yayi ɳbɔ tiyeli 'ba lɔndɔ yɪ kote rɔni. **XLV** ɔdo ya 'ba lɔndɔ yɪ kote rɔni 'deni do bo kudɔlu di gɔ wa ma ko'do zi bo nime tine, na ti moja laja 'jaa gɔyɪ. Gɔ wa'di na 'dɔ kpe kole ma ga koteke doye ɳgɪ kpaki riyo di zɔ mi kada kɔto teyi?"

Tari 'Ba Yakoba

XLVI Rebeka iya zi Yisika, iya te, "Lende 'ba 'ja 'ba Esawu rɔ yitɔti 'ba e'be Ete naga nime ɔdo 'deni rɔma. ɔdo kiya te Yakoba kogbe yitɔti 'ba Ete ya naga nime gbɪ ti mɔlɛ gbɔ yaga."

XXVIII

I Kina Yisika kidɛki Yakoba ko'do yɛyɪ teyi, iya te, "Kinza kogbe yitɔti 'ba Kanana naga nime dɛ. **II** ɛnyɪ kari Padanarama liɳɔ 'ba 'bu yɪ lɔbu Betowele 'do kogbe nyiti 'ba lano yɪ Labana ma kɔto. **III** Bɔko'ba bɔ tigo do kiteli ko'do yɛyɪ ziyɪ ki'di kole konzi ziyɪ gɔ kɛddɪ rɔ yɪ liɳgɪ 'ba bilaka 'ba do'be ma konzi. **IV** Bo ko'do yɛyɪ ziyɪ ti kupɔ yɪ ga kɔzɔ ma bo ko'do yɛyɪ zi Abarayama. Yayi nime kɛddɪ koloma yimo ame Bɔko'ba ki'di 'deni zi Abarayama ne ti kɛddɪ rɔ bɔ do mo."

V Yisika oja Yakoba kari Padanarama zi Labana kole 'ba Betowele bɔ Arama tɔnɛ. Labana na rɔ lɔndɔ 'ba Rebeka ma 'ba Yakoba ni ti Esawu.

Esawu Ogbe Nyiti 'Ba Yisamele

VI Esawu ikali Yisika o'do yɛyɪ 'deni zi Yakoba koja kari Padanarama 'do kogbe 'ja di yayi. Kina gbɪ di bi to'do yɛyɪ nima Yisika iya zi Yakoba kinza kogbe 'ja dɛ di mi lɔɳgɔ yitɔti 'ba Kanana. **VII** Kina me Yakoba kuwɔ do 'bu bo ni ti ma bo 'deni kɛnyɪ kari Padanarama. **VIII** Gɔ kɔ'du nime na Esawu kikali ɳgɪ 'bu bo Yisika o'dokɔ wa mɔto rɔ yitɔti 'ba Kanana naga nima dɛ du te. **IX** Kina bo kari zi Yisamele kole

'ba Abarayama, bo kari kogbe nyiti mo Malata lɛmi 'ba Nebayota 'bɔwu rɔ 'ja abo mɔto.

Nyɪ 'Ba Yakoba

X Yakoba ɛnyɪ di Berasaba kari nduwɛ kapa Arana. **XI** Kada ari kɔsɔ do bo bi mɔto na bo kɔ'do ɳgɪ yɪ mɔkɔ yayi. Bo ogba kulugbɪ dɔku mɔto bo kitaka do bo timo. Kina ɔdo bo kɔ'do 'deni tine **XII** na nyɪ ko'de do bo tɛgɛ, bo o'ja bi tɛki kidɛyɪ di doyyai dɔndende mo kɔmɔ ɳbɔ mitɔro. Kina malayika koloma tilɛlɛ rɔnnɪ kebe gɔmo kako bɛri, kari tɔro. **XIII** Tine na bo ko'ja Bɔko'ba kɛdɪ kɔro ɳgila bo yayi, kina Bɔko'ba kilende zi bo, iya te, "Ma na rɔ ɳere Bɔko'ba ma konɳo gɔ 'bu yɪ lɔbu Abarayama ni ti 'bu yɪ Yisika. Doyyai nime kɛddɪ kɔ'do teyi ne mɛdɪ mi'di ziyɪ ti kupɔ yɪ ga. **XIV** Liɳɛ ti konzi kɔzɔ lupu kogba mi kapa 'ba doyyai pili. Kina ti kupɔ yɪ na ti ko'do yɛyɪ zi bilaka pili 'ba doyyai. **XV** Mɛdɪ mɔ'bɔ tiyɪ monɳo gɔyɪ di mi gɔ bi ame ga pili kɛddɪ kari teyi ne, mo'de yi kileki mi doyyai nime bine. Minza mola yi du kinza ma mo'do wa ame mi'di kɔ'du mo 'do to'do mo ne."

XVI Yakoba indinɔ di bi to'do, kiya te, "Wu, Bɔko'ba ɛdɪ ɳgɪ mi gɔ bi nime, ma na mikali dɛ."

XVII Bo rɔ tikere, na bo kiya te, "Gɔ bi wa'di na koro te? Ala mɔto ga liɳɔ 'ba Bɔko'ba na, ala kpadɔri 'ba mitɔro na?"

XVIII Yakoba ɛnyɪ mɔlo mi dɔɳbɔ kogba kulugbɪ dɔku nima bo kitaka do bo pa timo ne kidɛyɪ do mo tɔro, kina bo kogba 'bu kodɔ do mo. **XIX** Bo i'di mɔyɪ gɔ bi nima rɔ Betele, tine gawo ma ɳgɔsi ɳgila gɔ bi mo nima yayi, mɔyɪ mo idɛki pa rɔ Luza.

XX Yakoba o'do lɔmu zi Bɔko'ba, iya te, "ɔdo ni Bɔko'ba koloma ɳgɪ tɔ konɳo gɔma di mi liɳgere ma nime mɛdɪ mari teyi ne, koja gɔ akonyo zɔ gbɪ ti bɔɳgɔ tusu mo rɔma, **XXI** kileki ma ɳbɔ mi liɳɔ 'ba 'bu ma ti mi kɛyɪ, ni na ti kɔ'bɔ ɳgɪ rɔ ɳere Bɔko'ba ma rɔ ɳburunburu. **XXII** Kina dɔku nime midɛyɪ do mo ne ti kɛdɪ ɳgɪ rɔ bi 'ba to'do mɔtu ziyɪ di teyi. Wa ame ga pili ki'di zɔ ti mi'di kapa ma 'butɛ mo ziyɪ."

XXIX

Yakoba Ömō Arana

I Yakoba ari nduwē mi lingere abo nima kala mi dōyayi ma kapa kari yībī. II Bo ari kōmō mi löwu mōto ti daa teyi dōtumu 'ba kamölō mota kö'dō 'deni bēri kpamo yayi. Daa nima na kēdi ki'di mini zi kamölō naga nima di teyi. Tine dōku ma kutu'bō kpa daa mo nima timo rō ma löbu, III ɔdɔ bɔ koda kamölō naga nima kotɔtɔ rōnni 'deni pili tine, na 'jaa lijē koloma tululu dōku nima yaga ki'di mini zi kamölō 'bēnni ga, kina lijē kululu 'jaa 'böwu kileki gɔ bi mo.

IV Yakoba ititi bɔ koda kamölō naga nima, iya te, “Kpe di gɔ bi ma yala ga ya, löndö?”

Lijē iya te, “Ze di Arana.”

V Bo ileki kititi lijē, iya te, “Ikalike bɔ mōto rō Labana kole 'ba Nawura?”

Lijē iya te, “Yēē, dikali bo.”

VI Bo ititi lijē, iya te, “Bo ēdi le?”

Lijē iya te, “Bo ēdi le. Nyiti abo Rayile na me 'dē kēdi rō tako ti kamölō abo ga.”

VII Bo iya te, “Kada gba mbiri bi 'ba totɔtɔ dɔ kamölō mi jɔlɔ na dē gba. I'dike mini zīnni lijē kari tonyo kpēnni.”

VIII Lijē iya te, “Inza tara, dēdi doda bɔ koda kamölō mōto ga kotɔtɔ rōnni pili titi kako tine, na 'jaa gɔ dululu dōku yaga di'di mini zi kamölō.”

IX Ko'ja Yakoba kēdi gba tilende ti ya naga nima, na Rayile kōmō ngi ti kamölō 'ba 'bu ni rōmōyī loko na rō bɔ koda mo.

X Kina ɔdɔ Yakoba ko'ja Rayile kōmō 'deni ti kamölō 'ba lano bo Labana ga tara tine, na bo kari ngi kululu dōku tōnē yaga di kpa daa nima ki'di mini zi kamölō naga nima. XI Kina bo kumötō Rayile bo kudu rō ma kembe. XII Bo iya te, “Ma lano 'ba 'bu yī na. Ma kole 'ba Rebeka na.”

Kina Rayile kirija ngi kari kiya lende mo zi 'bu ni. XIII Kina ɔdɔ Labana kuwō lende 'ba kole 'ba lēmi bo 'deni tara tine, na bo kirija kurē dōmo kiramo kome mbili mo, bo ko'de kako liɔ.

Yakoba iyētī gɔ lende naga nime pili zi Labana. XIV Tine Labana ileki dōmo, iya te, “Rō ma laka ni roma ma na.”

Aranda Gɔ Leya Ni Ti Rayile

Yakoba oloma ko'do nyepe koto yayi, XV kina Labana kiya zi bo, iya te, “Eddi ko'do ndobo zo ro ma sari go ame ze ro wado ne, tine mo'doko de 'do ko'bo to'do mo tara. Iya wa ame ko'doko ne go mopi ziyi.”

XVI Labana edi ti yitoti riyō, moyi ma löbu mo rō Leya, tine ma titi mo moyi mo rō Rayile. XVII Leya ele nge di kōmo mo, tine Rayile ele 'bēni ngi rō mbēmbē kpaki ti yida rōmo. XVIII Yakoba ɔ'ɔ Rayile, gɔ kö'du mo na bo kiya te, “Mēdi mo'do ndobo kōmo kōo modōmoriyō ziyi 'do ki'di Rayile zō mogbe.”

XIX Labana ileki dōmo, iya te, “Ma laka mo na 'do mi'di loko ziyi di dō ame 'do mi'di loko zi bilaka mōto ne. Oloma tō bine.”

XX Yakoba o'do ndobo kōmo kōo modōmoriyō gɔ Rayile, tine inda ngi di zi bo kɔzɔ tō'dō dō ndō tara rōmōyī bo ɔ'ɔ loko rō mbēmbē. XXI Kina Yakoba kiya zi Labana, iya te, “Kōo 'ba ndobo ma ote rōni 'deni, i'di 'ja ma zō.”

XXII Labana oja karama 'ba gbe kose bilaka 'ba mi gɔ bi nima yayi pili kotɔtɔ rōnni kako yimo. XXIII Tine mi korōndɔ mo nima, Leya na za Labana ko'de koja gɔ Yakoba kö'dō timo. XXIV Labana i'di nyiti atoli abo mōto moyi mo rō Zilepa zi nyiti abo Leya rō bo laja.

XXV Mi dɔɔbɔ tine, na Yakoba kɔɔgɔ za 'böwu rō Leya. Kina bo kēnyī kari kititi Labana, iya te, “Wa'di na me ko'do zō te ne? Mo'do ndobo nime ziyi gɔ Rayile, gɔ wa'di na kebe kindēndē ma?”

XXVI Labana iya te, “Mi dōlētī 'beze bine, ogbe nyiti ma titi dē dōgba kola nyiti ma löbu. XXVII Ne oda tō'dō dō modōmoriyō 'ba karama 'ba gbe nime kote rōni titi 'do mi'di Rayile gbī ziyi, ɔdɔ ko'doko to'do ndobo gbī zō kōmo kōo modōmoriyō mōto.”

XXVIII Yakoba uti gōmo. Kina ɔdɔ tō'dō dō modōmoriyō 'ba karama 'ba gbe nima kote rōni 'deni tine, na Labana kogba nyiti abo Rayile ki'di gbī rō 'ja zi Yakoba. XXIX Labana i'di nyiti atoli abo mōto moyi mo rō Bila zi Rayile rō bo laja. XXX Yakoba o'do gbī ti Rayile, tine Rayile na bo ko'ɔ rō

do kiteli kebe Leya. Kina bo ko'do ndobo 'böwu zi Labana koma koo modomoriyö.

Töyö Kole 'Ba Yakoba Ga

XXXI Kina do Boko'ba kongö Yakoba ko'ö Leya de laka kozo a nima tara tine, na Boko'ba koja go löyö ngi zini. Rayile oö 'beni ngi ro koto. **XXXII** Leya omo köyö ro kole botoni, kina loko ki'di möyi mo ro Rubeni, ame kiya te "Ongo lisa," romöyi loko iya te, "Boko'ba ongo lisa ma 'deni, me'de ma ti ko'ö ma nati."

XXXIII Kina loko koma 'böwu köyö kole moto. Loko iya te, "Boko'ba uwö 'deni ma ko'ö ma de kina me bo ki'di kole nime 'deni gbi zo." Kina loko ki'di möyi mo ro Simona, ame kiya te "Uwö."

XXXIV Loko omo 'böwu köyö kole moto. Kina loko kiya te, "Ame tine, me'de ma edi kodö'bo roni kö'bo tö romöyi möyö kole 'deni mota zi bo." Na loko ki'di möyi mo ro Lewe, ame kiya te "Odo'bo."

XXXV Loko omo 'böwu köyö kole moto. Kina loko kiya te, "Ame tine ti milölu Boko'ba." Na loko ki'di möyi mo ro Yuda, ame kiya te "Lelu." Tine na loko koro ngi, loko öyö kole moto de kpe titi di go ama.

XXX

I Kina do Rayile kongö 'deni loko köyö kole de zi Yakoba kozo a nima tara tine, na loko kombi mini ngi ro lemi ni. Go kö'du mo na loko kiya zi Yakoba, iya te, "Odo ki'di kole de zo ti möle yaga."

II Yakoba enyi ro 'diri tini, kiya te, "Ma na ro Boko'ba? O'ja Boko'ba na ki'di löyö de ziyi."

III Loko iya te, "Bila nyiti bo laja ma na me, ödö timo 'do loko köyö kole zo. Tini na ti mede ro ma 'ba kole."

IV Kina loko ki'di Bila ro 'ja zi me'de ni, kina bo kö'dö timo. **V** Bila omo köyö kole zi Yakoba, **VI** kina Rayile kiya te, "Boko'ba o'do bure ma 'deni laka. Bo uwö akititi ma 'deni bo ki'di kole zo." Kina loko ki'di möyi mo ro Dana, ame kiya te "Bure."

VII Bila omo 'böwu köyö kole moto zi Yakoba. **VIII** Rayile iya te, "Mo'do ya 'deni ti lemi ma ro ma kenyé nbö ma'da." Kina loko ki'di möyi mo ro Napatali, ame kiya te "Ya."

IX Kina do Leya kongö loko koro 'deni di bi töyö kole tara tine na loko kogba Zilepa bo laja 'beni ki'di zi Yakoba ro 'ja. **X** Kina Zilepa köyö kole zi Yakoba. **XI** Leya iya te, "Mede ti go kele." Kina loko ki'di möyi mo ro Gada, ame kiya te "Go kele."

XII Zilepa omo 'böwu köyö kole moto zi Yakoba. **XIII** Leya iya te, "Ma 'deni ro loko. 'Ja ma laki pili ti kideki ma ro bo loko." Kina loko ki'di möyi mo ro Asera, ame kiya te "Loko."

XIV Mi kada 'ba tumu nyönyu na Rubeni kari ko'ja linga 'ba löyö di mi nyaka kogba kako timo loko ki'di zi ma bo Leya. Rayile iya zi Leya, iya te, "T'di linga nima kole 'bi ko'ja ne zo."

XV Tine Leya ileki domo, iya te, "Me'de ma nima kolo ne o'bo yi de gba? Kina me keddi kiteri 'böwu 'do togba linga nime kole ma ko'ja ne?"

Rayile iya te, "Odo ki'di linga nima zo, Yakoba edi kö'dö göyi mi korondo nime tone."

XVI Kina mi dokopiyari ko'ja Yakoba keddi kileki 'deni kako di mi nyaka tine na, Leya kure do bo, kiya te, "Edde kako kö'dö tone goma romöyi mugö yi 'deni di zi Rayile ti linga nime kole ma ko'ja ne."

Kina Yakoba kö'dö tini mi korondo nima. **XVII** Boko'ba ileki do akititi 'ba Leya ki'di loko koma köyö kole ma mi muyi 'beni zi Yakoba. **XVIII** Loko iya te, "Boko'ba i'di kpa közi 'deni zo romöyi mi'di bo laja ma zi me'de ma." Kina loko ki'di möyi mo ro Yisakara, ame kiya te "Kpa közi."

XIX Leya omo 'böwu köyö kole ma mi modokoto zi Yakoba. **XX** Loko iya te, "Boko'ba i'di kpa közi ma do kiteli 'deni zo. Me'de ma edi kodoko ma, romöyi möyö kole 'deni modokoto zi bo." Kina loko ki'di möyi mo ro Zebolona, ame kiya te "To'doko." **XXI** Di gomo na loko köyö nyiti ki'di möyi mo ro Dina.

XXII Boko'ba ongo Rayile koja go löyö teyi. **XXIII** Kina loko koma köyö kole. Loko iya te, "Boko'ba ogba ro kaya 'deni yaga di doma. **XXIV** Boko'ba koja go kole moto to kpe gbi zo." Kina loko ki'di möyi mo ro Yesepa, ame kiya te "Moto gbi."

Labana Ni Ti Yakoba

XXV Di pötö tōyō Yesepa na Yakoba kiya zi Labana, iya te, “I'di mileki mari mī dōyayi ze. **XXVI** I'di 'ja ma ga ti kole ma ga ame mo'do ndobo gomo ziyi ne 'do mari. Ikali ndobo ame mo'do ziyi ne 'deni.”

XXVII Tine Labana iya te, “I'di miya lende nime. Mumē 'deni ti 'bosi ma, Boko'ba ēdī ko'do yēyī doma nime go kō'du 'bī. **XXVIII** Iya wa ma ko'doko 'do mopi ziyi. Kina mēdī mi'di ngi pili ziyi.”

XXIX Yakoba iya te, “Ikali ndobo laka ame mo'do ziyi ne 'deni kina ikali ma yeri 'bi ga kara 'deni gbi mī ndobo ko'do ma. **XXX** Mī kada ma tōnē mako ne yeri 'bi ga ngi ndo te, ne ongo te kina me kara 'deni ngi le'jete konzi ro mbembē. Kina Boko'ba o'do yēyī 'deni gbi nduwē ziyi di mī go bi ame ga moloma tari teyi. Kina me kada ma 'bama omō 'deni 'do mongo go wa ma ro 'ba gbagba ma ga.”

XXXI Labana ititi, iya te, “Wa'di na go mopi ziyi?”

Yakoba iya te, “Mo'doko a motō dē go kopi zō. Mēdī mō'bō nduwē tongo go yeri 'bi ga odo kuti go lende nime. **XXXII** I'di milaki kebe mī lōngō yeri 'bi naga nima 'do migeli kole kamölō ma kōlu naga ti kole banya ma kumōru naga. Wa naga nime na nge mo'doko. **XXXIII** Ti kikali laka ma 'jaa odo kako tongo yeri ame ga mogba 'deni ne kada motō. Odo ko'ja banya ame ga kinza ro ma kumōru ne ti kamölō ame ga kinza ro ma kōlu ne mī lōngō 'bama naga nime ti kikali ngi ro 'bögō.”

XXXIV Labana iya te, “Ele, do'do kozo ame kiya ne tara.”

XXXV Tine mī kada mo nima na Labana kigeli banya ma kumōru naga kpaki ti ame ga ti kinē ma kanmi romo ne ti kamölō ma kōlu naga me yaga. Kina bo ki'di kole abo ga toda mo **XXXVI** tine na bo kēnyī kari tinnī kilingere nbō tō'dō do mota koto yaga ro ma kowō di ngila ama ga ti Yakoba ne. Yakoba oloma nduwē toda koso yeri 'ba Labana naga nima.

XXXVII Kinē ngēri mota motō ga yayi Yakoba ēnyī koke dōngila ma ka'ji mo ga ro nyigbara kopepe yoko mo yaga kola romo ro ma kumōru. **XXXVIII** Bo ako timo kuruwō komo yeri naga nima kpa go bi

ame lijē kēdī kuwē mini di teyi. Bo uruwō yayi rōmōyī yeri naga nima bi 'ba tēki mo na di kpa mini. **XXXIX** Go kō'du mo na banya ame ga kēki di yayi kuyi kōmōnni do ngēri naga nima ne kōyō kole ngi me ro ma kumōru.

XL Yakoba oza kamölō mo ga yaga di ro banya kina bo ki'di lijē kuyi kōmōnni kari do yeri ma kumōru ti ma kōlu ame ga mī lōngō yeri 'ba Labana ga yayi ne. Wa nime na ki'di Yakoba kēdī ti dotumu 'ba yeri koza 'beri yaga di ro 'ba Labana ga.

XLI Odo yeri ma kōno naga kēdī kēki na Yakoba kuruwō ngēri naga nima komo mo di kpa go bi 'ba tuwē mini yayi 'do lijē kēki di mī lōngō mo. **XLII** Tine bo uruwō dē komo yeri ma kilike naga. Go kō'du mo na yeri ma kilike naga ngi me ro 'ba Labana, tine ma kōno naga ngi me ro 'ba Yakoba. **XLIII** Kina Yakoba koloma ngi ro bo mōri ti dotumu 'ba kamölō ni ti banya ro ma konzi, gbi ti atoli ti gamele ti akaca.

XXXI

Rija 'Ba Yakoba

I Yakoba ari kuwō kō'du mo kole 'ba Labana ga kēdī ro tiya mo, iya te, “Yakoba ototo wa 'ba 'bu ze ga 'deni kote. Wa 'ba 'bu ze ga na me bo ko'do mōri 'deni timo.”

II Bo ongo gbi Labana inza kpe ro ma laka ti bo kozo ma dogba. **III** Kina Boko'ba kilende zi Yakoba, iya te, “Ileki kari mī dōyayi 'be mī lōngō e'be 'bu yi ga. Mēdī mō'bō tiyi.”

IV Kina Yakoba koja laja go Rayile ni ti Leya kako zi bo mī löwu nima bo kēdī koda kamölō abo ga yimo yayi ne. **V** Kina bo kiya zinni, iya te, “Mongo 'deni 'bu ye inza kpe ro ma laka tō kozo ma dogba. Ne Boko'ba 'ba 'bu ma ni ēdī tō. **VI** Ikalike 'deni ma mo'do ndobo zi 'bu ye ti tigo ma pili. **VII** Tine pele tara bo o'bō nduwē tuyi dōngala zō. Kpa kōzi 'ba ndobo ame mēdī mo'do ne bo uyi yimo mī 'butē, tine Boko'ba na kēdī kitata ma di zi bo. **VIII** Odo bo kiya te, ‘Banya ma kumōru naga nima kēdī pili ro kpa kōzi ziyi,’ kina banya kōyō ngi me ro ma kumōru. Kina odo bo kiya te, ‘Banya ma ku'du kinē kanmi naga nima kēdī pili ro kpa kōzi ziyi,’ kina banya kōyō ngi me ro ma ku'du kinē

kaŋmi. ^{IX} Boko'ba ogba yëri 'deni me di zi 'bu ye ki'di zö.

^X Mi kada ame ro bi 'ba töyö ma laka 'ba yëri ne, nyi o'de doma mombi komo ma mo'ja mo'de banya ame ga kedä kiki ne 'deni me ro ma kumöru ti ma ku'du kiné kaŋmi. ^{XI} Malayika 'ba Boko'ba idäki ma di mi nyi nima, iya te, 'Yakoba.' Miya te, 'Ma na me.' ^{XII} Malayika nima iya zö, iya te, 'Ombi kömöyi konjo mo'de ame ga pili kedä kiki ne 'deni me ro ma kumöru ti ma ku'du kiné kaŋmi, romöyi mo'ja wa ma Labana kedä ko'do ziyi 'deni. ^{XIII} Ma na ro Boko'ba ma toné kodo kileme ronä ziyi di Betele, toné 'do kidäyi doku yayi kodo 'bu domo kulömu röyi gbi zö ne. Enyi di mi döyayi nime kileki kari mi döyayi ma köyö yi teyi.' "

^{XIV} Rayile ni ti Leya ileki domo zi Yakoba, iya te, "Wa motö inza kpe zize ame go dogba ro apötö di zi 'bu ze. ^{XV} Bo o'do ze kozo bo löwö, bo kugö ze mökö. Kina me bo kiyölu yamo 'ba doze 'deni pili yaga. ^{XVI} Wa naga nime pili Boko'ba kogba yaga di zi 'bu ze ne, eze ga na zi kole ze ga. Wa ame Boko'ba kiya ziyi ne o'do ngi."

^{XVII} Yakoba i'di kole abo ga ti 'ja abo ga do gamele ^{XVIII} bo kënyi domo di yayi ti wa ame ga pili bo ko'ja di Padanarama yayi ne, kina bo koga dotumu 'ba yëri abo ga pili komo bo tari mi döyayi 'ba Kanana zi 'bu bo Yisika.

^{XIX} Tine mi tentyi 'benni Labana ari 'deni molo bi kowo tumu suné kamölö abo ga kina Rayile ku'bögö akoro 'ba 'bu ni ngi kari timo. ^{XX} Yakoba indendé Labana kënyi ngi kinza ma bo kose go bo kiya te bo edi 'deni kari. ^{XXI} Bo irinja di yayi ti wa ame ga pili ro 'ba bo ne bo kumu do yöpö Epurate bo kuyi komo bo kari yoki döyayi kurungu 'ba Gilada.

Boko'ba Iyandi Labana

^{XXII} Di pötö tö'dö do mota tine na Labana kuwö kö'du mo 'jaa iya te, Yakoba irinja 'deni. ^{XXIII} Kina bo kototo bilaka abo ga lijé kozi go Yakoba nbö tö'dö do modomoriyö kari kota gomo mi döyayi kurungu 'ba Gilada. ^{XXIV} Mi korondo mo nima na Boko'ba kako kilende zi Labana

ti nyi, iya te, "I'di kömöyi kandi laka kinza kiya wa ma kënyé motö de zi Yakoba."

^{XXV} Yakoba oga taya abo 'deni do kurungu yayi tine na Labana ni ti bilaka ma 'ba bo ga koga taya gbi yayi. ^{XXVI} Labana iya zi Yakoba, iya te, "Wa'di na me ko'do te ku'bölu ma kogba yitöti ma ga kënyi timo kozo 'boki ma kinda'ba di mi ya? ^{XXVII} Go wa'di na ku'bölu ma kusu röyi kinza kose göyi zö? Ma kedä kiya ra dene 'do moja yi go kori ti lonjo ti ngala ti biro 'ba tomo ni ti leri. ^{XXVIII} Ne go wa'di na kënyi ngi kinza ma ki'di mome mbili yitöti ma ga ti kole 'benni ga mo'do motö zinni? Lende do rumö nime ko'do ne. ^{XXIX} Medä ti tigo 'ba 'do to'do yi ro ma kënyé, ne Boko'ba 'ba 'bu yi ilende zö ti korondo ene, iya te, mi'di komo ma kandi laka kinza miya wa ma kënyé motö de ziyi. ^{XXX} Mikali 'deni lende 'ba linjo 'be na ko'ro röyi ki'di yi kedä kari. Ne go wa'di na ku'bögö akoro ma?"

^{XXXI} Yakoba iya te, "Ma ro tikere romöyi miya te motoga ti kolo yitöti 'bi ga yaga di zö. ^{XXXII} Ne odo kiya te ko'ja akoro 'bi nima di zi bilaka motö bine, bo mo to nima edi kolé tane yaga. Bilaka ze ga na me, oma wa ame ga ro 'beyi ne kigeli yaga 'do kömönni pili ko'ja."

Yakoba ikali de ma Rayile na ku'bögö akoro 'ba Labana nima. ^{XXXIII} Labana odo koma mi rö kilaka 'ba Yakoba, bo kololo kari koma mi 'ba Leya, bo kari 'böwu koma mi 'ba Bila ni ti Zilepa. Tine bo o'ja akoro abo naga nima de du te. Kina bo kari kodo mi rö 'ba Rayile toma yimo. ^{XXXIV} Rayile ogba akoro naga nima 'deni kusu domo mi kilaka bi loma 'ba go gamele ki'di 'deni rö yayi loko koloma domo. Labana oma mi rö nima pili tine o'ja akoro abo de du te. ^{XXXV} Rayile iya zi 'bu ni, iya te, "Nere ma, kinza kënyi de ro 'diri tö go ame menyä de toro ziyi ne, romöyi medä ti a do 'ja."

Go kö'du mo na Labana koma ngi le ko'ja akoro naga nima de. ^{XXXVI} Kina Yakoba kënyi ngi ro 'diri ti Labana kititi, iya te, "Lende kënyé wa'di na mo'do? Wa ma mirasi ziyi ki'di koga goma kulöwö ro ma kututu gomo ne na ro wa'di? ^{XXXVII} Wa ma ga na me koma yimo 'deni me, ne e'bi

ma ko'ja di mi löngö mo ga bine ëdi yala? Ne ɔdo këdi, oja yaga bine kɔmɔ bilaka 'bi ga ti 'bama ga kɔngɔ go lijë kiya lende ma laka mo mi löngö ze tiyi.

XXXVIII Mi kɔmɔ kɔɔ 'butë riyö naga nime mo'do tiyi ne kamölö ti banya 'bi ga ö'bö de kinza töyö, monyo muruku ma kɔtɔ te de di mi löngö dɔtumu 'ba yëri 'bi ga. **XXXIX** Ame ga kuruku kinda'ba mopi go bi mo ngi teyi mo'de lende mo de gbi yo kako ziyi. Ame ga ku'bögö rɔ mi korɔndo ala rɔ mi kada ne mopi go bi mo teyi kɔzɔ ma kiya zö to'do mo. **XL-XLI** Mi kɔmɔ kɔɔ 'butë riyö naga nime mo'do tiyi ne, kada onma ma rɔ go bi kezë pili, bi keyi okpe yimö kote korɔndo a mɔtɔ rɔ tö'dö kinda'ba kɔmɔ ma de. Mo'do ndɔbo ziyi kɔmɔ kɔɔ 'butë dɔmosowɔ go yitö riyö 'bi naga nime, kina me mo'do 'böwu kɔmɔ kɔɔ modɔkɔtɔ go ki'di dɔtumu 'ba yëri 'bi mɔtɔ ga zö. Ne pele ö'bö tuyi mi kpa közi ma mi 'butë. **XLII** Ma kiya te Boko'ba 'ba 'bu ma Abarayama ame bo na gbi Yisika kere ne kinza goma dene me oja ma 'deni mari rɔ közi sari. Boko'ba ongo gomɔ ma ti ndɔbo ame mo'do ziyi ne kina ma bo kamo döyi ti korɔndo ene."

XLIII Labana ileki dɔmo zi Yakoba, iya te, "Yitöti ma ga na pili ma. Kole naga nima pili rɔ kole ma ga. Dɔtumu 'ba yëri naga nima pili rɔ ama ga. Wa naga nime pili këddi kɔngɔ ne me rɔ ama ga. Tine a mɔtɔ inza ma 'do mo'do tota go yitöti ma naga nime ti kole ma lijë köyö naga nime di ziyi. **XLIV** Ako do'do lömu tiyi. Ako dɔtɔtɔ kulugbi döku dulu dɔmo bine 'do koloma rɔ kinë 'ba lömu nime do'do 'deni mi löngö ze tiyi ne."

XLV Kina Yakoba kogba döku kidëyi dɔmo tɔrɔ. **XLVI** Bo i'di bilaka abo ga kotɔtɔ kulugbi döku kulu dɔmo. Kina lijë konyo kpenni di ngila döku nima kulu dɔmo yayi ne. **XLVII** Labana idëki möyi go bi nima rɔ Yegara Saduta, tine Yakoba idëki rɔ Galede.

XLVIII Labana iya zi Yakoba, iya te, "Döku nime 'deni rɔ lende kileme mi löngö ze tiyi." Go kö'du mo na kidëki möyi go bi nima ngi rɔ Galede, ame kiya te "Döku 'ba akileme." **XLIX** Labana ileki gbi, kiya te, "Boko'ba ki'di kömöni nduwë

kö'bö tongo ze mi rɔ koza ze nime." Go kö'du nime na kidëki möyi go bi nima ngi rɔ Mizapa, ame kiya te "Kilanga koda wa."

L Labana iya te, "ɔdo ko'do yitöti ma naga nime rɔ ma kënyë ala ebe kogbe 'ja mɔtɔ ga ame muwö kö'du mo de pele, ziyi tikali mo laka kɔmɔ Boko'ba ëdi tongo ze. **LI** Döku nime mulu dɔmo ti ma midëyi dɔmo nime **LII** ti kö'bö rɔ lende kileme mi löngö ze tiyi. A mɔtɔ minza miteli do döku nime mari mo'do ya tiyi kina a mɔtɔ inza kiteli do döku nime gbi ala ma midëyi dɔmo nime kako ko'do ya tö. **LIII** Boko'ba 'ba Abarayama ti 'ba Nawura ti Boko'ba 'ba 'bu nni ga kɔngɔ lende nime mi löngö ze tiyi."

Yakoba ulömu rɔ bo ti möyi Boko'ba ame 'bu bo Yisika kere ne **LIV** kina bo kumu roma zi Boko'ba do döku nima yayi. Bo idëki bilaka abo ga kako tonyo akonyo nima lijë kö'do do kurungu nima yayi.

LV Molo mi dɔngbo na Labana kome mbili yitö abo ga ti kole 'benni ga bo kumötö lijë gbo na bo kuyi do bo ngi kileki linɔ.

XXXII

Yakoba Ni Ti Esawu

I Yakoba ënyi di yayi kari nduwë mi lingere abo nima, kina malayika mɔtɔ ga 'ba Boko'ba kako kondɔsɔ ti bo. **II** Kina ɔdo Yakoba ko'ja lijë 'deni tara tine, bo iya te, "Dɔtaya 'ba Boko'ba na me." Kina bo kidëki möyi go bi nima ngi rɔ Manama, ame kiya te "Taya riyö."

III Yakoba oja bo laja abo mɔtɔ ga kari dɔgba kɔmɔ bo zi löndö bo Esawu mi dɔyayi 'ba Edome. **IV** Bo ose zinni 'do lijë kiyëti kpa bo zi Esawu, kiya te, "Ma Yakoba bo laja 'bi, moloma 'deni migabi ti Labana ngbö kömö mi kada nime tɔne. **V** Ma 'deni ti sa ti akaca ti dɔtumu 'ba kamölö ni ti banya gbi ti atoli, kina me medï mose lende nime ziyi löbu ma 'do ki'di miyi keyi roma."

VI Bo laja naga nima ileki kako zi Yakoba, kiya te, "Dari 'deni dömö zi bo löndö yi Esawu. Bo ëdi 'deni ndö go kori tako turë döyi. Bo ëdi ti bilaka abo ga kuluku modɔmota (400) ti bo." **VII** Kina

Yakoba ngi ro tikere ro mbembë, na bo koza bilaka abo ga ti kamölö abo ga ti banya ti sa ti gamele kpaki bi riyö. ^{VIII} Bo omeri odo kiya te Esawu kömö dotumu ma koto kote domo ma koto nima ti komo kirinja yaga.

^{IX} Yakoba ititi Boko'ba, iya te, "Boko'ba 'ba 'bu ma löbu Abarayama ti 'ba 'bu ma Yisika, uwö akititi ma. Iya 'deni tonë zö 'do mileki mari mi doyayi ze zi e'be 'bu ma ga, kina go ko'do wa ma laka gbi zö. ^X Ma bo laja 'bi nime, ma ngi woti ro bo lende kënyë, mi këyi 'bi ti kö'du laka 'bi ame kileme zö ne ma gbagba ma mo'bo de. Mi kada ma tonë mumu do yöpö 'ba Yaradene medi mari ne, ma nge ti peri adokotoni közö. Ne kina me tone medi mileki 'deni ti dotumu riyö naga nime. ^{XI} Moma'jo roma ziyi, okonyi ma di zi bo löndö ma Esawu. Ma ro tikere ro mbembë motoga bo edi kako kote doze kpaki ti 'ja ti kole titi. ^{XII} Ne ni Boko'ba iya 'deni tonë bine, iya te, eddi ki'di wa ko'do roni pili laka zö ki'di kupö ma konzi kozo 'jo yayi lida 'ba kpa mini löbu ame botö ko'bo de titete mo ne."

^{XIII} Yakoba ödö mi go bi nima yayi, na bo koza wa ame ga bo kedti timo ne ki'di ro kpa közi zi Esawu. ^{XIV} Bo oza ma banya kuluku sowo (200) ti mo'de 'butë riyö, ma kamölö kuluku sowo (200) ti mo'de 'butë riyö, ^{XV} ma gamele 'butë mota ti kole mo ga, ma sa 'butë sowo ti ngulö 'butë, ma akaca 'butë riyö ti botoni mo ga 'butë. ^{XVI} Bo oza ro dotumu ki'di bo laja abo ga ro bo domo. Bo iya zinni, iya te, "Arike nduwë dogba komo ma. Olake löngö dotumu mo naga nime kedti ro ma kowo ti ma kedti kako di gomo."

^{XVII} Bo ose zi bo laja ma dogba nima, iya te, "Odo bo löndö ma Esawu kondoso tiyi kititi yi, kiya te, 'Nere 'bi ro ye? Kina eddi kari yala? Yeri 'ba ye ga na me komoyi ne?' ^{XVIII} Ieki domo zi bo, iya te, 'Wa 'ba bo laja 'bi Yakoba ga na, kina me bo koja ro kpa közi ki'di zi nere abo Esawu. Kina Yakoba gbagba bo mo edi yi'bowu.' "

^{XIX} Bo ose kö'du nime gbi te zi bo laja ma mi riyö mo ti ma mi mota mo nduwë kala ro gönni nima pili kedti kona yeri naga nima ne, bo iya te, "Odo kondosoke ti

Esawu, iyake tara zi bo. ^{XX} Kina iyake gbi te, Yakoba gbagba bo mo edi yi'bowu."

Bo omeri, bo iya te, "Motoga ti miyeyi doki'di Esawu ti wa naga nime 'do odo medi momo pele zi bo yayi tine mi bo eyi 'deni."

^{XXI} Bo oja kpa közi ki'di naga nima toti kari dogba komo bo, tine bo ileke 'ba bo titi tö'dö mi taya yayi.

Nyöpö 'Ba Yakoba

^{XXII} Mi korondo koto mo nima na bo kënyi domo kogba 'ja riyö abo ga ti 'ja ma riyö ame ga ro bo laja ne ti kole 'butë dookoto abo ga lijë kumu toro 'ba Yaboko.

^{XXIII} Bo oja lijë pili kumu do toro nima ti wa ame ga pili bo kedti timo ne, ^{XXIV} tine bo na kileke 'ba bo kutu bo yi'bowu. Kina bilaka motö kako kunyöpö ti bo nbö kömö mi kano bi kezë. ^{XXV} Kina odo bo nima kongö 'deni bo ka'da Yakoba de kpe tara tine na bo kokpe do'bötöru mo ngi, na kpa do'bötöru Yakoba kogba roni ngi. ^{XXVI} Bo iya te, "Ola ma mari, go bi edi 'deni kezë."

Yakoba iya te, "Minza mola yi titi. O'do yeyi zö."

^{XXVII} Bo iya te, "Möyi yi ro ye?"

Yakoba iya te, "Möyi ma ro Yakoba."

^{XXVIII} Bo iya te, "Möyi yi inza kpe ro Yakoba, tine 'deni ro Yisarele, ame kiya te 'Nyöpö ti Boko'ba,' römöyi unyöpö 'deni ti Boko'ba gbi ti bilaka lesi nbö ka'da."

^{XXIX} Yakoba ititi bo, iya te, "Moma'jo roma ziyi, iya möyi yi zö."

Bo iya te, "Wa'di na ko'doko tikali möyi ma gomo?" Kina bo ko'do yeyi zi Yakoba.

^{XXX} Yakoba iya te, "Boko'ba na me mo'ja medi moloma gba di potö mo ti komo ma?" Kina bo kidëki möyi go bi nima ro Penowele, ame kiya te "Komo Boko'ba."

^{XXXI} Yakoba enyi di Penowele yayi kedti kiteli pele tine kada edi 'deni ki'di kpëni. Tine bo edi 'deni kujë ka'bo römöyi do'bötöru bo. ^{XXXII} Go kö'du mo na me nduwë nbö ko'ja kabate kupö Yisarele konyo leri ame kpa domoso 'ba do'bötöru ne de, römöyi kpa domoso nima na kokpe Yakoba di teyi.

XXXIII

Esawu Urë Dɔ Yakoba

I Yakoba ombi kɔmɔ bo ko'ja Esawu kedi rɔ tako ti bilaka abo ga kuluku modɔmota (400). Kina Yakoba koza kole abo ga ngi zi 'ja abo ga Leya ni ti Rayile ti 'ja ma riyö ma rɔ bo koja laja mo naga nima. II Bo i'di bo laja naga nima na kösö dɔgba ti kole ma 'benni ga, tine na bo ki'di Leya ti kole ma 'beni ga Rayile na yi'böwu ti kole 'beni Yesepa. III Yakoba gbagba bo mo na kösö dɔgba zinni kari turë dɔ bo löndö bo Esawu ti tudë dɔ bo beri nbö mi modomoriyö.

IV Tine Esawu iriña kurë dɔ bo kiramo bo kome mbili mo. Kina lijë kpaki riyö koloma ngi tudu. V Kina ɔdɔ Esawu kuyi kɔmɔ bo ko'ja 'ja naga nima kedi kako ti kole titi tara tine, bo ititi, iya te, "Yë mo ga na me tiyi ne?"

Yakoba iya te, "Nere ma, ya naga nime kole ma Boko'ba ko'do mi keyi koja gomo zö na."

VI Kina 'ja ma rɔ bo laja naga nima kömö ngi ti kole ma 'benni ga kako kolodo beri. VII Na Leya kömö ti kole ma 'beni ga, rɔ nburunburu mo na Rayile ni ti Yesepa kömö lijë kolodo pili beri.

VIII Esawu ileki kititi, iya te, "Ne dotumu ame ga mondɔɔ timo di dɔgba 'dë yayi ne 'jo 'ba lende mo tégë rɔ wa'di?"

Yakoba iya te, "Nere ma, mo'do ama 'do tiyeyi doki'di yi timo."

IX Esawu iya te, "Inza tara, löndö ma, medä ti 'bama ga, i'di ame ga koloma rɔ 'beyi."

X Yakoba iya te, "Inza tara, moma'jo roma ziyi, ɔdɔ miyeyi doki'di yi 'deni ngi uti dɔ kpa közi ki'di ma naga nime, kogba di közö. Rɔ ma laka to'ja kinë yi nime ngi zö kɔzɔ to'ja kinë Boko'ba römöyi inda'ba ma 'deni ti mi keyi. XI Moma'jo roma ziyi uti dɔ kpa közi ki'di ma naga nime mo'de ziyi ne. Boko'ba o'do mi keyi 'deni ki'di wa ma medä rɔ leri mo naga pili zö."

Yakoba oloma nduwë to'do atiri mo nbö Esawu kuti domo. XII Esawu iya te, "Dënyi ti dari, medä mösö dɔgba ziyi."

XIII Yakoba iya te, "Ikali gbä kole titi rɔ ma kenme kina medä gbä momeri kamölö

ti sa ame ga kole mo ga kedi gba kulu mba ne, ɔdɔ debe toga lijë kulöwö rɔ ma kembe pele nge mi tö'dö dɔ kɔtɔ nime lijë pili edi köle ngi kote. XIV Moma'jo roma ziyi, ari töti ti mokoko roma 'jaa mozi ndo go lingere 'ba yeri naga nime gbä ti kole titi ti dari dota göyi Edome."

XV Esawu iya te, "Ne ɔdɔ kedi tara i'di mola bilaka ma mɔtɔ ga kileke tiyi bine."

Tine Yakoba iya te, "'Dɔ lijë kileke bine go wa'di? Mo'doko nge tiyeyi doki'di yi."

XVI Kina Esawu kileki ngi mi kada nima kari Edome XVII tine Yakoba ari 'ba bo za Suköta bo kubö rɔ zi bo yayi, kina bo kubö jolo gbä zi yeri abo ga. Go kö'du mo na kidëki möyi bi nima ngi rɔ Suköta, ame kiya te "Jolo."

XVIII Di mi tileki 'ba Yakoba di Pada-narama nima bo ako laka nbö kömö Sekeme mi dɔyayi 'ba Kanana na bo koga taya abo mi nyaka mɔtɔ ngosi dɔ ngila gawo nima yayi. XIX Bo ugö kapa 'ba nyaka nima bo koloma yimo ne di zi bo Amoro mɔtɔ 'bu 'ba Sekeme. Ndögö mo ti yamo kisä kɔtɔ. XX Kina bo ko'ba bi 'ba akumu yayi kidëki möyi mo rɔ bi 'ba akumu 'ba Boko'ba 'ba Yisarele.

XXXIV

Wali Gɔ Dina

I Mi kada ma dɔ kɔtɔ mɔtɔ na Dina nyiti 'ba Yakoba ame Leya köyö ne kënyi kari tongo 'ja mɔtɔ ga 'ba mi dɔyayi 'ba Kanana yayi. II Sekeme kole 'ba Amoro e'be Iwa o'ja loko di yayi. Amoro na rɔ nere 'ba dɔyayi nima. Kina Sekeme kari ngi kinda'ba loko rɔ gbörökötö kö'dö timo. III Doki'di bo o'doko nyiti nima kina bo koloma ngi tilende teyi 'do tiyeyi doki'di mo. IV Bo iya zi 'bu bo Amoro, iya te, "Mo'doko 'do kogbe nyiti nime zö rɔ 'ja."

V Yakoba ari kuwö kö'du mo odo laja 'deni rɔ nyiti abo. Tine kole abo ga edi toda yeri abo ga mi löwu, go kö'du mo na bo kogbo doki'di bo nbö koda lijë. VI-VII Kö'du mo ari kömö zi kole 'ba Yakoba ga di mi löwu kina lijë kënyi ngi kako. Lende mo ilë'di ngi rönni minni kata rɔ ma kënyë go ti'ja nima Sekeme ko'do

rönni lijë e'be Yisarele ti to'do kö'du ma yawa ma tara ga zi nyiti 'ba Yakoba ne.

Amoro ënyï kari zi Yakoba 'do tiya lende nima, VIII bo iya zi Yakoba ni, iya te, “Kole ma Sekeme ɔ'ɔ nyiti 'be sowa. Moma'jo roma ziye, i'dike loko zi bo kogbe. IX Do'doke pɔri mi löngö ze go dogbeke rɔze nduwë tiye. X Kina gbï 'do kolomake tize mi dɔyayi nime bine. Ti kolomake mi go bi ame ga pili ko'dokoke kugöke ndögö rɔ do ngölö go këddike gbï rɔ bo mɔri.”

XI Sekeme ileki gbï kiya zi 'bu 'ba nyiti ti löndö mo ga, iya te, “I'dike miye këyi roma. Mëdi mopi wa ame ga pili ko'dokoke ne ziye. XII Iyake wa ma ko'dokoke 'do mi'di zini kina odoweke gbe 'be gbï kɔzo ame miye ko'dokoke ne tara. Wa ame ga pili kitëtëke mëdi mopi ziye ɔdo kiya te ki'dike loko ngi zö mogbe.”

XIII Kole 'ba Yakoba ga ileki domo rɔ dɔngala zi Sekeme ni ti 'bu bo Amoro römöyï bo ɔdo laɲa 'deni rɔ lëmi nni Dina. Go kö'du mo na lijë kiya te, XIV “Di'di lëmi ze dë zi bilaka ame kilele dë ne kogbe, kinza ko'de rɔ kaya rɔze. XV Ti duti nge domo ɔdo ko'doke gbï kɔzo 'beze kileleke botɔni pili rɔ gomo. XVI ɔdo këdi 'deni tara tine na ti duti 'jaa togbe rɔze tiye. Ti doloma mi löngö ye bine dodo'bo rɔze rɔ bilaka kɔto tiye. XVII Ne ɔdo kutike dë go lende ze nime kileleke botɔni 'be ga dëdi dogba nyiti ze dënyï yaga di bine.”

XVIII Amoro ni ti kole abo Sekeme ngi ti mi këyi go lende nima. XIX Go ame Sekeme kɔ'ɔ Dina nyiti 'ba Yakoba kulöwö ne i'di bo dë kpe kicayi to'do dölëti nima. Bo na gbï rɔ bo ame bilaka 'bëni ga pili koro rɔ do kiteli. XX Kina lijë kako mi kpa reki 'ba gawo 'bënni kilende zi bilaka 'bënni ga, iya te, XXI “Ya naga nime rɔ ma laka tize. Di'dike lijë koloma mi dɔyayi nime bine kugö ndögö rɔ do ngölö. Yayi nime iyöbu kënyë ëdi kɔ'bo ze kpaki tinni. Dogbeke yitö 'bënni ga go lijë kogbe yitö 'beze ga gbï. XXII Tine ya naga nime o'dokoke toloma todɔ'bo rönni tize rɔ bilaka kɔto ɔdo kiya te do'doke ngi gbï kɔzo 'bënni dileleke botɔni pili rɔ gomo. XXIII Do'doke tara 'do

yëri 'bënni naga nima ti wa 'bënni ga këdi pili rɔ eze ga. Dutike domo zinni go lijë koloma mi löngö ze bine.”

XXIV Bilaka 'ba mi gawo nima pili uti ngi go lende 'ba Amoro ni ti kole abo Sekeme, kina kilele botɔni ma mi löngö lijë yayi ngi pili rɔ gomo.

XXV Mi tö'dö do mota ko'ja ya naga nima këdi gba do wëtö 'ba akilele nima na kole 'ba Yakoba ga ma riyo, Simona ni ti Lëwë ame lijë na rɔ löndö 'ba Dina ne, kogba mbele 'bënni ga ngi lijë kusu rönni kari mi gawo nima kupö botɔni mo ga me yaga. XXVI Lijë upö Amoro ni gbï ti kole abo Sekeme. Kina lijë kogba Dina di rɔ 'ba Sekeme yayi lijë kënyï kari ë'bënni.

XXVII Di pötö löpö nima na kole 'ba Yakoba mota ga kako kolo wa 'ba mi gawo nima ngi pili kpa dokolo laɲa nime kodɔ rɔ lëmi nni ne. XXVIII Lijë ototo kamölö mo ga ti sa ni ti akaca kpaki ti wa 'ba mi gawo nima pili ti 'ba mi nyaka. XXIX Lijë ogba wa ame ga rɔ 'ba mɔri 'ba ya naga nima ngi pili ti 'ja mo ga ti kole titi kpaki ti wa 'ba mi linjo mo ga lijë kari timo.

XXX Yakoba iya zi Simona ni ti Lëwë, iya te, “O'deke wali 'deni doma, Kanana naga nime ti Pereze 'bëni kpaki ti bilaka ame ga pili këdi koloma mi dɔyayi nime ëdi kënyï to'ji ma. Bilaka ma ga na me konzi dë, ɔdo kiya te ya naga nima kototo rönni kalo ya doma, lijë ëdi kote dɔze ngi pili ti bilaka ma ga.”

XXXI Tine Simona ni ti Lëwë ileki domo, iya te, “Do'dokoke dë go ko'do lëmi ze kɔzo 'ja ame ga rɔ bo lende yawa ne tara.”

XXXV

Tusu Akoro

I Boko'ba ilende zi Yakoba, iya te, “Ënyï kari Betele go koloma yayi. O'ba bi 'ba akumu zö yayi, ma na rɔ Boko'ba ma tönë kileme röni ziyi mi kada ma këddi kirinja di zi löndö yi Esawu ne.”

II Yakoba iya zi bilaka abo ga ti ya ame ga pili ti bo ne, iya te, “U'duke akoro 'ba bo löwö naga nime kogbake ne mökö. Urögöke rɔye kusuke bɔngɔ ma kɔpɔ rɔye. III Dëdi dënyike di bine darike Betele go mari mo'ba bi 'ba akumu yayi

zi Boko'ba ame kokonyi ma mi kada 'ba gomɔ ma bo kɔ'bɔ nduwɛ tɔ di mi gɔ bi ame ga pili mari teyi ne."

^{IV} Kina lijɛ kotɔtɔ akoro ame ga pili lijɛ kɛdɛ timo ne ngi ko'de zi Yakoba kpaki ti kaga mo ga kina bo kusu ngi bici ngɛri nima yayi ngɔsi ngila Sekeme.

^V Mi tɛnyi 'bɛnni na Boko'ba ki'di tikere ma lɔbu ngi kila'ba zi bilaka 'ba mi gawo ma ngɔsi yayi naga nima, gɔ kɔ'du mo na lijɛ oga gɔ e'be Yakoba ga dɛ. ^{VI} Yakoba ako ti bilaka abo ga pili mi Luza ame 'deni le'jete rɔ Betele ne, mi dɔyayi 'ba Kanana. ^{VII} Bo o'ba bi 'ba akumu zi Boko'ba yayi na bo ki'di mɔyi Boko'ba 'ba Betele dɔmo rɔmɔyi Boko'ba ɔdɔ pa kileme rɔni zi bo di yayi mi kada ma bo kɛdɛ kirija di zi lɔndɔ bo Esawu.

^{VIII} Di yayi na Debora bɔ laja 'ba Rebeka kɔlɛ kina kusu lɔko bici ngɛri nima yayi kapa Betele ma kari dɔ ro'ɔ. Kina kidɛki mɔyi gɔ bi nima ngi rɔ "Ngɛri 'ba Monɔ."

^{IX} Boko'ba ɔdɔ kileme rɔni 'bɔwu zi Yakoba ko'ja bo kileki 'deni di Padanarama. Kina Boko'ba ko'dɔ yɛyi zi bo, ^X iya te, "Mɔyi yi rɔ Yakoba, tine kisaki di mi kada nime tɔne nduwɛ kari dɔgba ti kidɛki mɔyi yi rɔ Yisarele." Kina kidɛki mɔyi bo ngi rɔ Yisarele. ^{XI} Boko'ba iya zi bo, iya te, "Ma na rɔ Boko'ba bɔ tigo dɔ kiteli. Oyɔ kole kara konzi rɔ mbɛmbɛ. Kupɔ bilaka ma konzi ti kɔdɔ di miyi. Ti kɛdɛ rɔ yi lingi 'ba bɔ dɔlinɔ ma konzi. ^{XII} Mɛdɛ mi'di yayi nime mi'di zi Abarayama ni ti Yisika ne ziiyi kina gbɛ zi kupɔ yi ga ma di yi'bɔwu."

^{XIII} Kina Boko'ba kɛnyi ngi kari e'bɛni. ^{XIV} Gɔ bi nima Boko'ba kilende ti bo di teyi ne na bo kogba dɔku kidɛyi dɔmo yayi, bo kɔdɔ layi gbɛ ti 'bu dɔmo bo kulɔmu zi Boko'ba. ^{XV} Kina bo kidɛki mɔyi gɔ bi nima ngi rɔ Betele.

Tɔlɛ 'Ba Rayile

^{XVI} Yakoba ni ɛnyi ti bilaka abo ga di Betele yayi tari, tine gba kota lijɛ kɛdɛ rɔ ma kɔwɔ di ngila Eporata na kada 'ba lɔyɔ kɔmɔ ngi zi Rayile, tine 'deni ngi rɔ gomɔ ma lɔbu zini. ^{XVII} Kina ɔdɔ gomɔ 'bɛni 'deni ngi rɔ ma kɛnyɛ tine, 'ja bɔ

buli mo iya te, "Rayile, kinza kere dɛ kole botɔni mɔtɔ na."

^{XVIII} Tine lɔko ɛdɛ 'deni kɔlɛ. Ko'ja lɔko kɛdɛ 'deni kulɔku na lɔko ki'di mɔyi kole 'bɛni nima ngi rɔ Benoni, tine 'bu mo i'di mɔyi mo rɔ Benyimona.

^{XIX} Rayile ɔlɛ na kusu lɔko kɔri kari Eporata yayi. Gɔ bi mo nima na me 'deni le'jete rɔ Beteleme ne. ^{XX} Kina Yakoba kogba dɔku kidɛyi rɔ raba dɔ dɔgɔ Rayile yayi ame kɛdɛ gba nduwɛ ko'ja kabate ne.

Kole 'Ba Yakoba Ga

^{XXI} Yakoba iteli nduwɛ ngbɔ bo kari koga taya abo ngila Migidala Edere. ^{XXII} Mi kada nima Yakoba kɛdɛ koloma mi dɔyayi nima yayi ne na Rubɛni kari kɔ'dɔ ti Bila ame rɔ 'ja 'ba 'bu bo mɔtɔ ne. Yakoba uwɔ lende mo kina bo ngi rɔ 'diri.

Yakoba ɛdɛ 'deni ti kole 'butɛ dɔmoriyɔ. ^{XXIII} Kole ma kɔyɔ 'ba Leya ga na rɔ Rubɛni kole ma rɔ dɔndende 'ba Yakoba, kina ti Simona ni ti Lɛwɛ ti Yuda ti Yisakara ti Zebolona. ^{XXIV} Kole ma kɔyɔ 'ba Rayile ga na rɔ Yesepa ni ti Benyimona. ^{XXV} Kole ma kɔyɔ 'ba Bila nyiti bɔ laja 'ba Rayile ga na rɔ Dana ni ti Napatali. ^{XXVI} Kole ma kɔyɔ 'ba Zilepa nyiti bɔ laja 'ba Leya ga na rɔ Gada ni ti Asera. Kole naga nime oyɔ pili di Padanarama.

^{XXVII} Yakoba ari zi 'bu bo Yisika mi Mamore ngɔsi ngila Eborona, gɔ bi ma tɔnɛ pa Abarayama ni koloma teyi ti Yisika ne. ^{XXVIII} Kɔmɔ kɔɔ 'ba loma 'ba Yisika 'deni kuluku mota kɔdɔ dɔmo 'butɛ mota (180) mi kada ma bo kɛdɛ kɔlɛ. ^{XXIX} Bo ɔlɛ ko'ja bo kɔndɛ 'deni kote kina kole abo ga Esawu ni ti Yakoba kusu bo ngi.

XXXVI

Kupɔ Esawu

^I Ame na rɔ mɔyi kupɔ Esawu ga ame kidɛki bo gbɛ rɔ Edome ne. ^{II} Esawu ogbe 'ja di mi lɔngɔ yitɔti 'ba Kanana. Lijɛ na rɔ Ada nyiti 'ba Elone di e'be Ete ni ti Olibama nyiti 'ba Ana kole 'ba Zibeyona di e'be Iwa. ^{III} Esawu ogbe 'ja mɔtɔ gbɛ rɔ Basemata nyiti 'ba Yisamele ame rɔ lɛmi 'ba Nebayota ni ne. ^{IV} Ada na kɔyɔ Elipaza. Basemata oyɔ Ruwɛlɛ, ^V tine

Olibama na köyö 'bēnī Yusa ni ti Yalama ti Kora. Kole 'ba Esawu naga nime öyö pili di mī dōyayi 'ba Kanana.

^{VI} Kina Esawu kototo 'ja abo ga ti kole abo ga ti yītōtī abo ga kpaki ti bilaka ame ga pili mī liṅṅo abo ne ti yērī pili ti wa ame ga bo ko'ja di mī dōyayi 'ba Kanana yayi ne, kina bo kēnyī kari mī dōyayi mōto ro ma kōwō di dō ṅgila löndō bo Yakoba.

^{VII} Bo ēnyī di yayi rōmōyī dōyayi nima lijē koloma teyi ti löndō bo Yakoba ne o'bo lijē dē kpe, yērī 'bēnī ga onzi 'deni ṅgī ro mbēmbē go bi o'bo lijē dē kpe todo'bo dōnnī. ^{VIII} Kina Esawu kari koloma mī dōyayi kurunṅu 'ba Seyira ame kīdēkī gbī ro Edome ne.

^{IX} Ame na ro kupō Esawu yī liṅṅī 'ba kupō bilaka naga nime kīdēkī lijē ro Edome ma kēdī koloma mī dōyayi kurunṅu 'ba Seyira. ^{X-XIII} Ada 'ja 'ba Esawu öyö kole kotō zi bo ro Elipaza. Elipaza öyö kole botoni muyī ro Temana ni ti Omara ti Zepo ti Gatama ti Kenaza. 'Ja abo mōto ame ro Timina ne na köyö Amaleke. Basemata 'ja 'ba Esawu öyö kole kotō zi bo ro Ruwēlē. Ruwēlē öyö kole sowō ro Nata ni ti Zera ti Sama ti Miza. ^{XIV} 'Ja 'ba Esawu ame ro Olibama nyiti 'ba Ana kole 'ba Zibeyona ne öyö kole mota zi bo ro Yusa ni ti Yalama ti Kora.

^{XV} Dō'be ame ga pili kōdō di zi Esawu ne na me ga. Elipaza kole dōndende 'ba Esawu na ro yī liṅṅī 'ba bilaka naga nime, Temana ni ti Omara ti Zepo ti Kenaza ^{XVI} ti Kora ti Gatama kina gbī ti Amaleke. Ya naga nime pili ro kupō bilaka ma kōdō di zi Ada 'ja 'ba Esawu. ^{XVII} Ruwēlē kole 'ba Esawu na ro yī liṅṅī 'ba dō'be naga nime, Nata ni ti Zera ti Sama kina gbī ti Miza. Ya naga nime pili ro kupō bilaka ma kōdō di zi Basemata 'ja 'ba Esawu. ^{XVIII} Dō'be naga nime na ro ma kōdō di zi 'ja 'ba Esawu ame ro Olibama nyiti 'ba Ana. Lijē na ro Yusa ni ti Yalama ti Kora.

^{XIX} Ya naga nime pili ro kupō bilaka ma kōdō di zi Esawu.

Kupō Seyira

^{XX} Ame na ro kupō Seyira e'be Ori ame lijē na ro bo dōyayi nima ne. Lotana ni ti Sobala ti Zibeyona ti Ana ^{XXI} ti Disona ti Ezere ti Disana. Ya naga nime na ro yī

liṅṅī 'ba e'be Ori mī kpa goli mo ga ma gege ame koloma mī dōyayi 'ba Edome. ^{XXII} Lotana na ro 'bu 'ba Ori ni ti Emanā. Lēmī 'ba Lotana na ro Timina. ^{XXIII} Sobala na ro 'bu 'ba Alawana ni ti Manata ti Ebalā ti Sepo ti Onama.

^{XXIV} Kole ma 'ba Zibeyona ga riyō ro Aya ni ti Ana. Ana nime na tōnē ko'ja mini kututu kēdī kulōwu di mī yayi mī kada ma bo kēdī yī mōkō toda akaca 'ba 'bu bo ga ne. ^{XXV} Kole 'ba Ana na ro Disona kina nyiti abo na gbī ro Olibama. ^{XXVI} Kole 'ba Disona ga na ro Amedana ni ti Ezebanā ti Yiterana ti Korana.

^{XXVII} Kole 'ba Ezere ga na ro Bilana ni ti Zawana ti Akana. ^{XXVIII} Disana na ro 'bu 'ba Ūzu ni ti Arana. ^{XXIX} Kpa goli 'ba e'be Lotana ni ti Sobala ti Zibeyona ti Ana ^{XXX} ti Disona ti Ezere ti Disana na ro kupō e'be Ori ma koloma mī dōyayi 'ba Edome.

Bo Doliṅṅo 'Ba Edome

^{XXXI} Molo gba kinza bo doliṅṅo kēdī mī dōyayi 'ba Yisarele ya naga nime na koloma ro bo doliṅṅo 'ba Edome nduwē ro ma kololo. ^{XXXII} Bela kole 'ba Bora di mī gawo 'ba Dinaba na koloma ro bo doliṅṅo 'ba Edome. ^{XXXIII} Di pōtō tōlē 'ba Bela na Jobaba kole 'ba Zera di mī gawo 'ba Bozara kinda'ba kītī 'ba bo doliṅṅo nima. ^{XXXIV} Di pōtō tōlē 'ba Jobaba na Usama di mī dōyayi 'ba Temana kinda'ba kītī nima. ^{XXXV} Di pōtō tōlē 'ba Usama na Adada kole 'ba Bedada di mī gawo 'ba Awita kinda'ba kītī nima. Adada na ka'da bilaka 'ba Midiyana mī ya ma di mī dōyayi 'ba Mowaba. ^{XXXVI} Di pōtō tōlē 'ba Adada na Samala di mī gawo 'ba Meseraka kinda'ba kītī nima. ^{XXXVII} Di pōtō tōlē 'ba Samala na Sawola di mī Robota di kpa yōpō Epurate kinda'ba kītī nima. ^{XXXVIII} Di pōtō tōlē 'ba Sawola na Bala Anana kole 'ba Akobora kinda'ba kītī nima. ^{XXXIX} Di pōtō tōlē 'ba Bala Anana na Adara di mī gawo 'ba Pawu kinda'ba kītī nima. Mōyī 'ja abo na ro Metabele nyiti 'ba Matorede nyiti 'ba Mesaba.

Yī Liṅṅī 'Ba Edome

^{XL} Esawu na ro yī liṅṅī 'ba kupō bilaka naga nima kīdēkī lijē ro Edome ne. Mōyī nni ga na me pili ti kpa goli 'bēnnī ga ti go bi ma lijē koloma teyi. Lijē na ro

e'be Timina ni ti Alawana ti Yetete ^{XLI} ti Olibama ti Ela ti Pinona ^{XLII} ti Kenaza ti Temana ti Mibizara ^{XLIII} ti Magadile ti Irama. Esawu na ro yi lingi 'ba bilaka 'ba Edome naga nime, go bi ma lijje koloma teyi di mi doyyayi nima yayi ideki pili ti moyi kpa goli 'benni ga ma gege.

XXXVII

Yesepa

^I Di potö tolö 'ba Yisika kole abo Yakoba oloma nduwë kö'bö mi Kanana doling ma 'bu bo koloma molo teyi. ^{II-III} Tine lende 'ba kole 'ba Yakoba ga na kozo a nime te.

Yesepa na ro kole ma Yakoba köyö ko'ja ro bo kandi 'deni. Kina bo kö'ö Yesepa ngi ro do kiteli pili di do kole abo moto naga nima. Kina odo Yesepa komo koo abo keddi 'deni 'butë döomu domoriyö tine bo oloma tilingere ti löndö bo ga ame Yakoba köyö ti 'ja abo ga Bila ni ti Zilepa ne. Lijje edi koda kamolö ni ti banya 'ba Yakoba, tine lende ko'do 'benni ele de. Kina Yesepa kö'bö nduwë to'de lende mo zi 'bu nni.

Go kö'du 'ba akö'ö ame bo kö'ö Yesepa kulöwö ne mi kada moto tine na bo ki'di bonggo kele kakpa kilala yayi ngi zi Yesepa. ^{IV} Kina odo ya moto naga nima konggo 'bu nni kö'ö Yesepa 'deni ngi ro do kiteli tara tine lijje i'di ngi tombi minni ro Yesepa. Lijje ilende de kpe zi bo ro mugu keyi.

^V Mi kada moto na nyi ko'de do Yesepa, kina odo bo kiyeti gomo zi löndö bo ga tine i'di lijje ko'ji bo ngi ro mbembë. ^{VI} Bo iya te zinni, "Uwöke to ma, nyi o'de doma ti korondo ene ^{VII} tegë dedike pili mi nyaka tudödu koloko. Kina do koloko ma 'bama kënyï korö ngi torö kozo bilaka lesi tara, kina do koloko ma 'beye ga kako ngi kuru do 'bama tonë lijje kolodo ngi pili beri kozo bilaka ame kolodo beri komo nere ne tara."

^{VIII} Bo löndö bo ga iya te, "Mi nyi 'bi nima iya te o'doko to'do royi ro nere doze? Inza ko'do du te." Kina lijje ko'ji bo ngi ro ma kënyë go kö'du 'ba nyi nima kina gbi go ame bo kiya lende 'ba ronni ne.

^{IX} Mi kada moto na nyi ko'de 'böwu do Yesepa. Kina bo kiyeti gomo gbi zi bo löndö bo ga. Bo iya te, "Nyi moto o'de doma gbi tegë kada ni ti nyepe ako ti kelo 'butë dokoto kolodo beri komo ma."

^X Bo ari kiyeti go lende nima gbi zi Yakoba. Odo Yakoba kuwö lende nima 'deni tara tine, bo iya te, "Kole ma, wa'di na tara? Mi nyi 'bi nima iya te ze ti moyi ti löndö yi ga ti dolodo beri komoyi?"

^{XI} Kina löndö 'ba Yesepa ga kombi minni ngi ro bo ro ma kënyë. Tine Yakoba ö'bö 'ba bo nduwë tomeri go lende nima.

Tugö Yesepa

^{XII} Mi kada moto na löndö 'ba Yesepa ga kënyï kari yi mökö bi lingere toda yeri 'ba Yakoba ga. Lijje ari nbö mi doyyayi 'ba Sekeme. ^{XIII} Kina Yakoba kiya te zi Yesepa, "Löndö yi ga edi toda yeri ma ga mi doyyayi 'ba Sekeme. Medï moja yi kari tonggo lijje."

Yesepa iya te, "Ele, muwö 'deni."

^{XIV} Yakoba iya te, "Ari konggo löndö yi ga ti yeri ma ga 'do kako kiyeti lende mo zo."

Kina Yakoba koja bo ngi di kpa toro 'ba Eborona yayi kari doyyayi 'ba Sekeme.

^{XV} Di mi tömö abo Sekeme bo moto o'ja bo keddi kilingere ngi sowa kebe yi mökö. Bo nima iya te, "Wa'di na keddi koma?"

^{XVI} Bo iya te, "Medï moma go löndö ma ga, lijje oloma toda yeri 'benni pa bine. Iya zo te 'di, baba, lijje edi yala?"

^{XVII} Bo nima iya te, "Lijje enyi 'deni di bine. Muwö lijje koloma tiya mo tegë lijje o'doko tari Dotana."

Kina Yesepa kari ngi nduwë go löndö bo ga, bo kari ko'ja lijje Dotana.

^{XVIII} Kina odo bo komo 'deni lijje o'ja bo molo di bi kowo na lijje kususu kpenni ngi ro bo 'do tupö mo yaga. ^{XIX} Lijje iya te, "Bo tonë ko'do ro bo ro bo nyi ko'de do bo ne, bo na me 'de keddi kako. ^{XX} Bi abo nati, dupöke bo yaga du'duke töku bo mi daa bine, 'do dari diyake te kuruku na kinda'ba bo 'deni konyo bo. Ti dongoke odo wa'di na ti ko'do roni go nyi abo nima ya?"

^{XXI} Kina odo bo löndö bo Rubeni kuwö lende nima 'deni tara, bo o'doko tokonyi Yesepa di zi lijje. Kina bo kiya te, "Kinza

dupöke bo dē rō tupō, **XXII** du'duke bo mī daa kalo nime mī mōkō bine. Kinza dosake kōzize dē rō bo.”

Bo o'dōkō tokōnyi Yesepa di zi lijē 'dō bo koja kileki kari zi 'bu nni.

XXIII Kina ɔdɔ Yesepa kōmō 'deni zinni yayi tine lijē inda'ba bo ngi kolo bōngɔ yaga di rō bo, bōngɔ keke kakpa kilala yayi tōnē. **XXIV** Kina lijē kogba bo ngi ku'du mī daa nima mini mo kulōku 'deni yaga molo di yimo ne.

XXV Tine mbowa di pōtō mo kota bō löndō 'ba Yesepa naga nima kēdī gba tonyo akonyo na lijē ko'ja e'be Yisamele mōtō ga ngi kēdī kari dō lingere keke yayi. Ya naga nima ēdī kilingere rō ma konzi kako di Gilada kēdī kari Ezipeto ti gamele 'bēnni ga kombi a 'ba ndögō 'bēnni ga ame ti dōkomali wōwō ma kato keke kulōwō yimo. **XXVI** Kina Yuda kiya zi bō löndō bo ama ga, iya te, “ɔdɔ dupöke Yesepa pele dandike gomo, wa'di na ti do'jake di gomo? **XXVII** Bo löndō ze na, kinza do'dōke ɔtō dē zi bo, ze ame aa rō kole 'ba 'bu kōtō ne. Zize ngi togba bo tugō bo zi Yisamele naga nime.”

Kina löndō bo ama ga kuti ngi pili go lende nima.

XXVIII E'be Yisamele naga nima ömō yayi ti Midiyana mōtō ga ame rō bō ndögō ne. Kina kole 'ba Yakoba ga kōtō Yesepa ngi yaga di mī daa kari kugō zi ya naga nima ti yamo 'butē riyō. Kina bilaka naga nima kogba Yesepa ngi kari timo Ezipeto.

XXIX Kina ɔdɔ Rubēni kileki kari yayi tine bo o'ja Yesepa inza kpe mī daa. Kina bo ngi ti meri rō ma kēnyē, bo kirica bōngɔ yaga di rō bo rōmōyi lende nima ata 'deni dōki'di bo sowa. **XXX** Kina bo kari zi löndō bo ga, bo iya te, “Bō titi nime inza kpe 'dē, ti mo'dō rōma tōne tondo?”

XXXI Kina lijē kēnyī kupō banya kusu bōngɔ 'ba Yesepa mī roma mo. **XXXII** Kina lijē kari ti bōngɔ nima kileme zi 'bu nni Yakoba, iya te, “Do'ja a nime di mōkō, ɔdɔ tara ne bōngɔ 'ba kole 'bī Yesepa na dē ya?”

XXXIII Kina Yakoba kikali bōngɔ nima ngi. Bo iya te, “Bu'bu, bōngɔ 'ba kole ma na. Kuruku tō ne ga upō bo 'deni ngi kirica mī bo rō kōtōkōtō.”

XXXIV Kina Yakoba kudu ngi kirica bōngɔ ma laka yaga di rō bo kolo rō bōngɔ 'ba monō. Kina bo koloma ngi tudu kole abo Yesepa rō go kōwō. **XXXV** Kole abo ga ako pili ti yitōti mo ga tuyē kōmō bo. Tine bo o'dōkō abo lende

'ba kōmō kuyē 'bēnni dē. Bo iya te, “Inza tara, kole ma na me kōlē 'deni, mo'dōkō gbi 'dō mōlē yaga. Meri abo ēdī kupō ma.”

Kina bo koloma ngi rō kōmō tōlō go lende 'ba Yesepa.

XXXVI Dēmba mī kada mo nima ne bilaka 'ba Midiyana naga nima oto Yesepa 'deni ngbō kari Ezipeto kugō zi Potiparo rō atōli. Potiparo nima na rō bō laja 'ba bō dōliṅɔ ma löbu 'ba Ezipeto, bo na rō bō dō bō kanya 'ba bō dōliṅɔ.

XXXVIII

Yuda Ni Ti Tamara

I Mī kōmō kōwō mo nima na Yuda kēnyī di mī löngō löndō bo ga kari koloma ti bō mōtō möyi mo rō Ira bō Adolama mōtō.

II Di liṅɔ 'ba bō nima yayi na bo kari ko'ja nyiti mōtō rō yitō 'ba Kanana. Möyi 'bu mo idēki rō Suwa. Bo ogbe nyiti nima

III tine na lōko kōmō ngi kōyō kole bōtōni kina ki'di möyi mo rō Ere. **IV** Lōko ɔmō 'bōwu gbi di gōmo kōyō rō kole bōtōni kina lōko ki'di möyi mo rō Onana. **V** Di gōmo 'bōwu lōko ari kōyō kole ma mī mota gbi rō kole bōtōni kina lōko ki'di möyi mo rō Sela. Mī kada nima Yuda ēdī koloma Keziba.

VI Kina ɔdɔ Ere kole ma dōndende nima kiyōbu 'deni tine Yuda ogbe 'ja teyi möyi mo rō Tamara. **VII** Tine Ere o'dō lende kēnyē ngi rō mbēmbē. Kina ɔdɔ Boko'ba kōngɔ lende kēnyē 'ba Ere 'deni ngi kulōwō tara yō na kupō bo ngi yaga.

VIII Kina Yuda kilende zi kole abo ma mī riyō mo nima kīdēki möyi mo rō Onana ne. Bo iya te, “Jōkō yī nima ɔdɔ gōmo kinda'ba kōzimo 'dō kōyōke kole 'dō ki'di dō löndō yī ame kōlē ne kudu timo.”

IX Tine Onana ikali kole naga nima bo kēdī kōyō ti 'ja 'ba löndō bo nima inza kilēbī dō bo kada mōtō. Go kō'du mo na ɔdɔ lijē kēdī kō'dō ti Tamara bo ebe ti'di wa dō bōtōni abo kolōdō za bēri mī yayi, rōmōyi kinza bo kōyō kole ra ti 'ja 'ba

löndö bo nima. ^X Kina Boko'ba kënyî ngî rɔ 'dirî ti Onana gɔ lende ko'dɔ abo nima kina kupö bo ngî gbî yaga.

^{XI} Yuda rɔ meri gɔ lende 'ba kole riyo abo naga nime. Gɔ kö'du mo na ki'di bo kere ngî kinza Sela kari köle ra gbî kɔzo a nima tara. Kina bo kiya te zi Tamara, "Ileki kari linɔ 'ba 'bu yi koloma yayi rɔ makuru'bê nbö Sela kiyöbu." Kina Tamara kileki ngî kari koloma linɔ 'ba 'bu ni.

^{XII} Mi kɔmɔ kɔɔ mɔtɔ 'böwu yayi na 'ja 'ba Yuda tönê rɔ nyiti 'ba Suwa ne köle ngî. Kina ɔɔ bo kote tudu 'ja abo 'deni tine lijê ënyî ti bɔ murê bo Ira tari Timana tonɔ bilaka abo ga ame këdi tumu sunê kamölö abo ga yayi ne.

^{XIII} Kina ɔɔ Tamara kuwö lende mo kiya te lanzo ni Yuda ëdi ko'dɔkɔ tari Timana tumu sunê kamölö abo ga tine, ^{XIV} loko ikali Sela kole 'ba lanzo ni iyöbu 'deni kɔmɔ mo kɔpɔ, kina me lanzo ni o'dɔkɔ dë todɔ kpëni zi kole nime 'dɔ kɔdɔ göni. Tine na loko kolɔ bɔngɔ 'ba monɔ ngî yaga di rönî, loko kisali rönî kolɔ bɔngɔ rönî kolo mɔtɔ dönî kola nge rɔ kömönî. Kina loko kënyî ngî kari koloma kpa kori njoli ngila gawo 'ba Enayima kpa gɔ kori kari Timana.

^{XV} Kina ɔɔ Yuda kömö 'deni ko'ja loko këdi koloma kpa kori tine bo omeri 'ba bo, bo iya te bɔ rɔnyɔ na, römöyî loko olo kömönî 'deni liyɔ teyi ti bɔngɔ. ^{XVI} Bo ikali dë kpe rɔ 'ja 'ba kole abo. Kina bo kilende zinî, iya te, "Ako zö, mo'dɔkɔ yi."

Loko iya te, "Wa'di na ti ki'di zö?"

^{XVII} Bo iya te, "Ti moja kole banya kako ziyî."

Loko iya te, "Wa'di na ti ki'di zö tötî 'dɔ mikali timo ëddi koja banya kako zö?"

^{XVIII} Bo iya te, "Wa'di na ko'dɔkɔ?"

Loko iya te, "I'di wa 'ba tugu möyî yi nima zö pili ti kabi mo. Kina i'di përi adɔkotoni 'bî nima gbî zö."

Kina ɔɔ bo ki'di wa naga nime 'deni pili zinî tine na bo kö'dö ngî tinî na loko kombi mi ngî. ^{XIX} Kina loko kënyî ngî di gɔ bi nima yayi kari ë'bëni. Loko ari kope bɔngɔ kolo 'bëni nima ngî yaga, loko kolo 'ba monɔ tönê kileki rönî. ^{XX} Kina Yuda

koja bɔ murê bo Ira kari ti banya 'dɔ tari ti'di mo zi bɔ rɔnyɔ tönê lijê ko'ja di gɔ kori ne 'dɔ bo kotɔtɔ wa ma tönê ga bo ki'di tötî teyi ne kako timo. Tine Ira ari ko'ja loko kinza kpe yayi. ^{XXI} Bo ititi bilaka 'ba gɔ bi nima yayi, bo iya te, "'Ja bɔ rɔnyɔ nime koloma kpa kori njoli ngila gawo 'ba Enayima bine ne, loko ari 'deni yala?"

Lijê iya te, "'Ja bɔ rɔnyɔ ɔtɔ inza gɔ bi ze nime bine."

^{XXII} Kina Ira kileki ngî kari zi Yuda. Bo iya te, "Mari mo'ja loko dë. Bilaka ame ga yayi ne iya zö tégê, 'ja bɔ rɔnyɔ ɔtɔ inza du te mi gɔ bi 'bëni nima."

^{XXIII} Yuda iya te, "I'di loko kogba wa naga nima ka yayi. Doma göni dë towa kinza ko'de rɔ kaya rɔze. Moja banya zinî kina me kari ko'ja loko dë, embe dë gbî."

^{XXIV} Mi mota 'ba nyepe ma di pötö lende tönê na bɔ mɔtɔ kako zi Yuda, kiya te, "Tamara 'ja 'ba kole 'bî o'dɔ rönî 'deni ngî rɔ bɔ rɔnyɔ kina me loko kɔmɔ 'deni di mi kori 'ba yëri ko'dɔ 'bëni nima."

Yuda iya te, "Ari kinda'ba ni kupö yaga ku'du loko mi pa'do ma löbu kilanma yaga."

^{XXV} Kina ɔɔ lijê kogba ni 'deni këdi kari 'dɔ tupö mo tine, loko oja laja kari gɔ Yuda. Loko iya te, "Onɔgɔ wa naga nime te, wa 'ba tugu möyî ti kabi mo ga pili ti përi adɔkotoni nime. Ikali bɔ dɔmo? Bo dɔ wa naga nime na me ki'di kole yimö."

^{XXVI} Yuda ikali wa naga nima na bo kodɔ kpa bo ngî gɔ lende mo. Bo iya te, "Lende 'bëni ele 'deni kiteli 'bama. Dëne 'dɔ mi'di loko ra zi kole ma Sela, ne kina me mi'di loko dë yɔ." Tine Yuda ileki dë kpe kö'dö ti Tamara.

^{XXVII} Kina ɔɔ kömö 'deni mi kada 'ba löyö 'bëni tine ikali ngî kole roŋa na minî.

^{XXVIII} Tine ko'ja loko këdi ko'dɔ töyö 'deni yɔ na kole ma kotɔ koja közinî ngî yaga. Kina bɔ buli mo kudödu kabi kasi közimo. Loko iya te, "Kole nime na köyö dɔgba."

^{XXIX} Tine kole mo tönê ënyî kotɔ ë'bëni konyɔ ni 'böwu kileki miyö, kole mɔtɔ na za 'böwu köyö dɔgba. Bo buli nima iya te, "Awo, o'dɔ 'bëyî ka ngî ti tigɔ na ma ki'di kitiri kpa kori ziyî."

Gɔ kɔ'du mo na lijɛ ki'di mɔyɛ bo rɔ Pereze. 'Jo 'ba lende mo tɛgɛ, "Tɛtirɛ kpa kori." ^{XXX} Tine mbowa di pɔtɔ mo na kɔyɔ kole ma tɔnɛ kudɔdu kabi kasi kɔzɛmo ne ŋgɛ. Kina lijɛ ki'di mɔyɛ mo rɔ Zera.

XXXIX

Yesepa Ni Ti Potiparo

^I Yisamele tɔnɛ ga oto Yesepa ŋbɔ kari Ezipeto kari kugɔ zi bɔ mɔtɔ rɔ Potiparo lɔbu 'ba turu ma kɔtɔ 'ba bɔ dɔliŋɔ 'ba Ezipeto nima rɔ bɔ dɔ bɔ kanya ne. ^{II} Tine Bɔko'ba ɛdɛ nduwɛ ti Yesepa di yayi tokɔnyi mo 'dɔ wa pili ame ga bo kɛdɛ kɔ'dɔ ne kari nduwɛ rɔ ma kodɔrɔ. Kina Yesepa koloma ŋgɛ rɔ atɔli 'ba mi liŋɔ 'ba Potiparo. ^{III} Kina ɔdɔ Potiparo kɔŋgɔ 'deni Bɔko'ba kɛdɛ kokɔnyi Yesepa mi ndɔbɔ kɔ'dɔ abo ga pili ki'di ndɔbɔ abo kɛdɛ kari rɔ ma kodɔrɔ tine, ^{IV} lende mo oŋmi ŋgɛ dɔki'di Potiparo rɔ mbɛmbɛ. Kina bo ki'di Yesepa ŋgɛ rɔ bɔ laja abo kose gɔ liŋɔ abo pili zi Yesepa 'dɔ kɔŋgɔ gɔ wa pili ame ga kɛdɛ mi liŋɔ yayi ne. ^V Mi kada nima Potiparo ki'di Yesepa 'deni rɔ bɔ kɔŋgɔ gɔ wa pili 'ba mi liŋɔ abo ga ne, Bɔko'ba okɔnyi Potiparo gbɛ ki'di lende mo ga pili kari rɔ ma kodɔrɔ kpaki ti wa 'ba mi liŋɔ pili ti 'ba mi nyaka. Bo okɔnyi Potiparo gɔ kɔ'du 'ba Yesepa. ^{VI} Kina Potiparo ki'di abo ga ŋgɛ pili kɔzɛ Yesepa 'dɔ kɔŋgɔ gɔmo bo omeri a mɔtɔ dɛ kpe gɔ lende 'ba wa 'ba mi liŋɔ abo ga tine ŋge kɔtɔ rɔ akonyo ma bo kɔ'dɔkɔ tonyo mo.

Yesepa Ni Ti 'Ja 'Ba Potiparo

Yesepa rɔ kole ma kele rɔ ma kɛnyɛ, ^{VII} gɔ kɔ'du mo na mbowa te yɔ 'ja 'ba Potiparo i'di kɔmɔni ŋgɛ dɔ bo. Mi kada mɔtɔ tine na lɔko kɛnyɛ kiya zi Yesepa, tɛgɛ, "Ako kɔ'dɔ tɔ." ^{VIII} Tine Yesepa ilagi abo ŋgɛ. Bo iya te, "Bu'bu, ma ame aa mi liŋɔ bine, mɛ'dɛ yi na gbɛ rɔ ŋere ma ame le'jete bo komeri a mɔtɔ dɛ kpe gɔ wa 'ba mi liŋɔ abo. Bo kose gɔ abo ga 'deni pili zɔ, ^{IX} bo ki'di ma 'deni ti kɔzɛ kakpa mbiri dɔ liŋɔ abo nime gbɛ kɔzɔ 'ba bo. Bo o'jɔŋɔ gɔ wa ma kɔtɔ mɔtɔ te dɛ di zɔ tine ŋge kɔtɔ rɔ ni 'ja abo. Lende ame 'deni

te ne 'dɔ mari mo'dɔ kɔ'du ma yawa ma tara ga totondo? Ti kinza rɔ lende kɛnyɛ ma lɔbu kɔmɔ Bɔko'ba?"

^X Bo ilagi abo ŋgɛ kɔzɔ a nima tara. Kina ɔdɔ 'ja nima kɔ'bɔ pele tokpasi bo kote kada pili 'dɔ tɔ'dɔ tɛni bo o'dɔkɔ abo dɛ.

^{XI} Mi kada ma dɔ kɔtɔ mɔtɔ kɔ'ja Yesepa kɔdɔ 'deni rɔ mɔtɔ bi ndɔbɔ, kina bɔ laja mɔtɔ ga inza gbɛ ti bo yayi, ^{XII} na 'ja tɔnɛ kɛnyɛ kikapo bɔŋgɔ ma kakpa 'ba rɔ bo ŋgɛ, lɔko iya te, "Ako kɔ'dɔ tɔ."

Na bo kolɔ rɔ bo ŋgɛ kola bɔŋgɔ 'ba rɔ bo kɔzɛ 'ja tɔnɛ bo kirɛŋa abo kɔdɔ yaga.

^{XIII} Kina ɔdɔ lɔko kɔŋgɔ Yesepa kirɛŋa 'deni kari yaga kola bɔŋgɔ nima tara tine ^{XIV} na lɔko kulɔri ŋgɛ rɔ ma kembe kidɛki bɔ laja 'bɛni ga. Lɔko iya te, "Wuwu, atɔli Ebere nima mɛ'dɛ ma kɔ'dɛ bine ne, bo ɛdɛ 'deni le'jete kuyɛ dɔ giliti kuruku zize. Bo ɔdɔ gɔma bine girɛ nime tɛgɛ 'dɔ bo kɔ'dɔ tɔ. Kina me mulɔri rɔ ma kembe, ^{XV} bo kuwɔ mɛdɛ mulɔri yɔ na ma bo kirɛŋa ŋgɛ kari yaga yayi kola bɔŋgɔ 'ba rɔ bo me bine."

^{XVI} Lɔko ikeki bɔŋgɔ 'ba Yesepa nima ŋbɔ kidabi mɛ'dɛ ni Potiparo kileki kako liŋɔ. ^{XVII} Kina lɔko kiyɛti lende mo zi bo, iya te, "Atɔli Ebere 'bi nima kɔ'dɛ bine ne, bo ɛnyɛ ŋgɛ tɔne kɔdɔ kari gɔma rɔ ma 'dɛ yayi to'dɔ lende yawa rɔma. ^{XVIII} Mulɔri dɔni rɔ ma kembe na bo kirɛŋa ŋgɛ kɔdɔ yaga kola bɔŋgɔ abo tɔ bine."

^{XIX} Lende nime i'di Potiparo ŋgɛ rɔ 'dirɛ ^{XX} ki'di bɔ kanya kinda'ba Yesepa koto kari mi maboso 'ba bɔ dɔliŋɔ. Kina Yesepa koloma ŋgɛ yayi tara.

^{XXI} Tine pele di mi maboso yayi Bɔko'ba ɛdɛ nduwɛ kokɔnyi bo. Kina ɔdɔ bɔ dɔ maboso nima kɔŋgɔ ndɔbɔ 'ba Yesepa ga 'deni ŋgɛ pili rɔ ma laka tara tine, ^{XXII} bo i'di Yesepa ŋgɛ mbiri dɔ bilaka ame ga kɛdɛ mi maboso yayi ne tɔŋgɔ gɔ ndɔbɔ kɔ'dɔ 'bɛnni ga. ^{XXIII} Bɔ dɔ maboso nima omeri a mɔtɔ dɛ kpe gɔ lende 'ba wa ame ga bo kose gɔmo 'deni pili zi Yesepa ne. Bo ikali ŋgɛ rɔ ma laka Bɔko'ba ɛdɛ ti Yesepa tokɔnyi mo ki'di ndɔbɔ kɔ'dɔ mo ga kɛdɛ kari pili rɔ ma kodɔrɔ.

XL

Nyi 'Ba Bɔ Maboso

I-II Mĩ kada ma dɔ kɔtɔ mɔtɔ na bɔ dɔlɔŋɔ 'ba Ezipeto ame kɪdɛkɪ rɔ Paro 'bɛnnɪ mo ne kɛnyɪ ŋgɪ rɔ 'dirɪ ti bilaka lɔbu riyɔ mɔtɔ ga ma kɛdɪ ko'dɔ ndɔbɔ zi bo. Bɔ ma kɔtɔ rɔ bɔ dɔ bɔ kotɪ layi zi bo, tine bɔ mɔtɔ rɔ lɔbu 'ba dɔ ya ma kɛdɪ koŋma maŋgolo'bɔ zi bo. Bo ɛnyɪ tɪnnɪ rɔ 'dirɪ gɔ lende ko'dɔ 'bɛnnɪ III kina bo ki'di lijɛ ŋgɪ mĩ maboso mĩ liŋɔ 'ba bɔ dɔ bɔ kanya abo. Maboso nima na gbɪ Yesepa kɛdɪ yimo. IV Kina bɔ dɔ bɔ kanya nima ki'di Yesepa ŋgɪ 'dɔ koja laja zi bilaka lɔbu riyɔ naga nima di mĩ maboso yayi. Kina Yesepa koloma ŋgɪ rɔ toja laja zɪnnɪ.

Kina ɔdɔ lijɛ koloma 'deni yayi tara tine, V mĩ kada ma dɔ kɔtɔ mɔtɔ rɔ mĩ korɔndɔ na nyɪ ko'de ŋgɪ dɔ bilaka lɔbu riyɔ tɔnɛ ga di mĩ maboso yayi. Nyɪ mo ga pili rɔ 'beri'beri, kina 'jɔ 'ba lende mo ga gbɪ pili rɔ 'beri'beri. VI Yesepa ako rɔ mĩ dɔŋbɔ ko'ja lijɛ koloma 'deni ŋgɪ rɔ dɔ lisa. VII Bo iya te, "Wa'di na kɛddɪ koŋgɔke bi 'bawo tone tara gɔmo?"

VIII Lijɛ iya te, "Nyɪ na ko'de dɔze ti korɔndɔ ene kina me bɔtɔ bɔ kikali tiyɛtɪ 'jɔ 'ba lende mo ga zize inza."

Bo iya te, "Rɔ ma laka Bɔko'ba na kɛdɪ ki'di bilaka kikali tiyɛtɪ 'jɔ 'ba nyɪ. Iyɛtike gɔ nyɪ 'be mo naga nima te zɔ."

IX Kina bɔ ma tɔnɛ rɔ bɔ dɔ bɔ kotɪ layi zi bɔ dɔlɔŋɔ ne kɛnyɪ ŋgɪ tiyɛtɪ gɔ nyɪ ma 'ba bo zi Yesepa, iya te, "Mo'ja mɔwɔ kɛdɪ ko'dɔ rɔ layi, X dɔŋgila mo ga mota. Tine mari mo'ja kɛdɪ 'deni rɔ tomo. Tɛgɛ me mbowa te yɔ kina kumɔru ŋgɪ kana ŋgɪ kasi welo. XI Kɔsu 'ba bɔ dɔlɔŋɔ ɛdɪ kɔzɔ kina mite'de ma kana mo ŋgɪ muzi tɔlɔ mo kolɔdɔ mĩ kɔsu kina mari mi'di ŋgɪ zi bɔ dɔlɔŋɔ."

XII Yesepa iya te, "Jɔ 'ba lende 'ba nyɪ 'bɪ nima kina me, dɔŋgila ŋgɛrɪ mota naga nima ko'ja ne, tɔ'dɔ dɔ mota na. XIII Tine di pɔtɔ tɔ'dɔ dɔ mota nime bɔ dɔlɔŋɔ ɛdɪ koja yi yaga di mĩ maboso bine kileki yi mĩ ndɔbɔ 'bɪ ma mɔlɔ kari toti layi zi bo kɔzɔ ma dɔgba tara. XIV Ne ɔdɔ kope yi 'deni yaga di mĩ gomɔ mbɛmbɛ 'ba maboso nime, moma'jɔ rɔma ziyɪ kinza

ki'di lende ma dɛ kudɔlu di dɔyɪ. Ari kokɔnyi ma ti tiyɛtɪ gɔ lende ma zi bɔ dɔlɔŋɔ 'dɔ ki'di bo kope ma gbɪ yaga di mĩ maboso nime. XV Ma 'bama mo'dɔ lende kɛnyɛ ɔtɔ dɛ yɔ, inda'ba ma di dɔyayi ze 'ba Ebere ko'de ma Ezipeto bine. Di bine gbɪ mo'dɔ lende kɛnyɛ ɔtɔ dɛ gbɪ yɔ kina me ko'de ma ŋgɪ kako mĩ maboso bine."

XVI Kina bɔ ma lɔbu mɔtɔ nima ame pa rɔ bɔ ko'dɔ maŋgolo'bɔ zi bɔ dɔlɔŋɔ ne, ɔdɔ bo koŋgɔ 'deni nyɪ nima 'jɔ 'ba lende mo kiyɛtɪ rɔnɪ ŋgɪ rɔ ma kele tara tine, bo iya te zi Yesepa, "Nyɪ o'de gbɪ dɔma tɛgɛ mɛdɪ mombi gbɛrɛ 'ba maŋgolo'bɔ mota dɔma. XVII Tine mĩ gbɛrɛ ame dɔ ama ga ne dɔkomali maŋgolo'bɔ ɛdɪ yimo ame ko'de 'deni zi bɔ dɔlɔŋɔ ne. Kina yali kako ŋgɪ koloma togɔ maŋgolo'bɔ mo naga nima."

XVIII Yesepa iya te, "'Jɔ 'ba lende 'ba nyɪ 'bɪ nima kina kɔzɔ a nime te. Gbɛrɛ mota naga nima kombi ne tɔ'dɔ dɔ mota na. XIX Tine di pɔtɔ tɔ'dɔ dɔ mota bɔ dɔlɔŋɔ ɛdɪ koja yi yaga di mĩ maboso nime kari kosi mugu yi dɔ ŋgɛrɪ tɔrɔ kɔlɛ yaga. Kina yali ti kako ŋgɪ kogɔ yida yi pili yaga."

XX Mĩ tɔ'dɔ dɔ mota na bɔ dɔlɔŋɔ koja ŋbele 'ba kada 'ba tɔyɔ bo ŋgɪ yaga, bo kɪdɛkɪ bilaka lɔbu abo ga pili kako yimo. Kina bo ki'di ko'de ya riyɔ tɔnɛ ga ŋgɪ di mĩ maboso kako kɔrɔ kɔmɔ ŋba abo naga nima. XXI Bɔ ma tɔnɛ rɔ bɔ kotɪ layi ne bo ileki ŋgɪ mĩ ndɔbɔ mo ma mɔlɔ kisaki toti layi mĩ kada nima. XXII Tine bɔ ma tɔnɛ rɔ bɔ koŋma maŋgolo'bɔ ne bo i'di ŋgɪ kupɔ yaga ti tosi mugu mo dɔ ŋgɛrɪ tɔrɔ.

Lende naga nime o'dɔ rɔnnɪ ŋgɪ zi ya riyɔ tɔnɛ ga te kɔzɔ lende tɔnɛ ga Yesepa kiya zɪnnɪ ne. XXIII Tine bɔ ma tɔnɛ rɔ bɔ kotɪ layi ne omeri a mɔtɔ dɛ kpe gɔ lende 'ba Yesepa. Dɔ bo udɔlu ŋgɪ di gɔ lende 'ba Yesepa.

XLI

Nyi 'Ba Bɔ Dɔlɔŋɔ

I Mĩ riyɔ 'ba kɔzɔ ma di pɔtɔ mo na nyɪ ko'de ŋgɪ dɔ bɔ dɔlɔŋɔ 'ba Ezipeto nima mĩ kada ma dɔ kɔtɔ mɔtɔ. Nyɪ o'de dɔ bo tɛgɛ bo ɛdɪ kɔrɔ kpa yɔpɔ ame kɪdɛkɪ

möyï mo rɔ Nayile ne. ^{II} Kina sa ma kɔnɔ modɔmoriyö mɔtɔ ga kɔdɔ ngï di mi yöpö kari tonyo mɔli. Sa naga nima ti yëyi rɔnni rɔ ma laka kɔnɔ rɔ mbëmbë. ^{III} Tine na sa modɔmoriyö mɔtɔ ga rɔ ma kilike gɔ'dɔgɔ'dɔ kɔdɔ ngï gbï di mi yöpö kari kɔrɔ ngila ma kɔnɔ tönë ga. ^{IV} Kina sa ma kilike naga nima kindiyɔ sa ma kɔnɔ tönë ga ngï pili yaga. Kina bo kindinjɔ ngï yaga di bi tö'dö.

^V Bo ileki kö'dö kina nyï mɔtɔ ko'de 'böwu dɔ bo, tégë bo o'ja dɔ nyönyu modɔmoriyö köyö pili dɔ kumögu kɔtɔ. Dɔ nyönyu mo ga rɔ ma löbu gbölögbölö. ^{VI} Tine na dɔ nyönyu modɔmoriyö mɔtɔ ga köyö ngï gbï yayi. Nyönyu mo naga nima lili ma kututu o'dɔ 'deni kolomba yaga, lijë 'bënni titititi yiliyili. ^{VII} Kina dɔ nyönyu ma yiliyili naga nima kënyï kindiyɔ dɔ nyönyu ma löbu tönë ga ngï pili yaga.

Bo dɔlinjɔ indinjɔ di bi tö'dö kikali ngï rɔ nyï na ko'de dɔ bo. ^{VIII} Mi dɔnbɔ mo na bo ngï ti meri rɔ mbëmbë gɔ lende 'ba nyï nima ko'de dɔ bo ne. Kina bo kidëki bɔ kikali lende abo ga pili kako zi bo ti bɔ 'bosi ma kata naga. Kina bo kiyëtï gɔ nyï abo tönë ga ngï pili zinni. Tine bɔtɔ ma kɔtɔ mɔtɔ te di mi löngö lijë nima pili ikali 'jɔ 'ba lende mo dë du te.

^{IX} Mi kada mo nima na bɔ ma tönë rɔ bɔ koti layi zi bo ne kako kiya zi bo, iya te, "Nere, mi kada tönë mirasi lende ziyï ^X 'dɔ kënyï rɔ 'diri tize ze ti bɔ ma tönë rɔ löbu 'ba bɔ kɔŋma maŋgolɔ'ba kinda'ba ze ki'di mi maboso linjɔ 'ba bɔ dɔ bɔ kanya ne, ^{XI} mi kada nima dëdï yayi nyï o'de dɔze kpaki riyö mi korɔndɔ kɔtɔ. Nyï mo ga pili rɔ 'beri'beri kina 'jɔ 'ba lende mo ga gbï pili rɔ 'beri'beri. ^{XII} Tine bɔ Ebere mɔtɔ ëdï tize mi maboso yayi rɔ bɔ laja 'ba bɔ dɔ bɔ kanya mo nima. Kina diyëtï gɔ nyï ze naga nima zi bo na bo kiya 'jɔ 'ba lende mo ga ngï pili zize. ^{XIII} Kina lende tönë ga ko'dɔ rɔnni ngï pili kɔzɔ wa ame ga bo kiya zize ne tara. 'Bama ileki ma ngï mi ndɔbɔ ma, ma mɔlo kina 'ba bɔ ma tönë osi mugu mo ngï dɔ ngëri tɔrɔ kölä yaga."

^{XIV} Kina ɔdɔ bɔ dɔlinjɔ kuwö lende 'ba bɔ koti layi abo nima 'deni tara tine, bo

oja laja ngï kari gɔ Yesepa 'dɔ ko'de kako zi bo. Kina kari ngï welo gɔ Yesepa koja yaga di mi maboso kumu sunë yaga di dɔmo ki'di kisali rɔ bo kolɔ bɔngɔ ma la'ja. Kina ko'de bo ngï kako kɔrɔ kɔmɔ bɔ dɔlinjɔ. ^{XV} Bɔ dɔlinjɔ iya te, "Nyï o'de dɔma kina me bɔ kiyëtï 'jɔ 'ba lende mo zö inza. Kina me bilaka mɔtɔ kiya lende 'bi zö bine tégë ɔdɔ bilaka kiyëtï gɔ nyï 'bënni ga ziyï, iya 'jɔ 'ba lende mo ga ngï pili zinni."

^{XVI} Yesepa iya te, "Ti gbagba ma mikali dë, ne Boko'ba na kikali tiyëtï 'jɔ 'ba lende rɔ ma laka."

^{XVII} Kina bɔ dɔlinjɔ kënyï ngï tiyëtï gɔ nyï abo tönë ga zi Yesepa. Bo iya te, "Nyï nime o'de dɔma tégë mëdï mɔrɔ kpa yöpö Nayile. ^{XVIII} Kina sa modɔmoriyö kɔdɔ ngï di mi yöpö kari tonyo dɔ mɔli di kpa yöpö yayi. Sa mo naga nima ti yëyi rɔnni rɔ ma kɔnɔ. ^{XIX} Kina sa ma modɔmoriyö mɔtɔ ga kɔdɔ gbï di mi yöpö kozi kari gɔ ama ga yayi. Lijë 'bënni rɔ ma kilike gɔ'dɔgɔ'dɔ kɔmɔ rögbö mo ga kinda ngï yaga sanjiyi. Kinë sa ma kilike kɔzɔ a nime te mo'ja dë gba mɔlo mi dɔyayi nime bine. ^{XX} Kina sa ma kilike tönë ga kindiyɔ sa ma kɔnɔ tönë ga ngï pili yaga. ^{XXI} Tine ikali dë gbï kɔzɔ iya te lijë indiyɔ ma kɔnɔ naga nima tara, lijë ö'bö ngï te rɔ ma kilike. Kina mindinjɔ yaga di bi tö'dö.

^{XXII} Nyï mɔtɔ o'de 'böwu dɔma tégë mo'ja dɔ nyönyu modɔmoriyö köyö 'deni dɔ kumögu kɔtɔ pili rɔ ma löbu gbölögbölö. ^{XXIII} Kina dɔ nyönyu modɔmoriyö mɔtɔ ga köyö 'böwu gbï yayi. Lijë 'bënni titi yiliyili lili ma kututu o'dɔ 'deni kolomba yaga. ^{XXIV} Kina dɔ nyönyu ma titi tönë ga kënyï kindiyɔ dɔ nyönyu ma löbu tönë ga ngï pili yaga.

Nyï naga nime ko'de dɔma ne na kɔzɔ a nima tara. Kina me miyëtï gɔmo zi bo 'bosi ma kata naga tine lijë ikali 'jɔ 'ba lende mo dë du te."

^{XXV} Yesepa iya te, "Nyï riyö naga nima ko'de döyï ne 'jɔ 'ba lende mo nge kɔtɔ. Wa ame ga Boko'ba ko'dɔkɔ to'dɔ mo ne na ma kileme 'deni ziyï. ^{XXVI} Sa modɔmoriyö ma kɔnɔ naga nima ileme kɔmɔ kɔzɔ modɔmoriyö. Kina dɔ nyönyu ma löbu gbölögbölö naga nima ileme

kɔmɔ kɔɔ gbī modɔmorīyō. 'Jo 'ba lende mo nge kɔtɔ. ^{XXVII} Sa ma kilike naga nima kɔdɔ di mī yōpō kozi gɔ ya ama ga ne ileme kɔmɔ kɔɔ gbī modɔmorīyō. Kina dɔ nyōnyu ma titi rɔ ma kolomba di zi lili ma kututu naga nima ileme kɔmɔ kɔɔ gbī modɔmorīyō. Sēyī ēdī kako ko'dɔ n̄bō kɔmɔ kɔɔ modɔmorīyō.

^{XXVIII} Lende nima na kɔzɔ wa nima miya zīyī ne tara, n̄ere. Boko'ba ēdī kileme wa ame ga bo ko'dɔkɔ to'dɔ mo ne zīyī. ^{XXIX} Dɔgba mo akonyo ēdī kɔdɔ rɔ mbēmbē n̄bō kɔmɔ kɔɔ modɔmorīyō mī dɔlīnɔ pili 'ba Ezipeto. ^{XXX} Kina di pōtō mo na sēyī ma lōbu kēdī kila'ba n̄gī dɔyayi. Mī kada mo nima dɔ bilaka ti kudōlu me di gɔ bi konyo lōbu, kina 'bō ti kirasi dɔlīnɔ n̄gī mī kɔtɔ. ^{XXXI} 'Bō ti ko'dɔ bilaka 'deni n̄gī rɔ mbēmbē, dōnnī kudōlu di gɔ kada ma tōnē ga akonyo kēdī rɔ ma konya ne. ^{XXXII} Nyī nima o'de dōyī mī rīyō gɔ kileme n̄gī zīyī rɔ ma laka Boko'ba o'dɔkɔ 'deni to'dɔ lende nima, bo uyī yīmo dē kpe. Kina kada mo ɔwɔ dē gbī.”

^{XXXIII} Yesepa ileki gbī kiya zi bɔ dɔlīnɔ, kiya te, “Kina ma 'deni kɔzɔ wa nima tara, n̄ere, ma laka mo na 'dɔ kɔn̄gɔ bilaka mɔtɔ ame kikali lende ne gɔ ki'di bo kēdī mbiri dɔ dɔlīnɔ nime. ^{XXXIV} O'dɔkɔ zīyī gbī tɔn̄gɔ bilaka lōbu mɔtɔ ga gɔ kɔn̄gɔ gɔ wa laka mī kɔmɔ kɔɔ modɔmorīyō ame ga akonyo kēdī kɔdɔ teyi rɔ mbēmbē ne. Mī kɔmɔ kɔɔ naga nima i'di bilaka koza kapa ma muyī 'ba ē'bēnnī ga 'dɔ bilaka lōbu naga nima kotɔtɔ ^{XXXV} kikeki mī mata kote mī gawo pili 'ba dɔlīnɔ nime. Kina 'dɔ lījē kēdī ti kōzī kakpa 'ba toda bi rɔmo laka mī kɔmɔ kɔɔ ame ga akonyo kēdī gba rɔ mbēmbē ne. ^{XXXVI} Tine ɔdɔ sēyī nima kila'ba 'deni mī dɔlīnɔ gɔ ko'dɔ kɔmɔ kɔɔ modɔmorīyō, nyōnyu nima na ti kokonyi bilaka 'ba dɔyayi nime kinza 'bō kote dɔ dɔlīnɔ nime ra.”

Yesepa Mī Turu

^{XXXVII} Kina bɔ dɔlīnɔ ni kpaki ti bilaka ma lōbu abo ga kutī n̄gī gɔ lende 'ba Yesepa nime. Lījē iya te, “Lende nima ēdī laka.”

^{XXXVIII} Tine bɔ dɔlīnɔ iya zi bilaka naga nima, iya te, “Bɔ nime Boko'ba ēdī ti bo. O'jake bɔtɔ mɔtɔ ra kɔzɔ bo te?”

^{XXXIX} Kina bo kileki zi Yesepa, bo iya te, “Dɔn̄gɔ 'deni Boko'ba na me kileme lende nime zīyī ne tine bɔtɔ mɔtɔ ame gɔ kikali lende kulōwō rɔ dɔ kiteli di dōyī ne inza. ^{XL} Nī na mi'di yi 'deni gɔ kēdī mbiri dɔ dɔlīnɔ ma nime. Bilaka pili 'ba dɔlīnɔ nime ti koro yi n̄gī. Bɔtɔ mɔtɔ inza mbiri di dōyī n̄ge kɔtɔ rɔ ma bɔ dɔlīnɔ. ^{XLI} Tōne mi'di yi 'deni gɔ kēdī ti kōzī kakpa dɔ dɔlīnɔ 'ba Ezipeto nime.”

^{XLII} Kina bɔ dɔlīnɔ kogba wa 'ba dɔkole kōzī bo n̄gī kolɔ dɔkole kōzī Yesepa. Wa nima na rɔ a 'ba tugu mōyī 'ba n̄ere abo timo. Bo ogba bɔn̄gɔ ma kele rɔ dɔ kiteli kolɔ rɔ Yesepa gbī ti amugu ame kilen̄o di mī yamo ma kōbō ne. ^{XLIII} Aribiya abo ame kosani na kēdī kɔtɔ ne bo i'di ma kɔtɔ gbī zi Yesepa. Kinē aribiya nima mɔtɔ ma kele kiteli inza n̄ge kɔtɔ rɔ ame rɔ 'ba bo ne. Bo i'di zi Yesepa gɔ kilīngere timo. ɔdɔ kiya te Yesepa kēdī kari bi mo nima bilaka mɔtɔ ga kari tōtī dɔgba tuwōwō mo, kiya te, “Ilen̄oke kōri laka.”

Ti'di ma bɔ dɔlīnɔ ki'di Yesepa rɔ turu ma lōbu tɔn̄gɔ gɔ dɔyayi pili 'ba Ezipeto na kɔzɔ a nima tara. ^{XLIV} Bo ileki kiya gbī zi Yesepa, iya te, “Ma bɔ dɔlīnɔ miya 'deni zi bilaka pili 'ba Ezipeto nime, bɔtɔ mɔtɔ inza ko'dɔ wa ma titi mɔtɔ te, pele n̄ge rɔ tombi kōzī ala tombi ndī, tine n̄ge kɔtɔ ɔdɔ nī na kiya zi bɔ mo tɔ nima 'dɔ ko'dɔ.”

^{XLV} Kina bo ki'di mōyī Yesepa n̄gī rɔ Zepenata Peneya rɔ kpēnnī Ezipeto. Kina bo ki'di Asenata nyiti 'ba Potipera bɔ kata ame koloma mī gawo 'ba ɔno ne n̄gī rɔ 'ja zi Yesepa.

Kina Yesepa koloma n̄gī tilingere kote mī dɔyayi 'ba Ezipeto tɔn̄gɔ gɔmo.

^{XLVI} Mī kada nima Yesepa kisaki to'dɔ ndɔbɔ nime ti bɔ dɔlīnɔ 'ba Ezipeto ne kɔmɔ kɔɔ abo ēdī 'deni 'butē mota. Bo ēnyī kilīngere kote bi pili mī dɔyayi nima tɔn̄gɔ gɔmo. ^{XLVII} Kina mī kada 'ba kɔmɔ kɔɔ modɔmorīyō naga nima wa 'ba mī nyaka ɔdɔ n̄gī rɔ mbēmbē. ^{XLVIII} Mī kada nima nyōnyu kēdī kɔdɔ rɔ mbēmbē ne,

Yesepa ototo kikeki mi mata kote do gawo pili. Mi gawo pili ro kotokoto ototo ro nyönyu ma mi nyaka ma ñolinoli ngila mo. ^{XLIX} Kina nyönyu ame kulu mi mata ne ngi ro mbembë kozo yayi lida 'ba kpa mini löbu. Lijë ikali de kpe tiyari mo.

^L Mi kada naga nima gba kinza seyi kila'ba de Yesepa öyö kole 'deni riyö ti 'ja abo Asenata. ^{LI} Bo iya te, "Boko'ba i'di doma 'deni kudölu di go gomo pili ame ga mo'ja ne. Bo i'di doma kudölu 'deni gbi di go lende 'ba lijo 'ba 'bu ma." Go kö'du mo na 'do bo ki'di möyi kole abo ma dandende mo ro Manase, ame kiya te "Udölu." ^{LII} Bo iya gbi te, "Boko'ba i'di ma 'deni möyö kole mi doyayi nime mo'ja gomo kulöwö di teyi ne." Go kö'du mo na bo ki'di möyi kole abo ma mi riyö mo ro Eporima, ame kiya te "I'di löyö."

Seyi

^{LIII} Komo koo modomoriyö naga nima wa 'ba mi nyaka kedii kodo kulöwö teyi ne ari kote rönni gbo ngi. ^{LIV} Kina koma koo modomoriyö 'ba seyi tonë kisaki ngi to'do bilaka kozo lende tonë Yesepa kiya ne. Mi kada naga nima 'bö ila'ba 'deni mi dolinjo moto ga pili, tine Ezipeto na nge gba akonyo kedii teyi. ^{LV} 'Bö isaki ngi gbi to'do bilaka 'ba Ezipeto tine na lijë kari zi bo dolinjo tokpasi bo go bo ki'di akonyo zinni. Bo iya te, "Arike zi Yesepa, wa ame ga pili bo kiya ziye ne o'doke."

^{LVI} Kina odo seyi kila'ba 'deni mi doyayi pili tine na Yesepa kope kpa mata tonë ga pili bo kikeki nyönyu yimo ne ngi yaga tugö mo zi Ezipeto. Bo ugö zinni römyöi 'bö edii 'deni ko'do lijë ro ma kënyë. ^{LVII} Mi kada naga nima bilaka ako Ezipeto di dolinjo moto ga pili tugö nyönyu di zi Yesepa römyöi seyi ila'ba 'deni gbi mi dolinjo ma 'benni ga.

XLII

Tugö Nyönyu Di Ezipeto

^I Yakoba 'bu 'ba Yesepa uwö lebi mo gbi di lijo abo ma nyönyu kedii mi doyayi 'ba Ezipeto. Bo iya zi kole abo ga, bo iya te, "Wa'di na keddi kolomake 'beye te gomo? ^{II} Muwö lende mo tégë nyönyu edii

Ezipeto. Enyü kari kugöke nyönyu zize di yayi kinza 'bö kupö ze."

^{III} Kina kole 'ba Yakoba ga ma 'butë kënyü ngi kari Ezipeto tugö nyönyu di yayi. ^{IV} Tine Yakoba ota go kole abo Benyimona bo löndö Yesepa di bi tari. Bo ere römyöi kinza wa ma kënyë moto kari kömö ra gbi domo di yayi. Go kö'du mo na bo ko'doko de ti'di Benyimona kari ti löndö bo naga nima.

^V Kole 'ba Yakoba ga ari ti bilaka 'ba dolinjo moto ga tari tugö nyönyu di Ezipeto. Lijë ari römyöi seyi ame kila'ba 'deni doyayi 'benni 'ba Kanana ne.

Tolodo Bëri 'Ba Kole 'Ba Yakoba Ga

^{VI} Mi kada nima Yesepa na 'deni ro turu löbu mbiri do doyayi 'ba Ezipeto. Bo na ro bo kugö nyönyu zi bilaka pili. Kina bo löndö bo tonë ga kako kodo ngi mi go bi ame bo kedii teyi ne. Tine na lijë kako ngi kolodo bëri koma bo. ^{VII} Kina odo Yesepa ko'ja lijë 'deni tine, bo ikali lijë ngi ro löndö bo ga. Tine bo o'do abo ro bo le kozo iya te bo ikali lijë de tara. Bo ilende ro ma kisili gönni, bo iya te, "Akoke di yala?"

Lijë iya te, "Dako di Kanana 'do tugö nyönyu di bine."

^{VIII} Kina Yesepa kikali ngi ro ma laka omba ya naga nima löndö bo ga na, tine lijë ikali bo de kpe. ^{IX} Kina bo komeri go lende 'ba nyi ma tonë ga ko'de do bo molo go lende 'ba löndö bo ga ne ngi. Kina bo kiya te zinni, "Kpe bo kore na, akoke tongo dolinjo ze nime go kikalike kori ame 'do kaloke ya doze timo ne."

^X Lijë iya te, "Nere, inza tara. Ze 'beze ngi kozo kole 'bi ga tara. Dako eze nge go nyönyu 'do dugö di bine. ^{XI} Ze nime pili ro kole 'ba 'bu koto, ro ma laka ze bo do kindendë na de. Dako de bine kozo bo kore tara."

^{XII} Bo iya te, "Inza tara, mikali ro ma laka akoke tongo kori ame go kaloke ya timo doze ne."

^{XIII} Lijë iya te, "Nere, ze nime dedii 'butë domoriyö pili ro kole 'ba 'bu koto. Ze kole 'ba bulöbu moto kedii koloma Kanana na. Löndö ze ma koto öle 'deni kina tundu mo na kileke lijo ti 'bu ze."

XIV Bo iya te, “Mikali 'deni ro ma laka eđi kozo lende nime miya bine ne kpe bo kore na 'biri. XV Ne ti miyozo lende 'be nima. Mulomu roma komoye pili ti moyi nere, odo kiya te ko'deke londö ye ma titi to nima de a moto inza kombike ndiye di go bi nime bine. XVI Kina ongoke bo moto le'jete di mi longo ye bina go kileki kari ko'de bo londö ye nima kako bine. Kpe ya moto mo naga nima ilekeke 'beye bine ro 'boki nbö bo kuyi do bo. Odo kiya te ko'doke de te medii mikali ngi ro ma laka, omba kpe bo kore na.”

XVII Kina bo ki'di lijé ngi pili mi maboso koloma yayi nbö tö'dö do mota. XVIII Mi tö'dö do mota na bo kiya zinni, bo iya te, “Ma ro bo koro Boko'ba. Wa ame ga pili medii miya ziye ne o'doke kina ti komoke ngi. XIX Odo kiya te kinzake ngi ro ma laka ro bo do kindendé i'dike bo ma koto kileke bine ro 'boki, kina go kpe ya moto mo naga nima kotoke nyönyu ame ga kugöke 'deni ne kari zi bilaka 'be ame ga ro 'bö di potö ye 'de ne. XX Kina go kari kakoke ti bo londö ye ma titi nima ko'deke bo kako bine. Tine na ti mikali ngi ro ma laka omba lende 'be eđi ro ma kodoro kina minza mupo ye kpe.”

Kina lijé kuti ngi go lende abo nima. XXI Lijé ebe tiya mo ro go ronni, tegé, “Ro ma laka Boko'ba eđi 'deni ki'di gomo nime doze go kö'du 'ba lende kenyé toné do'doke molo zi bo londö ze Yesepa ne. Mi kada nima bo oloma toma'jo ro bo zize go dolake bo gbo. Ne duwöke lende 'ba ro koma'jo abo de gbi yo, ma dongoke gomo 'ba ro bo pele ro mbembé dititike lende mo de gbi yo. Kina me le'jete do'jake gomo mo 'deni.”

XXII Rubeni iya te, “Miya de su ziye mi kada toné miya te kinza ko'doke oto de zi bo titi nima? Ne o'ja uwöke lende ma de 'di. Kina ma dokolo 'ba löpö toné na me Boko'ba kedii 'deni ki'di gomo mo doze.”

XXIII Demba Yesepa uwö lende kiya 'benni nima 'deni le, tine lijé ikali de romoyi pa bo moto na koloma tiyari kpenni zi bo ro kpa Ezipeto. XXIV Kina odo bo kuwo lende 'benni nima 'deni tara tine, bo enyi ngi kodo yaga bi mono. Bo ileki kako kilende 'bowu zinni kina bo

kigeli Simona ngi di mi longo lijé, bo ki'di kudödu di komo lijé pili te.

XXV Kina Yesepa koja bo laja abo ga kari tiyari nyönyu mi sorowali 'ba londö bo naga nima. Bo iya gbi zi bo laja naga nima go kogba yamo ame ga lijé kugö nyönyu timo ne kileki ki'di kpa sorowali mo ga. Kina bo koja bo laja abo ga ngi kari ki'di akonyo zinni go lijé konyo di go kori. Kina ko'do ngi pili kozo lende nima tara.

Yamo Mi Nyönyu

XXVI Bo londö Yesepa naga nima udödu sorowali 'benni ga ngi go akaca 'benni ga lijé kosö domo. XXVII Lijé ilingere nbö kari komo go bi ame lijé ko'doko tö'dö teyi ne. Bo moto ope kpa sorowali 'ba bo togba nyönyu ti'di mo zi akaca abo. Tine bo ongo te, yamo abo eđi kpa sorowali yayi. XXVIII Bo iya te zi bo londö bo ga, “Yamo ma toné mugö nyönyu timo ne lijé ileki 'deni 'bowu zo. Ongoke toma kina me kpa sorowali ma dayi.”

Kina odo lijé konggo wa nima 'deni tara lijé enyi ngi pili ro tikere. Lijé iya te, “Wé, wa'di na Boko'ba kedii ko'do kulöwö zize te nime?”

XXIX Kina lijé kari ngi nduwé lijo zi 'bu nni Yakoba mi Kanana. Odo lijé komo 'deni yayi tine lijé iyeti go wa ame ga ko'do ronni zinni di Ezipeto ne pili zi bo. Lijé iya te, XXX “Bo ame ro löbu 'ba do Ezipeto mo ne ilende ngi ro ma kisili goze, bo iya te tegé ze bo kore na do'doko tonggo kori ame go dalo ya timo do doyyai 'benni ne. XXXI Kina dileki diya zi bo, diya te, ze bo kore na de, ze bilaka ma sari na. XXXII Diya te ze nime pili ro londö koto 'buté domoriyo ro kole 'ba 'bu koto, kina londö ze ma koto ole 'deni tundu mo na kileke lijo 'de yayi ti 'bu ze mi doyyai 'ba Kanana. XXXIII Kina bo löbu mo nima omeri de du te mi lende kiya ze. Bo iya te, “Ti miyozo lende 'be nima, odo keddike ro bilaka ma sari i'dike bo ma koto kileke tö bine. Kpe ya moto mo naga nima ileki karike ti nyönyu tokonyi bilaka 'be ga timo kinza 'bö kupö lijé ra. XXXIV Kina ari ko'deke bo londö ye ma titi nima kakoke timo bine go mikali omba kpe e'be ro bilaka ma sari. Kina ti mileki bo londö ye ame kileke bine ro 'boki ne

ngi ziye go kugöke ndögö nduwë di bine.’

^{XXXV} Lijë iyëti go lende nime pili te zi 'bu nni, kina lijë kope kpa sorowali 'bënni ga ngi. Tine lijë o'ja yamo 'bënni ga pili di kpa sorowali 'bënni ga ro kotokoto. Kina odo lijë ko'ja yamo 'bënni ga 'deni pili tara tine, lijë ngi ro tikere ro ma kënyë go lende mo. 'Bu nni gbï ngi ro tikere, ^{XXXVI} bo iya te zinni, "Wa'di na këddi kololoke kole ma naga nime kari mökö di roma teyi? Yesepa ölu 'deni gbï kina me Simona kölu 'deni gbï, kina me 'böwu ko'dokoke 'deni gbï go kogbake Benyimona gbï yaga di zö. Wa'di na këddi kodoke gomö roma kulöwö te gomö?"

^{XXXVII} Rubëni iya te, "I'di Benyimona közö mari timo. Mëdi mongo go bo laka mileki ti bo ziyi bine. Minza mola a motö kömö ro bo. Kina odo kiya te mileki bo de kako ziyi bine ogba kole botöni riyö ma naga nime kupö yaga kpa dokolo mo."

^{XXXVIII} Tine 'bu nni uti de go lende nima. Bo iya te, "Kole ma nime inza kari tiye. Löndö bo öle 'deni gbï, bo na me kola nge kotö. Odo a motö kari kömö do bo di bi lingere nima yayi lisa ma kënyë na ko'deke 'deni zö. Möndë ama 'deni, meri mo na ngi këdi kososo ma."

XLIII

Toto Benyimona Ezipeto

^I Tine sëyi nima kila'ba mi döyayi 'ba Kanana ne 'deni ngi ro ma kënyë. ^{II} Kina odo e'be Yakoba ga konyo nyönyu ma tönë kugö kako timo di Ezipeto ne 'deni kote tine, bo iya zi kole abo ga, bo iya te, "Arike Ezipeto tugö nyönyu zize."

^{III} Kole abo Yuda iya te, "Turu löbu 'ba Ezipeto mo nima tönë dari yayi ne bo ilende zize ro ma kisili. Bo iya te odo do'de bo löndö ze ma titi nime de, a motö bo o'doko de kpe go bo ko'ja kinë ze komö bo. ^{IV} Kina me odo kiya te kodö kpa bo löndö ze ma titi nima 'deni go kari tize, dedi dari ngi dugö nyönyu dako timo ziyi. ^V Ne odo kuti de go lende ze nime ti dari yayi ro ma totondo ga? Bo nima iya te a motö bo o'doko de go bo ko'ja kinë ze

komö bo, odo kiya te do'de bo löndö ze ma titi nime de."

^{VI} Yakoba iya te, "Ne 'di, wa'di na kiyake zi bo kiyake te eddike ti löndö ye motö gomö? Go wa'di na ko'doke lende tara, këddi ki'dike ma ngi milisa kulöwö te gomö?"

^{VII} Lijë iya te, "Bo mo nima oloma ngi tititi ze ro aliri go lende 'ba bilaka ze ga pili. Bo ititi ze tégë odo 'bu ze edi. Kina bo kititi ze gbï tégë odo dedi ti löndö ze motö. Go kö'du mo na me ki'di 'do diya lende 'ba Benyimona zi bo gomö ne, go akititi ame bo këdi kititi ze timo. Ne dikali tondo ma bo ko'doko go do'de bo löndö ze kako zi bo?"

^{VIII} Yuda iya te, "Baba, i'di bo titi nima közö go bo kari tize. Kina go dënyi dari 'do dako domö bilaka ze ga di zi sëyi löbu nime. Ne odo kinza tara 'bö edi kote doze kpaki ti kole titi ze ga. ^X Mëdi mongo go kole 'bi Benyimona laka, mëdi mi'di didi ma gbï këdi kozo 'ba bo tara. Odo kiya te, mileki de mo'de bo kako ziyi bine i'di lende mo korö doma nbo möle. ^X Ongo te, ma kiya te dako de ngi dumu doze bine kozo a nime te, dëne me dileki 'deni mi riyö na me."

^{XI} Yakoba iya te, "Ele, ilenoke roye kozo ame mëdi miya ziye ne. Ogbake wa ma laka 'ba döyayi nime go ki'dike mi akombi 'be ga go kotoke kari zi turu löbu nima ro kpa közi ki'di. Ogbake tagi ti dokomali wowö ma kato kele motö ga ti dönggëri ma kana motö ga kozo pisitaki ni ti alomonda. ^{XII} Arike ti yamo ro mbëmbë kebe do ma dogba tönë 'do kilekike ma tönë ga ki'di kpa sorowali 'be ga ne. Motöga do bo motö na kudölu ki'di yayi kinza kikali gomö. ^{XIII} Kina arike ti löndö ye Benyimona laka zi turu löbu nima. ^{XIV} Mi Boko'ba tigo do kiteli këyi roye bo nima kongö ye ngi ro bo lisa. Kina go bo ki'di Benyimona kileki kako tiye ti Simona ame kileke yayi ne. Ne ongo 'bama, odo kiya te Boko'ba bo kogba kole pele di roma ama ndöbo abo na."

Mi Riyö 'Ba Tari Ezipeto

^{XV} Kina kole 'ba Yakoba ga kogba wa tönë ga ngi kari timo ro kpa közi ki'di zi turu ma löbu 'ba Ezipeto nima. Lijë ogba

yamo gbī mbiri kebe dɔ ma dɔgba tɔnɛ. Kina lijɛ kɛnyī ti Benyimona tari Ezipeto. Ɔdɔ lijɛ kɔmɔ 'deni yayi tine lijɛ ari ngi tonɔ bɔ lɔbu mo tɔnɛ ame rɔ Yesepa ne.

XVI Kina ɔdɔ Yesepa ko'ja Benyimona 'deni kɛdī tinni tine, bo iya zi bɔ laja ame kɛdī konɔ gɔ wa 'ba mī liɔ abo ne, tɛgɛ, “Oto ya naga nime kari liɔ ma. Omba kole yɛrī ɔtɔ ga ko'dɔ akonyo gɔ dari donyo tɔne tinni mī zana kada.”

XVII Kina bɔ laja nima ko'dɔ ngi kɔzɔ ma Yesepa kiya, koto ya naga nima ngi kari liɔ 'ba Yesepa.

XVIII Kina ɔdɔ lijɛ konɔ bɔ laja nima kɛdī koto lijɛ 'deni kari liɔ 'ba bɔ lɔbu tɔnɛ lijɛ ngi rɔ tikere. Lijɛ ebe tiya mo rɔ gɔ rɔnni, iya te, “Ɛdī ko'de ze 'deni bine gɔ lende 'ba yamo tɔnɛ ga kileki kpa sorowali ze ga ne. Bɔ lɔbu nima o'dɔkɔ 'deni 'dɔ kinda'ba ze ko'dɔ ze rɔ bɔ ndɔbɔ 'ba mī liɔ abo kpaki ti akaca ze ga.”

XIX Kina ɔdɔ lijɛ kɔmɔ 'deni kpa reki 'ba liɔ nima lijɛ iya zi bɔ laja nima, iya te, **XX** “Nere, tɔnɛ dako dɔgba bine tugɔ nyɔnyu ne ko'ja dɛdī dileki 'deni dari liɔ, **XXI** dari dɔmɔ gɔ bi ame do'dɔkɔ tɔ'dɔ teyi na dope kpa sorowali ze ga do'ja yamo ma tɔnɛ ga dugɔ nyɔnyu timo ne 'bɔwu di kpa sorowali ze ga. Yamo ma dugɔ nyɔnyu timo ne pili rɔ gɔmo, kina me dileki 'deni timo. **XXII** Kina dako 'deni gbī ti yamo mɔtɔ ame gɔ dugɔ nyɔnyu mɔtɔ gbī timo. Dikali dɛ ɔdɔ yɛ mo na kileki yamo ze naga nima kpa sorowali ze ga mī kada nima.”

XXIII Bɔ laja nima iya te, “Olomake ti mī kɛyī, kinza kereke dɛ. Bɔko'ba ma kɛdī konɔ gɔye ti 'bu ye na ma kileki yamo 'be ga pili kpa sorowali ne. Yamo ma tɔnɛ ga kugɔke nyɔnyu timo ne mogba 'deni molo mī kada mo nima.”

Kina bo kari ngi ko'de Simona kako zinni.

XXIV Bɔ laja tɔnɛ ogba lɔndɔ 'ba Yesepa naga nima koja rɔ 'ba Yesepa, bo ko'de mini zinni turɔgɔ ndinni timo gɔ dɔlɛti 'benni, bo ki'di akonyo gbī zi akaca 'benni ga. **XXV** Lijɛ oloma yayi nbɔ kɔmɔ mī zana kada tilɛɔ rɔnni ti kpa kɔzi 'benni ga rɔmɔyī lijɛ uwɔ 'deni tɛgɛ bɔ lɔbu nima ɛdī kako tonyo akonyo bi kɔtɔ tinni.

XXVI Kina ɔdɔ Yesepa kileki 'deni kako liɔ tine, lijɛ ɛnyī ngi ti kpa kɔzi ki'di 'benni ga kɔdɔ timo gɔ bo rɔ ma bo kɛdī yimo kari ki'di zi bo. Kina lijɛ kolɔdɔ ngi bɛrī kɔmɔ bo. **XXVII** Bo iya te, “Ɛddike tondo? Kina 'bu ye ma tɔnɛ 'deni rɔ bulɔbu kɔndɛ kiyake lende mo zɔ bine ne, bo ɛdī tondo? Bo ɛdī gba ti kɔmɔ bo?”

XXVIII Lijɛ iya te, “Yɛɛ nɛre, 'bu ze ɛdī laka gba ti kɔmɔ bo.” Kina lijɛ kolɔdɔ 'bɔwu bɛrī kɔmɔ bo.

XXIX Yesepa ileki konɔ dɔnni, kina ɔdɔ bo ko'ja bɔ lɔndɔ bo Benyimona ame rɔ kole 'ba ma bo ko ne tine, bo iya te, “Bɔ nime na rɔ bɔ lɔndɔ ye ma titi mo tɔnɛ kiyake lende mo zɔ bine ne?”

Kina bo kiya te zi Benyimona, “Kole ma, Boko'ba koloma tiyi laka.”

XXX Kina bo kɛnyī ngi welo kɔdɔ kari yaga. Dɔki'di bo ata 'deni rɔ ma kɛnyɛ gɔ lende nima bo ko'ja kinɛ bɔ lɔndɔ bo ne. Bo i'di toma gɔ bi ame gɔ bo kari kudu di teyi, kina bo kɔdɔ ngi rɔ 'ba tɔ'dɔ abo kari tudu yayi. **XXXI** Bo urɔgɔ kɔmɔ bo kogbɔ dɔki'di bo, kina bo kɔdɔ kako yaga. Bo iya zi bɔ laja abo, iya te, “O'de akonyo kako zize.”

XXXII Bo oloma dɔ gɔ bi loma ma 'ba bo ki'di lɔndɔ bo ga koloma dɔ tarabiza mɔtɔ kuyi kɔmɔnni kari dɔ bo. Tine Ezipeto ame ga kɛdī konyo akonyo gbī tinni yayi ne oloma 'benni gbī 'beri. Dɔlɛti 'benni 'ba Ezipeto na tara. Lijɛ oloma dɛ tonyo kpenni bi kɔtɔ ti Ebere, ɛdī rɔ lende ma koro zinni. **XXXIII** Kina Yesepa kiyija lɔndɔ bo ga ngi koloma bɛrī. Dɔgba bo i'di kole ma lɔbu mo kina bo ki'di bɔ ma kɔyɔ gɔmo nbɔ kari kɔmɔ zi kole ma rɔ tundu mo. Kina ɔdɔ lijɛ konɔ Yesepa kɛdī kiyija lijɛ 'deni ngi koko tine lende mo igayi lijɛ ngi.

XXXIV Bɔ laja naga nima ombi akonyo di dɔ tarabiza ma 'ba Yesepa ko'de kako zi lɔndɔ bo ga. Tine akonyo ma ki'di zi Benyimona ebe 'ba ya ama ga nbɔ mī muyi. Kina lijɛ koloma ngi yayi tonyo akonyo, tuwɛ layi ngi rɔ lɔɔ.

XLIV

Kösu 'Ba Yesepa

I Yesepa i'di lende mo zi bo laja abo ma löbu mo, iya te, "Ari kunzö nyönyu mi sorowali 'ba ya naga nime, unzö koso yimo kozo wa ame lijë ko'doko tombi mo ne tara. Ileki yamo ma lijë kugö nyönyu timo naga nima ki'di kpa sorowali 'bënni ga me ro kotokoto. II Kina ogba kosu sitëri ki'di mi sorowali 'ba bo ma titi nima ti yamo abo ame bo kugö nyönyu timo ne."

Kina bo laja tönë ko'do ngi kozo a nima tara.

III Kina odo bi kèzë 'deni tine löndö 'ba Yesepa naga nima ösö ngi kori tari ti akaca 'bënni ga. IV Kina odo lijë kari 'deni gba mbowa yo na Yesepa kënyi kiya te zi bo laja abo, "Ënyi kozi go ya naga nime 'dë, ari kiya zinni, iya te, 'Nere ma o'do lende laka ziye, wa'di na ko'doke lende kënyë zi bo gomo? V Wa'di na ku'bögöke kosu abo nima kilejo di mi sitëri ne gomo? Kosu nima na nere ma këdi kuwë wa timo, kina gbi ro 'bösi abo. Lende ko'do 'be nima ele dë.' "

VI Bo laja nima ozi gönni kari kota gönni kiya lende tönë ga Yesepa kose ne ngi pili zinni. VII Lijë iya te, "Nere, wa'di na kiya lende tara gomo? Dulömu roze, a ma tara do'do dë du te. VIII Ikali dë me tönë dari do'ja yamo di kpa sorowali ze ga ne dako timo di do'yayi 'ba Kanana dileki ziyi bine? Ne go wa'di na kari kiya te du'bögö wa ma kilejo di mi sitëri ma kele gomo di mi lijo 'ba nere 'bi? IX Odo kiya te ko'ja di zi bo moto di mi löngö ze bine, bo mo ti kolë kpamo. Kina ze moto mo ga ti dö'bo bine ro bo ndobo ziyi."

X Bo laja nima iya te, "Ti këdi ngi tara. Tine bo ame mo'ja kosu nima di zi bo ne, bo na nge ti kileki ro bo ndobo zö bine, kpe ya moto mo naga nima ti karike e'be, römöyi o'doke 'beye wa ma kënyë moto dë."

XI Kina lijë kënyi ngi welo kutë sorowali 'bënni ga pili bëri kope kpamo ga yaga. XII Kina bo laja nima ki'di ngi toma yimo. Bo isaki dogba di do sorowali 'ba bo ma löbu mo kari timo nbö kömö do 'ba bo ma titi mo, kina kari ko'ja kosu nima ngi di mi sorowali ma 'ba Benyimona. XIII Kina odo lijë konjo 'deni tara tine, lijë ngi ro meri, kirica bonjo yaga di rönni go

lende 'ba gomo mbëmbë nime këdi ko'do röni zinni ne. Kina lijë kudödu sorowali 'bënni ga ngi go akaca, lijë kuyi dönni kileki mi gawo.

XIV Kina odo Yuda ni ti bo löndö bo ga kuyi dönni 'deni kako mi gawo, lijë ileki 'böwu kari lijo 'ba Yesepa. Lijë ari ko'ja Yesepa këdi gba lijo. Kina lijë kari kolodo ngi bëri komo bo. XV Bo iya te, "Wa'di ga na me ko'doke bine te ne? Ma nime, ma bo kumë lende kozo 'bösi na, ikalike dë?"

XVI Yuda iya te, "Nere, tine go diya tondo? Dikali dë kpe tiya a moto. Dikali dë kpe ma 'do dileme laka ze ziyi. Lende kënyë nime ze na dë do'do, Böko'ba na këdi kodö karama doze go lende 'ba wa ma kënyë ame ga do'do 'deni molo ne. Kina me 'deni do'doko ngi go dileke pili ziyi bine ro bo ndobo 'bi ga tine dë nge koto ro bo ame ko'ja kosu nima di teyi ne."

XVII Yesepa iya te, "Inza tara, minza mo'do tara. Bo nima ko'ja kosu di zi bo ne bo na këdi kileke nge bine. Kpe ya moto naga nima inzake ti lende oto, ileki karike zi 'bu ye."

XVIII Kina Yuda kese ngi noli do ngila bo, kiya te, "Nere, i'di milende to kpe mbowa tiyi 'di. Kinza kënyi dë ro 'diri tö. Monjo 'deni ngi ni na ro nere ma löbu mbiri kozo bo dolijo 'ba Ezipeto nime. XIX Lende ma na kozo a nime te. Mi kada tönë dogba bine ne go koloma tititi ze kiya te, odo 'bu ze edi kina dedü ti löndö moto, XX diya te 'bu ze edi kina dedü gbi ti löndö ze ame ro tundu mo ne ame 'bu ze köyö ko'ja ro bo kandi 'deni. Löndö 'ba kole nime ölä 'deni, bo na nge ma kola koto zi ma bo. Kina 'bu ze koto bo ngi ro mbëmbë. XXI Kina me tönë kiya te go do'de kole nima kako ziyi go konjo bo. XXII Dileki ziyi diya te, 'Bo inza kënyi di do ngila 'bu ze. Odo bo kënyi di do ngila 'bu ze, 'bu ze inza komo.' XXIII Ne iya zize mi kada nima yayi, iya te odo kiya te bo titi nime kako dë tize a moto o'doko dë go ko'ja kinë ze dorö kpe kömöyi.

XXIV Kina dileki dari diyëti go lende kiya 'bi tönë ga ngi pili zi 'bu ze. XXV Kina me 'böwu 'bu ze kiya te go dako tugö nyönyu di Ezipeto bine. XXVI Diya te zi

bo ɔɔ kole titi nime kari dē tize a mɔɔ dinza dari. Inza ko'dɔkɔ ɔɔ dɔɔ kɔmɔ turu löbu 'ba dɔliɲɔ nima ɔɔ kiya te kole nime kari dē tize. ^{XXVII} 'Bu ze iya te, 'Kɔzɔ ikali 'ja ma ama öyö kole nge riyo zö. ^{XXVIII} Kina me mɔɔ kari ë'bënë 'deni molo bitɔ tɔ ne ga mo'ja kɔmɔ mo dē gbī yɔ molo nime. Mɔɔga kuruku 'ba yī mökō ti konyo 'deni. ^{XXIX} Kina me ko'dɔkɔke 'deni gbī togba ma titi nime yaga di zö. ɔɔ a mɔɔ kōmō dōmō di yayi lisa ma löbu na ko'deke 'deni zö. Möndē ama 'deni meri abo na nḡi kēdī kɔsɔsɔ ma.' Lende ma 'bu ze kiya zize na kɔzɔ a nime te.

^{XXX-XXXI} Kina me ɔɔ kiya te dari dileki ra rɔ ma sari kinza kole nime, kina ɔɔ 'bu ze ko'ja bo kinza tize bo ëdī kōlē nḡi. Èdī 'deni nḡi kɔzɔ iya te didi abo ti 'ba kole nime 'deni nḡi rɔ akɔɔ. ɔɔ bo ko'ja kole nime kinza tize yɔ na bo kēdī kōlē nḡi. Lisa nime do'de 'deni dɔ bo ne na kēdī kupō bo nḡi. ^{XXXII} Nere, ma na mēdī monḡɔ ɔɔ kole nime, miya 'deni molo zi 'bu ma, miya te, 'ɔɔ mileki dē ti bo, lende mo ti kɔɔ dōma nḡbō mōlē.' ^{XXXIII} Kina me moma'jo rōma zīyī i'di ma na mileke bine to'dɔ ndɔbɔ zīyī pōtō bɔ nime. I'di kole nime kileki kari liɲɔ ti löndö bo ga. ^{XXXIV} Ne ma 'bama ɔɔ mileki tondo mari zi 'bu ze rɔ ma sari kinza kole nime? Rōma aga 'deni di bi tari tonḡɔ lisa 'ba 'bu ze."

XLV

Yesepa Ileme Rɔ Bo Zinnī

^I Kina ɔɔ Yesepa kuwö lende kiya 'ba Yuda nime 'deni te tine, bo ikali dē kpe togbɔ dōki'di bo di kɔmɔ bɔ laja abo ga. Kina bo kapi nḡi rɔ ma kembe dōnnī, tēgē, "ɔɔkɔke yaga di ɔze bine."

Bilaka naga nima ɔɔ nḡi pili yaga kola Yesepa ni nge yayi ti bɔ löndö bo ga. Kina bo kebe nḡi tileme rɔ bo zinnī, bo iya te, "Ma löndö ye na." ^{II} Kina bo ki'di nḡi tudu rɔ ma kembe na Ezipeto naga nima kuwö monɔ 'ba dɔ bo nḡi nḡbō di yaga. Gɔ kö'du mo na lende mo kari nḡi nḡbō kōmō liɲɔ 'ba bɔ dɔliɲɔ.

^{III} Yesepa iya zi löndö bo naga nima, iya te, "Ma Yesepa na. 'Bu ze ëdī gba ti kōmōnī?"

Tine lijë ikali dē kpe tileki dɔ lende abo, rōnnī ëdī 'deni nḡi kilē'di ɔɔ kö'du ame lende mo kigayi lijë 'deni ne.

^{IV} Kina ɔɔ Yesepa konḡɔ rōnnī kēdī kilē'di 'deni kulöwö tara tine bo iya zinnī ɔɔ lijë kiyese nḡosi dɔ nḡila bo. Bo iya te, "Ma Yesepa na, ma löndö ye ma tōnē kugōke molo zi bɔ ndögö ne na. Kina me ko'de ma kako mī dōyayi 'ba Ezipeto bine. ^V Ne kinza kereke dē komerike kaga rōye, kina kinza ki'dike dōki'di ye dē kata rōye ɔɔ lende kēnyē tōnē ko'dɔke zö mī kada nima yayi ne. Boko'ba na koja ma kako dɔgba kōmōye bine 'dɔ tokonyi ye kɔzɔ a nime te kinza 'bö kupō ye ra. ^{VI} Kōmɔ kɔɔ mo 'deni riyo ame 'bö kila'ba 'deni mī dōyayi nime. Kina ola kɔsɔ mo ga 'deni gba muyi ame bilaka inza kikali gbī torɔ'dɔ nyaka ala tumu nyönyu. ^{VII} Rɔ ma laka Boko'ba na me ko'dɔ lende löbu abo nime, bo koja ma kako dɔgba kōmōye bine ɔɔ ki'di ye ti bilaka pili 'be ga kōmōke di zi gomɔ nime 'dɔ ki'di kupō ye kara gba nduwē. ^{VIII} Kpe na dē me kojake ma bine, tine Boko'ba na koja ma. Bo o'dɔ ma rɔ löbu mī liɲɔ 'ba bɔ dɔliɲɔ, kina me bo ko'dɔ ma 'deni rɔ turu löbu mbiri dɔ dōyayi 'ba Ezipeto nime."

^{IX} Bo ileki gbī kiya zinnī, bo iya te, "Kina ënyike ti, kilekike welo karike zi 'bu ze. Ari kiyake zi bo, iyake te ma kole abo Yesepa na. Kina me le'jete mēdī mose kpama kari zi bo, miya te, 'Boko'ba o'dɔ ma 'deni rɔ löbu 'ba dɔ dōyayi 'ba Ezipeto. Ako welo ɔɔ koloma tö bine. ^X Ako ti kole 'bī ga pili ti kole 'ba kole 'bī ga, ti yēri 'ba mī liɲɔ 'bī ga pili ti wa ame ga kēddī timo ne. Gɔ bi ëdī zīyī bine toloma teyi kapa Gosene. Bi nime na nḡosi nḡila liɲɔ ma ɔɔ kako kolomake teyi. ^{XI} Ti mö'bö nduwē ti'di wa ame ga kēddī rɔ leri mo ne zīyī di yayi, rōmōyī sēyī nime ëdī gba ko'dɔ kōmɔ kɔɔ muyi. Dēne mɔɔga 'bö löbu nime ti kote dōye pili ti bilaka 'bī ga, kpaki ti yēri 'ba mī liɲɔ 'bī ga.'

Ndose ma nime ari kiyake tara zi 'bu ze. ^{XII} Rɔ ma laka ikalike ma 'deni pili, kina nī bɔ löndö ma Benyimona ikali 'deni ma Yesepa bɔ löndö yī na. ^{XIII} Ari kiyake zi 'bu ze, iyake te mēdī 'deni ti közi kakpa mbiri dɔ Ezipeto. A mɔɔ ga ame pili ko'jake

bine ne iyake lende mo gbī zi bo. Ari ko'deke bo kako welo bine.”

^{XIV} Tine na Yesepa kiramo Benyimona ngi bo kudu rɔ ma kēnyē. Kina Benyimona kiramo bo gbī kebe tudu. ^{XV} Kina Yesepa kebe ngi tiramo löndö bo ama ga pili rɔ kɔtɔkɔtɔ nduwē ti monɔ. Kina lijē ki'di ngi tilende ti bo. ^{XVI} Lende nima ari kömō zi bo dɔliɲɔ tēgē löndö 'ba Yesepa ga ako 'deni, kina bo dɔliɲɔ ni ngi pili ti mi këyi ti bo laja abo ga.

^{XVII} Bo iya zi Yesepa, iya te, “Iya zi löndö yī naga nima go lijē kudödu akombi 'bēnni ga go akaca lijē kileki kari liɲɔ 'bēnni mi dɔyayi 'ba Kanana. ^{XVIII} Kina go lijē kari ko'de 'bu nni ti bilaka 'bēnni mɔtɔ ga pili kileki timo bine. Ti mi'di kapa yayi 'ba Ezipeto ma laka rɔ dɔ kiteli zinni go lijē koloma teyi. Kina ti mi'di akonyo ma laka gbī zinni rɔ mbēmbē. ^{XIX} Mi dɔyayi nime bine dēdi ti aribiya ame ga sa na kēdi kɔtɔ ne, kina 'dɔ lijē kogba kari timo go 'ja ti kole titi 'bēnni ga pili këki yimo kako bine, kina 'dɔ 'bu yī kako gbī bine kɔzɔ a nima tara. ^{XX} Iya zinni kinza lijē ki'di minni kombi dē go lende 'ba wa 'bēnni ga. ɔdɔ kiya te lijē kömō Ezipeto bine wa ma laka 'ba dɔyayi nime lijē ti kēdi pili timo.”

^{XXI} Kole 'ba Yakoba ga o'dɔ pili kɔzɔ lende kiya 'ba bo dɔliɲɔ nima tara. Yesepa i'di aribiya nima zinni kɔzɔ lende kiya 'ba bo dɔliɲɔ tara. Kina bo ki'di akonyo gbī zinni go lijē konyo di go kɔri. ^{XXII} Bo i'di bɔɲɔ ma kele me zinni. Tine 'ba Benyimona bo i'di yamo kuluku modɔɔkɔtɔ ti bɔɲɔ ma kele muyi. ^{XXIII} Kina bo kako gbī ti wa naga nime ko'de zi 'bu bo, ame akaca 'butē na kombi wa ma kele 'ba mi dɔyayi 'ba Ezipeto, kina akaca gbī 'butē ame ga kombi nyönyu zi bo ti a mɔtɔ ga ame go bo konyo di go kɔri ne.

^{XXIV} Bo oja lijē go kɔri, bo iya te, “Kinza kamo ke dē rɔ go rɔye di go kɔri.”

Lɔɲɔ 'Ba Yakoba

^{XXV} Bo löndö 'ba Yesepa naga nima ēnyi di Ezipeto yayi kileki kari Kanana. Lijē ari kömō liɲɔ zi 'bu nni ^{XXVI} na lijē kiya te, “Yesepa ēdi gba ti kömōni, bo na 'deni rɔ turu löbu mbiri dɔ Ezipeto.”

Kina ɔdɔ Yakoba kuwö lende nime te tine bo ɔtɔ ngi rɔ go bo. Bo i'di dɔ bo dē go lende kiya 'bēnni nima. ^{XXVII} Lijē iyēti go lende ame ga pili Yesepa kose ne zi bo. Tine njö bo kari ko'ja aribiya ame ga Yesepa koja go bo tari timo Ezipeto ne, tine na 'jaa dōki'di bo këyi. ^{XXVIII} Bo iya te, “Ee, kina 'deni, rɔ ma laka kole ma Yesepa ēdi gba ngi ti kömōni. Mēdi mari tonɲo bo du titi ti kɔmɔ ma gba kinza mölē dē.”

XLVI

Tari 'Ba Yakoba Ezipeto

^I Yakoba ɔtɔtɔ abo ga pili kënyi ngi di yayi kari njö kömō Berasaba. Kina ɔdɔ bo kömō 'deni Berasaba tine na bo kumu roma ngi zi Boko'ba 'ba 'bu bo Yisika. ^{II} Kina Boko'ba kileme rōni ngi zi Yakoba rɔ mi korɔndɔ kidēki bo, kiya te, “Yakoba, Yakoba.”

Yakoba uti, iya te, “Ma na me bine.”

^{III} Boko'ba iya te, “Ma Boko'ba na, ma na moloma tonɲo go 'bu yī Yisika bine. Kinza kere dē di bi tari Ezipeto. Go bi nima na mēdi mari mi'di kupö yī kara di teyi rɔ mbēmbē. ^{IV} Kina ti moloma gbī tiyi yayi go mileki kupö yī ga 'jaa kako mi yayi nime bine. Tine ni 'bēyi ɔdɔ kölē kada mɔtɔ Yesepa na ti kokoko yi.”

^V Kina Yakoba kënyi ngi di Berasaba yayi. Kole abo ga i'di bo mi aribiya ma tōnē bo dɔliɲɔ 'ba Ezipeto koja ne. Lijē i'di 'ja 'bēnni ga kpaki ti kole titi mi aribiya naga nima go kilingere timo. ^{VI} Kina lijē kënyi ngi pili ti yēri 'ba mi liɲɔ 'bēnni ga ti wa ame ga pili lijē ko'ja di Kanana ne, lijē kari Ezipeto. Yakoba ari pili ti bilaka abo ga, ^{VII} kole abo ga ti kole 'ba kole abo ga ti yitōti abo ga pili ti yitōti 'ba kole abo ga. Lijē pili ɔsö go bo kari Ezipeto.

^{VIII} Yakoba nime na kidēki möyi mo mɔtɔ gbī rɔ Yisarele. Möyi bilaka abo ga ame kari ti bo Ezipeto ne kina me ga. Rubēni ame rɔ kole 'ba Yakoba ma dɔndende mo ne, ^{IX} ti kole abo ga Anoko ni ti Palo ti Ezerona ti Karomi. ^X Simona ti kole abo ga Yemowele ni ti Yamina ti Oda ti Yakina ti Zowara kina gbī ti Sawola ame yitö 'ba dɔyayi 'ba Kanana na köyo

ne. ^{XI} Lëwë ti kole abo ga Gerosona ni ti Kowata ti Merari. ^{XII} Yuda ti kole abo ga Sela ni ti Pereze ti Zera. Kole abo mɔɔ mo ga Ere ni ti Onana ɔlè 'deni mɔlo di dɔyayi 'ba Kanana yayi. Kina Pereze kari köyö kole riyö rɔ Ezerona ni ti Amola. ^{XIII} Yisakara ti kole abo ga Tola ni ti Puwa ti Yabo ti Simerona. ^{XIV} Zebolona ti kole abo ga Serede ni ti Elone ti Yalele. ^{XV} Kole 'ba Yakoba naga nime ma bo köyö ti Leya ko'ja bo kedi koloma Padanarama na. Bo öyö nyiti gbï ti Leya möyï mo rɔ Dina. Kina kupö bilaka lesi ame ga pili kɔɔ di zi Leya ne edi 'butë mota dɔɔmota.

^{XVI} Kole 'ba Yakoba mɔɔ ga ame kari ti bo Ezipeto ne kina me ga. Gada ti kole abo ga Zipeyona ni ti Agi ti Suni ti Eziboni ti Eri ti Arodi ti Areli. ^{XVII} Asera ti kole abo ga Yimena ni ti Yisewa ti Yisewi ti Beriya ti nyiti abo Sera ti kole 'ba Beriya ga ame ga rɔ Eberi ni ti Malekele. ^{XVIII} Kole 'ba Yakoba naga nime ma bo köyö ti Zilepa ame Labana ki'di gɔ kari koja laja zi nyiti abo Leya na. Kina kupö bilaka lesi ame ga pili kɔɔ di zi Zilepa ne edi 'butë döömu dɔɔkɔɔ.

^{XIX} Yakoba öyö kole gbï riyö ti 'ja abo ame rɔ Rayile ne, möyï mo ga na rɔ Yesepa ni ma ti Benyimona. ^{XX} Tine Yesepa öyö kole 'deni riyö di Ezipeto rɔ Manase ni ti Eporima. Bo öyö lijë ti 'ja abo Asenata nyiti 'ba Potipera bɔ kata ame kedi koloma mi dɔyayi 'ba Ono ne. ^{XXI} Benyimona öyö kole gbï rɔ Bela ni ti Bekere ti Asebele ti Gera ti Namana ti Eyi ti Rose ti Mupima ti Wupima ti Arada. ^{XXII} Kina kupö bilaka lesi ame ga pili kɔɔ di zi Rayile ne edi 'butë dɔmosowɔ.

^{XXIII} Kole 'ba Yakoba mɔɔ ga ame kari ti bo Ezipeto ne kina me ga. Dana ti kole abo Wusima. ^{XXIV} Napatali ti kole abo ga Jazele ni ti Gunï ti Jereze ti Silema. ^{XXV} Kole 'ba Yakoba naga nime ma bo köyö ti Bila ame Labana ki'di gɔ kari toja laja zi nyiti abo Rayile na. Kina kupö bilaka lesi ame ga pili kɔɔ di zi Bila ne edi modomoriyö.

^{XXVI} Kupö Yakoba ga ame kari ti bo Ezipeto ne edi pili bi kɔɔ kuluku kɔɔ kɔɔ dɔmo 'butë döömu dɔɔkɔɔ (66) rɔ dönni kinza 'ja 'ba kole abo ga teyi.

^{XXVII} Tine Yesepa öyö kole 'deni riyö di Ezipeto yayi kina ki'di bilaka 'ba Yakoba ga ame ga kari Ezipeto ne kɔɔ rɔnni pili bi kɔɔ kuluku kɔɔ kɔɔ dɔmo 'butë riyö (70).

Loma 'Ba Yakoba Ezipeto

^{XXVIII} Yakoba oja Yuda kari dɔgba kiya zi Yesepa gɔ kurë dönni Gosene. Kina ɔɔ lijë kömö 'deni Gosene tine ^{XXIX} Yesepa enyi ngi kileŋo aribiya abo ma tönë kosani na kedi kɔɔ ne bo kari tileme rɔ bo zi 'bu bo di Gosene yayi. To'ja ma bo ko'ja 'bu bo na bo kiramo ngi bo kudu rɔ ma kënyë. ^{XXX} Yakoba iya zi bo, iya te, "Mo'ja kömöyï 'deni kina mikali 'deni ngi rɔ ma laka eddi gba ti kömöyï. Ne ɔɔ tolë kömö pele dɔma yimö eyi 'deni."

^{XXXI} Kina Yesepa kebe ngi tilende zi löndö bo ga ti bilaka pili mɔɔ ga 'ba 'bu bo. Bo iya te, "Medi mari miya zi bɔ dɔlɔŋɔ 'ba Ezipeto, miya te, 'Löndö ma ga ako 'deni zö ti bilaka pili 'ba 'bu ma ga ame kedi mɔlo mi dɔyayi 'ba Kanana ne.' ^{XXXII} Medi mari miya zi bo, miya te, kpe bɔ koda kamölö ni ti sa na kina me kakoke 'deni ti sa 'be ga pili ti kamölö mo ga pili ti wa 'be ga. ^{XXXIII} Kina ɔɔ kiya te bɔ dɔlɔŋɔ kidëki ye bo edi kari kititi ye, kiya te, ɔɔ ndɔbɔ 'be ga rɔ wa'di? ^{XXXIV} Kina gɔ kiyake zi bo, iyake te, ndɔbɔ 'be mɔlo këddike gba rɔ ma titi nbö kömö mi kada nime tone na rɔ toda kamölö ni ma ti sa. Kina 'bu ye löbu ga o'dɔ ndɔbɔ nima gbï tara bine. Ari kiyake zi bo tara kina bo ti ki'di ye ngi kolomake mi yayi 'ba Gosene nime."

Yesepa iya tara römöyï Ezipeto lende 'benni lijë o'dɔkɔ dë toloma bi kɔɔ ti bɔ koda yeri.

XLVII

^{I-II} Kina Yesepa kigeli löndö bo ga ma muyi kari timo zi bɔ dɔlɔŋɔ. Bo iya zi bɔ dɔlɔŋɔ, iya te, "Bu ma ni ti löndö ma ga enyi 'deni di Kanana kako bine. Lijë ako 'deni ti yeri 'benni ga kpaki ti wa 'benni ga kina me lijë kömö 'deni Gosene."

Kina bo kileme löndö bo ga ma muyi nima zi bɔ dɔlɔŋɔ. ^{III} Bɔ dɔlɔŋɔ ititi lijë, iya te, "Ndɔbɔ 'be rɔ wa'di?"

Lijë iya te, “Nere, ze rɔ bɔ koda yëri, kina 'bu ze löbu ga ma mɔlo gbï tara. ^{IV} Dako 'deni gɔ doloma titi mbowa bine römöyï sëyï ila'ba 'deni rɔ ma kënyë mï dɔyayi 'ba Kanana, mɔli inza kpe yayi zi kamölö ze ga gɔ konyo. Kina me dëne gɔ ki'di ze doloma Gosene bine.”

^V Bɔ dɔliŋɔ iya zi Yesepa, iya te, “'Bu yï ni ti löndö yï ga na me kako 'deni zïyï bine, ^{VI} mo'dɔkɔ gɔ lijë koloma mï gɔ bi ame lijë ko'dɔkɔ toloma teyi di mï dɔyayi 'ba Ezipeto nime ne. Ne oŋgɔ, yayi ma laka di mï dɔyayi 'ba Ezipeto nime na rɔ Gosene, zïnnï 'dɔ toloma yayi. Kina ɔdɔ bɔ mɔtɔ këdï mï löngö lijë ame kikali ndɔbɔ 'ba tonŋɔ gɔ yëri rɔ ma laka i'di bo konŋɔ gɔ yëri 'ba ma naga nime gbï.”

^{VII} Yesepa o'de 'bu bo Yakoba gbï kako kileme zi bɔ dɔliŋɔ. Kina Yakoba ko'dɔ yëyï zi bɔ dɔliŋɔ. ^{VIII} Bɔ dɔliŋɔ ititi bo, iya te, “Kɔmɔ kɔɔ 'bï ëdï 'deni ndö?”

^{IX} Yakoba iya te, “Kɔmɔ kɔɔ ma onzi dë gba laka, ëdï 'deni nge kuluku riyö kɔdɔ dɔmo 'butë mota (130). Ne gomɔ na mo'ja 'deni ngï rɔ ma kënyë. Kɔmɔ kɔɔ ma ame moloma dɔyayi bine ne onzi dë kɔzɔ 'ba 'bu ma löbu ni tara.”

^X Kina Yakoba ko'dɔ yëyï ngï gbï 'böwu zi bɔ dɔliŋɔ kina bo kɔdɔ ngï yaga.

^{XI} Yesepa i'di 'bu bo ni ti löndö bo ga koloma Ezipeto yayi mï gɔ bi mɔtɔ ngɔsi ngila gawo 'ba Ramese. Bo i'di nyaka zïnnï di yayi gɔ koloma nburu rɔ ë'bënnï kɔzɔ lende ame bɔ dɔliŋɔ kiya ne tara. Gɔ bi nima na yayi mo kele ngï rɔ dɔ kiteli pili kebe dɔyayi mɔtɔ ga 'ba Ezipeto nima.

^{XII} Bo i'di akonyo gbï zi 'bu bo ni ti löndö bo ga pili ti bilaka mɔtɔ ga ame 'ba 'bu bo ne rɔ mbëmbë kɔzɔ wa ame ga lijë ko'dɔkɔ ne tara.

Zana 'Bö Ma Kata

^{XIII} Sëyï nima 'deni ngï rɔ mbëmbë a mɔtɔ rɔ akonyo inza kpe mï dɔyayi pili. Kina bilaka ma Kanana ti ma mï Ezipeto 'bö ɔdɔ 'deni ngï rɔmo rɔ ma kënyë. ^{XIV} Kina lijë koloma ngï nduwë tugö nyönyu di zi Yesepa rɔ mbëmbë, bo kotɔtɔ yamo 'bënnï ga ngï pili kikeki liŋɔ 'ba bɔ dɔliŋɔ. ^{XV} Tine na kari kômö mï kada ame ga yamo kote rönï 'deni di zi bilaka pili, a mɔtɔ rɔ yamo inza kpe

mï dɔyayi 'ba Ezipeto pili ti 'ba Kanana. Kina Ezipeto kotɔtɔ rönni kako zi Yesepa tokpasi bo, iya te, “Yamo ze ga ote rönï 'deni pili, i'di akonyo zize kinza kola ze dë dölë.”

^{XVI} Bo iya te, “'Dɔ yamo 'be ga kote rönï 'deni o'deke yëri 'ba liŋɔ 'be ga gɔ kugöke akonyo timo ziye.”

^{XVII} Mï kɔmɔ kɔɔ nima na bilaka ko'de kosani 'bënnï ga ti kamölö ni ti banya ti sa ti akaca zi Yesepa kutë di zïnnï ti akonyo.

^{XVIII} Kina ɔdɔ kari kômö 'deni mï kɔmɔ kɔɔ mɔtɔ 'böwu tine na bilaka tönë ga kako gbï zi Yesepa. Lijë iya te, “Nere, oŋgɔ le'jete kɔzɔ ikali yamo ze ga ote rönni 'deni me. Kina me yëri ze ga di'di 'deni kpaki zïyï. Dinza kpe ti a mɔtɔ, ame kileke zize bine gɔ dugö akonyo timo di zïyï ola 'deni nge kotɔ rɔ yida rɔze ni ti nyaka ame ga dëdï timo ne. ^{XIX} Kinza kola ze dë dölë, ɔdɔ kiya te 'bö kupö ze nyaka ze ga ëdï kulë ngï kada mɔtɔ rɔ wa ma yawa. Doma'jo rɔze zïyï i'di akonyo zize dugö ti yida rɔze ni ma ti nyaka ame ga dëdï timo ne. Kina ze mo ti doloma ngï rɔ bɔ ndɔbɔ zi bɔ dɔliŋɔ, tine nyaka ze ga ti koloma rɔ wa 'ba bɔ dɔliŋɔ. I'di nyönyu zize gɔ dɔmɔ rɔze timo kina gɔ dari duli mɔtɔ ga gbï mï nyaka ze ga. Kina nyaka ze ga inza kikali kpe tulë rɔ wa ma yawa.”

^{XX} Kina Yesepa kugö nyaka 'ba Ezipeto naga nima ngï 'doyi rɔ gɔmo pili rɔ a 'ba bɔ dɔliŋɔ. Lijë ugö nyaka 'bënnï ga mökö römöyï 'bö 'deni ngï rɔ ma kënyë tinnï. Kina nyaka ngï pili rɔ nyaka 'ba bɔ dɔliŋɔ.

^{XXI} Kina Yesepa kugö bilaka naga nima ngï pili di mï dɔyayi 'ba Ezipeto yayi rɔ bɔ ndɔbɔ zi bɔ dɔliŋɔ.

^{XXII} Nyaka 'ba bɔ kata na nge Yesepa kugö dë römöyï bɔ dɔliŋɔ ëdï nduwë ki'di akonyo zïnnï. Gɔ kö'du mo na ma ki'di lijë kinza kugö nyaka ma 'bënnï ga ne.

^{XXIII} Tine na Yesepa kiya zi bilaka naga nima, bo iya te, “Oŋgɔke te, le'jete mugö yida rɔye 'deni pili ti nyaka 'be ga rɔ wa 'ba bɔ dɔliŋɔ. Kupö na me mëdï mi'di ziye arike timo kulike mï nyaka 'be ga, ^{XXIV} kina ɔdɔ kiya te kpa dɔlili kômö 'deni ozake kapa ma muyï 'ba wa ame ga pili kɔdɔ ziye di mï nyaka 'be ga ne gɔ ki'dike zi bɔ dɔliŋɔ. Tine gɔ kɔsɔ mo ga koloma

ro e'be 'do kedi ro kupö gbi ro akonyo ziye ti bilaka 'be ga ti kole titi 'be ga."

^{XXV} Bilaka naga nima iya te, "Ni na me komo ze 'deni di mi töle 'ba 'bö löbu nime, ti doloma ngi ro bo ndobo zi bo doliño."

^{XXVI} Wa nime na Yesepa ki'di kö'du zi bilaka pili go koza kapa ma muyi 'ba wa ame ga lijé kototo di mi nyaka ne ki'di zi bo doliño. Kö'du ki'di nime ö'bö nduwé te zi Ezipeto. Nyaka 'ba bo kata na nge kileke kinza ro 'ba bo doliño.

Yakoba Iteri Bi 'Ba Tusu Bo

^{XXVII} Tine Yisarele oloma 'benni mi yayi 'ba Gosene di Ezipeto yayi. Lijé ari ko'do ronni ngi ro bo wa di yayi, lijé köyö kole ro mbembé. ^{XXVIII} Yakoba oloma Ezipeto yayi nbö komo koo 'buté döomu domoriyö, nbö komo koo abo kari kömö kuluku riyö kodo domo 'buté sowo döomu domoriyö (147).

^{XXIX} Kina odo bo ko'bo töle 'deni tine na bo kidéki kole abo Yesepa kako ngi zi bo. Kina bo kiya zi Yesepa, bo iya te, "Odo ko'bo ma ngi ako kusu köziyi mi mbola ma kulömu röyi timo. Ulömu go ko'do wa ame ga pili mititi yi to'do mo ne. Ulömu röyi kiya te a moto inza kusu ma Ezipeto bine, ^{XXX} tine go kari kusu ma bi koto ti baba löbu ni. Odo möle 'deni ombi töku ma di Ezipeto bine kari kusu ma go bi ame kusu 'bu ma löbu ga teyi ne."

Yesepa iya te, "Ti mo'do ngi kozo lende kiya 'bi tara."

^{XXXI} Yakoba iya te, "Ulömu 'do ko'do kozo wa nima tara."

Tine na Yesepa ko'do lömu ngi. Kina Yakoba ko'do yé'di ngi zi Boko'ba di do langiri yayi.

XLVIII

Manase Ni Ti Eporima

^I Yesepa uwö lende mo tégé 'bu bo Yakoba édi do rokoc'o, kina bo kënyi ngi kari ti kole abo ga Manase ni ti Eporima kari tongo Yakoba. ^{II} Kina odo Yakoba kuwö kiya te Yesepa ömö 'deni tine na bo kinzini ro bo ngi kënyi koloma toro do langiri.

^{III} Bo ilende zi Yesepa, iya te, "Molo bine Boko'ba bo tigo do kiteli ileme roni

zö. Mi kada nima mëdi Luza mi doyyai 'ba Kanana. Boko'ba o'do lömu ma laka zö, ^{IV} iya te, "Ti mi'di yi köyö kole konzi go kupö yi ga kara koloma ro kpa do'be ma konzi. Ti mi'di yayi nime zi kupö yi ga kö'bö nburu ro e'benni." Lende ma Boko'ba kiya zö na tara. ^V Kina me mëdi miya ziyi kole riyö 'bi naga nime, Eporima ni ti Manase, ti koloma ro kole ma ga. Öyö lijé Ezipeto bine gba kinza mako de ziyi bine, ne lijé ti koloma ro kole ma ga ro ma koriya ti Rubeni ni ti Simona. ^{VI} Kina odo kiya te kari köyö kole moto ga gbi 'böwu tine, lijé ti koloma ro kole 'bi ga inza kpe ro 'bama. Lijé ti ko'ja apötö di zi Eporima ni ti Manase. ^{VII} Mëdi mo'do lende nime go kö'du 'ba möyi Rayile ame köle mi doyyai 'ba Kanana 'de yayi mi kada ma dedé dako di Padanarama. Ko'ja dömo 'deni ngosi ngila Eporata na loko köle ngi tine ma ro meri ro mbembé go lende mo. Musu ni yayi kpa kari kari Eporata."

Eporata nima, möyi mo ma le'jete na 'deni ro Beteleme.

^{VIII} Kina odo Yakoba ko'ja kole riyö 'ba Yesepa naga nima tine, bo ititi, iya te, "Ye mo ga na me ne?"

^{IX} Yesepa iya te, "Kole ma ga na. Lijé ame Boko'ba ki'di zö di Ezipeto bine ne na."

Yakoba iya te, "O'de lijé kako ngosi zö bine go mo'do yeyi donni."

^X Yakoba 'deni ro bulöbu köndé komo mo o'ja bi de kpe laka. Kina Yesepa ko'de kole riyö abo naga nima ngi kako noli zi 'bu bo. Yakoba iramo lijé kome mbili mo. ^{XI} Bo iya zi Yesepa, iya te, "Molo momeri miya te minza mo'ja yi kpe. Ne kina me mo'ja yi 'deni ti kole 'bi ga, Boko'ba na ko'do lende laka nime 'deni zö."

^{XII} Kina Yesepa kiyese kole abo naga nima yaga di ro Yakoba na bo kéré bëri komo 'bu bo. ^{XIII} Tine na bo ko'de kole abo ga kako 'böwu noli zi Yakoba, bo i'di Eporima do gali Yakoba, Manase na bo ki'di do dori. ^{XIV} Tine Yakoba oja közi bo ma dori na ki'di do Eporima ame za ro kole ma titi ne. Kina bo ki'di közi bo ma gali do Manase ma toné ro kole ma löbu mo ne. ^{XV} Kina bo koloma ngi

kɔzɔ wa nima tara to'do yeyi zi Yesepa. Bo iya te, “Boko'ba ko'do lende laka zi kole naga nime. Bo ame 'bu ma löbu Abarayama ni ti Yisika koro bo ne. Bo na me koloma tonɔɔ goma nbö kömö mi kada nime tone, bo ko'do lende laka abo gbī zi kole naga nime. ^{XVI} Malayika 'ba Boko'ba ko'do lende laka gbī zinni. Bo na komo ma kinza lende kënyë oto kömö doma. Kole naga nime na ti ki'di möyi ma ti möyi baba löbu Abarayama ni ti Yisika kilëbi. Kupö lijë ti kara konzi ro mbëmbë.”

^{XVII} Kina odo Yesepa konɔɔ Yakoba ki'di közi bo ma döri za do Eporima tine mi bo indili de kpe. Kina bo kombi közi Yakoba ma döri yaga di do Eporima 'do ti'di mo do Manase. ^{XVIII} Bo iya te, “Baba, inza tara, onɔɔ te kole ma dandende mo na me. Bo na go ki'di köziyi ma döri do bo.”

^{XIX} Tine Yakoba uti de go lende nima. Bo iya te, “Kole ma, mikali 'deni ngi Manase na ro kole ma dandende, bo ti koloma ro 'bu 'ba kpa roba ma löbu. Tine bo löndö bo Eporima ame ro kole ma titi ne ti kedä ngi mbiri di do bo. Kupö Eporima ti kedä ro kpa roba ma konzi.”

^{XX} Yakoba o'do yeyi 'böwu zi kole naga nima, iya te, “Kupö Yisarele pili ti ko'do yeyi kada moto ti möyi ye, kiya te, 'Boko'ba ko'do lende laka ziyi kozo ma ko'do zi Eporima ni ti Manase.’ ”

Kori ma Yakoba ki'di Eporima kedä dogba zi Manase na me te.

^{XXI} Yakoba iya zi Yesepa, iya te, “Le'jete mo'bo tolë 'deni, ne Boko'ba ti koloma tiye. Bo ti kogba ye kileki ye yi'böwu kari doiyayi 'ba 'bu ye löbu ga. ^{XXII} Yayi 'ba Sekeme mi'di 'deni ziyi Yesepa, de zi löndö yi ga. Go bi ko'do nima e'be Amora ga na pa ro bo domo, kina molo di zinni ti ya.”

XLIX

Yakoba Ose Kpa Bo Zi Kole Abo Ga

^I Yakoba idëki kole abo ga pili kako zi bo, bo iya te, “Otootoke roye kakoke go miya wa ame ga pili kedä kömö ziye kada moto ndo yayi ne ziye.” Kina bo koloma ngi toba ngala nime zinni.

^{II} “Kole 'ba Yakoba ga ako kojeke mbili ye. Ako kuwoke lende kiya 'ba 'bu ye Yisarele.

^{III} Rubëni kole dandende ma, ni na ro tigo ma. Ni na möyö yi dogba gba ti tigo ma ame 'ba do yobi ma. Ni na mbiri di do kole ma ama ga pili, tigo 'bi iteli 'bënni.

^{IV} Tigo 'bi kozo dölölö 'ba mini koso tara. Tine inza kedä kpe mbiri kiteli ya ama ga. Römöyi ebe kö'do ti 'ja 'ba 'bu yi kodo ro kaya ro 'bu yi.

^V Simona kpe ti Lëwë, kpe ro löndö doki'di ye koto. Inda'bake mbele 'be ga ngi ko'doke ya.

^{VI} Minza modobö roma tiye mi kpa kususu 'be. Minza moloma tiye odo kototoke kpeye. E'be ro ya kupöke bilaka.

Okeke ndi ngulö sa ngi bëri ro ma sari.

^{VII} Ya kënyë 'be nima ti doki'di kënyë 'be nima ti ko'do ye nduwë ro kpa sönö. Ti miyeyi ye ro kotokoto mi doiyayi 'ba Yisarele. Ti moza mi kpa roba 'be ga titititi.

^{VIII} Yuda, löndö yi ga pili ti kilëlu yi.

Ti ka'da bo ya 'bi ga.

Löndö yi ga ti kolodo bëri ziyi.

^{IX} Ni kozo tabiyö 'bo'bi ame kinda'ba yida.

Bo ileki kako timo linɔ na bo kö'do ngi bëri.

Ye na ti kilana roni kari konbenbe kpa bo?

Ye na ti kilana roni kari konbenbe kpeyi?

^X Yuda, përi 'ba nere ti kö'bö köziyi. Kupö yi na ti kö'bö nburu ro nere nbö bo do nere mo kako.

Bilaka pili ti koro bo.

^{XI} Bo ti kedä ro bo mori ma löbu. Mowo kedä ko'do ro layi ti kedä zi bo ro mbëmbë.

- Bo ti kosi do akaca abo yoki moto ga.
Layi mo ti kedii ro mbembē.
Bo ti kurögö bongö abo ga timo.
XII Komö bo ö'bö ngi ro ma kasi di zi
layi.
Kilijba kpa bo anjmi ngi nböwö di bi
tuwē wi.
- XIII Zebolona, ti koloma kö'bö kpa mini
löbu.
Sorope ti kö'bö tusuru kpa götö abo.
Do maga abo ti kedii ro ma kowö nbö
kömö Sidona.
- XIV Yisakara ngi kowö akaca ma kitigö ame
kö'dö mi löngö akombi abo ga.
XV Tine ödö bo kongö bi 'ba ro kin-
dawo mo kele, döyayi mo kele
na bo kodi go bo tombi akombi.
Ö'bö tutöri bo mi ndöbö kowö atöli.
- XVI Dana ti kedii ro nere do bilaka abo ga.
Lijē roba kotö 'ba Yisarele naga na.
XVII Bo kowö murē ame kö'dö kpa kori
ne.
Bo oga ndi kosani bö dömo kila'ba
bēri.
- XVIII Boko'ba, medii molö'bö 'bama ngi go
ni na komö ma.
- XIX Gada, bö akolö ti kota kpēyi,
tine ti kuyi kpēyi koga lijē.
- XX Asera, akonyo 'bi ti kö'bö ro a ma laka.
Akonyo 'bi ti kö'bö ro ma konjmi kowö
akonyo 'ba nere.
- XXI Napatali, ni 'bēyi kowö gole riña
mbembē,
ame köyö kole ma kele ne.
- XXII Yesepa, ni 'bēyi kowö ngēri ame kötu
kpa daa ne.
Dongila mo ga a'ba kari do reki.
Bo ana ro mbembē.
XXIII Bo ya 'bi ga ti kota kpēyi.
Lijē ti koga göyi ti kanya.
XXIV Tine ti kinda'ba kanya 'bēyi
kitigö.
Köziyi inza kilē'di.
Tigö abo 'ba Boko'ba ti ki'di konyo yi
kö'bö ro ma kitigö.

- Bo na ro Boko'ba ame koloma tongö
go Yakoba bine ti tigö abo,
kowö bö koda kamölö tara ne.
Bo na ro döku 'ba konyi zi Yisarele.
XXV Boko'ba 'ba 'bu yi na kokonyi yi.
Bo na ti tigö do kiteli.
Bo ko'do yēyi ziyi.
Bo ki'di tōro ka'di ziyi.
Bo ki'di mini kulöwu ziyi di mi yayi.
Bo koja go löyö zi 'ja 'bi ga.
Bo ki'di mba mo ga kilēri.
XXVI Yēyi ma 'ba 'bu yi ele kiteli yēyi
'ba mini kēyi ma kolö di mi döku
löbu.
Lijē döku naga nime edii molö bine di
bi tisaki 'ba dolijö nime.
Yēyi naga nime kotöji rönni pili ti do
Yesepa.
Oza bo 'deni di mi löngö löndö bo ga.

- XXVII Benyimona 'ba bo ro bilö wöliwöli
ma kembe.
Bo ö'bö 'ba bo tupö yida tonyo mo ngi
ro komö kada pili."

- XXVIII Ngala ma Yakoba ko'do lömu timo
do kole 'butē dömoriyö abo ga na me. Ya
naga nime lijē na ro yi lingi 'ba kpa roba
'butē dömoriyö 'ba Yisarele. Bo o'do lömu
pili zinni ro kotokotö go wa ame ga koriya
tinni.

Tölē 'Ba Yakoba

- XXIX-XXX Kina Yakoba kose kpa bo ma
nburunburu mo ngi zi kole abo ga, bo
iya te, "Medii mozi 'deni go töku ne baba
ni. Tine mo'doko 'do kombike töku ma
kilekike timo mi döyayi 'ba Kanana. Ari
kusuke ma bi kotö ti baba ni mi ti'börö
ma tönē mi nyaka 'ba Makapela ne. Edii
kebe kapa Mamore ma kari yibi. Go bi
nima pa molö bine ro bi 'ba Eporona e'be
Ete. Tine Abarayama ugö 'deni di zini
tusu bilaka abo ga yimo. XXXI Bi nima na
kusu Abarayama ni ti 'ja abo Sara teyi, gbi
ti Yisika ni ti 'ja abo Rebeka. Kina musu
'ja ma Leya gbi yayi. XXXII Nyaka nima 'bu
ze löbu ugö 'deni di zi e'be Ete kpaki ti
ti'börö mo."
XXXIII Kina ödö Yakoba kote tose go lende
naga nime 'deni zi kole abo ga kowö a

nime te tine, bo ö'dö ngi bëri yo na bo kulöku ngi.

L

^I Yesepa ulöru dö töku 'bu nni kiramo koloma tudu. ^{II} Bo ënyi ki'di lende mo zi bilaka ame ga kikali ndöbö 'ba wöwö ne 'dö kosa 'bu ti wöwö rö töku 'bu bo gö koloma kinza kato. ^{III} Bilaka naga nima oloma to'dö mo nduwë nbö tö'dö dö 'butë sowö, römöyi kada 'ba to'dö mo na tara. Ezipeto gbï udu Yakoba nbö tö'dö dö kuluku köto ködo dömo 'butë riyö (70).

^{IV} Kina ödo kada 'ba monö kote röni 'deni tine, Yesepa iya zi bilaka löbu 'ba bö döliño naga nima, iya te, "Ari kiyake lende ma zi bö döliño. Ari kiyake te, ^V mi kada ma 'bu ma këdi ko'dö 'deni tölä bo i'di ma mulömu röma gö mari musu bo nbö gö bi ame bo kileño 'deni mi döyayi 'ba Kanana ne. Ititike bö döliño gö bö kodö kpama mari tusu 'bu ma, ti muyi döma 'jaa mako bine."

^{VI} Bö döliño uti dömo zi Yesepa, iya te, "Ari kusu 'bu yi közo ame kulömu röyi 'deni mölo ne tara."

^{VII} Kina Yesepa kënyi ngi kari Kanana tusu 'bu bo. Bilaka löbu 'ba bö döliño naga nima ari köto ti Yesepa gbï ti bilaka ma kömö köpö 'ba Ezipeto möto ga, ^{VIII} gbï ti bilaka abo ga pili ti bö löndö bo ga kpaki ti bilaka 'ba 'bu bo ga. Kole titi na nge kileke Gosene yayi ti yëri 'bënni ga. ^{IX} Kina bilaka möto ga ari gbï tinni këki 'bënni dö kosani ti ya möto ga ame këki 'bënni mi aribiya ma kosani këdi koto naga. Lijë pili rö tindi ma löbu.

^X Lijë umu yöpö 'ba Yaradene kari kömö bi 'ba tomba nyönyu 'ba Atada. Lijë oloma bina tö'dö dö modömoriyö tudu Yakoba ti monö rö mbëmbë. ^{XI} Kina ödo Kanana ame mo ga këdi koloma yayi ne ko'ja lijë këdi kudu rö mbëmbë tine lijë iya te, "Wu, Ezipeto ëdi 'deni tudu rö ma kënyë." Kina lijë këdëki möyi gö bi nima ngi rö Abele Misarima, ame 'jo 'ba lende mo tégë "Monö 'ba Ezipeto." Bi mo nima öwö dë di ngila yöpö 'ba Yaradene.

^{XII} Kole 'ba Yakoba ga ö'dö közo ame bo kose gömo zinni ne tara. ^{XIII} Lijë ombi töku bo kari timo döyayi 'ba Kanana kari

kusu mi ti'börö mi nyaka 'ba Makapela, ame kebe kapa Mamore ma kari yibi ne. Nyaka nima ti ti'börö mo na rö ame Abarayama kugö di zi Eporona bö Ete tönë tusu töku abo ga yimo. ^{XIV} Kina ödo Yesepa kusu 'bu bo 'deni yayi tine, bo ileki kari Ezipeto ti löndö bo ga pili ti bilaka ame ga kari ti bo bi 'ba monö nima yayi ne.

Tere Dokolo

^{XV} Di pötö Yakoba kölä 'deni löndö 'ba Yesepa ga ngi rö tikere. Lijë oloma tiya mo rö gö rönni, iya te, "Mötöga Yesepa ti kënyi komeri gö lende kënyë ma tönë ga do'döke zi bo ne, bo kileki ko'dö dokolo ma gbï zize."

^{XVI} Kina lijë koja laja zi Yesepa, iya te, "Gba bine kinza 'bu ze kölä dë bo ose gö lende zize ^{XVII} tégë gö diya ziyi 'dö kola ze gö lende kënyë ame do'dö ziyi ne. Kina me le'jete doma'jo röze ziyi 'dö kola ze gö lende kënyë ze. Ze gbï dorö Böko'ba ma köngö gö 'bu ze."

Kina ödo Yesepa kuwö lende nime te tine na bo kudu ngi. ^{XVIII} Kina löndö bo ga kako zi bo kolödo bëri kömö bo, kiya te, "Ni na rö bö döze."

^{XIX} Bö iya te, "Kinza kereke dë. Ma Böko'ba na dë gö miya burë 'be. ^{XX} Rö ma laka kpe na ko'döke lende kënyë zö. Tine Böko'ba i'di lende laka 'deni ködo di mi lende kënyë nima gö bilaka ma konzi kömö di mi tölä. ^{XXI} Kinza kereke dë, mëdi möngö göye ti bilaka 'be ga pili."

Lende nime na Yesepa këyëyi döki'di löndö bo ga timo ki'di lijë koloma dë kpe rö tikere.

Tölë 'Ba Yesepa

^{XXII} Yesepa oloma ko'dö kömö köö konzi ti e'be 'bu bo ga mi Ezipeto yayi. Mi kada 'ba tölä abo tine kömö köö abo 'deni kuluku riyö ködo dömo 'butë (110). ^{XXIII} Bö ö'ja kole 'ba kole 'ba Eporima ga ti kömö bo. Kina gbï Makira kole 'ba Manase öyö kole tine Yesepa ogba rö kole 'ba mi liño abo ga.

^{XXIV} Bö iya te zi löndö bo ga, "Mö'bö tölä 'deni, ne Böko'ba ti köngö göye. Bö ti kako kogba ye 'jaa di döyayi nime bo kileki ye karike döyayi ma tönë bo kulömu 'dö ti'di

mo zi Abarayama ni ti Yisika ti Yakoba ne.”

^{XXV} Kina bo ki'di ya ë'bënni ga kulömu rönni. Bo iya te, “Ulömuke roye ɔɔɔ Boko'ba kako kogba ye kedi kileki ye kari doyayi nima ombike töku ma karike timo.”

^{XXVI} Tine na bo köle ngi. Komo koo abo 'deni kuluku riyö kooɔɔɔ dɔmo 'butë (110). Kina bilaka abo ga kosa 'bu ngi ti wowa ro töku bo go koloma kinza kato. Kina lijë ki'di töku bo ngi mi sandu di Ezipeto yayi.

Buku 'Ba Tɔɔɔ

Gomɔ 'Ba Yisarele Di Ezipeto

I Kole 'ba Yakoba tönë ga kari ti bo Ezipeto, mɔɔɔ nɔ ti bo boyi 'bi ga ne möyɔ lijë na me. II Rubëni ti Simona ti Lëwë ti Yuda III ti Yisakara ti Zebolona ti Benyimona ti IV Dana ti Napatali ti Gada ti Asera. V Kupö Yakoba ame ga kari ti bo kömö yayi ne ëdi pili kuluku kɔɔ kɔɔɔ dɔɔmo 'butë riyö. Tine Yesepa ëdi 'ba bo 'deni mɔlo yayi.

VI Kina ɔɔɔ lijë koloma 'deni Ezipeto yayi kɔmɔ kɔɔ mo konzi tine tölë ari kupö Yesepa ni ti löndö bo naga nima ngi kpaki ti ya ma kako tinni tönë ga. VII Tine kupö lijë ara 'deni ngi konzi kogba mi dɔyayi 'ba Ezipeto.

Tu'du Kole 'Ba Yisarele Gɔ Mini

VIII Kina bo dɔliɔɔ mɔɔɔ 'ba Ezipeto ame 'beri kinza kikalɔ Yesepa dë ne na 'deni dɔ kitɔ. IX Bo dɔliɔɔ mo nima kidëki gbɔ rɔ Paro 'bënni mo ne ënyɔ kilende zi bilaka abo ga, iya te, “Ongɔke te, Yisarele naga nima lijë na ma kara 'deni ngi konzi rɔ ma kënyë rɔ lende rɔze. X O'dɔkɔ zize 'dɔ tɔngɔ bi dönni do'dɔke a mɔɔɔ zinni römöyɔ lijë ëdi koto tara ngi nduwë rɔ mbëmbë kina ɔɔɔ ya na kömö yɔ na lijë këdi kodɔ'bo rönni ngi ti bo ya kileki 'böwu tupö ze gɔ lijë kënyɔ kirinɔ ë'bënni ngi.”

XI Kina Ezipeto naga nima ki'di turu 'ba tɔngɔ gɔ Yisarele ngi kota kpamo ti ndɔɔɔ ma kirindi tidiri mo timo. I'di lijë ko'ba gawo 'ba Pitomo ni ti Ramese rɔ bi 'ba tikeki wa abo 'ba bo dɔliɔɔ 'ba Ezipeto mo nima. XII Tine gomɔ löbu nime këdi kodɔ pele rönni rɔ mbëmbë te nime na lijë kara ngi rɔ dɔ kiteli nati kogba mi dɔyayi 'ba Ezipeto nima ti rönni ki'di Ezipeto ngi rɔ tikere. XIII Kina kodɔ ngi zi Ezipeto nati rɔ tupö Yisarele ti ndɔɔɔ ma kinza kiya naga. XIV Ari kömö ngi mi lende ma kata kulöwö mo zi Yisarele ki'di ye 'beye ngi rɔ bo to'dɔ ndɔɔɔ 'ba to'ba rö 'bënni ga ti

nyaka 'bënni ga ko'dɔ ye dë kpe ngi nati ko'de bilaka lesi.

XV Kina bo dɔliɔɔ mo nima ënyɔ kilende zi bo buli ma löbu riyö mɔɔɔ ga 'ba Ebere kidëki möyɔ mo rɔ Sipora ni ti Powa, iya te, XVI “ɔɔɔ këddi kinda'bake kole 'ba Ebere naga nima, ɔɔɔ ko'jake köyö rɔ botɔni upöke yaga tine ɔɔɔ këdi rɔ nyiti na kolake.”

XVII Tine bo buli naga nima ere ë'bënni Boko'ba gbɔ lijë ari dë ngi ko'dɔ kɔɔɔ lende nima bo dɔliɔɔ kiya zinni ne. ɔɔɔ köyö pele rɔ kole botɔni lijë ola ngi. XVIII Tine na bo dɔliɔɔ kidëki bo buli riyö naga nima kititi, iya te, “Wa'di na këddi ko'dɔke tara këddi kolake kpa kole botɔni 'ba Ebere naga nima këdi gba 'biri kunzi ne?”

XIX 'Ja tönë ga ileki kiya te, “Nere, 'ja 'ba Ebere naga nime inza kɔɔɔ 'ja 'beye ga 'ba Ezipeto. Löyö 'bënni idësi dë. ɔɔɔ dëdi dömö pele dako do'ja köyö 'deni mɔlo.”

XX-XXI Boko'ba ti mi këyɔ rɔ bo buli naga nima römöyɔ lijë ere bo. Kina bo ki'di kupö ngi gbɔ zinni lijë kara konzi. Kina Yisarele koto tara ngi nduwë rɔ mbëmbë. XXII Kina bo dɔliɔɔ ki'di kö'du mo ngi zi bilaka abo ga pili, iya te, “Kole 'ba Ebere ame ga ko'jake köyö rɔ kole botɔni ne, ogbake ku'duke gɔ yöpö. Tine ɔɔɔ këdi rɔ nyiti olake.”

II

Töyö Musa

I Mi kada mo naga nima na bo mɔɔɔ di mi kupö e'be Lëwë, 'ja abo gbɔ di mi kupö lijë kɔɔɔ nima II köyö ngi rɔ kole botɔni. Kina ɔɔɔ löko kɔngɔ kole 'bëni nima kele ngi kulöwö tara tine na löko kogba ngi koloma rɔ tusu dɔɔmo nbö nyepe mota. III Kina ɔɔɔ kole kari kandi 'deni löko ko'bo dë kpe tusu dɔɔmo tara tine na löko ko'de kee ma ku'jö di mi moli riti ngi löko kora kɔmɔ mo teyi ti zibiti. Na löko ko'ba kole tönë ngi yimo löko kari kutë mi liya mi yöpö. IV Tine lëmi mo ɔɔɔ caki yaga rɔ ma kɔwɔ tɔngɔ wa ma këdi ko'dɔ tömö dɔ kole nima.

V Kina nyiti 'ba bo dɔliɔɔ kari ngi kpa yöpö yayi turögö rönɔ. Kina ko'ja bo laja 'bëni ga këdi kilingere kebe dɔ kpa götö

yayi yɔ na kɔmɔni kila'ba ngi rɔ kee tɔnɛ. Na lɔko koja nyiti ma rɔ bɔ laja 'bɛni mo ngi kari ko'de. ^{VI} Nyiti nima ari ko'de zini na lɔko kombi dɔmo kina ko'ja ngi rɔ kole na yimo kɛdi kudu ko'de lisa ngi kɔmɔni. Lɔko iya te, "Kole 'ba Ebere naga nime na."

^{VII} Lɛmi mo tɔnɛ ako kititi lɔko iya te, "Dɔ moma bɔ ki'di mba kpamo ziye di mi lɔngɔ 'ja 'ba Ebere ya?"

^{VIII} Nyiti 'ba bɔ dɔliɔ mo tɔnɛ iya te, "Yɛɛ, ari ko'de." Kina lɔko kari ngi ko'de ko rɔ ma mo.

^{IX} Nyiti 'ba bɔ dɔliɔ iya zi 'ja nima te, "Ogba kole nime kulu ama zɔ. Mɛdi mopi girisi ziye gɔmo." Kina 'ja nima kogba kole nima ngi kari timo kulu.

^X Kina ɔɔ kole kilingere 'deni kandi tine na lɔko kogba ngi koto ki'di zi nyiti 'ba bɔ dɔliɔ rɔ kole 'bɛni. Lɔko i'di mɔyi mo rɔ Musa. 'Jo 'ba lende mo tɛgɛ, "Moto ama di yi mini."

Musa Iriɔa Midiyana

^{XI} Mi kada ma dɔ kɔɔ mɔɔ yayi ko'ja Musa kiyɔbu 'deni na bo kɛnyi kari tɔngɔ bilaka 'bɛni ga Yisarele. Bo ari ko'ja lijɛ kɛdi mi ndɔbɔ kirindi. Tine na bo kari ko'ja bɔ Ezipeto mɔɔ ngi kɛdi rɔ tomba bɔ Yisarele mɔɔ, bilaka 'bɛni ga. ^{XII} Bo ɔngɔ bɔɔ inza ngɔsi yayi yɔ na bo kupɔ bɔ Ezipeto nima ngi bo kusu dɔ tɔku mo mi yayi lida.

^{XIII} Mi bi kɛzɛ ma di pɔtɔ mo na bo kari ko'ja Yisarele ma riyo mɔɔ ga kɛdi bi 'diri. Bo ɛnyi kititi bɔ ma koma 'diri mo nima, bo iya te, "Eddi komba Yisarele lɛpi yi tara gɔ wa'di?"

^{XIV} Bɔ nima ileki dɔmo zi Musa, iya te, "Ni, yɛ na ko'dɔ yi rɔ ɔere dɔze to'dɔ burɛ ze? Eddi ko'dɔ 'dɔ kupɔ ma gbɛ kɔɔ ma tɔnɛ kupɔ bɔ Ezipeto nima bine ne?"

Kina Musa ngi rɔ tikere. Bo omeri iya te, "Wa nime mo'dɔ ne ɛdi kinda yaga."

^{XV} Kina ɔɔ lende mo kɔmɔ mbili bɔ dɔliɔ tine bo iteri ngi 'dɔ tupɔ Musa yaga. Tine na Musa kɛnyi kirina ngi kari Midiyana. Bo ari kɔmɔ yayi bo koloma kpa daa. ^{XVI} Tine bɔ akumu mɔɔ 'ba Midiyana yayi ɛdi ti yitɔti modɔmoriyo. Kina yitɔti naga nima kɔmɔ ngi tunɔ mini

gbɛ tɔɔ mini mi wɔri zi kamɔlɔ 'ba 'bu nni ga tuwɛ mo. ^{XVII} Bɔ koda kamɔlɔ mɔɔ ga ɔmɔ ngi gbɛ yayi koloma rɔ toga yitɔti tɔnɛ ga yaga. Kina Musa kako ngi ko'dɔ kpɛri gɔnni kunɔ mini zi kamɔlɔ ma 'bɛni ga.

^{XVIII} Kina ɔɔ yitɔti naga nima kuyi dɔnni ngi kɔmɔ welo liɔ zi 'bu nni Yetoro tine bo ɛnyi kititi lijɛ iya te, "Ma tɔne ɔmɔke ngi mɔlo te gɔ wa'di?"

^{XIX} Lijɛ iya te, "Bɔ Ezipeto mɔɔ na kokɔnyi ze bo kunɔ mini zize gbɛ zi kamɔlɔ ze ga."

^{XX} Bo ileki kititi yitɔti abo naga nima, bo iya te, "Ne bo ɛdi yala? Olake bo mɔkɔ gɔ wa'di? O'deke bo kako liɔ gɔ bo konyo kpa bo."

^{XXI} Musa uti ngi dɔmo toloma ti bulɔbu nima. Kina bo kogba nyiti abo mɔɔ rɔ Zipora ngi ki'di rɔ 'ja zi Musa. ^{XXII} Zipora ɔyo rɔ kole bɔtɔni zi Musa kina bo ki'di mɔyi mo ngi rɔ Geresomo, ame kiya te "Bɔ lɔwɔ", rɔmɔyi bo omeri bo iya te, "Ma 'deni rɔ bilaka mi dɔyayi lɔwɔ nime."

Monɔ 'Ba Yisarele

^{XXIII} Di pɔtɔ kɔmɔ kɔɔ konzi 'deni yayi tine na bɔ dɔliɔ 'ba Ezipeto mo tɔnɛ kari kolɛ ngi. Tine pele Yisarele gba nduwɛ mi ndɔbɔ kirindi nima tileri di kpamo topapa kɔnyi. Kina monɔ 'bɛni di kpa kɔzi lisa ma kɛdi ko'dɔ rɔnni ne kɔmɔ ngi mbili Bɔko'ba. ^{XXIV} Bɔko'ba uwɔ monɔ 'bɛni na bo komeri lɔmu abo ma tɔnɛ bo ko'dɔ mɔlo ti Abarayama ni ti Yisika ti Yakoba ne ngi. ^{XXV} Bo ɔngɔ lisa 'ba bilaka abo ga Yisarele kina lende mo kɔɔ ngi rɔ bo.

III

Dɛki 'Ba Musa

^I Mi kada ma dɔ kɔɔ mɔɔ ko'ja Musa kɛdi rɔ toda kamɔlɔ 'ba Yetoro bɔ lanzo bo bɔ akumu 'ba Midiyana nima tine, na bo kona kamɔlɔ ngi kari timo rɔ ma kɔwɔ ɔbɔ yi mɔkɔ ndi dɔku koro mɔɔ yayi kidɛki mɔyi mo rɔ Sinayi. ^{II} Di yayi na malayika 'ba Bɔko'ba kɔɔ ngi zi bo rɔ pa'do kɔbɔ mi zana morogo. Musa ɔngɔ lende nima pa'do nima ɔbɔ pele tara tine morogo mo ilaɔma dɛ gbɛ yɔ. ^{III} Bo omeri bo iya te, "Sɛgɛ wa'di ga na te? Morogo

mo ilaŋma dɛ rɔ ma totondo mo ga tara? I'di mari te ŋɔsi toŋɔ mo.”

^{IV} Kina ɔɔɔ nɛrɛ Bɔko'ba koŋɔ bo kese 'deni ŋɔsi toŋɔ mo tara tine, na kidɛki bo ŋɔ di mi morogo yayi iya te, “Musa, Musa.”

Musa iya te, “Ma na me.”

^V Bɔko'ba iya te, “Kinza kese dɛ kpe kulɔwɔ 'de. Oɔɔ wari yaga di ndiyi rɔmɔyi bi nima kɛddi kɔɔɔ teyi, yayi koro na.” ^{VI} Bɔko'ba ɛnyɔ kileki 'bɔwu gbɔ kiya te, “Ma na rɔ Bɔko'ba 'ba 'bu yi lɔbu Abarayama ni ti Yisika ti Yakoba.” Kina Musa kusu kɔmɔ bo ŋɔ bɛri rɔmɔyi bo ere di bi toŋɔ Bɔko'ba.

^{VII} Nɛrɛ Bɔko'ba iya te, “Rɔ ma laka mo'ja lisa 'ba bilaka ma ga 'deni di Ezipeto. Muwɔ 'deni ma lijɛ kɛdi kudu di kpa kɔzi gomɔ 'ba turu bɔ koŋɔ gɔnni ga. Kina lende 'bɛnni ɔɔɔ 'deni rɔma.

^{VIII} Kina me mako 'deni bɛri tɔmɔ lijɛ di kɔzi Ezipeto naga nima 'dɔ mo'de lijɛ kako yaga di mi dɔyayi nima kako mi yayi ma laka ame tagi ni ti wi sa kambi di teyi kɔzɔ sɛgɛ ne. Bi nima Kanana naga nima ti Ete ti Amora ti Pereze ti Iwa ti Yebusa kɛdi koloma teyi ne. ^{IX} Mono 'ba bilaka ma ga Yisarele ɔmɔ 'deni mbili ma kina mo'ja kɔɔɔ ame Ezipeto kɛdi ko'dɔ rɔnni ne 'deni. ^X Kina me ari, mɛdi moja yi kari zi bɔ dɔliŋɔ 'bɛnni 'ba Ezipeto mo nima 'dɔ ko'de lijɛ bilaka ma ga yaga di mi dɔyayi abo nima.”

^{XI} Tine Musa ɛnyɔ kileki dɔmo zi Bɔko'ba iya te, “Ma yɛ na gɔ mari zi bɔ dɔliŋɔ mo'de Yisarele yaga di Ezipeto?”

^{XII} Bɔko'ba iya te, “Ti mɛdi tiyi. Akileme 'ba ame ma na mɛdi moja yi ne ti kɛdi kɔzɔ a nime te, ɔɔɔ kari ko'de lijɛ 'deni ti kako kumɔtuke ma dɔ dɔku nime bine.”

^{XIII} Musa iya te, “Ne ɔɔɔ mari zinni miya te, 'Bɔko'ba 'ba 'bu ye lɔbu ga ma mɔlo na me koja ma ziye,’ ne ɔɔɔ lijɛ kɛnyɔ kititi ma kiya te, ‘Mɔyi bo rɔ yɛ?’ gɔ miya tondo ga zinni?”

^{XIV} Bɔko'ba iya te, “Ma na rɔ bɔ ame rɔ ma mo ne. Kina 'dɔ kiya zinni kɔzɔ a nime te, 'Bɔ ame kidɛki rɔ ma mo ne, bo na me koja ma ziye.’ ^{XV} Kina 'dɔ kiya gbɔ zinni Yisarele, 'Bɔ ma kidɛki rɔ ma mo tɔnɛ, nɛrɛ Bɔko'ba 'ba 'bu ye lɔbu

Abarayama ni ti Yisika ti Yakoba na me koja ma ziye.’ Mɔyi nime na 'dɔ dɔ kupɔ pili ame ga kɛdi kɔyɔ pele kɔwɔ yayi ne kidɛki ma nduwɛ timo rɔ nburunburu.

^{XVI} Ari kotɔɔ dɔ lɔbu 'ba Yisarele kilende zinni kiya te, ‘Nɛrɛ Bɔko'ba 'ba 'bu ye lɔbu ga Abarayama ni ti Yisika ti Yakoba ɔɔɔ kileme rɔni zɔ kiya te, “Moŋɔ ye 'deni kina mo'ja wa ame Ezipeto kɛdi ko'dɔ ziye ne 'deni. ^{XVII} Ne momeri 'deni gɔ mo'de ye yaga di mi kɔɔɔ nima Ezipeto kɛdi ko'dɔ kulɔwɔ rɔye ne mo'de ye kako mi dɔyayi 'ba Kanana 'ba Ete 'ba Amora 'ba Pereze 'ba Iwa ti 'ba Yebusa ni. Yayi ma laka ame wi sa ni ti tagi kambi ŋɔ di teyi kɔzɔ sɛgɛ ne.”’

^{XVIII} Lɔbu 'ba Yisarele ti kuwɔ dɔyi. Kina 'dɔ karike tinni zi bɔ dɔliŋɔ 'ba Ezipeto mo nima kiyake zi bo te, ‘Nɛrɛ Bɔko'ba ze 'ba Eberɛ ɔɔɔ 'deni kileme rɔni zize. I'di ze dari yi mɔkɔ rɔ liŋgere 'ba tɔ'dɔ dɔ mota tumu roma zi bo nɛrɛ Bɔko'ba ze.’ ^{XIX} Ne rɔ ma laka mikali bɔ dɔliŋɔ nima inza kɔdɔ kpeye tari, tine 'jaa ŋbɔ ɔɔɔ kpa kɔzɔ Bɔko'ba na kɔdɔ 'deni rɔ bo. ^{XX} Ti moja kɔzɔ ti tigo ma modɔ karama dɔ Ezipeto ti wa ame ga pili lende mo ga kigayi wa ne. Di pɔtɔ mo tine na bo ti kɔdɔ kpeye 'jaa karike.

^{XXI} Mi kada mo nima ti mi'di Ezipeto koro ye 'dɔ ɔɔɔ kɛddi kɔdɔke kinza bilaka ma ga kari ra rɔ kɔzi sari kinza a 'ba mɔri. ^{XXII} 'Ja 'ba Yisarele pili ti kari kokpasi yamo ma kɔbɔkɔbɔ ti sitɛri ni ti bɔŋɔ di zi 'ja 'ba Ezipeto ame ga liŋɔ mo ŋɔsi tinni ne ala ma kɛdi tinni liŋɔ kɔɔ. Kina ti ki'di ŋɔ zinni. Kina 'dɔ ki'dike dɔ kole 'be ga ti yitɔti 'be ga kombi a 'ba mɔri 'ba Ezipeto naga nime konake karike timo.”

IV

Toja Musa

^I Musa ititi iya te, “Ne ɔɔɔ lijɛ ki'di dɔnni dɛ gɔ lende ma kuwɔ lende ma dɛ gbɔ gɔ mo'dɔ tondo? ɔɔɔ lijɛ kiya te, ‘Bɛti 'bi na ka, Bɔko'ba ɔɔɔ dɛ ziyi?’”

^{II} Nɛrɛ Bɔko'ba iya te, “Wa'di na ma kinda'ba kɔziyi ne?”

Bo iya te, “Pɛri na.”

^{III} Bɔko'ba iya te, “U'du bɛri.”

Bo ogba ku'du bəri kina kuyi rōni ŋgi rɔ murē na bo kirija ŋgi yaga di teyi. ^{IV} Boko'ba iya te, "Oja kōziyi kinda'ba di dɔ giliti mo."

Kina bo koja kōzi bo ŋgi gomo kinda'ba di dɔ giliti mo na kuyi rōni ŋgi kileki yaga rɔ pəri kōzi bo. ^V Boko'ba iya zi bo te, "Na 'dɔ kari ko'dɔ te zinni gɔ kileme zinni nɛre Boko'ba 'ba 'bu nni lōbu ga Abarayama ni ti Yisika ti Yakoba ɔɔɔ 'deni ŋgi kileme rōni ziyi."

^{VI} Boko'ba iya 'bōwu zi bo te, "Usu kōziyi mi bɔŋgɔ 'bi."

Bo usu kōzi bo tine ɔɔɔ bo koto yaga dayi o'be'be 'deni ŋgi me yaga rɔ mōnyu ma kinza kiya. ^{VII} Boko'ba iya te, "Usu kōziyi kileki mi bɔŋgɔ 'ba rōyi."

Bo usu tine ɔɔɔ bo koto yaga dayi a tōnē kora gɔ kōzi bo ne olo 'deni ŋgi pili yaga kōzi bo kileki gɔ bi mo kɔzɔ yida rɔ bo ma laki.

^{VIII} Boko'ba iya zi Musa te, "Ɔɔɔ kiya te lijē ki'di dōnni dē lijē kuti dē pele gɔ, gɔ koto ma dɔndende nima ma mi riyō nime lijē ti ki'di dōnni gomo. ^{IX} Ne ɔɔɔ lijē ki'di dōnni dē gomo kpaki riyō lijē kuwō lende 'bi dē, ogba mini di mi yōpō nima yayi kodo bəri dɔ yayi ma kēlē. Kina ti mini nima kuyi rōni ŋgi rɔ roma."

^X Musa ēnyī kileki zi Boko'ba, iya te, "Yō, nɛre, ma mɔ'bo dē tilende laka. Lende ma ndɔ. Kpama rɔ ma kilali. Molo pele gba kinza kilende dē zō ŋbō kōmō mi kada nima tōne ma bo kpa kitigɔ ɔto na dē."

^{XI} Boko'ba iya zi bo te, "Yē na ki'di kpa dɔ bilaka lesi? Kina yē na kēdi ku'bē mbili bilaka ala kudōdu kpamo teyi? Yē na ki'di kɔmɔ dɔ bilaka lesi ala kiyōlu yaga? Tara ne ma nɛre Boko'ba nime na dē? ^{XII} Ari ti mokonyi yi tilende kina ti miyandi yi ti wa ma 'dɔ kiya."

^{XIII} Tine Musa iya te, "Yō, nɛre, moma'jo rɔma ziyi oja rɔ bilaka mɔto na 'dɔ kari to'dɔ wa nime."

^{XIV} Dōki'di Boko'ba ēnyī kata ŋgi rɔ Musa kiya te, "Ne bo lōndō yi Arona kupō Lēwē mo nima tondo? Mikali bo rɔ bo kpa kikali lende. Bo ēdi 'deni rɔ tako turē dōyi, bo ti kēdi ti dōki'di kēyi ɔɔɔ bo ko'ja yi. ^{XV} Ti kilende zi bo ki'di lende kpa

bo. Ti mokonyi ye kpaki riyō tilende kina ti miyandi ye gbī ti wa ma 'dɔ ko'dɔke. ^{XVI} Bo na ti kilende zi bilaka naga nima tine ti kēdi kɔzɔ ni na kilende kina ti kēdi 'bēyi kɔzɔ Boko'ba tilende zi bo. ^{XVII} Ogba pəri nime kōziyi kari timo 'dɔ koto to'dɔ gɔ koto nduwē timo."

Tileki 'Ba Musa Ezipeto

^{XVIII} Kina Musa kēnyī ŋgi kileki kari zi Yetoro bo lanzo bo kari kiya teyi te, "I'di mari tɔŋgɔ ya e'be ze ga di Ezipeto, ɔɔɔ lijē ēdi ŋgi na ya."

Yetoro iya te, "Ari, kari ti kōbō ziyi."

^{XIX} Tine Boko'ba iya 'deni zi Musa di Midiyana yayi iya te, "Ēnyī kileki kari Ezipeto. Bilaka tōnē ga kiteri tupō yi ne lijē olē 'deni pili."

^{XX} Kina Musa kogba 'ja abo ni ŋgi ti kole abo ga ki'di dɔ akaca lijē kēnyī dōmo tari Ezipeto. Bo ogba pəri 'ba Boko'ba tōnē kōzi bo.

^{XXI} Boko'ba iya zi Musa te, "Ɔɔɔ kileki 'deni kōmō Ezipeto gɔ koto ame ga mi'di tigɔ mo 'deni ziyi ne o'dɔ pili kɔmɔ bo dɔlɔŋ 'bēnni mo nima. Ne ti mogbo dōki'di bo 'dɔ bo kota gɔ bilaka ma ga Yisarele. ^{XXII} Ari kiya zi bo te, 'Yisarele na rɔ kole dɔndende ma 'ba Boko'ba. ^{XXIII} Kina me mēdi miya ziyi, "I'di kole ma nime kari 'dɔ bo kari kumōtu ma." Ne ni ebe kota gɔ bo kina ti mupō kole dɔndende ma 'bēyi.' "

Arona Urē Dɔ Musa

^{XXIV} Di bi ma Musa ni kō'dō teyi di gɔ kari yayi na Boko'ba kalo ya ŋgi dɔ Musa ko'dɔ tupō mo. ^{XXV} Tine na 'ja abo Zipora kogba dōku ma kapa ŋgi koke kpa 'bana 'ba kole abo timo loko kogba kosa ndi Musa timo. Loko iya te, "Rɔ ma laka ni ŋgi rɔ mē'dē 'ba roma zō."

^{XXVI} Loko iya tara rōmōyi gɔ kō'du 'ba dōlētī 'bēnni 'ba akilele. Kina Boko'ba kola Musa ŋgi.

^{XXVII} Nɛre Boko'ba iya 'deni zi Arona te, "Ēnyī kari yi mōkō turē dɔ Musa."

Kina bo kēnyī ŋgi dōnni kari kondɔso ti Musa dɔ dōku koro mo tōnē na lijē koloma ŋgi gbɔ rɔ tumōtō rōnni ti tiramo rōnni. ^{XXVIII} Kina Musa kiyētī gɔ wa ame

ga pili Boko'ba kiya zi bo go tileki abo Ezipeto 'do bo kari kiya ne ngi pili zi Arona. Go koto ame ga gbi Boko'ba kose gomo 'deni zi bo 'do bo kari ko'do ne bo iya gomo gbi pili zi Arona.

^{XXIX} Kina Musa ni ti Arona kari kototo do lobu 'ba Yisarele ngi pili beri. ^{XXX} Kina Arona kora go wa ame ga nere Boko'ba kose zi Musa ne ngi pili zinni. Kina bo ko'do go koto mo tone ga ngi komo lijje Yisarele naga nima pili. ^{XXXI} Kina lijje ki'di donni ngi gomo. Kina odo lijje kuwo 'deni Boko'ba ngi ti lende 'benni sowa konjo lisa 'benni 'deni tara tine kina lijje kolodo ngi beri tilelu Boko'ba.

V

Minyi 'Ba Bo Doliyo

^I Di potö mo 'deni na Musa ni ti Arona kenyi ngi kari zi bo doliyo 'ba Ezipeto mo nima, kiya te, "Ame na ro lende ma nere Boko'ba ze 'ba Yisarele kiya. 'Ola bilaka ma naga nime kari 'do lijje ko'do karama zo di yi mökö.' "

^{II} Bo doliyo iya zinni te, "Nere Boko'ba mo bo ro ye go muwo do bo mola Yisarele kari? Mikali a moto ro nere Boko'ba de kina a moto ngi ro Yisarele 'do kombi ndinni di bine kari bito inza."

^{III} Musa ni ti Arona ileki kiya te, "Boko'ba ze 'ba Ebere odo kileme ro bo 'deni zize. Kina me ola ze nge dari ro lingere 'ba to'do do mota mi mökö tumu roma zi bo nere Boko'ba ze kinza bo kote doze ti roko'o motoga ti ya."

^{IV} Bo doliyo 'ba Ezipeto nima ileki zinni iya te, "Musa kpe ti Arona, o'dokoke toto bilaka naga nime yaga di kpa ndobo 'benni ga go wa'di? Kpe, ilekike mi ndobo 'be ga. ^V Kpe nima kupö ye kara 'deni ngi mi doyayi 'ba Ezipeto nime kozo moli ne. Kina me kpe keddi kiterike 'bowu 'biri go lijje koro di mi ndobo."

^{VI} Mi kada koto mo nima na bo doliyo ki'di ko'du mo ngi zi turu 'ba gonni ga ti makungu mo ga, iya te, ^{VII} "Kinza ki'dike ko'de wuyö de kpe zinni to'ba to'bu timo. I'dike lijje na kari koma wuyö 'benni ga zinni. ^{VIII} Tine i'dike bo koto ko'ba ko kozo ma molo tone lijje koloma pa ro to'ba mo ko'ja keddi ko'de wuyö zinni bine ne tara,

komo mo kileke de ro cologaki. Ndobo o'bo lijje de ro to'bo na ma lijje keddi kititi ma tegge go mi'di lijje kari tumu roma zi Boko'ba 'benni to nima ne. ^{IX} I'dike ndobo ma kinza kiya na zinni kinza lijje kebe ra ti'di donni go beti go'de'de mbembé to naga nima."

^X Kina turu 'ba gonni mo naga nima ti makungu mo ga kari ngi kiya te, "Bo doliyo iya te kinza di'di ko'de wuyö de kpe ziye. ^{XI} Kpe na 'do kari komake e'be di bi to ame ga ko'jake di teyi. Tine ndobo 'be nburu kozo ma dogba kola de ro cologaki."

^{XII} Kina Yisarele naga tone kita'ba ga ngi kpaya kote mi doyayi 'ba Ezipeto nima toma a ma 'do ko'do ro wuyö. ^{XIII} Turu 'ba gonni mo ga o'bo ngi nburu ro tembe donni goliye ko'ba to'bu konzi mi kada koto kozo ma tone lijje koloma pa ro to'do mo ko'ja keddi ko'de wuyö zinni ro to'de ne. ^{XIV} Makungu 'ba do ndobo ame ga ki'di di mi Yisarele ne ote de komo kozo ma kiya roni mo nima. Kina komba ya ga ngi ro ma kenyé kititi kpenni, iya te, "I'dike de ko'ba to'bu tipiyara ene kina gbi tone komo go ma molo go wa'di?"

^{XV} Makungu naga nima enyi kari kititi bo doliyo, iya te, "O'do ze atoli 'bi ga kulowo te go wa'di? ^{XVI} Boto o'de wuyö de gbi yo zize, ze na deddi doma eze go doze. Tine pele tara lijje iteri tegge go do'ba to'bu konzi kozo ma dogba tone ga. Onjo lende nime te, keddi komba ze atoli 'bi ga demba tine bilaka 'bi ga na domo kele de."

^{XVII} Bo doliyo enyi kiya zinni iya te, "Tikepi. A nima na tone kako kititike ma bine tegge go mi'di ye karike tumu roma zi nere Boko'ba 'be ne. ^{XVIII} Tikepi. Ilekike mi ndobo. Boto ko'de wuyö de ziye. Ne a moto ro komo to'bu ma koto kinza ko'bo de ro cologaki."

^{XIX} Makungu 'ba Yisarele naga nima ari konjo ngi te wa enye 'deni ame kiteri 'deni zinni di mi wuyö nime ko'de de pele zinni go komo to'bu 'ba mi kada do koto moto ame kose kose zinni ne ko'bo de ro cologaki ne. ^{XX} Kina odo lijje kodo 'deni yaga di mi liyo 'ba bo doliyo yayi tine lijje o'ja Musa ni ti Arona ngi yayi keddi ro toda lijje. ^{XXI} Na lijje kiya zi Musa ni te, "Kpe,

lende 'be nima ɲere Boko'ba o'ja 'deni. Bo ti koda karama mo 'basi dɔye. Ososoke bo doliɲo ni ti turu abo ga 'deni ɲgi ko'ji ze le'jete kɔzo ɔto kedi kupo ze 'deni yaga nati."

^{XXII} Musa enyi kileki zi ɲere Boko'ba, iya te, "Yo ɲere, o'de gomo kulowo do bilaka naga nime te go wa'di? Ne oja ma ka le mako go wa'di? ^{XXIII} Molo tone go mari milende zi bo doliɲo ti moyi yi ne kina me bo kedi koda gomo 'deni ɲgi ro ma kenyē ro bilaka 'bi ga. Ne ni 'do kokonyi lijē bilaka 'bi ga to yo ne inza yo."

VI

^I ɲere Boko'ba enyi kileki kilende zi Musa iya te, "Ti konjo wa ma medi mo'do zi bo doliɲo 'ba Ezipeto nima 'deni. Ti tigo ma bo ti kope kōzi bo di gonni 'do lijē kari. Ti tigo ma bo ti koga lijē yaga di mi dɔyayi abo nima."

Ndose Zi Musa

^{II} Boko'ba enyi 'bowu gbi kiya zi Musa te, "Ma na ro ɲere Boko'ba. ^{III} Modo 'deni tone ga bine mileme roma zi Abarayama zi Yisika zi Yakoba ro Boko'ba tigo do kiteli. Ne mi kada naga nima yayi mileme roma de zinni ti moyi koro ma nime kideki ro 'Ma na ro bo ame ro ma mo ne.' ^{IV} Mo'do lomu ma 'deni gbi tinni go mi'di dɔyayi 'ba Kanana zinni ame lijē kedi koloma teyi kozo bo lowo ne. ^V Kina me gbi tine tileri 'ba Yisarele di kpa kōzi gomo 'ba Ezipeto omō 'deni mbili ma. Kina ma momeri go lomu ma tone 'deni.

^{VI} Ne onjo, ari kiya zinni Yisarele te, 'Ma na ro ɲere Boko'ba 'be ti moja ye yaga di mi akirindi nima Ezipeto kedi kidiri ye timo ne. Ti mope ye yaga ro do ngolo di mi atoli nima keddike yimo zinni ne. Ti moja kozo ti tigo ma modjo karama ma kinza kiya donni momo ye timo yaga. ^{VII} Ti mogba ye ro 'bama ga moloma ro Boko'ba 'be. Kina ti kikalike ma ɲgi ma na ro ɲere Boko'ba 'be ame ko'de ye yaga di mi akirindi 'ba Ezipeto ame lijē koloma ro tidiri ye timo ne. ^{VIII} Ti mo'de ye mi yayi ma tone mombi kozo toro mulomu 'deni lipo ti'di mo zi Abarayama zi Yisika zi Yakoba ne. Ti mi'di ziye ro e'be. Ma na ro ɲere Boko'ba.' "

^{IX} Musa ari kora go wa naga nime pili zi Yisarele tine lijē uwō do bo de kpe romoyi doki'di nni idaki 'deni ɲgi di zi kōzi kenyē ame Ezipeto kedi ko'do ronni ne. ^X Boko'ba iya zi Musa te, ^{XI} "Ari kiya zi bo doliɲo nima 'do bo ki'di Yisarele kenyi yaga di mi doliɲo abo."

^{XII} Tine Musa ileki kiya zi Boko'ba, iya te, "Yisarele mo ga na me 'deni bine kuwō doma de, tine bo doliɲo na ti kari kuwō 'ba bo lende ma totondo ko'ja medi milende ro kpa kilali?"

Kpa Goli 'Ba Yisarele

^{XIII} Boko'ba ose 'deni zi Musa ni ti Arona te, "Ari kiyake zi Yisarele ti bo doliɲo 'ba Ezipeto nima te ma na mose ziye 'do kojake Yisarele yaga di mi dɔyayi 'ba Ezipeto."

Yi Lijgi 'Ba Musa

^{XIV} Kpa goli 'benni mo ga na me.

Rubeni kole dandende 'ba Yisarele edi ti kole botoni sowo, Anoka, Palo, Ezerona kina ti Karomi. Lije na ro kpa goli 'ba e'be Rubeni ga.

^{XV} Simona edi ti kole botoni modokoto, Yemowe, Yamina, Oda, Yakina, Zowara kina ti Sawola ame yito 'ba Kanana na koyo ne. Lije na ro kpa goli 'ba e'be Simona ga.

^{XVI} Lewe edi ti kole botoni mota, Gerosona, Kowata kina ti Merari. Lije na ro kpa goli 'ba e'be Lewe ga. Komo koo 'ba loma 'ba Lewe pili kuluku riyō kodo domo 'butē mota doomu domoriyo (137).

^{XVII} Gerosona edi ti kole botoni riyō, Libini ni ti Simi, lijē gbi ti kpa goli 'benni ga. ^{XVIII} Kowata edi ti kole botoni sowo 'do, Amarama, Yisara, Eborona kina ti Uziyele. Komo koo 'ba loma 'ba Kowata pili kuluku riyō kodo domo 'butē mota doomota (133). ^{XIX} Merari edi ti kole botoni riyō, Mali ni ti Musi. Lije ya naga nime na ro kpa goli 'ba e'be Lewe ga kari nduwē ro yi roba 'benni.

^{XX} Amarama ari kogbe Yokobede lemī 'ba 'bu nni ni kina ma 'do koyō Arona ni ti Musa ne. Komo koo 'ba loma 'ba Amarama pili kuluku riyō kodo domo 'butē mota doomu domoriyo (137). ^{XXI} Yisara edi ti kole botoni mota, Kora, Nepege kina

ti Zikiri. ^{XXII} Uzüyälē ēdī ti kole botoni mota, Misale, Elisapana kina ti Siteri.

^{XXIII} Arona ari kogbe Eliseba nyiti 'ba Aminadaba lēmī 'ba Nasona ni. Loko na köyö Nadaba ni ti Abiwu ti Elizara gbī ti Itomara.

^{XXIV} Kora ēdī ti kole botoni mota, Asira, Elikana ni ti Abisapa. Lijē na rɔ kpa goli 'ba e'be Kora ga.

^{XXV} Elizara kole 'ba Arona ari kogbe nyiti 'ba Pitiyele ma kɔtɔ mɔtɔ kina ma 'dɔ köyö Pinasa ne.

Kupö e'be Lēwē naga nima 'bu nnī löbu mo ga na kiyija rōnī kɔzɔ a nime te, mɔtɔ nī ti kpa goli 'bī.

^{XXVI} Arona ni lijē ti Musa kɔtɔ nime na me 'dɔ Boko'ba kiya zinnī te, "Oja dɔ kupö Yisarele yaga di mī dɔyayi 'ba Ezipeto ne." ^{XXVII} Arona ni lijē ti Musa kɔtɔ mo nime lijē na tönē kari kiya lende 'ba toja Yisarele yaga di mī dɔyayi 'ba Ezipeto zi bɔ dɔliŋɔ mo ne.

Közi Kakpa 'Ba Arona

^{XXVIII} Mī kada nima ɲere Boko'ba kilende zi Musa di Ezipeto ne, iya te, ^{XXIX} "Ma na rɔ ɲere Boko'ba. İyētī wa ame ga miya ziyī ne pili zi bɔ dɔliŋɔ 'ba Ezipeto nima."

^{XXX} Tine Musa ēnyī kileki kiya te, "Ko'ja mēdī milende rɔ kpa kilali nime bɔ dɔliŋɔ mo ti kuwö dɔmo totondo mo ga?"

VII

^I ɲere Boko'ba ilende zi Musa iya te, "Oŋgɔ, mo'dɔ yī 'deni kɔzɔ Boko'ba tara zi bɔ dɔliŋɔ. Kina Arona bɔ löndö yī na ti kēdī kɔzɔ bɔ kumē lende tara tilende zi bo. ^{II} İyētī gɔ wa ame ga mose ziyī ne pili zi Arona 'dɔ bo kari kiya zi bɔ dɔliŋɔ 'dɔ ki'di Yisarele kɔdɔ yaga di mī dɔyayi abo nima. ^{III} Tine ti mi'di dökī'di bɔ dɔliŋɔ kēddī. Gɔ kɔtɔ mbēmbē naga nime ɔdɔ mo'dɔ pele, ^{IV} bo inza konyɔ lende mo bo kutī gɔ lende 'bī. Kina ti mutu'bö közö dɔ Ezipeto ti tigo ma moja bilaka ma ga Yisarele yaga rɔ dɔtumu mī kpa goli mo ga di mī dɔyayi 'bēnnī nima. ^V Kina ti lijē Ezipeto kikali ŋgī ma na rɔ ɲere Boko'ba gɔ ame mileme kpa közö 'deni zinnī moja

bilaka ma ga Yisarele yaga di mī dɔyayi 'bēnnī nime ne."

^{VI} Musa ni ti Arona ari ko'dɔ kɔzɔ ma Boko'ba kose gomo zinnī tara.

^{VII} Mī kada naga nima lijē kēdī kilende zi bɔ dɔliŋɔ ne, kɔmɔ kɔzɔ 'ba Musa ēdī 'deni kuluku kɔtɔ kɔdɔ dɔmo 'butē mota, 'ba Arona 'deni kuluku kɔtɔ kɔdɔ dɔmo 'butē mota dɔmota.

Përi 'Ba Arona

^{VIII} Boko'ba iya zi Musa ni ti Arona te, ^{IX} "ɔdɔ bɔ dɔliŋɔ kiya ziye te, 'O'dɔke gɔ kɔtɔ te,' iya zi Arona kogba përi abo ku'du bēri kɔmɔ bɔ dɔliŋɔ. Kina ti kuyī rōnī ŋgī rɔ murē."

^X Kina Musa ni ti Arona kari ko'dɔ ŋgī kɔzɔ ma Boko'ba kose zinnī. Arona ogba përi abo ku'du bēri kɔmɔ bɔ dɔliŋɔ ni lijē ti turu abo ga kina përi nima kuyī rōnī ŋgī rɔ murē. ^{XI} Bɔ dɔliŋɔ i'di kɔtɔtɔ bɔ kata 'ba mī dɔyayi 'ba Ezipeto yayi ko'de kako kina lijē ko'dɔ ŋgī gbī kɔzɔ 'ba Arona tara ti dɔŋgala ma 'bēnnī ga. ^{XII} Lijē u'du përi ma 'bēnnī ga bēri na kuyī rōnī ŋgī gbī rɔ murē. Tine përi ma 'ba Arona tönē ēnyī kindiyɔ ma 'bēnnī naga nima ŋgī pili yaga. ^{XIII} Pele tara, dökī'di bɔ dɔliŋɔ ēddī ŋgī bo kuwö lende 'bēnnī dē kɔzɔ kö'du tönē Boko'ba kiya molo zi Musa ne tara.

Roma

^{XIV} Boko'ba iya zi Musa te, "Bɔ dɔliŋɔ dökī'di mo ēddī kulöwö bo o'dɔkɔ dē tope közi bo di gɔ Yisarele 'dɔ kari. ^{XV} Ēnyī ŋbɔ kurē dɔ bo kəri mini. Ari koda bo kpa yöpö yayi. Ogba përi kuyī rōnī rɔ murē tönē tiyī. ^{XVI} Kina 'dɔ kiya zi bo te, 'ɲere Boko'ba 'ba Yisarele na me koja ma tiya mo ziyī te, "Ola bilaka ma ga kari 'dɔ lijē kari kumötu ma di yī mökö. Ne molo nime nī, uwö dɔmo dē yɔ." ^{XVII} Ne nī, ɲere Boko'ba iya te ti kikali bo 'deni ŋgī rɔ ɲere Boko'ba mo gɔ wa ma bo kēdī ko'dɔ ziyī. Kina me oŋgɔ mēdī momba dɔ mini ti përi nime. Ti mini pili 'ba mī yöpö nime kuyī rōnī yaga rɔ roma. ^{XVIII} Ti kenze ni kölē, mini kato, Ezipeto inza kɔ'bo kpe tuwē mini 'ba yöpö nime."

^{XIX} Boko'ba iya zi Musa te, "Ilende zi Arona bo kombi përi nima tɔrɔ dɔ yöpö kpaki ti gbögbö mo ga ti putī ni rɔ gɔ mini

ame ga pili mi ɔɔyayi 'ba Ezipeto ne. Kina ti mini kuyi rɔni me rɔ roma ma mi 'boro kpaki ti ma mi bi nɔɔɔi 'ba dɔku."

XX Musa ni ti Arona ari ko'do nɔi kɔzo ma Boko'ba kose zinni. Arona ombi pɔri tɔnɔ tɔrɔ komba do mini 'ba mi yɔpɔ nima timo di kɔmɔ bo dɔliɔ ni ti turu abo ga te kina mini kuyi rɔni nɔi rɔ roma.

XXI Kenze 'ba mi yɔpɔ kɔlɔ nɔi pili mini kato kɔnyɔ bɔtɔ kɔ'bo dɔ kpe tuwɔ mo. Roma nɔi kote go bi pili mi ɔɔyayi 'ba Ezipeto yayi.

XXII Tine bo kata 'ba Ezipeto yayi ako ko'do gbɔi tara ti dɔɔgala ma 'benni ga. Kina dɔki'di bo dɔliɔ kɔ'bo nɔi rɔ ma kɔddi. Bo uwɔ lende 'ba Musa ni ti Arona dɔ kpe nati kɔzo ma tɔnɔ Boko'ba kiya 'deni mɔlo zi Musa ne tara. **XXIII** Bo ɔnyɔi abo za kusɔ kileki kari liɔ abo bo konyɔ lende mo dɔ. **XXIV** Kina Ezipeto kebe nɔi rɔ tiyagba mini di mi yayi lida rɔmɔyi mini 'ba yɔpɔ ele dɔ kpe.

Nyɔ'do

XXV Kina ɔɔɔ tɔ'dɔ mo kiteli 'deni do modɔmoriyɔ di pɔtɔ a lɔbu nime Boko'ba ko'do mi yɔpɔ nima ne tine,

VIII

I na Boko'ba kɔnyɔi kilende zi Musa iya te, "Ari zi bo dɔliɔ kiya zi bo te, 'Nere Boko'ba iya te, "Ola bilaka ma ga kari 'do lijɔ kumɔtu ma. **II** ɔɔɔ kilagi mɔdi modɔ karama do dɔliɔ 'bi nime pili ti nyɔ'do koso lo yimo. **III** Nyɔ'do ti koso lo mi yɔpɔ kpaki kebe mi liɔ 'bi pili kebe rɔ 'bi kebe do a tɔ'dɔ 'bi ga kote mi liɔ 'ba turu 'bi naga nima rɔ go bilaka 'bi ga pili kpaki kebe mi akirisi wa 'ba 'ja 'bi kebe mi sele ni kpaki. **IV** Lijɔ ti kɔ'bo tɔpu rɔyi rɔ bilaka 'bi ga ti turu 'bi ga pili." ' ' "

V Kina Boko'ba kilende zi Musa iya te, "Iya zi Arona kombi pɔri abo tɔrɔ do yɔpɔ ni ti gbɔgbɔ ti puti mo ga pili koja nyɔ'do mi ɔɔyayi 'ba Ezipeto."

VI Kina Arona koja konyɔ bo nɔi kombi tɔrɔ do mini pili 'ba mi Ezipeto. Kina nyɔ'do nɔi setiyi kote mi ɔɔyayi nima. **VII** Tine bo kata ni ako gbɔi ko'do dɔɔgala ma 'benni ga lijɔ koja nyɔ'do gbɔi tara.

VIII Bo dɔliɔ idɔki Musa ni ti Arona kilende teyi, iya te, "Ilendeke zi nɔre Boko'ba kogba nyɔ'do naga nime yaga di roma ti bilaka ma ga. Kina ti mola bilaka 'be ga nɔi kari tumu roma zi bo Boko'ba."

IX Musa ileki zi bo dɔliɔ, iya te, "Ma ti mi kɔyi 'do tititi Boko'ba go lende 'bi gbɔi ti turu 'bi ga kpaki ti bilaka 'bi ga. Tine kada mo na koza zɔ. Nyɔ'do naga nima ti kɔlu nɔi pili liwo yaga kola nɔe rɔ ma mi yɔpɔ."

X Bo dɔliɔ ileki dɔmo, iya te, "Ilende zi Boko'ba tilɔndɔ."

Musa iya te, "Ti mo'do nɔi tara kɔzo ame kititi ne kina ni ti kikali nɔi rɔ ma laka Boko'ba 'beri mɔtɔ inza kɔzo nɔre Boko'ba ze 'ba Yisarele. **XI** Ni, kpe ti turu 'bi ga ti bilaka 'bi ga pili inza ko'jake kinɔ a mɔtɔ rɔ nyɔ'do kpe nɔgila ye, tine nɔe rɔ ame ga mɔlo mi yɔpɔ ne."

XII Kina Musa ni ti Arona kɔnyɔi nɔi di yayi. Tine na Musa kari kilende nɔi zi Boko'ba 'do kona nyɔ'do tɔnɔ ga bo ko'de do bo dɔliɔ ne yaga. **XIII** Kina Boko'ba ko'do nɔi kɔzo ame Musa kititi ne tara. Nyɔ'do tɔnɔ ga ma kebe rɔ ti ma kpa liɔ ni ti ma mi nyaka naga ɔlɔ nɔi me yaga. **XIV** Kina bilaka koloma nɔi rɔ tulu dɔmo kɔzo kurugumu tara kato kogba mi ɔɔyayi. **XV** Tine ɔɔɔ bo dɔliɔ kɔɔgo nyɔ'do tɔnɔ ga kɔlɔ 'deni tara tine dɔki'di bo ileki kɔddi nɔi 'bɔwu yaga kɔzo lende tɔnɔ Boko'ba kiya mɔlo zi Musa ne tara.

Duru Go Banya

XVI Nere Boko'ba iya zi Musa te, "Iya zi Arona kombi pɔri abo tɔrɔ komba lupu timo. Kina lupu 'ba mi ɔɔyayi 'ba Ezipeto nime pili ti kuyi rɔni nɔi rɔ duru go banya."

XVII Musa ni ti Arona o'do kɔzo a nime te. Arona ombi kɔzi bo tɔrɔ komba lupu ti pɔri kina duru go banya kɔdo nɔi setiyi tonyo bilaka kpaki ti yɔri mo ga. Lupu 'ba mi ɔɔyayi 'ba Ezipeto nima pili ɔnyɔi kuyi rɔni nɔi yaga rɔ duru go banya. **XVIII** Tine ɔɔɔ bo kata ni kako gbɔi kiyɔzo tɔ'do mo ti dɔɔgala ma 'benni ga tine pele lijɔ ɔ'bo dɔ. Kina duru go banya koloma nɔi rɔ tonyo bilaka kpaki ti yɔri mo ga.

XIX Bɔ kata naga nima ileki kiya zi bɔ dɔliŋɔ te, “Ako'dɔ 'ba Bɔko'ba na.” Tine bɔ dɔliŋɔ dɔki'di mo ɛddi ngi kuwɔ dɔ Musa ni dɛ kɔzɔ lende tɔnɛ Bɔko'ba kiya mɔlo zi Musa ne tara.

Kɔŋɔ

XX Kina Bɔko'ba kɛnyi kilende zi Musa, iya te, “ɛnyi mɔlo mi dɔŋbɔ kurɛ dɔ bɔ dɔliŋɔ kɔri mini kiya zi bo te, 'Bɔko'ba iya te, “Ola bilaka ma ga kari 'dɔ liŋɛ kumɔtu ma. **XXI** ɔdɔ kope kɔziyi dɛ di gɔnni kola liŋɛ kari mɛdi moja kɔŋɔ dɔyi ni kpe ti turu 'bi naga nima ti bilaka 'bi ga pili. Mi liŋɔ 'be ga 'ba Ezipeto ti koso lo rɔ kɔŋɔ me'de kote dɔyayi. **XXII** Tine minza mi'di liŋɛ kɔmɔ Gosene gɔ bi 'ba bilaka ma ga Yisarele 'dɔ kikali ngi omba ma nɛre Bɔko'ba mɛdi ngi mi dɔyayi nime. **XXIII** Ti mo'dɔ geli lɔŋgɔ ye ti bilaka ma ga. Kɔŋɔ nime miya ne ɛdi kodowe bi tilɛndɔ.” ’ ’ ’

XXIV Kina Bɔko'ba koja sɛyi 'ba kɔŋɔ ma kinza kiya ngi mi dɔyayi 'ba Ezipeto koso kebe mi liŋɔ 'ba bɔ dɔliŋɔ mo ti 'ba turu abo ga kɔŋɔ kirasi mi dɔyayi nima ngi. **XXV** Kina bɔ dɔliŋɔ kidɛki Musa ni ti Arona ngi kilende teyi, iya te, “Ari kumuke roma zi Bɔko'ba 'be tɔ nima mi dɔyayi 'ba Ezipeto bine.”

XXVI Tine Musa ileki zi bo, iya te, “Tara inza kako rɔmɔyi yɛri ame dɛdi dumu rɔ roma zi Bɔko'ba ze ne inza ko'dɔ dɔki'di bilaka 'bi ga 'ba Ezipeto laka. ɔdɔ liŋɛ kari ko'ja ze dɛdi to'dɔ wa ame ko'dɔ dɔki'di nni dɛ laka kɔzɔ a nime te mɔtɔga liŋɛ ti ku'du ze gɔmo ti dɔku kupɔ ze yaga. **XXVII** To'dɔ mo o'dɔkɔ gɔ dari ŋbɔ mi zana mɔkɔ rɔ liŋgere 'ba kada dɔ mota na gɔ dari dumu roma zi nɛre Bɔko'ba ze di yayi kɔzɔ ame mo bo kose zize ne tara.”

XXVIII Bɔ dɔliŋɔ iya te, “Ti mi'di ye karike tumu roma zi Bɔko'ba 'be nima yi mɔkɔ yayi. Tine kinza karike dɛ kɔwɔ. Kina ititi Bɔko'ba ti gɔma.”

XXIX Musa iya te, “Tari ma di bine na ti mititi nɛre Bɔko'ba gɔyi 'dɔ kɔŋɔ kita'ba yaga tilɛndɔ di rɔyi gbɛ di rɔ turu 'bi ga ti bilaka 'bi ga pili. Tine kinza kebe kindɛndɛ dɔze dɛ kpe gbɛ rɔ tindɛndɛ kebe 'bɔwu kota gɔ bilaka ze ga di bi tari tumu roma zi nɛre Bɔko'ba ze.”

XXX Kina Musa kɛnyi ngi di yayi kari kititi Bɔko'ba. **XXXI** Kina Bɔko'ba ko'dɔ ngi zi bo kɔzɔ a ma bo kititi. Kɔŋɔ tɔnɛ ga ita'ba ngi di rɔ bɔ dɔliŋɔ ni ti turu abo ga ti bilaka abo ga pili. Kinɛ kɔŋɔ ma gɔkɔ 'dɔ ko'ja te, ari kinza kpe. **XXXII** Tine bɔ dɔliŋɔ ebe kogbɔ dɔki'di bo 'bɔwu gbɛ kebe kilagi tola ya naga nima kari.

IX

Tɔlɛ 'Ba Yɛri

I Kina Bɔko'ba kilende zi Musa iya te, “Ari kilende zi bɔ dɔliŋɔ, iya te, 'Nɛre Bɔko'ba 'ba Ebere iya te, “Ola bilaka ma ga kari gɔ liŋɛ kumɔtu ma. **II** ɔdɔ kɔ'bɔ nduwɛ tota gɔnni kope kɔziyi dɛ di gɔnni, **III** ti tigɔ ma 'ba Bɔko'ba ti mo'dɛ rɔkɔ'ɔ ame ngi rɔ sɛyi ma kinza kiya ne dɔ yɛri 'ba mi dɔyayi 'bi nime. Rɔkɔ'ɔ nima ti kila'ba dɔ kosani 'be ga ti akaca 'be ga ti gamele ti sa ti kamɔlɔ gbɛ ti banya 'be ga. **IV** Ti mo'dɔ geli mi lɔŋgɔ yɛri ma 'ba Yisarele ti ma 'beye 'ba Ezipeto. Yɛri 'ba Yisarele ma kɔtɔ mɔtɔ te inza kɔlɛ. **V** Ma nɛre Bɔko'ba mi'di kada mo 'deni 'dɔ kisaki rɔni di mi tilɛndɔ.” ’ ’ ’

VI Kina mi bi kɛzɛ mo nima yɔ na Bɔko'ba ko'dɔ ngi ko tara. Yɛri 'ba Ezipeto pili ɔlɛ tine 'ba Yisarele ma kɔtɔ te ɔlɛ dɛ. **VII** Bɔ dɔliŋɔ oja bilaka kari liŋɔ 'ba Yisarele tɔŋgɔ lende nima, tine liŋɛ ari ko'ja yɛri 'ba Yisarele ma kɔtɔ te kɔlɛ dɛ. Pele tara dɔki'di bɔ dɔliŋɔ o'dɔ dɛ gbɛ yɔ ma kpiti bo kola ya naga nima kari.

Kurɛkurɛ

VIII Kina Bɔko'ba kilende zi Musa ni ti Arona iya te, “Unzɔke kɔtu ma kɛdi kululu rɔni kumu rɔ naga lo kɔziye 'dɔ Musa kuli tɔrɔ mi lili di kɔmɔ bɔ dɔliŋɔ te. **IX** Ti kanyo kɔzɔ lupu tara kote mi dɔyayi 'ba Ezipeto. Kina ti kuyi rɔni ngi rɔ kurɛkurɛ ame 'bɔŋɔ mo kunyɔlɔ kɔzɔ ɔtɔ ne rɔ bilaka lesi kpaki ti yɛri mo ga.”

X Kina liŋɛ kunzɔ buruku ngi di kɔmɔ pa'do liŋɛ kɔrɔ timo kɔmɔ bɔ dɔliŋɔ. Musa uli tɔrɔ mi lili kina kurɛkurɛ kebe ngi to'be bilaka lesi kpaki ti yɛri mo ga. **XI** Bɔ kata mo ga tɔnɛ ɔmɔ dɛ kpe nati kɔmɔ Musa rɔmɔyi kurɛkurɛ naga nima ko'be bilaka 'ba Ezipeto pili ne o'be liŋɛ 'deni

gbɛ. XII Tine Bɔko'ba ogbo dɔki'di bo dɔliɔ kuwɔ do Musa ni dɛ kɔzo a tɔnɛ Bɔko'ba kiya 'deni zi Musa ne tara.

'Dɛ'di

XIII Kina Bɔko'ba kilende zi Musa iya te, "ɛnyi mɔlo nɔbo kurɛ do bo dɔliɔ 'do kiya zi bo te, 'Lende ma nɛre Bɔko'ba 'ba Ebere kiya na kɔzo a nime te, "Ni, ola bilaka ma ga kari go lijɛ kumɔtu ma. XIV Dɛne ame mo tine ti modɔ karama ma kirindi dɔyi gbɛ do turu 'bi naga nima ro go bilaka 'bi ga pili ti tigo ma 'do kikali ngi ro ma laka bɔto ma kɔzo ma te inza mi dɔliɔ nime. XV Dɛne ma mɛdi mombi kɔzo ra mokɔso ye kpe ti bilaka 'bi naga nima ti rokɔ'o ma kinza kiya naga mona ye 'deni 'doyi yaga di mi dɔliɔ nime. XVI Ne mogbo yi 'deni tɔti go mileme tigo ma ziyi 'do moyi ma kilɛbi kote mi dɔyayi nime. XVII Ne ni eddi kogbo royi gba do bilaka ma ga ko'doko dɛ tola lijɛ kari. XVIII Tilendɔ ngi kabate ti moja 'dɛ'di ti piwu ma kinza kiya ame ko'do ronɛ dɛ mɔlo mi dɔyayi 'ba Ezipeto nime di bi tisaki mo ne. XIX Iya 'do ko'de yeri ame ga yaga mi lowu ne ti wa pili ma yaga naga kako ro. Romoyi 'dɛ'di nime edi ko'be bilaka kpaki ti wa ame ga pili kola yaga ne kole 'doyi.' ' "

XX Turu 'ba bo dɔliɔ mo nima mɔto ga ma ro ma koro lende 'ba Bɔko'ba naga ari ngi welo ko'de yeri ti atoli 'benni ga ame ga kedɛ yaga ne kako ro. XXI Tine ya ma kudoli lende 'ba Bɔko'ba naga ola wa ma 'benni ga ngi yaga.

XXII Kina Bɔko'ba kiya zi Musa te, "Oja kɔziyi kari mitoro 'do 'dɛ'di ka'di te mi dɔyayi 'ba Ezipeto nime do bilaka lesi mo ga kpaki ti yeri mo ga ti a 'ba mi nyaka ni."

XXIII Kina do Musa kombi peri tɔnɛ koja toro tine, na Bɔko'ba koja toro kebi ngi ti 'dɛ'di toro kunyi kapi ko'be mi yayi. XXIV Nere Bɔko'ba oja piwu ma kinza kiya ngi ti 'dɛ'di ti toro kapi kunyi kilaka kote bi toko. Ame na ro piwu ma kinza kiya ma ko'do ronɛ mi dɔyayi 'ba Ezipeto. XXV Kote mi dɔyayi 'ba Ezipeto pili 'dɛ'di nima o'be wa ame ga kola yaga ne ngi 'doyi, bilaka lesi kpaki ti yeri mo

ga. Omba nyonyu 'doyi beri di mi nyaka kurɔ ngeri me. XXVI Gosene ame Yisarele kedɛ koloma teyi ne na nge koto piwu lobu nima komo dɛ teyi.

XXVII Kina bo dɔliɔ mo tɔnɛ koja laja go Musa ni ti Arona, iya te, "Ame mo tine ma na mo'do lende kenye 'deni. Lende 'ba Bɔko'ba na ro ma laka. Ma mo gbɛ ze ti bilaka ma ga dɔlu lende 'deni. XXVIII Ititi Bɔko'ba goze. Toro kapi ti 'dɛ'di lobu nime o'bo ze 'deni. Miya 'deni ngi mɛdi mi'di ye karike. Olomake dɛ kpe bine."

XXIX Musa iya te, "Do mɛdi mɔdo 'deni yaga kpa reki tine ti mombi kɔzo 'jaa milende zi Bɔko'ba. Kina ti toro kapi nima ti 'dɛ'di mo koro ngi 'do ni kikali ngi dɔliɔ nime a 'ba Bɔko'ba na. XXX Ne ro ma laka mikali ngi ni kpe ti turu 'bi ga ereke nere Bɔko'ba dɛ gba."

XXXI Kirilewo ni ti mana 'dɛ'di nima irasi ngi mi koto yaga. Romoyi ota mana koyo 'deni tine kirilewo kumoru 'beni 'deni. XXXII Tine tala ni ti deri na komo romoyi lijɛ edi 'benni gba kiyebu.

XXXIII Musa enyi di mi liɔ 'ba bo dɔliɔ yayi bo koto 'deni yaga kpa reki na bo kombi kɔzi bo ngi toro kititi Bɔko'ba. Kina toro kapi tɔnɛ ti 'dɛ'di mo ti toro ma kedɛ ka'di koya ngi wiɔi yaga. XXXIV Tine do bo dɔliɔ kongo toro koya 'deni oto kinza kpe tara tine, lijɛ ebe ko'do lende kenye 'bowu ti turu abo ga lijɛ kogbo doki'di nni. XXXV Doki'di bo ebe kitigo ngi 'bowu go Yisarele bo kope kɔzi bo dɛ di gomo go kari kɔzo lende tɔnɛ Bɔko'ba kiya 'deni mɔlo zi Musa ne.

X

Momi

I Nere Bɔko'ba enyi kilende zi Musa iya te, "Ari zi bo dɔliɔ. Mi'di doki'di nni lijɛ ti turu abo naga nima 'deni keddi 'do mo'do go koto ma naga nime mi longo lijɛ II 'do kiyeti ronɛ 'jaa zi kole 'be ga gbɛ zi kole 'ba kole 'be ga ma, ma nere Bɔko'ba mileme wa zi Ezipeto mo'do go koto ma mi longo lijɛ 'do kikalike ngi ma na ro nere Bɔko'ba."

III Kina Musa ni ti Arona kenyi ngi kari zi bo dɔliɔ kiya te, "Ame na ro lende

ma ɲere Boko'ba 'ba Ebere kiya, 'Ni, ti kɔ'bɔ ɲbɔ kinza tileki rɔyɔ bɛrɔ zɔ nyanya ga? Ola bilaka ma ga kari gɔ lijɛ kumɔtu ma. ^{IV} Ɔɔɔ kota gɔnnɔ di bi tari mɛdɔ moja mɔmɔ kako mɔ dɔliɲɔ 'bɔ nime tilɛndɔ. ^V Ti mɔmɔ kora dɔyayi mɔyɔwɔ kinɛ yayi kinda dɛ. Ti lijɛ kitene kɔsɔ wa ame ga kɔmɔ di kpa 'dɛ'dɔ tɔnɛ ti ɲgɛrɔ ma kunzɔ mɔ nyaka 'be ga 'doyi yaga. ^{VI} Mɔmɔ ti koso lɔ mɔ rɔ 'bɔ ti rɔ 'ba turu 'bɔ naga nime rɔ gɔ rɔ 'ba bilaka 'bɔ ga 'ba Ezipeto pili. Wa ame mɔlo 'bu yɔ ni ti 'bu yɔ lɔbu ga ko'ja dɛ ti ko'ja mɔ kada ma tɔne.' " Kina Musa kɛnyɔ ɲgɔ di ɲgila bɔ dɔliɲɔ yayi kari abo.

^{VII} Ya ma mɔ turu 'ba bɔ dɔliɲɔ mo nima ɛnyɔ kilende zi bo iya te, "Bɔ nima 'dɔ bo kɔ'bɔ togba dɔ bilaka nduwɛ tara ɲbɔ nyanya ga? I'di lijɛ kari tumɔtu ɲere Boko'ba 'bɛnnɔ nima. Dɔyayi 'ba Ezipeto nime kirasi rɔnɔ 'deni ne ikali dɛ gba?"

^{VIII} Kina ko'de Musa ni ti Arona 'bɔwu kileki kako zi bɔ dɔliɲɔ. Na bo kiya zɔnnɔ te, "Ari kumɔtuke ɲere Boko'ba 'be nima." Tine bo ileki kiya te, "I'di mititi ye titi, yɛ ga na kɛdɔ kari?"

^{IX} Musa iya te, "Dɛdɔ dɔlɔ 'doyi ti bɔ bɔyi ze ga ti bulɔbu kpaki ti yɔbi mo ga ti yɔtɔti pili ti yɛrɔ ze ga rɔmɔyɔ 'dɔ dari dɔ'dɔ karama zi ɲere Boko'ba."

^X Bɔ dɔliɲɔ iya te, "Ee, ti mulɔmu ziye ti mɔyɔ Boko'ba, minza mola ye karike ti 'ja 'be ga ti bɔ bɔyi 'be ga. Mikali 'deni ɛddɔ ko'dɔke tɛnyɔ mɔkɔ to'dɔ ya. ^{XI} Ɔɔɔ ko'dɔkɔke, bɔtɔni na ɲge ti kari tumɔtu ɲere Boko'ba."

Lende nime na lijɛ koga Musa ni ti Arona ɲgɔ tɔmo yaga di kɔmɔ bɔ dɔliɲɔ. ^{XII} Kina Boko'ba kiya zi Musa te, "Ombi kɔziyɔ tɔrɔ dɔ dɔyayi 'ba Ezipeto 'dɔ mɔmɔ kokpayi rɔnɔ mɔ dɔyayi 'bɛnnɔ nima 'dɔ kitene kɔsɔ wa ame ga kɔmɔ di kpa 'dɛ'dɔ a ma kunzɔ naga nima me 'doyi yaga."

^{XIII} Musa ombi kɔzi bo yɔ na Boko'ba ki'di lili ma kembe ɲgɔ kebe tome di yɔbi kako mɔ dɔyayi kote kada nima kpaki ti korɔndɔ mo. Mɔ dɔɲbɔ mo tine lili nima o'de mɔmɔ 'deni ɲgɔ rɔ ma kɛnyɛ. ^{XIV} Ako ɲgɔ rɔ dɔtumu ma konzɔ rɔ tɔndɔ koso lɔ mɔ dɔyayi nima. Ame na rɔ dɔtumu 'ba

mɔmɔ ame bɔtɔ ko'ja dɛ mɔlo kina inza ko'ja gbɔ kpe di gɔ ame. ^{XV} Ora dɔ yayi ɲgɔ mɔ kɔtɔ kɔyɔlu kinɛ yayi yaga. Kina lijɛ kitene kɔsɔ wa ame ga kɔmɔ di kpa 'dɛ'dɔ ne ɲgɔ 'doyi yaga kpaki ti dɔngɛrɔ ma kana ni. Kinɛ a mɔtɔ rɔ ma kunzɔ rɔ ma ka'ji te kari kinda dɛ kpe ma kɔtɔ te mɔ dɔyayi 'ba Ezipeto.

^{XVI} Kina bɔ dɔliɲɔ kirɛɲgɛ ɲgɔ welo kidɛki Musa ni ti Arona kiya teyi te, "Mirasi lende 'deni kɛnyɛ zi ɲere Boko'ba 'be gbɔ ziye. ^{XVII} Ne olake ma gɔ lende kɛnyɛ ma ame mɔ kɔtɔ 'bɔwu. Ititike ɲere Boko'ba 'be goma 'dɔ bo kombi goma lɔbu kirɛndɔ nime yaga di dɔma."

^{XVIII} Musa ni ɛnyɔ di ɲgila bɔ dɔliɲɔ yayi na lijɛ kititi Boko'ba. ^{XIX} Kina Boko'ba ki'di lili tɔnɛ ɲgɔ kuyɔ tome 'bato rɔ ma kembe kako di dɔ tɔrɔ. Kina kome mɔmɔ tɔnɛ ga ɲgɔ kote kona koto kari mɔ mini lɔbu kola mɔ dɔyayi 'ba Ezipeto ɲgɔ nati rɔ ma sari kinɛ mɔmɔ ma kɔtɔ te kinda dɛ kpe. ^{XX} Tine Boko'ba i'di dɔki'dɔ bɔ dɔliɲɔ kɔ'bɔ rɔ ma kɛddɔ ko'dɔkɔ dɛ tope kɔzi bo di gɔ Yisarele 'dɔ kari.

Mandɔlu

^{XXI} Kina Boko'ba kilende zi Musa iya te, "Oja kɔziyɔ mɔtɔrɔ 'dɔ mandɔlu kako mɔ dɔyayi 'ba Ezipeto nime rɔ mandɔlu ame komomo te kikali ɲgɔ te."

^{XXII} Musa ombi kɔzi bo tɔrɔ na mandɔlu ma kinza kiya kutu'bɔ dɔyayi 'ba Ezipeto ɲgɔ ɲbɔ tɔ'dɔ mo dɔ mota. ^{XXIII} Bɔtɔ ko'ja kinɛ lɛpɔ ni dɛ ala koja ndiyɔ mbowa kari bi mɔtɔ ɲbɔ tɔ'dɔ mo dɔ mota. Tine bi ame Yisarele kɛdɔ teyi ne le rɔ ma kɔrɔ.

^{XXIV} Kina bɔ dɔliɲɔ kidɛki Musa kilende teyi iya te, "Arike pili ti 'ja 'be ga ti bɔ bɔyi 'be ga tumɔtu Boko'ba. Tine yɛrɔ 'be ga pili rɔ gɔmo olake kileke bine."

^{XXV} Musa ileki dɔmo iya te, "Ola ze dogba yɛrɔ tize gɔ dari dɔɲma rɔ akumu zi Boko'ba ze. ^{XXVI} Yɛrɔ ze ga pili rɔ gɔmo kari tize ma kɔtɔ mɔtɔ kileke dɛ bine. Rɔmɔyɔ mɔtɔ mo ga na dɛdɔ dari dumɔtu ɲere Boko'ba ze tɔmo. Tine ɔɔɔ dari dɔmɔ 'deni yayi tine, na 'jaa dɛdɔ dikali ma yala ga na gɔ dumɔtu ɲere Boko'ba tɔmo."

^{XXVII} Tine Boko'ba i'di dɔki'dɔ bɔ dɔliɲɔ ɲgɔ kɔ'bɔ rɔ ma kɛddɔ ko'dɔkɔ dɛ tola Yisarele kari. ^{XXVIII} Bo ɛnyɔ kiya zi Musa

te, “Ɛnyī yaga di kɔmɔ ma bine. Kinē yī nima kinza ki'di mo'ja dē kpe kɔmɔ ma. Mī kada mo tɔ nima kēddi ko'ja kɔmɔ ma tölē 'bī na 'deni.”

^{XXIX} Musa iya te, “Ngī kɔzɔ lende kiya 'bī, minza mako kpe kōmōyī bine.”

XI

Rɔ Kileŋo 'Ba Yisarele

^I Nere Boko'ba iya 'deni zi Musa te, “Mēdi moja gomɔ nge mī kɔtɔ nati dɔ bɔ dɔliŋɔ 'ba Ezipeto nima lijē ti bilaka abo ga. Di pötö mo na ti bo kola ye ngī karike. Bo ti koga ye yaga di bine nburu mī kɔtɔ. ^{II} Ari kiya zi Yisarele, bɔtɔni mo ga kpaki ti 'ja kokpasi wa ma kileŋo di mī sītēri ni ti yamo ma kōbököbö naga di zi pəri 'bēnni ga.”

^{III} Boko'ba i'di dōki'di Ezipeto pili ngī rɔ ma koŋmi rɔ Yisarele. Turu 'ba Ezipeto ti bilaka ma sari mo ga pili oŋgɔ Musa ngī rɔ a löbu.

^{IV} Kina Musa kiya zi bɔ dɔliŋɔ te, “Ame na rɔ lende kiya 'ba nere Boko'ba, bo iya te, ‘Mī zana korɔndɔ 'deni ti milaki kote mī Ezipeto toko. ^V Kole dɔndende pili ma mī Ezipeto ti kölē yaga kisaki di dɔ kole dɔndende 'bī 'ba bɔ dɔliŋɔ ame 'dɔ kinda'ba kitī 'ba bɔ dɔliŋɔ ne n̄bö kōmō dɔ kole dɔndende 'ba atoli bɔ lisa ame kēdi kuwu ndöwu 'bēni ti kōzini ne gbī ti dɔndende kole 'ba yēri ni pili. ^{VI} Birɔ ti kuwu ma kinza kiya ti kogba mī Ezipeto, kuwu ame kinza te mɔlo di bi tisaki mo kina mɔtɔ kinza kpe gbī te ne. ^{VII} Tine ma mī löŋgö Yisarele bī pele inza kugbö ala lijē ti yēri 'bēnni ga kudu. Kina ti kikalike ngī omba ma nere Boko'ba mo'do geli löbu 'deni mī löŋgö Ezipeto di rɔ Yisarele.’ ”

^{VIII} Musa ileki gbī kiya te, “Turu 'be naga nima pili ti kako kolɔdɔ bēri kɔmɔ ma kiya te, ‘Arike ti bɔtɔ 'bī ame pili kōsö göyī ne.’ Kina ti mēnyī mari ngī.”

Lende nima ata 'deni ngī dōki'di Musa sowa na bo kēnyī ngī di yayi kari abo. ^{IX} Boko'ba iya 'deni mɔlo zi Musa te, “Bɔ dɔliŋɔ nima ti kō'bö tilagi lende 'bī tara 'dɔ mo'do gɔ kɔtɔ ma mī konzi mī dɔyayi 'ba Ezipeto.”

^X Musa ni ti Arona o'do gɔ kɔtɔ naga nime pili kɔmɔ bɔ dɔliŋɔ, tine Boko'ba i'di dōki'di bo kō'bö rɔ ma kēddi. Bo o'dokɔ dē tope kōzi bo di gɔ Yisarele kola kari yaga di mī dɔyayi abo.

XII

Pasaka

^I Boko'ba ose zi Musa ni ti Arona di Ezipeto yayi iya te, ^{II} “Nyepe nime na 'dɔ kēdi rɔ nyepe ma dɔndende mī kɔmɔ kɔzɔ ziye. ^{III} Ari kiyake ndose nime zi Yisarele pili. Mī tō'dö dɔ 'butē 'ba nyepe nime nī mɔtɔ ogba kamölö 'bɔ'bi ala banya ziye dɔ kulumutu 'bī. ^{IV} Ne ɔdɔ kiya te konzike dē di kpa kulumutu 'be ɔdɔ'bɔke rɔye ti ya ma ngɔsi ngila ye naga nima. Ame ɔdɔ koŋgɔke dɔ 'bö mo koriya 'deni laka ziye 'dɔ konyoke yēri nima pili kɔ'bo ye ne. ^V Yēri ma 'dɔ koŋgɔke mo ga rɔ ma kɔmɔ kɔzɔ mo 'deni kɔtɔ naga rɔmo piyɔpiyɔ kinza a mɔtɔ rɔmo. Tine 'dɔ kēdi nge rɔ banya ti kamölö. ^{VI} Oŋgɔke gomo laka n̄bö kōmō mī tō'dö dɔ 'butē dɔmosowɔ mo. Kina gɔ Yisarele pili kumu ɔdɔ kada kōsö 'deni kpaki bēri nima. ^{VII} Tine gɔ lijē kogba roma mo kosa gɔ kpadöri ti lē'bērē 'bēnni ga ame lijē kēdi konyo yida nima yimo ne.

^{VIII} Mī korɔndɔ mo nima lijē konyo yida nima rɔ ma kilanma ti akanɔga gomo ti mangolɔ'bo ame kinza lanɔa gomo ne. ^{IX} Kinza bɔtɔ mɔtɔ konyo yida nima dē rɔ ma kīdīdi ala ku'di rɔ tu'di ti tɔlɔ gomo. Tine oŋma nge rɔ toŋma dɔ pa'do, dɔmo ga ti kolɔŋbɔ mo ga pili ti a 'ba yimo koŋma rɔ toŋma. ^X Kinza kola kɔsɔ mo dē bi kēzē dɔmo. ɔdɔ kɔsɔ mo kola gba omɔ pa'do dɔmo kilanma kulötö yaga. ^{XI} ɔdɔ kēddi konyoke 'deni nima mɔtɔ nī ti bɔŋgɔ 'bī ga ndö röyī kusu a ndiyī ga 'deni pəri 'bī kōziyī. Kina 'dɔ konyoke welowelo. Karama ma kīdēki rɔ Pasaka 'ba toro ma, ma nere Boko'ba timo na.

^{XII} Mī korɔndɔ kɔtɔ mo nima mēdi milaki kebe mī Ezipeto pili tupö kole dɔndende 'bēnni ga ti 'ba bilaka lesi kpaki ti 'ba yēri mo ga. Kina ti modɔ karama dɔ akoro 'bēnni 'ba Ezipeto naga nima pili rɔ gomo. Ma na rɔ nere Boko'ba. ^{XIII} Roma nima na ti kēdi rɔ akileme zö

tikali rō 'be ga timo. Ɖɔɔ mo'ja roma yɔ na ti miteli ngi nduwē dɔgba. Gomo kēnyē nime mēdi modɔ dɔ Ezipeto ne inza kosa rɔye.

XIV Ame na ti kēdi rɔ kada ma löbu ziye toro mo nduwē kala gɔ kole 'be ga ma kɔwɔ yayi ko'dɔke karama mo nduwē rɔ nburunburu zö ma n̄ere Boko'ba. **XV** Mi tö'dö dɔ modomoriyö nima onyoke n̄ge rɔ maᅅgolo'bo ame kinza lan̄ga gomo ne. Mi dɔndende 'ba kada mo nima otɔtɔke lan̄ga pili yaga di mi rō 'be ga. Boto ame konyo a ma ti lan̄ga gomo mi tö'dö dɔ modomoriyö nime koga yaga di mi löngö Yisarele bo kēdi rɔ bo löwö. **XVI** Mi dɔndende 'ba kada mo nima akoke pili mi mötu ma löbu kina gb̄i mi tö'dö dɔ modomoriyö mo. Mi kada dɔ riyö naga nime kinza ko'dɔke a mɔtɔ rɔ ndɔbo dē, tine n̄ge rɔ ndɔbo 'ba akonyo 'ba kpeye.

XVII O'dɔke karama nime kēdi konyo maᅅgolo'bo mo kinza lan̄ga gomo ne nduwē römöȳi bo na rɔ kada ame moja dɔ kupö ye yaga di mi Ezipeto yimo. O'dɔke karama nime nduwē kala zi dɔ kupö ye ga ma kɔwɔ yayi n̄bö rɔ nburunburu. **XVIII** Mi dɔndende 'ba nyepe mo nima onyoke n̄ge rɔ maᅅgolo'bo ma kinza lan̄ga gomo, kisasi di mi tö'dö dɔ 'butē dɔmosowɔ n̄bö kömö mi tö'dö dɔ 'butē riyö dɔkɔtɔ mo. **XIX** Dɔ modomoriyö nime pili a mɔtɔ rɔ lan̄ga kudö dē mi rō 'be ga. Boto mɔtɔ ame konyo a ma ti lan̄ga gomo di miye ala rɔ bo loma 'be koga ngi yaga di mi kupö Yisarele n̄buru rɔ bo löwö. **XX** Ɖɔɔ kēddi koloma pele n̄bö rɔ ma kɔwɔ bitɔ tɔ ne, a ma ti lan̄ga gomo kinza konyo dē."

Karama 'Ba Pasaka

XXI Kina Musa kotɔtɔ dɔ löbu 'ba Yisarele ngi pili kiya teyi te, "Ni mɔtɔ ari kon̄gɔ kole yēri ziye kpa kulumutu 'bi 'dɔ kumuke karama 'ba Pasaka. **XXII** O'dɔ roma mo mi lebe. Ogba kuyu kusu yimo 'dɔ kosa roma nima kpadöri 'bi ti rɔ lē'bērē mo ga. Kina kinza boto mɔtɔ kɔdɔ dē yaga mi korɔndɔ mo nima n̄bö bi kēzē titi. **XXIII** Römöȳi ɔdɔ n̄ere Boko'ba kēdi kozi tupö kole dɔndende 'ba Ezipeto, bo ko'ja roma kpadöri 'be ga yɔ na bo ti kiteli

ngi dɔgba. Bo inza ki'di malayika 'ba tölē nima kpe kɔdɔ rō 'be ga kupö ye.

XXIV Kö'du ki'di nime ziye toro mo nduwē kala gɔ kupö ye ga rɔ nburunburu. **XXV** Kina ɔdɔ kiya te kari kömöke 'deni mi dɔyayi ame bo Boko'ba kulömu ti'di mo ziye ne, o'dɔke lende koro nime. **XXVI** Kina ɔdɔ kole 'be ga kititi ye kiya te, 'Lende 'ba wa'di na?' **XXVII** iyētike zinn̄i te, 'Lende 'ba toro n̄ere Boko'ba na. Römöȳi mi kada nima bo kote dɔ kole dɔndende 'ba Ezipeto ne bo onye ze kiteli di dɔze.' "

Kina Yisarele naga nima kolɔdɔ ngi bēri kilēlu Boko'ba. **XXVIII** Kina lijē kari ko'dɔ wa nima Boko'ba kose zi Musa ni ti Arona ne ngi.

Tölē 'Ba Kole Dɔndende

XXIX Mi zana korɔndɔ mo nima na Boko'ba kote dɔ kole dɔndende 'ba Ezipeto ngi pili yaga kisasi di dɔ kole 'ba bo dɔlin̄ɔ ame mo ngi ko gɔ na kinda'ba kit̄i di pötö 'bu bo ne n̄bö kömö dɔ kole 'ba ya ma kudödu 'deni ku'du mi maboso naga ti kole 'ba yēri 'bēnn̄i ga pili. **XXX** Kina bo dɔlin̄ɔ ni ti turu abo ga ti bilaka 'ba mi Ezipeto pili kindin̄i ngi mi korɔndɔ mo nima kuwu kudu ngi kogba mi Ezipeto pili. Römöȳi lin̄ɔ ma kɔtɔ te ileke dē kinza töku teyi.

XXXI Mi korɔndɔ mo nima na bo dɔlin̄ɔ kidēki Musa ni ti Arona ngi kilende teyi iya te, "Enȳi ti Yisarele 'bi naga nima yaga di mi dɔyayi ma nime kari kumötuke Boko'ba 'be nima kɔzɔ ame kiteri ne. **XXXII** Ogbake yēri 'be ga pili tiye karike timo. Tine ititi Boko'ba ko'dɔ yēȳi zö."

XXXIII Ezipeto ututu ngi kpa bic̄i ya naga nima 'dɔ kēnȳi welo kɔdɔ yaga di mi dɔyayi 'bēnn̄i. Lijē iya te, "Arike, kinza dölē kote."

XXXIV Kina Yisarele ngi göligöli, mɔtɔ otopē lagini 'bi ame kɔdɔ lan̄ga dē gba gomo ne ngi mi kole sele kudödu mi bon̄gɔ kukölö dɔkɔnyo ȳi. **XXXV** Yisarele o'dɔ 'deni kɔzɔ ma tönē Musa kiya zinn̄i ne kidēki yamo ma köbököbö ti sitēri ni ti bon̄gɔ di zi Ezipeto naga nima. **XXXVI** Boko'ba i'di mi bilaka naga nima ngi kēdi rɔ ma kon̄mi rɔ Yisarele. Kina ki'di wa ame ga lijē kidēki ne ngi pili zinn̄i. A

nime na 'dɔ ki'di Yisarele kombi wa 'ba mɔri 'ba mi dɔyayi 'ba Ezipeto ŋgɔ kari timo ne.

Tɛnyɔ 'Ba Yisarele

XXXVII Yisarele ɛnyɔ ŋgɔ dɔmo ti ndinni di Ramese tari Sukɔta. Bɔtɔni 'beri rɔ dɔnni ɛdi kɔzɔ kuluku kpa mota bi sowo kɔɔɔ dɔmo kuluku kpa riyɔ bi 'butɛ sowo (600,000) kola 'ja ni ma ti kole titi kitɛtɛ dɛ yimo. XXXVIII Bilaka ma konzi mɔtɔ ga ame kinza rɔ kupɔ Yisarele ne ti yɛri ma konzi kɔzɔ ɔtɔ ɔlɔ ŋgɔ kɔtɔ tinni. XXXIX Lagini kinza laŋga gɔmo tɔnɛ ga na lijɛ koloma rɔ to'bo mo rɔ mangolɔ'bo rɔmɔyɔ toga lijɛ di Ezipeto yayi nima ɔmɔ ŋgɔ tugu'du kinza ma lijɛ kileŋo rɔnni togba akonyo ma laka zinni.

XL Loma 'ba Yisarele mi Ezipeto yayi nima ŋbɔ kɔmɔ kɔɔ kuluku modɔɔmota kɔɔɔ dɔmo 'butɛ mota (430). XLI Di pɔtɔ kɔmɔ kɔɔ nime kote rɔni 'deni mi kada mo nima na bilaka 'ba Bɔko'ba kɛnyɔ ŋgɔ dɔmo di Ezipeto rɔ dɔtumu gɔ kpa gɔli mo ga. XLII Korɔndɔ nima na rɔ ame Bɔko'ba koda lijɛ yimo koja yaga di Ezipeto. Kina kulɔmu korɔndɔ nima ŋgɔ ŋburu zi Yisarele rɔ korɔndɔ 'ba bi koda.

Kɔ'du Ki'di 'Ba Pasaka

XLIII Nere Bɔko'ba iya zi Musa ni ti Arona te, "Kɔ'du ki'di 'ba karama 'ba Pasaka nime na kɔzɔ a nime te. Bilaka ame ga rɔ bo lɔwɔ ne konyo akonyo mo dɛ. XLIV Tine atɔli ame ga ɔɔɔ kpe na kugɔke e'be 'deni ne ti konyo ɔɔɔ kilele bo 'deni. XLV Bilaka ame kako rɔ ŋba ala mi ndɔbo ne konyo dɛ.

XLVI Akonyo mo konyo aa mi rɔ mo ame ku'di yimo ne kombi dɛ kari timo yaga bi mɔtɔ. Yida mo tɔ nima kinza kodowe mi kilinba mo ma kɔtɔ te dɛ. XLVII Kupɔ Yisarele pili rɔ gɔmo ko'dɔ karama nime. XLVIII Tine bilaka ame kilele dɛ gba ne konyo akonyo mo dɛ. ɔɔɔ bo lɔwɔ ma koloma 'deni mi lɔngɔ ye naga nima kiteri to'dɔ karama nime, ileleke bɔtɔni mo ga titi dɔgba yaga gɔ lijɛ kɛdi yaga rɔ kupɔ Yisarele gɔ lijɛ kako ti tonyo karama 'ba Pasaka. XLIX Lende nime ziye kupɔ Yisarele kpaki ti bo lɔwɔ ma koloma 'deni mi lɔngɔ ye naga."

L Yisarele pili rɔ gɔmo uwɔ dɔ lende ame ga pili Bɔko'ba kose zi Musa ni ti Arona ne ŋgɔ koro ko'dɔ ko tara. LI Mi kada nima na Bɔko'ba ko'de Yisarele ŋgɔ yaga di mi Ezipeto rɔ dɔtumu gɔ kpa gɔli mo ga.

XIII

Kole Bɔtɔni Ma Rɔ Dɔndende

I Nere Bɔko'ba iya zi Musa te, II "Kole dɔndende ame ga rɔ bɔtɔni ne pili kulɔmu zɔ. Kole dɔ tapi 'ba Yisarele pili ama ga na, di mi bilaka lesi kpaki ti yɛri mo ga."

III Kina Musa kilende zi bilaka 'ba Yisarele iya te, "Kada 'ba tɔɔ di mi Ezipeto di mi loma rɔ atɔli nime ziye ti'di mo kɛdi ŋburu dɔye. Rɔmɔyɔ Bɔko'ba na koja ye di yimo ti tigɔ dɔ kiteli abo. Wa ame ti laŋga gɔmo ne kinza konyoke dɛ mi kada mo nima. IV Tɔne mi nyepe ma dɔgba nime kidɛki mɔyɔ mo rɔ Abibi ne tɛnyɔ 'be na 'deni. V Bɔko'ba ti koto ye mi yayi 'ba Kanana ni ti Ete ti Amora ti Iwa ti Yebusa yayi ma tɔnɛ bo kulɔmu 'deni mɔlo ti'di mo zi 'bu ye lɔbu ga 'dɔ ti'di mo ziye ne, yayi ma laka ame tagi ni ti wi sa kambidi teyi kɔzɔ sɛgɛ ne. ɔɔɔ bo koto ye 'deni yayi ziye to'dɔ karama nime mi nyepe mo nima. VI Mi tɔ'dɔ dɔ modɔmoriyɔ mo naga nima onyoke ŋge rɔ mangolɔ'bo ame kinza laŋga gɔmo ne. Mi kada ame mo 'deni rɔ dɔ modɔmoriyɔ mo na 'dɔ ko'dɔke karama mo zi Bɔko'ba. VII Mi tɔ'dɔ dɔ modɔmoriyɔ mo nima onyoke ŋge rɔ wa ma sari kinza laŋga gɔmo naga. Wa ame ga ti laŋga gɔmo ne kinɛ mo kinda dɛ mi rɔ 'be ga ala mi dɔyayi 'be. VIII Mi kada mo nima iyake zi kole 'be ga te, 'Mo'dɔ a nime te gɔ wa ma ŋere Bɔko'ba ko'dɔ zɔ gɔ tɔɔ ma yaga di mi Ezipeto.' IX Lende koro nime i'dike kɛdi dɔye kɔzɔ mbero ame kore dɔyɔ ala kɔziyi kɔ'bo kinza kɔlu dɛ ne tara. 'Dɔ kɔ'du ki'di abo kɔ'bo ŋburu dɔ kpeye. Rɔmɔyɔ ŋere Bɔko'ba na koja ye yaga di mi Ezipeto ti tigɔ dɔ kiteli abo. X Karama nime ziye nduwɛ to'dɔ mo rɔ kɔmɔ kɔɔ mi kada mo ame Bɔko'ba koza 'deni.

XI Di pɔtɔ ma Bɔko'ba ko'de ye 'deni mi dɔyayi 'ba Kanana ki'di ziye kɔzɔ ame bo

kulömu 'deni ziye ti 'bu ye löbu ga ne, XII ziye ti'di kole dɔ tapi pili ame ga rɔ bɔtɔni ne zi bo. Dɔ tapi 'ba yëri 'be ga ame ga rɔ bɔtɔni ne gbɪ pili rɔ abo 'ba Bɔko'ba. XIII Dɔ tapi 'ba akaca ziyi tutë gɔmo ti kole kamölö. Ne ɔdɔ kutë gɔmo dë upö yaga. Kole ma dɔndende 'be ga gbɪ tara tutë gɔmo rɔ tutë.

XIV Tine kɔwɔ kada mɔtɔ yayi ɔdɔ kole 'be ga kititi ye, kiya te, 'Wa'di mo ga na tara?' Iyake te, 'Nere Bɔko'ba na ko'de ze dɔdɔ yaga di mi Ezipeto ti tigo dɔ kiteli abo di mi loma rɔ atɔli. XV Mi kada nima bɔ dɔliɲɔ 'ba Ezipeto kota gɔze tégë kinza dari dë ne na nere Bɔko'ba kupö kole dɔndende ngi 'doyi yaga di mi Ezipeto, 'ba bilaka lesi kpaki ti 'ba yëri mo ga. Gɔ kö'du mo na me 'dɔ ki'di dëdi dumu kole dɔndende 'ba wa pili zi bo nere Bɔko'ba rɔ roma ne. Tine ma rɔ bilaka lesi mo ga dutë gɔmo yaga.'

XVI Kina 'dɔ kö'bö kɔzɔ mbero köziye ala kpa dɔye naga tara ame lende mo kudölu dë ne, Bɔko'ba na koja ze yaga di mi Ezipeto ti tigo dɔ kiteli abo."

Pɔli Pa'do

XVII Mi kada mo nima bɔ dɔliɲɔ 'ba Ezipeto kope közi bo di gɔ Yisarele kola kari ne, Bɔko'ba oto lijë dë kudö kebe gɔ kɔri ma ngɔsi ame kebe mi dɔyayi 'ba Pilisitiya ne. Römöyɪ Bɔko'ba iya te, "ɔdɔ ya naga nime kari kɔngɔ ya kënyë 'deni tinni lijë ti kënyë kebe 'böwu kuyi dönni kileki Ezipeto."

XVIII Kina Bɔko'ba koto lijë ngi koga tinni za te rɔ mi mökö kari kpa Yöpö Kasi. Yisarele mi tēnyī 'bēnni di Ezipeto lijë ndö ti jama 'ba közinni ga.

XIX Musa i'di kombi kilinba Yesepa teyi römöyɪ Yesepa i'di bilaka 'bēnni ga 'deni kulömu rōnni mɔlo gɔ lijë kombi kilinba bo kileki timo. Bo iya zinni te, "Rɔ ma laka nere Bɔko'ba ti kako kokonyi ye. Kina gɔ kombike kilinba ma di mi dɔyayi nime karike timo."

XX Tēnyī 'bēnni di Suköta lijë ari koga taya Etama ngɔsi dɔ kpa mökö. XXI Rɔ mi kada Bɔko'ba ösö dɔgba zinni rɔ pɔli kakpa tokɔkɔ lijë mi lingere nima. Tine ma rɔ mi korɔndɔ bo ösö dɔgba zinni

rɔ pa'do ma kakpa toyi bi zinni. O'do tara zinni römöyɪ gɔ lijë kilingere kote kada kpaki ti korɔndɔ mo gɔmo. XXII Pɔli kakpa rɔ mi kada ti pa'do mo ma rɔ mi korɔndɔ nima oloma ngi nduwë kö'bö nɔburu dɔgba kömōnni.

XIV

Tumu Dɔ Yöpö Kasi

I Kina Bɔko'ba kiya zi Musa te, II "Iya zi Yisarele kileki koga taya ngɔsi ngila Pirota mi löngö Mighedola ni ma ti Yöpö Kasi. Lijë koga taya 'bēnni yayi rɔ ma koriya ti Bala Zepona. III Römöyɪ bɔ dɔliɲɔ 'ba Ezipeto ti komeri kiya te, 'Yisarele tönë ga ëdi kilikö dönni 'deni konyopi rōnni bina yayi lida ukpë kpēnni 'deni.' IV Kina ti mi'di mi bɔ dɔliɲɔ nima këddi bo ki'di koga gɔye. Tine ma na ti mo'do a löbu zi bo ti bɔ ya abo naga nima. Kina ti lijë Ezipeto kikali ngi ma na rɔ nere Bɔko'ba." Kina Yisarele ko'do ngi kɔzɔ a nime te.

V Tine ɔdɔ kari kiya zi bɔ dɔliɲɔ 'ba Ezipeto mo nima kiya te Yisarele irinɔ 'deni tine na lijë ti turu abo ga kuyi meri mɔtɔ ngi. Lijë iya te, "Wa'di ga na me do'dɔke te dolake Yisarele naga nime kari? Yë ga na ti ko'dɔ ndɔbɔ zize?"

VI Kina bo kiyija aribiya 'ba ya ngi ndö bo kogba bɔ ya abo ga ti bo. VII Bo igeli rɔ aribiya ma laka naga kuluku 'butë dɔmoriyö (600) gbɪ ti aribiya mɔtɔ ga 'ba Ezipeto ti bɔ këlu pili dɔmo. VIII Bɔko'ba i'di mi bo këddi kebe toga gɔ Yisarele ko'ja ya naga nima këdi kari ë'bēnni 'deni yaga rɔ dɔ mɔri. IX Bɔ kanya 'ba Ezipeto naga nima ma dɔ aribiya ti ma dɔ kosani gbɪ ti bɔ kanya ma ti ndinni mo ga ari kota gɔ Yisarele ko'ja lijë koga taya 'deni Pirota kɔmɔ Bala Zepona ngɔsi kpa yöpö yayi.

X Tine ɔdɔ bɔ dɔliɲɔ ni kömō 'deni ngɔsi yayi tine na Yisarele ko'ja lijë ngi këdi rɔ tozi gönni. Kina tikere kindɔ'ba Yisarele ngi kebe tudu zi Bɔko'ba. XI Lijë iya zi Musa te, "Dögö na kinza mi dɔyayi 'ba Ezipeto na me ko'de ze tölë yi mökö bine? Gɔ wa'di na ko'do lende nime te zize ko'de ze bine di Ezipeto? XII Diya dë du tönë mɔlo ziyi diya te ola ze do'do ndɔbɔ ka

zi Ezipeto? To'do ndɔɔ zɔnni ti ame 'do dɔlɛ mɔkɔ bine ne, ma yala na laka?"

XIII Musa iya zɔnni te, "Kinza kereke dɛ. Ogbɔke dɔki'di ye. Ti konɔke tɔne ma Bɔko'ba kɛdi kɔmɔ ye. Ezipeto naga nima inza ko'jake kinɛ mo kpe. **XIV** Bɔko'ba na kɛdi ko'do ya tinni gɔye. 'Beye ogbɔke le rɔ dɔki'di ye."

XV Tine na Bɔko'ba kileki zi Musa iya te, "Eddi kudoku zɔ go wa'di? Iya zi Yisarele lijɛ kari nduwɛ dɔgba. **XVI** Ombi pɛri nima kɔziyi ne tɔrɔ koja kari do yɔpɔ nima 'do mini koza mini yaga riyo go Yisarele kumu kebe mi dɔyayi ma kɛlɛ. **XVII** Mɛdi mogbɔ dɔki'di Ezipeto naga nima go lijɛ kozi nduwɛ gɔye. Kina ti mileme tigo 'ba aka'da ma ti bɔ dɔliɔ ni ti bɔ kanya abo naga nima bo kona ti bo ne kpaki ti kosani mo ga. **XVIII** Kina ti lijɛ Ezipeto kikali ngi ma na rɔ nɛre Bɔko'ba ɔdo kiya te mileme tigo ma 'deni ngi zɔnni ti bɔ dɔliɔ 'benni mo kpaki ti aribiya 'ba ya abo naga nima ti worota ma do kosani mo ga."

Yisarele Ti Ezipeto

XIX Kina malayika 'ba Bɔko'ba mo tɔnɛ kɔsɔ dɔgba kɔmɔ Yisarele ne kuyi rɔni ngi kileki kebe gɔnni yi'bowu. Pɔli kakpa mo tɔnɛ dɔgba ne ileki ngi gbi kebe gɔnni **XX** kuruwɔ rɔni mi lɔngɔ lijɛ ti Ezipeto. Mi korɔndo nima pili pɔli nima o'do mandɔlu kapa ma zi Ezipeto tine kiyɔpɔ bi zi Yisarele. Kina ki'di ngi bɔtɔ bɔ ya mɔtɔ kese dɛ ngɔsi rɔnni mi korɔndo nima.

XXI Musa ombi kɔzi bo tɔrɔ do yɔpɔ kina mi korɔndo mo nima na Bɔko'ba ki'di lili ma kembe ngi kɛnyi tome kako di yibi kulɔku mini nima tɔ yaga kola dɔyayi rɔ ma kɛlɛ. **XXII** Mini lɔbu nima oza mini ngi riyo Yisarele kumu kebe dɔyayi sari. Kpa mini kɛdi ngɛni te kapa do gali gbi do dɔri. **XXIII** Ezipeto tɔnɛ ga oga gɔnni ngi nduwɛ. Kina kosani 'ba bɔ dɔliɔ tɔnɛ ga ti aribiya mo ga kpaki ti worota mo ga kɔdo ngi go Yisarele mi zana mini lɔbu nima yayi.

XXIV Mɔlo mi kano bi na Bɔko'ba kuyi kɔmɔ bo ngi do bɔ kanya 'ba Ezipeto naga nima di mi pɔli pa'do tɔnɛ kilikɔ dɔmo yaga. **XXV** Bɔko'ba i'di ndi aribiya

'benni ga kingi'do do yayi tari koloma yaga zɔnni rɔ gomɔ. Ezipeto naga nima iya te, "Dɛnyike yaga di rɔ Yisarele naga nime Bɔko'ba na kɛdi ko'do ya 'deni tize gɔnni."

XXVI Kina Bɔko'ba kiya zi Musa te, "Ombi kɔziyi tɔrɔ 'do mini nima kileki kutu'bo rɔni do Ezipeto naga nima ti aribiya 'benni ga kpaki ti worota 'ba do kosani mo naga nima."

XXVII Kina Musa kombi kɔzi bo ngi tɔrɔ do mini nima. Kina ko'ja bi kɛzɛ 'deni yaga nima na mini kileki ngi pi'di bi 'benni ma mɔlo. Ezipeto tɔnɛ ga 'deni ngi nziki do mini nɛre Bɔko'ba ona lijɛ 'deni pili go mini lɔbu nima. **XXVIII** Mini ɔlo ngi ko'boli do aribiya 'benni tɔnɛ ga kpaki ti worota mo ga. Ezipeto naga nima kozi go Yisarele nɔbɔ mi zana mini yayi ne ma kɔtɔ mɔtɔ mo te ɔmɔ dɛ. **XXIX** Tine Yisarele umu ma 'benni le kebe mi dɔyayi sari ko'ja mini kɛdi ngɛni do gali nni gbi kapa do dɔri.

XXX Mi kada nima na nɛre Bɔko'ba kɔmɔ Yisarele ngi di zi Ezipeto lijɛ ko'ja ti kɔmɔnni te, ma Ezipeto kɔlɛ ngi kote dɔnni mi mini kiyɔkɔ 'jaa kebe kpa gɔtɔ. **XXXI** Kina ɔdo Yisarele ko'ja tigo lɔbu nima nɛre Bɔko'ba ko'do zi Ezipeto ne 'deni tara tine, lijɛ pili ngi rɔ ma kere Bɔko'ba ki'di dɔnni gomo gbi ti Musa bɔ laja abo.

XV

Ngala 'Ba Musa

I Kina Musa ni ti Yisarele pili koloma ngi rɔ toba ngala nime zi nɛre Bɔko'ba, kiya te,

"Ti moba ngala zi Bɔko'ba go aka'da ti tigo do kiteli abo.

Kosani ni ti bɔ dɔmo ga bo ululu 'deni mi mini lɔbu.

II Bɔko'ba na rɔ tigo ma gbi rɔ ngala zɔ.

Bo ako 'deni bo kɔmɔ ma. Bo na rɔ nɛre Bɔko'ba ma.

Kina ti milɛlu bo.

Nɛre Bɔko'ba 'ba 'bu ma ti moba rɔ lɔbu do kiteli abo.

III Bɔko'ba na rɔ bɔ ya.

Mɔyi bo na rɔ nɛre Bɔko'ba.

IV Bo ululu aribiya 'ba bɔ dɔliɔ 'deni ti bɔ kanya mo ga go mini lɔbu.

- Bo kɛlu ma lakalaka mo ga ari 'deni
ngi pili go mini.
- ^V Mini kalo nima indiyɔ dɔnni 'deni.
Lijɛ ɔnzɔ ngi bici mini bɛri kɔzɔ
kulugbi dɔku.
- ^{VI} Yɔ, nɛrɛ Bɔko'ba, dɔri yi embe sowa.
Dɔri yi iyeyi mi bo ko'dɔ ya tiyi ga ngi
kɔtɔkɔtɔ.
- ^{VII} Ti tigɔ dɔ kiteli 'bi na kitinji bo nɔbɔri 'bi
ga 'deni bɛri.
Okpekpe kpa ya 'bi 'deni rɔnni kɔbɔ
konma lijɛ yaga kɔzɔ wuyɔ.
- ^{VIII} Tawo 'bi i'di mini lɔbu ngi kɔrɔ kulu
dɔni bi kɔtɔ kɔzɔ tɛli.
Mi zana mini ma kalo kulɔwɔ tɔnɛ
ileki ngi kɛlɛ yaga.
- ^{IX} Kuruku bo ya ze naga nima ɔgɔ iya te,
'Dɛdi dɔga gɔnni dɔta kpɛnni.
Ti doza mi a 'ba mɔri 'bɛnni ga dogba
kɔzɔ ma do'dɔkɔ togba mo.
Ti dɔtɔ mbele ze ga dɔtɔtɔ ɛ'bɛnni ga
'doyi.'
- ^X Ne ɔngɔ Bɔko'ba, tawo 'bi ma mi kɔtɔ
le te na kona Ezipeto ngi go mini
lɔbu.
Lijɛ ɔnzɔ ngi kɔzɔ yamo mi mini
lɔbu.
- ^{XI} Bɔko'ba ma yala na kɛdi kɔzɔ ni nɛrɛ
Bɔko'ba? Ni ma koro rɔ mbɛmbɛ
nime.
Yɛ na ti kɔ'bo to'dɔ go kɔtɔ kɔzɔ 'bɛyi?
- ^{XII} Ombi kɔziyi tɔrɔ
na yayi kindiyɔ bo ya ze ga ngi.
- ^{XIII} Ti akɔ'ɔ 'bi ame lipo mi kɔtɔ ne ti
kokɔkɔ bilaka ame ga kutɛ gɔmo ne
ngi.
Ti kogbo lijɛ ngi ti tigɔ 'bi koto lijɛ mi
dɔyayi ma laka 'bi.
- ^{XIV} Laki ti kuwɔ kina ti rɔnni kilɛ'di ngi
tikere kinda'ba Pilisitiya ngi.
- ^{XV} Nɛrɛ 'ba Edome ti kɛdi dɔ tikere.
Rɔ kilɛ'di ti kinda'ba nɛrɛ 'ba
Mowaba.
Bilaka ame ga rɔ Kanana mo ga ne ti
kolɔkpɔ ngi yaga.
- ^{XVI} Tikere ni ti rɔ kilɛ'di ti kinda'ba
lijɛ ngi.
Ti tigɔ 'bi lijɛ ti kɔrɔ ngi te kɔzɔ dɔku nɔbɔ
bilaka 'bi ga kiteli,
nɔbɔ bilaka 'bi ga ame kutɛ gɔmo 'deni
ne kiteli lijɛ.
- ^{XVII} Kina ti ko'de lijɛ bilaka 'bi ga kako

koloma dɔ dɔku koro 'bi,
go bi ame ni na kilɛnɔ 'deni rɔ bi 'ba loma
'bi ne.
Bi 'ba mɔtu mo kɔziyi na kilɛnɔ.

^{XVIII} Rɔ lɔbu 'bi 'ba nɛrɛ Bɔko'ba ti kɔ'bo
rɔ nɔburunburu."

Ngala 'Ba Miriyama

^{XIX} Mi kada nima ko'ja kosani 'ba
Ezipeto ti aribiya mo ga kɔdɔ 'deni mi
zana mini lɔbu yɔ na Bɔko'ba ki'di mini
lɔbu kileki ngi ko'boli dɔnni. Tine
Yisarele umu 'bɛnni 'deni kari kebe mi
dɔyayi ma kɛlɛ. ^{XX} Kina Miriyama bo
kumɛ lende 'ba Bɔko'ba lɛmi 'ba Arona
ni kogba kaliseye ngi 'ja mɔtɔ ga kulɔli
gɔni toba ngala tomba kaliseye tusi mo.

^{XXI} Loko oba iya te,
"Oba ngala zi Bɔko'ba go aka'da ti tigɔ dɔ
kiteli abo.
Kosani ni ti bo dɔmo ga bo ululu 'deni
mi mini lɔbu."

Mini Kata

^{XXII} Kina Musa kokɔkɔ Yisarele ngi di
kpa Yɔpɔ Kasi yayi lijɛ kari mi mɔkɔ 'ba
Surɔ. Lijɛ ilingere nɔbɔ kada dɔ mota
ko'ja a mɔtɔ rɔ mini dɛ. ^{XXIII} Lijɛ ari kɔmɔ
Mara, tine mini mo rɔ ma kata bɔtɔ kɔ'bo
tuwɛ mo dɛ. Go kɔ'du mo na ma 'dɔ ki'di
kidɛki mɔyi mo rɔ Mara ne ama kiya te
"Ata". ^{XXIV} Kina bilaka naga nima kebe
ngi tilende rɔ Musa, iya te, "Wa'di na go
duwɛ?"

^{XXV} Musa udu zi Bɔko'ba na Bɔko'ba
kileme ngɛri mɔtɔ ngi zi bo. Bo ogba
ngɛri tɔnɛ ku'du mi mini nima na kɛyi
ngi yaga.

Kina Bɔko'ba ki'di kɔ'du ki'di ngi zi
Yisarele toloma gɔmo, bo kiyɔzɔ lijɛ gbɛ di
yayi. ^{XXVI} Nɛrɛ Bɔko'ba ose zinni te, "ɔdɔ
kuwɔke dɔma laka ma nɛrɛ Bɔko'ba 'be
koroke kɔ'du ki'di ma ame ga mose ziye
ne pili a mɔtɔ rɔ rɔkɔ'ɔ ma tɔnɛ ga mo'de
dɔ Ezipeto ne minza modɔ dɔye. Rɔmɔyi
ma na rɔ Bɔko'ba bo yeyi 'ba yida rɔye."

^{XXVII} Di yayi na lijɛ kɛnyi kari Elima
bi ma ti daa teyi 'butɛ dɔmoriyɔ ngɛri
mbere kuluku kɔtɔ kɔdɔ dɔmo 'butɛ riyo
kɔrɔ kpamo yayi. Kina lijɛ koga taya
'bɛnni ngi yayi ngɔsi kpa mini nima.

XVI

Mani

I Mĩ tɔ'dɔ dɔ 'butɛ dɔɔmu 'ba nyepɛ ma mĩ riyɔ di pɔtɔ tɔɔɔ 'ba dɔtumu 'ba Yisarele naga nima yaga di mĩ Ezipeto na lijɛ kɛnyĩ ngĩ pili dɔmo di Elima yayi kari mĩ mɔkɔ 'ba Sini mĩ lɔngɔ Elima ni ma ti Sinayi. II Di yĩ mɔkɔ 'deni yayi na bilaka naga nima pili kebe ga tilende rɔ Musa ni ma ti Arona. III Lijɛ iya te, "Ma kɛddĩ kolake ze ra dɔlɛ eze di kpa kɔzi Bɔko'ba mĩ Ezipeto dɛne ɛdĩ kele sowa. Doloma ngɔsi te dɔngila kete 'ba yida donyo akonyo ame ga pili do'dɔkɔ ne. Ne kpe ari kugbɛ'duke gɔze ko'deke ze mĩ mɔkɔ bine zi 'bɔ tote dɔze."

IV Kina Bɔko'ba kiya zi Musa te, "Ti mi'di maɔgɔlɔ'bo ka'di kako ziye di mĩtɔrɔ. Kina 'dɔ bilaka pili kɔɔɔ kari kutɔ'du akonyo 'ba mĩ kada dɔ kɔtɔ nima nge zĩnnĩ. Ti miyɔɔɔ lijɛ kɔɔɔ a nime te gɔ moɔgɔ ɔɔɔ lijɛ ti kuwɔ dɔma na ngĩ ya. V Mĩ tɔ'dɔ dɔ modɔɔkɔtɔ lijɛ ti kutɔ'du kebe ma mĩ kada ma laki naga nima pili nɔbɔ mĩ riyɔ."

VI Kina Musa ni ti Arona kari kiya ngĩ zi Yisarele pili iya te, "Ti dɔkɔpiyari ti kikalike ngĩ nɛre Bɔko'ba na ko'de ye di Ezipeto. VII Mĩ dɔngɔɔɔ dayi ti ko'jake tigo 'ba Bɔko'ba ngĩ rɔmɔyĩ bo uwɔ lende 'be ame kɛddĩ kilendeke rɔ bo ne 'deni. Ze yɛ na 'dɔ kebeke tilende rɔze?"

VIII Musa ileki gbĩ zĩnnĩ iya te, "Ti kikalike ngĩ rɔ ma laka nɛre Bɔko'ba ɛdĩ ki'di yida ziye mĩ dɔkɔpiyari tonyo mo. Kina bo ti ki'di maɔgɔlɔ'bo ziye mĩ dɔngɔ kɔɔɔ ma ko'dɔkɔke. Rɔmɔyĩ bo uwɔ lende 'be ame kɛddĩ kilendeke rɔ bo ne 'deni. Ze yɛ na? Lende 'be nima inza kilendeke rɔze, tine ɛddĩ kilendeke rɔ bo nɛre Bɔko'ba."

IX Kina Musa kiya zi Arona te, "Iya zi Yisarele pili kako kɔmɔ nɛre Bɔko'ba rɔmɔyĩ bo uwɔ lende 'bɛnnĩ ma lijɛ kɛdĩ kilende rɔ bo 'deni."

X Ko'ja Arona kɛdĩ gba rɔ tilende zi Yisarele naga nima na lijɛ kombi kɔmɔnnĩ kari yɔki mɔkɔ te na lijɛ ko'ja bi nzari 'ba rɔ Bɔko'ba ngĩ kiyɔɔ mĩ pɔli 'deni. XI Bɔko'ba iya zi Musa te, XII "Muwɔ lende 'ba Yisarele ma lijɛ kɛdĩ kilende rɔma 'deni. Iya zĩnnĩ, mĩ bi pĩpĩrĩ lijɛ ti konyo

yida. Tine rɔ mĩ dɔngɔɔɔ lijɛ ti kitɛkpɛ ti maɔgɔlɔ'bo. Kina ti lijɛ kikali ngĩ ma na rɔ nɛre Bɔko'ba 'bɛnnĩ."

XIII Mĩ dɔkɔpiyari mo nima na matikpiri kako ngĩ kutu'bɔ taya nɔbuku. Tine mĩ dɔngɔɔɔ mo solɔrɔ na kɔyɔ 'deni ngĩ kuru dɔ taya 'bɛnnĩ nima toko teyi. XIV Kina ɔɔɔ solɔrɔ nima koya 'deni na kola ngĩ rɔ a mɔtɔ kɔɔɔ kulɔtu naga tara kora dɔ yayi 'deni. XV Tine ɔɔɔ lijɛ ko'ja tara lijɛ ebe tititi rɔnnĩ iya te, "Wa'di ga na te?" Rɔmɔyĩ lijɛ ikali dɛ wa'di mo ga na tara.

Kina Musa kiya zĩnnĩ te, "Maɔgɔlɔ'bo mo tɔnɛ nɛre Bɔko'ba ki'di ziye tonyo mo ne na. XVI Lende ma bo kose mo na te, 'Ni bo mɔtɔ utɔ'du kɔ'bo gɔ miyĩ. ɔɔɔ kɛddĩke ndɔ kpa liɔ 'be utɔ'duke gbɛrɛ me rɔ kɔtɔkɔtɔ koriya ti gɔye.' "

XVII Yisarele o'dɔ ngĩ kɔɔɔ ma kiya rɔnnĩ zĩnnĩ nima tara. Mɔtɔ ga utɔ'du nɔbanjĩ tine ya mɔtɔ ga utɔ'du 'bɛnnĩ nge mbowa. XVIII Tine ɔɔɔ kebe 'bɔwu tiyari mo ti gbɛrɛ ni mɔtɔ ame 'bɛyĩ pele mbiri oriya aa ti 'ba bo ame kutɔ'du 'bɛnnĩ nge mbowa ne. Mɔtɔ utɔ'du ngĩ kɔɔɔ a ma miyĩ ko'dɔkɔ. XIX Kina Musa kose gɔmo zĩnnĩ pili iya te, "Kinza nĩ mɔtɔ kikeki kɔɔɔ mo dɛ kɔ'dɔ nɔbɔ koda dɔngɔ."

XX Tine ya mɔtɔ ga uwɔ dɛ ikeki kɔɔɔ mo nɔbɔ koda nɔbɔ. Kina ɔɔɔ bi kɛzɛ nɔbɔ dayi ɔyɔ kuru 'deni kato dɛ kpe kele. Kina dɔki'dĩ Musa kata ngĩ rɔnnĩ kɔɔɔ ɔtɔ.

XXI Rɔ kɔmɔ lɛndɔ lɔbu nime pili, mɔtɔ ari kutɔ'du ɛ'bĩ ngĩ ziyĩ kɔɔɔ ma miyĩ ko'dɔkɔ. Tine ɔɔɔ kada kata 'deni kɔɔɔ ma kileke mɔkɔ naga ebe kara ngĩ yaga. XXII Mĩ tɔ'dɔ dɔ modɔɔkɔtɔ tine na bo kɔtɔ kutɔ'du ngĩ nɔbɔ gbɛrɛ riyɔ ziyĩ. Kina bo dɔnnĩ mo ga kako kiya lende mo zi Musa. XXIII Kina bo kileki zĩnnĩ, iya te, "Lende kiya 'ba nɛre Bɔko'ba na te, 'Tilɛndɔ kada 'ba rɔ kindawo na, kada ma koro rɔ dɔ kiteli zɔ Bɔko'ba. Wa ame ga rɔ 'ba tilɛndɔ ne u'dike mɔlo tɔne. Kɔɔɔ mo ame ga kɛdĩ ne olake koda tilɛndɔ.' "

XXIV Kina lijɛ kola ngĩ kɔ'dɔ koda bi kɛzɛ mɔtɔ kɔɔɔ ame Musa kiya zĩnnĩ ne tara. Tine ato dɛ gbĩ ala kɔyɔ kuru. XXV Mĩ dɔngɔɔɔ mo nima na Musa kiya zĩnnĩ te, "Onyoke ti yaga tɔne rɔmɔyĩ tɔne kada 'ba rɔ kindawo na zi Bɔko'ba inza ko'jake

ɔɔ kpe bəri. **XXVI** Ziye tutö'du mo nge mi tö'dö dɔ modɔɔkɔɔ. Tine mi tö'dö dɔ modɔmoriyö ame rɔ kada 'ba rɔ kindawo ne inza ko'jake ɔɔ."

XXVII Tine pele ya mɔɔ ga ɛnyĩ 'biri mi tö'dö dɔ modɔmoriyö mo nima kari tonɔɔ bi mo. Tine lijë ari ko'ja ɔɔ kinza. **XXVIII** Kina Boko'ba kiya zi Musa te, "Ti kö'böke tilagi kö'du ki'di ma ti ndose ma nɔbɔ nyanya? **XXIX** I'dike kedi dɔye ma Boko'ba moza kada 'ba rɔ kindawo 'deni yaga ziye na ma 'dɔ mi tö'dö dɔ modɔɔkɔɔ mi'di ye kutö'duke akonyo 'ba kada dɔ riyö 'do ne. Mi kada 'ba rɔ kindawo ni mɔɔ ziyi toloma gɔ bi 'bi ma kedi teyi. Bɔɔ kɔɔ dɛ yaga."

XXX Mi tö'dö dɔ modɔmoriyö na bilaka kindawo rɔnni nɔgi.

XXXI Yisarele idëki möyi mangolɔ'bo 'benni nima rɔ mani. Wa anmi nɔgi kɔɔ kɔlu kanmi naga tara tine rɔ ma kindili kɔɔ lembere ma konma ti tagi gomo.

XXXII Musa iya te, "Ame na rɔ ndose 'ba Boko'ba, 'Ogba gbere kɔɔ 'ba mani 'dɔ kikeki zi dɔ kupɔ ye ma di yi'böwu naga nima 'dɔ lijë ko'ja kinë mangolɔ'bo ma, ma Boko'ba moloma ti'di mo ziye di yi mökö mi kada ma mo'de ye di Ezipeto."

XXXIII Kina Musa kilende zi Arona iya te, "Ogba kete kɔɔ gbere 'ba mani yimo 'dɔ kutɛ gɔ bi 'ba tumötu nere Boko'ba 'dɔ kikeki koda dɔ kupɔ ze ga ma di yi'böwu."

XXXIV Kina kɔɔ wa ame Boko'ba kose 'deni zi Musa ne tara, Arona ogba mani nima nɔgi kidëyi kɔɔ sandu koro 'ba kö'du ki'di yayi tikeki mo.

XXXV Yisarele onyo mani nɔbɔ kɔɔ kɔɔ 'butɛ sowɔ nɔbɔ lijë kari kömɔ dɔyayi ma lijë kedi kari koloma teyi mo tönë. Lijë ako ti tonyo mani nɔbɔ lijë kömɔ timo kpa dɔ maga 'ba Kanana. **XXXVI** Gbère 'benni mo naga nima 'butɛ na kedi koso mi lö'di.

XVII

Mini Di Mi Döku

I Kina Yisarele pili kënyi nɔgi dɔmo di mökö 'ba Sini yayi kari nduwë rɔ ma kololɔ kɔɔ ma Boko'ba kose zinni. Lijë ari koga taya Rapidimi, tine mini ari kinza

'böwu bi mo. **II** Kina lijë kebe nɔgi tamo ti Musa iya te, "I'di mini zize duwë."

Musa ileki dɔmo zinni iya te, "Eddi kamoke tö gɔ wa'di? Gɔ wa'di na kedi kiyɔɔke nere Boko'ba te?"

III Tine koda o'dɔ lijë 'deni nɔgi sowa na lijë koloma nɔgi rɔ tamo ti Musa, iya te, "Gɔ wa'di na kari kugbë'du gɔze ko'de ze di Ezipeto 'dɔ dedi dölë 'deni dote dɔze mi mökö te ti boyi titi ze ga kpaki ti yeri ze ga?"

IV Kina Musa kudu zi Boko'ba, iya te, "'Dɔ mo'dɔ tondo zi bilaka naga nime? Lijë 'deni nɔgi ndö 'dɔ tu'du ma ti döku."

V Boko'ba ɛnyĩ kileki dɔmo zi Musa iya te, "Ari dɔgba kɔɔ Yisarele naga nima. Ogba bulöbu 'benni mɔɔ mo ga tiyi. Kina ogba peri 'bi tönë komba dɔ yöpö timo ne tiyi. **VI** Ari. Ti mɔɔ dɔgba ziyi yayi nɔgila döku mɔɔ di Sinayi. Omba yoki mo kina ti mini kɔɔ nɔgi di yimo zi bilaka tuwë mo."

Kina Musa kari ko'dɔ nɔgi kɔɔ a nime te di kɔɔ löbu 'ba Yisarele naga nima pili. **VII** Kina Musa koyi möyi bi nima nɔgi rɔ Masa ame kiya te "Iyɔɔ" gbĩ rɔ Meriba ame kiya te "Lamo" römöyi bi nima na Yisarele kamo ti Musa di teyi kiyɔɔ Boko'ba koloma tititi mo, iya te, "Boko'ba edi nɔgi tize na ala bo inza?"

Ya 'Ba Yisarele Ti Amaleke

VIII Ko'ja Yisarele kedi koloma Rapidimi yayi na Amaleke kalo ya nɔgi dönni.

IX Musa iya zi Yesuwa te, "Ogba bilaka tiyi kari ko'dɔ ya ti Amaleke naga nime tilëndö. Medi mari ma 'bama mɔɔ dɔ döku tɔɔ ti peri tönë Boko'ba kose zö 'dɔ mombi ne."

X Yesuwa o'dɔ nɔgi kɔɔ ma Musa kiya zi bo kari to'dɔ ya ti Amaleke naga nima. Tine Musa ni ti Arona ti Uru ari këki ga ma 'benni tɔɔ dɔ döku. **XI** Odo Musa kombi közi bo tɔɔ na Yisarele ki'di nɔgi ta'da bo ya 'benni Amaleke naga nima. Tine odo bo kileki közi bo bəri na Amaleke naga nima kuyi nɔgi 'böwu gburu tinni 'dɔ ta'da lijë. **XII** Kina odo konyo Musa kidaki 'deni Arona ni ti Uru o'de döku nɔgi ki'di bo koloma dɔmo lijë kɔɔ 'benni nɔgila bo togbo konyo bo kö'bö tɔɔ

ñbö kada kösö. ^{XIII} Kina Yəsuwa ka'da Amaleke naga nima ngi.

^{XIV} Kina n̄ere Boko'ba kiya zi Musa te, "Aka'da nime ugu b̄eri 'dɔ k̄o'b̄ö kinza kudölu. Iya gomo zi Yəsuwa. Ma Boko'ba m̄edi mote dɔ Amaleke naga nima pili yaga."

^{XV} Musa o'ba bi 'ba akumu yayi bo ki'di möyi mo rɔ "Boko'ba na rɔ bero ma."

^{XVI} Bo iya te, "Ombike bero 'ba Boko'ba ñbö t̄arɔ. Bo ti k̄o'b̄ö to'dɔ ya nduw̄e ti Amaleke rɔ ñburuñburu."

XVIII

Tako 'Ba Yetoro

^I Yetoro bɔ akumu 'ba Midiyana bɔ lanzo Musa tön̄e uwö lende 'ba wa ame ga Boko'ba ko'dɔ zi Musa gb̄i ti bilaka abo ga Yisarele ne 'deni. Kina bo uwö 'deni gb̄i ma Boko'ba koja Yisarele 'deni yaga di m̄i d̄oyayi 'ba Ezipeto. ^{II} Kina bo kako ngi ko'de gɔ nyiti abo Zipora 'ja 'ba Musa mo tön̄e bo koja 'deni pa kari zi bɔ lanzo bo yayi bine ne ^{III-IV} ti kole r̄iyö mo tön̄e ga Geresomo ni ti Elizara. Musa i'di möyi kole abo m̄otɔ nima rɔ Geresomo ame kiya te "Bɔ löwö" römöyi bo iya te, "Ma moloma 'deni rɔ bɔ löwö m̄i d̄oyayi löwö." Kina bo ki'di möyi m̄otɔ mo nima rɔ Elizara ame kiya te "Boko'ba okonyi ma 'deni" römöyi bo omeri bo iya te, "Boko'ba 'ba 'bu ma ni na rɔ bɔ konyi ma. Bo ɔmɔ ma 'deni di kpa kulu 'ba bɔ d̄olin̄ɔ 'ba Ezipeto."

^V Yetoro ni ti nyiti abo ti kole mo naga nima ako kota Musa ni koga taya 'deni m̄i mök̄ö nḡosi nḡila d̄oku koro 'ba Boko'ba. ^{VI} Musa uwö gɔ kose 'ba Yetoro ni ma lij̄e k̄edi kako 'deni m̄olo na bo kari ^{VII} ngi tur̄e dön̄ni. Bo ari kud̄e dɔ bo b̄eri k̄omɔ bɔ lanzo bo, bo kiramo na lij̄e koloma ngi rɔ tumötö rön̄ni. Kina bo ko'de lij̄e ngi lin̄ɔ m̄i bi loma ma 'ba bo. ^{VIII} Kina Musa koloma ngi rɔ t̄iȳeti gɔ wa ame ga Boko'ba ko'dɔ zi Ezipeto gb̄i ti bɔ d̄olin̄ɔ 'b̄enni mo gɔ lende 'ba bilaka abo ga Yisarele ne ngi zi bɔ lanzo bo Yetoro kina gb̄i ti gomo ame ga ko'ja lij̄e di gɔ k̄ari ti ma Boko'ba kokonyi lij̄e di ȳimo.

^{IX} Yetoro ngi ti m̄i k̄eyi di bi tuwö lende laka nime Boko'ba ko'dɔ 'deni zi Yisarele k̄omɔ, koja yaga di m̄i Ezipeto ne. ^X Yetoro iya te "Ak̄il̄elu k̄edi zi bo Boko'ba bɔ k̄omɔ ye di kpa közi Ezipeto ti bɔ d̄olin̄ɔ 'b̄enni mo. Ak̄il̄elu k̄edi zi bo Boko'ba ame bo k̄omɔ bilaka abo ga Yisarele 'deni di m̄i loma rɔ at̄oli ne. ^{XI} Rɔ ma laka mikali 'deni bo n̄ere Boko'ba na rɔ dɔ kiteli kebe akoro ni pili. Römöyi bo ileme wa 'deni zi Ezipeto bɔ ko'dɔ k̄p̄on̄i rɔ bilaka abo tön̄e ga."

^{XII} Kina Yetoro ko'de akon̄ma ngi gb̄i ti a m̄otɔ ga tumu mo zi Boko'ba. Kina Arona ni ti löbu 'ba Yisarele m̄otɔ ga kari ngi tonyo akonyo koro nima k̄otɔ ti bo k̄omɔ Boko'ba.

Ti'di Bɔ Bur̄e

^{XIII} M̄i bi k̄ez̄e ma di gomo na Musa kut̄e k̄iti abo ngi to'dɔ bur̄e 'ba bilaka ma kirasi lende naga. Kina bo koto ngi tara ñbö kada kösö dɔ bo. ^{XIV} Kina ɔdɔ bɔ lanzo bo Yetoro kon̄gɔ lende nima 'deni tara tine, bo ititi Musa iya te, "Wa'di ga na k̄ed̄di ko'dɔ tara? Gɔ wa'di na ni n̄ge k̄otɔ kutu ȳi bi to'dɔ bur̄e ki'di bilaka konzi naga nime k̄edi kolɔ'bɔ ñbö kada kösö d̄omɔ?"

^{XV} Musa ileki zi bo, iya te, "Römöyi bilaka naga nime lij̄e ako zö toma ako'd̄okɔ 'ba Boko'ba. ^{XVI} ɔdɔ m̄otɔ ga k̄edi ti lende mbowa m̄i löngö nn̄i na ma ga k̄edi ko'de zö 'dɔ mod̄orɔ nd̄imo z̄inn̄i miȳeti gɔ ndose ti kö'du ki'di 'ba Boko'ba z̄inn̄i."

^{XVII} Bɔ lanzo bo Yetoro ileki d̄omɔ zi bo, iya te, "Wa nima k̄ed̄di ko'dɔ ne ele d̄e. ^{XVIII} Loma nima ̄edi kod̄o gomɔ r̄oye k̄iȳend̄e ye. Nd̄obɔ nima ̄ir̄ind̄i sowa. ɔ'bɔ d̄e n̄ge zi bɔ k̄otɔ na 'dɔ ko'dɔ kutu ni. ^{XIX} Uwö lende 'bama ma m̄edi miya z̄iyi. Boko'ba koloma k̄otɔ t̄iyi, ni 'b̄eyi oloma n̄ge rɔ bɔ k̄omɔ bilaka naga nima m̄i löngö lij̄e ti Boko'ba to'de lende 'b̄enni k̄omɔ bo. ^{XX} Iyandi bilaka naga nima ti ndose ti kö'du ki'di 'ba Boko'ba kileme loma ma laka z̄inn̄i ti a ma gɔ lij̄e ko'dɔ. ^{XXI} Tine igeli ya m̄otɔ ga di m̄inn̄i rɔ ya ame ga bilaka ki'di dön̄ni gɔ lende mo gb̄i rɔ bɔ koro Boko'ba ne ko'd̄okɔ a m̄otɔ rɔ k̄omɔ kugö d̄e gb̄i, gɔ koza lij̄e k̄edi rɔ bɔ d̄otumu 'ba bilaka ma kuluku 'but̄e r̄iyö

ti ma kuluku riyö ti ma kuluku koto ti ma 'butë. ^{XXII} Lijë na go kedi ro bo ko'do bure 'ba bilaka, tine lende ma kirindi ka'da lijë naga na 'jaa 'do ko'de ziyi. Ma mbowa naga lijë kote yayi 'do ki'di royi kawo. Lijë kokonyi yi kombi akirindi nima mbowa yaga di doyi. ^{XXIII} Odo ko'do ngi te kina odo kedi ro ndose abo 'ba Boko'ba mo gomo inza kodo kulowo royi. Kina gbi bilaka pili ti kileki ngi lino 'benni ga ti mi keyi."

^{XXIV} Musa uwö lende kiya 'ba bo lanzo bo nime na bo ko'do ngi tara. ^{XXV} Bo ongo bilaka ma laka naga di mi longo Yisarele koza ro bo dotumu 'ba bilaka ma kuluku 'butë riyö, ma kuluku riyö, ma kuluku koto ti ma 'butë. ^{XXVI} Lijë na koloma nati ro bo to'do bure 'ba bilaka. Lende ma kitigo naga na 'jaa koto kari dogba zi Musa, tine ma mbowa naga lijë ote ngi yayi.

^{XXVII} Kina Musa koto go bo lanzo bo Yetoro ngi kori bo kileki kari mi doyayi 'benni.

XIX

Sinayi

^I Mi mota 'ba nyepe 'benni 'ba Yisarele ma lijë kodo timo yaga di mi Ezipeto mi to'do ma dandende 'ba nyepe mo nima na ro tomö 'benni Sinayi. ^{II} Di potö tenyi 'benni di Rapidimi kako mi mökö ngila do doku Sinayi na lijë koga taya ngi yayi.

^{III} Kina Musa këki ngi kari toro do doku tilende ti Boko'ba. Kina Boko'ba kidëki bo di do doku toro yayi, iya te, "Ari kiya kozo a nime te zi Yisarele kupö e'be Yakoba naga nima, ^{IV} 'Kpe, o'jake wa ma mo'do zi Ezipeto 'deni ti komoye. Kina o'jake 'deni gbi ma mombi ye kozo yagi tara do kakala ma mo'de ye zö. ^V Odo kiya te kuwöke doma ngi kinda'bake lömu ma nime tiye ne, kpe na ti keddike ro a löbu zö di mi longo bilaka konzi 'ba dolino nime. Dolino nime pili a ma na. ^{VI} Tine kpe ti keddike zö ro 'bama ga ame moweli 'deni ro bo akumu ma.' Lende naga nime ari timo kiya zinni lijë Yisarele."

^{VII} Kina Musa kileki ngi kako kototo do bulöbu 'ba Yisarele pili beri kora go lende naga nime Boko'ba kose ne teyi. ^{VIII} Kina

lijë pili kuti ngi gomo, iya te, "Wa ame ga pili nere Boko'ba kose ne ti do'do ngi tara." Kina Musa kuyi do bo ti kpenni nima kari kiyeti zi Boko'ba.

^{IX} Boko'ba ileki zi Musa, iya te, "Medi mako ziye yayi mi zana poli ma keddi, 'do bilaka naga nima kuwo ma medi milende tiyi go lijë ki'di donni go lende 'bi."

Kina Musa kileki kiyeti go wa ame bilaka naga nima kiya ne ngi zi Boko'ba. ^X Kina Boko'ba kiya zi bo te, "Ari kilejo bilaka naga nima ndo ro ma kopo kisasi di mi tone gbi tilendo. I'di lijë kurögo bonggo 'benni ga lijë kiyada ronni ndo ^{XI} koda to'do do mota mo nima. Romöyi mi kada mo nima ma nere Boko'ba medi mako beri do doku 'ba Sinayi komo Yisarele pili te. ^{XII} Tine iya gomo zinni ko'do maga zinni kinza boto kese de kulowo ngosi 'de ngila doku nime. Iya zinni, kinza lijë këki de domo ala kosa ndimo ma di beri. Boto ame kosa ro doku nima, kupö ngi yaga. ^{XIII} U'du bo yaga ti doku motoga ko'be bo ti komo, kinza boto kosa ro bo de ti kozini. Ro go wa ame ga pili kosa ro doku nima, ala bo ro yeri ala bilaka lesi, kupö ngi yaga. Tine odo kiya te kome mi tototi 'deni ro ma kembe na 'jaa 'do bilaka naga nima këki toro do doku bine."

^{XIV} Kina Musa kileki kari ki'di bilaka tone ga ngi kilejo ronni, lijë kurögo bonggo 'benni ga. ^{XV} Bo iya zinni go lijë kedi ndo ro ma kopo mi to'do ma ro do mota mo. Kinza boto kö'do de ti 'ja.

Boko'ba Urë Do Musa Do Doku Sinayi

^{XVI} Mi donbo 'ba to'do ma ro do mota mo nima yo na biro toro këbi ti toro kapi kudu ngi poli ma keddi ko'boli do doku tone ngi. Kina kome tototi ngi ro ma kembe, bilaka ame ga pili mi taya yayi ne romo kebe ngi tile'di. ^{XVII} Kina Musa kosö ngi dogba zinni tari ture do Boko'ba lijë kari korö ndi doku beri yayi. ^{XVIII} Doku kidëki ro Sinayi mo nima kotu utu'bö domo 'deni ngi nbuku romöyi Boko'ba eki 'deni kako domo yayi mi pa'do. Kotu anyo ngi di domo kozo kotu 'ba lindi doku löbu nima kiyaya roni ngi pili ro ma kenyë. ^{XIX} Kina biro tototi mo tone konbeki bi ngi

nati nduwë rɔ dɔ kiteli. Musa ilende, kina birɔ mugu Boko'ba kudu ŋɔ kileki dɔmo.

XX Boko'ba ëkɔ kaku dɔ dɔku 'ba Sinayi tɔɔ yayi na bo kɔdɛkɔ Musa ŋɔ kari zi bo. Musa ëkɔ kari tɔɔ yayi **XXI** na Boko'ba kiya zi bo te, “Ëkɔ kileki bɛrɔ kiya zɔnnɔ lɔjɛ bilaka naga nima kinza bɔtɔ kese dɛ kako ŋɔsɔ ndi dɔku tɛgɛ tɔŋɔ ma Boko'ba. Ame kako ti kɔlɛ yaga. **XXII** Ya ame ga pele rɔ bɔ akumu kɛdɔ kese ŋɔsɔ ŋgila ma ne lɔjɛ kilɛŋɔ rɔnnɔ kɔpɔ kinza modɔ karama dɔnnɔ.”

XXIII Musa ileki zi Boko'ba, iya te, “Lɔjɛ inza kɛkɔ tɔɔ dɔ dɔku bine rɔmɔyɔ ose gɔmo 'deni mɔlo zɔnnɔ ko'dɔ maga 'deni mɔlo kpa bi 'bɔ ame koweli 'deni rɔ ma koro ne.”

XXIV Boko'ba iya te, “Ëkɔ kileki bɛrɔ kari ko'de Arona tiyɔ tɔɔ bine. Tine kinza bɔ akumu ni ti bilaka ma laki naga nima kumu dɔ maga nima dɛ tako zɔ bine kinza modɔ karama dɔnnɔ.” **XXV** Kina Musa kɛkɔ ŋɔ kileki kari bɛrɔ zi bilaka naga nima kiyɛti gɔ wa ame ŋere Boko'ba kiya zɔnnɔ ne.

XX

Kö'du Ki'di Ma 'Butë

I Kina Boko'ba koloma ŋɔ rɔ tiya lende naga nime zɔnnɔ te, **II** “Ma na rɔ ŋere Boko'ba 'be ame koja ye yaga di mɔ Ezipeto di mɔ loma rɔ atɔli. **III** Kinza ko'dɔke a mɔtɔ dɛ rɔ Boko'ba ziye 'berɔ di goma.

IV Kinza ko'dɔke a mɔtɔ dɛ rɔ akoro ziye kɔzɔ kinɛ a mɔtɔ ame mɔtɔɔ ala mɔ dɔyayi bɛrɔ bine ala mɔ mini lɔbu tara. **V** Kina kinza kolɔdɔke dɛ bɛrɔ kulɔmuke kpeye zɔnnɔ. Rɔmɔyɔ ma ŋere Boko'ba 'be ma ti mɔ kombi gɔye. Ti modɔ karama 'ba lende kɛnyɛ dɔ 'bu ma ko'ji ma naga kala gɔ kole mo ga ma mɔ mota ŋbɔ kala gɔ ma mɔ sowɔ mo ga. **VI** Tine ti mileme ako'ɔ ma zi dɔ kupɔ ma konzi ame ga kɔ'ɔ ma koro kɔ'du ki'di ma gbɔ ne.

VII Kinza kirasi mɔyɔ ma ŋere Boko'ba 'bɔ dɛ rɔ ma sari mɔ lende kɛnyɛ. Rɔmɔyɔ bɔtɔ ame kirasi mɔyɔ ma ŋere Boko'ba mɔ lende kɛnyɛ ne minza mola du tara di bi todɔ karama dɔmo.

VIII Tɔ'dɔ 'ba kada 'ba rɔ kindawo i'di kɛdɔ dɔyɔ zɔyɔ rɔ tɔ'dɔ ma koro gbɔ kɔtɔ laka. **IX** O'dɔ ndɔbɔ 'bɔ ga ŋge mɔ tɔ'dɔ dɔ modɔkɔtɔ. **X** Tine tɔ'dɔ dɔ modɔmɔyɔ mo nima kada 'ba rɔ kindawo na zɔ ma ŋere Boko'ba. Mɔ kada mo nima kinza kosa ndɔbɔ mɔtɔ dɛ. Nɔ gbagba yɔ mo ala kole 'bɔ ala nyiti 'bɔ ala atɔli 'bɔ ga ala yɛrɔ 'bɔ ga ala bɔtɔ ma rɔ bɔ lɔwɔ ame kɛdɔ tiyɔ lɔŋɔ ne kinza kosa ndɔbɔ mɔtɔ dɛ. **XI** Rɔmɔyɔ mɔ tɔ'dɔ dɔ modɔkɔtɔ na ma Boko'ba mote to'ba mɔtɔɔ ni yɔmo ti dɔyayi ti mini lɔbu ni pili ti wa mo ga ame yɔmo ne. Tine ma Boko'ba mindawo rɔma mɔ tɔ'dɔ ma rɔ dɔ modɔmɔyɔ mo. Kina me mulɔmu tɔ'dɔ dɔ modɔmɔyɔ 'deni mɔ'di kɛdɔ rɔ ma koro.

XII Oro 'bu yɔ ni ti mɔyɔ. Rɔmɔyɔ 'dɔ koloma gɔyɔ kɔwɔ mɔ dɔyayi nime ma ŋere Boko'ba 'bɔ mɔ'di zɔyɔ ne.

XIII Kinza ko'dɔ rɔyɔ dɛ rɔ bɔ kɔzɔ roma.

XIV Kinza ko'dɔ yɛrɔ dɛ.

XV Kinza ko'dɔ 'bɔgɔ dɛ.

XVI Kinza kunzɔ lende dɛ rɔ bɛti kpa lɛpɔ yɔ mɔtɔ.

XVII Kinza kombi mɔyɔ dɛ rɔ lɔŋɔ 'ba lɛpɔ yɔ mɔtɔ. Kinza kombi mɔyɔ dɛ rɔ 'ja abo ala rɔ atɔli abo ala rɔ ŋgulɔ sa abo ala rɔ akaca abo ala rɔ ɔtɔ ame ga pili rɔ abo ne.”

Boko'ba Ilende Zi Yisarele

XVIII Kina ɔdɔ bilaka naga nima ko'ja tɔɔ kɛbɔ ti ma kapi mo nime 'deni lɔjɛ kuwɔ birɔ tɔtɔti kɔtu kanyo kutu'bɔ dɔ dɔku 'deni tara tine na rɔnnɔ kebe ŋɔ tilɛ'dɔ di zi tikere. Lɔjɛ ɔɔ ŋbɔ rɔ ma kɔwɔ **XIX** kiya zi Musa te, “Nɔ mo na ŋge do'dɔkɔ gɔ kilende zize, Musa. Ti duwɔ dɔyɔ. Tine kinza ki'di Boko'ba na dɛ kpe kako kilende zize kinza dɔlɛ.”

XX Musa ileki zɔnnɔ te, “Kinza kereke dɛ. Boko'ba ako tiyɔzɔ ye gɔ tikere abo kɛdɔ miye kitata ye di mɔ to'dɔ lende kɛnyɛ.”

XXI Bilaka naga nima ileke 'bɛnnɔ ŋbɔ rɔ ma kɔwɔ. Musa na ŋge kese kari ŋgila bi kɔlu kɔzɔ pɔli nima Boko'ba kɛdɔ yɔmo ne. **XXII** Kina Boko'ba kilende zi Musa, iya te, “Ari kiya zɔnnɔ Yisarele te, 'Kpe, o'jake 'deni ti kɔmɔye ma milende ziye di mɔtɔɔ. **XXIII** Kinza ko'dɔke ɔtɔ mɔtɔ dɛ

kpe rɔ Bɔko'ba ziye 'beri di gɔma di mi sitɛri ala di mi yamo ma kɔbɔkɔbɔ.

^{XXIV} Yayi na ko'bake rɔ bi 'ba tonma akumu zɔ 'dɔ koɲmake akumu 'be ga dɔmo zɔ. Yɛri ma kɛdi koɲma pili ko'do ti ma kɛdi koɲma nge rɔ bi koro mo naga gɔ koɲmake zɔ dɔmo. Gɔ bi ame pili migeli 'deni ziye tidɛki mɔyi ma di teyi ti mako nɔgi mo'dɔ yɛyi dɔye. ^{XXV} ɔɔ kɛddi ko'bake bi 'ba akumu zɔ ti dɔku kinza ko'bake dɛ ti dɔku ame ga kitɛ'di dɔ kpamo ne. Rɔmɔyi ɔɔ kosa rɔmo 'deni ti jama irasi 'deni yaga rɔ ti'da di zɔ. ^{XXVI} Tine kinza ko'bake bi 'ba akumu dɛ zɔ ti bi tɛki teyi. Rɔmɔyi ɔɔ kɛddi kombi ndiyi tɛki dɔmo a titi 'ba rɔyi ga ti kebe kinda za 'bɔwu yaga pili dɔmo.'

XXI

Atɔli Ebere

^I Ame na rɔ kɔ'du ki'di ma, ma Bɔko'ba, gɔ nɔ Musa ki'di zinni lijɛ Yisarele.

^{II} ɔɔ nɔ mɔto kugɔ Ebere rɔ atɔli ziyi, i'di bo ko'dɔ ndɔbɔ nge ziyi kɔmɔ kɔɔ modɔkɔtɔ. Tine mi modɔmoriyɔ 'ba kɔɔ mo nima ope bo kari abo kinza topi ɔto ziyi gɔmo. ^{III} ɔɔ ko'de bo nge kɔtɔ kutu bo, i'di bo gbɔ kileki kari abo kutu bo. Ne ɔɔ bo kako mɔlo ti 'ja abo i'di bo kari timo. ^{IV} Ne ɔɔ kiya te nɔ na 'jaa kogbe 'ja zi bo, kole ti yitɔ ma bo kɔyɔ nima kpaki ti 'ja mo ɛ'bi na, ogba yaga i'di bo kari abo nge kutu bo. ^V Ne ɔɔ bo kiya ti kpa bo te lende 'ba kole abo ga ti 'ja abo ɔ'ɔ rɔ bo, bo ko'dɔkɔ yi lɔbu abo nima gba nduwɛ, ^{VI} nɔ bɔ dɔ bo mo nima ɔto bo kari rɔ 'ba Bɔko'ba ki'di bo kɔrɔ gɔ kpadɔri ala lɛ'bɛrɛ kumɔ mbili bo. Kina gɔ bo kɔ'bɔ nɔgi nati nɔburu rɔ atɔli ziyi.

^{VII} Nɔ mɔto ɔɔ bɔ mo kugɔ nyiti abo ziyi rɔ atɔli kinza kope dɛ kpe kola kari kɔzɔ 'ba bɔtoni. ^{VIII} Tine ɔɔ lɔko na kari kele dɛ kɔmɔyi rɔ 'ja nɔ bɔ kugɔ nɔ mo nima i'di 'bu nɔ kutɛ gɔni yaga di ziyi rɔ tutɛ. Kinza kebe kugɔ nɔ dɛ zi bɔ lɔwɔ rɔmɔyi ɔɔ ko'dɔ tara irasi lende 'deni ti a nima ko'dɔ zini ne. ^{IX} Tine ɔɔ kiteri nɔ mɔlo rɔ 'ja zi kole 'bi, inda'ba nɔ laka kɔzɔ nyiti 'bi tara.

^X Nɔ mɔto ɔɔ kebe kogbe 'ja mɔto 'bɔwu kinza ki'di 'ja 'bi ma dɔgba nima

kileri ɔto mɔto dɛ pele rɔ akonyo ni ti bɔnɔgɔ 'ba rɔni gbɔ ti ako'dɔkɔ ame tɔnɛ koloma pa to'dɔ mo zini ne. ^{XI} ɔɔ ko'dɔ a mota naga nime dɛ zini lɔko kɛnyi ɛ'bɛni yaga. Kina kinza kopi ɔto dɛ gbɔ ziyi.

Dɔkolo

^{XII} Bɔto ame kupɔ bilaka ne, kupɔ bo gbɔ yaga. ^{XIII} Ne ɔɔ kiya te kɔzi bo na kɔmɔ rɔ tɔmɔ rɔmo bo kirinɔ abo kari mi bi ame ma Bɔko'ba na mileme ziye ne. ^{XIV} Ne bɔ ame kupɔ bilaka nɔgi ti lende 'ba mi bo kinza kɔzi bo na dɛ kɔmɔ rɔmo ne, otoke bo yaga ala pele di nɔgila bi 'ba akumu ma kupɔke bo yaga.

^{XV} Bɔto ame komba 'bu bo ni ti ma bo kupɔ bo yaga.

^{XVI} Bɔto ame kinda'ba lɛpi bo mɔto rɔ 'bɔki 'dɔ tugɔ mo mɔkɔ ala kogba rɔ atɔli ne kupɔ bo yaga.

^{XVII} Bɔto ame kulɔmu 'bu bo ni ti ma bo ne, kupɔ yaga.

^{XVIII-XIX} ɔɔ ya mɔto ga kamo lijɛ komba rɔnni koga dɔ bɔ ma kɔtɔ ti kɔzi ala ti dɔku bɔ mo kɔlɛ dɛ, bɔ lamba nima inza ti a mɔto 'dɔ ko'dɔ teyi. Tine bo koɲgɔ nge rɔ gɔ bɔ ma bo koga dɔmo nima bo kopi dɔ tɔ'dɔ ame ga bɔ nime ko'dɔ bɛri di kpa ndɔbɔ ne. Bo koɲgɔ gɔ bɔ nima nɔbɔ rɔmo kele kokɔkɔ rɔni.

^{XX} Bɔto ame komba atɔli abo ti nɔgɛri kulɔku nɔgi kɔlɛ kɔzi bo ne, ɔɔ karama dɔmo. ^{XXI} Ne ɔɔ atɔli mo nima kɛnyi di dɔ lamba nima mi tɔ'dɔ dɔ kɔtɔ ala dɔ riyɔ kinza kodɔ karama dɛ dɔ bo rɔmɔyi atɔli abo na.

^{XXII} ɔɔ ya mɔto ga ame kɛdi komba ga rɔnni ne kɔzimo kɔmɔ rɔ 'ja kɔmɔ, na ɔɔ 'ja mo nima koja kole nɔgi yaga tine ɔto kosa rɔni dɛ, lijɛ bɔto mo naga nima kopi wa ame mɛ'dɛ 'ba 'ja nima kiteri di zinni burɛ kuti 'deni gbɔ gɔmo ne. ^{XXIII} Ne ɔɔ kiya te wɛtɔ kɛdi rɔ 'ja nima topi mo kɔzɔ wa ame lijɛ ko'dɔ ne. Ala rɔ tɔlɛ dɔmo konyo gbɔ ti tɔlɛ. ^{XXIV} ɔɔ kɛdi rɔ kɔmɔ gbɔ ti kɔmɔ, kilinɔba kpa gbɔ ti kilinɔba kpa, konyo dɔmo konyo gbɔ ti konyo, ndi gbɔ ti ndi, ^{XXV} tilanɔma gbɔ ti tilanɔma, wɛtɔ gbɔ ti wɛtɔ, kina tibi gbɔ ti tibi.

^{XXVI} ɔɔ bɔ mo komba atɔli abo kitiko kɔmɔ mo bo kope nɔgi kola kari kpa dɔkolo kɔmɔ mo nima bo kitiko 'deni ne.

XXVII Kina ɔɔ bo koto rɔ kpamo gb̄i tara bo kope ŋḡi kola kari.

Wali

XXVIII Ɔɔɔ ŋgulɔ sa 'b̄i 'ba mɔɔ koga bilaka kupɔ ku'du ti dɔku kɔlɛ yaga. Kina kinza bɔɔ konyo yida mo dɛ. Tine kinza ko'dɔ ɔɔ dɛ zi bo bɔ dɔmo. XXIX Ne ɔɔ ŋgulɔ mo nima kɛd̄i pa to'dɔ ya ti bilaka bɔ dɔmo kuwɔ lende mo tine bo na ko'dɔkɔ dɛ tosi dɔmo b̄er̄i, na ɔɔ kari kupɔ bilaka tara u'du ŋgulɔ mo nima ti dɔku kupɔ yaga kina bo bɔ dɔmo mo nima kupɔ bo gb̄i yaga. XXX Ne ɔɔ kiteri zi bo topi mo rɔ yamo bo kopi gɔ bo kɔzɔ ame kiteri di zi bo ne tara. XXXI Ɔɔɔ ŋgulɔ sa mo nima koga pele rɔ kole ma titiyi ala nyiti kina 'dɔ ko'dɔ pili tara. XXXII Ne ɔɔ kiya te ŋgulɔ mo nima kari koga rɔ atɔli bɔ dɔmo kopi yamo 'butɛ mota zi bɔ dɔ atɔli nima. Kina ŋgulɔ mo nima ku'du ti dɔku kupɔ yaga.

XXXIII Ɔɔɔ bɔɔ mɔɔ kari kombi toto yaga di dɔ gɔ kola rɔ gbɔŋɔ ala bo na kole kola tara, ɔɔ sa ala akaca 'ba bɔɔ kila'ba yimo XXXIV bo kopi yamo zi bɔ dɔ yɛr̄i mo nima. Tine yida ma kɔlɛ mo nima bo bɔ gɔ mo nima kogba abo.

XXXV Ɔɔɔ ŋgulɔ 'b̄i 'ba mɔɔ kari koga 'ba lɛp̄i ȳi kupɔ, ŋgulɔ ma koga wa mo nima ugɔke mɔkɔ kozake m̄i yamo mo ti bɔ lɛp̄i ȳi nima koga 'ba bo 'deni kɔlɛ ne. Kina yida ma kɔlɛ mo nima ozake yimo kpe ti bo. XXXVI Ne ɔɔ ŋgulɔ mo nima kɛd̄i 'deni mɔlo rɔ bɔ 'd̄ir̄i, tine n̄i bɔ dɔmo na ko'dɔkɔ dɛ tosi dɔmo b̄er̄i opi ŋgulɔ mɔɔ zi bɔ dɔmo kpa 'ba bo nima kogba yida ma kɔlɛ nima z̄iȳi.

XXII

Akopi

I Ɔɔɔ bɔ mo kari ku'bɔgɔ sa 'ba bɔ mɔɔ kugɔ mɔkɔ ala kumu b̄er̄i bo kopi sa muȳi kpamo. Ne ɔɔ bo ku'bɔgɔ rɔ kamɔlɔ bo kopi kamɔlɔ gb̄i sowɔ kpamo.

II Ɔɔɔ ko'ja bɔ 'bɔgɔ kɛd̄i kodowe kpadɔr̄i 'b̄i rɔ m̄i korɔndɔ na komba ŋḡi kɔlɛ, roma bo inza kileki rɔ lende kɛnyɛ dɔȳi. III Ne ɔɔ kiya te kɛd̄i rɔ m̄i kada ti kɛd̄i ŋḡi rɔ lende kɛnyɛ z̄iȳi.

Bo 'bɔgɔ kopi wa ame ga bo ku'bɔgɔ ne. Tine ɔɔ ɔɔ kinza zi bo, bo mo na ko kugɔ bo mɔkɔ 'dɔ kopi timo.

IV Ɔɔɔ bo ku'bɔgɔ rɔ yɛr̄i na kari kota gba kɛd̄i rɔ ma k̄id̄id̄i ɔɔ kɛd̄i rɔ sa ala akaca ala kamɔlɔ bo kopi bi mo teyi r̄iȳo.

V Ɔɔɔ bɔ mɔɔ kola yɛr̄i abo ga kari konyo wa di m̄i nyaka 'ba bɔ mɔɔ bo kopi ti a ma laka 'ba m̄i nyaka ma 'ba bo.

VI Ɔɔɔ bɔ mɔɔ kusu pa'do na kolɔlɔ kari konma nyɔnyu 'ba bɔ mɔɔ di b̄er̄i ala gba di m̄i nyaka bɔɔ bɔ kusu pa'do mo nima kopi.

VII Ɔɔɔ bɔ mɔɔ ki'di yamo ala abo mɔɔ ga gɔ lɛp̄i bo mɔɔ tikeki mo na kari ku'bɔgɔ, ɔɔ kinda'ba bɔ 'bɔgɔ mo bo kopi m̄i r̄iȳo. VIII Ne ɔɔ kinda'ba bɔ 'bɔgɔ mo dɛ bɔ ma ku'bɔgɔ di zi bo mo nima kari rɔ 'ba Bɔko'ba kulɔmu rɔ bo a nima bo na dɛ konyo tine u'bɔgɔ ŋḡi rɔ tu'bɔgɔ.

IX Wa ame ga pili kɔlu kɔzɔ sa ala akaca ala kamɔlɔ ala bɔŋgɔ, bɔ ama kiya te, 'Ama na,' l̄ijɛ nima kpaki r̄iȳo kari rɔ 'ba Bɔko'ba. Kina bɔ ame kari ko'ja kinza rɔ abo ne kopi m̄i r̄iȳo zi bɔ ma rɔ bɔ dɔmo mo nima.

X Ɔɔɔ bɔ mɔɔ ki'di yɛr̄i abo tɔti zi bo mɔɔ tonɔgɔ gɔmo, na kari kɔlu ala a mɔɔ ko'dɔ ala ku'bɔgɔ bɔɔ ko'ja gɔmo dɛ, XI lende mo kote rɔn̄i lɔŋgɔ n̄ni ti lɔmu kɔmɔ Bɔko'ba, kiya te, bo na dɛ kɔ'dɔ dɔ a 'ba lɛp̄i bo nima. Kina bo kopi ɔɔ dɛ teyi. Kina kinza bɔ dɔmo kititi dɛ gb̄i kpe. XII Ne ɔɔ kiya te ku'bɔgɔ rɔ tu'bɔgɔ bo kopi zi bɔ dɔmo. XIII Ne ɔɔ kuruku na konyo, sɔnzɔ mo bo ko'de 'dɔ ko'ja. Kina bo inza kopi ɔɔ kpe gɔmo.

XIV Ne ɔɔ n̄i mɔɔ ko'de yɛr̄i 'ba lɛp̄i ȳi mɔɔ tɔti z̄iȳi, ɔɔ ɔɔ mɔɔ ko'dɔ ala kɔlɛ kinza kɔmɔ bo ko'ja dɛ, z̄iȳi topi mo zi bo bɔ dɔmo nima. XV Ne ɔɔ bo bɔ dɔmo mo kɛd̄i teyi, opi ɔɔ dɛ. Kina gb̄i tara ɔɔ ko'de 'dɔ topi tɔ'dɔ mo naga nima ti gir̄isi, ɔɔ ɔɔ mɔɔ kari kɔmɔ dɔmo gir̄isi ma kopi nima na kote lende mo 'deni mɔlo.

Akolɔ Ni Ti Tata

XVI Ɔɔɔ bɔ mɔɔ kari kirasi nyiti ame gba kil̄ibɔ dɛ ne kɔ'dɔ timo, i'di bo ko'dɔ gbe mo ŋḡi bo kogbe abo rɔ 'ja. XVII Ne ɔɔ

'bu 'ba nyiti mo na ko'dɔko dɛ bɔ kɔ'dɔ ti nyiti abo nima kopi yamo zi bo kɔzɔ gbe 'ba dɔ nyiti tara.

XVIII 'Ja ame ko'dɔ rɔni rɔ bɔ kata ne, upɔke yaga.

XIX Bɔtɔni ame kari kɔ'dɔ za ti yɛri ne, upɔke yaga.

XX Bɔtɔ ame kari kumu roma za zi akoro kola ma ɛere Bɔko'ba ne, odɔke karama dɔmo kupɔke bo yaga.

XXI Kinza ko'dɔke kpɔɔni dɛ rɔ bɔ lɔwɔ. Rɔmɔyɔi kpe olomake gbɔi tɔnɛ bine rɔ bɔ lɔwɔ mi Ezipeto. **XXII** Kinza ko'dɔke kpɔɔni dɛ rɔ makuru'bɛ ni ti kiri'bala mo ga. **XXIII** ɔdɔ ko'dɔke na lijɛ kudu zɔ ma ɛere Bɔko'ba ti mileki dɔ mono 'bɛnni **XXIV** mupɔ ye yaga mi ya 'dɔ 'ja ma 'beye ga koloma gbɔi rɔ makuru'bɛ kole 'be ga kileki yaga rɔ kiri'bala.

XXV ɔdɔ ki'di yamo rɔ tɔti zi bɔ lisa ma mɔtɔ kinza ki'di bo dɛ kopi zɔyi ti a mɔtɔ dɔmo. **XXVI** ɔdɔ kinda'ba bɔɔgɔ kolo rɔ bɔ mɔtɔ kpa wali 'bi ileki zi bo gba kota kada kinza kɔsɔ dɛ. **XXVII** Rɔmɔyɔi gɔmo na ma ɛge kɔtɔ zi bo tutu'bɔ mo dɔ bo. Kina ɔdɔ kogba 'deni yaga bo ti kutu'bɔ wa'di dɔ bo? ɔdɔ bo kudu zɔ mɛdi muwɔ rɔmɔyɔi ma rɔ bɔ mi kɛyi.

XXVIII Kinza kiya kpa kɛnyɛ dɛ rɔ ma Bɔko'ba. Kina kinza kulɔmu bɔ ame rɔ lɔbu 'ba dɔye ne dɛ gbɔi.

XXIX I'di kpa kɔzi zɔ di mi wa ame ga pili kɛddi kumu di mi nyaka 'bi kɔzɔ nyɔnyu ni ne. Kole bɔtɔni 'bi ame rɔ dɔndende mo ne i'di zɔ. **XXX** Kina kole ma rɔ dɔndende 'ba yɛri 'bi ga gbɔi tara. Kole bɔtɔni ame kɔyɔ rɔ dɔndende ne ko'dɔ tɔ'dɔ ɛge dɔ modɔmorɔyɔ ti ma mo, tine mi tɔ'dɔ dɔ modɔmota mo nima ko'dɛ zɔ.

XXXI Kpe 'deni rɔ bilaka ma koro ma ga. Kina kinza konyoke yida kpa kuruku dɛ. U'duke zi bi.

XXIII

Burɛ Kodɔrɔ

I Kinza kebe dɛ tilaki ti lende rɔ bɛti. Kina kinza kunzɔ bɛti dɛ gbɔi tandi gɔ lende ti bɔ lende kɛnyɛ. **II** Kinza kebe dɛ tɔsɔ gɔ bilaka ma konzi ɔdɔ lijɛ kɛdi ko'dɔ lende kɛnyɛ ala kpɛnni kɛdi kandi di mi

burɛ. **III** Kinza ko'dɔ mi konmi dɛ ɛge rɔ bɔ lisa ni di kɔmɔ kitɔi 'ba burɛ.

IV ɔdɔ kari kɔmɔ dɔ sa ala akaca 'ba bɔ ya 'bi kɔlu ra mɔkɔ ogba kileki zi bo. **V** Kina ɔdɔ ko'ja akaca abo kidaki ra di bɛci akirindi okɔnyi kombi dɔmo tɔrɔ. Kinza kebe kiteli dɛ ɛgi di dɔngila mo kari ɛ'bi nduwɛ.

VI Kinza kandi dɛ gɔ lende laka 'ba bɔ lisa ɔdɔ bo kako 'deni kɔmɔ kitɔi 'ba burɛ. **VII** Kinza kebe kususɔ bɔtɔ dɛ rɔ bɛti. Kina kinza ki'di dɛ kupɔ bilaka ame abo ɛgi rɔ ma sari kinza lende ɔtɔ ne. Rɔmɔyɔi ma ɛere Bɔko'ba ti modɔ karama dɔ bɔtɔ ame pili kɛdi ko'dɔ kinɛ lende kɛnyɛ ma kɔzɔ a naga nime te ne. **VIII** Kinza kuti dɛ dɔ kɔmɔ kugɔ. Rɔmɔyɔi kɔmɔ kugɔ ndɔbɔ abo rɔ tiyɔlu kɔmɔyɔi ɛgi di dɔ lende laka kirasi kɔri di zi ya ame ga rɔ bɔ lende laka ne.

IX Kinza kebeke dɛ tɔ'dɔ kpɔɔni rɔ bɔ lɔwɔ. Rɔmɔyɔi kpe ikalike kpa loma rɔ bɔ lɔwɔ 'deni tɔnɛ bine di yida rɔye di mi Ezipeto.

Kɔɔ Ni Ti Tɔ'dɔ Dɔ Modɔmorɔyɔ

X Nyaka 'bi ɔrɔ'dɔ ɛge kɔmɔ kɔɔ modɔkɔtɔ kumu a mo ga. **XI** Tine mi modɔmorɔyɔ 'ba kɔɔ mo nima ola kari mɔkɔ 'dɔ kindawo rɔni. Kina kinza kebe kumu tanɔa ame ga kɔtu yɔmo ne dɛ. Rɔmɔyɔi 'dɔ bɔ lisa ni kumu kɔsɔ ma kileke mo ga koloma 'jaa zi yɛri ni. Rɔ gɔ nyaka 'be ga pili na ko'dɔke lende mo ga te.

XII O'dɔ ndɔbɔ 'bi ɛge dɔ modɔkɔtɔ mi tɔ'dɔ dɔ modɔmorɔyɔ. Tine mi tɔ'dɔ ma rɔ dɔ modɔmorɔyɔ mo nima kinza ko'dɔ ndɔbɔ ɔtɔ dɛ. Rɔmɔyɔi 'dɔ atɔli 'bi ga ti bɔ lɔwɔ 'bi ame ga kɛdi ko'dɔ ndɔbɔ zɔyi ne kpaki ti yɛri 'bi ga kindawo rɔnni.

XIII Wa ame ga pili ma ɛere Bɔko'ba mɛdi miya ziye ne, uwɔke. Kinza kebe kulɔmuke kpɛye dɛ zi akoro ni ala kidɛkike mɔyi nni dɔ kpɛye.

Karama Lɔbu Ma Mota (TD 34:18-26)

XIV O'dɔke karama mi mota zɔ mi kɔmɔ kɔɔ kɔtɔ toro ma ɛere Bɔko'ba timo. **XV** Mi nyɛpe ma dɔgba 'ba tɔdɔ 'be di Ezipeto mo tɔnɛ kidɛki mɔyi mo rɔ nyɛpe 'ba Abibi ne, o'dɔke karama 'ba

manɔɔlɔ'bo kinza lanɔa ɔmo zɔ ti kɔri mo tɔnɛ ga mose ziye ne. Kinza konyoke manɔɔlɔ'bo ma ti lanɔa ɔmo dɛ mi tɔ'dɔ dɔ modɔmoriyɔ mo nima. Kina kinza kako dɛ nɔɔi rɔ ma sari zɔ tumɔtu ma nɛre Bɔko'ba 'bi. Ako ti kpa kɔzi ki'di.

XVI O'dɔke karama 'ba kpa dɔlili ti wa la'ja ma kumuke di mi nyaka.

O'dɔke karama 'ba loma mi nɔɔnɔɔbɔ zɔ di pɔtɔ totɔtɔ wa 'deni kote yaga di mi nyaka. **XVII** Mi kada 'ba karama mota naga nime rɔ ɔ ɔ kɔmɔ kɔɔ pili kpe bɔtoni kɔlɔke me tumɔtu ma, ma nɛre Bɔko'ba 'be.

XVIII ɔɔɔ kumu roma zɔ kinza ko'de manɔɔlɔ'bo mo dɛ ti lanɔa ɔmo. Yɛri ame ga kumu zɔ mi karama naga nime ne kinza kola 'bu mo ga dɛ kɔ'dɔ nɔbɔ bi kɛzɛ dɔmo.

XIX Rɔ ɔ ɔ kɔɔ pili dɔndende 'ba nyɔnyu ma kumuke di mi nyaka o'de ke kako mi rɔ ma 'ba Bɔko'ba.

Kinza ku'di kole banya ala kole kamɔlɔ dɛ ti mba 'ba ma mo.

Ndose 'Ba Bɔko'ba Zi Yisarele

XX Onɔɔke, ti moja malayika ma dɔɔba ziye kɔmɔye tokɔkɔ ye nɔbɔ ko'de ye mi ɔ ɔ bi ma milenɔ 'deni ziye. **XXI** Ojeke mbili ye kuwɔke dɔ bo. Kinza kamoke dɛ dɔ bo rɔmɔyi ma na moja bo kari ti mɔyi ma. Kina mi bo inza kɛyi rɔ bɔtɔ ame kamo dɔ bo ne. **XXII** Ne ɔɔɔ kiya te kuwɔke dɔ bo ko'de ke wa ma mose naga, ma na ti mo'dɔ ya ɔye ti bɔ ya 'be ga pili. **XXIII** Bo na ti kɔsɔ dɔɔba ziye ko'de ye mi dɔyayi 'ba Amora ni ti 'ba Ete ti 'ba Pereze ti 'ba Kanana ti 'ba Iwa gbɔ ti 'ba Yebusa. Ti mona lijɛ 'doyi yaga. **XXIV** Tine kpe kinza kolɔdɔke dɛ bɛri kulɔmuke kpeye zi akoro 'bɛnni ga. Kina kinza kinda'bake mɔtu ko'dɔ 'bɛnni ga dɛ gbɔ. Tine icacake dɔmo kitikɔke mi toto koro 'bɛnni mo ga yaga.

XXV Ma nɛre Bɔko'ba 'be na nɔge kumɔtuke. Kina yɛyi ma ti kɛdi nɔɔi ziye dɔ akonyo ni ti mini. Ti mogba rɔkɔ'ɔ yaga di mi lɔnɔɔ ye. **XXVI** Kina 'ja ma kɔtɔ mɔtɔ te di mi lɔnɔɔ ye ti yɛri 'be ga roma inza kolɔdɔ di roma ala kɔrɔ rɔ kɔtɔ. Ti mi'di ɔ ɔ loma 'be ga kɔwɔ. **XXVII** Ti modɔ tikere minni lijɛ bɔ kiteri ya tiye naga

nima. Ti milikɔ dɔnni yaga rɔ ɔ rɔnni. Ti mi'di lijɛ kuyi kpenni kirina yaga di ziye. **XXVIII** Ti moja makaligbɔgbɔ ma dɔɔba kɔmɔye mi Iwa naga nima ti Kanana 'bɛni pili ti Ete mo ga 'dɔ koga lijɛ yaga di kɔri ziye. **XXIX** Tine minza moga lijɛ nɔɔi yaga mi kɔmɔ kɔɔ kɔtɔ rɔmɔyi kinza dɔyayi nima kari koloma ra rɔ yi mɔkɔ kuruku kɔyɔ koso yimo ziye. **XXX** Tine ti moga lijɛ yaga mbowambowa ziye nɔbɔ karake titi kɔ'bɔke tinda'ba dɔyayi nima pili.

XXXI Ti mi'di kpa dɔ maga 'ba yayi 'be kɛdi nɔbɔ kebe kpa Yɔpɔ Kasi kala kpa mini lɔbu koga rɔ yi mɔkɔ kudɔ te kala kpa yɔpɔ Epurate. Ti mi'di kɔzi kakpa ziye dɔnni lijɛ bilaka 'ba mi dɔyayi mo naga nima pili. Kina ti kogake lijɛ nɔɔi yaga mi tari 'be nima. **XXXII** Kinza ko'de ke lɔmu dɛ tinni ala ti akoro 'bɛnni mɔtɔ ga. **XXXIII** Kinza ki'dike lijɛ bilaka naga nima dɛ koloma ga mi dɔyayi 'be. ɔɔɔ kolake lijɛ ti ki'di ye ko'de ke lende kɛnyɛ zɔ ma nɛre Bɔko'ba. ɔɔɔ kebe kulɔmuke kpeye zi akoro 'bɛnni ga ti kɛdi rɔ lanɔa ma lɔbu ziye."

XXIV

Ndose 'Ba Kɔ'du Ki'di

I Nɛre Bɔko'ba iya zi Musa te, "Ni Musa kpe ti Arona ti Nadaba ti Abiwu ti lɔbu 'ba Yisarele ma kuluku kɔtɔ kɔdɔ dɔmo 'butɛ riyyɔ mɔtɔ ga, akoke zɔ dɔ dɔku tɔrɔ bine. Lijɛ ama ga kumɔtu 'bɛnni nɔbɔ rɔ ma kɔwɔ yayi. **II** Tine ni Musa na nɔge kɔtɔ ɔ ɔ kese nɔɔsi zɔ. Kina kinza bɔtɔ mɔtɔ kɛki dɛ kako tiyi tɔrɔ bine."

III Kina ɔɔɔ Musa kileki kari kiya lende naga nime zinni Yisarele tine lijɛ pili uti nɔɔi ɔmo, iya te, "Wa ame ga pili nɛre Bɔko'ba kose ne ti do'dɔ nɔɔi." **IV** Kina Musa kugu wa ame ga pili nɛre Bɔko'ba kiya ne nɔɔi bɛri.

Mɔlo mi dɔnɔ na bo kɛnyɛ nɔɔi kari ko'ba bi 'ba akumu ndi dɔku yayi. Bo idɛyi dɔ dɔku 'butɛ dɔmoriyɔ yayi kileme kpa ɔli 'ba Yisarele mo tɔnɛ ga. **V** Kina bo koja kole yɔbi nɔɔi kari kɔnɔma akumu ma ko'do gbɔ ti ma kɔnɔma nɔge rɔ bi koro mo zi Bɔko'ba. **VI** Roma sa ma kumu mo nima Musa ɔɔba mbowa mi gberi tine kɔsɔ mo

bo uli rɔ bi 'ba akumu mo nima. ^{VII} Kina bo kogba buku 'ba lömu mo tönë bo kebe tädëki kö'du ki'di mo ga zi bilaka naga nima kina lijë pili kuti ngi kiya te, "Ti do'do wa pili ame ga nere Boko'ba kose ne ngi. Kina ti duwö dömo gbi."

^{VIII} Roma mo tönë Musa ogba kuli rönni, kiya te, "Ame na rɔ roma 'ba lömu ma bo Boko'ba ko'do 'deni tiye kɔzo ame bo kiya bine ne."

^{IX} Kina Musa ni ti Arona ti Nadaba ti Abiwu ti löbu 'ba Yisarele ma kuluku koto kodo dömo 'butë riyö mo tönë ga kari ngi ^X ko'ja kinë Boko'ba 'ba Yisarele ti kömönni. Bi ndi bo bëri ngi kɔzo olo 'deni ti a mɔto ga kɔzo kinë kili'di 'döyi naga tara kese kɔzo mitoro. ^{XI} Tine Boko'ba o'do ɔto dë zi bilaka naga nima. Lijë o'ja kinë Boko'ba lijë koloma gba tonyo kpenni.

Lere 'Ba Kö'du Ki'di

^{XII} Boko'ba iya zi Musa te, "Ako zö tɔro do döku bine, koloma bine. Kina ti mi'di lere 'ba ndose ma ti kö'du ki'di ma dömo ngi ziyi, ame ma na mugu 'deni zinni to'do mo."

^{XIII} Kina Musa ni kënyi ngi dömo lijë ti Yësuwa bo go bo. Kina Musa këki ngi tari tɔro do döku koro 'ba Boko'ba nima. ^{XIV} Bo iya zi löbu 'bënni mo ga te, "Odate ze bine nbö dileki. Arona ni ti Uru na me tiye bine. Botɔ ame këdi ti lende kako zinni."

^{XV} Kina ɔdo Musa këki 'deni do döku koro 'ba Sinayi mo nima tɔro yayi tine na poli kutu'bö dömo ngi. ^{XVI} Rɔ löbu 'ba Boko'ba oloma ngi do döku yayi. Poli utu'bö do döku nima nbö tö'dö mo do modokoto. Mi do modomoriyö mo tine na Boko'ba kidëki Musa ngi di mi poli nima. ^{XVII} Ma di zinni Yisarele ma laki 'dë rɔ löbu 'ba Boko'ba nima inda ngi kɔzo pa'do ma këdi kilanma naga tara do döku tɔro yayi. ^{XVIII} Kina Musa këki ngi kodo mi poli nima tɔro do döku yayi. Kina bo kari ko'do ngi yayi nbö tö'dö do 'butë sowo, kpaki ti kada mo ti korondo 'bëni.

XXV

Kpa Közi Ki'di 'Ba Yisarele (TD 35:4-9)

^I Nere Boko'ba ilende zi Musa iya te, ^{II} "Iya zi Yisarele, lijë ko'de kpa közi ki'di zö. Wa ame ga pili lijë ko'de ne ogba kɔzo ame mɔto mi bo ko'doko ti'di mo tara. ^{III} Kpa közi ki'di ame 'do kogba di zinni ne na me ga, yamo ma köbököbö, sitëri, 'bilëni, ^{IV} sunë kamölö ma kopiri 'deni ko'do kinë mo ga rɔ ma kese, ma nbowo ti ma kasi ti alato kirilewo, ti sunë banya, ^V ti kilaka kamölö ma kinyanyi 'deni kasi liyi, ti kilaka ma kinyanyi 'deni kenme laka, ti ngëri kono, ^{VI} ti 'bu 'ba toyi mo, agba'ji 'ba mi 'bu kondi rɔ gbi ti 'ba akato keke, ^{VII} gbëyi ma nbowo ti lele ma keke mɔto ga ame 'do kulöli rɔ nyama 'ba bo akumu mo tönë gbi ti bɔngɔ 'ba kpa dongo'do bo.

^{VIII} I'di lijë ko'do rö kilaka ma koro zö ma nere Boko'ba 'do moloma mi löngö lijë. ^{IX} Rö nime ti jama 'ba yimo ga o'do pili go wa ame mëdi mileme ziyi ne.

Sandu 'Ba Kö'du Ki'di (TD 37:1-9)

^X I'di lijë ko'do sandu zö di mi ngëri kono. Gomo ma kakpa dokomo koloko 'butë dokoto. Tö'bö mo dokomo koloko modomoriyö. Kina ma kakpa kari tɔro mo gbi tara. ^{XI} Yimo ma di miyö ora ti yamo ma köbököbö nbö kala keke gomo ma yaga. Kina go kiyöru do kpamo ti yamo ma köbököbö.

^{XII} Ongo yamo köbököbö rɔ kano mo kutöti rɔ riyöriyö go ndimo naga nima kpaki sowo rɔ bi 'ba tombi mo timo.

^{XIII} Ngëri 'ba tombi mo o'do di mi kono kina 'do komba rɔmo ti yamo ma köbököbö. ^{XIV} Kina 'do kusu mi kano mo tönë ga go kapa ndimo ga ne. ^{XV} Ngëri mo naga nime koloma 'bënni nburu kö'bö yimo botɔ koto dë yaga. ^{XVI} Kina 'do ki'di lere riyö mo tönë ga mugu kö'du ki'di ma 'deni dömo ne mi sandu nima.

^{XVII} O'do a dömo di mi yamo ma köbököbö. Gomo ma kakpa dokomo koloko 'butë dokoto. Kina ma kö'bö mo dokomo koloko modomoriyö. ^{XVIII} Uku bikoro sasa riyö ti kakala dömo di mi yamo ma köbököbö. ^{XIX} Ma koto keke kapa a 'ba dömo ma kileki te mɔto keke kapa ma bine. O'do lijë kambu koto ti a dömo. ^{XX} Sasa mo naga nima o'do mɔto

kuyi kōmōni kari dō lēpi nī tine koŋgō bi bēri. O'do dō a dōmo tōrō kakala lijē kutu'bō sandu nima.

XXI I'di lere riyo mo tōnē ga mī sandu yayi kutu'bō dōmo teyi ti a dōmo. **XXII** Kina ti mako mondōsō tīyī mī lōngō sasa naga nima mi'di kō'du ki'di ma pili zīyī zi Yisarele.

Tarabiza 'Ba Boko'ba
(TD 37:10-16)

XXIII O'do tarabiza zō di mī ngērī kono. Gō ma kakpa mo dōkōmō kolōkō modōmosowō. Gō ma kō'bō mo dōkōmō kolōkō muyi. Ma kakpa kari tōrō mo dōkōmō kolōkō modōmorīyō. **XXIV** Ora rōmo ti yamo ma kōbōkōbō kiyōru dō kpamo ti yamo ma kōbōkōbō. **XXV** Dōtara kpamo ma kō'do kari tōrō o'do koriya ti dōkole kōzī ma zana nime. Kina 'dō kiyōru dō kpamo gbī ti yamo kōbōkōbō.

XXVI O'do kano 'ba 'dō tombi mo timo kēdī di mī yamo kōbōkōbō. Utōtī kano mo naga nime gō ndīmo ga ma sowō naga nima. **XXVII** O'do bi mo ga ngōsi ngila dōtara 'ba kpamo tōrō. **XXVIII** O'do ngērī 'ba tombi mo di mī kono komba rōmo teyi ti yamo kōbōkōbō.

XXIX O'do gata mo ga ti kōsu mo ti gberi mo ti lebe 'ba todō layi mo. Wa naga nime pili o'do di mī yamo ma kōbōkōbō. **XXX** Kina maŋgolō'bō koro kō'bō nburu ti'di mo zō dō tarabiza mo nime.

Akidēyi Lamba
(TD 37:17-24)

XXXI O'do a 'ba tīdēyi lamba di mī yamo ma kōbōkōbō. Uku ndīmo ti dōdōrō mo rō tuku. Dōwōru ma kiyada timo mo ga ti mbili ma kēdī komo mo ga o'do kambī kōtō timo. **XXXII** Kapa mo ga kpaki riyo o'do ti dōngila rō motamota teyi. **XXXIII** Dōngila ma konza mo naga nima kēdī ti dōwōru me rō motamota ti ma komo mo ga teyi. **XXXIV** Dōdōrō mo kēdī ti dōwōru sowō teyi ti ma komo mo ga. **XXXV** Dōngila ma konza mo naga nima kēdī pili ti mbili ma komo kpa ngoriya mo ga. **XXXVI** Mbili mo ma komo nima ti dōngila mo ga ti akidēyi lamba mo nima kuku kambī kōtō di mī yamo ma kōbōkōbō.

XXXVII O'do lamba modōmorīyō dō akidēyi mo nima 'dō lijē kiyōpō bi ma dōgba nima. **XXXVIII** O'do makara mo ti akunzō buruku mo di mī yamo kōbōkōbō.

XXXIX Kilō 'ba yamo kōbōkōbō 'butē mota dōōmu na 'dō kō'do pili rō wa naga nime. **XL** Oŋgō laka 'dō kō'do rōnī kōzō wa ame tōnē mileme zīyī di dō dōku bine ne.

XXVI

Rō Koro
(TD 36:8-38)

I O'do rō kilaka zō, yīmo ma miyō di mī bōngō ma kele kudō'bō 'butē ku'jō di mī sunē kamōlō ma kopiri 'deni kō'do kinē mo ga rō ma kese, ma nbowō ti ma kasi ti alato kirilewo. Iyōru ti kinē sasa tōnē ga ti kakala dōmo ne. **II** O'do bōngō mo naga nima takpa mo ga kēdī pili rō ma koriya dōkōmō kumōgu 'butē dōmorīyō. Tō'bō mo dōkōmō kumōgu riyo. **III** Ma muyi iyoso kpamo pili bi kōtō rō mindalo. Kina 'dō kō'do kapa ma muyi mōtō nima gbī tara. **IV** O'do bōngō kese rō kano teyi kora rō gō mindalo 'ba dō kpamo ma yaga nima. **V** O'do rō ma dōgba mo kuluku kōtō. Kina 'dō kō'do mōtō ga gbī kuluku kōtō rō mindalo ma mī riyo mo, tulōli mo timo. **VI** O'do moŋgō kuluku kōtō di mī yamo kōbōkōbō tiyoso kpa ma dōgba nima ti ma mī riyo mo timo 'dō kēdī rō akōtō.

VII O'do gōmo ma yaga di mī bōngō kudō'bō 'butē dōkōtō ma ku'jō di mī sunē banya. **VIII** O'do lijē pili rō ma koriya. Takpa mo dōkōmō kumōgu 'butē dōmota tō'bō mo dōkōmō kumōgu riyo. **IX** Uru kpa ma muyi kiyoso bi kōtō rō mindalo. Kina ma modōkōtō ama uru kiyoso kpamo 'beri rō mindalo mōtō. Kapa ma rō modōkōtō mo nima ukōku yīmo teyi mī riyo kebe kapa kpadōrī mo. **X** Kapa ma rō mindalo ma yī'bōwu mo nima o'do kano rōmo kuluku kōtō. Kina 'dō kō'do kano gbī kuluku kōtō rō mindalo mōtō mo nima. **XI** O'do moŋgō kuluku kōtō di mī 'bilēnī tiyoso kpamo timo rō akōtō. **XII** Kōsō kapa mo ma kola nima owe kileki kebe kapa mo ma yīkundō. **XIII** Kōsō ma dōkōmō kolōkō muyi mo naga

nima o'do koloko kuru kapa mo ga toko go kutu'bo domo.

^{XIV} O'do akutu'bo domo moto ga gbi 'bowu riyō teyi. Ma koto di mi kilaka kamolo ame kinyanyi 'deni romo kasi liyi ne. Kina moto ro kilaka ma kinyanyi 'deni kenme laka naga 'do bo na kedī kebe gomo ma yaga.

^{XV} O'do nzora 'ba ro kilaka nime ma ro dadoro mo di mi ngēri kono. ^{XVI} Takpa mo ga kedī pili dokomo kumogu sowo. Ma ko'bo mo dokomo koloko modomoriyō.

^{XVII} O'do losi riyō ndimo ga 'do kidēyi timo. Nzora naga nima pili ro gomo kedī ti losi teyi.

^{XVIII} O'do nzora 'butē riyō kapa mo ma kari do ro'o. ^{XIX} Kina o'do akidēyi mo ga 'butē sowo tutōti mo timo di mi sitēri. Nzora koto kedī ti akidēyi mo riyō ndimo. ^{XX} O'do nzora 'butē riyō kapa mo ma kari do tugbu. ^{XXI} Kina o'do akidēyi mo ga 'butē sowo tidēyi mo timo. Nzora koto kedī ti akidēyi mo riyō ndimo.

^{XXII} Yikundō mo ame kileki te kapa do toro ne o'do nzora teyi modokoto. ^{XXIII} Kina go do kumu mo ga o'do nzora riyō teyi.

^{XXIV} Nzora 'ba go do kumu mo naga nima iyoso kpamo di bēri di zana mo kina gbi di domo ma toro. Nzora ma riyō 'ba toza mi do kumu mo naga nime na ko'do tara. ^{XXV} Nzora modomota ti akidēyi mo di mi sitēri 'butē doomu dokoto ndimo ga pili ro riyōriyō.

^{XXVI} O'do mo'ba teyi 'butē doomu di mi ngēri kono. Muiy kapa ma koto, ^{XXVII} muiy kapa ama, kina ma muiy moto kebe yikundō mo ame kileki te kapa do toro ne. ^{XXVIII} Mo'ba ma zana mo kisasi molo di bine kungungu nbō kala kapa mo ma 'dē.

^{XXIX} Nzora mo naga nima omba yoki mo ti yamo kobokobo ko'do kano yoki mo tusu mo'ba mo ga kebe yimo. Mo'ba mo ga omba yoki mo gbi ti yamo ma kobokobo.

^{XXX} Rō kilaka nime ziyi to'do mo go kinē mo ame mileme ziyi di do doku toro bine ne.

^{XXXI} O'do bongo di mi sunē kamolo ma kopiri 'deni ko'do kinē mo ga ro ma kese, ma nbowo ti ma kasi ti alato kirilewo ro bongo kurōbō. Kina 'do kiyōru romo

ti kinē sasa naga tōnē ti kakala domo ne. ^{XXXII} Owe do lē'bērē sowo ma mi zana mo yayi komba romo teyi ti yamo ma kobokobo. Iyoso kpamo ti mongo kutōti ndimo bēri ti akidēyi mo sowo di mi sitēri. ^{XXXIII} Osi kpamo ma di toro do mindalo 'ba mongo ma kiyija nima. Kina 'do kutē sandu 'ba lömu ma mo tōnē gönyī mo ma kari yikundō. Bongo kurōbō nima na koza bi ma koro timo di ro bi ma koro ro do kiteli mo.

^{XXXIV} Sandu 'ba lömu nima utu'bo domo teyi ti a domo tōnē. ^{XXXV} Kebe komo bi koro ro do kiteli mo nima ma kileki kapa yaga na 'do kidēyi tarabiza mo tōnē teyi kapa mo ma kileki do tugbu. A 'ba tidēyi lamba mo na kidēyi te kapa kileki do ro'o.

^{XXXVI} Akpadōri mo o'do ro bongo kurōbō di mi sunē kamolo ma kopiri 'deni ko'do kinē mo ga ro ma kese, ma nbowo ti ma kasi ti alato kirilewo kiyada kiyōru laka. ^{XXXVII} Bongo kurōbō ame o'do lē'bērē muiy teyi di mi ngēri kono komba yamo kobokobo romo kiyoso kpamo ti mongo yamo kobokobo. O'do akidēyi mo muiy di mi 'bilēni teyi.

XXVII

Bi 'Ba Akumu (TD 38:1-7)

^I O'do bi 'ba akumu di mi ngēri kono ro do 'baga kapa mo ga kpaki ro ma koriya dokomo kumogu riyō. Tine takpa mo ma kari toro kedī dokomo kumogu koto.

^{II} O'do do do kumu mo ga kpaki sowo ro ma kapa koto biti. O'ba kambi koto timo kora romo ti 'bilēni.

^{III} O'do akunzō buruku mo ti körē ti lebe ti jakira 'ba tuiy go yida mo timo ti gata 'ba tombi pa'do mo. Jama naga nime pili o'do di mi 'bilēni.

^{IV} O'do kayikayi komo ngurōgbō di mi 'bilēni ti kano 'ba tombi mo timo sowo teyi. ^V Kayikayi mo nima usu kebe bicī domo ma ko'do mo tōnē nbō komō zana mo.

^{VI} O'do ngēri kombi mo ga di mi kono komba 'bilēni romo. ^{VII} Kina 'do kusu mi kano mo tōnē ga ro do kumu sowo 'ba bi 'ba akumu mo nima yayi ne, 'do tombi mo timo.

VIII O'do bi 'ba akumu nime di mi ngɛri kola yimo ro gbɔngɔ di mi zana mo kɔzo ame tɔnɛ mileme ziyi di do doku bine ne.

Kali 'Ba Ro Rɔ Koro
(TD 38:9-20)

IX Tine 'ba rɔ ma mo tɔnɛ o'do kali 'ba rɔmo di mi bɔngɔ ro bɔngɔ kurɔbɔ ma kele. Kapa mo ma kari do ro'o o'do kedɔ dɔkɔmɔ kumɔgu 'butɛ sowɔ dɔmosowɔ. X Kikɛti gɔmo ti dɔdɔro 'bilɛni 'butɛ riyo ti akidɛyi mo ga gbɔ 'butɛ riyo ndimo. Monɔgo mo ga ti bi kiyoru mo ko'do di mi sitɛri. XI Kapa mo ma kari te do tugbu 'de kedɔ gbɔ tara. XII Kapa mo ma kileki te do tɔro kedɔ dɔkɔmɔ kumɔgu 'butɛ riyo dɔmoriyɔ ti dɔdɔro mo ga 'butɛ gbɔ ti akidɛyi mo ga. XIII Kapa mo ame kileki te yibi ti kpadori mo teyi ne kedɔ gbɔ tara dɔkɔmɔ kumɔgu 'butɛ riyo dɔmoriyɔ. XIV-XV Kapa kpadori mo naga nima kpaki riyo kedɔ dɔkɔmɔ kumɔgu modɔmoriyɔ ti dɔdɔro mota ti akidɛyi mo ga.

XVI Akpadori mo o'do go ma kakpa mo dɔkɔmɔ kumɔgu modɔmota di mi sunɛ kamolo ma kopiri 'deni ko'do kinɛ mo ga ro ma kese, ma nbɔwɔ ti ma kasi ti alato kirilewo kiyoru rɔmo kumoru. Kikɛti gɔmo ti dɔdɔro sowɔ ti akidɛyi mo ga teyi.

XVII Dɔdɔro 'ba kali mo ga ame kiyija toko ne iyoru rɔmo pili ti sitɛri. Monɔgo mo ga kedɔ di mi sitɛri tine akidɛyi mo ga na di mi 'bilɛni. XVIII Go ma kakpa mo kedɔ dɔkɔmɔ kumɔgu 'butɛ sowɔ dɔmosowɔ. To'bɔ mo kedɔ dɔkɔmɔ kumɔgu 'butɛ riyo dɔmoriyɔ. Ma kakpa kari tɔro mo kedɔ dɔkɔmɔ kumɔgu riyo. Bɔngɔ kurɔbɔ nime ko'do di mi bɔngɔ ma kele tine akidɛyi mo ga na di mi 'bilɛni. XIX Jama 'ba ndɔbɔ timo mi ro nime ti akutoti mo ga ti 'ba kali 'ba rɔmo ga kedɔ di mi 'bilɛni.

'Bu 'Ba Mi Lamba

XX Ose zinni Yisarele lijɛ ko'de 'bu ma laka ziyi 'do koyi nduwɛ ro kɔmɔ lɛndɔ odo bi kolu 'deni. XXI Arona ni ti kole abo ga kidɛyi lamba nime mi ro ma yayi kebe kɔmɔ bɔngɔ kurɔbɔ mo tɔnɛ ma yaga kɔmɔ sandu 'ba lomu. Lamba nima ko'bɔ nburu ro tobɔ tara kɔmɔ ma di mi ro ma yayi kezɛ dɔmo tayi. Ko'du ki'di nime Yisarele ko'bɔ nduwɛ toro mo to'do mo te ro go do kupɔ nni ga ro nburunburu.

XXVIII

Bɔ Akumu
(TD 39:1-7)

I Ogba bɔ lɛndɔ yi Arona ni ti kole abo ga Nadaba ni ti Abiwu ti Elezara ti Itomara koza lijɛ yaga di mi lɔngɔ Yisarele ro bɔ akumu toja laja zo ma nɛre Boko'ba.

II O'do bɔngɔ 'ba bɔ akumu zi Arona go ki'di bo koyo ro bo gɔmo gbɔ ti tele mo. III Ose bɔ miri ame ga pili mi'di akikali mo 'deni teyi ne. Kina 'do kiya zinni lijɛ ko'do bɔngɔ ro Arona nime go kulomu bo ro bɔ akumu toja laja zo mi ndɔbɔ ma nime. IV Iya zinni go lijɛ ko'do bɔngɔ 'ba kpa dɔngɔ'do ti nyama mo ti bebɛ ma lobu kakpa mo ti ma kolɔ ro kiyoru rɔmo kele ti yima 'ba do ti lapo mo ma 'do bo koga gɔmo. Bɔngɔ 'ba bɔ akumu nime ko'do zi bɔ lɛndɔ yi Arona ni ti kole abo ga go lijɛ kedɔ ro bɔ akumu toja laja zo. V Bɔ ko'do mo naga nima kogba sunɛ kamolo ma kopiri 'deni ko'do kinɛ mo ga ro ma kese, ma nbɔwɔ ti ma kasi ti alato kirilewo ti yamo kobokobɔ.

Nyama

VI O'do nyama mo di mi sunɛ kamolo ma kopiri 'deni ko'do kinɛ mo ga ro ma kese, ma nbɔwɔ ti ma kasi ti alato kirilewo kiyoru rɔmo laka. VII Kabi riyo 'ba dɔkɔnyɔ mo ga ma 'do kosi kpamo timo bɛri kuru kpamo. VIII Gasi ma kele ku'jo di mi kinɛ kɔto mo nima gbɔ kiyoso kpamo yoki nyama mo 'do kambi kɔto timo.

IX Ogba lele ma nbɔwɔ ne riyo ko'de bɔ miri koga moyi kole 'ba Yakoba ga rɔmo, X ro ma kiyija go toyɔ mo ga, modɔkɔto ro ama kina gbɔ modɔkɔto ro mɔto. XI O'de bɔ miri koga moyi kole 'ba Yakoba ga ro lele naga nime ko'ba'ba ti yamo kobokobɔ. XII Kina 'do kuru ro kapa kabi 'ba dɔkɔnyɔ mo naga nima kpa nyama ne go kileme kpa goli 'butɛ dɔmoriyɔ 'ba Yisarele go Arona kombi moyi lijɛ dɔkɔnyɔ bo 'do dɔma ma nɛre Boko'ba ko'bɔ nburu gonni kinza kudolu lijɛ bilaka ma ga ra.

XIII O'do yamo kobokobɔ rɔmo XIV kosi kpa nyori rɔmo kopi kɔzo ga'da naga tara.

Bɔŋɔ 'Ba Kpa Dɔŋɔ'do
(TD 39:8-21)

XV O'dɔ bɔŋɔ 'ba kpa dɔŋɔ'do zi bɔ dɔ bɔ akumu rɔ akileme ako'dɔkɔ 'ba Bɔko'ba. Kinɛ mo kɛdɛ gbɛ di mɛ a kɔtɔ nima ko'dɔ rɔ nyama ne gbɛ kpaki ti tiyɔru mo ga. XVI Gɔmo kɛdɛ rɔ ma kɔ'bɔ rɔ ma koriya dɔkɔmɔ kolɔkɔ riyɔ rɔ dɔ 'baga gɔ kukɔku minɛ riyɔ.

XVII Dɔku ndɔgɔ kitigɔ kulɔwu naga ulɔli rɔ mindalo sowɔ dɔ kpamo. Mindalo ma dɔgba mo i'di mboro ni ti ma kinɛ dɔŋɔte ti ma kese teyi. XVIII Mindalo ma mɛ riyɔ mo i'di ma kinɛ biliwa ti ma rɔ yɛwɛ ti ma kilindekilinde teyi. XIX Mindalo ma mɛ mota mo i'di ma kese tiyɔtiyɔ ti ma kumɔru ti ma liyi teyi. XX Mindalo ma mɛ sowɔ mo i'di ma kɛdɛdɛ ti ma kinɛ wɔliwɔli ti ma kinɛ kilɛ'di 'dɔyɛ teyi. Ko'ba'ba pili ti yamo kɔbɔkɔbɔ. XXI Lele 'butɛ dɔmoriyɔ naga nime pili rɔ gɔmo rɔ kɔtɔkɔtɔ koga mɔyɛ kole 'butɛ dɔmoriyɔ 'ba Yakoba ga rɔmo 'dɔ kileme kpa gɔli 'ba Yisarele.

XXII Bɔŋɔ 'ba kpa dɔŋɔ'do mo nima o'dɔ nyɔri yamo kɔbɔkɔbɔ rɔmo kɔzɔ ga'da naga tara. XXIII O'dɔ magbaya riyɔ kuru dɔ kpamo ma tɔrɔ nima, XXIV 'dɔ kosi kpa nyɔri riyɔ mo tɔnɛ ga rɔmo. XXV Kpamo ma kapa mɔtɔ osi rɔ yamo kɔbɔkɔbɔ mo tɔnɛ ga. Osɛ rɔ ma kileki te dɔ kapa mo ma kɔmɔ dɔkɔnyɔ kabi 'ba nyama mo nima. XXVI O'dɔ magbaya yamo kɔbɔkɔbɔ mɔtɔ ga gbɛ kuru kpa dɔgali bɔŋɔ 'ba dɔŋɔ'do mo tɔnɛ ŋgɔsi kpa nyama ma kapa bɛri kebe mɛyɔ. XXVII O'dɔ magbaya mɔtɔ ga gbɛ 'bɔwu riyɔ kuru kpa kabi 'ba dɔkɔnyɔ nyama mo nima ŋgɔsi kpa dɔmoso mo tine mbowa tɔrɔ bi dɔ gasi ku'jɔ keke mo tɔnɛ. XXVIII Magbaya 'ba kpa bɔŋɔ 'ba dɔŋɔ'do mo tɔnɛ osi kpamo rɔ 'ba nyama ti kabi kese 'dɔ ma 'ba dɔŋɔ'do mo nima kɛdɛ kebe dɔ gasi mo, kinza koloma ra rɔ ma kuŋgɔlɔ.

XXIX ɔdɔ Arɔna kɛdɛ kɔdɔ kari mɛ bi ma koro mo nima bo kolɔ bɔŋɔ 'ba kpa dɔŋɔ'do mo nima ti mɔyɛ kpa gɔli 'ba Yisarele mo tɔnɛ ga rɔmo ne. Rɔmɔyɛ 'dɔ ma ŋere Bɔko'ba mɔ'bɔ nduwɛ kinza dɔma kudɔlu lijɛ bilaka ma

ga ra. XXX Dɔku 'jɔ lɔzɔ mo tɔnɛ ga kɛdɛki rɔ Urɛmu ni ti Tumimɛ ne i'di mɛ bɔŋɔ 'ba kpa dɔŋɔ'do mo nima 'dɔ Arɔna kombi ti bo ɔdɔ bo kɛdɛ kako zɔ mɛ bi koro ma rɔ akileme ako'dɔkɔ ma zinnɛ Yisarele.

Bɛbɛ
(TD 39:22-31)

XXXI Bɛbɛ ma lɔbu mo nima na 'dɔ kusu titi gba bɛri mɛ nyama mo yayɛ ame ko'dɔ di mɛ sunɛ ma kese. XXXII Tine kola bi gbɔŋɔ teyi 'ba dɔ, kolo dɔtara kpamo kitigɔ kinza kirica. XXXIII-XXXIV Dɔ kpamo ma kɔŋɔ kebe kapa mo ma bɛri nima iyija ŋgɔlɔŋgɔlo kese ti ma ŋbɔwɔ ti sunɛ kasi kujɔlu yɛmo ti lalaŋa yamo kɔbɔkɔbɔ. XXXV ɔdɔ Arɔna kɛdɛ kari mɛ ndɔbɔ 'ba akumu zɔ bo kolɔ bɔŋɔ nime rɔ bo. ɔdɔ bo kɛdɛ kako zɔ mɛ bi ma koro ma ala ɔdɔ bo kɛdɛ kɔdɔ yaga gɔ kuwɔ birɔ bo, lalaŋa kɛdɛ kɔzɔ. Kina inza kupɔ bo kpe.

XXXVI O'dɔ dɔkulɛ yamo kɔbɔkɔbɔ kugu rɔmo te, 'Ulɔmu 'deni zi Bɔko'ba.' XXXVII Kina 'dɔ kudɔdu dɔ yima ma tɔnɛ kpa dɔ Arɔna ti kabi kese. XXXVIII Arɔna kolɔ wa naga nime kpa dɔ bo 'dɔ ma ŋere Bɔko'ba muti gɔ kpa kɔzi ki'di ame ga pili Yisarele kɛdɛ ki'di zɔ ne. ɔdɔ lijɛ kɔcɔ ra pele zɔ di bi ti'di mo ti muti ŋgɛ dɔmo.

XXXIX U'jɔ bɔŋɔ kolɔ rɔ zi Arɔna di mɛ alato kirilewo ko'dɔ yima mo gbɛ di mɛ kinɛ kɔtɔ mo nima kina 'dɔ ko'dɔ lapo mo gbɛ teyi kiyada rɔmo kiyɔru keke.

XL O'dɔ bɔŋɔ ma kolɔ rɔ ti lapo mo ga ti adɔ zi kole 'ba Arɔna ga gɔ lijɛ koyo rɔnnɛ gɔmo gbɛ ti tele mo.

XLI Olɔ bɔŋɔ nime rɔ lɔndɔ yɛ Arɔna ni lijɛ ti kole abo ga. Kina 'dɔ kondi 'bu rɔnnɛ ko'dɔ lijɛ rɔ bɔ akumu toja laja zɔ.

XLII O'dɔ ridi zinnɛ di bi kabi ŋbɔ kɔmɔ gɔ gɔlɔ bɛri kinza atiti 'ba rɔnnɛ ga kinda ra yaga. XLIII Bɔŋɔ naga nime Arɔna ni ti kole abo ga kɔ'bɔ tolɔ mo ɔdɔ lijɛ kɛdɛ kari mɛ rɔ mo tɔnɛ ala kese ŋgila bi 'ba akumu to'dɔ mo mɛ bi koro mo nima. Rɔmɔyɛ kinza mupɔ lijɛ ra gɔ tola atiti 'ba rɔnnɛ ga kinda yaga. Kɔ'du ki'di nime kɔ'bɔ ŋburu tara zi Arɔna ni ti kole abo ga.

XXIX

Ti'di Bɔ Akumu

I A ma 'dɔ ko'dɔ ti'di lijɛ timo rɔ bɔ akumu zɔ na me. Ogbɔ ŋgulɔ sa ame kɛdi gba kɛnyi ne ti mo'de kamɔlɔ riyo pili rɔ ame ga kinza boti mɔtɔ rɔmo ne.

II Ogbɔ ruzu ma kele tine kinza ki'di lanɔa dɛ gɔmo. O'dɔ maŋgolɔ'bo ti 'bu gɔmo. Kina 'dɔ ko'dɔ mɔtɔ gbɛ kinza 'bu gɔmo. Tine mɔtɔ ga ko'dɔ kɔzɔ lɛmbɛrɛ naga tara kosa 'bu rɔmo. III I'di maŋgolɔ'bo naga nime mi kee koto zɔ ɔɔ kɛdi kumu ŋgulɔ mo tɔnɛ ti kamɔlɔ riyo mo naga nima 'deni.

IV O'de Arona ni ti kole abo ga kako kpadɔri 'ba rɔ ma mo tɔnɛ. Kina 'dɔ kiya zinni lijɛ kurɔgɔ rɔnni yaga kɔpɔ.

V Kina 'dɔ kolɔ bɔŋgɔ 'ba bɔ akumu mo nima rɔ Arona, ma kolɔ rɔmo ti bɛbɛ ma lɔbu mo tɔnɛ kɛdi kolɔ kebe mi nyama mo titi dɔgba ne. Kina 'dɔ kolɔ nyama mo dɔmo ki'di gasi mo ti 'ba dɔŋgo'do mo gɔmo. VI I'di yima mo tɔnɛ dɔ bo kudɔdu dɔkulɛ koro mo nima kugu 'deni rɔmo te 'Ulɔmu 'deni zi Bɔko'ba' ne dɔmo. VII Kina 'dɔ kogba 'bu kondi mo tɔnɛ kodɔ dɔ bo kondi rɔ bo. VIII Kina 'dɔ ko'de kole abo mo ga kolɔ bɔŋgɔ kolɔ rɔ rɔmo. IX Lapo mo tɔnɛ ga oga 'bɔmbɔ lijɛ kudɔdu adɔ dɔnni. Ti'di Arona ni ti kole abo ga zɔ rɔ bɔ akumu na 'dɔ ko'dɔ te. Lijɛ nime nduwɛ rɔ kupɔ nni ga kɔ'bo rɔ bɔ akumu zɔ toja laja ma.

X Kina 'dɔ ko'de ŋgulɔ sa mo tɔnɛ kako kpadɔri ma yayi. Kina 'dɔ kiya zi Arona ni ti kole abo ga ki'di kɔzinni dɔmo. XI Upɔ ŋgulɔ sa nima kɔmɔ ma yayi kpadɔri 'ba rɔ ma. XII Ogbɔ roma mo kusu dɔkole kɔziyi yimo kosa dɔ biti 'ba bi 'ba akumu. Kina 'dɔ kodɔ kɔsɔ roma mo bɛri bi ndimo yayi. XIII Tine ogba 'bu mo ma kambɛ ame ga kora rɔnni kebe rɔ a 'ba yimo ga ne ti kapa luru mo ma laka ti dɔ'jɔ mo ga kpaki riyo ti 'bu mo ga rɔmo kɔŋma zɔ dɔ bi 'ba akumu yayi. XIV Tine yida mo ga ti kilaka mo ti tokpe mo ga ari kɔŋma ŋbɔ yaga mɔkɔ di mi taya. Kina rɔ kpa kɔzi ki'di 'ba tombi lende kɛnye 'ba bɔ akumu.

XV Ogbɔ mo'de kamɔlɔ ma kɔtɔ kiya zi Arona ni ti kole abo ga ki'di kɔzinni

dɔmo. XVI Upɔ kogba roma mo kuli kapa bi 'ba akumu nima kpaki sowɔ. XVII Ilele yimo kurɔgɔ tokpe mo ga ti wato mo ga kodɔ'bo pili bi kɔtɔ ti dɔmo ni ti kapa mɔtɔ mo ga. XVIII Kina 'dɔ kɔŋma pili dɔ bi 'ba akumu yayi rɔ akɔŋma zɔ ma ŋere Boko'ba. Tato kele mo ti kɔyɛyi dɔki'di ma ŋgi.

XIX Ogbɔ mo'de kamɔlɔ mɔtɔ mo nima kiya zi Arona ni ti kole abo ga ki'di kɔzinni dɔmo. XX Upɔ kogba roma mo kosa monda mbili Arona ni ma kapa dɔri lijɛ ti kole abo ga. Ondi rɔ dɔkole ndinni ga ti dɔkole kɔzinni ga ma lɔbu ma dɔ kapa dɔri. Kɔsɔ roma mo nima uli rɔ bi 'ba akumu kebe dɔ kapa mo ga pili sowɔ. XXI Ogbɔ kɔsɔ roma mo ame dɔ bi 'ba akumu ne ti 'bu kondi rɔmo tɔnɛ kinzanza rɔ Arona kebe rɔ bɔŋgɔ 'benni ga pili lijɛ ti kole abo ga. Kina 'dɔ kulɔmu bo pili ti kole abo ga ti bɔŋgɔ abo zɔ.

XXII Bi kambɛ 'ba kamɔlɔ mo nima umu yaga, giliti ma kambɛ mo nima ti 'bu ma kora rɔ a 'ba yimo ga ti kapa luru mo ma laka mo ti dɔ'jɔ mo ga kpaki riyo ti 'bu mo ga rɔmo ti wato mo ma kapa dɔri. XXIII Kina 'dɔ kogba dɔkomali maŋgolɔ'bo mo tɔnɛ ga ki'di 'deni zɔ yayi ne di yimo rɔ kɔtɔkɔtɔ. Ma ko'dɔ ti 'bu gɔmo nima ogba kɔtɔ, ma kinza 'bu gɔmo mo nima ogba gbɛ kɔtɔ kina ma kɔzɔ lɛmbɛrɛ mo tɔnɛ ogba gbɛ kɔtɔ. XXIV I'di akonyo naga nime kɔzi Arona ni ti kole abo ga, kina 'dɔ kiya zinni lijɛ kulɔmu zɔ rɔ kpa kɔzi ki'di zɔ ma ŋere Boko'ba. XXV Kina 'dɔ kogba di kɔzinni kɔŋma dɔ bi 'ba akumu yayi kɔtɔ ti akɔŋma mo tɔnɛ. Tato kele mo iyɛyi dɔki'di ma, ma ŋere Boko'ba ŋgi. XXVI Ogbɔ dɔŋgo'do kamɔlɔ mo nima kulɔmu zɔ rɔ kpa kɔzi ki'di ma koro. Dɔŋgo'do mo nime ma 'bɛyi na.

XXVII ɔɔ kɛdi ki'di bɔ akumu, oweli dɔŋgo'do ti wato kamɔlɔ ma kulɔmu 'deni zɔ rɔ kpa kɔzi ki'di ma koro mo tɔnɛ 'berɛ zi bɔ akumu. XXVIII Meri ma ame 'dɔ kɔ'bo ŋburu kinza kuyi yimo na me zinni lijɛ bilaka ma ga Yisarele. ɔɔ lijɛ kumu akumu dɔŋgo'do mo ga ti wato mo ga 'ba bɔ akumu mo na. Ame na rɔ kpa kɔzi ki'di 'benni 'ba bilaka zɔ ma ŋere Boko'ba.

22 Bɔŋɔ 'ba Arona nime di pɔtɔ tɔlɛ abo kolɔɔ 'jaa nduwɛ ki'di zi kole abo ga. Zinni tusu mo 'jaa ɔɔ ki'di lijɛ 'deni rɔ bɔ akumu. 23 Kole 'ba Arona mo ame kinda'ba pɔtɔ bo rɔ bɔ akumu tari mi rɔ koro ma 'ba nɛrɛ Boko'ba toja laja zɔ mi bi koro ma mo nima ne kolɔ bɔŋɔ nima titi ŋbɔ dɔ modɔmoriyɔ.

24 Ogba yida kamɔlɔ mo nima kumu rɔ Arona ni ti kole abo ga mi ti'di lijɛ rɔ bɔ akumu ne ki'di kilɛ'di mi bi koro mo yayi. 25 Kina 'dɔ lijɛ konyo di kpadɔri mo bine ti kɔsɔ mangolɔ'bo mo tɔnɛ ga mi kee yayi ne. 26 Lijɛ konyo wa ma kumu rɔnni tilɛŋɔ lijɛ kɔpɔ rɔ bɔ akumu nima. Bɔ akumu ni na nɛ 'dɔ konyo rɔmɔyi bi ma koro mo na. 27 ɔɔ kɔsɔ yida mo ti mangolɔ'bo mo ga kileke konyo rɔnni dɛ kote kinza kola dɛ kpe kɔ'dɔ 'dɔ konyo 'jaa ŋbɔ. Onɔma yaga rɔmɔyi a koro na.

28 Dɔlɛti 'ba ti'di wa rɔ bɔ akumu nime o'dɔ rɔ Arona ni ŋbɔ dɔ modɔmoriyɔ ko'dɔ kɔzɔ ame mose ziyi ne. 29 Bi kɛzɛ ma dɔ kɔtɔ kiteli dɛ kinza ma kumu ŋgulɔ yimo rɔ akumu. Rɔmɔyi 'dɔ kola lijɛ gɔ lende kɛnyɛ 'bɛnni ga. Kina gɔ kilɛŋɔ dɔ bi 'ba akumu gbɛ tɔmo yaga rɔ ma kɔpɔ. Ondi 'bu rɔ bi 'ba akumu nima gɔ kɛdi yaga rɔ ma kɔpɔ. 30 Oto to'dɔ mo nduwɛ te ŋbɔ dɔ modɔmoriyɔ gɔ bi 'ba akumu kɛdi ŋgi rɔ ma koro. Kina ɔtɔ ame kako kosa rɔmo ti kɛdi rɔ ma koro.

Toŋma Akumu

31 Ziyɛ kpe dɔ kupɔ ame ga kɛdi kako ne, umuke kole kamɔlɔ ma kɔmɔ kɔɔ mo ga 'deni kɔtɔ ne nduwɛ rɔ riɔriɔyɔ zɔ rɔ kɔmɔ lɛndɔ dɔ bi 'ba akumu ma. 32 Kumu kɔtɔ rɔ mi dɔŋbɔ tine kɔtɔ rɔ mi dɔkɔpiyari. 33 Kamɔlɔ ma dɔgba mo o'dɛ ti kilɔ kɔtɔ 'ba ruzu ma kele kuturɔ ti 'bu kizaza riɔyɔ. Oɔ kizaza layi riɔyɔ bɛri rɔ yɛyi zi Boko'ba. 34 Kamɔlɔ mɔtɔ mo nima umu rɔ mi dɔkɔpiyari. Kina gɔ ko'dɛ wa naga nime gbɛ ŋgila mo zɔ ma nɛrɛ Boko'ba. Tato kele mo iyɛyi dɔki'di ma, ma nɛrɛ Boko'ba ŋgi.

35 Kina 'dɔ kɔ'bɔ nduwɛ tara zi dɔ kupɔ ame ga kɛdi kako ne, akonɔma zɔ ma nɛrɛ Boko'ba nime ko'dɔ zɔ kpadɔri ma nime. Di bina na ti mondɔsɔ ti bilaka ma

ga milende tiyi. 36 Ti mondɔsɔ tinni lijɛ bilaka ma ga Yisarele bina. Bi nzari 'ba kɔmɔ ma ti ko'dɔ bi nima ŋgi yaga rɔ ma koro.

37 Ti mo'dɔ rɔ nima ti bi 'ba akumu mo yaga rɔ ma koro. Kina ti moweli Arona ni ti kole abo ga zɔ rɔ bɔ akumu toja laja zɔ. 38 Ti moloma mi lɔŋgɔ lijɛ Yisarele mɛdi rɔ nɛrɛ Boko'ba 'bɛnni.

39 Kina lijɛ ti kikali ma ŋgi rɔ nɛrɛ Boko'ba 'bɛnni ame koja lijɛ yaga di Ezipeto 'dɔ moloma mi lɔŋgɔ lijɛ. Ma na rɔ nɛrɛ Boko'ba 'bɛnni.

XXX

Bi Konɔma Akato Kele (TD 37:25-28)

I O'dɔ bi 'ba akumu tonɔma akato kele dɔmo di mi ŋgɛri kono II rɔ dɔ 'baga rɔ ma koriya dɔkɔmɔ kolɔkɔ muyi. Takpa mo ma kari tɔrɔ kɛdi dɔkɔmɔ kolɔkɔ modɔmosowɔ. Gɔ dɔ kumu mo ga kpaki sowɔ o'dɔ rɔ ma kapa kɔzɔ biti kambɛ kɔtɔ tɔmo. III Ora rɔmo pili kebe dɔmo ma di tɔrɔ ti biti mo ga ti yamo kɔbɔkɔbɔ. Kina gɔ kiyɔru dɔ kpamo ga gbɛ ti yamo kɔbɔkɔbɔ.

IV O'dɔ kano riɔyɔ rɔmo di mi yamo kɔbɔkɔbɔ kebe kpa bicɛ ma kiyɔru mo nima kebe gɔ dɔ kapa mo ga kpaki riɔyɔ tombɛ mo tɔmo. V O'dɔ ŋgɛri kombɛ mo ga di mi kono komba rɔmo ti yamo kɔbɔkɔbɔ.

VI Idɛyi bi 'ba akumu ame yaga kebe kɔmɔ bɔŋɔ kurɔbɔ mo tɔnɛ kɔmɔ sandu 'ba lɔmu yayi ne. Bi nima na ti mako mondɔsɔ tiyi teyi.

VII Rɔ gɔ dɔŋbɔ 'ba kɔmɔ lɛndɔ lɔbu nime pili Arona kɔ'bɔ tonɔma akato kele dɔ bi 'ba akumu nime ɔɔ bo kɛdi kako tilɛŋɔ lamba naga nime. VIII Kina gɔ bo ko'dɔ gbɛ tara mi dɔkɔpiyari mo ga ɔɔ bo kɛdi ki'di pa'do dɔ lamba mo naga nime. Tonɔma akato kele nime kɔ'bɔ ŋburu tara rɔ kɔmɔ lɛndɔ lɔbu nime kɔrɔ dɛ. IX Kinza kebe konɔma kinɛ agba'ji ame ma nɛrɛ Boko'ba mo'dɔkɔ dɛ ne dɛ dɔ bi 'ba akumu nime. Kinza konɔma yida ma kumu rɔ kpa kɔzi ala nyɔnyu mo ga dɛ gbɛ dɔmo. A mɔtɔ rɔ layi kinza kodɔ dɛ gbɛ dɔmo.

^X Arona kondi roma kamölö ma kumu go tombi lende kënyë naga ro biti mo naga nime nge mi koto mi komo koo koto. Kina 'do kö'bö to'do mo nduwë te ro go do kupö ma këdi kako naga nime ro go komo koo löbu nime pili. Bi 'ba akumu nime kulömu yaga mi koto ro ma koro zö ma nere Boko'ba."

Möyï Kugu

^{XI} Nere Boko'ba iya zi Musa te, ^{XII} "Odo këddi kugu möyï Yisarele titëtë mo, iya zinni mato kopi go didi ni di zö ti yamo kinza ko'de do kututu doni mi möyï kugu nime. ^{XIII} Boto ame kö'bo 'deni 'do kugu möyï mo ne kopi kozo ma kiteri mo nima go ndögö mo ma koro 'deni domo. Lijë pili kopi ro kpa közi ki'di zö ma nere Boko'ba. ^{XIV} Bilaka ame pili kitëtë 'deni mi möyï kugu nime kisaki di do ma komo koo mo 'butë riyö nduwë kala dogba kopi yamo nime zö. ^{XV} Kinza ki'di de bo mori kopi kebe bo ma ro lisa tine lijë pili kopi ro ma koriya.

^{XVI} Ogba yamo nime lijë Yisarele këdi kopi ne ko'do ndobo ma timo mi rö ma bine. Awada nime 'ba tutë go didi ni timo na. Kina ti mi'di lende mo ngi këdi doma zö tamo lijë."

Dölëti 'Ba Akurögö

^{XVII} Nere Boko'ba iya zi Musa te, ^{XVIII} "O'do wöri 'bilëngi ti bi kidëyi mo teyi gbi di mi 'bilëngi. Utë mi löngö rö ma nima ma ti bi 'ba akumu. Kina go kunö mini yimo. ^{XIX} Arona ni ti kole abo ga kurögö közinni ti ndinni ti mini mo nime ^{XX} odo lijë këdi ko'do tado tari mi rö ma ala ngila bi 'ba akumu mo tonma kpa közi ki'di mo ga zö. ^{XXI} Lijë kurögö közinni ti ndinni kinza mupö lijë ra. Kö'du ki'di nime lijë kinda'ba nduwë koro kö'bö ro nburunburu ro go do kupö ni ga."

'Bu Kondi

^{XXII} Nere Boko'ba iya zi Musa te, ^{XXIII} "Ogba agba'ji kato kele naga nime ko'do 'bu kondi ro. Ogba a kidëki ro muri ne kilo modokoto, yoko ngëri kidëki ro girifa ne ma kato konmi mo kilo mota, matunburu kilo mota, ^{XXIV} kono kilo modokoto kiyari go ndögö mo ma

koro 'deni domo. Odo kizaza riyö 'ba 'bu ma kele gomo ^{XXV} ko'do 'bu kato kele ro a 'ba tondi mo.

^{XXVI} 'Bu kondi mo nime na 'do kondi ro rö ma, ro sandu 'ba lömu, ^{XXVII} ro tarabiza mo pili ti jama mo ga, ro akidëyi lamba ni pili ti jama mo ga, ro bi 'ba akumu ma 'ba tonma akato kele mo nima, ^{XXVIII} kina ma 'ba tonma yida mo nima gbi kpaki ti jama ma 'ba bo ga, ro wöri kurögö közi mo tonë kpaki ti bi kidëyi mo. ^{XXIX} Ulömu kozo a nime te zö kina ti lijë këdi ngi pili ro ma koro. Kina boto ala oto ame kako kosa romo ti toro mo ko'be ngi. ^{XXX} Kina ondi 'bu mo nime gbi ro Arona ni ti kole abo ga 'do lijë këdi ro bo akumu zö mi ndobo ma.

^{XXXI} Iya zinni lijë Yisarele, "Bu kondi koro ma nime kö'bö nduwë to'do mo tara mi ndobo ma ro nburunburu. ^{XXXII} Tine kinza kinzanzake de ro bilaka ma sari. Kina kinza ni mato kototo do amo naga nime de gbi ko'do 'bëyi ziyi tara. 'Bu koro na. Kina i'dike kö'bö ro ma koro. ^{XXXIII} Boto ame ko'do kinë mo ala kosa ro boto ame kinza ro bo akumu ne bo inza kpe ro bilaka ma."

Akato Kele

^{XXXIV} Nere Boko'ba iya zi Musa te, "Ogba dokomali agba'ji kato kele naga nime pili ro gomo ro ma koriya, tagi 'ba lokpo, yoko kilidä, akilëri ti 'bona ma kato kele naga, ^{XXXV} ko'do akato kele kozo riya. Odo tikodö gomo 'do kö'bö ro ma laka ro ma koro. ^{XXXVI} U'bë mato yaga ro ruzu kari timo kinzanza mi rö ma yayi komo sandu 'ba lömu mo nima. Bi nima na ti mako mondoso tiyi teyi. Akato kele nime këdi ro a koro ziye.

^{XXXVII} Kinza ko'doke agba'ji mato de ziye kozo a nime te. I'dike nge këdi ro a ma koro ame kulömu 'deni zö ne. ^{XXXVIII} Boto ame ko'do kinë mo zi bo ala ro riya bo inza kpe ro bilaka ma."

XXXI

Bo Miri

(TD 35:30-36:1)

^I Nere Boko'ba iya zi Musa te, ^{II} "Moza Bezalele kole 'ba Uri kole 'ba kole 'ba Uru 'deni di mi kupö e'be Yuda. ^{III} Mi'di Nyi Koto Laka ma 'deni lo mi bo. Mi'di akikali

ti miri 'ba to'do wa pili 'deni zi bo, ^{IV} tose wa ro miri to'do mo di mi yamo köbököbö ni ti siteri gbi ti 'bilengi ^V kina moto gbi toga lele ti tose ngeri ni pili ro go ndobo 'ba közi. ^{VI} Moza Oliba kole 'ba Asamaka di mi kupö e'be Dana 'deni 'do kedí ro bo go Bezalele to'do ndobo nime ti bo. Kina mi'di akikali mo ti tigo 'deni gbi zi bo miri moto naga nima 'do lijé ko'do wa ma toné ga pili mose gomo ziyi tiya mo zinni 'do to'do mo ne, ^{VII} rö kilaka ma nime ti sandu mo ti a domo ti jama mo ga pili, ^{VIII} ti tarabiza mo ti jama mo ga pili, ti aküdeyi lamba mo toné di mi yamo köbököbö ne ti jama mo ga pili, ti bi 'ba akumu ma 'ba tonma akato kele mo toné ^{IX} gbi ti ma 'ba tonma yida 'ba akumu mo domo nima kpaki ti jama mo ga pili, ti wöri 'ba turögö közi mo toné ti bi 'ba tidéyi mo, ^X ti bongo koro 'ba ro bo akumu zi Arona ni ti kole abo ga zinni tolo mo odo lijé kedí kari toja laja ma, ^{XI} ti 'bu kondi mo toné ti agba'ji kato kele mo toné gbi mi go bi ma koro mo ne. Wa naga nime to'do mo kedí pili kozo ma toné miya ziyi ne."

Kada 'Ba Ro Kindawo

^{XII} Boko'ba ose zi Musa ^{XIII} go bo kiya zi Yisarele te, "Oroke kada 'ba ro kindawo ma. Römöyi na ro akileme mi löngö ye tö ma nere Boko'ba nduwé mi kada ma kedí kako naga nime 'de go kinda ngi omba moza ye 'deni ro 'bama ga. ^{XIV} Ziyé toro kada 'ba ro kindawo römöyi kada ma koro kotö laka ma na. Botö ame koro de kele ko'do ndobo mi kada nime ne kupö ngi yaga. ^{XV} Tö'dö édi 'do ziyi do modöokoto to'do ndobo yimo. Tine tö'dö ma ro do modömoriyö mo nima 'ba ro kindawo na nge, ulömu 'deni zö. Botö ame kosa ndobo közi bo mi kada nime kupö yaga.

^{XVI} Kpe Yisarele inda'bake lende 'ba kada nime ro akileme 'ba lömu ma, ma nere Boko'ba. ^{XVII} Akileme ma nburunburu na mi löngö ze tiye kpe Yisarele. Römöyi ma nere Boko'ba mo'ba mitöro ni ti döyayi 'deni pili mi tö'dö do modöokoto. Tine mi tö'dö ma ro do modömoriyö mo mero ndobo pili 'deni mindawo roma."

^{XVIII} Kina odo Boko'ba kote tilende 'deni ti Musa di do doku Sinayi yayi na bo ki'di lere riyö 'ba kö'du ki'di mo toné ga bo kugu 'deni ti közi bo ne ngi zi Musa.

XXXII

Akoro Sa

^I Tine odo Yisarele naga nima lijé kongö 'deni Musa kigabi ngi do doku bito to ne ga yayi kileki de kpe welo tine, na lijé kototo rönni ngi kari zi Arona kiya te, "Ako ko'do akoro zize 'do kokoko ze. Musa bo ko'de ze yaga di mi Ezipeto mo nime dikali abo de wa'di na kömö 'deni zi bo di bito yayi."

^{II} Arona ileki zinni te, "Ari kototoke yamo köbököbö di mbili 'ja 'be ga ti yitöti 'be ga ti kole 'be ga ko'deke kako zö dayi."

^{III} Kinalijé pili kari kototo ambili ngi ko'de kako zi Arona. ^{IV} Kina bo kogba a toné ga ngi ko'do ro akoro zinni. Bo uku kozo kiné kole sa naga nima tara. Kina lijé kebe nati tiya mo ro go rönni tégé, "Yisarele, mitöro 'be mo toné ko'de ye yaga di mi Ezipeto ne bo na me."

^V Tine odo Arona kongö 'deni tara bo o'ba bi 'ba akumu kebe komo a nima yayi. Na bo kuwöwö zinni te, "Tilendö, karama ma löbu édi bine zi nere Boko'ba."

^{VI} Kina ngi molo mi bi kezé mo nima na bilaka naga nime ko'de akonma ngi kako gbi ti akumu. Kina lijé koloma ngi nati ro tonyo kpenni tuwé mo. Tine ari kuyi röni za 'böwu ngi yaga di domo ro lende yawa.

^{VII} Boko'ba iya zi Musa te, "Éki kileki kari beri. Bilaka 'bi toné ga ko'de lijé kako yaga di mi Ezipeto ne dönni ele de kpe. ^{VIII} Lijé ebe 'deni ngi kuyi kpenni yaga welo di zö lijé ko'do akoro zinni kuku kozo kiné kole sa naga nima tara. Kina me lijé kedí 'deni ro tumötu mo lijé kumu roma teyi. Lijé ebe 'deni bi tiya mo te, 'Yisarele, mitöro 'be mo toné ko'de ye yaga di mi Ezipeto ne bo na me.' "

^{IX} Boko'ba iya zi Musa te, "Bilaka naga nima mikali lende 'benni 'deni. Lijé ngi ro a do kitigo to ne ga. ^X Kina me ni, kinza ko'do kpéri de kpe zö. Ola lijé zö go mileme wa zinni mote dönni yaga. Kina ti mi'di yi ngi kara ro kpa do'be ma kinza kiya."

XI Tine Musa ebe toma'jo rɔ bo zi ɲere Bɔko'ba abo, iya te, "Yɔ ɲere Bɔko'ba, i'di miyi ŋɔ kata kulɔwɔ te go wa'di rɔnni lijɛ bilaka 'bi naga nime kɔmɔ lijɛ 'deni ti tigɔ 'bi koja lijɛ yaga di mi Ezipeto ne? XII Go wa'di na 'dɔ ki'di Ezipeto kebe 'bɔwu togora gɔnni kiya te o'de lijɛ ka tote dɔnni yi mɔkɔ kɔmɔ dɔku bine? I'di miyi tɔ kpe kɛyi rɔnni. Kinza ko'de dɔ kote dɛ dɔnni lijɛ bilaka 'bi ga. XIII Lɔmu 'bi ma tɔnɛ ko'do ti bo laja 'bi ga Abarayama ni ti Yisika ti Yakoba ne, omeri gɔmo te. Lɔmu 'bi ma tɔnɛ ko'do 'deni zinni 'dɔ ki'di kupɔ lijɛ kara kɔzɔ kɛlu 'ba mitɔrɔ ne, omeri gɔmo te. Kina gbɛ lɔmu 'bi ma tɔnɛ ko'do go yayi nime ti'di mo zi dɔ kupɔ lijɛ ga rɔ ɛ'bɛnni rɔ ɲburuɲuru ne, omeri gɔmo te."

XIV Kina Bɔko'ba kola a tɔnɛ ga bo komeri 'dɔ tote dɔ bilaka abo ga yaga timo ne ŋɔ gbɔ.

Dɔ Kilikɔ 'Ba Yisarele

XV-XVI Musa ɛnyi 'deni kɛdi rɔ tɛki tako bɛri di dɔ dɔku ti lere riyo mo tɔnɛ ga Bɔko'ba kugu kɔ'du ki'di abo ga 'deni dɔmo ne. Bɔko'ba na ko'do lere nima kugu kɔ'du ki'di abo ga dɔmo ti kɔzi bo kebe kapa mo ga kpaki riyo.

XVII Yɛsuwa uwɔ birɔ dɔ kudu, na bo kiya zi Musa te, "Ya ɛdi mi taya."

XVIII Musa ileki zi bo te, "Birɔ ya inza tara. Rɔmɔyi udu dɛ kɔzɔ birɔ aka'da ala birɔ go koga. Birɔ ɲgala ma kɛdi koba na za muwɔ 'bama."

XIX Kina ɔdɔ Musa ni kako kɔmɔ 'deni ɲɔsi ɲgila taya bo ko'ja kinɛ kole sa nima ti ɲgala kusi tara tine na mi bo kata ŋɔ bo ku'du lere tɔnɛ ga ŋɔ bɛri kila'ba kitikɔ yaga ndi dɔku yayi. XX Kina bo kako kogba kole sa 'bɛnni mo tɔnɛ lijɛ kuku ne ŋɔ ku'du dɔ pa'do kilanma yaga. Na bo kosono ŋɔ kodɔ mi mini ki'di kpa Yisarele naga nima kuwɛ.

XXI Bo ititi Arona, iya te, "Wa'di na ya naga nime ko'do ziyi ki'di yi kusu kpɛnni mi lende kɛnyɛ lɔbu dɔ kiteli nime?"

XXII Arona iya te, "Kinza kembe dɛ ka rɔ 'diri tɔ. Bilaka naga nime ndɔrɔ 'bɛnni ma go lende kɛnyɛ ikali ɛ'bi 'deni gbɛ mɔlo. XXIII Lijɛ na kalo dɔma bine, kiya te, 'O'do akoro zize go kɔsɔ dɔgba zize.

Musa bo ko'de ze yaga di Ezipeto nime dikali abo dɛ wa'di na kɔmɔ 'deni zi bo di bito yayi.' XXIV Kina me mɛnyi miya zinni te, 'Ni bo ame kɛddi ti ambili yamo kɔbɔkɔbɔ ogba yaga ko'de kako.' Kina ma lijɛ ko'de kako zɔ mogba mu'du mi pa'do na kodɔ ŋɔ rɔ kole sa nima."

XXV Musa ongo Arona ola bilaka naga nima 'deni dɔmo kaya kebe tɔdɔ laja rɔnni kɔmɔ bo ya 'bɛnni ga. XXVI Kina bo kɔrɔ ŋɔ yaga kpa reki bo kuwɔwɔ dɔ bo rɔ ma kembe kiya te, "Lijɛ ame ga rɔ 'ba Bɔko'ba ne kako bine."

Kina kupɔ e'be Lɛwɛ ga kolɔ ŋɔ kuru bo bɛri. XXVII Kina bo kiya zinni te, "Ni mɔtɔ ɲere Bɔko'ba 'ba Yisarele i'di kɔ'du mo 'deni ziyi, inda'ba mbele 'bi kisaki di kapa taya ma bine ɲbɔ kala 'dɛ, upɔ lɔndɔ yi, bo murɛ yi ti bo pɔri yi."

XXVIII Kina e'be Lɛwɛ naga nima pili ko'do ŋɔ kɔzɔ ma Musa kiya zinni. Bilaka ma kupɔ mi kada nima ɛdi pili kɔzɔ kuluku 'butɛ bi modɔkɔtɔ (3000) tara. XXIX Musa ileki zi e'be Lɛwɛ naga nima te, "Tɔne, ulɔmuke rɔye 'deni rɔ bo akumu zi ɲere Bɔko'ba ti lɔpɔ nime kupɔke kole 'be ga ti lɔndɔ ye ga ne. Bɔko'ba o'do yɛyi 'deni dɔye."

XXX Mi bi kɛzɛ ma di pɔtɔ mo na Musa kiya zi bilaka naga nima te, "O'dɔke lende kɛnyɛ ma dɔ kiteli 'deni. Mɛdi mileki mari dɔ dɔku tɔrɔ zi ɲere Bɔko'ba. Mɔtɔga ti mi'di bo kola ye go lende kɛnyɛ 'be nime."

XXXI Kina Musa kuyi dɔ bo kileki kari zi ɲere Bɔko'ba kiya te, "Bilaka tɔnɛ ga o'do lende kɛnyɛ ma rɔ dɔ kiteli 'deni. Lijɛ uku akoro zinni di mi yamo kɔbɔkɔbɔ lijɛ koloma rɔ tumɔtu mo. XXXII Moma'jo rɔma ziyi ola lijɛ gɔmo. Ne ɔdɔ kola lijɛ dɛ kpe go lende kɛnyɛ nime, mɔyi ma mo na kore gbɔ yaga di mi buku 'bi ame kugu mɔyi bilaka 'bi ga yimo ne."

XXXIII ɲere Bɔko'ba ileki dɔmo zi Musa te, "Lijɛ bɔtɔ bo kirasi lende mo naga nima na ti more mɔyi nni yaga di mi buku ma. XXXIV Ne ari kokɔkɔ lijɛ koto bi mo tɔnɛ miya ne. Malayika ma ti koda bi di rɔye. Ne kada mo ti kɔmɔ 'deni ame 'dɔ modɔ karama dɔnni lijɛ bilaka naga nima go lende kɛnyɛ 'bɛnni ga."

XXXV Kina Boko'ba koja rɔkɔ'ɔ ngi dɔ Yisarele rɔmɔyɪ lijɛ ebe ki'di Arona ko'do akoro zinni di mi yamo kɔbɔkɔbɔ kɔzɔ kinɛ kole sa naga tara.

XXXIII

Tɛnyɪ 'Ba Yisarele Di Sinayi

I Kina ɲere Boko'ba kilende zi Musa iya te, “ɛnyɪ di bine tinni lijɛ bilaka naga nima ko'de lijɛ di Ezipeto ne karike mi dɔyayi ma mulɔmu ti'di mo ziye mo tɔnɛ, dɔyayi mo tɔnɛ mulɔmu ti'di mo zi Abarayama zi Yisika zi Yakoba gbɪ zi dɔ kupɔ lijɛ ga ne. II Ti moja malayika kari dɔgba kɔmɔye 'dɔ koga Kanana naga nima ti Amora ti Ete ti Pereze ti Iwa ti Yebusa mo ga pili yaga. III ɛddi karike nime mi yayi ma laka ame wi sa ni ti tagi kambɪ di teyi kɔzɔ sɛgɛ. Tine minza mari tiye rɔmɔyɪ kpe rɔ bilaka dɔ kitigɔ tɔ ne ga. ɔdɔ mari tiye ti mote dɔye gɔ kari.”

IV Kina ɔdɔ bilaka naga nima kuwɔ 'deni te tine na lijɛ kudu ngi kolali yamo ma kɔbɔkɔbɔ 'doyi yaga di rɔnni. V Rɔmɔyɪ ɲere Boko'ba i'di kɔ'du mo 'deni zi Musa kiya zinni te, “Kpe rɔ bilaka dɔ kitigɔ tɔ ne ga. Ma mɛdi mari ra tiye pele ngɔsi te dɛne ti mote dɔye ngi yaga. Kina me ti olalike yamo kɔbɔkɔbɔ 'ba tiyada rɔye timo naga nime 'doyi yaga di rɔye gɔ momeri dɔma gɔ wa ma 'dɔ mo'dɔ ziye.”

VI Kina Yisarele kolali yamo kɔbɔkɔbɔ ngi 'doyi yaga di rɔnni di ndi dɔku Sinayi yayi.

Rɔ Koro

VII Tine Musa ɛdi nduwɛ rɔ tombi rɔ kilaka kilingere timo. Bi ame lijɛ koga taya teyi bo ogba rɔ kilaka nima kutɔti mbowa sege yaga di ngila mo. Bo idɛki mɔyɪ mo rɔ “Rɔ 'ba tondɔsɔ.” Bɔ ame ko'dɔkɔ tikali ako'dɔkɔ 'ba Boko'ba kako teyi bina.

VIII ɔdɔ Musa kɛdi kari 'deni teyi yayi bilaka pili ɔdɔ kɔrɔ yaga kpadɔri 'benni ga tonɔgɔ gɔ bo ɲbɔ bo kɔdɔ yimo. IX ɔdɔ bo kɔdɔ 'deni yimo na pɔli kakpa mo tɔnɛ kako kutu'bɔ rɔni ngi kpadɔri mo. Kina ɲere Boko'ba ti kebe ngi rɔ toloma tilende ti bo di yimo yayi. X Tine ɔdɔ lijɛ konɔgɔ pɔli nima 'deni kutu'bɔ rɔni

kpadɔri dɔ Musa tara na lijɛ kɛnyɪ kolɔdɔ ngi bɛri. XI Kina ɲere Boko'ba koloma ngi rɔ tilende ti Musa di dɔ kɔmɔ dɔ kɔmɔ te, kɔzɔ ni bilaka ame kɛddi kilende ti lɛpi yi mɔtɔ ne. Di pɔtɔ mo tine Musa ileki 'jaa kako mi taya. Tine kole yɔbi ame rɔ bɔ gɔ bo mo kidɛki mɔyɪ mo rɔ Yɛsuwa, kole 'ba Nunu ne oloma ma 'ba bo ngi kɔ'bɔ ɲburu mi rɔ 'ba Boko'ba yayi.

Boko'ba Na Kokɔkɔ Yisarele

XII Musa ɛnyɪ kileki zi Boko'ba iya te, “ɛdi ngi rɔ ma laka kɔzɔ lende kiya 'bi tara zɔ 'dɔ mokɔkɔ bilaka naga nime mi dɔyayi nima. Ne onɔgɔ a mɔtɔ ɛdi gba kɔtɔ bine ame kola kinza kiya dɛ. Yɛ na kɛdi kari tize? Iya 'deni te ikali ma laka, ni Boko'ba ti mi kɛyɪ tɔ. XIII Ne ɔdɔ kiya te kɛdi ngi tara iyɛti gɔ meri 'bi ga ma ko'dɔkɔ to'dɔ mo zɔ, rɔmɔyɪ gɔ mɔ'bɔ toja laja ziyɪ tiyɛyɪ dɔki'di yi. Kina omeri gbɪ te ni na koza dɔ kupɔ nime 'deni ziyɪ rɔ ɛ'bi ga.”

XIV ɲere Boko'ba iya te, “Ti mari tiye mi'di ye ka'dake bɔ ya 'be ga.”

XV Musa iya zi Boko'ba te, “ɔdɔ tari 'bi tize kinza, kinza ki'di dombi ndize dɛ dari bitɔ di mi gɔ bi nime bine. XVI Ti kikali tondo ma kɛddi ti mi kɛyɪ rɔ bilaka 'bi ga gbɪ tɔ, ɔdɔ kiya te kari dɛ tize? Kinɛ yi mo ɔdɔ kɛdi tize na ti koza ze 'beri yaga di rɔ bilaka ma laki 'ba dɔyayi nime.”

XVII Boko'ba iya zi Musa te, “Ti mo'dɔ ngi ziyɪ kɔzɔ ma kititi. Rɔmɔyɪ ni mikali yi 'deni laka ma ti mi kɛyɪ tiyi.”

XVIII Musa iya te, “Ti'di ma monɔgɔ bi nzari 'ba kɔmɔyɪ te.”

XIX Boko'ba iya te, “Ti mi'di rɔ lɔbu ma kinda kɔmɔyɪ kidɛki mɔyɪ koro ma ziyɪ. Ma na rɔ ɲere Boko'ba. Ti mileme mi konmi ma ti mi kɛyɪ ma zinni lijɛ ame ga migeli 'deni ne. XX Tine minza mi'di yi ko'ja kɔmɔ ma. Rɔmɔyɪ bɔtɔ ma kɔtɔ mɔtɔ te o'ja kɔmɔ ma dɛ kebe koloma gba 'bɔwu 'biri rɔ ma kididi.”

XXI ɲere Boko'ba iya gbɪ zi Musa te, “Ne ame na rɔ bi ma ngɔsi ngila ma, ziyɪ tɔrɔ dɔ dɔku nime. XXII ɔdɔ tigo dɔ kiteli ma kudɔ kebe bina ti midɛyɪ yi mi bi nganɪ 'ba dɔku mutu'bɔ yi ti kɔzɔ ɲbɔ miteli di rɔyɪ. XXIII Kina ɔdɔ miteli yi 'deni tine na

ti mombi kɔzɔ 'jaa yaga di dɔyɪ gɔ ko'ja nge rɔ gɔma tine kɔmɔ ma ko'ja dɛ."

XXXIV

Lere 'Ba Kɔ'du Ki'di

^I Nere Boko'ba iya zi Musa te, "Ose lere riyɔ kɔzɔ ma dɔgba tɔnɛ ga. Kina ti mugu lende tɔnɛ ga dɔ ma dɔgba kitikɔ tɔnɛ ga ne dɔmo. ^{II} Ilenɔ rɔyɪ ndɔ mi dɔnɔbɔ tilɛndɔ kako kota ma tɔrɔ dɔ dɔku Sinayi. ^{III} Kinza bɔtɔ mɔtɔ kako dɛ tɔyɪ. Kina a mɔtɔ rɔ kinɛ bɔtɔ kinda dɛ kapa dɔ dɔku nima yayi. Yɛri ma kɔzɔ kamɔlɔ ni ti banya ni konyo kpɛnni dɛ gbɪ ndi dɔku yayi."

^{IV} Kina Musa kose lere nɔgɪ riyɔ kɔzɔ ma dɔgba tɔnɛ ga na bo kari nɔgɪ timo tɔrɔ dɔ dɔku Sinayi yayi mɔlo rɔ mi dɔnɔbɔ kɔzɔ ma nɛre Boko'ba ki'di kɔ'du mo zi bo tara. ^V Kina Boko'ba kako nɔgɪ bɛri di mitɔrɔ ti pɔli kɔrɔ nɔgɪla Musa yayi kidɛki mɔyɪ koro abo mo tɔnɛ rɔ nɛre Boko'ba ne. ^{VI} Bo udɔ kebe kɔmɔ Musa yayi bo iya te, "Ma nɛre Boko'ba ma na rɔ Boko'ba 'ba mi kɔnɔmi bɔ tɔnɔgɔ lisa. Mɛnyɪ dɛ gbɪ wɛlo rɔ 'dirɪ. Mileme akɔ'ɔ ma dɔ kiteli ma ame kinza kote rɔni dɛ ne 'deni. ^{VII} Akɔ'ɔ ma na kɔ'bɔ 'deni nɔburu tara tola wa gɔ lende kirasi ni ti lende kɛnyɛ. Tine minza mola karama 'ba lende kirasi 'ba 'bu lɔbu ni gbɪ di bi tɔdɔ mo dɔ kole 'ba kole mo ga ma mi mota nɔbɔ kala gɔ ma mi sowɔ mo ga."

^{VIII} Kina Musa kolɔdɔ nɔgɪ bɛri kumɔtu ^{IX} kiya te, "ɔdɔ kiya te miyɪ kɛyɪ 'deni nɔgɪ rɔma moma'jo rɔma ziyɪ ari tize. Bilaka naga nime uwɔ mbili dɛ. Tine ola ze gɔ lende kirasi ti lende kɛnyɛ ze ga. Kina utɪ kogba ze rɔ ma 'bɛyɪ ga."

Boko'ba Nge Kɔtɔ

(TD 23:14-19)

^X Kina nɛre Boko'ba kileki zi Musa iya te, "Mɛdi mo'dɔ lɔmu ma tiye kpe bilaka ma ga Yisarele. Gɔ kɔtɔ ame ga ko'dɔ rɔnni dɛ mɔlo mi lɔngɔ dɔ kupɔ ma kɔtɔ mɔtɔ di mi dɔyayi nime ne ti mo'dɔ ziye ko'jake ti kɔmɔye. Bilaka ame ga kɛddi kolomake mi lɔngɔ mo ne ti ko'ja tuwi 'ba ako'dɔ ma 'ba Boko'ba ma mɛdi mo'dɔ gɔye 'deni.

^{XI} Kɔ'du ki'di nime mɛdi mi'di ziye tone ne uwɔke dɔmo. Ti moga lijɛ bɔtɔ naga nima pili yaga di kɔmɔye, Amora ni ti Kanana mo ga ti Ete ti Pereze ti Iwa kpaki ti Yebusa 'bɛni ti moga yaga. ^{XII} Tine i'dike kɔmɔye kandi laka kinza ko'dɔke lɔmu dɛ tɔnni lijɛ bilaka 'ba mi dɔyayi mo nima kɛddi karike teyi ne. Rɔmɔyɪ lende kɛnyɛ 'bɛnni ti kari koloma yaga ziye rɔ abari. ^{XIII} Ma laka mo ziye titikɔ bi 'ba tɔnɔma akumu zi akoro 'bɛnni ga yaga, kicacake mi toto koro mo ga yaga kogake sari 'ba akoro Asera 'bɛnni mo bɛri. ^{XIV} Kinza kebeke dɛ tulɔmu kpeye zi a mɔtɔ rɔmɔyɪ ma Boko'ba ame mɔyɪ ma rɔ Mi Kombi ne ma ti mi kombi gɔye.

^{XV} I'dike kɔmɔye kandi laka kinza ko'dɔke lɔmu dɛ tɔnni lijɛ bilaka 'ba mi dɔyayi nima. Rɔmɔyɪ ɔdɔ kiya te lijɛ kɛdi tulɔmu kpɛnni zi akoro 'bɛnni naga nima lijɛ kumu roma teyi, lijɛ ti kose ye gbɪ tɔdɔ'bɔ rɔye tɔnni konyoke akonyo mo ga. ^{XVI} Kina ti kole 'be ga kogbe yitɔti 'bɛnni ga nɔgɪ gbɪ ki'di kole 'be ga pele koro ma, ma nɛre Boko'ba dɛ kpe kebe za tulɔmu kpɛnni zi akoro 'ba ya naga nima. ^{XVII} Kinza ko'dɔke akoro yamo dɛ ziye kumɔtuke gbɪ.

^{XVIII} Karama 'ba tonyo mangolɔ'bɔ kinza lanɔa gɔmo tɔnɛ na 'dɔ kinda'bake lende mo ki'dike kɛdi dɔye. Kɔzɔ ma mose ziye tɔnɛ tara konyoke mangolɔ'bɔ ma kinza lanɔa gɔmo dɔ modɔmoriyɔ mi nyepe 'ba Abibi. Rɔmɔyɪ nyepe nime na kɛnyɪke yɪmo di Ezipeto.

^{XIX} Kole dɔndende 'be ga pili ti 'ba yɛri 'be ga ma 'bama na. ^{XX} Tine ma rɔ akaca naga utɛke gɔmo yaga ti kamɔlɔ. Ne ɔdɔ kutɛ gɔmo dɛ, upɔ yaga. Kole dɔndende 'be ga pili utɛke gɔmo yaga. Kina kinza bɔtɔ mɔtɔ kako dɛ kɔmɔ ma rɔ ma sari kinza kpa kɔzi ki'di.

^{XXI} Tɔ'dɔ ɛdi dɔ modɔkɔtɔ ziyɪ tɔ'dɔ ndɔbɔ 'bi ga yɪmo. Tine tɔ'dɔ ame rɔ dɔ modɔmoriyɔ mo ne kinza ko'dɔ ndɔbɔ dɛ yɪmo. ɔdɔ kɛdi pele rɔ bi dɔ rɔ'dɔ ala kpa dɔlili ziyɪ tindawo rɔyɪ mi kada nime.

^{XXII} Karama 'ba kpa dɔlili ame kɛdi ko'dɔ ti bi dɔ tumu nyɔnyu ne i'dike lende mo kɔ'bɔ dɔye. Kina gbɪ karama ma tɔnɛ rɔ 'ba loma bicɪ nɔgɔngɔbɔ kɛdi ko'dɔ di

pötö tototo wa 'deni kote yaga di mi nyaka ne kinza ki'dike lende mo de kudölu di dɔye.

XXIII Rɔ goye botoni pili, akoke tilölu ma, ma nɛre Boko'ba 'be 'ba Yisarele mi mota mi komo koo koto. **XXIV** Kina odo moga do kupö bilaka naga nima 'deni yaga di komoye miyese go do maga 'be 'deni kowo, boto moto inza ko'bo kpe 'do tiyozo talo ya dɔye 'do ta'da ye mi kada 'ba karama mota naga nime.

XXV Odo kumuke roma zo kinza ko'deke mangolo'bo ma ti langa gomo de teyi. Kina kinza kola koso akonyo 'ba karama 'ba Pasaka nime de gbi kö'dö nbö bi kezé domo.

XXVI Rɔ go komo koo pili ziyi to'de a la'ja 'ba mi nyaka 'bi kako mi rö koro 'ba nɛre Boko'ba 'bi.

Tine kinza kebe ku'di kole banya ala kole kamölö de ti mba 'ba ma mo."

XXVII Kina Boko'ba kiya zi Musa te, "Lende naga nime ugu beri, romöyi na mo'do lömu ma 'deni gomo tiyi gbi zinni lijé Yisarele pili."

XXVIII Musa oloma ko'do tö'dö nbö do 'buté sowo ti nɛre Boko'ba yayi kinza konyo a moto ro akonyo ala kuwé mini. Kina Boko'ba kugu lömu abo mo ngi do lere. Idéki möyi mo 'deni ro kö'du ki'di 'buté.

Do Komo Musa

XXIX Tine odo Musa kuyi do bo 'deni komo di do döku Sinayi ti lere mo toné ga kugu kö'du ki'di mo ga 'deni domo ne bo ikali de demba do komo bo 'deni ro ma köbö romöyi bo oloma ro tilende ti Boko'ba. **XXX** Kina odo Arona ni ti Yisarele pili konjo te do komo bo 'deni ngi ro ma köbö, kina lijé kere ngi di bi tese noli ro bo. **XXXI** Tine bo idéki lijé na Arona ni ti löbu mo ga kuyi dönni kako zi bo, bo koloma ro tilende tinni. **XXXII** Di pötö mo tine na bilaka pili kako 'jaa nati zi bo, bo kebe tiya go kö'du ki'di nima Boko'ba ki'di zi bo di do döku Sinayi ne pili zinni.

XXXIII Kina odo Musa kote tilende 'deni pili tinni tara tine na bo kogba konjo kolo ngi kutu'bo do komo bo. **XXXIV** Tine odo bo kari 'deni kodo mi rö koro mo toné tilende zi Boko'ba bo ogba konjo nima ngi yaga nbö odo bo kedí kileki 'deni tine na 'jaa

bo kolo kileki teyi. Odo bo kodo 'deni yaga na bo kebe gbo tiyeti go wa ame ga nɛre Boko'ba kose ne zinni Yisarele. **XXXV** Kina lijé konjo do komo bo ma kedí köbö ngi. Musa ö'bö nburu ti konjo nima ro ma kutu'bo kpa do bo nbö odo bo kedí kodo 'deni mi rö koro 'ba Boko'ba tine na 'jaa bo kogba yaga.

XXXV

Kada 'Ba Ro Kindawo

I Musa ototo do Yisarele pili kiya teyi te, "Wa ma nɛre Boko'ba kose ziye to'do mo na me. **II** Ni moto ziyi to'do ndobo 'bi ga nge mi tö'dö do modokoto. Tine tö'dö ma ro do modomoröyo mo nima i'di kedí ro kada ma koro ziyi, kada 'ba ro kindawo 'ba nɛre Boko'ba na. Boto moto ame kebe ko'do ndobo mi kada nime kupö yaga. **III** Pele nge ro pa'do, kinza kulö'joke de mi rö 'be ga mi kada nime."

Kpa Közi Ki'di (TD 25:1-9)

IV Musa iya zi Yisarele te, "Wa ma 'do ko'doke na me. **V** Ni moto wa ame keddi timo ogba ki'di ro kpa közi ki'di zi nɛre Boko'ba 'bi. Ni ame miyi ko'doko ne o'de yamo köbököbö ro kpa közi ki'di zi Boko'ba gbi ti wa ma kozo sitéri ni ti 'biléngi **VI** ti suné kamölö ma kopiri 'deni ko'do kiné mo ga ro ma kese, ma nbowo ti ma kasi ti alato kirilewo ti suné banya, **VII** ti kilaka kamölö ma kinyanyi 'deni kasi liyi, ti kilaka ma kinyanyi 'deni kenje laka, ti ngéri kono **VIII** ti 'bu 'ba toyi mo, agba'ji 'ba mi 'bu kondi ro ti 'ba akato kele, **IX** ti gbeyi ma nbowo ti lele ma kele moto ga ame go kulöli kpa nyama mo ne ti konjo 'ba kpa donjo'do mo toné.

X Bilaka ame ga ro bo miri di mi löngö ye kako ko'do wa naga nime pili Boko'ba kose ne, **XI** rö koro 'ba Boko'ba mo toné ti a 'ba domo ga gbi ti a 'ba gomo ma kebe yaga ti monjo mo ga gbi ti nzora mo ga ti mo'ba mo ga ti dodo ro mo ga ti akidéyi mo ga, **XII** sandu 'ba lömu mo toné ti ngéri 'ba tombi mo ga, a domo ti konjo kuröbö 'ba turöbö mo koke bi ma koro mo nima timo yaga mo toné, **XIII** tarabiza mo ti ngéri mo ga kpaki ro go jama mo

ga, maŋgolo'bo ma ki'di zi Boko'ba ^{XIV} ti akidëyi lamba 'ba toyi mi rö mo nima tönë kpaki ti jama mo ga, lamba mo ga ti 'bu mo, ^{XV} bi 'ba akumu 'ba 'do tonma akato kele domo mo ti ngëri 'ba tombi mo ga, 'bu kondi mo ti agba'ji kato kele mo tönë ga ti bonjo kuröbö 'ba kpadöri mo, ^{XVI} bi 'ba akumu 'ba tonma akumu domo ti kayikayi 'bilëni mo tönë teyi, ti ngëri 'ba tombi mo kpaki rö go jama mo ga, ti wöri kurögö közi mo tönë ti bi kidëyi mo, ^{XVII} ti bonjo kuröbö ma kuröbö rö kali 'ba romo mo tönë ga kpaki ti dödro mo ga pili ti akidëyi mo ga, gbï ti 'ba kpadöri mo, ^{XVIII} ti akutöti mo ga ti kabi 'ba rö koro nime ti 'ba kali 'ba romo ga, ^{XIX} kina gbï ti bonjo koro ma 'do bö akumu mo ga kolo rönni döo lijë këdi kari toja laja mi bi ma koro mo nima, ti bonjo koro rö Arona ni ti kole abo ga."

^{XX} Kina döo Yisarele naga nime pili kita'ba 'deni kari di ngila Musa bina tine, ^{XXI} mato ame yimo ko'doko ne ari ko'de wa ngi rö kpa közi ki'di to'do ndobo 'ba rö koro 'ba Boko'ba 'bënni timo. Wa ame ga pili ko'doko 'do tumötu Boko'ba timo ti ma 'do ko'do rö bonjo koro 'ba rö bö akumu mo ga, lijë o'de ngi pili kako. ^{XXII} Bilaka ame ga pili döki'di mo ko'doko ne ala rö botoni ala rö 'ja o'de wa ma közo yamo köbököbö ni ti a mbili ti a dokole közi ni ti a mugu ti dokomali wa ma kele naga ngi pili ki'di rö kpa közi zi Boko'ba. ^{XXIII} Bilaka ame ga pili këdi ti sunë kamölö ma kopiri 'deni ko'do kinë mo ga rö ma kese, ma nbowo ti ma kasi ti alato kirilewo ti sunë banya ti kilaka kamölö ma kinyanyi 'deni kasi liyi naga ti kilaka ma kinyanyi 'deni kenme laka naga o'de ngi kako. ^{XXIV} Ya ame ga pili ko'bo tireke wa ma közo sitëri ni ti 'bilëni ni ne o'de kpa közi ki'di ma 'bënni ga ngi gbï kako zi Boko'ba. Bilaka ame ga këdi ti ngëri kono ma kele ko'bo 'do to'do ndobo nima timo ne o'de ngi gbï kako.

^{XXV} 'Ja ame ga pili rö bö kopiri alato ne o'de dokomali sunë kamölö ma kopiri 'deni ko'do kinë mo ga rö ma kese, ma nbowo ti ma kasi ti alato kirilewo ngi.

^{XXVI} Sunë banya ma kopiri naga lijë o'de gbï kako.

^{XXVII} Löbu mo ga o'de lele ma ndögö kitigo naga ngi ma kinë mo nbowo ti ma kele mato ga gbï tulöli mo kpa nyama mo tönë ti bonjo ma 'ba kpa döngo'do mo. ^{XXVIII} Lijë o'de agba'ji ngi ti 'bu 'ba mi lamba ti ma kondi mo tönë ti akato kele mo ga. ^{XXIX} Rö go bilaka ame ga pili yimo ko'doko ti'di kpa közi ki'di zi Boko'ba közo ma Musa kose ne o'de ngi kako.

Bö Kubö Rö Koro (TD 31:1-11)

^{XXX} Kina Musa kileki kiya gbï zinni te, "Boko'ba oweli Bezalele kole 'ba Uri kole 'ba kole 'ba Uru di mi kupö e'be Yuda 'deni. ^{XXXI} Boko'ba döo Nyi Kato Laka abo 'deni lö mi Bezalele ki'di miri 'ba to'do wa naga nime ti akikali mo 'deni pili teyi. ^{XXXII} Kina ti bö ko'do wa naga nime di mi yamo köbököbö ni ti sitëri ti 'bilëni ^{XXXIII} toga mi lele ti to'ba'ba wa ti tose ngëri ni pili rö go ndobo 'ba közi. ^{XXXIV} Boko'ba i'di ndobo naga nime 'deni zi Bezalele ni ti Oliba kole 'ba Asamaka di mi kupö e'be Dana kina 'do lijë kiyandi ya mato ga gbï to'do mo tara. ^{XXXV} Akikali ti miri pili 'ba akose ti akokpiri ti lö'jö ame go ku'jö bonjo ko'do kele di mi sunë kamölö ma kopiri 'deni ko'do kinë mo ga rö ma kese, ma nbowo ti ma kasi ti alato kirilewo pili rö go kinë bonjo mato ga, Boko'ba i'di 'deni pili zinni. Lijë ti ko'bo ngi to'do ndobo 'ba közi pili rö gomo.

XXXVI

^I Kina Bezalele ni ti Oliba ti bö miri mato mo naga nima Boko'ba ki'di tigo 'ba akikali 'ba ndobo nime 'deni teyi ne kako ngi. Kina go lijë ko'do wa ame pili ko'bo 'do to'do rö koro nima timo ne ngi ko közo ndose mo ma Boko'ba kose tönë tara."

^{II} Kina Musa kototo dönni lijë bö miri mo naga nima ngi, Bezalele ni ti Oliba gbï ti bö miri pili mato mo ga tönë, lijë ma Boko'ba ki'di akikali ti tigo 'ba ndobo nima 'deni zinni mo tönë ga lijë kuti 'deni 'do tako to'do mo ne. ^{III} Wa mo ga ame pili Yisarele kireke domo 'deni 'do to'do ndobo nima timo ne lijë ako ngi kogba di zi Musa kari timo. Tine Yisarele ö'bö

ngi to 'de kpa kōzi ki'di rɔ kɔmɔ kada lōbu nime, ^{IV} ɲbō bɔ miri mo naga nima kēnyī kako ^V kiya zi Musa te, “Bilaka o'de kpa kōzi 'deni kebe dɔ ame do'dɔkɔ gɔ do'dɔ ndɔbɔ nime timo kɔzɔ ma Bɔko'ba kose.”

^{VI} Kina Musa ki'di kari kuwōwō lende mo ngi kote mi taya pili kinza bɔtɔ kireke wa dē kpe dōmōyī ndɔbɔ 'ba rō koro nima. ^{VII} Wa ame ga pili kireke ne ɔ'bo ndɔbɔ nima 'deni kebe gbī.

Kinē Rō Koro (TD 26:1-37)

^{VIII} Bɔ miri ma rɔ dɔ kiteli di mi lōngō lijē bɔ ndɔbɔ mo naga nima na ko'dɔ rō koro mo tōnē. Lijē o'dɔ di mi bɔngɔ ma kudō'bō 'butē ku'jō di mi sunē kamōlō ma kopiri 'deni ko'dɔ kinē mo ga rɔ ma kese, ma ɲbɔwɔ ti ma kasi ti alato kirilewo kiyōru ti kinē sasa ti kakala dɔmo tōnē ga. ^{IX} Takpa mo ga pili rɔ ma koriya dɔkɔmɔ kumōgu 'butē dɔmorīyō tō'bō mo dɔkɔmɔ kumōgu riyō. ^X Ma muyī lijē uru kpamo kiyoso pili teyi rɔ mindalo kɔtɔ. Kina lijē ko'dɔ gbī tara ti kapa ma muyī mɔtɔ nima. ^{XI} Lijē o'dɔ kano rɔmo di mi bɔngɔ kese kiyija kebe dɔ kpa mindalo mo ga ma yaga. ^{XII} Lijē iyija kano mo ga kuluku kɔtɔ gɔ mindalo ma dɔgba kina gbī tara gɔ mindalo ma rɔ mi riyō mo. ^{XIII} Lijē o'dɔ mɔngɔ teyi kuluku kɔtɔ di mi yamo kōbōkōbō tosi kpamo timo bi kɔtɔ.

^{XIV} A dɔmo ma kebe gɔmo ma yaga lijē o'dɔ di mi bɔngɔ kudō'bō 'butē dɔkɔtɔ ma ku'jō di mi sunē banya. ^{XV} Lijē o'dɔ pili rɔ ma koriya takpa mo dɔkɔmɔ kumōgu 'butē dɔmɔta, tō'bō mo dɔkɔmɔ kumōgu riyō. ^{XVI} Ma muyī lijē uru kpamo kiyoso bi kɔtɔ rɔ mindalo, kina ma modɔkɔtɔ ama gbī 'beri rɔ mindalo mɔtɔ. ^{XVII} Lijē o'dɔ kano kuluku kɔtɔ kiyija kpa mindalo ma dɔgba mo nima kebe kapa dɔ kpamo ma kileki yī'bōwu. Kina lijē ko'dɔ kano mɔtɔ ga gbī 'bōwu kuluku kɔtɔ kiyija kpa mindalo mɔtɔ mo nima. ^{XVIII} Lijē o'dɔ mɔngɔ kuluku kɔtɔ di mi 'bilēnjī 'dɔ kosi kpamo timo kiyoso bi kɔtɔ. ^{XIX} Kina lijē ko'dɔ a dɔmo ma kebe yaga 'bōwu gbī riyō teyi, ma kɔtɔ di mi kilaka kamōlō ame kinyanyi 'deni rɔmo kasi liyi ne, kina mɔtɔ gbī di mi kilaka ma

kinyanyi 'deni keɲme laka naga 'dɔ bo na kēdī kebe gɔmo ma yaga.

^{XX} Nzora 'ba rō koro nima lijē o'dɔ di mi ɲgērī kono. ^{XXI} Takpa mo ga pili dɔkɔmɔ kumōgu sowɔ, tō'bō mo dɔkɔmɔ kolɔkɔ modɔmorīyō. ^{XXII} Lōsī kēdī rɔ riyōriyō mi ndimo ga gɔ kīdēyī timo. Nzora naga nime pili rɔ gɔmo kēdī ti lōsī teyi. ^{XXIII} Lijē o'dɔ nzora 'butē riyō zi kapa mo ma kileki te dɔ ro'ɔ ^{XXIV} ti akīdēyī mo ga 'butē sowɔ di mi sītērī tutōtī mo timo. Akīdēyī mo ga kēdī rɔ riyōriyō ndī ma kɔtɔ. ^{XXV} Lijē o'dɔ nzora 'butē riyō dɔ kapa mo ma kileki te dɔ tugbu ^{XXVI} ti akīdēyī mo ga 'butē sowɔ di mi sītērī rɔ riyōriyō ndī nzora kɔtɔ. ^{XXVII} Ma kebe yīkundō mo kileki te kapa dɔ tɔrɔ lijē o'dɔ nzora teyi modɔkɔtɔ. ^{XXVIII} Tine gɔ dɔ kumu mo ga lijē o'dɔ nzora teyi kpaki rɔ riyōriyō. ^{XXIX} Nzora ma riyō 'ba dɔ kumu mo naga nima iyoso kpamo di bēri ɲbō kala tɔrɔ. Rɔ gɔ nzora 'ba dɔ kumu mo naga nima kpaki rɔ gɔmo na lijē ko'dɔ tara. ^{XXX} Nzora pili modɔmɔta ti akīdēyī mo ga di mi sītērī 'butē dōomu dɔkɔtɔ rɔ riyōriyō ndimo ga.

^{XXXI} Lijē o'dɔ mo'ba teyi 'butē dōomu di mi ɲgērī kono, ^{XXXII} muyī gɔ nzora ma kapa ama, muyī gɔ ma kileki te kapa dɔ ro'ɔ kina gbī muyī gɔ kapa ma rɔ yīkundō mo tōnē kileki te kapa dɔ tɔrɔ ne. ^{XXXIII} Mo'ba ma zana mo ame kuruwō mi lōngō nzora mo naga nime ne kuɲɲuɲu di bine ɲbō kala gɔ kapa mo ma 'dē. ^{XXXIV} Lijē omba rɔ nzora mo ga teyi ti yamo kōbōkōbō ti kano yɔki mo tusu mo'ba mo ga kebe yīmo ame komba rɔmo ra gbī ti yamo kōbōkōbō ne.

^{XXXV} Lijē o'dɔ bɔngɔ kurōbō mo tōnē di mi sunē kamōlō ma kopiri 'deni ko'dɔ kinē mo ga rɔ ma kese, ma ɲbɔwɔ ti ma kasi ti alato kirilewo kiyōru ti kinē sasa ti kakala dɔmo naga. ^{XXXVI} Lijē o'dɔ lē'bērē sowɔ di mi ɲgērī kono komba rɔmo teyi ti yamo kōbōkōbō towe bɔngɔ kurōbō mo tōnē dɔmo, kosi kpamo ga ti mɔngɔ yamo kōbōkōbō. Kina lijē ko'dɔ akīdēyī mo ga di mi sītērī sowɔ tutōtī lē'bērē mo naga nima timo.

^{XXXVII} Akpadōrī 'ba rō koro nima lijē o'dɔ rɔ bɔngɔ kurōbō di mi sunē kamōlō

ma kopiri 'deni ko'do kinē mo ga rɔ ma kese, ma ɲbowɔ ti ma kasi ti alato kirilewo kiyōru rɔmo kiyada. ^{XXXVIII} Lijē o'do lē'bērē muyi zi bɔŋɔ kurōbō ame kosi kpamo ti moŋɔ. Domo ma tɔɔ ti ndimo ma di bēri komba yamo kōbōkōbō teyi ti akidēyi mo ga muyi rɔ 'bilēŋi.

XXXVII

Kinē Sandu Mo (TD 25:10-22)

^I Bezalele o'do sandu 'ba lömu nima di mi ɲgērī kono. Gomo ma kakpa mo dɔkɔmɔ kolɔkɔ 'butē dɔɔkɔtɔ. Tō'bō mo dɔkɔmɔ kolɔkɔ modɔmoriyō. Takpa mo ma kari tɔɔ gbī tara. ^{II} Yimo ti gomo ma yaga bo ora ti yamo kōbōkōbō bo kiyōru dɔ kpamo.

^{III} Bo o'do kano 'ba tombi mo timo ga sowɔ teyi di mi yamo kōbōkōbō kosi kapa gɔ ndimo ga kpaki sowɔ rɔ riyōriyō. ^{IV} Bo o'do ɲgērī 'ba tombi mo ga di mi kono bo komba yamo kōbōkōbō rɔmo, ^V bo kusu kebe mi kano mo tōnē ga kapa 'ba sandu mo nima kpaki riyō ne.

^{VI} Bo o'do a domo di mi yamo ma kōbōkōbō, takpa mo dɔkɔmɔ kolɔkɔ 'butē dɔɔkɔtɔ, tō'bō mo dɔkɔmɔ kolɔkɔ modɔmoriyō. ^{VII} Bo uku sasa ti kakala domo naga riyō di mi yamo kōbōkōbō, ^{VIII} kɔtɔ kapa ame kɔtɔ kapa ama. Bo uku kambi kɔtɔ ti a domo nima. ^{IX} Sasa mo naga nime mɔtɔ kuyi kōmōni kari dɔ lēpi nī tine koŋɔ bi bēri kakala mo ga kutu'bō dɔ sandu nima.

Kinē Tarabiza Mo (TD 25:23-30)

^X Bo o'do tarabiza mo di mi ɲgērī kono, takpa mo dɔkɔmɔ kolɔkɔ modɔmosowɔ, tō'bō mo dɔkɔmɔ kolɔkɔ muyi, takpa mo ma kari tɔɔ dɔkɔmɔ kolɔkɔ modɔmoriyō. ^{XI} Bo ora rɔmo ti yamo kōbōkōbō bo kiyōru dɔ kpamo ga. ^{XII} Bo o'do dɔtara kpamo ma ko'do koriya ti dɔkole kōzi ma zana nime bo kiyōru dɔ kpamo ti yamo kōbōkōbō.

^{XIII} Bo o'do kano 'ba tombi mo timo sowɔ teyi di mi yamo kōbōkōbō bo kosi kebe gɔ ndimo naga nima kpaki sowɔ. ^{XIV} A 'ba tombi tarabiza nima bo o'do ɲgōsi kpa dɔtara mo tɔɔ. ^{XV} Bo o'do

ɲgērī 'ba tombi mo timo di mi kono bo komba rɔmo ti yamo kōbōkōbō.

^{XVI} Bo o'do lebe yamo kōbōkōbō zi tarabiza nima, gata mo ga ti kōsu mo ga ti gberi mo ga ti lebe 'ba tɔɔ layi mo ga timo.

Kinē Akidēyi Lamba Mo (TD 25:31-40)

^{XVII} Bo o'do akidēyi lamba mo di mi yamo kōbōkōbō. Bo uku ndimo ti dɔdɔɔ mo di mi yamo kōbōkōbō ti dōwōru 'ba tiyada mo ga ti mbili ma kēdi komo mo ga kambi kɔtɔ timo. ^{XVIII} Dɔŋgila konza pili rɔ motamota di gɔ dɔ kapa mo ga kpaki riyō. ^{XIX} Dɔŋgila mo naga nima pili rɔ gomo ma kɔtɔ ti dōwōru ma kiyada timo mo tōnē ga mota domo ti ma komo mo ga teyi. ^{XX} Dɔdɔɔ mo ti dōwōru 'ba tiyada mo timo mo tōnē sowɔ teyi ti ma komo mo ga. ^{XXI} Kpa dɔŋgoriya ma konza mo naga nima rɔ motamota ne kpaki ti ma komo mo teyi. ^{XXII} Ma komo mo nima ti dɔŋgila mo ga ti akidēyi lamba mo nima ambi pili rɔ akɔtɔ kuku 'deni di mi yamo kōbōkōbō.

^{XXIII} Bo o'do lamba modɔmoriyō dɔ akidēyi mo nima. Kina bo kuku makara mo ga ɲgī ti akunzō buruku mo ga di mi yamo kōbōkōbō. ^{XXIV} Kilɔ 'butē mota dōomu 'ba yamo kōbōkōbō na ma bo kote dɔ ndɔbɔ 'ba akidēyi lamba nima ti jama mo ga.

Kinē Bi 'Ba Toŋma Akato Kele (TD 30:1-5)

^{XXV} Bo o'do bi 'ba toŋma akato kele domo di mi ɲgērī kono rɔ dɔ 'baga dɔ kapa mo ga pili rɔ ma koriya dɔkɔmɔ kolɔkɔ muyi. Tine takpa mo ma kari tɔɔ dɔkɔmɔ kolɔkɔ modɔmosowɔ. Biti 'ba gɔ dɔ kumu sowɔ mo naga nima bo o'do kambi kɔtɔ timo. ^{XXVI} Domo ma di tɔɔ ti rɔmo ga kpaki ti biti mo ga bo ora rɔmo ti yamo kōbōkōbō bo kiyōru dɔ kpamo ga toko teyi.

^{XXVII} Bo o'do kano 'ba tombi mo riyō teyi di mi yamo kōbōkōbō. Bo o'do kano mo naga nima ɲgōsi kpa bīci ma kiyōru mo nima kebe gɔ dɔ kapa mo ga kpaki riyō tusu ɲgērī 'ba tombi mo ga yimo. ^{XXVIII} Bo

o'do ngɛrɛ 'ba tombi mo di mi kono bo komba rɔmo ti yamo kɔbɔkɔbɔ.

XXIX Kina bo ko'do 'bu koro 'ba tondi mo rɔmo tɔnɛ ngi gbi ti akato kele mo ga kudɔlɔ yimo kɔzɔ riya tara.

XXXVIII

Kinɛ Bi 'Ba Akumu (TD 27:1-8)

I Bo o'do bi 'ba toɲma akumu mo di mi ngɛrɛ kono rɔ do 'baga, kapa mo ga dɔkɔmɔ kumɔgu riyɔ. Tine takpa mo ma kari tɔrɔ dɔkɔmɔ kumɔgu kɔtɔ. **II** Bo o'do biti teyi kebe kapa go do kumu mo ga kpaki sowɔ kambɛ kɔtɔ tɔmo. Bo ora rɔmo pili ti 'bilɛnɛ. **III** Kina bo ko'do jama mo ga gbi teyi. Bo o'do akunzɔ buruku mo ga ti kɔrɛ mo ga ti lebe mo ga ti jakira mo ga ti gata 'ba pa'do mo ga. Jama naga nime pili bo o'do di mi 'bilɛnɛ. **IV** Bo o'do kayikayi di mi 'bilɛnɛ kusu kebe bicɛ dɔmo ma ko'do mo nima nɔbɔ kɔmɔ mi zana mo.

V Bo o'do kano 'ba tombi mo tɔmo ga sowɔ ki'di kebe go dɔgali mo ga. **VI** Bo o'do ngɛrɛ 'ba tombi mo tɔmo ga gbi teyi bo komba rɔmo ti 'bilɛnɛ. **VII** Kina bo kusu ngi mi kano mo naga nima. Bi 'ba toɲma akumu ame lijɛ o'do di mi ngɛrɛ kola yimo rɔ gbɔnɔ.

VIII Bo o'do wɔrɛ kurɔgɔ kɔzi mo tɔnɛ ti akidɛyi mo di mi mandara 'ba 'ja ma kɛdi ko'do ndɔbɔ kpadɔri 'ba rɔ koro nima.

Kinɛ Kali Mo (TD 27:9-19)

IX Tine 'ba rɔ koro mo nima lijɛ ari ko'do kali rɔmo di mi bɔngɔ ma kele naga. Kapa mo ma kari te do ro'ɔ dɔkɔmɔ kumɔgu 'butɛ sowɔ dɔmosowɔ **X** kikɛti ti dɔdɔrɔ 'bilɛnɛ 'butɛ riyɔ gbi ti akidɛyi mo ga. Moɲgo mo ga gbi teyi ti bi kiyɔru mo ga di mi sitɛri. **XI** Kali nima kapa mo ama gbi rɔ ma koriya ti ame kileki te kapa do tugbu ne. **XII** Kapa mo ma kileki te do tɔrɔ lijɛ o'do dɔkɔmɔ kumɔgu 'butɛ riyɔ dɔmorɛyɔ ti dɔdɔrɔ mo ga ti akidɛyi mo ga gbi teyi. Kina gbi ti moɲgo ti kabi mo ga teyi ko'do di mi sitɛri. **XIII** Kapa ma kileki te yibi ti kpadɔri mo teyi ne gbi dɔkɔmɔ kumɔgu 'butɛ riyɔ dɔmorɛyɔ. **XIV** Kapa kpadɔri mo ma kileki te lijɛ

o'do bɔngɔ kurɔbɔ mo ga teyi dɔkɔmɔ kumɔgu modɔmorɛyɔ. Dɔdɔrɔ mo ga mota ti akidɛyi mo ga teyi. **XV** Kina lijɛ ko'do kapa mo ma kari 'dɛ nima gbi tara ti dɔdɔrɔ ti akidɛyi mo ga teyi.

XVI Bɔngɔ kurɔbɔ mo naga nima lijɛ ko'do toko rɔ kali nima ne pili di mi bɔngɔ ma kele. **XVII** Akidɛyi 'ba ndi dɔdɔrɔ mo ga di mi 'bilɛnɛ, tine moɲgo mo ga ti bi kiyɔru mo ga ti a ma komba do dɔdɔrɔ mo ga di mi sitɛri. Dɔdɔrɔ mo naga nima pili rɔ gomo ti bi kiyɔru rɔmo di mi sitɛri.

XVIII Bɔngɔ kurɔbɔ ma rɔ akpadɔri mo di mi sunɛ kamɔlɔ ma kopiri 'deni ko'do kinɛ mo ga rɔ ma kese, ma nɔbowɔ ti ma kasi ti alato kirilewo kiyada kiyɔru rɔmo kele. Tɔ'bɔ mo dɔkɔmɔ kumɔgu modɔmota tine takpa mo dɔkɔmɔ kumɔgu riyɔ koriya ti do bɔngɔ kurɔbɔ ma laki mɔtɔ ga 'ba kali mo nima. **XIX** Ikɛti ti dɔdɔrɔ sowɔ ti akidɛyi mo ga teyi pili di mi 'bilɛnɛ. Tine moɲgo mo ga ti a ma komba do dɔdɔrɔ mo ga na di mi sitɛri. **XX** Akutɔti rɔ koro nima ti 'ba kali mo ga pili o'do di mi 'bilɛnɛ.

Dɔkɔmali Wa Mo Ga

XXI Akiyija 'ba wa ame ga ko'do rɔ rɔ koro nima ki'di lere riyɔ 'ba kɔ'du ki'di 'butɛ mo tɔnɛ ga yimo ne na me ga. Musa na kose go wa naga nime pili zi kupɔ e'be Lɛwɛ titɛtɛ mo kɔzɔ a nime te. Itomara kole 'ba Arona na ki'di mbiri rɔ bo dɔnni titɛtɛ mo.

XXII Bezalele kole 'ba Uri kole 'ba kole 'ba Uru di mi kupɔ e'be Yuda na ko'do wa naga nime pili Bɔko'ba kose zi Musa ne. **XXIII** Bo go bo Oliba kole 'ba Asamaka di mi kupɔ e'be Dana na rɔ bo tose mo ga gbi rɔ bo toga yimo gbi rɔ bo tu'jɔ bɔngɔ di mi sunɛ kamɔlɔ ma kopiri 'deni ko'do kinɛ mo ga rɔ ma kese, ma nɔbowɔ ti ma kasi ti alato kirilewo.

XXIV Yamo kɔbɔkɔbɔ ame ga pili kireke kulɔmu zi Bɔko'ba ne ɛdi kilɔ kuluku 'butɛ riyɔ go akiyari mo. **XXV** Sitɛri ɛdi pili kilɔ kuluku 'butɛ bi modɔkɔtɔ kɔdo dɔmo kuluku modɔmota kora dɔmo 'butɛ mota (3,430) go akiyari mo ma bilaka ma kugu mɔyi mo naga nima kireke. **XXVI** Wa naga nime pili ma bilaka mo ga kireke na, mɔtɔ opi kɔzɔ ma ko'doko ziyi

tara gɔ akiyari mo. Bɔtɔni ame ga kɔmɔ kɔɔ mo kisasi 'deni di dɔ 'butɛ riyɔ kugu mɔyɔ mo ne ɛdɪ pili kuluku kpa mota bi sowɔ kɔdɔ dɔmɔ kuluku kpa riyɔ bi 'butɛ sowɔ dɔɔkɔtɔ kora dɔmɔ kuluku 'butɛ riyɔ dɔɔkɔtɔ (603,550).

XXVII Di mɪ sɪtɛrɪ mo nima ma kilo kuluku 'butɛ bi modɔɔkɔtɔ kɔdɔ dɔmɔ kuluku modɔɔmota (3,400) na ko'dɔ pili rɔ akidɛyɪ mo ma kuluku riyɔ 'ba rɔ rɔ koro mo nima ti 'ba bɔŋgɔ kurɔbɔ mo ga, ma kɔtɔ ombi ŋbɔ kilo 'butɛ mota dɔmosowɔ, pili rɔ gɔmɔ. **XXVIII** Kɔsɔ mo ma kileke kilo 'butɛ mota nima na Bezalele ko'dɔ bi kiyɔru ti moŋgɔ 'ba gɔ dɔdɔrɔ mo ga di yimo. Kina gbɪ bo ko'dɔ rɔ a 'ba dɔ dɔdɔrɔ mo ga.

XXIX 'Bilɛŋɪ ma kireke kulɔmu zi Bɔko'ba ɛdɪ pili kilo kuluku 'butɛ sowɔ dɔɔmu dɔɔmota kora dɔmɔ 'butɛ riyɔ dɔɔmu (2,425). **XXX** Kina Bezalele ko'dɔ akidɛyɪ 'ba kpadɔrɪ 'ba rɔ koro mo nima gbɪ di yimo ti bi 'ba toŋma akumu ma di mɪ 'bilɛŋɪ mo nima ti kayikayi 'bilɛŋɪ mo tɔnɛ ti jama pili 'ba bi 'ba akumu. **XXXI** Kina ma bo ko'dɔ akidɛyɪ kali mo tɔnɛ ga gbɪ di yimo ti 'ba kpadɔrɪ mo ga ti akutɔtɪ rɔ koro nima pili ti 'ba kali mo.

XXXIX

Kinɛ Bɔŋgɔ 'Ba Bɔ Akumu (TD 28:1-14)

I Di mɪ sunɛ kamɔlɔ ma kopiri 'deni ko'dɔ kinɛ mo ga rɔ ma kese, ma ŋbɔwɔ ti ma kasi ti alato kirilewo mo tɔnɛ ga na lijɛ ko'dɔ bɔŋgɔ 'ba rɔ bɔ akumu mo ga ŋgɪ ma 'dɔ lijɛ kɔlɔ ɔdɔ lijɛ kɛdɪ kari toja laja mɪ bi ma koro mo. Lijɛ o'dɔ bɔŋgɔ koro 'ba bɔ akumu rɔ Arona ni kɔzɔ ma Bɔko'ba kose zi Musa tara.

II Lijɛ o'dɔ nyama mo di mɪ sunɛ kamɔlɔ ma kopiri 'deni ko'dɔ kinɛ mo ga rɔ ma kese, ma ŋbɔwɔ ti ma kasi ti alato kirilewo gbɪ ti yamo kɔbɔkɔbɔ. **III** Lijɛ uku yamo kɔbɔkɔbɔ kore yaga ndendendende ku'jɔ kɔtɔ ti sunɛ kamɔlɔ ma kopiri 'deni ko'dɔ kinɛ mo ga rɔ ma kese, ma ŋbɔwɔ ti ma kasi ti alato kirilewo mo tɔnɛ. **IV** Lijɛ o'dɔ kabi 'ba dɔkɔnyɔ riyɔ kpa nyama mo nima kosi kpamo dɔ kapa mo ga 'dɔ kuru kpamo tɔmo. **V** Gasi ku'jɔ kele mo tɔnɛ

ko'dɔ ra gbɪ di mɪ kinɛ wa kɔtɔ mo nima ne iyoso kpamo gbɪ yɔki nyama mo nima 'dɔ kambɪ kɔtɔ tɔmo kɔzɔ ma Bɔko'ba kose zi Musa.

VI Lele kinɛ ŋbɔwɔ mo tɔnɛ ga lijɛ ileŋɔ koga mɔyɔ kole 'butɛ dɔmoriyɔ 'ba Yakoba ga rɔmo ko'ba'ba ti yamo kɔbɔkɔbɔ.

VII Lijɛ uru rɔ kapa kabi 'ba dɔkɔnyɔ nyama mo nima gɔ kileme kpa gɔli 'butɛ dɔmoriyɔ 'ba Yisarele, kɔzɔ ma Bɔko'ba kose zi Musa.

Kinɛ Bɔŋgɔ 'Ba Dɔŋgɔ'do Mo (TD 28:15-30)

VIII Lijɛ o'dɔ bɔŋgɔ ma kpa dɔŋgɔ'do mo gbɪ di mɪ kinɛ akɔtɔ nima ko'dɔ nyama mo di yimo ne gbɪ ti kinɛ akiyɔru kɔtɔ mo nima. **IX** O'dɔ yaga rɔ ma kɔ'bɔ rɔ dɔ 'baga kukɔku yimo riyɔ teyi. Takpa mo ti tɔ'bɔ mo pili dɔkɔmɔ kɔlɔkɔ riyɔ.

X Lijɛ ulɔli mindalo 'ba dɔku ndɔgɔ kitigɔ naga sowɔ rɔmo. Mindalo ma dɔgba mo lijɛ i'di mboro ni ti ma kinɛ dɔŋtɛ ti ma kese na teyi. **XI** Mindalo ma riyɔ mo lijɛ i'di ma kinɛ biliwa ti ma yɛwɛ ti ma kilindekilinde teyi. **XII** Mindalo ma mota mo lijɛ i'di ma kese tɪyɔtɪyɔ ti ma kumɔru ti ma liyi teyi. **XIII** Mindalo ma rɔ mɪ sowɔ mo lijɛ i'di ma kididɪ ti ma kinɛ wɔliwɔli ti ma kinɛ kilɪ'di 'dɔyɪ teyi. Lijɛ ko'ba'ba pili ti yamo kɔbɔkɔbɔ. **XIV** Di mɪ dɔku 'butɛ dɔmoriyɔ naga nima pili oga mɔyɔ kole 'butɛ dɔmoriyɔ 'ba Yakoba ga rɔmo rɔ kɔtɔkɔtɔ 'dɔ kileme kpa gɔli 'butɛ dɔmoriyɔ 'ba Yisarele.

XV Lijɛ o'dɔ nyɔri yamo kɔbɔkɔbɔ kpa bɔŋgɔ 'ba dɔŋgɔ'do mo nima ko'dɔ kɔzɔ ga'da naga tara. **XVI** Lijɛ o'dɔ yamo kɔbɔkɔbɔ ko'ba'ba mo ga riyɔ gbɪ ti magbaya riyɔ. Magbaya riyɔ mo naga nima lijɛ uru kpa bɔŋgɔ 'ba dɔŋgɔ'do mo ma tɔrɔ. **XVII** Kina lijɛ kosi kpa nyɔri yamo kɔbɔkɔbɔ mo tɔnɛ ga ŋgɪ rɔmo. **XVIII** Tine kapa 'ba kpamo ama lijɛ osi rɔ yamo kɔbɔkɔbɔ ko'ba'ba mo tɔnɛ ga rɔ kabi 'ba dɔkɔnyɔ mo yayi kebe kɔmɔ ne. **XIX** Lijɛ o'dɔ magbaya yamo kɔbɔkɔbɔ riyɔ kuru kpa bɔŋgɔ 'ba dɔŋgɔ'do mo nima ma kapa bɛrɪ kebe mɪyɔ ŋgɔsi kpa nyama. **XX** Lijɛ o'dɔ magbaya mɔtɔ ga 'bɔwu gbɪ riyɔ kuru kpa kabi 'ba dɔkɔnyɔ

nyama mo ma bəri ngɔsi kpa dɔgali mo tine mbowa tɔɔ bi dɔ gasi ku'jɔ kele mo tɔnɛ. ^{XXI} Kɔzɔ ame Bɔko'ba kose 'deni zi Musa ne tara na lijɛ kosi kpa magbaya 'ba bɔngɔ 'ba dɔngɔ'do mo ngi ti ma 'ba nyama mo ti kabi kese 'dɔ bɔngɔ ma 'ba dɔngɔ'do nima koloma tɔɔ dɔ gasi mo kinza kuɔgɔlɔ ra.

Kinɛ Bɛbɛ Mo
(TD 28:31-43)

^{XXII} Bɛbɛ ma lɔbu mo ame kebe mi nyama mo yayi ne o'dɔ pili di mi sunɛ ma kese. ^{XXIII} Bi gbɔnɔ 'ba dɔmo uru kpamo kitigɔ teyi kinza kirica ra. ^{XXIV-XXV-XXVI} Dɔ kpamo ma kɔngɔ kebe kapa mo ma bəri lijɛ iyija ngolɔngolo kese ti ma nɔwɔ ti ma kasi kujɔlu yimo ti lalaɔa yamo kɔbɔkɔbɔ kɔzɔ ame Bɔko'ba kose zi Musa ne.

^{XXVII} Lijɛ o'dɔ bɔngɔ kolɔ rɔ zi Arona ni ti kole abo ga, ^{XXVIII} ti yima kolo dɔmo ga ti a dɔmo ga ti ridi mo ga ^{XXIX} gbɛ ti lapo di mi sunɛ kamɔlɔ ma kopiri 'deni ko'do kinɛ mo ga rɔ ma kese, ma nɔwɔ ti ma kasi ti alato kirilewo kiyɔru rɔmo kele ne kɔzɔ ma Bɔko'ba kose zi Musa.

^{XXX} Lijɛ o'dɔ dɔkulɛ 'ba tileme tulɔmu wa zi Bɔko'ba di mi yamo kɔbɔkɔbɔ. Lijɛ kugu rɔmo te, "Ulɔmu 'deni zi Bɔko'ba."

^{XXXI} Lijɛ udɔdu kpa dɔ yima mo nima ti kabi kese kɔzɔ ma Bɔko'ba kose zi Musa.

Jama 'Ba Rɔ Rɔ Koro
(TD 35:10-19)

^{XXXII} Ndɔbɔ 'ba tɔ'dɔ rɔ koro 'ba Bɔko'ba ote rɔni ngi pili kɔzɔ a nime te. Yisarele o'dɔ wa pili ngi ko kɔzɔ ma Bɔko'ba kose zi Musa. ^{XXXIII} Lijɛ o'dɔ rɔ koro nima koto kari zi Musa ti jama mo ga pili, mɔngɔ mo ga ti nzora mo ga ti mo'ba mo ga ti dɔdɔɔ mo ga ti akidɛyi mo ga, ^{XXXIV} kilaka kamɔlɔ ma kuti rɔmo kasi liyi rɔ 'ba dɔmo mo tɔnɛ ga ti a 'ba dɔmo ma rɔ kilaka ma kinyanyi kenme laka mo tɔnɛ ga, ti bɔngɔ kurɔbɔ mo ga ^{XXXV} ti sandu 'ba lɔmu mo tɔnɛ ti lere riyɔ 'ba kɔ'du ki'di mo tɔnɛ ga yimo, ngɛri kombi mo ga ti a dɔmo, ^{XXXVI} tarabiza mo ti jama mo ga pili ti maɔgɔlɔ'bo ma ki'di zi Bɔko'ba mo, ^{XXXVII} akidɛyi lamba mo di mi yamo kɔbɔkɔbɔ ne ti lamba mo ga ti jama mo ga pili ti 'bu mo ga, ^{XXXVIII} bi

'ba akumu ma di mi yamo kɔbɔkɔbɔ ti 'bu kondi rɔmo tɔnɛ ti agba'ji kato kele mo ga ti bɔngɔ kurɔbɔ 'ba kpadɔri mo, ^{XXXIX} bi 'ba akumu ma di mi 'bilɛni mo ti kayikayi mo ti ngɛri 'ba tombi mo ga ti jama mo ga pili, wɔri kurɔgɔ kɔzi mo ti akidɛyi mo, ^{XL} bɔngɔ kurɔbɔ 'ba kali mo ti dɔdɔɔ mo ga ti akidɛyi mo ga, bɔngɔ kurɔbɔ ma 'ba kpadɔri 'ba kali mo ti kabi mo ga ti akutɔti mo ga pili, ^{XLI} gbɛ ti bɔngɔ koro ma 'dɔ bɔ akumu mo ga kolɔ di mi bi ma koro mo nima, bɔngɔ koro rɔ Arona bɔ akumu ni lijɛ ti kole abo ga.

^{XLII} Yisarele o'dɔ wa naga nime 'deni pili kɔzɔ ma Bɔko'ba kose zi Musa. ^{XLIII} Musa ɔngɔ gɔmo lijɛ o'dɔ 'deni ko kɔzɔ ma Bɔko'ba kose zi bo. Kina bo ko'do yɛyi ngi zinni.

XL

Tulɔmu Mo

^I Kina nɛre Bɔko'ba kiya zi Musa te, ^{II} "Mi tɔ'dɔ ma dɔndende 'ba nyepe ma dɔgba nime ziyi tutɔti rɔ 'ba tondɔɔ, rɔ koro ma 'ba Bɔko'ba nime. ^{III} Utɛ sandu 'ba lɔmu mo tɔnɛ ti kɔ'du ki'di 'butɛ yimo ne mi zana mo yayi. Kina 'dɔ kowe bɔngɔ kurɔbɔ mo tɔnɛ kebe kɔmɔ mo. ^{IV} O'de tarabiza mo tɔnɛ yimo kiyija jama mo ga dɔmo. O'de akidɛyi lamba mo tɔnɛ yimo yayi kiyija lamba mo ga dɔmo. ^V Utɛ bi 'ba akumu ma di mi yamo kɔbɔkɔbɔ mo tɔnɛ kɔmɔ sandu 'ba lɔmu mo nima yayi. Kina 'dɔ kowe bɔngɔ kurɔbɔ 'ba kpadɔri mo teyi. ^{VI} Utɛ bi 'ba akumu ma 'ba tɔɔma kpa kɔzi ki'di dɔmo nima kɔmɔ rɔ koro nima ma yaga. ^{VII} Utɛ wɔri kurɔgɔ kɔzi mo tɔnɛ mi lɔngɔ bi 'ba akumu ni ti rɔ koro kunɔ mini lɔ yimo. ^{VIII} Utɔti kali 'ba rɔmo ga toko kowe bɔngɔ kurɔbɔ 'ba kpadɔri mo teyi.

^{IX} Kina 'dɔ kulɔmu rɔ koro nima kpaki ti jama mo ga ti tondi 'bu koro mo tɔnɛ rɔmo kina ti kɛdi ngi pili rɔ ma koro. ^X Kina 'dɔ kulɔmu bi 'ba akumu mo ga pili ti jama mo ga ti tondi 'bu rɔmo. Kina ti lijɛ kɛdi ngi rɔ ma koro. ^{XI} Kina 'dɔ kulɔmu wɔri kurɔgɔ kɔzi nima gbɛ tara ti akidɛyi mo.

^{XII} O'de Arona ni ti kole abo ga kpadɔri 'ba rɔ koro bina kina 'dɔ ki'di lijɛ kurɔgɔ

rönni tilenjo rönni kɔɔɔ. ^{XIII} Olo bɔŋɔ 'ba bɔ akumu mo tönë rɔ Arona kondi 'bu mo rɔ bo. Kina 'dɔ ki'di bo kɔɔɔ a nime te toja laja rɔ bɔ akumu ma zö. ^{XIV} O'de kole abo mo ga kolɔ bɔŋɔ kolɔ rɔ rönni. ^{XV} Kina 'dɔ kondi 'bu gbi rönni kɔɔɔ ma kondi rɔ 'bu nni, 'dɔ lijë koja laja zö rɔ bɔ akumu ma ga. 'Bu kondi nime ti ki'di kupö lijë kö'bö rɔ bɔ akumu zö nduwë mi kada ma kedi kako naga nime 'dë."

^{XVI} Kina Musa ko'dɔ wa pili ŋgi kɔɔɔ ma nere Boko'ba kose zi bo.

Akiyija Mo Ga

^{XVII} Mi tö'dö ma dɔndende mi nyepe ma dɔgba 'ba mi kɔmɔ kɔɔ ma rɔ riyö mo di pötö tɔɔɔ 'bënni yaga di mi Ezipeto na rö koro 'ba Boko'ba kutöti röni ŋgi. ^{XVIII} Musa utöti akidëyi mo ga bëri kiyija nzora mo ga kudödu mo'ba mo ga kidëyi dɔdɔɔ mo ga. ^{XIX} Bo uröbö dɔ rö nima ti ma kebe gɔmo ma yaga kɔɔɔ ma Boko'ba kose zi bo. ^{XX} Kina bo kogba lere riyö 'ba kö'du ki'di mo tönë ga ŋgi ki'di mi sandu mo. Bo usu ŋgëri 'ba tombi mo mi kano mo tönë ga ko'dɔ yaki sandu mo nima ne. Kina bo kogba a dɔmo kutu'bö teyi. ^{XXI} Kina bo kutë sandu 'ba kö'du ki'di nima mi rö koro yayi bo kowe bɔŋɔ kuröbö mo koza bi ma 'ba sandu mo nima timo yaga kɔɔɔ ma Boko'ba kose.

^{XXII} Bo idëyi tarabiza mo yimo yayi kebe kapa mo ma kileki te dɔ tugbu gönyï bɔŋɔ kuröbö mo tönë ma kako te yaga. ^{XXIII} Kina bo ki'di manɔolo'bo mo ga ŋgi dɔmo yayi kɔmɔ Boko'ba, kɔɔɔ ma Boko'ba kose zi bo.

^{XXIV} Bo i'di akidëyi lamba mo tönë kebe ŋgila tarabiza mo nima kapa ma kari te dɔ ro'ɔ. ^{XXV} Kina bo ki'di lamba mo ga ŋgi dɔmo yayi kɔmɔ Boko'ba, kɔɔɔ ma Boko'ba kose zi bo.

^{XXVI} Bo i'di bi 'ba akumu ma di mi yamo köbököbö tönë rö yayi kebe kɔmɔ bɔŋɔ kuröbö mo nima. ^{XXVII} Kina bo koŋma agba'ji kato kele mo tönë ŋgi dɔmo kɔɔɔ ma Boko'ba kose zi bo. ^{XXVIII} Kina bo kowe bɔŋɔ kuröbö 'ba kpadöri mo ŋgi teyi.

^{XXIX} Bo utë bi 'ba toŋma akumu ma 'ba kpa közi ki'di nima yaga kebe gɔ bɔŋɔ kuröbö 'ba kpadöri mo. Kina bo kumu

kpa közimo ga dɔmo yayi ti a ma kɔɔɔ nyönyu ni kɔɔɔ ma Boko'ba kose zi bo.

^{XXX} Bo idëyi wöri 'ba turögö közi mo tönë mi löngö bi 'ba akumu ni ti rö koro nima, ti mini lo yimo. ^{XXXI} Musa ni ti Arona ti kole 'ba Arona ga urögö ga közinni ti ndinni bina ^{XXXII} odo lijë kedi ko'dɔ tɔɔɔ mi rö koro 'ba Boko'ba kɔɔɔ ma Boko'ba kose.

^{XXXIII} Musa utöti kali toko rɔ rö koro nima ti bi 'ba akumu mo. Kina bo kowe bɔŋɔ kuröbö 'ba kpadöri mo ŋgi teyi. Bo kote ndɔɔɔ mo pili kɔɔɔ a nime te.

Pöli Utu'bö Dɔ Rö Koro

^{XXXIV} Kina poli kako kutu'bö dɔ rö koro nima ŋgi bi nzari 'ba bi kɔɔɔ 'ba Boko'ba kogba yimo ŋgi ti röni. ^{XXXV} Kina ki'di Musa ŋgi kɔɔɔ dë rö yayi.

^{XXXVI} Yisarele ö'bö tunyë taya 'bënni ŋge kolɔɔ dɔgba odo kiya te poli nima kënyï kokpe mïni 'deni tɔɔɔ di dɔ rö koro nima. ^{XXXVII} Ne odo koloma le lijë ogbɔgbo rönni dë. ^{XXXVIII} Mi kada 'ba lingere 'bënni nima pili lijë ö'bö to'ja poli 'ba Boko'ba dɔ rö koro nima rɔ mi kada. Tine ma rɔ mi korɔndɔ pa'do na köbö dɔmo mi poli mo nima.

Laja Laka Ma MATAYO Kugu

*Yi Liṅgì 'Ba Yēsu Ga
(LK 3:23-38)*

^I Ame na rɔ möyì 'bu löbu 'ba Yēsu Kurisütö kupö Dawidi kupö Abarayama.

^{II} Abarayama na köyö Yisika, Yisika na köyö Yakoba, Yakoba na köyö Yuda ni ti löndö bo ga. ^{III} Yuda na köyö Pereze ni ti Zera ame mönni na rɔ Tamara ne. Pereze na köyö Ezerona, Ezerona na köyö Rami. ^{IV} Rami na köyö Aminadaba, Aminadaba na köyö Nasona, Nasona na köyö Salamono. ^V Salamono na köyö Bɔwaza ame ma mo rɔ Raba ne. Bɔwaza na köyö Obede ame ma mo rɔ Ruta ne. Obede na köyö Yisayi. ^{VI} Yisayi na köyö Dawidi bɔ doliṅɔ.

Dawidi na köyö Solomo ame ma mo rɔ makuru'bē pötö Uriya ne. ^{VII} Solomo na köyö Rebama, Rebama na köyö Abiya, Abiya na köyö Asa. ^{VIII} Asa na köyö Yesopata, Yesopata na köyö Yorama, Yorama na köyö Uzīya. ^{IX} Uzīya na köyö Yotama, Yotama na köyö Aza, Aza na köyö Ezikiya. ^X Ezikiya na köyö Manase, Manase na köyö Amona, Amona na köyö Yosiya. ^{XI} Yosiya na köyö Yekoniya ni ti löndö bo ga mī kada 'ba tinda'ba bilaka kari Babele.

^{XII} Di pötö tinda'ba bilaka kari Babele na Yekoniya köyö Salatele, Salatele na köyö Zerobabele, ^{XIII} Zerobabele na köyö Abiyuda, Abiyuda na köyö Elekima, Elekima na köyö Azora, ^{XIV} Azora na köyö Zadoka, Zadoka na köyö Akimi, Akimi na köyö Eliyuda, ^{XV} Eliyuda na köyö Elezara, Elezara na köyö Matana, Matana na köyö Yakoba, ^{XVI} Yakoba na köyö Yesepa ame bo na rɔ mē'dē 'ba Mariya ma 'ba Yēsu ma kidēki rɔ Kurisütö ne.

^{XVII} Tine 'bu löbu ma kisaki di zi Abarayama ṅbō kōmō zi Dawidi ēdī pili 'butē dōmosowɔ. Kina ma kisaki di zi Dawidi ṅbō kōmō mī kada 'ba tinda'ba bilaka kari Babele ēdī pili 'butē dōmosowɔ. Kina ma kisaki di mī kada 'ba tinda'ba

bilaka kari Babele ṅbō kōmō zi Kurisütö ēdī gbī pili 'butē dōmosowɔ.

*Töyö Yēsu
(LK 2:1-7)*

^{XVIII} Tine töyö Yēsu Kurisütö na kɔzɔ a nime te. ɔdɔ kilibö ma bo Mariya 'deni 'dɔ togbe mo zi Yesepa tine gba kinza lijë kodo'bo dönni dē loko ari kikali rōni loko ɔmɔ 'deni ti tigo 'ba Nyi Kɔtɔ Laka. ^{XIX} Tine mē'dē ni Yesepa rɔ bɔ lende laka, kina bo o'dɔkɔ dē 'dɔ tuburu loko kɔmɔ bilaka ma konzi. Kina bo komeri ṅgī 'dɔ tope loko lowo. ^{XX} Kina ɔdɔ bo ko'dɔ meri mo 'deni tara tine, Boko'ba i'di nyi ko'de ṅgī dɔ bo kina malayika 'ba Boko'ba kilende zi bo, iya te, “Yesepa kupö Dawidi, kinza kere dē di bi togba Mariya ziyi liṅɔ rɔ 'ja 'bi. Römöyī kole nima mīni ne Nyi Kɔtɔ Laka na ki'di loko kɔmɔ. ^{XXI} Loko ti köyö kole kina ti kidēki möyī mo rɔ Yēsu. Römöyī bo na ti kɔmɔ bilaka abo ga yaga di mī lende kēnyē 'bēnni ga.”

^{XXII} Wa naga nime o'dɔ rōnni 'deni 'dɔ kēdi kɔzɔ wa ma tōnē ga Boko'ba ki'di bɔ kumē lende abo ga kiya 'deni mɔlo ne tara. Ame kiya te, ^{XXIII} “Nyiti mɔtɔ gba rɔ yitö ti kɔmɔ 'deni köyö kole. Kina ti kidēki möyī mo rɔ Imanuwelē.” Ame 'jo 'ba lende 'ba möyī nima iya te, “Boko'ba ēdī tize.”

^{XXIV} Kina ɔdɔ Yesepa kɔṅɔ bi tine bo ogbe Mariya ṅgī kɔzɔ ma malayika 'ba Boko'ba kiya zi bo. ^{XXV} Tine Yesepa ni inda'ba dönni dē titi ti Mariya ṅbō loko köyö kole. Kina bo ki'di möyī mo ṅgī rɔ Yēsu.

II

Tako 'Ba Bɔ Lende Kikali

^I Öyö Yēsu 'deni Beteleme mī dɔyayi 'ba Yudayi mī kada 'ba Erode bɔ doliṅɔ. Kina bɔ lende kikali mɔtɔ ga ako ra di bicī tɔrɔ ṅbō kōmō Yerosalema. ^{II} Lijë ititi, tēgē, “Kole nime köyö bine rɔ ṅere 'ba Yudayi ne, bo ēdī yala ga? Kēlu abo do'ja 'deni di bicī tɔrɔ, kina me dako tilēlu bo.”

^{III} Kina ɔdɔ Erode kuwö lende nime 'deni te tine, mī bo ēnyī kombi ṅgī kina bilaka 'ba Yerosalema mɔtɔ ga yimo ombi 'deni gbī. ^{IV} Kina bo kari kidēki löbu 'ba bɔ akumu ni ti bɔ kɔmɔ kiyandi 'ba kö'du

ki'di ni ngi pili go kako zi bo, kina bo kititi lijē, bo iya te, “Ɔdo tara ne Kurisitō ame Boko'ba kēdi koja kako di mitoro ne ēdi kōyō bo yala ga ya?”

V Lijē iya te, “Ēdi kōyō Kurisitō mi Beteleme mi dōyayi 'ba Yudayi bine. Rōmōyi bo kumē lende 'ba Boko'ba mōto ugu lende nime 'deni mōlo ame kiya te, VI 'Ni, Beteleme, dōyayi 'ba Yudayi nime, inza 'bēyi kulōwō wōti titiyi bēri di mi dōyayi 'ba Yudayi nime. Bilaka ma lōbu ti kōdo 'deni di miyi ame go kokoko bilaka ma ga 'ba Yisarele.’ ”

VII Kina Erode kīdēki bo lende kikali tōnē ga ngi lowo kako zi bo go lijē kiya kada 'ba tōdo 'ba kēlu nima zi bo. VIII Kina bo kēnyi koja lijē ngi kari, bo iya te, “Arike Beteleme toma go kole nima. Ɔdo ko'jake bo 'deni ako kiyake lende mo zō go mari gbī tīlēlu bo.”

IX-X Kina ɔdo lijē kuwō lende kiya 'ba Erode nima 'deni tine lijē ēnyi ngi tari. Kina lijē ko'ja kēlu mo tōnē lijē ko'ja mōlo di yībi ne ngi. Kina ɔdo lijē ko'ja 'deni tara tine lijē ngi ti mi kēyi ro mbēmbē.

Kēlu nima ɔsō nduwē dōgba zīnni nbō kari koro do bi ame kole Yēsu kēdi teyi ne. XI Kina lijē kōdo ngi kari ko'ja kole ni kēdi rō yayi ti ma mo. Kina lijē kolodo ngi bēri tīlēlu bo. Kina lijē kunyē kpa sandu 'bēnni ga ngi, lijē ki'di kpa kōzi ki'di 'bēnni ga zi kole nima. Kpa kōzi ki'di mo ga ro yamo kōbōkōbō, ti akato kele ti wōwo kele mōto kīdēki mōyi mo ro muri.

XII Tine na Boko'ba kiyandi lijē ngi ti nyi kinza lijē kileki dē kpe kebe do Erode. Kina lijē kileki ngi kari dōyayi 'bēnni ti kori ma lōwō mōto.

Tiriŋa Ti Yēsu Ezipeto

XIII Kina ɔdo ya naga nima kari 'deni tine, Boko'ba i'di nyi ko'de ngi do Yesepa, kina malayika kiya zi bo, iya te, “Erode o'doko toma go kole nime 'do bo kupō yaga. Ēnyi ti kole nime ti ma mo kirinŋa kari Ezipeto. Oloma yayi nbō ma na 'jaa ti miya zīyi go kileki.”

XIV Kina Yesepa kēnyi ngi mi korondo nima kirinŋa kari Ezipeto ti kole tōnē ti ma

mo. XV Lijē ari 'do toloma Ezipeto yayi nbō kōmō mi kada 'ba tōlē 'ba Erode.

Loma 'bēnni yayi nima ēdi 'deni kōzo lende 'ba Boko'ba ame tōnē bo kiya 'deni mōlo ti bo kumē lende abo mōto, kiya te, “Mīdēki kole ma 'deni kako di Ezipeto.”

Tupō Kole Bōtoni Di Mi Beteleme

XVI Kina ɔdo Erode kikali 'deni bo lende kikali naga nima indēndē do bo 'deni kōzo a nima tara tine, mi bo ēnyi kata ngi. Kina bo koja bo kanya abo ga ngi kari mi dōlino pili 'ba Beteleme tupō kole titi ame ga pili ro bōtoni ne, ame kōmo kōo mo ga kēdi 'deni rīyō nbō kōmō do ame ga kōyō mi kōmo kōo mo nima ne. Tisaki mo di do ame ga kōmo kōo mo ga kēdi 'deni rīyō ne rōmōyi go lende 'ba kada 'ba tōdo 'ba kēlu ame bo kuwō lende mo di zi bo lende kikali naga nima ne.

XVII Tupō kole titi 'ba Beteleme naga nime ēdi 'deni kōzo lende 'ba Boko'ba ame bo kiya 'deni mōlo ne tara, ame Yere-maya kumē 'deni mōlo kiya te, XVIII “Biro ēdi kudu mi Rama, biro 'ba mono ni ti kuwu. Rayile na kēdi kudu go kole 'ba kole 'bēnni ga. Lijē olē 'deni pili kina loko o'doko dē kpe go kuyē kōmōni.”

Loma Mi Nazareta

XIX Tine Yesepa ni ēdi 'deni koloma mi Ezipeto. Kina ɔdo Erode kōlē 'deni tine, na Boko'ba ki'di nyi ko'de ngi do Yesepa, kina malayika kōdo ngi zi bo, XX kiya te, “Ēnyi di bine ti kole titi nime ti ma mo kileki kari mi dōyayi 'ba Yisarele. Bilaka ma tōnē ga yayi ko'doko tupō kole nime ne lijē olē 'deni.”

XXI Kina bo kēnyi ngi ti kole tōnē ti ma mo, bo kileki kari mi dōyayi 'ba Yisarele.

XXII Tine bo ari kuwō 'bōwu tēgē kole 'ba Erode, ame kīdēki mōyi mo ro Arokelawo ne, na 'deni ro ŋere 'ba Yudayi. Kina bo kere ngi di bi tari toloma mi Yudayi. Kina Boko'ba ki'di nyi mōto ko'de gbī do bo, kiya zi bo go bo kari koloma Galilaya. XXIII Kina ɔdo bo kōmō 'deni yayi tine, bo ari koloma 'deni mi gawo mōto kīdēki ro Nazareta. Loma mi Nazareta nima ēdi 'deni kōzo lende 'ba Boko'ba ame bo kiya 'deni mōlo ne tara, ame bilaka mōto ga kumē lende mo 'deni,

kiya te, “Bo nima ti kideki bo 'deni ro bilaka 'ba Nazareta.”

III

Yowani Bo Bapatisi

(MK 1:1-8; LK 3:1-18; YN 1:19-28)

^I Mi kada naga nima yayi Yowani bo bapatisi do 'deni yi moko mi doyyai 'ba Yudayi. Kina bo kisaki 'deni tuwowo laja 'ba Boko'ba zi bilaka. ^{II} Iya te, “Otoke doye di mi lende kenyè 'be ga romoyi nere lobu 'ba Boko'ba edi 'deni noli.”

^{III} Yowani nime na tone Yesaya bo kume lende 'ba Boko'ba kiya lende molo go ko'du mo, ame bo kiya te, “Bo mato edi kuwowo do bo di yi moko kiya te, 'Ilenoke kori zi nere. Odoroke go kori zi bo.”

^{IV} Bongo 'ba ro Yowani o'do di mi sunè gamele. Kina kilaka na bo kudodu 'bombò bo ro gasi. Akonyo abo ga ro momi ni ti tagi 'ba mi 'boro. ^V Bilaka do 'deni kari zi bo di mi Yerosalema, di mi dolingo 'ba Yudayi pili kina gbi di mi lino ame ga pili ngosi kpa yopo 'ba Yaradene ne. ^{VI} Lije odo kpenni go lende kenyè 'benni ga kina bo kodo mini 'ba bapatisi ngi donni mi yopo 'ba Yaradene.

^{VII} Tine do bo kongo ya ma kideki ro Parosi ni ti Sadoke ma konzi 'deni kedi kako zi bo mi bapatisi tine, bo iya te, “Kpe kole 'ba mure naga nime, ye na ku'bolu ye tira di kpa ya nime kedi kako doye ne? ^{VIII} O'doke wa ame ga 'do kileme otoke doye 'deni di mi lende kenyè 'be ga ne. ^{IX} Kinza kebeke de tomeri mo ti komoke di mi gomo nima go ame kiyake te kpe kupò Abarayama na ne. Ro ma laka miya ziye Boko'ba ti kikali ngi togba doku naga nime ko'do ro kupò zi Abarayama. ^X Goroja edi 'deni ndo ndi ngeri toga mo beri ti ngira'da mo. Ngèri ame ga pili kana a ma laka de ne ti koga beri ku'du mi pa'do. ^{XI} Medì mo'do 'bama bapatisi nge doye ti mini 'do kileme do koto. Tine bo ma kedi kako di potò ma nime, bo na mbiri di doma, pele ro tombi wari abo mo'bo de. Bo ti ko'do 'ba bo bapatisi doye ti Nyi Koto Laka gbi ti pa'do. ^{XII} Bo edi ti kizeri abo 'do tubò nyonyu timo. Bo ti kotowa dokandilere abo, bo ki'di nyonyu

abo ga mi mata tine turu mo bo ti konma yaga ti pa'do ame kinza kolu de ne.”

Bapatisi 'Ba Yesu

(MK 1:9-11; LK 3:21-22)

^{XIII} Kina Yesu kako di Galilaya komo kpa yopo 'ba Yaradene zi Yowani 'do ko'do bapatisi do bo. ^{XIV} Tine Yowani oma tota bo, iya te, “Ako za 'bowu zo, o'ja ma na 'do mari ziyi 'do ko'do bapatisi doma 'di?”

^{XV} Tine Yesu ileki domo iya te, “I'di kedi toti tara. Romoyi ti to'do mo te na ti do'do ngi kozo ako'doko abo 'ba Boko'ba tara.” Kina Yowani kuti ngi gomo.

^{XVI} Kina do ko'do bapatisi 'deni do Yesu bo kedi kodo yaga di mi mini tine na mitoro kurogo roni ngi zi bo. Kina bo ko'ja Nyi Koto Laka 'ba Boko'ba kedi kako beri do bo di mitoro kozo matukpuru tara.

^{XVII} Kina biro kudu ngi di mitoro kiya te, “Ame na ro kole ma. Mo'bo 'deni kulowo. Ma ti mi keyi ro mbembè go lende abo.”

IV

Akiyozo Ma Komò Zi Yesu

(MK 1:12-13; LK 4:1-13)

^I Kina Nyi Koto Laka koto Yesu ngi kari yi moko 'do Satani kiyozo bo. ^{II} Kina do bo ko'do to'do 'deni do 'butè sowo bo konyo oto de tine bo 'deni ro 'bo. ^{III} Kina Satani kako ngi zi bo kiya te, “Odo keddi ngi ro kole 'ba Boko'ba ilende zi kulugbi doku naga nime 'do kuyi ronni ro mangolo'bo ziyi.”

^{IV} Tine Yesu ileki domo, iya te, “Ugu 'deni mi buku 'ba Boko'ba iya te, 'Bilaka oloma de nge koto go akonyo tine ti lende ame ga pili kedi kodo di kpa Boko'ba ne.’ ”

^V Kina Satani koto Yesu ngi kari Yerosalema gawo koto laka nima, kina ki'di bo nbò do kumu ro lobu 'ba Boko'ba, ^{VI} kina kiya zi bo, iya te, “Odo keddi ngi ro kole 'ba Boko'ba ola royi beri. Romoyi ugu 'deni mi buku 'ba Boko'ba iya te, 'Bo ti ki'di lende zi malayika abo ga go ko'du 'bi 'do lije kikapo yi kinza koga ndiyi ra yoki doku ma koto mato.’ ”

^{VII} Tine Yesu ileki domo iya te, “Ugu 'deni gbi iya te, 'Kinza kiyozo nere Boko'ba 'bi de.’ ”

VIII Kina Satani koto bo 'böwu ñbö dö do döku ma kakpa rö dö kiteli kina kileme döliño nime ti tele mo ga pili zi bo, IX iya te, "Wa naga nime pili ti mi'di ziyi dödo kolodo bëri zö kumötu ma."

X Yësu ileki dömo zi bo, iya te, "Ese yaga di röma Satani. Römöyü ugu 'deni iya te, 'Nere Böko'ba 'bi na ñge köto 'dö kumötu kulömu kpëyi teyi.' "

XI Kina Satani kola bo ñgi na malayika kako ñgi tokonyi bo.

Tisaki Ndöbö 'Ba Yësu
(MK 1:14-15; LK 4:14-15)

XII Kina dödo Yësu kuwö 'deni kiya te i'di Yowani 'deni mi maboso tine, na bo kënyü ñgi kari Galilaya. XIII Tine bo oloma dö Nazareta bo ari ñgi nduwë Kaparanoma. Ame rö gawo ma kpa pöpö 'ba Galilaya mi döyayi 'ba Zebolona ni ti Napatali. XIV O'do röni 'deni 'dö këdi közo ma tönë Yesaya bö kumë lende 'ba Böko'ba kiya ne tara. Ame kiya te, XV "Ya ma mi döyayi 'ba Zebolona ni ti Napatali, ti ya ma kpa köri mini löbu ti ya ma gönyü yöpö 'ba Yaradene ti bilaka 'ba Galilaya döyayi ma ti bö löwö yimo, XVI lijë ame ga pili këdi koloma mi bi kölu ne o'ja bi köpö ma löbu 'deni. Bi köpö oyi röni 'deni dö ya ma këdi koloma mi mandölu 'ba tölë naga."

XVII Mi kada nima yayi Yësu isaki 'deni tuwöwö laja abo zi bilaka, iya te, "Otoke döye di mi lende kënyë 'be ga römöyü ñere löbu 'ba Böko'ba ëdi 'deni ñöli."

Tösö 'Ba Atoyi Gö Yësu
(MK 1:16-20; LK 5:1-11)

XVIII Kina dödo Yësu këdi 'deni kilingere kebe kpa pöpö 'ba Galilaya tine, na bo kari ko'ja atoyi riyö möto ga ñgi, Simona ma kidëki rö Pitörö ni ti löndö bo Andareya këdi ga rö tugu kenze di mi pöpö ti duru. XIX Kina Yësu kiya zinni, iya te, "Ösöke göma, ti mi'di ye rö atoyi 'ba to'de bilaka kako zi Böko'ba."

XX Kina lijë kola duru 'bënni ga ñgi lijë kösö gö bo. XXI Kina dödo bo kari nduwë dögba di yayi tine bo ari ko'ja löndö ma riyö möto ga gbi, Yakoba ni ti Yowani kole 'ba Zebedayo ga këdi mi sorope ti 'bu nni tileño duru 'bënni. Kina dödo Yësu kidëki

lijë tine, XXII lijë ënyü ñgi kola sorope ti 'bu nni yayi, lijë kösö gö Yësu.

XXIII Yësu ilingere kote mi Galilaya toko tiyandi kömo bilaka mi rö 'ba mötu 'ba Yudayi, tuwöwö laja laka 'ba ñere löbu 'ba Böko'ba, gbi tileño bilaka ame ga pili këdi ti dökomali röko'ö möto ga ne. XXIV Lëbi abo ote mi döyayi 'ba Suriya 'deni, kina bilaka koloma ñgi rö to'de bö röko'ö pili kako zi bo. Bilaka ame ga pili ti dökomali röko'ö ma gege ti ya ma ti abëri naga kpaki ti bö nöki ni ti ya ma keñme bëri naga o'de 'deni pili kako zi bo kina bo kileño lijë 'deni pili. XXV Tindi ma konzi 'ba bilaka ösö 'deni gö bo di Galilaya ni ti Gawo 'Butë, gbi di Yerosalema gbi di mi Yudayi, kina gbi di mi döyayi ma gönyü Yaradene.

V

Akiyandi 'Ba Yësu

I Kina dödo Yësu köngö tindi 'deni tara tine bo ëki ñgi kari koloma dö döku töro. Bö kösö gö bo ga ako zi bo II na bo koloma ñgi rö tiyandi lijë kpaki ti tindi naga nima, kiya te,

III "Lijë ame ga rö rumö na laka römöyü ñere löbu 'ba Böko'ba nime na rö 'bënni. IV Lijë ame ga ti monö na laka römöyü ti kiyëyi lijë 'deni. V Lijë ame ga ko'do dö kombi dö na laka römöyü lijë ti ko'ja wa ma Böko'ba kulömu 'deni zi bilaka abo ga ne ñgi. VI Lijë ame ga minni löbu gö to'do ako'doko 'ba Böko'ba na laka römöyü Böko'ba ti ki'di 'deni ñgi kö'bo lijë. VII Lijë ame ga rö bö mi köñmi na laka römöyü Böko'ba ti ko'do mi köñmi gbi zinni. VIII Lijë ame ga döki'di nni ñge köto gö lende 'ba Böko'ba na laka römöyü lijë ti ko'ja Böko'ba ñgi. IX Lijë ame ga rö bö lata to'do lende këyi mi löngö bilaka na laka römöyü Böko'ba ti kidëki lijë 'deni rö kole abo ga. X Lijë ame ga bilaka këdi ko'do közi kasi zinni gö lende laka 'ba Böko'ba na laka römöyü ñere löbu 'ba Böko'ba na rö 'bënni.

XI Kpe ame bilaka këdi kiti'ja ye ko'do közi kasi ziye kiya kpa kënyë röye rö mbëmbë römöyü kpe bö kösö göma ga na

ne, kpe na laka. ^{XII} Kina olomake rɔ lɔŋɔ ti mī kēyī rōmōyī Boko'ba ulu kpa kōzī ma lōbu 'deni koda ye mītɔrɔ. Bɔ kumē lende 'ba Boko'ba ma tōnē ga koloma dɔgba bine bilaka o'dɔ kōzī kasi gbī teyi kɔzɔ 'beye te."

Tikɔ'dɔ Ni Ti Bi Kɔpɔ
(MK 9:50; LK 14:34-35)

^{XIII} "Kpe 'beye ēddike kɔzɔ tikɔ'dɔ tara zi bilaka lesi 'ba mī dɔyayi nime. Ne tine ɔdɔ tikɔ'dɔ kote tulōwu ma kiyɔkɔ 'bēnī 'deni ti ko'dɔ 'bōwu kileki kiyɔkɔ totondo mo ga ya? Ele dē kpe ŋburu mī kɔtɔ, tine 'deni ŋgī 'dɔ tu'du mo mōkō tututu dɔmo ti ndī. ^{XIV} Kina ēddike gbī kɔzɔ bi kɔpɔ 'ba dɔlɔŋɔ nime. Gawo ame kubō 'deni dɔ kurunɔ ne ikali dē kpe tusu dɔmo. ^{XV} Kina bilaka i'di pa'do dē gbī dɔ lamba kogba kutu'bō dɔmo ti kete. Tine ēdī ki'di lamba ŋgī dɔ a 'ba tīdēyī mo 'dɔ kiyɔpɔ gɔ bi pīli mī rō yayi. ^{XVI} Kina gbī tara 'dɔ bi kɔpɔ 'be kiyɔpɔ gɔ bi kɔmɔ bilaka gɔ lījē ko'ja wa ma laka ame ga kēddī ko'dɔke ne. Rōmōyī 'dɔ lījē kilēlu 'bu ye ame mītɔrɔ ne gɔ kō'du mo."

Kō'du Ki'di

^{XVII} "Kinza komerike dē te mako 'deni tuburu kō'du ki'di 'ba Musa ni ti akiyandi 'ba bɔ kumē lende 'ba Boko'ba. Mako dē tuburu mo tine mako 'dɔ to'dɔ mo kēdī ŋgī kɔzɔ ame lījē kiya ne. ^{XVIII} I'dike lende nime kēdī dɔye, kɔzɔ mītɔrɔ ni ma ti dɔyayi ame kō'bō 'deni ŋburu ne tara, gɔ bi ma titi 'deki mɔtɔ di mī kō'du ki'di nime inza kōlu kɔtɔ te. Tine ŋbō ko'do rōnī ko kɔzɔ ame kiya rōnī ne.

^{XIX} Gɔ kō'du mo na bilaka ame kuwō dɔ kō'du ki'di nime dē ala pele ŋge rɔ kapa ma mbowa mo mɔtɔ, kina bo kutu ya mɔtɔ ga gbī to'dɔ mo tara ne ti kīdēkī bo ŋgī wōtī titiyi di mī ŋere lōbu 'ba Boko'ba. Kina gbī tara, bɔ ame kuwō dɔmo kina bo kutu ya mɔtɔ ga gbī to'dɔ mo tara ne bo ti kēdī ŋgī rɔ lōbu mī ŋere lōbu 'ba Boko'ba. ^{XX} Kina me miya ziye inza kō'bɔke tɔdɔ mī ŋere lōbu 'ba Boko'ba ɔdɔ kiya te kogbɔke rɔye dē ŋgī laka kebe bɔ kɔmɔ kiyandi 'ba kō'du ki'di ni ti Parosi ni bi to'dɔ wa ame ga pīli Boko'ba ko'dɔkɔ ne."

'Diri
(LK 12:57-59)

^{XXI} "Uwōke 'deni tōnē mɔlo bine, iya te, 'Kinza ko'dɔ rōyī dē rɔ bɔ kōzī roma. Bɔtɔ ame kupō bilaka ti koto ŋgī mī bi 'ba burē.' ^{XXII} Tine kina me miya ziye, bɔtɔ ame rɔ 'dirī ti lōndō mɔtɔ ti ko'de ŋgī mī gɔ bi 'ba burē. Bɔtɔ ame kiya zi lōndō mɔtɔ kiya te, 'Nī wa yawa nime,' ti ko'de ŋgī kɔmɔ kītī 'ba burē ma lōbu. Bɔtɔ ame kiya zi lōndō mɔtɔ kiya te, 'Nī rumō yawa nime,' bo irasi lende 'deni 'dɔ tu'du bo mī pa'do 'ba Gehena.

^{XXIII} Gɔ kō'du mo na nī bɔ mɔtɔ ɔdɔ kēddī koto kpa kōzī 'bī 'deni ti'di mo dɔ bi 'ba akumu zi Boko'ba kina lende mo kōyō mīyī lende mɔtɔ kēdī mbowa mī lōŋgō ye ti lōndō mɔtɔ, ^{XXIV} ola kpa kōzī 'bī tōtī yayi kileki titi kari koteke lende nima yaga. Kina 'dɔ kako 'jaa ki'di kpa kōzī 'bī zi Boko'ba. ^{XXV} ɔdɔ bɔ mɔtɔ kind'a'ba yi toto yi mī bi 'ba burē, ote lende nima welo yaga ti bo gba kota kinza kōmō mī bi 'ba burē. Rōmōyī ɔdɔ kiya te kōmō 'deni yayi bo ēdī ki'di yi ŋgī kōzī bɔ burē kina lījē kēdī ki'di yi ŋgī kōzī bɔ kanya kina kēdī koto yi ŋgī mī maboso. ^{XXVI} Kina ti koloma ŋgī yayi ŋbō kopi taripa 'ba karama ma kodo dōyī nima ŋgī titi du. Rɔ ma laka mēdī miya ziye."

Kinza Ko'do Yēri Dē

^{XXVII} "Uwōke 'deni iya te kinza ko'do yēri dē. ^{XXVIII} Tine kina me mēdī miya ziye, bɔtɔ mɔtɔ ame kɔŋgɔ 'ja mɔtɔ pele ŋge ti kɔmɔ bo kina meri 'ba mī bo kiteri 'ja nima 'deni, bo o'dɔ yēri 'deni ti 'ja nima ti mī bo.

^{XXIX} Gɔ kō'du mo na, ɔdɔ kōmōyī ma dōrī na ki'di yi ko'do lende kēnyē, iyagba bo yaga ku'du mōkō. Tu'du ŋge rɔ kapa yī ma kɔtɔ mōkō ēdī laka rɔ dɔ kiteli di dɔ ame 'dɔ ku'du yi pīli mī pa'do 'ba Gehena ne. ^{XXX} Kina ɔdɔ kōzīyī ma dōrī na ki'di yi ko'do lende kēnyē, oke bo yaga ku'du mōkō. Tu'du ŋge rɔ kapa yī ma kɔtɔ mōkō ēdī laka rɔ dɔ kiteli di dɔ ame 'dɔ koto yi pīli mī pa'do 'ba Gehena ne."

Toga 'Ja

(MT 19:9; MK 10:11-12; LK 16:18)

^{XXXI} "Iya 'deni gbī te ɔdɔ bɔ mɔtɔ koga 'ja abo 'dɔ bo kugu waraga 'ba tēyī ki'di

teyi. XXXII Tine kina me miya ziye, ɔɔ bɔtɔ mɔtɔ koga 'ja abo gɔ lende mɔtɔ 'beri di gɔ kɔmɔ kolɔlɔ 'ba tɔ'dɔ ti rɔ, bo irasi lende 'deni. Bo na ki'di 'ja nima 'deni 'dɔ ko'dɔ yɛrɛ ɔɔ lɔko kari kogbe mɛ'dɛ mɔtɔ 'bɔwu. Kina mɛ'dɛ mɔtɔ mɔ ame kari kogbe lɔko 'bɔwu ne o'dɔ yɛrɛ 'deni gbɛ."

Kinza Kulɔmuke Rɔye Dɛ

XXXIII "Uwɔke 'deni tɔnɛ mɔlo bine, iya te, 'Kinza kiyɛyɛ mɛ lɔmu 'bɛ dɛ. Tine o'dɔ wa ame kulɔmu rɔyɛ 'deni zi Bɔko'ba 'dɔ to'dɔ mo ne.' XXXIV Kina me mɛdɛ miya ziye, ɔɔ ki'dike kɔ'du 'ba a mɔtɔ kinza ko'dɔke lɔmu dɛ teyi. Kinza kulɔmuke rɔye dɛ ti mɛtɔ rɔmɔyɛ kitɛ 'ba Bɔko'ba na. XXXV Kina kinza kulɔmuke rɔye dɛ ti dɔyayi rɔmɔyɛ bi tɛdɛyɛ ndɛ bo na. Tine kinza kulɔmuke rɔye dɛ gbɛ ti Yerosalema rɔmɔyɛ gawo 'ba Bɔko'ba bɔ dɔlɔɔ ma lɔbu na. XXXVI Kinza kulɔmuke rɔye dɛ gbɛ ti dɔye ga rɔmɔyɛ inza kɔ'bɔke tuyɛ sunɛ ma kɔtɔ kanmi yaga ala kileki 'bɔwu kɔlu. XXXVII I'dike lende kiya 'be kɔ'bɔ nge rɔ, 'Yɛɛ' ala 'Ee'. Wa mɔtɔ ame 'beri di gɔ ame ako di zi Satani."

Dɔkolo (LK 6:29-30)

XXXVIII "Uwɔke 'deni, iya te, 'ɔɔ kitiko kɔmɔ bɔ mɔtɔ 'dɔ kitiko kɔmɔyɛ gbɛ. Kina ɔɔ kɔtɔ kpa bɔ mɔtɔ 'dɔ kɔtɔ kpɛyɛ gbɛ.' XXXIX Tine kina me mɛdɛ miya ziye. Nɛ bɔ mɔtɔ, ɔɔ bɔtɔ mɔtɔ kirasi lende mɔtɔ zɛyɛ kinza kopi dɔkolo mo dɛ. ɔɔ bɔtɔ mɔtɔ kokɔsɔ lɔ'bɔ yɛ ma kapa dɔrɛ uyɛ kapa ma gali gbɛ zi bo 'dɔ bo kokɔsɔ. XL ɔɔ bɔtɔ mɔtɔ koto yi zi bɔ burɛ 'dɔ kogba bɔngɔ 'ba rɔyɛ i'di bo kogba ma kɛdɛ kolɔ dɔmo gbɛ. XLI ɔɔ bɔ kanya ki'di yi tombi wa tari tɛmo mayile kɔtɔ, tine ombi koto nɔbɔ mayile rɛyɔ. XLII I'di wa zi bilaka ame ko'dɔkɔ wa di zɛyɛ ne. Kina i'di gbɛ zi bɔ ma ko'dɔkɔ togba mo tɔtɛ 'dɔ kileki 'jaa ne."

Akɔ'ɔ (LK 6:27-28, 32-36)

XLIII "Uwɔke 'deni iya te, 'ɔ'ɔ lɛpɛ yɛ ga kina o'ji bɔ ya 'bɛ ga.' XLIV Tine kina me mɛdɛ miya ziye, ɔ'ɔke bɔ ya 'be ga kina o'dɔke mɔtu gɔ ya ma kɛdɛ ko'dɔ kɔzɛ kasi

ziye naga. XLV ɔɔ ko'dɔke te ti kɛddɛke nɔgɛ rɔ kole 'ba 'bu ye ame mɛtɔrɔ ne. Rɔmɔyɛ bo i'di kada abo 'deni keze dɔ bɔ lende kɛnyɛ ni kpaki ti bɔ lende laka. Kina bo i'di tɔrɔ ka'di 'deni zi bɔ ko'dɔ lende kɛnyɛ ni kpaki ti bɔ ko'dɔ lende laka. XLVI Ne ɔɔ ko'ɔke nge rɔ ya ame ga kɔ'ɔ ye ne, 'dɔ Bɔko'ba ki'di kpa kɔzɛ ziye gɔ wa'di? Bɔ kireke awada ni o'dɔ gbɛ tara. XLVII Ne ɔɔ lɔndɔ ye ga na nge kumɔtɔke rɔ ma laka, lende laka wa'di na ko'dɔke kulɔwɔ bine di dɔ 'ba ya ma laki? Ya ma kicali Bɔko'ba dɛ naga o'dɔ gbɛ tara.

XLVIII Kina me olomake ti mɛ kɔtɔ rɔ ma laka kɔzɔ 'ba 'bu ye ame mɛtɔrɔ ne tara."

VI

Aki'di

I "Ziye tikali mo laka, kinza kebeke dɛ to'dɔ lende laka 'be kɔmɔ bilaka 'dɔ ko'ja. ɔɔ ko'dɔke tara inza ko'jake a mɔtɔ du te gɔmo di zi 'bu ye ame mɛtɔrɔ ne.

II Tine ɔɔ nɛ mɔtɔ kɛddɛ ki'di wa zi bɔ lisa kinza kome more dɛ dɔmo kɔzɔ 'ba bɔ kɔmɔ kandi naga nima kɛdɛ ko'dɔ mɛ rɔ 'ba mɔtu ala gɔ kɔrɛ 'dɔ bilaka koro lijɛ gɔmo ne tara. Rɔ ma laka miya ziye kpa kɔzɛ 'bɛnnɛ na 'deni pili ma. III Tine ɔɔ kɛddɛ ki'di wa zi bɔ lisa kinza ki'di bɔtɔ ame pele nɔgɛsi nɔgila yi ne kicali gɔmo dɛ. IV Ne 'dɔ kɛdɛ nɔgɛ liwo. Kina 'bu yɛ Bɔko'ba ame ko'ja wa ma ko'dɔ liwo nima ne ti ki'di kpa kɔzɛmo nɔgɛ zɛyɛ."

Mɔtu Ko'dɔ (LK 11:2-4)

V "Tine ɔɔ kɛddɛ ko'dɔke mɔtu kinza kɛddɛke dɛ kɔzɔ bɔ kɔmɔ kandi naga nima. Rɔmɔyɛ ako'dɔkɔ 'bɛnnɛ ma dɔ kiteli mo na rɔ tɔrɔ to'dɔ mɔtu mɛ rɔ 'ba mɔtu ala kpa dɔkoka kɔrɛ 'dɔ bilaka ko'ja lijɛ. Rɔ ma laka miya ziye kpa kɔzɛ 'bɛnnɛ na 'deni pili ma. VI Ne ɔɔ kɛddɛ ko'dɔ mɔtu ɔɔ rɔ 'bɛ kurɔgɔ kpadɔrɛ teyi 'dɔ ko'dɔ mɔtu zi 'bu yɛ Bɔko'ba ame bɔtɔ ko'ja dɛ ne. Kina 'bu yɛ Bɔko'ba ame ko'ja wa ma ko'dɔ liwo nima ne ti ki'di kpa kɔzɛmo nɔgɛ zɛyɛ.

VII Kina ɔɔ kɛddɛ ko'dɔ mɔtu kinza kebe dɛ tojolo lende ma kinza 'jɔ mo naga rɔ gɔ kɔwɔ kɔzɔ 'ba ya ma kinza

kikali Boko'ba dē naga. Römöyī lijē omeri 'bēnnī tēgē ti kuwō lijē gō lende konzi 'bēnnī naga nima. VIII Kinza kēddike dē gbī kōzō lijē römöyī 'bu ye Boko'ba ikali wa ma ko'dokoke nima 'deni molo gba kinza kititike dē. IX Tine na 'dō kumōtuke kōzō a nime te,

"Bu ze nī ame mitorō ne, möyī yī kō'bō rō ma koro. X I'di nēre löbu 'bī kako, ako'dokō 'bī ko'dō rōnī mī dōliṅṅō kōzō ma kēdī ko'dō rōnī mitorō. XI Oja gō akonyo 'ba mī kada ma tōne zize. XII Ola ze gō lende kirasi ze ga kōzō ma dēdī dola lēpī ze ga ma kirasi lende zize naga tara. XIII Kinza koto ze dē mī bi 'ba akiyōzō. Tine olō ze di zi bo bō ma kēnyē nime."

XIV Römöyī odo kolake bilaka gō lende ame lijē kirasi ziye, 'bu ye ame mitorō ne ti kola ye gbī gō lende kirasi 'be ga. XV Ne odo kolake bilaka dē gō lende kēnyē 'bu ye ame mitorō ne inza kola ye gbī gō lende kēnyē 'be ga."

Kpa Koro

XVI "Odo kēddī koroke kpeye kinza ke-beke dē tirasi kōmōye kōzō 'ba bō kōmō kandi naga nima. Lijē upupu rōnnī tulētulē 'dō laki pili kikali lijē ēdī rō toro kpēnnī. Rō ma laka miya ziye kpa kōzī 'bēnnī na 'deni pili ma. XVII Tine odo kēddī koroke kpeye, urōgōke kōmōye kosake 'bu, kujēke dōye, XVIII kinza ya ma laki kikali ra ma kēddī koroke kpeye 'dō 'bu ye ame ko'ja kinē mo dē ne na nge kikali. Kina 'bu ye ame ko'ja wa ma ko'doke liwo nima ti ki'di kpa kōzīmo ṅgī ziye."

Ulu Kpa Wa Ziyī Mitorō (LK 12:33-34)

XIX "Kinza kuluke kpa wa dē ziye mī dōliṅṅō nime bine, ame madōbōndī ni kēdī kirasi wa di teyi, kina gbī ame a mo ga kēdī koromaro ne, kina gbī ame bō 'bōgō kēdī ku'bōgō wa di teyi ne. XX Tine ma laka mo 'dō kuluke kpa wa ziye mitorō gō bi ame madōbōndī kirasi wa dē di teyi a mo ga koromaro dē bō 'bōgō ku'bōgō dē gbī ne. XXI Römöyī gō bi ame kulu kpa wa 'deni teyi ne na dōkī'dī yī ti kō'bō ṅburu gōmo."

XXII "Kömöyī na rō lamba 'ba rōyī. Odo kōmōyī kēdī rekereke, yida rōyī pili ti kēdī ṅgī mī bi kōpō ma löbu. XXIII Ne odo kōmōyī kele dē, yida rōyī pili ti kēdī ṅgī mī bi kōlu. Tine odo dōkī'dī ame rō bi kōpō 'ba rō dīdī yī ne na kēdī 'deni za rō bi kōlu ti kēdī ṅgī zīyī rō mandōlu ma kinza kiya."

Boko'ba Ni Ti Yamo (LK 16:13; 12:22-31)

XXIV "Bilaka kōtō ikali dē 'dō kēdī rō bō laja zi nēre rīyō. Bo ti kō'ō nge rō ma kōtō tine bo ti ko'ji mōtō. Bo ti kōdō mī bo zi mōtō tine rō yōgō zi ma kōtō. Kina gbī tara, inza kō'bō toja laja zi Boko'ba gbī zi a 'ba dōliṅṅō nime.

XXV Gō kō'du mo na me mēdī miya ziye, kinza kolomake dē ti kōmō kilē'dī gō kō'du 'ba akonyo ni ti akuwē ame rō a 'ba tulu yida rōye timo ne. Kina gbī kinza kolomake dē ti kōmō kilē'dī gō kō'du 'ba bōṅgō tusu mo rōye. Ma komerike 'beye, dīdī na dē kebe akonyo? Kina gbī yida rō na dē kebe bōṅgō? XXVI Oṅgōke yali ni te, lijē orō'dō odo dē gbī, kina lijē umu odo dē gbī ki'di mī mata. Tine pele tara 'bu ye ame mitorō ne na kēdī kulu lijē. Ma komerike, kpe na dē kulōwō mbiri rō dō kiteli di dō yali? XXVII Boto mōtō ikali dē 'dō tiyese gō loma abo kōwō mbowa mī dōyayi nime ti kōmō kilē'dī 'ba gō wa.

XXVIII Tine ēddī kolomake ti kōmō kilē'dī gō kō'du 'ba bōṅgō gō wa'di? Oṅgōke dōwōru ni te, lijē o'dō ndōbō dē gbī toma bōṅgō rōnnī. XXIX Tine rō ma laka miya ziye, bō dōliṅṅō Solomo pele ti wa mbēmbē abo naga nima usu bōṅgō ma kele kebe dōwōru ni dē. XXX Ne odo Boko'ba na kēdī kiyada mōli ni ame kēdī ko'ja tōne bine, tine tilēndō dayi kusu pa'do 'deni yīmo kilanma yaga ne bo ti kola ye kinza tusu bōṅgō rōye? Kpe bō kinza ki'dike dōye laka gō lende 'ba Boko'ba naga nime.

XXXI Kina me miya ziye, kinza kolomake dē ti kōmō kilē'dī tiya mo te, 'Ti monyo tōne di yala?' ala, 'Ti muwē di yala? Kina gbī ti mo'ja bōṅgō di yala?' XXXII Wa naga nime na ya ma kinza kikali Boko'ba dē naga kēdī kulō dōnnī ṅburu gōmo. 'Bu ye Boko'ba ame mitorō ne ikali 'deni ma ko'dokoke wa naga nime pili. XXXIII Tine

wa ma 'do kulö döyī rō mbëmbë toma kōri mo na rō ɲere löbu 'ba Boko'ba nime gbī ti wa ma bo ko'doko di ziyī. Kina bo ti koja go wa mōto naga nima ɲgī pili ziyī. XXXIV Kina gbī kinza kolomake dē ti kōmo kilē'dī go wa 'ba tīlëndö. Kōmo kilē'dī ma tīlëndö koloma ē'bēnī gbī tōtī koda bo yayi. Kinza ko'deke gomō 'ba kada mōto dē korake do a ma kada nima kēdī ko'de ne."

VII

Ni Gbī Tara (LK 6:37-38, 41-42)

I "Kinza ko'do burē 'ba bōto mōto dē. Odo ko'do ti ko'do burē 'bī gbī. II Rōmōyī kōri ame kēddī ko'do burē 'ba bilaka timo ne na gbī Boko'ba ti ko'do burē 'bī timo. Ndī lende ame kēddī kodoro rō bilaka ne na ti kodoro 'bēyī gbī timo tara.

III Ne go wa'di na kebe tonjo pōri di kōmo lēpī yī mōto konyo lende 'ba kpa kulugbu ma löbu nima kōmōyī ne dē?

IV Ti kiya rō ma tondo zi löndö nima, kiya te, 'I'di miyagba pōri nima yaga di kōmōyī, 'ko'ja kēddī 'bēyī ti kpa kulugbu kōmōyī? V Ni bō kōmo kandi nime, iyagba kpa kulugbu nima titi dogba yaga di kōmōyī 'do ko'ja bi laka tiyagba pōri nima yaga di kōmo löndö yī mōto.

VI Kina kinza ki'di laja ma koto laka dē zi bī, rōmōyī lijē ti kileki kuyī kpēnnī kirica miyī yaga. Kinza ku'du wa ma kele 'bī dē bēri kōmo ba'do, lijē ti kututu dōmo ti ndīnnī kirasi yaga."

Odo Koma Ti Ko'ja Ngī (LK 11:9-13)

VII "Ititi kina ti ki'di ɲgī ziyī. Oma kina ti ko'ja ɲgī. Ukōkō kina ti kurōgō kpadōri ɲgī ziyī. VIII Rōmōyī lijē ame ga pili kititi ne, i'di ɲgī teyi. Kina lijē ame ga pili koma ne, o'ja ɲgī. Kina zi ame ga kukōkō ne, urōgō ɲgī.

IX Yē na odo kole abo kīdēkī mangolo'bo bo kēnyī kogba za rō kulugbī dōku ki'di teyi? X Ala mōto odo kole abo kīdēkī kenze bo kogba za rō murē ki'di teyi? XI Ne odo kpe ame rō bō lende kēnyē ne kikalike ti'di wa ma laka zi kole 'be ga tara, 'bu ye ame rō ma laka mitoro ne ti ki'di wa

ma laka rō do kiteli ɲgī zīnnī lijē ame ga kititi di zi bo ne.

XII Wa ame ga ko'doko 'do lēpī yī ga ko'do ziyī ne o'do gbī zīnnī. Rōmōyī wa nime na kō'du ki'di ni kpaki ti bō kumē lende 'ba Boko'ba ni koro dōmo."

XIII "Arike tōdo kebe kpadōri ma titiyi rōmōyī ma löbu nima ari mī go bi 'ba tölē do kote. Kina kōri mo gbī ɲgī rō ma kitēwu. Ya ma kēdī kari kebe gomō lijē rō ma konzi. XIV Tine kpadōri ma kēdī kari mī go bi 'ba dīdī ma ɲburuɲburu ɲge titiyi, kina kōri mo gbī rō gomō. Ya ma ko'ja mo ga ɲge mbowa."

I'dike Kōmōye Kandi Laka (LK 6:43-44)

XV "I'dike kōmōye kandi laka di zi bō kumē lende ma do kindēndē naga nima. Rōmōyī lijē ēdī kako ziye kozo kamölö di rōnnī ma yaga, tine di mīnnī lijē rō kuruku wōliwōli ma kēnyē. XVI Ti kikalike lijē di mī wa ma lijē kēdī ko'do. Rōmōyī kono ana maa dē, kina ɲgopolinga ana kēlu dē gbī. XVII Kina gbī tara, ɲgērī ma la'ja ana 'bēnī gbī rō dōngērī ma laka. Kina ɲgērī ame rō götō ne ana 'bēnī gbī rō dōngērī ma kēnyē. XVIII ɲgērī ma la'ja ikali dē tana dōngērī ma kēnyē, kina ɲgērī ma götō ikali dē tana dōngērī ma laka. XIX ɲgērī ame ga pili kana dōngērī ma laka oto dē ne ti koga yaga ku'du mī pa'do. XX Kina me 'do kikalike bō kumē lende ma do kindēndē naga nima di mī wa ma lijē kēdī ko'do."

XXI "Bilaka ame ga kō'bō to'do kpa koɲmi tidēki ma rō ɲere ɲere ne inza kōmō koto te mī ɲere löbu 'ba Boko'ba. Tine ya ame ga ɲge kēdī ko'do wa ame 'bu ma, ma mitoro nime ko'doko ne na ɲge ti kōmō yimo. XXII Mī kada 'ba burē nima bilaka ma konzi ti kiya 'deni zō te, 'ɲere, ɲere, ze na dē tōnē doloma tiya laja 'ba Boko'ba ti mōyī yī ne ya? Kina ti mōyī yī na dē gbī tōnē doloma ti'di nōkī ma konzi kita'ba yaga di do bilaka, kina doloma gbī to'do go koto ma löbu naga ya?"

XXIII Tine ti mileki miya zinni, miya te, 'Mikali ye de koto te, arike yaga di roma, kpe bo ko'do lende kenyē naga nime.' "

Rö Ko'ba Rüyö
(LK 6:47-49)

XXIV "Kina me 'deni, bo ame kuwö lende ma nime kina ko'do ngi tara ti kedī kozo bo ma kandi ame ko'ba rö abo do doku ne. XXV Ame toro ka'di mini koso, kina lili piwu kome kikēti rōni yoki rö nima, tine ulöru de römöyī isaki to'ba gbondo mo 'deni di do doku. XXVI Ne bo ame kuwö lende ma nime tine ko'do de tara ne edi kozo bo rumö ame ko'ba rö abo do yayi lida ne. XXVII Ame toro ka'di mini koso, kina lili piwu kome kikēti rōni yoki rö nima yo na kurö ngi. Tine tulöru mo ti kedī ngi ro ma kenyē ro do kiteli."

XXVIII Kina odo Yesu kote tiya lende naga nime 'deni tine tindī naga nima oto ngi ro gönni ro mbembē go kö'du 'ba akiyandi abo. XXIX Römöyī bo iyandi wa 'deni ngi kozo bo közi kakpa, tine inza kozo 'ba bo komo kiyandi ni tara.

VIII

Yesu Ileno Bo Mönnyu
(MK 1:40-45; LK 5:12-16)

I Kina odo Yesu kēki 'deni bēri di do doku tine tindī ma konzi ösö ngi go bo.

II Kina bo moto ame roma kila'ba 'deni romo ne kako ngi kolodo bēri komo Yesu, kiya te, "Nere, odo ko'doko ngi ti kilenjo ma ngi yaga ro ma koro."

III Kina Yesu koja közi bo kosa ro bo nima, kiya te, "Mo'doko 'deni ngi, ilenjo yi 'deni."

Kina rokoc'o tonē kola bo nima ngi welo.

IV Kina Yesu kose zi bo, iya te, "Uwö te, kinza kari kiya lende nime de zi boto moto, tine ari zi bo akumu 'do bo kinyeli röyī. Kina 'do ki'di kpa közi 'ba akilenjo kozo ame Musa ki'di kö'du mo molo ne tara. Ame 'do kileme zi bilaka pili ilenjo yi 'deni."

Bo Laja 'Ba Bo Do Bo Kanya
(LK 7:1-10)

V Kina odo Yesu kodō 'deni mi Kapar-noma bo do bo kanya moto 'ba Romo ako

zi bo koma'jo ro bo zi Yesu, VI kiya te, "Nere, bo laja ma edi ro rokoc'o do sora linjo ma 'de yayi. Edi ngi kilisa sowa, uyī rōni de gbi."

VII Yesu iya te, "Ti mari tilenjo bo."

VIII Tine bo do bo kanya nime ileki domo, iya te, "Nere, mo'bo de 'do ti'di yi kako mi go bi 'ba loma ma. Tine iya nge ti kpēyī kina ti kilenjo bo laja ma nima ngi. IX Römöyī mikali közi kakpa 'bi edi gbi kozo 'bama ame medī bicī közi kakpa ti bo kanya nbanj kpa bicō ne. Odo milende zi moto, miya te, 'Ari,' kina kari ngi. Odo milende zi moto, miya te, 'Ako,' kina kako ngi. Kina gbi odo milende zi bo laja ma, miya te, 'O'do wa nime,' kina ko'do ngi."

X Kina odo Yesu kuwö lende 'ba bo nime 'deni te tine, lende mo igayi bo ngi. Kina bo kiya zi bo kösö go bo ga, iya te, "Ro ma laka miya ziye, mo'ja boto de di mi bilaka 'ba Yisarele ame ki'di dönī go lende ma kozo bo nime te. XI Ro ma laka medī miya ziye, ma konzi ti kako di mi doyayi ma kapa yibi ti do toro kodoc'bo rōnni ti Abarayama ni ti Yisika ti Yakoba mi lōnjo 'ba nbele 'ba nere löbu 'ba Boko'ba. XII Tine ya ame ga molo ro kole 'ba mi nere löbu nima ne ti ku'du 'deni nbö yaga mi go bi kolu ame ro bi 'ba mono ni ti kpa kunyi."

XIII Kina Yesu kileki kiya zi bo do bo kanya tonē, iya te, "Ari linjo, wa ame komeri 'deni miyi go tigo ma ne ti ko'do rōni 'deni ngi tara ziyi."

Kina kilenjo bo laja 'ba bo do bo kanya tonē ngi mi saa nima.

Yesu Ileno Bo Rokoc'o Ma Konzi
(MK 1:29-34; LK 4:38-41)

XIV Kina odo Yesu kari 'deni kodō rö 'ba Pitörö tine bo ari ko'ja mese 'ba Pitörö kedī kö'do do sora yayi ti zeyi. XV Kina bo kosa közimo yo na zeyi nima kola ngi, na loko kenyi ngi kari toja laja zi bo.

XVI Mi dokopiyari tine na ko'de ya ma konzi ame ga kedī ti nöki ne ngi kako zi bo. Kina bo kamo ngi do nöki ni kita'ba yaga di domo. Kina bo kilenjo ya ame ga pili ro rokoc'o ne ngi gbi. XVII Bo o'do wa nime 'deni 'do kedī kozo ma tonē Yesaya bo kumē lende 'ba Boko'ba kiya ne. Ame

kiya te, “Bo gbagba bo na kombi rɔkɔ'ɔ ze ga 'deni kpaki yaga.”

Gomɔ Mī Tōsō Gɔ Yēsu
(LK 9:57-62)

XVIII Kina ɔɔɔ Yēsu koŋgɔ tīndī 'deni kēdī kuru bo bēri tara tine na bo kilende ŋgī zi bo kōsō gɔ bo ga 'dɔ kumu kari gōnyī pōpō ma kapa mɔtɔ. **XIX** Kina bo kōmɔ kiyandi mɔtɔ 'ba kō'du ki'di kako ŋgī zi bo, kiya te, “Bɔ kōmɔ kiyandi, ti mōsō ŋgī nduwē gōyī ŋbō bi tɔ ame kēddī kari pele teyi.”

XX Yēsu ileki dōmo, iya te, “Kiraba ni pele ēdī ti gō 'bēnnī ga, kina yali ni gbī ēdī ti rō 'bēnnī ga. Tine kole 'ba bilaka lesi inza 'ba bo ti bi mɔtɔ ame gɔ bo ko'ba dɔ bo teyi tindawo rɔ bo.”

XXI Bɔ mɔtɔ ame rɔ bo kōsō gɔ bo ne ako kiya te, “Löbu ma, i'di mileki titi tusu 'bu ma.”

XXII Yēsu iya te, “Ösō goma, ola tōku ni kusu tōku lēpī nni ga.”

Yēsu Oga Pīwu
(MK 4:35-41; LK 8:22-25)

XXIII Kina Yēsu ni kēkī ŋgī mī sorope ti bo kōsō gɔ bo ga tari rɔ dɔ mini. **XXIV** Mbowa yɔ na pīwu ki'di ŋgī tome kebe dɔ pōpō yayi. Lili pīwu nima i'di ŋgī toŋbenbe sorope ko'dɔ 'dɔ kōnzɔ bēri. Tine Yēsu ēdī bi tō'dō. **XXV** Kina lijē kari ŋgī kindiŋi bo, kiya te, “Njere, okōnyī ze, dēdī 'deni dōlē.”

XXVI Tine bo iya te, “Ēddī kereke gɔ wa'di? Kpe bo kinza ki'dike dōye laka gɔ lende ma naga nime.”

Kina bo kēnyī tɔrɔ kamo dɔ lili ni ti mini kikagba nima 'dɔ kɔrɔ. Kina kɔrɔ ŋgī liwo. **XXVII** Kina lijē pili koto ŋgī rɔ gōnnī, iya te, “Bɔ nime, bo wa'di ga na? Lili ni ti mini löbu ni kpaki rɔ wa kuwō dɔ bo.”

Nōkī Ni Ti Ba'do
(MK 5:1-20; LK 8:26-39)

XXVIII Kina ɔɔɔ Yēsu kōmō 'deni kapa pōpō mɔtɔ mī dōyayi 'ba Gadara tine na ya mɔtɔ ga riyō rɔ bo nōkī kondɔsɔ ŋgī ti bo di yayi. Ya riyō naga nima ēdī kako di kpa ti'bōrō 'ba tusu tōku. Ya naga nima nōkī ila'ba 'deni dōmo koworo ŋgī rɔ ma kēnyē. Gɔ kō'du mo na boto ilaŋa rōnī dē

kpe tudō kebe yayi. **XXIX** Kina lijē kulōri ŋgī rɔ ma kembe, iya te, “Nī kole 'ba Boko'ba nime, wa'di na ko'dɔkɔ di zize? Ako 'deni tote dōze tōti gba kinza kada mo kōmō?”

XXX Tīndī 'ba ba'do 'ba liŋɔ ēdī tonyo kpēnnī ŋoli yayi, **XXXI** kina nōkī naga nima koma'jo rōnnī ŋgī zi Yēsu, iya te, “Dɔ kēddī koga ze yaga oja ze dari mī ba'do naga nime 'dē.”

XXXII Kina bo kiya zīnnī, iya te, “Arike.” Kina ɔɔɔ lijē kari kila'ba ŋgī dɔ ba'do tōnē ga yɔ, kina ba'do naga nima kēnyī ŋgī pili kirīŋa kari bi kulunī 'ba pōpō kila'ba mī mini kote dōnnī pili yaga.

XXXIII Bɔ koda ba'do naga nima iriŋa kari kiya kō'du mo mī gawo. Kina lijē kiyētī gɔ wa ma ko'dɔ rōnī nima gbī pili ti lende 'ba bo nōkī tōnē ga. **XXXIV** Kina bilaka 'ba mī gawo nima kɔlɔ ŋgī pili kako toŋgɔ Yēsu. Kina ɔɔɔ lijē ko'ja bo 'deni tine lijē ititi bo 'dɔ bo kēnyī kari yaga di mī dōyayi 'bēnnī.

IX

Yēsu Ileno Bɔ Keŋme Bēri Mɔtɔ
(MK 2:1-12; LK 5:17-26)

I Kina Yēsu kēkī ŋgī mī sorope kumu dɔ pōpō kileki kari mī gawo 'bēnnī. **II** Di yayi na ya mɔtɔ ga ko'de bo mɔtɔ ame keŋme 'deni bēri ne ŋgī kako zi bo. Bɔ nima rɔ ma kō'dō dɔ sora. Kina ɔɔɔ Yēsu koŋgɔ 'deni lijē kikali ŋgī bo ēdī ti tigo tilenjo bo nima tine, bo ilende zi bo nima, iya te, “Kole ma, ogbo dōkī'di yī, ola yi 'deni gɔ lende kēnyē 'bī ga.”

III Kina bo kōmɔ kiyandi mɔtɔ ga ame kēdī yayi ne kēnyī ŋgī tomeri mo ti mīnnī, iya te, “Bɔ nime ēdī kudōli Boko'ba.”

IV Tine Yēsu ikali meri 'bēnnī nima ŋgī na bo kiya te, “Ēddī komerike lende ma kēnyē ma tara ga miye gɔ wa'di? **V** Ma yala na kitēwu 'dɔ tiya mo? ‘Ola yi 'deni gɔ lende kēnyē 'bī,’ ala 'dɔ kiya te, ‘Ēnyī kilingere?’ **VI** Ne ziye tikali mo rɔ ma laka kole 'ba bilaka lesi ēdī ti tigo dōliŋɔ bine tola bilaka gɔ lende kēnyē.”

Kina bo kiya zi bo keŋme bēri nima, iya te, “Ēnyī tɔrɔ kombi sora 'bī kari liŋɔ.”

VII Kina bo tönë kënyî ngî tɔɔ kari liɲɔ.
VIII Tine ɔɔɔ tîndî ko'ja bo nima 'deni tara tine lijë ngî rɔ tikere. Na lijë kebe ngî tilëlu Boko'ba go ti'di kôzi kakpa ma kɔzɔ a nima tara zi bilaka lesi.

Bɔ Rɔkɔ'ɔ Na Nge Ko'dɔkɔ Wɔwɔ
(MK 2:13-17; LK 5:27-32)

IX Kina ɔɔɔ Yësu kiteli 'deni di yayi na bo kari ko'ja Matayo bo kireke awada koloma 'deni mî go bi 'ba tireke awada. Kina Yësu kiya zi Matayo, iya te, “Ösö gɔma.” Kina Matayo kënyî ngî kôsö go Yësu.

X Tine ɔɔɔ Yësu ni ti bo kôsö go bo ga koloma 'deni tonyo akonyo di liɲɔ 'ba Matayo yayi na bo kireke awada ma konzi ti bo lende kënyë mɔɔ ga kotɔɔ rönni ngî yayi kɔɔ'bo rönni ti Yësu ni. XI Kina ɔɔɔ Parosi mɔɔ ga ko'ja 'deni tara tine lijë ititi bo kôsö go Yësu ga, iya te, “Bɔ kɔmɔ kiyandi 'be nima ëdi konyo wa bi kɔɔ ti bilaka ma tara ga go wa'di?”

XII Tine ɔɔɔ Yësu kuwö lende 'bënni nima 'deni tara, bo iya te, “Bɔ rɔkɔ'ɔ na nge kari zi bo ki'di wɔwɔ. Ya ma kinza ti rɔkɔ'ɔ naga ari ë'bënni dë. XIII Ari kɔngɔke 'jo 'ba lende nime kugu mî buku 'ba Boko'ba kiya te, ‘Mî këyi na mo'dɔkɔ di zi bilaka, tine inza rɔ akumu.’ Kina me ma mako dë tidëki bo lende laka, mako go bo lende kënyë.”

Lende 'Ba Kpa Koro
(MK 2:18-22; LK 5:33-39)

XIV Bɔ kôsö go Yowani bo bapatisi ga ako zi Yësu kititi, kiya te, “Ze 'beze ti Parosi ni dëdi dorɔ kpeze nduwë, ne go wa'di na bo kôsö göyi ga koro 'bënni kpënni dë?”

XV Yësu iya te, “Ma komerike 'beye, nba 'ba mî gbe ti koloma rɔ meri ko'ja më'dë 'ba nyiti këdi gba tinni? Tine inza tara, kada mo ti kômö 'deni ame 'dɔ kogba më'dë 'ba nyiti yaga di mî lɔngö lijë. Kina lijë ti koro kpënni 'jaa mî kada mo nima.

XVI Kina gbî bɔɔ mɔɔ uru bɔngɔ ma la'ja dë yoki bɔngɔ ma mɔlo. Römöyi bɔngɔ ma la'ja ti kɔsoni rönî ngî kirica ma mɔlo nima ko'dɔ bi gbɔngö ma löbu.

XVII Kina bɔɔ mɔɔ ɔɔɔ layi ma la'ja dë gbî mî kilaka ma mɔlo 'ba layi. Römöyi kilaka ti kotopa ngî yaga layi nima kolɔɔ mökö.

Kina kilaka mo këdi kirasi rönî ngî. Tine layi ma la'ja ëdi kɔɔ gbî mî kilaka ma la'ja kina 'dɔ lijë pili koloma laka.”

Nyiti Titi Ti 'Ja Kosa Rɔ Bɔngɔ 'Ba Yësu
(MK 5:21-43; LK 8:40-56)

XVIII Ko'ja Yësu këdi gba rɔ tiya lende nime na bo mɔɔ rɔ turu 'ba Yudayi kako ngî zi bo kila'ba bëri kɔmɔ bo kilëlu bo, iya te, “Nyiti ma ölä 'deni giri nime tine ako ki'di kôziyi rönî na lɔko ti kididi ngî 'böwu.”

XIX Kina Yësu ni kënyî ngî ti bo kôsö go bo ga kari ti bo nima. XX Kina 'ja mɔɔ ame roma kô'bö tolɔɔ ngî di rɔmo kɔmɔ kɔɔ mo 'deni nɔbô 'butë dɔmoriyö ne kako ngî kosa kpa bɔngɔ 'ba rɔ Yësu. XXI Römöyi lɔko omeri kiya ti minî te, “Oɔɔ mosa pele nge rɔ kpa bɔngɔ 'ba rɔ bo, ti kilenjo ma ngî kɔɔɔ.”

XXII Kina Yësu kuyi kɔmɔ bo ko'ja 'ja nima. Na bo kiya te, “Nyiti ma, ogbo dökî'di yi. Ti'di döyi go tigo ma na kilenjo yi 'deni.” Kina kilenjo 'ja nima ngî mî saa nima.

XXIII Kina ɔɔɔ Yësu kari kômö mî liɲɔ 'ba turu tönë, bo ari ko'ja bo kome more ni ti tîndî ma këdi kome kuwu ni ti bo tonyo kôkô ni pili yayi. XXIV Kina bo kiya zinni, iya te, “Kpe nima pili ɔɔke yaga, nyiti titi nime ölä dë rɔ tölë tine lɔko ëdi bi tö'dö.”

Tine lijë ögö bo ngî rɔ laja. XXV Kina ɔɔɔ koga tîndî naga nima 'deni yaga tine, na Yësu kɔɔ ngî rɔ go tɔku nima kinda'ba kôzimo. Kina lɔko kënyî ngî tɔɔ.

XXVI Kina lëbi 'ba lende nime këyëlë rönî ngî kote mî dɔliɲɔ nima toko.

Yësu Iyɔpɔ Kɔmɔ Kölu

XXVII Kina ɔɔɔ Yësu kënyî 'deni di yayi na bo kɔmɔ kölu ma riyo mɔɔ ga kôsö ngî go bo ti tulöri kiya te, “Kole 'ba Dawidi bo dɔliɲɔ, i'di miyi kpe këyi rɔze.”

XXVIII Kina ɔɔɔ bo kari kɔɔ 'deni rɔ tine na bo kɔmɔ kölu tönë ga kako ngî zi bo. Kina bo kititi lijë, bo iya te, “Ikali ke ngî rɔ ma laka ti mɔ'bo tilenjo ye?”

Lijë iya te, “Yëë, nere.”

XXIX Kina bo kosa kômönni, bo kiya te, “Ko'dɔ rönî ziye kɔzɔ ame ki'dike döye 'deni gɔmo ne tara.”

XXX Kina kōmōnni kɔɔ ɲɔ ɲɔ ɲɔ ɲɔ. Tine Yēsu ose gomo kitigo zinni, iya te, “Kinza kari kiyake lende nime dē zi bɔɔ mɔɔ.”

XXXI Tine lijë ari kiyēlē lēbi 'ba Yēsu ɲɔ kote mī dɔliɲɔ nima toko.

Yēsu Ileno Bɔ Kpa Kudodu

XXXII Ko'ja ya tōnē ga kēdī kēnyī 'deni tari tine na ya mɔɔ ga ko'de bɔ nōkī mɔɔ ame kpamo kudodu rōnī 'deni teyi ne ɲɔ kako zi Yēsu. XXXIII Tine ɔɔ koga nōkī nima 'deni yaga ɔ na bɔ tōnē ki'di tilende ɲɔ. Kina kō'du mo kigayi tindi naga nima ɲɔ pili. Lijē iya te, “Do'ja a ma te dē molo mī dɔyayi 'ba Yisarele.”

XXXIV Tine Parosi ni iya te, “Nere 'ba nōkī na ki'di kōzi kakpa nima zi bo toga nōkī timo.”

XXXV Yēsu ēnyī kilingere pili toko kote mī gawo ti dɔliɲɔ ma titi naga tiyandi kōmɔ bilaka mī rō 'ba mōtu, kina gbī tuwōwō laja laka 'ba ɲere lōbu 'ba Boko'ba. Bo ilenɔ ya ma kēdī ti dɔkomali rɔkɔ'ɔ ma konzi naga 'deni pili. XXXVI Kina ɔɔ bo ko'ja tindi 'deni tine meri 'ba lisa 'bēnni ma bo kɔɲɔ oso ɲɔ lɔ dōki'di bo. Rōmōyī ilikō dōnni 'deni ɲɔ kinza bɔ kɔkɔ lijë kɔzɔ kamölō ame bɔ koda mo kinza ne tara. XXXVII Kina bo kiya zi bɔ kōsō gɔ bo ga, bo iya te, “Wa 'ba kpa dɔlili nime ɲɔ kpaya. Tine bɔ ndɔbɔ 'ba rɔmo ga onzi dē. XXXVIII Ititike bo ɲere bɔ dōmo 'dɔ bo koja bɔ ndɔbɔ mī nyaka abo nime.”

X

Bɔ Kōsō Gɔ Yēsu Ga (MK 3:13-19; LK 6:12-16)

I Yēsu idēki bɔ kōsō gɔ bo ga ma 'butē dōmoriyō naga nima bi kɔɔ. Kina bo ki'di kōzi kakpa zinni 'dɔ toga nōkī kita'ba yaga timo di dɔ bilaka, kina gbī 'dɔ tilenɔ rɔkɔ'ɔ ma konzi. II Bɔ laja ma 'butē dōmoriyō naga nime mōyī mo ga na me. Ma dɔgba mo Simona ame kidēki mōyī mo gbī rɔ Pitorō ne, kina ti löndö bo Andareya ti Yakoba kole 'ba Zebedayo ti löndö bo Yowani. III Pilipō ni ti Batolimayo ti Toma ti Matayo bɔ kireke awada ti Yakoba kole 'ba Alapayo ti Tadayo IV ti

Simona bɔ ko'dɔ ya gɔ dɔyayi 'bēnni ti Yuda Isikarita ame kusus Yēsu ne.

Laja 'Ba Ya Ma 'Butē Dōmoriyō (MK 6:7-13; LK 9:1-6)

V Yēsu oja ya 'butē dōmoriyō naga nima kari ti ndose nime kiya te, “Kinza kɔɔke dē mī dɔliɲɔ 'ba bɔ löwō ma kinza rɔ Yudayi naga. Kina kinza kɔɔke dē gbī mī gawo 'ba Somorona ni. VI Tine arike ɲge zi kamölō 'ba Yisarele naga nime kōlu 'deni ne. VII Kina 'dɔ kari kuwōwōke zinni, kiya te, ‘Nere lōbu 'ba Boko'ba ēdī 'deni ɲɔsi.’ VIII Kina 'dɔ kilenjoke bɔ rɔkɔ'ɔ kindinike tōku ni. Ilenjoke bɔ mōnyu ni, kina 'dɔ kogake nōkī gbī kita'ba yaga di dɔ bilaka. Ogbake 'deni di zō rɔ ma sari kinza topi ɔɔ teyi, kina 'dɔ kari ki'dike gbī rɔ ma sari kinza topi ɔɔ gomo. IX Kinza kogbake girisi dē tiye. X Kina kinza kogbake mbo'da 'ba kpasi dē teyi. Kina kinza kogbake bɔɲɔ mɔɔ ala wari mɔɔ ala pēri adɔkotoni mɔɔ dē tiye. Rōmōyī bɔ ndɔbɔ pili ēdī ti bi gomo 'ba rōnni.

XI ɔɔ kōmōke mī gawo ala liɲɔ mɔɔ omake rɔ bilaka ame laka ko'dɔkɔ tota ye rɔ ɲba ne. Kina 'dɔ kolomake liɲɔ abo ɲbō kēnyike di gɔ bi nima. XII Tine ɔɔ kōmōke mī liɲɔ iyake te, ‘Lende kēyī koloma tiye.’ XIII ɔɔ bilaka 'ba liɲɔ mo nima kota ye rɔ ɲba olake lende kēyī 'be nima koloma tinni. Ne ɔɔ lijë kota ye dē ogbake e'be yaga di zinni. XIV Kina ɔɔ kōmōke mī gawo ala liɲɔ mɔɔ ga ame bilaka mo ga koga ye ko'dɔkɔ dē tuwō lende 'be ēnyike di teyi. Kina 'dɔ kombake lupu mo yaga di ndiye rɔ lömu rōnni. XV Rɔ ma laka miya ziye mī kada 'ba burē mī Boko'ba ti kēyī rɔ mbembē rɔ bilaka 'ba Sodomoni ni ti Gomora di dɔ bilaka 'ba gɔ bi mo tɔ nima.”

Gomɔ 'Ba Gɔ Laja 'Ba Boko'ba (MK 13:9-13; LK 21:12-17)

XVI “Uwōke te, mēdi moja ye nime kɔzɔ kamölō tara mī löngö wöliwöli ma konzi. Tine i'dike kōmoye kandi kɔzɔ kōmɔ murē kina gbī liya rɔ rumō kɔzɔ matukpuru. XVII Onjoke rɔye laka rōmōyī ya mɔɔ ga ēdī ame lijë ti kinda'ba ye koto ye mī gɔ bi 'ba burē. Kina lijë ti komba

ye gbì di mī rō 'ba mōtu 'bēnnī ga. ^{XXVIII} Ti kususu ye ko'de ye kōmō kīti 'ba bō dōliṅṅo ni ti turu ma lōbu naga gō lende ma kina ti kiyētike laja koto laka ma nime zīnnī kina gbì zi bō lōwō. ^{XIX} Tine odo ko'de ye mī gō bi 'ba burē kinza ki'dike kōmōye kilē'dī dē gō wa ma 'dō kiyake ala kiyētike zīnnī. Rōmōyī wa ame ga kēddī kiyake ne Boko'ba ti ki'di ṅgī ziye mī saa mo nima. ^{XX} Rōmōyī kpe na dē kēddī kilendeke tine Nyī Koto Laka 'ba 'bu ye na kēdī ki'di lende ma kēddī kiyake mo ga kpeye.

^{XXI} Mī kada mo nima bilaka ti kebe togba lōndō lijē ga ki'di mī tōlē. Kina 'bu ti ko'dō gbì tara zi kole 'bēnnī ga. Kina kole ti kebe gbì tuyī kpēnnī dō 'bu nni ga ti mōnnī ga ti'di mo mī tōlē. ^{XXII} Laki pili ti ko'ji ye gō kō'du ma. Ne bō ame ki'di mī bō kēddī teyi ṅbō kōmō mī kada 'ba tote mo ti kōmō ṅgī di mī tōlē. ^{XXIII} Kina odo lijē kēdī ko'dō kōzī kasi ziye di mī gawo mōto ololoke kirinake gbì karike mī gawo mōto. Rōmōyī rō ma laka miya ziye inza koteke mī gawo 'ba Yisarele pili gba kota kinza kole 'ba bilaka lesi kileki kako dōliṅṅo nime.

^{XXIV} Kina oṅgōke, kole 'ba sukulu inza mbiri di dō bō kōmō kiyandi abo, kina bō laja inza gbì mbiri di dō bō ma rō bō dō bō. ^{XXV} Kina 'dō kole 'ba sukulu kēdī ti mī kēyī tēdī kōzō bō kōmō kiyandi abo, kina 'dō bō laja gbì kōzō bō ma rō bō dō bō nima. Kina me odo kiti'ja bō dōliṅṅo 'deni kīdēkī rō Belezebola, tine bilaka 'ba liṅṅo abo ga ti kīdēkī ṅgī ti mōyī ma kēnyē rō dō kiteli."

Ere Boko'ba
(LK 12:2-7)

^{XXVI} "Kina kinza kereke bilaka dē. Wa ame ga pili rō ma kusu le'jete ne ti kiyagba 'deni ṅgī yaga. Kina wa ame ga pili rō mulugu ne ti kumō yīmo 'deni kikali yaga. ^{XXVII} Wa ame ga mēdī miya liwo ziye ne ti kileki kiyake gōmo 'deni yaga bi kōpō. Kina wa ame ga kuwōke liwo ne ti kuwōwōke 'deni ṅgī di dō rō tōrō. ^{XXVIII} Kina me kinza kereke ya ma kēdī kupō ṅge rō yida rō kinza kupō dīdī naga nima dē. Tine Boko'ba ame kēdī kote 'ba bō dō yida rō ni kpaki ti dīdī mī pa'do 'ba Gehena ne na ṅge 'dō kereke.

^{XXIX} Ne oṅgōke, ndōgō 'ba silo rīyō ṅge ti taripa koto. Tine pele silo ma koto mōto olo dē lowo kinza ma 'bu ye kikali gōmo. ^{XXX} Kina sunē 'ba dōye gbì bō ikali gōmo me. ^{XXXI} Kinza kereke dē. Kpe na rō dō kiteli zi bō kebe silo ma konzi."

^{XXXII} "Lijē ame ga kiya yaga bi kōpō, kiya te lijē 'bama na ne, ti mo'dō gbì tara zīnnī kōmō 'bu ma ame mītorō ne. ^{XXXIII} Ne lijē ame ga kilagi ma yaga bi kōpō ne ti milagi lijē gbì tara kōmō 'bu ma ame mītorō ne."

Ya Na Yēsu Ko'de Mī Dōliṅṅo
(LK 12:51-53; 14:26-27)

^{XXXIV} "Kinza komerike dē te mako to'dō lende kēyī mī dōliṅṅo. Tine inza tara, mako dē to'de lende kēyī mī dōliṅṅo tine ya na mo'de. ^{XXXV} Mako tososo kpa kole tēnyī rō 'dirī ti 'bu nni ga, kina yītōti gbì 'dō kēnyī rō 'dirī ti mōnnī ga. Kina 'ja 'ba kole ni 'dō kēnyī rō 'dirī ti mese lijē ga. ^{XXXVI} Bō ya ma kēnyē 'bēyī 'ba bō mōto ti kēdī aa rō bilaka 'ba mī liṅṅo 'bī. ^{XXXVII} Kina me bilaka ame kō'ō 'bu bō ni ti ma bō rō dō kiteli di dōma ne o'bō dē tēdī rō bō kōsō gōma. Kina gbì tara bō ame kō'ō kole abo ala nyiti abo rō dō kiteli di dōma ne o'bō dē tēdī rō bō kōsō gōma. ^{XXXVIII} Bō ame ko'doko dē tileṅo rō bō tōlē gō lende ma o'bō dē tēdī rō bō kōsō gōma. ^{XXXIX} Bō ame ko'doko tōmō dīdī bō ti kīyōlu dōmo ṅgī yaga. Tine bō ma kīyōlu dō dīdī bō gō lende ma ti kōmō ṅgī."

Kpa Kōzī
(MK 9:41)

^{XL} "Bō ame kota ye rō ṅba ota ma 'deni gbì. Kina bō ame kota ma rō ṅba bō ota bō ame koja ma ne 'deni gbì. ^{XLI} Bō ame kota bō laja 'ba Boko'ba rō ṅba ne ti ko'ja kpa kōzīmo gbì kōzō 'ba bō laja nima. Kina gbì bō ame kota bō lende laka rōmōyī bō nima ēdī rō ma laka ne ti ko'ja kpa kōzī mo gbì kōzō 'ba bō lende laka. ^{XLII} Ti kikalike 'deni ṅgī rō ma laka bōto ame ki'di pele ṅge rō mini kuwē zi bō kōsō gōma ma titi oto mōto rōmōyī bō bō kōsō gōma na ne ti ko'ja kpa kōzīmo ṅgī."

XI

Akititi 'Ba Yowani (LK 7:18-23)

I Kina ɔɔ Yēsu kote tose ndose naga nime 'deni zi bɔ kɔsɔ gɔ bo ga tine, na bo kēnyī ngī di yayi kari tiyandi kɔmɔ bilaka gbī ti tuwōwō laja laka abo mī dɔliŋɔ ma ngɔsiŋɔsi yayi.

II ɔɔ Yowani bɔ bapatisi kuwō wa ame ga Kurisitō kēdi ko'dɔ ne 'deni tara di mī maboso yayi tine na bo koja bɔ laja abo ga ngī kari zi Yēsu. III Kina liŋē kititi Yēsu, iya te, “Nī mo na rɔ bɔ ma tōnē kēdi kako di pōtō ma ne? Ala 'dɔ doje kɔmɔze gba gɔ bɔ mɔtɔ?”

IV Yēsu ileki dɔmo zinnī, iya te, “Ilekike zi Yowani kiyētike wa ame ga kuwōke kina ko'jake gbī ne zi bo kɔzɔ a nime te. V Iyɔpɔ kɔmɔ bɔ kɔmɔ kōlu ni 'deni. Kina bɔ ka'bo ni ilingere 'deni. Ilenɔ bɔ mōnyu ni 'deni yaga rɔ ma kɔpɔ. Bɔ mbili ku'bē ni uwō bi 'deni. Tōku ni indinji 'deni kina laja laka uwōwō rōnī 'deni zi bɔ lisa ni. VI Liŋē ame ga lende ma kilikō dē dōnnī ne na ti yeyī.”

Yē Na Mbiri? (LK 7:24-35)

VII Di pōtō bɔ laja 'ba Yowani ga kari 'deni na Yēsu koloma tiya lende 'ba Yowani zi tindi naga nima. Bo iya te, “Me karike yī mōkō zi Yowani ne wa'di na karike tɔngɔ mo? Mbili moli ma kēdi kudē dōnī di zi lili? VIII Wa'di na karike tɔngɔ mo? Bɔ kusu bɔngɔ kele? Tine bɔ kusu bɔngɔ kele ni ēdi koloma 'bēnnī mī liŋɔ 'ba bɔ dɔliŋɔ. IX Ne arike tɔngɔ wa'di? Bɔ kumē lende 'ba Boko'ba? Yēē, rɔ ma laka o'jake bɔ ame kebe bɔ kumē lende 'ba Boko'ba pili ne 'deni. X Rōmōyī Yowani na tōnē kugu lende mo mī buku 'ba Boko'ba kiya te, 'Boko'ba iya te, “Mēdi moja bɔ laja ma kari dɔgba kōmōyī tilenɔ kōri ziyī.”

XI Rɔ ma laka miya ziye, kole kōyō 'ba 'ja mɔtɔ inza mbiri di dɔ Yowani. Tine bɔ ame titiyi mī nere löbu 'ba Boko'ba ne na mbiri di dɔ Yowani. XII Di mī kada ma Yowani kisaki tuwōwō lende 'ba Boko'ba nbō kōmō mī kada nime tōne, ma konzi ēdi ko'dɔ 'deni ngī rɔ ya 'dɔ tɔdɔ mī

nere löbu 'ba Boko'ba. Liŋē ēdi ko'dɔko 'dɔ tinda'ba mo 'deni ngī rɔ gbörökötō. XIII Kina molo nbō kōmō mī kada 'ba Yowani bɔ kumē lende 'ba Boko'ba ga pili ti kō'du ki'di 'ba Musa ileme lende 'ba nere löbu 'ba Boko'ba nime 'deni. XIV Ma kēddi ko'dɔkɔke ra ngī ti'di dɔye gɔ lende 'bēnnī, Yowani na rɔ Eliya bɔ kumē lende ame kēdi kileki kako dɔgba ne. XV Bɔ ame kēdi ti mbili ne i'dike bo kuwō lende nime.

XVI Ti miyari ye kpe bilaka ma le'jete naga nime ti wa'di? Kpe ngī kɔzɔ kole titi ame ga koloma mī gɔ bi 'ba ndögō. Ame dɔtumu mɔtɔ kulōri zi mɔtɔ kiya te, XVII 'Domba dɔkole mbili pele ziye, odoweke gɔye dē gbī yɔ. Kina me duci lēri 'ba tölē pele ziye, uduke dē gbī yɔ.' XVIII Rōmōyī Yowani ako bine koro kpa bo, kuwē a ma kata naga dē, iyake te, 'Yowani bɔ nöki na.' XIX Kina me kole 'ba bilaka lesi kako konyo kpa bo kuwē wa iyake te, 'Ongɔke yayi, bo ngī rɔ bɔ kpa nbōnbō bɔ kuwē layi bɔ pōri 'ba bɔ kireke awada ni ti bɔ lende kēnyē mɔtɔ ga.' Ne tine akikali 'ba Boko'ba ti kinda 'deni yaga di mī ndɔbɔ mo.”

Bu'bu (LK 10:13-15)

XX Bilaka 'ba mī gawo naga nime Yēsu ko'dɔ gɔ koto kulōwō yimo ne oto dōnnī dē du te. Kina bo kēnyī tose kpa gawo naga nima, XXI kiya te, “Bu'bu ziyī Korazina, kina bu'bu gbī ziyī Betesayida. Rōmōyī ma kiya te kēdi ko'dɔ gɔ koto naga nime ko'dɔ miyī ne ra mī Tura ni ti Sidona dēne, bilaka mo ga oto dōnnī 'deni molo kolɔ bɔngɔ 'ba monɔ rōnnī, kosa buruku rōnnī 'dɔ kileme ma liŋē koto dōnnī 'deni di mī lende kēnyē 'bēnnī ga. XXII Rɔ ma laka miya ziye mī kada 'ba burē kada mɔtɔ Boko'ba ti ki'di mī bo kēyī rɔ mbēmbē rɔ Tura ni ti Sidona di dɔye.

XXIII Ne nī 'bēyī Kaparanoma o'dɔko tombi rōyī 'deni nbō mītɔrɔ? Ne ti ku'du yi 'deni ngī bēri mī pa'do 'ba Gehena. Rōmōyī ma kiya te gɔ koto naga nime ko'dɔ miyī ne na kēdi ko'dɔ ra mī Sodomō dēne Sodomō ēdi gba ko'ja kabate. XXIV Kina 'dɔ kikali rɔ ma laka mī

kada 'ba burë Boko'ba ti ki'di mi bo këyi ro mbëmbë ro Sodomu di döyi."

Akoke, Kina Ti Momo Ye Ngï
(LK 10:21-22)

^{XXV} Mi kada nima yayi Yësu iya te, "Milëlu yi 'bu ma, nere 'ba do mitoro ni ti do yayi romöyï wa ame kusu domo di zi bo akikali ni ne ileme 'deni zi ma kinza kikali oto de naga. ^{XXVI} 'Bu ma, ro ma laka wa nime na ko'doko 'do ko'do roni te."

^{XXVII} Kina bo kiya te zi bilaka naga nima, "'Bu ma i'di wa pili 'deni zo tine boto ikali ma kole de, 'bu ma na nge kikali. Kina boto ikali 'bu ma de gbi tine ma kole ma na nge mikali ti ya ame ga migeli 'deni 'do tileme bo teyi ne.

^{XXVIII} Kpe ame ga 'deni pili ro gomo di zi akirindi ne akoke zo. Kina ti momo ye ngï. ^{XXIX} Ombike kpa kulugbu ma mugu ye ame ro akiyandi ma ne. Romöyï doki'di ma na liya ro rumo kinza do kombi. Kina ti ko'jake ro kindawo ngï. ^{XXX} Romöyï kpa kulugbu ma nime mi'di ziye ne embe de kina tombi mo ngï kinza gomo."

XII

Ko'du Ki'di 'Ba Kada 'Ba Ro Kindawo
(MK 2:23-28; LK 6:1-5)

^I Mbowa di potö mo mi kada 'ba ro kindawo na Yësu ni kedï kilingere kebe mi nyaka 'ba nyönyu. Bo kosö go bo ga 'deni ro 'bö kina lijë ki'di ngï tomborozi do nyönyu tonyo 'jo mo. ^{II} Kina odo Parosi ni ko'ja 'deni tara tine na lijë kebe ngï tititi Yësu, iya te, "Ongo te, wa nima bo kosö göyï ga kedï ko'do ne lijë edi ro tiyeyi mi ko'du ki'di 'ba kada 'ba ro kindawo."

^{III} Bo ileki zinni, iya te, "Idëkike wa ma tonë Dawidi ko'do mi kada nima yayi ne de? Ame lijë ro 'bö ti bilaka abo ga ne. ^{IV} Bo ari ngï mi rö löbu 'ba Boko'ba kina lijë ti bilaka abo ga konyo mangolo'bo koro ame ki'di zi Boko'ba ne ngï di yayi. Wa nima inza ro ma laka zinni mi ko'du ki'di 'ba Boko'ba 'do tonyo mo. Tine bo akumu ni na nge 'do konyo. ^V Kina idëkike de gbi di mi ko'du ki'di 'ba Musa? Ame kiya te mi kada 'ba ro kindawo pili bo akumu ame mi rö löbu

'ba Boko'ba ne iyeyi ko'du ki'di 'ba kada 'ba ro kindawo. Tine pele inza ro lende kënyë zinni. ^{VI} Kina me medï miya ziye wa moto ma kebe rö löbu 'ba Boko'ba edi bine. ^{VII} Ugu 'deni mi buku 'ba Boko'ba iya te, 'Mi këyi na mo'doko di zi bilaka tine inza ro akumu.' Ma keddi kikalike 'jo 'ba lende nime ra, dene inza kodoke karama do bilaka ame kirasi oto de ne. ^{VIII} Romöyï kole 'ba bilaka lesi na ro nere 'ba do kada 'ba ro kindawo."

Bo Konyo Kenme Ro Kilawo
(MK 3:1-6; LK 6:6-11)

^{IX} Yësu enyi 'deni di yayi kari mi rö 'ba motu moto. ^X Kina bo kari ko'ja bo moto kozimo kenme 'deni ro kilawo ngï di yayi. Tine ya moto ga edi yayi ame kedï koma kori 'ba 'do tususu Yësu go tirasi wa moto. Kina lijë kititi bo, iya te, "Edi ngï ro ma laka mi ko'du ki'di ze 'do tilejo bilaka tone mi kada 'ba ro kindawo?"

^{XI} Yësu ileki domo zinni iya te, "Odo kamölö 'bi 'ba bo moto kila'ba mi gö ma kalo mi kada 'ba ro kindawo, ti kari de kinda'ba koto yaga di mi gö mi kada 'ba ro kindawo nima? ^{XII} Tine bilaka lesi ni ma ti kamölö, ye na mbiri? Odo kedï 'deni tara ko'du ki'di ze i'di ze 'deni tokonyi bilaka mi kada 'ba ro kindawo."

^{XIII} Kina bo kiya zi bo konyo kenme ro kilawo nima, bo iya te, "Oja go köziyi."

Kina bo nima koja ngï na kileki ngï ro ma laka kozo ma kapa ama. ^{XIV} Tine Parosi ni enyi ngï di yayi kari tususu kpenni 'do tupö Yësu.

Yësu Na Boko'ba Koweli 'Deni

^{XV} Kina odo Yësu kuwö 'deni kedï kusus kpa ro bo tara tine na bo kënyï ngï kari abo yaga di yayi. Kina tindi ma konzi kosö ngï go bo. Tine bo ilejo ya ame ga ti rako'ö ne ngï pili. ^{XVI} Kina bo kose zinni kinza lijë kiyelë lende abo de zi ya moto ga. ^{XVII} Bo o'do wa nime 'deni 'do kedï kozo wa ma tonë Yesaya bo kumë lende 'ba Boko'ba kiya ne tara. ^{XVIII} Ame kiya te, "Bo na ro bo laja ma ame moweli 'deni ne. Bo na mo'ö 'deni kulöwö kina ma gbi ti mi këyi ro mbëmbë go ko'du abo. Ti mi'di Nyi Koto Laka ma koloma do bo kina bo ti kuwöwö burë ma medï mo'do do, do kupö pili. ^{XIX} Bo inza ko'do kowasa

ala kulöri ro ma kembe. Boto inza kuwö mugu bo kedi kulöri kebe go kori. ^{XX} Bo ti kiliya ro bo zi lijë ame ga pili ro rumö ne, mi këyi abo ti kedi zi lijë ame ga pili ro lisa ne. Bo ti kö'bö to'do mo nbö bo ko'de ako'doko kodoro 'ba Boko'ba nime ndimo keddi. ^{XXI} Kina bilaka pili 'ba dolinjo nime ti ki'di komönni ngi do bo."

Yësu Ilejo Bo Nöki
(MK 3:20-30; LK 11:14-23)

^{XXII} Kina ya moto ga ko'de bo nöki komo kolu moto ame kpamo kudödu röni 'deni gbi teyi ne ngi zi Yësu. Kina Yësu kilejo bo nima ngi kpamo kope röni yaga tilende. Kina komo mo koro ngi gbi yaga. ^{XXIII} Kina tindi naga nima pili koto ngi ro gönni go wa ame Yësu ko'do ne. Lijë ititi rönni ro go rönni, iya te, "Bo nima bo na ti kedi ro kupö Dawidi bo dolinjo mo tonë?"

^{XXIV} Tine odo Parosi ni kuwö 'deni tara tine, lijë iya te, "Bo oga nöki naga nima yaga römöyi nere 'benni Bezebola na ki'di tigo mo zi bo to'do mo."

^{XXV} Yësu ikali wa nima lijë kedi komeri ne 'deni kina bo kiya te, "Dolinjo ame koza mini 'deni riyö to'do ya ro go rönni ne igabi de kpe edi kiyeyi röni ngi. Kina gawo ala linjo moto ame koza mini 'deni to'do ya ro go rönni ne edi kita'ba ngi.

^{XXVI} Kina me odo Satani na 'deni koga bo laja abo ga yaga di do bilaka bo oza ro bo 'deni to'do ya ti gbagba bo kina lijë kedi kita'ba ngi. ^{XXVII} Ne odo medii 'deni moga nöki ti közi kakpa 'ba Bezebola tine, lepi ye naga nima edi koga 'benni ti wa'di? Ndobö 'benni nima na ti kodoro bicilende roye. ^{XXVIII} Tine odo moga nöki 'deni ti tigo 'ba Nyi Koto Laka 'ba Boko'ba, ro ma laka nere löbu abo ako 'deni mi doyayi.

^{XXIX} Ongoke te, bo moto ti kari kodo tondo mi rö 'ba bo tigo moto kolo wa mo ga? Ro ma laka odo bo kudödu bo nima de titi dogba bo inza kolo wa mo.

^{XXX} Bo ame ko'doko ma de edi ro ndo'ji tö. Kina bo ame kototo kpamo de tö edi 'ba bo tiyeyi yimo. ^{XXXI} Go kö'du nime na 'do miya ziye, ti kola bilaka go kö'du kënyë pili, kina gbi go wa ma kënyë ame ga pili lijë kiya ne. Tine bo ame kiya kpa kënyë ro Nyi Koto Laka ne, inza kola du

te go lende kënyë nime. ^{XXXII} Bo ame kiya kpa bo go kole 'ba bilaka lesi ne ti kola go lende kënyë, tine bo ame kiya kpenni go Nyi Koto Laka ne inza kola pele giri nime ala mi kada ma nburunburu."

Dongala 'Ba Döngeri
(LK 6:43-45)

^{XXXIII} "Ongoke te, ngeri ma la'ja edi kana 'beni ro döngeri ma laka, kina ngeri ma götö edi kana 'beni ro döngeri ma kënyë. Edi kikali ngeri go kinë ame bo kedi kana ne.

^{XXXIV} Kpe kole 'ba murë naga nime, ti kö'böke tiya wa ma laka tondo kö'ja keddike ro wa kënyë? Römöyi kpa edi koja 'beni wa ame koso 'deni mi döki'di ne. ^{XXXV} Bo lende laka edi koja gbi ro wa ma laka di mi mata 'ba lende laka abo. Kina bo lende kënyë edi koja 'beni gbi ro wa ma kënyë di mi mata 'ba lende kënyë abo.

^{XXXVI} Ro ma laka miya ziye, mi kada 'ba burë edi kititi kpa bilaka pili 'do kiyeti go lende yawa ame ga pili lijë kiya ne. ^{XXXVII} Lende 'bi 'ba bo moto na ti kileme yi di mi burë nima ro ma laka ala ro ma kënyë."

Bo Titi Ma Le'jete
(MK 8:11-12; LK 11:29-32)

^{XXXVIII} Kina bo komo kiyandi 'ba kö'du ki'di ni ti Parosi moto ga kënyi kiya zi Yësu iya te, "Bo komo kiyandi, do'doko 'do tongo lende 'ba go koto ma keddi ko'do."

^{XXXIX} Tine bo ileki domo iya te, "Kpe bo titi ma le'jete nime kpe ngi ro ma kënyë, ereke Boko'ba de. Go wa'di na kiterike 'do to'ja go koto? Ne inza kileme du te ziye. Tine go koto ma 'do kileme ziye na nge tonë ro 'ba Yona bo kumë lende 'ba Boko'ba. ^{XL} Koro ame Yona ko'do tö'do do mota mi kenze löbu ne, ti kole 'ba bilaka lesi ko'do tö'do gbi do mota tara bicilendi yayi beri. ^{XLI} Mi kada 'ba burë bilaka 'ba Ninewë ti kënyi koro komo kiti 'ba burë tususu ye kpe bo titi ma le'jete naga nime. Römöyi mi kada ma Yona kuwöwö laja nima zinni lijë oto dönni ngi di mi lende kënyë 'benni ga. Kina me ro ma laka medii miya ziye wa moto edi bine ame kebe Yona.

XLII Mi kada 'ba buré 'ja bo doliŋo 'ba Seba töné ti koro koma kití 'ba buré todoro bicí lende roye kpe bo titi ma le'jete naga nime. Römöyí loko ako töné ŋbö ro ma kowa di doliŋo 'bëni tuwö akikali mbëmbë 'ba Solomo. Kina me ro ma laka mēdi miya ziye bo mato ēdi bine ame kebe Solomo."

Tileki 'Ba Nōki
(LK 11:24-26)

XLIII "Ōdo nōki kita'ba 'deni di do bilaka ēnyí kari mī gōki toma bi 'ba ro kindawo zi bo. Tine odo bo ko'ja dē yo, XLIV na bo kiya zi gbagba bo, iya te, 'Ti mileki mari mī rō ma nime mēnyí di yimo ne.' Bo ileki kari ko'ja mī rō töné 'deni ro ma sari kotowa yimo 'deni koro kiyija wa mo ga pili ro ma laka. XLV Kina bo kileki ŋgi kari ko'de nōki ma modomoriyō mato ga ame kēnyē ŋgi ro do kiteli kebe bo ne. Kina lijē kako koloma ŋgi yayi. Tine na koso loma 'ba bo nima kēdi kēnyē ŋgi ro do kiteli kebe ma dogba. Wa nime na kēdi ko'do rōni tara zi bilaka bo lende kēnyē ma le'jete naga nime."

Yē Na Rō Iya?
(MK 3:31-35; LK 8:19-21)

XLVI Yēsu ēdi gba kilende na ma bo ni ti löndō bo ga kōmō ŋgi. Lijē oro yaga koja laja go bo 'do bo kako kilende tinni. XLVII Kina bo mato yayi kiya zi Yēsu, iya te, "Ōngo te, möyí ni ti löndō yí ga na me 'dē yaga lijē o'doko tilende tyyi."

XLVIII Yēsu ileki dōmo, iya te, "Yē na ro iya? Kina yē mo ga na ro löndō ma ga?"

XLIX Kina bo kileme bo kōsō go bo ga, na bo kiya te, "Iya ni ti löndō ma ga na ro ya naga nime. L Bo ame ko'do wa ame 'bu ma, ma mitoro ko'doko 'do bo ko'do ne na ro löndō ma ti lēmi ma ga gbī ro iya."

XIII

Dongala 'Ba Bo Kuli Kupō
(MK 4:1-9; LK 8:4-8)

I Mi kada koto mo nima na Yēsu kēnyí di liŋo kari kpa pōpō, bo koloma tiyandi bilaka di yayi. II Kina bilaka kototo rōnni ŋgi zi bo yayi ro tindi ma kinza kiya. Na bo kari kēki abo ŋgi koloma mī sorope do mini. Tine na tindi naga nima koro 'bënni

ŋgi yaga do kpa gōtō. III Kina bo koloma ŋgi tiya wa ma konzi zinni ro dongala.

Bo iya te, "Bo mato odo 'deni kari tuli kupō abo. IV Kina odo bo kēdi koto 'deni tuli mo tine kupō mato ga ila'ba ŋgi do kpa kori. Kina yali kako kogo ŋgi yaga. V Mato ga ila'ba 'bënni do kirigoyo ame yayi mo kalo dē ne. Kina kōtu ŋgi welo römöyí yayi mo alo dē. VI Tine odo kada keze mbowa yo na konma ŋgi kututu yaga römöyí ŋgira'da mo alo dē. VII Kupō mato ga ila'ba 'bënni bicí kono. Kina odo kono kiyōbu yo na kubōwu ŋgi. VIII Tine kupō mato ga ila'ba 'bënni mī yayi ma laka, kina kiyōbu ŋgi kana. Mato ga ana ŋbanj, mato ga ana laka, mato ga ana mbowa.

IX Bo ame kēdi ti mbili ne i'dike bo kuwō lende nime."

'Jo 'Ba Dongala 'Ba Kupō
(MK 4:10-20; LK 8:9-15)

X Kina bo kōsō go bo ga kako zi bo kititi bo, iya te, "Ēddi kiya lende ro dongala zi bilaka naga nime go wa'di?"

XI Bo ileki dōmo zinni, iya te, "'Beye Boko'ba i'di akikali 'ba nere löbu abo ame ro ma kusu ne 'deni ziye. Tine 'bënni i'di dē zinni. XII Römöyí bo ame kēdi pele timo Boko'ba ti ki'di gbī dōmo, 'do bo kēdi timo ro mbëmbë. Tine bo ame kinza timo ne ti kogba yaga di teyi. Ōdo ma titi mato kēdi pele yayi ti kopepe yaga di zi bo.

XIII Wa nime 'do ki'di ma mēdi milende zinni ro dongala ne, römöyí lende 'ba Boko'ba nime lijē ongo pele tine lijē o'ja dē, lijē uwō pele tine lijē uwō dē laka kina odo dē gbī dönni. XIV Ēdi 'deni koro lende töné Yesaya kumē go kō'du 'bënni ne tara. Ame kiya te, 'Bilaka naga nima ti kuwō ŋgi ro tuwō tine inza kodo du te dönni. Lijē ti kongo ŋgi ro tongo tine lijē inza ko'ja du te. XV Römöyí kpa kori 'ba dōku dönni idiri 'deni teyi. Mbili lijē u'bē 'deni, kina lijē otomo kōmōnni 'deni gbī teyi. Ma kiya te kinza tara dēne lijē ēdi ko'ja ti kōmōnni kuwō gbī ti mbili nni lende mo kodo dönni go lijē koto dönni kako zō 'do mileno lijē.'

XVI Tine kpe 'beye na laka römöyí kōmoye o'ja 'deni kina mbili ye uwō 'deni gbī. XVII Ro ma laka miya ziye bo kumē

lende 'ba Boko'ba ti bo lende laka ma konzi oloma 'deni ti komo ki'di 'do to'ja wa naga nime keddi ko'jake ne, tine lijë o'ja dë du te. Kina lijë oloma 'deni gbi ti komo ki'di 'do tuwö mo kozo ame keddi kuwöke ne, tine lijë uwö dë du te.

XVIII Kina me ojeke mbili ye ti kuwöke 'jo 'ba dongala 'ba bo kuli kupö nime. **XIX** Bo ame kuwö lende 'ba nere löbu 'ba Boko'ba pele tine kodo dë domo ne, bo na kozo kupö ame kila'ba do kpa kori ne. Kina Satani kako ngi kolo lende nima yaga di mi doki'di bo. **XX** Kupö ma kila'ba do kirigoyo na ro ya ame ga kinda'ba lende 'ba Boko'ba ngi ti mi keyi di bi tuwö mo. **XXI** Tine ngira'da mo alo dë minni. Kina ki'di ngi kigabi dë. Kina odo gomo ala kosi kasi ma ko'do zinni go laja nime komo yo, na lijë koga kpenni ngi gomo. **XXII** Kina kupö ma kila'ba bici kono na ro ya ame ga kuwö laja laka nime pele tine komo kilë'di 'ba go wa 'ba dolijo nime ti to'bo mori ko'do ubowu ngi yaga di minni. Kina ki'di lijë ngi kana oto dë kpe. **XXIII** Kupö ma kuli mi yayi ma laka na ro ya ame ga kuwö laja nime ki'di kodo donni. Kina lijë kana ngi moto ga ro mbembë, moto ga ana laka, moto ga ana mbowa."

Dongala 'Ba Beli

XXIV Yësu iya dongala moto zinni, iya te, "Nere löbu 'ba Boko'ba edi kozo wa nime te. Bo moto ari kuli kupö nyönyu ma laka mi nyaka abo. **XXV** Mi korondo 'deni tine na bo ya kako ngi kuli 'jo beli mi longö mo. Kina bo kari abo ngi. **XXVI** Kina odo nyönyu kiyöbu 'deni keddi köyö tine na beli kinda ngi ki'di gbi töyö mi longö mo. **XXVII** Kina bo laja 'ba bo tonë kako kiya zi bo, iya te, 'Kupö ma laka na tonë kuli mi nyaka 'bi, ne beli naga nima ako di yala?'

XXVIII Bo ileki domo, iya te, 'Bo ya na ko'do lende nima.'

Lijë ititi bo, iya te, 'O'doko 'do dari doto beli naga nima yaga?'

XXIX Bo iya te, 'Inza tara. Odo kari kotöke eddi kotöke nyönyu ma laka gbi timo. **XXX** Tine olake nyönyu ni ti beli naga nima kana kpaki bi koto nbö komo

mi kada 'ba tumu wa di mi nyaka. Kina ti miya 'jaa zi bo kumu nyönyu 'do lijë kototo kpa beli naga nima titi dogba kudödu bi koto ro do konma yaga. Kina 'do lijë kumu nyönyu ma ki'di mi mata.' "

Dongala 'Ba 'Jo Titiyi

(*MK 4:30-32; LK 13:18-19*)

XXXI Yësu iya dongala moto gbi zinni, iya te, "Nere löbu 'ba Boko'ba edi kozo 'jo 'ba ngeri moto ame woti titiyi ne tara tine odo bilaka kogba kari kuli mi nyaka **XXXII** na kiyöbu ngi ro ngeri ma löbu ame yali ni kako kubö rö 'benni ga ngi dongila mo."

XXXIII Yësu iya dongala moto gbi zinni, iya te, "Nere löbu 'ba Boko'ba edi kozo langa ame 'ja kogba pele mbowa kuturö ti ruzu koso mi a ma mbiri ki'di ngi pili kö'bu ne."

XXXIV Wa naga nime pili Yësu oloma 'deni ro tiya mo ro dongala zi tindi naga nima. Bo iya a moto dë zinni du te kinza dongala teyi. **XXXV** Bo o'do 'deni tara 'do keddi kozo wa ma tonë bo kumë lende 'ba Boko'ba kiya ne, "Ti milende zinni ro dongala. Wa ame ga kikali dë molo di bi tisaki 'ba dolijo nime ne ti miya zinni."

'Jo 'Ba Dongala 'Ba Beli

XXXVI Kina odo Yësu kënyë 'deni di mi longö tindi naga nima bo kari 'deni lijo tine na bo kosö go bo ga kako ngi zi bo kititi bo, iya te, "Iyëti 'jo 'ba dongala 'ba beli 'ba mi nyaka nime te zize."

XXXVII Yësu ileki domo, iya te, "Bo kuli kupö nima na ro kole 'ba bilaka lesi. **XXXVIII** Tine nyaka mo nima na ro dolijo, kina kupö nyönyu mo nima na ro bilaka 'ba nere löbu 'ba Boko'ba, kina beli mo nima na ro bilaka 'ba Satani. **XXXIX** Kina bo ya ma kako kuli kupö beli mo nima na ro Satani. Kada 'ba tumu wa di mi nyaka na ro nburunburu 'ba dolijo. Kina bo kumu nyönyu mo ga na ro malayika. **XL** Kina gbi kozo ame keddi kototo kpa beli konma yaga ne tara, ti keddi gbi kozo wa nima tara mi nburunburu 'ba dolijo. **XLI** Kole 'ba bilaka lesi ti koja malayika abo ga kari kutö'du bo do kirasi ni ti bo lende kënyë ni yaga di mi nere löbu abo. **XLII** Kina malayika ti ku'du lijë ngi

mī pa'do 'ba tölē dō kote 'dō lijē kudu kunyī kpēnnī yayi. ^{XLIII} Tine bō lende laka ni ti kēdī rō löbu ma dō kiteli ame köbö kōzō kada tara mī dōliņō 'ba 'bu nni. Bō ame kēdī ti mbili ne i'dike bō kuwō lende nime."

Dōngala 'Ba Nere Löbu 'Ba Bōko'ba

^{XLIV} "Nere löbu 'ba Bōko'ba ēdī kōzō wa nime te. Bō mōtō ari kōmō ngī dō yamo adalamini sōkōwō kusu dōmo 'deni mī nyaka. Kina bō kitiri dōmo ngī tōtī teyi. Bō 'deni ngī rō lōņō na bō kari kugō wa ame ga bō kēdī timo ne ngī me mōkō, kina bō kileki ngī kari kugō nyaka tōnē ti yamo yīmo ne rō abo.

^{XLV} Kina nere löbu 'ba Bōko'ba ēdī gbī kōzō wa nime te. Bō ndögō mōtō i'di toma tiyi nyileki ma kele. ^{XLVI} Tine odo bō kari ko'ja ame kele ngī rō dō kiteli ne 'deni tine, bō ari ngī kugō abo ga me mōkō na bō kileki ngī kari kugō tiyi nyileki tōnē.

^{XLVII} Kina nere löbu 'ba Bōko'ba ēdī gbī kōzō wa nime te. Atoyi mōtō ga u'du duru 'bēnnī mī mini na kunzō kenze ngī rō ma kēnyē. ^{XLVIII} Kina odo koso 'deni yīmo tine na lijē koto ngī yaga dō kpa gōtō lijē koloma bēri tigeli ma laka mo ga. Ma laka mo ga u'du mī kee tine ma kēnyē mo ga u'du ngī mōkō. ^{XLIX} Kina ti kēdī gbī tara mī kada 'ba nburunburu 'ba dōliņō. Malayika ti kako kigeli bō lende kēnyē yaga di mī lōņgō bō lende laka. ^L Kina lijē ti ku'du bō lende kēnyē ngī mī pa'do 'ba tölē dō kote 'dō lijē kudu kunyī kpēnnī yayi."

^{LI} Yēsu ititi lijē, iya te, "Ikali ke wa naga nima ra?"

Lijē iya te, "Yēē."

^{LII} Kina bō kileki kiya zīnnī, bō iya te, "Bō kōmō kiyandi 'ba kō'du ki'di ame ga pili kuyī rōnnī 'deni rō bō laja mī nere löbu 'ba Bōko'ba ne ēdī kōzō bō mōri ame koja wa ma mōlo ni ti ma la'ja yaga di mī mata abo ne tara."

Yēsu Iyandi Wa Mī Dōyayi 'Bēnnī (MK 6:1-6; LK 4:16-30)

^{LIII} Kina odo Yēsu kote tiya dōngala naga nime 'deni tine na bō kēnyī ngī di gō bi nima ^{LIV} bō kileki kari Nazareta mī dōyayi 'bēnnī. Bō oloma tiyandi kōmō

bilaka mī rō 'ba mōtu kina bilaka pili koto ngī rō gōnnī. Lijē iya te, "Bō nima o'ja akikali ma te di yala? Kina bō ikali to'do gō koto löbu naga nime di yala? ^{LV} Bō nime bō na dē rō kole 'ba bō kose ngērī tōnē? Ma bō na dē rō Mariya? Löndō bō ga na dē rō Yakoba ni ti Yesepa ti Simona ti Yuda? ^{LVI} Lēmī bō ga na dē me gbī kēdī koloma tize bine ne? Ne bō o'ja wa naga nime te di yala?" ^{LVII} Kina lijē kilagi lende abo ngī.

Yēsu ileki kiya zīnnī te, "Rō ma laka, bilaka 'ba mī gō bi ma laki pili rō ma koro bō kumē lende. Tine bilaka 'ba dōyayi abo ga ti ma wado abo ga oro bō dē."

^{LVIII} Kina ngī bō o'do gō koto ma konzi dē kpe di yayi rōmōyī lijē i'di dōnnī dē gō lende abo.

XIV

Tupō Yowani Bō Bapatisi (MK 6:14-29; LK 9:7-9)

^I Mī kada nima yayi na Erode bō dōliņō 'ba Galilaya kuwō lēbī 'ba Yēsu. ^{II} Kina bō kiya zi bō laja abo ga, iya te, "Yowani bō bapatisi na. Bō na kēnyī 'deni 'bōwu kōdō yaga di mī tölē. Kina me ki'di bō kēdī ko'do gō koto naga nime ne."

^{III} Rōmōyī Erode bō na kinda'ba Yowani tōnē mōlo bine ki'di kudōdu ku'du mī maboso. Bō o'do gō kō'du 'ba Erodiya 'ja 'ba bō löndō bō Pilipō. ^{IV} Rōmōyī Yowani oloma tiya mo zi Erode, iya te, "Tuyī kōmō 'ja 'ba löndō ele dē. Tiyēyī mī kō'du ki'di 'ba Bōko'ba na."

^V Bō o'doko tupō Yowani yaga tine bō ere bilaka 'bēnnī ga 'ba Yudayi rōmōyī lijē iya Yowani rō bō kumē lende 'ba Bōko'ba. ^{VI} Tine mī kada 'ba karama 'ba tōyō Erode na nyiti 'ba Erodiya kari kusī ngala ngī kōmō nba 'ba mī karama naga nima pili. Kina tusī ngala 'bēnī ki'di Erode ngī kēdī ti mī kēyī rō mbēmbē. ^{VII} Gō kō'du mo na bō kulōmu rō bō zīnī, iya te, "Mulōmu rōma 'deni, wa mōtō ame kititi ne ti mī'di ngī zīyī."

^{VIII} Kina mōnī kiya ngī zīnī 'dō loko kari kititi Erode, kiya te, "Dō Yowani bō bapatisi na ki'di zō gīrī nime mī kita'ba."

^{IX} Lende nime i'di Erode ngī rō meri. Tine gō lömu ame bō kulōmu rō bō 'deni

komo nba abo ga pili ne, na bo ki'di lende mo ngi 'do ko'do kozo wa ma loko ko'doko nima tara. ^X Kina bo ki'di ngi kari koke do Yowani di mi maboso, ^{XI} kina ko'de ngi mi kita'ba ki'di zi nyiti tonë koto kari zi moni.

^{XII} Kina bo kosö go bo ga kako kombi töku bo ngi kari kusu. Na lijë kari kiya lende mo ngi zi Yësu.

Yësu I'di Akonyo Ko'bo Bilaka Kuluku 'Butë Bi 'Butë

(MK 6:30-44; LK 9:10-17; YN 6:1-14)

^{XIII} Kina odo Yësu kuwö meri 'ba Erode nima bo kiya ne 'deni tara tine na lijë kënyi ngi di yayi këki mi sorope kari ro dönni mi go bi ame botö kinza teyi ne. Tine odo bilaka kuwö lende abo 'deni tara na lijë kënyi ngi di mi lijo kozi 'bënni ti ndinni kebe do kpa götö. ^{XIV} Kina odo Yësu këki 'deni yaga di mi sorope tine bo ongo bilaka edi 'deni ngi kako ro tindi. Kina odo bo konjo lisa 'bënni 'deni tara tine, na bo kilejo ya ma ro rako'o naga ngi pili.

^{XV} Ko'ja kada këdi kosö 'deni tine na bo kosö go bo ga kako zi bo kiya te, "Kada inza kpe, bi nime ro yi mökö. Oja bilaka naga nime kari mi lijo motö ga ma ngosi bine 'do lijë kari kugö akonyo zinni di yayi."

^{XVI} Bo iya te, "Lijë kari de bi to, kpe na 'do ki'dike akonyo zinni."

^{XVII} Lijë iya te, "Dinza ti oto bine tine nge ro mangolo'bo muyi ti kenze riyö."

^{XVIII} Bo iya te, "O'deke kako zö dayi."

^{XIX} Kina bo kiya ngi 'do bilaka naga nima pili koloma beri do moli. Kina bo kogba mangolo'bo muyi tonë ngi ti kenze riyö mo naga nima, na bo konjo bi kari mitoro, bo kileki yee'di mo zi Boko'ba. Na bo konye yimo ki'di zi bo kosö go bo ga kari koza zi tindi tonë ga. ^{XX} Kina lijë pili konyo ngi kitëkpë lijë. Kina bo kosö go bo ga kari kutö'du koso ma kileke beri mo ga ngi koso mi kee 'butë domoriyo. ^{XXI} Bilaka naga nima konyo ne botoni mo ga edi pili kuluku 'butë bi 'butë (5000). Kina 'ja edi gbi ti kole titi ame kitëtë de yimo.

Yësu Ilingere Kebe Do Mini
(MK 6:45-52; YN 6:15-21)

^{XXII} Yësu i'di bo kosö go bo ga këki mi sorope 'do lijë kumu töti kari dogba gönyi pöpö. Tine na bo kileke 'ba bo töti tiyeyi tindi naga nima go lijë kari e'bënni ti. ^{XXIII} Di pötö mo ko'ja bo kiyeyi tindi naga nima 'deni kari tine na bo kënyi ngi kari do doku ro do kutu bo tilende ti Boko'ba. Mi kpalila 'deni tine bo edi 'deni ngi nge kutu bo yayi. ^{XXIV} Kina sorope edi e'bënni 'deni gbi nbo ro ma kowo mi zana mini lili këdi konbenbe ro ma kënye. Römöyi lili nima edi kome kako di komo mo.

^{XXV} Mi kano bi 'deni na Yësu kari komo ngi zinni yayi bo këdi kilingere kebe do mini. ^{XXVI} Tine odo lijë ko'ja bo 'deni këdi kilingere kebe do mini tara tine na ko'de tikere ngi zinni. Kina lijë kulöri ro ma kembe ro komo 'ba tikere, kiya te, "Sëgë na."

^{XXVII} Kina Yësu kënyi kilende zinni, iya te, "Ogboke doki'di ye. Ma na. Kinza kereke de."

^{XXVIII} Kina Pitöro kënyi kiya zi bo, iya te, "Nere, odo këdi ngi ro ni na, idëki ma te milingere kebe do mini mari ziyi yayi."

^{XXIX} Yësu iya te, "Ako."

Kina Pitöro këki ngi di mi sorope ki'di tilingere kebe do mini kari zi Yësu.

^{XXX} Tine odo bo ko'ja lili 'deni tara na ko'de tikere ngi zi bo. Kina bo ki'di ngi tonzu kari beri mi mini, na bo kulöri kopapa kiya te, "Nere, okonyi ma."

^{XXXI} Kina Yësu koja közi bo ngi welo kikapo bo, kiya te, "Go wa'di na ki'di döyi de gba laka go lende ma? Ikali de ma mede momo yi?"

^{XXXII} Kina odo lijë këki 'deni mi sorope yo na lili tonë koro ngi. ^{XXXIII} Kina ya ma mi sorope yayi naga nima koloma ngi tilëlu bo, iya te, "Ro ma laka ni na ngi ro kole 'ba Boko'ba."

^{XXXIV} Lijë umu do pöpö nima nbo lijë komo mi dayayi 'ba Genesareta.

^{XXXV} Kina bilaka mo ga kikali Yësu ngi, na lijë koja laja ngi go bo rako'o ame ga pili toko mi dayayi nima yayi ne 'do ko'de zi Yësu. ^{XXXVI} Lijë oma'jo rönni zi bo 'do ya ma ro rako'o naga kosa nge pele ro do kpa bonjo abo. Kina bo rako'o ma konzi

ame ga kosa dɔ kpa bɔŋɔ 'ba rɔ bo nima ne kilenjo ŋgɔ pili di dɔ rɔkɔ'o mo ga.

XV

Dölëti 'Ba Yudayi (MK 7:1-13)

^I Parosi mɔto ga ti bɔ kɔmɔ kiyandi 'ba kö'du ki'di ni ako di Yerosalema zi Yësu kititi, iya te, ^{II} "Gɔ wa'di na bɔ kɔsɔ göyɔ ga koro akiyandi 'ba 'bu ze löbu ga dë? Römöyɔ lijë ëdi 'deni konyo akonyo ŋgɔ tara kinza to'dɔ dölëti 'ba közi kurögö."

^{III} Yësu ileki dɔmo zinnɔ, iya te, "Ne gɔ wa'di na kiyëyike mi kö'du ki'di 'ba Boko'ba 'dɔ to'dɔ akiyandi 'ba gbagba ye ga? ^{IV} Römöyɔ Boko'ba iya te, 'Oro 'bu yi ni ti möyɔ,' kina mɔto gbɔ, 'Boto ame kumu kpa bo gɔ 'bu bo ni ti ma bo ne kölä yaga.' ^V Tine ebe kiyake te, ɔdɔ bɔ mɔto këdi ti wa ame 'dɔ bo kokonyi ma bo ni ti 'bu bo timo kina ɔdɔ bo kiya 'deni te, 'Wa nima mulömu 'deni 'dɔ ti'di mo zi Boko'ba,' ^{VI} bine iyandike bo 'deni za 'böwu 'dɔ bo koro 'bu bo ni ti ma bo dë kpe tokonyi mo ti wa nima. A nime na kiyëyike mi kö'du ki'di 'ba Boko'ba 'deni 'dɔ to'dɔ kö'du ki'di 'ba gbagba ye ga.

^{VII} Kpe bɔ kɔmɔ kandi naga nime, Yesaya umë lende ŋgɔ rɔ ma laka gɔ kö'du 'be ame kiya te, ^{VIII} 'Bilaka naga nime lijë oro ma nɛre Boko'ba nge ti kpënnɔ tine mɔnnɔ nɔbɔ rɔ ma kowɔ di zö. ^{IX} Mötu 'bënnɔ ka rɔ a yawa, römöyɔ kö'du ki'di 'bënnɔ 'ba bilaka lesi na za lijë kebe tiyandi mo kiya rɔ lende ma 'ba Boko'ba.' "

A Ma Rɔ Ti'da (MK 7:14-23)

^X Kina Yësu kidëki tündi naga nima ŋgɔ kako zi bo kilende teyi, iya te, "Ojeke mbili ye kuwöke lende nime 'dɔ kɔdɔ dɔye. ^{XI} Wa ma këdi kari mi bilaka i'di bilaka dë këdi rɔ ma kënyë kɔmɔ Boko'ba. Tine wa ma këdi kɔdɔ di kpa bilaka na këdi ki'di bilaka rɔ ma kënyë di kɔmɔ bo."

^{XII} Kina bɔ kɔsɔ gɔ bo ga kako zi bo, iya te, "Ikali ra? Lende nima kiya ne ila'ba ŋgɔ rɔ ma kënyë mi Parosi ni."

^{XIII} Bo ileki dɔmo zinnɔ, iya te, "Ŋgëri ame ga pili kinza rɔ ma kidiyë 'ba 'bu

ma ame mitorɔ ne ti koto yaga. ^{XIV} Kinza kupöke roye dë gɔ lende 'bënnɔ. Lijë 'bënnɔ nima bɔ kɔmɔ kölu ma këdi kiteri tokokɔ bɔ kɔmɔ kölu lepɔ nni ga na. Ne ɔdɔ bɔ kɔmɔ kölu kebe tokokɔ bɔ kɔmɔ kölu mɔto, lijë nima kpaki riyö ti kila'ba ŋgɔ mi gö."

^{XV} Kina Pitörö kënyɔ kititi bo, iya te, "Iyëti 'jo 'ba dɔŋgala nime kiya ne zize."

^{XVI} Yësu ileki dɔmo zinnɔ, iya te, "Kpe gba gbɔ tara ikalike ɔto dë? ^{XVII} Ikalike dë wa ame kɔdɔ kari di kpa bilaka ne ari ŋgɔ mi tokpe kuwu röni di yayi kiteli ë'bënnɔ kɔdɔ yaga di mi yida rɔ? ^{XVIII} Tine wa ame këdi kɔdɔ yaga di kpa bilaka ne ɔdɔ 'bënnɔ kako di mi dökɔ'di. Lijë na rɔ wa ma këdi ki'di bilaka këdi rɔ ma kënyë kɔmɔ Boko'ba. ^{XIX} Römöyɔ wa ma këdi kɔdɔ di mi dökɔ'di na rɔ meri ma kënyë naga ti akupö ti yëri ti tö'dö ti rɔ ame rɔ ma kënyë ne ti 'bögö ti susu bëti ti ti'ja. ^{XX} Wa naga nime na rɔ wa ma këdi ki'di bilaka këdi rɔ ma kënyë kɔmɔ Boko'ba. Ne tonyo akonyo tara kinza turögö közi kɔzɔ ame lijë Parosi ni kiya ziye ne i'di bilaka dë këdi koto te rɔ ma kënyë kɔmɔ Boko'ba."

Nyiti 'Ba 'Ja Kanana Mɔto (MK 7:24-30)

^{XXI} Kina Yësu kënyɔ ŋgɔ di yayi kari mi gɔ bi ma ŋgosi ŋgila gawo 'ba Tura ni ti Sidona. ^{XXII} Di yayi na 'ja mɔto rɔ bilaka 'ba Kanana ame këdi koloma mi dɔyayi nima yayi kako ŋgɔ zi bo ti tulöri, iya te, "Nere kole 'ba Dawidi, i'di miyɔ këyɔ rɔma. Nökɔ ëdi 'deni ŋgɔ konbenbe nyiti ma rɔ ma kënyë."

^{XXIII} Tine Yësu ileki lende mɔto dë kiya zinnɔ. Kina bɔ kɔsɔ gɔ bo ga kako kilende zi bo, iya te, "Oja 'ja nime kari yaga di rɔze. Loko ëdi kozi nduwë gɔze ti tulöri."

^{XXIV} Bo ileki dɔmo, iya te, "Oja ma nge mako mi dɔliŋɔ nime gɔ kamölö 'ba Yisarele ma kölu 'deni."

^{XXV} Kina ɔdɔ 'ja tönë kuwö 'deni tara na loko kako kila'ba ŋgɔ kolodo bëri kɔmɔ Yësu, kiya te, "Nere, okonyi ma."

^{XXVI} Bo ileki dɔmo zinnɔ, iya te, "Tu'du akonyo 'ba kole ziye bi ele dë."

XXVII 'Ja tönë ileki dōmo, iya te, "Nere, rō ma laka, pele tara bi ēdī konyo ruruzu ma kēdī kilayi bēri di dō tarabiza 'ba bō dōnnī ga."

XXVIII Kina Yēsu kileki dōmo zīnī, iya te, "Ja, i'di dōyī 'deni rō ma laka gō lende ma, ne ko'dō rōnī ngī zīyī tara."

Kina kileño nyiti 'bēnī tönë ngī mī saa nima.

Yēsu I'di Akonyo Kō'bo Bilaka Kuluku 'Butē Bi Modōmota (MK 8:1-10)

XXIX Yēsu ēnyī di yayi kari nduwē kebe kpa pōpō 'ba Galilaya. Kina bo kari kēkī ngī dō kurungu bo koloma bēri. XXX Kina tīndī ma kinza kiya kōlō ngī kako zi bo. Lijē o'de ya ma rō ka'bo naga ti bō kōmō kōlu ni ti ya ma keñme bēri naga ti bō kpa kudōdu ni ti bō rōkō'ō mōtō ga. Lijē o'de pili ko'ba kōmō Yēsu. Kina bo kileño lijē ngī pili. XXXI Kina o'dō bilaka naga nima koñgō bō kpa kudōdu ni kēdī kilende 'deni, ya ma keñme bēri naga 'deni laka, bō ka'bo ni kēdī kilingere 'deni, bō kōmō kōlu ni kēdī ko'ja bi 'deni, lende mo igayi lijē ngī. Kina lijē kebe ngī tilēlu Bōko'ba 'ba Yisarele.

XXXII Kina Yēsu kīdēkī bō kōsō gō bo ga kako zi bo, iya te, "Mōngō lisa 'ba rō bilaka naga nime 'deni, lijē o'dō tō'dō 'deni dō mota tō bine, akonyo 'bēnnī ga ote rōnī 'deni. Mo'dōkō dē toja lijē ngī kari tara ti 'bō kinza ma lijē konyo o'tō, rōmōyī kinza lijē kari kidaki gō kōri."

XXXIII Bō kōsō gō bo ga ititi bo, iya te, "Ti do'ja akonyo di yala di yī mōkō nime ma 'dō kō'bo tīndī 'ba bilaka naga nime?"

XXXIV Bo ileki kititi lijē, iya te, "Akonyo wa'di ga na kēddike timo bina?"

Lijē iya te, "Dēdī nge ti mañgolō'bo modōmorīyō, ti kole kenze titi tō ne ga."

XXXV Kina Yēsu ki'di 'dō tīndī naga nima koloma bēri. XXXVI Kina bo kogba mañgolō'bo modōmorīyō tönë ga ngī ti kenze mo ga, bo kileki yēē'di mo zi Bōko'ba. Kina bo konye yimo ngī ki'di zi bō kōsō gō bo ga kari ki'di zi bilaka tönë ga. XXXVII Kina lijē pili konyo ngī kō'bo lijē. Kina bō kōsō gō bo ga kako ngī kotōtō kōsō ma kileke mo ga koso mī

kee modōmorīyō. XXXVIII Bilaka naga nima konyo ne bōtōni mo ga ēdī pili kuluku 'butē bi modōmota (4000). Kina 'ja ēdī gbī ti kole titi ame kitētē dē yimo.

XXXIX Kina o'dō Yēsu kiyēyī bilaka naga nima 'deni kari tine, na bo kēkī ngī mī sorope kari mī dōyayi 'ba Magadana.

XVI

Bō Titi Ma Le'jete (MK 8:11-13; LK 12:54-56)

I Parosi mōtō ga ti Sadoke ako zi Yēsu 'dō to'ba bo. Kina lijē kititi bo 'dō bo kō'dō gō koto ame 'dō kileme tigo 'ba Bōko'ba di mītorō ne. II Tine Yēsu ileki dōmo zīnī, iya te, "Kpe bilaka, o'dō kada kēdī kōsō ē'bēnī 'deni iyake te, 'Ma tilēndō kada ēdī keze rōmōyī mītorō rō ma kasi.' III Kina gbī mōlo mī dōñbō iyake te, 'Tōrō ēdī ka'di tōne rōmōyī mītorō 'deni rō ma kasi gbī ti pōli kōlu.' Kina me 'deni ikalike tīyētī kōmō pōli ma kēdī kuyī rōnī tilēndō rō ma kasi ala rō ma kōlu. Tine inza kō'bōke tīyētī wa ma kēdī kō'dō rōnī mī kada naga nime. IV Gō wa'di na kpe bō titi ma le'jete nime ngī rō ma kēnyē kereke Bōko'ba dē te? Ebeke tititi ma 'dō to'dō gō koto ziye, tine minza mileme du te ziye. Gō koto ma 'dō kileme ziye na nge tönë rō 'ba Yona bō kumē lende 'ba Bōko'ba."

Kina Yēsu kēnyī ngī kari abo di ngila lijē.

Lañga 'Ba Parosi Ni Ti Sadoke (MK 8:14-21)

V Kina o'dō Yēsu ni kari 'deni kumu dō pōpō kōmō gōnyī ma kapa mōtō tine, bō kōsō gō bo ga ari koñgō dōnnī udōlu 'deni di bi togba mañgolō'bo kako timo. VI Yēsu iya zīnī, iya te, "I'dike kōmōye kandi laka di zi lañga 'ba Parosi ni ti Sadoke ni."

VII Kina bō kōsō gō bo tönë ga koloma ngī rō tiya mo rō gō rōnnī, lijē iya te, "Bo ēdī kiya lende nima tara gō ame dakoke dē ti mañgolō'bo ne ya?"

VIII Tine Yēsu ikali wa nima lijē kēdī kiya ne 'deni mōlo. Kina bo kiya zīnī, iya te, "Kpe bō kinza ki'dike dōye dē gba laka gō lende ma naga nime. Gō wa'di na kēddī kiyake lende 'ba mañgolō'bo ame kakoke dē timo ne rō gō rōye

gomo? ^{IX} Lende nime ɔɔɔ dē gba dɔye? Omerike lende 'ba maɲgolo'bo muyi tōnē monye yimo ki'dike zi bilaka kuluku 'butē bi 'butē (5000) ne dē? Utō'duke kɔsɔ mo koso mi kee ndō? ^X Kina gbī maɲgolo'bo modɔmoriyō tōnē ga mi'di zi bilaka kuluku 'butē bi modɔmota (4000) ne, utō'duke kɔsɔ mo koso mi kee ndō? ^{XI} Ne gɔ wa'di na ki'dike dē kēdī dɔye, lende 'ba maɲgolo'bo na dē me mēdī miya ziye bine ne? I'dike kɔmɔye kandi laka di zi laɲga 'ba Parosi ni ti Sadoke ni."

^{XII} Kina lende mo kɔɔɔ 'jaa dōnni Yēsu inza kiya zinni 'dɔ lijē ki'di kōmōnni kandi laka di zi laɲga 'ba gɔ maɲgolo'bo, tine 'dɔ lijē ki'di kōmōnni kandi laka di zi akiyandi 'ba Parosi ni ti Sadoke ni.

Kole 'Ba Bilaka Lesi Yē Na? (MK 8:27-30; LK 9:18-21)

^{XIII} Kina ɔɔɔ Yēsu ni kari 'deni mi dɔyayi ma ɲgɔsi ɲgila gawo 'ba Kayisariya Pilipō, na bo kititi bo kōsɔ gɔ bo ga, iya te, "Bilaka ēdī kiya kole 'ba bilaka lesi rɔ yē?"

^{XIV} Lijē ileki dɔmo, iya te, "Ya mɔto ga iya te nī Yowani bo bapatisi na. Ya mɔto ga iya te nī Eliya mo na, mɔto ga iya te nī Yeremaya ala bo kumē lende 'ba Boko'ba ma kɔto mɔto na."

^{XV} Bo ileki kititi lijē, iya te, "Ne kpe 'beye iyake ma rɔ yē?"

^{XVI} Simona Pītōrō ileki dɔmo, iya te, "Nī na rɔ Kurisitō kole 'ba Boko'ba ame koja kako di mītɔrɔ ne."

^{XVII} Yēsu ileki dɔmo, iya te, "Yēē'di kēdī ziyi Simona kole 'ba Yowani. Rōmōyi akikali kodɔrɔ nime bilaka lesi na dē ki'di ziyi, tine ako di zi 'bu ma ame mītɔrɔ ne.

^{XVIII} Pītōrō, rɔ ma laka miya ziyi, nī na rɔ dōku. Dōku nime na ti mo'ba kanisa ma dɔmo ame pele rɔ tōlē dɔ kote inza kikali ta'da mo. ^{XIX} Ti mi'di kpadōrī 'ba ɲere lōbu 'ba Boko'ba ziyi. Lende ame kēddi kudōdu zi bilaka 'ba mī dɔyayi bine Boko'ba udōdu 'deni gbī mɔlo di mītɔrɔ. Kina wa ame kodɔ kpamo di mī dɔyayi bine, Boko'ba ɔɔɔ kpamo 'deni gbī mɔlo di mītɔrɔ."

^{XX} Tine Yēsu ose gomo zi bo kōsɔ gɔ bo ga kinza lijē kari kiya dē zi boto ma

koto mɔto kiya te, bo na rɔ Kurisitō ame Boko'ba koja kako di mītɔrɔ ne.

Yēsu Iya Gɔ Lende 'Ba Tōlē Abo (MK 8:31-9:1; LK 9:22-27)

^{XXI} Mī kada nima na Yēsu kisaki ɲgī tiya mo yaga bi kɔpɔ zi bo kōsɔ gɔ bo ga, kiya te, "Ti mari mī Yerosalema kina lōbu 'ba bilaka ni ti 'ba bo akumu ni ti bo kɔmɔ kiyandi mo ga kpaki ti kodɔ gomɔ rɔma ɲbō lijē kupō ma. Tine mī tō'dō dɔ mota Boko'ba ti ki'di ma mēnyi mɔɔ yaga di mī tōlē."

^{XXII} Kina Pītōrō kogba Yēsu ɲgī kese timo sege yaga, bo kowasa lende nima yaga di kpa Yēsu, iya te, "Nere, Boko'ba kitata yaga di rōyi, ko'dɔ rōni dē ziyi."

^{XXIII} Kina Yēsu kuyi kɔmɔ bo dɔ Pītōrō, iya te, "Nī Satani nime, ese yaga di rɔma. Nī 'bēyi wa 'ba turōkpō rōni gɔ kori ma na. Meri 'bi nima 'ba bilaka lesi na, 'ba Boko'ba na dē."

^{XXIV} Kina Yēsu koloma ɲgī rɔ tiya mo zi bo kōsɔ gɔ bo ga, iya te, "Boto ame ko'dɔkɔ tōsɔ goma ne, i'dike bo komba gɔ bo zi gbagba bo, bo kombi gomɔ abo bo kōsɔ goma pele ɲbō mī tōlē. ^{XXV} Rōmōyi bo ame kiteri tɔmɔ didi bo ne ti kupō ɲgī. Tine ame kupō didi bo gɔ lende ma ne ti kɔmɔ ɲgī. ^{XXVI} ɔɔɔ bo mɔto komomi dɔlinɔ lōbu nime pele pili zi bo, tine bo kupō dɔ didi bo, wa'di na bo ti ko'ja gomo? Bo inza ko'ja wa mɔto gomo. ɔɔɔ bo kōlē 'deni wa mɔto inza kpe ame 'dɔ bo ki'di tutē gɔ didi bo timo. ^{XXVII} Tine kole 'ba bilaka lesi ti kako ti malayika abo ga mī tigo 'ba 'bu bo. Kina bo ti kopi ɲgī ziyi nī bo mɔto gɔ ndɔbo 'bi ma ko'dɔ. ^{XXVIII} Rɔ ma laka miya ziye, ya mɔto ga ēdī mī lōngō ye bine ame tako 'ba kole 'ba bilaka lesi ame bo kēdī kako rɔ ɲere 'ba dɔ wa pili ne, ti kako kota lijē gba kinza kinene wa mɔto mōyi mo rɔ tōlē."

XVII

Kinē Yēsu Uyi Rōni (MK 9:2-13; LK 9:28-36)

^I Mī tō'dō dɔ modɔkɔto di pōtō mo na Yēsu kēnyi ɲgī kogba Pītōrō ni ti Yakoba ti lōndō bo Yowani, bo koto lijē kari dɔ dōku ma lōbu rɔ dōnni. ^{II} Kina ɲgī ko'ja

lijë kēdī koŋɔ Yēsu tine kinē bo uyī rōnī 'deni 'beri. Kōmō bo ōbō 'deni ŋgī kōzō kada. Kina bōŋɔ 'ba rō bo aŋmī 'deni ŋgī kōbō yaga kōzō mandara. ^{III} Kina lijë ko'ja Musa ni ti Eliya kōdō 'deni yayi kēdī kilende ti bo. ^{IV} Kina Pītōrō kēnyī kilende kiya zi Yēsu, iya te, “Nere, ele sowa ame dēdī 'deni bine. Ɔdō ko'dōkō ŋgī, ti mubō ŋgōŋgōbō mota bine, kōtō ziyī kōtō zi Musa kina ma kōtō 'dō kēdī zi Eliya.”

^V Kota bo kēdī gba tilende na pōli mōtō rō ma kōbō kako ŋgī kutu'bō lijë. Kina birō kudu ŋgī di mī pōli nima, iya te, “Bo na rō kole ma ame mō'cō kulōwō ne, ma ti mī kēyī gō lende abo. Uwōke dō bo.”

^{VI} Kina ɔdō bō kōsō gō Yēsu naga nima kuwō birō nima 'deni tara ɔdō tikere ŋgī mīnnī lijë kēnyī kila'ba kutu'bō kōmōnnī bēri. ^{VII} Yēsu ako kosa rōnnī, kiya te, “Ēnyīke tōrō. Kinza kereke dē.”

^{VIII} Kina lijë kombi kōmōnnī tōrō tine lijë o'ja bōtō dē kpe, Yēsu na 'deni ŋge kutu bo yayi.

^{IX} Kina ɔdō lijë kēdī kēkī 'deni kako bēri di dō dōku tine, Yēsu ose zīnnī, iya te, “Kinza kari kiyake lende 'ba wa naga nime ko'jake ne dē titi zi bōtō ma kōtō mōtō. Tine 'dō kiyake 'jaa ɔdō Bōko'ba ki'di kole 'ba bilaka lesi 'deni 'bōwu kēnyī kōdō yaga di mī tōlë.”

^X Lijë ititi bo, iya te, “Ne gō wa'di na bō kōmō kiyandi 'ba kō'du ki'di ni kiya te, Eliya na kēdī kako titi dōgba kina 'jaa ti Kurisītō kako?”

^{XI} Yēsu ileki dōmō zīnnī, iya te, “Rō ma laka Eliya na kēdī kako titi dōgba 'dō bo kiyija wa pili ndō. ^{XII} Tine rō ma laka miya ziye, Eliya ako 'deni bine, tine bilaka ikali bo dē. Lijë o'dō bo ŋgī kōzō wa ma lijë ko'dōkō ē'bēnnī to'dō mo tara. Kina lijë ti ko'dō kole 'ba bilaka lesi gbī kilisa di kōzīnnī tara.”

^{XIII} Kina bō kōsō gō bo tōnē ga kikali ŋgī Yowani bō bapatisi na bo kēdī kiya lende mo.

*Kole Mōtō Ti Abēri Dōmō
(MK 9:14-29; LK 9:37-43)*

^{XIV} Kina ɔdō lijë kileki 'deni kako kōmō zi tīndī naga nima na bō mōtō kako ŋgī kolōdō bēri kōmō Yēsu, ^{XV} kiya te, “Nere, i'di mīyī kēyī rō kole ma. Kole ma ēdī ti

abēri kēdī koŋma ŋgī rō ma kēnyē kebe mī pa'do ni, kebe mī mini ni. ^{XVI} Kina me mo'de bo kako zi bō kōsō gōyī naga nime tine lijë ɔ'bō dē tilenjo mo.”

^{XVII} Yēsu ileki dōmō, iya te, “Kpe bilaka ma le'jete naga nime, kpe bō kinza ki'dike dōye dē gō lende ma naga nime, kpe bō lende kēnyē naga nime. 'Dō mō'bō tiye bine ŋbō nyanya? Kina 'dō mogbō dōki'di ma di zi gomō 'be nime ŋbō nyanya? O'deke kole nima kako zō dayi.”

^{XVIII} Kina Yēsu kamo ŋgī dō nōkī nima na kēnyī ŋgī di dō kole tōnē. Kina kilenjo kole tōnē ŋgī mī saa nima. ^{XIX} Kina bō kōsō gō Yēsu ga kako liya zi bo, kiya te, “Dō'bō 'beze dē toga mo yaga gō wa'di?”

^{XX-XXI} Yēsu ileki dōmō, iya te, “Rōmōyī i'dike dōye dē gba laka gō lende ma. Rō ma laka miya ziye, ɔdō ki'dike dōye 'deni pele ŋge mbowa gō lende ma ti kiyake ŋgī zi dōku nime, kiyake te, ‘Ese di bine kari 'dē.’ Kina dōku nime ti kese ŋgī. Kina gbī wa mōtō inza konya dōye kpe.”

Yēsu Iya Gō Lende 'Ba Tōdō Abo Di Mī Tōlë

(MK 9:30-32; LK 9:43-45)

^{XXII} Kina ɔdō bō kōsō gō Yēsu ga kēdī 'deni pili bi kōtō Galilaya tine na Yēsu kiya zīnnī, iya te, “Ti kususū kole 'ba bilaka lesi ki'di zi bilaka, ^{XXIII} kina lijë ti kupō bo ŋgī. Tine mī tō'dō dō mota Bōko'ba ti ki'di bo kēnyī kōdō yaga di mī tōlë.”

Gō kō'du mo na bō kōsō gō bo ga ŋgī dō meri rō kōmō tōlō.

Yēsu Opi Awada 'Ba Rō Löbu 'Ba Bōko'ba

^{XXIV} Kina ɔdō Yēsu ni kōmō 'deni Kāparanoma, bō kireke awada 'ba rō löbu 'ba Bōko'ba ako kititi Pītōrō, iya te, “Bō dōye nima bō kopi awada 'ba rō löbu 'ba Bōko'ba na?”

^{XXV} Pītōrō iya te, “Kina ŋgī tara.”

Kina ɔdō Pītōrō kōdō 'deni rō, tine na Yēsu kititi bo dōgba, iya te, “Simona, meri 'bī tondo ga? Ēdī kireke awada 'ba bō dōliŋɔ 'ba dōyayi nime di zi yē mo ga? Di zi kole 'ba bō dōliŋɔ ala di zi bō löwō?”

^{XXVI} Pītōrō iya te, “Ēdī kireke di zi bō löwō.”

Yësu iya te, “Tine kole 'ba bɔ doliŋɔ ireke ɔto dë di teyi. ^{XXVII} Ne do'dɔko dë 'do bilaka naga nime komeri lende kënyë rɔze. Ari kpa pöpö ku'du jibada yïmo. Oto kenze ma dɔgba ame kinda'ba jibada ne yaga. Kina ɔdo kobenye kpamo ëddi ko'ja yamo di kpamo. Kina 'do kogba yamo nima kari timo kopi zinni rɔ awada ze 'ba rɔ löbu 'ba Boko'ba.”

XVIII

Yë Na Rɔ Dɔ Kiteli?
(MK 9:33-37; LK 9:46-48)

^I Mï kada nima na bɔ kôsö gɔ Yësu ga kako zi bo kititi bo, iya te, “Yë na rɔ dɔ kiteli mï nɛrɛ löbu 'ba Boko'ba?”

^{II} Kina bo kidëki kole titi mɔto ngi ki'di kɔrɔ kômönni. ^{III} Kina bo kiya te, “Rɔ ma laka miya ziye, ɔdo kilekike rɔye dë ngi kɔzo kole titi nime tɔdo ziye mï nɛrɛ löbu 'ba Boko'ba inza du te. ^{IV} Bɔ ame kileki rɔ bo 'deni titiyi kɔzo kole titi nime ne na rɔ dɔ kiteli mï nɛrɛ löbu 'ba Boko'ba. ^V Bɔ ame kota kole titi ma kɔzo a nime te rɔ nɛba gɔ kö'du ma ne, ma na bo kota ma 'deni.

^{VI} Ne bɔ ame kedi ki'di kole titi ma kɔzo a nime te ame ga ki'di dönni 'deni gɔ lende ma ne kebe kila'ba mï lende kënyë, ma laka mo dëne ɔ'bo 'do kudödu toto kuwu ndöwu ma löbu mugu bɔ tɔ nima 'do kitinɔ bo timo mï mini löbu ma kalo.

^{VII} Bu'bu ziye kpe bilaka 'ba doliŋɔ gɔ wa ma konzi ame ga kedi ki'di bilaka kɔzo yaga di mï kɔri ma nime ne. Eddi ngi tara 'do lijë wa naga nima kedi bine. Tine bu'bu zi bɔ ame ki'di bilaka tɔzo yaga ne.

^{VIII} ɔdo köziyi ala ndiyi na ki'di yi ko'do lende kënyë, oke yaga ku'du mökö. Ti kedi rɔ ma laka ziye 'do kedi ti didi ma nɛburunburu rɔ bɔ közi kɔzo ala rɔ bɔ ndi kɔzo di dɔ ame 'do ku'du yi mï pa'do ma nɛburunburu kpaki ti köziyi ga ti ndiyi ga ne. ^{IX} Kina ɔdo kömöyi na ki'di yi ko'do lende kënyë iyagba yaga ku'du mökö. Ti kedi rɔ ma laka ziye 'do kedi ti didi ma nɛburunburu rɔ bɔ kɔmɔ kɔzo di dɔ ame 'do ku'du yi mï pa'do 'ba tölë dɔ kote ti kömöyi ga kpaki riyö ne.”

Kamölö Kɔto ɔdo Kölu
(LK 15:3-7)

^{X-XI} “Onɔke laka kinza kudölike lijë wa titi naga nime dë. Rɔ ma laka miya ziye malayika 'benni ga ö'bö ngi nɛburu kɔmɔ 'bu ma Boko'ba di mitɔrɔ. ^{XII} Ti komerike tondo? ɔdo bɔ mɔto kedi ti kamölö kuluku riyö, kina ma kɔto mɔto kölu yaga di kɔmɔ mo, tara ne bo ti kola ma konzi naga nima dë ngi mökö mï löwu yayi bo kari toma ma kɔto nima kölu ne ya? ^{XIII} Rɔ ma laka miya ziye, ɔdo bo kari ko'ja 'deni, bo ti kedi ngi ti lonɔ rɔ mbembë rɔ dɔ kiteli gomo di dɔ lonɔ ma bo kedi timo gɔ ma konzi naga nima kölu dë ne. ^{XIV} Kina gbï tara 'bu ye ame mitɔrɔ ne o'dɔko dë 'do lijë wa titi naga nime ma kɔto mo kölu yaga.”

Tote Lende Ti Löndö

^{XV} “ɔdo löndö yi mɔto kirasi lende ziyi ari kiyeti gɔ lende kirasi abo liya zi bo. Tine iyake nge dɔye riyö ti bo. Kina ɔdo bo kuwö döyi 'deni ɔmɔ bo 'deni di mï lende kirasi. ^{XVI} Ne ɔdo bo kuwö döyi dë ogba bɔ mɔto ala bilaka ma riyö mɔto ga ngila yi römöyi 'do bɔ kodɔrɔ bicï lende mo kedi riyö ala mota, kɔzo ma buku 'ba Boko'ba kiya tara. ^{XVII} Tine ɔdo bo kuwö dönni dë gbï ari kiyeti gomo pili mï kanisa. Kina ɔdo bo kuwö dɔ kanisa dë gbï tine o'do bo ngi nati kɔzo bɔ löwö kɔzo bɔ lende kënyë naga tara.

^{XVIII} Rɔ ma laka miya ziye lende ame kedi kudöduke di mï dɔyayi bine Boko'ba udödu 'deni gbï molo di mitɔrɔ. Kina gbï lende ame kodoke kpamo di mï dɔyayi bine Boko'ba ɔdo kpamo 'deni gbï di mitɔrɔ. ^{XIX} Kina me medï miya gbï ziye, ɔdo bilaka ma riyö di mï löngö ye bine kuti 'deni gɔ wa mɔto ame 'do kititike 'bu ma ame mitɔrɔ ne gomo bo ti ko'do ngi. ^{XX} Römöyi ɔdo bilaka riyö ala mota kototo kpenni dömöyi ma, ti medï ngi mï löngö lijë.”

Tola Löndö Gɔ Lende Kirasi

^{XXI} Kina Pitörö kako zi Yësu kititi, iya te, “Nere, ɔdo löndö mɔto kö'bö nduwë to'do lende kënyë zö, 'do mola bo gomo nɛbö mï ndö? Mï modomoriyö?”

^{XXII} Yësu iya te, “Inza tara, ola dë nge mï modomoriyö, tine ola bo nduwë gomo nɛbö mï kuluku ma kinza kiya.

XXIII Römöyî ñere löbu 'ba Boko'ba ëdi kɔzɔ lende 'ba bɔ dɔliŋɔ mɔtɔ ame ko'dɔkɔ tɔŋgɔ gɔ akikeki 'ba bɔ laja abo ga ne. XXIV Kina ɔdɔ bo kisaki to'dɔ mo 'deni tara tine na ko'de bɔ mɔtɔ ame konyo yamo 'deni ŋgî ame tîtètè mo ŋgî rɔ kuluku ma kinza kiya ne. XXV Bɔ laja nima inza ti wa mɔtɔ ma 'dɔ kɔ'bo topi wali nima timo. Kina bɔ dɔliŋɔ nima ki'di lende mo ŋgî 'dɔ tugö bɔ nima pili mökö ti 'ja mo ga ti kole mo ga kpaki ti wa mo ga 'dɔ kopi kpa wali nima. XXVI Tine bɔ laja tönè ënyî kolɔdɔ bërî kɔmɔ bɔ dɔliŋɔ nima, kiya te, 'Ñere, i'di miyî kèdî liya rɔ ma këyî rɔma. Ti mopi wa 'bî naga nima 'deni ŋgî pili ziyî.'

XXVII Mî bɔ dɔliŋɔ ëyî ŋgî rɔ bɔ laja nima kina kola bo ŋgî gɔ wali tönè kope bo kari abo. XXVIII Tine bɔ tönè ari kondɔsɔ ti bɔ laja lèpî bo mɔtɔ ame wali abo kèdî gɔmo ŋge kuluku ndö tara. Kina bo kinda'ba ŋgöŋgörö bɔ nima ŋgî, iya te, 'Opi wali ma tönè göyî ne.'

XXIX Tine bɔ laja lèpî bo nima olɔdɔ bërî koma'jo rɔ bo zi bɔ tönè, iya te, 'T'di miyî kèdî liya rɔ ma këyî rɔma. Ti mopi wa 'bî naga nime 'deni ŋgî pili ziyî.'

XXX Pele bo upupu mî bo ŋgî bërî bo koto bɔ tönè ku'du mî maboso, 'dɔ koloma yayi ŋbö ɔdɔ bɔ nima kopi wali nima pili.

XXXI Kina ɔdɔ bɔ laja mɔtɔ ga ko'ja 'deni tara lijè ŋgî rɔ meri rɔ mbëmbë, kina lijè kari kiyèti gɔmo ŋgî pili zi bɔ dɔliŋɔ tönè. XXXII Kina bɔ dɔliŋɔ kîdèkî bɔ tönè ŋgî, iya te, 'Nî bɔ laja kënyè kulöwö nime, mola yi bine gɔ wali tönè ga römöyî oma'jo röyî zö. XXXIII Ne gɔ wa'di na ki'di miyî dè këyî rɔ bɔ laja lèpî yi nima kɔzɔ ame mi'di yimö këyî röyî ne tara?'

XXXIV Bɔ dɔliŋɔ ŋgî rɔ 'dirî ti bo kina ki'di lende ŋgî zi bɔ kanya 'ba gɔ maboso 'dɔ ku'du bɔ nima mî maboso komba ŋbö bo kopi wali nima kote."

XXXV Kina Yësu kileki zînnî, iya te, "Wa nime na ti 'bu ma ame mîtorɔ ne ko'dɔ gbî tara ziye ɔdɔ kolake lèpî ye ga dè di mî dökî'di ye."

XIX

Akititi 'Ba Toga 'Ja

(MK 10:1-12)

I Kina ɔdɔ Yësu kote tiya wa naga nime 'deni tine, na bo kënyî ŋgî di Galilaya kari mî kapa dɔyayi 'ba Yudayi ame gönyî yöpö 'ba Yaradene ne. II Kina tîndî 'ba bilaka kozi ŋgî gɔ bo, na bo kileŋɔ ya ma ti rɔkɔ'ɔ naga ŋgî di yayi.

III Parosi mɔtɔ ga ako zi bo tiyɔzɔ bo ti akititi, iya te, "Tara ne kö'du ki'di ɔdɔ kpamo ŋgî 'dɔ bɔ mɔtɔ koga 'ja 'bî ŋgî gɔ lende mɔtɔ ga pili ya?"

IV Yësu ileki dɔmo zînnî, iya te, "Idèkike dè du di mî buku 'ba Boko'ba? Ame kiya te, di bi tisaki mo bɔ ma ko'ba lijè i'di lijè rɔ bɔtɔni ni ma ti 'ja. V Kina bo kiya te gɔ kö'du nime, 'Bɔtɔni ti kololɔ di yoki 'bu bo ni ti ma bo, lijè kari kodɔ'bo rönni ti 'ja abo. Kina lijè kpaki riyö 'deni rɔ akoto.'

VI Lijè inza kpe riyö tine 'deni rɔ akoto. Kina wa ame Boko'ba kodɔ'bo 'deni rɔ akoto ne kinza bilaka kebe koza yimo dè kpe yaga."

VII Parosi naga nima ënyî kititi bo, iya te, "Ne gɔ wa'di na Musa ki'di kö'du mo kiya te ɔdɔ bɔ mɔtɔ koga 'ja abo 'dɔ bo kugu waraga 'ba tøyî ki'di teyî?"

VIII Yësu iya te, "Musa ɔdɔ kpamo ziye 'dɔ kogake 'ja 'be ga yaga römöyî minyi 'be idari 'deni. Tine ma di bi tisaki mo inza tara. IX Rɔ ma laka miya ziye, bo ame koga 'ja abo gɔ lende mɔtɔ 'beri di gɔ kɔmɔ kololɔ 'ba tö'dö ti rɔ ne o'dɔ yèri 'deni ɔdɔ bo kebe kari kogbe 'ja mɔtɔ gbî."

X Kina bɔ kôsö gɔ bo ga kititi bo, iya te, "Ne ɔdɔ kö'du 'ba mî löŋgö 'ja ni ti bɔtɔni na 'deni tara tine, 'dɔ bilaka kogbe 'ja dè kpe ma?"

XI Yësu ileki dɔmo zînnî, iya te, "Akiyandi 'ba tö'bö kinza togbe 'ja nime iya rönî dè zi bilaka pili rɔ buru, tine ŋge zi lijè ame ga Boko'ba ki'di 'deni zînnî ne.

XII Römöyî kori 'ba lende mo ga ëdî ŋbanji ame ki'di bilaka kèdî koloma kinza togbe 'ja ne. 'Ba ya mɔtɔ ga öyö lijè molo tara. 'Ba ya mɔtɔ ga bilaka na ko'dɔ lijè tara. Kina ya mɔtɔ ga o'dɔkɔ 'bënnî togbe 'ja dè gɔ kö'du 'ba ñere löbu 'ba Boko'ba. Kina

i'dike lijë ame ga kò'bo tuti go akiyandi nime ne, ko'do ngi tara."

*Yësu O'do Yëyi Do Kole Titi
(MK 10:13-16; LK 18:15-17)*

XIII Bilaka mato ga o'de kole titi kako zi Yësu 'do bo ki'di közi bo dönni, bo ko'do motu go lende 'bënni. Tine bo köso go bo ga ota bilaka naga nima. XIV Kina Yësu kiya te, "Kinza kotake kole titi naga nime de, olake lijë kako zo. Römöyi lijë ame ga kozo a nime te ne nere löbu 'ba Boko'ba na ro 'bënni."

XV Kina bo ki'di közi bo ngi dönni na bo kiteli ngi nduwë di yayi.

*Bo Märi
(MK 10:17-31; LK 18:18-30)*

XVI Kina bo mato kako zi Yësu kititi, iya te, "Bo koma kiyandi, wa ma laka wa'di na go mo'do 'do mo'ja didi ma nburunburu?"

XVII Yësu iya te, "Ititi ma go wa ma laka go wa'di? Boko'ba na nge koto ro ma laka. Do ko'doko tedi ti didi ma nburunburu oro kö'du ki'di abo."

XVIII Bo nima iya te, "Kö'du ki'di ma tondo mo ga?"

Yësu iya te, "Kinza ko'do röyi de ro bo közi roma. Kinza ko'do yeri de. Kinza ko'do bögo de. Kinza kususu boto moto de ro beti. XIX Kina oro 'bu yi ni ti möyi. Kina gbi o' bilaka lesi lep'i yi moto kozo ame ko'o yida röyi ne tara."

XX Yobi nima iya te, "Moro kö'du ki'di naga nima 'deni molo kpaki ro gomo. Tine wa'di na kola gba zo 'do mo'do?"

XXI Yësu iya zi bo, iya te, "Do ko'doko ngi 'do keddi ro ma laka kinza a ma kënye moto miyi ari kugö wa 'bi ga me yaga 'do koza girisi mo zi bo lisa. Kina ti keddi ngi ti wa ro mbembë mi dayayi 'ba mitoro. Kina ti 'do kako köso goma."

XXII Kina do yobi tonë kuwö lende nima 'deni tara tine, bo enyi abo ngi kari ti meri, römöyi bo bo wa mbembë na.

XXIII Kina Yësu kebe tiya mo zi bo köso go bo ga, bo iya te, "Ro ma laka miya ziye, ti keddi ro gomo zi bo wa go kodo mi nere löbu 'ba Boko'ba. XXIV Kina me med'i mileki gbi miya gomo ziye, tado mi nere löbu 'ba Boko'ba ti keddi ro ma kitigo zi bo

wa ni kozo tado 'ba gamele di bi gböngö 'ba bic'i libira tara."

XXV Kina do bo köso go bo ga kuwö lende nime 'deni te tine, lende mo igayi lijë ngi sowa. Kina lijë kebe tititi mo, iya te, "Tine ye na ti koma ti di mi tolë ya?"

XXVI Yësu ongo bi dönni, iya te, "Wa nime bilaka lesi o'bo de to'do mo, tine Boko'ba na k'bo to'do wa pili."

XXVII Kina Pitöro kënyi kileki domo, iya te, "Ongo te, ne ze 'beze nime dola wa pili 'deni dosö göyi. Tine wa'di na ti do'ja di gomo?"

XXVIII Yësu ileki domo zinni, iya te, "Kina me ziye 'do kikalike laka, do kole 'ba bilaka lesi kari koloma 'deni do kit'i ma do kiteli abo mi dolinjo ma kilenjo ro ma la'ja nime tine, kpe bo köso goma ma 'butë domoriyo naga nime ti kolomake 'deni gbi do kit'i ro löbu do kpa goli ma 'butë domoriyo 'ba Yisarele. XXIX Kina ti lijë ame ga pili kola linjo ala löndö ala lëmi ala 'bu ni ti ma ala kole ala nyaka go lende ma ne, ti ko'ja 'deni ngi ro mbembë kebe do ame ga lijë kola ne. Kina lijë ti ko'ja kpa közimo 'deni ngi ro didi ma nburunburu. XXX Tine ame ga ro löbu ne ti kileki 'deni titiyi. Kina ame ga titiyi ne ti keddi 'deni ngi ro löbu."

XX

Dongala 'Ba Bo Ndobö Mi Nyaka

I "Nere löbu 'ba Boko'ba edi kozo lende 'ba bo nyaka moto ame kënyi molo mi donbo kari toma bilaka 'ba 'do ko'do ndobö mi nyaka abo ne tara. II Kina do lijë kuti do lende 'bënni 'deni bi koto ti bo ndobö abo ga 'do bo kopi yamo kuluku kotokoto zinni mi kada koto tine, bo oja lijë ngi kari bi ndobö mi nyaka abo nima.

III Kina bo kënyi kari 'böwu mi go bi 'ba ndögö ko'ja ndi kada keddi 'deni modomosowo. Kina bo kari ko'ja ya moto ga ngi keddi koro le yayi ro ma sari kinza ndobö. IV Kina bo kënyi kilende zinni, bo iya te, 'Kpe nime gbi, arike to'do ndobö mi nyaka ma 'de yayi, ti mopi wa ma k'bo go komoye ngi ziye.' V Kina lijë kari ngi.

Kina mi zana kada 'deni bo ari ko'do gbi tara. Mi koma kada 'deni bo ari ko'do gbi

tara. ^{VI} Kina ko'ja ndi kada kedii 'deni kozo muyi tara tine, na bo kari ko'ja ya moto ga gbi kedii gba koro le ro ma sari mi go bi 'ba ndogo yayi. Kina bo kenyi kilende zinni, bo iya te, 'Eddi koroke kada kosu doye bine ro ma sari kinza ndobo mo go wa'di?'

^{VII} Lije iya te, 'Botu i'di ndobo de du te zize.'

Bo iya te, 'Laka, arike gbi to'do ndobo mi nyaka ma.'

^{VIII} Kina odo kada kosu 'deni tine bo do nyaka tone ilende zi makungu abo, iya te, 'Ari kidaki bo ndobo naga nime 'de 'do kopi yamo 'benni zinni. Isaki di do ya ma ko'de di yi'bowu naga nima nbo komo do ya ma ko'de dogba naga nima.'

^{IX} Ya ma tone ga kisaki ndobo ko'ja ndi kada kedii 'deni muyi ne, inda'ba yamo kuluku kotokoto kpaki ro gonni. ^X Kina odo ya ma ko'de dogba tone ga komo 'deni tine, lije omeri 'benni teger lije edi kunzo yamo tone ro ma kenyi. Tine lije pili ro gonni inda'ba ga me kuluku kotokoto.

^{XI} Kina odo lije kinda'ba yamo 'deni pili tine lije ebe ngi tonboro ronni zi bo do nyaka tone. ^{XII} Lije iya te, 'Ya ma ko'de 'jaa di yi'bowu naga nime o'do 'benni ndobo nge saa koto. Ne ze 'beze nime dupo roze timo loyi do kada kata nime ebe kopi yamo 'benni gbi aa koriya ti 'beze.'

^{XIII} Bo do nyaka nima iya zi bo ma koto moto di mi longo lije yayi, iya te, 'Bo nba ma, uwote. Mu'bolu ye de ro tu'bolu. Kpe na kutike do lende nime koto to 'do ko'doke ndobo kada kosu do yamo kuluku koto. ^{XIV} Kina me 'deni, ogbake yamo 'be ga ma kinda'bake, karike lino. Ma na mo'doko 'do topi mo zi ya ma ko'de di yi'bowu naga nima gbi kozo 'beye. ^{XV} Medii ti kosi kakpa 'do to'do wa ame mo'doko to'do mo ne ti yamo ma. Mi konmi ma nime mo'do ne na kenyi miye?'

^{XVI} Yesu iya te, 'Kina gbi tara, ame ga le'jete yi'bowu ne ti kedii 'deni dogba. Kina ame ga le'jete dogba ne ti kileki 'deni yi'bowu.'

*Yesu Iya Go Lende 'Ba Tinda'ba Bo
(MK 10:32-34; LK 18:31-34)*

^{XVII} Kina odo Yesu ni kedii kari 'deni Yerosalema tine, bo ogba bo kosu go bo ga yaga 'beri ro donni. Kina bo koloma ro tiya mo zinni di go kori yayi, ^{XVIII} bo iya te, 'Uwote te, dedi darike nime mi Yerosalema kina ti kinda'ba kole 'ba bilaka lesi ki'di zi lobu 'ba bo akumu ni ti bo komo kiyandi 'ba ko'du ki'di ni. Kina lije ti kodo karama ngi do bo ro tole. ^{XIX} Kina lije ti kogba bo ngi ki'di zi bo lowo todo laja ro bo komba bo kina ti kutoti bo ngi. Tine mi to'do do mota bo ti kenyi kodo 'deni ngi yaga di mi tole.'

*Tileki Ro Beri
(MK 10:35-45)*

^{XX} 'Ja 'ba Zebedayo enyi kako ti kole riyu 'benni ga zi Yesu. Kina loko kolodo ngi beri koma'jo roni zi Yesu. ^{XXI} Yesu iya te, 'Wa'di na ko'doko?'

Loko iya te, 'Ro ma laka odo kari koloma 'deni ro bo dolino, i'di kole riyu ma naga nime ma koto koloma do dori yi kina moto do gali yi.'

^{XXII} Yesu ileki domo zinni, iya te, 'Wa nima kititike ne ikalike de. Ti ko'bake tuwe wa di mi kosu 'ba gomo ame medii muwe wa di yimo ne?'

Lije iya te, 'Dedi do'bo.'

^{XXIII} Yesu iya te, 'Ro ma laka ti kuweke wa ngi di mi kosu ma. Tine ti'di wa toloma do dori ma ti do gali ma nima ndobo ma na de, 'bu ma na kedii ki'di ya ame ga bo kilejo 'deni ne koloma teyi.'

^{XXIV} Kina odo bo kosu go bo ma 'butu naga nima kuwo lende nime 'deni, lije enyi ngi ro 'diri ti londu riyu naga nima. ^{XXV} Kina Yesu kidaki lije ngi pili bi koto, kina bo kiya te, 'Ikalike 'deni laka lobu ma 'ba bo lowu ni o'do ga ronni ngi ro nere ro a lobu donni. ^{XXVI} Ne ma 'beye inza tara. Botu ame ko'doko go bo kedii ro lobu di mi longo ye ne, bo kileki ro bo yaga ro bo laja ziye. ^{XXVII} Kina odo bo ma koto di mi longo ye ko'doko 'do bo na kedii ro bo doye, ma laka na 'do bo kedii ro atoli ziye pili. ^{XXVIII} Kina 'do kedii gbi kozo tako nime kole 'ba bilaka lesi kako ne, bo ako de 'do bilaka koja laja zi bo, tine bo ako toja laja zi bilaka kina gbi 'do ti'di didi bo 'do tutu go bilaka ma konzi timo di mi tole.'

*Bɔ Kɔmɔ Kɔlu 'Ba Yereko
(MK 10:46-52; LK 18:35-43)*

XXIX Kina ɔɔɔ Yɛsu ni kɛdɛ kɛnyɛ 'deni ti bɔ kɔsɔ gɔ bo ga di Yereko yayi tine, na tɛndɛ ma kinza kiya kɔsɔ nɔgɛ gɔnnɛ.

XXX Tine bɔ kɔmɔ kɔlu ma rɛyɔ mɔtɔ ga ame kɛdɛ koloma kpa kɔri yayi ne uwɔ 'deni Yɛsu na ma kɛdɛ kari ne. Kina lijɛ ki'di nɔgɛ tulɔri rɔ ma kembe, kiya te, "Nɛre, kole 'ba Dawidi, i'di miyɛ kɛyɛ rɔze."

XXXI Tine tɛndɛ naga nima amo dɔnnɛ gɔ lijɛ kudumɔ yaga. Tine pele na lijɛ kulɔri nɔgɛ rɔ ma kembe rɔ dɔ kiteli, kiya te, "Nɛre, kole 'ba Dawidi, i'di miyɛ kɛyɛ rɔze."

XXXII Kina Yɛsu kɔrɔ nɔgɛ kidɛki lijɛ, bo iya te, "O'dɔkɔke 'dɔ mo'dɔ wa'di ziye?"

XXXIII Lijɛ ileki dɔmo zi bo iya te, "Nɛre, dɔ'dɔkɔ 'dɔ kiyɔpɔ kɔmɔze yaga."

XXXIV Yɛsu ɔnɔgɔ lisa 'ba rɔnnɛ kina bo kosa kɔmɔnnɛ nɔgɛ, kina kɔmɔnnɛ kɔpɔ nɔgɛ yaga ko'ja bi. Kina lijɛ kɔsɔ nɔgɛ gɔ bo.

XXI

*Tɔɔɔ 'Ba Yɛsu Mi Yerosalema
(MK 11:1-11; LK 19:28-40; YN 12:12-19)*

I Kina ɔɔɔ Yɛsu ni kɔmɔ 'deni nɔgɔsi nɔgɛla Yerosalema tine, na lijɛ kari nɔgɛ Betepage ame nɔgɛla dɔku 'ba Bilaya ne. Di yayi na Yɛsu koja ya ma rɛyɔ mɔtɔ ga di mi lɔngɔ bɔ kɔsɔ gɔ bo ga kari dɔgba **II** ti ndose nime, iya te, "Arike mi liɔ nime 'dɛ dɔgba kɔmɔye ne, ti kari ko'jake akaca kosi dɔmo 'deni bɛri yayi ti kole mo nɔgɛla mo. Kina 'dɔ kopeke ko'deke kako zɔ bine. **III** Kina ɔɔɔ bɔtɔ mɔtɔ kiya a mɔtɔ ziye gɔmo, iyake te, 'Nɛre na ko'dɔkɔ lijɛ.' Kina bo ti kola nɔgɛ karike timo."

IV Wa nime o'dɔ rɔnnɛ 'deni 'dɔ kɛdɛ kɔzɔ lende ma tɔnɛ bɔ kumɛ lende kiya ne. **V** Ame kiya te, "Iya te zi bilaka 'ba Yerosalema, 'Onɔgɔke te, bɔ dɔliɔ 'be na me 'dɛ kɛdɛ rɔ tako ziye. Bo abo le liya, bo ɛki 'deni dɔ akaca. Bo oloma 'deni dɔ kole akaca.' "

VI Kina ya tɔnɛ ga Yɛsu koja ne kari ko'dɔ wa ame bo kiya zɛnnɛ ne nɔgɛ. **VII** Lijɛ o'dɛ akaca nima ti kole mo, lijɛ ko'ba bɔnɔgɔ 'bɛnnɛ ga gɔmo. Kina Yɛsu kɛki nɔgɛ koloma dɔmo tari timo. **VIII** Tɛndɛ ma

konzi o'ba bɔnɔgɔ kilenɔ mi kɔri timo tine ya mɔtɔ ga oga 'bɛnnɛ rɔ 'jɔwu ko'ba teyi.

IX Kina tɛndɛ ame ga kɔsɔ kebe gɔ Yɛsu ti ya ma dɔgba mo ga pili ulɔri kiya te, "Yɛɛ'di kɛdɛ ziye kole 'ba Dawidi. Yɛyɛ kɛdɛ dɔ bɔ ame kako ti mɔyɛ nɛre Bɔko'ba ne. Akilɛlu kɛdɛ zi Bɔko'ba mɛtɔrɔ."

X Kina ɔɔɔ Yɛsu kɛdɛ kɔdɔ 'deni mi Yerosalema tine, bilaka 'ba mi gawo yayi pili ɛnyɛ kɔzɔ timo, iya te, "Yɛ mo na ya?"

XI Tine tɛndɛ naga nima ileki dɔmo, iya te, "Ame na rɔ Yɛsu bɔ kumɛ lende di mi Nazareta 'ba Galilaya."

*Yɛsu ɔɔɔ Mi Reki 'Ba Rɔ Lɔbu
(MK 11:15-19; LK 19:45-48; YN 2:13-22)*

XII Kina Yɛsu kɔdɔ nɔgɛ mi reki 'ba rɔ lɔbu 'ba Bɔko'ba, na bo kɛnyɛ nɔgɛ toga bilaka ame ga kɛdɛ tugɔ wa yayi ne me yaga. Bo kitɛni dɔ tarabiza 'ba bɔ kutɛ girisi ni bɛri, gbɛ ti gba'da 'ba bɔ kugɔ matukpuru ni. **XIII** Bo iya zɛnnɛ, iya te, "Ugu 'deni mi buku 'ba Bɔko'ba iya te, 'Rɔ lɔbu ma nime ti kidɛki rɔ rɔ 'ba mɔtu.' Ne kina kebe kuyɛke 'deni za rɔ bi 'ba bɔ 'bɔgɔ."

XIV Tine bɔ kɔmɔ kɔlu ni ti bɔ ka'bo ni ako zi bo mi reki 'ba rɔ lɔbu 'ba Bɔko'ba yayi, kina bo kilenɔ lijɛ nɔgɛ.

XV Kina ɔɔɔ lɔbu 'ba bɔ akumu ni ti bɔ kɔmɔ kiyandi ni ko'ja gɔ kɔtɔ naga nima bo ko'dɔ ne 'deni tara tine, kina gbɛ ti ame kole titi kɛdɛ kulɔri 'deni timo di yayi, kiya te, "Yɛɛ'di kɛdɛ ziye kole 'ba Dawidi," ne tine lende mo ɛnyɛ nɔgɛ mɛnnɛ. **XVI** Kina lijɛ kɛnyɛ kititi bo, iya te, "Uwɔ wa nima lijɛ kɛdɛ kiya ne ra?"

Yɛsu iya te, "Yɛɛ, muwɔ ra. Ne lende nime kugu mi buku 'ba Bɔko'ba ne idɛkike dɛ su? Ame kiya te, 'Ni Bɔko'ba i'di akilɛlu ma laka 'deni kɔdɔ di kpa kole titi ni ti kole kuru ame ga gba dɔ mba ne.' "

XVII Kina Yɛsu kɛnyɛ nɔgɛ di nɔgɛla lijɛ yayi kari abo yaga di mi gawo nima. Bo ari Betaniya, bo kɔ'dɔ yayi.

*Yɛsu Ulɔmu Nɔgɛri Kɛlu
(MK 11:12-14, 20-24)*

XVIII Di bi tileki abo kako mi gawo rɔ mi dɔnɔbɔ tine, bo 'deni rɔ 'bɔ. **XIX** Kina bo ko'ja nɔgɛri kɛlu dɔ kpa kɔri yayi. Kina bo kɔzɔ nɔgɛ kari tɔnɔgɔ mo. Tine bo o'ja

oto dë domo, nge ro mbili mo. Kina bo kilende zi ngëri nima, bo iya te, “Ni, inza kana a mōto kpe dōyī bina.” Kina ngi ngala te yo na ngëri tōnē kolē ngi.

XX Bo kōsō go bo ga o'ja lende nime kina lende mo kigayi lijē ngi. Lijē iya te, “Ngëri kēlu nime ututu ngi ngala te totondo mo ga?”

XXI Bo ileki domo zīnni, iya te, “Ro ma laka miya ziye, odo ki'dike dōye ngi ro ma laka go lende ma kinza kilikōke dōye dē, ti kō'bōke ngi to'do wa ame kebe ma ko'do rōni zi ngëri kēlu nime. Odo kiyake pele te zi dōku nime, ‘Ni, ēnyī ku'du rōyī mī mini löbu.’ Ro ma laka, ti ko'do rōni ngi.

XXII Odo ki'dike dōye 'deni ngi go lende ma, wa ame ga pili kēddi kititike ti mōtu ti ko'jake ngi.”

Kōzi Kakpa 'Ba Yēsu

(MK 11:27-33; LK 20:1-8)

XXIII Kina odo Yēsu kōdo 'deni mī reki 'ba rō löbu 'ba Boko'ba kēdi kiyandi kōmo bilaka tine, na löbu 'ba bō akumu ni ti löbu 'ba bilaka ni kako ngi zi bo. Lijē kititi bo iya te, “Kōzi kakpa 'ba yē na me kēddi ko'do wa naga nime timo ne? Yē mo na ki'di kōzi kakpa nime zīyī?”

XXIV Bo iya te, “Ti mititi ye gbī ti akititi mōto kōto bine, odo kilekike domo 'deni zō ti miya go kōzi kakpa 'ba bōto nime mēdi mo'do wa naga nime timo ne 'jaa ziye.”

XXV Kina bo kititi lijē, bo iya te, “Kōzi kakpa 'ba todo mini 'ba bapatisi do bilaka nime Yowani koloma to'do mo ne ako di zi yē? Ako di zi Boko'ba ala di zi bilaka lesi?”

Kina lijē koloma ngi ro towasa mo ro go rōnni, lijē iya te, “Odo diyake te ako di zi Boko'ba, bo ti kiya te, ‘Ne i'dike dōye dē go lende abo go wa'di?’ **XXVI** Ne odo diyake te ako di zi bilaka lesi, ele dē gbī. Ze ro tikere di zi tindi konzi naga nime. Rōmōyī lijē pili omeri 'deni Yowani na ro bo kumē lende 'ba Boko'ba.” **XXVII** Kina lijē kileki ngi kiya zi Yēsu tēgē, “Dikali dē.”

Kina bo kileki zīnni, bo iya te, “Ma gbī minza miya kōzi kakpa to nime mēdi mo'do wa naga nime timo ne ziye.”

Kole Ma Ko'do Ako'doko 'Ba 'Bu

XXXVIII “Kina me omerike dōngala nime te. Bo mōto ēdi ti kole abo ga riyō. Kina bo kēnyī kari zi kole abo ma löbu mo bo kiya te, ‘Kole ma, ari tōne to'do ndōbo mī nyaka ze.’

XXXIX Tine kole nima iya te, ‘Mo'doko ama dē.’ Ne di pōtō mo 'böwu bo ari komeri do bo kina bo kēnyī ngi kari.

XXX Kina 'bu nni tōnē kēnyī kari kiya lende nima gbī tara zi kole ma titi mo. Bo iya te, ‘Yēē, baba, mēdi mari.’ Tine bo ebe kari abo dē du te.

XXXI Ma komerike 'beye di mī lōngō ya riyō naga nime kole ma yala na ko'do ako'doko 'ba 'bu nni?”

Löbu tōnē ga iya te, “Kole ma dōgba nima.”

Yēsu iya te, “Ro ma laka miya ziye, bo kireke awada ni ti 'ja bo rōnyo ni na ti kōdo dōgba di ziye mī nere löbu 'ba Boko'ba. **XXXII** Rōmōyī Yowani bo bapatisi ako 'deni kileme kōri ma laka ziye 'do kōsōke gōmo. Tine i'dike e'be dōye dē yo go lende abo. Ne bo kireke awada ni ti 'ja bo rōnyo ni i'di dōnni 'deni gōmo. Wa naga nime ko'jake pele tara otōke dōye dē yo ki'dike dōye go lende mo.”

Dōngala 'Ba Bō Ndōbo

(MK 12:1-12; LK 20:9-19)

XXXIII Yēsu iya te, “Uwōke dōngala mōto to ma. Bo mōto idiyē mōwo kēdi ko'do ro layi naga ngi ro nyaka. Kina bo kigaga reki kuru domo toko, bo ko'do bi 'ba tuzi layi mo yayi, bo kole kilanga 'ba toda mo, bo ki'di bo ndōbo to'do ndōbo yimo yayi, bo kēnyī abo kari mī dōyayi mōto.

XXXIV Kina odo kada 'ba tite'de mo kōmō 'deni tine, bo oja bo laja abo ga kari 'do ko'de dōngëri ma 'ba bo. **XXXV** Kina bo ndōbo tōnē ga kinda'ba bo laja abo naga nima ngi komba ma kōto, kupō mōto kina ku'du ma kōto ti dōku. **XXXVI** Kina bo kēnyī koja bo laja mōto ga 'böwu konzi kiteli ma dōgba tōnē. Kina bo ndōbo naga nima ko'do lijē ngi gbī tara. **XXXVII** Ro nburunburu mo na bo koja kole abo ngi kari zīnni, bo iya te, ‘Ame kole ma na lijē ēdi koro.’

XXXVIII Tine odo bo ndōbo naga nima lijē ko'ja kole nima 'deni, lijē iya ro go rōnni,

iya te, 'Bo nime bo na kēdi koloma rɔ bo dɔ nyaka nime kada mɔtɔ di pɔtɔ 'bu bo. Ako dupɔke bo yaga 'dɔ nyaka nime kɔ'bɔ ngi nburu rɔ eze.' XXXIX Kina lijɛ kinda 'ba bo ngi ku'du nɔbɔ yaga di mi nyaka nima na lijɛ kupɔ bo ngi.

XL Ma komerike 'beye ɔdɔ bo dɔ nyaka kako wa'di na ti bo ko'dɔ zi ya naga nima?"

XLI Lijɛ iya te, "Bo ɛdi kote dɔ bilaka dɔki'di kɛnyɛ naga nima ngi pili yaga. Kina bo ti kari ko'de bilaka mɔtɔ ga 'jaa 'dɔ kako ko'dɔ ndɔbɔ yimo. Ya ame ga 'dɔ kuti ti'di dɔngɛri ma 'ba bo ko mi kada mo ne."

XLII Yɛsu iya te, "Idɛkike dɛ su di mi buku 'ba Bɔko'ba? Ame kiya te, 'Dɔku tɔnɛ bo ko'ba rɔ ni kilagi pa di rɔmo ne na kileki 'deni rɔ dɔku ma laka rɔ dɔ kiteli mi gbɔndɔ 'ba rɔ. Ame wa ko'dɔ 'ba Bɔko'ba na. Dotɔke ngi rɔ gɔze.' "

XLIII-XLIV Kina Yɛsu kileki gbɛ kiya zinni, bo iya te, "Rɔ ma laka miya ziye, ti kogba nɛre lɔbu 'ba Bɔko'ba yaga di ziye ki'di zi bilaka ma laka ame ga kuti to'dɔ ako'dɔko mo ne."

XLV Kina ɔdɔ lɔbu 'ba bo akumu ni ti Parosi ni kuwɔ lende nime 'deni te tine, lijɛ ikali ngi Yɛsu ɛdi rɔ tiya lijɛ.

XLVI Kina lijɛ ko'dɔko ngi tinda'ba bo, tine lijɛ ere tindi naga nima rɔmɔyi tindi naga nima pili iya Yɛsu rɔ bo kumɛ lende 'ba Bɔko'ba.

XXII

Dɔngala 'Ba Karama 'Ba Gbe (LK 14:15-24)

I Yɛsu ebe ngi tilende zi bilaka naga nima rɔ dɔngala. II Bo iya te, "Nɛre lɔbu 'ba Bɔko'ba ɛdi kɔzɔ a nime te. Mi kada ma dɔ kɔtɔ mɔtɔ bo dɔliɔ mɔtɔ ɛdi 'deni ko'dɔ karama 'ba gbe 'ba kole abo. III Kina bo koja bo laja abo ga ngi kari tiya mo zi nɔba ame ga pili 'dɔ kako mi karama nima ne gɔ lijɛ kako. Tine lijɛ ilagi ɛ'benni ngi tako. IV Kina bo koja bo laja abo mɔtɔ ga 'bɔwu ti ndose nime, kiya te, 'Ari kiyake zi nɔba naga nima, mileɔ rɔma 'deni ndɔ. Mumu ngulɔ 'deni gbɛ ti muruku ma kɔnɔ naga. Wa pili ɛdi 'deni ndɔ, lijɛ kako ti mi karama nime.'

V Tine nɔba mo naga nima onyɔ lende abo nima dɛ kɔtɔ te, lijɛ usɛ ɛ'benni za ti kɔri 'benni ga. Mɔtɔ ari abo za mi nyaka abo, mɔtɔ ari abo za mi ndɔbɔ abo, VI kina yɔ ya mɔtɔ mo ga inda'ba 'benni bo laja naga nima ngi komba kupɔ yaga. VII Kina kata ngi mi bo dɔliɔ bo koja bo kanya abo ga ngi kari kote dɔ bo kupɔ wa naga nima kɔnɔma gawo mo yaga. VIII Kina bo kidɛki bo laja abo ga ngi, bo kiya zinni, bo iya te, 'Wa 'ba karama 'ba gbe ma ɛdi 'deni ndɔ tine nɔba ma tɔnɛ ga kose ne ɔ'bo dɛ 'dɔ kɔdɔ yimo. IX Arike kpa dɔkoka kɔri 'dɔ kotɔtɔke ma konzi kako mi karama nime kɔzɔ ame ko'jake ne tara.'

X Kina bo laja naga nima kari ngi dɔkoka kɔri kotɔtɔ bilaka ame ga pili lijɛ ko'ja ne, ma laka kpaki ti ma kɛnyɛ. Kina mi rɔ 'ba karama nima koso ngi lɔ ti nɔba.

XI Kina ɔdɔ bo dɔliɔ kari 'deni tɔngɔ nɔba abo naga nima tine bo ari ko'ja bo mɔtɔ yayi rɔ ma sari kinza bɔngɔ 'ba gbe rɔ bo. XII Kina bo kititi bo nima iya te, 'Bo pɔri ma, ako 'bɛyi di yala kɔdɔ bine kinza bɔngɔ 'ba gbe rɔyi tara?'

Tine bo nima ileki dɔmo dɛ du te. XIII Kina bo dɔliɔ kiya ngi zi bo laja abo ga, iya te, 'Inda'bake bo kudɔduke kɔzi bo ti ndi bo ku'duke bo yaga mi bi kɔlu 'dɔ bo kari kudu kunyi kpa bo yayi.' "

XIV Yɛsu iya te, "Ti kidɛki 'deni ngi nɔbanɛ tine ma ndɔ na nɛge ti kigeli di yimo."

Lende 'Ba Awada Kopi

(MK 12:13-17; LK 20:20-26)

XV Parosi mɔtɔ ga ari kususɔ kpenni 'dɔ to'ba Yɛsu ti akititi mɔtɔ ga. XVI Kina lijɛ koja bo kɔsɔ gɔnni mɔtɔ ga ti bilaka 'ba Erode ga ngi kari zi bo. Kina lijɛ kari kiya te, "Bo kɔmɔ kiyandi, dikali ngi ni na rɔ bo kiya lende ma kodɔrɔ. Kina ni na ngi rɔ bo kiyandi kɔri 'ba lende 'ba Bɔko'ba nime rɔ ma kodɔrɔ zi bilaka, kugɔ kpɛyi dɛ gbɛ zi bɔtɔ. Rɔmɔyi di ziyi bilaka pili rɔ ma koriya. XVII Kina me iya te zize, tara ne ɛdi ngi rɔ ma laka mi kɔri 'ba kɔ'du ki'di 'ba Bɔko'ba 'dɔ topi awada zi bo dɔliɔ ma lɔbu 'ba Romo, ala tondo?"

XVIII Tine Yësu ikali dɔŋgala 'bënni nima 'deni mɔlo, kina bo kiya te, "Kpe bo kɔmɔ kandi naga nime, ëddi kiyɔzɔke ma go wa'di? **XX** Ilemeke gïrïsi 'ba topi awada nime te zö."

Kina lijë ko'de kinë gïrïsi mo ngï zi bo. **XX** Kina bo kititi lijë, iya te, "Kinë yë mo ti möyï yë na me rɔmo ne?"

XXI Lijë iya te, "Kinë ti möyï bo dɔliŋɔ 'ba Romo na."

Yësu iya te, "Kina me, wa ame ga rɔ 'ba bo dɔliŋɔ ne opike abo zi bo. Kina wa ame ga rɔ 'ba Boko'ba ne opike zi Boko'ba."

XXII Kina ɔɔo lijë kuwö 'deni tara tine lijë oto ngï rɔ gönni. Kina lijë kënyï ngï kari di rɔ bo.

*Lende 'Ba Tɔɔo 'Ba Töku Di Mi Tölë
(MK 12:18-27; LK 20:27-40)*

XXIII Mi kada kɔto mo nima na Sadoke mɔto ga kako kiya zi Yësu tégë a mɔto rɔ tɔɔo 'ba töku di mi tölë inza. **XXIV** Kina lijë kititi bo, iya te, "Bo kɔmɔ kiyandi, Musa ugu lende iya te, ɔɔo bo mɔto kölä ngï kinza köyö kole dë, bo löndö mo kɔɔo go 'ja mo nima 'dɔ lijë köyö kole pötö bo ma kölä nima. **XXV** Ne oŋgo te, ya mɔto ga modɔmorïyö rɔ löndö kɔto oloma pa bine. Kole ma dɔgba mo ogbe 'ja kina bo kölä ngï kola 'ja nima kinza köyö kole. Kina bo kola makuru'bë abo tönë ngï zi löndö bo. **XXVI** Kina lende kɔto nime ko'do rönï ngï gbï tara zi löndö bo ma mi riyo mo ñbö kömö zi ma mi modɔmorïyö mo. **XXVII** Kina di pötö lijë nima pili na 'ja tönë kölä ngï gbï. **XXVIII** Tine mi tɔɔo 'ba töku di mi tölë loko ti këdi rɔ 'ja 'ba yë? Ame ya naga nime pili modɔmorïyö kogbe loko 'deni ne ya?"

XXIX Yësu ileki dɔmo zïnni, iya te, "Kpe öluke lende 'deni sowa. Römöyï ikalike buku 'ba Boko'ba dë kina tigo abo 'ba Boko'ba ikalike dë gbï. **XXX** Mi kada ame ɔɔo töku ni kɔɔo 'deni di mi tölë lijë ogbe 'ja dë kpe kina 'ja gbï ogbe më'dë dë kpe. Lijë pili 'deni ngï kɔzɔ malayika 'ba mitoro. **XXXI** Idëkike lende nime Boko'ba kiya ziye go lende 'ba tɔɔo 'ba töku ne dë du? Ame bo kiya te, **XXXII** 'Ma na rɔ Boko'ba 'ba Abarayama, Boko'ba 'ba Yisika kina gbï rɔ Boko'ba 'ba Yakoba.' Go

ko'du mo na dikali ngï lijë inza kpe rɔ töku Boko'ba ididi lijë 'deni."

XXXIII Kina ɔɔo tindi naga nima kuwö lende nime 'deni te tine lende 'ba akijandi abo nima igayi lijë ngï.

*Kö'du Ki'di Ma Rɔ Dɔ Kiteli
(MK 12:28-34; LK 10:25-28)*

XXXIV Kina ɔɔo Parosi ni kuwö 'deni Yësu ka'da Sadoke naga nima tara tine, na lijë kototo rönni ngï. **XXXV** Kina bo ma kɔto di mi löngö lijë ame bo na rɔ bo kɔmɔ kiyandi 'ba kö'du ki'di ne kari ngï tiyɔzɔ Yësu ti akititi. **XXXVI** Bo iya te, "Bo kɔmɔ kiyandi, kö'du ki'di 'ba Boko'ba ma yala na kulöwö rɔ dɔ kiteli?"

XXXVII Yësu iya te, " 'Dɔo ñere Boko'ba 'bi ti miyï pili ti tigo 'bi pili kina gbï ti meri 'ba döyï pili.' **XXXVIII** Ame na rɔ kö'du ki'di ame kulöwö rɔ dɔ kiteli ne. **XXXIX** Kina kö'du ki'di mɔto ma kulöwö ame rɔ ma mi riyo mo na me, 'Dɔo lepï yi mɔto kɔzɔ ame kɔ'ɔ yida röyï ne tara.' **XL** Kö'du ki'di riyo naga nime na kö'du ki'di 'ba Musa ni pili ti akijandi 'ba bo kumë lende ni koro dɔmo."

*Kurïsütö Di Mi Kupö Dawidi
(MK 12:35-37; LK 20:41-44)*

XLI Kina ɔɔo Parosi mɔto ga kototo rönni 'deni bi kɔto tine, Yësu ititi lijë, **XLII** iya te, "Ma di mi meri 'be Kurïsütö ame Boko'ba këdi koja ne bo di mi kupö yë mo ga?"

Lijë iya te, "Bo di mi kupö Dawidi."

XLIII Yësu ënyï kileki zïnni, iya te, "Ne ɔɔo këdi tara go wa'di na Nyï Kɔto Laka ki'di Dawidi 'böwu kidëki bo rɔ ñere abo? Römöyï Dawidi iya te, **XLIV** 'Ñere Boko'ba iya zi ñere ma, iya te, "Oloma dɔ dörï ma bine ñbö mi'di yi ka'da bo ya 'bi ga." ' **XLV** Ne ɔɔo Dawidi kebe kidëki bo 'deni 'böwu rɔ ñere abo tine bo ti kileki 'böwu rɔ kole zi Dawidi totondo mo ga?"

XLVI Botɔ mɔto ɔ'bo dë kpe tileki dɔ lende nime zi Yësu. Kina ngï di gɔmo pele botɔ mɔto ilaŋa rönï dë kpe tititi kpa Yësu.

XXIII

*Kinza Kogbake Görö Dɔ Parosi Ni Dë
(MK 12:38-39; LK 11:43, 46; 20:45-46)*

^I Kina Yësu kilende zi tindi naga nima gbï ti bo kösö go bo ga. ^{II} Bo iya te, "Parosi

ni ti bo koma kiyandi 'ba kö'du ki'di ni na 'deni ro bo do kö'du ki'di 'ba Musa. ^{III} Kina laka 'do kuwoke dönni ti, koso ke go wa ame ga pili lijë kedî kiya ziye ne. Tine kinza kogbake görö 'ba wa ma lijë kedî ko'do naga nima de. Römöyî lijë o'do wa ame ga lijë kedî kiyandi koma bilaka timo ne de koto te.

^{IV} Lijë i'di akirindi ame ga boto ko'bo de tombi mo ne do bilaka. Pele tara 'do lijë koja dokole közinni ma koto ra pele nge kokonyi tombi mo timo ne inza yo. ^V Lijë ö'bö to'do wa pili nge 'do bilaka konggo lijë gomo. Onggo ma lijë ko'do dokulë 'benni ga ame lijë kedî kulöli ro makpoto titi ame lende 'ba mi buku 'ba Boko'ba na kugu yimo ne kudö'bö te, gbi ti ma kudödu konyo mo ga. Kina onggo gbi bi nziya 'ba kpa bonggo 'benni ga ma kidakpa te. ^{VI} Ako'doko 'benni mi kada 'ba karama ro tikiti rönni ngila bo do karama 'do bilaka koro lijë. Kina gbi di mi rö 'ba motu bi ko'doko 'benni ro kitî ma laka naga nima dogba ne. ^{VII} Kina doo lijë kedî kilingere kebe mi bi 'ba ndögö ako'doko 'benni 'do bilaka pili kumötö lijë kozo bo ro koro, kidëki lijë ro bo koma kiyandi.

^{VIII} Kinza ki'dike de bilaka kebe tidëki ye ro bo koma kiyandi römöyî kpe pili ro löndö, kina bo koma kiyandi 'be edî nge koto. ^{IX} Kina kinza kidëkike boto moto de di do yayi bine ro baba. Römöyî eddike nge ti 'bu koto kpöki mitoro. ^X Kinza ki'dike boto kidëki ye de gbi ro löbu. Römöyî löbu 'be na nge koto kpöki ro Kurisito ame Boko'ba kedî koja ne. ^{XI} Römöyî bo ame mbiri löbu di mi löngö ye ne bo na go kedî ro bo laja ziye. ^{XII} Kina bo ma kö'bö to'do ro bo ro wa löbu ti kileki 'deni beri, kina bo ma kileki ro bo beri ti kombi 'deni toro."

*Parosi Ni Ti Bo Koma Kiyandi
(MK 12:40; LK 11:39-42)*

^{XIII-XIV} "Bu'bu ziye kpe bo koma kiyandi ni ti Parosi ni, kpe bo koma kandi naga nime. U'beke kpadöri 'ba do yayi 'ba mitoro ka le ro ma sari di zi bilaka kinza ma kodoke de teyi yo. Kina me olake ya ma ko'doko tado teyi naga de kpe gbi yo 'do kodö.

^{XV} Bu'bu ziye kpe bo koma kiyandi ni ti Parosi ni, kpe bo koma kandi naga nime. Ilakike kpaki kebe gönyî mini löbu kebe mi do yayi pili toma bilaka koto nge ame 'do ki'di dönî go lende 'be. Kina doo ko'jake 'deni kina ki'dike bo ngi kila'ba mi lende kënyë ame ro do kiteli kebe 'beye ma 'do ku'du ye gomo mi pa'do 'ba Gehena ne.

^{XVI} Bu'bu ziye kpe bo koma kölu kiterike tokoko lepî ye naga nime. Mi akiyandi 'be iyake te doo bo moto kulömu ro bo ti rö löbu 'ba Boko'ba lömu nima o'do oto de. Ne doo bo kulömu ro bo ti yamo köbököbö 'ba mi rö löbu 'ba Boko'ba nima, lömu nima udödu bo 'deni. ^{XVII} Kpe bo koma kölu rumö naga nime. Wa ma yala na kulöwö ro do kiteli? Yamo köbököbö 'ba yimo ala rö löbu 'ba Boko'ba mo na ma ki'di yamo mo nima kedî kulöwö ro ma koro? ^{XVIII} Kina gbi iyake te doo bo mo kulömu ro bo ti bi 'ba akumu lömu abo nima o'do oto de. Ne doo bo kulömu ro bo ti kpa közi ma ki'di domo mo, lömu nima udödu bo 'deni. ^{XIX} Kpe bo koma kölu naga nime, wa ma yala na kulöwö ro do kiteli? Kpa közi ma ki'di domo, ala bi 'ba akumu mo na ma ki'di kpa közi ki'di mo kedî ro ma koro? ^{XX} Römöyî bo ame kulömu ro bo 'deni ti bi 'ba akumu, bo ulömu ro bo 'deni timo kpaki ti kpa közi ki'di ma domo. ^{XXI} Kina gbi doo bo kulömu ro bo ti rö löbu 'ba Boko'ba, bo ulömu ro bo 'deni timo gbi ti Boko'ba ame bo na kedî koloma yimo yayi ne. ^{XXII} Kina gbi doo bo mo kulömu ro bo ti mitoro bo ulömu ro bo 'deni ti kitî löbu 'ba Boko'ba gbi ti bo Boko'ba mo ma kedî koloma domo.

^{XXIII} Bu'bu ziye kpe bo koma kiyandi ni ti Parosi ni, kpe bo koma kandi naga nime, dodoro ame ga pele woti ne i'dike kapa ma 'butë mo gbi zi Boko'ba. Tine akiyandi ma do kiteli di mi kö'du ki'di ame ro to'do burë ro ma kodoro gbi ti mi konmi ti lende ko'do laka ne na kolake za yaga. Wa naga nime na 'do ko'doke ra pili kinza tola moto mo. ^{XXIV} Kpe bo koma kölu kiterike tokoko lepî ye naga nime. Kina ngi tara, ebeke toga konggo na yaga di do mini ziye tine gamele na kuwëke kindiyoke timo.

XXV Bu'bu ziye kpe bɔ kɔmɔ kiyandi ni ti Parosi ni, kpe bɔ kɔmɔ kandi naga nime. Gɔ kɔsu ti gɔ kita'ba 'be ga na nge kurɔgɔke rɔ ma kɔpɔ, tine yimo lɔ ti wa ame ga ko'deke ti kɔzi kasi ti mi kututu 'be ga ne. XXVI Kpe Parosi kɔmɔ kɔlu naga nime, mi kɔsu 'be ga na 'dɔ kurɔgɔke titi dɔgba kina gɔmo ti kɛdi nɔgi gbɛ rɔ ma kɔpɔ.

XXVII Bu'bu ziye bɔ kɔmɔ kiyandi ni ti Parosi ni, kpe bɔ kɔmɔ kandi naga nime. Kpe nɔgi kɔzɔ dɔgɔ ma ko'ba kanɔmi kele naga tara. Ame kinda rɔ ma kele di yaga tine yimo yayi lɔ ti kilinba tɔku ma kenɔme 'deni. XXVIII Kina gbɛ tara di rɔye yaga indake rɔ bilaka ma laka tine miye lɔ ti kɔmɔ kandi ni ti lende kɛnyɛ.

XXIX Bu'bu ziye bɔ kɔmɔ kiyandi ni ti Parosi ni, kpe bɔ kɔmɔ kandi naga nime. Ilenjoke dɔgɔ bɔ kumɛ lende 'ba Bɔko'ba kele rɔ dɔ kiteli, kina kiyɔruke raba 'ba ya ma rɔ bɔ lende laka naga nɔgi rɔ mbɛmbɛ. XXX Kina gbɛ iyake te ma kɛddike ra ti 'bu ye lɔbu ga mi kada nima yayi dɛne inza kodɔ'bɔke rɔye tinni to'dɔ wa naga nime lijɛ ko'dɔ ne. Ame lijɛ kupɔ bɔ kumɛ lende naga nime ne. XXXI Kina me kilemeke rɔye 'deni rɔ kole 'ba kole 'ba bɔ akupɔ tɔnɛ ga. XXXII Kina ti oteke kɔzɔ e'be ame 'bu ye lɔbu ga kisaki bɛci mo 'deni mɔlo ziye ne.

XXXIII Kpe kole 'ba murɛ naga nime, rɔ ma tondɔ mo na 'dɔ kɔmɔke kinza ma kodɔ karama 'ba Gehena dɔye? XXXIV Ne kina me mɛdi miya ziye, ti moja bɔ kumɛ lende ti bɔ kikalɛ lende ti bɔ kɔmɔ kiyandi mɔtɔ ga kako ziye. Kina ti kupɔke mɔtɔ ga, kutɔtike mɔtɔ ga gbɛ kina ti kombake mɔtɔ ga di mi rɔ 'ba mɔtu kuwitike nduwɛ rɔ ma kolɔlɔ di mi gawo. XXXV Kina gɔ ko'du mo roma bɔ lende laka pili ti kileki dɔye, kisaki mɔlo di rɔ roma Abele bɔ lende laka nɔbɔ kɔmɔ mi roma Zakariya kole 'ba Barakiya ame kupɔke mi lɔngɔ rɔ lɔbu 'ba Bɔko'ba ma ti bi 'ba akumu ne. XXXVI Rɔ ma laka miya ziye roma bɔ lende laka naga nime ti kileki dɔye kpe bilaka ma le'jete naga nime."

*Ni Yerosalema
(LK 13:34-35)*

XXXVII "Bu'bu ziyi ni Yerosalema, Yerosalema, ote dɔ bɔ kumɛ lende ni 'deni ku'du bɔ laja 'ba Bɔko'ba ma koja ziyi naga ti dɔku. Ti mopi rɔma nɔgi nɔbɔ mi ndɔ gɔyi na 'jaa 'dɔ mokoko kole 'bi naga nima yi soromo ma kɔzɔ 'ba tɔru ame kokoko kole 'beni ga ne tara? Tine o'bo tu'dɔngi dɔyi mɔkɔ. XXXVIII Kina me ti kola rɔ 'bi 'deni ziyi rɔ roba. XXXIX Rɔ ma laka miya ziyi, inza ko'ja ma kpe nɔbɔ kiya te, 'Yeyi kɛdi dɔ bɔ ame kako ti mɔyi nɔre Bɔko'ba ne.' "

XXIV

*Loma Ti Bi Koda
(MK 13:1-13; LK 21:5-19)*

I Kina ɔdɔ Yɛsu kodɔ 'deni yaga di mi reki 'ba rɔ lɔbu 'ba Bɔko'ba bɔ kɛdi kari 'deni tine, na bɔ kɔsɔ gɔ bo ga kebe nɔgi tubi gɔ rɔ ko'ba nima zi bo. II Tine bo iya te, "Onɔgɔke 'deni laka? Rɔ ma laka mɛdi miya ziye, mi kada mo dayi dɔku ma kɔtɔ inza kileke mi gɔ bi 'beni. Bɔ ya ti kitinɔ 'doyi bɛri."

III Kina ɔdɔ Yɛsu kari 'deni dɔ dɔku 'ba Bilaya tine na bɔ kɔsɔ gɔ bo ga kako zi bo rɔ dɔnni tititi bo. Lijɛ iya te, "Iyɛti te zize, wa naga nime ti ko'dɔ rɔnni nyanya ga? Kina wa'di mo ga na ti ko'dɔ rɔnni ame 'dɔ kɛdi rɔ akileme 'ba tako 'bi ame rɔ nɔburunburu 'ba dɔlinɔ ne?"

IV Yɛsu ileki dɔmo zinni, iya te, "Olo-make ti bi koda kinza ki'dike bɔtɔ ku'bɔlu ye dɛ. V Rɔmɔyi ma konzi ti kako ti mɔyi ma kiya te, 'Ma na rɔ Kurisito.' Kina lijɛ ti ku'bɔlu ma konzi mɔtɔ ga nɔgi. VI Ti kuwɔke birɔ ya di nɔgɔsi kina gbɛ ti lɛbi mo ma di bi kɔwɔ. Tine kinza kereke dɛ rɔmɔyi wa naga nime pili ti ko'dɔ rɔnni titi, tine nɔburunburu 'ba dɔlinɔ na dɛ gba. VII Rɔmɔyi bilaka ame ga rɔ kupɔ kɔtɔ ne ti kɛnyɛ 'deni to'dɔ ya ti bilaka mɔtɔ. Kina dɔlinɔ ti kɛnyɛ gbɛ to'dɔ ya ti dɔlinɔ mɔtɔ. Kina sɛyi ti kizikizi ti kɛdi 'deni nɔgi mi gɔ bi pili. VIII Wa naga nime pili ti ko'dɔ rɔnni nɔgi tara rɔ tisaki 'ba gomɔ kɔzɔ tisaki 'ba tɔ'ɔ 'ba kole.

IX Kina lijɛ ti kebe tinda'ba ye koto zi bɔ burɛ ni 'dɔ kodɔ karama dɔye kupɔ ye yaga. Laki pili ti ko'ji ye gɔ lende ma. X Kina ma konzi mɔtɔ ga di miye ti koga

kpënni goma kebe tususu lëpi nni ga ko'ji gbi. ^{XI} Kina bo kumë lende do kindëndë ma konzi ti kënyë ngi ku'bölu ma konzi mato ga. ^{XII} Lende kënyë ti kita'ba 'deni kote go bi kina ti ako'o 'ba ya ma konzi kölu ngi yaga. ^{XIII} Tine bo ame ki'di mi bo keddë teyi nbö kömô mi kada 'ba tote mo ti komo ngi di mi tolë. ^{XIV} Kina laja laka 'ba nere löbu 'ba Boko'ba nime ti kiyelë roni 'deni ngi toko mi dolinjo nime, römöyï 'do boto ga pili kuwö, kina 'jaa ti nburunburu 'ba dolinjo nime kömô."

Kuruku Kënyë

(MK 13:14-23; LK 21:20-24)

^{XV} "Kina ti ko'jake kuruku kënyë tönë Danyeale bo kumë lende 'ba Boko'ba kiya kö'du mo ne 'deni. Bo ti kari korô mi rö löbu 'ba Boko'ba kirasi yaga. (Ame ugu zi bo kidëki mo ga 'do kikali.) ^{XVI} Kina 'do ya ame ga mi Yudayi ne kirinja ti kusu dönni mi doku. ^{XVII} Bo ame kedë yaga tindawo ro bo ne kinza do bo kilëyi dë kpe toto titi rö togba wa abo ga. ^{XVIII} Kinza bo ame kedë 'deni mi nyaka ne kileki dë kpe kari linjo togba bonjo abo.

^{XIX} Ti kedë ro gomô ma löbu mi kada mo nima zi 'ja ame ga ro ma komo ne. Kina ti kedë gbi ro gomô ma löbu zi 'ja ame ga ti kole gba kedë kulu mba ne. ^{XX} Tine ititike Boko'ba kinza bo ki'di kada 'ba rinja 'be nime dë kedë mi kada 'ba bi këyi ame ro aliri ne. Kina kinza ki'di dë gbi kedë mi kada 'ba ro kindawo. ^{XXI} Römöyï gomô 'ba mi kada mo nima ti kedë ngi ro do kiteli di do gomô mato ga ame pele kedë ko'do rönni bine molo di bi tisaki mo ne tara nbö kömô mi kada nime tone. Kina a mato ma korô ame te inza kpe nati. ^{XXII} Tine Boko'ba ileki go tö'dô mo 'deni nge mbowa. Ma kinza tara, dëne boto inza komo. Tine Boko'ba ti kileki go tö'dô mo 'deni nge tara go kö'du 'ba ya ame ga bo kigeli 'deni ne.

^{XXIII} Kina odo boto kiya pele ziye, kiya te, 'Onjo te, Kurisito na me,' ala 'Kina me 'dë,' kinza ki'di döyï dë gomo koto te. ^{XXIV} Römöyï ya mato ga ti kebe 'deni tidewo rönni tégë lijë na ro Kurisito. Kina bo kumë lende do kindëndë mato ga ti kënyë 'deni gbi, kina lijë ti ko'do go koto

ma kinza kiya naga 'deni gbi ti wa ame ga kö'du mo ga kigayi bilaka ne, römöyï 'do tiyozo tu'bölu ya ame ga pele ro ma Boko'ba kigeli 'deni ne timo. ^{XXV} Kina me uwöke laka medë miya ame 'deni ziye molo gba toti te.

^{XXVI} Kina 'do odo bilaka kedë kiya pele te, 'Bo edë yi mökö 'dë yayi,' kinza karike e'be dë. Ala kiya te, 'Bo edë rö bine,' kinza ki'dike e'be döyë dë gomo. ^{XXVII} Römöyï tako 'ba kole 'ba bilaka lesi edë kako korô kpa toro kunyi ame köbö di yibi nbö kala do toro ne tara. ^{XXVIII} Bi ame ti toku teyi ranja ti kototo kpënni ngi teyi."

Tako 'Ba Kole 'Ba Bilaka Lesi

(MK 13:24-27; LK 21:25-28)

^{XXXIX} "Tine welo di potô gomô 'ba mi kada mo naga nima na kada ti kuyi roni ngi ro ma kölu kina nyepe gbi anmi dë kpe. Kina ti kiyaya këlu ni 'deni kilayi beri di mitoro. ^{XXX} Kina kinë akileme 'ba tako 'ba kole 'ba bilaka lesi ti kinda ngi mitoro. Kina do kupö pili 'ba dolinjo nime ti ko'ja kinë kole 'ba bilaka lesi 'deni kedë kako ti poli 'ba mitoro mi tigo 'ba löbu do kiteli abo kina ti lijë kudu ngi. ^{XXXI} Biro tototi ma kembe ti kudu. Kina bo ti koja malayika abo ga mi do kumu sowo 'ba dolinjo nime tutö'du ya ame ga bo kigeli 'deni ne. Kina lijë ti kutö'du ngi di mi kapa dolinjo ma te nbö kömô 'dë."

Dongala 'Ba Ngëri Këlu

(MK 13:28-31; LK 21:29-33)

^{XXXII} "Tidike ngëri këlu kiyandi ye. Odo konggo ro dongila mo ga kedë köyö soloro 'deni mbili mo kedë kunzi nima ikali ngi kpa dokikëri owo dë kpe. ^{XXXIII} Kina gbi tara odo kongoke wa naga nime 'deni kedë ko'do rönni nima ziye tikali mo ngi kada 'ba tako 'ba kole 'ba bilaka lesi owo dë kpe.

^{XXXIV} Ro ma laka medë miya ziye, wa naga nime ti ko'do rönni gba kota bilaka ma le'jete naga nime kote dönni dë. ^{XXXV} Mitoro ni ti dolinjo ti kiteli tine lende ma inza kote roni du koto te."

Kada Mo Boto Ikali Dë

(MK 13:32-37; LK 17:26-30, 34-36)

^{XXXVI} "Tako 'ba kada mo nima boto ma koto ikali dë. Malayika 'ba mitoro pele

ikali dē. Kina kole 'ba Boko'ba pele ikali dē gbī. Bo Boko'ba 'bu na nge kikali abo. XXXVII Tako 'ba kole 'ba bilaka lesi ti kēdi ngī kozo wa ma ko'do rōni mī kada 'ba Nowa. XXXVIII Rōmōyī gba kinza mini koso kako dē doyayi, bilaka oloma 'deni ro tonyo kpenni tuwē wa gbī togbe rōnni kala nbō kōmō mī kada nima Nowa kēki mī sorope ne. XXXIX Lijē ikali a mōto ma kēdi ko'do rōni dē nbō mini koso kudi lijē pili yaga. Kina ti kēdi ngī gbī tara mī kada 'ba tako 'ba kole 'ba bilaka lesi.

XL Mī kada mo nima bilaka riyō ti kēdi 'deni mī nyaka tine ti kogba mōto kola ma koto. XLI Kina gbī tara 'ja riyō ti kēdi 'deni do toto, tine ti kogba mōto kola ma koto.

XLII Kina ti olomake ti bi koda rōmōyī ikalike kada ame nere 'be kēdi kako yimo ne dē. XLIII Kina kozo ma kikalike, ma kiya te bo do lijo kēdi kikali kada ame bo 'bōgō kēdi kako yimo ne ra, dēne bo inza kō'dō. Bo ti koloma ro ma kojgo bi ti bi koda kinza bo 'bōgō kodowe bi ra mī rō abo. XLIV Kina kpe gbī tara olomake ndō ti bi koda rōmōyī kole 'ba bilaka lesi ēdi kako mī kada ame komerike dē 'do bo kako yimo ne."

Bo Laja Ma Ro Bo Lende Kikali (LK 12:41-48)

XLV "Omerike lende 'ba bo laja ma laka ro bo lende kikali to ma. Bo na ro bo ame bo donni ki'di bo mbiri do lepī bo ga tonjo gomo 'do ti'di akonyo 'benni zinni mī saa ma laka mo. XLVI Ti kēdi ro lajo ma löbu zi bo laja nima do bo donni kako ko'ja bo kēdi to'do mo tara. XLVII Ro ma laka miya ziye, bo ti ki'di bo laja nima ngī 'do kēdi mbiri do wa 'ba mī lijo abo ga pili. XLVIII Ne do bo laja nima kēdi ro bo laja ma kēnyē bo ti kiya zi gbagba bo, bo kiya te, 'Aa, löbu ma ēdi kigabi yayi, bo inza kako ca.' XLIX Kina bo kebe ngī tomba bo laja lepī bo naga nima, bo konyo kpa bo kari tuwē mo ti bo layi ni. L Kina löbu ti kōmō ngī mī kada ame bo komeri dē 'do löbu abo nima kōmō yimo ne. LI Kina löbu abo nima ti komba bo ngī ku'du bo mī lōngō bo kōmō kandi ni mī bi 'ba monō ni ti kpa kunyī."

XXV

Dongala 'Ba Yitōti 'Butē

I Yēsu iya te, "Mī kada mo nima nere löbu 'ba Boko'ba ti kēdi kozo dongala 'ba yitōti 'butē mōto ga tara, ame lijē kogba lamba 'benni ga lijē kari turē do 'joko ne.

II Tine ma muyi ro rumō, ma muyi mōto ga na ro bo lende kikali. III Ya ma ro rumō naga nime ogba lamba 'benni ga tine ogba 'bu mōto dē teyi. IV Tine ya ma ro bo lende kikali mo ga ogba 'bu 'benni ga teyi mī guru.

V Kina do 'joko nima kigabi 'deni kōmō dē titi welo tine, lijē pili i'di ga tinano ngī, kina kō'do ga ngī. VI Mī zana bi 'deni tine na biro kudu ngī, iya te, "Joko omō 'deni. Joke turē dōmo."

VII Kina yitōti 'butē tōnē ga kēnyī ngī tilejo lamba 'benni ga. VIII Kina ya ma ro rumō tōnē ga kēnyī kiya zi ya ma ro bo lende kikali naga nima, iya te, 'T'dike 'bu 'beye mōto zize, rōmōyī lamba 'beze ga ēdi 'deni kōlu.'

IX Tine ya ma ro bo lende kikali naga nima ileki dōmo, iya te, 'Ame do ze dē kpaki tiye, ne laka arike zi bo ndōgō 'do kugōke zi gbagba ye.'

X Kina yitōti ma rumō tōnē ga kēnyī ngī kari tugō 'bu. Tine di pōtō lijē kari 'deni yo na 'joko kōmō ngī. Kina yitōti ma muyi tōnē ga kēdi 'benni 'deni ndō ne kodo ngī koto ti bo mī karama 'ba gbe kina kurōgō kpadōri ngī teyi.

XI Mbowa 'deni tine na yitōti ma tōnē ga kōmō ngī kina lijē kidēki, iya te, 'Nere, nere, urōgō kpadōri zize.'

XII 'Joko ileki dōmo, iya te, 'Mikali ye dē koto te.' "

XIII Yēsu ileki gomo, iya te, "Kina ti olomake ti bi koda rōmōyī kada 'ba tako 'ba nere 'be ikalike dē."

Dongala 'Ba Bo Mōri Mōto (LK 19:11-27)

XIV "Mī kada mo nima nere löbu 'ba Boko'ba ti kēdi kozo bo mōri mōto ame kēnyī kari do lingere ne tara. Di mī tēnyī abo bo idēki bo laja abo ga kako zi bo. Kina bo kose go wa abo ga ngī pili zinni. XV Bo oza yamo me zinni ro gege kozo ame 'do lijē ko'bo tonjo gomo ne tara. Bo i'di

'ba bo mōto kisi 'butē, 'ba bo mōto kisi sowo kina 'ba bo mōto kisi riyō. Kina bo kēnyī ngī kari do lingere abo nima.

XVI Kina bo ma tōnē kogba 'ba bo kisi 'butē ne koloma ngī to'do ndobo nduwē timo bo ki'di dōmo kōyō teyi 'bōwu kisi 'butē. **XVII** Kina bo ma kogba kisi sowo tōnē ko'do gbī tara, bo i'di dōmo kōyō gbī teyi kisi sowo. **XVIII** Tine bo ma tōnē kogba 'ba bo kisi riyō ne, ari kole gō ngī na bo kusu yamo 'ba nēre abo nima koloma le te yīmo yayi.

XIX Kina ko'ja gōmo kigabi 'deni tara tine na bo dōnnī tōnē kileki ngī kako tititi gō yamo tōnē ga di zinnī. **XX** Kina bo laja ma tōnē kogba kisi 'butē ne kako ngī kōmō bo, kina bo ko'de kisi 'butē mōto ngī gbī ki'di dōmo, iya te, 'Nere ma, i'di yamo tōnē zō kisi 'butē, oṅgō te kina me mi'di dōmo kōyō 'deni teyi gbī kisi 'butē.'

XXI Nere abo iya te, 'Ele sowa, nī bo laja ndobo laka nime, oloma 'deni laka toṅgō gō wa mbowa nime, na laka ti mi'di yi kēddī ti kōzī kakpa toṅgō gō wa ma mbiri. Ako koloma kōto tō bine mī loṅo ma nime.'

XXII Kina bo laja ma tōnē kogba kisi sowo ne kako ngī kōmō bo, iya te, 'Nere ma, i'di yamo tōnē zō kisi sowo, oṅgō te kina me mi'di dōmo kōyō 'deni teyi gbī kisi sowo.'

XXIII Nere abo iya te, 'Ele sowa, nī bo laja ko'do ndobo laka nime, oloma 'deni laka toṅgō gō wa ma mbowa nime, ne laka ti mi'di yi kēddī ti kōzī kakpa toṅgō gō wa ma mbiri. Ako koloma kōto tō bine mī loṅo ma nime.'

XXIV Kina bo laja ma tōnē kogba kisi riyō ne kako ngī kōmō bo, iya te, 'Nere ma, mikali yi nī rō bo mī kata, gō bi ame ga nī na dē pele kuli kupō teyi ne, umu amo ga ngī ziyī. Wa ame ga nī na dē pele kubō yīmo ne omōmi ngī ziyī. **XXV** Mere lende 'bī ga kina mari mole gō ngī mikeki yamo 'bī tōnē yīmo. Kina me, ē'bī na me ogba yayi.'

XXVI Tine nēre abo ileki dōmo, iya te, 'Nī bo laja do kēnyē bo tīkēpī nime. Ikali ma mumu wa di gō bi ame ga ma na dē muli kupō mo ne? Kina ikali ma momōmi wa ame ga ma na dē mubō ne? **XXVII** Ne

ma kēdī tara oto yamo ma nime dē go wa'di zi bo ndōgō 'do bo kugō wa timo 'do mako mo'ja dōmo kōyō 'deni mbowa teyi?' **XXVIII** Kina nēre kilende ngī zi bo laja abo ga, iya te, 'Ogbake yamo nima yaga di zi bo 'do ki'dike zi bo nime ti kisi 'butē riyō ne. **XXIX** Rōmōyī bo ame kēdī pele timo rō mbēmbē ti kogba gbī ki'di dorō'do dōmo 'do bo kēdī timo rō do kiteli. Ne bo ame kinza timo ma mbowa ame zi bo yayi ne ti kogba yaga. **XXX** Kina ogbake bo laja yawa nime ku'duke bo yaga mī bi kōlu bi 'ba monō ni ti kpa kunyī.' "

Tako 'Ba Kole 'Ba Bilaka Lesi

XXXI "Kina me miya ziye, do kole 'ba bilaka lesi kēdī kako 'deni mī lōbu abo ti malayika pili, bo ti koloma 'deni do kiteli do kiteli abo. **XXXII** Kina ti kototo bilaka 'ba do kupō naga nime 'deni pili di mī do kumu sowo 'ba dōliṅo nime ko'de kako kōmō bo. Kina bo ti koza lijē 'deni di rō lēpī nī kōzo bo koda wa ma kēdī koza kamōlō di rō banya tara. **XXXIII** Bo ti ki'di bo lende laka do dōrī bo tine bo ti ki'di ama ga do gali bo.

XXXIV Kina bo ti kilende zi lijē ame ga do dōrī bo ne, iya te, 'Akoke kpe ame 'bu ma Boko'ba ko'do yēyī 'deni dōye ne. Ako kinda'bake dōliṅo ame kileṅo 'deni ziye mōlo di bi tisaki 'ba dōliṅo nime ne. **XXXV** Rōmōyī ma rō 'bō kpe na ki'dike akonyo zō. Ma ti koda mini kpe na ki'dike zō muwē. Ma rō bo lōwō kpe na kotake ma rō nba. **XXXVI** Ma rō ma sari rō gō nbululu kpe na kusuke bōṅgō rōma. Kina mēdī do rōkō'ō kpe na kakoke toṅgō gōma, mī maboso kpe na kakoke tori ma.'

XXXVII Tine bo lende laka naga nima ti kēnyī kititi bo, iya te, 'Wu nēre, do'ja yi rō 'bō ala ti koda mini nyanya mo ga na di'di akonyo ziyī ala mini ziyī kuwē ya? **XXXVIII** Do'ja yi rō bo lōwō nyanya mo ga na dota yi rō nba liṅo ze, ala rō ma sari rō gō nbululu na dusu bōṅgō rōyī ya? **XXXIX** Do'ja yi do rōkō'ō nyanya mo ga ala mī maboso na dako tori yi ya?'

XL Tine nēre ti kileki dōmo, iya te, 'Rō ma laka miya ziye, wa naga nime kolomake to'do mo pele zi lōndō ma kōto mōto ame ga wōtī rō lisa ne ma na ko'doke 'deni zō.'

XXI Kina bo ti kënyî kilende zi ya ama ga dɔ gali ne, iya te, 'Ënyîke karike yaga di rɔma, kpe ame kulömu ye 'deni tari mî pa'do ma n̄burun̄buru ame kileŋo 'deni zi Satani ni ti malayika ma 'ba bo ga ne. **XXII** Römöyî mëdî pele rɔ 'bö i'dike ɔto dë zö, ma ti koda mini i'dike dë zö muwë. **XXIII** Ma rɔ bɔ löwö kina otake ma dë yɔ rɔ n̄ba, ma rɔ ma sari rɔ gɔ n̄bululu usuke bɔŋgɔ dë rɔma. Ma dɔ rɔkɔ'ɔ kina gbî mî maboso orike ma dë.'

XXIV Tine lijë ti kititi gbî, iya te, 'Wu n̄ere, do'ja yi nyanya mo ga rɔ 'bö ala ti koda mini ala rɔ bɔ löwö ala rɔ ma sari rɔ gɔ n̄bululu ala dɔ rɔkɔ'ɔ ala mî maboso kina dokɔnyî yi dë ya?'

XXV Kina n̄ere ti kileki dɔmo, iya te, 'Rɔ ma laka miya ziye, wa naga nime o'dɔke dë du zi löndö ma kɔtɔ mɔtɔ ga ame wötî rɔ lisa ne, ma na ma ko'dɔke dë 'deni gbî zö.'

XXVI Kina lijë ti kari 'bënnî ngî mî pa'do ma n̄burun̄buru, tine bɔ lende laka ni ti kari 'bënnî ngî mî didî ma n̄burun̄buru."

XXVI

I Kina ɔdɔ Yësu kote tiyandi wa naga nime 'deni pili tine na bo kiya zi bɔ kôsö gɔ bo ga, iya te, **II** "Kɔzɔ ma kikalike tɔ'dö 'ba karama 'ba Pasaka ola 'deni n̄ge dɔ riyö. Kina ti ki'di kole 'ba bilaka lesi 'deni ngî közi ya mɔtɔ ga kutötî bo."

III Mî kada mo nima na löbu 'ba bɔ akumu ni ti löbu 'ba bilaka ni kotɔtɔ kpënnî ngî liŋɔ 'ba Kayapa bɔ dɔ bɔ akumu. **IV** Kina lijë kususû kpënnî ngî 'dɔ tinda'ba Yësu lowo kupö yaga. **V** Tine lijë iya te, "Kinza do'dɔke dë mî kada 'ba karama nime kinza bilaka ko'dɔ ayayi."

'Ja Mɔtɔ Inzanza 'Bu Dɔ Yësu
(MK 14:3-9; YN 12:1-8)

VI Kina ɔdɔ Yësu këdî 'deni Betaniya mî liŋɔ 'ba bɔ mɔtɔ kidëki rɔ Simona Bɔ Mön̄yu tine, **VII** na 'ja mɔtɔ kako ngî ti kizaza ma kele 'ba 'bu ame ndögö kitigo kulöwö naga. Kina loko kinzanza ngî dɔ Yësu di kpa akonyo yayi. **VIII** Tine ɔdɔ bɔ kôsö gɔ bo ga ko'ja tara lijë ënyî ngî rɔ 'dirî. Lijë iya te, "Irasî wa nime te gɔ wa'di? **IX** 'Bu nime o'ja dëne 'dɔ kugö ra

mökö gɔ ko'ja yamo timo rɔ mbëmbë 'dɔ kokɔnyî bɔ lisa timo."

X Tine Yësu ikali lende 'bënnî nima 'deni mɔlo, kina bo kileki zinnî, bo iya te, "Ëddî kon̄ben̄beke 'ja nima gɔ wa'di? Loko o'dɔ wa ma kele rɔ mbëmbë 'deni zö. **XI** Römöyî bɔ lisa ni ëdî koloma nduwë tiye bine. Ne ma 'bama minza mö'bö tiye bine. **XII** Loko ɔdɔ 'bu nime 'deni rɔma 'dɔ kileŋo rɔma ndö koda dɔ tusu ma. **XIII** Rɔ ma laka mëdî miya ziye, gɔ bi ame ga pili laja laka ma nime këdî kiyëlë rönî teyi mî dɔliŋɔ nime ne, wa nime loko ko'dɔ ne ti kiya 'deni nduwë tomeri gönî timo."

Ti'di Közi Yësu

(MK 14:10-26; LK 22:3-23; YN 13:21-30)

XIV Kina bɔ ma kɔtɔ di mî löŋgö ya ma 'butë dɔmoriyö tönë ga ame mo kidëki möyî mo rɔ Yuda Isikarita ne kënyî ngî kari zi löbu 'ba bɔ akumu ni. **XV** Bo iya te, "Wa'di ga na ti ki'dike zö ɔdɔ mi'di közi Yësu ziye?"

Kina lijë kitëtë girîsi siliŋbi ngî 'butë mota ki'di zi bo. **XVI** Kina ngî mî saa mo nima na Yuda ki'di ngî toma kori ma laka ame 'dɔ bo ki'di közi Yësu timo zinnî ne.

Yida Rɔ Ti Roma Yësu

(MK 14:12-26; LK 22:7-23; YN 13:21-30; 1KT 11:23-25)

XVII Kina mî kada ma dɔndende 'ba karama ma këdî konyo mangolɔ'bɔ mo kinza lan̄ga gɔmo nima na bɔ kôsö gɔ Yësu ga kako zi bo kiya te, "O'dɔkɔ 'dɔ dilen̄o gɔ bi 'ba tonyo karama nime ziyî yala?"

XVIII Bo iya te, "Arike mî gawo yayi zi bɔ tönë 'dɔ kiyake zi bo te, 'Bɔ kɔmɔ kiyandi iya te, kada abo 'deni n̄oli bo ti ko'dɔ karama nime liŋɔ 'bî ti bɔ kôsö gɔ bo ga.' "

XIX Kina lijë kari ko'dɔ ngî kɔzɔ lende ame bo kose gɔmo zinnî ne tara. Lijë ilen̄o a 'ba karama ngî yayi.

XX Mî dɔkɔpiyari 'deni na Yësu ni koloma ngî bërî kpa akonyo lijë ti bɔ kôsö gɔ bo ga ma 'butë dɔmoriyö. **XXI** Kina ɔdɔ lijë këdî 'deni kpa akonyo tine na bo kiya te, "Rɔ ma laka mëdî miya ziye, bɔ ma kɔtɔ mɔtɔ di mî löŋgö ye nima bina na këdî kari kususû ma."

XXII Kina lijë ngi pili ro meri lijë kebe tititi bo me ro kotokoto, iya te, “Ma mo na de ngi oto ya, nere?”

XXIII Yesu iya te, “Bo ame ngi kedı kusu kızı bo aa mi lebe koto to ne na ngi kedı kususu ma. XXIV Kole 'ba bilaka lesi edı kolę ngi kozo lende ma tonę kugu mi buku 'ba Boko'ba go ko'du abo ne tara. Tine bu'bu zi bo ma kususu bo nima. Ma laka mo dene 'do koyo bo de ka ndeni.”

XXV Kina Yuda bo ma kari kususu bo mo tonę kęnyı kititi iya te, “Ma na de ngi oto ya, nere?”

Yesu iya te, “Ni na kiya e'bi tara.”

XXVI Kina odo liję kedı 'deni kpa akonyo yayi tine, na Yesu kogba mangolo'bo ngi kileki ye'e'di mo zi Boko'ba na bo konye ngi ki'di zi bo kosö go bo ga. Bo iya te, “Me, ogba konyo. Ame na ro yida roma.”

XXVII Kina bo kogba kosu bo kileki ye'e'di mo. Kina bo ki'di zinni, bo iya te, “Ro goye pili uwęke di yimo. XXVIII Romoyi ame na ro roma ma ame kulowu 'deni go ma konzi tola mo go lende kęnyę. Ame kina lömu 'ba Boko'ba koro 'deni domo ne. XXIX Minza muwe akuwe nime kpe, tine ti muwe ma la'ja 'jaa tiye mi kada mo di mi nere lobu 'ba 'bu ma.”

Yesu Iya Kpa Koga 'Ba Pitöro

(MK 14:27-31; LK 22:31-34; YN 13:36-38)

XXX Kina odo liję koba ngala 'deni na liję kari ngi do doku 'ba Bilaya. XXXI Kina Yesu kiya zinni, iya te, “Mi korondo nime tone eddi kirinjake me di roma. Romoyi ugu 'deni molo mi buku 'ba Boko'ba iya te, “Ti mupo bo koda kamolo yaga, kina dotumu 'ba kamolo ti kita'ba ngi.” XXXII Ne odo menyı mado 'deni yaga di mi tole ti mari dogba komoye mi Galilaya.”

XXXIII Pitöro enyi kiya zi bo, iya te, “Ma 'bama minza mola goyi odo ya ma laki pili kola goyi pele.”

XXXIV Yesu ileki domo zi Pitöro, iya te, “Ro ma laka medı miya ziyi, mi korondo nime tone gba kinza gonjo kidapa de, eddi koga kpeyi go lende ma nbö mi mota, kiya te ikali ma de.”

XXXV Pitöro iya te, “Odo ko'doko pele tupo ma koto tiyi minza moga kpama.”

Kina bo kosö go Yesu moto mo naga nima kiya gbi pili tara.

Yesu Ititi Boko'ba Go Gomo Ma Kedı Kömö Zi Bo

(MK 14:32-42; LK 22:39-46)

XXXVI Kina Yesu kęnyı kari ngi tinni mi go bi moto kidęki ro Getesemane. Kina bo kiya zinni, bo iya te, “Olomake toti bine, medı mari mbowa dogba tilende zi Boko'ba.”

XXXVII Bo ogba Pitöro ni ti kole riyö 'ba Zebedayo ga kari timo. Kina meri ki'di toso ngi mi bo kumiki bo. XXXVIII Kina bo kiya ngi zinni, bo iya te, “Meri oso 'deni ngi yimo kozo edı kupo ma. Olomake bine ti bi koda koto to.”

XXXIX Kina bo kari mbowa dogba na bo kolodo beri kutu'bo komo bo beri tilende zi Boko'ba. Bo iya te, “Baba, odo 'do ko'bo ngi to'do mo tara, iyese kosu 'ba gomo nime yaga di komo ma. Tine kinza ko'do de go ako'doko ma tine o'do nge go ako'doko 'bi.”

XL Kina odo bo kileki kako zi bo kosö go bo tonę ga tine bo ako ko'ja liję ko'do 'deni. Kina bo kiya zi Pitöro, bo iya te, “Kpe nime, go wa'di na ko'boko de toda bi to pele nge mi saa koto ya? XLI Olomake ti bi koda ti motu ko'do kinza koto ye ra mi akiyozo. Ro ma laka mi o'doko ngi tine yida ro tigo mo inza.”

XLII Kina bo kari 'bowu 'deni ro mi riyö mo nati tilende zi Boko'ba. Bo iya te, “Baba, odo kiya te tiyese kosu nima yaga ko'do roni ro a ma kinza ne 'do muwe ngi titi du, i'di ako'doko 'bi ko'do roni.”

XLIII Kina bo kileki 'bowu kako ko'ja bo kosö go bo tonę ga kedı gbi bi to'do. Romoyi liję edı 'deni ngi kinano ro tinano.

XLIV Kina bo kęnyı 'bowu kari tilende zi Boko'ba 'deni ro mi mota mo nati, gbi tiya lende kotokoto tonę ga. XLV Kina bo kileki kako gbi zinni, bo kiya te, “Eddike gba bi to'do tindawo roye? Saa mo o'bo 'deni ame 'do ki'di kole 'ba bilaka lesi kızı bo lende kęnyę. XLVI Enyike toro darike. Ongoke te, bo ma kususu ma mo tonę bo omö 'deni.”

Tinda'ba Yesu

(MK 14:43-50; LK 22:47-53; YN 18:3-12)

XLVII Kina ɔɔo Yēsu kēdī gba kilende te tine, na Yuda kōmō ngī. Bo rɔ ma koto mɔto di mī lōngō ya ma 'butē dōmoriyō naga nima. Bo ako ti tīndī 'ba bilaka ma konzi gɔ bo, ya mɔto ga 'bēnnī ti mbele mɔto ga ti mɔbo. Ya naga nima löbu 'ba bɔ akumu ni ti löbu 'ba bilaka na koja lijē. **XLVIII** Yuda bo iya dɔngala mo ga 'deni mɔlo zinnī te, “Bo ame ɔɔo konjoke mari mome mbili mo nima bo na. Kina 'dɔ kinda'bake bo ngī.”

XLIX Kina bo kako zi Yēsu, bo kiya te, “Nere ma, mōtō zīyī.” Kina bo kome mbili Yēsu ngī.

L Yēsu iya te, “Bo pɔri ma, ako titi go wa'di?”

Kina lijē kako kinda'ba Yēsu ngī nyowi. **LI** Kina bɔ mɔto ame kēdī ti Yēsu yayi ne kēnyī ngī koto mbele abo koga dɔ bɔ laja mɔto 'ba bɔ dɔ bɔ akumu timo. Kina koke mbili mo ngī yaga. **LII** Tine Yēsu iya te, “Ileki mbele 'bī gɔ bi mo. Rōmōyī lijē ame ga pili kinda'ba mbele ti kōlē dɔ mbele. **LIII** Omeri 'bēyī iya te, ɔɔo mititi 'bu ma bo ti kokonyi ma dē? ɔɔo mititi, bo ēdī koja tīndī 'ba malayika ma konzi ngī kako welo zō. **LIV** Ne ɔɔo kēdī 'deni tara 'bōwu dēne ti ko'dɔ rōnī tondo kɔzɔ lende ame kugu mī buku 'ba Boko'ba ame kiya te 'dɔ ko'dɔ rōnī te ne?”

LV Kina Yēsu kilende zi tīndī tōnē ga, iya te, “Akoke ti mbele ni ti mɔbo tinda'ba ma kɔzɔ bɔ 'bōgō tara ya? Me moloma tiyandi bilaka rɔ kōmɔ kada mī reki 'ba rō löbu 'ba Boko'ba ne inda'bake ma dē di yayi gɔ wa'di? **LVI** Ne ame o'dɔ rōnī 'deni 'dɔ kēdī kɔzɔ lende ma tōnē bɔ kumē lende ni kugu mī buku 'ba Boko'ba ne.”

Kina bɔ kōsɔ gɔ bo ga kita'ba ē'bēnnī ngī kirija kola bo.

Oto Yēsu Liŋɔ 'Ba Kayapa

(MK 14:53-65; LK 22:54-55, 63-71; YN 18:13-14, 19-24)

LVII Bɔ kinda'ba Yēsu naga nima oto bo kari liŋɔ 'ba Kayapa bɔ dɔ bɔ akumu. Gɔ bi nima na bɔ kōmɔ kiyandi 'ba kō'du ki'di ni ti löbu 'ba bilaka ni kototo dōnnī 'deni teyi. **LVIII** Tine Pītörö ozi nduwē gɔ Yēsu rɔ ma kɔwɔ ŋbō bo kɔdɔ mī liŋɔ 'ba bɔ dɔ bɔ akumu nima. Bo ɔɔo mī liŋɔ koloma ngila bɔ kanya naga nima yayi tonjɔ ŋburunburu 'ba lende nima.

LIX Kina löbu 'ba bɔ akumu ni ti turu naga nima pili kotɔŋi rōnnī rō yayi ne koloma ngī toma lende bētī mɔto ame 'dɔ kodɔrɔ bīcī lende timo rɔ Yēsu ne, 'dɔ kupō bo gomo. **LX** Tine bɔ kodɔrɔ bīcī lende ma bētī ma konzi mɔto ga ako pele lijē o'ja lende ma kodɔrɔ ɔto mo dē du te. Kina rɔ ŋburunburu mo na ya ma riyō mɔto ga kako **LXI** kiya te, “Bo nime iya te, bo ēdī ko'bo tīyēyī rō löbu 'ba Boko'ba yaga kina bo ti ko'ba kileki teyi mī tō'dō dɔ mota.”

LXII Kina bɔ dɔ bɔ akumu nima kēnyī kititi bo, iya te, “Inza ti dɔ lende kileki mɔto gɔ susu nime ya naga nime kēdī ko'dɔ rōyī ne?”

LXIII Tine Yēsu utī abo dē. Kina bɔ dɔ bɔ akumu nima kileki kiya zi bo, iya te, “Ulōmu rōyī di kōmɔ ma bine ti möyī Boko'ba bɔ dɔ didī, kiya zize ɔɔo nī na ngī rɔ Kurisitō kole 'ba Boko'ba ame koja di mītɔrɔ ne.”

LXIV Yēsu iya te, “Nī na kiya ē'bī tara. Ne rɔ ma laka mēdī miya ziye, ti ko'jake kole 'ba bilaka lesi 'deni koloma kada mɔto dɔ dōri Boko'ba tigo dɔ kiteli kēdī kako bēri di mītɔrɔ ti pōli.”

LXV Kina ɔɔo bɔ dɔ bɔ akumu nima kuwō lende nime te yɔ na bo kirica bɔngɔ ngī yaga di rɔ bo, bo iya te, “Uwōke dōli abo nima 'deni? Do'dakɔ a mɔto rɔ bɔ kodɔrɔ bīcī lende rɔ bo dē kpe. Kpe nime pili uwōke dōli abo nima 'deni. **LXVI** Tine wa'di na komerike 'beye gomo?”

Lijē iya te, “Bo irasi lende 'deni, bo kōlē ngī yaga.” **LXVII** Kina lijē koto'bi woro ngī kōmɔ bo kina komba bo ngī. Ya ma kōkɔsɔ bo naga nima ebe tiya mo tēgē, **LXVIII** “Nī Kurisitō, umē te zize, yē na kōkɔsɔ yi?”

Kpa Koga 'Ba Pītörö

(MK 14:66-72; LK 22:56-62; YN 18:15-18, 25-27)

LXIX Tine Pītörö ēdī gba mī liŋɔ yayi. Kina nyiti mɔto ame rɔ bɔ laja 'ba bɔ dɔ bɔ akumu ne kako kiya te, “O'ja nī gbī ti Yēsu 'ba Galilaya 'di?”

LXX Tine Pītörö andi gomo di kōmɔ lijē pili, iya te, “Mikali e'be to nima kēddī kiyake ne dē.”

LXXI Kina bo kënyī kari yaga kpa reki. Kina nyiti mōto ame gbī rō bō laja yayi ne kako gbī ko'ja bo. Kina loko kiya zi ya ama ga yayi ne tēgē, “Bō nime bo gbī ti Yēsu 'ba Nazareta.”

LXXII Kina bo kileki dōmo gbī kandi gōmo kiya te, “Mulōmu rōma, rō ma laka mikali bō nima dē.”

LXXIII Kina mbowa 'bōwu na ya ma kēdī kōrō yayi naga nima kako zi bo, iya te, “Rō ma laka nī lēpī 'ba bō nima na gbī rōmōyī kpa nima kēddī kilende timo ne na kileme yī 'deni.”

LXXIV Tine Pītōrō iya te, “Ece mītōrō ne, mikali bō nima dē.”

Kina gōngō kidapa ngī. LXXV Kina Pītōrō komeri gō lende 'ba Yēsu tōnē ngī, ame bo kiya te, “Gba kinza gōngō kidapa dē ti koga kpēyī gōma mī mota.” Kina bo kënyī ngī kari kudu rō ma kënyē.

XXVII

I Mōlo mī dōngō mo nima na löbu 'ba bō akumu ni ti löbu 'ba bilaka ni kususu kpēnnī ngī rō Yēsu 'dō kupō yaga. II Kina lijē kudōdu bo ngī koto kari zi Pilato turu bō dōliņō 'bēnnī.

Tölē 'Ba Yuda (NDB 1:18-19)

III Kina odo Yuda bō susu tōnē kuwō 'deni kodo kpa Yēsu 'deni tupō mo tara tine, bo oto dō bo ngī di mī lende kënyē abo nima. Kina bo kari ngī ti gīrisī 'butē mota tōnē kileki zi löbu 'ba bō akumu ni ti löbu 'ba bilaka ni. IV Bo iya te, “Mo'dō lende kënyē 'deni sowa ti tususu bō kinza kirasi oto nime 'dō kupō yaga.”

Lijē iya te, “Ama ndobo ze na dē kpe, 'bēyī na 'deni yayi.”

V Kina Yuda kulī gīrisī nima ngī bēri mī rō löbu 'ba Boko'ba yayi. Kina bo kodo ngī kari kosi mugu bo yaga.

VI Löbu 'ba bō akumu ni utō'du gīrisī nima, tine lijē iya te, “Gīrisī nime 'deni rō gīrisī 'ba roma. Inza kpe rō ma laka mī kōri 'ba kō'du ki'di ze 'dō ti'di mo mī yamo 'ba rō löbu 'ba Boko'ba.”

VII Kina odo lijē kote lende mo 'deni kōrō dōmo tine, lijē ari kugō nyaka kënyē 'ba bō la'ba mōto ngī timo, 'dō kēdī rō bi

'ba tusu bō löwō teyi. VIII Gō kō'du mo na 'dō kīdēkī nyaka nima rō nyaka 'ba roma nduwē nōbō ko'ja kabate ne. IX Kina me o'dō rōnī 'deni 'dō kēdī kōzō wa ma tōnē Yeremaya bō kumē lende 'ba Boko'ba kiya ne tara, ame kiya te, “Lijē ogba gīrisī silinbi 'butē mota ko gō ndōgō ame bilaka mo ga Yisarele ni kōrō 'deni dōmo 'dō kugō bo timo ne. X Kina lijē ki'di kugō nyaka 'ba bō la'ba ngī timo kōzō ame ngī Boko'ba ki'di kō'du mo zō ne.”

Yēsu Odo Komo Pilato

(MK 15:2-5; LK 23:3-5; YN 18:33-38)

XI Tine Yēsu odo 'deni kōmo Pilato turu bō dōliņō yayi. Kina bo kënyī kititi Yēsu, iya te, “Nī na rō nēre bō dōliņō 'ba Yudayi?”

Yēsu iya te, “Nī na kiya ē'bī tara.”

XII Kina odo löbu 'ba bō akumu ni ti löbu 'ba bilaka ni kepe pele tususu bo tine bo ileki dōmo dē. XIII Kina Pilato kiya te, “Uwō lende naga nime kēdī kususu yi timo ne dē?”

XIV Tine Yēsu ileki dō lende nima dē koto te. Gō kō'du mo na lende mo kigayi Pilato ngī.

XV Rōmōyī mī kada 'ba karama 'ba Pasaka pili turu bō dōliņō nima o'bō nduwē tope bilaka koto yaga di mī maboso rō bō ame bilaka kiteri 'dō koja ne.

XVI Tine mī kada nima yayi bō maboso ma dō kilēbī mōto kīdēkī mōyī mo rō Yēsu Baraba ēdī mī maboso yayi. XVII Kina odo tīndī kototo rōnnī 'deni yayi Pilato ititi lijē, iya te, “Bō ma yala na ko'dokoke 'dō moja ziye? Yēsu Baraba, ala Yēsu ame kīdēkī rō Kurīsītō ne?” XVIII Rōmōyī bo ikali rō ma laka löbu 'ba Yudayi ni ombi mīnnī rō Yēsu na ma lijē ki'di kōzimo zi bo ne.

XIX Kina kota Pilato kēdī gba dō kitī 'ba burē yayi tine na 'ja abo koja laja ngī zi bo, iya te, “Kinza ko'dō a ma koto mōto te dē zi bō kinza kirasi oto nima, rōmōyī ti korōndō ene nyī oņbenbe ma sowa gō kō'du abo.”

XX Tine löbu 'ba bō akumu ni ti löbu 'ba bilaka ni oco ngī zi tīndī naga nima 'dō kititi Baraba na 'dō kope, tine 'dō kupō Yēsu yaga. XXI Pilato ēnyī kititi tīndī naga nima 'bōwu gbī, iya te, “Di mī lōngō ya

riyö naga nime, bo ma yala na ko'dokoke 'do mope ziye?"

Lijë iya te, "Baraba."

XXII Pilato iya te, "Ne 'do mo'do wa'di zi Yësu ame kidëki rɔ Kurisitö ne ya?"

Lijë pili iya te, "Utötö bo."

XXIII Tine Pilato ileki kititi, iya te, "Ne lende kënyë wa'di na bo kirasi ya?"

Tine lijë ulöri ngi rɔ ma kembe, iya te, "Utötö bo."

XXIV Kina ɔdo Pilato kongɔ lende nima 'deni ngi dɔmo kinza tara tine, za 'do ko'de ayayi, kina bo kogba mini ngi kurögö közi bo timo di kɔmɔ tindi naga nima. Bo iya te, "Közö rɔ ma kɔpɔ di mi roma bo nime. Omake e'be rɔye timo."

XXV Tindi naga nima pili ileki dɔmo, iya te, "Roma bo kɔrɔ ka ngi dɔze gbi dɔ kole ze ga."

XXVI Kina Pilato kope Baraba ngi zinni. Tine bo i'di komba Yësu ngi ti nyɔ'bo, bo ki'di zi bo kanya 'do kari kutöti.

Tögö Yësu

(MK 15:16-20; YN 19:2-3)

XXVII Kina bo kanya naga nima koto Yësu ngi kari mi liɔ 'ba turu bo doliɔ nima. Kina dɔtumu 'ba bo kanya kototo rɔnni ngi pili kuru dɔ bo yayi. XXVIII Kina lijë kolo bɔngɔ 'ba rɔ bo ngi yaga lijë kolo bɔngɔ kasi 'ba nere rɔ bo. XXIX Kina lijë ko'do kono ngi kɔzɔ a 'ba dɔ nere tara kutu'bö dɔ bo. Kina lijë ki'di kulöru közi bo ma dörö. Kina lijë kolodo bëri kɔmɔ bo tögö bo rɔ laɔa, kiya te, "Mötö ziyi, bo doliɔ 'ba Yudayi."

XXX Lijë oto'bi woro rɔ bo lijë kogba kulöru nima komba dɔ bo timo. XXXI Kina ɔdo lijë kote tögö bo 'deni rɔ laɔa tine, lijë olo bɔngɔ tönë ngi yaga di rɔ bo na lijë kileki kolo bɔngɔ ma molo 'ba bo tönë ngi rɔ bo. Kina lijë kari ngi ti bo tutötö bo.

Tutötö Yësu

(MK 15:21-32; LK 23:26-43; YN 19:17-27)

XXXII Di gɔ kari na dönni kondɔso ngi ti bo mɔto di Kurënë möyi mo rɔ Simona. Kina bo kanya naga nima kutöri bo ngi tombi ngëri 'ba tari tutötö Yësu dɔmo nima. XXXIII Kina lijë kömö ngi gɔ bi mɔto ame kidëki rɔ Gologota, 'jo 'ba lende mo

tëgë, "Kulöngbö dɔ." XXXIV Kina lijë ki'di layi mɔto kudölö yimo ti wɔwɔ 'ba rɔ kidiki ngi kpa Yësu. Tine ɔdo bo kinene 'deni tara bo uwë dë kpe. XXXV Kina lijë kutötö bo ngi, lijë koza bɔngɔ abo ga rɔ gɔ rɔnni ti tu'du mo ti bödö. XXXVI Kina lijë koloma ngi yayi toda bo.

XXXVII Lijë i'di akugu ame rɔ susu 'ba rɔ bo ne bi dɔ bo dɔ ngëri tɔrɔ yayi, ame kugu 'deni, kiya te, "Yësu Nere Bɔ Doliɔ 'Ba Yudayi." XXXVIII Ya mɔto ga riyö rɔ bo akolo utötö gbi ngila bo yayi. Mɔto dɔ dörö bo kina mɔto dɔ gali bo.

XXXIX Bilaka ame ga pili këdi kudö kebe gɔ kari nima ne ombamba dönni zi bo kiti'ja bo, XL iya te, "Ni bo kiteri titiko rɔ löbu 'ba Boko'ba 'do kubö kileki teyi mi tö'dö dɔ mota nime, ɔdo këddi ngi rɔ kole 'ba Boko'ba olo röyi këki bëri di dɔ ngëri nima."

XLI Kina löbu 'ba bo akumu ni ti bo kɔmɔ kiyandi ni ti löbu 'ba bilaka ni koloma gbi tögö bo rɔ laɔa tara. XLII Lijë iya te, "Bo ɔmɔ ya ma laki tine bo ikali dë tɔmɔ gbagba bo. Bo na dë rɔ bo doliɔ 'ba Yisarele mo tönë? ɔdo bo këki 'deni bëri di dɔ ngëri nima ti di'di dɔze ngi pili gɔ lende abo. XLIII Bo i'di dɔ bo 'deni gɔ lende 'ba Boko'ba, bo kiya rɔ bo tëgë bo kole 'ba Boko'ba na. Ne ti donɔoke tɔne ɔdo Boko'ba ti kɔmɔ bo ya."

XLIV Kina gbi tara bo akolo ame pele kutötö ngila bo yayi ne ënyi gbi kiti'ja bo kɔzɔ a nima tara.

Tölë 'Ba Yësu

(MK 15:33-41; LK 23:44-49; YN 19:28-30)

XLV Mi zana kada kodɔrɔ 'deni tine na mandölu kutu'bö doliɔ ngi kömö nbö ndi kada mota. XLVI Kina ɔdo ndi kada kömö 'deni mota rɔ mi dokɔpiyari tine, na Yësu kapi ngi rɔ ma kembe, tëgë, "Eli, eli, lama sabakatani." Ame 'jo 'ba lende mo tëgë, "Boko'ba ma, Boko'ba ma, ola ma 'deni gɔ wa'di ga?"

XLVII Ya mɔto ga ame këdi kɔrɔ yayi ne uwö kö'du ko'do nima, na lijë kiya te, "Bo ëdi kidëki Eliya."

XLVIII Kina bo mɔto kirina ngi kogba lipo kusu mi layi ma ko'ba'ba, kogba kiraki dɔ koloko ki'di kpa bo tëgë 'do bo kunzulu.

XLIX Tine ya mato ga iya te, “Oro te. Ti dongoke odo Eliya ti kako komo bo ya.”

^L Kina Yesu kapi ngi gbi ro ma kembe kina bo kuloku ngi. ^{LI} Kina bonggo ma koke mi ro lobu 'ba Boko'ba timo tone kotopa ngi di toro nbö komo beri. Doyayi iyaya roni kina doku ma konzi kitiko ngi. ^{LII} Dogo ni unye ronni ngi ro gböngö kina toku bilaka ma konzi ame ga ro bo ki'di donni go lende 'ba Boko'ba ne kenyi kodo ngi kididi yaga. ^{LIII} Lije odo yaga di mi dogo 'benni ga. Kina odo Yesu kodo 'deni di mi tole tine na lije kari ngi mi Yerosalema gawo koto laka tone, ame bilaka ma konzi ko'ja lije 'deni di yayi.

^{LIV} Tine odo bo do bo kanya naga nima ti bo kanya abo ga ame keddi koda Yesu yayi ne ko'ja kizikizi nima 'deni tara ti wa ame ga pili ko'do roni ne tine, lende mo o'de tikere ngi zinni. Lije iya te, “Ro ma laka bo nime ngi ro kole 'ba Boko'ba.”

^{LV} 'Ja ma konzi mato ga edi gbi yayi tongo Yesu di bi kowo. Lije nima na ro ame ga kosö go bo di Galilaya koloma toja laja zi bo ne. ^{LVI} 'Ja mato mo ga na ro Mariya Magadala ti Mariya ma 'ba Yakoba ni ti Yesepa gbi ti 'ja mato ame ro ma 'ba kole 'ba Zebedayo ga ne.

Tusu Yesu
(MK 15:42-47; LK 23:50-56; YN 19:38-42)

^{LVII} Mi dokopiyari 'deni na bo mori mato di Arimataya komo ngi. Bo nima moyi bo ro Yesepa, bo gbi ro bo kosö go Yesu. ^{LVIII} Kina bo kari ngi zi Pilato tititi toku Yesu. Kina Pilato ki'di ko'du mo ngi 'do ki'di toku nima zi Yesepa kombi. ^{LIX} Kina bo kogba ngi kolo mi bonggo kanmi ame ro ma la'ja ne. ^{LX} Kina bo koto ngi kari kusu mi ti'böro 'ba tusu toku abo ame bo koga 'deni ro ma la'ja yoki doku ne. Kina bo kululu doku ma lobu ngi kpamo na bo kari abo ngi.

^{LXI} Mariya Magadala ni ti Mariya mato mo tone edi ga koloma ro ma koriya ti kpa ti'böro nima yayi.

^{LXII} Kina odo komo 'deni mi bi kezé mato ame ro kada 'ba ro kindawo ne tine lobu 'ba bo akumu ni ti Parosi ni ototo ronni ngi zi Pilato. ^{LXIII} Lije iya te, “Nere,

domeri tone bine bo beti nima keddi gba ti komo bo, bo iya te, ‘Mi to'do do mota ti menyi mado 'böwu di mi tole.’ ^{LXIV} Kina me ma laka mo ziyi 'do ki'di ko'du mo go koda bi laka di ro dogo nima nbö komo di potö to'do do mota, romöyi kinza bo kosö go bo ga kari ku'bögö toku bo ra yaga lije kebe tiya mo zi bilaka tegé, ‘Bo odo 'deni di mi tole.’ Kina odo ko'do roni ngi tara beti ma di yi'böwu nime edi kenyé ngi kebe ma dogba tone.”

^{LXV} Pilato iya te, “Ogbake bo kanya kari ki'dike koda bi laka di ro dogo nima kozo ame kikalike tara.”

^{LXVI} Kina lije kari ngi toda dogo nima laka gbi ti tora go doku 'ba kpamo teyi. Kina lije ki'di bo kanya ngi gbi yayi toda bi.

XXVIII

Todo 'Ba Yesu Di Mi Tole
(MK 16:1-10; LK 24:1-12; YN 20:1-10)

^I Kina molo mi kano bi 'ba to'do ma dandende 'ba di potö kada 'ba ro kindawo nima na Mariya Magadala ni ti Mariya mato mo nima kari ga ngi tongo kpa ti'böro tone. ^{II} Kina tegé me tondo te yo na kizikizi ma kinza kiya ki'di doni ngi. Malayika 'ba Boko'ba ako beri di mitoro, kina kululu doku tone kpa ti'böro nima ne ngi yaga bo koloma domo. ^{III} Kine bo ngi ro ma kobö kozo toro kunyi tara, kina bonggo 'ba ro bo anmi ngi kozo paro. ^{IV} Tikere abo i'di bo kanya bo keddi koda bi naga nima ngi romo ga kilé'di kila'ba beri kozo toku.

^V Tine malayika nima ilende zi 'ja naga nima, iya te, “Kinza kereke de romöyi mikali eddike ro toma Yesu tone kutoti ne. ^{VI} Bo inza kpe bine, bo enyi 'deni kodo yaga di mi tole ko kozo ma tone bo kiya 'deni molo ne tara. Ako kongoke go bi ame ko'ba toku bo pa teyi ne. ^{VII} Kina arike welo kiyake zi bo kosö go bo ga, iyake te, bo enyi 'deni kodo yaga di mi tole. Kina me bo keddi kari 'deni toti dogba komonni mi Galilaya, ti lije kari ko'ja bo 'jaa yayi. Ame na ro wa ma 'do miya ziye.”

^{VIII} Kina lije kenyi ngi di kpa ti'böro yayi ro rikamba gbi ti tikere. Tine lije lo ti lonjo

na lijë kirinɔ ɲɔ tiya mo zi bo kösö gɔ bo ga. ^{IX} Kina tégè me tondo te yɔ na Yësu kondɔɔ ɲɔ tinni di gɔ kori yayi. Bo iya te, “Mötö ziye.”

Kina lijë kako kinda'ba ndi bo na lijë kilëlu bo ɲɔ. ^X Tine bo iya te, “Kinza kereke dë. Ari kiyake zi löndö ma ga 'do lijë kari Galilaya, kina lijë ti ko'ja ma ɲɔ di yayi.”

Tugö Kɔmɔ Bo Kanya

^{XI} Kina ɔɔ 'ja naga nima kari ë'bënni 'deni tine na bo kanya ma tönë ga kedi koda bi yayi ne mɔɔ ga kënyi ɲɔ kari mi gawo kiyeti gɔ wa naga nima pili ko'do roni ne zi löbu 'ba bo akumu ni. ^{XII} Kina löbu 'ba bo akumu ni kototo ronnii ɲɔ ti löbu 'ba bilaka ni tususu kpenni. Lijë ɔɔ girisi ɲɔ rɔ mbembë zi bo kanya naga nima ^{XIII} kina lijë kusus kpa bo kanya naga nima, iya te, “Arike, ɔɔ bɔto kititi ye iyake te, bo kösö gɔ bo ga na kako ku'bögö töku bo rɔ mi korondɔ ko'ja tö'dö kinda'ba ye 'deni. ^{XIV} Kina ɔɔ kiya te lebii mo kömö kɔzɔ a nime te mbili Pilato, ti diyeyi kpa lende nima ɲɔ ko'do ɔto dë kpe ziye.”

^{XV} Kina bo kanya naga nima kogba girisi tönë ɲɔ lijë kari ko'do kɔzɔ ame kiya 'deni zinni ne tara. Gɔ kö'du mo na lende nime kedi gba nduwë kilëbi mi löngö Yudayi ko'ja kabate ne.

Yësu Ileme Rɔ Bo Zi Bo Kösö Gɔ Bo Ga
(MK 16:14-18; LK 24:36-49; YN 20:19-23; NDB 1:6-8)

^{XVI} Kina bo kösö gɔ Yësu ma 'butë dookoto naga nima kënyi ɲɔ kari do doku tönë mi Galilaya gɔ bi ma Yësu kiya zinni tari teyi. ^{XVII} Kina ɔɔ lijë ko'ja bo 'deni tine, lijë ilëlu bo ɲɔ. Tine pele lende nima gba rɔ ma kilikö do ya mɔɔ ga. ^{XVIII} Kina Yësu kese ɲɔsi kiya te, “Boko'ba i'di közi kakpa pili 'ba mitoro ti 'ba doyayi 'deni zö. ^{XIX} Kina arike ti ki'dike do kupö bilaka 'ba dolinɔ nime pili kedi rɔ bo kösö goma. O'doke bapatisi dönni mi möyi 'bu ma Boko'ba gbi ti kole ti Nyi Koto Laka. ^{XX} Iyandike lijë tuwö do wa ame ga pili mose gomo 'deni ziye ne. Kina ti mö'bö ɲɔ tiye ɲbö mi kada ma ɲburunburu 'ba dolinɔ.”

Laja Laka Ma MARAKO Kugu

Yowani Bɔ Bapatisi

(MT 3:1-12; LK 3:1-18; YN 1:19-28)

^I Ame na rɔ tisaki 'ba laja laka 'ba Yēsu Kurisitō kole 'ba Boko'ba. ^{II} Kina kisaki kɔzɔ ma tōnē Yesaya bɔ kumē lende 'ba Boko'ba kugu ne tara. Ame tōnē Boko'ba kiya te, “Ongɔ, ti moja bɔ laja ma kari dɔgba kōmōyī tilenɔ gɔ kɔri zīyī. ^{III} Bo na kēdi kuwōwō dɔ bo di yī mōkō kiya te, ‘Ilenɔke kɔri zi nɛre. Odoroke gɔ kɔri zi bo.’”

^{IV} Kina Yowani kɔdɔ ngi yī mōkō tobapatisi bilaka, gbī tuwōwō mo zīnnī gɔ lijē kɔtɔ dōnnī di mī lende kēnyē 'bēnnī ga kobapatisi lijē gɔ Boko'ba kola lijē gɔmo. ^V Kina bilaka kɔlɔ ngi di Yudayi, pili di mī Yerosalema kari zi bo. Lijē ari kɔdɔ kpēnnī ngi pili gɔ lende kēnyē 'bēnnī ga na bo kobapatisi lijē ngi mī yōpō Yaradene.

^{VI} Yowani, bɔngɔ 'ba rɔ bo u'jō di mī sunē gamele, ti gasi 'bana bo koga 'bōmbō bo. Akonyo abo ga rɔ mōmī ni ti tagi 'ba mī 'bɔrɔ. ^{VII} Kina bo kiya zi bilaka naga nima te, “Bɔ mɔtɔ ēdī kozi kako di gɔma. Bo na mbiri lōbu di dɔma. Pele rɔ kabi 'ba wari ndī bo ma mɔ'bo dē tēdē bēri tope kpamo. ^{VIII} Mo'dɔ ma 'bama bapatisi 'deni dɔye ti mini. Tine ma 'ba bo, bo ti kobapatisi ye ti Nyī Kɔtɔ Laka.”

Bapatisi 'Ba Yēsu

(MT 3:13-4:11; LK 3:21-22; 4:1-13)

^{IX} Mī kada nima na Yēsu kako ngi di Nazareta di mī Galilaya zi Yowani, kina kobapatisi bo ngi mī yōpō Yaradene. ^X Tine dɔdɔ Yēsu kēdi kɔdɔ 'deni yaga di mī mini bo oja mītɔrɔ konye rōnī 'deni yaga rɔ gbōngō, Nyī Kɔtɔ Laka kēdi kɔkɔ ngi kako dɔ bo kɔzɔ matukpuru tara. ^{XI} Kina birɔ kudu ngi kako di mītɔrɔ kiya te, “Nī na rɔ kole ma. Mɔ'ɔ yī 'deni kulōwō. Ma ti mī kēyī rɔ mbēmbē gɔ lende 'bī.”

^{XII} Kina Nyī Kɔtɔ Laka koto Yēsu ngi kari yī mōkō, ^{XIII} bo ko'dɔ tō'dō dɔ 'butē sowo

yī mōkō yayi. Kina Satani koloma ngi rɔ tiyɔzɔ bo. Bo oloma ngi mī lōngō wa 'ba yī mōkō. Tine malayika na koloma rɔ toja laja zi bo tokonyi bo.

Tisaki Ndɔbɔ 'Ba Yēsu

(MT 4:12-22; LK 4:14-15; 5:1-11)

^{XIV} Kina di pōtō mo ko'ja ki'di Yowani 'deni mī maboso na Yēsu kako ngi mī Galilaya tuwōwō laja laka 'ba Boko'ba, ^{XV} kiya te, “Kada mo ōmō 'deni. Kina nɛre lōbu 'ba Boko'ba ēdī 'deni nɔli. Otoke dɔye di mī lende kēnyē 'be ga ki'dike dɔye gɔ laja laka 'ba Boko'ba.”

^{XVI} Mī tudō abo kebe kpa pōpō 'ba Galilaya na bo kari ko'ja Simona ni ngi yayi ti bɔ lōndō bo Andareya kēdi ga rɔ tu'du duru mī pōpō, rōmōyī lijē atoyi na.

^{XVII} Kina bo kilende zīnnī, iya te, “Ōsōke gɔma, ti mi'di ye rɔ atoyi 'ba to'de bilaka kako zi Boko'ba.” ^{XVIII} Kina lijē kola duru 'bēnnī ga ngi yayi lijē kōsō gɔ bo.

^{XIX} Mī tari abo mbowa dɔgba di bina na bo kari ko'ja kole 'ba Zebedayo ga ngi, Yakoba ni ti bɔ lōndō bo Yowani. Lijē oloma 'deni mī sorope kēdi ga rɔ tilenɔ duru 'bēnnī. ^{XX} Bo idēki lijē, na lijē kēnyī kola 'bu nni Zebedayo ngi mī sorope yayi ti bɔ ndɔbɔ, lijē kōsō ngi gɔ bo.

Yēsu Ni Ti Bɔ Nōki Mɔtɔ

(LK 4:31-37)

^{XXI} Yēsu ni ari Kaparanoma. Mī kada 'ba rɔ kindawo na bo kari ngi kɔdɔ mī rō 'ba mōtu bo ki'di tiyandi kōmɔ bilaka.

^{XXII} Tine lijē oto ngi rɔ gōnnī. Rōmōyī akiyandi abo ngi kɔzɔ 'ba bɔ kōzi kakpa, inza kɔzɔ ma 'ba bɔ kōmɔ kiyandi ni tara.

^{XXIII} Bɔ mɔtɔ rɔ bɔ nōki ēdī mī rō 'ba mōtu yayi. Kina bo kēnyī kulōrī ngi rɔ ma kembe kiya te, ^{XXIV} “Wa'di 'bī tize, nī Yēsu 'ba Nazareta nime? Ako 'deni tote dɔze nati? Mikali yī 'deni. Nī na rɔ bɔ laja ma kɔtɔ laka 'ba Boko'ba.”

^{XXV} Yēsu amo dɔ nōki nima, iya te, “Udumō yaga. Kina ita'ba yaga di dɔ bo nima.” ^{XXVI} Kina nōki mo nima koŋma bɔ nima ngi kulōrī rɔ ma kembe, kina kɔdɔ ngi yaga di dɔmo. ^{XXVII} Kina lende mo kigayi lijē ngi pili ki'di lijē ngi kebe tititi rōnnī rɔ gɔ rōnnī, kiya te, “Wa'di ga na te? Akiyandi la'ja nati? Bɔ nime ngi ti

közi kakpa bo kamo do nöki te yo kuwö do bo ngi."

XXVIII Tine na lebä 'ba lende 'ba Yësu kita'ba ngi welo kote mi döyayi 'ba Galilaya yayi.

Yësu Ilenjo Bo Röko'ö Ma Konzi
(MT 8:14-17; LK 4:38-41)

XXIX Yësu ni odo di mi rö 'ba mötu yayi ti Yakoba ni ti Yowani kari lijo 'ba Simona ni ti Andareya. XXX Tine lijë ömö yayi ko'ja mese 'ba Simona kedi ti zeyi kö'dö 'deni beri do sora. Iya lende mo zi Yësu, XXXI kina bo kari ngi kinda'ba közimo kombi domo toro. Kina zeyi nima kita'ba ngi yaga di roni loko kényi toja laja zinni.

XXXII Mi dokopiyari mo nima ko'ja kada kosö 'deni na ko'de bo röko'ö ngi pili kako zi bo kpaki ti bo nöki ni. XXXIII Bilaka pili 'ba mi tiri ototo ronnä ngi lijo 'ba Simona yayi. XXXIV Kina Yësu kileo bilaka ame ga pili ti dokomali röko'ö ma gege ne ngi, bo ki'di nöki kita'ba ngi yaga di do ma konzi ame ga ro bo nöki ne. Tine bo ota go lende di zi nöki ni romöyü lijë ikali bo.

Yësu Ilingere Kote Mi Galilaya
(LK 4:42-44)

XXXV Mi bi kezë ma di gomo molo mi kano bi na bo kényi ngi kari abo yi mökö ro do kutu bo tumötu. XXXVI Kina Simona ni ti ya moto mo naga nima koloma ngi ro toma bo. XXXVII Lijë ari ko'ja bo na lijë kiya zi bo te, "Bilaka pili edi ro toma göyü." XXXVIII Tine bo ileki domo kiya zinni te, "Darike mi lijo ma dogba naga 'do mari muwöwö laja nime gbi yayi, romöyü kina ro ndobo ma mako domöyü mo."

XXXIX Kina bo kilingere ngi kote mi döyayi 'ba Galilaya nima toko ti tuwöwö lende 'ba Boko'ba mi rö 'ba mötu 'benni ga pili, bo ki'di nöki kita'ba ngi yaga di do bo nöki ma konzi.

Yësu Ilenjo Bo Mönyu
(MT 8:1-4; LK 5:12-16)

XL Kina bo mönyu moto kako ngi zi Yësu kolodo beri koma'jo roni zi bo, iya te, "odo ko'doko ngi ti kileo ma ngi yaga ro ma kopö."

XLI Yësu ongo lisa 'ba ro bo nima, na bo koja közi bo ngi kosa romo, kiya te, "Mo'doko 'deni ngi, ilenjo yi 'deni."

XLII Kina mönyu kilayi ngi di ro bo nima romo kopö ngi yaga. XLIII Tine Yësu ose gomo kitigo zi bo nima koja kari, kiya te, XLIV "Kinza kari kiya lende nime de zi botö, ari kileme röyü zi bo akumu 'ba Boko'ba ni. Kina 'do ki'di a 'ba akileo mo tonë Musa ki'di kö'du mo ne, 'do kileme ilenjo yi 'deni kopö."

XLV Tine pele bo nima ari ngi koloma ro tyyeti mo, tyyele lende 'ba Yësu. Kina ngi i'di bi 'ba tado mi gawo kari kele de kpe zi Yësu. Kina bo koloma abo ngi kö'bö yaga mökö di mi gawo. Na bilaka koloma ngi ro toto kari zi bo di mi go bi pili.

II

Yësu Ilenjo Bo Kenje Beri Moto
(MT 9:1-8; LK 5:17-26)

I Mi tö'dö do ndö tara di potö mo na bo kileki ngi kari Kaparanoma. Kina lebä mo kote go bi nima ngi toko ma bo kedi 'deni lijo moto yayi. II Kina bilaka kolo ngi ro tindi kako zi bo koso lo mi rö nima bi gböngö ma titi te kari kinza kpe ro bo. Kina bo koloma ngi ro tuwöwö lende 'ba Boko'ba zinni. III Na ko'de bo moto ame kenje 'deni molo beri ne ngi kako zi bo, bilaka sowo na kombi. IV Tine bilaka oso 'deni ngi bi gböngö ma titi te inza kpe zinni 'do tado timo toto bo nima kari ngosi zi Yësu. Kina lijë keki ngi do ro toro kiteje go bi koja bo nima kebe teyi kpaki ti lanba ma kö'dö domo mo ko'ba beri te komo Yësu. V Kina odo Yësu kongö 'deni lijë ki'di donni go lende abo tara tine, na bo kilende ngi zi bo kenje beri nima, kiya te, "Kole ma, ola yi 'deni go lende kénye 'bi ga."

VI Dëmba tine bo komo kiyandi 'ba kö'du ki'di moto ga edi yayi, na lijë kebe ngi ro tomeri mo ti minni, kiya te, VII "Bo nime ilanja ro bo kiya lende tara go wa'di zi Boko'ba? O'ja doli na 'di. Boko'ba na nge kotö ro bo tola wa go lende kénye."

VIII Yësu ikali meri 'benni nima ngi, na bo kiya zinni te, "Kpe, eddi komerike lende nima tara miye go wa'di? IX Ma yala na kitewu 'do tiya mo zi bo kenje beri nima? 'Ola yi 'deni go lende kénye 'bi,' ala 'do kiya te, 'Enyi kombi lanba 'bi

kilingere.' X Ne ziye tikali mo ro ma laka kole 'ba bilaka lesi edi ngi ti tigo dolingo bine tola bilaka go lende kenyē." Kina bo kiya ngi te zi bo kenme beri nima, XI "Ni, milende ziyi, enyi kombi lanba 'bi kari lingo."

XII Kina bo nima kenyi ngi di komonni pili te kombi lanba abo kari timo. Lende mo igayi lijē ngi pili na lijē kebe ngi ro tilēlu Boko'ba, kiya te, "Wa ma te do'ja dē gba molo."

Ba Rok'o Na Nge Ko'doko Wowo
(MT 9:9-13; LK 5:27-32)

XIII Yēsu ileki 'bowu kari kpa pōpō 'ba Galilaya, na tindi kototo ronni ngi zi bo yayi. Na bo koloma ngi ro tiyandi lijē.

XIV Kina odo bo kenyi 'deni tilingere kebe yayi tine na bo kari ko'ja bo kireke awada motō kidēki ro Lēwē kole 'ba Alapayo, koloma 'deni mi bi 'ba tireke awada. Bo iya te, "Osō goma." Kina Lēwē kenyi ngi kōsō go bo.

XV Kina lijē kari ngi tonyo kpenni lingo 'ba Lēwē. Bo kireke awada ma konzi ti bo lende kenyē motō ga edi gbi yayi tonyo wa bi kotō ti Yēsu ni ti bo kōsō go bo ga. Rōmōyi ma konzi 'benni osō 'deni go bo.

XVI Kina odo bo komo kiyandi 'ba kō'du ki'di motō ga ame lijē gbi ro Parosi ne ko'ja Yēsu 'deni kēdi ro tonyo wa bi kotō ti bo lende kenyē ni ti bo kireke awada tara tine, lijē enyi kititi bo kōsō go bo ga, kiya te, "Yēsu edi konyo wa bi kotō ti bo lende kenyē ni ti bo kireke awada go wa'di?"

XVII Yēsu uwō lende 'benni nima 'deni, na bo kileki zinni, kiya te, "Bo rok'o na nge kari zi bo ki'di wowo. Ya ma kinza ti rok'o naga ari e'benni dē. Kina me ma mako dē tidēki bo lende laka, mako go bo lende kenyē."

Lende 'Ba Kpa Koro
(MT 9:14-17; LK 5:33-39)

XVIII Bo kōsō go Yowani bo bapatisi ga ti Parosi ni edi koro kpenni. Kina ya motō ga kako zi Yēsu kititi bo, iya te, "Go wa'di na bo kōsō go Yowani ga ti bo kōsō go Parosi ni kēdi koro kpenni, tine ma 'beyi ga koro kpenni dē gomo?"

XIX Yēsu ileki domo zinni, iya te, "Ma komerike 'beye nba 'ba mi karama 'ba

gbe ti koro kpenni ko'ja mē'dē 'ba nyiti kēdi mi lōngō lijē? Inza tara. XX Tine kada mo ti kōmō 'deni ame go kinda'ba mē'dē 'ba nyiti yaga di mi lōngō lijē, kina ti lijē koro kpenni 'jaa.

XXI Ro ma laka botō uru bongo ma la'ja dē yoki bongo ma molo. Odo ko'do tara ma la'ja nima ti kosoji rōni kirica ma molo mo ngi yaga ko'do bi gbōngō ma lōbu kulōwō. XXII Kina botō motō odo layi ma la'ja dē gbi mi kilaka 'ba layi ame kōndē 'deni ne. Odo ko'do tara layi ti kotopa kilaka kōndē nima ngi, kina layi ni kpaki ti kilaka mo nima ti kirasi rōnni ngi yaga. Tine ma laka mo todo layi ma la'ja gbi mi kilaka ma la'ja 'ba layi."

Lende 'Ba Kada 'Ba Ro Kindawo
(MT 12:1-8; LK 6:1-5)

XXIII Mi kada 'ba ro kindawo ma do kotō motō, Yēsu ni kēdi kudō ti bo kōsō go bo ga kebe mi nyaka 'ba nyonyu, na bo kōsō go bo ga koloma ngi ro tomborozi do nyonyu ma kana kebe tonyo mo. XXIV Parosi ni enyi kiya zi Yēsu te, "Ongo te, go wa'di na bo kōsō gōyi ga kēdi ko'do wa ame kari dē go kō'du ki'di 'ba kada 'ba ro kindawo ne tara gomo?"

XXV Yēsu enyi kileki domo zinni iya te, "Kpe, wa tōnē 'bu ze lōbu Dawidi ko'do mi kada ma lijē ti ya ma ti bo kēdi ro 'bō ne, idēkike dē? XXVI Ame tōnē ko'do rōni mi kada ma Abiyatara na kēdi ro bo do bo akumu ne. Mangolo'bo koro mo tōnē ki'di 'deni zi Boko'ba, mi kō'du ki'di mo 'do bo akumu na nge konyo, bilaka ma sari konyo dē ne, Dawidi odo ngi mi rō 'ba Boko'ba konyo, kogba motō ga ki'di gbi zi ya ma ti bo."

XXVII Kina Yēsu kileki gomo gbi kiya zinni te, "I'di kada 'ba ro kindawo ro a laka zi bilaka lesi. Tine i'di bilaka lesi dē go kō'du 'ba kada 'ba ro kindawo. XXVIII Kina kole 'ba bilaka lesi na gbi ro ngerē 'ba do kada 'ba ro kindawo."

III

Ba Konyo Kenme Ro Kilawo Motō
(MT 12:9-14; LK 6:6-11)

I Yēsu ileki kari mi rō 'ba motu. Tine bo motō edi yayi kōzimo kolē 'deni ro kilawo.

II Ya motō ga edi gbi yayi, lijē oloma 'deni

ngi ro tonjo mo odo Yesu kilejo bo nima mi kada 'ba ro kindawo nima go lijë kari kususu bo timo. ^{III} Yesu idëki bo közi köle ro kilawo nima kiya teyi te, "Ako koro komoze pili bine."

^{IV} Kina bo kënyë kititi bilaka naga nima, bo iya te, "Ma yala na ro ma laka mi kö'du ki'di 'ba kada 'ba ro kindawo 'do to'do mo? To'do lende laka ala to'do a ma ro ma kënyë na teyi? Tomo didi, ala tupo mo yaga?" Tine lijë udumö ngi pili liwo.

^V Kina bo kuyi komo bo konjo dönni pili toko, doki'di bo ga ata 'deni rönni. Tine lende kinza kuwö 'bënni nima i'di bo ngi këdi ro meri. Kina bo kilende ngi zi bo nima, iya te, "Oja go köziyi." Bo nima oja yo na kileki ngi ro ma laka go bi mo.

^{VI} Kina Parosi ni kodo ngi di mi rö 'ba motu yayi kari kototo ga kpenni ti bilaka 'ba Erode ga toma kori 'ba 'do tupö Yesu timo.

Tindi Ako Zi Yesu

^{VII} Yesu ënyi ngi ti bo kösö go bo ga kari kpa pöpö, na bilaka kolo ngi ro tindi kari zinni yayi. Lijë olo kako di Galilaya yayi, di Yudayi, ^{VIII} di Yerosalema, di Edome, di gönyë yöpö 'ba Yaradene, ya moto ga ako di mi dolijo 'ba Tura ni ti Sidona. Lijë olo kako zi bo go lebi 'ba wa ame lijë kuwö bo këdi ko'do ne.

^{IX} Bilaka ngi ro tindi ma kinza kiya. Na Yesu kiya ngi zi bo kösö go bo ga 'do lijë ko'de sorope go bo këki yimo kinza komoti bo ra. ^X Römöyi bo ilejo bo rokoc ma konzi ngi, kina ma konzi moto ga këdi gba nduwë komoti rönni tari tosa ro bo. ^{XI} Kina odo ya ma ro bo nöki ni ko'ja ma 'bënni kinë bo te na kila'ba ngi bëri komo bo ti tulöri, kiya te, "Ni na ro kole 'ba Boko'ba." ^{XII} Tine bo amo ngi dönni kinza lijë kuwöwö go bo de yaga.

Bo Köso Go Yesu Ga (*MT 10:1-4; LK 6:12-16*)

^{XIII} Yesu ënyi ngi këki kari do kurungu toro, na bo kidëki bilaka ma bo ko'doko naga ngi kako zi bo. ^{XIV} Na bo koza ma 'butë domoriyo ngi di yimo ro ame mo ga bo kidëki ro bo laja abo ne. Kina bo kiya zi lijë te, "Kpe nime, moza ye 'deni 'do këddike tö, 'do moja ye gbi tari tuwöwö lende zi bilaka, ^{XV} mi'di közi

kakpa ziye toga nöki timo yaga." ^{XVI} Lijë ma 'butë domoriyo ma bo koza mo ga na me, Simona ame Yesu ki'di möyi bo moto gbi ro Pitörö ne, ^{XVII} ti Yakoba ni ti löndö bo Yowani kole 'ba Zebedayo ga. Yesu i'di möyi dönni ro Bonerega, ame 'jo 'ba lende mo tégë, "Bo toro kapi." ^{XVIII} Kina ti Andareya ni ti Pilipö ti Batolimayo ti Matayo ti Toma ti Yakoba kole 'ba Alapayo ti Tadayo ti Simona bo ko'do ya go döyayi 'bënni. ^{XIX} Kina ti Yuda Isikarita ame kina kari kususu Yesu zi turu ne.

Yesu Ni Ti Bezebola (*MT 12:22-32; LK 11:14-23*)

^{XX} Yesu ileki kari lijö, na tindi ma kinza kiya kototo rönni ngi gbi kako zi bo kola bi 'ba tonyo akonyo pele kari kinza kpe zinni ti bo kösö go bo ga. ^{XXI} Kina odo lebi mo kari kömö 'deni kozo a nime te zi e'be ma bo ga tine, na lijë kënyë ngi kako go bo. Römöyi bilaka ëdi 'deni ngi ro tiya mo te, "Rumö na kila'ba 'deni do bo."

^{XXII} Bo komo kiyandi 'ba kö'du ki'di moto ga ame kako di Yerosalema ne oloma ngi ro tiya mo te, "Bezebola nere 'ba nöki na kila'ba 'deni do bo. Nere 'ba nöki ni na ki'di közi kakpa nima zi bo toga nöki ma laki timo yaga."

^{XXIII} Kina Yesu kidëki bilaka naga ngi kako zi bo, bo koloma ro tiya mo zinni ro dajjala. Bo iya te, "Ti Satani kebe koga Satani lepi bo moto tondo ga? ^{XXIV} Odo dolijo koto kebe koza minni 'deni kebe to'do ya ro go rönni dolijo nima ëdi kita'ba ngi. ^{XXV} Odo kpa goli koto koza minni kebe to'do ya ro go rönni, kpa goli nima ëdi kita'ba ngi. ^{XXVI} Kina gbi tara odo Satani koza minni 'deni kebe to'do ya ro go rönni, gomo inza kowo kpe dolijo 'bënni nima ëdi kita'ba giri nime.

^{XXVII} Botö moto ikali de ma 'do kari kodo mi rö 'ba bo tigo moto kolo amo ga. Tine nge odo kudödu bo tigo nima 'deni titi gba bëri tine na 'jaa ti kolo amo ga.

^{XXVIII} Kpe omerike lende nime laka. Dokomali lende kënyë ma laki naga nima pili ti kola bilaka ngi gomo kpaki ti kpa kënyë ma lijë ko'do. ^{XXIX} Ne botö ame kirasi lende kiya kpenni ro ma kënyë go Nyi Koto Laka ne, inza kola ngi du lipo.

Lende kënyë ma n̄burun̄buru na bo ko'do 'deni."

XXX Yësu iya lende nime te römöyî lijë iya te nöki na këdi ko'do bo.

Yë Na Rɔ Iya?

(MT 12:46-50; LK 8:19-21)

XXXI Kina ma 'ba Yësu ni ti löndö bo ga kömö ngi. Lijë ɔɔ yaga koja laja kari go bo. XXXII Tindi oloma 'deni kuru bo beri na kari kiya zi bo te, "Möyî ni ti löndö yi ga edi yaga 'de yayi, lijë o'doko yi 'do kari zinni."

XXXIII Yësu ileki domo zinni iya te, "Yë ga na rɔ iya ni ma ti löndö ma mo ga?"

XXXIV Bo uyî komo bo konɔ do bilaka naga nima koloma yayi ne, na bo kileki kiya te, "Lijë nime na rɔ iya ni ma ti löndö ma ga. XXXV Boto ame ko'do ako'doko 'ba Boko'ba ne na rɔ löndö ma ga, rɔ lëmi ma ga gbî rɔ iya ma."

IV

Dɔngala 'Ba Bɔ Kuli Kupö

(MT 13:1-9; LK 8:4-8)

I Yësu ako 'böwu gbî koloma rɔ tiyandi bilaka di kpa pöpö 'ba Galilaya. Bilaka ako ngi zi bo rɔ tindi ma kinza kiya, kina bo kari këki koloma ngi mi sorope mbowa mi zana mini. Tindi naga nima ɔɔ ngi yaga kpa götö yayi, II kina bo koloma ngi rɔ tiyandi lijë ti dɔngala ma konzi.

Mi akiyandi abo, bo iya te, III "Uwöke, bɔ kuli kupö motɔ ɔɔ 'deni kari tuli kupö abo mi nyaka. IV Di bi tuli mo motɔ ga ila'ba ngi do kpa kori, kina yali kako ngi kogo yaga. V Kupö motɔ ga ila'ba ma 'benni do kirigoyɔ ame yayi mo kalo de laka ne. Kina kötu ngi welo römöyî yayi mo alo de. VI Tine ɔɔ kada keze yɔ na konma ngi kututu yaga römöyî ngira'da mo alo de. VII Kupö motɔ ga ila'ba ma 'benni ngi mi löngö kono. Tine ɔɔ kono kebe kiyöbu yɔ na kuböwu ngi yaga kö'bö rɔ azurupu. VIII Kina kupö motɔ ga kila'ba ma 'benni ngi mi yayi ma laka. Na kötu ngi kiyöbu laka n̄bö kana. Motɔ mo ga ana n̄ge mbowa, motɔ ga ana laka tine motɔ ga ana ngi kulöwö."

IX Kina Yësu kileki gomo kiya zinni te, "Bo ame ti mbili ne i'dike bo kuwö lende nime."

'Jo 'Ba Dɔngala 'Ba Kupö

(MT 13:10-23; LK 8:9-15)

X Di pötö mo ko'ja Yësu këdi 'deni kutu bo tine, na ya motɔ ga ame kuwö lende nima ne ti bɔ kösö go bo ga kako ngi zi bo. Lijë ako kititi bo 'do bo kiyëti mi 'jo 'ba dɔngala naga nima zinni. XI Yësu ileki domo zinni iya te, "Kpe, akikali 'ba a ma rɔ ma kusu mi n̄ere löbu 'ba Boko'ba nime i'di 'deni ziye. Tine ma 'benni 'ba ya motɔ ga naga nima ti milende zinni nduwë rɔ dɔngala. XII Römöyî kɔɔ ma tönë kugu ne, 'Go lijë konɔ pele, tine lijë ko'ja de. Lijë kuwö pele, tine lijë kikalî de. Römöyî kinza lijë kebe koto dönni ra lijë kileki kako zö ma n̄ere Boko'ba, kinza mola lijë ra go lende kënyë 'benni ga.' "

XIII Kina Yësu kititi lijë kiya te, "Kpe gbî ikalike mi 'jo 'ba dɔngala nime de? Tine go kikalike mi 'jo 'ba dɔngala motɔ mo ga 'jaa tondo mo ga? XIV Bɔ kuli kupö nima na rɔ bɔ kuwöwö lende 'ba Boko'ba. XV Kupö ma kila'ba do kpa kori na rɔ ya ame ga kuwö ngi tine, Satani ako ngi welo kogba yaga di mi döki'di mo ne. XVI Kupö ma kila'ba do kirigoyɔ na rɔ ame ga kuwö yɔ kinda'ba ngi ti mi këyî ne. XVII Tine ngira'da mo na kalo de minni kina ngi gomo igabi de. ɔɔ gomo ni ti közi kasi 'ba gomo kömö yɔ na lijë koga kpenni ngi gomo. XVIII Kupö ma kila'ba mi löngö kono na rɔ ame ga kuwö ngi kinda'ba laka, XIX tine komo kilë'di 'ba go wa 'ba dolinɔ, m̄ori ni ti mi löbu go ama konzi motɔ ga kuböwu ngi yaga kana ɔɔ de. XX Tine kupö ma kila'ba mi yayi ma laka na rɔ ame ga kuwö kuti ngi kinda'ba laka ne. Kina lijë na ma kana ngi, motɔ ga mbowa, motɔ ga laka, tine motɔ mo ga kulöwö."

Lamba Bici Sora

(LK 8:16-18)

XXI Kina Yësu koloma ngi nduwë rɔ tiya mo zinni te, "Me boto motɔ ebe kogba lamba ra kutu'bö domo yaga teyi ti lö'di ala kusu bici sora? Rɔ ma laka lamba edi kutë do a 'ba tidëyi mo. XXII Kina me 'deni ɔɔ ame yaga rɔ ma kusu ne ti koja

ngi yaga bi kɔɔ. Ɔto ame kutu'bö dɔmo teyi ne ti kombi dɔmo 'deni ngi yaga. ^{XXIII} Kina ti, bɔ ame ti mbili ne, i'dike bo kuwö lende nime."

^{XXIV} Bo ileki gbɛ kiya zɛnni te, "Wa ame kedi kiya ziye ne ojeke mbili ye laka gɔmo tuwö mo. Wa ma keddi kiyarike timo na ti Boko'ba kiyari gbɛ timo ziye. Kina ti bo ki'di dɔmo 'deni ngi teyi ziye. ^{XXV} Römöyɛ bɔ ame kedi timo ne ti ki'di gbɛ teyi. Kina bɔ ame kinza timo ne ma titi tɔ nima zi bo ne ti kopepe 'deni ngi yaga."

Dɔngala 'Ba Tiyöbu 'Ba Kupö

^{XXVI} Bo ileki gbɛ 'böwu kiya zɛnni te, "Nere löbu 'ba Boko'ba edi kɔzɔ lende 'ba bɔ mɔtɔ ame kulɛ kupö mi nyaka bo kari koloma abo ngi kö'dö nati ne. ^{XXVII} Tine kupö naga nima ötu e'benni ngi gɔ dönni kiyöbu kinza ma bo kikali gɔmo. ^{XXVIII} Yayi na ngi koja e'benni. Dɔgba mo ötu rɔ dɔ biti kina kiyöbu ngi köyö kana dɔmo. ^{XXIX} Tine ɔdɔ bo kɔngɔ kandi 'deni yɔ na bo ki'di kulu ngi mugu mo römöyɛ bo ikali kada 'ba tumu mo na 'deni."

Dɔngala 'Ba 'Jo Titiyi

(MT 13:31-32; LK 13:18-19)

^{XXX} Kina bo kileki kiya gbɛ te, "Nere löbu 'ba Boko'ba nime ti kiyari ngi ti wa'di ga? Dɔngala ma tondo mo ga na ngi gɔ kiyari timo? ^{XXXI} Ti kedi ngi kɔzɔ 'jo 'ba a mɔtɔ ame titiyi 'deki ne. Tine ɔdɔ kogba kulɛ mi yayi, ^{XXXII} na kebe kiyöbu ngi yaga rɔ ngeri ma löbu. Kina dɔngala mo ga konza ngi yali ni kako kubö rö 'benni ga dɔ mbeli mo."

^{XXXIII} Mi akiyandi 'ba Yesu ga pili bo ilende zɛnni ti dɔngala. Bo o'de dɔngala 'ba lende mo zɛnni ti wa ma lijɛ kikali laka. ^{XXXIV} Zi ma laki naga nima bo iya wa pili zɛnni rɔ dɔngala. Tine ɔdɔ lijɛ kedi 'deni rɔ dönni ti bɔ kösö gɔ bo ga tine na bo kebe 'jaa tiyeti mi 'jo 'ba lende mo ga pili zɛnni.

Yesu Oga Piwu

(MT 8:23-27; LK 8:22-25)

^{XXXV} Mi dɔkɔpiyari mo nima na Yesu kiya ngi te zi bɔ kösö gɔ bo ga, "Enyike, dumuke darike gönyɛ pöpö ma 'de."

^{XXXVI} Kina lijɛ kënyɛ ngi kola tindi naga nima yayi lijɛ këki gɔ bo mi sorope, tumu dɔ mini nima kari gönyɛ pöpö ma kapa mɔtɔ. Sorope mɔtɔ ga ari gbɛ tinni yayi. ^{XXXVII} Kina lili ma kembe rɔ piwu ki'di ngi tome, na mini ki'di ngi rɔ tikagba 'dɔ koso gönni mi sorope. ^{XXXVIII} Yesu edi kebe kapa sorope ma yi'böwu yayi kö'dö 'deni kitaka dɔ bo ti bɔngɔ. Kina bɔ kösö gɔ bo ga kari kindi bo ngi kiya zi bo te, "Bɔ kɔmɔ kiyandi, ma 'beyi omeri lende ze de kpe ɔdɔ dedi pele dölöke nati?"

^{XXXIX} Kina bo kindi ngi yaga, bo kamo dɔ lili nima, bo kilende zi mini kikagba nima kiya te, "Ɔrɔ yaga." Kina lili ni ti mini kikagba nima kɔrɔ ngi bi ko'do liwo. ^{XL} Bo ileki kiya zɛnni te, "Kpe, eddi kereke gɔ wa'di? Kpe gba i'dike dɔye de gɔ lende ma?"

^{XLI} Kina lijɛ ngi rɔ ma kere bo. Lijɛ ebe tititi rönni kiya te, "Bɔ nime bo wa'di ga na? Lili ni ti mini ni ngi kpaki rɔ akuwö dɔ bo?"

V

Nöki Ni Ti Ba'do

(MT 8:28-34; LK 8:26-39)

^I Lijɛ umu ngi kari kómö gönyɛ pöpö mi dɔyayi 'ba Gerasa. ^{II} Kina ko'ja Yesu kedi këki di mi sorope kako yaga yɔ na dɔ bo kondɔsɔ ngi ti bɔ nöki mɔtɔ kedi rɔ tako di mi löngö dögö yayi. ^{III} Bɔ nima nöki ila'ba 'deni ngi molo dɔmo ki'di kedi koloma 'deni ngi nburu kö'bö mi löngö dögö. Bɔtɔ mɔtɔ inza kpe ame 'dɔ kɔ'bo togbo bo beri. Pele rɔ tudödu bo ti zingiri onya dɔ 'deni. ^{IV} Römöyɛ pa oloma rɔ tudödu közi bo ga komba zingiri ndi bo. Tine bo ö'bö ngi tiyeyi wa naga nima di rɔ bo, bo kodowe zingiri ni yaga di ndi bo. Kina ngi bɔtɔ mɔtɔ inza kpe ame 'dɔ kɔ'bo togbo bo beri. ^V Kote kada löbu nime kpaki ti korondɔ mo ga bo ö'bö ngi mi löngö dögö dɔ dökü tulöri, bo kore rɔ bo ga ti dökü.

^{VI} Tine ɔdɔ bo ko'ja Yesu ngi nbö di bi kɔwɔ yɔ na bo kirina ngi kurè dɔmo bo kari kolodɔ beri kómö Yesu. ^{VII} Kina bo kulöri ngi rɔ ma kembe kiya te, "Wa'di 'bi na tö, ni Yesu kole 'ba Boko'ba tigo dɔ kiteli? Moma'jo roma ziyi ti möyi

Boko'ba, kinza kodo gomɔ də dɔma.”
 VIII Bo iya tara römöyī Yēsu ilende zi nöki nima iya te, “Ni nöki nime ɔɔɔ yaga di mi bo nime.”

IX Yēsu ititi bo iya te, “Ni, möyī yī rɔ yē?” Bo iya te, “Möyī ma rɔ Tindī. Ze rɔ ma konzi.” X Kina nöki naga nima kebe ngi toma'jo rönni zi Yēsu kinza bo koga lijē də yaga di mi doliŋɔ nima.

XI Tine tindī 'ba ba'do 'ba liŋɔ ɛdī rɔ tonyo kpēnni ndi doku yayi. XII Kina nöki naga nima koma'jo rönni ngi zi Yēsu, iya te, “Oja ze dari dila'ba dɔ ba'do naga nime 'dē.”

XIII Yēsu uti dɔmo zinni, iya te, “Ɔɔke karike.” Kina nöki naga nima kodo ngi lijē kari kila'ba dɔ ba'do tönē ga. Tumu 'ba ba'do nima titētē mo ɛdī pili kɔɔɔ kuluku 'butē sowɔ tara (2000). Kina kēnyī kirija ngi di dɔ kulöŋgö kɔ'do nima kari kila'ba mi pöpö kote dönni ngi pili yaga.

XIV Kina bo koda ba'do mo naga nima kirija ngi kari kiya lende mo mi gawo pili zi ya ma kebe gɔ nyaka naga. Kina bilaka kolɔ ngi kako tonŋɔ wa ma ko'do rönni nima. XV Lijē ako ngi ko'ja Yēsu ni ti bo tönē pa ti tindī 'ba nöki dɔmo ne koloma 'deni yayi ti bɔŋgɔ rönni dɔmo kele 'deni. Kina lende mo ko'de tikere ngi za zinni. XVI Tine ya ame ga ko'ja ti kömönni ne na kebe 'jaa rɔ tiyēti wa ma ko'do rönni zi bo nöki nima gbī ti tindī 'ba ba'do naga nima zinni. XVII Kina lijē koloma ngi rɔ toma'jo rönni zi Yēsu 'dɔ bo kēnyī kari yaga di mi dɔyayi 'bēnni.

XVIII Kina ɔɔɔ bo kēdī ko'do 'deni tari tēki mi sorope tine na bo nöki tönē kako ngi koma'jo rönni zi bo 'dɔ tari kɔɔɔ tinni. XIX Tine bo ileki kiya zi bo nima te, “Ari liŋɔ zi bilaka 'be ga, kina 'dɔ kiyēti gɔ wa ame ga ɳere Boko'ba ko'do ziyi ne zinni, gbī ti mi kēyī ame bo ko'do 'deni ziyi ne.”

XX Kina bo tönē pa rɔ bo nöki ne kari ngi koloma rɔ tiyēti wa ame Yēsu ko'do zi bo ne pili kote mi dɔyayi nima kidēki möyī mo rɔ Gawo 'Butē ne. Kina bilaka mo ga koto ngi rɔ gönni.

*Nyiti Titi Ti 'Ja Kosa Rɔ Bɔŋgɔ 'Ba Yēsu
 (MT 9:18-26; LK 8:40-56)*

XXI Kina ɔɔɔ Yēsu kumu 'deni kileki kako gönyī pöpö ama tine na tindī koto rönni ngi zi bo kpa götö yayi. XXII Kina ɔɔɔ bo mɔto möyī mo rɔ Yayiro rɔ bo dɔ rɔ 'ba mɔtu kako ko'ja Yēsu tine na bo kila'ba ngi bēri bi ndi Yēsu, XXIII koma'jo rönni zi bo, kiya te, “Nyiti titi ma 'deni ngi ngɔsi tölē, ako tɔ kpe ki'di köziyī rɔmo 'dɔ kileŋo ni, loko kɔmɔ yaga di dɔ rɔkɔ'ɔ nime.”

XXIV Kina Yēsu kēnyī ngi tari koto ti bo nima. Tine tindī ma kinza kiya ari ngi koto tinni kēdī komoti bo. XXV 'Ja mɔto ɛdī yayi roma kö'bö tolɔɔ ngi di rɔmo kɔmɔ kɔɔ mo 'deni ɳbɔ 'butē dɔmoriyö. XXVI Loko ilisa 'deni timo kulöwö kebe zi bo wɔwɔ ma konzi kote girisi 'deni ngi di közini. Tine ma koto mɔto mo okonyi ni də du te, kina ko'do ngi konye. XXVII Loko uwö lēbi 'ba Yēsu 'deni na loko kako ngi kebe gɔ bo rɔ mi löŋgö bilaka konzi nima, na loko kosa kpa bɔŋgɔ 'ba rɔ bo ngi. XXVIII Römöyī loko omeri 'deni kiya te, “Ɔɔɔ kiya te mosa pele ɳge rɔ kpa bɔŋgɔ 'ba rɔ bo ti kileŋo ma ngi.”

XXIX Mi tosa nima loko kosa kpa bɔŋgɔ nima yɔ na roma 'bēni tönē koke kpēni ngi, loko kikali gɔmo di mi yida rönni, ileŋo ni 'deni. XXX Tine Yēsu ikali gɔmo ngi ma tigo kodo di mi yida rɔ bo, kina bo kuyi kɔmɔ bo ngi kititi bilaka konzi naga nima, kiya te, “Yē na kosa rɔ bɔŋgɔ ma?”

XXXI Bo kösö gɔ bo ileki dɔmo zi bo iya te, “Tindī nime kuru yi ne onŋɔ te, ne rɔ ma tondo mo ga na kēddi kititi ma 'bēyī 'böwu kiya te, ‘Yē na kosa rɔ bɔŋgɔ ma?’ ”

XXXII Tine Yēsu ɛdī nduwē gba rɔ tonŋɔ bɔto nima kosa rɔ bo ne. XXXIII 'Ja tönē ikali gɔ wa ma ko'do rönni nime 'deni na loko kako ngi ti tikere ti rɔ kilē'di kila'ba bēri bi ndi Yēsu, loko kiyēti gɔ wa ma ko'do rönni zini. XXXIV Yēsu ileki zini iya te, “Nyiti ma, ti'di döyī gɔ tigo ma na kileŋo yi 'deni. Ari ti, ti mi kēyī rɔkɔ'ɔ nima kola yi yaga.”

XXXV Kota Yēsu kēdī gba rɔ tilende zi 'ja nima na bo laja kömö ngi di liŋɔ 'ba bo tönē rɔ Yayiro ne. Lijē iya zi bo te, “A 'ba nyiti 'bī tönē, bilaka ɛnyē 'deni kinza koma'jo bo kɔmɔ kiyandi də ka kpe ndeni.”

XXXVI Yësu uyî mbili bo le mökö di zi lende 'bënni nime. Bo ileki kiya zi Yayiro te, “Kinza kere dë, tigo ma na ki'di döyî gomo.”

XXXVII Yësu ola bilaka ma konzi naga nima dë kpe kari tinni, bo ogba nge ro Pitörö ni ti Yakoba ni ti bo löndö bo Yowani. XXXVIII Lijë ari ngi kömö lijo 'ba Yayiro bo do rö 'ba mötu nima yayi kari ko'ja bilaka ngi kedi bi monö, lende konya ngi nbanji, kedi kome kuwu ni konyo kökö. XXXIX Kina odo Yësu kodo ngi 'deni mi lijo yayi tine, bo iya zinni te, “Wa'di ga na lende konya ngi nbanji te gomo? Eddi kuduke go wa'di? Nyiti titi nime öle dë ro tolë tine loko edi nge kö'dö.”

XL Kina lijë kögö bo ngi ro laña. Bo oga lijë ngi pili kodo yaga. Kina bo kogba 'bu mo ni ti ma mo ti bo kösö go bo ga ma mota mo tonë ga ngi lijë kodo rö go töku nima yayi. XLI Bo inda'ba közimo kilende teyi te, “Talita kumi.” Ame 'jo 'ba lende mo tegë, “Nyiti titi, milende ziyi, enyi toro.”

XLII Kina töku tonë kindinji ngi kënyi toro kebe tilingere. Komö köö 'bëni 'deni 'butë domoriyö. Kina lende mo kigayi bilaka ngi. XLIII Tine Yësu ose gomo kitigo zinni kinza lijë kiya lende mo dë zi boto moto. Kina bo kiya zi ma mo ni te, “I'dike akonyo zini loko konyo.”

VI

Bilaka 'Ba Nazareta Ilagi Lende 'Ba Yësu

(MT 13:53-58; LK 4:16-30)

I Yësu enyi di yayi kileki kari mi doyayi 'bënni. Tine bo kösö go bo ga ozi ngi koto kari ti bo. II Mi kada 'ba ro kindawo na bo koloma ngi ro tiyandi wa mi rö 'ba mötu yayi. Kina ma konzi ame ga pili kuwö ne koto ngi ro gönni. Lijë ebe ro tititi mo kiya te, “Bo nime bo o'ja a naga nime kulöwö te di yala? Bo o'ja akikali naga nime te di yala ga? Go koto löbu naga nime bo edi ko'do ngi te totondo ga? III Tara ne bo na dë ro bo kose ngëri tonë kole 'ba Mariya? Löndö bo moto mo ga na dë me ro Yakoba ni ti Yose ti Yuda ti Simona ne? Lëmi bo ga na dë me gbi tize bine ne?” Kina lijë kilagi lende abo ngi.

IV Yësu enyi kileki kiya zinni te, “Ro ma laka, bilaka 'ba mi go bi ma laki pili ro ma koro bo kumë lende. Tine bilaka 'ba doyayi abo ga, ti ma wado abo ga oro bo dë.”

V Kina ngi bo o'do go koto ma löbu dë kpe kulöwö yayi, tine bo roko'ö ma ndö te na nge bo ki'di közi bo romo kilejo.

VI Lende 'bënni lijë ame ga ro 'ba bo ne ki'di dönni dë go lende abo ne ebe kigayi bo ngi yaga.

Laja 'Ba Ya ma 'Butë Domoriyö
(MT 10:5-15; LK 9:1-6)

Bo enyi ngi kari mi tiri moto ga yayi koloma ro tiyandi komö bilaka. VII Kina bo kidëki lijë ma 'butë domoriyö mo tonë ga ngi bi koto koja lijë kari ro riyoriyö tuwöwö lende 'ba Boko'ba. Bo i'di tigo ngi zinni ta'da nöki ni timo. VIII Tine bo ose zinni kinza lijë kogba a moto dë kari timo mi lingere 'bënni nima. Tine lijë kogba nge ro peri. Kinza lijë kogba mangolo'bo dë tinni ala mbo'da 'ba kpassi ala yamo kingali domo kpa bongö. IX Lijë kusu wari nge ndinni, kogba moto dë ro toti teyi.

X Bo ose zinni te, “Lijö ame kolomake 'deni teyi, olomake yimo nbo kënyike di mi gawo nima. XI Tine go bi ame ga ko'doko dë tuwö lende 'be kilagi ye koga ye ne, enyike ombake lupu mo yaga di ndiye ro lömu rönni.”

XII Kina lijë kari ngi koloma ro tuwöwö mo zi bilaka 'do koto dönni di mi lende kënyë. XIII Lijë i'di nöki ngi kita'ba yaga di do ma konzi. Kina lijë kondi 'bu ngi kilejo bo roko'ö ma konzi timo.

Tupö Yowani Bo Bapatisi
(MT 14:1-12; LK 9:7-9)

XIV Kina bo dolijo Erode kuwö lende mo ngi gbi römöyö lëbi 'ba Yësu ogba mi doyayi nima 'deni. Ya moto ga iya te, “Yowani bo bapatisi na kodo 'deni yaga di mi tolë, kina ma ki'di bo ngi kedi ti tigo kulöwö tara ne.”

XV Tine ya moto ga iya ma 'bënni te, “Eliya na.” Kina ya moto ga iya ma 'bënni te, “Bo kumë lende 'ba Boko'ba ma kozo ma dogba tonë ga molo bine ne na.”

XVI Kina odo Erode kuwö lende mo 'deni tara tine, bo iya te, “Yowani ma tonë mi'di

koke dɔmo yaga ne bo na me kɔdɔ 'deni gbi."

XVII Erode bo na tɔnɛ ki'di kinda'ba Yowani kudɔdu ku'du mi maboso ne. Erode bo o'dɔ lende nima tara go kɔ'du 'ba Erodiya 'ja 'ba bɔ lɔndɔ bo Pilipɔ ame bo Erode kebe kuyi kɔmɔ mo 'deni yaga ne. **XVIII** Rɔmɔyi Yowani oloma rɔ tiya mo nduwɛ zi bo te, "Tuyi kɔmɔ 'ja 'ba lɔndɔ ele dɛ. Tiyɛyi mi kɔ'du ki'di 'ba Bɔko'ba na."

XIX Kina Erodiya mo tɔnɛ kinda'ba tiyeli ngi rɔ Yowani kiteri tupɔ mo yaga. Tine kɔri 'ba tupɔ bo lɔko o'ja dɛ, **XX** rɔmɔyi Erode gbi rɔ ma kere Yowani. Bo ikali ngi Yowani bɔ lende laka 'ba Bɔko'ba na. Kina bo kogba Yowani ngi nge ku'du tara mi maboso. Tine lende kiya 'ba Yowani ga kɛdi ki'di bo pele ngi rɔ meri, bo o'dɔko tuwɔ mo nduwɛ.

XXI Tine kina kari ko'dɔ rɔni ngi yaga rɔ go kele zi Erodiya. Mi kada mo nima Erode oja karama 'ba kada 'ba tɔyɔ bo ngi kose bilaka ma rɔ lɔbu mi turu abo nima ngi pili ti bɔ dɔ bɔ kanya ni ti bɔ mɔri ma mi Galilaya. **XXII** Kina nyiti 'ba Erodiya kako kusi ngala ngi kɔmɔ nba naga nima. Kina lende mo konmi ngi sowa dɔki'di Erode ni pili ti nba abo naga nima. Kina bɔ dɔliɔ Erode kɛnyi ngi kiya zi nyiti nima te, "ɔtɔ ame ko'dɔko ne, idɛki di zɔ, kina ti mi'di ngi ziyi." **XXIII** Bo o'dɔ lɔmu ngi yimo zini kiya te, "ɔtɔ ame kidɛki di zɔ ti mi'di ngi ziyi. Ala ɛdi pele rɔ kapa 'ba dɔliɔ ma nime na kidɛki, ti mi'di ngi ziyi."

XXIV Kina lɔko kari ngi kititi mɔni kiya te, "Dɔ wa'di na midɛki?"

Mɔni iya te, "Dɔ Yowani bɔ bapatisi na kari kidɛki."

XXV Kina lɔko kirina ngi welo kari kiya zi bɔ dɔliɔ Erode te, "Dɔ Yowani bɔ bapatisi na ki'di zɔ giri nime bine mi kita'ba."

XXVI Erode ngi rɔ meri go lende mo, tine go lɔmu ame bo ko'dɔ 'deni kɔmɔ nba abo ga ne bo o'bo dɛ kpe tuyi yimo.

XXVII Kina bo koja bɔ kanya ngi kari ko'dɛ dɔ Yowani. Bɔ kanya nima ari ngi mi maboso yayi koke dɔ Yowani **XXVIII** ko'dɛ mi kita'ba ki'di zi nyiti nima. Kina lɔko koto ngi kari zi mɔni.

XXIX Tine ɔdɔ bɔ kɔsɔ go Yowani ga kuwɔ lende mo 'deni tara yo na lijɛ kako ngi go tɔku bo kombi kari kusu.

Yɛsu I'di Akonyo Kɔ'bo Bilaka Kuluku 'Butɛ Bi 'Butɛ

(*MT 14:13-21; LK 9:10-17; YN 6:1-14*)

XXX Bo laja tɔnɛ ga ileki ngi kako kiyɛti go wa ame ga pili lijɛ ko'dɔ kiyandi gbi ne ngi zi Yɛsu. **XXXI** Tine tindɛ o'bo ngi nburu nbanɛ tinni kɛdi kari mɔtɔ ga kɛdi kako nduwɛ yimo, kola bi 'ba tonyo ɔtɔ ga dɛ kpe zi Yɛsu ni ti bɔ kɔsɔ go bo ga. Kina bo kiya ngi zi bɔ kɔsɔ go bo ga te, "ɛnyike, darike titi mbowa yaga bi mɔtɔ rɔ dɔze go kindawoke rɔye."

XXXII Kina lijɛ kɛnyi ngi kɛki mi sorope tari titi mbowa yaga rɔ dɔnni. **XXXIII** Tine ma konzi o'ja lijɛ ngi kɛdi rɔ tari na kikali lijɛ ngi. Kina bilaka kɛnyi ngi pili di mi gawo ma yayi naga nima kirina kurɛ dɔnni kɔmɔ ngi gba go bi ma lijɛ kɛdi kari teyi mo tɔnɛ. **XXXIV** Kina ɔdɔ Yɛsu kɛki di mi sorope tine bo o'ja bilaka 'deni ngi yayi rɔ tindɛ ma kinza kiya. Lende 'bɛnni o'dɛ lisa ngi kɔmɔ bo rɔmɔyi lijɛ ngi kɔzɔ kamɔlɔ ame ga bɔ koda mo kinza ne tara. Na bo koloma ngi rɔ tiyandi lijɛ ti lende ma konzi.

XXXV Kina ɔdɔ kada kɛdi ko'dɔ 'deni tɔsɔ tine na bɔ kɔsɔ go bo ga kako ngi zi bo kiya te, "Ongo te, go bi nime bine rɔ yi mɔkɔ, kada inza kpe. **XXXVI** Oja bilaka naga nima lijɛ kari mi liɔ ti mi tiri ma ngɔsi bine go lijɛ kari kugɔ ɔtɔ ga zinni tonyo mo."

XXXVII Bo ɛnyi kileki dɔmo zinni te, "Kpe na ki'dike zinni lijɛ konyo."

Lijɛ ititi bo iya te, "O'dɔko go dari dugɔ akonyo ti kisi riyɔ ti'di mo zinni?"

XXXVIII Bo ititi lijɛ iya te, "ɛddike ti mangolɔ'bo ndɔ bina? Ari kongɔke te."

Kina ɔdɔ lijɛ kari kongɔ 'deni tine lijɛ ako kiya te, "Dɛdi timo muyi, ti kenze mo ga riyɔ teyi."

XXXIX Bo iya zinni lijɛ kiyija bilaka naga nima koloma bɛri rɔ dɔtumu dɔ mɔli ma kunzi. **XL** Bilaka naga nima oloma ngi rɔ dɔtumu, mɔtɔ ga kuluku riyɔ mɔtɔ ga kuluku kɔtɔ. **XLI** Kina bo kogba mangolɔ'bo muyi tɔnɛ ga ngi ti kenze riyɔ

mo tönë ga, bo konḡo bi mitoro kileki yëë'di zi Boko'ba. Kina bo konye yimo ngi bo ki'di zi bo koso go bo ga lijë kari koza zi bilaka naga nima. Kina bo koza kenze riyö mo tönë ga ngi gbi pili gomo. **XLII** Kina bilaka naga nima pili ro gomo konyo ngi kitëkpë lijë. **XLIII** Bo koso go bo ga ari kutö'du koso ma kileke bëri mo ga ngi koso mi kee 'butë domoriyö. **XLIV** Bilaka naga nima konyo a nima ne titëtë mo botoni mo ga nbö kuluku 'butë bi 'butë (5000).

Yësu Ilingere Kebe Do Mini
(*MT 14:22-33; YN 6:15-21*)

XLV Kina bo ki'di bo koso go bo ga ngi këki mi sorope 'do lijë kari tötü dögba gönyü pöpö mi Betesayida. Bo ileke ma 'ba bo ngi titi ti'di bilaka naga nima go kori. **XLVI** Di pötö lijë kari 'deni na bo kari ngi do doku tumötu.

XLVII Mi dokopiyari mo tine sorope 'deni ngi nbö mi zana mini, bo këdi ma 'ba bo gba kutu bo yi mökö. **XLVIII** Bo onḡo lijë ëdi ngi ro tilisa ti tugë sorope, römöyü lili ëdi kome za kako di kömönni. Mi kano bi 'deni tine na bo ki'di tako ngi zinni bo këdi kilingere kebe do mini. Bo iteri 'do bo kiteli kebe ngila lijë. **XLIX** Tine lijë o'ja bo ngi na lijë kembe ngi ro tulöri, kiya te, "Sëgë na." **L** Römöyü lijë nima pili o'ja bo na ko'de tikere ngi sowa zinni. Tine bo ënyü kileki zinni te, "Ogböke dökü'di ye. Ma na. Kinza kereke de."

LI Bo ëki ngi mi sorope gönni yayi na lili tönë korö ngi. Kina lende mo kebe kigayi lijë ngi, **LII** römöyü minyi 'bënni lende 'ba manḡolo'bo nima pele odo de dönni.

Yësu Ilenjo Bo Roko'ö Di Genesareta
(*MT 14:34-36*)

LIII Di yayi na lijë kako kömö ngi kpa götö mi döyayi 'ba Genesareta kudödu sorope yayi. **LIV** Ko'ja lijë këdi këki gba ro tēki yaga di mi sorope te, na bilaka kikali Yësu ngi. **LV** Kina lëbi abo kita'ba ngi kote mi go bi nima, na koloma ngi ro tombi bo rökö'ö ni ti lanḡa kolö kari timo bi ame kuwö 'deni bo këdi teyi ne. **LVI** Mi linḡo ti gawo ame ga pili bo kudö kebe teyi ne, o'de bo rökö'ö ngi ko'ba nduwë ro kpa kori. Lijë oma'jo rönni ngi zi bo 'do bo

ki'di lijë to kpe kosa kpa bonḡo 'ba ro bo. Kina ame ga pili kosa kpa bonḡo 'ba ro bo ne, ilenjo ngi di do rökö'ö mo ga.

VII

Dölëti 'Ba Yudayi
(*MT 15:1-9*)

I Kina Parosi ni ti bo kömö kiyandi mato ga ame kako di Yerosalema ne kototo ga rönni ngi ngila Yësu. **II** Lijë o'ja 'deni bo koso go bo mato ga këdi konyo wa ngi tara kinza ma lijë ko'do dölëti 'ba közi kurögö de. **III** Römöyü Parosi ni ti Yudayi pili onyo wa de tara kinza ma kurögö közi titi dögba go dölëti mo ma molo tönë. **IV** Wa ame ga pele kugö di mi bi 'ba ndögö ne, urögö titi dögba na 'jaa konyo. Dölëti ma konzi mato ga ëdi gbi zinni nbanj toro mo, kozo 'ba turögö ro kösu ni ti kete ni ti gata.

V Kina Parosi ni ti bo kömö kiyandi naga nima kënyü kititi Yësu, kiya te, "Go wa'di na bo koso göyü ga koro dölëti ma molo 'ba 'bu ze löbu ga de, lijë këdi konyo wa ngi tara kinza ma lijë kurögö közinni de?"

VI Yësu ileki domo zinni, iya te, "Kpe bilaka bo kömö kandi naga nime, Yesaya na ngi kikali tumë lende go kö'du 'be. Ame tönë bo kugu kiya te, 'Bilaka naga nime lijë oro ma nere Boko'ba nge ti kpënni, tine minni nbö ro ma kozo di zö. **VII** Mötu 'bënni ka ro a yawa, römöyü kö'du ki'di 'bënni 'ba bilaka lesi na za lijë kebe tiyandi mo kiya ro lende ma 'ba Boko'ba na.' **VIII** Kpe ebe kolake kö'du ki'di 'ba Boko'ba za yaga kösöke go dölëti 'ba bilaka lesi.

IX Kömö kandi nima ziye ne, ebeke tilagi lende 'ba Boko'ba le yaga ro ma këyi, tine dölëti 'be ga na kubike gomo liki. **X** Römöyü Musa ugu 'deni mi kö'du ki'di iya te, 'Oro 'bu yi ni ti möyü. Botö ame kumu kpa bo go 'bu bo ni ti ma bo ne köle yaga.' **XI** Ne ma 'beye ebe kiyake te, odo ni mato këddi pele ti wa 'do kokonyi 'bu yi ni ti möyü timo, odo kiya 'deni te ëdi ro Korobano, ame 'jo 'ba lende mo tégë 'deni ro 'ba Boko'ba ne, **XII** i'di bo ngi de kpe tokonyi lijë. **XIII** Kina ki'di ye ngi kirasike

mī lende 'ba Boko'ba gō kō'du 'ba dōlētī 'be ga ti wa ma konya mōtō ga ame kēddī ko'dōke ne."

A Ma Rō Tī'da
(MT 15:10-20)

XIV Kina Yēsu kīdēkī bilaka ma konzi ngī kako zi bo, bo kiya zinnī te, "Kpe pili ojeke mbili ye kuwōke dōma laka. XV-XVI Wa ame ga pili kēdī kari di yaga mī bilaka ne i'di bōtō dē kēdī rō ti'da di kōmō Boko'ba. Tine wa ame ga kēdī kōdō kako yaga di mī bilaka ne na kēdī ki'di bilaka rō ti'da."

XVII Kina odo bo kēnyī 'deni di mī lōngō tīndī naga nima bo kari kōdō 'deni rō tine, na bō kōsō gō bo ga kako ngī zi bo tititi bo gō 'jō 'ba dōngala nima. XVIII Bo ileki zinnī iya te, "Kpe gbī gba tara ikalike lende dē kebe lijē ma laki mo naga nima? Ikalike dē su, wa ame kēdī kōdō di yaga kari mī bilaka ne i'di bōtō dē rō ti'da di kōmō Boko'ba. XIX Rōmōyī ari dē mī dōkī'dī, tine ari nge mī tokpe na koja ngī kōdō yaga di mī yida rō."

Mī lende kiya nime bine, Yēsu odōrō gōmō 'deni akonyo pili rō gōmō rō ma kele zi bilaka tonyo mo.

XX Kina bo koto nati ngī nduwē tiya mo zinnī te, "Wa ame ga kēdī kōdō kako yaga di mī bilaka ne na kēdī ki'di bilaka rō ti'da di kōmō Boko'ba. XXI Rōmōyī di mī dōkī'dī bilaka na meri kēnyē 'ba to'dō 'bōgō ni ti lōpō XXII ti yērī ti mī kombi ti dōkomali wa ma rō ti'da naga pili kēdī kōdō ti 'bōlu ni ti lende kinza rō kaya ti mī kututu ti kore ti dō kombi ni ti lende ko'dō dō rumō. XXIII Wa kēnyē naga nime pili ēdī kōdō di mī bilaka lesi, kina lijē na kēdī ki'di bilaka rō ti'da di kōmō Boko'ba."

Nyiti 'Ba 'Ja Kanana Mōtō
(MT 15:21-28)

XXIV Kina Yēsu kēnyī ngī di yayi kari mī dōyayi 'ba Tura. Bo ari koloma liņō mōtō, tine bo o'dōkō dē gō bilaka ma konzi kikali ma bo kēdī yayi. Pele na lēbī abo kita'ba ngī welo.

XXV 'Ja mōtō yayi nyiti mo rō nōkī uwō lende 'ba Yēsu na lōko kako ngī kila'ba bēri bi ndī Yēsu. XXVI Lōko inza rō Yudayi, ōyō nī mī Pōnikē mī dōyayi 'ba Suriya. Lōko ako koma'jō rōnī zi Yēsu 'dō koga

nōkī yaga di dō nyiti 'bēnī. XXVII Tine Yēsu ileki dōmō zinnī iya te, "Ma laka mo zize ti'di akonyo gba zi kole titi. Inza rō ma laka togba akonyo 'ba kole titi tu'du mo zi bī."

XXVIII Lōko ileki dōmō te, "Nere, pele rō ruruzu ame ga kēdī kilayi bēri di kpa kole titi ne ola ngī zi bī."

XXIX Kina Yēsu kileki dōmō ngī zinnī iya te, "Rō ma laka gō dō lende kileki 'bī nima, ari ti liņō, nōkī ita'ba 'deni di dō nyiti 'bī."

XXX Lōko ari ko'ja nyiti 'bēnī tōnē kō'dō 'deni dō bi 'ba tō'dō. Rō ma laka nōkī mo tōnē ola 'deni.

Yēsu Ilejo Bō Mbili Ku'bē

XXXI Yēsu ēnyī ngī di mī dōyayi 'ba Tura yayi kumu kebe mī Sidona kari nduwē kpa pōpō 'ba Galilaya. Bo ari ti kōri ame kudō te kebe mī dōyayi ma kīdēkī rō Gawo 'Butē ne. XXXII Ya mōtō ga o'de bō mōtō mbili mo ku'bē ē'bēnī 'deni mōlo teyi kpamo kudōdu ngī kako zi Yēsu. Lijē oma'jō rōnī zi bo 'dō bo ki'di kōzī bo rōmō bo kileņō. XXXIII Kina Yēsu kogba bō nima ngī kari timo mbowa yaga di mī lōngō tīndī, bo ki'di dōkole kōzī bo mbili mo. Bo oto'bi woro kosa rō dōnde'de bō nima. XXXIV Kina bo kombi kōmō bo ngī mītorō bo kawo rō ma kembe, bo kiya te, "Epata." Ame 'jō 'ba lende mo tēgē, "Urōgō rōyī yaga rō gbōņō." XXXV Kina mbili bō tōnē kapi ngī kpamo kope rōnī yaga, kebe ngī tilende rō ma laka.

XXXVI Tine Yēsu ose gōmō zinnī kinza lijē kari kiya lende mo dē zi bōtō mōtō. Bo ose gōmō pele kitigō te nime, lijē ari kiyēlē lende abo ngī kulōwō rō dō kiteli. XXXVII Kina lende mo kigayi lijē ame ga pili kuwō ne ngī rō mbēmbē. Kina lijē kebe ngī rō tiya mo te, "Yēsu o'dō lende kele sowa, bo i'di bō mbili ku'bē ni kuwō bi yaga, bō kpa kudōdu ni kilende."

VIII

Yēsu I'di Akonyo Kō'bo Bilaka Kuluku 'Butē Bi Modōmōta
(MT 15:32-39)

I Mī kada naga nima yayi 'bōwu gbī na tīndī ma kinza kiya kotōtō rōnī ngī kako zi Yēsu. Kina odo odo kinza kpe zinnī tonyo mo tine na Yēsu kīdēkī bō kōsō gō

bo ga ngi kako zi bo. Na bo kiya zinni te, ^{II} “Ma ro meri go lende 'ba bilaka naga nime romoyi lijē o'do tö'dö 'deni nbö do mota tö bine, oto inza kpe zinni tonyo mo. ^{III} Odo kiya te moja lijē ngi kari tara ti 'bö moto ga edi kidaki go kori. Ya moto ga di mi löngö lijē nima bina ako nbö di bi kowa.”

^{IV} Bo koso go bo ga ileki zi bo iya te, “Bi na me ro yi mökö, ti ko'ja akonyo di yala 'do ko'bo bilaka konzi naga nime?”

^V Bo ileki kititi lijē, iya te, “Eddike ti mangolo'bo ndö bina?”

Lijē iya te, “Modomoriyö.”

^{VI} Kina bo kiya ngi zi bilaka naga nima 'do koloma beri. Kina bo kogba mangolo'bo modomoriyö mo tönē ga ngi, bo kileki yee'di mo zi Boko'ba, na bo konye yimo ngi ki'di zi bo koso go bo ga, lijē kari koza zi bilaka naga nima. Kina lijē kari koza ngi. ^{VII} Lijē edi gbi ti kole kenze mbowa yayi. Kina bo kogba ngi gbi kileki yee'di mo, na bo kiya gbi zi bo koso go bo ga 'do lijē kari gbi timo koza zi bilaka naga nima.

^{VIII-IX} Bilaka naga nima pili ro gomo onyo ngi kitēkpē. Titētē mo edi pili kozo kuluku 'butē bi modomota (4000) tara. Kina bo koso go bo ga kari kutö'du koso ma kileke beri mo ga ngi koso mi kee modomoriyö. Yesu i'di bilaka naga nima ngi go kori, ^X kina lijē ti bo koso go bo ga kēki ngi mi sorope tumu tari mi dayayi 'ba Dalamanota.

Bo Titi Ma Le'jete

(MT 16:1-4)

^{XI} Kina Parosi ni kako ngi koloma ro to'do kowasa ti Yesu, to'ba bo timo. Lijē iteri bo go bo ko'do go koto ame go kileme tigo 'ba Boko'ba di mitoro ne. ^{XII} Tine bo awo ngi ro ma kembe, bo kiya zinni te, “Go wa'di na do kupö ma le'jete nime kedi kiteri ma 'benni go koto di mi dayayi 'ba mitoro? Ro ma laka medii miya ziye, inza kileme du te zinni, lijē bilaka naga nima.” ^{XIII} Kina bo kenyi ngi kēki mi sorope lijē kileki gönyi pöpö ma kapa moto.

^{XIV} Do bo koso go bo ga udölu 'deni di bi togba mangolo'bo zinni. Koso mo ola 'deni nge koto mi sorope yayi. ^{XV} Bo iya

zinni te, “Kpe, i'dike komoye kandi laka di zi lanja 'ba Parosi ni ti 'ba Erode.”

^{XVI} Kina lijē kebe ngi ro tiya mo ro go rönni te, “Bo edi kiya tara go ame dinzake ti mangolo'bo ne?”

^{XVII} Tine Yesu ikali meri 'benni nima ngi. Na bo kiya zinni te, “Kpe nime, go wa'di na keddi kiyake lende 'ba mangolo'bo ma kinza gomo? Kpe gba ikalike tigo ma de ki'dike doye gomo? Kpe ngi ro wa do kirindi to ne ga? ^{XVIII} Eddike ngi ti komo, tine o'jake de? Eddike ngi ti mbili, tine uwöke de? ^{XIX} Me tönē monye mi mangolo'bo muyi zi bilaka kuluku 'butē bi 'butē (5000) konyo ne lende mo udölu 'deni di doye? Utö'duke koso ma kileke mo ga koso mi kee ndö?”

Lijē iya te, “Kee 'butē domoriyö.”

^{XX} Bo iya te, “Kina me ma tönē gbi monye mi mangolo'bo modomoriyö zi ma kuluku 'butē bi modomota (4000) tönē ga ne, utö'duke koso mo koso mi kee ndö?”

Lijē iya te, “Kee modomoriyö.”

^{XXI} Kina bo kileki zinni te, “Pele te nime gba kpe i'dike doye de go tigo ma?”

Bo Komo Kölu 'Ba Betesayida

^{XXII} Lijē ari komo Betesayida na ya moto ga yayi ko'de bo komo kölu moto ngi kako zi Yesu. Lijē oma'jo rönni zi bo 'do bo kosa ro bo nima kilejo. ^{XXIII} Tine bo inda'ba közi bo komo kölu nima ngi kokoko kari timo mbowa yaga di mi gawo. Bo oto'bi woro komo mo bo ki'di közi bo domo, na bo kititi kiya te, “O'ja oto?”

^{XXIV} Bo nima urē komo bo konjo, na kiya te, “Yee, mo'ja bilaka tine lijē inda ngi kozo ngeri naga tara kedii kilingere.”

^{XXV} Yesu ileki 'bowu ki'di közi bo komo bo nima. Bo nima ulö komo bo ngi konjo go bi na komo mo koro ngi yaga. ^{XXVI} Yesu oja bo kileki kari linjo kose gomo zi bo te, “Ni, kinza kileki de kari mi gawo nime.”

Kole 'Ba Bilaka Lesi Ye Na?

(MT 16:13-20; LK 9:18-21)

^{XXVII} Yesu ni ti bo koso go bo ga enyi ngi tari mi dayayi 'ba Kayisariya Pilipo. Di go kori na bo koloma ngi ro tititi lijē kiya te, “Iyake zo te. Bilaka edi kiya ma ro ye?”

XXVIII Lijè iya te, “Ya mato ga iya te ni Yowani bo bapatisi na. Ya mato ga iya te ni Eliya na. Tine ya mato ga iya ma 'bènni te ni bo kumè lende ma koto mato na.”

XXIX Kina bo kileki kititi lijè kiya te, “Ne kpe ma 'beye iyake ma ro yè?”

Pitörö ènyì kileki domo ngi iya te, “Ni na ro Kurisito mo tonè Boko'ba kedì koja ne.”

XXX Tine bo ènyì kose gomo ngi kitigo zinni kinza lijè kari kiya lende mo de zi boto.

Yèsu Iya Gɔ Lende 'Ba Tölè Abo
(MT 16:21-28; LK 9:22-27)

XXXI Yèsu ebe ngi ro tiyandi bo koso go bo ga. Mi akiyandi abo, bo iya te, “Ro ma laka, kole 'ba bilaka lesi ti kombi gomo 'deni ngi ro mbembè. Löbu 'ba bilaka ni ti bo do bo akumu ni ti bo komo kiyandi 'ba kö'du ki'di ni ti kilagi 'deni ngi yaga di ro bo. Kina ti kupö bo ngi. Tine mi tö'do do mota bo ti kodo 'deni ngi yaga di mi töle.”

XXXII Lende nima bo iya ngi zinni yaga bi kopö kozo a nime te. Kina Pitörö kako kogba bo ngi kese ti bo mbowa yaga tileki lende zi bo. XXXIII Tine na bo kënyì kuyi komo bo ngi bo konjo do bo koso go bo ga toko, na bo kamo ngi do Pitörö, kiya te, “Ese yaga di roma, ni Satani. Meri 'bi nima 'ba bilaka lesi na, 'ba Boko'ba na de.”

XXXIV Bo idèki bo koso go bo ga ngi kako koto zi bo kpaki ti tindì naga nima, na bo koloma ngi ro tiya mo zinni te, “Boto ame ko'doko tosö goma ne, i'dike bo komba go bo zi gbagba bo, bo kombi gomo abo bo koso goma pele nbö mi töle. XXXV Römöyì bo ame kiteri tomö didi bo ne ti kupö ngi. Tine ame kupö didi bo go lende ma gbi ti laja laka nime ne ti komo ngi. XXXVI Wa'di na ti ni mato ko'ja di gomo odo kiya te komomi dolijo löbu nime pele 'doyi tine kupö do didi yi? XXXVII A mato inza ame 'do ni mato ki'di topi go didi yi timo.

XXXVIII Boto ame romo kaya ma mi kada 'ba bo lende kënyè kinza koro Boko'ba naga nime ne, ti ro kole 'ba bilaka lesi kaya gbi 'deni tara di romo mi kada ma bo kedì kako 'deni mi ro löbu 'ba 'bu bo ti malayika koto laka abo ga.”

IX

I Kina bo kileki kiya zinni te, “Ro ma laka medì miya ziye, ya mato ga di mi löngö ye nima inza kinene a mato ro töle titi du gba kota kinza ma nere löbu 'ba Boko'ba kako ra ti tigo mo.”

Kinë Yèsu Uyi Röni
(MT 17:1-13; LK 9:28-36)

II Di pötö tö'do do modokoto na Yèsu kënyì kogba Pitörö ni ti Yakoba ti Yowani, lijè këki nge ro dönni nime kari do doku toro. Tine di yayi na odo lijè konjo Yèsu tine, kinè bo uyi röni 'deni ngi 'beri, III bonjo 'ba ro bo kanmi ngi köbö kebe akurögö 'ba bilaka 'ba dolijo nime pili. IV Ya mota ma ro bo koso go bo naga nima o'ja Eliya ni ngi ti Musa kedì 'deni ro tilende ti Yèsu. V Kina Pitörö kënyì kiya zi Yèsu te, “Bo komo kiyandi, ele sowa ame dedì bine ne. I'di do'do ngöngöbö mota, koto ziyi, koto zi Musa kina koto zi Eliya.” VI Lijè pili 'deni ngi ro tikere, lende naga nima bo kedì kiya pele ne bo ikali gomo de.

VII Kina poli kako kutu'bö lijè ngi nbuku. Kina birö kudu ngi di mi poli nima, kiya te, “Ame na ro kole ma. Mo'o bo kulöwö, uwöke do bo.”

VIII Tine odo lijè kënyì kuyi komönni konjo bi toko 'böwu yayi, boto inza kpe, Yèsu na 'deni nge kola koto tinni yayi.

IX Kina odo lijè kedì këki 'deni kako bëri di do doku yayi, Yèsu ose gomo kitigo zinni kinza lijè kari kiya lende nime lijè ko'ja ne de zi boto ma koto mato. Tine go lijè kiya 'jaa nbö odo kole 'ba bilaka lesi kodo 'deni yaga di mi töle. X Kina lijè ki'di lende nime ngi kö'bö nge mi löngö lijè. Tine lijè oloma ro tititi mo ro go rönni, kiya te, “Wa'di ga na ro tado di mi töle?”

XI Lijè ititi Yèsu, kiya te, “Go wa'di na bo komo kiyandi 'ba kö'du ki'di ni kiya te Eliya na kedì kako titi dogba di zi Kurisito ma Boko'ba kedì koja?”

XII Yèsu ileki domo zinni te, “Ro ma laka Eliya ako 'deni titi dogba tilejo wa pili ndö. Kina me buku 'ba Boko'ba kiya te, 'Kole 'ba bilaka lesi ti kombi gomo ro mbembè bilaka kilagi di romo.’ XIII Ne ro ma laka ti miya ziye, Eliya ako 'deni tine

bilaka o'do wa 'deni ngi zi bo kozo ma lijje ko'doko to'do mo, kozo ma tonne mo kugu ne tara."

Kole Moto Ti Aberi Domo
(MT 17:14-21; LK 9:37-43)

XIV Kina odo Yesu ni keki 'deni beri kako komo zi bo kosog bo ma laki naga nima tine, lijje ako ko'ja tindi ma kinza kiya koso 'deni ngi yayi ti bo komo kiyandi ni keddi ko'do kowasa tinni. XV Bilaka naga nima lijje o'ja Yesu keddi kako na lijje koto ngi ro gonni kirina kure do bo tumoto bo. XVI Yesu ititi bo kosog bo ga iya te, "Wa'di na keddi ko'doke kowasa mo tinni?"

XVII Bo moto di mi longgo tindi naga nima enyi kileki kiya te, "Bo komo kiyandi, kole ma nime noki udodu kpamo 'deni ngi teyi, kina me mo'de kako ziyi. XVIII Noki nime odo kebe to'do bo, onma bo ngi beri koja surupu di kpa bo, bo konyo do tungu bo ngi teyi ndindindi, ro bo kitigo ngi yaga gborkoto. Kina me mititi bo kosog goyi naga nime 'do lijje koga noki nime yaga tine lijje o'bo de."

XIX Yesu ileki kiya zinni te, "Kpe bilaka ma le'jete naga nime bo kinza kikali ti'di doye go lende ma nime. Go moloma ngi nbonyanya ga tiye na? 'Do mogbo doki'di ma ngi nbonyanya ga di ziye na? O'deke kole nima kako zo dayi."

XX Lijje o'de kole nima kako zi bo. Kina noki ko'ja kine Yesu te, na konma kole nima ngi beri, kululu, surupu ko'bu di kpamo. XXI Yesu ititi 'bu 'ba kole nima, iya te, "Noki nime isaki bo nyanya ga?"

Bo ileki domo teger, "Molo gba ro do kole titi. XXII Mi kada moto ga ebe tu'du bo mi pa'do, moto ga onma bo ngi mi mini, 'do kupo bo ngi yaga. Ne odo ko'bo ngi to'do mo, ongo lisa 'ba roze kokonyi ze."

XXIII Yesu ileki kiya zi bo te, "Go wa'di na kiya te odo mo'bo ngi? A moto inza ame 'do konya do bilaka ame ga pili ki'di donni 'deni go tigo 'ba Boko'ba ne."

XXIV Kina 'bu 'ba kole nima kenyi ngi kulori ro ma kembe kiya te, "Ma mi'di doma 'deni ngi gomo, tine okonyi ma kogbo ma laka yimo."

XXV Yesu ongo bilaka edi 'deni ngi kosonji kulowo kako ngila lijje. Kina bo

kamo ngi do noki nima kiya te, "Ni noki ku'be mbili kudodu kpa nima, moga yi, odo yaga nburu mi koto kinza kileki de kpe do bo nime."

XXVI Kina noki kenyi kapi ngi ro ma kembe konma bo nima ngi ro ma kenye, kina kita'ba ngi yaga di domo. Bo nima ododo ngi yayi kozo toku. Kina bilaka ama ga yayi ne kebe ngi ro tiya mo teger, "Bo ole 'deni." XXVII Tine Yesu inda'ba kosi bo, na bo kenyi ngi toro.

XXVIII Kina odo Yesu ni keddi 'deni ro donni ro ti bo kosog bo ga tine, na lijje kebe tititi bo iya te, "Go wa'di na do'bo ma 'beze de toga noki yaga?"

XXIX Yesu ileki domo zinni iya te, "A moto inza ame 'do ko'bo toga mo timo, tine nge koto ti motu."

Yesu Iya Lende 'Ba Tado Abo Di Mi Tole
(MT 17:22-23; LK 9:43-45)

XXX Lijje enyi ngi di bi nima yayi kudote kebe mi Galilaya. Yesu o'doko de 'do bilaka kikali go bi ma lijje keddi teyi, XXXI romoyi bo o'doko tiyandi bo kosog bo ga. Mi akiyandi abo zinni bo iya te, "Ti ki'di kosi kole 'ba bilaka lesi 'deni ngi zi bilaka moto ga, kupo bo yaga. Tine mi tododo do mota bo ti kodo ngi yaga di mi tole."

XXXII Akiyandi abo nima bo kosog bo ga ikali mi 'jo 'ba lende mo de. Tine lijje ere 'deni di bi tititi bo.

XXXIII Lijje ako komo Kaparanoma, kina odo lijje keddi 'deni lijo tine, Yesu ititi bo kosog bo ga iya te, "Wa'di na kolomake ro to'do kowasa mo di go kori yayi ne?"

XXXIV Lijje ileki domo de romoyi pa di go kori yayi lijje oloma ro towasa mo ye na ro lobu di mi longgo lijje nima bina.

XXXV Yesu oloma beri kideki ma 'butedomoroyo naga nima kako zi bo. Kina bo kiya zinni te, "Boto ame ko'doko tedi ro lobu ne, i'dike bo kileki ro bo beri yaga ro bo laja zi ya ma laki."

XXXVI Bo ogba kole titi moto ki'di koro komonni yayi, bo kinda'ba romo na bo kiya zinni te, XXXVII "Boto ame koja laja zi kole ma te domoyi ma ne, ma na bo koja laja 'deni zo. Kina boto ame koja laja zo,

bo ame koja ma ne na ma 'deni gbi bo koja laja teyi."

XXXVIII Yowani ɛnyɛ kiya zi bo te, "Do'ja bo mɔto kɛdɛ koga nɔki ti mɔyɛ yɛ, kina dota gɔmo 'deni di zi bo diya te kinza bo ko'do dɛ rɔmɔyɛ bo inza rɔ ma kɔto 'beze mɔto."

XXXIX Yɛsu iya te, "Kinza kotake gɔmo dɛ di zi bo. Rɔmɔyɛ bɔto ame kɛdɛ ko'do gɔ koto 'deni ti mɔyɛ ma ne inza kileki 'bɔwu kiya ma rɔ ma kɛnyɛ. XL Bɔto ame ko'ji ze dɛ ne kina rɔ 'beze. XLI Omerike gɔ lende nime laka. Bɔto ame ki'di pele nge rɔ mini kuwɛ ziye rɔmɔyɛ kpe 'ba Kurɛsitɔ na ne ti ko'ja kpa kɔzi 'ba gɔmo nɔgi."

XLII Bɔto ame kebe ki'di a titi ma kɔzo a naga nime te ame ki'di dɔnnɛ 'deni gɔ lende ma ne kebe kila'ba mi lende kɛnyɛ, ma laka mo dɛne gɔ kudɔdu rɔ toto kuwu ndɔwu ma lɔbu mugu bo mo gɔ kitɛnɛ bo timo mi mini lɔbu.

XLIII-XLIV ɔdo kɔziyɛ na ki'di yi ko'do lende kɛnyɛ, oke yaga. Ti kɛdɛ rɔ ma laka rɔ do kiteli ziye tɔdo mi didi ma nɔburunburu ti kɔzi kɔto, di do ame 'do kari ku'du yi mi Gehena pa'do kinza kɔlu nima ti kɔziyɛ kɛdɛ riyo ne. XLV-XLVI ɔdo ndiyɛ na ki'di yi ko'do lende kɛnyɛ, oke yaga. Ti kɛdɛ rɔ ma laka ziye 'do tɔdo mi didi ma nɔburunburu rɔ bo ndi koto di do ame 'do kari ku'du yi mi Gehena ti ndiyɛ kɛdɛ riyo ne. XLVII ɔdo kɔmɔyɛ na ki'di yi ko'do lende kɛnyɛ, iyagba yaga. Ti kɛdɛ rɔ ma laka ziye tɔdo mi nɛre lɔbu 'ba Boko'ba rɔ bo kɔmo koto di do ame 'do kari ku'du yi mi Gehena ti kɔmɔyɛ kɛdɛ riyo ne. XLVIII Gɔ bi nime rɔ Gehena ne kuru ma kɛdɛ konyo bilaka mo ga ɔlɛ dɛ kina pa'do mo ɔ'bɔ nɔburu tara kɔlu dɛ."

XLIX Kina bo kiya gbi te, "Ti kilenɔ bilaka pili 'deni nɔgi ti pa'do gɔ kɛdɛ laka kɔzo tiko'do ame kɛdɛ kilenɔ wa ne tara.

L Tikɔ'do ele ma. Ne ɔdo tikɔ'do kote tulɔwu ma kiyɔko mo 'deni ti kɔ'bo 'bɔwu ti'di mo kileki rɔ ma kiyɔko tondo ga? Ni mɔto i'di gbagba yi kɛdɛ rɔ tikɔ'do. Olomake ti mi kɛyɛ rɔ gɔ rɔye."

X

Lende 'Ba Toga 'Ja
(MT 19:1-12; LK 16:18)

I Di yayi na bo kɛnyɛ nɔgi kari mi dɔyayi 'ba Yudayi. Bo umu kari gɔnyɛ yɔpɔ 'ba Yaradene, na bilaka kɔlo nɔgi rɔ tɛndi kako zi bo. Kina bo koloma nɔgi rɔ tiyandi lijɛ kɔzo ma mɔlo tara. II Kina Parosi ni kako ma 'bɛnni nɔgi tititi bo to'ba bo timo. Lijɛ ititi bo, iya te, "Tara ne ɛdi nɔgi rɔ ma laka mi kɔ'du ki'di na 'do toga 'ja?"

III Bo ileki kititi lijɛ te, "Wa'di na Musa kiya mi kɔ'du ki'di?"

IV Lijɛ iya te, "Musa ɔdo kpamo zi bɔtoni 'do kugu waraga 'ba tɛyi ki'di zi 'ja ame bo kɛdɛ koga ne."

V Yɛsu ileki dɔmo zɛnni te, "Musa ugu kɔ'du ki'di nima tara ziye, rɔmɔyɛ minyi 'be idari 'deni. VI Tine ma di bi tisaki mo inza tara. Ugu 'deni, iya te, 'Boko'ba o'ba lijɛ rɔ bɔtoni ni ma ti 'ja. VII Gɔ kɔ'du mo na ki'di bɔtoni kɛdɛ kɛnyɛ kololo di yɔki 'bu bo ni ti ma bo, lijɛ kari kodɔ'bo ga rɔnni ti 'ja abo. VIII Kina lijɛ kpaki riyo 'deni rɔ akoto.' Lijɛ inza kpe riyo, tine 'deni yaga nɔgi rɔ akoto. IX Kina wa ame Boko'ba kodɔ'bo 'deni rɔ a koto ne kinza bɔto mɔto kebe koza yimo dɛ kpe yaga."

X Kina ko'ja lijɛ kileki 'deni kari linɔ tine, na bo kɔsɔ gɔ bo ga kɛnyɛ kititi bo gɔ lende nima. XI Bo iya zɛnni te, "Ni mɔto ame koga 'ja 'bi kebe kari kogbe mɔto ne, o'do yɛri 'deni. XII Kina gbi 'ja ame kɛnyɛ di gɔ mɛ'dɛ ni kari kogbe mɛ'dɛ mɔto ne, yɛri na lɔko ko'do 'deni."

Yɛsu O'do Yɛyi Do Kole Titi
(MT 19:13-15; LK 18:15-17)

XIII Ya mɔto ga o'de kole titi kako zi bo 'do bo ki'di kɔzi bo dɔmo. Tine bo kɔsɔ gɔ bo ga ota gɔmo kinza ki'di lijɛ dɛ kako zi bo. XIV Kina ɔdo Yɛsu ko'ja lende nima tara tine, bo ɛnyɛ nɔgi rɔ 'diri. Bo iya zi bo kɔsɔ gɔ bo ga te, "Olake kole titi kako zɔ kinza kotake lijɛ dɛ, rɔmɔyɛ lijɛ ame ga te ne nɛre lɔbu 'ba Boko'ba na rɔ 'bɛnni. XV Rɔ ma laka miya ziye, bɔto ame kinda'ba nɛre lɔbu 'ba Boko'ba dɛ kɔzo kole titi ne inza kɔdo du te yimo."

XVI Kina bo kogba kole titi naga nima nɔgi bo ki'di kɔzi bo dɔmo ko'do yɛyi zɛnni.

Bɔ Mɔri Mɔto
(*MT 19:16-30; LK 18:18-30*)

XVII Tine ko'ja Yësu ni kedi ko'do 'deni tösö dɔmo tari yɔ, na bɔ mɔto kako ngi rɔ riɲa kolodo bəri kɔmɔ bo te, koma'jo rɔni zi bo, kiya te, “Bɔ kɔmɔ kiyandi ma laka, wa'di na gɔ mo'do 'do mo'ja didi ma nburunburu?”

XVIII Yësu ileki kiya zi bo te, “Gɔ wa'di na kideki ma rɔ ma laka? Bɔto mɔto inza laka, tine Bɔko'ba na nge koto kpoki laka. **XIX** Ikali ko'du ki'di 'deni, ame kiya te, ‘Kinza ko'do röyi dë rɔ bɔ közi roma. Kinza ko'do yeri dë. Kinza ko'do 'bögo dë. Kinza kususu bɔto dë rɔ beti. Kinza ko'do 'bolu dë. Oro 'bu yi ni ti möyi.’”

XX Bɔ nima ileki dɔmo, iya te, “Bɔ kɔmɔ kiyandi, wa naga nima pili mo'do 'deni molo dɔ yɔbi ma.”

XXI Yësu ongo dɔ bɔ nima, bɔ ɔ'ɔ bɔ nima. Na bo kileki kiya teyi te, “A mɔto edi koto ame kɔmɔ gba di ziyi 'do to'do mo. Ari kugö akonzi 'bi naga nima mökö koza girisi mo ga zi bo lisa. Kina ti kulu kpamo 'deni ngi ziyi mitoro. Kina 'do kako ti kösö goma.”

XXII Lende nime bɔ nima kuwö kɔzo a nime te yɔ, na bo kuyi kɔmɔ ma löwö ngi bo kari abo. Römöyi bɔ nima bo rɔ bɔ mɔri ti wa nbanji.

XXIII Yësu uyɔ kɔmɔ bo kongo dɔ bɔ kösö gɔ bo ga, na bo kiya zinni te, “Ti kedi rɔ ma kitigo zi bo wa ni 'do kodo mi nɛre löbu 'ba Boko'ba.”

XXIV Lende nime igayi bɔ kösö gɔ bo ga ngi. Tine Yësu oto nduwë tiya mo zinni te, “Kole ma ga, tɔdo mi nɛre löbu 'ba Boko'ba ti kedi rɔ ma kitigo. **XXV** Tɔdo mi nɛre löbu 'ba Boko'ba ti kedi rɔ ma kitigo zi bo wa ni kebe tɔdo 'ba gamele kebe mi bi gbönö 'ba bici libira.”

XXVI Lende nime igayi lijë ngi mi koto, kina lijë kileki gomo kiya zi bo te, “Ne ma 'deni tara tine ne, yë ga na ti kɔmɔ di mi tölë?”

XXVII Yësu ongo dönni kina bo kileki kiya zinni te, “Wa naga nime ma di zi bilaka lesi na nge kinda rɔ a ma 'do ko'do rɔni dë. Tine ma di zi Boko'ba embe dë römöyi bo na ko'bo to'do wa pili.”

XXVIII Pitörö ënyi kiya zi bo te, “Ongo te, ze 'beze nime dola wa pili 'deni me dösö göyi.”

XXIX Yësu iya te, “Yëë, rɔ ma laka miya ziye, bɔto ame kola liɲɔ, kola löndö, kola lëmi, kola ma bo ni ti 'bu bo, kola kole, kola nyaka dömöyi ma gbi gɔ laja koto laka nime ne, **XXX** ti ko'ja ngi mi kada ma giri naga nime rɔ dɔ kiteli. Bo ti ko'ja wa naga nime pili rɔ mbëmbë kebe dɔ ame gbi ti közi kasi 'ba gomo. Kina mi kada ma kedi kako nime 'dë bo ti kedi ngi ti didi ma nburunburu. **XXXI** Tine ma konzi ame ga pa dogba ne ti kileki 'deni yi'böwu, kina ma yi'böwu na ti kedi 'deni dogba.”

Yësu Iya Gɔ Lende 'Ba Tinda'ba Bo
(*MT 20:17-19; LK 18:31-34*)

XXXII Di gɔ kori lijë kedi 'deni rɔ tari Yerosalema, Yësu na kösö ngi dogba. Kina lende mo kigayi bɔ kösö gɔ bo ga ngi, ko'de tikere ngi pili zi bilaka ame ga kedi kozi gɔ bo ne. Tine bo ari kogba lijë ma 'butë domoriyö mo naga nima ngi 'beri yaga rɔ dönni, bo koloma rɔ tiya gɔ wa ma kedi kari ko'do rɔni zi bo zinni, **XXXIII** bo iya zinni te, “Kpe, uwöke toma. Dedi darike nima nbö mi Yerosalema. Kina di yayi na ti ki'di közi kole 'ba bilaka lesi ngi zi bo dɔ bɔ akumu ni ti bɔ kɔmɔ kiyandi 'ba kö'du ki'di ni. Tine na ti lijë kodo karama mo ngi dɔ bo rɔ tölë. Lijë ti ki'di bo zi ma rɔ bɔ löwö mo ga **XXXIV** kodo laɲa rɔ bo, koto'bi woro rɔ bo, komba bo kupö bo yaga. Tine mi tö'dö dɔ mota bo ti kënyi kodo 'deni ngi yaga di mi tölë.”

XXXV Yakoba ni ti Yowani, kole 'ba Zebedayo ga ako zi Yësu kiya te, “Bɔ kɔmɔ kiyandi, a mɔto edi bine do'doko yi 'do ko'do zize.”

XXXVI Yësu iya te, “Wa'di na ko'doko gɔ mo'do ziye?”

XXXVII Lijë iya te, “Dɔdo kari koloma 'deni dɔ kitɔ mi nɛre löbu 'bi, do'doko 'do ki'di ze doloma tiyi, ma koto dɔ dori yi, ma koto dɔ gali yi.”

XXXVIII Yësu ileki zinni te. “Wa nima kititike ne ikalike dë. Kpe, ti ko'boke tuwë wa di mi kösu 'ba gomo nime medɔ mari

muwë ne? Ti kò'boke gò kobapatisi ye ti kòri nime kobapatisi ma timo ne?"

XXXIX Lijë iya te, "Ti dò'bo ngi."

Yësu iya te, "Rò ma laka kpe ti kuwëke ngi di mi kòsu mo ma mèdi muwë di yimo, kina ti kobapatisi ye ngi kòzo ma 'bama. XL Tine lende 'ba ti'di wa toloma dò dõri ma ala dò gali ma nima, ndòbo ma na dë. Bòko'ba na kèdi ki'di gò bi nima zi bilaka mo ga ame bo kilenjo 'deni dòmöyi mo ne."

XLI Kina òdò kòso ya ma 'butë naga nima kuwò lende nima 'deni tara tine, lijë ènyì ngi rò 'diri ti Yakoba ni ti Yowani. XLII Kina Yësu kideki lijë ngi pili kako bi kòzo zi bo. Bo iya zinni te, "Ikali ke 'deni laka, löbu ma 'ba bò löwò ni o'dò ga rönni ngi rò nere rò a löbu dönni. XLIII Tine ma 'beye inza tara. Bòto ame kò'dòko gò bo kèdi rò löbu di mi löngö ye ne, bo kileki rò bo yaga rò bò laja ziye. XLIV Kina bò ame kiteri 'dò bo na kèdi rò bò dõye ne, bo kileki rò bo yaga rò atòli ziye pili. XLV Römöyi kole 'ba bilaka lesi pele ako dë 'dò koja laja teyi, tine bo na 'dò koja laja zi bilaka, kina gbì ti'di didi bo tutë gò ma konzi timo di mi tölë."

XLVI Lijë ako kòmò Yereko. Tine kò'ja Yësu ni ti bò kòsò gò bo ga ti tindì ma kèdi kari tinni naga nima kèdi kiteli 'deni kebe yayi tine, bò kòmò kòlu mòto yayi möyi mo rò Batimayo kole 'ba Timayo, èdi kolò'bo kpa gò kòri yayi tokpasi wa. XLVII Kina òdò bo kuwò 'deni kiya te, Yësu 'ba Nazareta na, kina bo kulòri ngi rò ma kembe, kiya te, "Yësu kole 'ba Dawidi, i'di miyi këyi roma."

XLVIII Bilaka ma konzi i'di tamo dò bo gò bo kudumò yaga. Tine na bo kulòri ngi kulòwò rò ma kembe, kiya te, "Yësu kole 'ba Dawidi, i'di miyi këyi roma."

XLIX Kina Yësu kòro ngi kiya te, "I'dike bo kako dayi."

Kina lijë kideki bò kòmò kòlu tònè ngi, iya te, "Ògò ti, ènyì tòro, bo èdi kideki yi."

L Kina bò nima kogbagba ngi kuli bõngò yaga di dò bo, kënyì kari zi Yësu. LI Yësu ititi bo iya te, "Wa'di na kò'dòko gò mo'dò ziyi?"

Bò kòmò kòlu nima iya te, "Bò kòmò kiyandi, ma mo'dòko to'ja gò bi."

LII Yësu iya te, "Laka, ari ti, ti'di dõyi gò tigo ma ilenjo yi 'deni." Kina kòmò bò nima kòro ngi yaga, bo kòsò gò Yësu di gò kòri yayi.

XI

Tòdò 'Ba Yësu Mi Yerosalema

(MT 21:1-11; LK 19:28-40; YN 12:12-19)

I Kina òdò lijë kari 'deni kòmò ngòsi ngila Yerosalema mi gawo 'ba Betepage ni ti Betaniya tine, na lijë kari ngi dò dòku 'ba Bilaya. Yësu oja bò kòsò gò bo ga ma riyò II kari dõgba ti ndose nime, kiya te, "Kpe arike mi gawo nima dõgba kòmoye ne. Di bi tòmò 'be yayi ti kari kò'jake kole akaca kosi dòmò 'deni béri, rò ame gba bòto kèki dë dòmò ne. Opeke kò'deke kako bine. III Òdò bòto kititi ye kiya te, 'Èddi kopeke gò wa'di?' Iyake te, 'Nere na kò'dòko, bo èdi kileki giri naga nime.' "

IV Lijë ari ngi kò'ja kole akaca kosi dòmò 'deni yaga kpa reki yayi. Kina òdò lijë kèdi kò'dò tope mo tine, V ya mòto ga ame kèdi kòro yayi ne ititi lijë iya te, "Wa'di na kèddi kò'dòke tara, kèdi kopeke akaca nima?"

VI Lijë ileki dòmò ngi kòzo ma tònè Yësu kose zinni ne tara. Kina bilaka naga nima kola ngi lijë kari timo.

VII Lijë o'de akaca nima kako zi Yësu na lijë kò'ba bõngò 'bènni ga ngi gòmò. Kina Yësu kèki ngi koloma dòmò. VIII Tine bilaka ma konzi mòto ga o'ba bõngò ma 'bènni ga mi gò kòri, ya mòto ga oga ma 'bènni rò mbili mbirò ni di mi nyaka kò'ba gò kòri. IX Kina bilaka konzi naga nima mòto ga kòsò 'deni dõgba mòto ga kebe gò bo yi'bõwu ne ki'di ngi tulòri timo rò ma kembe, kiya te, "Akilèlu kèdi zi Bòko'ba. Yèyi kèdi dò bò ame kako ti möyi bo nere Bòko'ba ne. X Yèyi 'ba Bòko'ba kèdi dò nere löbu ame kèdi kako ne kòzo 'ba 'bu zè löbu Dawidi. Akilèlu kèdi zi bo Bòko'ba."

XI Yësu òdò Yerosalema na bo kiteli ngi kari mi reki 'ba rò löbu 'ba Bòko'ba. Kina òdò bo kòngò wa mo naga nima 'deni pili tine, na bo kari ngi ti bò kòsò gò bo ga ma

'butë dōmorīyō naga nima mī Betaniya, rōmōyī kada inza kpe.

Yēsu Ulōmu Ngērī Kēlu
(MT 21:18-19)

^{XII} Mī bi kēzē ma di gōmo ko'ja lijē kēdī kileki 'deni kako di Betaniya tine 'bō o'do Yēsu 'deni. ^{XIII} Bo o'ja ngērī kēlu kinda di bi kōwō ti mbili dōmo. Kina bo kōcō ngī kari tōngō mo, bo iya te mōtōga bo ti ko'ja ma kana mo. Tine bo ari ko'ja nge rō mbili na kutu ē'bēnnī rōmōyī kada 'ba tana 'ba kēlu na dē gba. ^{XIV} Kina bo kiya ngī zi ngērī kēlu nima te, "Nī, bōtō inza konyo o'tō mōtō kpe di dōyī." Lende nima bo iya pili mbili bō kōsō gō bo ga kuwō.

^{XV} Lijē ako kōmō Yerosalema na bo kari ngī kōdō mī reki 'ba rō lōbu 'ba Bōko'ba. Bo ari ko'ja bō ndōgō koso 'deni yayi na bo koloma ngī rō toga lijē yaga, bo kītīnī dō tarabiza 'ba bō kutē gīrisī ni ti gba'da 'ba bō kugō matukpuru ni bēri. ^{XVI} Bo embe ngī kola bōtō dē kpe kombi wa dōnnī kudō tīmo kebe yayi. ^{XVII} Kina bo koloma ngī rō tiyandi lijē kiya zīnnī te, "Uwōke dē me tōnē kugu ne? Iya te, 'Rō lōbu ma nime ti kīdēkī rō rō 'ba mōtu zi dō kupō pili.' Ne kina me 'bōwu kpe kebe kuyīke yaga rō ti'bōrō 'ba bō 'bōgō."

^{XVIII} Bō dō bō akumu ni ti bō kōmō kiyandi ni uwō lende mo na lijē ki'di ngī toma kōri 'ba 'dō tupō Yēsu tīmo. Tine lijē ere di rō bo rōmōyī akiyandi abo igayi ma konzi 'deni ngī pili.

^{XIX} Mī dōkōpiyari 'deni na Yēsu ni kēnyī ngī di mī gawo yayi ti bō kōsō gō bo ga lijē kileki kari.

Andi Di Gō Ngērī Kēlu
(MT 21:20-22)

^{XX} Mōlo mī dōngbō ma di pōtō mo ko'ja lijē kēdī kudō rō gō kōri nima, lijē o'ja ngērī kēlu tōnē kōlē 'deni. ^{XXI} Pītōrō omeri gō lende tōnē ngī, na bo kiya zi Yēsu te, "Bō kōmō kiyandi, o'ngō te. Ngērī kēlu tōnē kulōmu ne olē 'deni."

^{XXII} Yēsu ileki dōmo zīnnī iya te, "Rō ma laka miya ziye, i'dike dōye gō lende 'ba Bōko'ba. ^{XXIII} Bōtō ame kiya zi dōku nime te, 'Nī, ēnyī kari ku'du rōyī mī mini lōbu,' o'do kiya te dōki'di bo kidaki dē bo

ki'di dō bo ngī gōmo, rō ma laka ti ko'do rōnī ngī tara. ^{XXIV} Kina me mēdī miya ziye, wa ame o'do kititike ti mōtu ziye ti'di dōye gōmo, o'jake 'deni, kina ēdī 'deni rō e'be. ^{XXV-XXVI} Kina o'do kōrōke 'deni kēddī kumōtuke, olake lēpī ye ga ame kirasi lende 'deni ziye, rōmōyī 'dō 'bu ye ame mītorō ne kola ye gbī gō lende kirasi 'be ga."

^{XXVII} Lijē ako kōmō mī Yerosalema, kina ko'ja Yēsu kēdī kilīngere 'deni kebe mī reki 'ba rō lōbu 'ba Bōko'ba yayi, na bō dō bō akumu ni ti bō kōmō kiyandi ni ti lōbu 'ba bilaka ni ^{XXVIII} kako kititi bo kiya te, "Kōzī kakpa 'ba yē na me kēddī ko'do wa naga nime tīmo ne? Yē na ki'di kōzī kakpa 'ba to'do wa naga nime te zīyī?"

^{XXIX} Yēsu iya te, "I'dike mititi ye nge kōtō, o'do kilekike dōmo 'deni zō na 'jaa ti mileki dō akititi 'be nima. ^{XXX} Iyake zō te, kōzī kakpa 'ba bapatisi nime Yowani koloma tōnē rō to'do mo ne ako di yala? Yē na ki'di zi bo, Bōko'ba na ki'di ala bilaka lesi na ki'di?"

^{XXXI} Kina lijē koloma ngī rō towasa mo rō gō rōnnī. Lijē iya te, "O'do diyake te ako di zi Bōko'ba bo ti kiya te, 'Ne gō wa'di na kpe ki'dike dōye dē gō lende 'ba Yowani?' ^{XXXII} O'do diyake te ako di zi bilaka lesi ele dē gbī."

Lijē ēdī kere di zi bilaka konzi naga nima rōmōyī lijē pili omeri ngī rō ma laka Yowani rō bō kumē lende 'ba Bōko'ba. ^{XXXIII} Kina lijē kileki dōmo ngī zi Yēsu te, "Dikali dē."

Yēsu iya zīnnī te, "Kina gbī ma minza miya ziye kōzī kakpa 'ba yē na me mēdī mo'do wa naga nime tīmo."

XII

Dōngala 'Ba Bō Ndōbō
(MT 21:33-46; LK 20:9-19)

^I Kina Yēsu koloma ngī rō tilende zīnnī rō dōngala, bo iya te, "Bō mōtō idīyē mōwō kēdī ko'do rō layi naga ngī rō nyaka, bo kigaga reki kuru dōmo, bo kole gō 'ba tuzī layi mo, bo kole kilānga 'ba toda mo. Kina bo ko'de bō ndōbō ngī ki'di yīmo bo kēnyī kari dō gawo ma kōwō. ^{II} Kina o'do kada 'ba tite'de mo kōmō 'deni

tine, na bo koja bo laja abo mato ngi kari 'do ko'de ma 'ba bo. ^{III} Tine bo ndobo naga nima omba bo laja nima ngi koga kileki ro kosi sari. ^{IV} Bo oja bo laja mato gbi kari. Kina bo ndobo naga nima komba ngi koga domo ko'do kenyë komo. ^V Bo oja mato gbi kari. A ma tine lijë omba ngi kupö yaga. Kina lijë koloma ngi nduwë ro to'do bo laja ma konzi mato ga nduwë tara, mato ga lijë omba ro tomba, mato ga lijë upö ngi yaga.

^{VI} Ro nburunburu mo tine boto mato ari kinza kpe zi bo 'deni nge ro kole koto abo ame bo ko'ö kulöwö ne, na bo koja ngi. Bo omeri, bo iya te, 'Ame ro kole ma ne lijë edi koro.' ^{VII} Tine bo ndobo naga nima iya ngi ro go rönni te, 'Bo kedï kari koloma ro bo do nyaka nime kada mato di potö 'bu bo mo tonë ne bo na me, ako dupöke bo yaga 'do nyaka nime koloma ngi nburu ro eze.' ^{VIII} Kina lijë kinda 'ba bo ngi kupö bo ku'du töku mo yaga di mi nyaka nima."

^{IX} Yësu ileki kititi bilaka naga nima yayi ne kiya te, "Ma komerike 'beye, wa'di na ti bo do nyaka nima kari ko'do? Ro ma laka bo ti kari ngi kote do bo ndobo naga nima pili yaga, bo ko'de ro bilaka ma löwö na kako to'do ndobo yimo.

^X Idëkike de su me tonë kugu mi buku 'ba Boko'ba kiya te, 'Döku tonë bo ko'ba rö ni kilagi pa di romo ne na kileki 'deni ro döku ma laka ro do kiteli mi gbondo 'ba rö.' ^{XI} Ame wa ko'do 'ba nere Boko'ba na. Dotöke ngi ro goze."

^{XII} Kina löbu 'ba Yudayi ni koloma ngi ro toma kori 'ba 'do tupö bo timo. Römöyï lijë iyëni rönni tégë Yësu edi ro tiya dngala nima rönni. Tine lijë ere tindï naga nima yayi ne. Kina lijë kita'ba ngi yaga di ngila bo.

^{XIII} Kina lijë kari koja Parosi mato ga ngi ti bilaka mato ga 'ba Erode ngi kako zi bo toko kpa bo. ^{XIV} Lijë ako kititi bo kiya te, "Bo komo kiyandi, dikali ngi ni lende 'bi ga na ro ma kodoro. Mi lende kiya 'bi zi bilaka ere boto de, lende 'bi ga pili ro ma koriya zi ma titi kpaki ti ma löbu mo ga. Kö'du 'ba Boko'ba na keddi kiyandi bilaka timo ro ma kodoro. Iya zize te, tara ne edi ngi ro ma laka mi kö'du ki'di 'ba Boko'ba

'do topi awada zi bo dolingo ma löbu 'ba Romo? Ala tondo?"

^{XV} Yësu ikali dngala 'bënni nima 'deni molo na bo kileki kiya zinni te, "Kpe, eddi ko'bake ma go wa'di? O'deke girisi siliñbi mo te dayi mongo te."

^{XVI} Lijë o'de zi bo na bo kititi lijë iya te, "Kinë yë ti möyï yë na me kugu romo ne?"

Lijë iya te, "Bo dolingo 'ba Romo na."

^{XVII} Bo iya zinni te, "Laka, wa ame ro 'ba bo dolingo ne opike zi bo dolingo. Tine ame ro 'ba Boko'ba ne opike zi Boko'ba." Kina lende abo kigayi lijë ngi.

Lende 'Ba Tödo 'Ba Töku
(MT 22:23-33; LK 20:27-40)

^{XVIII} Kina ya ma ro Sadoke ni lijë ma komeri 'bënni kiya te a mato inza ro tödo 'ba töku di mi tolë naga kako ngi zi Yësu. Lijë ititi bo iya te, ^{XIX} "Bo komo kiyandi, Musa ugu iya te do löndö yï mato köle kola 'ja abo kinza ti kole, inda'ba közimo 'do köyöke bi do löndö yï nima. ^{XX} Tine ya mato ga pa bine ro löndö koto modomoriyö. Bo ma löbu mo ogbe 'ja kina köle ngi kola kinza ti kole. ^{XXI} Kole ma mi riyo mo inda'ba közimo kina bo köle ngi gbi kola ni kinza ti kole. Bo ma ro mi mota mo inda'ba közimo, ^{XXII} kina ngi gbi tara nduwë ro gönni nima pili kpaki modomoriyö kinza ma köyö kole. Ro nburunburu mo na 'ja mo tonë kari köle ngi gbi. ^{XXIII} Tine mi kada 'ba tödo 'ba töku di mi tolë ti loko kedï ro 'ja 'ba yë, ya modomoriyö naga nima na ma 'deni pili ro me'de ni?"

^{XXIV} Yësu ileki domo zinni iya te, "Kpe, öluke lende 'deni ngi sowa. Buku 'ba Boko'ba ikalike de. Ikalike a mato ro tigo abo de gbi yo. ^{XXV} Bilaka ame ga kedï kodo di mi tolë ne a mato inza kpe zinni ro, ro kogbe. Lijë 'deni ngi kozo malayika 'ba mi doyayi 'ba mitoro naga tara. ^{XXVI} Kina ma go lende 'ba tödo 'ba töku di mi tolë, kpe idëkike de su di mi akugu 'ba Musa ma tonë pa'do köbö zi bo do morogo Boko'ba kiya zi bo te, 'Ma na ro Boko'ba 'ba Abarayama, Boko'ba 'ba Yisika, Boko'ba 'ba Yakoba.' ^{XXVII} Ne kina me dikali ngi lijë inza kpe ro töku, Boko'ba ididi lijë 'deni. Kpe öluke lende 'deni sowa."

Kö'du Ki'di Ma Rö Dö Kiteli
(*MT 22:34-40; LK 10:25-28*)

XXVIII Bó kómó kiyandi móto ame kēdi yayi ró tuwó kowasa 'bēnni nima ne, ēnyi ngi kako ngosi. Kina ódo bo konḡo Yēsu ngi kileki dó lende ró ma kodóro zi ya naga nima kózo a nima tara tine, bo ēnyi kititi Yēsu iya te, "Kö'du ki'di 'ba Boko'ba ma yala na kulöwó ró dó kiteli?" XXIX Yēsu ileki dómo te, "Kö'du ki'di ma kulöwó ró dó kiteli mo na tönē kiya te, 'Kpe Yisarele, uwóke. Nere Boko'ba ze na nḡe koto ró Boko'ba. XXX Ziyé tó'ó nere Boko'ba 'be ti dóki'di ye pili ti didi ye pili ti meri 'ba dóye pili ti tigo 'be ga pili.' XXXI Ma ró mi riyó mo na me, 'Ziyé tó'ó lépí ye ga gbí kózo ma kó'oke yida róye ga tara.' Kö'du ki'di móto ma kulöwó ró dó kiteli di dó ame inza."

XXXII Bó kómó kiyandi 'ba kö'du ki'di nima ēnyi kileki dómo ngi zi Yēsu iya te, "Bó kómó kiyandi, ele sowa. Rö ma laka kózo a kiya 'bí, nere Boko'ba nḡe koto, Boko'ba 'beri móto inza. XXXIII Kina gó ze bilaka lesi dó'oke Boko'ba ti dóki'di ze pili, ti meri 'ba dóze pili, ti tigo 'ba míze ga pili. Kina gó ní móto kó'ó lépí yí gbí kózo ma kó'ó yida róyí tara. Kö'du ki'di riyó naga nime na ró dó kiteli kebe tumu roma ni pili zi Boko'ba."

XXXIV Yēsu onḡo dó lende kileki 'ba bo nima ngi ti lende kikali mo kulöwó. Na bo kēnyi kiya zi bo nima te, "Ni, inza kpe gba nḡó ró ma kówo di ró nere löbu 'ba Boko'ba." Di pótó lende nime bóto móto ilaḡa róni dē kpe tititi Yēsu.

Lende 'Ba Kurisitó
(*MT 22:41-46; LK 20:41-44*)

XXXV Kina ódo Yēsu kēdi 'deni ró tiyandi wa di mí reki 'ba ró löbu 'ba Boko'ba tine, bo iya te, "Ró ma tondo mo ga na bo kómó kiyandi ni kēdi kiya te Kurisitó ame Boko'ba kēdi koja ne di mí kupó Dawidi? XXXVI Dawidi na tönē kiya ti Nyí Koto Laka teyi te, 'Nere Boko'ba iya zi nere ma te, "Oloma dó dóri ma bine nḡó mí'di yi ka'da bo ya 'bí ga." ' XXXVII Dawidi mo na me kídēki bo 'deni ró nere. Ne ró ma tondo mo na 'dó nere 'ba Dawidi mo tönē kileki 'bówu ró kole zi bo?"

XXXVIII Mí akiyandi abo zinni bo iya te, "Kpe i'dike kómoye kandi laka di zi bo kómó kiyandi 'ba kö'du ki'di ni. Ako'doko 'bēnni ró tilingere ti bonḡo kidakpa 'bēnni naga nima rōnni. Tumótó lijé kózo bo ró koro naga tara di mí bi 'ba ndögó na lende mo kó'ó rōnni. XXXIX Akiteri 'bēnni ró kiti ma löbu naga di mí ró 'ba mótu ti bi ma laka di mí nḡbele. XL Lijé bo kēdi kodo gomo ró makuru'bē tote dó amo naga nima. Mótu kó'dó 'bēnni ró gögö tileme rōnni timo. Lijé nime, kada móto karama ma kēdi kodo dönni na ró dó kiteli."

XLI Yēsu ari koloma ngosi ngila sandu 'ba tu'du kpa kózi ki'di di mí reki 'ba ró löbu 'ba Boko'ba yayi. Tindi kēdi kolo ró tu'du kpa kózi ki'di 'bēnni ga ne bo édi le ró tonḡo mo. Ma ró bo mōri ma konzi ni ako ku'du yamo ngi nḡani. XLII Tine 'ja ma ró makuru'bē bo lisa móto ako ku'du ma 'bēni ró taripa riyó. XLIII Bo idēki bo kósó gó bo ga kako zi bo, na bo kiya zinni te, "Ró ma laka miya ziyé, makuru'bē, 'ja bo lisa nime, loko na ku'du kpa kózi ki'di kebe bilaka naga nime pili. XLIV Rómoyí lijé ma laki naga nima onye nḡe mbowa di ró wa mbembé 'bēnni ga. Ne ma 'bēni inza tara, gó rómo na ma 'deni pili loko ku'du ne, móto inza kpe."

XIII

Loma Ti Bi Koda
(*MT 24:1-14; LK 21:5-19*)

I Kina ódo Yēsu ni kēdi kodo 'deni yaga di mí reki 'ba ró löbu 'ba Boko'ba yayi tine, bo kósó gó bo ga ma koto ako kiya zi bo te, "Bó kómó kiyandi, onḡo te. Onḡo dóku naga nime ma kiyija kó'ba kele te."

II Yēsu ileki dómo zinni iya te, "Ró löbu naga nima kēdi konḡoke kó'ba tara ne, kada mo ódo kómó 'deni dayi dóku ma koto móto mo te inza kileke ró ma kudó'du dó lépí ní. Bó ya édi kitinḡi 'doyi bēri."

III Kina ódo bo kari koloma 'deni bēri dó dóku 'ba Bilaya ame kuyí kómōni kari te dó ró löbu 'ba Boko'ba ne tine, na Pitoró ni ti Yakoba ti Yowani ti Andareya kako ró dönni kititi bo kiya te, IV "Iya zize. Kada

nima ti kēdi nyanya ga? Kina akileme mo ame gɔ kinda timo kada mo ēdi 'deni n̄gɔsi na rɔ wa'di?"

^V Yēsu oloma rɔ tiya mo zīnni te, "I'dike kɔmɔye kandi laka kinza bɔtɔ mɔtɔ ku'bōlu ye ra. ^{VI} Ma konzi mɔtɔ ga ti kako ti mōyi ma kiya te, 'Ma na rɔ Kurisītō.' Kina ti lijē ku'bōlu ma konzi n̄gi. ^{VII} Tine ɔɔ kuwōke birɔ ya di n̄gɔsi ti lēbi mo ma di bi kɔwɔ kinza kereke dē. Wa naga nima pili ēdi ko'dɔ rōnni tine n̄burun̄buru 'ba dɔliɔ na dē gba. ^{VIII} Rōmōyi dɔyayi ti kēnyi 'deni to'dɔ ya rɔ gɔ rōnni, kina dɔliɔ ti kēnyi 'deni to'dɔ ya rɔ gɔ rōnni. Kizikizi ti kēdi 'deni mi gɔ bi ma konzi. Kina 'bō ni ti sēyi ti kēdi 'deni. Wa naga nime pili te gba tisaki mo na kɔzɔ mi kɔ'ɔ 'ba lōyō naga tara.

^{IX} Ne kpe i'dike kɔmɔye kandi laka. Ti kinda'ba ye 'deni koto ye kɔmɔ kitī 'ba burē. Ti komba ye 'deni di mi rō 'ba mōtu. Kina ti lijē koto ye 'deni ki'di ye kɔrɔke kɔmɔ n̄ere ni ti bɔ dɔliɔ ni gɔ kō'du ma, todɔrɔ bicī lende 'ba laja laka nime. ^X Tine dɔgba mo laja laka na ti kuwōwō rōni titi toko. ^{XI} Kina ɔɔ lijē kinda'ba ye koto ye kɔmɔ kitī 'ba burē, kinza ki'dike kɔmɔye kilē'di dē gɔ wa ma 'dɔ kari kiyake. Wa ame ki'di rōni ziye 'dɔ tiya mo mi kada nima ne na kiyake. Rōmōyi wa ame kēdi kari kiyake ne ti kēdi pili rɔ ma kako di zi Nyi Kɔtɔ Laka.

^{XII} Bilaka ti ki'di lōndō nni ga 'deni tupō mo yaga. Kina ti 'bu ni ko'dɔ 'deni gbī tara zi kole 'bēnni ga. Kina ti kole kebe kuyi kpēnni 'deni gbī rɔ ma kōyō lijē ga tupō mo yaga. ^{XIII} Laki pili ti ko'ji ye gɔ lende ma. Tine bɔ ame ki'di mi bo kēddi teyi n̄bō kōmō mi kada 'ba tote mo ti kɔmɔ n̄gi di mi tōlē."

Kuruku Kēnyē

(MT 24:15-28; LK 21:20-24)

^{XIV} "Kina ɔɔ kiya te kɔngɔke kuruku kēnyē tōnē kɔdɔ 'deni mi gɔ bi ame molo kinza rɔ bi abo ne tine, (ame ugu zi bɔ kidēki mo ga 'dɔ kikali) i'dike lijē ame ga mi Yudayi ne kirija ti kusu dōnni mi dōku. ^{XV} Kinza bɔ ame kēdi yaga tindawo rɔ bo ne kilēyi dɔ bo dē kpe kɔdɔ titi rō togba abo ga. ^{XVI} Kinza bɔ

ame kēdi 'deni mi nyaka ne kileki dē kpe kari liɔ togba bɔngɔ abo. ^{XVII} Mi kada mo nima gomɔ 'ba 'ja ame ga rɔ ma kɔmɔ ti ma kēdi ti kole dɔ kōzīnni naga na ti kēnyē ma 'bēnni n̄gi kulōwō. ^{XVIII} Umōtuke zi Boko'ba kinza bɔ ki'di ko'dɔ rōni dē mi kada 'ba bi kēyi ame rɔ aliri ne. ^{XIX} Rōmōyi gomɔ 'ba mi kada nima ti kēnyē 'bēni 'deni n̄gi rɔ dɔ kiteli kebe gomɔ mɔtɔ ga ame pele kēdi ko'dɔ rōnni mi dɔliɔ nime bine molo kako di bi tisaki mo n̄bō kōmō mi kada nime tōne. Kina gomɔ mɔtɔ ma 'dɔ kēdi kɔzɔ ame te inza kpe nati. ^{XX} Tine Boko'ba ileki gɔ kada mo 'deni n̄ge mbowa. Ma kiya te kinza tara dēne bɔtɔ mɔtɔ inza kɔmɔ. Bo ileki gɔ kada mo n̄ge 'deni mbowa tara gɔ kō'du 'ba bilaka abo ga ame bo koweli 'deni ne.

^{XXI} Kina ɔɔ kiya te bɔtɔ mɔtɔ kako kiya pele ziye te, 'On̄gɔ te, Kurisītō na me bine,' ala 'Kina ma 'dē,' kinza ki'dike dɔye dē gomɔ. ^{XXII} Rōmōyi ya mɔtɔ ga ma kidewo rōnni tēgē lijē rɔ Kurisītō ti bɔ kumē lende ma dɔ kindēndē mɔtɔ ga ti kɔdɔ 'deni. Kina ti lijē ko'dɔ gɔ koto ma kinza kiya naga n̄gi tiyɔzɔ tu'bōlu ame ga pele Boko'ba koweli 'deni ne timo. ^{XXIII} Kpe, i'dike kɔmɔye kandi laka. Wa pili na me ga miyēti gomɔ 'deni molo ndō te ziye."

^{XXIV} "Di pōtō kada 'ba gomɔ naga nima, kinē kada ti kuyi rōni 'deni n̄gi yaga rɔ ma kōlu, kina nyepe gbī inza kan̄mi kpe.

^{XXV} Kina ti kiyaya kēlu ni 'deni kilayi kako bēri di mitorɔ. ^{XXVI} Kina ti kole 'ba bilaka lesi ti kɔdɔ n̄gi tako ti poli mi tigɔ 'ba lōbu dɔ kiteli abo. ^{XXVII} Kina ti bo koja malayika n̄gi kari mi dɔ kumu sowɔ 'ba dɔliɔ nime tutō'du bilaka ame ga pili rɔ 'ba Boko'ba ne. Kina ti lijē kutō'du n̄gi yaga 'doyi di mi dɔliɔ nime.

^{XXVIII} I'dike n̄gērī kēlu kiyandi ye. ɔɔ kɔngɔ rɔ dɔngila mo ga kēdi kōyō solɔrɔ 'deni, mbili mo kēdi kunzi nima ikali n̄gi kpa dōkikērī ɔwɔ dē kpe. ^{XXIX} Kina gbī tara ɔɔ kɔngɔke wa naga nime 'deni kēdi ko'dɔ rōnni nima, ziye tikali mo n̄gi kada 'ba tako 'ba kole 'ba bilaka lesi ɔwɔ dē kpe. ^{XXX} Omerike lende nime laka. Wa

naga nime ti ko'do rönni kota bilaka ma le'jete naga nime mato ga kolé dè gba. **XXXI** Mitoro ni ti dolingo ti kiteli 'deni. Tine lende ma inza kiteli du ma koto te.

XXXII Tako 'ba kada mo nima boto ma koto mato ikali dè. Pele ro malayika 'ba mi doyayi 'ba mitoro ikali dè. Kina kole 'ba Boko'ba pele ikali dè gbi. Bo Boko'ba 'bu na nge kikali abo. **XXXIII** Kina i'dike komoye kandi laka kolomake ti bi koda romoyi kada mo ikalike dè. **XXXIV** Ti keddi kozo lende 'ba bo mato ame kenyi ngi kari do nba ne tara. Mi tari abo bo ose go lingo zi bo laja abo ga. Bo oza ndobo pili ro kotokoto zinni to'do mo, bo ki'di bo ma 'do koda go bi ngi toda bi laka di ro lingo. **XXXV** Kina ti, odate bi laka romoyi kada 'ba tako abo 'ba nere 'be ikalike dè. Odo ti bo komo mi dokopiyari ala mi zana korondo, ala mi kano bi, ala ro mi donbo, kpe ikalike dè. **XXXVI** Odate bi laka kinza bo kako komo ra ngi tugu'du kota ye keddike bi to'do. **XXXVII** Tine a ma mose ziye pili na me, olomake ti bi koda."

XIV

'Ja Mato Inzanza 'Bu Do Yesu

(MT 26:1-16; LK 22:1-6; YN 11:45-12:8)

I Ame tine kada 'ba karama 'ba Pasaka mo tone ola to'do mo 'deni nge do riyö nati. Karama 'ba tonyo mangolo'bo kinza langa gomo mo tone. Tine bo do bo akumu ni ti bo komo kiyandi 'ba ko'du ki'di ni edi ro toma kori 'ba 'do tinda'ba Yesu ngi liwo kupo yaga. **II** Romoyi lijé omeri iya te, "Do'doke dè mi kada 'ba karama kinza tindi kenyi ra ko'do ayayi."

III Kina odo bo keddi 'deni Betaniya lingo 'ba bo mato kideki ro Simona Bo Monyu tine, lijé keddi 'deni kpa akonyo na 'ja mato kako ngi ti kizaza ma kele 'ba 'bu kato ndogö kitigo kulowo naga. Loko itiko kpamo ngi yaga loko koloma ro tinzanza mo do Yesu. **IV** Tine enye ngi mi ya mato ga yayi kebe tomeri mo te, "Loko edi kirasi 'bu nima go wa'di? **V** Ma loko keddi kugö ra mökö o'ja dene edi ko'de yamo nbö kuluku modokoto gbi ti domo teyi 'di go loko kokonyi bo lisa ni timo." Kina lijé koloma ngi ro togba doki'di 'ja nima timo.

VI Kina Yesu kileki zinni te, "Kpe, eddi kogbake doki'di 'ja nima go wa'di? Olake ni. A ma laka kulowo na me loko ko'do 'deni zo. **VII** Bo lisa ni edi koloma nduwé tiye bine, odo ko'dokoke ti ko'doke lende laka 'deni ngi zinni. Ne ma 'bama minza mö'bo tiye bine. **VIII** Wa ame ngi loko ko'bo to'do mo ne na ma loko ko'do 'deni zo. Loko ilenjo yida roma 'deni molo ndo koda do tusu ma. **IX** Ne ro ma laka miya ziye, wa nime loko ko'do ne ti kiyélé roni 'deni ngi kote mi go bi ame ga pili laja laka ma nime keddi kuwöwö roni teyi ne tomeri göni timo."

X Kina Yuda Isikarita ma koto di mi longo ya ma 'buté domoriyo mo naga nima ne kenyi ngi kari zi bo do bo akumu ni tususu Yesu zinni. **XI** Kina odo lijé kuwö lende ma bo kiya zinni tara tine na minni konmi ngi lijé kose 'do topi yamo zi bo. Kina Yuda koloma ngi nati ro toma kori ma laka ame go bo ki'di közi Yesu timo zinni ne.

Yesu O'do Karama Ti Bo Kosö Go Bo Ga *(MT 26:17-19; LK 22:7-14)*

XII Mi kada ma dondende 'ba karama ma keddi konyo mangolo'bo mo kinza langa gomo nima tine, mi kada ame 'deni ro 'ba tumu kamolo mo ne, na bo kosö go bo ga kako kititi bo, iya te, "O'doko go dari dilenjo go bi 'ba tonyo karama ziyi yala?"

XIII Kina bo koja ya ma riyö di mi longo lijé ngi kari ti ndose nime, bo iya te, "Arike mi gawo yayi, di bi tömö 'be doye ti kondoso ti bo mato ti kete mini doni. Ozike go bo. **XIV** Lingo ame bo kodo teyi ne ari kiyake zi bo do lingo mo te, 'Bo komo kiyandi iya te, "Rö ma yala na 'do dako donyo karama 'ba Pasaka nime yimo ti bo kosö goma ga?" **XV** Kina ti bo kileme ro toro löbu ngi ziye ti jama mo ga kiyija 'deni ndo ziye kina go kilenjoke go bi zize yayi." **XVI** Kina bo kosö go bo naga nima kari ngi mi gawo yayi ko'ja wa pili ngi kozo ma bo kose zinni. Kina lijé kilenjo bi 'ba tonyo karama ngi zinni yayi.

Akonyo 'Ba Nere

(MT 26:20-29; LK 22:14-20; YN 13:21-30; 1KT 11:23-25)

XVII Mi dokopiyari 'deni na Yesu ni ti bo kosö go bo ga ma 'buté domoriyo kako

ngi yayi. ^{XVIII} Kina odo lije kedı 'deni kpa akonyo tine, bo iya zinni te, "Ro ma laka medı miya ziye, bo ma koto moto di mi longo ye nima bina na kedı kari kususu ma. Bo ma koto ame ngi kedı konyo wa bi koto to ne."

^{XIX} Kina lije ngi ro meri lije kebe ro tititi bo pili ro gonni nima kiya te, "Ma mo na de ngi oto ya?"

^{XX} Bo ileki domo te, "Bo ma koto moto ngi di mi longo ye kpe ma 'butė domoriyo naga nime. Bo ma koto moto ame ngi kedı kusu kozini mi lebe koto to ne. ^{XXI} Kole 'ba bilaka lesi edı kole ngi kozo lende ma tone kugu mi buku 'ba Boko'ba go ko'du abo ne tara. Tine bu'bu zi bo ma kususu bo nima. Ma laka mo dene 'do koyo bo de ka ndeni."

^{XXII} Kina odo lije kedı 'deni kpa akonyo yayi tine, na Yesu kogba mangolo'bo ngi bo kileki ye'dı mo zi Boko'ba bo konye yimo ki'di zi bo kosö go bo ga. Bo iya te, "Me, ogba konyo. Ame na ro yida roma."

^{XXIII} Kina bo kogba kosu gbi kileki ye'dı mo bo ki'di ngi zinni lije pili kuwe di yimo. ^{XXIV} Bo ileki kiya zinni te, "Ame na ro roma ma ame kulowu 'deni go ma konzi, lömu 'ba Boko'ba koro 'deni domo ne. ^{XXV} Ro ma laka miya ziye akuwe nime minza muwe kpe titi tine 'jaa nbo ro ma la'ja di mi nere lobu 'ba Boko'ba."

Yesu Iya Kpa Koga 'Ba Pitöro

(*MT 26:30-35; LK 22:31-34; YN 13:36-38*)

^{XXVI} Kina odo lije koba ngala 'deni tine na lije kari ngi do doku 'ba Bilya. ^{XXVII} Yesu iya zinni te, "Kpe pili ti kirinake 'deni ngi kolake ma. Romoyi buku 'ba Boko'ba iya 'deni tone molo bine te, 'Ti mupo bo koda kamolo mo yaga kina ti kamolo kita'ba ngi.' ^{XXVIII} Tine odo mado 'deni yaga di mi tole medı mari nduwe toti dogba komoye mi Galilaya."

^{XXIX} Pitöro iya te, "Odo kiya te ya ma laki kirina pele pili, ma 'bama minza mola goyi."

^{XXX} Yesu ileki zi bo iya te, "Ro ma laka medı miya ziyi, ni mi korondo nime tone, gba kota gongo kidapa de mi riyö eddi koga kpeyi goma mi mota kiya te ikali ma de."

^{XXXI} Pitöro ileki gomo kiya ro ma kitigo te, "Odo kedı pele ro tole ti mole koto tiyi. Minza moga kpama goyi." Kina lije kiya ngi pili kozo a nima tara.

Yesu Ititi Boko'ba Go Gomo Ma Kedı Kömö Zi Bo

(*MT 26:36-46; LK 22:39-46*)

^{XXXII} Kina lije kako ngi komo go bi moto kidėki moyi mo ro Getesemane. Yesu iya zi bo kosö go bo ga te, "Kpe, olomake toti bine medı mari to'do motu."

^{XXXIII} Bo ogba Pitöro ni ti Yakoba ti Yowani kari ti bo. Meri oso ngi mi bo kumiki bo. ^{XXXIV} Kina bo kiya zinni te, "Meri oso 'deni ngi lo mi doki'dı ma kozo edı ko'do 'deni ngi tupo ma yaga. Olomake toti mbowa bine ro ma kongo bi ti bi koda."

^{XXXV} Bo ari mbowa dogba na bo kolodo ngi beri tumotu, dene 'do kiyese gomo nima ra yaga di zi bo. ^{XXXVI} Bo umotu kiya te, "Baba, 'bu ma, ni na ko'bo wa pili. Kosu nima ogba yaga di komo ma. Tine i'di ko'do roni go ako'doko 'bi, kinza go ako'doko ma."

^{XXXVII} Bo ileki kako ko'ja bo kosö go bo ga ma mota mo tone ga ko'do 'deni. Bo iya zi Pitöro te, "Simona, eddi bi to'do? O'bo de toda bi pele nge saa koto? ^{XXXVIII} Olomake ti bi koda ti motu ko'do kinza koto ye ra mi akiyozo. Ro ma laka mi o'doko ngi tine yida ro tigo mo inza."

^{XXXIX} Kina bo kileki ngi kari 'bowu gbi tumotu go lende kotokoto naga nima. ^{XL} Bo ileki kako ko'ja lije ko'do 'deni gbi romoyi lije edı 'deni ngi kinano. Kina ngi lije ikali de kpe tileki do lende zi bo. ^{XLI} Mi mota mo tine na bo kako kiya zinni te, "Kpe, eddike e'be gba bi to'do tindawo roye? O'bo 'deni, kada mo omö 'deni. Ususu kole 'ba bilaka lesi 'deni ki'di kızı bo lende kenyé ni. ^{XLII} Enyike, darike. Ongoke bo kususu ma mo tone omö 'deni ngosi."

Tinda'ba Yesu

(*MT 26:47-56; LK 22:47-53; YN 18:3-12*)

^{XLIII} Gba kota Yesu kedı kilende te yo na Yuda komo ngi. Bo ro ma koto di mi longo ya ma 'butė domoriyo naga nima. Bo ako ti bilaka ro ma konzi go bo, ya moto ga ti mbele, moto ga ti mabo. Bo do

bo akumu ni ti bo kɔmɔ kiyandi ni ti löbu 'ba bilaka ni na koja lijë. ^{XLIV} Bo susu mo nima iya dɔngala 'ba tinda'ba Yësu timo 'deni mɔlo zinnì te, “Bo ame ɔɔ kɔngɔke mari mome mbili mo nima bo na. Kina 'dɔ kinda'bake bo ngi karike ti bo yaga.”

^{XLV} Kina ɔɔ bo kɔmɔ tinnì yɔ na bo kilapo Yësu ngi, bo kiya te, “Nere ma.” Kina bo kome mbili Yësu ngi. ^{XLVI} Kina bilaka abo naga nima kolɔɔ ngi dɔ Yësu kinda'ba ngi. ^{XLVII} Tine bo ma kɔtɔ di mi löngö ya ama ga ti Yësu yayi ne oto mbele abo ngi koga dɔ bo laja mɔtɔ 'ba bo dɔ bo akumu timo koke mbili mo ngi'bo yaga. ^{XLVIII} Yësu iya zinnì te, “Kpe, gɔ wa'di na kakoke tinda'ba ma kɔzɔ tinda'ba bo 'bögö tara gɔmo, ti mbele ni ti mɔbo? ^{XLIX} Rɔ kɔmɔ kada löbu nime pili mëdi moloma tiye mi reki 'ba rö löbu 'ba Boko'ba yayi tiyandi kɔmɔ bilaka ne, inda'bake ma dë mɔlo di yayi gɔ wa'di? Ne o'dɔ röni 'deni 'dɔ kedi kɔzɔ ma tönë kugu mɔlo mi buku 'ba Boko'ba ne tara.”

^L Kina bo kösö gɔ bo ga kita'ba ngi pili di rɔ bo kirina ga ë'bënni.

^{LI} Bo mɔtɔ gba rɔ yɔbi ti bɔngɔ kinaki rɔ bo na nge kösö gɔ Yësu yayi. Lijë o'dɔkɔ tinda'ba bo, ^{LII} na bo kolɔ rɔ bo ngi kirina rɔ gɔ nbululu kola bɔngɔ nima zinnì yayi.

Oto Yësu Liŋɔ 'Ba Kayapa

(*MT 26:57-68; LK 22:54-55; YN 18:13-14*)

^{LIII} Kina koto Yësu ngi kari liŋɔ 'ba bo dɔ bo akumu. Na löbu 'ba bo akumu ni ti löbu 'ba bilaka ni ti bo kɔmɔ kiyandi 'ba kö'du ki'di ni kotɔtɔ rönni ngi yayi. ^{LIV} Tine Pitörö ozi 'deni rɔ ma kɔwɔ nduwë nbö kari kɔdɔ gönni liŋɔ 'ba bo dɔ bo akumu nima yayi. Bo ari koloma 'deni kedi rɔ tubi rɔ bo kɔmɔ pa'do ngila bo kanya mo naga nima yayi.

^{LV} Bo dɔ bo akumu ni ti dɔ tumu 'bënni nima pili oloma ga ngi rɔ toma kori 'ba wa ame gɔ kodɔrɔ bicì lende timo rɔ Yësu gɔ kupö bo yaga gɔmo ne. Tine lijë o'ja lende ɔtɔ dë di rɔ bo. ^{LVI} Ya ma konzi mɔtɔ ga ako pele ti susu bëti mɔtɔ ga, tine lende 'bënni pili oriya dë. ^{LVII} Kina ya mɔtɔ ga kënyì tɔrɔ tususu bo rɔ bëti kiya te, ^{LVIII} “Duwö bo koloma rɔ tiya mo te, ‘Rö löbu 'ba Boko'ba nime rɔ ako'ba

'ba bilaka lesi ne ti mitiko yaga. Kina mi tö'dö dɔ mota ti mo'ba ngi kileki gɔ bi mo rɔ ame közi bilaka lesi na dë ko'dɔ.’” ^{LIX} Pele tara susu 'bënni naga nima oriya dë.

^{LX} Kina bo dɔ bo akumu mo nima kënyì ngi tɔrɔ mi löngö lijë yayi, bo ititi Yësu kiya te, “Ni inza ti lende mɔtɔ tileki mo gɔ susu nime kedi ko'dɔ kulöwö röyi ne?”

^{LXI} Tine Yësu udumö ngi le kileki dɔ lende nima dë. Bo dɔ bo akumu nima ileki kititi bo 'böwu te, “Ni na rɔ Kurisitö kole 'ba Boko'ba bo yëyi mo tönë ne?”

^{LXII} Yësu ileki dɔmo te, “Ma na. Kina ti kari ko'jake kole 'ba bilaka lesi 'deni koloma dɔ dörì Boko'ba tigo dɔ kiteli. Ti ko'jake 'deni ma bo kedi kako bëri ti poli di mitɔrɔ.”

^{LXIII} Kina bo dɔ bo akumu nima kirica bɔngɔ ngi yaga di röni, kiya te, “Kpëri wa'di mɔtɔ na 'dɔ koma kpe 'böwu di kpa bilaka mɔtɔ todɔrɔ bicì lende timo rɔ bo? ^{LXIV} Kpe pili uwöke lende dölì abo nima 'deni. Meri 'be tondo?” Kina lijë pili kodɔ karama ngi dɔ Yësu gɔ kupö yaga.

^{LXV} Kina ya mɔtɔ mo ga kebe ngi toto'bi woro rɔ Yësu, lijë kudödu kɔmɔ bo teyi, lijë komba bo, kititi kiya te, “Umë zize te, yë na komba yi?” Kina bo kanya mo ga kogba bo ngi koloma rɔ tokɔsɔ bo.

Kpa Koga 'Ba Pitörö

(*MT 26:69-75; LK 22:56-62; YN 18:15-18*)

^{LXVI} Pitörö ëdi gba mi liŋɔ nima yayi. Nyiti bo laja 'ba bo dɔ bo akumu mo nima ako ko'ja Pitörö kedi rɔ tubi rɔ bo yayi. ^{LXVII} Loko ongo dɔ Pitörö, na loko kiya te, “O'ja kɔzɔ ni nime gbì rɔ bo kösö gɔ Yësu 'ba Nazareta nime 'di?”

^{LXVIII} Pitörö andi gɔmo kiya te, “Lende 'bi tɔ nima këddi kiya ne mikali dë.” Na bo kënyì ngi kari yaga kpa reki.

^{LXIX} Nyiti mo tönë ako ko'ja bo kina loko kebe gbì rɔ tiya mo zi bo kanya ma kedi korɔ yayi nima te, “Bo nime bo gbì rɔ ma kɔtɔ 'bënni mɔtɔ.”

^{LXX} Kina Pitörö kandi ngi gbì gɔmo. Mbowa 'böwu ya ma kedi korɔ yayi mo nima, iya te, “Rɔ ma laka ni gbì rɔ ma kɔtɔ mɔtɔ 'bënni römöyi ni di Galilaya.”

LXXI Kina Pītörö kënyī ngī kulömu rɔ bo, kileki kiya te, “Ece mītɔrɔ ne, bɔtɔ 'bī tɔ nima këddī kiya lende mo ne mikali dē.”

LXXII Kina gɔngɔ kidapa ngī rɔ mī riyö mo nati. Kina Pītörö komeri gɔ lende kiya 'ba Yësu tönë ngī. Ame bo kiya te, “Gba kota gɔngɔ kidapa dē mī riyö ti koga kpëyi goma mī mota.” Kina Pītörö koga mono ngī bërī.

XV

Yësu Ɔrɔ Kɔmɔ Pilato
(MT 27:1-2; LK 23:1-5; YN 18:28-38)

I Mɔlo mī dɔngɔ bo mo nima na löbu 'ba bɔ akumu ni ti löbu 'ba bilaka ni ti bɔ kɔmɔ kiyandi 'ba kō'du ki'di ni ti tumu 'bënnī nima pili kotɔtɔ ga rōnnī ngī yayi tudödu ndī lende bi kɔtɔ. Kina lijë ki'di kudödu Yësu ngī kogba koto zi Pilato turu bɔ dɔliɔ. II Pilato ititi iya te, “Nī na rɔ ɲere bɔ dɔliɔ 'ba Yudayi nime ne?”

Tine Yësu ileki dɔmo te, “Nī na kiya ë'bī tara.”

III Kina bɔ dɔ bɔ akumu ni kako ngī koloma rɔ tususu Yësu gɔ lende ma konzi. IV Pilato ënyī 'böwu kititi bo, iya te, “Inza ti lende mɔtɔ tileki mo? Oɲgɔ susu 'ba rōyi ma konya te.”

V Tine Yësu udumö ngī kileki dɔmo dē. Kina lende mo kigayi Pilato ngī.

VI Mī kada 'ba karama 'ba Pasaka 'bënnī nima nduwë rɔ kɔmɔ kɔɔ Pilato oloma nduwë rɔ toja bilaka yaga kɔtɔ di mī maboso rɔ ame lijë kiteri 'dɔ bo kope ne. VII Mī kada nima bɔ mɔtɔ rɔ Baraba ëdī mī maboso yayi. Lijë na koboso gɔ to'dɔ ayayi tupö bilaka. VIII Kina ɔdɔ tindi kako 'deni kititi Pilato tope bɔ mɔtɔ zinni di mī maboso tara IX bo ititi lijë iya te, “Nere bɔ dɔliɔ 'ba Yudayi nime na ko'dɔkɔke gɔ mope ziye?” X Pilato ikali rɔ ma laka bɔ dɔ bɔ akumu ni i'di Yësu zi bo tupö mo yaga rōmöyi mīnnī ombi rɔ Yësu.

XI Tine bɔ dɔ bɔ akumu ni ososo kpa ya ma konzi 'deni 'dɔ kititi Baraba na gɔ kope yaga di mī maboso zinni. XII Pilato ileki 'böwu kititi tindi naga nima te, “Wa'di na ko'dɔkɔke gɔ mo'dɔ zi bɔ ame kidëki rɔ ɲere bɔ dɔ liɔ 'ba Yudayi ne?”

XIII Kina lijë pili kulöri ngī timo rɔ ma kembe kiya te, “Utöti bo yaga.” XIV Pilato iya te, “Gɔ wa'di? Lende kënyë wa'di na bo kirasi?”

Tine lijë ulöri ngī kozɔ timo rɔ ma kembe kiya te, “Utöti bo yaga.”

XV Pilato o'dɔkɔ 'dɔ mīnnī koɲmi rɔ bo, na bo kope Baraba ngī yaga zinni di mī maboso. Kina bo ki'di bɔ kanya ngī komba Yësu gɔ lijë kari ti kutöti bo.

Tögö Yësu
(MT 27:27-31; YN 19:2-3)

XVI Bɔ kanya naga nima ogba Yësu ngī kari timo mī liɔ 'ba turu bɔ dɔliɔ nima yayi. Kina lijë kidëki dɔtumumu 'ba bɔ kanya 'bënnī nima ngī pili kako. XVII Lijë ogba bɔngɔ kasi kolo rɔ bo, lijë ko'dɔ kono ngī kozɔ a 'ba dɔ ɲere tara kutu'bö dɔ bo. XVIII Kina lijë koloma ngī nati tumötö bo kiya te, “Mötö ziyi ɲere bɔ dɔliɔ 'ba Yudayi.”

XIX Lijë omba dɔ bo ngī ti kolokɔ lijë koto'bi woro rɔ bo. Lijë olɔdɔ bërī kɔmɔ bo tilëlu bo rɔ laɲa. XX Kina ɔdɔ lijë kote tögö bo 'deni rɔ laɲa tara tine, na lijë kolo bɔngɔ kasi nima ngī yaga di rɔ bo, kolo ma 'ba bo ma mɔlo mo kileki rɔ bo. Kina lijë kogba bo ngī tari ti bo tutöti bo.

XXI Di gɔ kɔri yayi na dönnī kondɔsɔ ngī ti bɔ mɔtɔ möyi mo rɔ Simona di Kurënë, këdī kako abo mī gawo di mī nyaka. Kina lijë ki'di bo ngī tombi ngëri 'ba tutöti Yësu. Bo na rɔ 'bu 'ba Alesandoro ni ti Rupusa. XXII Kina lijë kari ngī ti Yësu kōmō timo gɔ bi kidëki rɔ Gɔlɔgɔta mo tönë ame 'jɔ 'ba lende mo tégë, “Kulöɲbö dɔ” ne. XXIII Lijë ogba layi kudölö yimo ti wɔwɔ mɔtɔ kidëki rɔ muri ki'di kpa bo tuwë mo, tine bo uwë dē. XXIV Kina lijë kutöti bo ngī lijë koza bɔngɔ abo ga rɔ gɔ rōnnī. Lijë oloma ngī rɔ tu'du mo ti bödö gɔ kikalī ɔdɔ yë na ti kidilī ama ya.

XXV Ote tutöti bo ko'ja ndī kada kōmō 'deni modɔmosowɔ. XXVI Ugu susu 'ba rɔ bo ki'di tɔrɔ yayi kozɔ a nime te, “Nere Bɔ Dɔliɔ 'Ba Yudayi.” XXVII-XXVIII Utöti bɔ akolo mɔtɔ ga gbī riyö 'do ngila bo yayi. Kɔtɔ dɔ dōri bo tine ma kɔtɔ dɔ gali bo.

XXIX Bilaka ame ga pili kēdi kudō kebe yayi ne ombamba dō zi bo kose dō bo kiya te, “Ni bō kiteri titikō rō löbu 'ba Boko'ba gō kubō kileki gō bi mo mi tō'dō dō mota tōnē, ni na? XXX Ee, olō rōyī kēki bēri di dō ngērī nima te.”

XXXI Bō dō bō akumu ni ti bō kōmō kiyandi ni oloma gbī rō tose dō bo, kiya te, “Bo omō ya ma laki di mi tōlē tine bo ikali dē tōmō rō bo. XXXII I'dike Kurisitō nēre bō dōliṅō 'ba Yudayi kēki ti bēri girī nime di dō ngērī nima, dō'ja ti kōmōze gō di'di dōze ti nati gō lende abo.” Ya ma kutōti ngila bo yayi naga nima ebe gbī kiti'ja bo.

Tölē 'Ba Yēsu
(MT 27:45-56; LK 23:44-49; YN 19:28-30)

XXXIII Mi zana kada kodōrō 'deni tine na mandōlu kutu'bō gō bi ngī ṅbō kōmō kōzo saa mota tara. XXXIV Kina odo ndi kada kōmō 'deni mota tine na Yēsu kapi ngī rō ma kembe, tēgē, “Eloyi, Eloyi, lama sabakatani.” Ame 'jō 'ba lende mo tēgē, “Boko'ba ma, Boko'ba ma, ola ma 'deni ngī gō wa'di ga?”

XXXV Ya ma kēdi kōrō yayi mo naga nima uwō, lijē iya te, “Bo ēdi kidēki Eliya.”

XXXVI Kina bō mōto kirina ngī kogba lipō kusu mi layi ko'ba'ba, kiraki dō kolōko ki'di kpa bo tuwē mo, kiya te, “Ti donṅōke odo Eliya ti kako kombi bo bēri di bina ya?”

XXXVII Yēsu api ngī rō ma kembe, kina bo kulōku ngī. XXXVIII Kina bōṅṅō ma koke mi rō löbu 'ba Boko'ba timo tōnē kotopa ngī di tōrō ṅbō kōmō bēri.

XXXIX Kina odo bō dō bō kanya ma kēdi kōrō yayi mo nima kōṅṅō tulōku 'ba Yēsu ngī tara tine, bo iya te, “Rō ma laka bō nime ngī rō kole 'ba Boko'ba.”

XL 'Ja mōto ga ēdi gbī kōrō rō ma kōwō mbowa yayi kēdi rō tonṅō mo. 'Ja mōto mo ga lijē na rō Mariya Magadala ni ti Salome ti Mariya ma 'ba Yakoba ma titi ni ti Yose. XLI Lijē ma tōnē ga kōsō gō bo di Galilaya koloma rō toja laja zi bo ne. 'Ja ma konzi mōto ga ame kako ti bo Yerosalema ne ēdi gbī yayi.

Tusu Yēsu
(MT 27:57-61; LK 23:50-56; YN 19:38-42)

XLII Mi dōkōpiyari mo nima ame kina rō kada 'ba rō kileṅō koda kada 'ba rō kindawo ne, XLIII Yesepa di Arimataya turu ma löbu mōto, ame bo kēdi gbī ti kōmō ki'di gō nēre löbu 'ba Boko'ba ne, bo ēnyī ngī ti mi kēddi kari zi Pilato kititi 'dō kodō kpa tōku Yēsu zi bo tari tusu mo. XLIV Tine odo Pilato kuwō kiya te Yēsu ölē 'deni ngī welo tara tine, lende mo igayi bo ngī. Kina bo kidēki bō dō bō kanya mo nima kititi, ma Yēsu kōlē 'deni ngī rō ma laka. XLV Kina odo bo kuwō 'deni di zi bō dō bō kanya nima, Yēsu kōlē 'deni kina bo kodō kpa tōku mo ngī zi Yesepa 'dō kombi kari kusu. XLVI Yesepa ari ngī kugō bōṅṅō kaṅmi. Kina bo kombi tōku Yēsu ngī bēri di dō ngērī ko'ba mi bōṅṅō kaṅmi nima kolo yimo, bo kari kusu mi ti'bōrō ame koga 'deni yōki dōku yayi tusu tōku teyi ne. Kina bo kululu dōku mo ngī ki'di kpamo. XLVII Tine Mariya Magadala ni ti Mariya ma 'ba Yose ni lijē o'ja gō bi nima kusu Yēsu teyi ne 'deni.

XVI

Tōdo 'Ba Yēsu Di Mi Tölē
(MT 28:1-8; LK 24:1-12; YN 20:1-10)

I Di pōtō kada 'ba rō kindawo nima, na Mariya Magadala ni ti Salome ti Mariya ma 'ba Yakoba ni kugō akato kele ngī tari tosa mo rō tōku. II Kina lijē kēnyī ngī mōlo mi dōṅbō mo nima kari ndi dōgō yayi. Lijē ari kōmō yayi gba ti kada kēdi ki'di kpēnni. III Di gō kōri lijē oloma rō tiya mo rō gō rōnni te, “Yē na ti kululu dōku mo tōne yaga di kpamo zize?”

IV Tine odo lijē kombi kōmōnni kōṅṅō tine, ululu dōku löbu mo tōnē 'deni yaga di kpamo. V Kina odo lijē kari kodō yayi lijē ari ngī ko'ja kole yōbi mōto koloma 'deni dō kapa dōri yayi ti bōṅṅō kaṅmi rō bo. Kina tikere kinda'ba lijē ngī. VI Bo iya zinni te, “Kinza kereke dē. Yēsu 'ba Nazareta nime kutōti ne na kēddi komake? Bo odo 'deni di mi tōlē. Bo inza kpe bine. Onṅōke bi ma lijē ko'ba bo pa teyi na me. VII Ari kiyake zi bō kōsō gō bo ga zi Pītōrō ni te, bo ari 'deni tōti

dɔgba kɔmɔnni mi Galilaya. Kina ti lijɛ kari ko'ja bo yayi kɔzo ma tɔnɛ bo kiya zinni ne.”

^{VIII} Kina 'ja naga nima kɔdo ngi di mi ti'bɔrɔ yayi, lijɛ kirija ngi nduwɛ kari. Rɔmɔyi rɔnni ɛdi 'deni ngi kilɛ'di di zi tikere. Lijɛ iya lende mo dɛ kpe zi bɔto mɔto di zi tikere.

*Yɛsu Ileme Rɔ Bo Zi Mariya Magadala
(MT 28:9-10; YN 20:11-18)*

^{IX} Mi tɔdo 'ba Yɛsu di mi tɔlɛ mi tɔ'dɔ ma dɔgba mo nima, bo ileme rɔ bo titi dɔgba zi Mariya Magadala. Lɔko na tɔnɛ bo koga nɔki modɔmoriyɔ kita'ba yaga di dɔmo ne. ^X Kina lɔko kari kiya ngi zi ya ma rɔ bo kɔsɔ go bo mo ga, ame lijɛ kɛdi 'deni ngi bi monɔ ne. ^{XI} Lijɛ uwɔ lɔko kiya pele te bo ɔdo 'deni lɔko ko'ja ti kɔmɔnni nima, lijɛ i'di dɔnni dɛ gɔmo.

^{XII} Di pɔtɔ mo 'bɔwu na bo kɔdo ngi kileme rɔ bo 'bɔwu ti kinɛ ma 'beri mɔto zi ya ma riyɔ mɔto ga di go kori. ^{XIII} Ya naga nima ileki kiya zinni lijɛ mɔto mo naga nima, pele lijɛ i'di dɔnni dɛ gɔmo.

^{XIV} Rɔ nɔburunɔburu mo tine na bo kɔdo ngi kileme rɔ bo zinni lijɛ ma 'butɛ dɔɔkɔto naga nima pili bi kɔto, ko'ja lijɛ kɛdi rɔ tonyo kpɛnni. Bo amo dɔnni go ame lijɛ ki'di dɔnni dɛ go lende 'ba bilaka ame ga ko'ja bo kɔdo 'deni di mi tɔlɛ pele kiya lende mo zinni ne. ^{XV} Bo iya zinni te, “Kpe arike mi dɔlinɔ pili kuwɔwɔke laja laka 'ba Bɔko'ba zi dɔ kupɔ pili. ^{XVI} Kina bɔto ame ga ki'di dɔnni gɔmo kobapatisi ne ti kɔmɔ ngi. Tine ame ga ki'di dɔnni dɛ gɔmo ne ti kɔdo karama ngi dɔmo. ^{XVII} Ma ki'di dɔnni 'deni gɔmo mo naga ti kɛdi 'deni ngi ti tigo. Lijɛ ti koga nɔki ngi yaga ti mɔyi ma. Lijɛ ti kilende rɔ kpa lɔwɔ. ^{XVIII} Lijɛ inda'ba murɛ pele, kono lijɛ pele, inza ko'do ɔto zinni. ɔdo lijɛ ki'di kɔzinni rɔ bo rɔko'o ti kilɛno ngi.”

^{XIX} Kina ɔdo nɛre Yɛsu kote tilende 'deni pili tinni kɔzo a nime te tine, na kogba bo ngi kari mitɔrɔ, kari koloma do dɔri Bɔko'ba.

^{XX} Kina bo kɔsɔ go bo ga kari ngi kuwɔwɔ laja nime kote mi go bi pili. Kina nɛre Yɛsu kɔ'bɔ ngi tinni ki'di tigo zinni

go bilaka kikali ngi lijɛ ɛdi kiya lende ma laka.

Laja Laka Ma LUKA Kugu

I Kina kozo ame ya ma konzi moto ga kiyozo 'deni tugu wa ame ga ko'do ronni mi longo ze bine ne tara II ame ngi 'deni kozo ma lijje bo ko'ja mo ti komonni di bi tisaki mo ga kari kuwowo 'deni kiyeti zize ne. III Kina kozo ame moloma 'deni molo ro tinyeli mo pili ro gomo ne, mongo ma laka mo na 'deni gbi zo 'do tugu mo miyija gomo ziyi, Tewopilo turu lobu, IV 'do ki'di kikali wa naga nima kiyandi yi timo ne na ro ma laka.

Lende 'Ba Toyo Yowani Bo Bapatisi

V Mi kada nima Erode kedii ro bo dolingo 'ba Yudayi ne, bo moto, moyi mo ro Zakariya, ro bo akumu 'ba Boko'ba edii yayi. Bo di mi longo bo akumu ame ga ro dotumu 'ba Abiya ne. Kina 'ja abo Alizebete gbi di mi kupo Arona. VI Lijje kpaki riyoro bo lende laka koma Boko'ba. Ko'du ki'di 'ba Boko'ba pili lijje o'do 'deni ko'ba'ba do 'bo mo. VII Tine lijje inza ti kole, romoyi Alizebete oro 'deni ro koto. Kina lijje kpaki riyoro onde ga 'deni ngi sowa.

VIII Kina odo komo 'deni mi kada ame ndobo 'ba tonma akumu kila'ba zi tumu ma 'ba Zakariya ni ne tine IX bo na koza bo ngi go doli 'benni 'ba bo akumu tari mi ro lobu 'ba Boko'ba tonma akato kele.

X Tine odo kada 'ba tonma mo komo 'deni bo motu ma laki pili otani 'benni ronni ngi yaga yayi bi motu. XI Kina malayika 'ba Boko'ba kodo ngi zi bo di ro yayi koro ngila bi 'ba tonma akato kele nima do kapa mo ma dori. XII Kina odo bo ko'ja malayika nima 'deni tara tine enyi ko'de tikere ngi mi bo. XIII Tine malayika nima enyi kiya zi bo, iya te, "Zakariya, kinza kere de, akititi 'bi Boko'ba uworo 'deni. 'Ja 'bi Alizebete ti koyo kole ziyi, 'do ki'di moyi mo ro Yowani. XIV Ti keddi ngi 'deni ti mi keyi ti lango ma mbembé. Kina ma konzi moto ga ti kedii 'deni gbi ro lango go toyo bo. XV Bo ti kedii ro lobu

ma do kiteli di koma Boko'ba. A moto ro layi ala a ma kata naga inza kudoro kpa bo. Bo ti kedii lo ti Nyi Koto Laka molo di bi toyo bo. XVI Bo ti ko'de bilaka 'ba Yisarele ma konzi 'deni ngi kileki kako zi nere Boko'ba 'benni. XVII Bo ti kari dogba koma nere ti tigo 'ba Nyi Koto Laka kozo 'ba Eliya, tileki doki'di 'bu ni todo'bo mo koto ti kole, ma kinza kuwo do Boko'ba naga tuyi doki'di mo kedii ro bo lende laka, tilenjo lijje ame ga ro 'ba nere ne ndo koda do bo."

XVIII Tine Zakariya enyi kileki zi malayika nima, iya te, "Ti mikali tondo? Ma na me 'deni ro ma kondé kina 'ja ma gbi onde 'deni sowa."

XIX Malayika nima iya te, "Ma na ro Gaberelé. Ma na ro bo toro koma Boko'ba, kina me koja ma ziyi ti laja laka nime. XX Lende nime ti ko'do roni ngi ko tara mi kada mo yayi, ne kina me kilagi ti'di doyi gomo, kpeyi ti kudodu roni teyi koloma tara kinza kilende de nbó komo mi kada mo ame kedii ko'do roni yimo ne."

XXI Tine bo motu ma laki edii 'benni kolob'bo yaga yayi toda Zakariya ti meri, iya te, "Wa'di ga na ko'do roni 'deni zi bo di ro yayi ki'di bo kigabi kulowo te?"

XXII Kina odo bo kodo yaga tine bo ilende de kpe gonni. Kina lijje kikali ngi bo o'ja bikoro to ne 'deni di mi ro lobu 'ba Boko'ba yayi. Romoyi bo oloma ngi ro tilende zinni ti kosi bo, kpa bo ilende de kpe.

XXIII Kina odo do to'do 'ba ndobo abo kote roni 'deni tine bo ileki ngi kari lingo abo. XXIV Di potoro mo yo na 'ja abo Alizebete koma ngi. Tine loko ob'bo tusu doni ro nbó nyepe muyi. Loko oloma tiya mo te, XXV "Boko'ba na ko'do wa nime 'deni zo. Le'jete bo ileme mi konmi abo 'deni zo bo kombi ro kaya tone 'deni yaga di doma go doma kedii ti ro ma kitewu mi longo lepi ma ga."

Lende 'Ba Toyo Yesu

XXVI Mi modokoto 'ba nyepe ma di potoro tamo 'ba Alizebete na Boko'ba koja malayika Gaberelé ngi kari Nazareta gawo moto 'ba mi Galilaya. XXVII Oja bo kari zi nyiti moto yayi moyi mo ro Mariya. Nyiti nime bo moto ro Yesepa di mi kuporo

Dawidi na kilibö 'deni 'do togbe mo ro 'ja. **XXVIII** Malayika nima ari kömö kiya zini, iya te, "Mötö ziyi ni ame 'deni ti lende keyi ne. Boko'ba edi tiyi."

XXIX Lende nime o'de tikere ngi zi Mariya, loko iya te, "Lende wa'di ga na te?"

XXX Tine malayika ilende zini, iya te, "Mariya, kinza kere de. Mi Boko'ba onmi 'deni royi. **XXXI** Ti komo koyö kole botoni, kina ti ki'di moyi mo ro Yesu. **XXXII** Bo ti kedii ro löbu kina ti kideki bo ro kole 'ba Boko'ba tigo do kiteli. Nere Boko'ba ti ki'di kosi kakpa 'ba 'bu bo löbu Dawidi 'deni ngi zi bo. **XXXIII** Kina bo ti ko'bo ro bo do kupö Yakoba ro nburunburu. Nere löbu abo ote roni de."

XXXIV Mariya enyi kileki zi malayika nima, iya te, "A mo nime 'do kedii tondo, ma ama ga mikali botoni de ne?"

XXXV Malayika nima iya te, "Nyi Koto Laka ti kako doyi kina tigo 'ba Boko'ba ame ro do kiteli ne ti kutu'bo yi 'deni ngi. Kina kole koto laka nime kedii koyö ne ti kideki ngi ro kole 'ba Boko'ba. **XXXVI** Ongo Alizebete 'ja löbu kondé wado 'bi toné bilaka kiya loko ro koto ne te, edi 'deni ti nyepe modokoto ro ma komo 'do koyö kole. **XXXVII** Römöyi a mota inza ame to'do mo konya do Boko'ba."

XXXVIII Mariya ileki domo, iya te, "Ma a 'ba kosi Boko'ba na. Ko'do roni ngi zo kozo a nima kiya ne."

Kina malayika nima kényi ngi kari di ngila ni yayi.

Mariya Ari Zi Alizebete

XXXIX Welo di potö mo na Mariya kényi ngi kari mi gawo mota mi doyayi kurungu 'ba Yudayi. **XL** Loko ari komo lingo 'ba Zakariya yayi kumötö Alizebete. **XLI** Kina odo Alizebete kuwö akumötö 'ba Mariya tine kole okpe roni ngi di mini. Alizebete ngi lo ti Nyi Koto Laka, **XLII** kina loko kapi ngi ro ma kembe, iya te, "Ni na ro 'ja ame ti yei laka 'ba Boko'ba di mi longö 'ja ma laki pili. Kina kole nima kedii koyö ne ti kedii ngi ti yei laka. **XLIII** Ne oma'jo ma ka le go wa'di ki'di ma 'ba nere ma kako tongo ma? **XLIV** Römöyi tuwö ame muwö mötö ko'do 'bi yo na kole

kokpe roni ngi di yimö ro lingo. **XLV** Ni ame ki'di doyi go lende ma Boko'ba kiya ziyi ko'do roni ngi tara ne, ni na ti yei."

Ngala 'Ba Mariya

XLVI Mariya iya te,

"Doki'di ma ilelu nere Boko'ba,

XLVII kina didi ma iliya ngi römöyi Boko'ba omo ma 'deni.

XLVIII Bo o'ba nalo ma,

ma bo laja woti ro lisa abo nime 'deni.

Di mi tane nduwé kari dogba

bilaka pili ti kideki ma ro loko ame ti yei ne.

XLIX Römöyi Boko'ba tigo do kiteli o'do lende löbu 'deni zo. Möyi bo na koto laka.

L Mi konmi abo ita'ba 'deni

koloma ti do kupö ame ga pili kere bo ne nduwé ro ma kololo.

LI Ti tigo abo na me bo kileme ndobo do kiteli abo nime 'deni.

Bo iyeyi mi bo do kombi ni 'deni kita'ba ro kotokoto.

LII Bo ogba nere ni 'deni yaga di do kiti, tine bo ombi ya ma woti ro lisa naga 'deni toro.

LIII Bo i'di tekpé ma laka 'deni zi bo 'bo ni, tine bo oga bo wa ni 'deni kari ro kosi sari.

LIV-LV Bo okonyi bilaka 'ba Yisarele bo laja abo ga 'deni.

Mi konmi abo bo ileme 'deni zi Abarayama

ti do kupö mo ga ro nburunburu

kozo ame bo kiya 'deni molo

zi 'bu ze löbu mo ga ne tara."

LVI Mariya oloma ko'do kozo nyepe mota tara titi ti Alizebete yayi tine na loko kényi kileki 'jaa ti kari lingo 'benni.

Töyö Yowani Bo Bapatisi

LVII Kina odo komo 'deni mi kada 'ba löyö 'ba Alizebete tine na loko koyö ngi ro kole botoni. **LVIII** Ya ma mi tiri ti ma wado 'beni ga pili uwö lebi 'ba mi konmi nima Boko'ba ko'do zini ne, kina lijé ngi gbi pili ro lingo gomo.

LIX Mi tö'dö do modomota 'deni na lijé kako ngi to'do döléti 'ba akilele ro kole nima. Lijé iteri 'benni 'do moyi 'bu mo Zakariya na koyi domo. **LX** Tine ma bo

ënyî kiya te, “Inza tara, i'di möyî bo rɔ Yowani.”

LXI Lijë ënyî kileki kiya zîni, iya te, “Möyî ma tara inza mɔlo mî kupö ye.”

LXII Kina lijë kilende zi 'bu mo ti közînnî kititi bo gɔ lende 'ba möyî kole nima, ɔdo bo ti ko'dokɔ 'ba bo 'do kidëki rɔ yë.

LXIII Bo ileme 'do ko'de akugu wa zi bo, kina bo kugu ngî kiya te, “Möyî bo rɔ Yowani.”

Kina lende mo kigayi bilaka naga nima ngî pili. **LXIV** Kina ngî yɔ na kpa bo kope rönî ngî dɔnde'de bo kebe tilende tilëlu Boko'ba.

LXV Kina tikere kinda'ba bilaka ame ga 'ba mî tirî ne ngî pili lende mo kiyëlë rönî ngî kote mî dɔyayi kurunɔ 'ba Yudayi nima toko. **LXVI** Bɔtɔ ame kuwö lende löbu nime ko'do rönî ne ngî ti meri mo iya te, “Kole nime ti kedi tondo ga kada mɔtɔ?” Römöyî ileme 'deni ngî rɔ ma laka tigo löbu 'ba Boko'ba edi do kole nime.

Ngala 'Ba Zakariya

LXVII 'Bu bo Zakariya ngî lo ti Nyî Kɔtɔ Laka kina bo koloma ngî tumë lende 'ba Boko'ba kiya te,

LXVIII “Akilëlu kedi zi nɔre Boko'ba 'ba Yisarele römöyî bo ako 'deni kɔmɔ bilaka abo ga yaga.

LXIX Bo i'di bo kɔnyî ma do kiteli 'deni zize di mî kupö bo laja abo Dawidi,

LXX kɔzɔ ame bo kiya 'deni mɔlo tönë bine ti bo kumë lende abo ga ne.

LXXI Ame 'do bo kɔmɔ ze di közi bo ya ze ga gbî di zi bo ndo'ji ze ga ne.

LXXII Bo iya te bo ti kileme mî konmi ngî zi 'bu ze löbu ga, do bo inza kudölu di gɔ lömu koro abo nime

LXXIII bo kulömu 'deni zi 'bu ze Abarayama ne.

LXXIV Bo ulömu 'deni 'do bo kɔmɔ ze di zi bo ya ze ga

'do ki'di dojake laja zi bo

rɔ do ngölö kinza tikere,

LXXV rɔ bo lende laka rɔ ma kɔpɔ di kɔmɔ bo

mî kada 'ba loma ze ga pili.

LXXVI Tine ni 'bëyi kole ma, ti kidëki yi

rɔ bo kumë lende 'ba Boko'ba tigo do kiteli.

Römöyî ti kari 'bëyi dɔgba

kɔmɔ nɔre tilenɔ kɔri teyi,

LXXVII tiya mo zi ya ame ga rɔ 'ba bo ne

ma kedi kɔmɔ lijë di mî tölë

kola lijë gɔ lende kënyë 'bënnî ga.

LXXVIII Nɔre Boko'ba ze ti ko'do ngî

ti mî këyi abo.

Bo ori ze 'deni ti bi kɔpɔ abo ame kiyɔpɔ bi 'deni zize

kɔzɔ kada ame kedi kɔdɔ rɔ mî dɔnɔbo ne tara,

LXXIX 'do kiyɔpɔ bi zi lijë ame ga mî bi kölu 'ba tölë ne,

kina gbî 'do kɔkɔkɔ ndize mî kɔri 'ba lende këyi.”

LXXX Kina kole nima kiyöbu ngî kɔmɔ mo kandi 'deni. Tine na bo kari koloma ngî kö'bö yi mökö nɔbo bo kɔdɔ 'jaa yaga bi kɔpɔ zi bilaka 'ba Yisarele

II

Töyö Yësu

(*MT 1:18-25*)

I Mî kada mo naga nima yayi na Kayis-ara Agusitö, bo dɔlinɔ ma löbu 'ba Romo, ki'di lende ngî 'do tugu möyî bilaka 'ba mî dɔyayi abo ga pili. **II** Ame na rɔ möyî kugu ma dɔgba ame ko'do rönî mî kada nima Kurinö kedi rɔ turu bo dɔlinɔ 'ba Suriya ne. **III** Kina bilaka pili mɔtɔ ari ngî mî gawo 'be tugu möyî yi.

IV Kina Yesepa kënyî ngî gbî di Nazareta di mî Galilaya kari Beteleme gawo 'ba 'bu bo löbu Dawidi bo dɔlinɔ mî dɔyayi 'ba Yudayi römöyî bo di mî kupö Dawidi.

V Lijë ari ti Mariya mo tönë kilibö 'deni zi bo rɔ 'ja ne. Tine loko 'deni rɔ ma kindasi.

VI Ko'ja lijë kedi 'deni yayi yɔ na kada 'ba löyö 'bëni kömö ngî zini. **VII** Kina loko köyö kole dɔndende 'bëni ngî rɔ botoni. Kina loko kolo ngî mî bɔngɔ loko ko'ba mî bi 'ba tonyo akonyo 'ba yëri römöyî gɔ bi inza kpe zinnî mî rö 'ba nɔba.

Malayika Ni Ti Bɔ Koda Kamölö

VIII Mî dɔyayi nima yayi bo koda kamölö mɔtɔ ga edi 'bënnî yi mökö tonɔgɔ gɔ kamölö 'bënnî ga rɔ mî korɔndo.

IX Malayika 'ba Boko'ba ako kɔdɔ zinnî na

bi kɔɔɔ 'ba Bɔko'ba kiyɔɔɔ bi ɲɔɔ lɛwɔ yaga di rɔnni. Kina lijɛ ɲɔɔ rɔ tikere rɔ ma kɛnyɛ. ^X Tine malayika nima ɛnyɛ kilende zinni, iya te, "Kinza kereke dɛ. Laja laka 'ba lɔɔɔ lɔbu nime kɛdi kako zi bilaka pili ne na mo'de ziye. ^{XI} Mi kada nime tone ɔyɔ bɔ kɔnyɛ 'deni ziye mi gawo 'ba Dawidi. Bo na rɔ Kurisitɔ ɲere ze bɔ kɔnyɛ mo tɔnɛ kɛdi koja kako di mitɔrɔ ne. ^{XII} Ame na rɔ akileme mo 'dɔ kikalike ɲɔɔ lende ma nime ɛdi rɔ ma laka. Ti kari ko'jake kole kuru kolo 'deni mi bɔɲɔɔ ko'ba 'deni mi bi 'ba akonyo 'ba yɛri."

^{XIII} Kina ɲɔɔ yɔ na tindi 'ba malayika ma konzi 'ba mitɔrɔ kɔdɔ ɲɔɔ ɲɔɔ ɲɔɔ malayika ma tɔnɛ yayi tilɛlu Bɔko'ba, iya te,

^{XIV} "Rɔ lɔbu kɛdi
ɲbɔ zi Bɔko'ba mitɔrɔ.

Mi dɔyayi bɛri bine lende kɛyɛ ɛdi 'deni
zi lijɛ ame ga mi bo kɔɲmi rɔmo ne."

^{XV} Kina ɔdɔ malayika naga nima kɛnyɛ 'deni di rɔnni yayi kileki kari mitɔrɔ tine bɔ koda kamɔlɔ naga nima ɛnyɛ kiya rɔ gɔ rɔnni, iya te, "Darike te Beteleme tɔɲɔɔ ɔtɔ nime ko'dɔ rɔnni ɲere Bɔko'ba kiya lende mo zize ne."

^{XVI} Kina lijɛ kɛnyɛ ɲɔɔ dɔmo rɔ rikamba tari Beteleme. Tine lijɛ ari ko'ja Mariya ni ti Yesepa ɲɔɔ yayi ti kole kuru kɔ'dɔ 'deni mi bi 'ba tonyo akonyo 'ba yɛri.

^{XVII} Kina ɔdɔ lijɛ ko'ja bo 'deni tara tine na lijɛ kebe ɲɔɔ nati tɔyɛti gɔ lende ame ga malayika kiya zinni gɔ kɔ'du 'ba kole nima ne. ^{XVIII} Kina ya ame ga pili kuwɔ lende kiya 'ba bɔ koda kamɔlɔ naga nima ne kɔtɔ ɲɔɔ rɔ gɔnni. ^{XIX} Tine Mariya inda'ba 'bɛni lende naga nima ɲɔɔ kikeki kɔ'bɔ mini.

^{XX} Bɔ koda kamɔlɔ tɔnɛ ga uyɛ dɔnni ɲɔɔ rɔ lɔɔɔ ti tilɛlu Bɔko'ba gɔ wa ame ga pili lijɛ kuwɔ ko'ja gbɛ ɲɔɔ te kɔzɔ ma kiya rɔnni zinni tara ne.

To'dɔ Dɔlɛti Mi Rɔ Lɔbu 'Ba Bɔko'ba

^{XXI} Kina ɔdɔ kɔmɔ 'deni mi tɔ'dɔ dɔ modɔɔmota 'ba kole nime 'dɔ tɔ'dɔ dɔlɛti 'ba akilele rɔmo tine oyɛ mɔyɛ mo ɲɔɔ rɔ Yɛsu, mɔyɛ mɔlo tɔnɛ malayika ki'di dɔ bo gba kinza kɔmɔ bo dɛ ne.

^{XXII} Kina ɔdɔ kada 'ba tɔ'dɔ dɔlɛti 'bɛnni mi rɔ lɔbu 'ba Bɔko'ba kɔzɔ gɔ kɔ'du ki'di mo ame Musa kugu ne kɔmɔ 'deni tine

Yesepa ni ti Mariya oto kole nima ɲɔɔ kari Yerosalema 'dɔ kulɔmu zi Bɔko'ba. ^{XXIII} Lijɛ o'dɔ kɔzɔ ame kugu 'deni mɔlo mi kɔ'du ki'di 'ba Bɔko'ba, kiya te, "Kole bɔtɔni ame ga pili rɔ dɔndende ne kulɔmu zi Bɔko'ba." ^{XXIV} Kina gbɛ lijɛ ari ti kole matukpuru riyo 'dɔ tɔɲma mo rɔ akumu zi Bɔko'ba kɔzɔ ame kɔ'du ki'di mo kiya ne.

^{XXV} Tine bɔ mɔtɔ kidɛki mɔyɛ mo rɔ Simona ɛdi Yerosalema yayi rɔ bɔ lende laka bɔ koro kɔ'du ki'di 'ba Bɔko'ba pili. Nyɛ Kɔtɔ Laka ɛdi dɔ bo, bo kɔ'bɔ ti kɔmɔ ki'di gɔ kɔnyɛ 'ba Bɔko'ba zi Yisarele. ^{XXVI} Kina Nyɛ Kɔtɔ Laka ileme 'deni mɔlo zi bo, bo inza kinene a mɔtɔ rɔ tɔlɛ titi du tine 'jaa ɲbɔ ɔdɔ bo ko'ja Kurisitɔ mo nime Bɔko'ba kɛdi koja zinni ne 'deni ɲɔɔ du titi. ^{XXVII} Mi kada mo nima na Nyɛ Kɔtɔ Laka ki'di bo ɲɔɔ kari mi reki 'ba rɔ lɔbu 'ba Bɔko'ba. Kina ɔdɔ 'bu 'ba Yɛsu ni ti ma bo Mariya ko'de bo 'deni kako mi rɔ lɔbu 'ba Bɔko'ba 'dɔ tɔ'dɔ wa ame ga kɔ'du ki'di ko'dɔkɔ ne rɔ bo tine ^{XXVIII} Simona ombi bo ɲɔɔ kɔzi bo kilɛlu Bɔko'ba, iya te,

^{XXIX} "Nere ma, i'di bɔ laja 'bi 'deni
'dɔ kari abo nati liya ti mi kɛyɛ kɔzɔ
kɔ'du 'bi tara.

^{XXX} Rɔmɔyɛ kɔnyɛ 'bi mo'ja 'deni ti kɔmɔ
ma
^{XXXI} ame kileɲɔ 'deni 'dɔ kɔmɔ bilaka
'ba dɔliɲɔ pili ko'ja ne,

^{XXXII} bi kɔɔɔ ma 'dɔ kileme lende 'bi zi bo
lɔwɔ
gbɛ ti rɔ lɔbu 'ba bilaka 'bi ga Yis-
arele."

^{XXXIII} Tine 'bu 'ba kole nima ti ma mo oto ɲɔɔ rɔ gɔnni gɔ lende nima kiya rɔnni tara rɔ kole nima ne. ^{XXXIV} Simona o'dɔ yɛyɛ ɲɔɔ dɔnni. Tine bo ileki kiya zi Mariya, bo iya te, "Kole nime i'di 'deni 'dɔ ma konzi di mi Yisarele kolɔkɔ yaga timo kina 'dɔ ma konzi mɔtɔ ga kaya yaga timo. Bo na ti kɛdi rɔ akileme ma kako di zi Bɔko'ba gɔ bilaka kiya kpɛnni rɔmo. ^{XXXV} Meri ame ga rɔ ma kusu mi dɔki'di ma konzi ne ti kileme 'deni yaga. Ne ni, dɔki'di yɛ ti kulɔrɔ 'deni ti meri."

^{XXXVI} Ja mɔtɔ mɔyɛ mo rɔ Ana nyiti 'ba Panuwɛlɛ di mi kupɔ Asera rɔ bɔ kumɛ lende 'ba Bɔko'ba ɛdi gbɛ yayi. Lɔko ɔndɛ

'deni. Pa molo do yitö 'bëni ogbe loko ko'do nge komo koo modomoriyö ti më'dë ni yo na më'dë ni kölë ngi. ^{XXXVII} Kina me loko o'do 'deni nbö komo koo kuluku koto kodo domo 'butë mota domosowo (84) ro makuru'bë. Tine na loko kö'bö 'bëni ngi nburu mi rö löbu 'ba Boko'ba. Loko ö'bö ngi yayi kote kada kote korondo toja laja zi Boko'ba toro kpëni gbï tumötu. ^{XXXVIII} Loko ömö do Yesepa ni mi saa nima na loko ko'do yëe ma ngi zi Boko'ba. Kina loko koloma ngi tiya lende 'ba kole nima zi lijë ame ga pili kedi ti komo ki'di mo ma go Boko'ba komo bilaka 'ba Yisarele di mi töle ne.

^{XXXIX} Kina odo Mariya ni ti Yesepa kote to'do dölëti 'ba ro kole nima 'deni go kö'du ki'di 'ba Boko'ba mo tine na lijë kileki ngi kari Galilaya mi gawo 'bënni Nazareta. ^{XL} Kina kole tönë kiyöbu ngi di yayi komo mo kandi yaga. Tine bo ngi lo ti akikali, yeyi 'ba Boko'ba edi do bo.

Yësu Ilike Mi Reki 'Ba Rö Löbu

^{XLI} Ro go komo koo pili 'bu bo ni ö'bö nduwë tari Yerosalema mi karama 'ba Pasaka. ^{XLII} Kina odo komo koo abo kedi 'deni 'butë domoriyö tine na lijë kënyi ngi gbï kari mi karama nima koo ma molo tara. ^{XLIII} Tine ko'ja karama kote rönï 'deni 'bu bo ni ti ma bo kedi kileki kari lijo na kole mo tönë ro Yësu ne kileke ngi mi Yerosalema yayi. Tine 'bu bo ni ti ma bo ikali ga gomo dë. ^{XLIV} Lijë omeri 'bënni tégë motoga bo ti kedi mi löngö bilaka konzi naga nima kedi kari koto tinni ne. Lijë ilingere 'deni nbö kada kösö, na lijë ki'di ngi nati toma go bo kebe zi ma wado 'bënni ga ti bo pori nni ga. ^{XLV} Kina odo lijë ko'ja bo dë tine lijë uyï dönni ngi kileki toma bo di Yerosalema.

^{XLVI} Mi tö'dö do mota 'deni tine na lijë kari ko'ja bo mi reki 'ba rö löbu 'ba Boko'ba bo koloma 'deni mi löngö bo komo kiyandi ni tuwö lende 'bënni ga gbï tititi lijë. ^{XLVII} Akikali abo ti do lende kileki abo igayi ya ame ga pili koloma ro tuwö mo ne ngi. ^{XLVIII} Kina odo 'bu bo ni ti ma bo ko'ja bo 'deni tara tine lijë oto ngi ro gönni. Kina ma bo kënyi kilende zi bo, iya te, "Kole ma, o'do ze te go wa'di?

Ze ngi ro meri sowa ti 'bu yi, dëdi toma göyi."

^{XLIX} Bo ileki domo zinni, iya te, "Eddi komake ma ro toma go wa'di? Ikalike dë ma 'do medï mi rö 'ba 'bu ma?" ^L Tine lende nima bo kedi kiya zinni ne lijë ikali 'jo mo dë.

^{LI} Kina bo kënyi ngi kari tinni Nazareta, bo koloma kuwö dönni. Tine ma bo ikeki 'bëni wa tönë ga ngi kö'bö mini. ^{LII} Kina Yësu kiyöbu ngi ti akikali kpaki ti mi këyi 'ba Boko'ba gbï ti 'ba bilaka lesi.

III

Yowani Bo Bapatisi

(*MT 3:1-12; MK 1:1-8; YN 1:19-28*)

^I Mi kada ma Tiberiya ko'do 'deni komo koo 'butë döomu do kiti ro bo dolijo ma löbu 'ba Romo, Pönitiyo Pilato na ro turu 'ba do Yudayi. Erode na 'ba bo ro nere 'ba Galilaya kina bo löndö bo Pilipö na ro nere 'ba Ituriya ni ti Turakoniti, kina Lusaniya na ro nere 'ba Abilene, ^{II} tine Ana ni ti Kayapa na ro do do akumu. Mi kada mo naga nima na Boko'ba ki'di lende abo ngi zi Yowani kole 'ba Zakariya di yi mökö. ^{III} Na bo kilaki ngi pili kote mi doyayi ame ga kpa yöpö 'ba Yaradene yayi ne toko tuwöwö laja 'ba bapatisi 'ba do koto go Boko'ba kola wa go lende kënyë.

^{IV} Edi 'deni koo lende ma tönë kugu mi buku 'ba Yesaya bo kumë lende 'ba Boko'ba ne tara, ame kiya te, "Bo moto edi kuwöwö do bo di yi mökö kiya te, 'Ilenoke kori zi nere. Odoroke go kori zi bo. ^V Gbögbö pili kidiri teyi. Kurungu ni ti doku ni koga domo me koriya yaga. Kori ma kanjo naga kodoro gomo yaga. Kori ma kinyawo naga ko'do gomo kopiyari yaga. ^{VI} Kina bilaka lesi pili ti ko'ja kënyi 'deni ngi di zi Boko'ba."

^{VII} Yowani oloma ro tilende zi tindï naga nima kedi kako zi bo mi bapatisi ne, bo iya te, "Kpe kole 'ba murë naga nime, yë na ku'bölu ye tirina di kpa ya löbu 'ba Boko'ba nime kedi kako doye ne? ^{VIII} O'doke wa ame ro 'ba do koto di mi lende kënyë ne. Kinza kebeke dë tiya mo te, 'Abarayama na ro 'bu ze.' O'do oto dë römöyi ro ma laka miya ziye, Boko'ba

ti kikali to'do kulugbi döku naga nime ro kole zi Abarayama. ^X Onḡoḡke, goronja edi 'deni ndö ndi ngëri. Ngëri ame ga kana a ma laka de ne ti koga beri ku'du mi pa'do."

^X Bilaka naga nima enyi kititi bo, iya te, "Ne wa'di na go do'do nati?"

^{XI} Yowani ileki domo zinni, iya te, "Bo ame kedii ti bonḡo kolo ro riyö kogba moto koto kokonyi bo ame kinza du ti oto ne timo. Kina 'do bo ame kedii ti akonyo ne ko'do gbi tara."

^{XII} Ya moto ga ame ro bo kireke awada ni ako gbi zi bo mi bapatisi. Kina lijje kititi bo gbi, iya te, "Bo komo kiyandi, wa'di ga na go do'do?"

^{XIII} Bo iya te, "Kinza kogba de kebe do ame kose ziyi ne."

^{XIV} Bo kanya moto ga ako kititi bo, iya te, "Ne wa'di ga na go do'do 'beze?"

Bo iya te, "Kinza kolo a 'ba boto de. Kina kinza kunzo beti de kpa boto go kopi wa ziyi. Bi gomö 'ba royi ma kedii kopi ziyi i'di lende mo ko'bo yi."

^{XV} Bilaka ngi mi kada naga nima yayi pili ti komo ki'di gbi ti meri mo iya te motoga Yowani na ti kedii ro Kurisito mo tonë Boko'ba kedii koja ne oto. ^{XVI} Tine Yowani enyi kileki domo zinni pili ro gonni, iya te, "Medii mo'do 'bama bapatisi nge doye ti mini. Tine bo moto ma ti tigo do kiteli kebe ma ti kako 'deni. Ma pele mo'bo de tope kpa kabi 'ba wari abo. Bo ti ko'do bapatisi doye ti Nyi Koto Laka gbi ti pa'do. ^{XVII} Kizeri abo edi kosi bo. Bo ti kona di mi dokandilere abo bo kubö nyönyu ma laka mo ki'di mi mata. Tine turu mo bo ti konma yaga ti pa'do ame ko'bo ngi kinza kolu de ne."

^{XVIII} Yowani uwöwö laja laka zi bilaka naga nima ti kori 'ba lende ma konzi. ^{XIX-XX} Tine 'deni komo yayi do Yowani kebe tileki lende zi nere Erode go lende 'ba Erodiya 'ja 'ba löndö bo, gbi go lende kënyë ma konzi moto ga ame bo kedii ko'do ne tine, bo odo'bo ndimo ngi ti lende kënyë abo nima na bo ku'du Yowani ngi mi maboso.

Bapatisi 'Ba Yësu
(*MT 3:13-17; MK 1:9-11*)

^{XXI} Mi kada 'ba bapatisi nima Yowani koloma ro to'do mo do bilaka konzi naga nima ne na kobapatisi Yësu ngi gbi. Kina ko'ja Yësu kedii kumötu yo na mitoro kurögö roni ngi yaga ro gbönö. ^{XXII} Kina Nyi Koto Laka koto ngi kako do bo kinë mo kozo kinë matukpuru tara. Kina biro kudu ngi di mitoro, iya te, "Ni na ro kole ma. Mo'o yi 'deni kulöwö. Ma ti mi keyi ro mbembë go lende 'bi."

Yi Lijji 'Ba Yësu
(*MT 1:1-17*)

^{XXIII} Mi kada nima Yësu kisaki ndobo 'ba laja laka ne komo kozo abo edi 'deni 'butë mota. Kozo ma bilaka komeri bo ro kole 'ba Yesepa kole 'ba Eli ^{XXIV} kole 'ba Matata kole 'ba Lëwë kole 'ba Maleki kole 'ba Yanayi kole 'ba Yesepa ^{XXV} kole 'ba Matatiyo kole 'ba Amosa kole 'ba Numa kole 'ba Esili kole 'ba Nagayi ^{XXVI} kole 'ba Mata kole 'ba Matatiyo kole 'ba Semayini kole 'ba Yoseke kole 'ba Yoda ^{XXVII} kole 'ba Yowanana kole 'ba Resa kole 'ba Zerobabele kole 'ba Salatele kole 'ba Neri ^{XXVIII} kole 'ba Maleki kole 'ba Adi kole 'ba Kosama kole 'ba Elimada kole 'ba Ere ^{XXIX} kole 'ba Yësuwa kole 'ba Elizara kole 'ba Yorima kole 'ba Matata kole 'ba Lëwë ^{XXX} kole 'ba Simona kole 'ba Yuda kole 'ba Yesepa kole 'ba Yonama kole 'ba Elekima ^{XXXI} kole 'ba Meliya kole 'ba Mena kole 'ba Matata kole 'ba Natana kole 'ba Dawidi ^{XXXII} kole 'ba Yisayi kole 'ba Obede kole 'ba Bowaza kole 'ba Salamono kole 'ba Nasona ^{XXXIII} kole 'ba Aminadaba kole 'ba Rami kole 'ba Ezerona kole 'ba Pereze kole 'ba Yuda ^{XXXIV} kole 'ba Yakoba kole 'ba Yisika kole 'ba Abarayama kole 'ba Tera kole 'ba Nawura ^{XXXV} kole 'ba Seruga kole 'ba Ru kole 'ba Pelege kole 'ba Ebere kole 'ba Sela ^{XXXVI} kole 'ba Kayinana kole 'ba Arupakasada kole 'ba Seme kole 'ba Nowa kole 'ba Lemeke ^{XXXVII} kole 'ba Metosela kole 'ba Enoka kole 'ba Yarada kole 'ba Makalele kole 'ba Kayinana ^{XXXVIII} kole 'ba Enosa kole 'ba Sete kole 'ba Adama ma ro kole 'ba Boko'ba.

IV

Akiyozo Ma Kömö Zi Yësu
(*MT 4:1-11; MK 1:12-13*)

^I Mi kada nima Yësu kileki kako di kpa Yaradene ne bo ngi lo ti Nyi Koto

Laka. Kina Nyi Koto Laka koto bo ngi kari yi mökö II na Satani koloma ngi ro tiyozo bo tö'dö mo nbö dö 'butë sowo. Bo koloma ngi tara kinza tonyo oto. Kina ro nburunburu mo tine bo 'deni ro 'bö. III Kina Satani kako ngi kilende zi bo, iya te, "Odo keddä ngi ro kole 'ba Boko'ba ilende zi kulugbi döku nime kuyi röni ro mangolo'bo."

IV Tine bo ileki dömo, iya te, "Ugu 'deni mi buku 'ba Boko'ba iya te, 'Bilaka oloma de nge koto go akonyo.' "

V Satani oto bo kari kileme dolingo nime pili toko zi bo VI kilende zi bo, iya te, "Ti mi'di közi kakpa mo ti amo ga ngi ziyi römöyi ama ga na. I'di 'deni zö kina ti mi'di zi boto ame mo'doko ti'di mo teyi ne. VII Kina me odo kumötu ma wa naga nime pili ti kedä ro e'bi."

VIII Bo ileki dömo iya te, "Ugu 'deni mi buku 'ba Boko'ba iya te, 'Nere Boko'ba 'bi na nge koto 'do kumötu kulömu kpäyi teyi.' "

IX Kina Satani koto bo 'böwu kari Yerosalema ki'di bo korö nbö toro dö kumu rö löbu 'ba Boko'ba, kina kilende zi bo iya te, "Odo keddä ngi ro kole 'ba Boko'ba ola röyi bëri di bine. X Römöyi ugu 'deni mi buku 'ba Boko'ba iya te, 'Bo ti ki'di kö'du 'bi zi malayika abo ga 'do koda bi laka di röyi.' XI Kina ugu 'deni gbi iya te, 'Lijë ti kako kikapo yi ngi toro dö közinni kinza koga ndiyi ra yoki döku.' "

XII Bo ileki dömo iya te, "Iya 'deni te, 'Kinza kiyozo nere Boko'ba 'bi de.' "

XIII Tine odo Satani kote tiyozo Yësu 'deni kozo a nime te tine bo ola Yësu ngi töti tara nati.

Tisaki Ndobo 'Ba Yësu

(MT 4:12-17; 13:53-58; MK 1:14-15; 6:1-6)

XIV Kina Yësu kileki ngi kari Galilaya lo ti Nyi Koto Laka na lebä abo kiyelë röni ngi kote mi döyayi nima toko. XV Bo oloma tiyandi wa di mi rö 'ba mötu 'bënni ga kina ma konzi kilëlu bo ngi.

XVI Na bo kari ngi Nazareta gawo ma tonë kulu bo yimo ne. Mi kada 'ba ro kindawo na bo kari ngi mi rö 'ba mötu kozo ndobo abo ga nduwë tara. Bo ënyi

toro tidëki wa XVII na kogba buku 'ba Yesaya bo kumë lende ngi ki'di zi bo. Na bo kitenye ngi ko'ja bi ma tonë kugu kiya te, XVIII "Nyi Koto Laka 'ba Boko'ba edä döma römöyi bo ondi 'deni zö tuwöwö laja koto laka zi bo lisa ni. Bo oja ma 'deni ti'di dö ngölö zi bo mi maboso ni, kina gbi tiyozo komo bo komo kölu ni tope ya ma kedä koko rönni di zi kponi naga yaga ro dö ngölö XIX kina gbi tuwöwö koo 'ba mi konmi 'ba nere Boko'ba."

XX Kina bo kuköku mi buku mo nima ngi teyi bo kileki ki'di zi lëwi mo na bo koloma ngi bëri tiyandi wa. Kina bilaka pili 'ba mi rö 'ba mötu yayi kodö kömönni ngi dö bo. XXI Kina bo kileki kiya zinni, iya te, "Wa nime kugu bine ne na me ko'do röni 'deni tone kuwöke."

XXII Lijë pili oloma ngi ro tiya lende abo ro ma laka, lende konmi ame ga kedä kodö di kpa bo ne i'di lijë ngi koto ro gönni. Lijë ebe tititi rönni, iya te, "Tara ne, odo bo na de ro kole 'ba Yesepa mo tonë ya?"

XXIII Yësu ileki dömo zinni, iya te, "Ro ma laka ti ko'deke lende 'ba mumë nime roma, ame kiya te, 'Bo wowo, ilejo gbagba yi. Wa ame ga duwö koloma ro to'do mo Kaparanoma ne o'do gbi mi döyayi ma 'bëyi bine.' "

XXIV Bo ileki gbi kiya zinni te, "Ro ma laka miya ziye, bilaka ame ro bo kumë lende ne ya e'bënni ga oloma de toro mo. XXV Ro ma laka miya ziye, mi kada 'ba Eliya makuru'bë edä ngi nbanji mi Yisarele. Ne mi kada ame kora komo poli teyi ko'do nbö komo koo mota kodö dömo nyepe modookoto kinza toro ka'di de sëyi 'ba 'bö kila'ba mi döyayi nima pili ne, XXVI pele tara oja Eliya de kari zi makuru'bë 'ba Yisarele tine nge zi makuru'bë mota ame ro bo löwö kedä koloma Zarepata mi döyayi 'ba Sidona ne. XXVII Kina gbi tara mi kada 'ba Elisa bo kumë lende bo mönyu edä ngi nbanji mi döyayi 'bënni 'ba Yisarele tine pele tara ilejo ma koto mota te de di mi löngö mo. Namana nbö ro bo löwö di Suriya na nge Elisa kilejo."

XXVIII Kina odo bilaka naga nima mi rö 'ba mötu yayi ne kuwö lende naga nime bo kiya ne 'deni tine, minni ënyi ngi pili

kata rɔ bo. ^{XXXIX} Kina lijɛ kɛnyɛ ngɛ titiɛni bo yaga di mi gawo. Lijɛ koto bo ngɛ kari bi kuliɛni 'ba dɔku nima ti gawo nima dɔmo ne 'dɔ titiɛni bo bɛri di bi kuliɛni nima. ^{XXX} Tine bo olo abo rɔ bo ngɛ di mi lɔngɔ tindi naga nima bo kari abo ngɛ nduwɛ yaga.

Bɔ Nɔki
(MK 1:21-28)

^{XXXI} Na bo kari ngɛ Kaparanoma gawo mɔtɔ gbɛ mi Galilaya yayi. Mi kada 'ba rɔ kindawo na bo ki'di ngɛ tiyandi bilaka ^{XXXII} tine lijɛ otɔ ngɛ rɔ gɔnni gɔ akiyandi abo rɔmɔyɛ bo iyandi wa ngɛ kɔzɔ bɔ kɔzi kakpa tara. ^{XXXIII} Bɔ nɔki mɔtɔ ɛdi mi rɔ 'ba mɔtu yayi. Kina nɔki nima kɛnyɛ ngɛ kulɔri rɔ ma kembe, iya te, ^{XXXIV} "Wa'di 'bi tize, ni Yɛsu 'ba Nazareta nime? Ako 'deni tote dɔze nati? Mikali yi 'deni. Ni na rɔ bɔ laja ma kɔtɔ laka 'ba Bɔko'ba."

^{XXXV} Tine Yɛsu ɛnyɛ kamo dɔ nɔki nima, iya te, "Udumɔ yaga. Kina ita'ba yaga di dɔ bɔ nima."

Nɔki tɔnɛ ɛnyɛ ngɛ kɔɲma bɔ nima bɛri kɔmɔnni pili te kina kita'ba ngɛ yaga di dɔmo kɔ'dɔ otɔ dɛ teyi. ^{XXXVI} Kina lende mo kigayi bilaka naga nima ngɛ pili lijɛ kebe tiya mo rɔ gɔ rɔnni, iya te, "Akiyandi ma tondo mo ga na te? Bo amo le dɔ nɔki ni ti kɔzi kakpa ti tigɔ te na lijɛ kita'ba ngɛ yaga."

^{XXXVII} Kina lɛbi 'ba Yɛsu kiyɛlɛ rɔni ngɛ kote mi dɔyayi nima toko.

Yɛsu Ileɲo Bɔ Rɔkɔ'ɔ Ma Konzi
(MT 8:14-17; MK 1:29-39)

^{XXXVIII} Yɛsu ɛnyɛ di mi rɔ 'ba mɔtu yayi kari liɲɔ 'ba Simona. Tine mese 'ba Simona ɛdi yayi ti zɛyɛ ngɛ timo rɔ ma kututu. Kina lijɛ kiya lende mo zi Yɛsu 'dɔ kokɔnyɛ. ^{XXXIX} Kina bo kari ngɛ kɔrɔ kpa langiri 'ba 'ja nima bo kilende zi zɛyɛ nima 'dɔ kola lɔko yaga. Kina zɛyɛ nima kola lɔko ngɛ, lɔko kɛnyɛ tɔrɔ koloma toja laja zinni.

^{XL} Kina ɔdɔ kada kɛdi kɔsɔ 'deni tine na bilaka kɔ'de bɔ rɔkɔ'ɔ ma konzi mɔtɔ ga ame ti dɔkomali rɔkɔ'ɔ ma gege ne ngɛ kako zi Yɛsu. Kina bo koloma ngɛ ti'di kɔzi bo rɔnni tileɲo lijɛ pili rɔ kɔtɔkɔtɔ.

^{XLI} Tine nɔki ni ebe 'bɛnni tita'ba yaga di

dɔ bilaka ti tulɔri, kiya te, "Ni na rɔ kole 'ba Bɔko'ba."

Tine bo amo dɔnni kola lijɛ dɛ kilende rɔmɔyɛ lijɛ ikali bo rɔ Kurisitɔ ame kako di mitɔrɔ ne.

^{XLII} Ko'ja bi kɛdi kɛzɛ 'deni na Yɛsu kɛnyɛ ngɛ kari abo kutu bo yi mɔkɔ. Bilaka ebe toma gɔ bo, tine ɔdɔ lijɛ kari ko'ja bo 'deni lijɛ oloma tota bo 'dɔ bo kari dɛ kpe bitɔ di zinni bina. ^{XLIII} Ne tine bo iya te, "Mɛdi mari tiya laja laka 'ba ɲere lɔbu 'ba Bɔko'ba nime gbɛ mi gawo mɔtɔ ga rɔmɔyɛ lende mo na me koja ma gɔmo."

^{XLIV} Kina bo kɔ'bɔ ngɛ nduwɛ rɔ tiyandi bilaka di mi rɔ 'ba mɔtu 'ba Yudayi ni.

V

Tɔsɔ 'Ba Simona Ni Gɔ Yɛsu
(MT 4:18-22; MK 1:16-20)

^I Mi kada ma Yɛsu kɛdi kɔrɔ kpa pɔpɔ 'ba Genesareta tindi kuru bo 'deni toko bɛri tuwɔ lende 'ba Bɔko'ba, ^{II} bo o'ba kɔmɔ bo ngɛ bo ko'ja sorope riyo mɔtɔ ga kɛdi 'deni kpa gɔtɔ yayi, atoyi mo ga ari 'deni turɔgɔ rɔ duru 'bɛnni ga. ^{III} Kina bo kari kɛki ngɛ mi ma kɔtɔ ame rɔ 'ba Simona ne, bo iya zi Simona 'dɔ koto sorope nima kari dɔgba mbowa yaga di dɔ kpa gɔtɔ. Kina bo koloma ngɛ bɛri mi sorope yayi tiyandi bilaka.

^{IV} Kina ɔdɔ bo kote tilende 'deni tine bo ɛnyɛ kiya zi Simona, bo iya te, "Oto sorope kari mi zana mini ma kalo 'dɔ ku'duke duru 'be tugu kenze."

^V Tine Simona ileki dɔmo, iya te, "ɲere, dopi rɔze 'deni tu'du mo ti korɔndɔ ene ɲbɔ bi kɛzɛ dɔze rɔ yawa kinza ma do'ja ma kɔtɔ te. Ne gɔ lende kiya 'bi ti mu'du duru nima ngɛ."

^{VI} Kina ɔdɔ lijɛ ku'du yo na kilaka kenze ngɛ ɲbaɲi, duru koma tirica. ^{VII} Kina lijɛ kɔ'dɔ kɔzinni ngɛ zi lɛpi nni ama ga mi sorope mɔtɔ yayi ne gɔ kako tokɔnyɛ lijɛ. Kina lijɛ kope kenze ngɛ koza koso mi sorope naga nima kpaki riyo ki'di sorope pili koma za 'bɔwu tɔnzɔ bɛri.

^{VIII} Tine ɔdɔ Simona Pɛtɔrɔ kɔɲgɔ 'deni te bo ako ngɛ kolɔdɔ bɛri kɔmɔ Yɛsu. Bo iya te, "ɲere, ese yaga di rɔma. Ma bo lende kɛnyɛ na." ^{IX} Rɔmɔyɛ kenze

nima kilaka zïnni ne na lende mo kigayi lijë 'deni ngi pili. ^X Lende mo igayi lepï bo ama ga Yakoba ni ti Yowani kole 'ba Zebedayo ga 'deni gbï.

Kina Yësu kënyï kileki kiya zi Simona, iya te, "Kinza kere dë. Kisaki di mi kada nime tãne ti këddi rã atoyi 'ba to'de bilaka zi Boko'ba."

^{XI} Kina lijë kilala sorope 'bënni ga ngi yaga dã kpa götö, lijë kola wa pili yayi lijë kôsö ngi nati gã Yësu.

Yësu Ileno Bo Mönyu
(MT 8:1-4; MK 1:40-45)

^{XII} Kina dã Yësu këdi 'deni mi gawo mato yayi tine na bã mato mönyu konyo romo ga 'deni ngi pili rãwë ki'di dönï ngi. Bo ako kila'ba rã kpa kutu'bö kãmo Yësu bëri bo koma'jo rã bo, iya te, "Nere, dã ko'dãko ngi ti kileño ma ngi yaga rã ma kãpã."

^{XIII} Yësu oja közi bo kosa rã bo nima, kiya te, "Mo'dãko 'deni ngi, ileno yi 'deni."

Kina mönyu tönë kola bã nima ngi. ^{XIV} Tine Yësu ose gãmo zi bo, iya te, "Kinza kari kiya lende mo dë titi zi bãtã tine ari kileme rãyi zi bã akumu 'dã bo kinyeli rãyi gã kileme ngi ileno yi 'deni rã ma kãpã. Kina gã ko'de akumu kãzã ame Musa ki'di kö'du mo 'deni ne tara."

^{XV} Ne pele lëbi 'ba Yësu iyëlë rãni ngi nduwë rã mbëmbë. Kina bilaka koloma ngi rã tolã rã tindi kako tuwö akiyandi abo gbï 'dã bo kileño lijë di dã rãkã'ã 'bënni ga. ^{XVI} Tine Yësu ö'bö tusu rã bo kari titi mbowa yi mökö rã dã kutu bo to'dã mötu.

Yësu Ileno Bo Kenme Bëri Mato
(MT 9:1-8; MK 2:1-12)

^{XVII} Mi kada ma dã kãtã mato ko'ja bo këdi rã tiyandi bilaka Parosi ni ti bã kãmo kiyandi mato ga ame kako di mi gawo 'ba mi dõyayi 'ba Galilaya ni ti Yudayi gbï di Yerosalema ëdi yayi. Tigo 'ba Boko'ba ëdi ti Yësu tileño bã rãkã'ã timo. ^{XVIII} Kina ya mato ga ko'de bã kenme bëri mato këdi kombi ti sora ngi. Lijë o'dãko toto bã nima kari ko'ba bëri kãmo Yësu rã yayi. ^{XIX} Tine dã lijë ko'ja kãri 'ba 'dã to'dã mo tara dë kpe rãmõyi tindi oso 'deni ngi kola

kãri dë kpe zïnni, na lijë kuyi rãnni ngi këki tãrã dã rã lijë kumö bi koja bã nima di teyi kako bëri mi zana tindi naga nima ko'ba kãmo Yësu.

^{XX} Kina dã Yësu kãngã ya naga nima ki'di dönni 'deni gã tigo abo tara tine bo ilende ngi zi bã nima, bo iya te, "Bã pãri ma, ola yi 'deni gã lende kënyë 'bi ga."

^{XXI} Kina Parosi ni ti bã kãmo kiyandi mo tönë ga koloma ngi rã tomeri mo ti minni, iya te, "Bã nime bo yë na bo këdi ko'dã dõli kiyari rã bo ti Boko'ba te? Boko'ba na nge kãtã rã bã tola bilaka gã lende kënyë."

^{XXII} Meri 'bënni ti akititi 'bënni nima, Yësu ikali 'deni. Kina bo kileki kititi lijë, bo iya te, "Ëddi komerike wa naga nima tara mi dõki'di ye gã wa'di? ^{XXIII} Ma yala na kitëwu 'dã tiya mo? 'Ola yi 'deni gã lende kënyë 'bi,' ala 'dã kiya te, 'Ënyï tãrã kilingere.' ^{XXIV} Ne ziye tikali mo rã ma laka kole 'ba bilaka lesi ëdi ti tigo mi dãliño nime bine tola bilaka gã lende kënyë."

Kina bo kënyï kiya zi bã kenme bëri tönë, bo iya te, "Milende ziyi, ënyï tãrã kombi sora 'bi kari liño."

^{XXV} Kina bã tönë kënyï ngi kãrã tãrã di kãmõnni pili te, bo kombi sora abo tönë bo koloma rã tã'dõ dãmo ne bo kari ngi nduwë liño ti tilëlu Boko'ba. ^{XXVI} Kina lende mo kigayi bilaka pili ngi ki'di yi ni bã mato kebe ngi tilëlu Boko'ba. Lijë ngi pili rã tikere na lijë kebe ngi tiya mo te, "Do'ja a löbu 'deni tãne."

Bo Rãkã'ã Na Nge Ko'dãko Wãwã
(MT 9:9-13; MK 2:13-17)

^{XXVII} Di gãmo na Yësu kari ko'ja bo kireke awada mato kidëki möyi mo rã Lëwë koloma 'deni mi bi 'ba tireke awada. Kina Yësu kiya zi bo te, "Ösö gãma." ^{XXVIII} Kina Lëwë kënyï kola wa pili ngi bo kôsö gã Yësu.

^{XXIX} Lëwë o'dã nbele ma löbu liño abo zi Yësu. Na bo kireke awada ma konzi ti ya mato ga koloma ngi rã tonyo kpënni ti Yësu ni yayi. ^{XXX} Tine na Parosi ni ti bã kãmo kiyandi 'bënni ga koloma ngi rã tiya mo zi bã kôsö gã bo ga, iya te, "Ëddi konyoke kpeye kuwëke wa bi kãtã ti bã

kireke awada ni ti bo lende kënyë naga nima go wa'di?"

XXXI Tine Yësu ileki dōmo zïnni, iya te, "Bo rōkō'ō na nge kari zi bo ki'di wōwō. Ya ma kinza ti rōkō'ō naga ari ë'bënni dë. **XXXII** Mako dë tïdëki bo lende laka, mako go bo lende kënyë 'dō koto dōnni."

*Lende 'Ba Kpa Koro
(MT 9:14-17; MK 2:18-22)*

XXXIII Ya mōto ga ënyï kititi bo, iya te, "Bo kōsō go Yowani ga ti 'ba Parosi ni ö'bō rō toro kpënni to'dō mōtu, ne ma 'bëyi ga oro 'bënni kpënni dë go wa'di?"

XXXIV Yësu ileki dōmo zïnni iya te, "Ma komerike 'beye nba ame kako mi karama 'ba gbe ne ti koro kpënni ko'ja mē'dë 'ba nyiti kēdi tinni? Inza tara, **XXXV** tine kada mo ti kōmō 'jaa ame 'dō kogba mē'dë 'ba nyiti yaga di mi lōngō lijë kina lijë ti koro kpënni 'jaa mi kada mo nima."

XXXVI Kina bo koloma ngi rō tiya dōngala nime zïnni, iya te, "Bōto irica kapa bōngō ma la'ja dë kuru ma kōndë timo. Dō bo mo ko'dō tara, ti kirasi ma la'ja nima, tine akuru ma di yōki ma la'ja inza koriya ti ma mōlo nima. **XXXVII** Kina gbï tara, bōto odo layi ma la'ja dë mi kilaka layi ma kōndë. Dō ko'dō tara layi la'ja ti kotopa kilaka layi kōndë nima ngi yaga, kina layi ni kpaki ti kilaka mo nima kēdi kirasi rōnni ngi. **XXXVIII** Tine layi ma la'ja todo mo mi kilaka ma la'ja. **XXXIX** Kina gbï bōto inza ko'dōko layi ma la'ja kpe odo bo kuwë ma mōlo 'deni, rōmōyi bo ti kiya te, 'Ma mōlo nime na kele.'"

VI

*Lende 'Ba Kada 'Ba Rō Kindawo
(MT 12:1-14; MK 2:23-3:6)*

I Mi kada 'ba rō kindawo ma dō koto mōto Yësu ni ëdi kudō kebe mi nyaka 'ba nyōnyu kina bo kōsō go bo ga kebe ngi tomborozi dō nyōnyu kinyanyi kōzïnni lijë koloma rō tonyo mo. **II** Kina Parosi mōto ga kënyï kititi, iya te, "Eddi kiyëyike mi kō'du ki'di 'ba kada 'ba rō kindawo go wa'di?"

III Tine Yësu ileki dōmo zïnni, iya te, "Idëkike wa tōnë Dawidi ko'dō mi kada

ma lijë kēdi rō 'bō ti bilaka abo ga ne dë? **IV** Mi kada nima Dawidi odo ngi mi rō löbu 'ba Bōko'ba kogba mangolo'bo koro ame kō'du ki'di kota gōmo di zi bilaka ma sari tine nge zi bo akumu ni na 'dō konyo ne. Dawidi onyo ki'di gbï zi bilaka abo ga."

V Kina Yësu kileki kiya 'böwu zïnni, iya te, "Kole 'ba bilaka lesi na rō nere 'ba dō kada 'ba rō kindawo."

VI Mi kada 'ba rō kindawo mōto na bo kari ngi kōdo mi rō 'ba mōtu koloma tiyandi wa. Tine bo mōto ëdi yayi kōzïmo ma dōri öle 'deni rō kilawo. **VII** Kina Parosi ni ti bo kōmō kiyandi ni ëdi rō toma kori 'ba 'dō tususu Yësu. Go lende mo na lijë kēdi koje kōmōnni kōngō odo Yësu ti kileño bo nima mi kada 'ba rō kindawo nima ya. **VIII** Tine Yësu ikali meri 'bënni nima 'deni na bo kiya zi bo kōzi kōlë rō kilawo tōnë, bo iya te, "Enyï tōrō kōrō kōmōze pili bine." Kina bo nima kënyï ngi kōrō.

IX Kina Yësu kiya zïnni te, "Mititi ye, ma yala na kuti dōni ti kō'du ki'di 'ba kada 'ba rō kindawo, to'dō lende laka zi bilaka ala to'dō lende kënyë na teyi, tōmō didi ala tupō mo yaga?"

X Bo uyi kōmō bo kōngō dōnni pili na bo kilende zi bo nima, bo iya te, "Oja go kōziyi."

Bo oja yo na kōzi bo tōnë kileño rōni ngi rō ma laka. **XI** Tine lende mo ata ngi mïnni sowa na lijë koloma ngi rō tiya mo rō go rōnni, wa'di na go lijë ko'dō ngi zi Yësu.

*Bo Kōsō Go Yësu Ga
(MT 10:1-4; MK 3:13-19)*

XII Mi kada ma dō koto mōto na Yësu kënyï ngi kari dō dōku tilende ti Bōko'ba kēzë dō bo. **XIII** Mi dōngō mo 'deni tine na bo kīdëki bo kōsō go bo ga ngi bo koza ya ma 'butë dōmoriyō di mi lōngō mo bo kīdëki lijë rō bo laja. **XIV** Lijë na rō Simona ame bo kīdëki rō Pītōrō ne ti löndō bo Andareya ti Yakoba ti Yowani ti Pīlīpō ti Batolimayo **XV** ti Matayo ti Tōma ti Yakoba kole 'ba Alapayo ti Simona ame kīdëki rō Zelote (bo ko'dō ya go dōyayi 'bënni) **XVI** ti Yuda kole 'ba Yakoba ti Yuda Isikarita ame kebe kusususu Yësu ne.

*Akiyandi 'Ba Yësu**(MT 4:23-5:12; 5:38-48)*

^{XVII} Bo ëkî kari tînnî bërî mî dɔyayi ma koriya na bo kɔɔ ɲgî. Tîndî ame ga rɔ bɔ kɔsɔ gɔ bo ne ti bilaka ma konzi ame ga di mî dɔyayi 'ba Yudayi pili ti Yerosalema gbî di mî gawo 'ba Tura ni ti Sidona ame ga kpa mini löbu ne ëdî kpaki yayi. ^{XVIII} Lijë ako tuwö lende abo gbî ti rɔkɔ'ɔ 'dɔ tilenɔ mo. Kina ɲgî ya ame ga nökî këdî kodo gomɔ rɔmo kulöwö naga ilenɔ ɲgî gbî. ^{XIX} Bilaka naga nima pili o'dɔkɔ tosa rɔ bo römöyî tigo ëdî kodo di rɔ bo kilenɔ lijë.

^{XX} Bo onɔ dɔ bɔ kɔsɔ gɔ bo naga nima na bo kiya te, "Kpe ame ga rɔ lisa ne na laka römöyî ɲere löbu 'ba Boko'ba na rɔ 'beye. ^{XXI} Kpe ame ga girî nime rɔ 'bö ne na laka römöyî ti kɔ'bo ye 'deni. Kpe ame ga rɔ monɔ girî nime ne na laka römöyî ti kögöke 'deni. ^{XXII} Kpe ame ga ɔdɔ bilaka ko'ji ye kiti'ja ye kilagi ye kiya ye rɔ a ma kënyë gɔ lende 'ba kole 'ba bilaka lesi ne na laka. ^{XXIII} Iliyake mî kada mo nima köpuke rɔ lonɔ römöyî kpa közi ma löbu ëdî ziye mitorɔ. Ya naga nima 'bu nnî löbu ga oloma gbî rɔ to'dɔ bɔ kumë lende 'ba Boko'ba tönë ga bine tara.

^{XXIV} Tine bu'bu ziye kpe bɔ wa ni, römöyî oteke rɔ kindawo ti lonɔ ma 'beye 'deni molo girî nime. ^{XXV} Bu'bu ziye kpe ame ga rɔ tēkpē girî nime ne, ti këddike 'deni 'basi rɔ 'bö. Bu'bu ziye kpe ame ga rɔ tögö girî nime ne, ti kuduke 'deni. ^{XXVI} Bu'bu ziye kpe ame ga bilaka pili kēdî kiya lende 'be rɔ ma laka ne römöyî kina 'bu nnî löbu ga ko'dɔ bɔ kumë lende dɔ kindëndë ni gbî tara bine.

^{XXVII} Kina me mëdî miya ziye kpe ame ga këddî kuwöke lende naga nime mëdî miya ne. ɔ'ɔ bɔ ya 'bî ga kina o'dɔ lende laka zi lijë ame ga ko'ji yi ne. ^{XXVIII} O'dɔ yeyî dɔ lijë ame ga kulömu yi ne kina umötu gɔ lijë ame ga kēdî ko'dɔ yi rɔ ma kënyë ne. ^{XXIX} ɔdɔ bɔ mɔtɔ kokɔsɔ lɔ'bo yî, uyî kapa mɔtɔ gbî zi bo, bo kokɔsɔ. ɔdɔ bɔ mɔtɔ kogba gamisî 'bî, i'di bo kogba pandila 'ba yîmo gbî. ^{XXX} I'di zinnî lijë ame ga kîdēkî wa di zîyî ne. Tine kinza ki'di dē kpe kōpi zîyî. ^{XXXI} O'dɔ zi

ya mɔtɔ ga gbî kɔzɔ ame ko'dɔkɔ 'dɔ ko'dɔ zîyî ne tara.

^{XXXII} Ne ɔdɔ kɔ'ɔ ɲge rɔ ya ame ga kɔ'ɔ yi ne 'dɔ mî Boko'ba këyî ka røyî gomɔ gɔ wa'di? Bɔ lende kënyë ni pele ɔ'ɔ ya ame ga kɔ'ɔ lijë ne gbî. ^{XXXIII} Ne ɔdɔ ko'dɔ laka ɲge zi ya ame ga ko'dɔ laka zîyî ne, 'dɔ mî Boko'ba këyî ka røyî gomɔ gɔ wa'di? Bɔ lende kënyë ni pele o'dɔ gbî tara. ^{XXXIV} Ne ɔdɔ ki'di ɲge zi ya ame ga kiteri 'dɔ kileki bi mo teyî zîyî ne, 'dɔ mî Boko'ba këyî ka røyî gomɔ gɔ wa'di? Bɔ lende kënyë ni i'di gbî zi bɔ lende kënyë lēpî nnî ga tara 'dɔ kōpi te kileki teyî.

^{XXXV} Tine ma laka mo, ɔ'ɔ bɔ ya 'bî ga, o'dɔ laka zinnî, kina i'di zinnî kinza titeri topi ɔtɔ teyî. Kina ti kpa közi 'bî 'ba gomɔ kēdî ɲgî rɔ mbëmbë, ti këddî rɔ kole 'ba Boko'ba tigo dɔ kiteli, römöyî bo na ti mî këyî rɔ bɔ mî kata ni ti bɔ dōkî'dî kënyë ni. ^{XXXVI} Oloma ti mî konmi zi bilaka kɔzɔ 'ba 'bu yî Boko'ba tara.

^{XXXVII} Kinza ko'dɔ burë 'ba bɔtɔ dē, ɔdɔ ko'dɔ ti ko'dɔ 'bēyî gbî. Kinza kodo karama dē dɔ bɔtɔ, ɔdɔ ko'dɔ ti kodo gbî dōyî. Ola bilaka gɔ lende kirasi, kina ti kola yi gbî. ^{XXXVIII} I'di, kina ti ki'di gbî zîyî. Akiyari keke 'bî ame kēdî ko'dɔ zi bilaka, kiyari kitanjî gomɔ kiyaya koso kilayi bërî ne, ti komomi gbî tara dɔɲgo'do yî, römöyî wa ame kiyari ki'di ne na ti ki'di gbî zîyî."

*Nî Gbî Tara**(MT 7:3-5, 24-27)*

^{XXXIX} Kina Yësu kiya dɔɲgala nime gbî zinnî, iya te, "Bɔ kɔmɔ kölu ti kokɔkɔ bɔ kɔmɔ kölu lēpî bo mɔtɔ yɔ? Lijë ti kila'ba dē kpaki riyö mî gö? ^{XL} Kole 'ba sukulu inza mbiri di dɔ bɔ kɔmɔ kiyandi abo. Ne bɔ ame kote akiyandi abo pili laka ne ti kēdî gbî kɔzɔ bɔ kɔmɔ kiyandi abo.

^{XLI} Gɔ wa'di na kebe tongɔ pörî di kɔmɔ lēpî yî mɔtɔ konyɔ lende 'ba kpa kulugbu ma löbu nima kōmōyî ne dē? ^{XLII} Ti kiya rɔ ma tondo mo zi löndö nima kiya te, 'Bɔ löndö, i'di miyagba pörî nima yaga di kōmōyî,' ko'ja to'ja kpa kulugbu ame kōmōyî ne konya dōyî? Nî bɔ kɔmɔ kandi nime, ogba kpa kulugbu nima titi dɔgba

yaga di kōmōyī 'dō ko'ja bi laka togba pōrī yaga di kōmō löndō yī.

XLIII Onḡoke te, nḡērī ma laka ana dōḡḡērī ma kēnyē dē, kina nḡērī ma kēnyē ana dōḡḡērī ma laka dē. **XLIV** Ēdī kikali nḡērī pīlī ḡō ma kana mo ga. Boto ite'de kēlu dē di dō nḡōpōlīḡa, kina boto ite'de mōwō dē ḡbī di dō rōkō. **XLV** Bō lende laka ēdī koja 'ba bo rō wa ma laka ame kulu dōnī 'deni mī dōkī'dī bo ne. Kina bō lende kēnyē oja 'ba bo ḡbī rō wa ma kēnyē ame kulu dōnī 'deni mī dōkī'dī bo ne. Rōmōyī wa ame koso mī dōkī'dī ne na kpa kēdī koja yaga.

XLVI Ēddī kīdēkīke ma rō nḡere, rō nḡere, ḡō wa'di kinza ma ko'dōke wa ma miya mo ga dē yō? **XLVII** Ti mileme ziye, lījē ame ga pīlī kako kuwō lende ma ko'dō nḡī tara ne **XLVIII** ēdī kōzō bō ko'ba rō ame kole ḡō 'ba ḡbōndō rō abo kalo kugē ḡbōndō rō abo di dō dōku ne tara. Kina minī koso kako kīkētī rōnī rō rō nīma, tīne iyaya rōnī dē, rōmōyī o'ba rōnī 'deni laka. **XLIX** Ne lījē ame ga kuwō lende ma ko'dō dē ne, ēdī kōzō bō ame ko'ba rō ma 'ba bo nḡī tara kinza kole ḡbōndō mo dē bērī ne. Kina odo minī koso kīkētī rōnī rō rō nīma yō na kulōru nḡī. Tīne la'ba mo nḡī rō ma kēnyē."

VII

Bō Laja 'Ba Bō Dō Bō Kanya (MT 8:5-13)

I Kina odo Yēsu kote tiya wa naga nīme 'deni pīlī zi bilaka naga nīma tīne na bō kēnyī nḡī kari Kaparanoma. **II** Di yayi bō kēlu 'ba bō kanya 'ba Romo mōto ēdī ti bō laja abo ame bo kō'ō kulōwō ne. Tīne bō laja nīma ēdī dō rōkō'ō 'deni nḡōsī 'dō kōlē. **III** Kina odo bō kēlu nīma bō kuwō lende 'ba Yēsu 'deni tīne bo oja löbu 'ba Yudayi mōto ga nḡī kari 'dō kititī Yēsu ḡō kako kōmō bō laja abo nīma yaga. **IV** Ya naga nīma ari kolo'ba rōnnī rō ḡōḡō zi Yēsu, iya te, "Bō nīme bo o'bo nḡī 'dō ko'dō kōnyī teyī **V** rōmōyī bo o'ō ze Yudayi kulōwō bo ko'ba rō 'ba mōtu zize." **VI** Kina Yēsu kēnyī nḡī kari tīnnī.

Tīne odo Yēsu kōmō 'deni nḡōsī nḡila līḡō nīma kola dē kpe kōwō yō, na bō kēlu mo tōnē koja bilaka 'dō kari kiya zi Yēsu

te, "Nḡere, kinza kupō rōyī dē. Mō'bo dē 'dō tī'di yi kōdō līḡō ma. **VII** Ma ḡbagba ma mōḡō rōma bīne mō'bo dē 'dō tako zīyī. Tīne iya nḡe ti kpēyī kina ti kīlēḡō bō laja ma nīme nḡī. **VIII** Rōmōyī mikali kōzī kakpa 'bī ēdī ḡbī kōzō 'bama ame mēdī bīcī kōzī kakpa ti bō kanya nḡanḡi kpa bīcō ne. Odo milende zi ame, miya te, 'Ari,' kina kari nḡī. Kina odo milende zi ame 'dē, miya te, 'Ako,' kina kako nḡī. Odo milende zi bō laja ma, miya te, 'O'do wa nīme,' kina ko'do nḡī."

IX Kina odo Yēsu kuwō lende kiya 'ba bō nīme 'deni te tīne lende mo igayi bo nḡī. Kina bo kuyī kōmō bo dō tīndī ama ga kēdī kozi ḡō bo ne, bo iya te, "Rō ma laka miya ziye, mo'ja boto mōto ame ki'di dōnī nḡī ḡō lende ma kōzō a nīme te dē kōtō te pele di miye kpe Yisarele."

X Kina ya tōnē ga koja ne kileki nḡī kari ko'ja bō laja tōnē kīlēḡō 'deni.

Yēsu Indiḡi Tōku

XI Kina di pōtō mo na Yēsu kēnyī nḡī kari ḡawo mōto kīdēkī mōyī mo rō Nayinī. Bō kōsō ḡō bo ga ti tīndī ma kōnzi mōto ga ari ḡbī kōtō ti bo. **XII** Tīne ko'ja lījē kōmō 'deni nḡōsī kpa reki 'ba ḡawo nīma tīne na dōnnī kondōso nḡī ti tōku kēdī kombi kako timo. Kole kōtō kpōkī 'ba 'ja makuru'bē mōto na ma kōlē 'deni. Kina bilaka 'ba mī ḡawo kōtō rōnnī 'deni nḡī rō tīndī ti 'ja nīma. **XIII** Tīne odo Yēsu ko'ja 'ja nīma 'deni tara tīne lende mo o'ō nḡī nḡbō kōdō mī dōkī'dī bo. Kina bo kiya zīnī te, "Kinza kudu dē."

XIV Kina bo kari nḡī kindā'ba kpa lanba nīma di dō bō kombi tōku naga nīma na lījē kōrō nḡī. Kina bo kilende, iya te, "Nī kole, milende zīyī ēnyī tōrō."

XV Kina tōku tōnē kēnyī nḡī koloma tōrō kebe tīlende. Kina Yēsu kileki bo nḡī zi ma mo. **XVI** Kina lījē nḡī pīlī rō tikere rō mbēmbē lījē ki'di tīlēlu Bōko'ba, kiya te, "Bō kumē lende ma löbu odo 'deni mī löḡḡō ze."

Lījē iya ḡbī te, "Bōko'ba na kako 'deni tokōnyī bilaka abo ga."

XVII Kina lēbī 'ba wa nīme Yēsu ko'do ne kogba mī dōyayī 'ba Yudayi nḡī pīlī ti rōnī

kala mi dolinjo ame ga dɔngila Yudayi yayi ne toko.

Akititi 'Ba Yowani
(MT 11:2-19)

XVIII Bɔ kɔsɔ go Yowani ga ari kiyeti lende naga nime pili te zi Yowani. **XIX** Kina bo kideki ma riyɔ ngi bo koja kari zi Yesu ti akititi nime, kiya te, "Ni mo na ro bo mo tonɛ kedɛ kako ne, ala 'do doje komɔze gba go bo mɔto 'beri?"

XX Kina ya riyɔ tonɛ ga kako ngi zi Yesu kiya te, "Yowani bo bapatisi na koja ze ziyi tiya mo te, 'Ni mo na ro bo mo tonɛ kedɛ kako ne, ala 'do doje komɔze gba go bo mɔto 'beri?"

XXI Mi kada mo nima Yesu ileɲo ma konzi ame ga ti dokomali rokɔ'ɔ ma gege ti noki ni kiyɔpɔ komɔ bo komɔ kolu ni 'deni gbi. **XXII** Kina bo kileki kiya zi bo laja naga nime, bo iya te, "Ilekike kari kiyetike wa naga nime ko'jake kuwɔke gbi ne zi Yowani. Iyɔpɔ komɔ bo komɔ kolu ni 'deni. Bɔ ka'bo ni ilingere 'deni. Ileɲo bo monyu ni 'deni yaga ro ma kɔpɔ. Bɔ mbili ku'bɛ ni uwɔ bi 'deni. Toku ni indiɲi 'deni kina laja laka uwɔwɔ ronɛ 'deni zi bo lisa ni. **XXIII** Lijɛ ame ga lende ma kilikɔ dɛ dɔnni ne na ti yeyi."

XXIV Di pɔtɔ bo laja 'ba Yowani naga nima kari 'deni na Yesu koloma ro tiya lende 'ba Yowani zi tindɛ naga nima. Bo iya te, "Me karike yi mɔkɔ zi Yowani ne wa'di na karike tonɲo mo? Mbili mɔli ma kedɛ kudɛ dɔni di zi lili? **XXV** Ne ma kinza tara arike tonɲo wa'di? Bɔ kusu bɔnɲo kele? Inza tara, lijɛ ame ga kedɛ kusu bɔnɲo ma ndɔgɔ kitigo kulɔwɔ naga nima dɔnni kola nge 'joyi di mi mɔri ne, bi 'benni liɲo 'ba nɛre. **XXVI** Ne arike tonɲo wa'di? Bɔ kumɛ lende 'ba Boko'ba? Yɛɛ, ro ma laka o'jake bo ame kebe bo kumɛ lende 'ba Boko'ba pili ne 'deni. **XXVII** Bo na me kugu lende abo mi buku 'ba Boko'ba kiya te, 'Medi moja bo laja ma kari dɔgba komoyi tileɲo kari ziyi.' **XXVIII** Ro ma laka miya ziye, kole koyɔ 'ba 'ja mɔto inza mbiri di do Yowani, tine bo ame titiyi mi nɛre lobu 'ba Boko'ba ne na mbiri di do Yowani."

XXIX Bilaka ma laki naga nima ti bo kireke awada ni kpaki ɔdo lijɛ kuwɔ

lende nime Yesu kiya ne 'deni tine ileme ngi zinni burɛ ko'do 'ba Boko'ba ro ma kodɔro romoyi Yowani na ko'do bapatisi 'deni dɔnni. **XXX** Tine Parosi ni ti bo komɔ kiyandi 'ba ko'du ki'di ni ilagi ako'doko 'ba Boko'ba ngi go dɔnni, lijɛ kilagi di zi Yowani di bi to'do bapatisi dɔnni.

XXXI Yesu ileki kiya te, "Ti miyari ye kpe bo titi ma le'jete nime ti wa'di? Kpe ngi kɔzo wa'di ga? **XXXII** Kpe ngi kɔzo kole titi ame kotɔɲi dɔnni mi bi 'ba ndɔgɔ tara, ame dɔtumu mɔto kulori kiya zi ama ga, iya te, 'Domba dokole mbili pele ziye, odoweke goye dɛ yo. Kina me duci leri 'ba tole pele ziye, uduke dɛ yo.' **XXXIII** Yowani ako bine koro kpa bo kuwe a ma kata naga dɛ, iyake te, 'Bo bo noki na.' **XXXIV** Kina me kole 'ba bilaka lesi kako konyo kpa bo kuwe wa, iyake te, 'Onɲoke yayi, bo ngi ro bo kpa nɲɔnɲo bo layi bo pori 'ba bo kireke awada ni ti bo lende kenye mɔto ga.' **XXXV** Ne tine akikali 'ba Boko'ba ti kinda 'deni yaga di mi ndɔbo 'ba kole mo ga."

Yesu Ni Ti Simona Ma Ro Parosi

XXXVI Parosi mɔto ose Yesu 'do kari ro nɲa liɲo abo. Kina Yesu kari ngi lijɛ koloma tonyo akonyo bi kɔto ti Parosi nima. **XXXVII** Tine 'ja bo lende kenye mɔto di mi gawo nima uwɔ 'deni Yesu edi liɲo 'ba Parosi nima. Kina loko kako ngi ti kizaza 'ba 'bu ma kato kele. **XXXVIII** Loko ɔro ngi kebe go Yesu di kpa akonyo yayi tudu, tolo komoni kiya'ji ndi Yesu. Kina loko kebe ngi tididi ndi Yesu ti sunɛ dɔni loko kunzulu kinzanza 'bu kato kele tonɛ teyi.

XXXIX Kina ɔdo Parosi mo nima ko'ja 'deni tara tine, bo ebe tiya mo ti mi bo te, "Bo nime ma bo kedɛ ra ngi ro bo kumɛ lende 'ba Boko'ba dɛne bo edi kikali ngi 'ja nime kedɛ kosa ndi bo ne bo lende kenye ma do kiteli na."

XL Yesu enyi kilende zi Parosi nima, moyi mo ro Simona ne, iya te, "Simona, medi ti lende mɔto tiya mo ziyi."

Simona ileki dɔmo iya te, "Laka, bo komɔ kiyandi, iya zo."

XLI Yesu isaki kiya te, "Ya mɔto ga riyɔ ogba yamo toti di zi bo mɔto 'do lijɛ kopi 'jaa. Bɔ mɔto ogba 'ba bo kuluku 'butɛ,

bo ama ogba 'ba bo kuluku koto. ^{XLII} Ya naga nime kpaki riyö inza ga ti a mato 'do topi wali nima timo. Na bo mo tonë kola yamo naga nima ngi gbo pili zinni. Di mi ya riyö naga nime bo ma yala na ti ko'bo kulöwö?"

^{XLIII} Simona iya te, "Momeri 'bama bo ama wali mo mbiri ne na ti ko'bo kulöwö."

Yesu iya te, "Iya 'deni ko domo."

^{XLIV} Kina bo kuyi komo bo kileme 'ja nima zi Simona, iya te, "O'ja 'ja nime ra? Ma mako lijo 'bi i'di mini de yo zo turögö ndo timo. Ne 'ja nime loko urögö ndo ti tolo 'ba komoni loko kididi ti sunë doni.

^{XLV} Me mado bine ne iramo ma de yo. Ne 'ja nime molo go tado ma bine oro de di bi tunzulu ndo. ^{XLVI} Inzanza 'bu de yo doma. Ne loko inzanza 'bu kato keke ndo. ^{XLVII} Kina me miya ziyi lende kenyë konzi 'beni naga nima ola loko 'deni gbi gomo kozo ako'bo mbembë 'beni nime. Bo ame kola nge mbowa ne o'bo gbi nge mbowa."

^{XLVIII} Kina Yesu kileki kiya zi 'ja nima, iya te, "Ola yi 'deni go lende kenyë 'bi ga."

^{XLIX} Kina nba mato ga ama ti bo yayi ne keke ngi tiya mo ro go rönni, iya te, "Bo nime bo ye na go bo kola wa go lende kenyë?"

^L Yesu ileki kiya zi 'ja nima, iya te, "Ti'di döyi go lende ma na komo yi 'deni, ari ti, ti mi keyi."

VIII

Lingere Tuwöwö Laja Laka

^I Di potö mo 'deni yayi tine na Yesu koloma ngi ro tilingere keke mi gawo ni ti dolinjo ma titi naga ti tuwöwö laja laka 'ba nere löbu 'ba Boko'ba. Bo kösö go bo ga ma 'butë domoriyö mo tonë ga ari ti bo mi lingere nima ^{II} gbi ti 'ja mato ga ame kilejo 'deni di do rako'bo ni ti nöki ni ne. 'Ja mato mo naga nima lijë na ro Mariya ma kidëki möyi mo gbi ro Magadala ma tonë nöki modomoriyö kita'ba yaga di domo ne ^{III} kina gbi ti Zowana 'ja 'ba Kuza makunju 'ba nere Erode kina Sosana ni ti 'ja ma konzi mato ga. 'Ja naga nime na koloma ro tokonyi Yesu ni ti bo laja abo ga ti yamo 'ba gbagba lijë ga.

Dongala 'Ba Bo Kulü Kupö (MT 13:1-23; MK 4:1-25)

^{IV} Kina tindi ma kinza kiya ki'di tototo rönni ngi zi Yesu. Bilaka oloma ngi ro tako di mi dolinjo ma konzi mato ga. Kina bo koloma ngi ro tiya dongala nime zinni, iya te, ^V "Bo mato odo 'deni kari tuli kupö. Kina odo bo kedï kulü 'deni tine mato ga ila'ba ngi do kpa kori. Ututu domo ngi ti ndi na yali kako kogö ngi. ^{VI} Mato ga ila'ba 'beni do kirigoyo. Kina odo kotu 'deni tine ututu ngi romöyi yayi mo eyi de. ^{VII} Kupö mato ga ila'ba 'beni bici kono. Kina odo kono kiyöbu 'deni koto timo tine uböwu ngi yaga. ^{VIII} Tine kupö mato ga ila'ba 'beni mi yayi ma laka. Kina kotu ngi kiyöbu kana konzi keke ma tonë kulü ne."

Odo bo kiya 'deni kozo a nime te tine, bo enyi kuwöwö, kiya te, "Bo ame kedï ti mbili tuwö lende ne i'dike bo kuwö lende nime."

^{IX} Bo kösö go bo ga ebe tititi bo go 'jo 'ba dongala nima. ^X Tine bo ileki zinni, bo iya te, "Beye Boko'ba i'di akikali 'ba nere löbu abo ame ro ma kusu ne 'deni ziye. Ne 'beni lijë ya ma laki naga nima ti milende zinni ro dongala romöyi 'do odo lijë kongö pele lijë ko'ja de, lijë kuwö pele lijë kikali mi 'jo 'ba lende mo de. ^{XI} 'Jo 'ba dongala nima na te, kupö na ro lende 'ba Boko'ba. ^{XII} Ma kila'ba do kpa kori naga nima na ro ya ame ga kuwö laka tine Satani ako ngi kolo yaga di mi doki'di mo ne kinza lijë ki'di donni ra gomo komo lijë di mi tole. ^{XIII} Ma kila'ba do kirigoyo na ro ya ma kinda'ba lende 'ba Boko'ba ngi ti mi keyi di bi tuwö mo. Tine ngira'da mo alo de minni. Lijë i'di donni nge mbowa gomo tine odo akiyari komo yo na lijë kila'ba ngi. ^{XIV} Kupö ma kila'ba bici kono na ro ya ame ga kuwö ngi tine 'deni yayi komo kilë'di 'ba go wa 'ba dolinjo nime, mori ni ti lonjo mo uböwu ngi yaga di minni. Kina ngi lijë iyöbu de kepe. ^{XV} Tine kupö ma kila'ba mi yayi ma laka na ro ya ame ga kuwö lende nime kinda'ba ngi mi doki'di nni ti lende koro mo. Kina lijë kogbo ngi nbö lijë kana.

Dangala 'Ba Lamba
(MK 4:21-25)

^{XVI} Kɔɔ ma kɔŋɔke bɔɔ i'di pa'do dɛ dɔ lamba kogba kutu'bɔ dɔmo ti kete ala kusu bɛi sora. Tine ɛdi ki'di lamba dɔ a 'ba tɛdɛyɛ mo 'dɔ kiyɔɔ bi zɛnni lijɛ ame ga pili kɛdi kɔɔ rɔ yayi ne. ^{XVII} Kina me wa ame ga rɔ ma kusu ne ti koja yaga bi kɔɔ. Kina lende ame ga kutu'bɔ kpamo bɛri ne ti kugbɛ'du gɔmo yaga. ^{XVIII} Ojeke mbili ye laka gɔ lende nime tuwɔ mo. Bɔ ame kɛdi timo ti ki'di gbɛ dorodɔ dɔmo. Tine bɔ ame kinza timo ne ma mbowa mo ame bo komeri bo kɛdi timo ne ti kogba yaga di zi bo."

Yɛ Na Rɔ Iya?
(MT 12:46-50; MK 3:31-35)

^{XIX} Ma 'ba Yɛsu ni ti lɔndɔ bo ga ako tɔŋɔ bo. Tine lijɛ ɔ'bo dɛ 'dɔ tɔmɔ ŋgɔsi ŋgila bo rɔmɔyɛ tɛndi uru bo 'deni. ^{XX} Kina bɔ mɔɔ kari kiya zi bo, iya te, "Mɔyɛ ni ti lɔndɔ yɛ ga na me 'dɛ kɛdi kɔɔ yaga, lijɛ o'dɔko tilende tɛyɛ."

^{XXI} Tine bo ɛnyɛ kileki dɔmo, iya te, "Iya ni ti lɔndɔ ma ga na rɔ ya naga nime lijɛ ame ga kuwɔ lende 'ba Bɔko'ba kinda'ba ndɔɔ mo ne."

Yɛsu Oga Piwu
(MT 8:23-27; MK 4:35-41)

^{XXII} Mi kada ma dɔ kɔɔ mɔɔ na Yɛsu kɛnyɛ kiya zi bɔ kɔsɔ gɔ bo ga, bo iya te, "ɛnyike dumuke gɔnyɛ pɔpɔ ma 'dɛ." Kina lijɛ kɛki ŋgɛ mi sorope tari.

^{XXIII} Di mi sorope 'deni yayi na tɔ'dɔ kinda'ba bo ŋgɛ. Tine na lili piwu ki'di dɔni ŋgɛ mini ki'di toso gɔnni mi sorope kinda ŋgɛ rɔ tɔlɛ zɛnni. ^{XXIV} Kina bɔ kɔsɔ gɔ bo ga kari kindiŋi bo, iya te, "Nɛre, nɛre, dɛdi 'deni dɔlɛ."

Kina bo kɛnyɛ ŋgɛ tɔɔ bo kamo dɔ lili ni ti mini kikagba nima. Kina piwu tɔnɛ kɔlu ŋgɛ me'de, bi ko'dɔ ŋgɛ liwo. ^{XXV} Kina bo kɛnyɛ kititi bɔ kɔsɔ gɔ bo ga, bo iya te, "Kpe nime gɔ wa'di na ki'dike dɔye dɛ gɔ tɔgɔ ma?"

Tine lijɛ ŋgɛ pili rɔ tikere wa nima igayi lijɛ 'deni, na lijɛ kebe tititi rɔnni, iya te, "Bɔ nime wa'di ga na? Bo embe pele ŋge dɔ lili ni ti mini, uwɔ dɔ bo ŋgɛ."

Nɔki Ni Ti Ba'do
(MT 8:28-34; MK 5:1-20)

^{XXVI} Lijɛ umu ŋgɛ kɔmɔ mi dɔyayi 'ba bɔ lɔwɔ mi Gerasa ame kebe gɔnyɛ pɔpɔ nima rɔ ma koriya ti Galilaya ne. ^{XXVII} Kina ɔɔ Yɛsu kɛki ŋgɛ di mi sorope yɔ na dɔ bo kondɔɔ ŋgɛ ti bɔ nɔki mɔɔ 'ba mi gawo nima. Bɔ nima oloma 'deni kɔmɔ kɔɔ konzi kinza kusu a mɔɔ rɔ bɔŋgɔ, kɔ'dɔ dɛ gbɛ rɔ. Bi loma mo ŋburu mi lɔŋgɔ dɔgɔ. ^{XXVIII} Kina ɔɔ bo ko'ja Yɛsu 'deni tine bo ako ŋgɛ kila'ba bɛri ndi Yɛsu bo kulɔri rɔ ma kembe, kiya te, "Wa'di 'bi tɔ ni Yɛsu kole 'ba Bɔko'ba tɔgɔ dɔ kiteli nime? Moma'jo rɔma zɛyɛ, kinza kɔɔ gɔmɔ dɛ rɔma."

^{XXIX} Bo iya tara rɔmɔyɛ Yɛsu ilende 'deni zi nɔki nima 'dɔ kita'ba yaga di dɔ bo. Pa mɔlo nɔki nima ɛdi nduwɛ rɔ tɔŋbenbe bo. Omba zɛŋgiri pele ndi bo ga ti kɔzi bo 'dɔ kogbɔ bo bɛri bo o'bɔ ŋgɛ tɛyɛyɛ wa naga nime yaga di rɔ bo. Kina nɔki nima koto bo ŋgɛ toloma yɛ mɔkɔ.

^{XXX} Yɛsu ititi bo, iya te, "Mɔyɛ yɛ rɔ yɛ?"

Bo iya te, "Mɔyɛ ma rɔ tɛndi." Bo iya tara rɔmɔyɛ nɔki nima kila'ba dɔ bo ne rɔ laki.

^{XXXI} Kina nɔki naga nima kɛnyɛ koma'jo rɔnni ŋgɛ zi Yɛsu kinza bo koga lijɛ dɛ koto mi gɔ kalo kinza kota bɛi mo dɛ tɔnɛ. ^{XXXII} Tɛndi 'ba ba'do 'ba liŋɔ ma konzi ɛdi tonyo kpɛnni ndi dɔku yayi. Kina nɔki koma'jo rɔnni ŋgɛ zi Yɛsu 'dɔ koja lijɛ kari kila'ba dɔ ba'do naga nima. Kina bo kɔɔ kpamo ŋgɛ zɛnni. ^{XXXIII} Kina ɔɔ nɔki tɔnɛ ga lijɛ kita'ba 'deni di dɔ bɔ nima tine lijɛ ari kila'ba ŋgɛ dɔ ba'do tɔnɛ ga. Na dɔtumu tɔnɛ kembe ŋgɛ pili dɔ riŋa kulɔru di bi kulɔŋi 'ba dɔku nima kila'ba kote dɔnni mi pɔpɔ.

^{XXXIV} Kina ɔɔ bɔ koda ba'do naga nima kɔŋgɔ 'deni tara tine lijɛ iriŋa ŋgɛ ti lende mo kari kiyɛlɛ mi gawo kpaki kebe gɔ nyaka. ^{XXXV} Kina bilaka kɔlɔ ŋgɛ kari tɔŋgɔ ɔɔ nima ko'dɔ rɔni ne. Kina ɔɔ lijɛ kari kɔmɔ 'deni zi Yɛsu yayi tine lijɛ ari ko'ja bɔ tɔnɛ nɔki kita'ba 'deni yaga di dɔmo koloma 'deni bi ndi Yɛsu yayi kusu bɔŋgɔ 'deni rɔni dɔmo keke 'deni. Kina lijɛ ŋgɛ rɔ tikere. ^{XXXVI} Lijɛ ame ga ko'ja tilɛŋɔ bɔ nɔki nima ne na kebe bi tɛyɛti

gɔmo zinni. ^{XXXVII} Kina lijë bilaka 'ba Gerasa mo naga nima kilende ngi zi Yësu 'do kënyi kari yaga di mi dɔyayi 'bënni römöyï tikere abo a'da lijë 'deni. Kina Yësu kënyi ngi këki mi sorope kari abo.

^{XXXVIII} Bo tönë nöki kita'ba di dɔmo ne oma'jo rönï zi Yësu tégë 'do Yësu ki'di bo kari tinni. Tine Yësu ileki bo, iya te, ^{XXXIX} "Ileki kari lijo 'be 'do kiyëti wa ame Boko'ba ko'do kulöwö ziyi ne."

Kina bo tönë kari ngi koloma ro tyyelë wa ame Yësu ko'do kulöwö zi bo ne kote mi gawo nima.

Nyiti Titi Ti 'Ja Kosa Ro Bɔngɔ 'Ba Yësu (MT 9:18-26; MK 5:21-43)

^{XL} Kina ɔdo Yësu kileki 'deni kömô kapa pöpö ma tönë tine tindi ama ga yayi ne ngi pili ti mi këyi turë do bo römöyï lijë ëdi molo ro toda bo. ^{XLI} Kina bo mato ro Yayiro ro bo do ro 'ba mötu kako ngi kila'ba bëri bi ndi Yësu, koma'jo ro bo zi Yësu 'do kari ti bo lijo abo. ^{XLII} Römöyï nyiti koto kpöki abo 'deni mbiri ro doti komo koo mo 'deni koo 'butë domoriyö tara doki'di mo ëdi ko'do 'deni ngi togba rönï.

Di go kori 'deni yayi na tindi komomi rönï ngi aa za 'do tidiri Yësu. ^{XLIII} Tine 'ja mato yayi roma ö'bö ngi nburu tolo di romo komo koo mo 'deni 'butë domoriyö. Loko ote do yamo 'bëni ga 'deni zi bo wowo ni tine ma koto mato mo ilejo ni de du te. ^{XLIV} Kina loko kako ngi kebe go Yësu loko kosa kpa bɔngɔ 'ba ro bo. Kina roma 'bëni tönë kö'bö ngi nburu tolo di rönï ne koke kpëni ngi. ^{XLV} Yësu ititi, iya te, "Yë na kosa roma?"

Lijë pili andi gomo. Kina Pitörö kënyi kileki kiya zi Yësu, iya te, "Nere, bilaka na me komomi rönni këdi kitiri pili kari röyï yayi, tine ti kititi 'böwu tara ro ma totondo mo ga?"

^{XLVI} Tine Yësu ileki domo iya te, "Boto to ne osa roma 'deni römöyï mikali go tigo ma kodö di mi yida roma."

^{XLVII} Kina ɔdo 'ja tönë kongɔ 'deni loko inza kari ngi liwo tine na loko kako ngi ti ro kilë'di loko kila'ba bëri bi ndi Yësu. Kina loko kiyëti go ame loko kosa ro bɔngɔ 'ba Yësu na kilejo ni ne ngi pili zi bilaka konzi naga nima. ^{XLVIII} Kina Yësu

kileki kiya zini, iya te, "Nyiti ma, ti'di döyï go tigo ma na kilejo yi 'deni. Ari ti, ti mi këyi."

^{XLIX} Kota Yësu këdi gba tilende te tine na bo mato kömô ngi di lijo 'ba Yayiro bo do ro 'ba mötu tönë, iya te, "A 'ba nyiti 'bi tönë ënyë 'deni. Kinza koma'jo bo komo kiyandi nime de kpe."

^L Kina ɔdo Yësu kuwö tara tine bo iya zi Yayiro, bo iya te, "Kinza kere de, i'di döyï go tigo ma kina ti kindinï ni ngi."

^{LI} Kina ɔdo bo kari kömô 'deni lijo 'ba Yayiro yayi tine bo ola boto de kodö ti bo go töku nima, tine nge ro Pitörö ni ti Yowani ti Yakoba ti 'bu 'ba nyiti mo nima ti ma mo. ^{LII} Bilaka ama ga pili yayi ne ëdi bi monö do töku tome kuwu ti kökö. Yësu ilende zinni iya te, "Udumöke, loko öle de ro töle, tö'dö na."

^{LIII} Kina lijë kögö bo ngi ro laja römöyï lijë ikali loko öle 'deni ro töle. ^{LIV} Kina Yësu kinda'ba közi töku tönë ngi kidëki, kiya te, "Nyiti ma, ënyï toro." ^{LV} Kina didi ni kileki ngi loko kënyi toro.

Yësu iya zinni 'do ki'di akonyo zi nyiti nima. ^{LVI} Tine 'bu mo ni ti ma mo oto ngi ro gönni. Kina Yësu kose gomo ngi zinni kinza lijë kiya lende 'ba wa nime ko'do rönï ne de zi boto mato.

IX

Laja 'Ba Ya Ma 'Butë Domoriyö (MT 10:5-15; 14:1-12; MK 6:7-29)

^I Yësu idëki bo kösö go bo ga ma 'butë domoriyö pili bi koto kina bo ki'di közi kakpa 'ba toga nöki ti tilejo roko'ɔ ngi zinni. ^{II} Kina bo koja lijë ngi kari tuwöwö laja laka 'ba Boko'ba gbi tilejo roko'ɔ. ^{III} Bo ose zinni te, "Kinza kogbake oto de tiye mi lingere nime. Ala bo ro peri ala mbo'da 'ba kpasi ala akonyo, ala girisi ala bɔngɔ kolo mato kinza kogbake de tiye. ^{IV} Lijo mato ame kodoke 'deni teyi olomake nge bina nbö kënyike di mi gawo mo to nima. ^V Gawo ame ga bilaka mo ga kilagi ye ne ɔdoke yaga kpa reki mo kombake lupu 'ba bi 'bënni nima yaga di ndiye ro lömu rönni."

VI Kina bo kōsō gō bo naga nima kēnyī ngī dōmo tilingere rō gō liṅṅo tuwōwō laja laka gbī tilenjo rōkō'ō.

VII Kina ɔdɔ nɛre Erode kuwō lende nima kēdī ko'dɔ rōnī ne 'deni tara tine lende mo ilikō ngī dɔ bo rōmōyī ya mōto ga iya te Yowani na koja 'deni di mī tōlē.

VIII Ya mōto ga iya 'bēnnī te Eliya na kōdɔ 'deni. Kina gbī ma konzi mōto ga iya te bo kumē lende 'ba Boko'ba ma mōlo tōnē ga ma kōto mōto na ma kōdɔ 'deni 'bōwu di mī tōlē. IX Tine Erode iya te, "Ma na mi'di koke dɔ Yowani, ne bo ma yala mo na me 'bōwu mēdī muwō lende mo ne?"

Tine bo ɔ'bō nduwē titeri 'dɔ to'ja kinē Yēsu.

Yēsu I'di Akonyo Kɔ'bo Bilaka Kuluku 'Butē Bi 'Butē

(MT 14:13-21; MK 6:30-44; YN 6:1-14)

X Kina ɔdɔ bo kōsō gō Yēsu ga kuyī dōnnī 'deni di mī lingere 'bēnnī nima tine liṅṅe oloma ngī rō tora gō wa ame ga liṅṅe ko'dɔ ne zi bo. Kina bo kototo liṅṅe nge rō dōnnī kari ti bo mī dɔyayi mōto kīdēkī rō Betesayida. XI Tine tīndī naga nima ikali gōmo ngī na liṅṅe kēnyī kozi ngī kari gōnnī yayi. Bo urē dōnnī ti mī kēyī kina bo koloma ngī rō tiya lende 'ba nɛre lōbu 'ba Boko'ba zīnnī. Kina bo kilenjo ya ame ga 'dɔ kilenjo ne ngī.

XII Mī dɔkɔpiyari 'deni na ya ma 'butē dōmoriyō ma 'ba bo mo tōnē ga kako zi bo kiya te, "Oja bilaka naga nime kari 'dɔ liṅṅe kari koma akonyo gbī ti bi 'ba tō'dō zīnnī di mī liṅṅe mōto ga ma ngɔsiṅgɔsi bine rōmōyī ze dēdike yī mōkō."

XIII Bo ileki dōmo zīnnī, bo iya te, "Kpe na 'dɔ ki'dike ɔto ga zīnnī."

Liṅṅe ileki dōmo zi bo, iya te, "Dēdī nge ti maṅgolo'bo muyī bine ti kenze riyō. O'dɔkɔ gō dari dugō akonyo zi tīndī konzi naga nime?" XIV Bilaka naga nima yayi bɔtɔni 'beri rō dōnnī ēdī nɔbō kɔzɔ kuluku 'butē bi 'butē (5,000) tara.

Tine bo ɛnyī kileki zi bo kōsō gō bo naga nima, bo iya te, "I'dike liṅṅe pili rō gōnnī koloma bēri rō dɔtumu, rō kuluku rō kuluku."

XV Bō kōsō gō bo ga o'dɔ ngī tara na bilaka tōnē ga koloma ngī pili bēri.

XVI Kina bo kogba maṅgolo'bo muyī ti kenze riyō mo tōnē ga ngī bo kombi kōmɔ bo mītorɔ, bo ko'dɔ yēē'dī mo bo konye yīmo ngī ki'di zīnnī 'dɔ liṅṅe kari koza zi bilaka naga nima. XVII Kina bilaka naga nima pili konyo ngī kitēkpē liṅṅe. Kina bo kōsō gō bo ga kari kutō'du kōsɔ ma kileke bēri mo ga ngī koso mī kee 'butē dōmoriyō.

Kole 'Ba Bilaka Lesi Yē Na?

(MT 16:13-28; MK 8:27-9:1)

XVIII Mī kada ma dɔ kōto mōto ko'ja Yēsu ni kēdī to'dɔ mōtu rō dōnnī ti bo kōsō gō bo ga na bo kēnyī kititi liṅṅe, iya te, "Bilaka iya ma rō yē?"

XIX Liṅṅe iya te, "Ya mōto ga iya yi rō Yowani bo bapatisi, mōto ga iya yi rō Eliya, tine ma konzi mōto ga iya te bo kumē lende 'ba Boko'ba ma mōlo tōnē ma kōto mōto na kēnyī kōdɔ 'deni di mī tōlē."

XX Bo iya te, "Ne kpe ma 'beye iyake ma rō yē?"

Pītōrō ileki dōmo iya te, "Nī na rō Kurisitō mo tōnē Boko'ba kēdī koja ne."

XXI Tine bo ɛnyī kose gōmo kitigō zīnnī kinza liṅṅe kiya dē zi bɔto ma kōto mōto.

XXII Bo iya te, "Kole 'ba bilaka lesi ti kombi gōmɔ rō mbēmbē, lōbu ni ti bo akumu ni ti bo kōmɔ kiyandi 'ba kō'du ki'di ni ti kilagi di rō bo kupō bo. Tine mī tō'dō dɔ mota bo ti kēnyī 'deni kōdɔ yaga di mī tōlē."

XXIII Kina bo kēnyī kiya zi bilaka naga nima pili rō gōmo, bo iya te, "Bɔto ame ko'dɔkɔ tōsō gōma ne, i'dike bo komba gō bo zi gbagba bo, bo kombi gōmɔ abo, bo kōsō gōma pele nɔbō mī tōlē. XXIV Rōmōyī ame kiteri tōmɔ didi bo ne ti kupō ngī. Tine ame kupō didi bo gō lende ma ne ti kōmɔ ngī. XXV Wa'di na ti nī mōto ko'ja di gōmo ɔdɔ kōmɔmi dōliṅṅe lōbu nime pele pili ziyī tine kupō didi yī? XXVI Bō ame koga kpēnī gōma gbī ti lende ma nime ne kole 'ba bilaka lesi ti koga kpa bo gbī tara gōmo mī kada 'ba tako abo ame bo kēdī kako 'deni ti tigō dɔ kiteli 'ba 'bu bo gbī ti 'ba malayika 'ba Boko'ba ne. XXVII Rō ma laka miya ziye, mōto ga di mī lōnggō ma kēdī kɔrɔ naga nime inza kinene tōlē titi

gba kota kinza ma lijë ko'ja ñere löbu 'ba Boko'ba nime dë ngi titi du ti kömönni."

Kinë Yësu Uyi Röni
(MT 17:1-8; MK 9:2-8)

XXVIII Kozo tö'dö dɔ modɔɔmota 'deni tara di pötö lende nime bo kiya ne tine na bo kogba Pitörö ni ti Yowani ti Yakoba kari ti bo dɔ doku tɔɔ tilende ti Boko'ba. XXIX Ko'ja bo kedi 'deni yayi na kɔmɔ bo kuyi röni ngi bɔngɔ 'ba rɔ bo kanmi köbö yaga kozo tɔɔ kunyi. XXX-XXXI Kina bilaka riyö mɔto ga Musa ni ti Eliya kɔdɔ ngi ti bi kɔpɔ 'ba mitoro koloma rɔ tilende ti bo go ako'dɔko 'ba Boko'ba ame bo kedi kote 'deni ngi ko dɔ 'bö mo ti tolë abo mi Yerosalema.

XXXII Pitörö ni ti lepï bo ama ga edi 'deni bi tö'dö. Kina ɔdɔ lijë kɔngɔ bi tine lijë o'ja bo ngi kedi 'deni mi bi kɔpɔ abo ti bilaka riyö kedi kɔɔ ngila bo. XXXIII Kina ɔdɔ ya naga nime kedi ko'dɔ 'deni tari kola nge rɔ Yësu na Pitörö kënyi kiya zi Yësu, iya te, "Ñere, ele sowa ame dedï 'deni bine ne. I'di dubö ngöngöbö mota, kɔto ziyi kɔto zi Musa kɔto zi Eliya." Tine wa nime bo kedi kiya ne bo ikali dë.

XXXIV Kota bo kedi gba kilende yɔ na poli kutu'bö lijë ngi tine Pitörö ni ngi rɔ tikere. XXXV Birɔ udu di mi poli nima, iya te, "Ame na rɔ kole ma ame migeli 'deni, uwöke dɔ bo."

XXXVI Di pötö lende nime lijë o'ja Yësu na 'deni nge kola kutu bo yayi. Lijë ya mota naga nima usu dɔ lende nime kö'bö nge rɔ go rönni. Lijë iyeti go wa nime lijë ko'ja ne dë zi bɔto ma kɔto mɔto mi kada naga nima yayi.

Kole Mɔto Ti Nöki Dɔmo
(MT 17:14-23; MK 9:14-32)

XXXVII Mi bi kezë ma di gomo lijë këki 'deni bëri di dɔ doku nima na tindï ma konzi kako ngi zi bo. XXXVIII Kina bo mɔto di mi löngö tindï naga nima kuwöwö dɔ bo, kiya te, "Ñere, moma'jo rɔma ziyi, ɔngɔ kole ma nime römöyi bo na nge kɔto kpöki rɔ kole zö. XXXIX Nöki ö'bö tonma bo ki'di bo kulöri ku'du bo bëri kɔto bo, surupu kö'bu di kpa bo. Kina kö'bö 'deni ngi ñburu ti bo kola bo dë yɔ kedi ko'dɔ 'deni ngi 'dɔ tiyölu bo. XL Kina me pa bine

mititi bo kösö göyi ga 'dɔ koga yaga di dɔmo tine lijë ɔ'bo dë."

XLI Yësu iya te, "Kpe bo titi ma le'jete nime, kpe wa kinza ki'di dönni dë laka go lende ma, bo lende kënyë naga nime, 'dɔ mö'bö ñbö tiye nyanya ga togbo doki'di ma di zi gomo 'be? O'de kole 'bi nima dayi te."

XLII Tine ko'ja kole mo nima kedi kako na nöki mo ku'du ngi bëri kɔto. Kina Yësu kamo ngi dɔ nöki nima kilejo kole tönë ngi ki'di zi 'bu mo. XLIII Kina lijë pili kɔto ngi rɔ gönni di zi tigo löbu 'ba Boko'ba.

Ko'ja wa ame ga Yësu ko'dɔ ne lende mo kigayi bilaka naga nima 'deni gba tara tine, na bo kileki kiya zi bo kösö go bo ga, bo iya te, XLIV "Lende nime medï mo'dɔ tiya mo ziye ne uwöke laka. Ti ki'di kole 'ba bilaka lesi közi bilaka."

XLV Tine bo kösö go bo ga ikali mi 'jo 'ba lende nime dë. Usu dɔmo 'deni di zinni kinza lijë kikali ra. Kina lijë kere ngi tititi bo go lende mo.

Yë Na Rɔ Dɔ Kiteli?
(MT 18:1-5; MK 9:33-40)

XLVI Kowasa u'du röni ngi mi löngö bo kösö go Yësu ga go lende 'ba yë na rɔ löbu di mi löngö lijë. XLVII Yësu ikali meri 'bënni nima na bo kogba kole titi mɔto ngi ki'di kɔɔ ngila bo, XLVIII na bo kiya zinni, bo iya te, "Bo ame kota kole ma titiyi kozo a nime te rɔ ñba dömöyi ma, ma na bo kota 'deni. Kina bo ame kota ma rɔ ñba bo ma koja ma nime na ma 'deni gbï bo kota. Bo ame wöti titiyi di mi löngö ye ne bo na rɔ löbu ma dɔ kiteli."

XLIX Yowani iya te, "Ñere, do'ja bo mɔto koloma toga nöki ti möyi yi kina diya zi bo kinza bo ko'dɔ dë kpe römöyi bo inza rɔ ma kɔto mɔto di mi tumu ze nime."

L Yësu ileki dɔmo, iya te, "Kinza kotake go to'dɔ mo dë di zi bo römöyi bo ame ko'ji ye dë ne bo na rɔ 'beye."

Somorona Ilagi Yësu

LI Kina ɔdɔ kada 'ba togba Yësu kari mitoro kedi 'deni ngosi tine na bo kinda'ba kori Yerosalema ngi. LII Bo oja bo laja kari dɔgba kɔmɔ bo mi doliɔ mɔto 'ba Somorona tilejo bi ndö koda bo. LIII Tine bilaka mo ga o'dɔko lende abo dë

römöyī bo ēdī kari Yerosalema. ^{LIV} Kina ɔɔɔ bo kōsō gɔ bo ga Yakoba ni ti Yowani ko'ja lende nime te na lijē kititi bo, iya te, “Nere, o'dɔkɔ zize gɔ dīdēkī pa'do di mītɔɔ kote dōnnī yaga?”

^{LV} Tine Yēsu uyī kɔmɔ bo kamo dōnnī, ^{LVI} kina Yēsu ni kari ŋgī nduwē mī dɔlīŋɔ mɔɔ.

^{LVII} Ko'ja lijē kēdī kilīŋgere rɔ gɔ kōri na bɔ mɔɔ kako kiya zi Yēsu, iya te, “Ti mōsō ŋgī nduwē gōyī ŋbō bi tɔ ame kēddī kari pele teyi.”

^{LVIII} Yēsu ileki dɔmo iya te, “Kiraba ni pele ēdī ti gō 'bēnnī ga, kina yali ni gbī ēdī ti rō 'bēnnī ga. Tine kole 'ba bilaka lesi inza 'ba bo ti bi mɔɔ ame gɔ bo ko'ba dɔ bo teyi tindawo rɔ bo.”

^{LIX} Bo iya zi bɔ mɔɔ te, “Ōsō gɔma.”

Tine bɔ nima ileki dɔmo, iya te, “T'di mari musu 'bu ma titi.”

^{LX} Yēsu iya te, “Ola tōku ni kusu tōku lēpī nnī ga, tine nī 'bēyī ari tuwōwō laja 'ba nere löbu 'ba Boko'ba.”

^{LXI} Kina gbī bɔ mɔɔ ako kiya te, “Ti mōsō gōyī nere. Ne dɔgba mo i'di ma titi mileki tumōtō ya e'be ze ga.”

^{LXII} Yēsu ileki dɔmo zi bo, iya te, “Bɔ ame ki'di kōzī bo 'deni kumu kara kēnyī kebe 'bōwu kuyī kɔmɔ bo yī'bōwu ne ɔ'bo laja 'ba mī nere löbu 'ba Boko'ba nime dē.”

X

Laja Koja 'Ba Bɔ Laja

^I Di pōtō mo na nere Yēsu kigeli ya mɔɔ ga kuluku kɔɔ kɔɔ dɔmo 'butē riyō. Kina bo koza lijē ŋgī koja kari rɔ riyōriyō dɔgba kɔmɔ bo mī gawo ti gɔ bi ame ga pili bo kēdī ko'dɔ tari teyi ne. ^{II} Bo iya te, “Wa 'ba kpa dɔlili nime ŋgī kpaya tine bɔ ndɔbɔ 'ba rɔmo ga onzi dē. Ititike bo nere bɔ dɔmo 'dɔ bo koja bɔ ndɔbɔ mī nyaka abo nime. ^{III} Arike, mēdī moja ye 'deni ŋgī tara kɔzɔ kamölō mī lōŋgō wōliwōli. ^{IV} Kinza kogbake makpɔɔ ala mbo'da 'ba kpasi ala wari dē teyi. Kina kinza kɔrɔke dē dɔye kilēyī tumōtō bɔɔ dɔ gɔ kōri.

^V Liŋɔ ame kēddī kɔɔke teyi, dɔgba mo iyake te, ‘Lende kēyī kēdī mī liŋɔ nime.’

^{VI} Kina ɔɔɔ bo lende kēyī kēdī yayi lende kēyī 'be nima ti koloma dɔmo. Ne ɔɔɔ kinza e'be ti kileki ziye. ^{VII} Liŋɔ ma kɔɔ tɔ mo nima kɔɔke 'deni teyi ne na ŋge kolomake teyi, konyoke kuwēke ɔɔɔ ame ga lijē ki'di ziye. Römöyī bɔ ndɔbɔ ɔ'bo ŋgī tɔ'ja bi gomɔ 'ba rɔ bo. Ne kinza kebeke dē bi tolɔɔ rɔ gɔ liŋɔ.

^{VIII} Gawo ame ga kɔɔke yimo ko'dɔ ye laka ne, onyoke a ma lijē ko'de kɔmɔye. ^{IX} Kina ileŋjoke bɔ rɔkɔ'ɔ ame ga kēdī yayi ne. Iyake te zinnī, ‘Nere löbu 'ba Boko'ba ēdī 'deni ŋgosi tiye.’ ^X Ne gawo ame ga kɔɔke yimo kilagi lende 'be, ɔrɔke mī zana mo yayi kiyake te, ^{XI} ‘Lupu 'ba mī gawo 'be nime ame pele kunzō rōni ndize ne ti dombayaga rɔ lömu rɔye. Tine omerike, nere löbu 'ba Boko'ba ēdī 'deni ŋgosi.’ ^{XII} Rɔ ma laka miya ziye, mī kada 'ba burē mī Boko'ba ti kēyī rɔ mbēmbē rɔ Sodomu di dɔ 'ba gawo mo tɔ nima.

Bu'bu (MT 11:20-24)

^{XIII} Bu'bu zīyī Korazina, kina bu'bu gbī zīyī Betesayida. Ma kiya te gɔ kɔɔ naga nime ko'dɔ miye ne na kēdī ko'dɔ ra mī Tura ni ti Sidona dēne bilaka mo ga ɔɔ dōnnī 'deni di mī lende kēnyē kolɔ bɔŋgɔ 'ba monɔ kosa buruku rōnnī rɔ akileme 'ba dɔ kɔɔ. ^{XIV} Mī kada 'ba burē kada mɔɔ Tura ni ti Sidona na ti mī Boko'ba kēyī rɔmo rɔ mbēmbē di dɔye. ^{XV} Ne nī 'bēyī Kaparanoma, o'dɔkɔ 'deni tombi rōyī ŋbō mītɔɔ? Inza du tara ti ku'du yi kileki bēri mī Gehena.”

^{XVI} Yēsu ēnyī 'bōwu gbī kiya zi bɔ kōsō gɔ bo ga, iya te, “Bɔ ame kuwō dɔye, uwō dɔma 'deni gbī. Bɔ ame kilagi lende 'be ilagi ma 'deni gbī. Kina bɔ ame kilagi ma ne ilagi bɔ ma koja ma nime 'deni gbī.”

Tileki 'Ba Bɔ Laja

^{XVII} Ya kuluku kɔɔ kɔɔ dɔmo 'butē riyō tōnē ga ileki ŋgī ti tiliya, iya te, “Nere, ti möyī yī nōkī ni kpaki uwō dɔze ŋgī.”

^{XVIII} Yēsu ileki dɔmo zinnī iya te, “Mo'ja Satani 'deni kēdī kila'ba kako bēri di mītɔɔ kɔzɔ tɔɔ kunyī. ^{XIX} Mī'di kōzī kakpa 'deni ziye tututu dɔ murē ni ti nyī,

ta'da Satani bo ya kembe tönë. A moto inza ko'do ye. ^{XX} Ne kinza kolomake de ro lonjo go ame nöki kuwö doye 'deni ne. Tine olomake ro lonjo go ame kugu möyi ye 'deni mi doyayi 'ba mitoro ne."

^{XXI} Mi kada mo nima Yësu ngi lo ro lonjo ti Nyi Koto Laka kina bo kënyi kiya te, "Milëlu yi 'bu ma, nere 'ba do mitoro ni ti doyayi römöyi wa ame kusu domo di zi bo akikali ni ne ileme 'deni zi ma kinza kikali oto de naga. Yëë, nere, o'do e'bi 'deni tara go mi këyi 'bi."

^{XXII} Bo ileki zinni iya te, "Bu ma i'di a pili 'deni zo, tine boto ikali ma kole de, 'bu na nge koto kikali abo. Kina boto ikali 'bu de gbi tine kole na nge kikali abo ti ya ame ga bo kigeli 'deni tileme 'bu bo teyi ne."

^{XXIII} Kina Yësu kuyi komo bo kiya nge zi bo kosö go bo ga, bo iya te, "Kpe ame ga ko'jake wa naga nime keddi kongoke ne kpe na ti yeyi. ^{XXIV} Ro ma laka miya ziye, bo kumë lende ma molo tönë ga ti bo dolinjo ma konzi iteri 'do to'ja wa naga nime keddi kongoke ne tine lijë o'ja de. Lijë iteri 'do tuwö wa naga nime keddi kuwöke ne, tine lijë uwö de."

Akokonyi 'Ba Somorona

^{XXV} Bo komo kiyandi 'ba kö'du ki'di ako ti akititi toko kpa Yësu timo, iya te, "Bo komo kiyandi, wa'di na go mo'do 'do medä ti didi ma nburunburu?"

^{XXVI} Yësu ileki domo iya te, "Wa'di na kugu mi kö'du ki'di 'ba Boko'ba, kina idëki tondo?"

^{XXVII} Bo iya te, "O'o nere Boko'ba 'bi ti doki'di yi pili ti didi yi pili ti tigo 'bi pili ti meri 'ba doyi pili. Kina o'o lepä yi moto gbi kozo ame ko'o yida royi ne tara."

^{XXVIII} Yësu iya te, "Ileki domo 'deni laka ro ma kodoro. O'do kozo a nime te kina ti kididi ngi ro nburunburu."

^{XXIX} Tine bo nima o'doko tileme ro bo ro bo lende laka, kina bo kënyi kititi Yësu 'böwu kiya te, "Ye na ro lepä ma?"

^{XXX} Kina Yësu kënyi kileki domo ti donjala nime, iya te, "Bo moto enyi di Yerosalema kedä kari Yereko. Kina bo akolo moto ga kota kpa bo ngi komba bo kolo bonjo abo ga kola bo ro korobö beri bina. ^{XXXI} Tine bo akumu moto edi kari

gbi kebe go kori mo nima. Bo o'ja bo tönë yayi na bo koga abo ngi di romo kebe mökö. ^{XXXII} Kina lewi moto kako gbi komo bi nima ko'ja bo tönë, kina bo koga abo ngi gbi kebe mökö. ^{XXXIII} Tine bo Somorona moto ame kedä kudö kebe go kori nima na kako komo do bo tönë. Kina oto bo ko'ja bo nima 'deni tara tine o'de lisa ngi komo bo. ^{XXXIV} Kina bo kari ngi kodo 'bu ti wowo komo 'bonjo bo nima bo kolo komo mo teyi. Bo ogba bo nima ki'di do akaca abo bo koto kari ki'di mi ro 'ba nba moto ma kpa kori nima yayi bo konggo gomo. ^{XXXV} Mi donjo mo 'deni bo enyi kogba girisi kopi zi bo do ro 'ba nba nima. Bo iya te, 'Onjo go bo nime laka, oto medä mileki kebe bine ti mopi wa moto ame ga ko'do zi bo ne ngi pili ziyi.' "

^{XXXVI} Kina Yësu kileki kiya zi bo komo kiyandi nima, iya te, "Ma komeri 'beyi di mi lonjo ya mota naga nime, bo ma yala na ro lepä zi bo nima bo akolo komba ne?"

^{XXXVII} Bo iya te, "Bo ama yimo këyi ro bo ne."

Yësu ileki zi bo, iya te, "Ari ko'do gbi tara."

Yësu Ro Nba Lijo 'Ba Marata Ni Ti Mariya

^{XXXVIII} Kina oto Yësu ni kedä kari 'deni mi lingere 'benni ti bo kosö go bo ga tine lijë ari komo ngi lijö moto na 'ja moto yayi möyi mo ro Marata kota lijë ngi ro nba. ^{XXXIX} 'Ja mo nima edi ti lemä ni möyi mo ro Mariya. Kina Mariya koloma 'beni ngi kö'bö bi ndi Yësu tuwö wa ame ga bo kedä kiya ne. ^{XL} Tine Marata go do kulö 'beni ame ndobo nbanä doni ne na loko kari ngi kiya zi Yësu, iya te, "Nere, lende ko'do 'ba lemä ma nime loko kola ma kutu ma bi ndobo ne o'do oto de ziyi? Oja loko de kako tokonyi ma?"

^{XLI} Nere Yësu ileki zini iya te, "Marata, Marata, ni 'beyi ngi ti doki'di kombi ro meri go wa ma konzi, ^{XLII} ne onjo wa koto na nge ko'doko di ziyi. Mariya na kigeli 'beni 'deni ro ma laka mo kina inza kogba kpe yaga di zini."

XI

Mötu Ko'do (*MT 6:9-13; 7:7-11*)

^I Mi kada ma do koto moto Yesu kedı ro to'do mötu di bi moto yayi. Kina odo bo kote 'deni tine bo kosö go bo ma koto moto ako kiya zi bo, iya te, "Nere, iyandi ze ti to'do mötu kozo 'ba Yowani ame kiyandi bo kosö go bo ga ti mötu ne."

^{II} Bo enyi kileki kiya zinni, bo iya te, "Odo keddi kumotuke iyake te, "Bu ze möyi yi kö'bö ro ma koro. I'di nere löbu 'bi kako. ^{III} Oja go akonyo 'ba mi kada ma do koto nduwë zize. ^{IV} Ola ze go lende kënyë ze ga römöyi dola ya ma pili kirasi lende zize naga. Tine kinza koto ze de mi bi 'ba akiyozo.' "

^V Kina bo kënyı kiya dangala nime zinni, bo iya te, "Odo bo moto kedı ti bo pori bo kina bo kënyı kari teyi mi zana korondo kidëki kiya te, 'Bo pori ma, i'di mangolo'bo mota zö, ^{VI} nba ma moto ömö 'deni roma 'de yayi. Kina me minza ti oto ti'di mo zi bo tonyo mo.' ^{VII} Kina bo ma tonë 'deni rö ne kënyı kileki domo, iya te, 'Kinza kogba doma de, ulöli kpadöri 'deni teyi dö'dö 'deni beri ti boyi ma ga. Menyı de kpe toro 'do ti'di oto ziyı.'

^{VIII} Ro ma laka miya ziye, odo bo kënyı de pele toro ti'di mangolo'bo go lende 'ba pori 'benni ma mi longö lijë, ne go ame bo nima kedı kidëki ngi nduwë ro atiri ne bo ti kënyı ngi toro kogba ki'di zi bo ro mbembë kozo ma bo ko'doko tara.

^{IX} Kina me medı miya ziye, ititi kina ti ki'di ngi ziyı. Oma kina ti ko'ja ngi. Ukökö kina ti kurögö kpadöri ngi ziyı. ^X Römöyi lijë ame ga pili kititi ne i'di ngi teyi. Lijë ame ga pili koma ne o'ja ngi. Kina zi ame ga kukökö ne urögö ngi.

^{XI} Ni 'bu ma yala na odo kole 'bi kidëki kenze kënyı kogba za ro murë na ki'di teyi? ^{XII} Ala odo kole kidëki 'bö törü kënyı kogba za ro nyi na ki'di teyi? ^{XIII} Ne odo kpe ame ro bo lende kënyë ne kikalike ti'di a ma laka zi kole 'be ga kozo a nime te tine ro ma laka 'bu ye ame mitoro ne ti ki'di 'ba bo Nyi Koto Laka ngi zinni lijë ame ga kititi di zi bo ne."

Yesu Ni Ti Bezebola (*MT 12:22-30, 43-45; MK 3:20-27*)

^{XIV} Yesu edı toga nöki moto ame kudödu kpa bo mo 'deni teyi ne. Kina odo kita'ba 'deni yaga di domo tine na bo mo tonë kpamo kudödu pa teyi ne kënyı ngi tilende. Kina lende mo kigayi tindi naga nima ngi. ^{XV} Tine ya moto ga di mi longö tindi nima iya te, "Bo edı koga nöki naga nima ti közi kakpa 'ba Bezebola nere 'ba nöki ni."

^{XVI} Tine ya moto ga iyozo bo kititi bo to'do go koto ame 'do kileme Boko'ba na koja bo ne. ^{XVII} Yesu ikali meri 'benni nima 'deni molo na bo kiya te, "Dolingo ame koza mini 'deni to'do ya ro go roni ne ti kiyeyi roni ngi. Kina kpa goli ame koza mini to'do ya ro go roni ne edı kita'ba ngi. ^{XVIII} Kina me odo Satani koza mini 'deni to'do ya ti gbagba ni dolingo 'benni ti koro tondo? Medı miya te römöyi iyake te moga nöki ti közi kakpa 'ba Bezebola. ^{XIX} Ne odo medı moga 'bama ti közi kakpa 'ba Bezebola tine, lepı ye naga nima edı koga 'benni ti wa'di? Noko 'benni nima na ti kodoro bici lende roye. ^{XX} Kina me odo medı moga nöki ti közi kakpa 'ba Boko'ba ro ma laka nere löbu abo ako 'deni mi dayayi.

^{XXI} Kozo ma kikalike bo tigo ame ti jama 'ba ya abo ga ndö toda bi timo di ro lingo abo ne, abo ga oloma kö'bö te go bi mo. ^{XXII} Ne odo bo moto ame kembe kebe ne na kalo do bo ka'da bo kina ti kolo jama 'ba ya abo tonë ga bo kedı koloma ro komo ne ngi koza abo tonë ga pili.

^{XXIII} Bo ame ko'doko ma de edı ro ndo'ji tö. Kina bo ame kototo kpamo de tö edı 'ba bo tiyeyi yimo.

^{XXIV} Odo nöki kita'ba 'deni di do bilaka enyi kari mi goki toma bi 'ba ro kindawo zi bo. Kina odo bo ko'ja de tine na bo kënyı kiya zi gbagba bo, bo iya te, 'Ti mileki mari mi rö ma nime menyı di yimo ne.' ^{XXV} Kina odo bo kako ko'ja kona yimo 'deni kiyija a mo ga laka ^{XXVI} tine na bo kileki ngi kari ko'de nöki ma modomorıyo moto ga ame kënyë ngi ro do kiteli kebe bo ne. Kina lijë kako koloma ngi yayi. Tine na koso loma 'ba bo nima kedı kënyë ngi kulöwö kiteli ma dogba."

XXVII Kina ɔɔo Yɛsu kiya lende nime 'deni te tine na 'ja mɔto kɛnyɪ kilende di mɪ lɔngɔ tɪndɪ naga nima, iya te, "Ma to nime kɔyɔ yi ki'di mba kpɛyɪ ne na ti yɛyɪ."

XXVIII Bo ileki dɔmo iya te, "Ma rɔ do kiteli mo lijɛ ame ga kuwɔ lende 'ba Bɔko'ba lijɛ ko'do ngɪ tara ne na ti yɛyɪ."

Bɔ Titi Ma Le'jete
(MT 12:38-42)

XXIX Kina ɔɔo tɪndɪ naga nima kɛdɪ kozoli rɔnnɪ 'deni nduwɛ teyi tine na Yɛsu kɛnyɪ kiya zɪnnɪ, iya te "Kpe bɔ titi ma le'jete naga nime ngɪ rɔ akɛnyɛ. Ebeke tititi akileme tine inza kileme du te ziye, ne nge kɔto rɔ ma tɔnɛ 'ba Yona. XXX Kɔzo ame Yona rɔ akileme ma lɔbu zi bilaka 'ba Ninɛwɛ ne, kole 'ba bilaka lesi ti kɛdɪ gbɪ tara ziye kpe bɔ titi ma le'jete naga nime.

XXXI Mɪ kada 'ba burɛ 'ja bɔ dɔlɪɲɔ 'ba Seba tɔnɛ ti kɔrɔ kɔmɔ kitɪ 'ba burɛ todɔrɔ bɪcɪ lende rɔye kpe bɔ titi ma le'jete nime. Rɔmɔyɪ lɔko ako tɔnɛ nɔbɔ rɔ ma kɔwɔ di mɪ dɔlɪɲɔ 'bɛnɪ tuwɔ akikali mbɛmbɛ 'ba Solomo. Kina me rɔ ma laka mɛdɪ miya ziye bɔ mɔto ɛdɪ bine ame kebe Solomo. XXXII Kina bilaka 'ba Ninɛwɛ ti kɛnyɪ gbɪ kɔrɔ todɔrɔ bɪcɪ lende rɔye bɔ titi ma le'jete naga nime rɔmɔyɪ lijɛ uwɔ do Yona lijɛ koto dɔnnɪ. Kina me bɔ mɔto ame kebe Yona ne ɛdɪ 'deni bine.

XXXIII Bɔto mɔto i'di pa'do dɛ do lamba kɛnyɪ kogba ki'di mɪ go bi ame rɔ ma kusu ne ala kutu'bɔ dɔmo teyi ti kete. Tine ɛdɪ kidɛyɪ lamba ngɪ do a 'ba tidɛyɪ mo 'do kiyɔpɔ bi zi bilaka ame ga kɛdɪ kako yayi ne. XXXIV Kɔmɔyɪ na rɔ lamba 'ba rɔyɪ. ɔdo kɔmɔyɪ kɛdɪ laka yida rɔyɪ pili ti kɛdɪ mɪ bi kɔpɔ. Ne ɔdo kɔmɔyɪ kele dɛ yida rɔyɪ pili ti kɛdɪ mɪ mandɔlu. XXXV Kina oɲɔ laka kinza dɔki'di yɪ ame rɔ bi kɔpɔ 'ba didɪ yɪ ne kɛdɪ ra rɔ bi kɔlu. XXXVI ɔdo yida rɔyɪ kɛdɪ 'deni pili mɪ bi kɔpɔ kapa mɔto kinza kpe mɪ mandɔlu ti kɛdɪ 'deni ngɪ rɔ ma laka kɔzo bi ame lamba kiyɔpɔ ne tara."

Ako'dɔko 'Ba Parosi Ni
(MT 23:1-36; MK 12:38-40)

XXXVII Di pɔtɔ mo Yɛsu kote tiya lende nime 'deni na Parosi mɔto kose Yɛsu tari rɔ nɔba liɲɔ abo. Kina bo kari ngɪ lijɛ

koloma kpa tarabiza. XXXVIII Kina ɔɔo Parosi nima bo kɔngɔ Yɛsu ngɪ ko'do dɔlɛtɪ 'ba kɔzɪ kurɔgɔ dɛ titi dɔgba 'do konyo akonyo 'jaa tine lende mo igayi bo ngɪ. XXXIX Kina nɛre Yɛsu kileki kiya zi Parosi nima, iya te, "Kpe Parosi ni ti dɔlɛtɪ 'be nima urɔgɔke go kɔsu ti go gata na kɔpɔkɔpɔ tine miye lo ti mɪ kututu ni ti lende kɛnyɛ. XL Kpe a rumɔ naga nime, bo bɔ kɔto ko'ba go ma yaga nima na dɛ gbɪ ko'ba yimo ma miyɔ? XLI I'dike di yimo ti mɪ kɛyɪ zi bo lisa. Kina ti wa pili kɛdɪ ngɪ rɔ ma kɔpɔ ziye.

XLII Bu'bu ziye kpe Parosi ni, dɔdoro 'ba wa 'ba mɪ nyaka 'be ga ame pele wɔtɪ ne kapa ma 'butɛ mo ɔ'bɔke dɛ di bi ti'di mo zi Bɔko'ba. Tine burɛ ma kodɔrɔ ti ako'ɔ 'ba Bɔko'ba mo ebe kolake za yaga. Wa naga nime dɛne na 'do ko'doke ra kpaki rɔ gɔmo kinza tola mɔto mo.

XLIII Bu'bu ziye kpe Parosi ni, akiteri 'be rɔ kitɪ ma lɔbu dɔgba naga di mɪ rɔ 'ba mɔtu. Kina gbɪ 'do kumɔtɔ ye kɔzo bɔ rɔ koro tara di mɪ bi 'ba ndɔgɔ. XLIV Bu'bu ziye, kpe ngɪ kɔzo dɔgɔ ame kinza kitaka dɛ bilaka kɛdɪ kilɪngere ngɪ kebe dɔmo kinza kikali dɛ tine kebe tirasi bilaka ne."

XLV Bɔ kɔmɔ kiyandi mɔto 'ba kɔ'du ki'di iya zi bo te, "Bɔ kɔmɔ kiyandi, wa naga nima kiya ne ɛddɪ 'deni gbɪ tiya ze."

XLVI Yɛsu ileki dɔmo, iya te, "Bu'bu ziye kpe bɔ kɔmɔ kiyandi 'ba kɔ'du ki'di ni. I'dike akirɪndɪ ame bɔto kɔ'bɔ tombi mo dɛ ne do bilaka tine 'do kojake dɔkole kɔziye to nge tokɔnyɪ lijɛ ne inza yo.

XLVII Bu'bu ziye, kpe ebeke to'ba dɔgɔ bɔ kumɛ lende tɔnɛ ga 'bu ye lɔbu ga kupɔ ne.

XLVIII Ilemeke rɔye 'deni ma kikalike go kɔko 'ba 'bu ye lɔbu ga kutike 'deni gɔmo. Lijɛ upɔ bɔ kumɛ lende ni 'deni kina me kebeke 'deni to'ba dɔgɔ mo ga.

XLIX Go kɔ'du mo na 'do Bɔko'ba kiya ti akikali abo, kiya te, 'Ti moja bɔ kumɛ lende ni ti bɔ laja ma ga kari zɪnnɪ. Mɔto mo ga lijɛ ti kupɔ yaga tine mɔto ga lijɛ ti kodɔ rɔ gomo rɔmo.' L-LI Kina ti roma bɔ kumɛ lende naga nime kupɔ mɔlo bine kisasi di bi to'ba dɔlɪɲɔ nime, di zi roma Abele nɔbɔ kɔmɔ zi roma Zakariya ame kupɔ mɪ lɔngɔ bi 'ba akumu ni ti rɔ lɔbu 'ba Bɔko'ba ne ti kileki dɔye kpe bɔ titi ma

le'jete naga nime. Rɔ ma laka miya ziye, roma naga nime ti kileki dɔye bɔ titi ma le'jete naga nime.

^{LII} Bu'bu ziye kpe bɔ kɔmɔ kiyandi 'ba kɔ'du ki'di ni, ulɔlike kpadɔri 'ba akikali teyi kinza ma kpe mo kɔdɔke dɛ teyi yɔ kirakpake kpa ya ame ga kɛdi kɔdɔ ne."

^{LIII} Kina ɔdɔ Yɛsu kɛnyɛ 'deni di yayi tine bɔ kɔmɔ kiyandi ni ti Parosi ni ebe ngi tiya kpa kɛnyɛ rɔ bo, gbɛ tititi kpa bo gɔ lende ma konzi. ^{LIV} Rɔmɔyɛ lijɛ ɛdi to'ba bo gɔ lijɛ kinda'ba bo ɔdɔ bo kiya a mɔtɔ rɔ ma kɛnyɛ.

XII

Ere Boko'ba (MT 10:26-33)

^I Kina ɔdɔ tindɛ 'ba bilaka ame ngi rɔ kuluku ma kinza kiya ne komɔmi rɔnnɛ 'deni yayi kɛdi kidiri rɔ ngi rɔ ma kɛnyɛ tine, na Yɛsu kɛnyɛ titi dɔgba kiya zi bɔ kɔsɔ gɔ bo ga, iya te, "I'dike kɔmɔye kandi laka di zi kɔmɔ kandi 'ba Parosi ni lanɔa 'ba 'bɔlu 'bɛnnɛ nima. ^{II} Wa pili ma kusu dɔmo naga ti koja yaga. Kina gbɛ ame ga pili rɔ ma kusu ne ti kumɔ yimo yaga. ^{III} Wa ame kiya mi bi kɔlu ti kiyɛti gɔmo yaga mi bi kɔpɔ. Wa ame kiya rɔ kore di rɔ ti kuwɔwɔ 'deni yaga mi zana lala.

^{IV} Kina me mɛdi miya ziye bɔ pɔri ma ga kinza kereke dɛ di zinni lijɛ ame ga kɛdi kupɔ nge rɔ yida rɔ kɔ'bo to'dɔ a mɔtɔ dɛ kpe di pɔtɔ mo ne. ^V Ti mileme bɔ ame 'dɔ kereke ne ziye. Boko'ba ame di pɔtɔ tupɔ yida rɔ kɛdi gbɛ ti kɔzi kakpa tu'du yi mi pa'do 'ba Gehena ne na rɔ ma laka miya ziye bo na 'dɔ kereke.

^{VI} Onɔɔke te tara ne ndɔgɔ 'ba silɔ muyi dɛ nge ti taripa riyo? Tine rɔ ma laka dɔ Boko'ba udɔlu dɛ di gɔ ma kɔtɔ mɔtɔ mo. ^{VII} Ne kpe sunɛ 'ba dɔye bo itɛtɛ gɔmo kikali gɔmo me rɔ kɔtɔkɔtɔ. Kinza kereke dɛ. Kpe na rɔ dɔ kiteli zi bo kebe silɔ ma konzi.

^{VIII} Rɔ ma laka miya ziye, bɔ ame kiya yaga bi kɔpɔ, kiya te bo 'ba ma na ne kole 'ba bilaka lesi ti kɔ'dɔ gbɛ tara zi bo di kɔmɔ malayika 'ba Boko'ba. ^{IX} Ne bɔ ame kilagi ma yaga kɔmɔ bilaka ne ti milagi gbɛ di rɔ bo tara di kɔmɔ malayika 'ba

Boko'ba. ^X Bɔtɔ ame kiya kpa bo gɔ kole 'ba bilaka lesi ne ti kola gɔ lende kɛnyɛ nima. Ne bɔtɔ ame kiti'ja Nyi Kɔtɔ Laka inza kola du te gɔ lende kɛnyɛ nima.

^{XI} ɔdɔ koto ye kɔmɔ bɔ dɔ rɔ 'ba mɔtu ni ti turu kinza ki'dike kɔmɔye kilɛ'di dɛ gɔ wa ame 'dɔ kiyake ne ^{XII} rɔmɔyɛ Nyi Kɔtɔ Laka na ti kiyandi ye mi kada mo nima ti wa ma 'dɔ kiyake."

Dɔngala 'Ba Bɔ Wa

^{XIII} Bɔ mɔtɔ di mi lɔngɔ tindɛ naga nima ɛnyɛ kilende zi Yɛsu, iya te, "Bɔ kɔmɔ kiyandi, ilende zi bɔ lɔndɔ ma 'dɔ doza mi wa pɔtɔ 'bu ze rɔ ma koriya ti bo."

^{XIV} Yɛsu ileki dɔmo zi bo, iya te, "Bɔne, yɛ na kɔ'dɔ ma rɔ nɛre tote burɛ 'ba mi lɔngɔ ye?"

^{XV} Kina bo kebe ngi nati nduwɛ tiya mo zinni, bo iya te, "I'dike kɔmɔye kandi laka, olomake ti bi koda di zi kupɔ 'ba mi lɔbu gɔ wa. Didɛ 'ba bilaka lesi inza gɔ lende 'ba akonya ma ni mɔtɔ kɛddi timo."

^{XVI} Kina bo koloma ngi rɔ tiya dɔngala nime zinni, iya te, "Yayi 'ba bɔ wa ma kɔtɔ mɔtɔ oja wa 'deni konzi. ^{XVII} Kina bo komeri rɔ bo, bo iya te, 'Ti mo'dɔ tondo? Minza kpe ti bi mɔtɔ ti'di a ma naga nime teyi.' ^{XVIII} Tine bo iya te, 'Ne ti mo'dɔ te, ti miyɛyi mata ma nime yaga 'dɔ mubɔ lɔbu. Kina gɔ mikeki nyɔnyu ma ti jama ma ga pili yimo. ^{XIX} Kina 'dɔ miya zi yida rɔma, miya te, "Yida rɔ, ni 'deni ti wa ma laka rɔ mbɛmbɛ ulu 'deni 'dɔ kɔ'dɔ kɔmɔ kɔɔ konzi. Kinza kupɔ rɔyi dɛ kpe. Onyo, kuwɛ kina oloma ti lɔ ti lɔɔ." ^{XX} Tine Boko'ba ilende zi bɔ nima, iya te, 'Ni rumɔ nime, mi korɔndɔ nime tɔne ɛdi kɔ'dɔkɔ didi nima yaga di ziyi. Ne ɛ'bi naga nima kulu ziyi ne ti kola zi yɛ?' "

^{XXI} Kina Yɛsu kileki kiya zinni, iya te, "Kina ti kɛdi te zi lijɛ ame ga kulu kpa wa zinni lijɛ rɔ bɔ mɔri tine kinza ti ɔtɔ zi Boko'ba ne."

Kɔmɔ Kilɛ'di Gɔ Wa (MT 6:25-34)

^{XXII} Kina Yɛsu kɛnyɛ kiya zi bɔ kɔsɔ gɔ bo ga, bo iya te, "Rɔ ma laka miya ziye, kinza kolomake dɛ ti kɔmɔ kilɛ'di gɔ akonyo 'ba 'dɔ tulu yida rɔye timo, ala gbɛ gɔ bɔngɔ ma 'dɔ kɔlɔke rɔye. ^{XXIII} Didɛ na

rɔ dɔ kiteli di dɔ akonyo. Kina yida rɔ na rɔ dɔ kiteli di dɔ bɔŋɔ. ^{XXIV} Onɔɔke gora ni te, lijɛ orɔ'dɔ ɔtɔ dɛ gbɪ yɔ ala kumu ɔtɔ. Mata 'ba tikeki wa inza gbɪ yɔ zinnɪ. Tine pele tara Bɔko'ba na kɛdɪ kulu lijɛ. Tara ne kpe na dɛ kulɔwɔ mbiri rɔ dɔ kiteli di dɔ yali?

^{XXV} Yɛ na ti kɔ'bo tiyese gɔ loma abo kɔwɔ mbowa mɪ dɔyayi nime ti kɔmɔ kilɛ'dɪ 'ba gɔ wa? ^{XXVI} A ma mbowa ma kɔzɔ a nime te ɔ'bɔke dɛ yɔ to'dɔ mo, ne ɛddɪ kupɔke rɔye ti kɔmɔ kilɛ'dɪ gɔ a mɔtɔ ga gɔ wa'di?

^{XXVII} Onɔɔke dɔwɔru ni te, lijɛ o'dɔ ndɔbɔ dɛ gbɪ toma bɔŋɔ rɔnnɪ. Ne rɔ ma laka miya ziye, bɔ dɔliŋɔ Solomo pele ti wa mbɛmbɛ abo naga nima usu bɔŋɔ ma kele kebe dɔwɔru ni dɛ. ^{XXVIII} Ne ɔdɔ Bɔko'ba na kɛdɪ kiyada mɔli ni ame kɛdɪ ko'ja tɔne bine tine tilɛndɔ dayi kusu pa'do 'deni yɪmo kilanma yaga ne, bo ti kola ye kinza tusu bɔŋɔ rɔye? Kpe wa kinza ki'di dɔnnɪ laka gɔ lende 'ba Bɔko'ba naga nime.

^{XXIX} Kinza kombike dɔki'dɪ ye dɛ gɔ wa ma 'dɔ konyoke ala kuwɛke. Kinza kolomake dɛ ti kɔmɔ kilɛ'dɪ gɔmo. ^{XXX} Wa naga nime na ya ma kinza kikali Bɔko'ba dɛ naga kɛdɪ kulɔ 'bɛnnɪ dɔnnɪ gɔmo di mɪ dɔliŋɔ bine. Ne 'bu ye Bɔko'ba ikali 'deni ma ko'dɔkɔke wa naga nima. ^{XXXI} Tine kpe kori 'ba nɛre lɔbu abo na 'dɔ kulɔke dɔye gɔmo toma mo kina ti ki'di wa naga nime 'deni gbɪ ziye.

^{XXXII} Kinza kereke dɛ, kpe kamɔlɔ mbowa naga nime, rɔmɔyɪ mɪ 'bu ye Bɔko'ba onmi 'deni rɔye ti'di nɛre lɔbu abo ziye. ^{XXXIII} Ugɔke wa 'ba gbagba ye ga mɔkɔ kozake girisi mo zi bɔ lisa ni. Kina 'dɔ makpɔtɔ ame rɔ nɔburunburu kinza kikali tirica dɛ ne na ko'deke ziye. Uluke kpa mɔri ziye mɪtɔrɔ ame gɔ a mo ga koloma nɔgɪ kinza kindirimu dɛ bɔ 'bɔgɔ kɔmɔ dɛ gbɪ teyi madɔbɔndɪ ni konyo dɛ gbɪ kirasi yaga ne. ^{XXXIV} Rɔmɔyɪ bi ame kulu kpa ɛ'bi ga teyi ne na dɔki'dɪ yɪ kɔ'bɔ nɔburu gɔmo.

*Bɔ Laja Ma Rɔ Bɔ Lende Kikali
(MT 24:45-51; 10:34-36)*

^{XXXV} Obilike kpa bɔŋɔ 'be ga ndɔ bi kabi ye toda dɔ ndɔbɔ. I'dike lamba 'be ga kɔ'bɔ rɔ ma kɔbɔ ^{XXXVI} kɔzɔ bɔ laja ame kɛdɪ koda nɛre 'bɛnnɪ ma kɛdɪ kileki kako di mɪ nɔbele 'ba gbe. ɔdɔ bo kɔmɔ kukɔkɔ yɔ na ti lijɛ kirinɔ nɔgɪ welo kurɔgɔ kpadɔri zi bo. ^{XXXVII} Bɔ laja ame ga nɛre 'bɛnnɪ kɔmɔ ko'ja lijɛ kɛdɪ ndɔ toda bi ne na ti ko'ja yɛyɪ. Rɔ ma laka miya ziye, bo ti kolɔ bɔŋɔ abo yaga bo kɛdɛki lijɛ kako rɔ akonyo bo nɛre 'bɛnnɪ kɛnyɪ koja laja koza zinnɪ. ^{XXXVIII} ɔdɔ bo kɔmɔ pele mɪ zana korɔndɔ ala mɪ kano bi yɛyɪ nima ti kɛdɪ nɔgɪ tinnɪ ɔdɔ bo kako ko'ja lijɛ kɛdɪ rɔ ma kɔŋɔ bi ti bi koda.

^{XXXIX} Kina uwɔke lende nime laka. Ma kiya te bɔ dɔ liŋɔ kɛdɪ kikali kada ame bɔ 'bɔgɔ kɛdɪ kako yɪmo ne ra dɛne bo inza kɛnyɪ kola liŋɔ abo ku'bɔgɔ. ^{XL} Kina kpe gbɪ olomake ti bi koda rɔmɔyɪ kole 'ba bilaka lesi ɛdɪ kɔmɔ mɪ kada ame komerike dɛ 'dɔ bo kɔmɔ yɪmo ne."

^{XLI} Pɪtɔrɔ ɛnyɪ kititi bo, iya te, "Nɛre, dɔŋgala nime ɛddɪ kiya nɛge zize ala zi bilaka pili rɔ buru?"

^{XLII} Nɛre Yɛsu ileki dɔmo, iya te, "Bɔ laja ame kiliya rɔnnɪ ti mɪ kɛddɪ rɔ bo akikali ne bo na rɔ bɔ ame nɛre 'bɛnnɪ ki'di bo rɔ bɔ dɔ lɛpi bo ga tɔŋɔ gɔnnɪ toza akonyo 'bɛnnɪ zinnɪ mɪ saa mo kina bo ko'dɔ nɔgɪ ko tara ne. ^{XLIII} Ti kɛdɪ rɔ ma laka zi bɔ laja nime ɔdɔ kiya te nɛre 'bɛnnɪ kako ko'ja bo nɔgɪ kɛdɪ rɔ to'dɔ mo kɔzɔ a nime te. ^{XLIV} Rɔ ma laka miya ziye, nɛre nima ti ki'di bɔ laja mo nima nɔgɪ rɔ bɔ dɔ abo ga pili. ^{XLV} Ne ɔdɔ bɔ laja nima kiya zi gbagba bo te, 'Nɛre ze ɛdɪ kigabi yayi, inza kako ca,' kina bo kodowe nɔgɪ tomba bɔ laja ama ga, bo konyo kpa bo, bo kuwɛ nɔbɔ layi kupɔ bo, ^{XLVI} kina bɔ dɔnnɪ nima ti kɔmɔ nɔgɪ tugu'du mɪ kada mo ame bo komeri dɛ 'dɔ kɔmɔ yɪmo ne. Kina ti nɛre komba bo nɔgɪ ku'du bo yaga mɪ lɔŋgɔ bɔ lende kɛnyɛ ni.

^{XLVII} Bɔ laja ame kikali ako'dɔkɔ 'ba nɛre abo tine bo kilɛŋɔ rɔ bo dɛ ndɔ to'dɔ mo ne ti kodɔ karama ma kirindɪ dɔmo ti nɔ'bo. ^{XLVIII} Ne bɔ ame kikali dɛ mɔlo ɔdɔ ko'dɔ pele kɔzɔ ti komba nɛge mbowa. Bɔ ame ki'di mbiri teyi ti ko'dɔkɔ

gbĩ mbiri di teyi. Bɔ ame ki'di teyi kulöwö ti ko'dɔkɔ gbĩ kulöwö di teyi.

XLIX Pa'do na mako 'deni tuşu mo dɔliŋɔ. Kina ame mo'dɔkɔ ne öbö 'deni mɔlo. **L** Mako 'deni tombi gomɔ 'dɔ tölë. Döki'di ma rɔ ma kombi gɔ lende mo ŋbö ɔdɔ kote rönĩ 'deni tine na 'jaa. **LI** Ma komerike 'beye tégë lende këyi na mako to'de mo mi dɔliŋɔ? Rɔ ma laka miya ziye, inza tara, rɔ koza na mo'de. **LII** Kisaki di mi kada nime tone kpa goli ame ti bilaka mo ga muyi ne ti koza minni, ma mota këyi to'ji ya ma riyo kina ma riyo mo naga nima ti këyi to'ji lijë ma mota naga nima. **LIII** 'Bu ti ko'ji kole kina kole ti ko'ji 'bu. Ma ti ko'ji nyiti kina nyiti ti ko'ji ma. Mese ti ko'ji 'ja 'ba kole kina 'ja 'ba kole ti ko'ji mese."

Akikali 'Ba Doyayi (MT 16:2-3; 5:25-26)

LIV Kina Yësu kileki 'böwu kiya zi bilaka naga nima, iya te, "ɔdɔ ko'jake poli kombi 'deni di dɔ tɔrɔ iyake te tɔrɔ ëdi kagba. Kina ka'di ŋgi ko rɔ ma laka. **LV** ɔdɔ lili këdi kome kako di dɔ ro'ɔ, iyake te bi ëdi kututu. Kina bi kututu ŋgi ko rɔ ma laka. **LVI** Kpe bɔ kɔmɔ kandi naga nime, ɔdɔ koŋgɔke mi doyayi ni ti kɔmɔ poli iyënike ma këdi kuyi rönĩ mo ga ŋgi te dɔmo. Ne gɔ wa'di na kikalike dë tiyëni wa ma le'jete naga nime?"

LVII Gɔ wa'di na kikalike dë toza wa ma laka? **LVIII** ɔdɔ bɔ mɔtɔ kinda'ba yi toto yi kɔmɔ bɔ burë ote lende nima yaga ti bo gba kota kinza kômö kɔmɔ burë. ɔdɔ kote dë ti bo, bo ti koto yi ŋgi kɔmɔ bɔ burë ki'di yi zi bɔ kanya mo ga koto yi ŋgi mi maboso. **LIX** Rɔ ma laka miya ziyi, ti koloma yayi ŋbö kopi taripa 'ba karama nima kodɔ döyi ne pili."

XIII

Ndose 'Ba Dɔ Koto

I Mi kada mo nima bilaka mɔtɔ ga ëdi yayi lijë këdi rɔ tiya lende 'ba ya mɔtɔ ga di Galilaya ame Pilato turu bɔ dönni ki'di kupö di bi 'ba to'dɔ akumu 'bënni ga zi Bɔko'ba ne. **II** Kina Yësu kileki dɔmo zinni iya te, "Bilaka 'ba Galilaya naga nima kupö tara ne, ma komerike 'beye

lende kënyë ma 'bënni na kebe 'ba bilaka 'ba Galilaya ma laki 'deni pili? **III** Rɔ ma laka miya ziye, inza tara. Kpe gbĩ ɔdɔ kotɔke dɔye dë ëddi koteke dɔye pili tara. **IV** Kɔzɔ bilaka 'butë döomu dɔmota tönë ga rö tɔrɔ kulöru dɔmo kupö di Siloma ne, ma komerike 'beye iyake te lijë na lende kënyë 'bënni kidari 'deni di dɔ 'ba bilaka 'ba Yerosalema ma laki? **V** Rɔ ma laka miya ziye, inza tara. Kpe gbĩ ɔdɔ kotɔke dɔye dë ëddi koteke dɔye pili tara."

VI Kina Yësu kiya dɔŋgala nime zinni, iya te, "Bɔ mɔtɔ ëdi ti ŋgëri këlu abo, bo idiyë 'deni mi nyaka. Kina ɔdɔ bo kari toma ma kana mo tine bo o'ja ɔtɔ dë. **VII** Kina bo kiya ŋgi zi bɔ koŋgɔ gɔ nyaka nima, bo iya te, 'Kɔmɔ kɔɔ mo 'deni mota ame mö'bö nduwë tako toŋgɔ këlu nime toma ma kana mo, tine mo'ja ɔtɔ dë du te. Oga bo bëri, ëddi kola bo kirasi yayi nime ka le rɔ ma sari gɔ wa'di?' **VIII** Bɔ koŋgɔ gɔ nyaka nima iya te, 'Nere, ola bo ko'dɔ kɔmɔ kɔɔ titi 'böwu kɔtɔ 'dɔ mole ndi bo nima toko mulu yöri teyi 'dɔ kolo'ba. **IX** Kina tine ti kɔɔ ɔdɔ bo kana ele, ne ɔdɔ bo kana dë oga bo ŋgi nati bëri."

Akileŋo Mi Kada 'Ba Rɔ Kindawo

X Mi kada 'ba rɔ kindawo mɔtɔ ko'ja Yësu këdi tiyandi wa mi rö 'ba mötu tine **XI** 'ja mɔtɔ ame nöki mo koŋgɔ gɔmo kɔzɔ geli naga tara ne ëdi yayi. Wa nima ëdi 'deni tini kɔmɔ kɔɔ 'butë döomu dɔmota. **XII** Kina ɔdɔ Yësu ko'ja ni tara yɔ na kidëki ni ŋgi kako, kiya zini te, "Ja, ope yi 'deni di dɔ rɔkɔ'ɔ 'bi nime."

XIII Bo i'di közi bo rönĩ kina gönĩ tönë kodɔrɔ ŋgi loko kilëlu Bɔko'ba. **XIV** Kina bɔ dɔ rö 'ba mötu nima ŋgi rɔ 'diri gɔ lende nima Yësu kileŋo 'ja nima mi kada 'ba rɔ kindawo ne. Bo ilende zi bilaka naga nima yayi ne, bo iya te, "Tö'dö ëdi 'dɔ ziye dɔ modɔkɔtɔ to'dɔ ndɔbɔ yimo. Akeke mi kada naga nima 'dɔ kileŋo ye tine inza dë mi kada 'ba rɔ kindawo."

XV Yësu ileki dɔmo zi bo, iya te, "Kpe bɔ kɔmɔ kandi naga nime, ni mɔtɔ ebe tope ŋgulö ala akaca 'bi di dɔ lösĩ mo koto kari tuwë mini mi kada 'ba rɔ kindawo. **XVI** Ne 'ja nime rɔ kupö Abarayama Satani kudödu 'deni bëri ŋbö kɔmɔ kɔɔ 'butë döomu dɔmota ne, gɔ wa'di na 'dɔ kope

nī dē yaga gōmo di dō gomō nime mī kada 'ba rō kindawo?"

^{XVII} Lende 'ba Yēsu nime odo rō kaya ngī rō bō kēdī kilende rō bo naga nima. Tine ya ame ga yayi ne ngī pili rō lōṅṅo go wa löbu naga nima bo kēdī ko'dō ne.

Dōngala 'Ba 'Jo Titiyi
(*MT 13:31-33; MK 4:30-32*)

^{XVIII} Yēsu ēnyī kiya te, "Nere löbu 'ba Bōko'ba ti miyari ngī ti wa'di? ^{XIX} Ēdī kōzo 'jo 'ba a mōto titiyi 'deki ame odo bilaka kogba kīdīyē kina kōtu ngī kīyōbu rō ngērī ma löbu yali ni kako kubō rō 'bēnnī ga dōngila mo."

^{XX} Bo ileki gbī kiya te, "Ti miyari nere löbu 'ba Bōko'ba nime ngī gbī ti wa'di? ^{XXI} Ēdī kōzo laṅga ame 'ja kogba pele mbowa kuturō ti ruzu koso mī a ma mbiri ki'di ngī pili kō'bu ne."

Kpadōrī Titiyi
(*MT 7:13-14, 21-23*)

^{XXII} Yēsu ēnyī kudō nduwē kebe mī gawo ni ti dōliṅṅo ma titi naga ti akiyandi di kōri 'ba tari abo Yerosalema. ^{XXIII} Kina bō mōto kēnyī kititi bo iya te, "Nere, tara ne bilaka ma ndō te na nge ti kōmō di mī tolē ya?"

Yēsu iya te, ^{XXIV} "Ogbō rōyī tōdo kebe kpadōrī titiyi nime. Rō ma laka miya zīyī, ma konzi ti kiteri ngī tōdo kebe teyi, tine inza kō'bo tōdo. ^{XXV} Odo bō dō rō na kēnyī 'deni tōro kulōlī kpadōrī teyi, ti kōroke yaga kukōkōke koma'joke roye kiyake te, 'Nere, urōgō kpadōrī zize.'

Tine bo ti kileki dōmo kiya te, 'Mikali ye dē kōto te, ala akoke di yala?'

^{XXVI} Kina ti kiyake te, 'Ze na tōnē donyoke akonyo duwēke mini kōto tiye koloma rō tiyandi wa di mī gawo ze.'

^{XXVII} Tine bo ti kileki 'bōwu kiya te, 'Mikali ye dē kōto te, ala akoke di yala? Oloke yaga di rōma, kpe bō lende kēnyē naga nime.'

^{XXVIII} Kina ti monō ni ti kpa kunyī kēdī ngī ziye yayi odo ko'jake Abarayama ni ti Yisika ti Yakoba ti bō kumē lende ni pili 'deni kēdī mī nere löbu 'ba Bōko'ba, tine kpe 'beye ku'du ye 'deni yaga. ^{XXIX} Bilaka ti kolō kako di mī dō kumu sowō 'ba

dōliṅṅo nime tonyo nbele mī nere löbu 'ba Bōko'ba. ^{XXX} Rō ma laka lijē mōto ga ame le'jete yī'bōwu ne ti kēdī 'deni dōgba, kina ma dōgba ti kileki 'deni nyati yī'bōwu."

Ni Yerosalema
(*MT 23:37-39*)

^{XXXI} Mī kada mo nima na Parosi mōto ga kako zi Yēsu kiya te, "Ēnyī ē'bī yaga di bine kari bi mōto rōmōyī nere Erode ēdī ko'dōko tupō yi."

^{XXXII} Yēsu ileki dōmo iya te, "Ari kiyake zi kiraba nima, mēdī moga nōkī milēṅṅo bilaka nge tōne tilēndō, tilēndō mōto dayi te mote ndōbo ma 'deni. ^{XXXIII} Tine ako'dōko 'ba Bōko'ba na 'dō moto tari nduwē timo nḅō mōmō Yerosalema, rōmōyī tara ne Yerosalema na dē rō bi 'ba tupō bō kumē lende ni teyi?"

^{XXXIV} Bu'bu zīyī nī Yerosalema, Yerosalema, ote dō bō kumē lende ni 'deni ku'du bō laja 'ba Bōko'ba ma koja zīyī naga ti dōku. Ti mopi rōma ngī nḅō nyanya mo ga göyī na 'jaa 'dō mokoko kole 'bī naga nima yī soromo ma kōzo 'ba tōru ame kokoko kole 'bēnī ga ne? Tine ō'bō tu'dōṅṅi dōyī mōkō. ^{XXXV} Ti kola rō 'bī zīyī rō roba. Rō ma laka miya zīyī, inza ko'ja ma kpe nḅō kiya te, 'Yēyī kēdī dō bō ame kako ti mōyī nere Bōko'ba ne.' "

XIV

Yēsu Ileṅṅo Bō Rōko'ō

I Mī kada 'ba rō kindawo ma dō kōto mōto na odo Yēsu kari 'deni tonyo akonyo liṅṅo 'ba Parosi ma löbu mōto tine, kōmōnnī ngī pili dō Yēsu tonṅṅo bo odo wa'di na ti bo ko'dō. II Bō mōto ti rōko'ō ma kīriṅṅa rō kḅōrōkḅōrō naga ēdī yayi. III Kina Yēsu kēnyī kititi Parosi naga nima ti bō kōmō kiyandi 'ba kō'du ki'di mo ga, iya te, "Tara ne ēdī ngī rō ma laka mī kō'du ki'di 'dō tileṅṅo bilaka mī kada 'ba rō kindawo ya? Ala tondo?"

IV Tine lijē udumō ngī pili timo. Kina Yēsu kindā'ba bō tōnē ngī kileṅṅo koja kari. V Kina bo kēnyī kititi lijē, bo iya te, "Odo nī mōto kole 'bī ala ngulō sa 'bī kila'ba mī gö mī kada 'ba rō kindawo ti kēnyī dē ngī kōto yaga?" VI Tine lijē ileki odo dē gbī gōmo.

VII Kina ɔɔo Y̅esu bo konɔo 'deni n̄ba m̄oto naga nima kiteri 'b̄enni n̄buru r̄o kit̄i ma l̄obu naga tine, na bo k̄enyi n̄gi tiya d̄onɔala nime z̄inni. VIII Bo iya te, "Ɔɔo n̄i m̄oto kose yi m̄i karama 'ba gbe kinza kari d̄e n̄gi koloma d̄o kit̄i ma l̄obu. R̄om̄oyi m̄otoga bo m̄oto ame mbiri kebe yi ne ti kose 'deni gb̄i 'd̄o kako m̄i karama nima. IX Ne ɔɔo k̄edi tara ȳo na ti bo d̄o karama nima kako n̄gi z̄iyi, kiya te, 'Enyi di d̄o kit̄i nime kola zi bo nime 'd̄e.' Na ti kari koloma n̄gi za 'b̄owu d̄o gba'da ma titiyi r̄oyi kaya nime. X Tine ɔɔo kose yi tara ari koloma e'bi d̄o a loma ma mbowa 'd̄o bo bo kose yi mo nima na 'jaa kako kiya z̄iyi te, 'Bo p̄ori ma, enyi kako koloma d̄o aloma ma laka nime bine.' Kina ti koyo r̄oyi n̄gi gomo di k̄om̄o n̄ba ma laki. XI R̄om̄oyi ame kombi r̄o bo l̄obu ti kileki 'deni n̄gi b̄eri. Tine ma kileki r̄oni b̄eri B̄oko'ba ti kombi t̄oro."

XII Kina Y̅esu kiya zi Parosi nima, iya te, "Ɔɔo n̄i m̄oto ko'd̄o karama kinza kose d̄e r̄o l̄ond̄o yi ni ala bo p̄ori yi ala ma wado 'bi ga ala bo m̄ori l̄epi yi ga, r̄om̄oyi lij̄e ti kose yi gb̄i kada m̄oto yayi m̄i karama ma 'b̄enni ga. D̄emba wa t̄on̄e ga ko'd̄o z̄inni ne na ma kopi 'deni pili z̄iyi. XIII Tine ɔɔo koja n̄bele 'bi bo lisa ni ti bo kor̄o'bo ni ti bo k̄om̄o k̄olu ni na kose kako ȳimo, XIV kina ti B̄oko'ba ko'd̄o ȳeyi n̄gi d̄oyi. R̄om̄oyi k̄ozo ame lij̄e ko'bo topi ɔto d̄e pele z̄iyi ne tine ti B̄oko'ba kopi n̄gi 'deni z̄iyi m̄i kada 'ba t̄odo 'ba bo lende laka ni yaga di m̄i t̄ol̄e."

D̄onɔala 'Ba Karama 'Ba Gbe (MT 22:1-10)

XV Kina ɔɔo bo m̄oto di m̄i l̄onḡo ya ama ga ti bo kpa akonyo yayi ne kuw̄o 'deni te tine, bo iya te zi Y̅esu, "Bo ame k̄edi kari tonyo n̄bele m̄i n̄ere l̄obu 'ba B̄oko'ba ne na ti ȳeyi."

XVI Y̅esu ileki d̄omo iya te, "Bo m̄oto ileɔo r̄o bo to'd̄o n̄bele ma l̄obu kose bilaka n̄ban̄i ȳimo. XVII Mi kada mo 'deni na bo koja bo laja abo kari go bilaka ma t̄on̄e ga kose 'deni ne 'd̄o kiya teyi te, 'Ako, wa pili e'di 'deni nd̄o.'

XVIII Tine lij̄e pili r̄o kot̄okot̄o ebe tup̄e r̄on̄ni. Bo ma d̄ogba mo iya te, 'Muḡo nyaka 'deni z̄o giri naga nime mo'd̄oko

tari tonɔo mo. Moma'jo r̄oma z̄iyi, ola ma gbo.'

XIX M̄oto mo iya 'ba bo te, 'Muḡo sa 'ba r̄o'd̄o 'deni 'but̄e, m̄edi mo'd̄oko tari tiyozo mo. Moma'jo r̄oma z̄iyi, ola ma gbo.'

XX Bo m̄oto iya 'ba bo te, 'Mogbe 'ja la'ja ma 'deni giri nime, mo'bo d̄e kpe t̄om̄o ziye yayi.'

XXI Kina bo laja nima kileki n̄gi kiȳeti go wa t̄on̄e ga pili zi n̄ere abo. Lende mo on̄ma m̄i n̄ere n̄gi sowa na bo k̄enyi kiya zi bo laja abo, bo iya te, 'Ari welo kpa d̄okoka k̄ori 'ba m̄i gawo 'd̄o ko'de bo lisa ni ti bo kor̄o'bo ni ti bo k̄om̄o k̄olu ni.'

XXII Bo laja nima ileki kako kiya te, 'N̄ere, wa t̄on̄e kiya ne o'd̄o 'deni tine bi e'di gba.'

XXIII N̄ere iya te, 'Arike kpa k̄ori d̄on̄b̄on̄b̄o ko'deke bilaka di yayi 'd̄o r̄o ma koso. XXIV R̄o ma laka miya ziye, bo to ma kot̄o m̄oto di m̄i l̄onḡo ya ma d̄ogba t̄on̄e ga mose lij̄e ne inza kinene akonyo 'ba n̄bele ma nime.' "

Gom̄o 'Ba Bo Laja (MT 10:37-38)

XXV Mi kada mo nima yayi t̄indi ma kinza kiya na k̄edi kozi go Y̅esu. Kina bo kuyi k̄om̄o bo d̄on̄ni bo kiya z̄inni, iya te, XXVI "Bo to ame kako z̄o ne ɔɔo ma na d̄e n̄gi bo ko'ɔ r̄o d̄o kiteli di d̄o 'bu bo ni ti ma bo ti 'ja abo ti kole abo ga ti l̄ond̄o bo ga ti l̄emi bo ga gb̄i r̄o d̄o kiteli di d̄o gbagba bo, inza du te r̄o bo k̄os̄o goma. XXVII Bo to ame ko'd̄oko d̄e n̄gi tilaɔa r̄o bo t̄ol̄e go t̄os̄o goma ne ɔ'bo d̄e t̄edi r̄o 'bama.

XXVIII Me ɔɔo n̄i m̄oto ko'd̄oko to'ba r̄o ma l̄obu, ti koloma d̄e titi b̄eri konɔo yamo ma k̄ed̄di t̄imo, 'd̄o kikali tara ne ti ko'bo to'ba r̄o nima z̄iyi ya? XXIX Ɔɔo ko'd̄o d̄e te inza kikali tote r̄o 'bi nima r̄o kpa koriya. M̄otoga ti kisaki gb̄ond̄o mo ȳo na yamo ti kote r̄oni n̄gi t̄oti kola r̄o gba r̄o cologaki. Kina bilaka ame ga pili ko'ja ne ti kebe n̄gi t̄oḡo yi, XXX kiya te, 'Nani nime isaki to'ba r̄o abo, tine 'b̄owu bo ɔ'bo d̄e tote mo.'

XXXI Me ɔɔo kiya te n̄ere m̄oto k̄edi kari kpa ya bo kanya ma 'ba bo ga k̄edi n̄ge kuluku 'but̄e bi 'but̄e riyo (10,000) tara ne bo ti koloma d̄e titi b̄eri bo komeri d̄o

bo go ya nime bo kedi kari to'do mo ti nere mato ame bo kanya mo ga kedi nbö kuluku 'butë bi 'butë sowo (20,000) ne ya? ^{XXXII} Odo bo ko'bo de bo edi koja bo kperi ngi kari tiyeyi kpa lende nima kola ya ma laki kedi gba nbö ro ma kowo. ^{XXXIII} Kina gbi tara boto ame komba go bo de zi abo ga ne o'bo de tedi ro bo kosö goma.

^{XXXIV} Tiko'do ele ma. Ne odo tiko'do kote tulowu ma kiyoko 'beni 'deni ikali de kpe tileki mo ro ma kiyoko. ^{XXXV} Ele de kpe lipo nati zi a mato ala mi nyaka ala mi dotu'du ro bi kolobö. Tine ngi tu'du mo mökö.

Bo ame kedi ti mbili ne i'dike bo kuwo lende nime."

XV

Kamölö Koto Odo Kölu (MT 18:12-14)

^I Mi kada ma do koto mato bo kireke awada ni ti bo lende kénye ma konzi mato ga ototo rönni ngila Yesu bi tuwo lende.

^{II} Tine na Parosi ni ti bo komo kiyandi ni kebe ngi tiya mo te, "Bo nime edi konyo kpa bo bi koto ti bo lende kénye ni go wa'di?"

^{III} Kina Yesu koloma ngi ro tiya dangala nime zinni, iya te, ^{IV} "Odo ni mato keddi ti kamölö 'bi kuluku riyö kina ma koto kölu ngi, tara ne ti kola ma konzi naga nima de ngi yayi kari toma ma koto nima kölu ne ya? ^{V-VI} Kina odo bo ko'ja 'deni tine bo ti kombi ngi do mugu bo, bo kiliya kari lijo ro lajo. Kina ti bo kideki lepi bo ga ti bilaka ma mi tiri kako bo kiya teyi te, 'Iliyake ti koto to romoyi kamölö ma toné kölu ne mo'ja 'deni.' ^{VII} Kina me ro ma laka miya ziye, lajo ma löbu ro do kiteli ti kedi tara mitoro go bo lende kénye ma koto ame koto doni ne kebe lajo 'ba go bo lende laka ma konzi ame ga lije kinza kpe ti lende kénye mato 'do toto donni di yimo ne.

^{VIII} Odo 'ja mato kedi ti girisi silinbi 'butë kina ma koto kölu loko ti ko'do tondo? Tara ne loko ti ki'di pa'do de ngi do lamba loko koma mi ro nima rokpe loko kona nbö loko ko'ja? ^{IX} Kina odo ko'ja 'deni tine loko ti kideki lepi ni ga ngi ti bilaka ma mi tiri kiya teyi te, 'Iliyake ti koto to romoyi

mo'ja girisi ma toné kölu ne 'deni.' ^X Kina me ro ma laka miya ziye, lajo ma löbu ti kedi gbi tara zi malayika 'ba Boko'ba go bo lende kénye ma koto ame koto doni ne."

Kole Kényi Mökö

^{XI} Kina Yesu kényi kileki gbi kiya te, "Bo mato edi ti kole riyö 'deni ro yobi. ^{XII} Kina kole ma titi mo kényi kiya zi 'bu nni, iya te, 'Baba, apoto yi ame ga 'do kedi ro 'bama ne i'di zo.' Kina bo nima koza mi abo ga ngi zi kole riyö abo naga nima.

^{XIII} Mbowa di potö mo yo na kole ma titi mo toné kototo wa ma 'ba bo ga ngi bo kényi kari koloma timo nbö mi dayayi ma kowo bo kote do wa toné ga ngi yayi mi lende yawa. ^{XIV} Tine di potö abo naga nima kote rönni 'deni na seyi ma kinza kiya kila'ba ngi mi dayayi nima. Tine ola bo 'deni ngi ro lisa. ^{XV} Kina bo kényi ngi kari toma ndobo di zi bo dayayi mo naga nima. Kina bo mato ki'di bo ngi toda ba'do 'ba lijo. ^{XVI} Bo omeri 'do bo kokonyi ro bo ti kano monzo ame ga kedi ki'di zi ba'do ne, tine boto i'di oto de du te zi bo.

^{XVII} Kina odo bo kényi komeri do bo 'deni tine, bo iya te, 'Bo ndobo 'ba 'bu ma ga 'de ngi ti akonyo ro mbembë, ne ma na me ngi medii möle 'deni bine ti 'bö? ^{XVIII} Ti menyii mari zi 'bu ma, miya te, "Baba, mirasi lende 'deni zi Boko'ba gbi ziyi ^{XIX} mo'bo de kpe 'do kideki ma ro kole 'bi. I'di ma gbo medii kozo bo ndobo 'bi ma koto mato tara." ^{XX} Kina bo kényi ngi kileki kari zi 'bu bo.

Kota bo kedi gba mbowa ro ma kowo di ngila lijo na 'bu bo ko'ja bo ngi. Kina 'bu ngi lo ti mi keyi na kirina ngi kiramo kole abo kome mbili mo. ^{XXI} Tine kole iya te, 'Baba, mirasi lende 'deni zi Boko'ba gbi ziyi, mo'bo de kpe 'do kideki ma ro kole 'bi.'

^{XXII} Tine 'bu enyi ngi kideki bo laja abo ga kiya teyi, iya te, 'Iriyake welo ti bonggo ma kele koloke romo usuke wa dokole kozimo kusuke wari ndimo. ^{XXIII} Ari kujëke kole sa ma konö beri go do'doke karama. ^{XXIV} Romoyi kole ma nime ole pa kina me kididi 'deni, ölu pa kina me ko'ja 'deni.' Kina lije ko'do karama mo ngi.

XXV Tine kole ma löbu mo tönë ëdi gba mökö mi nyaka. Kina ɔɔ bo kako 'deni kömö ngɔsi ngila liɔ tine na bo kuwö lëri ngi ti ngala. **XXVI** Kina bo kidëki bo laja ma kɔɔ bo kititi tara ne wa'di na kömö zinni. **XXVII** Tine bo laja nima iya zi bo te, 'Löndö yi tönë na kömö 'deni kina me 'bu yi kujë kole sa ma kɔɔ 'deni bëri rɔ karama 'ba rɔmo. Römöyi bo ileki 'deni kömö laka kinza a ma kënyë mɔɔ.'

XXVIII Kina kole ma löbu nima ngi rɔ 'diri ko'dɔkɔ dë kpe tɔɔ liɔ. Kina 'bu bo kari ngi tilende zi bo tiiyëyi dökidi bo. **XXIX** Tine bo ënyë kileki dɔmo zi 'bu bo, bo iya te, 'Onɔ te, mi kɔmɔ kɔɔ konzi naga nime pili mö'bö kɔzɔ atɔli toja laja ziiyi muwö döyi. Tine pele 'dɔ kogba tɔ nge rɔ kole banya ɔɔ ga ki'di zö 'dɔ momba bëri mo'dɔ karama mbowa timo ti lepï ma ga ne inza yɔ. **XXX** Tine kole ayuru 'bi nime kömö kirasi ë'bi ga 'deni me zi bo rɔnyo ne na kënyë kujë kole sa ma kɔɔ teyi.'

XXXI 'Bu bo iya te, 'Kole ma, ni 'bëyi ëddi nduwë tö bine. A ma naga nima pili ë'bi ga na. **XXXII** Ne ele do'dɔ karama rɔ ma laka ti lɔɔ ma löbu römöyi löndö yi nime öle pa kina me kididi 'deni, ölu pa kina me ko'ja 'deni.' "

XVI

Bo Laja Dökidi Këyi

I Yësu ënyë kiya zi bo kösö gɔ bo ga, iya te, "Bo wa mɔɔ ëdi ti makunɔ abo. Tine ari kiya roni zi bo wa nima tégë bo makunɔ abo nima ëdi mɔlo rɔ tirasi girisi abo. **II** Kina bo kidëki bo nima ngi kititi, iya te, 'Wa'di na me muwö kiya roni ti möyi yi ne ya? Wa ame ga pili tiiyi ne itëtë gomo yaga römöyi inza kpe zö rɔ makunɔ ma.'

III Bo nima omeri iya te, 'Ti mo'dɔ tondo? Kina me këdi koga ma 'deni yaga di mi ndɔɔ. Mitigɔ dë gbï bi tɔ'bo torɔ'dɔ nyaka, rɔma rɔ ma kaya di bi tokpasi wa. **IV** Ne wa ma 'dɔ mo'dɔ mikali 'deni römöyi ɔɔ koga ma pele yaga di mi ndɔɔ ma nime gɔ mëdi ti bilaka ma 'dɔ kindaba ma laka.'

V Kina bo kidëki bilaka ame ga wali 'ba ngera abo këdi gomo ne ngi pili kako zi bo.

Kina bo kënyë kititi ma dɔgba mo, bo iya te, 'Wali 'ba ngera ma ëdi ndö göyi?'

Bo nima iya te, **VI** 'Wali abo ëdi goma 'bulu 'ba 'bu 'butë sowɔ.'

Bo iya te, 'Ele, wali 'bi ma kugu na te. Oloma welo bëri kugu nge 'butë riiyö.'

VII Kina bo kënyë kititi bo mɔɔ gbï iya te, 'Wali 'ba ngera ma ëdi ndö göyi?'

Bo nima iya te, 'Eddi goma luyu 'ba nyonyu kuluku riiyö.'

Bo iya te, 'Ele, wali 'bi ma kugu na te. Oloma welo bëri kugu nge kuluku kɔɔ kɔɔ dɔmo 'butë mota.'

VIII Gɔ kö'du mo na ngera nima kubï gɔ makunɔ kënyë abo nima ngi gɔ akikali laka abo nima bo ko'dɔ ne. Römöyi bilaka 'ba dɔliɔ nime akikali 'bënni rɔ mbëmbë mi to'dɔ ë'bënni ga kebe 'ba bo lende laka.

IX Rɔ ma laka miya ziye, o'dɔke pɔri ziye ti a 'ba dɔliɔ nime mi kori ma laka mo. Römöyi ɔɔ kote roni 'deni 'dɔ bo Boko'ba kindaba ye ti mi didi ma nburunburu.

X Bo ame koloma laka tonɔ gɔ a ma titi laka ne ti konɔ gɔ ma mbiri gbï tara. Kina bo ame koloma dë laka mi a ma titi ti ko'dɔ gbï tara mi a ma löbu. **XI** Ne ɔɔ kikali yi dë rɔ bo tonɔ gɔ a 'ba dɔliɔ nime laka yë na ti ki'di mɔri ma laka nime ziiyi tonɔ gɔmo? **XII** ɔɔ konɔ gɔ a 'ba lepï yi mɔɔ dë laka yë na ti ki'di ma 'bëyi mo ziiyi?

XIII Bilaka kɔɔ ikali dë 'dɔ këdi rɔ bo laja zi ngera riiyö. Bo ti kɔ'ɔ nge rɔ ma kɔɔ tine bo ti ko'ji mɔɔ. Bo ti kɔɔ mi bo zi mɔɔ tine rɔ yögö zi ma kɔɔ. Kina gbï tara inza ko'bo toja laja zi Boko'ba gbï zi a 'ba dɔliɔ nime."

Akiyandi Mɔɔ Ga 'Ba Yësu

(*MT 11:12-13; 5:31-32; MK 10:11-12*)

XIV Kina ɔɔ Parosi ni kuwö lende nime 'deni te tine lijë ebe ngi bi tögö Yësu rɔ laɔ römöyi lijë Parosi ni rɔ bo tɔ'ɔ girisi.

XV Kina Yësu kënyë kiya zinni, iya te, "Kpe, o'dɔke rɔye kindake laka di kɔmɔ bilaka ma laki, tine mi dökidi ye Boko'ba na kikali. Römöyi wa ame ga bilaka këdi kubï gomo kulöwö tégë rɔ a laka ne ma di kɔmɔ Boko'ba ënyë ngi kɔzɔ ɔɔ.

XVI Kö'du ki'di ni ti bo kumë lende ni na koloma 'deni rɔ to'dɔ ndɔɔ bine nbo kömö mi kada 'ba Yowani. Tine mi kada

mo nima na laja laka 'ba n̄ere löbu 'ba Boko'ba kisasi tuwöwö rön̄i, na me ma konzi kēdi ko'do 'deni nḡi ro ya tōdo yimo. ^{XVII} Ne m̄itoro ni ti d̄oyayi ti kiteli, tine bi titi m̄oto di m̄i kō'du ki'di nime inza kōlu du te.

^{XVIII} Kina b̄oto ame koga 'ja abo kēnyī 'bōwu kogbe 'ja m̄oto ne o'do yērī 'deni. Kina mē'dē to mo nima kogbe 'ja kēyī nima ne o'do yērī 'deni gbī.

B̄o M̄ori Ni Ti Lazara

^{XIX} Uwōke, b̄o m̄oto ro b̄o m̄ori b̄on̄go kusu abo n̄buru ro b̄on̄go ma ndögō kitigo kulōwō naga do bo kola 'joyi di m̄i m̄ori. ^{XX} Tine b̄o lisa m̄oto ēdī gbī yayi möyī mo ro Lazara r̄omo ga me ro 'b̄on̄ō. Ēdī ko'de nduwē tolo'b̄o kpadōrī 'ba b̄o m̄ori nima ^{XXI} 'do bo kutō'du kpa bo ti wa ma kēdi kilayi b̄ērī b̄icī tarabiza 'ba b̄o m̄ori nima. Tine b̄i ni ako 'bōwu kebe titene k̄omo 'b̄on̄ō mo.

^{XXII} Kina odo kada mo kari kōmō tine b̄o lisa tōnē olē nḡi kina malayika kombi nḡi m̄itoro koto nḡila Abarayama. Di p̄otō mo na b̄o m̄ori tōnē kolē nḡi gbī kusu bo, ^{XXIII} na bo kari nḡi m̄i Gehena m̄i gom̄o ma löbu. Kina odo bo k̄on̄go bi tine bo o'ja Abarayama nḡi n̄bō ro ma k̄ow̄o ti Lazara d̄on̄gila bo yayi. ^{XXIV} Kina bo kulōrī, iya te, 'Baba Abarayama, i'di m̄iyī kēyī r̄oma. Oja Lazara kusu d̄okole kōzī bo m̄i mini 'do kako k̄iyēyī d̄onde'de ma to kpe timo. Mēdī 'deni m̄i gom̄o ma kinza kiya m̄i pa'do nime bine.'

^{XXV} Tine Abarayama ileki d̄omo iya te, 'Kole, omeri to ma, tōnē bine m̄i kada 'ba loma 'b̄i o'ja a ma laka 'bēyī ga 'deni pili, tine Lazara kēdi 'ba bo m̄i gom̄o. Kina me bo na 'deni 'bato m̄i l̄on̄o bine ni 'bēyī m̄i gom̄o. ^{XXVI} Kina gbī gō löbu ēdī m̄i l̄on̄gō nime b̄oto m̄oto umu dē di yayi kako zize bine ala di zize bine kari ziye yayi.'

^{XXVII-XXVIII} B̄o nima iya te, 'Baba Abarayama, moma'jo r̄oma z̄iyī oja Lazara kari d̄olin̄o zi k̄oso löndō ma ga ma muyī ame ga gba lin̄o ze 'dē yayi ne 'do bo kari kiyandi lijē kinza lijē kako ra gbī m̄i gom̄o mbēmbē nime.'

^{XXIX} Abarayama ileki d̄omo iya te, 'Lende 'ba kpa Musa ni ti b̄o kumē lende

ni ēdī yayi, löndō yī mo naga nima kuwō d̄omo.'

^{XXX} B̄o nima iya te, 'Inza tara, baba Abarayama. O'doko nḡi ro bilaka ame k̄odo di m̄i tōlē ne na 'do kari zinnī go lijē koto d̄onni.'

^{XXXI} Abarayama iya te, 'Odo lijē kuwō do Musa ni ti b̄o kumē lende ni dē b̄oto ame k̄odo pele di m̄i tōlē ne lijē inza kuwō d̄omo gbī.' "

XVII

Lende Kēnyē

(*MT 18:6-7, 21-22; MK 9:42*)

^I Yēsu ēnyī kiya zi b̄o k̄osō go bo ga iya te, "Akiyozo 'ba ti'di bilaka kila'ba m̄i lende kēnyē ēdī 'deni nḡi n̄buru m̄i d̄oyayi. Ne bu'bu zi bo b̄o ame ki'di 'do wa naga nima ko'do r̄onni ne. ^{II} Ma laka mo dēne o'b̄o 'do kudōdu toto ndōwu ma löbu ra mugu bo go k̄itiñi bo timo m̄i mini löbu di do ame 'do bo ki'di wa titi naga nime kila'ba m̄i lende kēnyē ne. ^{III} Ne i'dike k̄om̄oye kandi laka.

Odo löndō yī m̄oto kirasi lende amo d̄omo. Kina odo bo kuwō d̄oyī ola bo go lende kēnyē nima. ^{IV} Odo bo koto pele tirasi lende z̄iyī n̄bō m̄i mod̄omor̄iyō m̄i kada koto tine bo kō'bō nduwē tako tiya mo z̄iyī te, 'Moto d̄oma 'deni,' ola bo gom̄o."

^V B̄o laja abo ga iya te, "Nere, ulu ze m̄i ti'di d̄oze go tigo 'b̄i."

^{VI} Bo ileki d̄omo zinnī, bo iya te, "Odo kēddike pele n̄ge ti ti'di d̄oye goma titiyi 'deki miye na kiyake pele n̄ge ro tiya zi n̄gērī k̄pērī nime te, 'Ni, unyē r̄oyī kari k̄idēyī r̄oyī m̄i mini löbu,' kina ti kuwō d̄oye nḡi.

^{VII} Me odo n̄i m̄oto kēddi ti b̄o laja 'b̄i bo kēdi ko'do nd̄obo m̄i nyaka ala toda kamōlō, odo bo kōmō lin̄o ti kiya zi bo te, 'Ako titi welo konyo k̄pēyī?' ^{VIII} Inza tara, ēddi kiya za te, 'Ileño akonyo zō ndō koja laja zō monyo kpama muwē titi tine 'do kari konyo 'bēyī 'jaa.' ^{IX} Go ame bo laja nima kuwō do n̄ere abo pele ne tine inza ro lende kembe zi n̄ere abo 'do kileki yēē'di gomo zi bo. ^X Kina kpe na gbī tara, odo ko'doke wa ame Boko'ba kiya 'deni ziye to'do mo ne, iyake e'be te, 'Ze eze n̄ge

ro bo laja ame wöti ne, do'do eze nge ro ndobo.' ”

Bö Mönnyu 'Butë

^{XI} Di go kari kari Yerosalema na Yësu kënyī kudō kebe do maga 'ba Somorona ni ti Galilaya. ^{XII} Ko'ja bo kēdī ko'do 'deni tōdo tari mī liṅo tine na do bo kondoso ngi ti ya ma 'butë mōto ga roma kila'ba 'deni rōmo. Kina lijë kōro ngi ṅbō ro ma kōwo ^{XIII} kulōri ro ma kembe, kiya te, “Nere Yësu, ongo lisa 'ba rōze.”

^{XIV} Kina odo bo ko'ja lijë 'deni tara tine, bo iya te, “Arike kilemeke rōye ma kōpo 'deni zi bo akumu ni.”

Di bi tari 'bēnni tine rōnni 'deni ngi ro ma kōpo. ^{XV-XVI} Kina odo bo ma kōto mōto ame bo ro Somorona ne bo kōngo kileṅo bo 'deni tara tine bo ileki ngi ti tilēlu Boko'ba ro ma kembe bo kako kila'ba bēri bi ndi Yësu tileki yēe'di zi bo.

^{XVII} Yësu ēnyī kititi iya te, “Ma modomosowo mōto ga ame kileṅo gbī ne ēdī yala? Tara ne ileṅo dē su 'butë ya? ^{XVIII} Bö löwō nime na nge kōto kpōki kileki kako to'do yēe'di zi Boko'ba?” ^{XIX} Kina Yësu kileki kiya zi bo nima, iya te, “Ēnyī tōro kari ē'bi ti, ti'di dōyi go tigo ma na kileṅo yi 'deni.”

Nere Löbu 'Ba Boko'ba (MT 24:23-28, 37-41)

^{XX} Parosi mōto ga ēnyī kititi Yësu go tako 'ba nere löbu 'ba Boko'ba. Kina bo kileki dōmo zīnni iya te, “Nere löbu 'ba Boko'ba inza kako ngi te ko'ja kinē mo ti kōmo. ^{XXI} Inza gbī ro wa ame 'do bōto kiya te kina me bine, ala kina me 'dē. Tine nere löbu 'ba Boko'ba ēdī 'deni miye.”

^{XXII} Kina bo kënyī kiya zi bo kōsō go bo ga, bo iya te, “Kada mo ti kōmō 'deni ame 'do kiterike to'ja kada 'ba tileki 'ba kole 'ba bilaka lesi. Tine inza ko'jake. ^{XXIII} Kina bilaka ti kiya ziye te, ‘Bo na me 'dē,’ ala ‘Bo na me.’ Tine kinza kirinake dē gönni. ^{XXIV} Kada ame mo ro 'ba tileki 'ba kole 'ba bilaka lesi ne ti kēdī kōzo kpa tōro kunyi ame kunyi di yibi kiyopo bi ṅbō do tōro ne. ^{XXV} Tine ma dōgba mo bo ti kombi gomō titi ro mbēmbē bilaka naga nime pili kilagi bo.

^{XXVI} Kada 'ba tako 'ba kole 'ba bilaka lesi ti kēdī gbī kōzo kada 'ba Nowa ^{XXVII} ame bilaka koloma ngi ro tonyo kpēnni tuwē mo togbe rōnni ṅbō kōmō mī kada ma Nowa kēdī kēki mī sorope. Tine yo na mini koso kako ngi kote dōnni pili yaga.

^{XXVIII} Kina ti kēdī gbī kōzo ma tōnē mī kada 'ba Loto ne tara. Bilaka oto nduwē tonyo kpēnni tuwē mo tugō ndōgō tidiyē wa to'ba rō. ^{XXIX} Tine mī kada ma Loto kōdo di Sodomō na kōdo pa'do ti kulugbi dōku ma kēdī kilanma ngi kako di mitoro kote dōnni pili yaga. ^{XXX} Kina ti kada 'ba tileki 'ba kole 'ba bilaka lesi kēdī gbī tara.

^{XXXI} Mī kada mo nima ni bo ame kēddi tilere yaga kpadōri 'bi ne kinza dōyi kilēyi dē kpe tōdo rō go jama 'bi ga. Kina gbī tara ni bo ame 'deni mī nyaka kinza kileki dē kpe kari liṅo. ^{XXXII} Omerike 'ja 'ba Loto te. ^{XXXIII} Bö ame kiteri tōmō didi bo ti kupō ngi. Tine bo ame kupō didi bo ne ti kōmō ngi. ^{XXXIV} Rō ma laka miya ziye, mī korōndo mo nima bilaka riyo ti kēdī 'deni do sora kōto, tine ti kogba mōto kola ma kōto. ^{XXXV} 'Ja riyo ti kēdī 'deni do toto bi kōto, tine ti kogba mōto kola ma kōto.”

^{XXXVI-XXXVII} Bö kōsō go bo ga ēnyī kititi bo iya te, “Yala ga ya, nere?”

Yësu ileki dōmo iya te, “Bi ame ti tōku teyi ranja ti kototo kpēnni teyi.”

XVIII

Mi Kēddi

^I Yësu ēnyī kiya dōngala mōto zi bo kōsō go bo ga 'do kileme zīnni kinza lijë kola go tititi kōnyi dē di zi Boko'ba lijë kō'bō nduwē to'do mo. ^{II} Bo iya te, “Nere bo tōngo burē mōto oloma pa do gawo mōto yayi kere Boko'ba dē gbī ala komeri lende 'ba bōto. ^{III} Tine makuru'bē mōto ēdī gbī mī gawo nima yayi. Kina loko kō'bō ngi nduwē ro tari zi bo nima toma'jo rōni teyi, iya te, ‘Ongo ndi lende ma laka zō ro bo ndo'ji ma.’ ^{IV} Nere nima oloma titi pa ro tilagi lende 'ba 'ja nima. Tine ro ṅburunburu mo bo ēnyī komeri, kiya te, ‘Ne kōzo ame ma mere Boko'ba dē momeri lende 'ba bōto dē pele ^V ne kina me 'ja nime kō'bō 'deni ngi ṅburu togba dōma, ti mōngo lende 'bēni nime

milenjo ndimo kinza tako lulu 'bēni nime kodo roma.' "

^{VI} Yēsu iya te, "Uwōke a ma n̄ere dōki'di kēnyē nima kiya to ma. ^{VII} Ne tara bo Boko'ba ti ko'de lende kēyi dē zinni lijē ame ga ro 'ba bo ne ya? Lijē ame ga kēdi kudu zi bo kote kada kote korondo ne, bo ti kō'bō toga lijē yaga ya? ^{VIII} Ro ma laka miya ziye, bo ti ko'de lende kēyi ngi welo zinni. Tara ne ti kole 'ba bilaka lesi kako ko'ja lijē ngi kēdi ro ti'di dōnni gomo mi kada 'ba tako abo na ya?"

Parosi Ni Ti Bō Kireke Awada

^{IX} Kina Yēsu kēnyi gbi tiya dōngala nime zinni lijē ame ga kilēbē rōnni ro bo lende laka, lijē kindiri ya ma laki ne. Bo iya te, ^X "Bilaka riyō moto ga ēnyi kari mi rō lobu 'ba Boko'ba bi to'do motu. Bo ma koto ro Parosi tine moto ro bo kireke awada. ^{XI} Bō ma ro Parosi mo nima oṛo ṅbō caki kumōtu, kiya te, 'Boko'ba, mileki yē'di ziyi 'bama minza kozo 'ba laki ro bo akolo ro bo lende kēnyē ro bo yēri ala gbi kozo 'ba bo kireke awada nime. ^{XII} Moro kpama mi riyō 'do mi tō'do do modomoriyō, a ma ga pili ro gomo kapa ma 'butē mo mi'di ziyi.' ^{XIII} Tine bo ma ro bo kireke awada mo nima oṛo 'ba bo ro ma kowo yi'bōwu kusu komo bo bēri komba dōngodo bo iya te, 'Boko'ba, i'di miyi kēyi roma ma bo lende kēnyē nime.' ^{XIV} Ro ma laka miya ziye, bo kireke awada nime na ti kileki ro ma laka komo Boko'ba inza ro Parosi nima. Rōmōyi bo ame ko'do ro bo ro lobu ne ti kileki 'deni bēri. Tine bo ma kileki ro bo bēri na ti Boko'ba kombi tōro."

^{XV} Bilaka moto ga oloma to'de kole titi kako zi Yēsu 'do bo ki'di kōzi bo dōmo ro yēyi. Kina odo bo kōsō go bo ga ko'ja tara tine lijē ebe ngi tota kole titi naga nima kinza kari dē zi Yēsu.

^{XVI} Tine Yēsu ēnyi kidēki kole titi naga nima kako zi bo, iya te, "Olake kole titi kako zō kinza kotake lijē dē rōmōyi lijē ame ga te ne n̄ere lobu 'ba Boko'ba na ro 'bēnni. ^{XVII} Ro ma laka miya ziye, boto ame kinda'ba n̄ere lobu 'ba Boko'ba dē kozo 'ba kole titi ne inza kodo du te yimo."

Bō Mōri
(*MT 19:16-30; MK 10:17-31*)

^{XVIII} Turu 'ba Yudayi moto ako kititi Yēsu, iya te, "Bō komo kiyandi ma laka, wa'di na go mo'do go mo'ja didi ma ṅburunburu?"

^{XIX} Yēsu iya te, "Idēki ma ro ma laka go wa'di? Omeri 'deni ngi tara? Boto moto inza laka tine nge koto kpōki ro Boko'ba. ^{XX} Ikali 'deni kō'du ki'di iya te, 'Kinza ko'do yēri dē, ko'do rōyi dē ro bo kōzi roma, ko'do 'bōgō dē, kususu boto dē gbi ro bēti. Oro 'bu yi ni ti mōyi.' "

^{XXI} Bō nima iya te, "Wa naga nime mo'do 'deni molo do yobi ma bine."

^{XXII} Kina odo Yēsu kuwō bo nima 'deni kiya tara tine, bo ileki dōmo iya te, "A moto ola gba koto ziyi to'do mo. Ari kugō ē'bi ga me mōkō koza girisi mo zi bo lisa. Kina ti kēddi ngi ti wa ro mbēmbē mi dōyayi 'ba mitoro. Kina 'do kako ti kōsō goma."

^{XXIII} Kina odo bo nima kuwō lende nime 'deni te tine bo ngi ro meri rōmōyi bo bo mōri na. ^{XXIV-XXV} Yēsu oṅgo do bo na kiya te, "Todo mi n̄ere lobu 'ba Boko'ba zi bo mōri ni ti kēdi ro ma kitigo kebe todo zi gamele di bi gbōṅo 'ba bīci libira."

^{XXVI} Ya ame ga pili kuwō ne ēnyi kititi, kiya te, "Ne odo kēdi 'deni te tine yē na 'jaa ti komo di mi tōlē ti?"

^{XXVII} Yēsu ileki dōmo, iya te, "Wa ame to'do mo konya do bilaka lesi ne ma di zi Boko'ba embe dē."

^{XXVIII} Pitōrō iya te, "N̄ere, dola wa pili 'deni go tōsō gōyi."

^{XXIX} Yēsu iya te, "Ro ma laka miya ziye, boto ame kola 'ja ala liṅo ala löndō ala 'bu ni ti ma ala kole dōmōyi n̄ere lobu 'ba Boko'ba ne ^{XXX} ti ko'ja ngi ro mbēmbē ro do kiteli giri nime kina gbi mi kada ma kēdi kako 'deni ro didi ma ṅburunburu."

Yēsu Iya Gō Lende 'Ba Tōlē Abo
(*MT 20:17-19; MK 10:32-34*)

^{XXXI} Yēsu oṅba bo kōsō go bo ga ro dōnni kilende teyi iya te, "Dēdi darike nime ṅbō Yerosalema. Kina wa tōnē ga bo kumē lende ni kiya go kō'du 'ba kole 'ba bilaka lesi ne ti ko'do rōnni ngi 'deni ko tara. ^{XXXII} Ti kogba bo ki'di zi bo löwō. Kina ti lijē kōgō bo ngi ro laṅa kiti'ja bo koto'bi woro ro bo. ^{XXXIII} Kina ti lijē komba bo

kupö bo. Tine mi tö'dö do mota bo ti kënyì 'deni kodö yaga di mi tölä."

XXXIV Tine bo kösö go bo ga ikali mi 'jo 'ba lende nime de du te. Römöyì usu do 'jo 'ba lende pili 'deni di zinni. Kina ngi ki'di lijè kikali wa nima Yèsu kedi ro tiya mo ne de.

Bö Kömò Kölu 'Ba Yereko
(*MT 20:29-34; MK 10:46-52*)

XXXV Ko'ja Yèsu ni kömò 'deni ngosi ngila Yereko tine bo kömò kölu motò edì do kpa kori yayi bi kpati. **XXXVI** Kina odo bo kuwö 'deni bilaka kedi kölo 'deni ngi kebe yayi ro tindi tine na bo kënyì kititi, iya te, "Wa'di ga na?"

XXXVII Lijè iya te, "Yèsu 'ba Nazareta na kedi ro tari."

XXXVIII Kina bo kömò kölu tonè kënyì kulöri kiya te, "Yèsu kole 'ba Dawidi, ongo lisa 'ba roma."

XXXIX Tine bilaka ma dogba naga nima amo do bo 'do bo kudumö yaga. Ne pele na bo kulöri ngi kulöwö ro ma kembe, kiya te, "Kole 'ba Dawidi, i'di miyì këyì roma."

XL Kina Yèsu korö ngi kidèki bo kömò kölu nima 'do ko'de kako zi bo. Kina odo bo kömò 'deni ngosi tine Yèsu enyì kititi bo, iya te, **XLI** "Wa'di na ko'doko go mo'do ziyi?"

Bo iya te, "Mo'doko to'ja go bi."

XLII Yèsu iya te, "Kömöyì korö yaga, ti'di döyì go tigo ma ilejo yi 'deni."

XLIII Kina kömò bo tonè korö ngi bo kënyì kösö go Yèsu ti tilèlu Böko'ba. Kina odo bilaka ma laki naga nima ko'ja 'deni tara tine, na lijè pili kebe ngi ro tilèlu Böko'ba.

XIX

Yèsu Ni Ti Zakayo

I Kina odo Yèsu kari 'deni kömò Yereko kedi ko'do titeli tine, **II** bo do bo kireke awada motò edì yayi ro bo mori möyì mo ro Zakayo. **III** Bo o'doko go bo ko'ja kinè Yèsu tine bo ngi ro nyigbara, bo o'bo de 'do to'ja Yèsu di mi löngö tindi konzi naga nima. **IV** Kina bo kirija ngi dogba kari këki do ngèri këlu 'do bo ko'ja kinè Yèsu römöyì bo edì ro tako kebe go kori mo nima.

V Kina odo Yèsu kako 'deni kömò yayi tine na bo kombi kömò bo ngi torö kidèki kiya te, "Zakayo, eki welo bëri, laka tone medì mari moloma lijo 'bi."

VI Kina bo këki ngi bëri kari ti Yèsu ro nba lijo abo ti mi këyì. **VII** Kina bilaka ama ga pili ko'ja ne kebe ngi ro tokore mo iya te, "Bo ari ngi ro nba lijo 'ba bo lende kënyè nima?"

VIII Tine di yayi na Zakayo kënyì torö kilende zi nere Yèsu, iya te, "Ongo nere, tone ti mi'di kapa 'ba a ma ga zi bo lisa ni. Kina odo mu'bölu botö motö ra ti mopi kileki teyi mi sowö."

IX Yèsu iya te, "Ma tone kënyì ömò 'deni mi lijo nime römöyì bo nime gbì ro kupö Abarayama **X** kina kole 'ba bilaka lesi ako toma ma kölu 'deni yaga naga nime tomö mo."

Dongala 'Ba Bö Mori Moto
(*MT 25:14-30*)

XI Ko'ja bilaka naga nima kedi gba ro tuwö lende nima na Yèsu kënyì ngi tiya dongala nime zinni römöyì bo 'deni ngosi ngila Yerosalema tine lijè omeri 'benni tégè nere löbu 'ba Böko'ba ömò 'deni nati. **XII** Bo iya te, "Turu löbu motö enyì kari nbö ro ma köwö mi dolijo motö 'do kari ko'do bo ro nere bo dolijo di yayi go bo kileki 'jaa kako. **XIII** Kina bo kidèki bo laja abo ga ma 'butè ngi pili kako zi bo go koza yamo zinni közo a nime bo kose gömò zinni, iya te, 'Girisì naga nime medì mola ziye ne i'dike domo köyö teyi nbö mako.'

XIV Tine bilaka 'ba dolijo 'benni ro ma ko'ji bo kina koja bilaka ngi ti lende 'ba kpenni kari kiya te, 'Do'doko de go bo nima kedi ro bo dolijo zize.'

XV Tine ari ko'do bo tonè ngi ro bo dolijo na bo kuyì do bo ngi kako. Kina odo bo kömò 'deni tine na bo koja laja ngi go bo laja abo tonè ga bo koza girisì teyi ne, tongo mo odo lijè i'di domo ga 'deni köyö ndö. **XVI** Kina bo ma dogba mo kako kiya te, 'Nere, kisi kotö 'bi tonè, domo öyö 'deni teyi 'butè.'

XVII Nere iya te, 'Laka bo laja ma, o'do 'deni laka koloma tongo go a ma titi nime

liya ti mi keddä kina ti mo'do yi ti ro bo do gawo 'butë 'do.'

XVIII Bo laja ma mi riyö mo ako kiya te, 'Nere, kisi koto 'bi tönë kola zö bine domo öyö 'deni teyi muyi.'

XIX Nere ileki domo iya te, 'Ti mi'di yi koloma ro bo do gawo muyi.'

XX Tine bo laja motö ako ma 'ba bo kiya te, 'Nere, girisi 'bi tönë na me. Mudödu ë'bi te kpa bonjo musu mikeki toro **XXI** römöyü mere lende 'bi ga ni ro bo mi kata. Iteri 'bëyi togba mo kebe do ma ki'di ngi ro mbembë kina ame ga pele ni na de kulü kupö mo ne omömi ngi ziyi ro ë'bi.'

XXII Kina nere kënyü ngi kileki zi bo, iya te, 'Lende 'bi naga nime na ti mo'do burë 'bi timo. Ni bo laja kuruku nime, ikali ma ro bo mi kata mogba wa ma kinza ro ama naga ti ma kinza ma na muli kupö mo naga momömi ro ama? **XXIII** Ne ma kikali molo tara oto yamo ma nime de molo zi bo ndögö go wa'di 'do mako mo'ja domo köyö 'deni teyi?'

XXIV Kina bo kënyü ngi kiya zi ya ama ga kedä korö yayi ne, iya te, 'Ogbake yaga di zi bo ki'dike zi bo ma ti kisi 'butë nime.'

XXV Lijë iya te, 'Nere, bo ëdi 'deni timo molo kisi 'butë.'

XXVI Tine bo ënyü kileki domo zinni, iya te, 'Ro ma laka miya ziye, bo ame kedä timo ti ki'di gbä dorö'do domo. Ne bo ame kinza timo, ame mo pele mbowa yayi ti kopepe yaga di teyi. **XXVII** Ne 'bënni lijë bo ko'doko de tégë go mëdi ro bo dönni naga nima, o'deke lijë kako dayi kupö lijë pili yaga di komo ma bine.' "

Todo 'Ba Yësu Mi Yerosalema

(MT 21:1-11; MK 11:1-11; YN 12:12-19)

XXVIII Di pötö lende nime na Yësu kiteli ngi nduwë domo 'do tari Yerosalema. **XXIX** Kina ko'ja bo kömö 'deni ngösi ngila Betaniya ni ti Betepage do döku 'ba Bilaya tine na bo koja bo laja abo ga ma riyö ngi kari **XXX** ti ndose nime kiya te, "Arike mi linjo nima komöye. Kina doo keddä kodoke 'deni yimo ti ko'jake kole akaca kosi domo 'deni bëri yayi ame boto këki de gba mi koto domo. Kina go kopeke ko'deke bine. **XXXI** Tine doo boto kititi ye

kiya te, 'Eddi kopeke go wa'di?' iyake te, 'Nere na ko'doko.' "

XXXII Kina ya tönë ga koja ne kari ko'ja wa pili ngi kozo ame Yësu kiya zinni ne tara. **XXXIII** Kina doo lijë kedä ko'do 'deni tope kole akaca nima tine na bo domo ga kititi lijë iya te, "Eddi kopeke akaca nima go wa'di?"

XXXIV Lijë ileki domo iya te, "Nere na ko'doko."

XXXV Kina lijë ko'de ngi kako zi Yësu lijë ko'ba bonjo 'bënni ga gomo lijë ki'di Yësu këki koloma domo tari timo.

XXXVI Kina doo bo kedä kari 'deni tine bilaka ebe ngi to'ba bonjo 'bënni ga zi bo bëri mi go kori. **XXXVII** Ko'ja bo kömö 'deni go kori ame kedä kulunji 'deni kari bëri di do döku 'ba Bilaya ne tine na tindä ma kösö go bo kënyü ngi pili tilëlu Boko'ba ro ma kembe go, go koto ame ga pili lijë ko'ja 'deni ne, iya te, **XXXVIII** "Yëyi kedä do nere ame kako ti möyi bo nere Boko'ba ne. Lende këyi ti ro löbu kedä nbö mitoro."

XXXIX Tine ya motö ga di mi löngö tindä naga nima ame mo ga ro Parosi ni ne ënyü kiya te, "Bo komo kiyandi, amo do bo kösö göyi naga nime."

XL Tine Yësu ënyü kileki domo zinni, iya te, "Doo lijë kudumö pele, döku ni pili ti kebe tulöri."

XLI Kina doo bo kömö 'deni ngösi ngila Yerosalema do gawo mo kinda 'deni tine na bo kudu ngi. **XLII** Bo iya te, "Ni, ma keddä kikali a ma ko'doko go lende këyi ra kina me ngi töne. Ne usu domo 'deni yaga di kömöyi. **XLIII** Kada mo ti kömö 'deni ame 'do bo ya 'bi ga kalo kidiri yayi kuru döyi kosoji yi di do kumu pili. **XLIV** Kina lijë ti kupupu yi ti bo boyi ma mi reki 'bi ga pili ro'boro'bo mi lupu. Lijë inza kola döku 'bi ma koto te kileke mi go bi mo ma ko'ba teyi. Ti ko'do röni tara ziyi römöyi ni ikali kada 'ba tako 'ba Boko'ba döyi de."

Todo 'Ba Yësu Mi Reki 'Ba Rö Löbu

(MT 21:12-17; MK 11:15-19; YN 2:13-22)

XLV Kina doo Yësu kari kodö 'deni mi reki 'ba rö löbu 'ba Boko'ba tine, na bo koloma ngi ro toga ya ame ga kedä ro tugö ndögö yayi ne. **XLVI** Bo iya zinni te, "Ugu 'deni mi buku 'ba Boko'ba iya te, 'Rö

löbu ma nime rö rö 'ba mötu,' ne kpe ebe kuyike 'deni za yaga rö bi 'ba bö 'bögö."

^{XLVII} Mi kada pili ma Yësu këdi tiyandi wa mi reki 'ba rö löbu 'ba Boko'ba, löbu 'ba bö akumu ni ti bö kômô kiyandi ni ti löbu 'ba bilaka ni ëdi koma kori 'ba 'do tupö bo, ^{XLVIII} tine pele tara lijë o'ja kori mo dë römöyï bilaka ëdi komoti rönni nduwë tari tuwö lende abo.

XX

Közi Kakpa 'Ba Yësu

(MT 21:23-27; MK 11:27-33)

^I Mi kada ma do koto moto ko'ja Yësu këdi mi reki 'ba rö löbu 'ba Boko'ba tiyandi bilaka gbi tuwöwö laja laka abo tine na bö do bö akumu ni ti bö kômô kiyandi 'ba kö'du ki'di ni ti löbu 'ba bilaka ni kako zi bo, ^{II} kiya te, "Ni, iya zize, közi kakpa 'ba yë na me këddi ko'do wa naga nime timo ne? Yë na ki'di közi kakpa to nime ziyi?"

^{III} Yësu ënyï kileki domo zinni, iya te, "Akititi 'bama ëdi gbi koto bine tititi ye timo. Kpe, iyake te zö, ^{IV} közi kakpa 'ba bapatisi tonë Yowani koloma rö to'do mo ne ako di zi yë? Di zi bilaka lesi ala di zi Boko'ba?"

^V Kina lijë koloma ngi rö towasa mo rö go rönni. Lijë iya te, "Go diyake tondo? Do diyake te ako di zi Boko'ba bo ti kiya te, 'Ne i'dike doye dë go lende abo go wa'di?' ^{VI} Ne do diyake te ako di zi bilaka lesi bilaka naga nime pili ti kënyï ngi tu'du ze ti doku römöyï lijë pili omeri 'deni Yowani rö bö kumë lende 'ba Boko'ba."

^{VII} Kina lijë kileki domo iya te, "Dikali bi ma kako di teyi dë."

^{VIII} Kina Yësu kileki gbi zinni iya te, "Ma gbi minza miya go közi kakpa to nime mëdi mo'do wa naga nime timo ne ziye."

Dɔngala 'Ba Bö Ndɔbo

(MT 21:33-46; MK 12:1-12)

^{IX} Kina bo kebe ngi nduwë nati tiya dɔngala nime zi tindi naga nima, iya te, "Bö moto idiyë mawo këdi ko'do rö layi naga ngi rö nyaka kina bo kogba bö ndɔbo ngi ki'di yimo bo kënyï abo kari koloma tara mi dɔyayi ma kowö. ^X Kina do kada 'ba tite'de mo kömô 'deni tine na bo kënyï

koja bö laja abo ngi kari 'do ko'de dɔngëri ma 'ba bö di zi bö ndɔbo tonë ga. Tine bö ndɔbo naga nima inda'ba bö laja nima ngi komba koga kileki rö közi sari. ^{XI} Kina bo kënyï koja moto gbi 'böwu kari. Ama mo tine lijë omba ngi ko'do rö ma kënyë koga kileki rö ma sari. ^{XII} Kina bo kënyï gbi koja ma rö mi mota mo kari. Kina lijë komba ngi ko'do wëtö romo ku'du nbö yaga.

^{XIII} Kina bö do nyaka tonë kënyï komeri, iya te, 'Ti mo'do tondo? Kole koto ma nime mo'o kulöwö ne ti moja kari zinni motoga lijë ti koro bo.'

^{XIV} Ne do bö ndɔbo tonë ga ko'ja 'deni ngi rö kole 'ba bö tonë tara tine, lijë iya te, 'Bö nime bo na ti këdi rö bö do nyaka nime kada moto di pötö 'bu bo. Dupöke bo yaga 'do nyaka nime kö'bö ngi nburu rö eze.' ^{XV} Kina lijë kinda'ba bö ngi ku'du yaga di mi nyaka nima kupö bo ngi.

Ma komerike 'beye wa'di na ti bö do nyaka nima kako ko'do zi bö ndɔbo naga nima? ^{XVI} Bö ti kako kote dönni pili yaga 'do bö ko'de bö ndɔbo ma la'ja 'jaa 'do kako to'do ndɔbo mi nyaka abo nima."

Kina do bilaka naga nima kuwö 'deni tara tine, lijë iya te, "Ee, o'bo ko'do rönni dë to kpe tara."

^{XVII} Yësu ongo dönni kina bo kënyï kititi lijë, iya te, "Ne 'jo 'ba lende nime kugu mi buku 'ba Boko'ba ne tégë tondo? Ame kugu yayi kiya te, 'Döku tonë bö ko'ba rö ni kilagi pa di romo ne na kileki 'deni rö doku ma laka rö do kiteli mi gbondö 'ba rö.' ^{XVIII} Lijë ame ga pili kila'ba do doku nime ne ti kodowe ngi ro'boro'bo yaga. Kina lijë ame ga doku nime kila'ba dönni ne ti kiyammi lijë yaga rö lupu."

Awada Kopi

(MT 22:15-22; MK 12:13-17)

^{XIX} Kina bö kômô kiyandi ni ti löbu 'ba bö akumu ni ki'di ngi toma kori 'ba 'do tinda'ba Yësu. Römöyï lijë ikali 'deni bö ëdi rö tiya dɔngala nima rönni. Tine lijë rö tikere di zi bilaka konzi naga nima yayi ^{XX} na lijë ki'di kömönni ngi kilegbe go Yësu. Lijë oja bö kore 'bënni moto ga kari ko'do ga rönni kozo bö lende laka 'ba Boko'ba naga tara. Lijë omeri 'do tinda'ba Yësu go wa ame ga bö këdi kiya ne, 'do

lijë ki'di bo zi turu bo dönñi. **XXI** Kina lijë bo kore mo naga nima kënyî kititi Yësu, iya te, “Bo kômô kiyandi, dikali ngî rô ma laka akiyandi 'bî ti lende kiya 'bî ga na rô ma kodôro. Dikali yi ugô kpëyî dë zi bôto, kö'du 'ba Boko'ba na këddî kiyandi bilaka timo rô ma kodôro. **XXII** Ne iya zize te 'di, tara ne ëdî ngî zize rô ma laka mî kö'du ki'di 'ba Boko'ba 'dô topi awada zi bo doliño ma löbu 'ba Romo?”

XXIII Tine Yësu ikali dângala 'bënnî nima 'deni molo na bo kileki kiya zinnî, bo iya te, **XXIV** “Ilemeke kinë girîsî mo te zö. Kinë yë ti möyî yë na me rômo ne?”

Lijë iya te, “Kinë ti möyî bo doliño 'ba Romo na.”

XXV Yësu iya te, “Laka. Wa ame ga rô 'ba bo doliño ne opike abo zi bo. Kina wa ame ga rô 'ba Boko'ba ne opike zi Boko'ba.”

XXVI Kina ngî lijë o'bo dë kpe 'dô toko kpa bo di kômô bilaka konzi naga nima. Dô lende kileki abo na kigayi lijë 'deni kina lijë kudumô ngî.

*Tôdo 'Ba Tôku Di Mî Tôlë
(MT 22:23-23:36; MK 12:18-40)*

XXVII Sadoke môtô ga lijë bo komeri 'bënnî kiya te a môtô rô tôdo 'ba tôku di mî tôlë inza naga ako zi Yësu **XXVIII** ti akititi, iya te, “Bo kômô kiyandi, tönë bine Musa ugu zize iya te odo nî môtô kölë kola 'ja 'bî kinza ti kole 'dô löndö yî môtô kinda'ba közi makuru'bë pötö yî nima 'dô köyö timo rô bi döyî nî ma kölë nima. **XXIX** Ne ongo ya môtô ga lijë rô löndö koto modomoriyö. Bo ma dogba mo ogbe 'ja kina bo kölë ngî kola 'ja abo nima kinza ti kole. **XXX** Bo ma mî riyö mo inda'ba közi makuru'bë nima kina ko'dô rönî gbî tara zi bo. **XXXI** Bo ma mî mota mo inda'ba gbî kina kari ngî zinnî pili tara rô gönñi. **XXXII** Rô nburunburu mo tine na 'ja mo tönë kölë ngî. **XXXIII** Tine odo kömô mî kada 'ba tôdo 'ba tôku ni di mî tôlë kada môtô dayi nati loko ti këdî rô 'ja 'ba yë? Ya naga nima pili modomoriyö ogbe loko 'deni tönë bine.”

XXXIV Tine Yësu ileki domo zinnî iya te, “Bilaka ame ga mî doliño bine ne lijë na këdî kogbe rönñi. **XXXV** Ne lijë ame ga Boko'ba këdî ki'di kodo di mî tôlë 'dô toloma 'jaa mî doliño ma këdî kako nime

'dë ne ogbe rönñi dë **XXXVI** römöyî lijë ölä dë gbî kpe, lijë 'deni kozo malayika. Lijë 'deni rô kole 'ba Boko'ba römöyî lijë odo 'deni di mî tôlë. **XXXVII** Tine Musa odoro gomo 'deni molo bine ma a nima rô tôdo 'ba tôku di mî tôlë ne këdî. Mî akugu abo go pa'do köbô di do morogo ne, bo idëki Boko'ba 'deni rô Boko'ba 'ba Abarayama, Boko'ba 'ba Yisika, Boko'ba 'ba Yakoba. **XXXVIII** Gô kö'du mo na dikali ngî lijë inza kpe rô tôku, Boko'ba ididî lijë 'deni römöyî bo na rô bo ki'di didî zi wa pili.”

XXXIX Kina bo kômô kiyandi 'ba kö'du ki'di môtô ga kënyî kiya te, “Ele sowa nere.” **XL** Kina ngî lijë ilaņa rönñi dë kpe tititi kpa bo.

XLI Yësu ileki 'böwu kititi lijë iya te, “Rô ma tondo mo na kiya te Kurisitö ame Boko'ba këdî koja ne di mî kupö Dawidi? **XLII** Ko'ja Dawidi kiya bine mî buku 'ba Akilëlu te, ‘Nere Boko'ba iya zi nere ma, iya te, “Oloma do dörî ma bine **XLIII** nbo mî'di yi ka'da bo ya 'bî ga.” **XLIV** Dawidi idëki bo 'deni tönë bine rô nere abo, ne rô ma tondo mo na 'dô bo kileki 'böwu rô kole zi Dawidi?”

XLV Ko'ja bilaka naga nima pili këdî rô tuwö lende abo 'deni na bo kënyî kiya zi bo kôsö go bo ga, bo iya te, **XLVI** “I'dike komoye kandi laka di zi bo kômô kiyandi 'ba kö'du ki'di ni. Ako'doko 'bënnî rô tilingere ti bongo kidakpa 'bënnî naga nima rönñi. Tumötö lijë kozo bo rô koro naga tara di mî bi 'ba ndögö na lende mo kô'o rönñi. Akiteri 'bënnî rô kitî ma löbu naga di mî rô 'ba mötu ti bi ma laka naga di mî nbele. **XLVII** Lijë bo këdî kodo gomo rô makuru'bë tote do a mo naga nima. Mötu ko'dô 'bënnî rô gögö tileme rönñi timo. Lijë nime, kada môtô karama ma këdî kodo dönñi na rô do kiteli.”

XXI

*Kpa Közi Ki'di 'Ba Bo Lisa
(MK 12:41-44)*

I Yësu ongo bilaka naga nima këdî kolo tu'du kpa közi ki'di 'bënnî ga mî sandu 'ba rô löbu 'ba Boko'ba yayi ne. Bo mori ni ako ku'du yimo yayi. **II** Tine na makuru'bë bo lisa môtô kako 'bënnî ku'du nge rô

taripa riyö yïmo yayi. ^{III} Kina Yësu kiya te, “Rö ma laka miya ziye, 'ja makuru'bë bô lisa nime löko na ku'du kpa közi 'deni kebe bilaka naga nime pili. ^{IV} Ya ma laki naga nima i'di 'bënni nge mbowa di mi wa mbëmbë 'bënni ga ma lijë kedi timo. Ne 'bëni 'ba 'ja nime gomo na ma 'deni pili löko ku'du mato inza kpe.”

Loma Ti Bi Koda
(MT 24:1-31; MK 13:1-27)

^V Bô kösö gô bo mato ga ebe tiya tele 'ba döngala 'ba rö ko'ba nima kiyija doku mo ga kiyöru rö löbu 'ba Boko'ba timo ne gbi ti kpa közi ki'di mo ga ma romo yayi dömyöi Boko'ba. ^{VI} Tine Yësu iya zinni iya te, “Wa naga nime pili keddi kongoke ne kada mo ti kömô 'deni ame 'do doku naga nima pili ma koto mato mo te kileke de kpe mi go bi mo. Bô ya ti kitiji 'doyi beri.”

^{VII} Kina lijë kënyï kititi bo, iya te, “Bô komo kiyandi, kada mo ti kömô nyanya ga? Kina akileme mo ti keddi rö wa'di ame go dikali timo kada mo edi 'deni ngosi?”

^{VIII} Bô iya te, “I'dike komoye kandi laka kinza boto mato ku'bölu ye ra. Römöyï ma konzi ti kako ti möyï ma kiya te, 'Ma na rö Kurisitö,' kina, 'Kada mo owo de kpe.' Tine kinza kösöke de gönni. ^{IX} Odo kuwoke biro ya, go bi keddi ko'do pele kinzikinzi, kinza kereke de. Wa naga nima pili edi ko'do ga rönni toti dogba tine nburunburu mo inza kömô ngi nati titi. ^X Bilaka ti kënyï to'do ya ti bilaka mato kina dolingo gbi ti dolingo mato, ^{XI} kizikizi ti keddi, seyï gbi ti tononji mi go bi pili, segë ma kinza kiya ti kodo mitoro.

^{XII} Tine dogba mo gba kinza wa naga nime ko'do rönni de, ti kodo gomo roye ko'do közi kasi ziye koto ye mi rö 'ba motu 'do kodoro bici lende roye ku'du ye mi maboso ti ko'de ye komo nere ni ti turu pili go lende ma. ^{XIII} Ama tine laja laka ma na 'do kiyake zinni. ^{XIV} Ne kinza ki'dike komoye kilë'di de go wa ame ga 'do kiyake zinni ne ^{XV} römöyï ti mi'di lende kpeye ti akikali ma 'do lijë boto bo ya 'be naga nima ko'bo de tomba yimo mökö. ^{XVI} 'Bu ye ga ti moye ga ti löndö ye ga ti ma wado 'be ga ti lepï ye ga na ti kebe ti'di köziye zi turu. Kina ti ki'di ya mato ga di mi löngö

ye nima kupö yaga. ^{XVII} Laki pili ti ko'ji ye go lende ma. ^{XVIII} Ne kpe oto inza kosa roye sunë doye ma koto pele te oto inza kosa. ^{XIX} Oroke kitigo kina ti ko'jake didi ma laka ngi.

^{XX} Odo kongoke bo ya kuru do Yerosalema 'deni toko nima kina go kikalike ngi edi kote doni giri naga nime. ^{XXI} Kina 'do lijë ame ga Yudayi ne kirija ti mökö kari mi doku, lijë ame ga mi gawo ne kodo yaga kina kinza lijë ame ga 'deni yaga ne kileki de kpe kari mi gawo. ^{XXII} Römöyï kada 'ba Boko'ba 'do todo karama dönni yimo na 'deni 'do a tonë ga kugu mi buku abo ne ko'do rönni ngi ko tara.

^{XXIII} Ti keddi rö gomo ma löbu zinni lijë 'ja ame ga rö ma komo ne ti ma ti kole keddi gba kulu mba naga. Gomo ma löbu ti keddi mi doyayi nime ya 'ba Boko'ba ti kako dönni lijë bilaka naga nima. ^{XXIV} Ti kupö mato ga ti mbele tine mato ga ti kinda'ba kari timo rö 'boki mi doyayi pili ame ga rö 'ba bo löwö. Kina ma kinza koro Boko'ba de naga nima ti kokpe möröki ngi mi Yerosalema nbo kada 'bënni ko'bo.

^{XXV} Segë ti ko'do rönni komo kada ni ti nyepe ni ti kèlu ni. Tine mi dolingo bine bilaka ti keddi rö tikere ti komo kilë'di di zi biro 'ba mini löbu ni. ^{XXVI} Do bilaka ti kebe bi tulë di zi tikere 'ba wa ame ga lijë keddi rö toda domo 'do kako mi dolingo nime pili ne römöyï kèlu 'ba mitoro ni ti kiyaya 'deni. ^{XXVII} Mi kada mo nima na ti lijë ko'ja kole 'ba bilaka lesi ngi keddi kako ti poli ti tigo 'ba löbu do kiteli abo. ^{XXVIII} Kina odo kongoke wa naga nime 'deni keddi ko'do rönni te tine oroke ti kombike komoye toro römöyï bo konyi 'be 'deni ngosi.”

Döngala 'Ba Ngëri Kèlu
(MT 24:32-35; MK 13:28-31)

^{XXIX} Kina Yësu koloma rö tiya döngala nime zinni, iya te, “Ongoke ngëri kèlu ni ti ngëri mato ga te, ^{XXX} odo kongö mbili mo 'deni keddi komo nima, ikali ngi kpa dokikëri owo de kpe. ^{XXXI} Kina gbi tara odo kongoke wa naga nime 'deni keddi ko'do rönni nima 'do kikalike ngi nere löbu 'ba Boko'ba owo de kpe.

^{XXXII} Ziyē tikali mo laka wa naga nime ēdī ko'do rōnni gba kota bilaka ma le'jete naga nime mōto ga kēdī gba ti kōmōnni. ^{XXXIII} Mītoro ni ti dōyayi ti kiteli tine lende ma inza kote rōni du koto te.

^{XXXIV} Kina i'dike kōmōye ti kandi laka kinza kodōke miye dē ngi kulōwō go nbele mbēmbē ti layi kuwē ti kōmō kilē'di 'ba go wa 'ba doliṅo nime kinza kada mo nima kinda'ba ye ra ngi tugu'du kozo ngowo ma kilaka. ^{XXXV} Rōmōyi kada nima ti kōmō do bilaka pili 'ba dōyayi nime. ^{XXXVI} Kina olomake ti bi koda ti tititi bo Boko'ba go tigo ziye tōdo lowe di mi lōngō wa naga nime pili kēdī ko'do rōnni ne 'do korōke kōmō kole 'ba bilaka lesi."

^{XXXVII} Ro kōmō lēndō pili na Yēsu koloma ngi ro tiyandi bilaka di mi reki 'ba rō lōbu 'ba Boko'ba, tine ro mi dōkōpiyari pili bo o'bō abo nduwē tari tō'dō do dōku 'ba Bilaya. ^{XXXVIII} Kina ro mi dōṅbo mo ga nduwē bilaka o'bō tōlo kako zi bo mi reki 'ba rō lōbu 'ba Boko'ba tuwō lende abo.

XXII

Ti'di Kōzi Yēsu

(MT 26:1-16; MK 14:1-11; YN 11:45-53)

^I Kina odo kada 'ba karama ma kēdī konyo maṅgolo'bo mo kinza lanḡa gomo tōnē kola 'deni ngosi tine ame kidēki mōyi mo ro karama 'ba Pasaka ne, ^{II} bo do bo akumu ni ti bo kōmō kiyandi 'ba kō'du ki'di ni ēdī 'deni mōlo ro toma kori mōto 'ba 'do tupō Yēsu timo rōmōyi lijē ro tikere di zi bilaka ma ti bo naga nima. ^{III} Kina Satani kōdo ngi mi Yuda ma tōnē kidēki ro Isikarita ma koto mōto di mi lōngō ya ma 'butē dōmoriyō naga nima. ^{IV} Kina Yuda kēnyi ngi kari zi lōbu 'ba bo akumu ni ti lōbu 'ba bo kanya 'ba rō lōbu 'ba Boko'ba tiyoro kpa lende 'bēnni go wa ame 'do bo kususu Yēsu timo zīnni ne. ^V Kina lijē ngi ti mi kēyi gomo lijē kose 'do topi yamo 'jaa zi bo. ^{VI} Kina bo kuti ngi gomo na bo koloma ngi nati ro toma kada ame go bo ki'di Yēsu timo lowo zi ya naga nima kinza ma tindi naga nima kēdī teyi.

Yēsu Ari Mi Karama Ti Bo Kōsō Gō Bo Ga
(MT 26:17-25; MK 14:12-21; YN 13:21-30)

^{VII} Kina odo kōmō 'deni mi kada 'ba karama nima ame mo 'deni ro kada 'ba tumu kamōlō mo ga ne ^{VIII} tine na Yēsu koja Pitoro ni ti Yowani ngi kari ti ndose nime, iya te, "Ari kilenoke akonyo 'ba karama ndō zize."

^{IX} Tine lijē ēnyi kititi bo, iya te, "O'doko go dari dilenjo yala?"

^X Bo iya te, "Odo kari kōmōke 'deni kēddi kodōke mi gawo dōye ti kondoso ti bo mōto ti kete mini do bo. Kina 'do kōsōke ngi nduwē go bo nbo kari kōmōke ti bo liṅo to nima bo kēdī kōdo teyi ne.

^{XI} Kina 'do kiyake te zi bo do liṅo mo nima, 'Bo kōmō kiyandi ze iya te, "Rō ma yala na go dako donyo karama 'beze yimo ti bo kōsō goma ga?" ^{XII} Kina ti bo kileme rō toro lōbu mōto ngi ziye ti jama mo ga ndō yimo. Kina go kilenoke go bi ngi zize yayi."

^{XIII} Kina lijē kari ko'ja wa pili ngi te kozo ame Yēsu kiya zīnni ne tara. Kina lijē kilenjo wa 'ba karama ngi zīnni yayi.

Akonyo 'Ba Nere

(MT 26:26-35; MK 14:22-31; 1KT 11:23-25)

^{XIV} Kina odo kada mo kōmō 'deni tine Yēsu ni ti bo laja abo ga oloma ngi kiyija ga rōnni kpa akonyo. ^{XV} Kina bo kēnyi kiya zīnni, bo iya te, "Ma ti mi kombi go 'do tonyo karama nime titi tiye gba kinza mombi gomo ma dē. ^{XVI} Ro ma laka miya ziye, minza monyo karama nime kpe titi di go ame tine 'jaa nbo odo 'jo mo kileme rōni 'deni pili yaga di mi nere lōbu 'ba Boko'ba."

^{XVII} Kina bo kogba kōsu ngi bo kileki yē'di mo na bo kiya te, "Me ogbake kuwēke pili ro go roye. ^{XVIII} Ro ma laka miya ziye, minza muwē akuwē nime kpe titi di go ame, tine 'jaa nbo odo nere lōbu 'ba Boko'ba kōmō 'deni."

^{XIX} Kina bo kogba maṅgolo'bo bo kileki yē'di mo na bo konye yimo ki'di zīnni, bo iya te, "Ame na ro yida roma ame ki'di 'deni goye. Kina ti o'doke nduwē te tomeri ma timo."

^{XX} Kina gbī 'bōwu di pōtō akonyo 'deni na bo kogba kōsu ngi, bo iya te, "Akuwē nime na ro lōmu ma la'ja 'ba Boko'ba ma korō do roma ma ame kulōwu 'deni goye.

XXI Ne bo ame kedi kari kususu ma ne kosi bo edi aa mi lebe koto to. **XXII** Kole 'ba bilaka lesi edi kole ngi kozo ame bo Boko'ba ki'di abo 'deni molo 'do kedi tara ne. Ne bu'bu zi bo ma kususu bo mo nima."

XXIII Kina lijē pili koloma ga ngi ro tititi rōnni ro go rōnni tara ne yē na ti ko'do wa nima.

XXIV Kina kowasa kēnyī ngi gbī mī lōngō lijē go lende 'ba odo yē na ti kedi ro lobu mbiri dōnni di mī lōngō lijē nima.

XXV Kina Yēsu kileki kilende zinnī, iya te, "Ba bo lōwō ni nēre 'bēnni mo ga o'do ga rōnni ro a lobu dōnni. Tine lijē ma ro lobu mo ga ebe ga tubi rōnni ti moyi moto kidēki tēgē, 'Bo ko'do lende laka zi bilaka.' **XXVI** Ne ma 'beye inza tara. Ma 'beye bo ma mbiri ro do kiteli di mī lōngō ye nima bo mo na ko go kileki yaga ro ma titiyi mo. Bo ame bo ro lobu 'ba doye ro bo kosi kakpa ne, bo na go kedi kozo bo laja tara. **XXVII** Yē na mbiri, bo ma koloma do kitī tonyo kpa bo ala bo kombi lebe? Bo ma koloma do kitī na mbiri. Ne ma mēdi 'bama mī lōngō ye bine kozo bo kombi lebe tara.

XXVIII Kpe na ro ame ga kō'bōke tō mī kada 'ba gomo ma kōmō zō. **XXIX** Kina kozo ame 'bu ma ki'di kōzi kakpa 'ba nēre lobu abo zō ne tara ti mi'di gbī ziye **XXX** 'do konyoke kuwēke wa di do tarabiza ma di mī nēre lobu ma kolomake do kitī to'do burē 'ba do kupō Yisarele kpa goli 'butē domoriyō tōnē ga.

XXXI Simona, Simona, Satani ititi Boko'ba 'deni goye 'do bo kubō ye kozo nyōnyu ame kedi kubō ne tara. **XXXII** Ne mititi Boko'ba 'deni goyi nī Simona 'do kō'bō ti'di dōyi go lende ma. Kina odo nī kileki kako zō, iyēddi mī lōndō yi ga."

XXXIII Tine Simona ēnyī kileki domo, iya te, "Nere, ma 'deni ndō tari koto tiyi odo kedi pele ro maboso ala tolē."

XXXIV Yēsu iya te, "Pitōrō, miya ziyi mī korōndo nime tōne gba kinza gōngō kidapa dē ti koga kpēyi gōma mī mota kiya te ikali ma dē."

XXXV Kina bo kēnyī kititi bo kōsō go bo ga, bo iya te, "Me tōnē moja ye karike tilingere kinza makpoto kinza mbo'da ala wari ne, a moto ileri ye ya?"

Lijē iya te, "Dileri oto dē."

XXXVI Bo iya te, "Ne ma giri nime odo nī moto kēddi ti makpoto 'bi ala mbo'da ogba tiyi. Bo ame kinza ti mbele ugō bōngō 'ba rōyi mōkō 'do kugō mbele timo zi yi. **XXXVII** Ro ma laka miya ziye, a nime na tōnē kugu mī buku 'ba Boko'ba kiya te, 'O'do bo 'deni ngi kozo bo lende kirasi tōnē ga.' Ro ma laka mēdi miya ziye kina ti ko'do rōni ngi ko tara zō. Wa tōnē ga kugu go lende ma ne ti kōmō ngi ko doma."

XXXVIII Bo kōsō go bo ga iya zi bo te, "Nere, ongo to ma, mbele na me riyo 'do."

Bo iya te, "O'bo 'deni tara."

Yēsu Ititi Boko'ba Go Gomo Ma Kedi Kōmō Zi Bo

(*MT 26:36-46; MK 14:32-42*)

XXXIX Yēsu ēnyī kari kozo ma molo naga tara do dōku 'ba Bilaya kina bo kōsō go bo ga kōzi ngi kari go bo yayi. **XL** Kina odo lijē kari kōmō 'deni go bi mo nima tine, bo iya te, "Umōtuke kinza akiyozo kōmō ziye."

XLI Kina bo kēnyī kese mbowa yaga di rōnni kozo bi ame odo kogba dōku ku'du go kileke nge teyi ne. Kina bo kolodo ngi bēri to'do mōtu, kiya te, **XLII** "Bu ma, odo ko'doko ngi ogba kōsu 'ba gomo nime yaga di kōmō ma. Ne dē go ako'doko ma tine ako'doko 'bi na go ko'do rōni."

XLIII Malayika 'ba mitoro odo ngi zi bo di yayi ki'di tigo zi bo. **XLIV** Go ame to'o mo kumō dōki'di bo 'deni ne na bo kumōtu ngi ro mbēmbē tende 'ba ro bo kulōwu bēri kozo roma tara.

XLV Kina odo bo kēnyī di bi mōtu bo kari tōngō bo kōsō go bo ga tine bo ari ko'ja lijē pili kō'dō ga ē'bēnni 'deni, meri iyenme lijē 'deni. **XLVI** Bo iya te, "Eddi kō'dōke go wa'di? Ēnyike toro kumōtuke kinza akiyozo kōmō ziye."

Tinda'ba Yēsu

(*MT 26:47-56; MK 14:43-50; YN 18:3-11*)

XLVII Kota Yēsu kedi gba ro tilende yo na Yuda ma tōnē mo ro ma koto di mī lōngō ya ma 'butē domoriyō tōnē ga kōmō ngi ti tindi go bo. Bo ako kese ngosi ro Yēsu 'do tome mbili mo. **XLVIII** Tine Yēsu ēnyī

kilende zi bo, iya te, “Yuda, ususu kole 'ba bilaka lesi ti mbili kome?”

XLIX Kina ɔɔo bo kɔsɔ go Yɛsu ga konɔgo wa nima 'deni kɛdɛ ko'do rɔnɛ tara tine, lijɛ iya te, “Nɛre, 'do mbele ze ga ko'do ndoɔo ya?”

L Kina bo ma kɔto kɛnyɛ ngɛ koga do bo laja mɔto 'ba bo do bo akumu koke mbili mo ma dɔri ngɛ ngi'bo yaga.

LI Tine Yɛsu iya te, “Inza kpe tara.” Bo osa mbili bo nima yo na kilenɔ rɔnɛ ngɛ kileki teyi.

LII Kina Yɛsu kɛnyɛ kiya zi bo do bo akumu ni ti bo do bo kanya 'ba rɔ lobu 'ba Boko'ba ni ti lobu 'ba bilaka ame ga kako go bo ne, bo iya te, “Ma bo 'bɔgɔ na 'do kakoke goma ti mbele ni ti mɔbo?”

LIII Mɔ'bɔ nɔburu tɔnɛ tiye rɔ kɔmɔ lɛndɔ mi reki 'ba rɔ lobu 'ba Boko'ba, ne tondo kosake kɔziye dɛ rɔma di yayi? Ne ame na 'deni rɔ kada 'be to'do ndoɔo mi nɛre abo 'ba bo do bi kɔlu.”

LIV Kina kinda'ba bo ngɛ koto kari liɔo 'ba bo do bo akumu. Tine Pitɔrɔ ozi nduwɛ kari kebe yi'bɔwu rɔ ma kɔwɔ.

Kpa Koga 'Ba Pitɔrɔ

(MT 26:69-75; MK 14:66-72; YN 18:15-18, 25-27)

LV Kina ɔɔo ya mo naga nima kari kulɔ'jɔ pa'do 'deni mi zana liɔo yayi kɛdɛ tubi rɔnnɛ kɔmɔ mo tine, na Pitɔrɔ kako ngɛ koloma ngila lijɛ. **LVI** Nyiti bo laja mɔto o'ja Pitɔrɔ di go pa'do nima loko kinyeli laka na loko kɛnyɛ kiya te, “Bo nime bo gbɛ ti Yɛsu.”

LVII Tine Pitɔrɔ ɛnyɛ ngɛ kandi gomo, iya te, “Ja a bɔto, mikali bo dɛ.”

LVIII Mbowa 'bɔwu bo mɔto ari ko'ja bo gbɛ na kiya te, “Ni nime, ni gbɛ rɔ ma koto mɔto di mi ya naga nime.”

Pitɔrɔ iya te, “Bɔne, minza tinni.”

LIX Kɔzo saa kɔto 'deni tara di pɔto mo na bo mɔto kako koloma rɔ tutɔri lende nima rɔ ma kitigo kpa Pitɔrɔ, iya te, “Rɔ ma laka bo nime bo gbɛ ti Yɛsu rɔmɔyi bo di mi Galilaya.”

LX Tine Pitɔrɔ ileki dɔmo, iya te, “Bɔne, ɔto 'bi nima kɛddɛ kiya ne mikali dɛ.”

Kina ko'ja bo kɛdɛ kilende gba te yo na gɔngɔ kidapa ngɛ. **LXI** Nɛre Yɛsu uyi kɔmɔ bo konɔgo do Pitɔrɔ. Kina bo komeri

go lende tɔnɛ Yɛsu koloma rɔ tiya mo zi bo ne ngɛ, ame kiya te, “Tɔne gba kinza gɔngɔ kidapa dɛ ti koga kpɛyi goma mi mota kiya te ikali ma dɛ.” **LXII** Kina bo kɛnyɛ ngɛ kɔdo yaga kari kudu rɔ ma kɛnyɛ.

LXIII Ya ma kɛdɛ koda bi rɔ Yɛsu mo naga nime ebe tose do bo komba bo **LXIV** lijɛ kutu'bɔ kɔmɔ bo teyi, kiya te, “Umɛ te zize, yɛ na kɔkɔso yi?”

LXV Kina lijɛ koloma ngɛ nduwɛ rɔ titi'ja bo ti lende ma konya mɔto ga.

To'de Yɛsu Zi Bo Akumu Ni

(MT 26:59-66; MK 14:55-64; YN 18:19-38)

LXVI Mi bi kɛzɛ 'deni tine na lobu 'ba bilaka ni ti bo do bo akumu ni ti bo kɔmɔ kiyandi ni kototo kpɛnnɛ ngɛ, na koto Yɛsu ngɛ kari ki'di kɔro kɔmɔnnɛ. **LXVII** Kina lijɛ kititi Yɛsu, iya te, “Iya zize te, ni na rɔ Kurɛsitɔ mo tɔnɛ Boko'ba kɛdɛ koja ne?”

Yɛsu iya te, “ɔdo miya pele ziye inza ki'dike dɔye go lende ma. **LXVIII** Kina ɔdo mititi ye 'bɔwu gomo inza kilekike dɔmo gbɛ. **LXIX** Ne kisasi di mi kada nime tɔne kole 'ba bilaka lesi ti koloma do dɔri Boko'ba tigo do kiteli.”

LXX Kina lijɛ pili kɛnyɛ ngɛ tititi bo, iya te, “Dɛmba ni rɔ kole 'ba Boko'ba?”

Bo iya te, “Kpe na kiyake e'be tara.”

LXXI Lijɛ iya te, “Ne dɛdɛ domake bo kodɔro bɛci lende rɔ bo mɔto ka le go wa'di ko'ja duwɔke 'deni di kpa bo?”

XXIII

I Kina lijɛ pili kɛnyɛ ngɛ koto Yɛsu kari zi Pilato. **II** Na lijɛ pili kebe ngɛ tususu bo, iya te, “Do'ja bo kɛdɛ rɔ tirasi do bilaka ze ga. Bo iya te kopi awada dɛ zi bo dɔliɔo ma lobu 'ba Romo, bo kiya rɔ bo rɔ Kurɛsitɔ bo dɔliɔo.”

III Kina Pilato kɛnyɛ kititi bo, iya te, “Ni na rɔ nɛre bo dɔliɔo 'ba Yudayi?”

Yɛsu ileki dɔmo, iya te, “Ni na kiya ɛ'bi tara.” **IV** Kina Pilato kilende zi bo do bo akumu ni ti tindɛ naga nima iya te, “Mo'ja ɔto ma 'do kodo karama do bo nime gomo dɛ.”

V Tine lijɛ oco ngɛ nduwɛ iya te, “Bo nime i'di bilaka pili 'deni kɛdɛ ko'do ayayi kote mi dɔyayi nime ti akiyandi abo to

nima. Bo isaki molo di Galilaya bo kōmō 'deni timo me ṅbō bine.”

^{VI} Kina ɔɔ Pilato kuwō 'deni tara tine bo ititi, iya te, “Bo di Galilaya?” ^{VII} Kina ɔɔ bo kari kikali 'deni Yēsu di mī dɔyayi ma 'ba ṅere Erode tine, na bo koja Yēsu ṅgī kari zi Erode rōmōyī mī kada mo nima gbī Erode ēdī Yerosalema yayi.

^{VIII} Kina ɔɔ Erode ko'ja 'deni rō Yēsu tara tine bo ṅgī ti mī kēyī rōmōyī bo ēdī molo ti kōmō ki'di 'dō to'ja Yēsu. Gō lēbī 'ba wa ame ga bo kēdī kuwō ne bo o'dōkō 'dō bo kōṅgō gō koto ma Yēsu kēdī ko'dō. ^{IX} Bo oloma rō tititi Yēsu gō lende konzi tine Yēsu ileki dōmo dē zi bo.

^X Bō dō bo akumu ni ti bō kōmō kiyandi ni ɔ'bō ṅgī tususu Yēsu rō ma kitigō zi Erode. ^{XI} Kina Erode ni ti bō kanya abo ga kebe ṅgī rō topoto Yēsu kose dōmo. Lijē ogba bōṅgō ma kele kolō rō bo na lijē koja bo ṅgī kileki kari zi Pilato. ^{XII} Mī kada nima na Pilato ni ti Erode kinda'ba pōri ṅgī ko'ja molo pa lijē koloma rō bo ndo'ji.

Titeri Tupō Yēsu

(*MT 27:15-26; MK 15:6-15; YN 18:39-19:16*)

^{XIII} Kina Pilato kīdēkī bō dō bo akumu ni ti lōbu 'ba bilaka ni pili ti bilaka ma laki 'dō kototo rōnnī. ^{XIV} Kina bo kēnyī ṅgī kilende zinnī, bo iya te, “Bō nime o'deke ṅgī zō kōzo bō dō kirasi ame kēdī kirasi dō bilaka ne tara, ne kina me mōṅgō ndī lende abo 'deni di kōmōye pili bine, tine lende kirasi ɔto ma kōzo ame ga kususuke bo timo ne mo'ja dē koto te di rō bo. ^{XV} Kina Erode gbī tara o'ja lende kēnyē ɔto dē di rō bo na me koja bo kileki kako zō bine. Bo o'dō a mōto dē du te ame ko'bo tōlē. ^{XVI-XVII} Ne ti modō ṅge rō karama dō bo ti nyo'bo 'dō mope bo.”

^{XVIII} Tine bilaka naga nime ēnyī kulōrī ṅgī pili kōzo timo rō ma kembe iya te, “Upō bo yaga, Baraba na kope zize.” ^{XIX} Bō mo nima rō Baraba ne i'di bo 'deni mī maboso yayi gō ayayi ame kōmō pa mī gawo yayi gbī ti akupō ne.

^{XX} Gō ame Pilato bō ko'dōkō 'deni 'dō kope Yēsu ne na bo kēnyī ṅgī 'bōwu kileki kititi bilaka naga nima, ^{XXI} tine lijē pili ɔ'bō ṅgī rō tulōrī timo, iya te, “Utōtī bo, utōtī bo.”

^{XXII} Pilato ēnyī 'bōwu kilende zinnī 'deni rō mī mota mo, iya te, “Gō wa'di? Lende kēnyē wa'di na bo ko'dō? A mōto ame ṅgī 'dō kupō bo gōmo ne mo'ja dē di rō bo. Ti mi'di ṅge kodō karama dō bo ti nyo'bo gō kope bo yaga.”

^{XXIII} Tine lijē ulōrī ṅgī kulōwō nati rō ma kembe iya te, “Utōtī bo yaga.”

Na tulōrī 'bēnnī ka'da Pilato ṅgī ^{XXIV} kina bo kodō kpa Yēsu ṅgī 'dō ko'dō kōzo akititi 'bēnnī nima tara. ^{XXV} Bō ma tōnē koboso gō lende 'ba ayayi ti lōpō ne na za Pilato kope ṅgī zinnī kōzo ma lijē kititi tine Yēsu na bo ki'di ko'dō zinnī kōzo ma lijē ko'dōkō.

Tutōtī Yēsu

(*MT 27:32-44; MK 15:21-32; YN 19:17-27*)

^{XXVI} Kina ɔɔ bō kanya naga nima kēdī 'deni rō tari ti Yēsu tine bō mōto rō Simona di Kurēnē ēdī abo rō tako di mōkō 'dō tari mī gawo yayi na lijē kinda'ba bo ṅgī ki'di bo tombi ṅgērī tōnē kari kutōtī Yēsu dōmo ne kozi timo.

^{XXVII} Tindī ma kinza kiya ɔsō 'deni gōnnī ti 'ja mōto ga gbī kēdī kome kuwu. ^{XXVIII} Kina Yēsu kuyī kōmō bo kiya zinnī, iya te, “Yitōtī 'ba Yerosalema, uduke ma dē. Gbagba ye na 'dō kudoku ti kole 'be ga ^{XXIX} rōmōyī kada mo ti kōmō 'deni ame 'dō kiyake te, “Ja ame ga rō koto ne, kōmbō ma kinza kōyō ti mba ma kinza kole kulu dē naga na laka.” ^{XXX} Kina ti bilaka kiya zi dōku ni te, ‘Ila'ba dōze,’ kina gbī zi kurungu ni tēgē, ‘Utu'bo ze.’ ^{XXXI} Ne kina me ɔɔ kēdī ko'dō rōnī 'deni tōtī kōzo a nime te kota mbili ṅgērī ni kēdī gba rō ma ka'ji, ne ɔɔ mbili ṅgērī ni kututu 'deni dayi ti kēdī 'jaa tondo?”

^{XXXII} Ya mōto ga riyō rō bo akolo oto 'deni gbī koto ti Yēsu yayi tutōtī mo. ^{XXXIII} Kina ɔɔ lijē kari 'deni kōmō gō bi mo ame kīdēkī rō “Kulōṅbō dō” ne tine, na lijē kutōtī bo ṅgī yayi bi koto ti bō akolo mo tōnē ga, ma koto dō dōrī bo tine mōto dō gali bo.

^{XXXIV} Yēsu iya te, “‘Bu ma, ola lijē gō wa nime lijē ko'dō zō ne rōmōyī lijē ikali dē.”

Kina lijē koza bōṅgō abo ṅgī gbī ti bōdō ku'du.

XXXV Tindī 'ba bilaka ɔɔ yayi tonɔ bo, tine löbu 'ba Yudayi ni ebe tose dɔ bo, iya te, “Bo oloma tönè bine tɔmɔ ya mɔtɔ ga di mi tölè ne i'dike bo kɔmɔ rɔ bo di bina te ɔdɔ bo kèdī ngī rɔ Kurisitò mo tönè Bɔko'ba kigeli 'deni koja kako mi dɔliɔ ne.”

XXXVI-XXXVII Bɔ kanya mo ga ako gbī kose dɔ bo, iya te, “ɔdɔ kèddī ngī rɔ bɔ dɔliɔ 'ba Yudayi ɔmɔ röyī te di bina.” Kina lijè kogba layi ko'ba'ba ngī ti'di mo kpa bo.

XXXVIII Akugu èdī bi dɔ bo tɔrɔ yayi iya te, “Njere Bɔ Dɔliɔ 'Ba Yudayi.”

XXXIX Bɔ akolɔ mɔtɔ ame kutötī 'deni gbī yayi ne ènyī gbī kiti'ja Yèsu kɔzɔ 'bènnī, kiya te, “Ni Kurisitò na dè? ɔmɔ röyī 'dɔ kɔmɔ ze gbī.”

XL Tine bɔ mɔtɔ mo ènyī kembe dɔ bo, iya te, “Ni, ere Bɔko'ba dè? Gomɔ kɔtɔ nime kèddī yīmo ne na me gbī bo kèdī yīmo. XLI 'Beze dèdī dombi gomɔ nime gɔ kpa kòzize ma do'dɔ, ne 'ba bo, bo o'dɔ ɔtɔ dè gbī yɔ rɔ ma kènyè.”

XLII Kina bo kileki kiya zi Yèsu te, “Yèsu, kinza ki'di lende ma dè kudölu di döyī ɔdɔ kèddī 'deni rɔ bɔ dɔliɔ kada mɔtɔ.”

XLIII Yèsu ileki dɔmo zi bo, iya te, “Rɔ ma laka miya ziyī, mi kada nime tɔne ti kèddī kɔtɔ tò mītɔrɔ.”

Tölè 'Ba Yèsu
(MT 27:45-56; MK 15:33-41; YN 19:28-30)

XLIV Ame tine 'deni mi zana kada ma kodɔrɔ na mandölu kutu'bò bi ngī njò kada kilege, XLV kinè kada kinda dè. Kina bɔngɔ ma koke mi rö löbu 'ba Bɔko'ba timo tönè kotopa ngī koza minī riyò. XLVI Kina Yèsu kapi ngī rɔ ma kembe, iya te, “Bu ma, didī ma mi'di 'deni kɔmɔ kòziyī.” Kina ɔdɔ bo kilende 'deni te yɔ na bo kulòku ngī.

XLVII Bɔ dɔ bɔ kanya ame yayi ne o'ja lende nima na bo kilèlu Bɔko'ba ngī, iya te, “Rɔ ma laka bɔ nime bɔ lende laka na.”

XLVIII Kina ɔdɔ lijè bilaka ame ga pili kotɔtɔ rɔnnī yayi tonɔ mo ne ko'ja wa nima 'deni ko'dɔ rɔnnī tara tine na lijè pili kita'ba ga ngī di yayi ti tomba dɔngɔ'do nni. XLIX Tine ya mɔtɔ ga ame kikali bo ne ti 'ja mɔtɔ ga ma tönè ga kòsò gɔ bo di

Galilaya ne ɔrɔ ga 'bènnī sege yaga tonɔ wa nima.

Tusu Yèsu
(MT 27:57-61; MK 15:42-47; YN 19:38-42)

L Tine mi kada nima yayi bɔ mɔtɔ möyī mo rɔ Yesepa na kari zi Pilato kititi tōku Yèsu 'dɔ kodɔ kpamo zi bo tusu mo. Bo rɔ ma kɔtɔ mɔtɔ di mi löngö löbu 'ba Yudayi ni. LI-LII Tine bo 'ba bo utī dè gɔ ako'dɔkɔ ma 'bènnī ti kpa lende kiyari mo ga. Bo rɔ bilaka ma laka ti lende koro ti bi koda gɔ tako 'ba njere löbu 'ba Bɔko'ba. Bo di mi gawo 'ba Yudayi ame kidèki möyī mo rɔ Arimataya ne. LIII Kina bo kombi tōku Yèsu ngī bəri kolo mi bɔngɔ kanmi kari kusu mi ti'börö la'ja ame koga 'deni yoki dōku kusu bɔtɔ dè gba yīmo ne. LIV Mi kada mo nima tine tò'dò dɔ muyī na 'deni 'dɔ kèzè ngī di gɔmo rɔ kada 'ba rɔ kindawo.

LV 'Ja mo tönè ga kako molo ti bo di Galilaya ne ozi nduwè gɔ Yesepa njò lijè kari ko'ja dögö nima ti ma kèdī ko'ba tōku bo bəri yīmo yayi. LVI Kina lijè kileki ngī liɔ kileɔ ga rɔnnī ngī tari ti 'bu ni ti a ma kato kele naga. Tine lijè oloma titi kindawo rɔnnī dɔ kɔtɔ mi kada 'ba rɔ kindawo gɔ dölètī 'ba lende koro mo.

XXIV

Tɔdɔ 'Ba Yèsu Di Mi Tölè
(MT 28:1-10; MK 16:1-8; YN 20:1-10)

I Mi kada ma dɔndende di pötö kada 'ba rɔ kindawo nima na 'ja tönè ga kènyī ngī molo mi kano bi ti akato kele mo tönè ga kari timo ndī dögö. II Tine lijè ari ko'ja dōku 'ba kpamo kululu 'deni yaga. III Kina ɔdɔ lijè kodɔ yayi tine lijè ari ko'ja tōku njere Yèsu inza kpe yayi.

IV Tine ko'ja lijè kèdī gba tɔrɔ jörī yayi yɔ na bilaka riyò mɔtɔ ga bɔngɔ 'ba rɔmo köbö kilaka kɔzɔ tɔrɔ kunyī tara kodɔ ngī kɔrɔ ngila lijè yayi. V Kina 'ja tönè ga ngī rɔ tikere kusu ga kòmönni bəri. Ya naga nima ènyī kilende zinnī, iya te, “Gɔ wa'di na kèddī komake bɔ ame rɔ ma kididī ne di mi löngö tōku gɔmo? VI Bo inza kpe bine bo ènyī 'deni kodɔ di mi tölè. Omerike gɔ lende tönè bo kiya ko'ja bo kèdī gba tiye di Galilaya ne, ame bo kiya

te, ^{VII} 'Ti ki'di kole 'ba bilaka lesi 'deni ngi közi bo lende kënyë ni kutöti. Tine mi tö'dö do mota bo ti kënyë kodo 'deni 'böwu.' " ^{VIII} Kina lijë komeri go lende abo nima ngi.

^{IX} Kina odo lijë kileki 'deni kako di ndi dogo yayi tine, na lijë kebe ngi tiyëti go wa naga nime pili zi ya ma 'butë dookoto mo tonë ga gbi ti ya moto ga. ^X Mariya Magadala ni ti Zowana ti Mariya ma 'ba Yakoba ni gbi ti 'ja moto ga lijë na kiya lende nime zi bo laja. ^{XI} Tine lijë i'di dönni de go lende 'ba 'ja naga nima romöyi inda ngi di zinni kozo lende sari. ^{XII} Kina Pitörö kënyë ngi kirina kari do dogo kedë kingëngë yimo. Tine bo o'ja bonggo mo tonë kusu toku timo ne na 'deni nge yayi. Kina bo kënyë ngi kileki ti meri odo wa'di na komö 'deni.

*Tari Emawo
(MK 16:12-13)*

^{XIII} Tine mi kada koto mo nima bo kosö go Yësu ma riyö moto ga ënyë 'deni kedë kari mi doling ma mbowa moto kidëki möyi mo ro Emawo di ngila Yerosalema kozo mayile modomoriyö tara. ^{XIV} Lijë edi ro tiya lende 'ba wa ame ga ko'do roni ne. ^{XV} Kina ko'ja lijë kedë ro tiya mo na Yësu kodo ngi ki'di tari koto tinni. ^{XVI} Tine amo i'di de lijë kikali bo. ^{XVII} Kina bo kënyë kititi lijë, iya te, "Wa'di ma 'beye na keddike ro tiya mo di go kori?"

Kina lijë koro ngi kusu komönni bëri ro meri. ^{XVIII} Kina bo moto mo ame möyi mo ro Kilepa ne kileki kiya te, "Ni na 'beyi nge koto di mi Yerosalema bine kuwö wa nime ko'do roni yayi mi tö'dö do ndö nime ne de?"

^{XIX} Bo iya te, "Wa'di mo ga?"

Lijë iya te, "Wa nime ko'do roni zi Yësu 'ba Nazareta bo kumë lende ame Boko'ba gbi ti bilaka pili kikali bo ro bo tigo do kiteli mi wa pili ma bo kedë kiya gbi ti ma bo kedë ko'do ne. ^{XX} Kina me bo do bo akumu ze ga ti löbu ni ki'di kodo karama do bo kupö bo yaga, kutöti bo ngi. ^{XXI} Ze pili domeri 'deni bo na ro bo konyi 'ba Yisarele mo tonë. Ne ma ro do kiteli mo tö'dö do mota mo na me 'deni tone. ^{XXII} Kina gbi 'ja moto ga di mi löngö ze bine ako kiya lende mo zize ki'di doto

ngi ro goze. Lijë ënyë molo ti donbo ene kari ndi dogo ^{XXIII} tine lijë ari ko'ja toku bo kinza kpe. Kina lijë kileki kako kiya zize tegë lijë o'ja malayika kina malayika kiya zinni tegë bo ididi 'deni. ^{XXIV} Kina lepë ze moto ga kënyë kari do dogo yayi kari ko'ja lende nima gbi kozo ma 'ja naga nime kiya. Tine bo mo na lijë ko'ja kinë bo de."

^{XXV} Bo iya te, "Kpe ngi ro rumö bo do kirindi kinza kikali wa ame ga bo kumë lende kiya ne. ^{XXVI} Ikalike de ma Boko'ba kedë ki'di Kurisitö kombi gomo go bo kodo mi löbu do kiteli abo?"

^{XXVII} Kina bo kisasi ngi tiyëti go wa ma kugu mi buku 'ba Boko'ba go lende abo molo kisasi di zi Musa nbö komö zi bo kumë lende moto ga.

^{XXVIII} Kina odo lijë kari komö 'deni ngosi ngila gawo mo nima lijë kedë kari teyi ne tine Yësu o'do ro bo kozo bo edi kiteli nduwë kari dogba. ^{XXIX} Tine na lijë koloma ngi ro tota bo, iya te, "Kada inza kpe, o'do zize bine." Kina bo koloma ngi tinni yayi.

^{XXX} Di kpa akonyo 'deni na bo kogba mangolo'bo ngi ko'do yë'di domo bo konye ki'di zinni. ^{XXXI} Kina komönni koro ngi lijë ki'di tikali bo tine na bo kolu ngi liwo di komönni.

^{XXXII} Kina lijë kebe nati tititi rönni iya te, "Dëmba kina me di go kori yayi bo kedë kiyëti lende mi buku 'ba Boko'ba zize doki'di ze kënyë kilaka ngi ne."

^{XXXIII} Kina lijë kënyë ngi domo kileki kari Yerosalema. Lijë ari ko'ja ya ma 'butë dookoto tonë ga kototo dönni 'deni bi koto ti ya moto ga, ^{XXXIV} kedë kiya teyi, iya te, "Nere Yësu odo 'deni ngi ro ma laka di mi tolë. Bo ileme ro bo 'deni zi Simona."

^{XXXV} Kina lijë ya ma riyö mo tonë ga kebe ngi tiyëti go wa ame ga ko'do roni zinni di go kori ti ma lijë kari kikali Yësu 'jaa ko'ja bo kedë konye mi mangolo'bo ne.

*Yësu Ileme Ro Bo Zi Bo Kosö Go Bo Ga
(MT 28:16-20; MK 16:14-18; YN 20:19-23; NDB 1:6-8)*

^{XXXVI} Ko'ja lijë kedë gba ro tiya lende mo yo na Yësu kodo ngi koro mi löngö lijë yayi, kiya te, "Lende këyi koloma tiye."

XXXVII Tine o'de tikere ngi zinni, lijë iya te motoga sègè na ti lijë ko'ja 'deni. XXXVIII Bo iya te, “Èddi kupöke røye go wa'di? Lende mo ilikö døye tondo? XXXIX Onḡoke közö ti ndö. Ma na. Osake roma konḡoke. Ro sègè èdi te ti yida ro gbì ti kilinba közo ame kèddi konḡoke ma ne?”

XL Kina odo bo kiya wa naga nime 'deni te tine na bo kileme közi bo ti ndi bo ga ngi zinni. XLI Kina ko'ja dönni kèdi gba ro ma kilikö ti tiliya ti lonḡo tara tine na bo kënyi kititi lijë, iya te, “Èddike ngi ti oto ga bine tonyo mo na?”

XLII Na lijë ki'di kenze kilanma ngi zi bo, XLIII na bo kogba konyo ngi di kömönni pili te.

XLIV Bo iya te, “Wa tönè ga moloma pa ro tiya mo ziye ko'ja mèdi gba tiye ne na 'deni me. Wa ame ga pili akugu 'ba Musa ni ti bo kumè lende ni ti Akilèlu kiya dömöyi ma ne ti ko'do rönni ngi ko tara.”

XLV Kina bo kidinḡa dönni ngi tikali lende 'ba mi buku 'ba Boko'ba. XLVI Bo iya zinni te, “Ugu 'deni iya te, Kurisito ti kombi gomö tine bo ti kodö yaga di mi tolè mi tö'dö do mota. XLVII Kina ti laja 'ba do kotö ni ti akola go lende kënyè kuwöwö rönni ngi ti möyi bo zi do kupö pili 'ba dolinḡo nime kisasi di Yerosalema. XLVIII Kpe na ro bo ko'ja wa naga nime 'do kiyètike gomö. XLIX Mèdi moja a tönè 'bu ma ki'di kö'du mo 'deni ti'di mo ziye ne. Ne olomake titi Yerosalema bine nbö tigo kako ziye di mitoro.”

*Tileki 'Ba Yësu Mitoro
(MK 16:19-20; NDB 1:9-11)*

L Kina bo kënyi ngi kari tinni yaga di mi gawo nbö Betaniya. Di yayi na bo kombi közi bo toro bo ko'do yèyi dönni. LI Tine ko'ja bo kèdi 'deni ro to'do yèyi dönni yo na bo kënyi ngi di ngila lijë yayi na kogba bo ngi kari mitoro.

LII Kina lijë kileki ngi kari Yerosalema ti tumötu bo ti tiliya ro mbembè. LIII Kina lijë kö'bö ngi nburu mi reki 'ba rö löbu 'ba Boko'ba tilèlu Boko'ba.

Laja Laka Ma YOWANI Kugu

Lende 'Ba Boko'ba

^I Mɔlo gba kinza ko'ba dɔliɔ nime dɛ lende 'ba Boko'ba ɛdɛ 'deni mɔlo. Bo ɛdɛ bi kɔtɔ ti Boko'ba kina bo gbɛ rɔ Boko'ba.

^{II} Bo ɛdɛ mɔlo ti Boko'ba di bi 'ba tisaki bɛci dɔliɔ nime. ^{III} Bo na me Boko'ba ko'ba wa pili 'ba dɔliɔ naga nime ti bo. O'ba wa ma kɔtɔ mɔto te dɛ du kinza bo teyi. ^{IV-V} Bo na rɔ ngira'da 'ba didi ma laka. Didi nima na 'deni rɔ bi kɔpɔ zi bilaka lesi ame kedɛ koyi bi 'deni mi go bi kɔlu. Kina bi kɔlu ikali dɛ kpe tiyɔlu mo yaga.

^{VI-VII} Boko'ba oja bo mɔto kidɛki moyi mo rɔ Yowani kako tiya lende 'ba bi kɔpɔ nima zi bilaka 'dɔ lijɛ pili ki'di dɔnni go mo. ^{VIII} Yowani na dɛ rɔ bi kɔpɔ mo nima. Tine ndɔbo abo nge rɔ tiya lende mo zi bilaka. ^{IX} Omba bi kɔpɔ nima na rɔ bi kɔpɔ ma laka. Bi kɔpɔ nima ɛdɛ kako mi dɔliɔ nime 'dɔ kiyɔpɔ bi zi bilaka pili.

^X Tine lende 'ba Boko'ba ɛdɛ 'ba bo 'deni mɔlo mi dɔliɔ nime, ame Boko'ba ko'ba dɔliɔ 'deni pele ti bo tine bilaka mo ga oro bo dɛ. ^{XI} Bo ari mi dɔyayi abo tine bilaka abo ga o'dɔko bo dɛ. ^{XII} Kina me bilaka ame ga ko'dɔko bo ki'di dɔnni go lende abo ne, bo i'di lijɛ 'deni rɔ kole 'ba Boko'ba. ^{XIII} Bilaka na dɛ kɔyɔ lijɛ mɔlo tara rɔ kole 'ba Boko'ba. Tine bo Boko'ba na ki'di lijɛ rɔ kole abo ga. ^{XIV} Lende mo tɔnɛ bo na ma kako 'deni rɔ bilaka lesi koloma mi lɔngɔ ze. Kina me do'jake bo 'deni ti lɔbu abo 'ba kole kɔtɔ 'ba Boko'ba ame kako di zi 'bu bo tileme mi kɛyi ti lende ma kodɔrɔ mo.

^{XV} Bo na Yowani kiya lende abo te, "Bo tɔnɛ moloma tiya lende abo miya te bo ɛdɛ kozi kako di go ma ne, bo na me ame miya te bo mbiri lɔbu di dɔma ne. Rɔmɔyi mɔlo gba kinza kɔyɔ ma dɛ bo ɛdɛ 'ba bo 'deni mɔlo."

^{XVI} Bo na me kɔ'bɔ 'deni nduwɛ ti'di yɛyi 'ba Boko'ba zize ti mi kɛyi abo.

^{XVII} Boko'ba i'di kɔ'du ki'di abo ti Musa. Tine mi kɛyi abo ti lende laka abo bo

ileme ti Yɛsu Kurisito. ^{XVIII} Bɔto mɔto inza ame ko'ja Boko'ba. Yɛsu bo na nge rɔ kole kɔtɔ 'ba Boko'ba ame bo kɔ'bɔ nɔburu bi kɔtɔ ti Boko'ba. Kina me bo ki'di ze 'deni dikalike Boko'ba.

Yowani Bɔ Bapatisi

(MT 3:1-12; MK 1:1-8; LK 3:1-18)

^{XIX} Lende ame ga Yowani kiya go lende 'ba Yɛsu ne kina me. Mi kada ma dɔ kɔtɔ mɔto na turu 'ba Yerosalema koja bo akumu ni ti lɛwi mɔto ga kari kititi Yowani dɔto tara ne bo yɛ mo na. ^{XX} Kina dɔto lijɛ kari 'deni kititi bo, tine bo andi dɛ go rɔ bo di zinni, bo iya te, "Ma Kurisito ame Boko'ba kedɛ koja kako dɔliɔ nime bine ne na dɛ."

^{XXI} Kina lijɛ kɛnyi kititi bo, iya te, "Ni Eliya na?"

Bo iya te, "Ma Eliya na dɛ."

Lijɛ iya te, "Ni na rɔ bo kumɛ lende 'ba Boko'ba mo tɔnɛ?"

Bo iya te, "Ee."

^{XXII} Kina lijɛ kɛnyi kititi bo, iya te, "Ne tine ni yɛ mo na? Iya rɔyi zize 'dɔ dari diya zi ya ame ga koja ze ne."

^{XXIII} Yowani ɛnyi kileki dɔmo zinni, iya te, "ɛdɛ kɔzɔ akugu 'ba Yesaya ma tɔnɛ kiya te, 'Bo mɔto ɛdɛ kuwɔwɔ dɔ bo di yi mɔkɔ kiya te, "Ilenoke kɔri zi nɛre," 'ne."

^{XXIV} Kina ya mɔto ga ame Parosi ni koja ne kititi Yowani, ^{XXV} iya te, "Ne me kiya te ni Kurisito ame Boko'ba kedɛ koja kako dɔliɔ nime ne na dɛ, ni Eliya na dɛ gbɛ kina ni bo kumɛ lende 'ba Boko'ba tɔnɛ na dɛ gbɛ, ne ɛddɛ kodɔ mini 'ba bapatisi dɔ bilaka go wa'di?"

^{XXVI} Bo iya te, "Ndɔbo ma na rɔ to'dɔ bapatisi dɔ bilaka ti mini. Ne bo mɔto ɛdɛ le'jete tiye bine. Kpe ikalike bo dɛ.

^{XXVII} Bo ɛdɛ kako to'dɔ ndɔbo di pɔto ma bine. Bo mbiri kebe ma. Ma 'bama mɛdi titiyi. Wari abo pele mɔ'bo dɛ tope mo."

^{XXVIII} Wa nime o'dɔ rɔni di Betaniya kapa yɔpɔ 'ba Yaradene ma kari yibi. Kina Yowani koloma rɔ to'dɔ mini 'ba bapatisi dɔ bilaka di yayi.

Kamɔlɔ 'Bɔ'bi 'Ba Boko'ba

^{XXIX} Mi bi kɛzɛ mɔto na bo ko'ja Yɛsu kedɛ kako zi bo. Kina bo kɛnyi kiya zi bilaka naga nima, bo iya te, "Onɔko

ti, kamölö 'bo'bi 'ba Boko'ba tönë kēdi kumu 'do kombi lanba 'ba lende kēnyē 'ba bilaka pili ne bo na me 'dē. ^{XXX} Bo na tönë moloma tiya lende abo, miya te bo ēdi kozi kako di goma ne, bo na mbiri löbu ro do kiteli di doma. Römöyī molo gba kinza köyö ma dē bo ēdi 'deni molo. ^{XXXI} Ma gbī mikali bo dē molo odo bo yē ga na. Kina me mako 'deni mo'do bapatisi do bilaka ti mini 'do mileme bo zi bilaka ze ga 'ba Yisarele."

^{XXXII-XXXIII} Kina Yowani kēnyī ngī tūyētī go wa ame ga ko'do rōnnī ne kozo a nime te. Bo iya te, "Molo mikali bo dē odo bo yē na. Tine Boko'ba bo koja ma tako to'do bapatisi do bilaka ti mini nime na kiya zō tēgē, "Ti ko'ja Nyī Koto Laka 'deni ngī kēdi kako bēri di mitoro koloma do bo. Bo nima bo na ro bo ame kēdi kako 'do ko'do bapatisi do bilaka ti Nyī Koto Laka ne.' Kina me mo'ja Nyī Koto Laka 'deni kēdi kako bēri di mitoro kozo matukpuru tara kako kö'bō ngī do bo nime bine. ^{XXXIV} Mo'ja 'deni ti komo ma. Kina me mēdi miya ziye bo nime bo na ro kole 'ba Boko'ba."

Tisaki Tösö Go Yēsu

^{XXXV} Mi bi kēzē mato 'böwu gbī ko'ja bo kēdi ti bo kōsō go bo ga ma riyō mato ga, ^{XXXVI} na bo ko'ja Yēsu ngī kēdi kilingere kebe yayi. Kina bo kiya zi bo kōsō go bo naga nima, bo iya te, "Ongoke to ma. Kamölö 'bo'bi tönë Boko'ba kēdi kumu 'do kombi lanba 'ba lende kēnyē 'ba bilaka pili ne, bo na me 'dē."

^{XXXVII} Kina odo ya riyō tönë ga kuwō lende nime te yo, na lijē kēnyī ngī kōsō go Yēsu.

^{XXXVIII} Kina odo Yēsu kuyī komo bo yī'böwu tine, bo o'ja ya riyō naga nima ngī kēdi kozi go bo. Kina bo kititi lijē, bo iya te, "Tondo?"

Lijē ēnyī kileki kiya zi bo tēgē, "Rabi," ame 'jo 'ba lende mo tēgē bo komo kiyandi, "Ēddi koloma yala?"

^{XXXIX} Bo iya te, "Ako kongoke."

Bo iya tara römöyī go bi ēdi 'deni ro mi dokopiyari. Kina lijē kari ngī ko'ja bi ame bo kēdi koloma teyi ne. Kina lijē kö'do ngī yai mi korondo mo nima.

^{XL} Bo ma koto di mi löngö ya riyō naga nima, möyī mo ro Andareya löndö 'ba Simona Pitörö ni. ^{XLI} Kina bo kēnyī ngī kari zi bo löndö bo Simona, bo iya te, "Bo tönë Boko'ba koja 'do kako tokonyi ze bilaka abo ga ne, do'ja bo 'deni. Bo tönë 'bu ze löbu ga kidēki möyī bo ro Masiya ne." (Möyī koto nime kina ma gbī kidēki ro Kurisitö ne.)

^{XLII} Kina Andareya ko'de Simona ngī kako zi Yēsu. Bo ongo do Simona. Kina bo kiya te, "Möyī yī ro Simona 'ba Yowani, ne ti mi'di möyī yī ro Kepa." (Möyī koto nime kina ma gbī kidēki ro Pitörö ne ame 'jo 'ba lende mo tēgē doku.)

Pilipö Ni Ti Natinēle

^{XLIII} Mi bi kēzē mato na Yēsu kēnyī ngī kari Galilaya. Kina bo kari ko'ja Pilipö ngī di yayi. Bo iya te, "Ako kōsō goma."

^{XLIV} Pilipö di mi bilaka 'ba Betesayida do yayi 'ba Andareya ni ti Pitörö. ^{XLV} Kina Pilipö kari ko'ja Natinēle ngī, bo iya te, "Bo tönë Musa ni ti bo kumē lende 'ba Boko'ba mato ga ma dogba naga kiya lende abo ne, do'ja bo 'deni. Ugu lende 'deni molo mi buku 'ba Boko'ba go kö'du abo, kina me le'jete bo ēdi 'deni mi löngö ze. Bo na ro Yēsu kole 'ba Yesepa di mi gawo 'ba Nazareta."

^{XLVI} Natinēle iya te, "Nazareta ni naga nima, lende laka wa'di ga na ti kodo di teyi?"

Pilipö ileki gomo, iya te, "Ee, ako kongō titi ti kōmōyī."

^{XLVII} Kina odo Yēsu bo kongō Natinēle 'deni kēdi kako zi bo, bo iya te, "Ongoke, bo nime bo na ro kupö ma laka 'ba Yisarele. A mato ro bēti inza ro bo."

^{XLVIII} Natinēle ititi bo, iya te, "Ikali ma tondo ga?"

Bo iya te, "Molo gba kinza Pilipö kidēki yi dē, mo'ja yi 'deni molo kēddi koloma bicī ngērī kēlu nima yayi."

^{XLIX} Bo iya te, "Bo komo kiyandi, ni na ngī ro kole 'ba Boko'ba. Ni na ro nere ze 'ba Yisarele."

^L Bo iya te, "Wa'di mo ga na te? Lende nime miya zīyī bine, miya te, mo'ja yi 'deni molo kēddi koloma bicī ngērī kēlu ne, kina me kikali ma 'deni gomo ro kole

'ba Boko'ba? Lende 'bi ele sowa. Ne lende nime ko'ja tōne ne, ma titi mo na gba. Ma löbu mo ga ëdi gba ame ɔdo ko'ja, lende mo ëdi kigayi yi. ^{LI} Kina me mëdi miya ziye, kada mɔto ti ko'jake mitoro kurögö rōni 'deni yaga ro gböñö. Kina ti kongoke malayika 'ba Boko'ba 'deni këdi kilélé rōnni kari toro kako bëri zi kole 'ba bilaka lesi. Lende ma naga nime mëdi miya ne me ro lende ma laka."

II

Karama 'Ba Gbe Mi Kana

^I Di pötö tö'dö do riyö tine karama 'ba gbe ëdi Kana mi doiyayi 'ba Galilaya. Ma 'ba Yësu ni ëdi bi 'ba gbe nima yayi.

^{II} Kina Yësu ni ëdi gbï yayi ti bo kösö go bo ga. ^{III} Kina layi kote rōni ngi, tine na ma 'ba Yësu ni kënyï kari kiya zi bo, iya te, "Ongo te, layi inza kpe."

^{IV} Bo iya te, "Iya, ni na de 'do kiya ndobo zo. Kada 'ba tileme ma ömö de gba."

^V Ma bo iya zi ya ame ga këdi koja laja mi go bi 'ba karama yayi ne, iya te, "O'doke wa pili ame ga bo këdi kiya ziye ne."

^{VI} Dömiri 'ba kete mini ma löbulöbu ëdi modokoto yayi ame kose 'deni di mi doku ne. Dömiri naga nima ma koto ëdi koto sapiya nbö muyi. Kete naga nima na go dölëti 'ba Yudayi ni ro a 'ba turögö ro wa. ^{VII} Kina Yësu kiya zi bo koja laja naga nima, iya te, "O'deke mini koso mi wa naga nime."

Kina lijë ko'de mini ngi mi kete tonë ga koso koriya ti kpamo. ^{VIII} Kina bo kiya zinni, bo iya te, "Unöke di mi kete naga nima kotoke kari zi bo do gbe nime 'de."

Kina lijë kunö ngi koto kari. ^{IX} Bo do gbe nima inene mini tonë Yësu kuyi 'deni ro layi ne ngi, tine bo ikali de unö di yala. Bo koja laja naga nima na nge kikali. Kina bo do gbe nima kënyï kiya zi më'de 'ba nyiti, ^X iya te, "Bilaka pili ëdi koja layi ma kata na titi dogba zi nba 'bënni ga. Kina ɔdo layi ka'da nba 'deni tine na 'jaa këdi koja singa ma këpi mo. Ne 'beye to nime layi ma laka na za kusuke domo nbö ko'ja kabate."

^{XI} Yësu o'do go koto ma dogba abo nime 'deni di Kana. Kina bo kösö go bo ga kikali bo ngi gomo ro kole 'ba Boko'ba.

Tɔdo 'Ba Yësu Mi Reki 'Ba Rö Löbu
(MT 21:12-13; MK 11:15-17; LK 19:45-46)

^{XII} Di pötö lende nima na Yësu ni kënyï ngi ti ma bo ni ti löndö bo ga ti bo kösö go bo ga kari Kaparanoma. Lijë kari koloma mbowa yayi.

^{XIII} Kina ɔdo kada 'ba karama ma löbu 'ba Yudayi ni ame kidëki möyi mo ro Pasaka ne kola 'deni ngosi tine, Yësu ni ënyï ngi kari Yerosalema. ^{XIV} Tine ɔdo bo kömö 'deni yayi, bo iteli ngi kari mi reki 'ba rö löbu 'ba Boko'ba. Bo ari ko'ja bo ndögö ni kototo rōnni 'deni yayi këdi ga ro tugö sa ni ti kamölö ni ti matukpuru ni. Ya mɔto ga këdi 'bënni tutë girisi. ^{XV} Kina bo kogba kabi ngi koli ro nyo'bo bo kari koga lijë timo yaga di yayi ti kamölö ni ti sa 'bënni naga nima. Kina bo kitinjï do tarabiza 'ba bo kutë girisi ni ngi bëri. Girisi mo ga kolodo kiyeyi rōni mi yayi. ^{XVI} Bo iya zi ya ma këdi 'bënni ro tugö matukpuru naga nima, bo iya te, "Ënyike yaga ti e'be naga nima di bine. Rö 'ba 'bu ma nime kinza ko'doke de kpe ro bi 'ba ndögö."

^{XVII} Lende nime i'di bo kösö go bo ga ngi komeri lende ma tonë kugu 'deni molo mi buku 'ba Boko'ba ne, ame kiya te, "Lende 'ba go rö 'bi nime Boko'ba onma doki'di ma ngi kozo pa'do tara."

^{XVIII} Kina turu 'ba Yudayi ni kënyï kititi bo, lijë iya te, "Ni, lende 'bi naga nime ko'do ne, wa'di ga na ti ko'do tōne ame 'do dikali yi timo ro ma laka omba Boko'ba na ngi koja yi tako toga bilaka naga nime yaga?"

^{XIX} Bo ënyï kileki kiya zinni, bo iya te, "Rö 'ba Boko'ba nime, ɔdo kitikoke yaga, ti mo'do kileki teyi ro ma la'ja mi tö'dö do mota."

^{XX} Lijë iya te, "Rö nime to'ba mo oto bilaka nbö komo koo 'butë sowa döomu dokoto. Ti ko'bo to'ba mo kileki teyi ro ma la'ja nge mi tö'dö do mota?"

^{XXI} Dëmba lijë ikali 'jo 'ba lende abo nima de. Bo ëdi za kiya yida ro bo.

XXII Kina ɔɔ bo kënyī kɔɔ 'deni yaga di mī tölē tine, kina 'jaa bo kōsō gɔ bo ga kënyī tomeri gɔ lende tönē ga. Kina lijē kikali 'jaa omba lende nime ēdī 'deni ngī rɔ ma laka kɔɔ lende ma tönē kugu mī buku 'ba Boko'ba ne.

XXIII Ko'ja bo kēdī Yerosalema yayi mī kada 'ba karama 'ba Pasaka nima, bo oloma 'deni to'do lende mɔɔ ga ame lende mo kigayi bilaka ne, kina lijē kikali ngī bo ako di zi Boko'ba. XXIV Tine bo ikali lende 'bēnnī ga me rɔ kɔɔkɔɔ. Kina bo o'dɔkɔ dē tiya lende abo ga pili zīnnī. XXV Bo ikali lende 'ba dōkī'dī bilaka me rɔ kɔɔkɔɔ kinza ma bɔɔ kiya zi bo.

III

Yēsu Ni Ti Nikuduma

I Bo Parosi mɔɔ kīdēkī möyī mo rɔ Nikuduma rɔ ma kɔɔ mɔɔ di mī lōngō turu 'ba Yudayi ēnyī kako zi Yēsu rɔ mī korɔndɔ. II Bo ilende zi Yēsu, iya te, “Bo kɔɔ kiyandi, dikali ngī rɔ ma laka Boko'ba na me koja yi kako tiyandi kɔɔze. Römōyī ma kiya te Boko'ba kinza tiyī dēne inza kikali to'do lende naga nime.”

III Yēsu iya te, “Rɔ ma laka miya zīyī, ɔɔ kiya te kileki köyō bilaka mo dē 'böwu rɔ ma la'ja to'ja nɔere löbu 'ba Boko'ba nime zi bo mo inza du te.”

IV Nikuduma iya te, “Bilaka ame 'deni mbiri rɔ bulöbu te ne ti kileki köyō 'böwu rɔ ma la'ja to'ondo mo ga? Bo ti kileki 'böwu tondo kɔɔ mī ma bo 'do kënyī köyō bo 'böwu rɔ ma lölöwö? A mɔɔ inza kikali to'do rōnī tara.”

V Yēsu iya te, “Rɔ ma laka miya zīyī, bɔɔ mɔɔ inza kikali tɔɔ mī nɔere löbu 'ba Boko'ba ɔɔ kiya te köyō bo mo dē 'böwu titi ti mini 'ba bapatisi gbī ti Nyī Kɔɔ Laka. VI Löyö 'ba bilaka lesi rɔ 'ba dɔlɔɔ nime, ne löyö ame rɔ 'ba Nyī Kɔɔ Laka 'ba Boko'ba i'di bilaka rɔ 'ba Boko'ba. VII Kina me mēdī miya 'deni ziye, kpe pili o'dɔkɔ 'do ki'dike köyō ye rɔ ma la'ja. Lende nime igayi yi to'ondo? VIII Lende 'ba töyö wa rɔ ma la'ja ti Nyī Kɔɔ Laka nime ēdī kɔɔ lende 'ba lili ame kēdī kome ne tara. Uwö birɔ mo ngī laka,

ne gɔ bi ame kisasi tome di teyi ne, ikali dē. Ikali dē gbī ɔɔ ako di yala kina ēdī kari yala.”

IX Nikuduma iya te, “Töyö bilaka rɔ ma la'ja nime, 'do ko'do lende mo tondo?”

X Yēsu ileki kiya zi bo, iya te, “Lende nime dēne 'do kikali 'deni mɔɔ. Ne o'ja nī ngī rɔ bo kɔɔ kiyandi ma löbu 'ba bilaka 'ba Yisarele 'di? XI Rɔ ma laka miya zīyī, wa ame ga do'ja ti kɔɔze dikali 'deni gbī laka ne, na me dēdī diya ziye. Ne kpe ebeke kilagike 'böwu yaga di rɔmo. XII Wa ame ga rɔ 'ba dɔlɔɔ nime, ɔɔ miya lende mo pele ziye, ilagike aa yaga di rɔmo. Ne ɔɔ mēnyī miya lende 'ba wa 'ba dɔyayi 'ba mitorɔ ziye inza kilagike gbī di rɔmo? XIII Bɔɔ ma kɔɔ mɔɔ ari dē mitorɔ ame 'do ko'de lende mo kako bine. Kole 'ba bilaka lesi na nge kɔɔ kako di mitorɔ.

XIV Onɔke, kɔɔ mī kada ma mɔɔ tönē ga ame 'bu ze löbu ga kēdī mī mökö ne, Musa o'bo'bi 'bilēnī rɔ murē kowe do ngērī tɔɔ 'do ɔɔ bilaka ame kēdī kölē ne kɔɔ kinē mo 'deni, 'do kɔɔ ngī yaga. Kole 'ba bilaka lesi ēdī gbī tara. Ti kutōtī bo 'deni do ngērī tɔɔ XV 'do ya ame ga pili ki'di dōnnī 'deni gɔ lende abo ne kēdī ti didī ma nburunburu.

XVI Onɔke ako'ɔ 'ba Boko'ba te, römōyī Boko'ba ɔ'ɔ bilaka rɔ mbēmbē. Kina me bo koja kole kɔɔ abo 'deni kako kölē bine, 'do lijē ame ga pili ki'di dōnnī 'deni gɔ lende abo ne kölē dē kpe tine gɔ kēdī ti didī ma nburunburu. XVII Boko'ba oja kole abo nime dē kako dɔlɔɔ bine tɔɔ karama do bilaka 'ba dɔlɔɔ. Tine bo oja kako tɔɔ bilaka di mī tölē. XVIII Bilaka ame ga ki'di dōnnī 'deni ngī rɔ ma laka gɔ lende abo, ɔɔ karama dē kpe dɔmo. Ne ya ame ga ko'dɔkɔ dē ti'di dōnnī gɔ lende abo ne, ɔɔ karama 'deni mɔɔ dɔmo gɔ ame lijē kilagi lende 'ba kole kɔɔ abo nime ne.

XIX Boko'ba ɔɔ karama 'deni do bilaka kɔɔ a nime te. Bo i'di bi kɔɔ abo 'deni 'do koyi bi dɔlɔɔ nime. Ne bilaka ebe ē'bēnnī za to'do lende kënyē, ko'dɔkɔ bi kɔɔ nime dē. Bi kölu na za lijē ko'dɔkɔ. XX Bilaka ame ga rɔ bo ko'do lende kënyē ne o'dɔkɔ dē 'do kileme lende kënyē 'bēnnī ga yaga gɔ bi kɔɔ. Kina

ki'di lijë ko'ji bi kɔpɔ ŋgɪ sowa. Lijë o'dɔkɔ dë tako gɔ bi ame bi kɔpɔ kɛdɪ koyi rɔnɪ teyi ne. ^{XXI} Bilaka ame ga rɔ bɔ ko'dɔ lende laka 'ba Bɔko'ba ne, lijë na kako 'bɛnnɪ 'deni gɔ bi kɔpɔ 'dɔ kileme omba ama lijë kɛdɪ ko'dɔ naga nima lende laka 'ba Bɔko'ba na."

Yësu Ni Ti Yowani

^{XXII} Yësu ni ënyɪ ti bɔ kɔsɔ gɔ bo ga kari mɪ kapa dɔyayi 'ba Yudayi. Na bo kari koloma mbowa tɪnnɪ yayi to'dɔ bapatisi.

^{XXIII-XXIV} Mɪ kada mo nima Yowani ëdɪ gbɪ rɔ to'dɔ bapatisi dɔ bilaka di Ayinona ame ŋɔsɪ dɔŋgɪla Salima ne, rɔmɔyɪ bi mo nima na ti mini teyi rɔ mbɛmbɛ. (Ko'ja turu ki'di Yowani dë gba mɪ maboso.) Na bilaka koloma ŋgɪ rɔ tɔlɔ kari zi bo yayi mɪ bapatisi.

^{XXV} Turu mɔtɔ 'ba Yudayi ënyɪ to'dɔ kowasa ti bɔ kɔsɔ gɔ Yowani ga gɔ lende 'ba dɔlɛtɪ 'ba akurɔgɔ ame 'dɔ ki'di bilaka kɛdɪ rɔ ma kɔpɔ kɔmɔ Bɔko'ba ne. ^{XXVI} Kina lijë kɛnyɪ ŋgɪ kari zi Yowani, lijë iya te, "Bɔ kɔmɔ kiyandi ze, ne rɔ ma tondo na bɔ nime 'dɛ gönyɪ pɔpɔ ma kapa ma 'dɛ yayi ne tɔnɛ koloma rɔ tiya lende abo zize ne, bo kɛnyɪ 'deni to'dɔ bapatisi? Kina me bilaka kɛnyɪ 'deni pili kɛdɪ kɔlɔ kari zi bo."

^{XXVII} Yowani ileki zɪnnɪ, iya te, "Bɔtɔ ma kɔtɔ mɔtɔ ikali dɛ to'dɔ ndɔbɔ mɔtɔ ɔdɔ kiya te Bɔko'ba na dɛ ŋgɪ ki'di zi bo. ^{XXVIII} Uwɔke lende ma tɔnɛ moloma tiya mo ziye ne, miya te ma Kurɪsɪtɔ ame Bɔko'ba kɛdɪ koja ne na dɛ. Kina miya 'deni tɔnɛ gbɪ ziye bine, miya te Bɔko'ba oja ma tɔtɪ dɔgba 'dɔ bɔ nima kozi 'jaa kebe gɔma. ^{XXIX} Ndɔbɔ ma ëdɪ kɔzɔ gbe tara. Mɛ'dɛ 'ba nyiti na ŋge kɛdɪ kogbe nyiti tine 'jɔkɔ ëdɪ gbɪ ti mɪ kɛyɪ di bi tɔŋgɔ lɔŋgɔ 'ba bɔ lɔndɔ bo. Mɪ kɛyɪ ma ëdɪ gbɪ tara gɔ wa nime Kurɪsɪtɔ kɛdɪ ko'dɔ ne. ^{XXX} Kurɪsɪtɔ bo na ti kɛdɪ mbiri di dɔma tine ti mɛdɪ 'bama ŋge mbowa. ^{XXXI} Rɔmɔyɪ bɔ ame kako di mɪtɔrɔ ne, bo na mbiri di dɔ bilaka pili. Ne bɔ ame rɔ kole kɔyɔ 'ba dɔliŋɔ nime kako dɛ di mɪtɔrɔ ne, ikali 'ba bo ŋge tiya lende 'ba wa 'ba dɔliŋɔ nime. Bɔ ame kako di mɪtɔrɔ rɔ löbu 'ba dɔ bilaka ne, ^{XXXII} bo iya 'ba bo rɔ lende ame ga bo ko'ja kina bo

kuwɔ gbɪ di mɪtɔrɔ ne. Tine bilaka ënyɪ ŋgɪ kilagi lende abo. ^{XXXIII} Lende kodɔrɔ 'ba Bɔko'ba ileme rɔnɪ 'deni ti ya ame ga kuti dɔmo ne.

^{XXXIV} Bɔ nime Bɔko'ba koja kako dɔliŋɔ bine ne, Bɔko'ba i'di Nyɪ Kɔtɔ Laka abo 'deni pili zi bo. Lende 'ba Bɔko'ba na me ŋgɪ bo kɛdɪ kiya. ^{XXXV} Bɔko'ba ɔ'ɔ kole abo nima rɔ mbɛmbɛ. Kina me bo ki'di kɔzɪ kakpa 'ba dɔ wa pili 'deni teyi. ^{XXXVI} Bilaka ame ga ki'di dɔnnɪ gɔ lende abo ne, lijë ti kɛdɪ ŋgɪ ti didɪ ma ŋburuŋburu. Ne ya ame ga koro lende abo dɛ ne, lijë inza ko'ja didɪ ma ŋburuŋburu. Ya löbu 'ba Bɔko'ba nime ëdɪ kako dɔnnɪ."

IV

Yësu, Mini 'Ba Didɪ

^{I-II} Parosi ni uwɔ lende mo tɛgɛ bilaka ma kɛdɪ kari mɪ bapatisi zi Yësu na konzi 'deni ŋgɪ rɔ mbɛmbɛ kebe ma kɛdɪ kari zi Yowani. Dɛmba tine Yësu o'dɔ bapatisi ɔtɔ dɛ du te dɔ bɔtɔ ma kɔtɔ mɔtɔ. Tine bɔ kɔsɔ gɔ bo ga na ŋge kɛdɪ ko'dɔ.

Kina ɔdɔ Yësu bo kikali 'deni Parosi ni uwɔ lende nime 'deni te tine, ^{III} bo ënyɪ ŋgɪ di Yudayi yayi tileki tari Galilaya. ^{IV} Bo ari kebe gɔ kɔri ma kudɔ kebe mɪ dɔyayi 'ba Somorona. ^V Bo ari kɔmɔ mɪ dɔliŋɔ mɔtɔ 'ba Somorona kidɛki möyɪ mo rɔ Sukara ŋɔli ŋgɪla nyaka ma tɔnɛ Yakoba ki'di mɔlɔ zi kole abo Yesepa ne. ^{VI} Daa 'ba Yakoba ëdɪ yayi.

Kina ɔdɔ lijë kɔmɔ 'deni kpa daa nima yayi Yësu 'deni rɔ gɔmɔ di zi liŋgere. Kina bo koloma ŋgɪ bɛrɪ kpa daa yayi. ^{VII-VIII} Mɪ zana kada ko'ja bɔ kɔsɔ gɔ bo ga kari 'deni mɪ gawo tugɔ akonyo zɪnnɪ, na 'ja mɔtɔ rɔ Somorona kɔmɔ ŋgɪ yayi tunɔ mini. Kina bo kiya zi 'ja nima tɛgɛ, "I'di mini zɔ."

^{IX} 'Ja nima ënyɪ kiya zi bo, iya te, "Owa, ma rɔ Somorona. Nɪ Yudayi nime ebe kidɛki mini di zɔ rɔ ma totondo?" Lɔko iya tara rɔmɔyɪ Yudayi ɔdɔ'bo rɔnnɪ dɛ gɔ kpa kilali kɔtɔ ti Somorona.

^X Kina bo kileki kiya zi 'ja nima, bo iya te, "Ikali wa ame Bɔko'ba ko'dɔkɔ ti'di mo zɪyɪ ne dɛ. Kina ma gbɪ ikali ma dɛ, ma bɔ midɛki mini di zɪyɪ nime. Dɛne 'dɔ kɛddɪ

kititi ma ra go mi'di mini 'ba didi ma laka ziyi."

XI Loko iya te, "Daa kalo nime, kina inza gbi ti a 'ba tuno mini yo. Ti kuno mini mo totondo? **XII** O'doko to'do royi, iya te ni na kebe 'bu ze lobu Yakoba ame kole daa nime zize ne? Lije oloma tuwe mini di teyi bine ti kole abo ga kpaki ti kamolo abo ga."

XIII Bo iya te, "Bo ame kuwe mini daa nime koda mini edi gba ko'do kada moto. **XIV** Ne bo ame kedi kuwe mini moto ame medi mi'di ne, koda mini inza kikali kpe to'do mo. Mini nima ti koloma ko'bo minni kozo daa ame kedi kulowu ne tara, 'do ki'di didi ma nburunburu zinni."

XV Loko iya te, "Baba, i'di mini 'bi to nima to kpe zo 'di kinza koda mini ko'do ma ra 'do mindawo roma di bi 'ba tako go mini nime bine?"

XVI Bo iya te, "Ari go me'de yi 'do kakoke kpe ti bo zo bine."

XVII Loko iya te, "Minza ti me'de."

Bo iya te, "Lende 'bi ro ma laka, **XVIII** romoyi ogbe me'de 'deni nbö muyi. Kina bo ame keddi koloma timo le'jete nime inza gbi ro me'de yi. Lende 'bi nima kiya ne beti na de."

XIX Loko iya te, "Ee baba, mikali yi 'deni ro ma laka ni bo kume lende 'ba Boko'ba na. **XX** Ongö, 'bu ze lobu ga 'ba Somorona oloma tumötu Boko'ba di do doku nime bine. Ne kpe Yudayi iyake 'beye te Yerosalema na nge koto ro bi 'ba to'do motu di teyi zi Boko'ba. Do go lende wa'di ga ya?"

XXI Bo iya te, "Lende nime na ki'di doyi gomo, kada mo owo de kpe ame 'do doku nima ti Yerosalema kinza kpe ro bi 'ba to'do motu di teyi zi Boko'ba 'bu ze. **XXII** Kpe Somorona, eddi ko'doke 'beye motu ngi zi Boko'ba kinza ma kikalike bo de yo. Ne 'beze 'ba Yudayi deddi do'do motu zi bo dikali bo gbi laka, romoyi lende 'ba tomo wa di mi tole nime, Boko'ba iya zize. **XXIII** Kada mo owo de kpe kina me 'deni tone, ame 'do Nyi Koto Laka ki'di bilaka kumötu Boko'ba ro ma laka. Ame na ro motu ame Boko'ba ko'doko ne. **XXIV** Boko'ba bo edi ro akoto ti Nyi Koto Laka abo. Kina boto inza kikali to'do

motu zi bo ro ma kodoro odo kiya te Nyi Koto Laka na de ngi kokonyi lije."

XXV 'Ja nima iya te, "Mikali tegé bilaka moto edi kako 'do kiya lende 'ba Boko'ba zize pili. Moyi mo ro Masiya ame kidéki bo gbi ro Kurisitö ne."

XXVI Yesu iya te, "Ma mo na ngi me medi milende tiyi ne."

XXVII Kina mbowa te yo na bo kosö go bo ga komo ngi di mi gawo. Kina odo lije komo ko'ja bo 'deni kedi kilende za ti 'ja tine, lende mo igayi lije ngi. Tine lije ititi 'ja nima de kpe odo wa'di na loko ko'doko di zi Yesu. Kina lije ititi bo de kpe gbi odo bo edi kilende zi 'ja nima go wa'di.

XXVIII Kina 'ja tone kenyi ngi kola kete mini 'beni yayi. Loko kileki kari mi gawo kari kiya zi bilaka tegé, **XXIX** "Akoke yoyi. Bilaka moto edi 'de yayi. Wa ame ga mo'do molo ne, bo iyeti gomo ngi pili zo. Mikali de odo bo na ro Kurisitö mo tone Boko'ba kedi koja ne ya?"

XXX Kina bilaka kenyi ngi di mi gawo kolo kari zi Yesu.

XXXI Kina odo bilaka kedi 'deni kolo kari zi bo tara tine, bo kosö go bo ga iya zi bo tegé, "Bo komo kiyandi, ako tonyo akonyo."

XXXII Tine bo iya te, "Medi ti akonyo ma, ne kpe ikalike kori mo de."

XXXIII Lije enyi tiya mo ro go ronni, lije iya te, "Ye na ko'de akonyo kako zi bo di potö ze bine?"

XXXIV Yesu iya te, "Akonyo ma na ro ndobo ame Boko'ba koja ma ro do moyi mo ne, 'do mo'do kozo ako'doko abo tara nbö mote. **XXXV** Ne ongö, bilaka iya te, 'Nyepe 'ba tumu nyönyu di mi nyaka ola 'deni sowo.' Kina me medi miya ziye, ongöke nyaka mo naga nima laka, romoyi le'jete nyönyu andi 'deni, edi 'deni ndö koda do tumu mo 'do kototo tone ko'de pili kako linjo. **XXXVI** Bo ame kototo kpamo ko'de kako mi didi ma nburunburu ne ti kedi ngi ti bi gomo 'ba roni. Kina bo ma kuli mo ti bo ma kototo kpamo ti kedi 'deni ngi kpaki ti mi keyi. **XXXVII** Ongöke lende kiya 'ba bilaka edi ngi ro ma laka, ame kiya te, 'Bo moto uli 'beni nge ro tuli kina bo moto kari 'ba bo 'jaa kumu, kototo nyönyu mo ga ko'de kako linjo."

XXXVIII Kina me moja ye 'deni 'do karike tototo wa 'ba mi nyaka nima. Molo o'doke ndobo de yayi, ya moto ga na koloma 'deni to'do mo. Kina 'do kari ko'jake kpa kozimo koto tinni." Yesu iya lende 'deni zi bo kosö go bo ga kozo a nime te.

XXXIX Tine go lende 'ba 'ja tonë, kiya te, "Bo nime 'de iyeti go lende 'ba wa ame ga mo'do molo ne ngi me zo," ne na Somorona ma konzi ki'di donni ngi go lende 'ba Yesu. XL Lije ako kiya zi bo 'do bo koloma titi mbowa tinni yayi. Kina bo ko'do to'do ngi do riyö tinni yayi.

XLI Kina bilaka ma konzi ame ga kuwo lende kiya abo ne ki'di donni ngi go lende abo. XLII Bilaka naga nima iya zi 'ja nima, iya te, "Di'di doze 'deni gomo. Ne tine inza nge go lende kiya 'bi romoyi duwo lende kiya abo 'deni ti mbili ze. Kina me dikali 'deni ngi omba bo na ro bo ame kedii kako tomö bilaka pili di mi tole ne."

XLIII Kina odo bo ko'do to'do 'deni do riyö yayi tine, na bo kiteli ngi kari Galilaya. XLIV Romoyi bo iya 'deni molo, bo iya te, "Bilaka ame ro bo kume lende 'ba Boko'ba ne, bilaka 'ba dolingo 'benni ga oro bo de." XLV Kina odo bo komo 'deni Galilaya yayi tine, bilaka mo ga ari ra pa mi karama Yerosalema. Kina lije o'ja wa ame ga pili bo ko'do ne 'deni di yayi. Kina di bi tomö abo bilaka pili enyi ngi kure do bo ti mi keyi.

Akilejo Di Kaparanoma

XLVI Yesu ari Kana, bi tonë bo kuyi mini pa ro layi di teyi ne. Tine bo moto ro bilaka 'ba kpa bici nere edi yayi. Bo edi ti kole abo mi Kaparanoma ro rako'o 'deni ngosi 'do kole. XLVII Kina odo bo nima kuwo 'deni tegë Yesu ako 'deni di Yudayi komo Galilaya yayi tine, bo enyi ngi kari kititi Yesu 'do kako kilejo kole abo di do rako'o nima. XLVIII Yesu iya te, "Kpe bilaka, odo mo'do go koto de inza ki'dike doye go lende ma."

XLIX Bo nima iya te, "Baba, ako titi kongö kole ma nime gba kinza kole de."

L Yesu iya te, "Ari e'bi. Kole 'bi, rako'o mo ola 'deni."

Bo nima i'di do bo ngi go lende nima Yesu kiya ne. Kina bo kenyi ngi kari. LI Tine do bo ondoso ngi ti bo laja abo ga go kari. Lije iya te, "Rako'o 'ba kole 'bi ola 'deni."

LII Bo iya te, "Ola nyanya ga?" Lije iya te, "Zeyi nima ola bo tipiyara ene mi zana kada ma kata."

LIII Kina bo nima komeri ngi di go lende tonë Yesu kiya zi bo ne, ame kiya te, "Rako'o 'ba kole 'bi ola 'deni," ne. Lende nima Yesu iya zi bo mi zana kada ma kata. Kina bo nima ti bilaka 'ba lingo abo ga pili ki'di donni ngi go lende 'ba Yesu.

LIV Ame na ro go koto ma mi riyö ma Yesu ko'do mi Galilaya gbi kozo ma tonë bo ko'do di potö tileki abo di Yudayi ne.

V

Yesu Ilenjo Bo Lisa Di Betezata

I Di potö mo 'deni yayi tine na Yesu kenyi ngi kari Yerosalema mi karama 'ba Yudayi.

II Daa ma löbu moto edi yayi kideki moyi mo ro kpa Yudayi ro Betezata ngosi kpa reki 'ba Yerosalema ame kideki moyi mo ro Kpa Kamölo ne. Dede edi muyi yayi III-IV ame bo rako'o kedii kö'do yimo. Bo komo kolu ni ti bo ka'bo ni ti ya ame ga kenme beri ne ototo ronni 'deni yayi.

V Tine bo moto edi yayi rako'o mo oto 'deni nbö komo koo 'butë mota döomu doomota. VI Yesu ömö yayi ko'ja bo nima kedii kö'do beri. Na bo kikali ngi bo nima rako'o mo igabi 'deni sowa. Bo ititi bo nima, bo iya te, "O'doko 'do kilejo yi?"

VII Bo rako'o tonë iya te, "Baba, boto moto ame 'do kokonyi ma kululu ma mi mini nime ne inza. Odo kiya te mini kenyi kikagba roni bo moto na kenyi ku'du roni ngi dogba yimo di zo."

VIII Yesu iya te, "Enyi toro kombi sora 'bi kari e'bi."

IX Kina rako'o kola bo nima ngi, kina bo kombi sora abo ngi kenyi kari. Kada nima edi ro kada 'ba ro kindawo 'ba Yudayi.

X Kina löbu 'ba Yudayi ni kenyi kititi bo nima, iya te, "Eddi kombi sora 'beyi mi kada 'ba ro kindawo nime tone go wa'di? I'di kö'du mo 'deni molo, iya te

kinza bilaka kombi wa dē mī kada 'ba rō kindawo.”

^{XI} Bō nima iya te, “Bō nime kileño ma ne, bo na kiya te 'dō mombi sora ma mari ama.”

^{XII} Lijē iya te, “Yē mo tō ne na kiya lende nima ziyi tara?”

^{XIII} Bō nima ikali möyi Yēsu dē. Yēsu ölu 'deni di kōmō bo mī lōngō tīndi 'ba bilaka ame ga kēdi yayi ne.

^{XIV} Kina odo Yēsu kari 'deni mī reki 'ba rō löbu 'ba Boko'ba tine, bo ari ko'ja bō tōnē ngi di yayi. Kina bo kiya te, “Uwō lende ma nime laka, kina ma kileño yi 'deni kinza kari ko'dō lende kēnyē mōto dē kpe. Odo kö'bō nduwē rō bō ko'dō lende kēnyē, eddi kari ko'ja gomō ame rō dō kiteli di dō ame ne.”

^{XV} Bō tōnē ari kileki dōmo zi turu naga nima, iya te, “Yēsu na kileño ma.”

Yēsu Kole 'Ba Boko'ba

^{XVI} Kina löbu 'ba Yudayi naga nima koloma ngi rō todo gomō rō Yēsu gō lende 'ba wa nima bo ko'dō mī kada 'ba rō kindawo ne. ^{XVII} Bō ēnyi kiya zi löbu naga nima, bo iya te, “Bu ma ēdi nduwē to'dō ndōbo abo kina me ma gbī mēdi mo'dō ndōbo nduwē mī kada nime tōne.”

^{XVIII} Kina löbu 'ba Yudayi naga nima kututu ngi tususu kpēnni rō Yēsu 'dō tupō mo yaga gō lende 'ba wa nima bo ko'dō mī kada 'ba rō kindawo ne, kina gbī gō ame bo kiya te Boko'ba na rō 'bu bo ne. Römöyi di mī lende kiya abo nima, bo iyari rō bo 'deni ti Boko'ba.

^{XIX} Tine bo ēnyi kiya zīnni, bo iya te, “Lende ame ma kole 'ba Boko'ba mēdi miya ziye ne kina me. Mo'dō a mōto dē gō dōma. Wa ame ga mo'ja 'bu ma kēdi ko'dō ne kina nge mēdi mo'dō. Wa ame ga pili 'bu ma kēdi ko'dō ne kina me mēdi mo'dō gbī kōzo 'ba 'bu ma tara. ^{XX} Römöyi 'bu ma o'ō ma rō mbēmbē kina me bo kileme wa ame ga bo kēdi ko'dō ne 'deni pili zō to'dō mo. Bo ti kileme wa mōto ga ame rō dō kiteli di dō ame ga kēddi kongōke ne 'deni zō, ame odo ko'jake kinē mo ga lende mo ēdi kigayi ye. ^{XXI} Gbī kōzo ame 'bu ma kēdi kīdidi tōku ni kindiñi yaga ne tara ma kole abo ti mīdidi ya ame ga mo'dōko ne gbī. ^{XXII} 'Bu ma o'dō burē 'ba bilaka dē. Ma na bo ki'di ma 'deni rō bō

to'dō burē 'ba bilaka pili. ^{XXIII} Kina 'dō lijē koro ma gbī kōzo ame lijē koro 'bu ma ne tara. Bilaka ame koro ma dē oro 'bu ma ame koja ma ne dē gbī.

^{XXIV} Rō ma laka miya ziye, bilaka ame ga kuwō lende ma nime ki'di dōnni ngi rō ma laka gō lende 'ba Boko'ba ame koja ma kako ti lende nime ne, lijē ti kēdi ngi ti didi ma nburunburu. Minza mo'dō burē 'bēnni kpe, römöyi lijē odo 'deni yaga di mī tölē. Kina lijē ididi 'deni gbī rō ma lölöwō. ^{XXV} Rō ma laka miya ziye, kada mo owo dē kpe kina me 'deni tōne, ame odo ya ma kinza ti didi ma nburunburu mīnni naga kuwō birō kole 'ba Boko'ba 'deni, 'dō kēnyi ngi kīdidi rō ma lölöwō. ^{XXVI} 'Bu ma na ki'di didi mī bilaka. Kina me bo ki'di ma 'deni gbī 'dō mīdidi bilaka. ^{XXVII} Bō i'di kōzi kakpa 'deni gbī zō, ma kole abo, 'dō mo'dō burē 'ba bilaka, römöyi ma kole 'ba bilaka lesi na. ^{XXVIII-XXIX} Kada mo ti kōmō 'deni ame 'dō tōku ni ame ga kolē 'deni mōlo ne kuwō birō ma, kina gō lijē kēnyi kōdo yaga di mī gō. Lende nime igayi ye totondo? Omerike gōmo laka. Tōku bō lende laka ti kēnyi kōdo 'deni kari koloma rō nburunburu. Tine tōku ame ga rō 'ba bō lende kēnyē ni ne ti kōdo karama 'deni dōmo.

^{XXX} Lende naga nime mēdi mo'dō ne, minza mo'dō gō dōma. Burē 'ba bilaka naga nime mēdi mo'dō ne, 'bu ma na kiya zō 'dō mo'dō. Minza mo'dō wa naga nima gō ako'dōko ma, ne mēdi mo'dō gō ako'dōko 'ba 'bu ma ame koja ma kako bine ne. Kina burē 'ba bilaka naga nima mēdi mo'dō ne pili rō ma kodōro.

^{XXXI} Ma kiya te ma na nge mēdi miya lende ma nime dēne ti kēdi ka ngi rō lende sari. ^{XXXII} Ne bō mōto ēdi gbī ame bo kiya lende 'deni mōlo gō lende ma, bo mo na rō Boko'ba. Kina mikali 'deni ngi lende kiya abo ēdi rō ma laka. ^{XXXIII} Kōzo ma tōnē kojake bilaka 'be mōto ga kari zi Yowani ne, bo iya lende 'deni gbī kodōro ziye gō kō'du ma. ^{XXXIV} Ne ma di zō bine, lende 'ba Yowani nima inda dē rō a ma kembe. Lende 'ba bilaka lesi na. Kina me miyēti gōmo 'deni ziye 'dō ki'di kikalike tōmō rōye di mī tölē. ^{XXXV} Yowani ēdi

kɔzɔ pa'do ame kēdi kōbō kiyɔɔ go bi ne tara. Tine kpe na nge ti mī kēyī mbowa go lende 'ba bi kɔɔ nima.

XXXVI Ne oŋgo mēdi ti lende mɔto bine ame rɔ do kiteli di do lende kiya 'ba Yowani. Ndose ame ga 'bu ma kose zō ne na me ga pili mēdi mo'do, kina me le'jete ileme ma 'deni rɔ ma laka, omba 'bu ma na nge kiya ma. **XXXVII** Kina 'bu ma ame kiya ma ne iya lende 'deni gbī go lende ma. Uwōke mugu bo dē. Kina o'jake kinē bo dē gbī. **XXXVIII** Kina lende abo inza gbī miye rōmōyī i'dike doye dē go lende ma ame bo kiya ma ne. **XXXIX** Ō'bōke nduwē tidēki buku ma molo 'ba Boko'ba. Omerike, iyake te ti ko'jake didi ma nburunburu go akidēki 'be naga nima? Lende ma na ma ga 'do kugu pili mī buku naga nima. **XL** Ne wa'di na ko'dokoke dē tako tōsō goma 'do mi'di didi nima ziye gomo?

XLI 'Bama do kiya te bilaka lesi na kiya te ma na mbiri, o'do do dē zō. **XLII** Ne kpe 'beye mikali ye do'oke Boko'ba dē du te. **XLIII** Boko'ba bo na rɔ 'bu ma. Bo na me kiya ma kako dolingo nime ti kōzi kakpa abo. Kina me 'bōwu ilagike lende ma za yaga. Kina me le'jete, do kiya te ko'jake e'be bilaka mɔto kako abo za ti lende 'ba kōzi kakpa 'ba bilaka lesi kina kebe kutike go lende mo. **XLIV** Kpe 'beye o'dokoke 'do lepī ye ga kō'bō tiya mo, kiya te nani nime bo na mbiri. Kina kele ziye. Ne o'dokoke dē yo to'do wa ame ga 'do Boko'ba ame nge koto mitoro ne kubī goye timo. Tine ti ki'dike doye go lende ma totondo?

XLV Omerike, iyake te ti mari mususu ye zi 'bu ma Boko'ba? Inza du tara. 'Bu ye löbu Musa nima komerike kiyake te bo na ti kokonyi ye ne, bo na kēdi kari kusususu ye zi Boko'ba. **XLVI** Ma kiya te kēddi ki'dike doye ra go lende kiya 'ba Musa ga, dēne ēddi ki'dike doye gbī go lende ma. Lende ma ga na ma pili bo kugu mī buku abo naga nima. **XLVII** Ne kina me ki'dike doye dē go akugu abo ga ne, ti ki'dike doye go lende ma totondo?"

VI

Yēsu I'di Akonyo Kɔ'bo Bilaka Konzi (MT 14:13-21; MK 6:30-44; LK 9:10-17)

I Di pötö mo 'deni yayi di Galilaya na Yēsu ni kēnyī nge kumu kari gönyī pöpö 'ba Galilaya ame kīdēki möyī mo gbī rɔ pöpö 'ba Tiberiya ne. **II** Bilaka ma konzi do kari go bo yayi tongo go koto ma bo kēdi ko'do ti tilejo bo rokoto ame 'do kileme bo rɔ kole 'ba Boko'ba ne. **III-IV** Tine mī kada mo nima yayi, kada 'ba karama 'ba Yudayi ni ame kīdēki rɔ Pasaka ne, owo dē kpe.

Yēsu ni ari 'deni toloma do kurungu ti bo kōsō go bo ga. **V** Tine bo oŋgo bilaka do 'deni nge kako zi bo rɔ tindi. Na bo kēnyī kititi Pilipō, bo iya te, "Ti do'jake akonyo tone di yala 'do kɔ'bo bilaka konzi naga nime?"

VI Dēmba Yēsu bo ikali wa ame bo kēdi ko'do ne 'deni. Kina ma bo kēdi kiyozo meri 'ba Pilipō do bo ikali tigo abo 'ba kole 'ba Boko'ba ra nge na ya. **VII** Pilipō iya te, "Ugō mangolo'bo pele ti kisi riyō 'do koza zinni mbowambowa, inza gbī kɔ'bo."

VIII Kina bo kōsō go bo mɔto ame möyī mo rɔ Andareya löndö 'ba Simona Pitörö ni ne kako nge kiya zi bo tēgē, **IX** "Kole mɔto ēdi bine ti mangolo'bo kēnyē to ne ga muyi ti kole kenze kututu tititi to ne ga riyō ngila mo. Tine do di'dike pele zi bilaka konzi naga nima, inza ko'do do gbī zinni."

X Bo iya te, "I'dike lijē koloma bēri." Go bi mo nima rɔ löwu. Kina bilaka konzi tōnē ga koloma nge bēri. Botoni mo ga 'beri rɔ dönni ēdi nbo kozo kuluku 'butē bi 'butē (5,000) tara. **XI** Kina bo kogba mangolo'bo tōnē nge, bo ki'di yē'di mo nge zi Boko'ba. Kina bo ki'di nge kari koza zinni. Kina bo kogba kenze mo tōnē ga, bo ko'do gbī tara. Kina bilaka konzi naga nima me rɔ gomo konyo nge kitēkpē.

XII Kina do bilaka naga nima konyo kpenni 'deni pili kitēkpē tine, na bo kiya zi bo kōsō go bo ga, bo iya te, "Ari kutōduke koso mo ga ma kileke yaga kinza kirasi rōni."

XIII Kina lijē kari kutōdu koso mangolo'bo muyi tōnē ga ma kola bēri nge koso nbo mī kee 'butē domoriyo.

XIV Ɔɔɔ bilaka naga nima ko'ja lende nime Yēsu ko'do ne 'deni tine, lijē iya te, “Rɔ ma laka bo kumē lende tōnē Boko'ba kiya te bo ēdī koja kako dɔlɔɔ nime ne tine, bo na me.”

XV Yēsu ikali ya naga nima ēdī ko'doko 'do tinda'ba bo ki'di rɔ ɲere rɔ gbōrōkōtō. Kina bo kēnyī abo ɲgī kutu bo kari do kurunḡu.

Yēsu Ilingere Kebe Do Mini

(MT 14:22-33; MK 6:45-52)

XVI Kina ɔɔɔ kōmō 'deni rɔ mī dɔkɔpiyari tine, na bo kōsō ḡo Yēsu ga kēnyī ɲgī kari kpa pōpō. XVII Kina lijē kēkī ɲgī mī sorope tumu do pōpō tari Kaparanoma. Kina ɔɔɔ ḡo bi kōlu 'deni, gba kinza Yēsu kōmō dē zīnnī, XVIII na lili ki'di ɲgī tome rɔ ma kembe kebe do mini. Kina ki'di mini kēnyī ɲgī tikagba rɔ ma kēnyē.

XIX Kina ɔɔɔ lijē kujē sorope 'deni kari ɲbō kɔzɔ mayile mota ala sowɔ tara tine, lijē o'ja Yēsu 'deni kēdī kilingere kebe do mini kēdī kako zīnnī. Kina lijē kēnyī ɲgī rɔ tikere. XX Tine bo iya te, “Ma na. Kinza kereke dē.”

XXI Na dōkī'dī lijē kolɔɔɔ ɲgī bēri. Lijē ki'di bo ɲgī kēkī mī sorope. Kina lijē kōmō ɲgī welo do kpa ḡōtō ḡo bi mo tōnē lijē kēdī ko'doko tari teyi ne.

Yēsu, Akonyo 'Ba Dīdī

XXII Kina ɔɔɔ bi kēzē 'deni tine bilaka ma konzi ma tōnē ga kileke ḡōnyī pōpō ma kapa mɔtɔ ne, ēnyī tititi rōnnī rɔ ḡo rōnnī, iya te, “Yēsu ēdī yala?” Rōmōyī lijē ikali sorope oloma ɲge kɔtɔ yayi, kina me bo kōsō ḡo Yēsu ga kēkī 'deni yīmo kumu kari tīmo ḡōnyī pōpō ma kapa mɔtɔ, tine Yēsu ēkī dē su kari tīnnī. XXIII Sorope mɔtɔ ga ako di Tiberiya kōmō ɲoli ɲgila bi tōnē pa Yēsu ko'do yēē'dī zi Boko'ba do maḡolɔ'bo tōnē ga bo ki'di zi bilaka konyo ne. XXIV Bilaka naga nima lijē ikali Yēsu ni inza kpe yayi. Kina lijē kēkī ɲgī mī sorope naga nima. Lijē kari Kaparanoma tari toma bo di yayi.

XXV Kina ɔɔɔ lijē kumu do pōpō 'deni kōmō yayi tine, lijē ari ko'ja Yēsu 'deni kēdī molo yayi. Lijē ititi bo, iya te, “Bo kōmō kiyandi, omō nyanya bine?”

XXVI Bo iya te, “Ēdī komake ma ḡo wa'di? Rɔ ma laka miya ziye, ēdī komake ḡoma ka ḡo lende 'ba maḡolɔ'bo nime konyoke kītēkpē ye ne. Inza du ḡo lende 'ba tikali 'jɔ 'ba lende 'ba ḡo koto naga nime mo'do ne. XXVII Kinza kō'bōke dē to'do ndɔɔɔ ɲge ḡo akonyo ame kēdī keɲme ē'bēnnī yaga ne. Akonyo ma laka ame 'do ko'doke ndɔɔɔ ḡomo ne na rɔ ame kēdī ki'di dīdī ma ɲburunburu ne. Kina kole 'ba bilaka lesi ti ki'di akonyo nima ɲgī ziye. Kole 'ba bilaka lesi na tōnē Boko'ba ki'di kōzī kakpa 'deni teyi ne.”

XXVIII Bilaka naga nima ēnyī kititi bo, iya te, “Boko'ba o'doko ze tēḡē ḡo do'do wa'di?”

XXIX Bo iya te, “Boko'ba o'doko ziye ḡo kikalike bo ame bo koja 'deni kako dɔlɔɔ nime bine ne.”

XXX Lijē iya te, “Kina tine, wa'di na ti ko'do ame ḡo kileme zize omba lende 'bī naga nima ēdī ɲgī rɔ ma laka? Ndɔɔɔ wa'di na koloma to'do mo? XXXI Molo tōnē mī kada 'ba Musa, ko'ja 'bu ze lōbu ga kēdī mī mōkō, lijē oloma tonyo akonyo ame kako di mītɔrɔ ne kɔzɔ ame kugu lende mo mī buku ne tara, ame kiya te, ‘Bo i'di maḡolɔ'bo kako zīnnī di mītɔrɔ ḡo lijē konyo.’ ”

XXXII Yēsu iya te, “Rɔ ma laka miya ziye, maḡolɔ'bo nima koloma tako di mītɔrɔ ne, Musa na dē ki'di. Maḡolɔ'bo ame rɔ ma laka ne, 'bu ma na kēdī ki'di kako ziye di mītɔrɔ. XXXIII Maḡolɔ'bo ame Boko'ba ki'di ne kina rɔ bo ame kako bēri di mītɔrɔ ne, ḡo bo kīdīdī bilaka 'ba dɔlɔɔ nime yaga rɔ ma lōlōwō.”

XXXIV Bilaka tōnē ga iya te, “Nere, i'di kīnē maḡolɔ'bo nima nduwē zize.”

XXXV Yēsu iya te, “Ma na rɔ maḡolɔ'bo 'ba dīdī. Lijē ame ga pili ki'di dōnnī ḡo lende ma ne, 'bō ni ti koda mini inza kupō lijē kpe. XXXVI Ne oḡḡo kina kɔzɔ ma tōnē miya ziye ne, o'jake ma pele kina ikalike ma dē gbī yɔ. XXXVII Bilaka ame ga 'bu ma ki'di 'deni zō ne ti kēdī ɲgī pili rɔ 'ba ma ga. Kina minza milagi gbī di bi tutī do mɔtɔ ga ame ko'doko tako zō ḡo lijē kēdī rɔ 'bama ne. XXXVIII Rōmōyī ndɔɔɔ nime mako bēri bine di mītɔrɔ to'do mo ne inza rɔ to'do ako'doko 'ba gbagba ma. Ne rɔ

to'do ako'doko 'ba bo ame koja ma kako bəri bine ne. **XXXIX** Ako'doko 'ba 'bu ma ame koja ma ne kina me, tégè kinza mola ma koto mato kolu dè di mi lóngò bilaka naga nime bo ki'di 'deni zò ne. Tine 'do mi'di lijè pili kényi kodo yaga di mi tolè mi kada ame 'deni ro nburunburu 'ba dolinjo nime ne. **XL** Römöyì bo o'doko bilaka ame ga pili ko'ja ma kole 'deni kina ki'di dönni 'deni gbì go lende ma ne, go kèdì ti didi ma nburunburu. Kina ti mi'di lijè 'deni ngi kényi kodo yaga di mi tolè mi kada ame 'deni ro nburunburu 'ba dolinjo nime ne."

XLI Kina bilaka naga nima kényi ngi tilende ro bo ngurunburu go a nime bo kiya te, "Ma na ro mangolo'bo ame kako di mitoro ne." **XLII** Lijè iya te, "Bo nime, bo ro Yèsu kole 'ba Yesepa. Ame dikali 'bu bo ni pili ti ma bo ni. Ro ma totondo mo ga na bo kebe kiya tégè bo ako di mitoro?"

XLIII Kina bo kényi kilende zinni, bo iya te, "Oròke titi mbowa te di mi lende 'be nima. **XLIV** Boto mato inza kikali tako zò, odo kiya te 'bu ma mo nime koja ma kako di mitoro ne na dè ngi ko'de bo mo zò. Kina ti mi'di bo mo ngi kodo yaga di mi tolè mi kada ame ro nburunburu 'ba dolinjo nime ne. **XLV** Lende nime edi 'deni ro ma koriya ti ma tonè ga bo kumè lende 'ba Boko'ba ma molo naga kugu mi buku 'benni ga ne tara, ame kiya te, 'Boko'ba ti kiyandi lijè 'deni pili.' Kina me 'deni tone, ya ame ga lijè kuwò lende 'ba 'bu ma 'deni lijè kikali 'deni gbì laka ne, lijè ti kèdì ngi ro 'ba ma ga. **XLVI** Boto mato o'ja 'bu ma Boko'ba dè. Ma ame mako di zi bo ne, ma na nge koto mo'ja bo.

XLVII Kina lende ma laka na me mèdi miya ziye, bilaka ame ga ki'di dönni 'deni ngi go lende ma lijè edi 'deni ngi ti didi ma nburunburu. **XLVIII** Ma na ro mangolo'bo 'ba didi. **XLIX** Akonyo ma tonè pa koloma ro tako zi 'bu ye löbu ga di mitoro mi kada ma lijè kèdì mi mökö ne, lijè onyo pele tine lijè edi gba kölè kada mato. **L** Ne mangolo'bo ame mèdi miya lende mo tone ziye ame kako di mitoro ne, ya ame ga pili konyo ne inza kölè kpe. **LI** Ma na ro mangolo'bo ame kako bəri di mitoro ame go kèdì bilaka

yaga ro ma lölöwò. Bilaka ame ga konyo mangolo'bo nime ti kèdì 'deni koloma ro nburunburu. Mangolo'bo ame mèdi mi'di ne na ro yida roma. Mèdi mi'di 'do bilaka 'ba dolinjo nime kèdì yaga ro ma lölöwò."

LII Kina bilaka naga nima kényi ngi ro 'diri. Lijè ebe tiya mo ro go rönni, lijè iya te, "Bo nima, yida ro bo mo go bo ki'di zize donyoke ro ma totondo mo ga?"

LIII Bo iya te, "Ro ma laka miya ziye, odo kiya te konyoke yida ro kole 'ba bilaka lesi dè ngi, kina kuwèke roma mo dè gbì, inza kèdìke yaga ro ma lölöwò. **LIV** Bo ame konyo yida roma, kina kuwè roma ma gbì ne, bo ti kèdì ngi ti didi ma nburunburu. Kina ti mi'di bo ngi kényi kodo yaga di mi tolè mi kada ame 'deni ro nburunburu 'ba dolinjo nime ne. **LV** Yida roma ti roma ma edi kozo akonyo ni ma ti wa kuwè ame kèdì kogbo bilaka koloma ro ma kèdì dolinjo nime bine ne, kina yida roma ti roma ma ti ki'di bilaka kèdì 'deni gbì ro ma lölöwò. **LVI** Ya ame ga konyo yida roma 'deni kina kuwè roma ma 'deni gbì ne, ti mèdi ngi ro akoto tinni. Kina lijè ti kèdì gbì ro akoto tö. **LVII** 'Bu ma Boko'ba na me kèdì kèdì bilaka kina me bo koja ma mako dolinjo bine. Bo na me gbì kèdì kèdì ma. Kina gbì tara bilaka ame ga konyo yida roma 'deni, ti mèdì lijè gbì.

LVIII Lende kiya ma na me, mangolo'bo ame kako bəri di mitoro ne kina ro yida roma. Inza kozo mangolo'bo ma tonè pa 'bu ye löbu ga koloma tonyo mo ne. Mangolo'bo nima lijè onyo pele tine lijè edi gba kölè kada mato. Ne bo ame konyo mangolo'bo ame ne ti kèdì ngi koloma ro nburunburu."

LIX Lende nime Yèsu iya di Kaparanoma ko'ja bo kèdì ro tiyandi komo bilaka di mi ro 'ba motu.

Laja 'Ba Didì

LX Bilaka ma konzi ame ga kèdì koso go Yèsu ne, odo lijè kuwò lende nime 'deni te tine ma konzi mato ga enyi kiya te, "Lende nime itigo 'deni sowa. Yè na ti kuti domo?"

LXI Yèsu ikali lende ngurunburu 'benni nima 'deni molo ti mi bo. Kina bo

kiya zänni, bo iya te, “Lende nime na ko'dokoke 'deni ngi toga kpeye goma teyi? **LXII** Omerike gomo to ma, odo kiya te keddi kongoke kole 'ba bilaka lesi 'deni keddi kileki kari toro go bi abo ma molo ame bo koloma pa teyi ne kada moto ti ko'doke roye 'jaa tondo? **LXIII** Nyi Koto Laka 'ba Boko'ba na keddi ki'di bilaka kididi ro ma lolowo. Yida ro bilaka ikali de 'do ki'di bilaka kididi ro ma lolowo. Nyi Koto Laka 'ba Boko'ba ame keddi ki'di bilaka kididi ro ma lolowo ne, kina me mo'de 'deni kako ziye ti lende nima miya ziye ne. **LXIV** Ne ongo, kina ma pele 'deni tara ya 'beye moto ga o'doko de gbi ti'di donni go lende ma.”

Yesu iya lende nime te romoyi bo ikali 'deni molo bilaka ma yala ga na ki'di donni de go lende abo nime. Kina bo ikali bilaka ame keddi ko'doko tari tususu bo zi turu ne 'deni gbi molo. **LXV** Kina bo kiya te, “Ko'du go lende naga nime kina ma ki'di go miya te, bilaka ma koto moto inza kikali go kako zo. 'Bu ma na nge ti ko'de bilaka mo go kako zo.”

LXVI Bilaka ma konzi enyi ngi toga kpenni go Yesu romoyi lende abo itigo 'deni sowa. Lije o'doko de kpe tosog bo.

LXVII Kina bo kanyi kiya zi bo laja abo ga ma 'bute domoriyo naga nima, bo iya te, “Kpe gbi o'dokoke toga kpeye goma yo?”

LXVIII Simona Pitoro iya te, “Nere, ze 'beze nime, bilaka moto inza ame go dari teyi. Lende 'bi na me keddi ki'di didi ma nburunburu zize le'jete. **LXIX** Kina di'di doze 'deni ngi goyi dikali 'deni ro ma laka ni na nge koto ro ma laka ro bo ame kako di zi Boko'ba ne.”

LXX Yesu iya te, “Kpe ya ma 'bute domoriyo naga nime, ma na migeli ye ne tine pele bo ma koto moto di mi longgo ye nima bina edi 'ba bo ro 'ba Satani.”

LXXI Lende kiya 'ba Yesu nime, bo edi ro tiya Yuda kole 'ba Simona Isikarita ame bo pele di mi longgo ya ma 'bute domoriyo naga nima bo na keddi kari kusus Yesu zi turu ne.

VII

Yesu Ni Ti Londö Bo Ga

I Di potö mo na Yesu kanyi kari tilingere kebe mi Galilaya. Bo o'doko de

kpe tari tilingere kebe mi lijo ame ga ngila Yerosalema ne, romoyi turu mo ga edi ko'doko 'deni 'do tupö bo.

II Tine mi kada mo nima yayi to'do 'ba karama moto 'ba Yudayi ame ro karama 'ba loma bici ngongobo ne owo de kpe.

III Kina londö 'ba Yesu ga kako ngi kiya zi bo, iya te, “Ari to'do karama Yudayi 'do ki'di ya ame ga yayi keddi kosogoyi ne ko'ja lende ame ga keddi ko'do ne.

IV Romoyi bo ame ko'doko ngi 'do bilaka pili kikali bo ne, bo o'do lende abo ga de ro kusu. Ne ongo, kina kozo 'beyi nime, lende lobu naga nime keddi ko'do ne o'doko ziyi go kari kileme royi zi bilaka pili.”

V Ya naga nima lije pele ro londö 'ba Yesu ga tine lije i'di donni de go lende abo. Kina ma ki'di lije kiya lende nima tara ne.

VI Bo iya te, “Kada 'ba tari ma yayi ne de gba. 'Beye kada pili edi ro ma laka ziye.

VII Bilaka 'ba dolijo nime inza ko'ji ye. Ne 'bama nime mö'bö nduwé tileme go lende kirasi 'benni ga zinni ne, kina me lije keddi ko'ji ma gomo. **VIII** Arike mi karama nima. Ne ma 'bama mari de, romoyi kada 'ba tari ma yayi na de gba.”

IX Yesu iya lende nime te zi londö bo ga. Kina bo kileke abo ngi toti mbowa Galilaya.

X Kina odo londö bo ga kanyi kari 'deni to'do karama nima Yudayi tine, bo enyi gbi kozi kari yayi. Tine bo ari de kileme ro bo yaga bi kopö. Bo ari abo ngi lowo.

XI Turu 'ba Yudayi ni edi ro toma go bo di mi longgo bilaka konzi 'ba karama naga nima. Lije keddi ro tititi bo di zi bilaka, iya te, “Bo nime bo edi yala?”

XII Go ko'du mo na bilaka pili keddi 'deni ngi ro tiya lende abo ro kore. Ya moto ga iya te, “Bo nime bilaka laka na.”

Ya moto ga iya te, “Aa, bo edi ka kindendé bilaka ti lende abo naga nima ro tindendé.”

XIII Tine bilaka naga nima iya lende nima de yaga bi kopö, romoyi lije ere turu 'benni ga.

Yesu Iyandi Wa Mi Reki 'Ba Rö Löbu

XIV Kina odo komö 'deni mi zana 'ba karama nima tine, na Yesu kanyi ngi kari

mī reki 'ba rō löbu 'ba Boko'ba. Kina bo ki'di ngi tiyandi kōmō bilaka di yayi. **XV** Lende ame ga bo kiya ne igayi turu 'ba Yudayi ni 'deni. Kina lijē kiya te, “Bō nime bo ikali lende naga nime totondo ga? Ne bō kōmō kiyandi ze naga nime iyandi bo dē yō 'di?”

XVI Kina bo kēnyī kiya zīnnī, bo iya te, “Lende naga nime mēdi miyandi ne, lende ma na dē. Lende 'ba Boko'ba na. Bo na me koja ma kako dōliṅṅō nime bine. **XVII** Bilaka ame ga ko'dōkō to'dō ako'dōkō 'ba Boko'ba ne na 'jaa ti kikali akiyandi nime. Ala lende ma na ya, ala 'ba Boko'ba mo na ngi ya lijē na ti kikali 'jaa. **XVIII** Rōmōyī bilaka ame kēdi kiyandi kōmō bilaka bo kebe tiya mo, bo kiya te, akiyandi nime lende abo na, ziye ngi 'dō tikali mo rō ma laka bōtō nima o'dōkō abo ka 'dō bilaka kiya te bo na rō bilaka ma löbu. Ne bō ame kako 'ba bo kiya te, bilaka mōtō na koja bo ti akiyandi laka nime ne, ziye tikali mo rō ma laka bo na rō bō lende kodōrō kina lende kēnyē inza gbī mī bo. **XIX** Kōzō ma kōṅṅōke, Musa na me kugu kō'du ki'di 'ba Boko'ba ziye, ne bōtō ma kōtō mōtō ame 'dō kō'bō ngi toro kō'du ki'di nime di mī lōṅṅō ye bina ne inza yō. Ne ēddī komake gōma 'dō tupō ma yaga gō wa'di?”

XX Bilaka ma konzi ame ga kēdi yayi ne ēnyī kiya zi Yēsu, iya te, “Rumō na kēdi ko'dō yi. Yē mo na kēdi koma göyī mo 'dō tupō yi?”

XXI Yēsu iya te, “Tōnē mo'dō 'bama wa nge dō kōtō mī kada 'ba rō kindawo ne, i'dike lende mo kebe kilikō dōye pili gō wa'di? **XXII** Ne kpe 'bōwu, ebeke tilele kole kuru 'be ga mī kada 'ba rō kindawo. Kōzō lende mo ame Musa kiya ne tara. Ne dikalike 'deni ngi rō ma laka, akilele nima lende 'ba Musa na dē rōmōyī bulōbu ma mōlo naga tōnē bine oloma gbī to'dō mo tara. **XXIII** Kina me kēddī kileleke kole titi mī kada 'ba rō kindawo 'dō kileme lende koro 'ba kō'du ki'di ame Musa kugu ziye ne. Ne gō wa'di na kēnyīke rō 'dirī tō gō ako'dō 'bama ame mileṅṅō yida rō bilaka pili mī kada 'ba rō kindawo ne ya? **XXIV** Kinza kodōrōke bicī lende dē ngi rōma gō wa ame ga kēddī ko'jake ti

kōmōye ne. Ziye 'dō kodōrōke bicī lende ti lende laka mo.”

XXV Kina bilaka mōtō ga 'ba Yerosalema kēnyī ngi tilende rō bo, iya te, “Dēmba bō tōnē turu ze ga kēdi rō toma gō bo 'dō tupō bo ne, bo na me ne ya? **XXVI** Ne oṅṅōke yayi bine bo ēdi kilende ngi rō dō ngōlō. Turu iya a mōtō dē gbī zi bo yō. Ala mōtōga lijē ti komeri 'deni, kiya te bo na rō Kurisītō mo ame Boko'ba kēdi koja kako di mītōrō ne o'tō? **XXVII** Tine Kurisītō mo ame kēdi kako di mītōrō ne, bōtō inza kikali dōliṅṅō mo. Ne 'ba Yēsu mo nime, tondo ze pili dikali dōliṅṅō abo?”

XXVIII Kina o'dō Yēsu kēdi 'deni tiyandi kōmō bilaka di mī reki 'ba rō löbu 'ba Boko'ba tine, bo ēnyī ngi kiya rō ma kembe, bo iya te, “Kpe nima, ikalike ma ra? Dōliṅṅō ma ame mako di teyi ne, ikalike ra ngi? Tako nime mako bine ne, mako dē gō dōma. Boko'ba ame kōtō kpōki mītōrō ne na koja ma. Ne ikalike bo dē yō. **XXIX** Ma 'bama mikali bo 'deni, bo na me koja ma 'dō ki'di ma mako bine ne.”

XXX Kina lijē ko'dōkō ngi 'dō tinda'ba bo gō lende nime. Ne tine bōtō mōtō osa kōzīnī dē rō bo rōmōyī kada abo ame Boko'ba ki'di 'dō bilaka kinda'ba bo teyi ne ömō dē gba. **XXXI** Bilaka ma konzi mōtō ga i'di dōnnī 'deni ngi gō lende abo. Kina lijē koloma ngi rō tiya mo, iya te, “Yēsu nime na ngi ti kēdi rō Kurisītō mo tōnē Boko'ba kēdi koja kako di mītōrō ne, rōmōyī a mōtō inza kpe ame gō bō mōtō kako ko'dō kulōwō rō dō kiteli di dō ame ga bo ko'dō ne.”

XXXII Kina o'dō Parosi mōtō ga kuwō lende nima bilaka naga nima kiya ne 'deni te tine, lijē ēnyī ngi kari tususu kpēnnī ti löbu 'ba bō akumu ni. Kina lijē kēnyī ngi koja bō kanya 'bēnnī ga kari tinda'ba Yēsu.

XXXIII Yēsu oloma rō tiya mo zi bilaka naga nima yayi, bo iya te, “Mēdi moloma nge tiye bine mbowa tine mēdi muyī ama dōma, mileki mari zi bō ame koja ma kako bine ne. **XXXIV** Kina ti kebeke 'deni ngi toma gōma, ne inza ko'jake ma kpe rōmōyī inza kikalike tari tōmō ṅbō mī gō bi ame mēdi teyi ne.”

XXXV Kina turu mōto ga kēnyī ngī tiya mo rō gō rōnnī, lijē iya te, “Wa'di mo ga na bo kēdī kiya 'ba bo tara? Bo ēdī kari ṅbō kulōwō te yala ga kina bo kiya te dinza do'jake bo? Ala bo ēdī ko'dōko tari toloma zi bilaka ze ame ga kēdī koloma mī dōyayi 'ba bo lōwō ne oto. Mōtoga bo ēdī ko'dōko tari tiyandi kōmō bo lōwō naga nima di yayi. XXXVI Ne ma kinza tara yō dēne bo ti kiya te odo domake bo pele dinza do'jake bo? Lende kiya wa'di mo ga na bo kebe kiya 'ba bo, bo kiya te gō bi ame bo kēdī kari teyi ne, dinza dikalike 'beze tōmō teyi?”

Yēsu Mini 'Ba Dīdī

XXXVII Kina odo kōmō 'deni mī tō'dō 'ba tote karama nima ame rō kada ma lōbu 'ba karama mo ne tine, Yēsu ēnyī kōro torō kōmō bilaka naga nima. Kina bo kuwōwō dō bo rō ma kembe, bo iya te, “Ya ame ga kēdī ti koda mini ne, i'dike lijē kako zō tuwē mo. XXXVIII Lende nime ēdī 'deni kōzo ma tōnē kugu mī buku 'ba Boko'ba ne, ame kiya te, ‘Ya ame ga ki'di dōnnī 'deni ngī rō ma laka gō lende ma ne, mini 'ba dīdī ti kolo 'deni di mīnnī kōzo yōpō tara.’ ”

XXXIX Dōngala nime, Yēsu ēdī kiya gō lende 'ba Nyī Koto Laka ame Boko'ba kēdī ko'dōko ti'di mo zi ya ame ga ki'di dōnnī gō lende 'ba Yēsu ne. Mī kada nima yayi Boko'ba i'di Nyī Koto Laka dē gba zi bilaka rōmōyī Yēsu ileki dē gba kari mītorō.

XL Lende nime Yēsu kiya ne, odo ya mōto ga kuwō 'deni tine lijē ēnyī ngī kiya te, “Rō ma laka bo nime, bona ngī rō bo kumē lende mo tōnē Boko'ba kēdī koja ne.”

XLI Ya mōto ga iya te, “Bo nime na rō Kurisitō.”

Ya mōto ga iya te, “Bo nime Kurisitō na dē rōmōyī Kurisitō inza rō bilaka 'ba Galilaya. XLII Rōmōyī ugu 'deni mōlo mī buku 'ba Boko'ba, iya te, Kurisitō ēdī kōdo di mī kupō ṅere Dawidi. Kina gō kōyō bo Beteleme mī dōlīṅo 'ba Dawidi.”

XLIII Lende kiya 'ba bilaka naga nima oza mīnī 'deni kōzo a nima tara. XLIV Kina ya mōto ga ko'dōko ngī tinda'ba Yēsu, ne tine bōto mōto osa kōzīnī dē du te rō bo.

Ndo'ji 'Ba Parosi Ni

XLV Kina odo bo kanya naga nima kēnyī kileki 'deni kari zi Parosi ni ti lōbu 'ba bo akumu naga nima tine, lijē ēnyī kititi bo kanya naga nima, iya te, “O'deke Yēsu mo dē kako zize bine gō wa'di?”

XLVI Bo kanya naga nima iya te, “Wōwō, do'ja bōto mōto dē gba ame kiya lende kōzo lende kiya 'ba bo nime.”

XLVII Lijē iya te, “I'dike bo ku'bōlu ye 'deni gbī. XLVIII Uwōke ra ze Parosi ni ti lōbu 'be mōto ga diya lende abo naga nima rō lende laka? XLIX Ya ma yawa naga na ṅge ma kēdī kuti gō lende abo naga nima ne rōmōyī lijē ikali kō'du ki'di 'ba Boko'ba dē. Kada mōto Boko'ba ēdī ku'du lijē mī pa'do 'ba Gehena.”

L Kina Parosi ma tōnē kīdēkī mōyī mo rō Nikuduma bo kako pa mōlo zi Yēsu ne kēnyī ngī torō tiya lende zīnnī, LI bo iya te, “Oṅgōke te, inza rō ma laka mī kō'du ki'di ze ame Boko'ba ki'di zize ne 'dō tōdo karama ngī dō bo mōto tara kinza ma kuwō lende 'ba kpamo titi kōṅgō ndī lende mo.”

LII Lijē ileki zi Nikuduma, iya te, “Nī 'deni gbī rō bilaka 'ba Galilaya mōto? Ari kīdēkī buku 'ba Boko'ba te, ti ko'ja kugu yayi, iya te, bo kumē lende 'ba Boko'ba inza kōdo di mī Galilaya.”

LIII Kina lijē pili kēnyī kiyēyī rōnnī ngī kari liṅo 'bēnnī ga rō kotōkoto.

VIII

I Yēsu odo ngī di mī rō lōbu 'ba Boko'ba bo kari dō dōku 'ba Bilaya.

Yēsu Ni Ti Kō'du Ki'di

II Mōlo mī dōṅbo na Yēsu kileki ngī kari mī reki 'ba rō lōbu 'ba Boko'ba. Kina bilaka kotōto rōnnī ngī ṅbanī zi bo yayi. Kina bo koloma ngī bēri tiyandi lijē.

III Kina bo kōmō kiyandi mōto ga ti Parosi ni kako ngī zi bo. Lijē o'de 'ja mōto ame kinda'ba 'deni di bi 'ba to'do yēri. Lijē i'di 'ja nima kōro kōmō bilaka konzi naga nima. IV Kina lijē kēnyī kititi Yēsu, iya te, “Bo kōmō kiyandi, 'ja nime dinda'ba loko di bi 'ba to'do yēri. V Kina kōzo ame kugu 'deni mōlo mī kō'du ki'di 'ba Boko'ba ma Musa kugu zize ne, iya te, 'ja ma ko'do yēri kōzo a nime te 'dō ku'du

ti kulugbī dōku kōlē yaga. Ne ma 'bēyī iya tondo?"

^{VI} Akititi nime lijē ēdī koma kpa Yēsu timo rō toma rōmōyī ɔdɔ kiya te bo kiya lende mɔtɔ rō ma kēnyē gɔ lijē kari kususu bo timo zi turu. Tine bo ileki abo dɔmo dē. Bo odi abo dɔ bo ngī le bēri tugu dɔ yayi ti dɔkole kōzī bo. ^{VII} Kina lijē koloma ngī nduwē rō tititi bo rō aliri. Kina bo kombi dɔ bo ngī tɔrɔ, bo kēnyī kileki zinnī, iya te, "ɔdɔ kiya te bo mɔtɔ di mī lōnggō ye nima bina, bo kikali rō bo, bo ko'dɔ lende kēnyē mɔtɔ dē, bo kēnyī dɔgba ku'du 'ja nima ti dōku."

^{VIII} Kina bo kodi dɔ bo ngī gbī bēri tugu dɔ yayi ti dɔkole kōzī bo.

^{IX} Kina ɔdɔ bo kɔmɔ kiyandi naga nima kuwō lende nime 'deni kɔzɔ a nime te tine, lijē ēnyī ngī tu'bōgō rōnnī rō kɔtɔkɔtɔ kita'ba yaga di ngila bo. Ya ma lōbu rō dɔ kiteli mo ga tōnē lijē na kisasi tɔdɔ dɔgba yaga. Kina rō nburunburu mo tine Yēsu ni na kola 'deni ngī nge riyō yayi ti 'ja tōnē kɔmɔ tīndī naga nima. ^X Bo ombi dɔ bo tɔrɔ kina bo kititi 'ja nima, bo iya te, "Lijē ēdī yala? Bɔtɔ ma kɔtɔ mɔtɔ odo karama dē du te dōyī?"

^{XI} Loko iya te, "Nere, bɔtɔ mɔtɔ inza."

Bo ileki kiya zi 'ja nima, bo iya te, "Kina ma gbī, minza modɔ karama dōyī. Ari ē'bī, ne kisasi di mī kada nime tōne kinza kari ko'dɔ lende kēnyē mɔtɔ dē kpe."

Yēsu, Bi Kɔpɔ 'Ba Dɔlinɔ

^{XII} Di pōtō mo 'deni yayi tine na Yēsu kēnyī kiya zi Parosi ni, bo iya te, "Ma na rō bi kɔpɔ zi dɔlinɔ nime. Ya ame ga pili kōsō 'deni goma ne ilingere dē kpe mī bi kōlu. Bi kɔpɔ nime ti kīdīdī lijē 'deni ngī yaga rō ma lōlōwō."

^{XIII} Parosi naga nima ēnyī kileki kiya zi bo, iya te, "Lende yawa 'bī naga nima dɔngɔ 'deni, nī ē'bī ngī ka kɔzɔ bilaka ame kēdī kodɔrɔ bīcī lende abo gɔ dɔ bo ne."

^{XIV} Bo ileki dɔmo zinnī, bo iya te, "Lende yawa na dē. Ne ɔdɔ kiyake pele te mēdī miya lende naga nime dōmōyī lende 'ba gbagba ma, ele gbī. Rōmōyī ma bo mo, ma na mikali gɔ bi ame mako di teyi ne, kina ma na gbī mikali gɔ bi ame mēdī mari teyi ne. Kpe nima bina,

ikalike dē mako di yala, ala mēdī mari yala. ^{XV} Kpe 'beye ēddī ko'dɔke burē 'ba rōma ngī kɔzɔ burē ko'dɔ 'ba bilaka lesi tara, ne 'bama minza mo'dɔ burē 'ba bɔtɔ. ^{XVI} Ne ɔdɔ kiya te mo'dɔ burē 'ba bilaka pele, burē ko'dɔ ma ti kēdī ngī rō ma kodɔrɔ rōmōyī minza mo'dɔ gɔ dɔma. Dēdī do'dɔ ze ti 'bu ma ame koja ma kako di mītɔrɔ ne. ^{XVII} Ne onɔgɔ, lende nime ugu 'deni molo mī kō'du ki'di ame ki'di ziye ne, iya te, ɔdɔ bo kodɔrɔ bīcī lende riyō kiya pili rō lende kɔtɔkɔtɔ nima, lende nima ēdī ngī rō ma laka. ^{XVIII} Kina me ma rō bo kodɔrɔ bīcī lende ma kina 'bu ma ame koja ma kako bine ne, bo gbī rō bo kodɔrɔ bīcī lende ma."

^{XIX} Parosi naga nima ēnyī kiya zi bo, iya te, "Bu yī mo ēdī yala?"

Bo iya te, "Kpe ikalike 'bu ma dē. Kina gbī ikalike ma dē. Rōmōyī ɔdɔ kiya te kikalike ma 'deni, ti kikalike 'bu ma gbī."

^{XX} Lende nime Yēsu iya di mī reki 'ba rō lōbu 'ba Boko'ba ko'ja bo kēdī rō tiyandi kɔmɔ bilaka di gɔ bi ame bilaka kēdī ki'di kpa kōzī ki'di 'bēnnī ga zi Boko'ba di teyi ne. Mī kada nima yayi turu inda'ba bo dē rōmōyī kada abo ame Boko'ba ki'di 'dɔ bilaka kinda'ba bo yīmo ne omō dē gba.

^{XXI} Di pōtō mo na Yēsu kēnyī kiya zi turu lōbu naga nima, bo iya te, "Mēdī mari ama kada mɔtɔ kina ti kēnyīke 'deni ngī toma goma, ne inza kikalike tari tōmō gɔ bi ame mēdī mari teyi ne. Ti kō'bōke mī lende kēnyē 'be ga nɔbō mī tōlē."

^{XXII} Turu naga nima iya te, "Lende abo nima, bo kiya te dinza dikalike tari gɔ bi ame bo kēdī kari teyi ne, bo ēdī ko'dɔkɔ tari tupō rō bo yaga?"

^{XXIII} Bo iya te, "Kpe 'beye rō 'ba dɔlinɔ nime. Ne ma 'bama mako di dɔyayi 'ba mītɔrɔ. Kpe 'beye di mī dɔlinɔ nime. Ne ma 'bama minza di mī dɔlinɔ nime. ^{XXIV} Gɔ kō'du mo kina ma 'dɔ ki'di miya te ti kō'bōke mī lende kēnyē 'be ga nɔbō mī tōlē. ɔdɔ kiya te ki'dike dɔye dē ngī goma rō ma laka ma na rō bo ame rō ma mo ne, ti kō'bōke mī lende kēnyē 'be ga nɔbō mī tōlē."

^{XXV} Lijē ēnyī kititi bo, iya te, "Nī yē mo na?"

Bo iya te, “Ma na ro bo ma tönë miya lende mo pa ziye bine ne. ^{XXVI} Mëdi ti lende nbanji 'do tiya mo go lende 'be. Kina mëdi gbï ti lende mato ga nbanji ame go mo'do burë 'be timo. Bo ame koja ma kako dolinjo nime bine ne, lende abo ro ma kodoro. Kina lende ame ga nge muwö di kpa bo ne, kina me mëdi miya ziye kpe bilaka 'ba dolinjo nime.”

^{XXVII} Lende nime Yësu kiya ne, turu naga nima ikali dë ma bo këdi ro tiya lende 'ba 'bu bo Boko'ba.

^{XXVIII} Kina bo kiya zinni, bo iya te, “Ma kole 'ba bilaka lesi, ti kutotike ma 'deni do ngëri toro kupoke ma. Ne tine ti kikalike ma ngi 'jaa ro bo ame ro ma mo ne, kina ti kikalike gbï 'jaa omba wa naga nime mëdi mo'do ne, minza mo'do go doma. Kina ti kikalike ngi ro ma laka wa ame ga nge 'bu ma kiya zö ne na ma ga mëdi miya zi bilaka ne. ^{XXIX} Bo na koja ma kina bo ö'bö tö bi koto, bo ola ma dë kutu ma römöyi lende ame ga mëdi mo'do ne, kina kiyeyi doki'di bo.”

^{XXX} Lende nime Yësu kiya ne i'di bilaka ma konzi mato ga ngi ki'di dönni go lende abo.

Kupö Ma Laka 'Ba Abarayama

^{XXXI} Yësu ënyi kiya zi Yudayi naga nima ki'di dönni 'deni go lende abo ne, bo iya te, “Odo kiya te ko'doke wa pili ngi kozo ame mëdi miyandi ye timo ne, ti këddike ngi ro ma laka ro bo koso goma ga. ^{XXXII} Kina gbï ti kikalike lende laka 'ba Boko'ba ngi. Kina lende laka 'ba Boko'ba ti ki'di ye ngi kolomake ro do ngölö. Kinza këddike ra kpe ro atoli.”

^{XXXIII} Bilaka naga nima iya te, “Ze kupö Abarayama ga na. Molo kako di zi 'bu ze löbu ga boto inda'ba ze dë ro atoli. Go wa'di na kiya te ti doloma ro do ngölö?”

^{XXXIV} Bo iya te, “Ro ma laka miya ziye, bilaka pili ame ga ro bo ko'do lende kënyë ne, lende kënyë inda'ba 'deni ro 'boki. Kina lende kënyë na 'deni le'jete ro bo dönni. ^{XXXV} Kozo ma kikalike atoli oloma dë kö'bö nburu ro kole 'ba linjo. Ne kole 'ba bo do linjo na ti koloma ngi nburu kö'bö kpa döbösi 'ba 'bu bo nima. ^{XXXVI} Kina odo kiya te kole 'ba Boko'ba na kutë goye 'deni di zi bo ame kinda'ba

ye ne, boto mato inza kpe ame 'do këdi ro bo doye. ^{XXXVII} Mikali ye 'deni ngi ro kupö Abarayama ga. Ne ëddi komake kori 'ba tupö ma go wa'di? Lende kiya ma naga nime na konmi dë doki'di ye? ^{XXXVIII} Lende naga nime mëdi miya ne na ro ame 'bu ma kileme zö. Kina 'beye ndobo ame ga gbï 'bu ye kileme ziye ne na ma ga gbï këddi ko'doke.”

^{XXXIX} Lijë iya te, “Abarayama na ro 'bu ze.”

Kina bo kënyë kileki domo zinni, bo iya te, “Inza tara. Ma kiya te këddike ra ngi ro kole 'ba Abarayama ga dëne ëddi ko'doke gbï kozo 'ba Abarayama. ^{XL} Ne le'jete ëddike e'be za ro toma kori ame 'do kupoke ma timo, ma mo tönë mëdi miyëti lende ma laka ame ga muwö di kpa Boko'ba ziye ne. Lende ko'do 'ba Abarayama inza tara. ^{XLI} Ndobo ko'do do 'bu ye na ma këddike ro to'do mo ne.”

Lijë iya te, “Ze kole köyö mi manba na dë. Boko'ba na nge koto ro 'bu ze.”

^{XLII} Bo iya te, “Ma kiya te Boko'ba na këdi ra ro 'bu ye dëne ëddi ko'doke ma römöyi tako nime mako ziye bine ne, mako di zi Boko'ba. Mako dë go doma. Boko'ba na koja ma. ^{XLIII} Ne kpe bilaka o'dokoke dë tuwö lende naga nime mëdi miya ne go wa'di? Lende ma laka kozo a nime te na ko'jike? ^{XLIV} Ne ongo, 'bu ye na ro Satani römöyi wa ame ga bo ko'doko ne kina ko'dokoke to'do mo. Bo 'ba bo 'deni molo ro bo a kupö. Bo o'doko abo dë to'do lende laka 'ba Boko'ba römöyi bo ilagi lende laka 'ba Boko'ba 'deni molo pili. Wa 'ba bo ma bo kö'bö to'do mo na ro tunzö bëti römöyi bo bo bëti na. Kina bo 'deni ro nere 'ba bëti.

^{XLV} Ne 'bama nime, mëdi miya lende laka 'ba Boko'ba ziye ne na me ki'di kilagike ti'di doye go lende ma ne. ^{XLVI} Ongoke lende naga nima mëdi mo'do ne te. Ma kënyë mo ga ëdi? Odo këdi, iyake zö. Ne odo lende ma naga nima këdi me ro ma laka ne, o'dokoke dë ti'di doye gomo go wa'di? ^{XLVII} Ya ame ga ro kole 'ba Boko'ba ne ëdi kuwö lende 'ba Boko'ba. Ne kpe 'beye nime inzake ro kole 'ba Boko'ba römöyi ilagike lende abo 'deni.”

XLVIII Lijë iya te, “Ni nime, ni na dë ngi ro ma laka ro bo rumö 'ba Somorona kozo ma tönë diya bine ne?”

XLIX Bo iya te, “Ma bo rumö na dë. 'Bama ro toro 'bu ma. Ne kpe ebeke 'beye za titi'ja ma. ^L Wa naga nime mëdi mo'do ne minza mo'do 'do bilaka koro ma gomo, kiya ma ro bilaka ma löbu. Bo motö ëdi ame bo ko'doko 'do bilaka koro ma ne. Bo na ro bo ame këdi kodoro bici lende ma ro ma kodoro ne. ^{LI} Ro ma laka miya ziye, ya ame ga këdi ko'do lende pili ngi kozo wa ame ga mëdi miya ne, a motö ro tolë inza kikali du te tömö dönni.”

^{LII} Lijë iya te, “Ni bo nime, dikali yi 'deni ro ma laka. Ni bo rumö na. Iya te bilaka ame ga ko'do lende kozo kö'du kiya 'bi naga nima inza köle kpe. 'Bu ze löbu Abarayama ni öle 'deni pili ti bo kumë lende ma löbu 'ba Boko'ba tönë ga. ^{LIII} Go wa'di na kebe kiya 'bëyi röyi mbiri löbu di do 'bu ze löbu Abarayama ni ma ti bo kumë lende ma löbu 'ba Boko'ba ame ga köle ne? O'doko to'do röyi ro wa'di?”

^{LIV} Bo iya te, “Ma 'bama nime, miya roma dë te mëdi mbiri. Odo kiya te miya kozo a nima tara, lende ma inza kpe ko'do oto. 'Bu ma nima këddi kidëkike möyi mo ro Boko'ba këddi koroke ne, bo na nge kiya te mëdi mbiri. ^{LV} Ne kpe 'beye ikalike bo dë. Ma na nge mikali bo. Ne odo miya te mikali bo dë, ma 'deni gbï ro bo bëti kozo 'beye. Ne ongo, kina me mikali Boko'ba, wa pili ame ga bo kiya zö ne, kina me ga mëdi ro to'do mo. ^{LVI} 'Bu ye löbu Abarayama ëdi ti mi këyi römöyi mi kada nima yayi Boko'ba iya zi bo, iya te, ti ko'ja kada ma ame mëdi mako timo doliño nime ne 'deni ngi. Kina me bo o'ja 'deni ngi. Go kö'du mo bo 'deni ti mi këyi.”

^{LVII} Lijë iya te, “Ni nime komo koo 'bi ömö dë gba kuluku koto yo. Ro ma tondo mo ga na kebe kiya te o'ja Abarayama?”

^{LVIII} Bo ileki domo zi ya naga nima, bo iya te, “Ro ma laka miya ziye gba kinza köyö Abarayama dë, mëdi 'deni molo ro bo ame ro ma mo ne.”

^{LIX} Kina lijë kënyi ngi tototo kulugbi döku 'do tu'du bo timo tupö bo yaga. Kina

bo kënyi kolo abo ro bo ngi, bo kodo yaga di mi reki 'ba rö löbu 'ba Boko'ba yayi.

IX

Yësu Ni Ti Bo Komö Kölu

^I Kina odo Yësu këdi 'deni kilingere tine, do bo ondoso ngi ti bo komo kölu motö ame köyö 'deni molo ro komo kölu ne. ^{II} Kina bo kösö go bo ga kënyi kititi bo, lijë iya te, “Bo komo kiyandi, lende kënyë 'ba yë na me ki'di 'do köyö bo nime ro komo kölu ne? Lende kënyë abo na ala lende kënyë ko'do 'ba 'bu bo ni na?”

^{III} Yësu iya te, “Töyö nime köyö bo nime ro komo kölu ne inza go lende kënyë abo ala gbï go lende kënyë ko'do 'ba 'bu bo ni. Tine öyö bo nime ro komo kölu 'do ki'di Boko'ba kileme tigö abo tö zi bilaka mi tileño bo nime. ^{IV} Ndobö ame Boko'ba koja ma dömöyi mo ne, mëdi mo'do giri nime ko'ja go bi këdi gba ro mi kada. Römöyi korondo owö dë kpe, ame bilaka lesi inza kikali kpe to'do a motö. ^V Ne ame mëdi 'deni doliño bine ne, ma na 'deni ro bi kopo zi doliño.”

^{VI} Kina bo koto'bi woro ngi bëri, bo konyopi mando'do mo ngi kosa komo bo komo kölu tönë. ^{VII} Kina bo kiya te, “Ari kurögö kömöyi mi daa 'ba Siloma.” Ame 'jo 'ba möyi mo nima tégë “Oja 'deni.”

Kina bo tönë kari kurögö komo bo ngi. Na komo bo kopo ngi bo kileki ngi kari liño ro bo komo kopo.

^{VIII} Kina odo bo nima këdi 'deni liño tine, bilaka ma mi tiri ma ngosingosi naga ti ya motö ga ame kikali bo 'deni molo tönë pa bine ro bo kpasi ne, ako ngi tongo bo, lijë iya te, “Wa, bo nime na dë tönë këdi koloma pa kpa kori 'dë yayi tokpasi wa ne?”

^{IX} Ya motö ga iya te, “Yëë, bo na.”

Tine ya motö ga ënyi 'bënni kiya te, “Bo nima na dë. Bo nime o'de röni ka ro to'de ti bo.”

Kina bo kënyi ngi kiya zinni, bo iya te, “Ma na ngi nime.”

^X Ya naga nima iya te, “Kömöyi ënyi kopo ko'ja go bi totondo?”

^{XI} Bo iya te, “Bo nima kidëki möyi mo ro Yësu ne na konyopi mando'do ti woro, bo kosa komo ma, na bo kiya zö go mari

murögö kómó ma mi daa 'ba Siloma. Kina me mari murögö kómó ma yó, na kómó ma kópo ngi."

XII Lijé iya te, "Yésu mo édi yala?"

Bo iya te, "Mikali dē."

XIII Di pötö lende nime na ya mótó ga kényi koto bó töné ngi kari zi Parosi ni.

XIV Kada nima Yésu konyópi mandó'dó ti woro kosa kómó bó nima 'dó kópo ngi yaga yimo ne, kada 'ba ró kindawo na.

XV Parosi ni ebe gbí tititi bó nima gó lende 'ba kómó bo ame kényi kópo 'bówu yaga ko'ja gó bi ne. Tine bo ileki kiya zinni, bo iya te, "Yésu na ko'dó mandó'dó kómó ma. Kina mari murögö yó. Kina me kómó ma kópo ngi."

XVI Parosi mótó ga iya te, "Bó nime ako dē du te di zi Boko'ba, ma bo kēdi kako ra ngi di zi Boko'ba dēne bo édi koro kada 'ba ró kindawo."

Ya mótó ga iya te, "Ne ma bo kēdi ra ró bó lende kényé tara dēne ndóbo löbu naga nime, bo ti kikali to'dó mo totondo ga?"

Parosi töné ga oza minni 'deni kózo a nime te.

XVII Kina lijé kényi 'bówu kititi bó töné, lijé iya te, "Wa'di na komeri 'béyi gó lende 'ba Yésu nima bo ki'di kómóyi kópo 'deni yaga ne?"

Bo nima iya te, "Bo bó kumé lende 'ba Boko'ba na."

XVIII Parosi ni i'di dönni dē gba gó lende nima kiya te bó nima kómó mo pa ró ma kólu kina ma kényi 'bówu kópo yaga ne, lijé iya te bēti na ka. Kina lijé kídēki 'bu 'ba bó nima ti ma mo ngi kako zinni.

XIX Kina lijé kititi e'be 'bu mo naga nima, lijé iya te, "Kole 'be nime kiyake te öyó móló ró kómó kólu ne, bo na me? Ne kómó bo ényi kópo 'bówu yaga tóne ró ma totondo?"

XX Lijé iya te, "Dikali ngi ró ma laka bo kole ze na. Kina dikali 'deni gbí laka öyó bo móló ró kómó kólu. XXI Ne óto abo to nima kiyópo kómó bo tóne ne, dikali dē. Bóto abo to nima kiyópo kómó bo ne, dikali eze dē gbí. Ititike bó. Bo na ma, bo inza gbí gba ró kole titi. Bo na ti kikali tiyēti lende abo nima."

XXII 'Bu bo ni iya tara rómóyi lijé ere turu 'ba Yudayi naga nima. Rómóyi turu naga nima iya lende mótó 'deni móló yayi, iya te, bilaka ame ga pili kiya te Yésu na ró Kurisitó ame Boko'ba koja kako di mítóro ne, 'dó ko'jónó nburu yaga di bi tódó mi ró 'ba mótó. XXIII Lende nima na ma 'dó ki'di 'bu bo ni kiya te, "Bo na ma, bo inza gba ró kole titi. Ititike bo."

XXIV Parosi ni ényi 'bówu gbí kídēki bó töné kako zinni. Kina lijé kiya zi bo, lijé iya te, "Ulómu róyi ti móyi löbu 'ba Boko'ba nime. Dikali 'deni bó nima bo kileño yi ne bo bó lende kényé na."

XXV Bó töné iya te, "Mikali dē ala bo bó lende kényé na ya? Wa 'bama ame mikali ne na nge ró ame ma pa móló ró bó kómó kólu. Kina me tóne kómó ma kópo 'deni yaga ko'ja gó bi."

XXVI Lijé iya te, "Wa'di na Yésu mo nima ko'dó ziyi? Bo o'dó tondo kina ma 'dó ki'di kómóyi kényi kópo yaga ne?"

XXVII Bo iya te, "Ne o'ja miyēti lende naga nime 'deni gbí dógba ziye bine 'di, uwóke dē. Gó wa'di na ko'dókóke 'bówu 'dó mēnyi gbí tiyēti mo ziye teyi? O'dókóke 'deni gbí tósó gó bo?"

XXVIII Kina lijé kényi ngi titi'ja bó töné, lijé iya te, "Ni 'béyi na ró bó kósó gó Yésu. Ne ze 'beze ró bó kósó gó 'bu ze löbu Musa. XXIX Rómóyi Musa na dikali nge Boko'ba koloma ró tilende teyi bine. Ne bótó to nima ró Yésu ne, dikali dē bo ako di yala."

XXX Bo nima iya te, "Lende 'be igayi ma 'deni. Yésu na me kiyópo kómó ma 'deni yaga. Tine kpe ikalike bi ame bo kako di teyi ne dē yó. XXXI Dikali 'deni móló ró ma laka Boko'ba olóma dē tuwó dó bó lende kényé. Tine lijé ame ga koro bo ko'dó ako'dókó abo ga ne, na nge bo kuwó dómó. XXXII Bótó mótó uwó dē móló kako di bi tisaki bicí dólínó nime ma bó mótó kiyópo kómó bilaka ame köyó 'deni móló ró kómó kólu kózo a nime te. XXXIII Ma kiya te bó nime ró Yésu ne, bo kako dē ngi di zi Boko'ba dēne bo inza kikali to'dó a mótó."

XXXIV Parosi naga nima iya te, "Ni ame köyó yi móló di mi ró bó lende kényé ne, ni na ko'dókó 'dó kényi tiyandi ze?"

Kina lijë koga bo nima ngi yaga.

XXXV Tine ɔɔo Yēsu kuwō 'deni, tēgē Parosi ni oga bo tōnē 'deni yaga na bo kari ngi tonḡo mo. Kina bo kititi bo nima, bo iya te, "I'di dōyī ra gō lende 'ba kole 'ba bilaka lesi?"

XXXVI Bo nima iya te, "Nere, iya zō te 'di bo yē na, 'dō mi'di dōma gō lende abo."

XXXVII Yēsu iya te, "O'ja bo 'deni molo. Ma mo nime ngi mēdi milende zīyī ne, ma na ngi rō kole 'ba bilaka lesi mo."

XXXVIII Kina bo nima kileki ngi kiya zi Yēsu, iya te, "Nere ma, mikali yi 'deni ngi tone rō ma laka rō kole 'ba Boko'ba."

Kina bo koloo ngi bēri tilēlu Yēsu.

XXXIX Yēsu iya te, "Mako 'deni doliḡo bine 'dō toza mī bilaka 'dō ki'di ya ame ga rō bo kōmō kōlu ne ko'ja bi, kina gō ya ame ga rō bo kōmō kōpō ne, gō kōmō mo kebe kōlu yaga."

XL Parosi mōto ga ēdi gbī ti Yēsu ni yayi. Kina ɔɔo lijë kuwō lende nima 'deni tara tine, lijë ēnyī kiya zi Yēsu, lijë iya te, "Lende kiya 'bī nima iya te ze bo kōmō kōlu na gbī?"

XLI Bo iya te, "Odo kiyake te ēddike rō kōmō kōlu, inzake ti lende kēnyē. Ne iyake rōye rō bo kōmō kōpō. Kina ma lende kēnyē 'be ga ti kulōmō kō'bō tiye."

X

Dɔḡgala 'Ba Bō Koda Kamölō

I Yēsu iya te, "Rō ma laka miya ziye, ɔɔo kōḡoḡe bilaka mo kēdi kari kpa jolo 'ba kamölō tine bo kēnyī kēki za kebe dō reki kinza bo kari dē kebe kpa dōri nima, ikalike bo laka bo bo 'bōgō na. Bo ako tu'bōgō kamölō naga nima. **II** Ne bo ame ɔɔo kōḡoḡe kēdi kari kpa jolo kōdo ngi kebe kpa dōri nima, bo na rō bo koda kamölō naga nima. **III** Bo na ti bo koda kpa dōri 'ba jolo nima kurōgō kpa dōri zi bo. Kina ɔɔo bo kideki kamölō abo naga nima ti mōyī mo ga rō kōtōkōtō, kina lijë kēdi kuwō dō bo ngi. Kina bo ti koja lijë yaga di mī jolo. **IV** Kina ɔɔo bo koja lijë 'deni pili yaga tine, bo ti kōsō ngi dōgba zinni bo kari toda lijë. Kamölō abo ga ikali mugu bo, na kōsō ngi gō bo. **V** Odo bo löwō mōto ame 'beri lijë kikali mugu mo

dē ne na kako kideki lijë, lijë inza kōsō gomo. Lijë pili ēdi kirija ē'bēnni mōkō."

VI Yēsu iya lende nime rō dōḡgala zi Parosi naga nima kōzō a nime te. Kina tine lijë ikali 'jō mo dē.

VII Kina bo kēnyī kiya zinni, bo iya te, "Rō ma laka miya ziye, ma na rō kpa dōri 'ba jolo. **VIII** Ya naga nime kako dōgba di zō ne bo akolo ni ma ti bo 'bōgō ni na. Kina kamölō inza kikali tari tōsō gōnni. **IX** Ma na rō kpa dōri. Ya ame ga pili kēdi kōdo kebe zō ne lijë ɔmō 'deni di mī tölē kina lijë ti kilēlē rōnni 'deni ngi nduwē kebe teyi gbī kinza lisa 'ba a mōto. **X** Rōmōyī bo 'bōgō naga nima, akikali 'bēnni nge rō tu'bōgō mo ti tupō mo kina gbī ti tirasi mo. Ne ndōbo 'bama ame mako gōmo ne na rō ti'di didi ti tigo zi bilaka ma ga.

XI Ma na rō bo koda kamölō ma laka, ame kilaḡa rōni 'deni 'dō kōlē gō kamölō abo ga. **XII-XIII** Bilaka mōto ame ɔɔo kiya te bo kinza rō bo dō kamölō, bo kēdi koda abo kamölō mo tō naga nima nge dōmōyī lende 'ba girisi, bo omeri abo lende 'ba kamölō naga nima dē. Kina ɔɔo bo ko'ja kuruku kēdi kako, bo ēdi kirija abo ngi yaga. Bo kola kamölō naga nima zi kuruku kinda'ba mōto ga kiyēyī mī kōsō mo ga ngi rō kōtōkōtō. Bo irija abo yaga rōmōyī kamölō abo ga na dē. **XIV** Ne ma 'bama na rō bo koda kamölō ma laka. Mikali kamölō ma ga me rō kōtōkōtō. Kina lijë me ikali ma gbī. **XV** Kōzō 'bu ma ame kikali ma kina mikali bo gbī ne tara. Kina me milaḡa rōma 'deni 'dō mōlē gō kamölō ma ga.

XVI Kina mēdi gbī ti kamölō mōto ga ame kinza gba mī jolo nime bine ne. Ndōbo ma na gbī rō to'de mo kako bine. Lijë ti kuwō dēki 'ba dōma 'deni. Kina kamölō pili ti kēdi 'deni ngi rō dōtumu kōtō. Kina bo koda mo ti kēdi 'deni ngi le kōtō.

XVII Oḡoḡe, kina me mi'di rōma 'deni zi bilaka lesi 'dō kupō ma gō mēnyī mīdidi 'jaa rō ma lölöwō. Gō lende mo na ma ki'di 'bu ma Boko'ba kō'ō ma kulōwō ne. **XVIII** Ne bilaka inza kikali tupō ma gō dōnni. Ma na mēdi mi'di rōma zinni 'dō gō lijë kupō ma. Mēdi ti tigo 'ba ti'di rōma zi bilaka gō kupō ma. Kina mēdi gbī ti tigo

'ba tēnyī tīdīdī 'böwu di pötö tölē. To'do wa naga nime, Boko'ba 'bu ma ose gomo 'deni pili zö."

XIX Lende naga nime Yēsu kiya te ne i'di turu 'ba Yudayi naga nima ngi koza minni. **XX** Ya ma konzi mōto ga di mi lōngō lijē yayi iya te, "Bo nime, nöki ēdi dōmo. Bo rumō na. Ēddi kuwōke lende abo naga nima gō wa'di?"

XXI Tine ya mōto ga iya te, "Lende kiya 'ba bo nime, lende 'ba bo nöki na dē. Bo nöki ti kikalī tiyōpō kōmō bo kōmō kōlu?"

Yudayi Ilagi Lende 'Ba Yēsu

XXII Kina odo kōmō 'deni mi kada 'ba karama 'ba tomeri gō tulōmu rō lōbu ame mi Yerosalema ne zi Boko'ba tine kada 'ba bi kēyi ame kulōwō ne na 'deni. **XXIII** Kina odo Yēsu kēdi kilingere 'deni kebe mi dēdē ame ga nēre Solomo ko'ba mi reki 'ba rō lōbu 'ba Boko'ba yayi ne, **XXIV** tine turu mōto ga ototo rōnni ngi kako zi bo, lijē iya te, "Ni nime, lende 'bi ilikō dōze sowa. Ni mo na ngi rō Kurisitō ame Boko'ba kēdi koja kako dōliṅo nime bine ne ala ni mo na dē? Iya lende yaga bi kōpō zize kinza kilikō dōze dē."

XXV Bo iya te, "Lende nime miya 'deni mōlo ziye. Tine kpe na ko'dōkōke e'be dē ti'di dōye gō lende ma. Kina me gbī ndōbo pili naga nime mēdi mo'do ti kōzi kakpa 'ba 'bu ma Boko'ba ne ileme ma 'deni gbī laka ziye. **XXVI** Ne kpe ebe kilagike ti'di dōye gōmo rōmōyi kpe kamōlō ma ga na dē. **XXVII** Kamōlō ame ga rō 'bama ne uwō dōma pili laka. Kina mikali lijē 'deni gbī. Kina me lijē pili osō 'deni gōma. **XXVIII** Kina mi'di dīdī ma ṅburuṅburu 'deni zīnni kinza bōto mōto kirasi lijē ra. Bōto mōto ikali dē kpe 'do kako kolō lijē di zō. **XXIX** Rōmōyi 'bu ma na ki'di lijē 'deni zō. Kina bōto mōto inza mi dōliṅo nime bine ame kēdi ti tigō rō do kiteli di do 'bu ma. Kina me 'deni bōto mōto inza kpe ame 'do kikalī tako tolō lijē di zi bo. **XXX** Rōmōyi ze ti 'bu ma rō akōto."

XXXI Kina odo bilaka naga nima lijē kuwō Yēsu kiya 'deni te bo rō akōto ti Boko'ba tine, lijē ēnyī ngi tototo kulugbī dōku 'do tu'du bo timo 'do lijē kupō bo yaga gō lende kiya abo nima. **XXXII** Tine

bo ēnyī kileki kiya zīnni, bo iya te, "O'jake ndōbo naga nime mēdi mo'do ne dē? Wa ame ga mo'do ti kōzi kakpa 'ba 'bu ma ne, pili rō ma laka. Ne ēddi ko'dōkōke tupō ma gō wa'di?"

XXXIII Lijē iya te, "Dinza dupō yi gō lende laka ko'do 'bi. Dēdi do'dōkō tupō yi gō dōli 'bi ame kudōli Boko'ba ne. Ni ame rō bilaka lesi ne ebe tombi dōyi kiya rōyi ṅbō rō Boko'ba."

XXXIV Bo ileki kiya zi bilaka naga nima, bo iya te, "Kpe oṅgōke to ma, lende mōto ugu 'deni mōlo mi buku 'ba Boko'ba, iya te, 'Kpe bilaka lesi, kpe gbī rō Boko'ba.' **XXXV** Kina kōzo ame dikalike 'deni lende 'ba Boko'ba o'bō nduwē rō ma kodōrō. Kina me kōzo duwōke bine Boko'ba bo iya zi bilaka naga nima bo kilende teyi ne, bo iya te lijē gbī rō Boko'ba. **XXXVI** Ne 'bama nime miya te ma kole 'ba Boko'ba na ne, ebe kiyake za 'böwu rō tudōli Boko'ba totondo ga? Ma na nge rō bo ame 'bu ma kigeli koja kako dōliṅo nime bine rō bo laja abo. **XXXVII** Kina odo kiya te koṅgōke wa naga nime mēdi mo'do ne kinza 'deni ngi du rō lende 'ba Boko'ba tine, omba kina ti kikalike ma 'jaa ngi rō ma laka minza rō kole abo. **XXXVIII** Ne odo ki'dike dōye dē pele gō lende kiya ma naga nime, lende 'ba Boko'ba ame ga ko'jake ma mēdi mo'do ne na ti ki'di ye kikalike ma ngi rō ma laka rō kole abo. Kina ti kikalike 'deni ngi omba ma ngi rō akōto ti 'bu ma. Kina 'bu ma bo gbī rō akōto tō."

XXXIX Kina lijē ko'dōkō ngi gbī tinda'ba Yēsu gō lende nime, ne tine Yēsu ēnyī kolo abo rō bo ngi yaga di zīnni.

XL Bo ēnyī di Yerosalema yayi, bo kari kumu gōnyī yōpō 'ba Yaradene. Bo kari koloma gō bi ma tōnē pa Yowani koloma rō to'do bapatisi do bilaka di teyi ne. **XLI** Kina bilaka kolō ngi kari zi bo yayi. Tine bilaka naga nima oloma tiya mo rō gō rōnni, lijē iya te, "Yowani o'do lende ame ga kigayi bilaka ne dē tine bo iya lende 'ba bo nime rō Yēsu ne. Kina me bo kako 'deni ngi te kōzo lende kiya 'ba Yowani tōnē."

XLII Kina ma konzi ki'di dōnni ngi gō lende 'ba Yēsu di yayi.

XI

Tölë 'Ba Lazara

I-II Bɔ mɔtɔ rɔ Lazara ɛdɪ koloma Betaniya. Kina lɛmɪ bo ga Mariya ni ti Marata ɛdɪ gbɪ koloma yayi. Mariya mo na tɔnɛ 'dɔ ko'de 'bu kato kele kulɔwɔ mɔtɔ kinzanza rɔ Yɛsu, lɔko kosa gbɪ ndɪ Yɛsu ti sunɛ dɔnɪ ne.

Kina ɔdɔ rɔkɔ'ɔ kinda'ba bɔ tɔnɛ rɔ Lazara ne 'deni, III lɛmɪ bo ga tɔnɛ ɛnyɪ koja laja gɔ Yɛsu, iya te, "Nɛre, ako, bɔ murɛ yɪ ɛdɪ dɔ rɔkɔ'ɔ."

IV Kina ɔdɔ Yɛsu kuwɔ 'deni tara tine, bo iya te, "Rɔkɔ'ɔ 'ba Lazara nime nɔburunburu mo inza rɔ tɔlɛ. Tine rɔkɔ'ɔ nime i'di rɔnɪ 'deni 'dɔ Bɔko'ba kileme tigɔ abo timo zi bilaka, kina gbɪ 'dɔ bo kileme tigɔ ma 'ba kole abo timo."

V Tine kɔzɔ ame Yɛsu bo kɔ'ɔ Mariya ni ti Marata ti lɔndɔ lijɛ Lazara nima pele rɔ mbɛmbɛ ne, VI bo oloma titi ko'dɔ tɔ'dɔ dɔ riyɔ bi nima laja 'ba rɔkɔ'ɔ 'ba Lazara ko'ja bo teyi ne. VII Kina bo kɛnyɪ kiya zi bɔ kɔsɔ gɔ bo ga, bo iya te, "ɛnyɪke dilekike darike Betaniya."

VIII Lijɛ iya te, "Bɔ kɔmɔ kiyandi, ya naga nima o'dɔkɔ tɔnɛ 'dɔ tu'du yi ti dɔku kupɔ yi yaga girɪ naga nime di yayi. ɛddɪ ko'dɔkɔ gbɪ tari 'bɔwu yayi gɔ wa'di?"

IX Bo iya te, "Laka. Onɔke kada te. ɔdɔ kada kɔdɔ 'deni rɔ mɪ dɔnɔbɔ ɛdɪ keze nɔbɔ kɔmɔ mɪ dɔkɔpiyari. Bilaka ame kɛdɪ kilɪngere rɔ mɪ kada ne ikali dɛ ma 'dɔ kila'ba mɪ gɔ ma titi ame ga mɪ kɔri ne, rɔmɔyɪ gɔ bi ɛdɪ rɔ ma kɔpɔ. X Ne ɔdɔ kiya te bilaka mɔtɔ kɛnyɪ bi lɪngere rɔ mɪ korɔndɔ, bo ɛdɪ kila'ba mɪ gɔ, rɔmɔyɪ bi kɔpɔ inza."

XI Kina bo kiya gbɪ 'bɔwu zɪnnɪ, bo iya te, "Bɔ murɛ ze Lazara ɔ'dɔ 'deni, ne tine mɛdɪ mari mindɪni bo yaga."

XII Lijɛ iya te, "Yɛɛ, nɛre. ɔdɔ bo kɛdɪ bi tɔ'dɔ, na laka, 'dɔ dɔ bo kitɛwu di pɔtɔ rɔkɔ'ɔ nima."

XIII Dɛmba bo ɛdɪ rɔ tiya lende 'ba tɔlɛ 'ba Lazara, tine lijɛ omeri 'bɛnnɪ tɛgɛ bo ɛdɪ rɔ tiya lende 'ba tɔ'dɔ ma laka.

XIV Kina bo kumɔ mɪ 'jɔ 'ba lende nima zɪnnɪ, bo iya te, "Lazara ɔlɛ 'deni rɔ tɔlɛ.

XV Ne mɛdɪ ti mɪ kɛyɪ rɔmɔyɪ minza ti bo yayi. Ne lende nime ti ki'di ye 'deni

ngɪ ki'dike dɔye rɔ ma laka gɔ lende ma. ɛnyɪke darike tonɔ bo."

XVI Tɔma ame bilaka kɛdɪ kɛdɛki mɔyɪ bo mɔtɔ gbɪ rɔ Rɔnɔ ne, ɔdɔ bo kɔnɔ Yɛsu kiya lende 'deni kɔzɔ a nima tara tine, bo ɛnyɪ ngɪ tɔrɔ, bo kiya zi lɛpɪ bo naga nima, bo iya te, "Darike 'dɔ dɔlɛke bi kɔtɔ ti nɛre ze."

XVII Kina ɔdɔ Yɛsu ni kari 'deni kɔmɔ Betaniya tine, bilaka iya zi bo tɛgɛ tɔku nima o'dɔ 'deni dɔ sowɔ mɪ gɔ. XVIII Gawo mo nima ɔwɔ dɛ di nɔgila Yerosalema. XIX Kina bilaka ma konzi mɔtɔ ga ako 'deni di yayi tuyɛ kɔmɔ Mariya ni ti Marata di pɔtɔ tɔlɛ 'ba lɔndɔ nni nima.

XX Marata uwɔ lende 'ba tako 'ba Yɛsu nima 'deni. Kina lɔko kɛnyɪ ngɪ kari turɛ dɔ Yɛsu gɔ kɔri. Mariya na kileke 'bɛnɪ lɪnɔ. XXI Marata iya gbɔ zi Yɛsu, iya te, "Yɔ, nɛre, ma kiya te kɛddɪ ra tize bine dɛne lɔndɔ ma nime inza kɔlɛ kɔzɔ a nime te. XXII Ne pele mikali 'deni Bɔko'ba ti ko'dɔ wa ame ga pili kititi di zi bo ne ngɪ."

XXIII Yɛsu iya te, "Lɔndɔ yɪ ɛdɪ kɛnyɪ kididɪ kɔdɔ yaga di mɪ tɔlɛ nime."

XXIV Marata iya te, "Mikali 'deni ngɪ tara rɔ ma laka bo ti kɛnyɪ ngɪ kɔdɔ yaga di mɪ tɔlɛ kɔtɔ ti tɔku ma laki mɔtɔ ga mɪ kada ame 'deni rɔ nɔburunburu 'ba dɔlɪnɔ nime ne."

XXV Yɛsu iya te, "Ma na rɔ bo tididɪ bilaka yaga. Ma na rɔ bo ti'di tɔku kɛnyɪ kɔdɔ yaga. Ya ame ga pili ki'di dɔnnɪ 'deni gɔ lende ma ne, ɔdɔ lijɛ kɔlɛ pele, ti kɛnyɪ kididɪ 'deni. XXVI Ya ame ga pili ki'di dɔnnɪ 'deni gɔ lende ma lijɛ kɛnyɪ kididɪ 'deni ne, lijɛ inza kɔlɛ kpe. I'di dɔyɪ 'deni ngɪ gɔ lende nime?"

XXVII Marata iya te, "Nɛre, mi'di dɔma 'deni ngɪ rɔ ma laka gɔmo nɪ na rɔ Kurɪsitɔ ame Bɔko'ba kɛdɪ koja kako dɔlɪnɔ nime ne. Kina mi'di dɔma 'deni gbɪ gɔmo nɪ na rɔ kole 'ba Bɔko'ba."

XXVIII Kina lɔko kɛnyɪ ngɪ kari kɛdɛki Mariya. Lɔko kugu gɔmo liwo zɪnɪ, iya te, "Bɔ kɔmɔ kiyandi ze ɔmɔ 'deni yaga 'dɛ yayi. Bo ɛdɪ kɛdɛki yi."

XXIX Kina ɔdɔ Mariya kuwɔ lende nima 'deni kɔzɔ a nima tara tine, lɔko ɛnyɪ kobari rɔnɪ ngɪ welo di bɛrɪ kari turɛ dɔ

Yësu. ^{XXX} Tine Yësu ömö dë gba liño. Bo ëdi gba go kori go bi ma tönë Marata kurë do bo teyi ne. ^{XXXI} Kina odo bilaka ma tönë ga kedi ro tuyë komo Mariya yayi ne konggo loko 'deni ngi kobari roni welo kodo yaga kozo a nima tara tine, lijë ënyi 'deni kozi göni. Römöyë lijë omeri 'bënni, lijë iya te motoga loko ëdi kari bi mono kpa ti'börö nime kusu löndö ni Lazara teyi ne.

^{XXXII} Kina odo Mariya komo 'deni ko'ja komo Yësu tine, loko olodo ngi bëri tilëlu bo, loko iya te, "Yö, nere, ma kiya te keddä ra tize bine dëne löndö ma nime inza köle kozo a nime te."

^{XXXIII} Kina odo Yësu bo konggo Mariya ni ti bilaka pili ame ga ngila ni yayi ne kedi 'deni pili kudu kozo a nima tara tine, lende mo o'c 'deni ngi ro bo nbö kodo doki'di bo, ^{XXXIV} bo iya te, "Usuke toku nime yala?"

Lijë iya te, "Nere, ako konggo go bi ame dusu teyi ne."

^{XXXV} Kina tolo ki'di tolo do ngi di komo Yësu. ^{XXXVI} Bilaka naga nima yayi ënyi tiya mo ro go rönni, lijë iya te, "Ongoke to ma, lende 'ba Lazara o'c 'deni ro bo sowa."

^{XXXVII} Ya moto ga iya te, "Bo ikali tiyopo komo bo komo kölu. Ne go wa'di na bo kokonyi Lazara dë kinza köle?"

Todo 'Ba Lazara Di Mi Tölë

^{XXXVIII} Kina odo Yësu bo kari komo 'deni go bi ame kusu Lazara teyi ne, tine lende mo o'c 'deni gbi kodo doki'di bo. Toku nima usu 'deni mi ti'börö kina ulöli kpamo 'deni teyi ti kulugbi döku ma löbu. ^{XXXIX} Yësu iya te, "Ululuke döku nima yaga."

Marata ma tönë ro lëmi 'ba Lazara mo ne iya te, "Nere, bo öle 'deni ko'do tö'do do sowa. Yida ro bo ti kato 'deni."

^{XL} Bo iya te, "Omeri go lende ma tönë miya ziyi ne, odo ki'di döyë 'deni ngi ro ma laka gomo, ti ko'ja tigo 'ba Boko'ba ngi."

^{XLI} Bilaka naga nima ululu döku tönë yaga. Kina Yësu kombi komo bo ngi mitoro, bo iya te, "'Bu ma, mo'do yë'di ziyi ro mbëmbë go ame keddä kuwö doma ne. ^{XLII} Mikali 'deni ngi ro ma laka ëddi

nduwë kuwö doma. Ne mëdi miya tara 'do ki'di bilaka naga nime bine ne ki'di dönni ngi gomo ni na koja ma kako dolingo nime bine."

^{XLIII} Kina bo kidëki ngi ro ma kembe, bo iya te, "Bo ne, Lazara, odo yaga."

^{XLIV} Kina Lazara tönë 'deni ro toku ne, kënyë ngi kodo yaga di mi ti'börö. Bo odo 'deni pili ti bonggo 'ba tusu toku ame kusu bo timo ne ro bo ti bonggo ma mbowa moto ame kudödu komo bo timo ne. Yësu iya zi ya naga nima, iya te, "Opeke bo yaga 'do bo kari abo."

To'ji Yësu

(MT 26:1-5; MK 14:1-2; LK 22:1-2)

^{XLV} Bilaka ma tönë ga kako tonggo Mariya ni ne, o'ja lende löbu nima Yësu ko'do, bo ki'di Lazara kënyë kindinji kodo yaga di mi töle ne 'deni. Kina ya ma konzi moto ga ki'di dönni ngi go lende 'ba Yësu mi kada nima.

^{XLVI} Ya moto ga ënyi 'bënni kari kiya lende mo zi Parosi ni. ^{XLVII} Kina Parosi ni kënyë kodo'bo rönni ngi ti löbu 'ba bo akumu ni. Kina lijë kototo kpënni ngi bi koto ti bo burë ni, lijë iya te, "Wa'di ga na go do'doke ngi zi bo nime ro Yësu ne? Bo ö'bö 'ba bo za to'do go koto ma kozo wa naga nime te. ^{XLVIII} Odo dolake bo nduwë kö'bö to'do lende abo naga nime kozo a nime te, bilaka pili ëdi ki'di dönni ngi me go lende abo kina lijë kedi köso ngi pili go bo, kina turu 'ba Romo kedi kalo ya ngi doze, kirasi dolingo ze nime, kitiko rö löbu 'ba Boko'ba ze nime ngi yaga."

^{XLIX} Bo moto ro Kayapa, ame bo na mbiri ro bo do bo akumu mi komo koo mo nima ne, bo ënyi toro tilende zinni. Bo iya te, "Kpe nime, ikalike oto dë du te. ^L Omerike to ma, ma laka na ziye ngi 'do ti'di bo koto nima na 'do köle di do ame 'do bilaka löbu nime köle kpaki kote dönni yaga ne."

^{LI} Lende nime Kayapa kiya ne, lende 'ba ti do bo na dë. Kayapa bo na ro bo do bo akumu mi komo koo nima. Kina ma lende nime, bo umë 'deni di zi Boko'ba ame kiya te Yësu na nge go köle ame 'do kutë go bilaka 'ba Yudayi pili di mi töle ne. ^{LII} Tine dë nge tutë go Yudayi ni koto,

ne gbī tutē gɔ bɔ löwö ame ga rɔ kole 'ba Boko'ba ne todɔ'bo mo pili rɔ akɔtɔ.

^{LIII} Mī kada nima yayi na löbu 'ba Yudayi naga nima kususu kpenni ngi nati rɔ Yesu 'dɔ tupö mo.

^{LIV} Kina ɔdɔ Yesu bo konɔ 'deni tara tine, bo ilingere dē kpe kileme rɔ bo bi kɔpɔ mī gawo 'ba Yerosalema. Bo enyi kari mī dɔliɔ ma mbowa mɔtɔ kideki möyi mo rɔ Eporima ngosi ti yi mökö. Kina lijē kari koloma ngi yayi ti bɔ kösö gɔ bo ga.

^{LV} Kina ɔdɔ tö'dö 'ba karama 'ba Pasaka kola 'deni ngosi tine, bilaka 'ba mī dɔliɔ ma titi naga otɔtɔ rönni 'deni kari Yerosalema. Lijē ari mɔlo gba di kɔmɔ kada 'ba karama tari to'dɔ dölēti 'benni ame 'dɔ ki'di lijē kedi rɔ ma kɔpɔ kɔmɔ Boko'ba ne.

^{LVI} Kina ya mɔtɔ ga ki'di ngi toma gɔ Yesu di yayi. Lijē otɔtɔ dönni mī reki 'ba rö löbu 'ba Boko'ba. Lijē koloma rɔ tiya mo, iya te, “Omerike 'deni tondo? Bo ti kako mī karama nime?”

^{LVII} Lijē iya lende nima tara römöyi ya ame ga rɔ löbu 'ba bɔ akumu ni ne ti Parosi ni i'di lende mo 'deni zi bilaka naga nima pili di yayi tēgē, ɔdɔ bilaka mɔtɔ kikali gɔ bi ame Yesu kedi teyi ne, gɔ bɔ mo kako kiya zinni 'dɔ lijē kari kinda'ba Yesu.

XII

Ondi 'Bu Rɔ Yesu Di Betaniya (MT 26:6-13; MK 14:3-9)

^I Mī tö'dö dɔ modɔkɔtɔ gba di kɔmɔ kada 'ba karama 'ba Pasaka, na Yesu kenyi ngi kileki kari Betaniya liɔ 'ba Lazara ma tönē bo kindiɔ yaga di mī tölē ne.

^{II} Kina ko'dɔ akonyo ngi zinni di yayi bi kɔtɔ ti Lazara. Tine Marata na koloma rɔ toja laja zinni. ^{III} Mariya enyi 'beni kari ko'de rɔ 'bu ma kato kele kulöwö mɔtɔ ame ndögö mo kitigo kulöwö ne. Kina loko kinzanza ngi gɔ ndi Yesu. Kina loko koloma ngi rɔ tosa gomo ti sunē dönī. Tato 'ba 'bu nima ogba mī rö ame lijē kedi yimo ne 'deni ngi ti rönī.

^{IV} 'Bu nima Mariya kinzanza rɔ Yesu ne lende mo enyi kenyē ngi mī Yuda Isikarita

ma tönē rɔ bɔ ma kɔtɔ mɔtɔ di mī löngö bɔ kösö gɔ Yesu ga ne. Bo na rɔ bɔ ame kedi kari kususu Yesu zi turu kada mɔtɔ ne. ^V Bo iya te, “Ja nime loko kedi kugö 'bu 'beni nime ra mökö dēne loko edi kora mī girisi ngi rɔ ma kenyē kɔzɔ girisi ame bɔ ndɔbɔ kedi ko'ja mī kɔmɔ kɔɔ kɔtɔ ne tara, 'dɔ loko kokonyi bɔ lisa timo.”

^{VI} Lende nima Yuda kiya kɔzɔ a nima ne, bo omeri dē gɔ lende 'ba bɔ lisa. Tine bo iya tara römöyi bo bɔ 'bögö na. Bo na rɔ bɔ kikeki girisi ame bilaka kedi ki'di zi bɔ kösö gɔ Yesu ga ne. Kina mī kada mɔtɔ ga bo edi nduwē ko'bali mɔtɔ ga zi bo.

^{VII} Yesu iya te, “Kinza konbenbe loko dē. Wa nime loko ko'dɔ ne edi rɔ ma laka. Loko ikeki 'bu nime 'deni 'dɔ loko kosa rɔma kɔzɔ a nime te 'dɔ kileɔ yida rɔma mɔlo ndö koda dɔ tölē ma ame medī mölē ne. ^{VIII} Bɔ lisa naga nima lijē edi kö'bö tiye bine. Ne ma 'bama minza mö'bö tiye bine.”

Titeri Tupö Lazara

^{IX} Mī kada nima yayi bilaka ma konzi uwö läbi 'ba Yesu ame bo kedi Betaniya ne 'deni. Kina lijē kolɔ ngi kari zi bo yayi kina gbī 'dɔ tari tonɔ Lazara ma tönē Yesu ki'di kindiɔ yaga di mī tölē ne. ^X Kina löbu 'ba bɔ akumu ni kususu kpenni ngi gbī rɔ Lazara 'dɔ tupö mo yaga, ^{XI} römöyi kö'du gɔ lende abo na me ki'di bilaka pili kilagi lende 'beni 'deni ki'di dönni 'deni me gɔ lende 'ba Yesu.

Tɔdɔ 'Ba Yesu Mi Yerosalema (MT 21:1-11; MK 11:1-11; LK 19:28-40)

^{XII} Mī bi kēzē mɔtɔ 'böwu bilaka ma konzi ame ga kolɔ 'deni kari to'dɔ karama 'ba Pasaka mī Yerosalema ne uwö tēgē Yesu edi ko'dɔkɔ tako tɔdɔ mī gawo.

^{XIII} Kina lijē koga mbili mbirö ngi közinni. Lijē kari turē dɔ bo timo gɔ kori tilēlu bo ti towawa dɔ mbili mbirö 'beni naga nima. Lijē ulöri timo rɔ ma kembe tēgē, “Dilēluke Boko'ba. Yēyi kedi dɔ bɔ ame kako ti möyi bo nere Boko'ba ne. Boko'ba ko'dɔ yēyi dɔ nere 'ba Yisarele.”

^{XIV} Yesu o'ja akaca 'deni kina bo kēki 'deni dɔmo kedi kako timo mī Yerosalema. Edi 'deni kɔzɔ lende ma tönē kugu mɔlo mī buku 'ba Boko'ba ne tara. Ame kiya te, ^{XV} “Kpe bilaka 'ba Yerosalema,

kinza kereke dë kpe. Nere 'be na me 'dë kēdī 'deni liya rɔ tako. Bo ēkī 'deni dɔ kole akaca."

XVI Bɔ kōsɔ gɔ Yēsu ga ikali 'jɔ 'ba lende nima dë gba. Kina ɔdɔ Yēsu kēnyī kɔdɔ 'deni yaga di mī tölē tine, kina 'jaa lijē koloma rɔ tomeri mo dēmba lende nime ugu rɔ dōmōyī Yēsu kina me bilaka ko'dɔ 'deni ŋgī tara zi bo.

XVII-XVIII Mī kada nima Yēsu kēdī kako Yerosalema ne, bilaka ma konzi ari turē dɔ bo gɔ kɔri gɔ kō'du 'ba Lazara. Rōmōyī lijē uwō lende mo 'deni di zi ya ame ga tōnē kēdī ti Yēsu ni yayi mī kada nima bo kindiŋi Lazara, bo kīdēkī kɔdɔ yaga di mī ti'bōrō yīmo ne. **XIX** Kina ɔdɔ Parosi ni koŋgɔ 'deni bilaka kēdī kolɔ kari turē dɔ Yēsu gɔ kɔri kɔzɔ a nima tara tine, na lijē kebe ŋgī rɔ tiya mo rɔ gɔ rōnnī lijē iya te, "Ōŋgɔke te, ze 'beze do'dɔke ɔtɔ dë kpe, bilaka ona 'deni ŋgī 'doyi kari gɔ bɔ nime 'dë."

Bɔ Löwö Ako Zi Yēsu

XX Mī kada nima yayi bɔ löwö mɔtɔ ga ako 'deni gbī mī Yerosalema yayi bi to'dɔ mōtu zi Boko'ba. **XXI** Kina lijē kako ŋgī kilende zi Pilipō rōmōyī bo di mī bilaka 'ba Betesayida ame di mī dōyayi 'ba Galilaya ne. Lijē iya te, "Do'dɔkɔ tilende ti Yēsu."

XXII Kina Pilipō kēnyī kari kiya ŋgī zi Andareya. Kina lijē kari kiya lende tōnē ŋgī zi Yēsu. **XXIII** Bo iya te, "Kada ame 'dɔ bilaka ko'ja tigɔ 'ba kole 'ba bilaka lesi timo ne omō 'deni. **XXIV** Rɔ ma laka mēdī miya ziye, lende nime ēdī kɔzɔ 'jɔ nyōnyu tara. 'Jɔ nyōnyu kɔtɔ ɔdɔ kiya te kikeki, ēdī kō'bō le 'biri kɔtɔ gɔ bi mo nima. Ne ɔdɔ kiya te kīdiyē 'jɔ nima 'deni mī yayi, keŋme 'deni yaga, ēdī kōtu ŋgī kiyōbu kari tɔrɔ ŋbō kana ŋbaŋi dɔmo.

XXV Kina ēdī gbī tara, ya ame ga ko'dɔkɔ toloma tō'bō mī doliŋɔ nime bine ne, lijē ti kolē 'deni ŋgī. Ne ya ame ga ko'dɔkɔ dë 'dɔ toloma tō'bō doliŋɔ nime bine ne, lijē na ŋgī ti kēdī ti didi ma ŋburuŋburu.

XXVI Ya ame ga lijē ko'dɔkɔ toja laja zō ne i'dike lijē kōsɔ gɔma 'dɔ lijē ame ga rɔ bɔ laja ma ga ne kēdī nduwē bi kɔtɔ tō. Kina 'bu ma ti ki'di kōzi kakpa 'ba löbu abo 'deni ŋgī zīnnī.

XXVII Kina me le'jete ma 'deni ŋgī ti meri rɔ mbēmbē, mikali dë ɔdɔ 'dɔ miya tondo mo ga. 'Dɔ mititi 'bu ma gɔ bo kiyese ma yaga di zi gomɔ 'ba mī kada ma tōne nime? Ne ɔdɔ kiya te miya tara, ele dë. Rōmōyī lende 'ba 'dɔ tɔdɔ mī gomɔ nime kina me mako gomo doliŋɔ nime bine ne. **XXVIII** Tine ti miya te, "Bu ma, ileme löbu 'bī zi bilaka.' "

Kina gɔ lende nime Yēsu kiya kɔzɔ a nime te ne yɔ, kina birɔ kudu ŋgī kako di mītɔrɔ tēgē, "Mileme löbu ma 'deni mɔlo zi bilaka, ne ti mileme gbī 'böwu rɔ ma lölöwö."

XXIX Bilaka ma konzi ame ga kēdī kɔrɔ yayi ne, uwō birɔ nima kudu ne 'deni. Ya mɔtɔ ga iya rɔ tɔrɔ kapi, tine ya mɔtɔ ga iya te malayika 'ba Boko'ba na kēdī kilende zi Yēsu. **XXX** Kina bo kileki kiya zīnnī, bo iya te, "Birɔ nime udu dë dōmōyī ma. Udu gɔ lende 'be. **XXXI** Kada ame Boko'ba ko'dɔkɔ to'dɔ burē 'ba doliŋɔ nime yīmo ne kina me 'deni tōne. Kina kada ame 'dɔ Boko'ba koga Satani ame ko'dɔ rōnī 'deni rɔ ŋere 'ba dɔ doliŋɔ nime timo yaga ne, kina me 'deni gbī tōne. **XXXII** Kina ɔdɔ bilaka kogba ma 'deni kutōti ma dɔ ŋgērī tɔrɔ tine, ti mo'de bilaka pili 'deni ŋgī kako zō."

XXXIII Lende nime, bo iya te 'dɔ bilaka kikali lende 'ba tölē abo nime kēdī kako ne. **XXXIV** Tine bilaka naga nima ēnyī kiya zi bo, iya te, "Ugu 'deni mɔlo mī buku 'ba Boko'ba iya te Kurīsītō ame Boko'ba kēdī koja kako doliŋɔ nime bine ne ēdī kako koloma kō'bō rɔ ŋburuŋburu. Ne rɔ ma tondo mo ga na kebe kiya 'böwu, kiya te Boko'ba o'dɔkɔ 'dɔ bilaka kogba kole 'ba bilaka lesi kutōti dɔ ŋgērī tɔrɔ? Yē mo na rɔ kole 'ba bilaka lesi mo?"

XXXV Bo iya te, "Bi kɔpɔ 'ba doliŋɔ nime ēdī koloma ŋge tiye mbowa. Ne kina laka 'dɔ kilingereke ko'ja bi kɔpɔ nima kēdī gba tiye, kinza mandölu kutu'bō ye ra di gɔ kɔri. Ya ame ga kēdī kilingere 'bēnnī mī mandölu ne, lijē ikali kɔri ame lijē kēdī kari teyi ne dë. **XXXVI** Ne tine ɔdɔ kiya te bi kɔpɔ nime kēdī gba kɔzɔ a nime te, i'dike dōye gɔ lende mo 'dɔ kēddike rɔ kole 'ba bi kɔpɔ."

Kina ɔɔɔ Yēsu kote tiya lende naga nime 'deni kɔɔɔ a nima tara tine, bo ɛnyī kari kusu abo ɔɔ bo ŋgī titi mbowa yaga bi mɔɔɔ di zi tīndī 'ba bilaka naga nima. XXXVII Bilaka naga nima lijē o'ja Yēsu pele ŋgī kēdī ko'dɔ lende ame ga kō'du mo ga kigayi bilaka pili ne, lijē i'di dōnnī dē go lende abo. XXXVIII Ēdī 'deni kɔɔɔ lende ma tōnē Yesaya kugu mī buku 'ba Boko'ba, kiya te, “Nere, lijē o'ja tigɔ 'bī pele tine bɔɔ mɔɔ i'di dōnī dē go lende ze nime.”

XXXIX Kina ma ki'di bilaka naga nima ko'dɔkɔ dē ti'di dōnnī go lende 'ba Yēsu, rōmōyī Yesaya ugu lende mɔɔɔ 'deni gbī yayi, iya te, XL “Boko'ba iya te, ‘Miyōlu kōmōnnī 'deni yaga, kina mīdirī kpa kōri ma kari mī dōku 'ba dōnnī 'deni gbī teyi. Kinza lijē kōŋgo ra ti kōmōnnī, kina kinza kɔɔɔ ra gbī mī dōku 'ba dōnnī. Kinza lijē kɔɔ dōnnī ra di mī lende kēnyē 'bēnnī ga lijē kileki zō milenjo lijē.’ ”

XLI Yesaya iya lende nime te go kō'du 'ba Yēsu rōmōyī bo o'ja löbu 'ba Yēsu 'deni mɔɔ.

XLII Dēmba ya ma konzi mɔɔɔ ga di mī löŋgō bilaka löbu 'ba Yudayi naga nima i'di dōnnī 'deni rɔ ma laka go lende 'ba Yēsu. Tine lijē rɔ tikere di zi Parosi ni kinza ko'jɔŋgo lijē ra yaga di bi tɔɔɔ mī rō 'ba mōtu. Kina ki'di lijē kēdī koloma ŋgī kinza tumō mī lende nima yaga. XLIII Rōmōyī tiyēyī dōki'di bilaka lesi na za lijē ki'di kō'du mo kɔ'ɔ rōnnī rɔ dɔ kiteli di dɔ tiyēyī dōki'di Boko'ba.

XLIV Mī kada mɔɔɔ 'böwu na Yēsu kēnyī kiya rɔ ma kembe, iya te, “Ya ame ga ki'di dōnnī 'deni ŋgī rɔ ma laka go lende ma ne, 'bu ma ame koja ma kako dōliŋgo nime bine ne kina ma 'deni gbī lijē ki'di dōnnī gɔmɔ. XLV Bilaka ame ga ko'ja ma 'deni 'bu ma na ma 'deni gbī lijē ko'ja.

XLVI Mako 'deni dōliŋgo nime bine rɔ bi kɔɔɔ 'dɔ ki'di ya ame ga ki'di dōnnī go lende ma ne koloma dē kpe mī mandōlu.

XLVII Ne ya ame ga lijē kuwō lende ma nime pele, lijē ko'dɔkɔ dē to'dɔ mo ne, ma na dē mēdī mo'dɔ burē 'bēnnī. Rōmōyī mako dē dōliŋgo nime bine bi to'dɔ burē 'ba bilaka lesi. Mako tomɔ bilaka di mī tölē. XLVIII Ya ame ga ko'ji ma ko'dɔkɔ lende ma dē ne, lende naga nime mēdī

miya ne na kēdī kiya burē 'ba rōnnī kada mɔɔɔ mī kada ame 'deni rɔ ŋburunburu 'ba dōliŋgo nime ne. XLIX Lende naga nime mēdī miya ne, minza miya ti kōzī kakpa 'ba gbagba ma. 'Bu ma ame koja ma kako dōliŋgo nime bine ne, bo na ki'di lende naga nime zō pili rɔ kɔɔkɔɔ 'dɔ miya. L Kina mikali ŋgī rɔ ma laka toro kō'du ki'di abo na kēdī ki'di bilaka kēdī ti didī ma ŋburunburu. Kina lende ame ga 'bu ma kiya zō ne, kina ma ga ŋgī mēdī miya koko ziye kɔɔɔ ame bo kiya zō ne tara.”

XIII

Yēsu Urögō Ndī Bɔ Laja

I Kina ɔɔɔ kōmō 'deni mī tō'dō ma dōndende di kōmɔ kada 'ba karama 'ba Pasaka tine, Yēsu ikali 'deni mɔɔ kada 'ba tileki abo di dōliŋgo nime bine 'dɔ tari zi 'bu bo ɔwɔ dē kpe. Ne bilaka abo ga ame bo kɔ'ɔ di mī dōliŋgo nime bine ne, bo ti kileme ŋburunburu 'ba akɔ'ɔ abo ŋgī teyi.

II Mī kada nima yayi Yēsu ni otɔɔ dōnnī 'deni ti bɔ kōsō go bo ga mī dɔkɔpiyari tonyo akonyo. Tine Satani i'di meri mo 'deni mɔɔ mī Yuda kole 'ba Simona Isikarita 'dɔ bo kari kususu Yēsu zi turu.

III Yēsu ikali 'deni 'bu bo Boko'ba i'di tigɔ 'ba wa pili 'deni zi bo. Kina bo ikali 'deni gbī bo ako di zi Boko'ba kina me bo kēdī kileki 'deni gbī kari zi Boko'ba. IV Kina bo kēnyī ŋgī tɔrɔ, bo kolo bɔŋgo ma löbu yaga di rɔ bo. Kina bo kogba bɔŋgo 'ba tididi rɔ ŋgī, bo kudōdu 'bömbö bo. V Kina bo kunō mini ŋgī mī lebe. Kina bo ki'di ŋgī turögō ndī bɔ kōsō go bo ga. Kina bo koloma ŋgī nduwē tididi mo ti bɔŋgo mo nima.

VI Kina ɔɔɔ bo kōmō 'deni dɔ Simona Pitörö tine, Pitörö ɛnyī kiya zi bo, iya te, “Nere, ni na 'dɔ kurögō ndö?”

VII Bo iya te, “Wa nime mēdī mo'dɔ ne, ikali 'jɔ mo dē, ne ti kikali 'jɔ mo 'jaa kada mɔɔɔ.”

VIII Pitörö iya te, “A mɔɔɔ ŋgī rɔ ndö 'dɔ kurögō, inza du te.”

Bo iya te, “ɔɔɔ kiya te murögō ndiyī dē, inza kpe rɔ 'bama.”

IX Pitörö iya te, “Nere, ne ɔɔɔ kēdī tara, kinza kurögō dē ŋge rɔ ndö. Tine urögō

rɔma pili kala ɲbɔ dɔma tɔrɔ kpaki ti kɔnyɔ ma ga.”

X Bo iya te, “Bilaka ame kurögö rɔni 'deni rɔmo 'deni mɔlo rɔ ma kɔpɔ. Tine ndi bo na ɲge kola 'dɔ turögö mo. Kpe nime bine me rɔ ma kɔpɔ. Ne bɔ ma kɔtɔ di mi löngö ye na ɲge kinza rɔ ma kɔpɔ.”

XI Lende 'ba bɔ ma kɔtɔ ma kinza rɔ ma kɔpɔ nima bo kiya ne, bo ikali bɔ ame kedi ko'dɔko tari tususu bo zi turu ne 'deni.

XII Kina ɔdɔ bo kote turögö ndi bɔ kɔsɔ gɔ bo ga 'deni pili tine, bo olɔ bɔɲgɔ ma löbu abo tönë ɲgi rɔ bo. Kina bo koloma ɲgi bəri. Bo iya te, “Lende nime mo'dɔ ziye ne, ikalike 'jɔ mo ra? XIII Kina kɔzɔ ame kö'böke nduwë tidëki ma rɔ bɔ kɔmɔ kiyandi, kina gbi rɔ ɲere tara ne, ele, römöyï ma ɲgi rɔ ma laka rɔ bɔ kɔmɔ kiyandi 'be gbi rɔ ɲere 'be. XIV Ne kina me ma mo tönë rɔ bɔ kɔmɔ kiyandi 'be gbi rɔ ɲere 'be ne, na me moja laja 'deni ziye kɔzɔ a nime te. Kina laka 'dɔ kari kojake laja gbi tara rɔ gɔ rɔye. XV Lende nime mo'dɔ 'deni 'dɔ ko'dɔke gbi kɔzɔ ame mo'dɔ ziye ne tara. XVI Rɔ ma laka miya ziye, bɔ ndɔbɔ inza mbiri di dɔ bɔ dɔ ndɔbɔ. Kina bɔ laja inza gbi mbiri di dɔ bɔ ame koja bo ne. XVII Lende naga nime ikalike laka, ɔdɔ ko'dɔke kɔzɔ a nima tara, ti keddike ɲgi ti mi këyi.

XVIII Ne mi këyi nime miya lende mo ne, miya dë ziye pili rɔ gɔye. Kpe ame ga migeli ye ne, mikali ye 'deni laka. Kina me mēdi miya 'deni rɔ ma laka ziye, ti kedi 'deni ɲgi kɔzɔ lende tönë kugu mi buku 'ba Boko'ba kiya te, ‘Bɔ ma tönë ɲgi kusu közi bo mi lebe kɔtɔ tɔ ne kina me kënyi kuyi dɔ giliti kuruku 'deni zö.’ XIX Kina me mēdi miya 'deni mɔlo te ziye gba kinza ko'dɔ rɔni dë. Römöyï ɔdɔ kiya te ko'dɔ rɔni yayi 'dɔ kikalike ɲgi omba ma na rɔ Boko'ba ame kedi rɔ ɲburuɲburu ne. XX Ne kina gbi me mēdi miya ziye rɔ ma laka, bilaka ame ga lijë ki'di dönni gɔ lende 'ba bɔ laja ma ga ne, lende ma na 'deni gbi lijë ki'di dönni gɔmo. Kina gbi bilaka ame ga lijë ki'di dönni gɔ lende ma ne rɔ ma laka lende

'ba Boko'ba ame koja ma ne na 'deni gbi lijë ki'di dönni gɔmo.”

Yësu Iya Gɔ Tususu Bo

(MT 26:20-25; MK 14:17-21; LK 22:21-23)

XXI Kina ɔdɔ Yësu bo kote tiya lende naga nime 'deni kɔzɔ a nime te tine, meri oso 'deni ɲgi mi bo. Kina bo kënyi kiya zi bɔ kɔsɔ gɔ bo ga, bo iya te, “Rɔ ma laka mēdi miya ziye, bɔ ma kɔtɔ mɔtɔ di mi löngö ye nima bina na kedi kari kususu ma.”

XXII Lijë ikali dë bo edi rɔ tiya yë. Kina lijë koloma ɲgi rɔ tonɔ dönni. XXIII Bo ame Yësu kɔ'ɔ rɔ dɔ kiteli ne edi koloma ɲgosi ɲgila Yësu yayi. XXIV Kina Simona Pitörö kilende ɲgi teyi ti kɔmɔ bo, iya te, “Ititi bo te, yë na bo kedi rɔ tiya mo.”

XXV Kina bo kese ɲgi ɲgosi ɲgila Yësu. Bo iya te, “Yë mo na ya, ɲere?”

XXVI Yësu iya te, “Bɔ ame ɔdɔ kɔɲgɔ monye mangolɔ'bo musu dɔ möku mi'di teyi nima, omba bo nati.”

Kina bo konye mangolɔ'bo ɲgi, bo kusu dɔ möku. Kina bo ki'di ɲgi zi Yuda kole 'ba Simona Isikarita. XXVII Kina ɔdɔ Yuda konyo mangolɔ'bo tönë yɔ, na Satani kɔdɔ ɲgi mi bo. Kina Yësu kënyi kiya ɲgi zi bo, iya te, “Ënyi ti kari welo to'dɔ ndɔbɔ 'bi.”

XXVIII Bɔ kɔsɔ gɔ bo mɔtɔ ga ame yayi ne ikali 'jɔ 'ba lende nima Yësu kiya zi Yuda ne dë. XXIX Römöyï Yuda na rɔ bɔ kikeki girisi 'bënni, gɔ kö'du mo na ya mɔtɔ naga nima komeri 'bënni, iya te, mɔtɔga Yësu edi koja Yuda kari tugö wa ame ga lijë ko'dɔko mi kada 'ba karama ne. Ala mɔtɔga Yësu edi koja bo kari ti'di girisi zi bɔ lisa mɔtɔ.

XXX Kina ɔdɔ Yuda konyo mangolɔ'bo nima Yësu ki'di zi bo ne 'deni tine, bo ënyi ɲgi kɔdɔ yaga. Kina bo 'deni ɲgi mi bi kölu.

Kö'du Ki'di Ma La'ja

XXXI Di pötö Yuda kari 'deni na Yësu kënyi kiya zi bɔ kɔsɔ gɔ bo ga, bo iya te, “Kada 'ba tonɔ löbu 'ba kole 'ba bilaka lesi ömö 'deni ɲgi zi bilaka. Kina gɔ lende mo lijë ti kɔɲgɔ löbu 'ba Boko'ba 'deni gbi. XXXII Kina ɔdɔ kileme löbu abo 'ba

Boko'ba 'deni bo ti kileme löbu abo ngi gbi welo koto ti löbu 'ba kole 'ba bilaka lesi.

^{XXXIII} Kole ma ga, minza moloma kpe tiye bine gomo kowö. Kina ti kebeke 'deni ngi tomeri goma yayi tine ti kedä ngi ziye kowö lende tönë miya zi löbu 'ba bilaka tönë ga ne, ame miya te, 'Go bi nime medä mari teyi ne inza kikalike tari tömö teyi.'

^{XXXIV} Ne ongo kina me medä mose kö'du ki'di ma la'ja 'deni ziye 'do kö'oke roye ro go roye. Medä mose ziye 'do kö'oke lepä ye ga gbi kowö ame mo'ö ye ne tara. ^{XXXV} Ödo kö'oke lepä ye ga 'deni ngi kowö a nime te na bilaka ti ki'di dönni ngi gomo ro ma laka kpe bo kösö goma ga na."

^{XXXVI} Simona Pitörö iya te, "Nere, äddi kari 'bëyi yala ga ya?"

Bo iya te, "Bi nime medä mari teyi ne, inza kicali tozi töne tari teyi. Ne ti kari 'jaa kada mato."

^{XXXVII} Pitörö iya te, "Nere, go wa'di na 'do mozi de mari tiyi töne gbi teyi ya? Mo'doko ngi 'do möle go lende 'bi."

^{XXXVIII} Bo iya te, "Ti kö'bo ngi 'do töle go lende ma? Ro ma laka medä miya ziyi, mi korondo nime töne gba kinza gonjo kidapa de, äddi koga kpëyi nbö mi mota kiya zi bilaka, kiya te, ikali ma de."

XIV

Yësu, Kari Ma Kari Zi 'Bu

^I Yësu ënyi kiya zi bo kösö go bo ga te, "Kinza ki'dike döki'di ye kombi de. Otoke nduwë ti'di doye go lende 'ba Boko'ba. Kina 'do kotoke gbi nduwë ti'di doye go lende ma. ^{II} Medä mari nime tilejo go bi ziye. Mi lijo 'ba 'bu ma Boko'ba 'de yayi rö edi nbanj. Ma kiya te kinza tara dene minza miya lende mo ziye. ^{III} Kina ödo milejo go bi 'deni kote tine ti mileki 'jaa mako goye bine 'do moto ye kari teyi go dari dolomake bi koto tiye. ^{IV} Go bi nime medä mari teyi ne kori mo ikalike 'deni."

^V Kina Toma kënyi kititi bo, iya te, "Nere, go bi nime keddi kari teyi ne dikali de. Tine 'do dikali kori ma kari teyi totondo mo ga?"

^{VI} Yësu iya te, "Ma na ro kori, ro lende ma kodoro, gbi ro didi. Boto mato ikali de

ma 'do kömö zi 'bu ma Boko'ba tine nge koto tö. ^{VII} Ikalike ma 'deni kina ti kikalike 'bu ma Boko'ba gbi. Kina me le'jete ro ma laka o'jake bo 'deni kina ikalike bo 'deni gbi."

^{VIII} Pilipö iya te, "Nere, ileme 'bu yi mo nime zize 'do lende mo kodö laka doze."

^{IX} Yësu iya te, "Pilipö, ma nime medä moloma molo tiye bine ne, ikali ma de gba? Bo ame ko'ja ma 'deni, bo o'ja 'bu ma 'deni gbi. Ne go wa'di na kebe kititi ma 'böwu kiya te 'do mileme 'bu ma ziye?"

^X Ze ti 'bu ma kpaki riyo ro akoto. I'di döyi de gba go lende nime? Kina ongo gbi kowö lende naga nima medä miya ziye ne, lende 'ba gbagba ma ga na de. Lende 'ba 'bu ma ame dö'bö nburu ti bo ro akoto ne na, ndobo abo ga na ma ne. ^{XI} Lende nime miya ziye, miya te ze ti 'bu ma ro akoto ne, i'dike lende mo kodö laka doye. Ödo kiya te lende mo kodö de gba laka doye, omerike go ndobo ame ga mo'do ne kina ti kikalike ngi ro ma laka. ^{XII} Ro ma laka miya ziye, kpe ame ga ki'dike doye 'deni ngi ro ma laka go lende ma ne, ti kö'doke ndobo naga nime 'deni gbi kowö 'bama, kina gbi ro do kiteli. Römöyi medä mari nime tari toloma ti 'bu ma. ^{XIII} Kina me kpe ame ga ro 'ba ma ne, ödo kititike Boko'ba go wa mato ti mo'do ngi ziye 'do kileme ngi zi bilaka ro ma laka 'bu ma na ro löbu 'ba do wa pili. ^{XIV} Kpe ame ga 'deni ro 'bama ne, wa pili ame ga keddi kititike di zö ne, ti mi'di ngi ziye.

Ndose 'Ba Nyi Koto Laka

^{XV} Ne kina me kö'oke ma 'deni o'doke kö'du ki'di naga nime mose ziye ne. ^{XVI} Ti mari mititi 'bu ma ngi go lende 'be 'do bo koja bo konyi mato kako ziye. Bo konyi nima ti kako koloma kö'bö nburu tiye bine, ^{XVII} ame bo na ro Nyi Koto Laka 'ba Boko'ba ne. Kina bo ti ki'di ye 'deni ngi kikalike lende laka 'ba Boko'ba pili. Bilaka 'ba dolijo nime inza ko'ja kinë bo, kina lijë inza kicali bo gbi. Kina bo inza kako gbi koloma tinni. Tine kpe na nge ti kikalike bo römöyi bo edi kako koloma tiye, bo kö'bö gbi miye.

^{XVIII} Tari ma nime medä mari ne, minza mari go mola ye ro kiri'bala. Medä muyi

dōma 'jaa kada mōto mako ziye. ^{XIX} Kina me le'jete tō'dō mo ɔwɔ dē kpe ame 'dō bilaka 'ba dōliŋɔ nime kikali dē kpe to'ja kinē ma. Ne kpe 'beye ti ko'jake ma 'deni ngi gbī rōmōyī mēdī ti didi ma n̄burun̄buru kina kpe gbī ti kēddike 'deni gbī ti didi ma n̄burun̄buru.

^{XX} Kina ɔdɔ Nyi Kɔto Laka kako 'deni ziye tine, ti kikalike 'deni ngi omba ze rɔ akɔto ti 'bu ma. Kina kpe 'deni gbī rɔ akɔto tō. ^{XXI} Nī ame kuwō kō'du ki'di ma nime ko'do ngi ne, nī na rɔ bɔ ame kɔ'ɔ ma 'deni kina nī na gbī ti 'bu ma kɔ'ɔ yi. Kina ti mɔ'ɔ yi gbī mileme rɔma ziyi."

^{XXII} Kina bɔ kōsɔ gɔ bo mōto ame kīdēkī mōyī mo rɔ Yuda ne kēnyī ngi kititi bo. Yuda ame 'beri, inza rɔ Yuda Isikarita. Bo iya te, "Nere, rɔ ma totondo mo ga na 'dō kileme rōyī n̄ge zize 'dō ze na n̄ge do'ja yi kinza bilaka ma laki ko'ja yi dē?"

^{XXIII} Yēsu ileki dōmo zinnī, iya te, "Ya ame ga pili kɔ'ɔ ma ne, ti ko'do lende ma 'deni ngi kina 'bu ma ti kɔ'ɔ lijē 'deni gbī. Kina ze ti 'bu ma, ti dako doloma 'deni ngi tinnī. ^{XXIV} Ne ya ame ga kɔ'ɔ ma dē ne, lijē inza kɔ'bo to'do lende ma. Lende nime kēddi kuwōke ne, lende ma na dē. Lende 'ba 'bu ma ame koja ma kako dōliŋɔ nime bine ne na.

^{XXV} Kina me mēdī miya lende naga nime 'deni molo te ziye ko'ja mēdī gba tiye bine, ^{XXVI} ne tine 'bu ma ti koja Nyi Kɔto Laka 'deni 'dō kako rɔ bɔ konyi ziye. Ti bo koja 'deni ngi 'dō kako ziye ti kōzi kakpa ma. Nyi Kɔto Laka na ti kako kiyandi ye ti wa pili. Kina bo ti ki'di lende 'ba wa ame ga miya ziye ne 'deni ngi kōyō miye. ^{XXVII} Kina me mēdī 'deni mari ama, tine ti miyēyī dōki'di ye 'deni ngi. Dōki'di kiyēyī 'bama inza kɔzo 'ba bilaka 'ba dōliŋɔ nime ame lijē kēdī kiyēyī dōki'di lēpī nni ga timo ne tara. Mēdī miyēyī dōki'di ye kolomake gbī kɔzo 'bama ti mī kēyī, kinza kolomake ra rɔ tikere. ^{XXVIII} Uwōke lende tōnē miya ziye ne 'deni, ame miya te, 'Mēdī 'deni mari kina ti mileki 'jaa mako ziye.' ɔdɔ kɔ'oke ma ngi rɔ ma laka, ti kēddike rɔ lɔŋɔ gɔ tari ma ame mēdī mari zi 'bu ma ne, rōmōyī bo na mbiri di dōma.

^{XXIX} Mēdī miya lende naga nime molo te ziye gba kinza ko'do rōnī. Rōmōyī ɔdɔ ko'do rōnī kada mōto 'dō ki'dike dōye ngi gɔ lende ma. ^{XXX} Ne minza moloma kpe gomo kɔwɔ bi tiya lende n̄baŋi ziye, rōmōyī Satani ame rɔ n̄ere 'ba dō dōliŋɔ nime ne ēdī 'deni kako goma. Satani inza ti tigo 'ba 'dō ta'da ma timo, ^{XXXI} ne mēdī mo'do kɔzo ame 'bu ma kose zō ne tara 'dō bilaka 'ba dōliŋɔ nime kikali ngi rɔ ma laka omba mɔ'ɔ 'bu ma. Kina 'deni ēnyike darike yaga di gɔ bi nime."

XV

Yēsu, Ngērī 'Ba Dīdī

^I Yēsu iya te, "Ma na rɔ mɔwɔ ma kīdīyē, kina 'bu ma Boko'ba na rɔ bɔ dōmo. ^{II} Dɔŋgila mo ga ame kēdī koloma 'bēnnī kinza ko'doko tana dē ne, bo ti kokpekpe 'deni ngi pili ku'du mōkō. Tine dɔŋgila ame ga kēdī kana ne, bo ti kilenjo 'deni ngi 'dō kana laka. ^{III} Kpe 'beye, lende naga nime mēdī miya ne ileŋo ye 'deni molo rɔ ma laka. ^{IV} Kina ti olomake rɔ akɔto tō kina ti moloma gbī rɔ akɔto tiye.

ɔdɔ dɔŋgila ngērī koza rōnī 'beri kutu nī yaga di rɔ bititini, inza kikali kpe tana gɔ dōnī. Kina kpe na gbī tara, inza kikalike to'do a mōto ɔdɔ kiya te kō'bōke dē ngi rɔ akɔto tō. ^V Ma na rɔ ngērī nima kina kpe na rɔ dɔŋgila mo ga. Bɔ ame koloma 'bēnī kō'bō rɔ akɔto tō kina ma gbī rɔ akɔto ti bo ne, bo ti kēdī 'ba bo 'deni ngi kɔzo dɔŋgila ngērī ame kēdī kana rɔ mbēmbē ne tara. Rōmōyī inza kɔ'boke to'do a mōto ɔdɔ kiya te ma na dē ngi mokonyi ye. ^{VI} Bɔ ame kō'bō dē rɔ akɔto tō ne ēdī 'ba bo kɔzo dɔŋgila ngērī ame koke 'deni ku'du mōkō kina kututu ngi ne tara. Bilaka ti kako 'deni kototo dɔŋgila ngērī ma kututu naga nima kulu dōmo rɔ kurugumu kusu pa'do yimo kilan̄ma yaga.

^{VII} Ne ɔdɔ kō'bōke rɔ akɔto tō ki'dike lende ma gbī koloma kō'bō tiye, ɔdɔ kititike Boko'ba gɔ wa ame ga ko'doko ne bo ti ki'di ngi ziye. ^{VIII} Kpe ame ga 'deni rɔ bɔ kōsɔ goma ne ɔdɔ kēddike 'deni ngi kɔzo dɔŋgila ngērī ame ga kēdī kana rɔ mbēmbē ne tara ti kileme lōbu

'ba Boko'ba 'deni ngi zi bilaka. ^{IX} Mo'ɔ ye 'deni ngi ro ma laka kozo ame 'bu ma ko'ɔ ma gbi ne tara. Kina 'do ko'böke mi kori 'ba akɔ'ɔ ma nime. ^X ɔdo ko'doke kö'du ki'di ma ame ga mose ziye ne ti kikalike ngi tö'bö ro ma laka mi kori 'ba akɔ'ɔ ma, kozo 'bama ame mo'do kö'du ki'di 'ba 'bu ma Boko'ba 'do ki'di ma me mö'bö mi kori 'ba akɔ'ɔ abo ne. ^{XI} Kina me mose 'deni ziye 'do ki'di medä ro loho go lende 'be kina 'do keddike gbi ti loho ma löbu.

^{XII} Kö'du ki'di nime medä mose ziye 'do ko'oke lepä ye ga gbi kozo ame mo'ɔ ye ne tara. ^{XIII} Akɔ'ɔ ame kulöwö ro do kiteli ne na ro ti'di yida ro töle tute go lepä mato. ^{XIV} Kpe ame ga ko'doke kö'du ki'di ma 'deni ne kpe 'deni ro lepä ma ga, ^{XV} midäki ye de kpe ro atoli, römöyi atoli ikali bicä lende 'ba bo do roba de. Kina me medä midäki ye 'deni le'jete ro lepä ma ga römöyi miyeti go lende ame ga muwo di kpa 'bu ma Boko'ba ne 'deni pili ziye. ^{XVI} Kpe na de kigelike ma ro lepä ye, ma na migeli ye 'do keddike ro lepä ma ga 'do moja ye tari to'do ndobo ma ro ma laka. Kina 'do keddike kozo dongo ngäri ame ga kana ro mbembä ne tara, ame 'do döngeri ma kana mo ga kö'bö ngi ro nburunburu. Kina go kö'du mo kpe ame ga ro 'bama ne, Boko'ba ti ki'di wa ame ga keddä kititike di zi bo ne 'deni ngi ziye.

^{XVII} Kö'du ki'di ame medä mose ziye ne na me, ɔ'oke lepä ye ga. ^{XVIII} Bilaka 'ba dolingo nime ti kënyi 'deni bi to'ji ye tine 'do komerike ngi di go ndo'ji 'benni ma tönä lijä ko'ji ma 'deni molo ne. ^{XIX} Ne ma keddike ra gba ro 'ba dolingo nime dene dolingo ti ko'ɔ ye gbi römöyi kpe gba ro lepä nni ga. Ne kina me le'jete migeli ye 'deni di mi löngö lijä. Kinzake kpe ro akoto tinni. Kina ma 'deni lijä kedä ko'ji ye gomo. ^{XX} Omerike go lende tönä miya ziye ne. Bo ndobo inza mbiri di do bo do ndobo. Kina me ya mato ga ti kodo gomo ngi roye gbi kozo ame lijä kedä kodo gomo roma ne tara. Tine ya mato ga ti ki'di dönni 'deni ngi gbi go lende 'be kozo ame lijä ki'di dönni go 'bama ne tara. ^{XXI} Bilaka naga nima lijä ikali Boko'ba ame koja ma ne de, kina ti lijä

ko'do lende naga nime 'deni ngi pili ziye römöyi kpe 'bama ga na. ^{XXII} Bilaka naga nima ma kiya te mako de dolingo nime bine 'do milende zinni kozo a nime te dene lijä inza kikali go lende 'benni naga nima ro lende kënyä. Ne kina me mako milende 'deni zinni, lende kënyä 'benni ga 'deni ro wali rönni. ^{XXIII} Ya ame ga ko'ji ma ne, 'bu ma Boko'ba na ma gbi lijä ko'ji 'deni. ^{XXIV} Ma kiya te lijä ko'ja ma de ngi mo'do wa ame ga boto ko'do de molo ne dene lende kënyä 'benni ga inza ro wali rönni. Ne kina me lijä ko'ja ndobo naga nime mo'do ne 'deni, kina lijä kënyi ko'ji ze 'deni ngi kpaki riyö ti 'bu ma. ^{XXV} Lende 'benni edi 'deni kozo lende tönä ga kugu molo mi buku 'ba Boko'ba ne tara. Ame kugu 'deni kiya te, 'Lijä o'ji ma ngi ro ma sari kinza yi lende mo.' ^{XXVI} Ne Nyi Koto Laka ti kako 'deni ngi 'basi ziye ro bo kënyi. Ti moja bo kako ziye di zi 'bu ma Boko'ba 'do bo kiya lende ma nime ro ma kodoro ziye. ^{XXVII} Kina 'do kari kiyake lende ma gbi zi bilaka römöyi kpe na molo tö di bi tisaki mo."

XVI

Ndobo 'Ba Nyi Koto Laka

^I "Kina me miya lende mo 'deni ziye kinza kënyike ra toga kpeye goma kada mato odo kada 'ba gomo mo kömö 'deni.

^{II} Mi kada mo naga nima yayi lijä ti kebe toga ye yaga di mi rö 'ba motu. Kina ya ame ga kedä kupö ye ne ti kënyi 'deni gbi tiya mo tegä laja 'benni ma lijä koja zi Boko'ba na ma ro löpö nima lijä kupö ye ne. ^{III} Lijä ti ko'do lende naga nime 'deni ngi te römöyi lijä ikali ma de, kina lijä ikali e'benni 'bu ma Boko'ba de gbi.

^{IV} Tine medä miya 'deni molo te ziye 'do odo kedä ko'do röni ziye dayi 'do komerike ngi di go lende naga nime miya ne. Molo misaki ndobo 'ba akiyandi ma nime mo'doko de tiya lende naga nime ziye römöyi medä gba moloma tiye bine.

^V Ne kina me le'jete medä 'deni mo'doko 'do tileki tari zi bo ame koja ma ne. Tine boto ma koto mato 'do kënyi kititi ma ngi di mi löngö ye nima kiya te, 'Eddä kari yala?' ne inza yo. ^{VI} Kpe 'deni ngi za

ti meri rɔ mbëmbë gɔ lende naga nime miya ziye ne. ^{VII} Rɔ ma laka mēdi miya ziye, tari ma nime ti kēdi 'deni ngi rɔ lende laka ziye. Römöyī ɔɔɔ kiya te mari dē, bɔ kɔnyi nima inza kikali tako ziye bine. Ne ɔɔɔ mari 'deni ti moja bo kako ziye.

^{VIII} Kina ɔɔɔ bo kako 'deni bine tine, bo ti ki'di bilaka 'deni ngi kikali gɔ meri ame ga lijē kɔɔɔ 'deni timo ne. Bo ti ki'di lijē 'deni kikali gɔ meri ame ga lijē kɔɔɔ 'deni timo gɔ kō'du 'ba lende kēnyē ne gbī ti ame ga lijē kɔɔɔ 'deni timo kiya te ma bɔ lende laka na dē ne. Bo ti ki'di lijē 'deni ngi kikali rɔ ma laka meri 'bēnni ga ame lijē komeri gɔ lende 'ba burē löbu 'ba Boko'ba nime ne ɔɔɔ 'deni gbī. ^{IX} Lijē ti kikali gɔ meri ame ga lijē kɔɔɔ 'deni timo gɔ kō'du 'ba lende kēnyē ne 'deni ngi, römöyī lijē i'di dönni dē gɔ lende ma. ^X Lijē ti kikali gɔ meri ame ga lijē kɔɔɔ 'deni gbī timo kiya te ma bɔ lende laka na dē ne, römöyī mēdi 'deni mileki mari zi 'bu ma. Kina inza ko'jake kinē ma kpe. ^{XI} Lijē ti kikali gɔ meri ame ga lijē kɔɔɔ 'deni timo gɔ lende 'ba burē löbu 'ba Boko'ba nime ne 'deni gbī, römöyī Boko'ba ɔɔɔ karama 'deni mɔlo ɔɔɔ Satani ame 'deni rɔ bɔ ɔɔɔ dɔlinɔ nime ne.

^{XII} Mēdi ti lende mɔto ga nbanji ame mo'dɔkɔ gɔ miya ziye giri nime, ne ɔ'bɔke dē gba tikali mo laka. ^{XIII} Ne Nyi Koto Laka ame bo na rɔ bɔ kileme gɔ lende laka 'ba Boko'ba zi bilaka ne ti kako 'deni 'basi. Bo ti ki'di ye 'deni ngi kikalike gɔ lende laka 'ba Boko'ba me. Bo inza kiya lende mɔto gɔ ɔɔɔ bo, lende ame ga bo kuwō ne na nge bo kēdi kiya. Kina bo ti kiya lende 'ba wa ame ga ko'dɔ rönni dē gba ne 'deni gbī ziye. ^{XIV} Lende ame ga bo kuwō di zō ne na nge bo kēdi kako kiya ziye 'ɔɔɔ bo kileme löbu ma ziye. ^{XV} Wa pili ame ga rɔ 'ba 'bu ma ne, ma na rɔ bɔ dɔmo. Kina me miya 'deni ziye lende ame ga Nyi Koto Laka kēdi kuwō di zō ne na bo kēdi kako kiya pili ziye.

^{XVI} Kada mo ɔwo dē kpe ame 'ɔɔɔ kikalike dē kpe to'ja kinē ma. Tine di pötö mo mbowa yayi ti ko'jake ma 'deni gbī 'böwu."

Kada Mo ɔwo Dē Kpe

^{XVII} Kina bɔ kösö gɔ bo mɔto ga kēnyī ngi tititi rönni rɔ gɔ rönni, lijē iya te, "Lende abo tɔ nime bo kēdi konyonyo kiya 'ba bo tēgē, 'Kada mo ɔwo dē kpe ame 'ɔɔɔ kikalike dē kpe to'ja kinē ma, tine di pötö mo mbowa yayi ti ko'jake ma 'deni gbī 'böwu,' kina lende kiya abo mɔto ga gbī tēgē, 'Römöyī mēdi mileki mari zi 'bu ma,' 'jɔ 'ba lende abo naga nime tēgē totondo mo ga? ^{XVIII} Kada 'ba wa'di mo ga na bo kēdi kiya 'ba bo tēgē ola 'deni mbowa? Lende abo tɔ naga nime ilikö za ɔɔɔ bilaka."

^{XIX} Yēsu ikali 'deni lijē o'dɔkɔ 'ɔɔɔ tititi bo gɔ 'jɔ 'ba lende naga nima bo kiya ne. Kina bo kiya zinni, bo iya te, "Lende nime miya ziye miya te, 'Kada mo ɔwo dē kpe ame 'ɔɔɔ kikalike dē kpe to'ja kinē ma. Tine di pötö mo mbowa yayi ti ko'jake ma 'deni gbī 'böwu,' ne kina kēddike rɔ tititi rɔye gɔ lende mo? ^{XX} Rɔ ma laka miya ziye, ēddi kuduke 'beye kada mɔto, konyoke kökö, tine bilaka 'ba dɔlinɔ nime ti kēdi 'bēnni 'deni ngi rɔ lɔnɔ. Ti kolomake 'deni gbī ɔɔɔ meri kina meri 'be ti kuyi röni 'deni rɔ lɔnɔ ziye di pötö mo. ^{XXI} Ti kēdi 'deni ziye kɔzɔ kada 'ba löyö 'ba 'ja tara. ɔɔɔ mi 'ja kēdi 'deni kɔ'ɔ, loko ngi rɔ meri römöyī loko ikali kada 'ba gomɔ ömō 'deni. Ne ɔɔɔ loko köyö kole 'bēni nima 'deni tine, döni udölu ngi me yaga di gɔ gomɔ 'bēni tönē ga, römöyī loko öyö bilaka lesi 'bēni 'deni dɔyayi nime. Kina loko ngi rɔ lɔnɔ gɔ lende mo. ^{XXII} Kina ti kēdi gbī ziye tara yayi. Ti kēddike rɔ meri giri nime. Ne ɔɔɔ kiya te mileki 'deni mako 'böwu ziye bine kada mɔto ti kēddike 'deni gbī rɔ lɔnɔ. Kina bɔto mɔto inza kpe ame gɔ kako ka'da ye di mi lɔnɔ 'be nima. ^{XXIII} Kina mi kada mo naga nima yayi inza kititike ma kpe rɔ tititi. Rɔ ma laka miya ziye, kpe ame ga 'deni rɔ 'bama ne, wa ame ga pili kēddi kititike di zi 'bu ma Boko'ba ne, bo ti ki'di ngi ziye. ^{XXIV} Römöyī mɔlo di bi tisaki mo nɔbö kömō mi kada nime tɔne, kpe ame ga rɔ 'bama ga ne ititike wa mɔto dē gba di zi bo. Kina me miya 'deni ziye, ititike wa di zi Boko'ba kina bo ti ki'di ngi ziye ame 'ɔɔɔ ki'di lɔnɔ 'be kēdi rɔ ɔɔɔ kiteli.

XXV Lende naga nime kina me miya 'deni me ziye ro dɔŋgala. Ne ɔdo kɔmɔ 'deni mi kada mo dayi kada mɔto, minza miya lende kpe ziye ro dɔŋgala. Mɛdi miyɛti go lende 'ba 'bu ma Boko'ba pili yaga ziye bi kɔpo. **XXVI** Kina mi kada mo naga nima yayi kpe ame ga ro 'bama ne ti kititike wa 'deni ngi di zi Boko'ba, rɔmɔyi bo ɔɔ ye 'deni mɔlo. A mɔto inza kpe ame 'do ma na mititi bo go lende 'be. **XXVII** Bo ɔɔ ye 'deni go lende nime kɔ'oke ma ki'dike doye gbi go tako ma ame mako di zi bo ne. **XXVIII** Tako ma nime mi dɔliŋo bine ne mako di zi 'bu ma Boko'ba. Kina me le'jete mɛdi mɛnyi 'deni mola dɔliŋo nime mileki mari zi bo."

Aka'da 'Ba Yɛsu

XXIX Kina bo kɔsɔ go bo ga kɛnyi kiya zi bo, iya te, "Nere, ma le'jete ɛddi 'deni ngi kiya 'jo 'ba lende yaga bi kɔpo zize. Iya dɛ kpe ro dɔŋgala kɔzo ma dɔgba. **XXX** Le'jete dikali yi 'deni ni na ro bo kikali 'jo 'ba lende pili. Lende ame ga bilaka kɛdi komeri ti minni 'do lijɛ kititi yi timo ne, ikali ngi mɔlo gba kota kinza lijɛ kititi dɛ. Lende naga nime i'di ze 'deni ngi le'jete dikali yi ro ma laka ro bo ame ngi kako di zi Boko'ba ne."

XXXI Bo ileki dɔmo zinni, bo iya te, "I'dike doye 'deni laka go lende nime? **XXXII** Kada tɔnɛ mɛdi miya te ti kɔmɔ 'deni ne, bo na me 'deni tɔne, ame 'do kita'bake me di rɔma ro kotokoto, kolake ma ro do kutu ma. Ne tine, minza ro do kutu ma. 'Bu ma Boko'ba ɛdi tɔ.

XXXIII Lende naga nime miya 'deni ziye 'do ki'di ye kɛddike ro akoto tɔ, kina 'do kɛddike gbi ti dɔki'di kɛyi. Gomo 'ba dɔliŋo nime ti kɔdo roye, tine ogboke roye laka kpamo rɔmɔyi ma'da dɔliŋo 'deni."

XVII

Yɛsu Umɔtu Go Bo Laja

I Kina ɔdo Yɛsu kote tiya lende naga nime 'deni zi bo kɔsɔ go bo ga kɔzo a nime te tine, na bo kombi kɔmɔ bo ngi kari mitɔro, bo kiya te, "Bu ma, kada 'ba tɔlɛ ma ɔmɔ 'deni. Kina i'di ti 'do bilaka kikali ma kole 'bi ro lɔbu 'ba do wa pili. Kina 'do mileme zinni ro ma laka, ni na gbi ro lɔbu 'ba do wa naga nime pili. **II** I'di kɔzi

kakpa 'ba do bilaka pili 'deni zɔ, kina 'do mi'di didi ma nburunburu ti zi ya ame ga ki'di 'deni zɔ ne. **III** Didi ma nburunburu nime na ro tikali yi, ni Boko'ba gbi tɔ ma Yɛsu Kurisitɔ. Ni Boko'ba na nge koto 'do bilaka koro yi. Kina ma na ro bo ame koja 'deni kako dɔliŋo nime bine ne.

IV 'Bu ma, ndɔbo 'bi ame ga koja ma to'do mo ne, mote 'deni. Mileme yi 'deni zi bilaka 'ba dɔliŋo nime ro lɔbu 'ba do wa pili. **V** Kina me mɛdi mititi yi 'do ki'di ma ti mileki mari ngila yi yayi ro lɔbu 'ba do wa pili, kɔzo ma tɔnɛ moloma pa mɔlo ro lɔbu 'ba do wa pili gba kinza kɔ'ba dɔliŋo nime dɛ ne. **VI** Bilaka ame ga ki'di 'deni zɔ di mi lɔngɔ bilaka 'ba dɔliŋo nime ne, mi'di lijɛ 'deni kikali yi. Lijɛ ɛ'bi ga na, ni na ki'di lijɛ zɔ. Kina me le'jete lijɛ i'di dɔnni 'deni ro ma laka go lende 'bi ti dɔki'di koto. **VII** Kina lijɛ ikali 'deni gbi wa pili naga nime, ni na ki'di zɔ. **VIII** Lende tɔnɛ ga kose zɔ ne, miyɛti 'deni pili zinni, lijɛ kuwɔ. Kina lijɛ ikali 'deni ngi ro ma laka mako di ziyi. Kina me le'jete lijɛ i'di dɔnni 'deni ngi ro ma laka gomo ni na koja ma. **IX** Mititi yi dɛ 'do kokonyi bilaka 'ba dɔliŋo nime pili. Mititi yi nge go ya ame ga ki'di 'deni zɔ ne na 'do kokonyi, rɔmɔyi lijɛ 'deni ro 'bɛyi. **X** Wa pili ame ga ro 'bama ne, ɛ'bi na. Kina wa pili ame ga 'deni ro 'bɛyi ne, ama ga na 'deni gbi. Go lende mo na me lijɛ kileme lɔbu ma 'deni.

XI Kina me mɛdi mo'doko 'deni tileki tari ziyi yayi. Minza kpe tinni mi dɔliŋo nime. Ne lijɛ 'bɛnni na me gba mi dɔliŋo nime bine. 'Bu ma, ni ame koto laka ne, ongo go bilaka naga nime ti tigo 'bi ame ki'di 'deni gbi zɔ ne. Ongo gɔnni 'do ki'di lijɛ kɛdi ro akoto kɔzo ame ze ma ze tiyi ro akoto ne tara. **XII** Mi kada ame ga mɛdi tinni bine ne, moloma 'deni tongo gɔnni ti tigo 'bi ame ki'di zɔ ne. Kina mitata lijɛ 'deni pili laka. Ma koto mɔto ɔlu dɛ du te di mi lɔngɔ lijɛ. Bo ma kɔlu di mi lɔngɔ lijɛ na nge koto ro bo ame bo na ko'doko abo 'do bo kɔlu ne. Kina me bo ɔlu 'deni kɔzo lende tɔnɛ kugu mɔlo mi buku 'bi go lende abo ne tara.

XIII Kina me le'jete mɛdi 'deni mari ziyi, na me mɛdi mose lende naga nime 'deni

mī dōliṅɔ bine 'dɔ lijē koloma gbī ti lɔṅɔ ma löbu kɔzɔ 'bama. ^{XIV} Miyandi lijē 'deni laka ti kɔri 'ba lende 'bī kina me le'jete bilaka 'ba dōliṅɔ kēnyī 'deni to'ji lijē rōmōyī lijē inza kpe rɔ 'ba dōliṅɔ gbī kɔzɔ 'bama ame minza kpe rɔ 'ba dōliṅɔ nime ne. ^{XV} Ne mititi yi dē 'dɔ kogba lijē yaga di mī dōliṅɔ nime. Mēdi mititi yi ṅge gɔ kitata lijē di zi Satani ame bo na rɔ ṅere 'ba lende kēnyē ne. ^{XVI} Bilaka naga nime inza kpe rɔ 'ba dōliṅɔ nime gbī kɔzɔ 'bama ame minza kpe rɔ 'ba dōliṅɔ nime ne. ^{XVII} Kina me mititi yi 'deni 'dɔ ki'di lijē koloma rɔ ē'bī ga ti tigo 'ba lende laka 'bī nime. Lende laka na rɔ ē'bī. ^{XVIII} Mēdi moja lijē kari toja laja mī dōliṅɔ nime kɔzɔ ame gbī koja ma mako toja laja mī dōliṅɔ nime bine ne tara.

^{XIX} Kina me mi'di rɔma 'deni kōziyī gɔ lende 'bēnnī 'dɔ lijē kēdi ṅgī kada mɔtɔ rɔ ma laka rɔ ē'bī ga. ^{XX} Mititi yi dē ṅge kɔtɔ gönnī tine gbī gɔ bilaka ame ga kēdi kuwō dōnnī ki'di dōnnī ṅgī gɔ lende ma nime ne. ^{XXI} Mititi yi 'dɔ kodɔ'bo lijē pili kēdi rɔ akɔtɔ, 'dɔ ki'di lijē kēdi gbī rɔ akɔtɔ tize gbī kɔzɔ ame ze ma ze tūyī, 'bu ma, rɔ akɔtɔ ne tara. 'Dɔ ki'di bilaka 'ba dōliṅɔ nime ki'di dōnnī ṅgī gɔmo rɔ ma laka nī na koja ma. ^{XXII} Lijē bilaka ma 'bama mo naga nime mi'di lijē 'deni 'dɔ kēdi rɔ löbu gbī kɔzɔ ame ki'di ma rɔ löbu ne tara. 'Dɔ lijē pili kēdi gbī rɔ akɔtɔ kɔzɔ ame ze ma ze tūyī rɔ akɔtɔ ne tara. ^{XXIII} Kina gbī 'dɔ lijē kēdi rɔ akɔtɔ tize 'dɔ ki'di bilaka 'ba dōliṅɔ nime kikali ṅgī gɔ lende mo nī na me koja ma, kina me kɔ'ɔ ya naga nime 'deni gbī kɔzɔ ame kɔ'ɔ ma ne tara.

^{XXIV} 'Bu ma, nī na me ki'di bilaka naga nime zō. Mititi yi 'dɔ ki'di lijē pili kēdi bi kɔtɔ tō 'dɔ lijē kikali ṅgī ɔ'ɔ ma 'deni molo gba kinza ko'ba dōliṅɔ nime dē, kina me ki'di ma 'deni rɔ löbu 'ba dɔ wa pili.

^{XXV} 'Bu ma, nī na rɔ bo lende laka. Tine bilaka 'ba dōliṅɔ ikali yi dē, ne ma 'bama mikali yi 'deni laka, kina me le'jete bilaka naga nime lijē ikali 'deni ṅgī rɔ ma laka nī na me koja ma kako dōliṅɔ nime bine ne. ^{XXVI} Mileme yi 'deni zinnī kina ti mō'bō gbī nduwē tileme yi zinnī kɔzɔ a nima tara 'dɔ ki'di lijē pili kēdi rɔ akɔtɔ tō 'dɔ

lijē kɔ'ɔ lēpī nnī ga gbī kɔzɔ ame kɔ'ɔ ma ne tara."

XVIII

Tinda'ba Yēsu
(*MT 26:47-56; MK 14:43-50; LK 22:47-53*)

^I Di pötö mo na Yēsu ni kēnyī ṅgī ti bo kōsō gɔ bo ga kudō kebe mī gbōgbō 'ba Kidirona kari mī nyaka mɔtɔ. ^{II} Yuda bo kususū Yēsu zi turu tōnē, bo ikali gɔ bi nima 'deni molo rōmōyī Yēsu ni oloma nduwēnduwē rɔ totɔtɔ dōnnī yayi ti bo kōsō gɔ bo ga. ^{III} Kina Yuda kēnyī ṅgī ti bo kanya 'ba Romo gbī ti bo kanya ame ga löbu 'ba bo akumu ni ti Parosi ni koja ne, lijē kari yayi. Lijē ɔlɔ ti mee 'bēnnī ga ti lamba gbī ti pa'do dɔ kali. ^{IV} Yēsu ikali wa ame ga pili kēdi ko'dɔkɔ to'dɔ rōnī zi bo ne 'deni molo, kina bo kari ṅgī zinnī, bo kiya te, "Yē na kēddike rɔ toma mo?"

^V Lijē iya te, "Yēsu 'ba Nazareta na dēdi doma."

Bo iya te, "Ma mo na me."

Yuda bo susu mo tōnē, bo ēdi gbī yayi ti bo kanya naga nima. ^{VI} Kina ɔdɔ lijē kuwō Yēsu 'deni kiya te, "Ma mo na me," tine lijē ēnyī kilipētē ṅgī kileki ti gönnī yi'bōwu. ^{VII} Kina Yēsu kēnyī kileki kiya zinnī, iya te, "Yē mo na kēddike rɔ toma mo?"

Lijē iya te, "Yēsu 'ba Nazareta na dēdi rɔ toma mo."

^{VIII} Bo iya te, "Kina me miya ziye ma mo na ṅgī nime. ɔdɔ kiya te ma mo na ṅgī kēddike rɔ toma mo, olake bo kōsō goma naga nime kari ē'bēnnī."

^{IX} Bo iya lende nima 'deni tara 'dɔ ko'dɔ rōnī kɔzɔ lende ma tōnē bo kiya 'deni molo bo kiya te, "'Bu ma, bilaka naga nime ki'di zō ne, mola ma kɔtɔ dē du te kōlu di mī lōṅgō lijē."

^X Simona Pītörö ēdi yayi ti kulu abo, kina bo kɔtɔ ṅgī yaga di mī poka mo kina bo koga bo laja 'ba bo ame rɔ löbu 'ba dɔ bo akumu ne ṅgī timo. Möyī bo laja mo nima rɔ Maluku. Kina kulu koke mbili Maluku ma kapa dōri ṅgī yaga. ^{XI} Yēsu iya te, "Pītörö, usu kulu 'bī kileki mī poka mo. Omeri 'bēyī iya te gomo nime 'bu ma ki'di zō ne ti milagi di rɔmo?"

XII Kina bo kanya 'ba Romo naga nima ti bo dönñi mo ti bo kanya ma 'ba Yudayi ni kinda'ba Yësu ngi, lijë kudödu közimo ngi teyi. XIII Kina lijë koto bo ngi titi dogba kari liᅇo 'ba turu ma löbu moto kidëki möyi mo ro Ana, bo lanzo 'ba Kayapa bo do bo akumu ma mi komo koo nima. XIV Kayapa nime na tönë kiya zi löbu 'ba Yudayi moto ga, kiya te, ma laka na 'do bilaka koto na nge 'do köle di do ame 'do bilaka pili kote dönñi ne.

Kpa Koga 'Ba Pitörö

(MT 26:69-70; MK 14:66-68; LK 22:55-57)

XV Kina odo lijë koto Yësu 'deni kari liᅇo 'ba turu löbu nima tine, Simona Pitörö ni ti bo köso go Yësu moto ozi ngi kari yayi. Bo köso go Yësu moto mo nima, lijë ikali rönñi 'deni molo ti turu löbu nima koto Yësu kari liᅇo mo ne. Kina bo kodo 'ba bo ngi kari liᅇo go Yësu yayi. XVI Tine Pitörö odo 'ba bo kileke kpa reki yaga. Bo köso go Yësu moto mo nima ari kiya zi nyiti bo koda kpa reki nima, kina ko'de Pitörö ngi. XVII Tine na nyiti mo tönë kititi Pitörö, iya te, "O'ja, ni bo köso go Yësu na gbi 'di?"

Pitörö iya te, "Ee, ma bo köso go bo na de."

XVIII Bo laja 'ba turu löbu nima ti bo kanya mo ga ulö'jö pa'do 'deni mi kirikeli yayi, lijë keddi ro tubi rönñi komo mo di zi bi keyi. Kina Pitörö kari ngi koro ngila lijë yayi tubi ro bo.

Tititi Kpa Yësu

(MT 26:59-66; MK 14:55-64; LK 22:66-71)

XIX Turu löbu nima oloma ro tititi kpa Yësu, iya te, "Bo köso göyi ga edi ndo? Kina lende ma keddi kiyandi mo ga tegë tondo?"

XX Yësu iya te, "Miya lende 'deni nduwë ro komo kada bi kopo zi bilaka. Miyandi bilaka 'deni di mi ro 'ba motu kina gbi di mi reki 'ba ro löbu 'ba Boko'ba, bi ame ga bilaka keddi kototo dönñi teyi ne. Miya lende moto de ro kusu, XXI ne go wa'di na keddi kititi ma go lende 'ba akiyandi ame ga moloma ro tiyandi mo ne? Ititi bilaka ame ga koloma ro tuwö mo ne. Lijë na kikali lende ma miyandi."

XXII Kina bo kanya moto kënyi ngi kokoso Yësu, iya te, "Eddi kilende zi turu löbu nime tara go wa'di 'bi to ne?"

XXIII Yësu iya te, "Odo miya lende moto ro ma kënye iya yaga, ne odo kiya te lende ma keddi ro ma laka kinza komba ma de."

XXIV Kina Ana koja Yësu ngi 'bato kari zi Kayapa bo do bo akumu. Közi Yësu gba ro ma kudödu teyi.

XXV Pitörö edi yayi bi tubi ro bo komo pa'do. Kina ya moto ga kako kititi bo, iya te, "O'ja ni bo köso go Yësu na gbi 'di?"

Pitörö andi gomo, iya te, "Ee, ma bo köso go bo na de."

XXVI Bo moto edi gbi yayi ro bo laja 'ba bo do bo akumu nima. Bo nima löndö bo na tönë Pitörö koke mbili mo ne. Kina bo kako gbi kititi Pitörö, iya te, "O'ja kozo mo'ja yi gbi di mi nyaka 'de yayi ti Yësu 'di?"

XXVII Pitörö enyi gbi kandi gomo, kina mbowa te yo na gongo kidapa ngi.

Yësu Oro Komo Pilato

(MT 27:1-2; MK 15:1-5; LK 23:1-5)

XXVIII Kina odo komo 'deni mi kano bi tine, lijë ogba Yësu ngi di liᅇo 'ba Kayapa koto kari liᅇo 'ba turu ma löbu 'ba Romo ame ro bo dönñi mo ne. Tine lijë ari de nbö kodo mi liᅇo mo yayi romöyi dölëti 'benni 'ba Yudayi o'jono ya ame ga kodo mi liᅇo 'ba bo löwö ne 'deni di bi tari mi karama mi kada mo nima. XXIX Kina turu 'ba dönñi mo nima kidëki möyi mo ro Pilato ne kodo ngi kako zinni yaga, bo kiya te, "Lende kënye wa'di na kiyake te bo o'do?"

XXX Lijë iya te, "Ma kiya te bo kinza ro bo ko'do lende kënye dene dinza do'de bo kako ziyi bine."

XXXI Pilato iya te, "Ne odo keddi tara ari ko'doke e'be bure abo go dölëti 'be 'ba Yudayi."

Lijë iya te, "Kpe Romo o'jono go tupö bilaka ame ga do'ja ko'do lende kënye ne 'deni di zize."

XXXII Lende nime o'do roni 'deni te 'do ki'di kori 'ba tolë 'ba Yësu keddi kozo lende 'ba tolë abo ame bo kiyëti kori mo 'deni molo ne tara.

XXXIII Kina Pilato kileki ngi kari liᅇo kina bo kidëki Yësu ngi kari zi bo yayi. Kina

bo kititi Yēsu, iya te, “Nī na rɔ ɲere bɔ dɔliɲɔ 'ba Yudayi?”

XXXIV Yēsu iya te, “Lende 'bī nima kititi ma timo ne, nī na komeri ē'bī ti dōyī, ala bilaka mɔɔ ga na kiya lende ma zīyī?”

XXXV Pilato iya te, “Ma Yudayi na dē. Bilaka 'bī ga ti löbu 'bī mɔɔ ga na me ko'de yi kako zö. Wa'di ga na ko'do?”

XXXVI Yēsu iya te, “Nere 'bama inza kɔɔ ɲere 'beye 'ba bilaka 'ba dɔliɲɔ bine. Ma ɲere 'bama kēdī ra kɔɔ ɲere 'beye 'ba bilaka 'ba dɔliɲɔ nime dēne bɔ kōsö goma ga o'do ya 'deni molo ti bɔ kanya 'ba löbu 'ba bɔ akumu naga nima dēne lijē inza kinda'ba ma. Ne ɲere 'bama inza rɔ ɲere 'ba dɔliɲɔ nime.”

XXXVII Pilato iya te, “Dēmba nī ɲere na ya?”

Yēsu iya te, “Nī na kiya ē'bī tara. 'Bama, öyö ma dɔliɲɔ bine ɲge gɔ lende kɔɔ kpökī. Lende ma mako dōmōyī mo na rɔ tiya lende laka zi bilaka. Kina ya ame ga ko'dokɔ lende laka ne lijē uwö doma 'deni.”

XXXVIII Pilato iya te, “Wa'di mo ga na rɔ lende laka?”

Di pötö mo na Pilato kēnyī kɔɔ ɲgī gbī kileki kari yaga zi bilaka konzi naga nima. Bo iya te, “Mo'ja lende ɔɔ dē di rɔ bɔ nime ame 'dɔ modɔ karama dɔ bo gomo. XXXIX Ne kɔɔ mī kada 'ba karama nime molo nduwē rɔ kɔmɔ kɔɔ ēdī koja bilaka kɔɔ yaga ziye di mī maboso. Tine ma tone ɲere 'ba Yudayi nime na 'dɔ ki'dike moja ziye ya?”

XL Lijē pili ēnyī kulōrī kiya rɔ ma kembe tēgē, “Do'dokɔ bɔ nima dē, do'dokɔ eze rɔ Baraba.”

Baraba mo nima rɔ bɔ akolo.

XIX

Tose Dɔ Yēsu

(MT 27:15-31; MK 15:6-20; LK 23:13-25)

I Pilato oja bɔ kanya kari tomba Yēsu ti korobayi. II Kina lijē ko'do kono ɲgī kɔɔ a 'ba dɔ ɲere tara ki'di dɔ Yēsu. Kina lijē kogba bɔɲgɔ ma kasi kele mɔɔ ɲgī kolo rɔ bo. III Kina lijē koloma ɲgī rɔ tose dɔ bo tēgē, “Yēē'dī kēdī rɔ mbēmbē zīyī, ɲere 'ba Yudayi.”

Kina lijē koloma ɲgī rɔ tokɔɔ bo.

IV Pilato ēnyī 'böwu kɔɔ kari yaga zi bilaka naga nima, bo iya te, “Kpe uwöke doma. Mēdī mo'de bo kako yaga ziye bine 'dɔ kikalike mo'ja lende ɔɔ dē di rɔ bo ame 'dɔ modɔ karama dɔ bo gomo.”

V Kina Yēsu kɔɔ ɲgī yaga ti kono tönē dɔ bo ti bɔɲgɔ kasi mo tönē kolo rɔ bo ne. Kina Pilato kiya zi bilaka naga nima, iya te, “Bo na 'deni me.”

VI Kina ɔɔ löbu 'ba bɔ akumu ni ti bɔ kanya 'bēnnī ga, lijē ko'ja kīnē Yēsu 'deni kɔɔ a nima tara tine, lijē ēnyī ɲgī pili kulōrī rɔ ma kembe, iya te, “Upö bo yaga. Ari kutötī bo dɔ ɲgērī, bo kolē yaga.”

Pilato iya te, “Kina ogbake e'be bo tiya kari kutötike. 'Bama mo'ja lende ɔɔ dē di rɔ bo ame 'dɔ ki'di modɔ karama dɔ bo gomo.”

VII Lijē iya te, “I'di kö'du ki'di 'deni molo zize, kina 'dɔ kupö bo gɔ lende mo rōmōyī bo ebe kiya rɔ bo rɔ kole 'ba Boko'ba.”

VIII Kina ɔɔ Pilato kuwö lende nima 'deni tara tine i'di bo ɲgī kulōwö rɔ tikere. IX Kina bo kēnyī ɲgī kileki kari liɲɔ abo ti Yēsu tititi mo. Bo iya te, “Nī nime ako di yala ga?”

Tine Yēsu ileki domo dē kpe zi bo. X Kina bo kiya zi Yēsu bo iya te, “O'dokɔ dē tileki dɔ lende ma gɔ wa'di? Ikali dē iya te mēdī ti közi kakpa 'dɔ tope yi? Kina ikali dē gbī mēdī ti közi kakpa 'dɔ tutötī yi?”

XI Yēsu iya te, “Boko'ba na ki'di közi kakpa 'ba doma zīyī. Ma kiya te Boko'ba na dē ki'di közi kakpa nima zīyī dēne inza kikali 'dɔ kēddī ti közi kakpa doma. Ne bɔ ame ko'de ma kako zīyī ne lende kēnyē ma 'ba bo na 'deni rɔ dɔ kiteli.”

XII Lende nime i'di Pilato ɲgī ki'di toma kori 'ba lende mɔɔ ame 'dɔ bo kope Yēsu timo ne. Tine tīndī ame ga kēdī yayi ne ulōrī ɲgī kɔɔ timo rɔ ma kembe tēgē, “Dɔ kope bɔ nima kola kari, inza kpe lipo rɔ bɔ gɔ ɲere 'be 'ba Romo ame rɔ bɔ dɔ dɔyayi ze nime ne. Rōmōyī bilaka ame kiya rōnī rɔ ɲere kɔɔ a nime te ne na kēdī kēnyī konyo burutu ndī ɲere ma löbu 'ba Romo.”

XIII Kina ɔɔ Pilato kuwö lende 'bēnnī nima 'deni kɔɔ a nima tara tine, bo o'de Yēsu ɲgī kako yaga di rō. Kina bo kari

koloma ngi do kitii 'ba burë. Go bi 'ba to'do burë mo nima idëki möyi mo ro "Do doku kopiyari." Ro kpa Yudayi idëki ro Gabata. ^{XIV} Kada 'ba karama mo nima na gbi ro kada ame Yudayi ni kedii kilejo wa pili ndo yimo go lende 'ba kada 'ba ro kindawo ne.

Kina ko'ja kada kodoro 'deni tine, Pilato enyi kiya zi bilaka naga nima tegë, "Ongoke te, nere 'be na me."

^{XV} Tine lijë enyi kulori ngi kozo timo ro ma kembe, iya te, "Upo bo yaga. Upo bo yaga. Ari kutoti bo yaga."

Pilato iya te, "O'dokoke 'deni 'do mupo nere 'be yaga?"

Löbu 'ba bo akumu ni iya te, "Nere ze ma dikali kina nge koto ro nere ma löbu 'be 'ba Romo."

Tutoti Yesu

(*MT 27:32-56; MK 15:21-41; LK 23:26-49*)

^{XVI} Go lende 'benni nime na Pilato ki'di Yesu ngi zinni 'do lijë kari kutoti.

^{XVII} Kina lijë kogba Yesu ngi di mi gawo kari timo go bi moto kidëki möyi mo ro "Kulönbö do," ame kidëki ro kpa Yudayi ro Gologota ne. Lijë i'di Yesu na kombi ngëri abo ame kedii kari kutoti bo domo ne teyi. ^{XVIII} Kina lijë kari kutoti bo ngi di yayi yoki ngëri nima kina lijë kidëyi domo ngi koro ti bo toro. Utoti ya ma riyö moto ga 'deni gbi do ngëri moto ga yayi. Moto do dori bo kina moto 'beni kebe do gali bo. Bo na 'ba bo zana.

^{XIX} Pilato i'di 'deni kugu lende moto ga do wa ma kö'bö moto tegë, "Yesu 'Ba Nazareta, Nere Bo Dolinjo 'Ba Yudayi." Kina bo ki'di kari kutoti wa nima ngi toro bi do Yesu do ngëri yayi. ^{XX} Bilaka ma konzi moto ga idëki lende nima kugu ne 'deni, römöyi go bi mo nima kutoti Yesu teyi ne owo de di do ngila gawo. Lende nima ugu gbi ro kpa Yudayi, gbi ro kpa Romo kina gbi ro kpa Giriki. ^{XXI} Kina löbu 'ba bo akumu ni kënyi ngi kari zi Pilato, lijë iya te, "Lende nima dene 'do kugu de kozo a nima tara kiya te, 'Nere bo dolinjo 'ba Yudayi.' Dene 'do kugu ra kiya te, 'Bo nime iya ro bo tegë bo na ro nere bo dolinjo 'ba Yudayi.' "

^{XXII} Pilato iya te, "Wa ame mugu 'deni ne koloma ngi tara."

^{XXIII} Kina odo bo kanya naga nima lijë kutoti Yesu 'deni tine, lijë irica mi bonjo abo ngi mi sowo, 'do bo moto kogba kapa moto, bo moto kogba kapa moto. Tine bonjo abo moto ro ma kö'bö löbu, ku'jo ngi koto ro ma kakpa. ^{XXIV} Lijë iya te, "Diricake yimo de, du'duke ti bödo 'do kikali odo ye na ti kidili."

Lende nime o'do roni 'deni te 'do kedii kozo lende ma tonë kugu mi buku 'ba Boko'ba molo kiya te, "Lijë oza bonjo ma ga 'deni pili ro go roni, kina lijë u'du ma koto 'deni mi bödo."

^{XXV} Kina ma bo kanya naga nima ko'do 'deni tara. Ma 'ba Yesu ni ti leni bo ni ti Mariya 'ja 'ba Kelopa ni ti Mariya Magadala ni edi gbi koro ngosi ngila ngëri nima kutoti Yesu domo ne yayi.

^{XXVI} Kina odo bo ko'ja ma bo ni 'deni kedii koro yayi ti bo laja abo ma tonë bo koto kulöwö ne tine, bo iya te, "Iya, kole 'bi na 'deni ma."

^{XXVII} Kina bo kileki gbi kiya zi bo nima, bo iya te, "Möyi na 'deni ma."

Mi kada mo nima na bo nima kogba ma 'ba Yesu ni ngi kari timo ki'di koloma linjo abo.

^{XXVIII} Di potö lende nime tine Yesu bo ikali bo ote ndobo abo 'deni. Kina bo kënyi kiya te, "Koda mini o'do ma."

Bo iya tara 'do ko'do roni kozo lende ma tonë kugu molo mi buku 'ba Boko'ba ne. ^{XXIX} Kete moto edi yayi ti layi ko'ba'ba yimo. Kina bo moto kari kogba lipjo ngi kusu yimo kiraki do koloko koja ngi kari kpa Yesu. ^{XXX} Kina odo Yesu bo kuwe 'deni tine, bo iya te, "Mote ndobo ma 'deni."

Kina bo kodi do bo ngi beri kina bo kulöku ngi.

Tujë Yoki Yesu

^{XXXI} Kada nima na ro kada 'ba ro kilejo 'ba Yudayi koda kada 'ba ro kindawo. Go kö'du mo na löbu 'ba Yudayi ni o'doko de 'do toku Yesu ni koloma do ngëri toro nbö kömö mi kada 'ba ro kindawo römöyi kada ma löbu ro do kiteli 'benni na. Kina lijë kënyi ngi kari zi Pilato kari kititi bo

'do ki'di kari koke ndi Yësu ni kupö welo yaga 'do kombi töku mo ga bëri.

XXXII Kina bo kanya mato ga kari ngi koke ndi bo mato ame kutöti do ngila Yësu yayi ne. Kina lijë kuyi rönni ngi gbi koke ndi bo mato ame kebe do kapa Yësu mato ne. **XXXIII** Kina odo lijë kololo 'deni kari tonjo Yësu tine, lijë ari ko'ja bo kolë 'deni molo. Kina ngi lijë oke ndi bo de kpe. **XXXIV** Bo kanya mato na nge kënyi kujë yoki Yësu ti mee kina roma ni ti mini kololo ngi yaga.

XXXV Bo nime ko'ja lende naga nime ne, bo na me këdi kiya lende naga nime, kina 'do ki'dike doye gomo ro ma laka römöyï bo iya bëti de. Bo ikali lende naga nime pili bo këdi kiya ne lende laka na. **XXXVI** Lende naga nima o'do rönni 'deni tara 'do këdi kozo lende ma tonë ga kugu molo mi buku 'ba Boko'ba kiya te, "Kilinja bo ma koto mato te inza kodowe." **XXXVII** Kina lende mato ugu 'deni gbi, iya te, "Bilaka ti kodo kömönni 'deni tonjo bo ame lijë kujë yoki mo ne."

Tusu Yësu

(MT 27:57-61; MK 15:42-47; LK 23:50-56)

XXXVIII Di pötö mo na Yesepa mato di Arimataya kënyi ngi kari kititi Pilato 'do kodo kpa töku Yësu zi bo 'do bo kari kusu. Yesepa mo nima bo gbi ro bo kösö go Yësu, tine bo oloma 'ba bo töso go Yësu ro kusu römöyï bo ere turu 'ba Yudayi. Kina Pilato kodo kpa töku Yësu ngi zi bo kina bo kari ngi tombi mo. **XXXIX** Nikuduma ma tonë kari pa zi Yësu ro mi korondo ne ënyi gbi kari ti Yesepa 'do lijë kari kombi töku nima. Bo ogba wowo ma kato kele mato ga kari timo ame tirindi mo kozo kilo 'butë mota tara ne. Wowo nima o'do di mi ngëri mato ga ame kidëki möyï mo ro muri ni ti alowa ne. **XL** Kina Yesepa ni ti Nikuduma kombi töku Yësu ngi kolo mi bonjo ti wowo nima. Römöyï dölëti 'ba tusu töku 'bënni 'ba Yudayi na molo tara.

XLI Nyaka mato ëdi ngosi yayi ngila go bi nima kutöti Yësu teyi ne ti ti'börö 'ba tusu töku yimo ame koga 'deni gba ro ma la'ja, kina usu töku mato de gba yimo. **XLII** Kina Yesepa ni kari kusu Yësu yayi

römöyï ti'börö nima na ngosi. Kina gbi römöyï kada ame bilaka këdi kilejo rönni ndo yimo koda kada 'ba ro kindawo ne na.

XX

Todo 'Ba Yësu Di Mi Tölë

(MT 28:1-10; MK 16:1-11; LK 24:1-12)

I Mi bi këzë ma di pötö kada 'ba ro kindawo nima na Mariya Magadala kënyi ngi molo mi kano bi kari kpa ti'börö nima kusu Yësu yimo ne. Loko ari kömö yayi gba ti bi nyunyuru. Tine loko o'ja kulugbi doku mo tonë kululu 'deni yaga di kpamo. **II** Kina loko kënyi kirinja ngi kari zi Simona Pitörö ni ti bo kösö go Yësu mato ame Yësu ko'jo kulowo ne. Loko ari kiya zinni tégë, "Ombi töku nere ze 'deni di mi ti'börö koto bito to ne, kina go bi ame koto kari teyi ne dikali de."

III Kina Pitörö ni ti bo kösö go Yësu mato mo nima kënyi ngi tirinja kari kpa ti'börö nima. **IV** Lijë ënyi kpaki riyö ro rinja, tine bo kösö go Yësu mato mo nima ndimo ololo Pitörö ngi. Kina bo kari kömö ngi dogba kpa ti'börö yayi. **V** Tine bo udë do bo kingëngë mi ti'börö. Bo o'ja bonjo ame kolo töku Yësu yimo ne yayi, tine bo odo de mi ti'börö.

VI Kina odo Simona Pitörö kömö 'ba bo di yi'böwu tine bo odo ngi mi ti'börö nima. Bo ari ko'ja bonjo nima 'deni yayi **VII** ti bonjo ma mbowa mato ame kudödu komo Yësu timo ne kuköku rönni 'deni teyi caki yaga. **VIII** Kina bo ma kömö dogba mo tonë kodo ngi gbi kari mi ti'börö yayi. Wa naga nima bo ko'ja tine na 'jaa bo ki'di do bo laka go todo 'ba Yësu yaga di mi tölë. **IX** Römöyï lijë ikali 'jo 'ba lende ame kugu molo mi buku 'ba Boko'ba go todo 'ba Kurisito yaga di mi tölë ne de.

X Kina lijë kuyi dönni ngi kileki kari linjo. **XI** Mariya Magadala ileke 'bëni koro ngosi kpa ti'börö yayi tome kuwu. Kina odo loko kënyi kudë döni 'deni 'böwu kingëngë mi ti'börö nima tine, **XII** loko o'ja malayika 'ba mitoro riyö 'deni koloma yayi. Lijë oloma 'deni go bi ame ko'ba töku Yësu pa teyi ne. Mato oloma kebe bi do bo kina mato oloma 'bëni kebe bi ndi bo. Lijë pili riyö ti bonjo ma kanmi

ṅbōwō rōnnī. ^{XIII} Malayika naga nima ititi loko, iya te, “Ēddī kudu gō wa'di?”

Loko iya te, “Tōku ṅere ma inza kpe bine 'di. Lijē ombi 'deni koto kari bito to ne. Kina gō bi ame lijē koto 'deni teyi ne mikali dē.”

^{XIV} Kina odo loko kēnyī kuyī kōmōnī 'deni loko koṅgō bi gōnī, tine loko o'ja Yēsu 'deni kēdī kōrō yayi. Ne tine loko ikali bo dē kpe rō Yēsu. ^{XV} Kina bo kēnyī kititi loko, iya te, “Ēddī kudu gō wa'di? Yē na kēddī rō toma gōmo?”

Loko omeri 'bēnī tēgē, mōtōga bō dō nyaka nima na ma ti kēdī kilende zīnī ne. Loko iya te, “Baba, odo kiya te nī na kombi tōku nime yaga di bine, ileme gō bi ame koto teyi ne zō 'dō mari gōmo.”

^{XVI} Kina bo kīdēkī mōyī nī ṅgī tēgē, “Mariya.”

Kina loko kuyī kōmōnī ṅgī, loko ko'ja rō Yēsu. Kina loko kopapa bo ṅgī rō kpa Yudayi tēgē, “Raboni,” ame 'jō 'ba lende mo tēgē, “Bō kōmō kiyandi.”

^{XVII} Bo iya te, “Kinza kinda 'ba yida rōma dē rōmōyī mileki dē gba mari tōrō zi 'bu ma. Ari zi bō kōsō gōma ga. Ari kiya zīnnī yayi, iya te, mēdī mari mītōrō zi Boko'ba. Boko'ba na rō 'bu ma, kina bo na gbī rō 'bu nnī. Bo na rō bō ame moro ne, kina bo na ma gbī 'deni lijē koro.”

^{XVIII} Kina loko kari ṅgī zi bō kōsō gō Yēsu ga, loko iya te, “Wu, mo'ja ṅere ze 'deni.” Kina loko kiyētī gō lende ma tōnē ga bo kiya zīnī ne ṅgī zi lijē.

Yēsu Ileme Rō Bo Zi Bō Kōsō Gō Bo Ga (MT 28:16-20; MK 16:14-18; LK 24:36-49)

^{XIX} Kada mo nima na 'deni rō bi kēzē mōtō ame di pōtō kada 'ba rō kindawo 'ba Yudayi ni ne. Bō kōsō gō Yēsu ga lijē ototo dōnnī 'deni rō mī dōkōpiyari mī rō mōtō, lijē kulōlī kpadōrī dōnnī 'deni teyi, rōmōyī lijē ēdī rō tere turu 'ba Yudayi. Kina Yēsu kako kōdō ṅgī kōrō mī lōṅgō lijē di rō yayi. Kina bo kiya zīnnī, bo iya te, “Lende kēyī koloma tiye.”

^{XX} Kina bo kileme kōzī bo ga ti yōki bo ma tōnē kujē ne ṅgī zīnnī. Kina lijē ṅgī pili rō lōṅgō gō to'ja nime lijē ko'ja kinē ṅere 'bēnnī 'deni ne. ^{XXI} Kina bo kēnyī

kileki kiya 'bōwu zīnnī, bo iya te, “Lende kēyī koloma tiye. Mēdī moja ye gbī karike zi bilaka 'ba dōlīṅṅō nime kōzō ame 'bu ma Boko'ba koja ma kako dōlīṅṅō nime bine ne tara.”

^{XXII} Kina bo kawo ṅgī rō ma kembe dōnnī, bo iya te, “Mēdī 'deni mi'di Nyī Koto Laka 'ba Boko'ba ziye, ^{XXIII} 'dō odo kolake bilaka ame ga ko'dō lende kēnyē ne gō lende kēnyē ko'dō 'bēnnī ga, Boko'ba ti kola lijē gbī. Ne odo kiya te kolake lijē dē gō lende kēnyē 'bēnnī ga, Boko'ba inza kola lijē gbī.”

^{XXIV} Mī kada nima Yēsu kōdō kileme rō bo zi bō kōsō gō bo ga ne, Tōma inza tīnnī yayi. Tōma bo gbī rō bō ma kōtō mōtō di mī lōṅgō ya ma 'butē dōmōriyō naga nima ame lijē kīdēkī mōyī bo mōtō gbī rō Rōṅa ne. ^{XXV} Kina odo bo kako 'deni tine lēpī bo naga nima iya zi bo tēgē, “Do'ja kinē ṅere ze Yēsu 'deni.”

Bo iya te, “Odo kiya te mo'ja kpa mbero 'ba masimari ame ga kutōtī kōzī bo timo ne dē ṅgī ti kōmō ma 'dō mi'di dōkole kōzō kpa mbero mo ga, kina odo mōmomo kpa mbero 'ba yōki bo dē ṅgī gbī ti kōzō nime, minza mi'di dōma du te gō lende 'be naga nima.”

^{XXVI} Kina odo kōmō 'deni mī tō'dō dō modōmōriyō tine, bō kōsō gō Yēsu ga ototo dōnnī 'deni gbī mī rō, mī kada ama tine Tōma ēdī 'deni gbī yayi. Lijē ulōlī kpadōrī dōnnī 'deni teyi. Kina Yēsu kōdō kōrō ṅgī mī lōṅgō lijē. Kina bo kiya zīnnī, bo iya te, “Lende kēyī koloma tiye.”

^{XXVII} Kina bo kīdēkī Tōma, iya te, “Tōma, i'di dōkole kōzīyī kpa mbero 'ba kōzō bine, oṅgō kōzō kina omomo kpa yōki ma. Kinza ki'di lende nime dē kpe kīlīkō dōyī. I'di dōyī ti gōmo rō ma laka ma na.”

^{XXVIII} Tōma iya te, “ṅere ma, mi'di dōma 'deni ṅgī gōmo rō ma laka nī na rō ṅere Boko'ba ma.”

^{XXIX} Bo iya te, “Tōma, to'ja nime ko'ja kinē ma ne na 'jaa ki'di dōyī gō lende ma? Ne ya ame ga ko'ja ma dē pele ki'di dōnnī ṅgī gō lende ma ne, lijē na Boko'ba ti ko'dō yēyī ma laka dōnnī rō mbēmbē.”

^{XXX} Yēsu o'dō wa ma konzi mōtō ga ame 'dō kileme bo rō kole 'ba Boko'ba ne 'deni

di kɔmɔ bo kɔsɔ ɔ bo ga ame kugu dɛ du te mɪ buku nime bine. ^{XXXI} Ame ga kugu bine ne ugu 'deni 'dɔ ki'dike dɔye ɔmɔ Yɛsu na rɔ ma laka rɔ Kurɪsɪtɔ kole 'ba Boko'ba ame bo kɛdɪ koja kako dɔlɪɔ nime bine ne, kina gbɪ 'dɔ ti'di dɔye ɔmɔ ki'di ye rɔ 'ba bo ga ɔ kɪdɪdɪ ye yaga rɔ ma lɔlɔwɔ.

XXI

Tileki Mi Atoyɪ

^I Yɛsu ɛnyɪ kɔdɔ 'bɔwu gbɪ di pɔtɔ mo zi bo kɔsɔ ɔ bo ga di kpa pɔpɔ 'ba Tiberiya. Bo ɔdɔ kileme rɔ bo zɪnnɪ kɔzɔ a nime te.

^{II} Mɪ kada mo nima Simona Pɪtɔrɔ ni ɛdɪ yayi ti Tɔma ame kɪdɛkɪ mɔyɪ mo mɔtɔ gbɪ rɔ Roɲa ne, ti Natɪnɛlɛ ame di Kana Galilaya ne. Kole rɪyɔ 'ba Zebedayo ga ɛdɪ gbɪ tɪnnɪ yayi ti bo kɔsɔ ɔ Yɛsu ma rɪyɔ mɔtɔ ga. ^{III} Kina Simona Pɪtɔrɔ kɛnyɪ ngɪ kiya zɪnnɪ, tɛgɛ, "Mɛdɪ mari ama 'deni tugu kenze."

Lɪjɛ pili ɛnyɪ kiya te, "Dɛdɪ dari gbɪ kɔtɔ tɪyɪ."

Kina lɪjɛ kɛnyɪ kɛkɪ ngɪ mɪ sorope lɪjɛ kari nduwɛ rɔ ɔ pɔpɔ bi tugu kenze. Ne mɪ korɔndɔ mo nima lɪjɛ upɔ kenze ma kɔtɔ dɛ du te.

^{IV} Kina ɔdɔ bi kɛzɛ 'deni na Yɛsu kako ngɪ kɔrɔ dɔ kpa gɔtɔ tine lɪjɛ ikali bo dɛ.

^V Kina bo kititi lɪjɛ bo iya te, "Kpe yɔbi naga nima, o'jake kenze 'be ra?"

Lɪjɛ iya te, "Dupɔ kenze ma kɔtɔ te dɛ."

^{VI} Bo iya te, "U'duke duru 'be nima kileki dɔ kapa sorope ma dɔrɪ kina kɛddɪ ko'jake kenze tɔne."

Kina ɔdɔ lɪjɛ ku'du duru 'bɛnnɪ tɔnɛ ngɪ kileki dɔ kapa sorope ma dɔrɪ yɔ na kunzɔ kenze ngɪ rɔ ma kɛnyɛ bi 'ba toto mo kileki mɪ sorope konya dɔnnɪ. ^{VII} Kina bo ma tɔnɛ Yɛsu kɔ'ɔ kulɔwɔ ne kɛnyɪ kopapa Pɪtɔrɔ ngɪ, iya te, "Nɛre ze Yɛsu na."

Kina ɔdɔ Simona Pɪtɔrɔ kuwɔ 'deni kiya te nɛre 'bɛnnɪ Yɛsu na, kina bo kɛnyɪ ngɪ kogba bɔngɔ abo bo kudɔdu ɔ bo rɔmɔyɪ bo ɛdɪ nge yayi ti bɔngɔ ma mbowa mɔtɔ ɔ bo. Kina bo ku'du rɔ bo ngɪ mɪ mini tumu tari zi Yɛsu. ^{VIII} Kina ya mɔtɔ mo naga nima kujɛ 'bɛnnɪ sorope ngɪ nduwɛ kari timo dɔ kpa gɔtɔ. Lɪjɛ kilala kenze

konzi tɔnɛ ga ngɪ nduwɛ ti duru mo lɪjɛ kari timo. Rɔmɔyɪ lɪjɛ ɛdɪ 'deni ngɔsi dɔ kpa gɔtɔ, (ma kɛdɪ ra rɔ lɪngere ti ndɪ 'dɔ kombi ndɪ ngɪ mɪ kuluku rɪyɔ 'dɔ kɔmɔ dɔ kpa gɔtɔ).

^{IX} Kina ɔdɔ lɪjɛ kɔdɔ kɛkɪ 'deni kari yaga dɔ kulɔngɔ pɔpɔ tine, lɪjɛ ari ko'ja pa'do kurɔ'bɔ 'deni mɔlo yayi ti kenze dɔmo ti maɲgɔlɔ'bo ngɪla mo. ^X Yɛsu iya te, "Kenze naga nime kuguke girɪ nime ne o'deke mɔtɔ ga kako dayi."

^{XI} Kina Simona Pɪtɔrɔ kileki ngɪ kari mɪ sorope, bo kari kilala duru tɔnɛ yaga dɔ kpa gɔtɔ. Kenze ma lɔbu na 'dɔ kilaka koso mɪ duru nima. Kenze naga nima ɛdɪ pili kuluku mota kɔdɔ dɔmo mota (153). Kenze naga nima koso pele mɪ duru nima kɔzɔ a nima tara ne duru ɔ'bɔ ɛ'bɛnnɪ ngɪ te ɔ bo bi mo, irica dɛ gbɪ yɔ. ^{XII} Kina bo kiya zɪnnɪ tɛgɛ, "Akoke tonyo mo."

Tine lɪjɛ ilaɲa rɔnnɪ dɛ kpe tititi bo, kiya te, "Nɪ yɛ mo na?" Rɔmɔyɪ lɪjɛ ikali bo 'deni rɔ nɛre 'bɛnnɪ Yɛsu. ^{XIII} Kina bo kogba maɲgɔlɔ'bo mo tɔnɛ ga ngɪ koza zɪnnɪ gbɪ ti kenze mo ga.

^{XIV} Ame na rɔ tɔdɔ 'ba Yɛsu ma mɪ mota ame bo koloma rɔ tɔdɔ tileme rɔ bo zi bo kɔsɔ ɔ bo ga di pɔtɔ tɔdɔ abo ame bo kɛnyɪ kɔdɔ yaga dɪ mɪ tɔlɛ ne.

Yɛsu Ni Ti Simona Pɪtɔrɔ

^{XV} Kina ɔdɔ lɪjɛ konyo kpɛnnɪ 'deni pili tine, Yɛsu ɛnyɪ kititi Simona Pɪtɔrɔ, bo iya te, "Simona kole 'ba Yowani, nɪ nime ɔ'ɔ ma ngɪ rɔ dɔ kiteli di dɔ tɔ'ɔ nime lɛpɪ yɪ ga kɔ'ɔ ma ne ya?"

Pɪtɔrɔ iya te, "Nɛre, rɔ ma laka ikali 'deni ngɪ mɔ'ɔ yɪ."

Bo iya te, "Laka, ɔngɔ ɔ kamɔlɔ ma naga nime."

^{XVI} Kina bo kɛnyɪ kititi Pɪtɔrɔ gbɪ 'bɔwu, bo iya te, "Simona kole 'ba Yowani, nɪ nime ɔ'ɔ ma ngɪ?"

Pɪtɔrɔ ileki dɔmo zi bo, iya te, "Nɛre, rɔ ma laka ikali 'deni ngɪ mɔ'ɔ yɪ."

Bo iya te, "Laka, ɔngɔ ɔ kamɔlɔ ma naga nime."

^{XVII} Kina bo kileki kititi Pɪtɔrɔ 'bɔwu gbɪ 'deni rɔ mɪ mota mo, bo iya te, "Simona kole 'ba Yowani, nɪ nime ɔ'ɔ ma ngɪ?"

Pitörö 'deni rɔ meri gɔ lende 'ba akititi nime Yësu kileki kititi bo ɳbö mĩ mota ti akititi kɔtɔkɔtɔ nime ne. Bo iya te, “Njere, ikali wa pili 'deni mɔlo, kina ikali 'deni ɳgĩ rɔ ma laka mɔ'ɔ yi.”

Yësu iya te, “Laka, ɳɳgɔ gɔ kamölö ma naga nime. ^{XVIII} Rɔ ma laka miya ziiyi, tönë kèddi gba dɔ yɔbi 'bĩ bine ne, oloma rɔ tusu bɳɳgɔ 'bĩ rɔyi, kényi kari ë'bĩ gɔ bi ame ko'dɔkɔ tari teyi. Ne ɔdɔ kiya te köndë 'deni, ti koloma 'deni toja köziyi, kina bɔ mɔtɔ ti kako 'deni ɳgĩ kudödu yi koto yi kari gɔ bi ame ko'dɔkɔ ë'bĩ dë tari teyi ne.” ^{XIX} Dɔɳgala nime Yësu kèdĩ rɔ tiya mo ne, bo ëdĩ kiya tölë ame kèdĩ kömö dɔ Pitörö kada mɔtɔ ame 'dɔ kileme löbu 'ba Bɔko'ba ne.

Kina bo kényi kiya zi Pitörö, bo iya te, “Ösö gɔma.”

^{XX} Kina ɔdɔ Pitörö kuyi kɔmɔ bo kileki yi'böwu tine, bo o'ja bɔ mɔtɔ 'deni gbĩ kèdĩ kozi gönni. Bɔ ma tönë Yësu kɔ'ɔ kulöwö ne, bo na ma gbĩ kényi kösö gönni ne. Bo na tönë kese ɳɳɔsi ɳɳila Yësu mĩ kada ma tönë lijë kèdĩ rɔ tonyo kpënni ne 'dɔ bo kititi Yësu, bo kiya te, “Yë mo na kèdĩ kari kususu yi zi turu ya, njere?”

^{XXI} Kina ɔdɔ Pitörö ko'ja bɔ nima 'deni kɔzɔ a nima tara tine, bo iya te, “Njere, bɔ nime wa'di na ti ko'dɔ rɔni zi bo?”

^{XXII} Yësu iya te, “Dɔdɔ kiya te mo'dɔkɔ pele 'dɔ bo koloma ɳbö koda kada ma ame mëdĩ mileki mako timo dɔliɳɔ nime bine ne ndɔbɔ 'bĩ inza teyi. Ni 'bëyi ösö gɔma.”

^{XXIII} Gɔ lende nime Yësu kiya kɔzɔ a nime te ne na bɔ kösö gɔ bo ga koloma rɔ tiya mo, lijë iya te bɔ nima inza kölë kpe. Ne tine, lende nima Yësu iya dë te, bɔ nima inza kölë kpe. Lende ma bo kiya, bo iya te, “Dɔdɔ mo'dɔkɔ pele 'dɔ bo koloma ɳbö koda kada ma ame mëdĩ mileki mako timo dɔliɳɔ nime bine ne ndɔbɔ 'bĩ inza teyi.”

^{XXIV} Bɔ mo nima bo na me kèdĩ kiya lende naga nime ne, kina bo na me gbĩ ki'di 'dɔ kugu. Kina dikali ɳgĩ lende abo naga nime ëdĩ rɔ ma laka.

^{XXV} Gɔ rɔ lende ma na me, ne lende mɔtɔ ga ame Yësu ko'dɔ ne ëdĩ ɳbari ame

kugu dë su bine. Dɔdɔ kiya te ki'di rɔ, rɔ tugu mo rɔ kɔtɔkɔtɔ mĩ waraga, bi inza rɔmo mĩ dɔliɳɔ bine.

NDŌBŌ 'BA BŌ LAJA 'Ba Kurisitö Ga

^I Ziyi Tewopilo, lende ma tönë ga mugu mi buku ma dändende tönë ne, kina ro lende 'ba wa ame ga Yësu kisaki to'do mo gbï ti wa ame ga pili bo kisaki tiyandi bilaka timo ^{II} nbö kômö mi kada ame Boko'ba kogba bo kari mitoro ne. Gba kinza bo kari dë mitoro bo oloma 'deni ro tose gomo zinni bo laja abo ga ame bo kigeli 'deni molo ne ti tigo 'ba Nyi Koto Laka. ^{III} Bo oloma 'deni tö'do mo do 'butë sowo di pötö tölë abo bi tileme ro bo zinni nduwënduwë 'do ki'di lijë kikaliki ngi ro ma laka bo ididi 'deni. Lijë o'ja bo 'deni, kina bo oloma 'deni gbï ro tilende zinni go lende 'ba nere löbu 'ba Boko'ba. ^{IV} Mi kada ma do koto moto ko'ja bo kedï tinni, bo ose 'deni zinni, bo iya te, "Kinza kënyike dë di mi Yerosalema bine. Olomake bine koda do wa tönë 'bu ma kiya ti'di mo ziye kina gbï tönë miya lende mo ziye ne. ^V Kozo ma Yowani ko'do bapatisi 'deni tönë bine do bilaka ti mini ne, ti kobapatisi ye 'deni ti Nyi Koto Laka giri naga nime."

Tileki 'Ba Yësu Mitoro

^{VI} Kina odo bo laja 'ba Yësu ga kototo dönni 'deni gbï mi kada moto bi koto tine, na lijë kititi bo, iya te, "Nere, ti kileki dolinjo ze 'ba Yisarele nime giri naga nime mi komo közize ya?"

^{VII} Bo iya te, "Bu ma na nge koto ti közi kakpa 'ba 'do toza kada ame wa naga nima kedï ko'do rönni yimo ne. Lende ma 'do kikalike na dë. ^{VIII} Ne Nyi Koto Laka 'ba Boko'ba ti kako 'deni doye 'do ki'di tigo ziye. Kina ti kari kiyetike lende ma 'deni ngi zi bilaka mi Yerosalema bine gbï kebe mi doyayi 'ba Yudayi pili ti 'ba Somorona gbï zi bilaka 'ba doyayi pili."

^{IX} Kina odo Yësu kote tiya lende naga nime 'deni te tine, Boko'ba ogba bo ngi kari mitoro di komo bo laja abo ga. Kina poli kiyölu go bo ngi di kömönni.

^X Tine ko'ja lijë kedï koro gba yayi tongo bi kari mitoro di pötö bo yo na ya moto

ga riyö ti bonggo kanmi rönni kodo ngi tugu'du te koro ngila lijë. ^{XI} Ya naga nima iya te, "Kpe bilaka 'ba Galilaya, wa'di na keddi koro ke kombike komoye kö'bö mitoro gomo? Yësu nime kogba 'deni di ziye kedï kari mitoro ne, ti kileki gbï kako dolinjo nime bine kada moto kozo ame keddi kongoke bo kedï kari ne tara."

Bo Ndobo Pötö Yuda

^{XII} Lende nime o'do rönni di do doku 'ba Bilaya ame mbowa ngosi ngila Yerosalema ne. Kina bo laja 'ba Yësu ga kënyï ngi di yayi kileki kari mi gawo 'ba Yerosalema, ^{XIII} lijë kari mi ro toro 'bënni ame lijë kedï koloma yimo ne. Lijë mo ga na ro Pitöro ni ti Yowani ti Yakoba ti Andareya ti Pilipö ti Toma ti Batolimayo ti Matayo ti Yakoba 'ba Alapayo ti Simona bo ko'do ya go doyayi 'bënni, ti Yuda 'ba Yakoba. ^{XIV} Lijë pili ö'bö nduwë tototo dönni bi to'do motu ti 'ja moto ga ti Mariya ma 'ba Yësu ni ti löndö 'ba Yësu ga.

^{XV} Kina odo lijë ame ga ki'di dönni 'deni go lende 'ba Yësu ne kënyï kototo dönni pili bi koto tine, lijë edï 'deni nbö kozo kuluku riyö kodo domo 'butë riyö (120) tara. Kina Pitöro kënyï toro tilende zinni, bo iya te, ^{XVI} "Löndö ma ga, Boko'ba o'doko 'deni 'do lende tönë ga kugu molo mi buku abo ne ko'do rönni. Nyi Koto Laka i'di Dawidi 'deni kiya lende tönë ga molo bine go lende 'ba wa ame 'do ko'do rönni zi Yuda ame ko'de bo kako kinda'ba Yësu ne. ^{XVII} Yuda gbï ro lepï ze ma koto moto ame Yësu kigeli 'do ko'do ndobo nime koto tize."

^{XVIII} Pitöro iya lende nime te römöyi mi kada nima Yuda ko'ja girisi ti lende kënyë ko'do abo nima ne, bo ari kugö nyaka moto timo kina bo kari köle ngi yayi. Kina bo kila'ba ngi bëri, mi bo kapi, wa 'ba mi bo ga kolo pili yaga. ^{XIX} Bilaka ame ga pili koloma Yerosalema ne uwö lende 'ba tölë 'ba Yuda nima kina lijë ki'di möyi nyaka nime ngi ro "Akele Dama" ro kpënni. 'Jo 'ba lende mo tégë, "Nyaka 'ba roma."

^{XX} Pitöro oto nduwë tiya lende nime kari timo, bo iya te, "Lende nime ugu 'deni molo mi buku 'ba Akilëlu, iya te, 'Rö abo ti koloma ro ma sari, kinza boto moto

koloma dē kpe yīmo.' Ugu mōto 'deni gbī yayi, iya te, 'Bo mōto ti kinda'ba ndobo 'ba pōtō bo.' XXI-XXII Kina me ma laka mo gō donḡoke bō mōto ame ko'ja tōdō 'ba Yēsu di mī tōlē ne 'dō kēdī rō bō tūyētī mo kōtō tize. Bo kēdī rō bō ame mōlo tize mī lingere pili 'ba Yēsu ma tōnē kisaki di mī kada ma Yowani ko'dō bapatisi dō Yēsu ne ḡbō kōmō mī kada 'ba togba bo kari mītōrō."

XXIII Kina bilaka naga nima kototo dōnnī yayi ne kigeli mōyī bilaka ma riyō mōto ga ḡḡi, Matiyo ni ti Yesepa ame kīdēkī mōyī bo mōto gbī rō Yoseto Barasaba ne. XXIV Kina lijē kititi Boko'ba ḡḡi gō lende mo, lijē iya te, "ḡere, nī na kikali dōkī'dī bilaka pili. Ileme bō ame kigeli 'deni di mī lōḡḡō ya riyō naga nime, XXV 'dō kinda'ba ndobo 'ba laja nime Yuda kola 'deni bo kari abo mī gō bi ame rō 'ba bo ne."

XXVI Kina lijē ku'du bōdō 'ba bilaka riyō naga nima ḡḡi. Kina bōdō kigeli Matiyo ḡḡi, kina bo kodō'bo rō bo ḡḡi ti bō laja ma 'butē dōokōtō naga nima.

II

Tako 'Ba Nyī Kōtō Laka

I Kina odo kōmō 'deni mī kada 'ba karama 'ba Penitkōsi tine, ya ame ga ki'di dōnnī 'deni gō lende 'ba Yēsu ne otōto dōnnī 'deni pili bi kōtō. II Kina birō kudu ḡḡi welo kako di mītōrō kōzō birō lili ma kembe naga tara kudu ḡḡi pili kote mī rō nima lijē kēdī yīmo ne. III Tine na lijē ko'ja a mōto ga ḡḡi kōzō dōnde'de pa'do kōbō tara koza rōnnī 'deni koloma pili dōnnī rō kōtōkōtō. IV Kina lijē ḡḡi pili lō ti Nyī Kōtō Laka ki'di lijē pili rō kōtōkōtō kebe ḡḡi tilende rō kpa lōwō.

V Yudayi ma konzi mōto ga ame kako di mī dōliḡō mōto ga ne ēdī mī Yerosalema yayi bi to'dō mōtu zi Boko'ba. VI Kina odo lijē kuwō birō nima 'deni tine, lijē otōto rōnnī ḡḡi rō tīndī kari tonḡō mo. Lijē pili ari kuwō bō ki'di dōnnī gō lende 'ba Yēsu naga nima kēdī kilende kpēnnī ga ame pili rō gege ne. VII Kina kigayi lijē kōtō ḡḡi rō gōnnī. Lijē iya te, "Lende wa'di mo ga na te? Bilaka naga nime kēdī kilende ne lijē pili rō bilaka 'ba Galilaya.

VIII Ne rō ma totondo mo ga na duwō lijē za 'bōwu kēdī kilende rō kpa bilaka 'ba dōliḡō ze ga ame pili rō 'beri'beri ne? IX Ze di Parotiya di Mada di Elama. Ya mōto ga di mī lōḡḡō ze nime bine di mī bilaka 'ba Mesopotamiya, ya mōto ga di Yudayi, ya mōto ga di Kapadokiya, di Pōnito, di Asiya, X di Parugiya, di Pambuliya, di Ezipeto, ya mōto ga di dō kapa Libiya ame ḡḡosi ḡḡila gawo 'ba Kurēnē ne. Ya mōto ga di mī lōḡḡō ze nime bine rō Yudayi ame ga kēdī koloma Romo ne gbī ti bilaka 'ba Romo ame ga koro Boko'ba 'deni ne. XI Ya mōto ga rō bilaka 'ba Kurētē, mōto ga rō Arabi. Ze bilaka 'ba dōliḡō konzi naga nime pili rō gege ne, duwō lijē ḡḡi kēdī kiya ndobo löbu 'ba Boko'ba nime rō kpeze ga."

XII Lende nime igayi tīndī naga nima ḡḡi pili ki'di lijē kebe bi tititi rōnnī rō gō rōnnī, lijē iya te, "Wa'di mo ga na te?"

XIII Tine ya mōto ga di mī lōḡḡō tīndī naga nima yayi ḡḡō lijē, iya te, "Layi na kupō lijē 'deni."

Pitōrō Ilende Zi Tīndī

XIV Kina Pitōrō kēnyī ḡḡi kōrō tōrō mī lōḡḡō bō laja ma 'butē dōokōtō naga nima tilende zi tīndī naga nima. Bo iya te, "Kpe bilaka 'beze ga 'ba Yudayi tiye kpe ya ame ga kēddī kolomake mī Yerosalema bine ne, uwōke dōma 'dō modōrō bīcī lende nime ziye. XV Ya naga nime layi na dē kupō. Gō bi na me ē'bēnī gba te rō mī dōḡbō, layi upō bilaka mōlo kabate yo? Inza tara. XVI Lende nime ēdī 'deni kōzō kō'du tōnē Yoweke kumē mōlo bine ne tara. XVII Ame kiya te, 'Boko'ba iya te, "Mī kada ame 'deni rō ḡburuḡburu 'ba dōliḡō nime ne ti moja Nyī Kōtō Laka ma kako kila'ba dō bilaka pili. Kole 'be ga kpaki ti yītōtī 'be ga ti kumē lende ma 'deni. Kina ti mi'di nyī 'deni ko'de dō yōbi 'be ga gbī dō bulōbu 'be ga. XVIII Mī kada mo nima ti moja Nyī Kōtō Laka ma kako kila'ba dō ya ame ga pili kēdī koja laja ma ne. Mēdī mi'di kila'ba dō bōtōni ni kpaki ti 'ja 'dō ki'di lijē pili kumē lende ma. XIX Kina ti mi'di sēḡē mōto ga 'deni ko'dō rōnnī mītōrō gbī mī dōyayi bine. Roma ti kēdī 'deni ti pa'do ti kōtu ame kēdī kanyo kōzō

kötu 'ba lindi tara ne. ^{XX} Kada ti kuyi röni 'deni yaga ro ma kölu, kina nyepe ti kasi 'deni yaga kozo roma tara. Wa naga nime edi ko'do rönni titi dogba, kina 'jaa kada löbu ma ame medii mako yimo ne kedii kömö. ^{XXI} Mi kada mo nima yayi lijé ame ga pili kedii kidéki ma 'do mokonyi lijé ne, ti momo lijé 'deni ngi yaga di mi tolé."'

^{XXII} Uwöke doma kpe bilaka 'beze ga 'ba Yisarele. Yésu 'ba Nazareta na toné Boko'ba koja kako ziye. Kina me Boko'ba i'di bo 'deni ko'do akileme ma löbu ame ga lende mo kigayi bilaka ne 'do kikalike ngi oja bo ro ma laka. Bo o'do wa naga nime 'deni mi löngö ye bine kikalike ngi ro ma laka. ^{XXIII} Ne tine Boko'ba bo ikali wa ame ga 'do ko'doke zi Yésu ne 'deni molo kina me bo kola ye 'deni ko'doke tara. Bo i'di Yésu 'deni köziye kupöke yaga ki'dike bo lende kënyé kutöti bo yoki ngéri. ^{XXIV} Ne tine Boko'ba olo bo 'deni di mi to'bo 'ba tolé ki'di bo kënyé kodo yaga di mi tolé, römöyi tolé ikali de ma 'do ka'da bo. ^{XXV} Edi 'deni kozo lende toné bo dolinjo Dawidi kiya molo bine go lende 'ba Yésu ne tara. Ame bo kiya te, 'Monjo 'deni ngi nere ma edi nduwé tö. Bo edi ngosi donjila ma, botö motö inza kpe ma 'do konbenbe ma. ^{XXVI} Ma 'deni ti mi këyi ro mbembé go kö'du mo. Mi lende ma ga medii miliya ngi ti lonjo. Ma ro yida 'ba yayi ne mikali 'deni ngi a ma kënyé motö inza kömö kpe yida roma, ^{XXVII} römöyi ni Boko'ba inza kola ma mi tolé. Inza kola bo laja 'bi nime ki'di doni 'deni go lende 'bi ne kenme mi gö. ^{XXVIII} Kina me kileme kori 'ba didi 'deni zö, ma 'deni ngi ro lonjo medii miliya go lende mo, römöyi eddi tö.'

^{XXIX} Löndö ma ga, ma töne medii miya lende 'ba 'bu ze löbu Dawidi ro do ngölö ziye. Bo öle 'deni molo toné ga bine kusu bo, ne dogö bo na me 'biri gba mi löngö ze bine. ^{XXX} Kina me dikalike 'deni ro ma laka lende naga nima bo kiya ne, bo iya 'deni ro lende ame bo kumé di zi Boko'ba. Bo ikali wa ame ga Boko'ba kulömu 'do ko'do zi bo ne 'deni molo. Boko'ba ulömu 'deni molo iya te, 'Ti mi'di bilaka ma kotö motö di mi kupö yi ga go kedii gbi ro bo dolinjo ma löbu kozo ni te.'

^{XXXI} Kina me dikalike 'deni lende nima Dawidi kiya te, Boko'ba inza kola bo mi

tolé, kina inza kola bo gbi kenme mi gö ne, bo edi ro tiya todo 'ba Kurisitö di mi tolé.

^{XXXII} Yésu na Boko'ba ki'di 'deni kënyé kodo yaga di mi tolé, kina ze do'ja bo 'deni gbi ti komoze. ^{XXXIII} Kina me ogba bo 'deni mitoro kari koloma do dori Boko'ba, ki'di Nyi Koto Laka 'deni zi bo kozo ame toné kiya lende mo 'deni molo bine ne. Kina me bo ki'di Nyi Koto Laka 'deni kila'ba doze tone kozo ame keddi konjoke kina kuwöke gbi ne tara.

^{XXXIV} Dikalike 'deni ro ma laka Dawidi na de kari mitoro, römöyi bo iya te, 'Nere Boko'ba iya zi nere ma, tegé, "Oloma do dori ma bine ^{XXXV} 'do mi'di yi ka'da bo ya 'bi ga."'

^{XXXVI} Ne tine kina laka 'do kpe bilaka 'ba Yisarele pili kuwöke lende nime laka. Yésu toné kutotike do ngéri bine kolé ne, bo na me Boko'ba ki'di bo 'deni 'do kedii ro nere 'ba do dolinjo nime pili gbi ro Kurisitö ame 'do bo koja kako tokonyi bilaka abo ga ne."

Laja 'Ba Do Koto

^{XXXVII} Kina odo tindii naga nima kuwö Pitörö kiya lende 'deni kozo a nima tara tine, lijé ngi ti mi kombi ro meri go lende mo. Lijé iya te zi Pitörö ni, "Löndö ze ga, go do'do tondo?"

^{XXXVIII} Pitörö iya te, "Otake doye di mi lende kënyé 'be ga, i'dike dodo mini 'ba bapatisi doye 'do keddike ro 'ba Yésu Kurisitö ga. Kina Boko'ba ti kola ye 'deni ngi go lende kënyé 'be ga bo ki'di Nyi Koto Laka abo ziye. ^{XXXIX} Römöyi bo iya 'deni molo ti'di mo ziye, gbi zi kupö ye ga, kina gbi zi ya ame ga kedii koloma nbö ro ma kowo ne. Lende nime ti kedii 'deni ngi pili zi ya ame ga nere ze Boko'ba kidéki 'deni ne."

^{XL} Kina Pitörö kiya lende ma konzi motö ga ngi gbi zinni go lende 'ba Boko'ba. Bo ileki kiya zinni bo iya te, "Oloke roye yaga di mi löngö bo lende kënyé 'ba dolinjo nime."

^{XLI} Ya ma konzi motö ga di mi löngö tindii naga nima uwö lende nime kina lijé ki'di ngi kodo mini 'ba bapatisi dönni. Mi kada nima yayi bilaka ma konzi kozo kuluku 'buté bi modokoto (3000) tara i'di

dönni 'deni go lende 'ba Yësu. Kina lijë kodo'bo rönni ngi ti ya ma molo naga nima. ^{XLII} Kina bo laja 'ba Yësu ga koloma ngi ro tiyandi lijë. Kina lijë kö'bö ngi nduwë bi todo'bo dönni bi koto tonyo akonyo ti to'do motu zi Boko'ba.

Loma 'Ba Bo Ki'di Dönni Go Lende 'Ba Yësu

^{XLIII} Mi kada naga nima yayi Boko'ba i'di bo laja 'ba Yësu ga 'deni koloma ro to'do wa ma konzi motu ga ame lende mo kigayi bilaka ne. Kina bilaka ma laki ngi pili ro ma kere lijë. ^{XLIV} Kina lijë ya ame ga pili ki'di dönni 'deni go lende 'ba Yësu ne kö'bö ngi nduwë todo'bo dönni bi koto tokonyi rönni ro go rönni ti wa ame ga pili lijë kedi timo ne. ^{XLV} Lijë ugö wa 'bënni motu ga mökö koza girisi mo ga zi ya ame ga kedi ro leri mo ne 'do ki'di lijë pili ko'ja wa ame ga leri mo ko'do lijë ne. ^{XLVI} Kina lijë kö'bö ngi nduwë ro tototo dönni ro go bi kezë pili mi reki 'ba rö löbu 'ba Boko'ba gbi bi tonyo akonyo bi koto mi lino 'bënni ga ti lino ro do ngölö. ^{XLVII} Kina lijë koloma ngi ro to'do yee'di zi Boko'ba. Bilaka ma laki pili oloma 'deni ngi ro tiya lende 'bënni ro ma laka. Kina ro komo lendö Boko'ba ki'di ya ame ga bo kedi kokonyi ne kö'bö ngi nduwë todo'bo rönni tinni.

III

Go Koto

^I Mi kada ma do koto motu Pitörö ni ti Yowani enyi mi komo kada kari mi reki 'ba rö löbu 'ba Boko'ba mi saa 'ba motu. ^{II} Kina odo lijë kari komo 'deni kpa reki 'ba rö löbu 'ba Boko'ba ame kidëki möyi mo ro Kpa Reki ma Kele ne tine, dönni ondoso ngi ti ya motu ga kedi kombi bo motu ame ndimo kenme 'deni ro kilawo kpaki riyö molo di bi töyö mo ne. Bo nima, edi kombi bo nduwë molomolo tara ki'di bo koloma kpa reki nima bi tokpasi girisi di zi bilaka ame ga kedi kari mi reki 'ba rö löbu 'ba Boko'ba ne. ^{III} Kina odo bo kongu Pitörö ni 'deni kedi ko'do toto mi reki nima tine, bo okpasi girisi ngi di zinni. ^{IV} Kina lijë koro ngi bi tidayi bo nima. Pitörö iya te, "Ongo bi te daze yöyi."

^V Kina bo tonë kombi komoni ngi toro tongu Pitörö ni. Bo omeri 'ba bo tégé motoga lijë ti kedi ki'di girisi zi bo. ^{VI} Ne tine Pitörö ileki kiya te, "Minza ti girisi. Ne wa ame medti timo ne ti mi'di ziyi. Milende ziyi ti kosi kakpa 'ba Yësu Kurisitö 'ba Nazareta, Enyi toro kilingere."

^{VII} Kina bo kinda'ba kosi bo tonë ma dori ngi bo kokonyi kënyi toro. Kina ndimo ga ti dokilino mo ga kidinga ngi kitigo yaga, bo kopu ngi kisasi tilingere. ^{VIII} Kina bo kodo ngi koto ti Pitörö ni mi reki 'ba rö löbu 'ba Boko'ba tilingere nduwë ti topu tilëlu Boko'ba. ^{IX} Bilaka ma konzi ame ga yayi ne o'ja bo nima 'deni kedi kilingere ti tilëlu Boko'ba. ^X Kina lijë kikali bo ngi ro bo kpasi tonë molo kedi koloma kpa reki yayi tokpasi girisi di zi bilaka ne. Kina lende 'ba wa nima ko'do rönni zi bo nima ne kigayi lijë ngi yaga.

Pitörö Iyandi Wa Mi Reki 'Ba Rö Löbu

^{XI} Bo nima oloma ngi ko'ba'ba ro bo ngila Pitörö ni ti Yowani di mi dede ame kidëki möyi mo ro Dede 'ba Nere Solomo ne yayi. Kina odo bilaka naga nima ko'ja 'deni tara na lijë kirina ngi kototo rönni ngila ya naga nima yayi romöyi lende mo igayi lijë 'deni. ^{XII} Kina odo Pitörö kongu tindi naga nima 'deni kedi kidayi lijë tara tine, bo iya te, "Kpe bilaka 'beze ga 'ba Yisarele, go wa'di na ki'dike lende nime kigayi ye keddi kidayike ze tara gomo? Omerike 'beye iyake te ze na di'di bo nime kilingere ti tigo ze ala gbi ti tigo 'ba motu ze? ^{XIII} Inza tara, ame na ro lende 'ba Yësu bo laja 'ba Boko'ba ame koloma ro tongu go Abarayama ni ti Yisika ti Yakoba gbi ti 'bu ze löbu motu ga bine ne. Boko'ba i'di ro löbu 'deni zi Yësu, ne kpe i'dike bo 'deni tonë zi turu. Pilato o'doko pele tope bo yaga, ususuke bo nduwë. ^{XIV} Bo ame koto laka ro bo ko'do lende laka 'ba Boko'ba ne ebe kususuke zi turu. Ititike za ro bo ame ro bo akupo ne na 'do kope yaga ziye, ^{XV} tine bo ame ro bo tididi wa ne na kupöke ngi yaga. Ne Boko'ba i'di bo 'deni kënyi kodo yaga di mi tolë do'ja kinë bo ti komoze. ^{XVI} Tigo 'ba Yësu na me kileno bo nime keddi kongoke kikalike

gbī ne. Römöyī bo i'di dō bo 'deni gō lende 'ba Yēsu, kina me ki'di tigo 'deni me zi bo di kōmōye 'dō bo kilingere ti.

^{XVII} Löndō ma ga, wa nima ko'dōke kpe ti bulōbu 'be ga zi Yēsu ne mikali 'deni o'dōke e'be ngī kinza lende kikali mo. ^{XVIII} Ne tine Boko'ba i'di bō kumē lende abo 'deni pili mōlo kuwōwō lende 'ba gomō 'ba Kurisitō nime. Kina me bo ki'di 'deni ko'dō rōnī tara. ^{XIX-XX} Kina ti, otōke dōye kilekike zi Boko'ba 'dō bo kupupu lende kēnyē 'be yaga. Römöyī 'dō dōo kada mo kōmō 'deni gō bo ko'dō yēyī ma laka dōye bo koja Yēsu ame bo ki'di lende mo 'deni mōlo gō kēdī rō Kurisitō ne. ^{XXI} Bo o'dōko 'dō Yēsu koloma mītōrō n̄bō kōmō mī kada abo ame bo kēdī ki'di wa pili 'deni 'dō kēdī rō ma la'ja ne. Bo i'di bō kumē lende ni 'deni mōlo kiya lende naga nime. ^{XXII} Musa na kiya te, 'Nere 'be Boko'ba ti ki'di bilaka ma kōto mōto 'deni di mī lōngō ye nima kēdī rō bō kumē lende kōzo 'bama. Uwōke lende ame ga pili bo kēdī kiya ne, ^{XXIII} römöyī lijē ame ga pili kuwō dō bo dē ne inza kpe rō 'ba Boko'ba ti kote dōnnī pili yaga.'

^{XXIV} Ame na rō lende kiya 'ba Musa. Kina Samölē ni gbī ti bō kumē lende mōto ga ame tōnē koloma rō tiya laja 'ba Boko'ba ne iya lende naga nima 'deni tara gō kō'du 'ba mī kada 'beze ma le'jete nime. ^{XXV} Kina me lende 'ba bō kumē lende 'ba Boko'ba ma dōgba tōnē ga bine ne iya rōnī 'deni gbī gō lende 'be. Lōmu tōnē Boko'ba ko'dō mōlo bine ti 'bu ye löbu ga ne kina me 'deni gbī tiye. Bo iya te zi Abarayama, 'Ti kupō yī ga na ti mo'do yēyī ma laka ngī dō bilaka pili 'ba dōliṅo nime.' ^{XXVI} Kina me mēdī miya 'deni ziye, Yēsu na Boko'ba kigeli 'deni rō bō laja abo. Kina me bo koja 'deni dōgba kako ziye 'dō ko'dō yēyī ma laka dōye gō ki'di ye kolake gō lende kēnyē 'be ga yaga."

IV

Burē Rō Pitörō Ni Ti Yowani

^I Ko'ja Pitörō ni ti Yowani kēdī gba rō tiya lende nime zi bilaka naga nima kina bō akumu mōto ga kōmō ngī ti Sadoke mōto ga ti bō dō bō kanya 'ba rō löbu 'ba Boko'ba. ^{II} Lijē ngī rō 'dirī gō lende

nime Pitörō ni kēdī kiyandi bilaka kiya te, Yēsu ēnyī kōdō 'deni yaga di mī tölē ne, römöyī lende nima ileme 'deni tōdō 'ba tōku di mī tölē ēdī rō ma laka. ^{III} Kina lijē kinda'ba Pitörō ni ngī koto kari ki'di kō'dō mī maboso römöyī gō bi 'deni rō mī dōkōpiyari.

^{IV} Bilaka ma konzi ame ga kuwō lende kiya 'ba Pitörō ni nima ne i'di dōnnī 'deni gō lende 'ba Yēsu. Kina ya ma ki'di dōnnī gō lende 'ba Yēsu kodō'bō rōnnī ngī pili kuluku 'butē bi 'butē (5000).

^V Mī bi kēzē ma di gōmo na löbu 'ba Yudeyi ni kototo kpēnnī ngī mī Yerosalema ti bō kōmō kiyandi 'bēnnī ga. ^{VI} Ana ma tōnē rō bō dō bō akumu 'ba Boko'ba ne ēdī gbī mī lōngō lijē yayi ti Kayapa ti Yowani ni ti Alesandoro gbī ti bilaka mōto ga 'ba Ana. ^{VII} Kina lijē ki'di Pitörō ni ngī kōrō kōmōnnī yayi. Lijē iya te, "Kpe, ilenjoke bō nime ti wa'di? Kōzī kakpa 'ba yē na me ko'dōke lende nime timo?"

^{VIII} Pitörō ngī lō ti Nyī Kōto Laka 'ba Boko'ba ēnyī kileki kiya zinnī, iya te, "Kpe turu ze ga ti bulōbu ze ga, ^{IX} ndobo laka nime dō'dō dilenjo bō rōkō'ō nime ne kina me kēddī kititike ze gōmo ne ya? ^X Ne ongo, ti miya ziye pili ti bilaka 'ba Yisarele. Tigo 'ba Yēsu Kurisitō 'ba Nazareta na me kilenjo bō nime kēdī kōrō mī kada nime tōne kōmōye rō bilaka ma laka ne. Utōtike Yēsu Kurisitō 'deni tōnē bine, ne Boko'ba i'di bo 'deni kēnyī kōdō yaga di mī tölē. ^{XI} Kō'du gō lende abo na tōnē kugu mī buku 'ba Boko'ba kiya te, 'Dōku nime u'du pa mōkō, kpe bō ko'ba rō ti dōku ni ilagike 'deni di rōmo. Ne le'jete bo na 'deni 'bōwu rō dōku ma laka rō dō kiteli mī gbōndō 'ba rō.' ^{XII} Bo na nge kōto kpōkī rō bō tōmō bilaka di mī tölē römöyī Boko'ba i'di kōzī kakpa mo dē zi bōto mōto tine nge zi bo."

^{XIII} Dō ngölō 'ba Pitörō ni ti Yowani igayi bilaka naga nima kototo dōnnī yayi ne ngī, römöyī lijē ikali ya naga nima rō bilaka ma sari, tine uwō lijē kiya lende ngī rō dō kitēwu kōzo bō kikali waraga tara. Kina lijē kikali ya naga nima ngī rō bō kōsō gō Yēsu ga. ^{XIV} Bō mo tōnē kilenjo ne ēdī gbī kōrō tinnī yayi kina ngī i'di lijē kikali dē kpe tiya lende ma kēnyē

moto zinni. ^{XV} Kina lijë koja Pitörö ni ngi titi yaga di mi löngö lijë yayi. Kina lijë koloma ngi ro to'do burë mo, ^{XVI} lijë iya te, "Wa'di ga na go do'doke zi ya naga nime? Bilaka ame ga pili kedï koloma mi Yerosalema bine ne ikali lende 'ba go koto nime lijë ko'do ne 'deni pili. Kina dinza dikalike gbi tandi gomo. ^{XVII} Ne ma laka mo go diyake zinni kinza lijë kari kiya lende 'ba Yësu dë kpe zi boto ma koto moto. Kinza bilaka ma konzi moto ga kuwö lëbi 'ba lende nima ra."

^{XVIII} Kina lijë kidëki Pitörö ni ngi 'böwu kako kiya teyi kinza lijë kari kiya lende 'ba Yësu dë kpe, kina kinza lijë kiyandi bilaka dë kpe timo. ^{XIX} Ne tine Pitörö ni ti Yowani ënyi kileki domo zinni, iya te, "Omerike lende nime te, kpe na go duwö doye ala Boko'ba na go duwö domo? ^{XX} Ne 'beze wa ame do'ja 'deni kina duwö 'deni gbi ne a moto ngi go dola go tiya mo du te inza."

^{XXI} Kina ngi bilaka naga nima ikali dë kpe ma 'do kodo karama do Pitörö ni römöyi bilaka pili ëdi 'deni ngi kilëlu Boko'ba go lende 'ba tilejo nima kilejo bo nima ne. Tine lijë ose go lende 'bënni nima nduwë ro ma kitigo zi Pitörö ni kina lijë kope ngi. ^{XXII} Bo mo nima kilejo ne komo koo mo ëdi 'deni kozo 'butë sowo gbi ti domo teyi tara.

Mötu Go Tigo

^{XXIII} Kina odo kope Pitörö ni 'deni ti Yowani kozo a nima tara tine, lijë ileki ngi kari zi lepï nni ga kiyëti go lende naga nima löbu 'ba bo akumu ni ti bulöbu ni kiya zinni ne. ^{XXIV} Kina lijë pili koloma ngi ro tilëlu Boko'ba bi koto kiya te, "Nere ze, ni na me ko'ba mitoro ni ti doyayi ti yöpö ni pili ti wa ame ga pili kedï koloma yimo ne. ^{XXV} Ni na me kilende ti Nyi Koto Laka mi 'bu ze löbu Dawidi bo laja 'bi ame 'do ki'di bo kiya te, 'Go wa'di na bo löwö ni kënyi ngi ro ya, kina bilaka kebe ngi tususu kpënni ro yawa gomo? ^{XXVI} Nere 'ba doliño pili ilejo rönni 'deni ndö bi to'do ya, kina bo doliño 'bënni ga kototo rönni ngi tususu kpënni ro nere Boko'ba gbi ro Kurisitö abo ame bo koja kako doliño nime bine ne.' ^{XXVII} Kina me

lende tönë ga Dawidi kiya ne o'do rönni 'deni ngi tara. Nere Erode ni ti bo doliño Ponitiyo Pilato ususu kpënni 'deni tönë di mi gawo nime bine ti bo löwö ni ti bilaka 'ba Yisarele ro Yësu ame ro bo laja 'bi koja kako doliño nime bine ne. ^{XXVIII} Lijë ususu kpënni 'deni 'do to'do wa tönë ga kiya te ëdi ko'do rönni ne. Iya 'deni te wa naga nime ëdi ko'do rönni römöyi ako'doko 'bi na kina ëddi gbi ti tigo mo.

^{XXIX} Nere Boko'ba ze, uwö kpa kose 'ba bulöbu naga nime kose kpënni roze ne. Ze bo laja 'bi ga na, i'di tigo zize go duwöwö lende 'bi ro do ngölö zi bilaka. ^{XXX} Ileme tigo 'bi zi bilaka ti ti'di ze dilejo bo roko'o. Kina i'di ze ti do'do go koto ame ga lende mo kigayi bilaka ne ti közi kakpa 'ba bo laja 'bi Yësu."

^{XXXI} Kina odo lijë kote tititi Boko'ba 'deni kozo a nima yo, kina go bi nima kiyaya rönni ngi kozo kizikizi tara. Kina lijë ngi pili lo ti Nyi Koto Laka ki'di lijë ngi bi tiya lende 'ba Boko'ba zi bilaka ro do ngölö.

Konyi 'Ba Bo Ki'di Dönni Go Lende 'Ba Yësu

^{XXXII} Mi kada naga nima yayi bo ki'di dönni go lende 'ba Yësu ga oloma ngi pili ti meri koto gbi ti doki'di koto. Bo moto iya dë te, "Ama naga nime wa 'ba gbagba ma na." Tine lijë pili oloma ga ngi tokonyi rönni ti wa ame ga lijë kedï timo ne. ^{XXXIII} Bo laja 'ba Yësu ga ö'bö ngi nburu ti tigo bi tuwöwö tado 'ba Yësu yaga di mi tölë. Kina Boko'ba kö'bö ngi nduwë to'do yëyi dönni ro mbëmbë. ^{XXXIV-XXXV} Ya moto ga ame di mi löngö lijë yayi kedï ti nyaka ni ti rö ro ma konzi ne, ari kugö moto ga ngi mökö ko'de girisi mo ga kako zi bo laja. Kina koza ngi kozo ame lijë kedï ro leri mo ne tara. Boto moto inza kpe ro leri 'ba wa moto di mi löngö lijë nima yayi.

^{XXXVI} Bo moto ro Yesepa o'do gbi tara. Bo di mi kupö bilaka 'ba Lëwë, öyö bo mi doyayi 'ba Kupuriyö. Bo laja 'ba Yësu ga i'di möyi bo ro Baranaba ame 'jo 'ba lende mo tégë, "Bo toco mi këddi." ^{XXXVII} Bo ugö nyaka abo moto mökö bo ko'de girisi mo ngi ki'di zi bo laja.

V

Ananiya Ni Ti Sapira

I-II Bɔ mɔtɔ kɪdɛkɪ mɔyɪ mo rɔ Ananiya lijɛ ti 'ja abo Sapira, lijɛ ugɔ nyaka 'bɛnni mɔtɔ mɔkɔ kina bo kogba girisi mo ngi rɔ ɛ'bɛnni kɔsɔ ma ndɔ te na nge bo ko'de ki'di zi bo laja. 'Ja abo Sapira ikali go lende nima gbi. III Pitɔrɔ iya te, "Ananiya, go wa'di na ki'di Satani ka'da yi ki'di yi kebe kunzɔ bɛti zi Nyi Kɔtɔ Laka 'ba Boko'ba go lende 'ba girisi nima kogba 'deni rɔ ɛ'bi ne gɔmo? IV Nyaka rɔ nyaka 'bi, kina me kugɔ mɔkɔ girisi mo gbi rɔ ɛ'bi. Ne go wa'di na kebe komeri to'do lende nima tara gɔmo? Bɛti nime o'do dɛ zi bilaka, ne Boko'ba na me 'deni ko'do bɛti teyi."

V Kina Ananiya kuwɔ lende nime Pitɔrɔ kiya ne yɔ, na bo kila'ba ngi bɛri rɔ tɔku. Bilaka ame ga kuwɔ lende 'ba tɔlɛ abo nima ne ngi pili rɔ tikere. VI Kina yɔbi ndende mɔtɔ ga kako kolo tɔku bo ngi mi bɔngɔ kombi kari kusu.

VII Tɛgɛ me mbowa kɔzɔ saa mota tara di pɔtɔ mo na 'ja mo kɔmɔ ngi. Lɔko ikali dɛ te mɛ'dɛ ni ɔlɛ 'deni. VIII Pitɔrɔ ititi loko, iya te, "Iya zɔ rɔ ma laka girisi 'ba nyaka nime kugɔke ne go rɔmo na nge me ne?"

Lɔko iya te, "Yɛɛ, kina ma pili ne."

IX Pitɔrɔ iya te, "Go wa'di na kpe ti mɛ'dɛ yi kususuke kpeye bi to'do bɛti zi Nyi Kɔtɔ Laka 'ba Boko'ba gɔmo? Onɔgo bi 'dɛ te, bilaka ame ga kusu mɛ'dɛ yi ne na me 'dɛ gba kɛdi kɔrɔ kpadɔri. Lijɛ ɛdi kombi tɔku yi tɔne giri nime kari kusu."

X Kina loko kila'ba ngi rɔ tɔku bɛri kɔmɔ Pitɔrɔ. Yɔbi ndende tɔnɛ ga ako ko'ja loko kɔlɛ 'deni gbi, kina lijɛ kombi tɔku ni ngi yaga kari kusu ngila mɛ'dɛ ni. XI Kina bilaka 'ba kanisa pili ti ya ame ga kuwɔ lende mo mi kada nima yayi ne ngi pili rɔ tikere go kɔ'du mo.

Go Kɔtɔ Ma Konzi

XII Mi kada naga nima bo laja 'ba Yɛsu ga oloma ngi to'do go kɔtɔ ma konzi ame ga lende mo kigayi bilaka ne yayi. Kina bilaka ame ga pili rɔ 'ba kanisa ne kɔ'bɔ ngi nduwɛ bi totɔtɔ dɔnni mi dɛdɛ 'ba nɛre Solomo ame mi reki 'ba rɔ lɔbu 'ba

Boko'ba ne. XIII Ya ame ga ki'di dɔnni dɛ go lende 'ba Yɛsu ne ilaɔa rɔnni dɛ tari todo'bo dɔnni ti ya naga nima. Ne tine bilaka pili ɔ'bɔ ngi tiya lende 'bɛnni rɔ ma laka. XIV Kina ki'di bilaka ma konzi mɔtɔ ga bɔtɔni gbi ti 'ja kɔ'bɔ ti'di dɔnni ngi go lende 'ba nɛre Yɛsu lijɛ kodɔ'bo rɔnni ti bilaka 'ba kanisa. XV Kina bilaka koloma ngi rɔ tombi bo rɔkɔ'o ma konzi ko'ba kpa kɔri dɔ laɔgiri ni ti sora ni 'dɔ ɔdɔ kiya te Pitɔrɔ kudɔ kebe yayi go dɔ mbɛli bo kudɔ kebe dɔnni. XVI Bilaka ma konzi ɔlɔ kako di mi dɔlɔɔ ame ga ngila Yerosalema yayi ne ti bo rɔkɔ'o ma konzi ti bo nɔki ni ko'de kako zi Pitɔrɔ ni, kina kilɛɔo lijɛ ngi pili.

Gomɔ 'Ba Bo Laja

XVII Kina bo dɔ bo akumu ni ti ya ame ga rɔ 'ba bo kɪdɛkɪ mɔyɪ dɔmo rɔ Sadoke ne ngi lɔ ti mi kombi rɔ bo laja naga nima. XVIII Kina lijɛ kinda'ba bo laja naga nima ngi ki'di mi maboso.

XIX Kina ɔdɔ kɔmɔ 'deni mi korɔndɔ tine, malayika 'ba Boko'ba ako ngi kurɔgɔ kpadɔri 'ba maboso nima yaga, kina ko'de lijɛ ngi yaga, iya te, XX "Arike mi reki 'ba rɔ lɔbu 'ba Boko'ba go kari kiyake kɔri 'ba didi nime zi bilaka."

XXI Kina ɔdɔ bo laja naga nima kuwɔ lende nime 'deni te tine, lijɛ ɛnyi ngi mi bi kɛzɛ mo kari mi reki 'ba rɔ lɔbu 'ba Boko'ba kɪsaki ngi tiyandi kɔmɔ bilaka.

Mi dɔnɔbo mo nima na bo dɔ bo akumu ni ti bilaka abo ga kɪdɛkɪ bilaka ma lɔbu 'ba Yudayi ngi pili kotɔtɔ rɔnni mi go bi 'ba tiya burɛ. Kina lijɛ koja bo kanya ngi 'dɔ ko'de bo koja laja naga nima kako zinni di mi maboso. XXII Kina ɔdɔ bo kanya naga nima kari kɔmɔ yayi tine, lijɛ o'ja bo laja tɔnɛ ga inza kpe mi maboso yayi. Lijɛ ileki kako kiya lende mo zi bilaka lɔbu naga nima, tɛgɛ, XXIII "Dari do'ja kpadɔri 'ba maboso laka rɔ ma kopi teyi ti bo kanya bo koda bi mo ga kɛdi kɔrɔ kpamo yayi. Tine dopi kpamo yaga dɔdɔ rɔ yayi do'ja lijɛ dɛ du te."

XXIV Kina ɔdɔ bo dɔ bo kanya 'ba rɔ lɔbu 'ba Boko'ba ni ti lɔbu 'ba bo akumu ni kuwɔ lende nima 'deni tara tine, lende mo ilikɔ ngi dɔnni. Lijɛ ikali dɛ wa'di na ko'do rɔni zi ya naga nima. XXV Tine

bo mɔɔ ako kiya zinni, tēgē, “Ya tōnē ga ki'dike mī maboso ne lijē ēdī mī reki 'ba rō löbu 'ba Boko'ba 'dē yayi bi tiyandi bilaka.”

XXVI Kina bo do bo kanya nima kēnyī ngī ti bo kanya abo ga kari go bo laja tōnē ga. Ne tine lijē itinjī ya naga nima dē rō ya, rōmōyī lijē ere kinza bilaka naga nima yayi ne kēnyī ra rō ya tinnī tu'du lijē ti dōku. **XXVII** Lijē o'de bo laja naga nima ki'di koro komo bilaka löbu naga nima mī bi 'ba burē yayi ne. Bo do bo akumu nima ēnyī kiya zi bo laja naga nima bo iya te, **XXVIII** “Kpe, dota go tiyandi bilaka ti lende 'ba Yēsu nima 'deni tōnē molo di ziye bine. Ne ebe ki'dike lende 'ba akiyandi 'be nime 'deni ngī le'jete kita'ba kote mī Yerosalema nime pili. O'dokoke 'deni ngī 'do ze na dinda rō bo kupō Yēsu.”

XXIX Pitörö ni ēnyī kileki domo zinni iya te, “Ma do kiteli mo Boko'ba na go duwō domo, inza dē rō kpe bilaka lesi na go duwō dōye. **XXX** Bo na rō bo ame 'bu ze löbu ga koro ne. Kina me bo i'di Yēsu 'deni gbī kēnyī kodo yaga di mī tölē. Kpe 'beye upōke Yēsu 'deni tōnē ti tutötī mo do ngērī. **XXXI** Ne Boko'ba i'di Yēsu 'deni koloma do dōrī bo mitoro rō nere gbī rō bo tomō wa di mī tölē, 'do ki'di bilaka 'ba Yisarele koto dönñi di mī lende kēnyē 'bēnni ga go bo kola lijē. **XXXII** Wa naga nime ze do'ja 'deni ti komoze, kina me dēdī 'deni rō tiya mo zi bilaka. Kina Nyi Koto Laka ti ki'di lijē 'deni ngī kikali lende naga nime, rōmōyī Boko'ba i'di Nyi Koto Laka abo 'deni zi ya ame ga koro bo ne.”

XXXIII Lende nime i'di bo burē naga nima ngī kēnyī rō 'dirī ko'doko 'do tupō ya naga nima. **XXXIV** Tine bo mōto rō Gamalele ēnyī tōro kilende zi bilaka naga nima mī bi 'ba burē yayi ne. Bo rō Parosi ame kēdī kiyandi bilaka ti kō'du ki'di 'ba Boko'ba, kina bilaka ngī me rō ma koro bo. Bo i'di bo kanya koto bo laja naga nima titi kari mbowa yaga. **XXXV** Kina bo kiya zi bilaka 'ba burē naga nima bo iya te, “Kpe löndō ma ga bilaka 'ba Yisarele, omerike dōye titi go lende nime ko'dokoke to'do mo zi ya naga nime ne. **XXXVI** Omerike lende 'ba Tuda ma tōnē kēnyī ko'do rō bo pa mī dōyayi nime bine

rō wa löbu, bilaka kōsō kulōwō go bo nbo kozo kuluku modomota (400) tara ne te. Ne me tōnē kupō bo ne wa'di na ko'do rōnī? Ya ame ga pili ki'di dönñi go lende abo ne ita'ba ngī kiyēyī rōnñi rō kotokoto lende nima kilikō ngī yaga rō yawa. **XXXVII** Di pötō mo Yuda di Galilaya ēnyī gbī mī kada ma tōnē kēdī kugu möyī bilaka ne ki'di bilaka ma konzi mōto ga kōsō go bo. Ne me tōnē kupō bo gbī ne wa'di na ko'do rōnī? Ya ame ga ki'di dönñi go lende abo ne ita'ba ngī gbī kiyēyī rōnñi rō kotokoto. **XXXVIII** Ne kina me gbī kozo lende 'ba ya naga nime kinza ko'doke wa mōto dē zinni. I'dike lijē kari ē'bēnni. Meri 'bēnni ti ndobo 'bēnni nima odo kiya te kēdī rō 'ba bilaka lesi ēdī kote rōnī ka girī naga nime. **XXXIX** Ne odo kiya te kēdī rō 'ba Boko'ba inza ko'bōke ta'da mo. Mōtoga ti kēddike e'be za rō to'do ya ti Boko'ba.”

XL Kina bilaka 'ba burē naga nima pili koro ngī go lende kiya 'ba Gamalele nima. Kina lijē kideki bo laja naga nima ngī kako ki'di komba nge ti korobayi. Lijē ose gomo gbī rō ma kitigo zinni kinza lijē kari kiya lende 'ba Yēsu dē kpe. Kina lijē kope bo laja naga nima ngī ki'di kari. **XLI** Tine bo laja naga nima di bi tōdo 'bēnni di mī bi 'ba burē nima lijē ngī lo ti loṅo, rōmōyī Boko'ba oza lijē 'deni laka tombi gomo go lende 'ba Yēsu.

XLII Tine di pötō mo bo laja naga nima oloma ngī nduwē tiyandi bilaka di mī reki 'ba rō löbu 'ba Boko'ba gbī kebe mī liṅo. Lijē o'bō ngī nduwē tiyētī mo Yēsu na rō Kurisitō ame Boko'ba koja kako dolinjo nime ne.

VI

Bo Kokonyi Ndobo

I Kina odo bo kōsō go Yēsu ga konzi 'deni kozo a nima tara mī kada naga nima yayi tine, ya ame ga mī löngō lijē yayi kilende rō kpa Giriki ne ebe ngī togba kpēnni ti ya ma kilende 'bēnni rō kpa Yudayi. Ya ma kilende 'bēnni rō kpa Giriki naga nima iya te, makuru'bē ma 'bēnni ga o'ja a 'ba konyi ame kēdī koza nduwē rō go bi kēzē pili ne dē. **II** Kina bo laja ma 'butē domoriyō naga nima kidēki

bo kōsō gō Yēsu ga ngī pili kototo rōnni bi koto. Lijē iya te, “Ma kele mo na rō wa'di? Ndobo 'ba tuwōwō lende 'ba Boko'ba na gō dola bēri dari mi ndobo 'ba toza a 'ba kōnyi zi bilaka? ^{III} Löndō ze ga, ma laka mo o'doko ziye 'do kigelike bilaka mōto ga modomoriyō di mi löngō ye bina rō ya ame ga kikalike kēdi lo ti Nyi Koto Laka ki'di 'deni kikali lende ne, 'do di'dike lijē na kēdi rō bo kōngō gō ndobo nime, ^{IV} gō ndobo 'beze kēdi nge rō to'do mōtu ti tuwōwō lende 'ba Boko'ba zi bilaka.”

^V Kina bilaka naga nima pili kuti ngi gō lende nima. Kina lijē kigeli Setepano ame lo ti Nyi Koto Laka ki'di dönī 'deni gō lende 'ba Yēsu Kurisitō ti dōki'di koto ne ngi. Tine lijē igeli Pilipō ni gbī ti Purökörō ti Nikanora ti Timono ti Peremona ti Nikolawo ame rō bilaka 'ba Anitokiya bo ko'do rō bo 'deni rō Yudayi ne. ^{VI} Lijē o'de ya modomoriyō naga nima kako zi bo laja 'ba Yēsu ga. Kina bo laja ki'di kōzinni ngi dönni kumōtu gō Boko'ba kokōnyi lijē mi ndobo nima.

^{VII} Mī kada naga nima yayi bilaka ma konzi i'di dönni 'deni gō lende 'ba Boko'ba, kina bo kōsō gō Yēsu ga konzi ngi rō ma kēnyē mi Yerosalema. Bo akumu ma konzi mōto ga i'di dönni 'deni gbī gō lende 'ba Yēsu Kurisitō.

Tinda'ba Setepano

^{VIII} Tine Boko'ba o'bō ngi to'do yēyi do Setepano ki'di tigo zi bo koloma rō to'do gō koto ma konzi mōto ga ame lende mo kigayi bilaka ne yayi. ^{IX} Tine bilaka mōto ga ēnyi ngi bi to'do kowasa ti bo. Ya naga nima, lijē rō bilaka 'ba Kurēnē ti Alesandora ame ga kēdi ko'do mōtu mi rō 'ba mōtu ame kidēki möyi mo rō, “Rō 'ba bo do ngölō” ne. Lijē ēnyi ngi kodo'bo rōnni ti bilaka mōto ga 'ba Kilikiya ni ti Asiya. ^X Ne tine Nyi Koto Laka 'ba Boko'ba i'di Setepano ngi kikali lende rō ma kēnyē kinza bilaka naga nima ka'da bo ra ti lende. ^{XI} Kina lijē kari koco ngi zi ya mōto ga 'do kiya te, “Duwō bo nime koloma rō titi'ja Boko'ba gbī ti 'bu ze löbu Musa.”

^{XII} Lende nime i'di bilaka 'ba Yerosalema ngi pili ti bulōbu 'bēnni ga kpaki ti bo kōmō kiyandi ni kēnyē rō 'diri ti Setepano. Kina lijē kolodo ngi do bo

kinda'ba bo koto kari mi bi 'ba burē. ^{XIII} Lijē i'di ya mōto ga koloma tususu bo rō bēti, kiya te, “Bo nima oloma rō tiya kpa kēnyē rō rō löbu 'ba Boko'ba gbī ti kō'du ki'di mo nbo me. ^{XIV} Duwō bo koloma tiya mo tēgē bo nima rō Yēsu 'ba Nazareta ne ti kiyēyi rō löbu 'ba Boko'ba yaga kada mōto kuyi mi dōlētī ame ga Musa kose gōmo zize ne.”

^{XV} Bilaka naga nima pili mi bi 'ba burē yayi ne odo kōmōnni ngi do Setepano, tine lijē o'ja kōmō bo uyī rōni 'deni ngi yaga kōzo kōmō malayika.

VII

Lende 'Ba Setepano

^I Kina bo do bo akumu nima kēnyī kititi Setepano, iya te, “Lende nime rō ma laka?”

^{II} Setepano ileki dōmo, iya te, “Kpe löndō ma ga kpaki ti bulōbu mo ga, uwōke dōma. Mī kada ma molo tōnē ga bine Boko'ba ame rō bo do wa pili ne odo 'deni kileme rōni zi 'bu ze löbu Abarayama. Mī kada nima yayi Abarayama ēdi koloma mi dōyayi 'ba Mesopotamiya gba kinza bo kari dē Arana. ^{III} Boko'ba iya te, ‘Ēnyi di dōyayi nime di mi löngō e'be 'bu yi ga kari mi dōyayi ame mēdi mileme ziyi ne.’

^{IV} Abarayama ēnyi 'deni mi kada nima di mi dōyayi 'ba Kalidaya yayi kari koloma Arana. Di pōtō tōlē 'ba 'bu bo na me bo kēnyī di Arana kako mi dōyayi nime dēdi dolomake teyi. ^V Ne mi kada naga nima yayi Boko'ba i'di bi titi 'ba dōyayi nime mōto dē zi Abarayama. Tine Boko'ba iya 'deni 'do ti'di mo zi Abarayama kada mōto 'do kēdi rō yayi abo gbī ti kupō bo ga. Boko'ba iya 'deni kōzo a nima tara pele ko'ja Abarayama kinza ti kole. ^{VI} Boko'ba iya te, ‘Kupō yi ga ti koloma 'deni rō atoli mi dōyayi 'ba bo löwō. Kina bilaka 'ba dōyayi nima ti ki'di lijē 'deni ngi koloma rō to'do ndobo zinni kodo gōmō rōnni nbo kōmō kōo kuluku modōmota(400). ^{VII} Ne tine ti mako 'deni ngi modō karama do bilaka mo naga nima. Kina kupō yi ga ti kōdo 'deni ngi yaga di yayi kako to'do mōtu zō mi dōyayi nime bine.’

VIII Boko'ba iya zi Abarayama go ko'do dölëti 'ba akilele zi bilaka abo ga ame ro botoni ne 'do kedi ro kinë 'ba lömu abo 'ba Boko'ba. Kina odo Abarayama köyö Yisika 'deni tine bo ilele ngi mi tö'dö do modoomota. Yisika öyö Yakoba kina bo ko'do gbi tara teyi. Yakoba öyö kole 'butë domoriyö abo ga kina bo kilele lijë gbi tara, ame lijë na ro yi lingi 'ba kpa goli ze ga ma le'jete nime ne.

IX Ne kole 'ba Yakoba ga ebe 'böwu kombi minni ro löndö nni Yesepa, lijë kugö bo mökö zi bilaka motö ga koto kari Ezipeto ro atoli. Ne tine Boko'ba oloma 'deni nduwë ti Yesepa X kolö bo di mi gomö abo ga pili, i'di bo 'deni kikali lende 'do doki'di bo dolinjo 'ba Ezipeto nima këyi ro bo. Bo dolinjo Paro i'di Yesepa koloma roturu ma löbu do Ezipeto gbi tonjo go wa 'ba mi linjo abo ga.

XI Tine sëyi ebe kila'ba ngi mi döyayi 'ba Ezipeto ni ti Kanana ki'di bilaka koloma ro gomö. 'Bu ze löbu ga ame kedi koloma mi Kanana ne o'ja wa motö de go lijë konyo. XII Ne tine Yakoba uwö lebï mo tégë nyönyu edi Ezipeto, kina bo koja kole abo ga 'bu ze löbu ga ngi kari tugö mo. XIII Mi riyö 'ba tileki 'bënni na Yesepa kileme ro bo zinni ro löndö. Kina bo dolinjo 'ba Ezipeto nima gbi kikali lijë ngi ro bilaka 'ba Yesepa ga.

XIV Mi kada nima yayi Yesepa oja laja 'deni go 'bu bo Yakoba 'do kako Ezipeto pili ti bilaka abo ga ma kuluku kotö kodö domo 'butë riyö döömu (75). XV Yakoba ni ënyi kari koloma Ezipeto nbö bo köle yayi ti kole abo ga. XVI Kina di gomö tine na bilaka kombi töku lijë 'jaa kileki timo Sekeme kari kusu mi go bi ma tonë Abarayama kugö ti girisï di zi bilaka 'ba Amora ne.

XVII Kina odo kada 'ba wa ma tonë ga Boko'ba kiya lende mo zi Abarayama ne kola 'deni ngosi tine, 'bu ze löbu ga ara 'deni ro ma kënyë mi döyayi 'ba Ezipeto. XVIII Mi kada mo naga nima yayi bo dolinjo motö ame kinza kikali Yesepa de ne na 'deni do döyayi 'ba Ezipeto. XIX Bo dolinjo nima uyï dajjala motö zi 'bu ze löbu ga koloma ro todö gomö romo. Bo i'di lijë

koloma ro tu'du kole kuru 'bënni ga mökö köle yaga.

XX Mi kada 'ba lende nima na köyö Musa ngi ro kole ame kele kulöwö ne. Ulu bo nyepe mota mi rö 'ba 'bu bo, XXI di gomö tine na kari kusu do bo ngi mökö. Nyiti 'ba bo dolinjo Paro na kari kömö do bo di mökö yayi kogba bo kari timo kulu ro kole 'bëni. XXII Kina kiyandi bo ngi pili ti akikali 'ba Ezipeto, bo koloma ngi ro bo kpa kitigo gbi ro bo riri.

XXIII Kina odo komö koo abo kedi 'deni 'butë sowo tara tine, bo ënyi komeri lende 'ba 'do tari tonjo löndö bo ga bilaka 'ba Yisarele. XXIV Kina bo kari ko'ja bo Ezipeto motö ngi kedi ro tomba bo Yisarele motö. Bo ari kokonyi lepï bo nima, bo kupö bo Ezipeto nima ngi yaga kpa dokolo mo. XXV Bo omeri 'ba bo, bo iya te bilaka 'bënni ga ti kikali ngi bo na Boko'ba ko'doko 'deni 'do kolö lijë di mi gomö nima. Ne tine lijë ikali ma tara de.

XXVI Mi bi këzë motö 'böwu bo ari ko'ja ya ma riyö 'bënni motö ga 'ba Yisarele kedi ro tomba rönni. Kina bo kari tota lata mo, bo iya te, 'Uwöke doma te, kpe ro löndö kotö eddi kombake roye go wa'di?'

XXVII Tine bo ma koma 'diri mo nima ënyi kitinji Musa yaga kileki kiya te, 'Ni, ye na ki'di yi ro bo doze bi to'do burë ze? XXVIII Eddi ko'doko tupö ma gbi kozo ame kupö bo Ezipeto tonë tipiyara ene ne?'

XXIX Lende nime i'di Musa ngi ro tikere kënyi di Ezipeto kirinja kari koloma ro bo löwö mi döyayi 'ba Midiyana. Bo ari köyö kole riyö di yayi.

XXX Kina odo Musa ko'do komö koo 'deni 'butë sowo yayi tine, mi kada ma do kotö motö ko'ja bo kedi mi mökö do doku 'ba Sinayi, na malayika 'ba Boko'ba kodö kileme rönni ngi zi bo mi pa'do köbö do morogo. XXXI Lende 'ba wa nima igayi Musa ngi ki'di bo kese ngosi tonjo mo. Tine bo uwö Boko'ba kilende zi bo iya te, XXXII 'Ma na ro Boko'ba ame koloma ro tonjo go 'bu yi löbu Abarayama ni ti Yisika ni ti Yakoba ne.'

Lende nime i'di ro Musa ngi kilë'di kilanja ro bo de kpe tonjo mo. XXXIII Boko'ba iya te, 'Oto wari yaga di ndiyi. Go bi nima kedi koro teyi ne go bi ma 'ba Boko'ba na.

XXXIV Mo'ja lisa 'ba bilaka ma ga 'deni di Ezipeto kina muwö tileri 'bënni 'deni gbi. Kina me mako 'deni doliŋo nime 'do tolo lijë di mi gomö 'bënni ga. Ënyi tɔɔ, mëdi moja yi kileki kari mi dɔyayi 'ba Ezipeto.'

XXXV Kina me mëdi miya ziye löndö ma ga, Musa tönë bilaka kilagi, kiya te, 'Yë na ki'di yi ɔ bo dɔze bi to'do burë ze?' ne, bo na Boko'ba koja kari koloma ɔ bo dönni kolö lijë yaga di mi gomö 'bënni ga. Boko'ba i'di malayika nima Musa ko'ja di mi pa'do 'ba do morogo nima ne kose go lende naga nima zi bo. XXXVI Musa oja bilaka 'ba Yisarele 'deni yaga di mi dɔyayi 'ba Ezipeto ti to'do wa ma konzi motö ga ame lende mo kigayi bilaka ne mi dɔyayi nima yayi gbi di mi yöpö löbu ame kidëki ɔ Yöpö Kasi ne. Bo oloma 'deni nduwë ɔ to'do lende 'ba go kɔɔ di mi mökö yayi nbö komö kɔɔ 'butë sowö. XXXVII Bo na tönë kose zi bilaka 'ba Yisarele, kiya te, 'Boko'ba ti ki'di bo mɔɔ 'deni ngi di mi löngö ye nima këdi ɔ bo kumë lende kɔɔ 'bama.'

XXXVIII Musa nime bo na gbi tönë koloma ti bilaka 'ba Yisarele mi kada ma tönë lijë kototö dönni di mi mökö. Mi kada nima yayi malayika 'ba Boko'ba ilende zi bo bi kɔɔ ti 'bu ze löbu ga. Kina ki'di kö'du ki'di 'ba Boko'ba ame 'do kö'bö ɔ nburunburu ne ngi zi bo 'do bo ki'di gbi zize.

XXXIX Di pötö mo 'böwu 'bu ze löbu ga ebe kilagi lende 'ba Musa kitinji yaga, lijë ko'doko 'böwu tileki Ezipeto. XL Lijë ari kiya zi Arona, iya te, 'Uku akoro zize 'do kileki ze Ezipeto, römöyi Musa bo koja ze yaga di mi dɔyayi 'ba Ezipeto nime dikali dë wa'di na ko'do röni 'deni zi bo di bito yayi.'

XLI Mi kada nima yayi lijë i'di Arona kuku yamo zinni ɔ kole sa 'do këdi ɔ akoro zinni. Kina lijë kumu roma ngi teyi lijë ko'do karama 'ba akoro 'bënni ame lijë na ko'do ti közinni ne. XLII Gɔ kö'du mo na Boko'ba kënyi ngi ɔ ya tinni ki'di lijë koloma ɔ tulömu kpënni zi kada ni ti nyepe ni ti këlu 'ba mitɔɔ. Lende nime o'do röni kɔɔ kö'du tönë bo kumë lende 'ba Boko'ba kugu kiya te, 'Kpe bilaka 'ba Yisarele, mi komö kɔɔ 'butë sowö ma tönë

këddike mi mökö ne, akumu 'be ame ga pili kolomake ɔ tumu mo ne umuke dë gɔ lende ma. XLIII Tine kilaka 'ba tubö mo ɔ mbëli 'ba do akoro 'be ame kidëki möyi mo ɔ Mɔloke ne na za kolomake ɔ tombi mo tilaki timo. Kina kolomake ngi gbi tombi akoro 'be ame kidëki möyi mo ɔ Rapana kukuke kɔɔ këlu tara ne. Wa ame ga ko'doke ti köziye ne na za kolomake tulömu kpeye teyi. Gɔ kö'du mo ti moga ye nbö kari kolomake gönyi Babele.'

XLIV Mi kada ame 'bu ze löbu ga këdi mi mökö ne, kilaka na lijë kubö ɔ mbëli 'ba to'do mötu zi Boko'ba di yimo 'do lijë kikali ngi bo ëdi tinni. Boko'ba i'di Musa 'deni kubö ɔ kilaka nima kɔɔ kinë ti tiyöbu mo ame bo kileme ne. XLV 'Bu ze löbu ga i'di ɔ kilaka nima 'deni zi kole 'bënni ga koloma ɔ tombi mo di pötö nni mi kada ma lijë këdi kari ti Yësuwa. Kina me 'do lijë kako koloma mi dɔyayi nime Boko'ba koga bo dɔyayi mo ga di dɔmo zinni ne. Rö kilaka nima oloma 'deni ti 'bu ze löbu ga nbö kömö mi kada 'ba Dawidi. XLVI Boko'ba ngi ti mi këyi gɔ lende 'ba Dawidi kina me Dawidi kititi Boko'ba 'do ki'di bo ko'ba rö zi Boko'ba ma kongö gɔ Yisarele. XLVII Ne tine Boko'ba i'di Solomo kole 'ba Dawidi na 'jaa ko'ba rö zi bo.

XLVIII Ne ɔ ma laka miya ziye, Boko'ba ame bo na ɔ bo tigo do kiteli ne, bo oloma dë mi rö ame ga bilaka lesi na ko'do ti közinni ne. Kina kɔɔ lende abo ma tönë bo kumë lende kumë molo bine kiya te, XLIX 'Mitɔɔ na ɔ kiti ma, tine dɔyayi na ɔ gara 'ba ndö. Ne ɔ ma tondo mo ga na 'do kpe bilaka lesi ko'bake rö zö? 'Do ko'doke bi 'ba ɔ kindawo zö totondo mo ga? L Ma na mo'ba wa pili.'

LI Löndö ma ga, o'doke minyi kulöwö. O'doke roye za kɔɔ bo löwö ame ga kinza kikali Boko'ba dë, kuwö lende mo dë gbi ne tara. Ö'böke ɔ tilagi Nyi Kɔɔ Laka 'ba Boko'ba molo kako di zi 'bu ye löbu ga. LII 'Bu ye löbu ga odo gomö ɔ bo kumë lende 'ba Boko'ba pili ɔ gomö. Kina lijë kupö ya ame ga koloma ɔ tuwöwö mo kiya te Boko'ba ëdi koja bilaka ma laka motö kidëki ɔ Kurisito kako doliŋo nime bine ne ngi yaga. Kina me Kurisito

ako 'deni doliŋo nime bine, ne kina me kususuke kpeye ngi ro bo kupoke yaga. **LIII** Kö'du ki'di 'ba Boko'ba ame malayika kose zi 'bu ye löbu ga ne, ikalike pele o'dokoke de to'do mo ya."

Tu'du Setepano

LIV Kina odo bilaka bo buré naga nima kuwö Setepano kiya lende nima 'deni tara tine, lijé pili ényi ngi ro 'diri konyo do tungu nni ro bo. **LV** Ne tine Setepano ngi lo ti Nyi Koto Laka kina bo kombi komo bo ngi mitoro bo ko'ja bi koro 'ba Boko'ba ti Yésu kedí koro do diri Boko'ba yayi. **LVI** Bo iya te, "Ongoke, mo'ja kpadori 'ba mitoro kurögö 'deni yaga ro gböngö, kina kole 'ba bilaka lesi na me 'de gbi kedí koro do diri Boko'ba."

LVII Ne tine bo buré naga nima ulöri ngi ro ma kembe go lende nime lijé kuwö bo kiya kozo a nima tara ne. Lijé u'bé mbili nni teyi ti közinni. Kina lijé pili kényi kolodo ngi do bo **LVIII** kinda'ba bo kari timo yaga di mi gawo. Kina lijé kari ku'du bo ngi di yayi ti doku tupö bo yaga. Bo ku'du doku naga nima olo bongo 'ba rönni ga pili ki'di zi kole yobi moto kidéki ro Solo tongo gomo.

LIX Kina odo bilaka naga nima kedí ku'du Setepano 'deni ti doku tara tine, bo ulöri ngi ro ma kembe kiya te, "Nere ma Yésu, ogba didi ma ziyi yayi."

LX Kina bo kolodo ngi beri, bo iya te, "Nere Yésu, ola bilaka naga nime go lende kénye 'benni."

Odo bo kiya nburunburu 'ba lende abo nime 'deni kozo a nime te tine, na bo kole ngi.

VIII

I Tine Solo uti ngi go löpö nima.

Ya 'Ba Solo Ti Kanisa

Mi kada nima kupö Setepano ne na közi kasi ma kinza kiya kasaki to'do röni zi bilaka 'ba kanisa di mi Yerosalema. Kina lijé pili kita'ba ngi kiyeyi rönni mi doliŋo ma titi 'ba Yudayi ti Somorona kola bo laja na nge ro dönni mi Yerosalema. **II** Ya moto ga ame ki'di rönni 'deni ro toro Boko'ba ne na kari kusu Setepano kudu bo ngi ro mbembé. **III** Kina Solo kényi ki'di ro bo ngi

ro tinda'ba bilaka 'ba kanisa. Bo oloma ngi ro tozi gönni kebe mi liŋo 'benni ga tinda'ba botoni pili ti 'ja koto mi maboso.

Laja Mi Somorona

IV Bilaka 'ba kanisa naga nima kiyeyi rönni mi doliŋo titi naga nima oloma ga ngi nduwé ro tuwöwö laja laka 'ba Yésu. **V** Pilipö ari koloma 'ba bo mi gawo moto 'ba Somorona, kina bo kö'bö ngi ro tuwöwö mo zi bilaka ma yayi, Yésu na ro Kurisito ame Boko'ba koja kako di mitoro ne. **VI** Bilaka ma konzi uwö lende naga nima Pilipö koloma ro tiya mo ne 'deni laka. Kina lijé o'ja wa ame ga bo ko'do kö'du mo kigayi lijé ne 'deni gbi laka. **VII** Bo i'di nöki ma konzi 'deni kita'ba di do bilaka ti biro ma kembe, kina bo ileŋo ya ma konzi moto ga ame ndimo ga kenje 'deni ro kilawo ne ti bo ka'bo ma konzi moto ga 'deni gbi. **VIII** Kina bilaka 'ba mi gawo nima ngi pili ti mi keyi go kö'du mo.

IX Ne tine bo kata moto edi mi gawo nima yayi kidéki möyi mo ro Simona. Bo edi molo yayi ti'di lende 'ba tata abo nima kigayi bilaka naga nima. Kina bo ko'do ro bo ngi ro wa löbu. **X** Bilaka 'ba mi gawo nima pili ö'bö tuwö lende abo ro ma laka kiya te, "Bo nime na ro Mitoro, möyi bo ro Tigö Do Kiteli."

XI Lijé ö'bö tuwö lende abo go tata mbembé abo nima bo kedí ko'do mi löngö lijé ne. **XII** Kina odo Pilipö kako kuwöwö laja laka 'ba nere löbu 'ba Boko'ba ti lende 'ba Yésu Kurisito 'deni tine, botoni 'ba mi gawo nima pili ti 'ja mo ga i'di dönni ngi ro ma laka gomo. Kina kodo mini 'ba bapatisi ngi dönni. **XIII** Simona bo kata töné i'di do bo gbi gomo, na kodo mini 'ba bapatisi ngi do bo. Na bo kényi ngi köso go Pilipö, tine wa löbu ame ga Pilipö kedí ko'do ne lende mo igayi bo ngi.

XIV Kina odo bo laja ame ga mi Yerosalema ne kuwö lende mo 'deni kiya te bilaka 'ba Somorona i'di dönni 'deni go lende 'ba Boko'ba tine, lijé oja Pitörö ni ngi ti Yowani kari yayi. **XV-XVI** Lijé ari komö yayi ko'ja kobapatisi bilaka naga nima 'deni ti möyi nere Yésu Kurisito, tine Nyi Koto Laka 'ba Boko'ba inza gba dönni. Kina Pitörö ni kititi Boko'ba ngi

'do ki'di Nyi Koto Laka zi ya naga nima. **XVII** Lijë i'di közinni do ya naga nima, na Nyi Koto Laka kila'ba ngi dönni pili.

XVIII Kina odo bo tonë ro Simona konjo 'deni Nyi Koto Laka kila'ba ngi do bilaka naga nima go közi ki'di 'ba Pitörö ni ti Yowani tara tine, bo ako ngi zinni ti girisi. **XIX** Bo iya te, "I'dike tigo nima gbi zö 'do odo mi'di közö do bilaka 'do Nyi Koto Laka kila'ba gbi dönni."

XX Pitörö iya te, "Ni ee, ti kari koto ti girisi 'bi nima mi pa'do 'ba Gehena. Go wa'di na komeri 'do tugö wa ame Boko'ba ki'di ne ti girisi gomo? **XXI** O'bo oto de mi ndobo nime römöyi meri 'bi odoro de komo Boko'ba. **XXII** Oto döyi di mi lende kënyë 'bi nime kititi Boko'ba 'do mi bo këyi röyi bo kola yi go meri kënyë 'bi ga, **XXIII** römöyi mikali 'deni ni ngi ro bo mi kombi kina lende kënyë 'bi na 'deni ngi döyi."

XXIV Simona ënyï koma'jo rönï zi Pitörö ni ti Yowani, iya te "Ititike Boko'ba kinza bo ki'di wa naga nime kiyake ne de ko'do rönni tara zö."

XXV Kina odo Pitörö ni ti Yowani kote tiya lende 'ba nere Yësu 'deni zi bilaka naga nima tine lijë ileki ngi kari Yerosalema nduwë ti tiya laja laka 'ba Kurisitö kebe mi lijo ma konzi moto ga 'ba Somorona.

Pilipö Ni Ti Bo Moto Di Kusa

XXVI Di pötö mo na malayika 'ba Boko'ba kako kiya zi Pilipö tégë, "Ënyï kari kapa do ro'ö 'de go kori ame kako di Yerosalema kari Gaza ne." (Kori mo nime boto ilingere de kpe kebe gomo le'jete.)

XXVII Pilipö ënyï kari na do bo kondoso ngi ti bo moto ro bilaka 'ba Kusa di yayi. Bo nima ro bo koja laja ma löbu 'ba 'ja bo dolijo 'ba Kusa. Bo na ro bo do ndobo 'ba tikeki girisi 'ba 'ja nima. **XXVIII** Bo ari to'do motu zi Boko'ba mi Yerosalema kina bo këdi 'deni ro tileki ti aribiya abo ame kosani na këdi koto ne. Tine bo ëdi ro tidëki lende 'ba Boko'ba ma Yesaya kugu. **XXIX** Kina Nyi Koto Laka 'ba Boko'ba kilende ngi zi Pilipö, iya te, "Ënyï kari ngosi ngila aribiya nime 'de."

XXX Kina odo Pilipö kënyï kirina kari ngila aribiya nima tine, bo ari kuwö bo nima ngi këdi ro tidëki wa kugu 'ba Yesaya. Pilipö ititi bo, iya te, "Lende naga nima këddi këdëki ne, ikali 'jo 'ba lende mo ga?"

XXXI Bo nima iya te, "Do mikali 'jo 'ba lende mo kinza ma boto kiyëti gomo zö totondo mo ga?"

Kina bo këdëki Pilipö ngi këki koloma ngila bo mi aribiya nima yayi 'do lijë kari koto ti bo. **XXXII** Lende mo naga nima bo koloma ro tidëki mo di mi buku 'ba Boko'ba ne kina me ga, "Bo ngi kozo kamölö ame bilaka këdi kari tumu mo ne tara. Bo ngi kozo kole kamölö ame këdi kumu sunë mo pele kudu de ne tara. Kina pele tara bo ilende abo ga de gbi. **XXXIII** Bilaka ose do bo, ne tine boto o'do burë abo de du te ro ma kodoro. Kole abo to inza gbi ma 'do kilëbi do bo römöyi bilaka upö bo ngi ki'di bo kola dayayi nime."

XXXIV Bo nima ileki kititi Pilipö, iya te, "Yë mo na me Yesaya kugu lende naga nime go kö'du mo ne? Bo ëdi kiya ro bo ala bo ëdi ro tiya bilaka moto 'beri?"

XXXV Kina Pilipö koloma ngi ro tiyëti 'jo 'ba lende nima Yesaya kugu ne zi bo. Tine na Pilipö kiya lende 'ba laja laka 'ba Yësu ngi pili zi bo nima. **XXXVI-XXXVII** Kina odo lijë kari kömö 'deni kpa mini moto tine, bo nima iya te, "Mini na me 'deni, ne tine wa'di na ti kota yi di bi to'do bapatisi doma di bine?"

XXXVIII Kina bo ki'di kosani 'ba tilala aribiya abo nima ngi koro. Lijë ëki bëri ti Pilipö kari mi mini nima. Kina Pilipö kodo mini 'ba bapatisi ngi do bo di yayi.

XXXIX Kina odo lijë kodo 'deni yaga di mi mini tine, Nyi Koto Laka oto Pilipö ngi yaga di ngila bo. Kina ngi bo o'ja kinë Pilipö de kpe. Ne tine bo ari ngi nduwë mi lingere abo nima ro lono. **XL** Pilipö ari ko'ja 'ba bo ro bo nbo mi gawo 'ba Azoto. Kina bo kilingere ngi pili kote mi dolijo ame ga yayi ne ti tiya lende 'ba laja laka 'ba Yësu. Ro nburunburu mo tine, na bo kako Kayisariya.

IX

Dɔ Koto 'Ba Solo (NDB 22:6-16; 26:12-18)

^I Tine Solo ututu 'deni ngi nduwē ti todo gomɔ rɔ bilaka ame ga ki'di dönñi 'deni gɔ lende 'ba Yēsu ne, ti to'do kōzī kasi teyi. ^{II} Kina bo kari kititi bɔ dɔ bɔ akumu ngi 'dɔ kugu waraga zi bɔ dɔ rō 'ba mōtu ame ga mi Damaseke ne, rōmōyī gɔ bo kēdī ti kōzī kakpa 'ba 'dɔ tari tinda'ba bɔtɔni kpaki ti 'ja ame ga bo ko'ja kōsō 'deni gɔ kōri 'ba lende 'ba Yēsu nime di mi Damaseke yayi 'dɔ bo kudōdu ko'de lijē pili kako Yerosalema.

^{III} Kina ɔdɔ bo kari kōmō 'deni ngɔsi ngila Damaseke yayi tine yɔ, na bi kɔpɔ kunyī ngi kako di mitorɔ kiyɔpɔ gɔ bi ame bo kēdī teyi ne yaga. ^{IV} Kina bo kēnyī kila'ba ngi bēri. Tine bo uwō biro kilende zi bo, iya te, “Solo, Solo, wa'di na kēddi koworo kulōwō todo gomɔ rɔma te gɔmo?”

^V Solo iya te, “Nere, ni yē mo na?”

Biro nima udu kileki kiya zi bo, iya te, “Ma na rɔ Yēsu ame kēddi koworo kulōwō timo ne. ^{VI} Ēnyī tɔrɔ kari mi Damaseke. Wa ame ga 'dɔ ko'do ne ti kiya 'deni ngi zīyī pili di yayi.”

^{VII} Ya ame ga ti Solo yayi ne ɔrɔ 'deni liwo, lijē uwō biro nima kudu ne tine lijē o'ja kinē bɔtɔ mo dē. ^{VIII} Kina ɔdɔ Solo kēnyī tɔrɔ kɔngɔ bi tine kɔmɔ bo o'ja gɔ bi dē kpe. Kina lijē kinda'ba kōzī bo ngi kokɔkɔ bo kari timo mi Damaseke. ^{IX} Bo ari ko'do ŋbō dɔ mota yayi rɔ kɔmɔ kōlu kosa a mɔtɔ rɔ akonyo ala akuwē dē gbī kpa bo.

^X Bɔ mɔtɔ ēdī mi Damaseke yayi kīdēkī mōyī mo rɔ Ananiya, na nere Yēsu ki'di nyī ko'de dɔmo kīdēkī bo, kiya te, “Ananiya.”

Bo iya te, “Ma na me, nere.”

^{XI} Yēsu iya te, “Ēnyī kari mi tiri nime kīdēkī mōyī mo rɔ Kōri Kodɔrɔ ne. Bo mɔtɔ di Taraseso kīdēkī mōyī mo rɔ Solo ēdī yayi. Ari kɔngɔ bo. Bo ēdī liɲɔ 'ba Yuda yayi to'do mōtu zō. ^{XII} Mi'di nyī 'deni ko'de dɔ bo, bo ko'ja bɔ mɔtɔ rɔ Ananiya kako kɔdɔ gɔ bo ki'di kōzī bo dɔ bo kiyɔpɔ kɔmɔ bo yaga.”

^{XIII} Ananiya ileki dɔmo, iya te, “Nere, bo nima muwō lēbī abo di zi bilaka ma konzi, iya te, bo na kēdī kɔdɔ gomɔ kulōwō rɔ bilaka 'bī ga di mi Yerosalema, ^{XIV} kina me löbu 'ba bɔ akumu ni koja bo 'deni ti kōzī kakpa 'dɔ tinda'ba ya ame ga pili bine kēdī kīdēkī mōyī yī mi mōtu ne.”

^{XV} Yēsu iya te, “Ari, bo nima ma na migeli 'deni 'dɔ kiya lende ma zi bɔ löwō ni kpaki ti nere mo ga gbī ti bilaka 'ba Yisarele. ^{XVI} Ma na 'jaa ti mileme gomɔ ame 'dɔ ko'ja bo gɔ lende ma ne zi bo.”

^{XVII} Kina Ananiya kēnyī ngi kari kɔdɔ gɔ Solo rō yayi ki'di kōzī bo dɔ Solo. Bo iya te, “Bɔ löndō ma Solo, nere Yēsu tōnē kileme rɔ bo zīyī di gɔ kōri yayi ne bo na me koja ma zīyī tiyɔpɔ kōmōyī 'dɔ ki'di kēddi lɔ ti Nyī Kɔtɔ Laka.”

^{XVIII} Kina wa mɔtɔ kɔzɔ yɔkɔ kenze tara kila'ba ngi di kɔmɔ Solo na kɔmɔ bo kɔpɔ ngi yaga. Kina bo kēnyī ngi tɔrɔ kɔdɔ mini 'ba bapatisi dɔ bo. ^{XIX} Kina bo konyo akonyo ngi, rɔ bo kitigɔ yaga.

Solo Isaki Laja Di Damaseke

Solo oloma ko'do tō'dō titi kɔzɔ dɔ ndō tara mi Damaseke yayi ti bɔ kōsō gɔ Yēsu ga ame yayi ne. ^{XX} Kina bo koloma ngi nduwē rɔ tari mi rō 'ba mōtu tiyētī mo zi bilaka, kiya te Yēsu na rɔ kole 'ba Boko'ba. ^{XXI} Lende abo igayi bilaka naga nima yayi ne ngi ki'di lijē koloma rɔ tiya mo rɔ gɔ rōnni, kiya te, “Bɔ nime, bo na dē tōnē koloma rɔ tupō bilaka ame ga mi Yerosalema kēdī kīdēkī mōyī Yēsu mi mōtu ne ya? ɔdɔ tara ne bo ako dē 'deni gbī tinda'ba ya ame ga bine ne toto mo kari zi löbu 'ba bɔ akumu ya?”

^{XXII} Tine Solo o'bō ngi rɔ tiya lende 'ba laja laka 'ba Yēsu rɔ mbēmbē, kina bilaka ma konzi ki'di dönñi ngi gɔ lende abo. Bo oloma 'deni rɔ tiyētī mo zi Yudayi ame ga mi Damaseke yayi ne, kiya te, Yēsu na rɔ Kurisītō ame Boko'ba koja kako dɔliɲɔ nime bine ne, kina ngi lijē ɔ'bo dē ta'da bo ti kowasa mo.

^{XXIII} Kina ɔdɔ Solo ko'do tō'dō 'deni dɔ konzi mi Damaseke yayi tine, Yudayi naga nima ususu kpēnni rɔ bo 'dɔ tupō mo yaga. ^{XXIV} Ne tine bo uwō lende mo ngi mɔlo. Lijē ēdī rɔ toda dɔ bo kpa reki 'ba

gawo nima kote kada, kote korɔndo 'do ɔdo ko'ja bo go kupɔ yaga. ^{XXV} Kina ya mɔto ga ame ki'di dɔnni 'deni go lende abo ne kari kokɔnyi bo ngi mi korɔndo mɔto. Lijɛ i'di bo mi kee koja ti kowe kebe do reki nima kari gɔnyi mo.

Solo Mi Yerosalema

^{XXVI} Kina ɔdo bo kari kɔmɔ 'deni Yerosalema tine bo o'dɔko 'do todo'bo ro bo ti bo kɔsɔ go Yɛsu ga ama yayi. Ne tine lijɛ i'di dɔnni dɛ go lende nima kiya te bo 'deni gbi ro bo kɔsɔ go Yɛsu ne. Kina ki'di lijɛ pili ngi koloma kɔ'bo ro ma kere di zi bo. ^{XXVII} Baranaba na 'jaa kari kokɔnyi Solo kogba kari timo zi bo laja kiyɛti go lende 'ba Yɛsu ame kileme rɔni kilende zi Solo di go kori ne. Kina Baranaba kiyɛti go lende 'ba Yɛsu ame Solo koloma ro tiya mo ngi ro do ngɔlɔ zi bilaka di Damaseke ne ngi gbi zinni.

^{XXVIII} Kina Solo kodo'bo ro bo ngi ti bo laja tilingere kote mi Yerosalema ^{XXIX} tiya lende 'ba Yɛsu yaga ro do ngɔlɔ. Bo oloma 'deni gbi ro tilende zi Yudayi ame ga kilende 'benni ro kpa Giriki ne, bo kɔ'bo nduwɛ ro to'do kowasa tinni. Kina lijɛ kususu kpenni ngi ro bo 'do tupɔ mo yaga. ^{XXX} Ne tine bilaka 'ba kanisa uwɔ lende nime ngi mɔlo. Kina lijɛ koja Solo ngi kari Kayisariya ki'di kɛki mi sorope ma lɔbu di yayi nduwɛ kari mi gawo 'benni Taraseso.

^{XXXI} Mi kada naga nima yayi bilaka 'ba kanisa ame ga pili kɛdi koloma mi dɔyayi 'ba Yudayi ti Galilaya gbi ti Somorona ne oloma ngi ro do kilɛyi kinza gomɔ mɔto. Kina Nyi Kɔto Laka 'ba Boko'ba kokɔnyi lijɛ ki'di bilaka ma konzi mɔto ga ngi ki'di dɔnni go lende 'ba Yɛsu, kina ki'di lijɛ kikali lende 'ba Yɛsu ngi laka lijɛ kɔ'bo nburu toro Boko'ba mi loma 'benni ga pili.

Pitɔrɔ, Bo Laja

^{XXXII} Kina ɔdo Pitɔrɔ kɛdi 'deni bi lingere ro mi dɔliɔo tine, mi kada mɔto na bo kari toɔgo bilaka 'ba Boko'ba ame ga mi Luda ne. ^{XXXIII} Bo ari ko'ja bo mɔto ro Ayineya di yayi. Bo nima enme 'deni bɛri ko'do nbɔ kɔmɔ kɔo modɔomota kɔ'bo ngi ro tɔ'do nbanyi

mi sora. ^{XXXIV} Pitɔrɔ ilende zi bo, iya te, "Ayineya, Yɛsu Kurisitɔ ilenjo yi 'deni. ɛnyi tɔro kukɔku sora 'bi."

Kina bo nima kɛnyi ngi kɔro tɔro. ^{XXXV} Kina ɔdo bilaka 'ba Luda ti bilaka ame ga kɛdi koloma kpa gbɔgbɔ 'ba Sarona ne ko'ja bo nima 'deni kɛdi kilingere tara tine, lijɛ pili i'di dɔnni ngi go lende 'ba nɛre Yɛsu.

^{XXXVI} Ne tine 'ja mɔto ro bo kɔsɔ go Yɛsu ɛdi Yapo, kideki moyi mo ro Tabita. Moyi nima idɛki ro kpa Giriki ro Doroka, 'jo 'ba lende mo tɛgɛ, "Gole." 'Ja nima ro bo ko'do lende laka gbi ro bo tokɔnyi bo lisa. ^{XXXVII} Mi kada ma Pitɔrɔ kɛdi Luda na rɔko'ɔ kinda'ba 'ja nima ngi. Kina ɔdo loko kolɛ 'deni tine, urɔgo ro toku ni ngi ki'di mi ro tɔro. ^{XXXVIII} Go bi mo nima ro Yapo ne ɔwo dɛ di ngila Luda. Kina bo kɔsɔ go Yɛsu ga ame yayi ne koja ya ma riyo mɔto ga ngi kirina kari zi Pitɔrɔ, rɔmoyi lijɛ uwɔ lende mo bo ɛdi Luda. Ya riyo naga nima ari kiya zi Pitɔrɔ, tɛgɛ, "ɛnyi titi welo kako mi liɔo ze."

^{XXXIX} Pitɔrɔ ɛnyi di yayi kari Yapo. Kina ɔdo bo kari kɔmɔ 'deni yayi tine ya naga nima oto bo ngi mi ro tɔro nima. Kina makuru'be komomi rɔnni ngi koso ngila bo yayi bi monɔ tileme bɔngo ame ga Tabita ko'do zinni ko'ja loko kɛdi gba ti kɔmɔni ne. ^{XL} Pitɔrɔ oga bilaka naga nima pili kɔdo yaga di ro yayi, na bo kolodo bɛri to'do motu zi Boko'ba. Bo uyɛ kɔmɔ bo do toku nima bo kideki, kiya te, "Tabita, ɛnyi tɔro."

Kina loko kobenye kɔmɔni ngi loko ko'ja Pitɔrɔ na loko kɛnyi ngi koloma tɔro. ^{XLI} Pitɔrɔ inda'ba kɔzini ki'di loko kɛnyi tɔro. Kina bo kideki makuru'be tonɛ ga ngi kako ti bilaka 'ba kanisa mɔto ga, bo kileme loko zinni 'deni ti kɔmɔni.

^{XLII} Bilaka 'ba Yapo pili uwɔ lende nime na ya ma konzi mɔto ga ki'di dɔnni ngi go lende 'ba nɛre Yɛsu. ^{XLIII} Tine Pitɔrɔ oloma ko'do tɔ'do titi do konzi tinni yayi mi liɔo 'ba bo kinyanyi kilaka mɔto kideki moyi mo ro Simona.

X

Pitɔrɔ Ni Ti Koroneliyo

I Mi kada naga nima yayi bo moto kidēki möyi mo ro Koroneliyo ēdi koloma mi gawo 'ba Kayisariya. Bo ro bo do bo kanya 'ba Romo ma kuluku riyō moto ga di mi löngö ya ame ga kidēki möyi mo ro “Bo kanya 'ba Italiya” ne. II Tine bo ro bo koro Boko'ba kina bilaka 'ba liṅ abo ga gbī pili ro ma koro Boko'ba. Bo ö'bö nduwē ro tokonyi bo lisa 'ba Yudayi gbī to'do mötu zi Boko'ba. III Kina mi kada ma do koto moto tine, na malayika 'ba Boko'ba kodo ngi mi komo kada 'deni kileme rōni zi bo. Malayika nima idēki bo, iya te, “Koroneliyo.”

IV Kina tikere kinda'ba bo ngi kodo ro bi kongō zi bo do malayika nima. Bo iya te, “Nere, wa'di na ko'doko?”

Malayika nima iya zi bo, tēgē, “Boko'ba ēdi ti mi këyi ro mbembē go mötu ko'do 'bi gbī ti konyi 'bi ame ga kēddi ko'do zi bo lisa ne. V Ēnyi tōro koja bo laja 'bi ga kari Yapo go bo moto yayi kidēki möyi mo ro Simona Pitörö 'do bo kako ziyi. VI Bo ēdi koloma liṅ 'ba bo moto yayi ro Simona bo kinyanyi kilaka liṅ mo ṅgosi kpa yöpö.”

VII Di pötö malayika nima kari 'deni tine, Koroneliyo idēki bo laja abo ga ma riyō kako zi bo ti bo kanya ma koto moto ame kēdi ko'do ndobo zi bo gbī ro bo koro Boko'ba ne. VIII Kina bo kiyēti go lende 'ba malayika nima ngi zinni, bo koja liṅ kari Yapo.

Nyi 'Ba Pitörö

IX Mi bi kēzē mo nima 'do ya naga nima kōmō 'deni ṅgosi ṅgila Yapo yayi ne, Pitörö ēnyi 'deni mi zana kada kēki tōro do rō nima to'do mötu. X Tine bo 'deni ngi ro 'bö bo ko'doko wa moto go bo konyo. Kina odo kēdi 'deni gba ro to'do akonyo zi bo tine na ko'de ngi do bo ro nyi. XI Bo o'ja mitōro kurögö rōni 'deni yaga ro gbōṅö kina a moto kōzo bōṅgö löbu tara ki'di ngi tako bēri dōyayi di mitōro. A mo nima inda ngi kōzo inda'ba do kumu mo ga 'deni kpaki sowo na kēdi koja kako bēri. XII Dōkomali yēri pili ti wa ame ga kēdi kele kebe bēri ne ti yali ni na yimo. XIII Kina birō kudu ngi, kiya te, “Pitörö, ēnyi tōro kupö konyo.”

XIV Pitörö iya te, “Bu'bu nere, mo'do wa ma tara dē. Monyo wa ame ga kö'du ki'di 'ba Boko'ba kiya ro ti'da ne dē molo.”

XV Kina birō nima kudu ngi 'böwu kileki kiya zi bo, iya te, “Wa ame ga Boko'ba kiya 'deni ro ma kōzo ne kinza kiya dē te ēdi ro ti'da.”

XVI Lende nime o'do rōni kōzo a nime te ṅbö mi mota 'do na wa nima kënyi ngi kileki kari mitōro. XVII Kina Pitörö kënyi ngi tōro koloma ro tomeri 'jo 'ba lende 'ba nyi nima ko'de do bo ne.

Kina odo bo kēdi gba yayi bi tomeri go lende nima tine, bilaka tōnē ga Koroneliyo koja ne o'ja liṅ 'ba Simona nima 'deni kēdi koro yaga kpa reki yayi. XVIII Liṅ ititi, iya te, “Nba moto kidēki möyi mo ro Simona Pitörö ēdi koloma liṅ nime bine ya?”

XIX Tine Pitörö ēdi gba tōro do rō tomeri go lende nima. Kina Nyi Koto Laka 'ba Boko'ba kilende ngi zi bo, iya te, “Uwö te, bilaka mota moto ga ömō 'deni kēdi ro toma göyi. XX Ēnyi kēki bēri 'do kari tinni. Ma na moja liṅ kako göyi. Kinza kere dē di bi tari tinni.”

XXI Kina Pitörö kari kileme ro bo ngi zi ya naga nima, bo iya te, “Ma bo kēddi komake goma mo ne, ma na me. Akeke goma go wa'di?”

XXII Liṅ iya te, “Koroneliyo na koja ze. Bo ro bo do bo kanya ne tine Yudayi pili ikali go bo ro bilaka laka kina bo gbī ro bo koro Boko'ba. Malayika 'ba Boko'ba na me kako kilende zi bo ki'di 'do bo koja ze göyi go kari liṅ abo 'do bo kuwö lende kiya 'bi.”

XXIII Kina Pitörö kota liṅ ngi yayi koloma tuyē kōmōnni ro ṅba.

Pitörö Mi Löngö Bo Löwö

Mi bi kēzē moto tine na Pitörö kënyi ngi tari ti ya naga nima. Bilaka moto ga 'ba kanisa ēnyi gbī di Yapo yayi kodo'bo rōnni kari koto ti Pitörö ni. XXIV Liṅ ari kōmō mi Kayisariya ṅbö mi bi kēzē moto. Koroneliyo ēdi ti komo ki'di tidabi liṅ. Bo ototo bilaka abo ga kpaki ti lepī bo ga 'deni pili bi koto ti bo yayi. XXV Kina odo Pitörö ni kari kōmō 'deni liṅ 'ba bo nima ro Koroneliyo ne yayi tine, bo ēnyi

ngi kurē dɔ Pitörö, bo kolɔdɔ kɔmɔ Pitörö tilēlu mo. ^{XXVI} Tine Pitörö i'di bo kënyī tɔɔ kilende zi bo, iya te, “Ēnyī tɔɔ, ma gbī nge rɔ bilaka lesi kɔzɔ nī tara.”

^{XXVII} Pitörö i'di nduwē tilende zi Koroneliyo n̄bō lijē kari kɔdɔ rō. Kina ɔdɔ bo kari ko'ja bilaka naga nima kotɔtɔ rōnnī 'deni yayi kɔzɔ a nima tara tine, ^{XXVIII} bo iya zīnnī, bo iya te, “Ikalike kō'du ki'di ze 'ba Yudayi ota gɔ todɔ'bo dɔze tiye bɔ löwö gbī ti tɔdɔ mī liŋɔ 'be ga 'deni di zize. Ne tine Boko'ba ileme 'deni zō bɔ löwö inza rɔ ma kënyē di kɔmɔ bo. ^{XXIX} Gɔ kō'du mo na me bɔ laja 'be ga kititi ma tako tīnnī 'dɔ ki'di mënyī ngi rɔ tēnyī kinza milagi dē ne. Ne tine mo'dɔkɔ tikali lende ame koja laja gɔma teyi ne.”

^{XXX} Koroneliyo iya te, “Lende nime tō'dö mo iteli 'deni dɔ mota. Mēdi bi tō'dɔ mötu mī kɔmɔ kada 'deni kɔzɔ a nime te, na bɔ mɔtɔ bɔŋgɔ 'ba rɔmo ga rɔ ma kōbō kɔdɔ ngi kileme rōnī zō. ^{XXXI} Bo iya te, ‘Koroneliyo, Boko'ba uwö mötu 'bī 'deni, bo ēdi ti mī këyī rɔ mbēmbē gɔ kɔnyī 'bī nime kēddi ko'dɔ zi bɔ lisa ne. ^{XXXII} Oja bɔ laja 'bī mɔtɔ ga kari Yapɔ gɔ bɔ mɔtɔ rɔ Simona Pitörö 'dɔ kako zīyī. Bo ēdi koloma liŋɔ 'ba bɔ mɔtɔ yayi rɔ Simona bɔ kinyanyi kilaka liŋɔ mo n̄gɔsi kpa yöpö.’ ^{XXXIII} Kina ma 'dɔ mënyī ngi di pötö mo moja bɔ koja laja ma ga kari göyī ne. Kina me dōki'di yī këyī 'deni gbī rɔze kako mī löngö ze kɔzɔ a nime te. Ze na me dotɔtɔ rɔze 'deni pili bine, Boko'ba bo ēdi gbī kɔtɔ tize, do'dɔkɔ tuwö lende ame ga pili n̄ere Boko'ba ki'di 'deni zīyī ne.”

^{XXXIV} Pitörö ileki kiya zīnnī, iya te, “Rɔ ma laka mikali 'deni Boko'ba bo o'dɔ geli dē du te zi bilaka ma kɔtɔ mɔtɔ. ^{XXXV} Bo ēdi ti mī këyī rɔ mbēmbē rɔ ya ame ga di mī kupö pili koro bo 'deni gbī rɔ bɔ ko'dɔ lende laka ne. ^{XXXVI} Ikalike lende laka nime Boko'ba koja zi bilaka 'ba Yisarele ne 'deni 'dɔ ki'di dikalike Boko'ba o'dɔ lende këyī 'deni zize gɔ kō'du 'ba Yēsu Kurisitö. Bo na rɔ n̄ere 'ba dɔ bilaka pili. ^{XXXVII} Ikalike wa ma tönē ga Yēsu 'ba Nazareta koloma rɔ tō'dɔ mo pili kote mī dɔyayi 'ba Yudayi bine ne 'deni gbī. Bo isaki tō'dɔ wa naga nime di Galilaya

mī kada ma Yowani kēdi rɔ tuwöwö mo zi bilaka tako mī bapatisi. ^{XXXVIII} Kina me ikalike lende laka 'ba Boko'ba ame bo ki'di tigɔ abo ti Nyī Kɔtɔ Laka zi Yēsu ne 'deni. Ame ki'di bo ngi koloma rɔ tilaki tō'dɔ lende laka zi bilaka bi tilenjo ya ame ga pili Satani ka'da 'deni ne. Boko'ba ēdi ti bo kina ma 'dɔ ki'di bo ko'dɔ wa naga nima. ^{XXXIX} Ze ame ga rɔ bɔ laja abo ga ne do'ja wa ame ga pili bo ko'dɔ mī dɔyayi 'ba Yudayi ti gawo 'ba Yerosalema ne 'deni. Kina me bilaka upö bo 'deni ti tutötī bo dɔ n̄gērī tɔɔ. ^{XL} Ne tine mī tō'dö dɔ mota Boko'ba i'di bo kënyī kɔdɔ yaga di mī tölē, ki'di ko'ja kinē bo. ^{XLI} Bilaka ma laki na dē pili ko'ja kinē bo, ze ame ga Boko'ba kigeli 'deni mɔlo 'dɔ diya lende abo nime ne, ze na n̄ge do'ja kinē bo, donyo akonyo, duwē wa gbī bi kɔtɔ ti bo di pötö tɔdɔ abo di mī tölē. ^{XLII} Bo ose gɔmo 'deni zize gɔ diya lende abo zi bilaka 'dɔ ki'di bilaka kikali ngi bo na rɔ bɔ ame Boko'ba kigeli 'deni 'dɔ kiya burē 'ba bilaka pili ame ga gba rɔ ma kididī ne gbī ti ya ame ga kōlē 'deni ne. ^{XLIII} Bɔ kumē lende ni oloma 'deni tönē rɔ tiya lende gɔ kō'du abo bine, iya te, ya ame ga pili ki'di dōnnī gɔ lende abo ne ti ko'ja akola gɔ lende kënyē ngi ti möyī bo.”

Boko'ba Odo Nyi Koto Laka Dɔ Bo Löwö

^{XLIV} Ko'ja Pitörö kēdi gba rɔ tiya lende naga nime na Nyī Kɔtɔ Laka 'ba Boko'ba kila'ba ngi pili dɔ ya ame ga kēdi rɔ tuwö mo ne. ^{XLV} Kina Yudayi ma tönē ga rɔ bilaka 'ba kanisa kako ti Pitörö ni di Yapɔ ne kɔtɔ ngi rɔ gönnī gɔ lende 'ba Nyī Kɔtɔ Laka ame Boko'ba ki'di gbī zi ya ame ga kinza rɔ Yudayi ne. ^{XLVI} Lijē uwö bɔ löwö naga nima pili koloma ngi rɔ tilende rɔ kpa löwö mɔtɔ ga gbī tō'dɔ yēē'di zi Boko'ba. Tine Pitörö iya te, ^{XLVII} “Nyī Kɔtɔ Laka ila'ba 'deni gbī dɔ ya naga nime kɔzɔ ma tönē kila'ba dɔze ne tara. Ɔtɔ mɔtɔ inza kpe 'dɔ kota ze di bi todɔ mini 'ba bapatisi dōnnī.”

^{XLVIII} Kina bo ki'di ngi 'dɔ kodo mini 'ba bapatisi dɔ ya naga nima 'dɔ lijē kēdi rɔ 'ba Yēsu Kurisitö ga. Tine lijē ititi bo 'dɔ bo koloma titi ko'dɔ tō'dö dɔ ndö tara tīnnī yayi.

XI

Konyi 'Ba Bo Löwö

I Kina läbi 'ba lende 'ba bo löwö naga nima ki'di dönni 'deni go lende 'ba Boko'ba ne kömō ngi mbili bo laja 'ba Yēsu ga gbi ti bilaka moto ga 'ba kanisa ame ga mi dayayi 'ba Yudayi ne. II Kina odo Pitōrō ni kileki 'deni kari Yerosalema tine, ya ame ga kēdi kōnyō 'bēnni ti lende 'ba tilele bo löwō ne oloma ngi ro tamo ti bo. III Lijē iya te, "Go wa'di na kari koloma ngi ro nba mi liṅo 'ba ya ma kinza kilele dē naga tonyo akonyo bi koto tinni gomō?"

IV Kina Pitōrō kēnyī ngi bi tiyēti go wa ame ga ko'do rōnni zi bo ne di bi tisaki mo. V Bo iya te, "Mi kada ma do koto moto ko'ja mēdi ro to'do mōtu di Yapō kina nyi ko'de ngi doma. Mo'ja wa moto kēdi kako bēri di mitoro kozo bōngō ma löbu tara. Wa nima oloma ngi ro tako kozo iya te ēdi ro tombi mo di do kumu mo ga kpaki sowo, kina kako ngi ngosi ngila ma. VI Kina moloma ngi ro tinyeli mo tine wa ma mo'ja yimo yayi ro dokomali yeri 'ba yi mökō kpaki ti 'ba liṅo ti wa ame ga kēdi kele kebe bēri ne ti yali ni. VII Tine muwō birō kudu ngi kako di mitoro kiya te, 'Pitōrō ēnyī tōro kupō wa naga nime konyo.'

VIII Miya te, 'Bu'bu nēre, minza mo'do tara. Monyo wa ame ga kō'du ki'di 'ba Boko'ba kiya ro wa ma kēnyē ne dē molo.'

IX Kina birō kudu ngi 'böwu kako di mitoro, iya te, 'Wa ame ga Boko'ba kiya 'deni ro ma laka ne kinza kiya dē te ēdi ro ma kēnyē.'

X Lende nime o'do rōni nbo mi mota kina wa nima kileki ngi kari mitoro. XI Mbowā di pōtō mo yo na bilaka mota moto ga kömō ngi liṅo nima mēdi teyi yayi ne. Bo moto na koja lijē di Kayisariya kako gōma. XII Nyi Koto Laka iya zō kinza mere dē di bi tari ti ya naga nima. Kina mēnyī ngi mari tinni. Löndō ze ma modokoto naga nime ēnyī gbi kari koto tō. Na dari dōmō liṅo 'ba Koroneliyo yayi.

XIII Tine Koroneliyo oloma ro tiyēti mo zize, tēgē bo o'ja malayika kodo koro mi rō abo. Kina malayika nima kiya zi bo, iya

te, 'Oja bo laja 'bi ga kari Yapō go bo moto ro Simona Pitōrō XIV 'do bo kako kiya kori 'ba konyi ame 'do kolo ye pili ti bilaka 'bi ga di mi tolē ne ziyi.'

XV Kina misaki tiya lende ngi zinni. Tine ko'ja mēdi gba ro tiya lende yo na Nyi Koto Laka kila'ba ngi dönni gbi kozo ma tōnē kila'ba doze ne. XVI Kina momeri go lende 'ba nēre Yēsu tōnē ngi ame bo kiya te, 'Yowani o'do bapatisi 'deni tōnē bine do bilaka ti mini, ne ti kobapatisi ye 'deni ti Nyi Koto Laka.' XVII Kina me do'ja 'deni ma Boko'ba ki'di Nyi Koto Laka abo zi bo löwō naga nima gbi ro ma koriya kozo ma tōnē bo ki'di zize mi kada ame di'dike doze go lende 'ba nēre Yēsu Kurisitō ne. Ne ma yē na 'do mota go ndobo 'ba Boko'ba?"

XVIII Kina odo lijē kuwō lende naga nime Pitōrō kiya ne 'deni tine lijē oro ngi di bi tamo ti bo. Lijē pili i'di ngi tilēlu Boko'ba, iya te, "Dikali 'deni Boko'ba i'di kori 'ba do koto 'deni gbi zi bo löwō tamo mo mi didi."

Kanisa Ma Anitokiya

XIX Mi kada naga nima yayi bilaka ma konzi 'ba kanisa ita'ba 'deni di mi Yerosalema kiyēyi rōnni di zi gomō ame kēdi kodo kulōwō rōnni di pōtō tolē 'ba Setepano ne. Ya moto ga ala 'bēnni nbo Pōnikē, moto ga mi Kupuriyō, moto ga mi Anitokiya. Di mi go bi naga nima yayi lijē oloma nge ro tiya lende 'ba Yēsu zi bilaka ame ga ro Yudayi ne. XX Tine bilaka 'ba kanisa moto ga ame di Kupuriyō ni ti Kurēnē kirina kari Anitokiya yayi ne, iya 'bēnni laja laka 'ba nēre Yēsu ngi zi bilaka kpaki ti ya ma kinza ro Yudayi. XXI Boko'ba i'di tigo mo ngi zinni. Na bo löwō ma konzi ki'di dönni ngi ro ma laka go lende 'ba nēre Yēsu.

XXII Lēbi 'ba lende nime ari kömō zi bilaka 'ba kanisa ame ga mi Yerosalema ne. Kina lijē koja Baranaba ngi kari Anitokiya yayi tongo lende nima. XXIII-XXIV Bo ro bilaka ma laka lo ti Nyi Koto Laka bo ki'di do bo 'deni go lende 'ba Yēsu ti dōki'di koto. Odo bo kari ko'ja Boko'ba ko'do yēyi 'deni zi bilaka 'ba kanisa di Anitokiya tara tine, bo ngi ro loṅo go lende mo. Kina bo koloma ngi ro tiyija go wa ame ga 'do

ki'di lijè kèdì rɔ 'ba ɲere Yèsu ti mì kèddì ne zìnnì. Kina ya ma konzi mɔto ga ki'di dònñi ɲgì gɔ lende 'ba ɲere Yèsu.

XXV Baranaba ènyì di Anitòkiya yayi kari Taraseso toma gɔ Solo. **XXVI** Bo ari ko'ja Solo di yayi bo kogba kari timo Anitòkiya. Kina lijè kari kodo'bo rònñi ɲgì ti bilaka 'ba kanisa ama ga yayi ne tiyandi bilaka ma konzi mɔto ga ɲbò kɔmɔ kɔɔ kɔto. Di Anitòkiya yayi na bilaka kisaki dɔgba tìdèkì bo kòsò gɔ Yèsu ga rɔ 'ba Kurisìtò ga.

XXVII Mì kada naga nima yayi bo kumè lende 'ba Boko'ba mɔto ga ako di Yerosalema mì Anitòkiya yayi. **XXVIII** Kina Nyì Kɔto Laka ki'di bo ma kɔto mɔto di mì lɔngò lijè, mòyì mo rɔ Agabo, ɲgì kènyì tɔrɔ tiya lende. Bo iya te, sèyì ma löbu èdì kako kila'ba mì dɔyayi pili. (Sèyì mo nime na kila'ba 'jaa tònè mì kada ma Kolawodiyo kèdì rɔ bo dɔlɔɲɔ 'ba Romo ne.) **XXIX** Kina ɔdo bilaka 'ba kanisa ame ga Anitòkiya yayi ne kuwò lende nima Agabo kiya ne 'deni tara tine, lijè pili rɔ kɔtokɔto i'di gírìsì ɲgì kɔzo ame lijè kèdì timo ne tara 'do tokɔnyi löndò nni ame ga mì dɔyayi 'ba Yudayi ne timo. **XXX** Lijè ireke gírìsì nima ki'di kòzì Baranaba ni tine, na Baranaba ni ti Solo koto ɲgì kari zi löbu 'ba kanisa ma mì Yerosalema.

XII

Erode Odo Gomo Rɔ Bilaka 'Ba Kanisa

I Mì kada naga nima na ɲere Erode ki'di rɔ bo ɲgì todo gomo rɔ bilaka 'ba kanisa. **II** Bo i'di kupò Yakoba löndò 'ba Yowani ni ti mbele. **III** Kina ɔdo bo konɲɔ lende nime konmi 'deni dèkì'dì löbu 'ba Yudayi ni tine, bo olɔlɔ ɲgì nduwè to'do mo rɔ ma kènyè. Bo i'di bo kanya abo ga ɲgì kinda'ba Pìtörö. Lende nima o'do rònñi mì kada 'ba karama 'ba Pasaka. **IV** Kina ki'di Pìtörö ɲgì mì maboso, bo kanya 'butè döomu dɔɔkɔto koloma rɔ toda mo rɔ sowo sowo. Erode o'dɔko 'do bo kodo karama do Pìtörö kɔmɔ bilaka pili di pötö kada 'ba Pasaka nima, **V** na bo ki'di Pìtörö ɲgì 'do koloma mì maboso. Tine bilaka 'ba kanisa èdì nduwè rɔ tititi Boko'ba 'do kokonyi Pìtörö.

VI Mì korondo ame gba di kɔmɔ bi kèzè 'ba kada nima Erode kiteri todo karama do bo yimo ne, i'di bo kò'dò 'deni mì maboso yayi mì lɔngò bo kanya riyò. Udödu bo ti zingiri riyò 'do, ki'di bo kanya koro pili rɔ gɔ kpadörì 'ba maboso mo nima. **VII** Tine yo na malayika 'ba Boko'ba kodo ɲgì zi bo di mì maboso yayi, kina bi koro koyi mì rö 'ba maboso nima ɲgì pili yaga. Malayika nima okoso dɔkɔnyo bo kindiɲi bo yaga, iya te, "Ènyì welo tɔrɔ."

Kina zingiri tònè ga kilayi ɲgì gɔ dònñi yaga di kòzì bo. **VIII** Malayika nima iya te, "Udödu gasi 'ba gɔ bɔɲgɔ 'bi kusu wari 'bi ndiyì."

Kina ɔdo Pìtörö ko'do wa naga nima 'deni pili tara tine, malayika nima iya te, "Olo bɔɲgɔ ma löbu 'bi röyì kòsò goma."

IX Kina Pìtörö kòsò ɲgì gɔ malayika nima kodo kari yaga di mì maboso. Tine bo ikali lende nima malayika ko'do ne de laka, inda za zi bo kozo nyi na kèdì ko'de do bo. **X** Kina lijè kiteli bo kanya ma dɔgba mo ɲgì, lijè kiteli ma di gomo 'böwu, lijè kari kòmò kpa reki 'ba maboso ame 'do kari ɲgì mì gawo ne. Kpadörì yamo nima urögò rònñi ɲgì yaga gɔ dönì, lijè kodo nduwè kari rɔ gɔ kori 'ba mì gawo. Di yayi na malayika nima kari è'bèni ɲgì kola Pìtörö.

XI Tine na 'jaa Pìtörö kikali gɔ wa nima ko'do rònñi zi bo ne. Bo iya te, "Rɔ ma laka mikali 'deni ɲgì Boko'ba na me koja malayika 'bèni kako kɔmɔ ma di kòzì Erode, gbì di zi gomo ame bilaka löbu 'ba Yudayi ko'doko to'do mo zò ne."

XII Kina ɔdo bo kikali gɔ bi 'deni di yayi tara tine, bo ari ɲgì liɲɔ 'ba Mariya ma 'ba Yowani ame kidèkì mòyì bo mɔto gbì rɔ Marako ne. Bilaka 'ba kanisa ma konzi ototo rònñi 'deni yayi kèdì rɔ tititi Boko'ba 'do kokonyi Pìtörö. **XIII** Bo ukökò kpadörì 'ba reki 'ba rɔ liɲɔ nima. Kina nyiti mɔto ame kèdì ko'do ndobo mì liɲɔ nima yayi, mòyì mo rɔ Roda, kari ɲgì tonɲɔ mo. **XIV** Tine loko ari kuwò ɲgì rɔ mugu Pìtörö. Kina ɔdo loko kikali 'deni rɔ mugu bo tara tine, loko ɲgì rɔ lɔɲɔ rɔ mbèmbè gɔ kö'du mo. Kina loko kirinɲa ɲgì titi kileki tiya mo zi ya ma laki naga nima gba kinza loko

kurögö kpadörì yaga. Loko iya te, "Pitörö na me 'dè yaga 'dè yayi."

^{XV} Lijè iya zìni tégè, "Rumö na kösö 'deni döyì."

Loko iya te, "Rö ma laka bo èdì yayi."

Lijè iya te, "Motoga malayika 'ba tonço go bo na."

^{XVI} Tine Pitörö èdì gba rö tukökö kpadörì 'ba reki nima. Kina lijè kari kurögö kpadörì ngì ko'ja rö bo, na lende mo kigayi lijè ngì. ^{XVII} Bo ombi közi bo zìnnì 'dö lijè kudumö titi yaga. Na bo kiyèti go wa ame Boko'ba ko'dö zi bo koja bo yaga di mi maboso ne. Bo iya te, "Ari kiyake lende nime zi Yakoba gbì ti löndö ze motö ga."

Kina bo kënyì ngì kari nduwè bitö tö ne ga.

^{XVIII} Kina ödö kömö 'deni mi kano bi tine, kómö lisa ma löbu ti rö kilè'di ila'ba ngì zi bö kanya tönè ga kpa maboso ne. Lijè ikali dè wa'di na ko'dö rönì 'deni zi Pitörö. ^{XIX} Kina Erode ki'di lijè ngì 'dö toma Pitörö, ne tine lijè o'ja bo dè du te. Gö kö'du mo na bo koloma ngì rö tititi kpènnì ki'di 'dö kupö lijè yaga.

Tölè 'Ba Erode

Tènyì 'ba Erode di döyayi 'ba Yudayi yayi na bo kari koloma Kayisariya. ^{XX} Ödö bo kèdì 'deni rö ndo'ji ti bilaka 'ba Tura ni ti Sidona na lijè koja bilaka 'bènnì motö ga ngì kari tilende ti bo. Dögba mo lijè i'di bö motö rö Bolaseto rö bö dö rö 'ba nère na titi kokonyi lijè. Tine na lijè kari kilende zi Erode 'dö ki'di mi bo këyì rönni, römöyì bilaka 'bènnì ga oloma rö tugö nyönyu di döyayi abo. ^{XXI} Kina bo kuwöwö lende mo ngì 'dö bilaka kototö rönni mi kada nima mi kpa kototö. Kina bo kolö böngö abo 'ba nère ngì, bo kari koloma dö kitì abo kilende zi bilaka naga nima pili. ^{XXII} Tine na lijè pili kënyì ngì kulörì kozö timo, iya te "Amè bilaka lesi na dè kpe kèdì kilende, Boko'ba na."

^{XXIII} Kina malayika 'ba Boko'ba kako kodö rökö'ö ngì dö bo, römöyì bo i'di bilaka 'deni kebe za tilèlu bo kola Boko'ba. Kina kuru konyo wa 'ba mi bo ngì, bo kolè yaga.

^{XXIV} Mi kada naga nima na bilaka ma konzi kinda'ba lende 'ba Boko'ba ngì.

Kina bilaka 'ba kanisa konzi ngì rö ma kënyè. ^{XXV} Tine Baranaba ni ti Solo ote ndobo 'bènnì 'deni di mi Yerosalema na lijè kileki ngì kari Anitokiya. Lijè ogba Yowani tönè kidèki möyì mo motö gbì rö Marako ne ngì kari tinni.

XIII

Toja Baranaba Ni Ti Solo

^I Bö kumè lende 'ba Boko'ba motö ga ti bö kómö kiyandi ni èdì gbì mi löngö bilaka 'ba kanisa mi Anitokiya yayi. Lijè na rö Baranaba ni ti Simona ame möyì bo motö gbì rö Bö Kölu ne, ti Lukiyö di Kurènè, ti Manaya ame rö bö murè ma kiyöbu bi kotö ti bö döliño Erode ma dögba tönè bine ne ti Solo. ^{II} Kina ödö lijè kebe ngì mi kada motö to'dö mötu zi nère Boko'ba gbì toro kpènnì tine, Nyì Kotö Laka iya zìnnì, tégè, "Ozake Baranaba ni ti Solo zö 'dö lijè kari to'dö ndobo ame migeli lijè dömöyì mo ne."

^{III} Kina bilaka 'ba kanisa naga nima koloma ngì rö toro kpènnì ti mötu ko'dö. Kina lijè ki'di közinnì ngì dö Baranaba ni ti Solo koja go kari.

Kupuriyö

^{IV} Kina ödö Nyì Kotö Laka koja Baranaba ni 'deni ti Solo kari tara tine, lijè ari ngì Selokiya ame ngösi kpa mini löbu ne. Di yayi tine, na lijè këki ngì mi sorope kari mi döyayi 'ba Kupuriyö. ^V Lijè ari kömö mi gawo 'ba Salami. Kina lijè kari ngì tiya lende 'ba Boko'ba mi rö 'ba mötu 'ba Yudayi ame ga yayi ne. Tine Yowani Marako na koloma rö toja laja zinnì.

^{VI} Lijè ènyì di yayi kari nduwè rö mi döyayi 'ba Kupuriyö nbo kömö mi gawo 'ba Papo. Di yayi na lijè kari kondöso ngì ti bö kata motö ko'dö rönì rö bö kumè lende 'ba Boko'ba. Bo rö Yudayi kidèki möyì bo rö Barayesu, möyì bo motö gbì rö Eliyama, 'jo 'ba lende mo tégè bö kata. ^{VII} Bo èdì koloma liño 'ba turu ma löbu 'ba Romo ame rö bö döliño nima ne. Turu löbu nima möyì mo rö Serogiya Pölo ne ngì rö bö dö kitèwu 'ba tikali lende. Kina bo kose Baranaba ni ti Solo ngì kako zi bo römöyì bo o'dökö tuwö lende 'ba Boko'ba. ^{VIII} Ne tine bö kata nima ö'bö ngì yayi

tamo dönni römöyî bo o'doko dë 'do turu bo dolinq nima ki'di döni go lende 'ba Yësu. ^X Solo ame kidëki möyî mo mato gbi ro Polo ne ngi lo ti Nyi Koto Laka kina ki'di bo ngi kuyi komo bo konjo do bo kata nima. ^X Bo iya te, "Ni kole 'ba Satani, ni 'beyi ro bo 'bolu gbi ro bo do kindendë. Ö'bö to'do ya ti bilaka ame ga ro bo lende laka ne kebe tuyi mi lende 'ba Boko'ba kiya yaga ro beti. ^{XI} Kina me miya ziyi, nere Boko'ba kodo karama mo döyi giri nime. Bo ki'di komöyî nima kolu yaga kinza ko'ja wa mato ra titi mi tö'do do ndo nime."

Kina go bi kuyi roni ngi ro mandölu zi bo kata nima. Bo koloma ngi ro tomomo go bi toma boto mato ame 'do kokoko bo. ^{XII} Lende nime i'di turu bo dolinq nima ngi ki'di döni go lende 'ba nere Yësu. Kö'du 'ba akiyandi nima igayi bo 'deni.

Anitakiya Ma Pisidiya

^{XIII} Kina Polo ni kënyî ngi di Papo yayi. Lijë ëki mi sorope tumu do mini löbu kari Peroga ame ro gawo mato mi döyayi 'ba Pambuliya ne. Kina Yowani Marako kola lijë ngi yayi kileki kari Yerosalema. ^{XIV} Lijë ënyî di Peroga kari nduwë nbö komö Anitakiya mi döyayi 'ba Pisidiya. Mi kada 'ba ro kindawo 'ba Yudayi na lijë kari mi rö 'ba mötu kari koloma bëri yayi. ^{XV} Kina odo kidëki kö'du ki'di ma Musa kugu 'deni gbi ti buku 'ba bo kumë lende 'ba Boko'ba tine, bo do rö 'ba mötu naga nima oja laja kari zinni. Lijë iya te, "Löndö ze ga, odo këddike ti lende ame ro 'ba ti'di mi këddi zi bilaka ko'dokoke tiya mo, iyake."

^{XVI} Kina Polo kënyî ngi toro küyeyi do közi bo bi tiya lende. Bo iya te, "Kpe bilaka 'beze ga 'ba Yisarele gbi tiye kpe bo löwö ma koro Boko'ba naga nime, uwöke doma. ^{XVII} Boko'ba ame bilaka 'ba Yisarele pili koro ne igeli lijë 'deni ro 'ba bo ga. Mi kada ma lijë këdi ro atoli mi Ezipeto bo i'di lijë konzi ro mbëmbë. Bo oja lijë 'deni kodo yaga di mi Ezipeto ti tigo abo, ^{XVIII} bo koloma ro tonjo gönni mi komo koo 'butë sowo ame ga lijë ko'do mi mökö ne. ^{XIX} Bo i'di lijë ka'da bilaka do'be modomoriyö ame ga

këdi koloma mi Kanana ne ngi bo ki'di yayi nima zinni. ^{XX} Lende naga nime o'do rönni 'deni pili mi komo koo kuluku modomosowo (450).

Tine Boko'ba i'di bo ko'do burë na koloma ro bo dönni nbö komö mi kada 'ba bo kumë lende abo Samölë. ^{XXI} Tine lijë ititi Boko'ba 'do ki'di nere ro bo dolinq zinni. Kina bo ki'di Solo kole 'ba Kisi di mi goli 'ba Benyimona ngi ro nere ma löbu 'ba dönni nbö komo koo 'butë sowo. ^{XXII} Di gomo na Boko'ba kiyese Solo yaga ki'di Dawidi ro bo dolinq. Boko'ba iya lende 'deni go kö'du 'ba Dawidi kozo a nime te, 'Ma ti mi këyi ro mbëmbë go lende 'ba Dawidi kole 'ba Yisayi römöyî bo o'do wa ame ga pili mo'doko ne 'deni.'

^{XXIII} Yësu di mi kupö Dawidi, bo na Boko'ba ki'di 'deni 'do komo bilaka 'ba Yisarele di mi tölë kozo ame bo kiya 'deni molo ne tara. ^{XXIV} Tine gba kinza Yësu kisaki ndobo abo dë, Yowani oloma 'deni ro tuwöwö mo zi bilaka 'ba Yisarele 'do lijë koto dönni di mi lende kënyë 'bënni ga go bo kodo mini 'ba bapatisi dönni. ^{XXV} Kina ko'ja Yowani këdi ko'do 'deni kozo do tote ndobo 'ba bo, bo iya zi bilaka, tégë, 'Ma na dë ro bo ame komerike ro ma ne. Bo mato ëdi kako to'do ndobo di pötö ma bine. Bo na löbu mbiri di doma, ma 'bama mëdi titiyi. Wari 'ba ndi bo pele minza mo'bo tope mo.'

^{XXVI} Kina me mëdi miya ziye kpe löndö ame ga ro kupö Abarayama ne gbi tiye kpe bo löwö ame ga koroke Boko'ba 'deni ne, ze na me Boko'ba koja laja 'ba tomo wa di mi tölë nime 'deni zize. ^{XXVII} Tine bilaka 'ba Yerosalema kpaki ti bulöbu 'bënni ga ikali Yësu dë ro Kurisito ame Boko'ba koja kako dolinq bine ne. Lijë ikali 'jo 'ba lende ame ga bo kumë lende 'ba Boko'ba kugu molo bine lijë kö'bö tidëki mo mi kada 'ba ro kindawo ne dë. Lijë odo karama do Yësu kupö yaga, kina me ki'di lende 'ba bo kumë lende tonë ga ko'do roni 'deni ngi ro ma laka. ^{XXVIII} Lijë o'ja lende mato ame 'do kodo karama 'ba tölë do bo gomo ne dë pele di ro bo, lijë odo bo ngi nduwë zi turu bo do yayi Pilato kupö bo yaga. ^{XXIX} Kina lijë ko'do ngi pili kozo lende ma tonë ga kugu molo go kö'du abo ne tara. Lijë utöti bo do ngëri

kogba töku bo bëri di pötö mo kari kusu mi ti'börö 'ba töku. ^{XXX} Ne tine Boko'ba i'di bo 'deni ngi kodo yaga di mi töle. ^{XXXI} Ya ame ga koloma ro tilingere ti bo di Galilaya kala Yerosalema ne o'ja kiné bo 'deni mi tö'dö do konzi. Kina me lijé kedi 'deni ro tiya lende mo zi bilaka 'ba Yisarele le'jete.

^{XXXII} Kina me dako 'deni tiya lende 'ba laja laka 'ba Boko'ba ziye 'do kikalike ngi wa toné Boko'ba kiya zi 'bu ze löbu ga kiya te bo edi ko'do ne, ^{XXXIII} kina me bo ko'do 'deni zize ame ro kupö 'ba minni ga ne. Bo i'di Yesu 'deni kodo di mi töle. Lende nime na toné kugu mi Akilëlu ma mi riyö, kiya te, 'Ni na ro kole ma. Tone ma na 'deni ro 'bu yi.'

^{XXXIV} Lende go tado 'ba Yesu di mi töle nime kinza yida ro bo kenme de mi gö ne na Boko'ba kiya bine, kiya te, 'Ro ma laka ti mo'do yeyi doye ti wa kele toné ga miya lende mo zi Dawidi ne.'

^{XXXV} Go kö'du mo na me gbi 'do ki'di Dawidi kiya te, 'Inza kola yida ro bo laja 'bi kenme mi gö.'

^{XXXVI} Kina me dikalike 'deni Dawidi o'do ako'doko 'ba Boko'ba mi kada 'ba loma abo ga, kina odo bo kolé tine usu bo ngi ngila 'bu bo löbu nni yida ro bo kenme yayi. ^{XXXVII} Ne tine Yesu na Boko'ba ki'di 'deni kodo di mi töle, bo na yida ro bo kenme de.

^{XXXVIII} Uwöke lende nime laka, löndö ma ga. Kö'du go lende 'ba Yesu na me ki'di 'do medí miya ziye miya te, Boko'ba o'doko tola ye go lende kënyé 'be ga ne. ^{XXXIX} Molo toné bine kö'du ki'di 'ba Musa i'di ye de këddike ro do ngölö di mi lanba 'ba lende kënyé 'be ga. Ne bo ame ki'di döní 'deni ngi go lende 'ba Yesu ne 'deni ro do ngölö di mi lanba 'ba lende kënyé abo ga pili. ^{XL} Kina me medí miya ziye, i'dike komoye kandi laka kinza lende toné ga bo kumé lende 'ba Boko'ba kiya molo bine ga ne ko'do rönni ra ziye. Ame kiya te, ^{XLI} 'Kpe bo kose doma toné ga, ongoke ti. Medí mo'do lende ame kigayi ye ne, kina ti koléke ngi yaga, römöyi wa naga nime mo'do mi kada ma 'beye nime, odo kiya te kiya pele ziye o'dokoke de yo ti'di doye gomo.' "

Ma Konzi Uwö Laja Laka

^{XLII} Kina odo Polo ni kodo 'deni yaga di mi rö 'ba mötu di pötö lende naga nime tine, ya naga nima ititi lijé 'do kako kiya lende nima gbi mi kada 'ba ro kindawo ma di go ama. ^{XLIII} Di bi tita'ba 'bënni 'deni di mi rö 'ba mötu tine, Yudayi ma konzi moto ga ti bo löwö ma konzi ame ga koro Boko'ba 'deni ko'do rönni ro Yudayi ne ari ngi koto ti Polo ni, kina Polo ni kiya lende ngi zinni 'do lijé kö'bö ti'di dönni go mi këyi 'ba Boko'ba.

^{XLIV} Mi kada 'ba ro kindawo ma di go ama na bilaka 'ba mi gawo nima kolo ngi pili tuwö lende 'ba Boko'ba. ^{XLV} Kina odo Yudayi ko'ja bilaka 'deni kolo ro ma konzi tara tine, lende mo ënyé ngi minni lijé kebe to'do kowasa tiya kpa kënyé ro Polo.

^{XLVI} Tine Baranaba ni ti Polo iya lende ngi ro do ngölö zi Yudayi naga nima, kiya te, "Boko'ba o'doko go diya lende abo titi dogba ziye. Ne kina me kilagike e'be 'deni ko'dokoke de 'do këddike ti didi ma nburunburu. Olomake, ti dari eze zi bo löwö. ^{XLVII} Nere Boko'ba ose lende nime 'deni molo zize, iya te, 'Mi'di yi 'deni ro bi kopö zi bo löwö 'do tileme kori 'ba didi zi bilaka pili 'ba doyayi nime.' "

^{XLVIII} Kina odo bo löwö naga nima kuwö lende 'ba Polo nime 'deni te tine, lijé ngi ro lonjo kebe bi to'do yee'di zi Boko'ba go kö'du mo. Ya ame ga Boko'ba ko'doko 'do kedi ti didi ma nburunburu ne i'di dönni ngi ro ma laka go lende 'ba Yesu. ^{XLIX} Kina lende 'ba nere Yesu kita'ba ngi kogba mi doyayi nima.

^L Tine Yudayi ni ënyi kari koco zi 'ja bo wa ma koro Boko'ba naga gbi ti bilaka ma löbu 'ba mi gawo nima 'do ko'do wa kënyé zi Polo ni koga yaga di mi doyayi 'bënni nima. ^{LI} Kina Polo ni komba lupu 'ba ndinni ngi ro lömu ro ya naga nima, lijé kari ë'bënni Ikoniya. ^{LII} Ne tine bo kosö go Yesu ga ma mi Anitakiya yayi 'deni ngi ro lonjo lo ti Nyi Koto Laka.

XIV

Ikoniya

^I Di Ikoniya yayi lende o'do rönni gbi zi Polo ni kozo ma ko'do rönni di Anitakiya.

Lijë ari kiya lende 'ba Boko'ba gbì mī rō 'ba mōtu 'ba Yudayi di yayi. Kina Yudayi ma konzi mōto ga ti bō lōwō ni ki'di dōnni ngi gō lende 'ba Yēsu. ^{II} Ne tine Yudayi ame ga kilagi lende 'ba Yēsu ne ari ki'di bilaka 'ba dōliṅṅo nima ngi gbì kēnyī rō 'diri ti Pōlo ni. ^{III} Ne pele tara Pōlo ni oloma titi kigabi yayi tiya lende 'ba nere Yēsu ngi rō dō ngōlō kinza tikere. Kina Yēsu ki'di lijë ngi koloma rō to'do wa ma konzi ame ga lende mo kigayi bilaka ne 'dō kileme ngi omba lende 'ba mī kēyī abo ēdī rō ma laka. ^{IV} Gō kō'du mo na ki'di bilaka 'ba mī gawo nima koza minni ngi, ya mōto ga rō ma ko'doko lende 'ba Yudayi ni mōto ga rō ma ko'doko lende 'ba Pōlo ni.

^V Kina Yudayi ni kari kususu kpēnni ngi ti bilaka 'ba dōliṅṅo nima kpaki ti lōbu 'bēnni ga 'dō to'do kōzi kasi zi Pōlo ni ku'du ti dōku kupō yaga. ^{VI} Ne tine Pōlo ni uwō lende mo ngi mōlo kina lijë kēnyī ngi di Ikoniya yayi kirinṅa kari Lusētura ni ti Darobe ame mī dōyayi 'ba Lukōniya ne. Kina lijë kilingere ngi gbì kebe mī dōliṅṅo ame ga ngōsiṅṅosi yayi ne ^{VII} tiya laja laka 'ba Boko'ba zi bilaka.

Pōlo Iṅṅo Bō Mōto Di Lusētura

^{VIII} Bō mōto ēdī mī Lusētura yayi ndimo ga eṅme ngi kpaki riyo kō'bō rō kurutu bēri mōlo gō tōyō mo. ^{IX} Kina odo bo kēdi 'deni rō tuwō lende ame Pōlo kēdi kiya ne tine, Pōlo oṅṅo kōmō bo na ko'ja ngi bo i'di dō bo 'deni rō ma laka gō lende 'ba Yēsu 'dō Boko'ba kileṅṅo bo. ^X Pōlo ilende zi bo rō ma kembe, iya te, “Ēnyī kōrō kodōrō gōyī tōrō.”

Kina bō nima kogōri ngi di bēri kisaki tilingere di yayi. ^{XI} Kina odo tindi 'ba bilaka naga nima ko'ja lende nima Pōlo ni ko'do ne 'deni tine, lijë pili ēnyī ngi kozo timo rō ma kembe rō kpēnni Lukōniya, kiya te, “Akoro uyī rōnni 'deni rō bilaka mī lōngō ze.”

^{XII} Kina lijë ki'di mōyī akoro mōto ame kidēki rō Zēyu ne ngi dō Baranaba, mōto ame kidēki rō Erome ne ngi dō Pōlo rōmōyī bo na rō bō kiya lende.

^{XIII} Bō dō akoro Zēyu nima liṅṅo mo ēdī gōnyī reki 'ba gawo nima. Kina bo ko'de

ngulō sa ngi kosi kpa reki yayi ti dōwōru. Lijë o'doko tumu ngulō sa naga nima rō roma zi Pōlo ni. ^{XIV} Kina odo Pōlo ni ti Baranaba kuwō lende nima ya naga nima ko'doko to'do mo ne 'deni tara tine, meri mo i'di lijë ngi kirica bōngō di rōnni. Lijë irinṅa kari mī lōngō tindi 'ba bilaka naga nima ti tulōri, kiya te, ^{XV} “Kpe bilaka naga nime, wa'di ga na kēddi ko'doke te? Ze gbì rō bilaka lesi kozo kpe te. Dako nime tiya lende 'ba laja laka 'ba Boko'ba ziye 'dō ki'di kolake gō toro wa ma yawa naga nime yaga koroke rō Boko'ba ame ti didi ne. Bo na me ko'ba mitorō ni ti dōyayi gbì ti yōpō ti wa ame ga pili kēdi koloma yimo ne. ^{XVI} Mōlo tōnē bine bo ola bilaka 'ba dōyayi nime 'deni koloma rō to'do wa ame ga pili lijë ko'doko to'do mo ne. ^{XVII} Tine bo o'bō tileme rō bo nduwē zi bilaka ti wa ma kele ma bo kēdi ko'do. Bo i'di tōrō ka'di ziye ki'di wa 'ba mī nyaka 'be ga kana 'dō kēddike rō lōṅṅo ti akonyo.”

^{XVIII} Lende naga nime Pōlo ni kiya pele kozo a nime te ne, o'do rō gbegbe na 'jaa kota ya naga nima di bi tumu roma zinni.

^{XIX} Mī kada dō koto mōto na Yudayi mōto ga kako di Anitōkiya ame mī dōyayi 'ba Pisidiya ne gbì di Ikoniya. Kina lijë koco ngi zi tindi ma konzi kari ku'du Pōlo ti dōku. Kina lijë kilala bo ngi yaga di mī gawo nima. Lijë omeri 'bēnni tēgē bo ti kolē 'deni. ^{XX} Di pōtō mo tine, bilaka 'ba kanisa ari tori bo kōrō ngila bo yayi, kina bo kindinṅi ngi kēnyī 'bōwu kileki kari mī gawo nima.

Tileki Anitōkiya Ma Suriya

Mī bi kēzē mōto na lijë kēnyī ti Baranaba kari Darobe. ^{XXI} Lijë ari kiya laja laka 'ba Boko'ba mī Darobe yayi kina lende kiya 'bēnni ki'di bilaka ma konzi ngi kēdi rō bō kōsō gō Yēsu. Di yayi tine na lijë kileki ngi kari Lusētura ti Ikoniya ti Anitōkiya mī Pisidiya. ^{XXII} Lijë ilingere ngi nduwē ti tiyandi bō kōsō gō Yēsu ga kebe mī gō bi naga nima tiya mo zinni 'dō lijë kō'bō ti'di dōnni gō lende 'ba Yēsu ti mī kēddi, iya te, “Ze pili dēdi dombike gomō titi rō ma kēnyē gba kinza do'jake nere lōbu 'ba Boko'ba nime.”

XXIII Lijë i'di ya moto ga ro löbu 'ba kanisa mi go bi naga nima pili. Kina lijë koloma ngi ro to'do motu tinni toro kpenni gbi tititi Boko'ba 'do konggo gönni römöyï lijë i'di dönni 'deni go lende abo. XXIV Kina lijë kënyï ngi kilingere nduwë kebe mi döyayi 'ba Pisidiya nbö kömö mi döyayi 'ba Pambuliya. XXV Lijë ari kiya lende 'ba Boko'ba mi gawo 'ba Peroga, na lijë kiteli ngi kari Ataliya.

XXVI Di yayi na lijë këki mi sorope kileki Anitokiya. Go bi nima na tönë bilaka 'ba kanisa koja lijë di teyi kari to'do ndobo nime ti mi këyi 'ba Boko'ba ne. Kina me ndobo mo tönë lijë ote 'deni. XXVII Kina odo lijë kömö 'deni yayi tine lijë ototo do bilaka 'ba kanisa ngi, lijë kiyeti go wa ame ga pili Boko'ba ko'do zinni, gbi ti ame Boko'ba kumö kori 'deni zi bo löwö ame ga kinza ro Yudayi ne ti'di dönni go lende 'ba Yësu. XXVIII Kina lijë koloma ngi kigabi yayi ti bo kösö go Yësu ga ama yayi ne.

XV

Kpa Kototo 'Ba Bo Laja Mi Yerosalema

I Ya moto ga ako di Yudayi mi Anitokiya yayi koloma ro tiyandi bilaka 'ba kanisa, iya te, a moto ngi ro tamo di mi tolë zinni inza koto te tine nge odo kilele lijë go kö'du ki'di 'ba Musa. II Kina lende nime ko'de kowasa ma löbu ngi mi löngö Polo ni ti ya naga nima. Kina bilaka 'ba kanisa koja Polo ni ngi ti Baranaba ti ya moto ga di mi löngö lijë yayi kari Yerosalema, römöyï 'do lijë kari kiya ndi lende nime ti bo laja 'ba Yësu ga gbi ti löbu 'ba kanisa moto ga.

III Kina odo bilaka 'ba kanisa 'ba Anitokiya koja lijë 'deni go kori tara tine, lijë udö ngi kebe mi döyayi 'ba Pönikë ti Somorona. Di mi go bi naga nime pili lijë ilingere nduwë ti tiya lende 'ba bo löwö ame ki'di dönni 'deni go lende 'ba Boko'ba ne. Go kö'du mo na bilaka 'ba kanisa ngi pili ro lonjo.

IV Kina odo lijë kömö Yerosalema tine, bilaka 'ba kanisa ti ya ma löbu mo ga ti bo laja 'ba Yësu ga ota lijë ngi ro nba. Kina lijë koloma ngi ro tiyeti go wa ame ga Boko'ba ki'di lijë ko'do ne. V Tine Parosi moto ga ame ki'di dönni 'deni go lende 'ba

Yësu ne, iya te, "I'dike kilele bo löwö naga nima, 'do kiyake gbi zinni go lijë ko'do kö'du ki'di ame ga pili Musa kugu ne."

VI Kina bo laja 'ba Yësu ga kototo dönni ngi ti bilaka ma löbu 'ba kanisa tiya kori 'ba lende nime. VII Kina odo lijë kiya lende nime 'deni ngi kari timo ro go kowö tine, Pitörö ënyï toro kilende zinni, iya te, "Löndö ma ga, ikalike 'deni tönë molo bine, Boko'ba igeli ma di mi löngö ye ki'di 'do bo löwö kuwö lende 'ba laja laka abo di zö 'do lijë ki'di dönni gomo. VIII Bo na ro bo kikali lende 'ba mi bilaka pili ro kotokoto. Kina me bo i'di Nyi Koto Laka abo 'deni gbi zinni kozo ma tönë bo ki'di zize ne tara, go kö'du mo 'do kileme lijë 'deni ro 'ba bo ga. IX Bo o'do geli de zinni. Bo ikali lijë i'di dönni 'deni go lende nime, kina me bo ki'di lijë 'deni ro ma kopo di mi lende kënyë 'benni ga. X Ne go wa'di na këddi ko'dokoke tiyozo Boko'ba gomo? Go wa'di na ko'dokoke ti'di ya naga nima 'do ko'do kö'du ki'di ma kitigo ame 'bu ze löbu ga ko'bo de to'do mo kina ze gbi do'böke de to'do mo ne gomo? Kinza ko'doke de tara. XI Nere ze Yësu o'do mi këyi 'deni zize Yudayi 'do di'dike doze go lende abo 'do bo komo ze yaga di mi tolë. Kina me bo ko'do 'deni gbi ko tara zinni ya ame ga kinza ro Yudayi ne."

XII Di pötö lende 'ba Pitörö nime na bilaka naga nima kudumö ngi pili. Kina Baranaba ni ti Polo kebe ngi tiyeti go lende 'ba go koto ame ga Boko'ba ki'di lijë ko'do mi löngö bo löwö ne.

XIII Kina odo Baranaba ni ti Polo kote tiya lende ma 'benni 'deni tine, Yakoba ënyï toro tilende, bo iya te, "Löndö ma ga, uwöke doma. XIV Simona iyeti lende 'ba kënyï nime Boko'ba ko'do zi bo löwö ne 'deni tönë molo bine, ame Boko'ba ki'di bo löwö moto ga 'deni ro 'ba bo ne. XV Lende 'ba Boko'ba ma tönë ga bo kumë lende kugu bine ne iya kö'du nime gbi kozo a nime te. Bo iya te, XVI 'Mëdi mileki mako kada moto. Kina ti mubö linjo 'ba Dawidi 'deni ngi ro ma lölöwö. Itiko 'deni yaga, ne tine ti mo'ba ngi kitigo kileki teyi. XVII Ti mo'do tara 'do bo do'be moto ga kikali ma ro nere 'ba dönni. Kina bo löwö

ame ga pili mi'di 'deni ro 'bama ga ne ti kako 'deni ngi zo. ^{XXVIII} Ame na ro lende 'ba Boko'ba.' Ze dikalike 'deni tonë molo bine.

^{XIX} Ne 'bama miya te kinza di'dike lende ma kirindi ma tara de zi bo lowo naga nima ki'di donni 'deni go lende 'ba Boko'ba ne. ^{XX} Waraga na go duguke zinni kiya te, kinza lijë konyo yida ame ga kumu zi akoro ne de, kinza lijë ko'do yeri de, yida ame ga kumu ngongoro mo de ne kinza lijë konyo de gbi, kinza lijë kuwe roma de. ^{XXI} Lende ma mbowa nime na nge 'do doseke zinni, romoyi ko'du ki'di ame Musa kugu ne ota go to'do wa naga nime 'deni pili di zize. Ze Yudayi do'böke tonë molo bine nduwe ro tidëki ko'du ki'di naga nime mi kada 'ba ro kindawo mi ro 'ba motu ze ga. Mi gawo ame ga pili bilaka ze ga kedï yimo ne, oloma nduwe ro tiyëti ko'du ki'di naga nime zize."

Ndose 'Ba Bo Löwö

^{XXII} Kina bo laja 'ba Yesu ga ti bilaka 'ba kanisa pili ti ya ma löbu mo ga kigeli ya moto ga ngi di mi longgo lijë yayi 'do koja kari Anitakiya ti Polo ni ti Baranaba. Kina lijë kigeli ya ma löbu moto ga ngi riyö di mi longgo lijë ro Sila ni ti Yuda ame kidëki moyi mo moto gbi ro Barasaba ne. ^{XXIII} Kina lijë kugu waraga ngi ki'di zi ya naga nima 'do kari timo. Lende ma kugu mi waraga mo na me, "Ze bo laja 'ba Yesu ga gbi ti bilaka ma löbu 'ba kanisa, ze ro löndö ziye. Kina me dedï dugu waraga nime ziye kpe löndö ma mi Anitakiya ti Suriya ti Kilikiya kpe ame kinzake ro Yudayi ne. Dumötö ye pili laka. ^{XXIV} Duwö ko'du mo tegë boto moto to ne ga ari di bine ziye kari kogba doye konbenbe ye ti lende kiya 'benni ga. Boto naga nima ze na de doja lijë. ^{XXV} Go ko'du mo na me dototo doze digeli ya naga nime 'do doja kari ziye yayi ti Baranaba ni ti Polo ame do'bo lijë kulowö ne. ^{XXVI} Lijë na gbi ro ya ame ga kilanja go didi nni 'deni to'do lende 'ba nere ze Yesu ne. ^{XXVII} Kina me dedï doja Yuda ni ti Sila kari ziye. Lijë edi kari kiya lende naga nime gbi ti kpenni ziye kozo ame dugu mi waraga nime ne tara. ^{XXVIII} Lende ze ti lende ame ga Nyi Koto Laka 'ba Boko'ba kiya zize

ne na me. Kinza di'di lende ma kirindi kulowö de ziye. Wa ame ga 'do ko'doke ne kina nge me. ^{XXIX} Kinza konyoke wa ame ga kumu zi akoro ne de, yida ame ga kumu ngongoro mo de ne kinza konyoke de gbi, kinza kuweke roma de, kina kinza ko'doke yeri de. Odo kiya te kolake go wa naga nime 'deni pili kina laka. Ame na ro go ro lende 'ba waraga ze nime."

Longo 'Ba Bo Löwö

^{XXX} Kina bilaka 'ba kanisa koja ya naga nima ngi kari koto ti waraga nima. Lijë ari nduwë mi kori 'benni nima nbö lijë komö Anitakiya. Kina odo lijë komö 'deni yayi tine, lijë ototo do bilaka 'ba kanisa ngi pili bi koto ki'di waraga nima teyi. ^{XXXI} Ya naga nima idëki waraga tonë na lijë ngi pili ro longo go ko'du mo, romoyi lende mo ga okonyi lijë 'deni. ^{XXXII} Tine Yuda ni ti Sila oloma titi kigabi tinni yayi. Lijë ro bo kumë lende 'ba Boko'ba kina lijë koloma ngi ro tokonyi ya naga nima ti lende ame ga 'do ki'di lijë kedï ti mi keddi ne. ^{XXXIII-XXXIV} Tine di potö mo na ya naga nima koja lijë ngi go kori, iya te. "Arike ti mi keyi." Kina lijë kileki ngi kari mi Yerosalema zi ya ame ga koja lijë ne.

^{XXXV} Tine Polo ni ti Baranaba oloma 'benni titi kigabi Anitakiya yayi. Lijë oloma ngi nduwë ti ya moto ga ro tiyandi bilaka gbi tiya lende 'ba laja laka 'ba nere Yesu. ^{XXXVI} Kina odo lijë koloma 'deni kigabi yayi tine, Polo iya zi Baranaba, iya te, "Dari tori bilaka 'ba kanisa ame ga mi dolingo ma tonë ga diya lende 'ba laja 'ba nere Yesu teyi ne go dari dongo odo lijë edi tondo ga?"

^{XXXVII} Baranaba o'doko 'do Yowani Marako kari tinni. ^{XXXVIII} Ne tine Polo iya te inza ro ma laka zi bo nima 'do kari tinni, romoyi tonë pa bine bo ola lijë Pambuliya kinza ma bo kari de nduwë tinni tote ndobo nima yo. ^{XXXIX} Kina lijë kamo ngi go lende nime, lijë koza gonni ngi. Baranaba ogba Marako ti bo, lijë kari mi doyayi 'ba Kupuriyö.

^{XL} Tine Polo igeli 'ba bo ro Sila na go kari ti bo. Bilaka 'ba kanisa ititi Boko'ba 'do kongö gonni. Kina lijë kari ngi. ^{XLI} Lijë ilingere kebe mi doyayi 'ba Suriya ti doyayi 'ba Kilikiya. Kina lijë koloma ngi

nduwë rɔ tiyandi bilaka 'ba kanisa di yayi 'dɔ lijë kö'bö ti mi këddi.

XVI

Tösö 'Ba Timatiyo

^I Pɔlo ni ari kömö Darobe lijë kala ɳbö Lusëtura. Bi mo nima bɔ mɔto möyi mo rɔ Timatiyo rɔ bɔ kösö gɔ Yësu ëdi teyi. Ma bo rɔ Yudayi ma ki'di dönï 'deni gɔ lende 'ba Yësu, tine 'bu bo rɔ Giriki. ^{II} Bɔ nime rɔ Timatiyo ne bilaka 'ba kanisa ame ga Lusëtura ni ti Ikoniya ne iya lende abo pili rɔ ma laka. ^{III} Gɔ kö'du mo na Pɔlo o'dɔkɔ togba Timatiyo ti bo mi lingere nima. Ne tine Yudayi ame ga këdi koloma mi dɔyayi nima yayi ne ikali 'bu 'ba Timatiyo rɔ Giriki. Kina Pɔlo kilele bo ngi 'dɔ ki'di bo këdi rɔ Yudayi.

^{IV} Kina lijë kilingere ngi nduwë kebe mi dɔ gawo 'ba dɔyayi nima ti tiya ndose tönë bɔ laja 'ba Yësu ga ti löbu ma mi Yerosalema kose zi bilaka 'ba kanisa to'dɔ mo ne. ^V Kina bilaka 'ba kanisa kö'bö ngi ti'di dönni gɔ lende 'ba Yësu ti mi këddi. Kina bilaka ma konzi mɔto ga ki'di dönni ngi gbï gɔ lende 'ba Yësu kozoli rönni ti bilaka 'ba kanisa.

Nyi 'Ba Pɔlo Di Torowa

^{VI} Tine Nyi Kɔto Laka ota gɔ Pɔlo ni ngi di bi tari tiya lende 'ba Boko'ba mi dɔyayi 'ba Asiya. Kina lijë kari ngi kebe mi dɔyayi 'ba Parugiya ni ti Galatiya. ^{VII} Lijë ari kömö dɔ maga 'ba Musiya. Lijë o'dɔkɔ 'dɔ tari tilingere kebe mi dɔyayi 'ba Bituniyö. Ne tine Nyi Kɔto Laka 'ba Yësu ota gönni ngi di bi tari. ^{VIII} Kina lijë kari ngi nduwë kebe mi Musiya ɳbö kömö mi gawo 'ba Torowa ame ɳgɔsi kpa mini löbu ne. ^{IX} Mi korɔndɔ mo nima na nyi ko'de ngi dɔ Pɔlo kileme bɔ mɔto di mi dɔyayi 'ba Makedoniya këdi kɔrɔ yayi koma'jo rönï zi bo, iya te, "Ako tokɔnyi ze di mi Makedoniya bine."

^X Di pötö nyi 'ba Pɔlo nime na dënyi ngi dɔmo tari Makedoniya. Römöyi dikali 'deni di gɔ nyi nima Boko'ba o'dɔkɔ ze gɔ dari diya laja laka abo zi ya naga nima.

Ludiya Di Pilipöyi

^{XI} Kina dëki ngi mi sorope di Torowa yayi dumu dari mi döotu mɔto kidëki

möyi mo rɔ Samotorake. Mi bi këzë ma di pötö mo na dari nduwë ti sorope dömö mi gawo mɔto kidëki möyi mo rɔ Napoli. ^{XII} Di yayi na dilingere ngi ti ndize dari Pilipöyi gawo mɔto ma löbu 'ba Makedoniya. Tine bilaka mo ga me rɔ Romo. Kina doloma ngi do'dɔ tö'dö titi dɔ ndö tara yayi.

^{XIII} Mi kada 'ba rɔ kindawo na dënyi ngi di mi gawo dari kpa yöpö. Domeri 'beze diya te mɔto ga bi 'ba mötu 'ba Yudayi ti këdi yayi. Kina dari doloma ngi rɔ tiya lende zi 'ja ame ga kototo dönni yayi ne. ^{XIV} Tine 'ja mɔto rɔ Ludiya ëdi mi löngö lijë yayi. Loko di Towatira rɔ bɔ ndögö 'ba bɔngɔ kasi, ne loko rɔ bɔ koro Boko'ba. Kina ɔdɔ loko kuwö lende ame ga Pɔlo kiya ne 'deni tine, Boko'ba omba dëki'di ni ngi loko ki'di dönï gɔmo. ^{XV} Kina dodo mini 'ba bapatisi ngi dönï gbï ti bilaka 'ba mi liɳɔ 'bëni ga. Loko oma'jo rönï zize kiya te, "Ɔdɔ komerike mi'di dɔma 'deni ngi rɔ ma laka gɔ lende 'ba ɳere Yësu, ako kolomake liɳɔ ma."

Kina loko ko'dɔ atiri ngi gɔze dari liɳɔ 'bëni rɔ ɳba.

I'di Pɔlo Ni Mi Maboso Di Pilipöyi

^{XVI} Mi kada ma dɔ koto mɔto ko'ja dëdi dari mi bi 'ba mötu kina dɔze kondɔso ngi ti nyiti nöki mɔto. Nöki 'bëni mo i'di loko koloma rɔ tumë lende. Loko rɔ atoli 'ba ya mɔto ga, na lijë kö'bö ngi nduwë to'ja girisi rɔ mbëmbë gɔ tumë lende 'bëni nima. ^{XVII} Kina loko kebe ngi rɔ tozi gɔze, ze ti Pɔlo ni, ti tulöri tuwöwö mo kiya zi bilaka tégë, "Ya naga nime lijë na rɔ bo laja 'ba Boko'ba ame mitorɔ ne. Lijë ti kiya kɔri 'ba didi ngi ziye."

^{XVIII} Loko oto to'dɔ lende 'bëni nime kɔzɔ a nime te nduwë ɳbö mi kada dɔ konzi. Kina kata ngi dëki'di Pɔlo kënyi kamo dɔ nöki nima, kiya te, "Milende ziyi ti közi kakpa 'ba Yësu Kurisitö, ënyi yaga di dɔ nyiti nime."

Kina nöki tönë kola nyiti nima ngi. ^{XIX} Kina ɔdɔ bɔ dönï ga kikali 'deni loko inza ko'de yamo kpe zinnï tine, lijë ari ngi kind'a'ba Pɔlo ni ti Sila kilala koto kari zi turu 'ba dönni ga mi bi 'ba burë. ^{XX} Lijë ari kiya zi turu naga nima yayi tégë, "Ya

naga nime lijë rɔ Yudayi. Lijë ëdi rɔ tirasi dɔ bilaka 'ba mi gawo ze nime. **XXI** Lijë ebe tiyandi bilaka ti dölëti ame ga kö'du ki'di ze 'ba Romo kota gɔmo 'deni ne."

XXII Kina tindi 'ba bilaka naga nima kolɔdɔ ngi dɔ Pɔlo ni ti Sila. Tine turu mo ga i'di bɔ kanya ngi kirica bɔngɔ yaga di rɔ Pɔlo ni koloma rɔ tomba mo ti nyɔ'bo.

XXIII Bɔ kanya naga nima omba Pɔlo ni ngi rɔ ma kënyë koto ki'di mi maboso. Turu naga nima ose gɔmo kitigo zi bɔ dɔ maboso nima 'dɔ kɔngɔ gɔ Pɔlo ni laka kinza kusu rɔnni ra. **XXIV** Bɔ nima oro kö'du 'ba turu naga nima. Gɔ kö'du mo na bo ki'di Pɔlo ni ngi mi rɔ ame nbö zana maboso ne kudödu ndimo mi löngö kpa kulugbu ma kirindi.

XXV Mi zana korɔndɔ 'deni tine na lijë koloma ngi rɔ to'dɔ mötu toba ngala zi Boko'ba. Kina bilaka ma laki ame ga mi maboso yayi ne koloma ngi rɔ tuwö dönni. **XXVI** Mbowa yɔ na kizikizi ma löbu ki'di döni ngi. Mi maboso nima ebe ngi pili tiyaya rɔni, kpadöri mo ga kurögö rɔnni pili yaga. Kina zingiri ame ga kudödu közi bilaka 'ba maboso timo ne kope rɔnni ngi pili yaga gɔ dönni. **XXVII** Bɔ dɔ maboso nima ongo bi di bi tö'dö o'ja kpadöri pili kurögö rɔnni 'deni yaga. Bo omeri 'ba bo tégë bɔ maboso ti kirina 'deni. Kina bo koto mbele abo ngi 'dɔ tupö rɔ bo timo yaga. **XXVIII** Tine Pɔlo ulöri rɔ ma kembe kilende zi bo, iya te, "Kinza kupö röyi dë, ze na me pili bine."

XXIX Bo idëki bɔ mɔto ko'de pa'do zi bo. Kina bo kirina ngi kari rɔ ame Pɔlo ni ti Sila këdi yimo ne, bo kari kolɔdɔ kömönni ti tikere ngi ti rɔ kilë'di rɔ mbëmbë.

XXX Kina bo koja lijë ngi yaga di yayi, bo ititi lijë, bo iya te, "Nere ma ga, wa'di na gɔ mo'dɔ 'dɔ ki'di kɔmɔ ma yaga di mi tolë?"

XXXI Pɔlo iya te, "I'di döyi rɔ ma laka gɔ lende 'ba nere Yësu, kina bo ti kɔmɔ yi ngi pili ti bilaka 'ba mi liɔ 'bi ga di mi tolë."

XXXII Kina lijë kiyëti lende 'ba nere Yësu ngi zi bɔ nima pili ti bilaka 'ba liɔ abo ga. **XXXIII** Bɔ nima urögö kɔmɔ 'böngö 'ba nyɔ'bo ame ga mi yida rɔnni ne ngi pili mi korɔndɔ nima. Kina lijë kodɔ mini 'ba

bapatisi ngi dɔ bo pili ti bilaka 'ba liɔ abo. **XXXIV** Bo oto lijë kari rɔ abo ki'di akonyo zinni. Gɔ kö'du mo na bilaka 'ba liɔ abo ga ngi pili rɔ löngö römöyi lijë i'di dönni 'deni gɔ lende 'ba Boko'ba.

XXXV Mi bi kězë mo nima na turu koja bɔ kanya kari kiya zi bɔ dɔ maboso nima iya te, "I'di ya naga nima kari ë'bënni."

XXXVI Bɔ nima ari kiyëti zi Pɔlo ni tégë, "Laja ako zö bine di zi turu ma löbu, iya te, 'dɔ karike e'be. Kina arike ti, ti mi këyi."

XXXVII Pɔlo ileki kiya zi bɔ kanya naga nima, iya te, "Turu 'be naga nima lijë i'di komba ze kɔmɔ bilaka kinza ma kititi bicɔ lende ze dë yɔ. Ze ame aa rɔ bilaka 'ba Romo ne, lijë i'di koboso ze bine rɔ ma sari. Kina me tégë lijë këdi ko'dokɔ 'dɔ toja ze gbɔ lowo yaga. Lende nima ele dë. Gbagba lijë mo na ngi gɔ kako bine koja ze yaga gɔ dari."

XXXVIII Kina bɔ kanya naga nima kileki ngi kari kiyëti kpa Pɔlo nime zi turu naga nima. Kina ɔdɔ lijë kuwö 'deni kiya te Pɔlo ni ti Sila rɔ bilaka 'ba Romo tine, lijë ngi rɔ tikere gɔ kö'du mo. **XXXIX** Kina lijë kari ngi mi maboso yayi tileki kpënni zi Pɔlo ni 'dɔ kola lijë gɔ lende nima. Lijë oja Pɔlo ni yaga di yayi kiya teyi 'dɔ kënyi kari yaga di mi gawo 'bënni nima. **XL** Kina Pɔlo ni kënyi ngi di mi maboso yayi kari liɔ 'ba Ludiya tori bilaka 'ba kanisa. Lijë ari kiya lende zi bilaka naga nima 'dɔ koloma ti mi këddi. Kina lijë kari ë'bënni ngi di mi gawo nima.

XVII

Tesalonika

I Lijë ari nduwë mi lingere 'bënni nima kebe mi gawo 'ba Ambipöli ni ti Apöloniya kömö Tesalonika. Rö 'ba mötu 'ba Yudayi ëdi yayi. **II** Kina Pɔlo kari ngi yimo mi löngö bilaka ame ga kototo dönni yayi ne, kɔzɔ ma bo këdi ko'dɔ molomolo naga tara. Bo oloma rɔ to'dɔ kowasa tinni mi kada 'ba rɔ kindawo ma dɔ mota 'do, **III** tiyëti gɔ lende 'ba mi buku 'ba Boko'ba zinni, tégë lende naga nima kugu ne ileme 'deni Boko'ba iteri 'deni molo 'dɔ gomɔ ko'dɔ Kurisitö ame bo koja kako dolijɔ nime ne gɔ kënyi kodɔ yaga di mi

tölë. Pölo iya te, “Yësu nime mëdi miya lende mo ziye ne, bo na rō Kurisitō.”

^{IV} Kina bilaka naga nima mōto ga kuti ngi gō lende 'ba Pölo, kodō'bo rōnni ngi tinni lijë ti Sila. Kina Giriki ma konzi mōto ga ame ga koro Boko'ba 'deni ne kodō'bo rōnni ngi gbī tinni ti 'ja ma rō koro ma konzi mōto ga. ^V Tine na lende nime kënyë ngi mī Yudayi mōto ga. Kina lijë kari kototo ya ma këdi kulë 'bënni rō yawa mī gō bi 'ba ndögō naga ngi koco teyi 'dō kënyī rō 'dirī ti Pölo ni. Ya naga nima omōmi rōnni ngi ti tulōri rō mī gawo kari kolōdo dō liṅo 'ba bō mōto rō Yasona. Lijë o'doko tinda'ba Pölo ni 'dō ki'di bilaka pili ko'dō burë mo mī kpa kototo 'bënni nima. ^{VI} Ne tine lijë o'ja Pölo ni dē, kina lijë kinda'ba Yasona ngi pili ti bilaka 'ba kanisa mōto ga kilala koto zi bō kiya burë 'bënni ga. Lijë pili ulōri kozo timo tēgē, “Ya tōnē ga këdi kirasi dō bilaka konzi 'ba doliṅo naga nime ne, lijë na me kako 'deni bine. ^{VII} Kina me bō nime rō Yasona kota lijë ngi ki'di koloma liṅo abo rō ṅba. Ya naga nime lijë oro kō'du ki'di 'ba bō doliṅo ma löbu 'ba Romo dē. Lijë iya te bō mōto tō ne kidëki möyī mo rō Yësu na rō bō doliṅo ma löbu.”

^{VIII} Lende nime i'di bō kiya burë ni ti bilaka mōto ga ngi pili ti mī kombi. ^{IX} Kina lijë ki'di Yasona ni ngi titi kopi girisi, tine na 'jaa lijë kope kola kari.

Beriya

^X Mī korōndo mo nima na bilaka 'ba kanisa koja Pölo ni ti Sila ngi kari Beriya. Kina odo lijë kōmō 'deni yayi tine lijë ari ngi mī rō 'ba mōtu 'ba Yudayi. ^{XI} Yudayi ama ga yayi ne ilagi lende 'ba Pölo ni dē kozo ma di Tesalonika. Lijë ngi ti mī këyī tuwō mo gbī tidëki buku 'ba Boko'ba mī kada pili tongo mo odo dō lende mo ga uti gō 'ba Pölo. ^{XII} Kina Yudayi ma konzi gbī ti Giriki ma rō botōni ti 'ja ma konzi ame ga rō bō wa ne ki'di dōnni ngi gō lende 'ba Yësu.

^{XIII} Kina odo Yudayi ma mī Tesalonika kuwō lende mo 'deni kiya te, Pölo ëdi 'deni gbī rō tiya lende 'ba Boko'ba mī

Beriya tine, lijë ari koco ngi zi tindi 'ba bilaka kënyī rō 'dirī ti Pölo. ^{XIV} Kina bilaka 'ba kanisa koja bo ngi di mī gawo kari kpa mini löbu. Tine Sila ni ti Timatiyo ileke 'bënni mī gawo yayi. ^{XV} Bilaka 'ba Beriya ame ga koto gō Pölo ne ëki ngi koto ti bo mī sorope kari ṅbō mī gawo 'ba Ateniya. Bo oja ya naga nima kileki Beriya 'dō kari kiya zi Sila ni ti Timatiyo kako welo zi bo.

Ateniya

^{XVI} Ko'ja bo këdi gba Ateniya yayi tidabi Sila ni ti Timatiyo, tine bo ngi rō meri kulōwō di zi akoro ma konzi ame ga kōmō bo këdi ko'ja di mī gawo nima ne. ^{XVII} Kina bo kō'bō ngi nduwë tari mī rō 'ba mōtu 'ba Yudayi to'dō kowasa ti Yudayi gbī ti bō löwō ame ga koro Boko'ba 'deni ne. Bo oloma gbī nduwë tari mī bi 'ba ndögō mī kada pili to'dō kowasa ti bilaka ma kako yayi. ^{XVIII} Bō kōmō kiyandi mōto ga ame kidëki möyī mo rō Ēpikurō ti ya ame ga kidëki rō Sitowa ne, oloma gbī rō to'dō kowasa ti bo di yayi. Ne tine ya mōto ga iya te, “Wa'di na bō ṅgōṅgō nima këdi ko'doko tiya mo?”

Ya mōto ga iya te, “Mōtoga lende 'ba akoro mōto ga 'ba bō löwō na ti bo këdi kiya.” Lijë iya lende nima tara rōmōyī bo ëdi rō tiya lende 'ba Yësu ti lende 'ba tēnyī todo di mī tölë.

^{XIX} Kina lijë koto bo ngi kari mī bi 'ba burë 'bënni dō dōku mōto kidëki möyī mo rō Ariyōpago. Lijë iya te, “Do'doko tuwō lende 'ba akiyandi la'ja nime. ^{XX} Wa mōto ga ame këddi kiya ne duwō lende mo ga dē mōlo. Do'doko tikali mī 'jō 'ba lende mo ga.”

^{XXI} Lijë iya tara rōmōyī bilaka 'ba Ateniya naga nima ti ya mōto ga ame këdi koloma mī lōngō lijë yayi ne, wa ma ko'doko 'bënni ma kulōwō mo na rō tiya lende ma la'ja gbī ti tuwō mo.

^{XXII-XXIII} Kina Pölo kënyī ngi tōro koro kōmō bilaka 'ba burë naga nima kiya te, “Kpe bilaka 'ba Ateniya, milingere 'deni pili kote mī gawo 'be mo'ja akoro konzi 'be naga nima. Kina mikali 'deni kpe ngi rō bō koro akoro rō mbëmbë. Mo'ja gō bi 'ba tumu wa zi akoro 'be mōto gbī kugu lende teyi kiya te, 'Bi 'ba akoro ma kinza

kikali.' Wa nima keddī koroke ngi kinza kikalike dē ne kina me mako 'deni tiya lende mo ziye. ^{XXIV} Boko'ba na. Bo na me ko'ba mitoro ni ti doyayi ti wa ame ga pili kedī koloma mī bi naga nime. Bo na ro bo do mitoro ni ti doyayi. Tine bo oloma dē mī rō 'ba akoro ame ga bilaka na kubō ti kōzinnī ne. ^{XXV} Bo na me ki'di didi zi bilaka lesi ni kpaki ti yeri 'ba yi mōkō 'do kedī koloma. Bo na koja go wa pili zinnī. Bo inza ro leri 'ba wa mōto 'do bilaka lesi ki'di zi bo. ^{XXVI} Bilaka koto na tōnē bo ko'ba 'do kedī ro yi līngi 'ba bilaka lesi pili. Kina me bo ki'di bilaka kote mī doliᅇo nime 'deni ngi pili. Gba kinza bo ko'ba lijē dē bo oza go bi 'bēnni ga ti kada mo ga 'deni me ro kotokoto. ^{XXVII} Bo o'do tara 'do odo kiya te bilaka mōto ga kedī koma bo 'do lijē komomo bi tara kari kōmō zi bo, rōmōyi bo owo dē di roze pili ro kotokoto. ^{XXVIII} Lende nime kina me tōnē bo mōto kiya te, 'Bo na me kīdīdī ze, ki'di ze doloma tilingere mī doyayi nime.' Eđi gbī kozo lende 'ba ngala 'be ma tōnē kiya te, 'Ze pili ro kole abo ga.'

^{XXIX} Ne odo dēdike 'deni ro kole 'ba Boko'ba tara tine, inza ro ma laka 'do domerike diyake te bo eđi kozo wa mōto ga ame bilaka ma miri ko'do di mī yamo ala kose di mī dōku ne tara. ^{XXX} Tine lende 'ba kada ma mōlo tōnē ga gba kinza bilaka kikali bo dē ne, bo ola 'deni pili. Ne kina me bo kedī kose 'deni zi bilaka 'ba go bi naga nime pili 'do koto dōnni di mī lende kēnyē. ^{XXXI} Bo igeli kada ame 'do bo ko'do burē 'ba bilaka 'ba doliᅇo nime pili ro ma kodoro yimo ne 'deni. Mī kada mo nima bo ti ki'di bo ame bo kigeli 'deni ne tiya burē 'ba bilaka. Bo ileme 'deni zi bilaka pili ro ma laka bo eđi ko'do tara ti ti'di bo nima kēnyī kodo di mī tōlē."

^{XXXII} Kina odo bo burē naga nima kuwō Polo kiya lende 'ba tēnyī tōdo 'ba bilaka yaga di mī tōlē kozo a nima tara tine, ya mōto ga ogo bo ngi ro laja. Tine ya mōto ga iya te, "Do'doko 'do kako kiya lende nime gbī zize kada mōto."

^{XXXIII} Kina odo Polo kodo 'deni yaga tine, ^{XXXIV} ya mōto ga odo'bo rōnni ngi ti bo ki'di dōnni go lende 'ba Yēsu. Bo ma koto

di mī lōngō lijē nima na ro Diyōnusiyō bo kiya burē mī Ariyopago ti 'ja mōto kidēki ro Damari gbī ti ya mōto ga.

XVIII

Korinito

^I Di pōtō mo na Polo kēnyī di Atēniya kari Korinito. ^{II} Di yayi na bo kari kondoso ti bo mōto ro Akowila. Bo nima ro Yudayi tine oyo bo Pōnito. Bo eđi mōlo koloma Romo, tine bo doliᅇo 'ba Romo ame kidēki mōyi mo ro Kolawodiyo ne i'di kō'du 'deni 'do Yudayi pili kēnyī yaga di Romo. Go kō'du mo na ki'di Akowila ni kēnyī di Italiya yayi ti 'ja abo Purisikila kako gba ro ma la'ja Korinito. ^{III} Polo ari tongo lijē koloma tinnī yayi turu kilaka, rōmōyi lijē pili ro bo kuru kilaka. ^{IV} Kina bo kō'bō ngi nduwē ro tari mī rō 'ba mōtu mī kada 'ba ro kindawo pili tilende ti ya ame ga yayi ro Yudayi kpaki ti Giriki ni toco mo zinnī go lijē ki'di dōnni go lende 'ba Yēsu.

^V Kina odo Sila ni kōmō 'deni ti Timatiyo di Makedoniya tine Polo ola ndobo 'ba turu kilaka ngi kodo ro bo nge go tiya lende 'ba Boko'ba gbī todoro gomo zi Yudayi ni, Yēsu na ro Kurisitō ame Boko'ba koja kako doliᅇo nime bine ne. ^{VI} Tine Yudayi oloma ngi to'do kowasa ti bo tiya kpa kēnyē ro bo. Go kō'du mo na bo komba lupu ngi yaga di ro bongo abo 'do kileme Boko'ba ilagi 'deni di rōnni. Bo iya te, "Odo kōoke pele 'bōwu yaga di mī kori 'ba didi nime ama 'beye na, ma 'bama miyandi ye 'deni. Kisasi di mī kada nime tōne mēdi mari a ma tiya lende 'ba Boko'ba zi bo lōwō."

^{VII} Kina bo kola rō 'ba mōtu nima ngi bo kari tuwōwō lende 'ba Boko'ba zi bilaka di liᅇo 'ba bo lōwō mōto kidēki mōyi mo ro Titiyō Yoseto ro bo koro Boko'ba. Bo nima liᅇo mo ngila rō 'ba mōtu. ^{VIII} Kina bo do rō 'ba mōtu nima kidēki mōyi mo ro Kurisipō ne ti bilaka 'ba liᅇo abo ga pili ki'di dōnni ngi go lende 'ba nere Yēsu. Ya ma konzi mōto ga ame kuwō lende 'ba Yēsu di Korinito yayi ne i'di dōnni ngi gbī gomo, kina kodo mini 'ba bapatisi ngi dōnni.

^{IX} Mī korondo ma do koto mōto na nere Yēsu kilende ngi zi Polo ti nyi, iya te,

“Kinza kere dē. Iya lende ma nduwē kinza kola gomo dē. ^X Mēdī tīyī, bōto mōto inza ko'do yi. Mēdī ti bilaka rō ma konzi mī gawo nime.”

^{XI} Kina Pōlo koloma ngī yayi kōmō kōo kōto kōdo dōmo nyepe modōokōto tiyandi bilaka ti lende 'ba Bōko'ba.

^{XII} Kina odo bō mōto rō Galiyo na 'deni rō turu 'ba dōyayi 'ba Giriki nima tine, Yudayi ototo rōnnī ngī kolōdo dō Pōlo koto koto mī gō bi 'ba burē. ^{XIII} Lijē iya te, “Bō nime ēdī rō tiya mo zi bilaka 'do koro Bōko'ba ti to'do wa ame ga kō'du ki'di kota gomo 'deni ne.”

^{XIV} Pōlo o'dōko tilende, ne tine Galiyo na koke dōmo ngī dōgba kiya zīnnī te, “Kpe bilaka 'ba Yudayi, odo kiya te ko'deke bō nime bine gō lende kēnyē ko'do mōto ala gō 'bōlu abo, kina nge ti muwō lende 'be.

^{XV} Ne ame za rō lende 'ba kō'du tō ne ga ti mōyī ti kō'du ki'di 'be 'ba Yudayi ne, kpe na ko'doke e'be burē mo. Ma 'bama mo'do burē 'ba wa ma tara dē.”

^{XVI} Kina bo ki'di ngī koga lijē yaga di mī gō bi 'ba burē. ^{XVII} Tine na lijē kolōdo ngī dō Sōsetene bō dō rō 'ba mōtu tomba mo di mī gō bi 'ba burē yayi. Ne pele Galiyo onyo abo lende mo dē.

Pōlo Opō Dō Bo Yaga

^{XVIII} Pōlo oloma titi ko'do tō'dō dō konzi ti bilaka 'ba kanisa yayi. Kina bo ko'do mōtō gbo ngī zīnnī bo kari Kenjoriya 'do tēki mī sorope di yayi tari mī dōyayi 'ba Suriya. Di Kenjoriya yayi na bo kopō dō bo ngī yaga rōmōyī bo ulōmu rō bo 'deni zi Bōko'ba. Kina bo kēki ngī mī sorope kōto ti Purīsikīla ni ti Akowila. ^{XIX} Ne odo lijē kōmō 'deni Epeso tine, lijē ari dē kpe nduwē ti bo.

Bo ari mī rō 'ba mōtu 'ba Yudayi di Epeso yayi tilende ti bilaka ame ga yayi ne. ^{XX} Ya naga nima ititi bo 'do toloma titi mbowa tinnī yayi. Ne tine bo o'dōko dē. ^{XXI} Kina bo ko'do mōtō gbo ngī zīnnī. Bo iya te, “Odo Bōko'ba ko'dōko zō ti mako 'jaa ziye bine kada mōto.”

Kina bo kēki ngī mī sorope di yayi kari nduwē. ^{XXII} Kina odo bo kōmō 'deni Kayisariya tine, bo ēki ngī di mī sorope kari mī Yerosalema tumōtō bilaka 'ba kanisa. Tine na bo kari ngī Anitōkiya

^{XXIII} kari koloma titi ko'do tō'dō dō ndō tara yayi.

Di pōtō mo na bo kēnyī di Anitōkiya yayi kari kebe mī dōyayi 'ba Galatiya ni ti Parugiya ti'di mī kēddī zi bilaka 'ba kanisa.

Apolo

^{XXIV} Mī kada mo nima yayi Yudayi mōto kīdēki mōyī mo rō Apolo ako Epeso. Bō nima öyō bo mī Alesandora. Bō rō bō kpa kikali lende ma kikali lende 'ba mī buku 'ba Bōko'ba 'doyi. ^{XXV} Bo uwō lende 'ba nere Yēsu 'deni laka, bo kēdi kiyandi bilaka tīmo rō ma kodōrō ti dōki'di kōto. Tine bapatisi ma bo kikali na nge rō bapatisi ame Yowani ko'do dō bilaka ne. ^{XXVI} Purīsikīla ni ti Akowila ari kuwō bo ngī koloma rō tiya lende 'ba Bōko'ba rō dō ngōlō di mī rō 'ba mōtu. Kina lijē kogba bo ngī kari tīmo lijō 'bēnnī kiyētī lende 'ba Bōko'ba zi bo rō ma kodōrō.

^{XXVII} Mī kada mōto yayi tine Apolo o'dōko tari Giriki. Kina bilaka 'ba Epeso yayi kokonyi bo ngī kugu waraga zi bō kōsō gō Yēsu ga ma Giriki 'do ko'do nba rō bo laka.

Kina odo bo kōmō 'deni Giriki yayi tine, bo ö'bō ngī tokonyi ya ame ga lende kēyī 'ba Bōko'ba ki'di 'deni ki'di dōnnī 'deni gō lende 'ba Yēsu ne. ^{XXVIII} Yudayi mōto ga oloma to'do kowasa ti bo di kōmō bilaka ma konzi. Tine bo a'da lijē ngī ti kpa kitigo 'ba lende kikali abo. Bo iyētī lende 'ba mī buku 'ba Bōko'ba ngī zīnnī ame kileme Yēsu rō Kurisītō ame Bōko'ba koja kako dōlijō nime bine ne.

XIX

Pōlo Ari Epeso

^I Mī kada ma Apolo kēdi Korinito Pōlo ēdī 'ba bo tilingere kebe mī dōyayi ame ga rō ma kōwō di kpa mini lōbu ne. Di gōmo na bo kako ngī Epeso. Di yayi na bo kari ko'ja bō kōsō gō Yēsu mōto ga. ^{II} Bo ititi lijē, bo iya te, “Mī kada ame ki'dike dōye gō lende 'ba Yēsu ne Nyī Kōto Laka ako ra dōye?”

Lijē iya te, “Duwō lende mo dē kiya te Nyī Kōto Laka 'ba Bōko'ba ēdī.”

^{III} Bo iya te, “Ne o'do bapatisi dōye totondo?”

Lijë iya te, “Bapatisi ma ko'do dɔze nge kɔzo ame Yowani koloma rɔ to'do mo ne tara.”

^{IV} Bo iya te, “Bapatisi nima Yowani ko'do dɔ bilaka ne ɛdɪ rɔ lende kileme 'ba dɔ koto di mi lende kɛnyɛ. Yowani iya gbɪ tɔnɛ zi bilaka 'ba Yisarele 'dɔ ki'di dɔnnɪ gɔ lende 'ba bɔ ame kɛdɪ kako di pɔtɔ bo bine ne. Kina me 'deni rɔ Yɛsu.”

^V Kina ɔdɔ ya naga nima kuwɔ lende 'ba Pɔlo nima 'deni, i'di nɔgɪ ko'do bapatisi dɔnnɪ 'dɔ lijɛ kɛdɪ rɔ 'ba nɛre Yɛsu.

^{VI} Kina Pɔlo ki'di kɔzi bo nɔgɪ dɔnnɪ na Nyɪ Kɔtɔ Laka kila'ba nɔgɪ dɔnnɪ pili ki'di lijɛ tilende rɔ kpa lɔwɔ tumɛ lende 'ba Bɔko'ba. ^{VII} Ya naga nima lijɛ ɛdɪ pili kɔzo 'butɛ dɔmoriyɔ tara.

Pɔlo Iyandi Wa Mɪ Rɔ 'Ba Mɔtu

^{VIII} Mɪ nyepe mota Pɔlo ɔ'bɔ nɔgɪ nduwɛ rɔ tilingere mɪ rɔ 'ba mɔtu tiya lende rɔ dɔ nɔgɔlɔ zi bilaka gbɪ tilende tɪnnɪ 'dɔ lijɛ ki'di dɔnnɪ gɔ lende 'ba nɛre lɔbu 'ba Bɔko'ba nime. ^{IX} Ne tine ya ma mbili minyi mɔtɔ ga ame kilagi lende abo ne ɛdɪ gbɪ yayi. Lijɛ ebe nɔgɪ tiya kpa kɛnyɛ zi bilaka ma konzi gɔ kɔ'du 'ba kɔri 'ba lende 'ba Yɛsu nime. Kina Pɔlo kɛnyɪ nɔgɪ di mɪ lɔngɔ lijɛ yayi kogba bɔ kɔsɔ gɔ Yɛsu ga ti bo. Kina bo koloma nɔgɪ nduwɛ tilende ti bilaka gɔ lende 'ba Bɔko'ba kote kada pili di mɪ sukulu 'ba bɔ mɔtɔ kɛdɛkɪ rɔ Torano. ^X Bo oloma nduwɛ to'do lende nime te nɔbɔ kɔmɔ kɔɔ riyɔ. Kina ki'di bilaka 'ba Yudayi ame ga pili kɛdɪ koloma mɪ dɔyayi 'ba Asiya ne kpaki ti Giriki mo ga nɔgɪ kuwɔ lende 'ba nɛre Yɛsu.

^{XI} Mɪ kada naga nima yayi Bɔko'ba i'di Pɔlo nɔgɪ koloma rɔ to'do lende 'ba gɔ koto ma konzi mɔtɔ ga. ^{XII} Bɔngɔ ame rɔ 'ba tolo mo dɔ bo ne kpaki ti ma bo kɛdɪ kudɔdu 'bɔmbɔ bo timo, bilaka oloma nɔgɪ rɔ toto mo zi bɔ rɔkɔ'ɔ kina rɔkɔ'ɔ mo ga kola nɔgɪ. Nɔkɪ ni kpaki ita'ba nɔgɪ yaga.

^{XIII} Yudayi mɔtɔ ga ɛdɪ gbɪ mɪ dɔyayi nima yayi ko'do rɔnnɪ tilingere toga nɔkɪ yaga di dɔ bilaka. Lijɛ iyɔzo 'dɔ toga nɔkɪ yaga di dɔ bilaka ti mɔyɪ nɛre Yɛsu ti tiya lende teyi, kiya te, “Milende ziye ti kɔzi kakpa 'ba Yɛsu ame Pɔlo kɛdɪ kiya lende mo ne 'dɔ kɛnyɪke yaga di dɔ bo nime.”

^{XIV} Bɔ ko'do lende naga nime mɔtɔ mo ga na rɔ kole modɔmoriyɔ 'ba bɔ akumu ma lɔbu 'ba Yudayi ame kɛdɛkɪ mɔyɪ mo rɔ Sikiwa ne. ^{XV} Mɪ kada ma dɔ kɔtɔ mɔtɔ na nɔkɪ kileki dɔmo nɔgɪ zinni, iya te, “Mikali Yɛsu, kina mikali lende 'ba Pɔlo gbɪ. Ne kpe 'beye yɛ mo ga na?”

^{XVI} Kina bɔ nɔkɪ nima kulɔru nɔgɪ dɔnnɪ kinyanyi lijɛ kirica bɔngɔ pili yaga di rɔnnɪ nɔbɔ lijɛ kirija yaga di mɪ rɔ abo ti wɛtɔ rɔnnɪ.

^{XVII} Lende nime ɔmɔ nɔgɪ mbili Yudayi kpaki ti Giriki ame ga kɛdɪ koloma mɪ Epeso yayi ne. Kina ki'di lijɛ nɔgɪ rɔ tikere, lijɛ koloma tubɪ gɔ mɔyɪ nɛre Yɛsu rɔ mbɛmbɛ. ^{XVIII} Ya ma konzi ame ga ki'di dɔnnɪ 'deni gɔ lende 'ba Yɛsu ne ari kɔdɔ kpɛnnɪ nɔgɪ gɔ lende kɛnyɛ 'bɛnnɪ ga bi kɔpɔ. ^{XIX} Ya ma kata naga ɔ'de buku 'ba tata 'bɛnnɪ ga nɔgɪ kɔnɔma yaga di kɔmɔ bilaka pili. Buku naga nima ndɔgɔ mo ga ma kɔdɔ'bo pili bi kɔtɔ ti yamo kɪsɪ kuluku 'butɛ. ^{XX} Tigɔ mbɛmbɛ 'ba ndobo naga nime i'di bilaka ma konzi nɔgɪ ki'di dɔnnɪ gɔ lende 'ba nɛre Yɛsu, kina ki'di bilaka 'ba kanisa nɔgɪ pili kɛdɪ ti mɪ kɛdɪ.

Ayayi Di Epeso

^{XXI} Di pɔtɔ mo Pɔlo ɛnyɪ kiteri nɔgɪ ti tigɔ 'ba Nyɪ Kɔtɔ Laka tari tilingere kebe mɪ Makedoniya ti Giriki 'dɔ tari rɔ nɔburunɔburu mo mɪ Yerosalema. Bo iya te, “ɔdɔ mɔmɔ Yerosalema, mɛdɪ mari tɔngɔ Romo.”

^{XXII} Kina bo koja Timatiyo ni ti Eraseto ame kɛdɪ koja laja zi bo ne nɔgɪ kari Makedoniya. Ne tine bo oloma 'ba bo titi mbowa mɪ dɔyayi 'ba Asiya.

^{XXIII} Mɪ kada naga nima yayi kina bilaka 'ba Epeso kebe nɔgɪ to'do ayayi ma lɔbu rɔ kɔri 'ba lende 'ba Yɛsu. ^{XXIV} Bɔ mɔtɔ ɛdɪ yayi mɔyɪ mo rɔ Demetoriyo rɔ bɔ kuku rɔ titi 'ba akoro Aritemisi di mɪ sɪtɛri. Ya ame ga pili kɛdɪ ko'do ndobo ti bo ne ɔ'ja girisi nɔgɪ rɔ ma kɛnyɛ gɔ ndobo nima.

^{XXV} Kina bo kari kɔtɔtɔ bɔ ndobo abo naga nima nɔgɪ kpaki ti lɛpɪ nnɪ ga. Bo iya te, “Kpe nime pili ikalike wa 'ba to'ja girisi ze na rɔ ndobo nime. ^{XXVI} Kina me ɔ'jake wa nima bɔ nima rɔ Pɔlo kɛdɪ ko'do ne 'deni kuwɔke gbɪ ti mbili ye. Bo iya te wa ame ga bilaka lesi kilɛnɔ ti kɔzinni ne na dɛ rɔ

wa ma 'do bilaka koro. Kina me bo ki'di bilaka ma konzi 'ba Epeso ti bilaka 'ba mi doyayi 'ba Asiya nime 'deni ngi pili ki'di donni go lende abo. ^{XXVII} Motoga ko'du abo ti ki'di bilaka kiya wa naga nime dedi dilejoke ne ngi ro wa ma yawa. Ro lobu 'ba Aritemisi nime pele motoga bilaka ti kiya ngi kada moto ro wa ma yawa. Kina lijē kedī kuburu bi 'ba akoro lobu nime bilaka 'ba Asiya kpaki ti 'ba doyayi moto ga pili koro 'deni ne ngi."

^{XXVIII} Lende nime i'di bilaka naga nima ngi kenyi ro 'diri kebe tulori kozo timo ro ma kembe, kiya te, "Aritemisi, akoro 'ba Epeso na ro do kiteli."

^{XXIX} Kina bilaka 'ba mi gawo pili kembe ngi mi ayayi kari kinda 'ba Gayo ni ti Aritaroko ame ga ro bilaka 'ba Makedoniya kedī koloma ti Polo ne ngi. Kina lijē kolo ngi nduwē kari ti ya naga nima mi go bi 'ba kpa kototo. ^{XXX} Polo o'doko 'do tari tilende zi tindi naga nima komomi ronni yayi ne. Tine bo kosō go Yēsu ga ota go bo ngi di bi tari. ^{XXXI} Turu 'ba do gawo nima moto ga ame ro bo pari bo ga ne oja laja gbi kiya zi bo kinza bo kudomu de yayi.

^{XXXII} Tindi naga nima pili oloma ngi tozo ti lende nima ro 'beri'beri. Ya ma konzi moto ga di mi longo lijē yayi ikali de wa'di na lijē kototo ronni bina gomo. ^{XXXIII} Kina Yudayi ni ki'di bo moto ro Alesandoro ngi kari koro komo tindi naga nima. Bilaka naga nima pili o'doko bo 'do kilende. Kina bo kiyeyi do kōzi bo ngi zinni 'do lijē kudumō, 'do bo kiyeti ko'du nima zinni. ^{XXXIV} Ne tine bilaka naga nima ikali bo ngi ro Yudayi. Kina lijē pili kebe ngi tulori timo nbō saa riyō, kiya te, "Aritemisi, akoro 'ba Epeso na ro do kiteli."

^{XXXV} Ro nburunburu mo na makungu 'ba mi gawo nima kako ki'di lijē 'jaa kudumō. Bo iya te, "Kpe bilaka 'ba Epeso, laki pili ikali ze ro bo kongō go ro lobu 'ba Aritemisi gbi ti doku nime kila'ba di mitoro ne. ^{XXXVI} Lende nime ikali de ma 'do kandi gomo. Udumōke, kinza kulōgbōke de ngi ro yawa tara. ^{XXXVII} Ya riyō naga nime u'bōgō oto de yo di mi rō 'ba akoro, lijē iti'ja akoro ze Aritemisi de gbi. Kina me kinda'bake lijē ngi ko'deke

kako bine. ^{XXXVIII} Odo kiya te Demetoriyo ni ti bilaka abo naga nima kedī ti lende 'ba ro bilaka moto, ma laka mo 'do lijē kari kiyeti 'jaa zi turu mi kada 'ba burē 'benni. ^{XXXIX} Ne odo kiya te kpe nima pili ko'dokoke to'do wa moto to ne 'beri, ma laka mo 'do didēki bilaka 'ba mi gawo nime pili kototo ronni 'do kote lende mo laka yaga. ^{XL} Ayayi nime ko'doke tone ne lende mo aga 'deni za roma dayi, motoga bo moto ti kari kususū ze ngi gomo zi turu 'ba Romo. 'Jo 'ba lende 'ba ayayi nime inza du te, kina dinza dikalike gbi tiyēti ndimo laka."

^{XLI} Di pōtō makungu nima kote tiya lende 'deni kozo a nima tara tine, na bo kiyeyi bilaka naga nima ngi pili.

XX

Polo Ari Makedoniya

^I Kina odo kpa ayayi 'ba bilaka 'ba Epeso naga nima koro 'deni tine, Polo ototo do bo kosō go Yēsu ga ngi kose gomo zinni 'do lijē koloma kō'bō ti mi keddi. Kina bo ko'do mōtō gbo ngi zinni bo kenyi kari Makedoniya. ^{II} Bo ari kilingere kebe mi Makedoniya yayi pili toco mi keddi zi bilaka 'ba kanisa ti lende ma konzi. Di yayi na bo kari ngi mi doyayi 'ba Giriki ^{III} kari koloma yayi nyepe mota. Bo o'doko 'do tileki di yayi tari mi doyayi 'ba Suriya. Ne tine bo uwō lende mo Yudayi edi ro tususu kpenni ro bo 'do tupō bo yaga. Kina bo kenyi ngi koga kebe mi doyayi 'ba Makedoniya. ^{IV} Ya moto ga ame kari ti bo ne na ro Sopatara kole 'ba Pura di Beriya, lijē ti Aritaroko ni ti Sekondo di Tesalonika ti Gayo di Darobe ti Timatiyo ti ya moto ga di Asiya ro Tukikō ni ti Turöpimō.

^V Ya naga nime ari nduwē dogba tidabi ze ti Polo mi Torowa. ^{VI} Di pōtō karama 'ba Pasaka na denyi di mi gawo 'ba Pilipōyi yayi dēki mi sorope do'do tō'dō nbō do muyi na 'jaa dondoso ti ya ma tōnē ga di Torowa. Kina dari doloma ngi titi yayi kozo tō'dō do modomoriyō tara.

Tari 'Ba Polo Di Torowa

^{VII} Mi dokopiyari 'ba kada ma dogba di pōtō kada 'ba ro kindawo 'ba Yudayi

na dodɔ'bo rɔze ŋgɪ ti bilaka 'ba kanisa tonyo maŋgolo'bo. Kina Pɔlo koloma ŋgɪ rɔ tiya lende 'ba Boko'ba zi bilaka. Bo iteri 'deni 'dɔ tɛnyɪ di yayi mɪ bi kɛzɛ ma di pɔtɔ ama, gɔ kɔ'du mo na bo koto tilende ŋgɪ ŋbɔ kɔmɔ mɪ zana korɔndɔ. ^{VIII} Mɪ rɔ kodɔ'bo ze nima dɛdɪ mɪ rɔ tɔrɔ ti lamba ma kɔbɔ ŋbanɪ yayi. ^{IX} Kole yɔbi mɔtɔ kidɛki mɔyɪ mo rɔ Yutuku oloma 'ba bo ŋgɔsi kpa bi gbɔŋɔ 'ba rɔ. Kina bo ki'di tinano ŋgɪ ko'ja Pɔlo kɛdɪ 'deni rɔ tiya lende rɔ mbɛmbɛ. Rɔ ŋburuŋburu mo tine na tɔ'dɔ kinda'ba bo ŋgɪ. Kina bo kɔmɔ ŋgɪ pilisi di bi gbɔŋɔ 'ba rɔ nima kila'ba ŋbɔ kɔmɔ mɪ yayi bɛrɪ. Bilaka ɛkɪ kari tombi bo, tine ari ko'ja bo 'deni ŋgɪ rɔ tɔku. ^X Kina Pɔlo kɛkɪ ŋgɪ kari kutu'bo rɔ bo dɔ bo nima kiramo. Bo iya te zi ya naga nima, "Ɔrɔke di bi monɔ, bo ɛdɪ ti kɔmɔnɪ."

^{XI} Tine na Pɔlo kɛkɪ kileki tɔrɔ tonyo maŋgolo'bo ti bilaka ama ga. Kina bo koto tilende ŋgɪ nduwɛ rɔ gɔgɔ ŋbɔ kɔmɔ mɪ kano bi yɔ na bo kɛnyɪ kari ŋgɪ. ^{XII} Tine bilaka naga nima oto kole yɔbi tɔnɛ ŋgɪ kari liŋɔ 'deni rɔ ma kidɪdɪ na lijɛ ŋgɪ pili rɔ lɔŋɔ.

Pɔlo Ari Mileto

^{XIII} Pɔlo iya zize 'dɔ dɛkɪ mɪ sorope dari nduwɛ tɔtɪ dɔgba rɔmɔyɪ bo ɛdɪ ko'dɔkɔ 'ba bo tilingere ti ndɪ bo. Kina dɛkɪ ŋgɪ mɪ sorope dari Aso turɛ dɔ bo yayi. ^{XIV} Di yayi tine na bo kɛkɪ ŋgɪ mɪ sorope kɔtɔ tize kari nduwɛ Mitolene. ^{XV} Mɪ bi kɛzɛ ma di gɔmo na dari ŋgɪ nduwɛ ti sorope ŋbɔ dɔmɔ ŋgɔsi ŋgila dɔyayi 'ba Kiyɔ. Di gɔmo 'bɔwu na dari nduwɛ ti sorope dɔmɔ mɪ dɔyayi 'ba Samo. Mɪ bi kɛzɛ ma di gɔ ama tine na dari ŋgɪ gbɪ nduwɛ ti sorope dɔmɔ mɪ gawo 'ba Mileto. ^{XVI} Pɔlo o'dɔkɔ 'dɔ toke rɔ ma kodɔrɔ kari Mileto kɔzɔ a nima tara kugɔgɔ dɛ kpe kebe Epeso kinza bo kigabi ra titi mɪ dɔyayi 'ba Asiya. Bo o'dɔkɔ tari welo tara ɔdɔ kɛdɪ laka 'dɔ bo kari kɔmɔ Yerosalema mɪ kada 'ba Penitikɔsi.

^{XVII} Gɔ kɔ'du mo na bo koja laja ŋgɪ kari zi lɔbu 'ba kanisa ame ga Epeso ne 'dɔ kurɛ dɔ bo Mileto. ^{XVIII} Kina ɔdɔ lijɛ kɔmɔ 'deni yayi tine, bo ɛnyɪ tiya mo zɪnnɪ, bo iya te, "Kpe pili ikalike loma tɔnɛ moloma

mɪ lɔŋgɔ ye molo gɔ tako ma mɪ dɔyayi 'ba Asiya bine ne 'deni. ^{XIX} Mileki rɔma titiyi bɛrɪ mɪ laja 'ba Yɛsu mɔ'bɔ ŋgɪ rɔ meri rɔ kɔmɔ tɔlɔ gɔ lende 'be gbɪ mɪ akiyari lɔbu 'ba Yudayi ma kɛdɪ kususɔ kpɛnnɪ rɔma. ^{XX} Ne pele mɔ'bɔ ŋgɪ tiya lende 'ba Boko'ba ziye gbɪ tiyandi kɔmɔye di bi 'ba bilaka konzi gbɪ kebe mɪ liŋɔ 'be ga. Laja laka ame ga 'dɔ kɔkɔnyɪ ye ne, musu dɔmo dɛ du kɔtɔ te di ziye. ^{XXI} Miya lende pili 'deni yaga zi Yudayi ni kpaki ti bɔ lɔwɔ. Miya 'deni zɪnnɪ 'dɔ lijɛ koto dɔnnɪ di mɪ lende kɛnyɛ 'bɛnnɪ ga lijɛ kuwɔ dɔ Boko'ba gɔ lijɛ ki'di dɔnnɪ gbɪ gɔ lende 'ba ŋere ze Yɛsu.

^{XXII} Kina me miya ziye, Nyɪ Kɔtɔ Laka na me 'deni koja ma mɛdɪ mari Yerosalema. Wa ame ga kɛdɪ kari ko'dɔ rɔnnɪ zɔ di yayi ne mikali dɛ. ^{XXIII} Di mɪ gawo ame ga pili moloma teyi ne Nyɪ Kɔtɔ Laka ɔ'bɔ ŋgɪ rɔ tiyandi ma timo, iya te bilaka ti koboso ma kada mɔtɔ kodɔ gomɔ rɔma. ^{XXIV} Ne 'bama lende mo ɔ'ɔ dɛ kpe rɔma, ɔdɔ mɔmɔ ala mɔlɛ. Wa ame ŋge lende mo kɔ'ɔ rɔma ne na rɔ tote ndobo nime ŋere Yɛsu ki'di zɔ to'dɔ mo ne. Ame rɔ tɪyɛtɪ laja laka 'ba mɪ kɛyɪ 'ba Boko'ba ne.

^{XXV} Kina me miya ziye, kɔzɔ ma tɔnɛ pele moloma 'deni rɔ tiya lende 'ba ŋere lɔbu 'ba Boko'ba ziye ne, ma tɔne mikali 'deni kpe pili inza ko'jake kinɛ ma kpe di gɔ ame. ^{XXVI-XXVII} Wa ame ga Boko'ba ko'dɔkɔ 'dɔ to'dɔ mo ziye ne miya 'deni pili ziye. Musu dɔ ama kɔtɔ mɔtɔ te dɛ du di ziye. Kina me mɛdɪ miya 'deni ziye tɔne, ɔdɔ kebe kɔcɔke 'bɔwu gbɪ yaga di mɪ kɔri 'ba didɪ nime lende ma inza kpe teyi.

^{XXVIII} Kina 'deni ŋgɔke gɔ yida rɔye ti laka gbɪ ti kamɔlɔ naga nime Nyɪ Kɔtɔ Laka ki'di ye 'deni rɔ bo dɔmo ne, rɔmɔyɪ lijɛ na rɔ kanisa 'ba Boko'ba. Tɔlɛ 'ba kole abo na me 'deni ki'di lijɛ rɔ 'ba bo ga. ^{XXIX} Mikali 'deni wɔliwɔli ma kɛnyɛ mɔtɔ ga ɛdɪ kako di pɔtɔ ma mɪ lɔŋgɔ ye bine kinda'ba kamɔlɔ naga nime. ^{XXX} Ya mɔtɔ ga di mɪ lɔŋgɔ ye nima ti kɛnyɪ gbɪ tiya bɛtɪ 'dɔ ki'di bɔ kɔsɔ gɔ Yɛsu ga kɔsɔ gɔnnɪ. ^{XXXI} Tine olomake ti bi koda. Omerike gɔ kɔmɔ kɔzɔ mota nima mo'dɔ

bine tiyandi ye pili ro kotokoto kote kada kote korondo pili ne. Gomo o'bo nduwë to'ja ma go lende 'be.

XXXII Kina me mi'di ye 'deni zi Boko'ba mi lende këyi abo tonë miya 'deni ziye ne. Lende nima na ti ki'di doki'di ye keddi 'do ko'jake yeyi nime Boko'ba ko'doko ti'di mo zi bilaka abo ga ne.

XXXIII Tonë moloma bine miteri wa ma kozo girisi ni ti bonjo de di zi boto 'beye ma koto moto. **XXXIV** Ikalike 'deni mo'do ndobo ma ti kozo to'ja wa ma dede ro leri mo ti bilaka ma ga. **XXXV** Kina me mileme 'deni ziye 'do ki'dike koiye kitigo laka to'do ndobo 'do tokonyi bo lisa. Omerike lende tonë nere ze Yesu kiya te, 'Bo ma ki'di wa na ti keddi ro lonjo ro do kiteli di do bo ma kogba mo.' "

XXXVI Kina odo Polo kote tiya lende naga nime 'deni te tine, lijë olodo ngi pili beri ti lobu 'ba kanisa naga nima to'do motu zi Boko'ba. **XXXVII** Kina lijë pili kiramo bo ngi to'do motu gbo zi bo ti mono ro mbembë. **XXXVIII** Lijë pili ro meri romoyi bo iya te lijë inza ko'ja kinë bo kpe. Kina lijë koto go bo ngi kiki mi sorope.

XXI

Tari 'Ba Polo Yerosalema

I Kina do'do motu gbo ngi zinni deki mi sorope dari ro ma kodoro domo mi dayayi 'ba Kosa. Mi bi kezë ma di gomo na dari ngi di yayi Rodo dala 'bowu nduwë di yayi Patara. **II** Di yayi tine na do'ja bo sorope moto ga keddi kari mi dayayi 'ba Pönikë. Kina deki ngi mi sorope ma 'benni nima dari nduwë tinni. **III** Dari nbö do'ja dayayi 'ba Kupuriyö kinda di bi kowa. Kina dari ngi nduwë ti dayayi nima keddi kinda kebe do kapa gali ze nbö domo mi dayayi 'ba Suriya. Dari deki beri mi gawo 'ba Tura, romoyi bo sorope naga nima o'doko tope wa ame ga yimo ne kola bina. **IV** Tine na dari do'ja bo kosö go Yesu ga ama yayi ne ngi kina doloma titi tinni yayi do'do tö'do do modomoriyö. Tine Nyi Koto Laka i'di lijë ngi koloma ro tumë lende go kö'du 'ba Polo. Go lende mo na lijë kiya zi Polo kinza bo kiteli de kpe nduwë kari mi Yerosalema.

V Ne odo kada ze ko'bo 'deni tine denyi ngi domo tari. Kina lijë kënyi ngi pili ti 'ja 'benni ga kpaki ti kole titi 'benni ga koto goze nbö kodo yaga di mi gawo ti'di ze go kori. Kina dolodo ngi beri pili tinni di kpa götö 'ba mini lobu nima yayi to'do motu zi Boko'ba. Kina do'do motu gbo ngi zinni **VI** deki mi sorope. Tine na lijë kileki 'benni ngi kari linjo 'benni ga.

VII Kina dari ngi nduwë ti sorope di Tura nbö domo Pitolemayi. Dari dumotö bilaka 'ba kanisa ama ga yayi ne do'do tö'do do koto tinni yayi. **VIII** Mi bi kezë ma di gomo na dari ngi nduwë domo Kayisariya. Dari doloma linjo 'ba Pilipö bo kiya laja laka 'ba Yesu. Bo di mi longgo ya ma modomoriyö tonë ga bilaka 'ba kanisa kigeli di Yerosalema 'do to'do ndobo 'ba kanisa ne. **IX** Bo edi ti yitoti sowo kpaki ro bo kumë lende 'ba Boko'ba.

X Doloma do'do tö'do titi kozo do ndö tara tinni yayi. Bo kumë lende 'ba Boko'ba moto ako di dayayi 'ba Yudayi yayi, moyi mo ro Agabo. **XI** Kina bo kako ngi kope gasi 'ba Polo bo kudödu kizi bo ga ti ndi bo ga timo. Bo iya te, "Ame na ro lende kiya 'ba Nyi Koto Laka, 'Yudayi edi kari kudödu bo do gasi nime te di Yerosalema ki'di kozimo zi bo löwö.' "

XII Go lende nime duwö te ne, ze pili ti ya ame ga yayi doma'jo roze zi Polo kinza bo kari de kpe Yerosalema. **XIII** Ne tine bo ileki domo zize, bo iya te, "Eddi kudoku tara go wa'di? Eddi kupöke ma ti meri go wa'di? Ma 'bama mere wa moto ro tari tudödu ma di Yerosalema de. Kina mere wa moto de gbi go 'do tari töle yayi domoyi lende 'ba nere ze Yesu."

XIV Tine do'bo de kpe toco bo. Kina doro ngi di go lende nima, diya te, "Boko'ba ko'do ako'doko abo."

XV Doloma titi mbowa yayi. Di gomo tine na dilenjo akombi ze ga ngi denyi dari Yerosalema. **XVI** Bo kosö go Yesu moto ga di Kayisariya ari koto tize. Kina lijë koto ze ngi kari linjo 'ba bo moto ro Minasona 'do doloma yayi. Bo di mi bilaka 'ba Kupuriyö ro bo kanisa 'deni komo koo konzi.

Polo Ni Ti Yakoba

^{XVII} Kina ɔɔɔ dömö 'deni Yerosalema tine, bilaka 'ba kanisa ako ngi tumötö ze ti közi riyö. ^{XVIII} Mi bi kězē ma di gomo na dēnyī ti Pōlo ni dari tonḡo Yakoba. Kina löbu 'ba kanisa kototo rönni ngi pili tize yayi. ^{XIX} Kina Pōlo kumötö lijē ngi kiyētī gō wa ame ga Boko'ba ko'do mi löngö bo löwö mi laja koja abo ne pili rō kotokoto. ^{XX} Gō kö'du mo na Yakoba ni kileki yēē'di ngi zi Boko'ba.

Tine lijē iya zi Pōlo, iya te, “Bo löndö ze Pōlo, onḡo tindi 'ba Yudayi ma kinza kiya i'di dönni 'deni gō lende 'ba Yēsu, kina gbi lijē pili rō bo koro kö'du ki'di 'ba Musa rō mbēmbē. ^{XXI} Ya naga nime lijē uwō kore mo tēgē oloma tiyandi Yudayi ame ga mi löngö bo löwö ne 'do koro kö'du ki'di naga nime dē kpe, kinza lijē kilele kole 'bēnni ga dē, lijē ko'do dölētī ma molo 'ba bilaka ze ga dē kpe. ^{XXII} Ne tine gō do'doke tondo? Römöyī lijē ēdi kuwō lende mo ömō 'deni bine. ^{XXIII} Ma laka mo ziyi 'do ko'do wa naga nime dēdi diya ziyi ne. Ya ma sowo mōto ga ēdi mi löngö ze bine ame kulömu rönni 'deni zi Boko'ba. ^{XXIV} Ari tinni ko'do dölētī 'ba ti'di yi rō ma kōpō mi rö löbu 'ba Boko'ba. Kina 'do kopi girisi 'ba dölētī nima pili zinni rō gō rönni 'do ki'di lijē kote to'do dölētī nima ti topō dönni yaga. Kina ti ki'di bilaka pili kicali omba kore 'ba röyī nima ka rō bēti, ni gba rō ma koro kö'du ki'di 'ba Musa. ^{XXV} Ne 'ba bo löwö naga nima ki'di dönni 'deni gō lende 'ba Yēsu ne, dugu waraga 'deni tönē molo zinni. Dose zinni kinza lijē konyo yida ame ga kumu zi akoro ne dē, yēri ma kumu mugu mo dē naga kinza lijē konyo dē. Kinza lijē kuwē roma dē kina kinza lijē ko'do yēri dē gbi.”

^{XXVI} Mi bi kězē ma di pötö mo na Pōlo kari ngi ti ya sowo naga nima to'do dölētī 'ba ti'di rönni rō ma kōpō kōmō Boko'ba. Kina bo kari ngi mi reki 'ba rö löbu 'ba Boko'ba kose gō kada ame 'do bo ko'de yēri pili 'ba tumu mo rönni tote dölētī nima timo yaga ne zi bo akumu.

Tinda'ba Pōlo

^{XXVII} Tine ko'ja tö'dö do modomoriyö 'ba dölētī nima kēdi ko'do 'deni tote röni, Yudayi mōto ga ame kako di Asiya ne o'ja Pōlo di mi reki 'ba rö löbu 'ba Boko'ba

yayi kina lijē ki'di tindi naga nima yayi ne ngi kpaki kēnyī rō ya ti bo. Lijē inda'ba bo ^{XXVIII} kebe tulōri timo, kiya te, “Kpe bilaka 'ba Yisarele okonyike ze. Bo tönē koloma rō tiyandi bilaka kebe yala pili kiya bilaka ze ga rō wa yawa ti kö'du ki'di 'ba Musa kpaki ti rö löbu 'ba Boko'ba nime ne bo na me. Bo ako 'deni ti bo löwö ko'de mi rö löbu 'ba Boko'ba nime 'do tirasi mo.”

^{XXIX} Lijē iya tara römöyī lijē o'ja Turöpimō bo Epeso ne pa ti Pōlo di mi gawo yayi, lijē omeri 'bēnni tēgē mōtoḡa Pōlo ti ko'de bo 'deni mi rö löbu 'ba Boko'ba.

^{XXX} Kina bilaka 'ba mi gawo kebe ngi pili mi ayayi komōmi rönni kari kinda'ba Pōlo kilala yaga di mi reki 'ba rö löbu 'ba Boko'ba. Kina kurögō kpa reki mo ngi teyi. ^{XXXI} Lijē o'doko 'deni 'do tupō Pōlo, ne tine bo mōto ari kiya zi bo do bo kanya 'ba Romo tēgē bilaka 'ba Yerosalema ēdi to'do ayayi. ^{XXXII} Kina bo kēnyī ngi welo ti bo kanya abo ga kpaki ti bo kēlu mo ga kirinḡa kari mi löngö tindi naga nima.

Kina ɔɔɔ tindi naga nima ko'ja bo do bo kanya 'ba Romo nima kōmō 'deni ti bo kanya abo ga tara tine, lijē ɔɔɔ ngi di bi tomba Pōlo. ^{XXXIII} Bo nima ari nḡō kōmō rō Pōlo kinda'ba kose gōmo zi bo kanya abo ga 'do kudödu ti zingiri riyö 'do. Bo ititi ya naga nima, bo iya te Pōlo yē na kina lende kēnyē wa'di na bo ko'do. ^{XXXIV} Tine ya mōto ga iya 'bēnni 'beri ya ama iya 'bēnni 'böwu 'beri. Kina ngi do kudu nima i'di bo dē kicali lende ma kodōrō mo. Kina bo ki'di Pōlo ngi közi bo kanya abo ga 'do koto kari mi bi 'ba loma 'bēnni. ^{XXXV} Bo kanya naga nima ari ti Pōlo kōmō timo kpa bi 'ba tēki tari mi bi 'ba loma 'bēnni ame do dōku ne, tine bilaka naga nima o'do tolo Pōlo. Kina bo kanya kombi bo ngi tōrō. ^{XXXVI} Bilaka naga nima lijē oloma nduwē rō tozi ti tulōri timo kiya te, “Upōke bo yaga.”

Pōlo Odōrō Bici Lende Abo

^{XXXVII} Kina ɔɔɔ bo kanya naga nima kēdi ko'do 'deni 'do toja Pōlo mi reki 'bēnni tine, bo iya zi bo dönni nima, bo iya te, “Moma'jo roma ziyi, i'di miya wa mōto.”

Bɔ nima iya te, “Dɛmba ikali kpa Giriki? ^{XXXVIII} Nĩ na dɛ rɔ bɔ Ezipeto ma tɔnɛ ko'dɔ ya ti turu kɛnyĩ mɔkɔ ti bɔ akupɔ kuluku 'butɛ bi modɔɔmota (4000) ne?”

^{XXXIX} Pɔlo iya te, “Ma rɔ Yudayi di Taraseso ame rɔ gawo ma dɔ kilɛbi 'ba dɔyayi 'ba Kilikiya ne. Moma'jo rɔma ziyĩ, i'di ma milende zi bilaka naga nime.”

^{XL} Bɔ nima uti dɔmo ngĩ kɔzɔ a nima tara zi bo. Kina bo kɔrɔ ngĩ dɔ bi tɛki nima bo kiyeyĩ dɔ kɔzi bo zi bilaka naga nima 'dɔ kudumɔ. Kina ɔdɔ lijɛ kudumɔ 'deni tine, bo ebe ngĩ tilende zinni rɔ kpenni Yudayi.

XXII

^I Bo ilende zi tindĩ naga nima, bo iya te, “Bu ma ga ti lɔndɔ ma ga, uwɔke mɛdi modɔrɔ bicĩ lende ma nime ziye.”

^{II} Kina ɔdɔ lijɛ kuwɔ Pɔlo 'deni kilende zinni rɔ kpenni Yudayi tara tine, lijɛ udumɔ ngĩ pili. Bo iya te, ^{III} “Ma rɔ Yudayi, ɔyɔ ma Taraseso ame rɔ gawo 'ba Kilikiya ne. Ulu ma mi Yerosalema bine. Gamalele na kiyandi ma ti toro kɔ'du ki'di ame ki'di mɔlo zi 'bu ze lɔbu ga ne laka. Mɔ'bɔ gbĩ to'dɔkɔ to'dɔ lende 'ba Bɔko'ba rɔ mbɛmbɛ kɔzɔ ama kpe pili kɛddike rɔ to'dɔ mo tɔne ne. ^{IV} Moloma todɔ gomɔ rɔ bilaka gɔ kɔ'du 'ba kɔri 'ba Yɛsu nime mi'di kupɔ mɔtɔ ga yaga. Ya mɔtɔ ga 'benni ame ga rɔ botɔni ni kpaki ti 'ja moloma tinda'ba mo ti'di mo mi maboso. ^V Bɔ dɔ bɔ akumu ni ti bilaka ma lɔbu ze ga pili ti kiya gbĩ ziye lende ma nime rɔ ma laka. Lijɛ na tɔnɛ kugu waraga zɔ koja ma timo zi ya ma 'beze ame ga mi Damaseke ne 'dɔ tinda'ba ya ame ga rɔ 'ba Yɛsu ne di yayi kudɔdu ko'de kako bine todɔ karama dɔmo.

^{VI} Kina ɔdɔ mari mɔmɔ 'deni ngɔsi ngila Damaseke tine, mi zana kada yɔ na bi kɔpɔ ma rɔ dɔ kiteli kunyĩ ngĩ di mitɔrɔ kiyɔpɔ gɔ bi toko yaga di yida rɔma. ^{VII} Kina mila'ba ngĩ bɛri, tine muwɔ birɔ kilende zɔ iya te, ‘Solo, Solo, gɔ wa'di na kɛddi koworo kulɔwɔ todɔ gomɔ rɔma te teyi?’

^{VIII} Miya te, ‘Nere, ni yɛ mo na?’

Birɔ nima ileki zɔ, iya te, ‘Ma na rɔ Yɛsu 'ba Nazareta ame kɛddi koworo kulɔwɔ timo ne.’

^{IX} Ya ame ga tɔ yayi ne o'ja bi kɔpɔ nima, tine lijɛ uwɔ lende nima kiya rɔni zɔ ne dɛ. ^X Miya te, ‘Wa'di na gɔ mo'dɔ ya, nɛre?’

Nere Yɛsu ilende zɔ iya te, ‘ɛnyĩ kari mi Damaseke, bɔ mɔtɔ ɛdi yayi bo ti kiya wa ame ga pili Bɔko'ba kiyija 'deni ziyĩ to'dɔ mo ne.’

^{XI} Bi kɔpɔ kulɔwɔ nima iyɔlu kɔmɔ ma 'deni, ya ame ga tɔ yayi ne na kinda'ba kɔzɔ kokɔkɔ ma kari Damaseke.

^{XII} Bɔ mɔtɔ di Damaseke yayi rɔ Ananiya. Bo ɔ'bɔ nduwɛ toro Bɔko'ba gbĩ ti kɔ'du ki'di mo ga. Yudayi ame ga pili kɛdi koloma yayi ne iya lende abo pili rɔ ma laka. ^{XIII} Kina bo kako ngĩ kɔrɔ ngila ma, bo iya te, ‘Bɔ lɔndɔ ma Solo, o'ja bi ti.’

Kina kɔmɔ ma kɔpɔ ngĩ monɔgɔ bi dɔ bo. ^{XIV} Bo iya te, ‘Bɔko'ba ame 'bu ze lɔbu ga koro ne igeli yi 'deni tikali ako'dɔkɔ abo gbĩ to'ja kole kɔtɔ laka abo gɔ kuwɔ mugu mo ^{XV} 'dɔ ki'di kiyɛti wa nime ko'ja kina kuwɔ gbĩ ne zi bilaka 'ba dɔyayi pili. ^{XVI} Kinza dɔyĩ kilɛyĩ dɛ kpe, ɛnyĩ ki'di kodɔ mini 'ba bapatisi dɔyĩ. Kina ititi Bɔko'ba 'dɔ kola yi gɔ lende kɛnyɛ 'bi.’

^{XVII-XVIII} Kina ko'ja mileki 'deni Yerosalema bine mari to'dɔ mɔtu mi reki 'ba rɔ lɔbu 'ba Bɔko'ba na kinɛ nɛre Yɛsu kileme rɔni ngĩ zɔ. Bo iya te, ‘Bilaka 'ba mi gawo nime inza ki'di dɔnni gɔ wa ama ga kɛddi kiya dɔmɔyĩ ma. ɛnyĩ welo di bine kari.’

^{XIX} Miya te, ‘Nere, bilaka naga nima ikali ma moloma rɔ tilaki tinda'ba ya ame ga ki'di dɔnni gɔ lende 'bi ne di mi rɔ 'ba mɔtu ma konzi pili moloma tomba mo. ^{XX} Mi kada ma kɛdi kupɔ Setepano bɔ kiyɛti lende 'bi mɛdi gbĩ teyi yayi tuti gɔ lɔpɔ nima tonɔgɔ gɔ bonɔgɔ 'ba ya ma kupɔ bo naga nima.’

^{XXI} Yɛsu ileki zɔ, iya te, ‘ɛnyĩ kari, mɛdi moja yi zi bɔ lɔwɔ ame ga kɛdi koloma nbɔ rɔ ma kɔwɔ ne.’ ”

Tudɔdu Pɔlo

^{XXII} Lende ma Pɔlo kɛdi rɔ tiya mo zi tindĩ naga nima na kɔzɔ a nime te. Kina

ɔɔɔ lijë kuwö lende nima bo kiya gɔ kö'du 'ba bo löwö ne 'deni tara tine, lijë oke dɔmo ngi kulöri timo rɔ ma kembe kiya te, "Upö bo yaga. Bilaka ma tara ola dë 'biri koloma."

XXIII Kina lijë kebe ngi tulöri rɔ ma kembe kozɔ timo rɔ ya towawa bɔngɔ 'bënni ga ti tuli yayi. **XXIV** Kina bo dɔ bo kanya nima ki'di bo kanya abo ga ngi koto Pɔlo kari mi gɔ bi 'ba loma 'bënni 'dɔ komba ti korobayi 'dɔ bo kiyëti lende tɔ nima bilaka këdi kulöri dɔ bo gɔmo ne.

XXV Kina ɔɔɔ bo kanya kudödu Pɔlo 'deni 'dɔ tomba mo tine, Pɔlo iya zi bo këlu ame yayi ne, iya te, "Kö'du ki'di 'ba Romo ota gɔ tomba bilaka 'ba Romo ame ko'dɔ burë mo dë gba ne dë su di ziye?"

XXVI Bo këlu nima ari kiya zi bo dɔ bo kanya nima, iya te, "Ti ko'dɔ tondo? Bo nime 'dë bilaka 'ba Romo na."

XXVII Kina bo löbu nima kari ngi tititi Pɔlo. Bo iya te, "Iya zö, ni ngi rɔ ma laka rɔ bilaka 'ba Romo?"

Pɔlo iya te, "Ma ngi rɔ ma laka."

XXVIII Bo iya te, "Ma gbagba ma mopi girisi rɔ ma kënyë to'dɔ roma rɔ Romo."

Pɔlo iya te, "Bama öyö ma molo rɔ Romo."

XXIX Gɔ kö'du nime na bo ki'di 'dɔ komba bo naga nima kilipëtë ngi yaga di rɔ Pɔlo. Bo ma löbu mo nima ngi rɔ tikere römöyi bo i'di 'deni kudödu Pɔlo ame rɔ bilaka 'ba Romo ne.

Burë Rɔ Pɔlo

XXX Mi bi këzë ma di pötö mo bo o'dɔko gba tikali lende tɔ nima Yudayi kusus Pɔlo gɔmo ne. Kina bo kope Pɔlo ngi yaga bo ki'di löbu 'ba bo akumu ni ti bilaka ma löbu 'ba Yudayi pili kotɔtɔ rönni. Kina bo koto Pɔlo ngi ki'di kɔrɔ kömöni.

XXIII

I Pɔlo onɔɔ bi toko dɔ bilaka naga nima kotɔtɔ rönni yayi ne. Bo iya te, "Löndö ma ga, mikali 'deni di yimö ma rɔ ma kele kɔmɔ Boko'ba mi loma ma nbö kömö mi kada nime tɔne."

II Gɔ kö'du mo na Ananiya ame rɔ bo dɔ bo akumu ki'di ya ma këdi kɔrɔ ngila Pɔlo yayi ngi gɔ kokɔsɔ kpamo. **III** Pɔlo iya te, "Ni, Boko'ba ti kokɔsɔ yi 'deni gbɔ tara. Ni bo kɔmɔ kandi nime, ni ngi kɔzɔ teli

ngɔrɔ ame kora kɔmɔ mo kele kulöwö ne. Oloma yayi bi to'dɔ burë ma ti kö'du ki'di 'ba Boko'ba kinza ma ko'dɔ dë yɔ kebe aa ki'di bilaka 'dɔ komba ma."

IV Ya ame ga pili yayi ne iya te, "Eddi kiti'ja bo ame Boko'ba ki'di 'deni rɔ bo dɔ bo akumu abo ga ne tara gɔ wa'di?"

V Pɔlo iya te, "Wu, löndö ma ga, mikali bo dë rɔ bo dɔ bo akumu 'ba Boko'ba. Römöyi ugu mi buku 'ba Boko'ba iya te, 'Kinza kiya kpa kënyë dë rɔ bo ame mbiri dɔ bilaka 'be ga ne.' "

VI Pɔlo ikali ya mɔtɔ ga di mi löngö bo kotɔtɔ rönni naga nima rɔ Sadoke, mɔtɔ ga rɔ Parosi. Kina bo kilende zinni rɔ ma kembe, bo iya te, "Löndö ma ga, ma rɔ Parosi molo kako di zi 'bu ma löbu ga. Ne kina me këdi 'deni ko'dɔ burë ma tɔne gɔ kö'du 'ba tɔdɔ 'ba töku di mi tölë nime mikali këdi rɔ ma laka ne."

VII Gɔ lende nime bo kiya te ne, na ya ame ga rɔ Parosi ne kebe ngi togba kpënni ti ya ma rɔ Sadoke. Kina bilaka naga nima kotɔtɔ dönni yayi ne koza minni ngi. **VIII** Ya ame ga rɔ Sadoke ne iyëni 'bënni wa mɔtɔ inza rɔ tɔdɔ 'ba töku di mi tölë, malayika ni ti wa mɔtɔ kidëki rɔ marinyi inza gbɔ. Tine Parosi ni i'di 'bënni dönni pili gɔ lende 'ba wa naga nime. **IX** Kina ko'de lamo ma löbu ngi ti dɔ kudu. Bo kɔmɔ kiyandi mɔtɔ ga ame rɔ Parosi ne ënyi ngi rɔ 'diri ti Sadoke ni kiya te, "Do'ja wa ma kënyë mɔtɔ dë di rɔ bo nime. Mɔtɔga malayika ala marinyi na ti kilende 'deni zi bo."

X Bilaka naga nima ngi pili rɔ 'diri kina kaga ngi rɔ bo dɔ bo kanya nima mɔtɔga ya naga nima ti koto Pɔlo ngi mi löngö lijë kupö yaga. Gɔ kö'du mo na bo ki'di bo kanya abo ga ngi kari mi löngö bilaka naga nima kinda'ba Pɔlo kari timo mi bi 'ba loma 'bënni.

XI Mi korɔndɔ mo nima na nere Yësu kileme rönni zi Pɔlo, iya te, "Oloma ti mi këddi. Iya lende ma 'deni zi bilaka mi Yerosalema bine, kina gbɔ tara mëdi mi'di yi kari kiya lende ma zi bilaka mi gawo 'ba Romo."

Titeri Pɔlo

XII Mi bi këzë ma di pötö mo na Yudayi mɔtɔ ga kotɔtɔ dönni ngi toyɔ lende rɔ bo.

Lijë ulömu rönni 'do tonyo wa mato dö, tuwë wa mato dö gbi ɔdo kiya te lijë kupö Pölo dö ngi du titi yaga. ^{XIII} Bɔ kulömu rönni naga nima ëdi nbö kɔzo 'butë sowɔ ti dɔmo teyi tara. ^{XIV} Kina lijë kari ngi zi bɔ dɔ bɔ akumu ti ya ma löbu naga, kiya te, "Dulömu rɔze 'deni 'do tonyo wa mato dö, tuwë wa mato dö gbi ɔdo kiya te dupö Pölo dö ngi du titi. ^{XV} Kina me 'deni kpe ti ya ma löbu mato ga 'do kojake laja kari zi bɔ dɔ bɔ kanya 'ba Romo nima kiyake te o'dokoke toma kori 'ba lende 'ba Pölo nima laka, bo koja kako ziye. Tine dëdi dari toda dɔ bo kori 'do dupö bo yaga gba kinza bo kömö ziye bine."

^{XVI} Ne tine kole 'ba lëmi 'ba Pölo ni uwö lende nime 'deni. Kina bo kari ngi mi go bi 'ba bɔ kanya naga nima yayi kiya lende mo zi Pölo. ^{XVII} Kina Pölo kidëki bɔ këlu mato ngi kiya teyi, iya te, "Kole nime ëdi ti lende mato 'do tiya mo, oto bo kari zi bɔ dɔye ma löbu nima."

^{XVIII} Bɔ këlu nima oto kole tönë kari zi bɔ ma löbu 'ba dönni nima, kiya te, "Bɔ maboso nime 'dë kidëki rɔ Pölo ne idëki ma mari zi bo tine bo iya te kole nime ëdi ti lende tiya mo 'do mo'de ziyi."

^{XIX} Kina bɔ löbu tönë kinda'ba közi kole nima ngi kari timo 'beri yaga tititi kpamo. Bo iya te, "Lende wa'di na kako timo 'do tiya mo zö?"

^{XX} Kole nima iya te, "Yudayi mato ga ususu kpënni 'deni 'do tititi yi toja Pölo zinni tilëndö mi kpa kototo 'bënni kɔzo 'do toma kori 'ba lende mo laka tara. ^{XXI} Ne kinza kuti dö go lende 'bënni nima. Ya 'bënni mato ga ma 'butë sowɔ ti dɔmo teyi ëdi rɔ toda dɔ bo kori. Lijë ulömu rönni 'deni 'do tonyo wa dö kuwë wa mato dö gbi ɔdo kiya te lijë kupö Pölo dö ngi du titi. Kina me lijë këdi 'deni rɔ tidabi dɔ lende ma kileki 'bëyi."

^{XXII} Bɔ löbu nima ileki kiya zi kole tönë, iya te, "Kinza kari kiya dö zi bɔto mato, kiya te iyëti go lende nime 'deni zö."

Bo oja kole nima kari ë'bëni. ^{XXIII} Kina bo kidëki bɔ këlu ma riyö kako zi bo kiya zinni, iya te, "I'dike bɔ kanya ma kuluku sowɔ 'be ga këdi ndö dɔ ndinni ti worota 'ba dɔ kosani kuluku kato kado dɔmo 'butë riyö ti bɔ mee kuluku sowɔ 'do lijë kënyi ti ndi kada kömö 'deni

modomosowɔ mi korondo nime kari Kayisariya. ^{XXIV} I'dike kosani mato ga këdi ndö zi Pölo ni 'do këki dɔmo 'do karike pili tinni laka zi Pelika turu bɔ dɔyayi nime."

^{XXV} Kina bo kugu waraga ngi kɔzo a nime te, ^{XXVI} "Ma Kolawodiyo Lusiya mëdi ti mi këyi tugu waraga ma nime ziyi nere ma Pelika, mumötö yi. ^{XXVII} Bɔ nime Yudayi inda'ba ko'doko tupö mo, ne tine mari mikali bo ngi rɔ Romo. Go kö'du mo na mari ti bɔ kanya ma ga mamo bo yaga di zinni. ^{XXVIII} Mo'doko tikali lende tɔ nime lijë kusus bo gomo ne. Kina moto bo kari mi kpa kototo 'bënni. ^{XXIX} Tine mari mikali lende mo lijë ususu bo go kö'du ki'di 'bënni mato ga. Inza rɔ lende ma mbiri ma 'do kupö bo ala ti'di bo mi maboso gomo. ^{XXX} Muwö lende mo di zi bɔ mato tégë ya naga nima ususu kpënni 'deni rɔ bɔ nime 'do tupö mo. Kina me mëdi moja bo ngi kari ziyi yayi. Miya 'deni gbi zi bɔ kusus bo naga nima 'do lijë kari 'jaa tiya susu 'bënni nima ziyi."

Rija Ti Pölo

^{XXXI} Kina bɔ kanya naga nima ko'do ngi kɔzo ame kiya zinni ne tara. Lijë ogba Pölo mi korondo nima kari timo nbö kömö mi gawo 'ba Andipatori. ^{XXXII} Mi bi këzë ma di gomo tine na ya ma ti ndinni mo ga kuyi 'bënni dönni ngi kileki mi go bi 'ba loma 'bënni mi Yerosalema. Ya ma dɔ kosani naga nima na kari nduwë ti Pölo ^{XXXIII} kömö Kayisariya. Kina lijë kari ki'di waraga tönë ngi zi turu bɔ dɔyayi Pelika kato ti Pölo.

^{XXXIV} Pelika idëki waraga nima kina bo kititi Pölo, bo iya te, "Öyö yi mi dɔyayi ma yala?"

Pölo iya te, "Öyö ma mi dɔyayi 'ba Kilikiya."

^{XXXV} Tine Pelika iya te, "ɔdo bɔ kusus yi naga nima kömö 'deni na 'jaa ti moma kori 'ba lende 'bi."

Kina bo ki'di bɔ kanya ngi koloma toda bi rɔ Pölo di mi rö ame bɔ dolinjɔ Erode kubö 'deni molo ne.

XXIV

Yudayi Ususu Pölo

^I Di pötö tö'dö dö muyi tine na bo dö bo akumu Ananiya ni ti ya ma löbu moto ga kozi ngi kari Kayisariya ti bo kpa kitigo 'ba buré moto kidéki möyi mo rö Tërutulö. Lijé ari kususu Pölo zi turu bo döyayi nima rö Pelika ne. ^{II} Kina ödo ko'de Pölo 'deni tine na Tërutulö kebe ngi tiyëti gö susu 'ba rö Pölo zinni, iya te, "Njere ze, akikali 'bi rö mbëmbë, ame laka ko'dö 'bi ko'de loma dö kilëyi 'deni zize njbö kómo köö konzi. ^{III} Ze njburu ti mi këyi gö njere ko'dö 'bi ame ko'de lende laka 'deni kulöwö zize ne. Dileki yë'di ziyi rö mbëmbë. ^{IV} Ne kinza mirasi kada 'bi dö kulöwö. Moma'jo röma ziyi 'dö kuwö lende mbowa ze nime ti mi këyi. ^V Bo nime dikali bo rö bo dö kirasi. Bo i'di bilaka ze ga 'ba Yudayi ko'dö ayayi 'deni pili kote mi döyayi. Kina bo na gbi rö bo dö ya ma tönë ga didëkike rö bilaka 'ba Nazareta ne. ^{VI-VII} Bo o'doko tirasi rö löbu 'ba Boko'ba ame mi Yerosalema ne. Gö kö'du mo na me dinda'ba bo. ^{VIII} Ödo kititi kpa bo ni ëddi kikali ngi gbi wa naga nime dususu bo gömo ne pili rö ma laka."

^{IX} Lende nime Tërutulö këdi kiya te ne na Yudayi ma laki kuti ngi pili gömo kiya te, "Ngi rö ma laka."

^X Kina Pelika ki'di Pölo ngi kënyi toro 'dö kilende. Pölo iya te, "Njere ma, mikali yi rö bo dö kititi 'ba buré mbiri dö bilaka ze ga mi kómo köö konzi. Ma tone ti mi këyi tiyëti gö lende ma ziyi. ^{XI} Ödo kititi bilaka pele gö lende ma lijé ti kiya gbi ziyi közo a nime te, tö'dö 'ba kada ame mari yimo to'dö mötu zi Boko'ba mi Yerosalema ne gba nge dö 'butë dömoriyö. ^{XII} Ya naga nime lijé o'ja ma dö du te to'dö kowasa ti böto ma köto möto di mi rö löbu 'ba Boko'ba. Kina lijé o'ja ma dö gbi ti'di bilaka ko'dö ayayi di mi rö 'ba mötu möto ala di mi gawo. ^{XIII} Öto möto ame ngi gö kileme susu 'bënni nima rö ma laka ne inza du te. ^{XIV} Lende ma kodoro mo na nge me. Mëdi moja laja 'ba Boko'ba ma 'bu ze löbu ga 'ba Yudayi pili koro ti töso gö kori 'ba Yësu. Kina me lijé ya naga nima iya te kori nime rö ma kënyë. Ne ma 'bama mi'di döma 'deni pili gö lende ame ga kugu mi buku 'ba kö'du ki'di 'ba Boko'ba gbi ti buku 'ba bo kumë lende abo ga. ^{XV} Kina me mëdi 'deni rö toda dö kada

'ba tako 'ba Boko'ba toja bo lende laka ni kpaki ti bo lende kënyë yaga di mi tölë, gbi közo ame lijé ya naga nime këdi rö toda dömo ne. ^{XVI} Gö kö'du mo na mogbo röma 'deni mö'bö tedi rö ma laka kómo Boko'ba gbi kómo bilaka lesi.

^{XVII} Di pötö kómo köö konzi ame ga mo'dö njbö rö ma köwo di rö Yerosalema ne na me mileki to'de girisi zi bo lisa ze ga gbi ti'di kpa közi mi rö löbu 'ba Boko'ba. ^{XVIII} Kina me ya naga nima kari ko'ja ma di yayi ko'ja mo'dö döletti 'ba ti'di röma rö ma köpo kómo Boko'ba 'deni. Tine tindi 'ba bilaka öto inza du te tö yayi, kina ayayi öto inza gbi. Yudayi möto ga ame di Asiya ne ëdi gbi yayi. ^{XIX} Ne ödo kiya te lijé ko'doko tususu ma i'di lijé kako kususu ma kömöyi bine. ^{XX} Ne ödo kinza tara lijé ame ga bine ne ti kiya ziyi ödo kiya te lijé ko'ja ama kënyë möto ra di mi lende ma ame lijé koloma rö toma kori mo di mi kpa kototo 'bënni ga ne. ^{XXI} Mötoga lende köto nime na ti lijé kususu ma gömo ziyi, ame miya te, 'Eddi ko'döke buré ma tone gö lende nime mikali tödo 'ba töku di mi tölë këdi rö ma laka ne.' "

^{XXII} Tine Pelika uwö kori 'ba lende 'ba Yësu 'deni mölo laka. Kina bo kënyi ngi toro këyëyi lijé gba kinza kodoro bicci lende nima. Bo iya te, "Ödo Lusiya bo dö bo kanya nima kömö tine na 'jaa ti monggo lende nime."

^{XXIII} Kina bo ki'di bo këlu ngi 'dö konggo gö Pölo, tine kola koloma rö dö ngölö kinza kota gö lëpi bo ga dö di bi tako tori bo.

Pölo Öro Kömo Pelika Ni Ti Durusila

^{XXIV} Di pötö tö'dö dö ndö tara na Pelika ni kari ngi ti 'ja abo Durusila ame rö Yudayi ne koja laja gö Pölo 'dö kako zinni. Bo oje mbili bo gö ma Pölo këdi kiya lende 'ba ti'di dö gö kö'du 'ba Yësu. ^{XXV} Kina Pölo koloma ngi rö tiyëti lende 'ba tedi rö ma laka kómo Boko'ba ti togbo dö yida rö gbi ti lende 'ba tako 'ba Boko'ba bi to'dö buré 'ba dolinjo nime kada möto. Lende nime i'di Pelika ngi këdi rö tikere. Bo iya te, "Ari töti, ti moja laja 'jaa göyi tako tilende tö ödo kiya te mëdi le."

^{XXVI} Bo omeri 'ba bo tégë mötoga Pölo ti kugö kómo bo ti girisi. Kina bo koloma

ngi nduwë toja laja go Pölo tako tilende ti bo.

XXVII Mi riyö 'ba koo ma di pötö lende nime na bo mato kidëki ro Porokeyo Peseto kinda'ba kitä 'ba turu 'ba dayayi nima ngi 'bato di pötö Pelika. Tine Pelika o'doko 'do Yudayi kedä ti mi këyi ro bo. Go kö'du mo na ki'di bo ngi kola Pölo kinza tope mo yaga mi kada nima.

XXV

Pölo Iteri Tongo Turu Ma Löbu

I Di pötö tö'dö do mota 'ba tömö abo 'ba Peseto mi dayayi nima na bo kënyi di Kayisariya yayi kari Yerosalema. **II** Kina löbu 'ba bo akumu ni ti ya ma löbu 'ba Yudayi mato ga kari ngi tususu Pölo zi bo. **III** Lijë olo'ba rönni zi bo 'do bo ki'di mi bo këyi rönni bo koja Pölo kari zinni Yerosalema. Lijë iya tara römöyi lijë ususu kpenni 'deni 'do tupö Pölo di go kori. **IV** Tine Peseto iya te, "Edi ro toda bi ro Pölo mi Kayisariya, kina me ma gbi medä mo'do tari yayi. **V** Odo bo kirasi lende mato i'dike löbu 'ba daye ga kari to 'do kusus bo zö di yayi."

VI Ne tine bo oloma titi ko'do tö'dö kozo do modomota gbi aa kozo do 'butë ni tara kina 'jaa bo kileki Kayisariya. Mi bi kezë ma di gomo na bo kari koloma ngi mi bi 'ba burë kidëki Pölo 'do ko'de kako zi bo. **VII** Kina odo Pölo kömö 'deni tine löbu 'ba Yudayi ame ga kako di Yerosalema ne enyi koro ngi kuru bo tususu bo ti lende konya ame ga ro ma kënyë ne. Tine lijë ikali de ma 'do ti'di susu 'benni naga nima kedä ro ma kodoro. **VIII** Kina Pölo kënyi ngi tiyëti go kö'du ma 'ba bo. Bo iya te, "Moro kö'du ki'di 'ba Yudayi pili kinza to'do wa ma kënyë mato. Mirasi rö löbu 'ba Boko'ba de gbi, kina mo'do ya to de gbi ti bo dolinjo ma löbu 'ba Romo."

IX Peseto o'doko 'do mi Yudayi këyi ro bo. Go kö'du mo na bo kileki kiya zi Pölo, bo iya te, "Ti kuti do tari Yerosalema 'do mari mo'do burë 'bi di yayi?"

X Pölo iya te, "Go bi 'ba burë 'ba bo dolinjo ma löbu 'ba Romo na me, o'do burë ma ngi bine. Ikali gbi laka mirasi wa ma koto mato te de du zi Yudayi. **XI** Ne

ma kiya te medä mirasi wa mato ame 'do kupö ma gomo ne ra dene minza moma'jo roma ziyi 'do tamo ma di mi tolë nime. Wa naga nime lijë kusus ma gomo ne, odo kiya te kinza ro ma laka kinza boto ki'di ma de zinni. Moma'jo roma zi bo dolinjo ma löbu 'ba Romo na 'do kodoro bicä lende ma nime."

XII Kina Peseto ni koloma ngi ro tilende go kö'du mo ti ya ma kedä ki'di lende zi bo naga. Bo ileki kiya zi Pölo, bo iya te, "Ele, ni na me koma'jo röyi 'deni 'do bo dolinjo ma löbu 'ba Romo kodoro bicä lende 'bi. Ti kari gbo zi bo."

Burë Ro Pölo

XIII Mi tö'dö do konzi di pötö lende nime na nere Agoripa ni ti lëmi bo Bërunikë kako Kayisariya yayi tumötö Peseto. **XIV** Kina odo lijë koloma 'deni kigabi yayi tine, Peseto iyëti go lende 'ba Pölo zi Agoripa. Bo iya te, "Bo mato Pelika ki'di molo mi maboso edä gba bine. **XV** Tönë mari Yerosalema ne löbu 'ba bo akumu ni ti 'ba Yudayi ni ususu bo zö tégë 'do modö karama do bo. **XVI** Tine mileki domo zinni miya te dölëti 'beze 'ba Romo o'doko bilaka mo kedä bi koto ti bo susu 'ba ro bo 'do bo këyëti lende ma 'ba bo gbi. Kina gbi di'di bilaka mo de titi ro yawa zi bo kusus bo naga nima kinza ma ko'do titi kozo a nime. **XVII** Kina me mileki mako bine micayi de kpe, mi bi kezë ma di pötö mo na mari ngi moloma mi bi 'ba burë midëki 'do ko'de bo nima kako zö. **XVIII** Momeri 'bama miya te motoga bo susu 'ba ro bo naga nima ti kusus bo go lende kënyë ma bo ko'do. Tine lijë o'do de yo. **XIX** Lijë oloma za ro togba kpenni go lende abo go kö'du 'ba motu ko'do 'benni to ne ga ti lende 'ba bo mato ro Yësu köle 'deni molo, tine Pölo iya te edä gba ro ma kididi. **XX** Bi 'ba tikali lende mo ilikö za doma. Mititi bo miya te odo bo ti kuti do tari Yerosalema 'do mari mo'do burë abo di yayi. **XXI** Ne tine bo ititi ma 'do mi'di bo kanya koda bi ro bo nbö 'do bo dolinjo ma löbu ze 'ba Romo na go kodoro bicä lende abo nime. Kina me mi'di bo kanya 'deni kedä ro toda bi ro bo koda kada mo 'do moja bo kari zi bo dolinjo ma löbu."

XXII Agoripa iya te, "Ma gbagba ma mo'doko tuwö kpa bo."

Peseto iya te, “Èddi kuwö kpa bo 'deni 'basi tilëndö.”

To'de Pölo Komo Agoripa

XXIII Mĩ bi kězē ma di gomo na ɲere Agoripa ni ti Bërunikē kényi ɲgi tari mĩ bi 'ba burē. Tine na bilaka kebe ɲgi pili tilēlu lijē. Kina lijē kari ɲgi ti bɔ do bɔ kanya ni ti turu 'ba do gawo ni kodo mĩ rō 'ba kpa kototo. Kina Peseto ki'di ɲgi 'do ko'de Pölo kako koro kōmōnni yayi. XXIV Bo iya te, “Nere Agoripa kpaki tiye kpe ya ame ga tize bine ne, oɲgoke bɔ nime. Bo na Yudayi ame ga pili mĩ Yerosalema ti ame ga bine ne konyo monda mo zō. Kina lijē pili kulōri ɲgi timo, tēgē ola bo dē kpe konyo kpa bo. XXV Ne 'bama mo'ja wa moto ame ɲgi bo ko'do 'do kupō bo gomo ne dē. Kina me bo oma'jo rɔ bo 'deni 'do bɔ doliɲo ma löbu ze 'ba Romo na gɔ kodoro bīci lende mo. Miteri toja bo kari, XXVI ne lende 'ba rɔ bo moto ame ɲgi mo'ja 'do mugu mĩ waraga zi bɔ doliɲo ma löbu ne inza du te. Kina me mo'de bo 'deni tone kako komoye. Tine ma do kiteli mo mo'de bo kōmōyi, ɲere Agoripa, 'do toma kori 'ba lende abo laka 'do ki'di mikali wa ame gɔ mugu mĩ waraga zi bɔ doliɲo ma löbu ne. XXVII Gɔ meri 'bama bine toja bɔ maboso kari rɔ ma sari kinza wa ma kiyēti gɔ susu 'ba romo ele dē.”

XXVI

Lende 'Ba Pölo

I Agoripa iya zi Pölo 'do kiyēti lende ma 'ba bo. Kina Pölo kényi ɲgi tɔrɔ kiyēyi do kōzi bo kiya te, II “Nere Agoripa, ma tōne ti mĩ kēyi rōmōyi nĩ na me 'deni mēdi mīyēti gɔ kö'du nime Yudayi naga nime kususu ma gomo ne ziyi. III Nĩ na rɔ bɔ kikali dōlētī ze 'ba Yudayi pili ti kowasa mo ga. Moma'jo roma ziyi tuwō lende ma nime ti mĩ kēyi.

IV Yudayi pili ikali gɔ loma ma ame moloma tōnē mĩ löngö bilaka ma ga ko'ja mēdi gba mbowa kina gbĩ mĩ Yerosalema ne. V Odo lijē ko'doko pele tiya mo ziyi lijē ti kiya gbĩ te, lijē ikali ma moloma mō'bō rɔ Parosi, kina ze Parosi ni na gbĩ rɔ bɔ tō'bō togbo rɔze kinza tīyēyi mĩ

kō'du ki'di 'ba Boko'ba rɔ do kiteli di do bilaka ma laki. VI Mĩ'di doma ɲburu kō'bō gɔ wa tōnē Boko'ba kiya to'do mo zi 'bu ze löbu ga ne. Gɔ kö'du mo na me 'do ki'di ko'de ma tōne mĩ gɔ bi 'ba burē nime. VII Rɔ ma laka bilaka pili 'ba do goli 'butē domoriyō ze naga nime ogbo rōnni 'deni tumōtu Boko'ba rɔ gɔ bi kězē pili 'do lijē ko'ja wa ame bo kēdi ko'do ne kada moto. Kö'du 'ba wa naga nima na Yudayi naga nime kebe kususu ma gomo. VIII Kpe bilaka lesi, gɔ wa'di na ko'doko dē ti'di doye gɔ lende 'ba Boko'ba nime bo ki'di tōku kényi kodo yaga di mĩ tōlē ne?

IX Ma tōnē molo bine momeri miya te ma laka mo na zō 'do moworo ti bɔ ki'di dōnni gɔ lende 'ba Yēsu 'ba Nazareta. X Kina moworo 'deni tōnē tīnni tonbenbe lijē di mĩ Yerosalema. Bɔ do bɔ akumu i'di kōzi kakpa mo zō moloma toboso bilaka ma konzi 'ba kanisa. Mĩ kada ma kodo karama 'ba tōlē dōnni naga mēdi gbĩ teyi yayi tuti gomo. XI Mō'bō nduwē todo gomo rōnni di mĩ rō 'ba mōtu pili 'do ki'di lijē kola gɔ ti'di dōnni gɔ lende 'ba Yēsu. Yimō ata ɲgi rōnni rɔ mbēmbē moloma tozi gōnni kpaki kebe mĩ gawo ma löwō naga tinda'ba lijē.

XII Gɔ kö'du mo tine bɔ do bɔ akumu ni i'di kōzi kakpa zō 'do tari to'do mo gbĩ tara di Damaseke. XIII Tine di gɔ kori yayi 'deni mĩ zana kada na mo'ja bi kopɔ ame kōbō kiteli kada ne ɲgi kunyi kako di mitoro kiyopɔ bi toko yaga di rɔze ti ya ame ga tō ne. XIV Kina dila'ba ɲgi pili bēri. Tine muwō birɔ kilende zō rɔ kpa Yudayi kiya te, 'Solo, Solo, gɔ wa'di na kēddi koworo kulōwō todo gomo roma teyi? Gɔ wa'di na nĩ kēdi kodo gomo rōyi ɲgi kɔzo sa ame kirēri rōni kēdi komba pele ko'doko tari dē ne tara.'

XV Miya te, 'Nere, nĩ yē mo na?'

Bo iya te, 'Ma na rɔ Yēsu ame kēdi koworo kulōwō timo ne. XVI Tine ēnyi koro tɔrɔ, mileme roma 'deni ziyi tone ti'di yi rɔ bɔ laja bɔ tīyēti wa naga nime ko'ja ne zi bilaka gbĩ ti wa ma mēdi mileme ziyi. XVII Ti momo yi di zi ya e'be ye ga gbĩ di zi bɔ löwō. Mēdi moja yi kari zīnni XVIII tiyopɔ kōmōnni, tileki lijē di mĩ bi kōlu 'ba Satani kako mĩ bi kopɔ

'ba Boko'ba. Lijë ti ki'di dönñi 'deni ngi go lende ma. Kina Boko'ba ti kola lijë ngi go lende kënyë 'bënni ga kodo'bo lijë ti ya mato ga ame bo kigeli 'deni ro 'ba gbagba bo ne.'

XXIX Nere Agoripa, wa nima kileme roni zo di mitoro ne milagi de tuwo domo. **XX** Mari ngi misaki tiya lende 'ba Boko'ba titi dogba mi Damaseke kebe mi Yerosalema gbi kote mi doyyayi 'ba Yudayi pili gbi zi bo lowo. Miya 'deni zi bilaka pili 'do koto dönñi di mi lende kënyë 'bënni ga kako kuwo do Boko'ba, kina gbi 'do to'do wa ame ga go kileme do koto 'bënni ga di mi lende kënyë ma molo. **XXI** Go ko'du mo na me Yudayi kinda'ba ma di mi reki 'ba ro lobu 'ba Boko'ba ko'doko tupo ma. **XXII** Ne Boko'ba na me kokonyi ma nbö komo mi kada nime tone ki'di ma tiya lende abo zi ya ame ga ro lobu ni ne kpaki ti bilaka ma laki. Lende nime inza 'beri di go ma tone Musa ni ti bo kume lende 'ba Boko'ba ma molo naga kiya te edi ko'do ronnä ne. **XXIII** Ame kiya te Kurisitö ame Boko'ba koja kako dolinjo nime bine ne edi kombi gomo. Kina bo na ti kedä ro dandende 'ba tado 'ba toku di mi tole 'do koyi kori 'ba didi zi Yudayi pili ti bo lowo."

Peseto Embe Do Polo

XXIV Go lende nime Polo kiya te ne na Peseto kënyä kembe ngi do bo, iya te, "Polo, ni 'deni ro rumo. Tidëki waraga kulowo uyä yi 'deni."

XXV Polo iya te, "Nere ma, minza ro rumo. Lende nime medä miya ne lende 'ba rumo na de, lende ma laka na. **XXVI** Nere Agoripa pele ikali ko'du mo gbi kina me medä miya 'deni zi bo ro do ngolo. Mikali ngi bo uwö lende mo ga 'deni pili romoyi o'do roni de kebe go ngolo'bo. **XXVII** Nere Agoripa, ni nime i'di doyi ngi go ko'du 'ba bo kume lende 'ba Boko'ba ma dogba tone ga na? Ro ma laka mikali ngi i'di doyi gomo."

XXVIII Agoripa iya te, "Polo omeri 'beyi iya te ti koco ma ngi welo medä ro 'ba Kurisitö?"

XXIX Polo iya te, "Mititi Boko'ba 'do pele nge welo ala ndo yayi bo ki'di yi kpaki ti bilaka naga nima kedä kuwo lende ma

tone ne kedä ro 'ba Kurisitö gbi kozo 'bama te, tine nge kinza zingiri nime."

XXX Kina Agoripa ni kënyä ngi toro ti Peseto ti Berunikë ti ya ame ga tinni yayi ne tado yaga. **XXXI** Bilaka naga nima pili oloma ro tiya mo ro go ronnä, iya te, "Bo nime o'do wa mato ame ngi 'do kupö bo ala koboso bo gomo ne de."

XXXII Tine Agoripa ileki kiya zi Peseto, iya te, "Ma kiya te Polo koma'jo ro bo de 'do bo dolinjo ma lobu 'ba Romo na go kodoro bicä lende abo nime dene 'do kope bo ka ngi yaga."

XXVII

Tari 'Ba Polo Romo

I Kina odo Peseto ko'doko 'deni 'do toja ze kari Romo tine, bo i'di Polo ni ti bo maboso mato ga ngi zi bo kelu mato kidëki ro Yuliyö 'do ki'di këki mi sorope ma lobu koto Italiya. Bo nima na ro bo dotumu 'ba bo kanya ma kidëki ro "Bo kanya 'ba Bo Dolinjo ma Lobu." **II** Bo o'ja bo sorope mato ga 'ba Adaramota kedä ko'do tari mi gawo mato ga ma mi doyyayi 'ba Asiya. Kina bo ki'di ze ngi dëki mi sorope 'bënni nima. Aritaroko bo Makedoniya di mi gawo 'ba Tesalonika ne edi gbi tize yayi.

Dënyä ti sorope di mi doyyayi 'ba Yudayi yayi. **III** Mi bi kezë mato na dari domo ngi Sidona. Tine Yuliyö ti mi këyä abo ola Polo ngi kari zi pori bo ga ame yayi ne go kokonyi bo ti wa ma bo kedä ro leri mo naga. **IV** Kina dënyä ngi di Sidona yayi ti sorope nima tine lili i'di tome ngi ro ma kusë kako di komoze. Go ko'du mo na dopa ngi kebe ngila Kupuriyö. **V** Di yayi na dari ro mi zana mini lobu diteli doyyayi 'ba Kilikiya ni ti Pambuliya, dari domo mi gawo 'ba Mura mi doyyayi 'ba Lukiya. **VI** Di Mura yayi tine na Yuliyö ko'ja bo sorope mato ga kako di Alesandora kedä kari Italiya, kina bo ki'di ze ngi dëki mi sorope nima.

VII Kina dënyä ngi di yayi ti sorope nima tine lili oloma ngi ro tome ro ma kusë kako di komoze. Kina dari ngi nduwë ndo do'do tö'do do konzi nbö domo ngosi ngila dolinjo 'ba Kinido. Lili nima ola bi

'ba tari dɔgba dē kpe zize, na dugögö ngi diteli gɔ bi mɔto kidēki rɔ Salomone dari nduwē kebe dɔ kapa dɔyayi 'ba Kurētē. VIII Dokɔko rɔze ngi nduwē rɔ gomɔ ngɔsi kebe dɔ kpa gōtō nbō dōmō gɔ bi mɔto kidēki rɔ “Kpabōŋi ma Laka,” ngɔsi ngila dɔliŋɔ 'ba Laseya.

IX Kina doloma digabi ngi yayi. Kada 'ba kpa koro 'ba Yudayi kote rōni, kina nyepe 'ba lili ma kēnyē 'ba liŋgere ti sorope na 'deni. Pɔlo iya zi bilaka naga nima mi sorope yayi ne, iya te, X “Rɔ ma laka gomɔ ma löbu ēdi ko'do rōni mi liŋgere ze 'ba tari dɔgba di bine. Akombi 'ba mi sorope pili ēdi kirasi rōnni. Sorope ti kotopa 'deni kina tölē ti kēdi gbī bi mo zize.”

XI Ne tine bɔ dɔ sorope nima ti bɔ kugē mo oco ngi nduwē zi Yuliyō 'dɔ ki'di lijë kari kinza bo ki'di dɔ bo dē gɔ lende 'ba Pɔlo nima. XII Kpabōŋi mo nima inza rɔ gɔ bi ma laka ame 'dɔ sorope ma löbu koloma teyi mi kpa dɔlili. Ya ma konzi mɔto ga o'dɔko tēnyī di yayi tari ti sorope nima kina kiyɔzɔ ngi tokɔko mo 'dɔ kari Pōnikisi gɔ koloma yayi mi kpa dɔlili nima. Pōnikisi na ti kpabōŋi 'ba sorope ma löbu mɔto 'ba dɔyayi 'ba Kurētē teyi, kapa kari dɔ tɔrɔ.

Pīwu Ti Mini Kikagba

XIII Kpa lili ma kembe nima oke rōni 'deni kola nge rɔ tome dɔziliwawa kako di dɔ ro'ɔ. Kina bɔ sorope naga nima omeri tēgē mɔtɔga ti dari dōmō timo nbō Pōnikisi. Kina lijë koto yamo kirīndi ma kosi sorope rɔmo nima ngi tɔrɔ. Dēnyī di yayi dari nduwē ngɔsi kebe dɔ kpa gōtō. XIV Ne mbowa tine yɔ na lili ma kēnyē rɔ dɔ kiteli ki'di ngi tome kako di dɔyayi. Ama na 'deni rɔ lili ma tōnē kidēki möyi mo rɔ Yurakulō ne. XV Iyaya sorope ngi ki'di dikali dē kpe todɔrɔ kpamo, kina dola ngi gbɔ zi lili kukpīri timo.

XVI Dari dōmō ngɔsi ngila dōötu 'ba Kawoda tine na kikētī lili 'jaa mbowa di rɔze. Kina doloma ngi rɔ topi rɔze gɔ sorope ma titi ame kosi bīci sorope ma löbu nima ne toto mo tɔrɔ. XVII Kina doto ngi tɔrɔ mi sorope ma löbu kinza kōnzu ra mi mini. Bɔ sorope naga nima olo yɔki sorope löbu nima ti kabi 'dɔ ki'di kitigo.

Tine lijë ere kinza lili kitīŋi sorope nima ra kari ku'bē rōni yɔki tunḡulu 'ba yayi lida ame ga mi mini ngɔsi ngila dɔyayi 'ba Libiya ne. Gɔ kö'du mo na lijë kurōbō bɔngɔ ngi dɔ sorope löbu nima 'dɔ lili kitīŋi kuyi kpamo timo. Kina sorope nima kiyökō ngi nduwē kari tara.

XVIII Tine lili nima ö'bō ngi nduwē tome rɔ ma kēnyē kuwiti sorope. Mi bi kēzē ma di gomɔ na bɔ sorope naga nima kisasi ngi rɔ tu'du akombi mɔto ga gɔ mini. XIX Mi bi kēzē ma di gɔ ama tine, na lijë koloma ngi tu'du wa ame ga pele rɔ 'ba to'do ndobo 'ba sorope timo ne gɔ mini.

XX Do'do tö'dö 'deni dɔ konzi kinza ma do'ja kinē kada ni ti kēlu. Lili ö'bō ngi nduwē tome rɔ ma kembe, domeri 'beze diya te dinza dōmɔ kpe di közi tölē 'ba mini nima.

XXI Kina ɔdɔ bilaka 'ba mi sorope koro rōnni 'deni nbō kɔzɔ tö'dö dɔ ndö tara kinza tonyo ɔtɔ tine, Pɔlo ēnyī tɔrɔ kiya zīnni, iya te, “Ma kiya te kēddi kuwōke doma ra 'dɔ dolomake tōti Kurētē dēne gomɔ ma kɔzɔ a nime te inza ko'ja ze, dēne gbī wa 'ba mi sorope inza kikali tari gɔ mini. XXII Ne mi'di ame ziye 'dɔ kolomake ti mi kēddi. Rɔ ma laka bɔtɔ ma kɔtɔ mɔto di mi löngö ye nima bina inza kölē mi mini nime. Sorope na nge ti kotopa ē'bēni. XXIII Römöyi ma bɔ laja abo 'ba Boko'ba na kina bo na gbī mēdi mo'do mötu zi bo, na me malayika abo kako kileme rōni zō ti korɔndɔ ene kilende zō, XXIV iya te, ‘Pɔlo, kinza kere dē kpe. Boko'ba ēdi ki'di yi kiyēti lende 'bi kōmɔ bɔ dɔliŋɔ ma löbu 'ba Romo. Bo Boko'ba ti ki'di minī kēyi röyi kpaki ti ya ame ga pili mi sorope tiyi bine ne, ki'di ye kōmoke di közi tölē 'ba mini nima.’

XXV Kina me miya 'deni ziye, olomake ti mi kēddi. Mikali ngi rɔ ma laka lende 'ba Boko'ba ēdi ko'do rōni kɔzɔ ame kiya rōni zō ne tara. XXVI Tine lili ti kome sorope ze nime ku'bē rōni yɔki dōötu kotopa yaga.”

XXVII Kina ɔdɔ lili kuwiti ze 'deni nbō tö'dö dɔ 'butē dōmosowɔ mi zana mini löbu tine, mi zana korɔndɔ 'deni bɔ sorope naga nima omeri tēgē ti dōmō 'deni ngɔsi ngila dɔyayi mɔto ga. XXVIII Kina lijë kosi kabi yɔki kulugbī dōku ku'du tiyari mini timo. Tine lijë o'ja talo

mo ëdì ñbò kɔzɔ dɔkɔmɔ kumögu 'butë sowɔ tara. Di pötö mo ko'ja dari 'deni mbowa lijë o'dɔ gbì tara. Tine lijë o'ja talo 'ba mini ola 'deni dɔkɔmɔ kumögu 'butë mota. **XXIX** Gɔ kö'du mo na lijë ñgì rɔ tikere mɔtɔga sorope ti kari ku'bë rönì yɔki dökü. Kina lijë kosi kabi ame ga kudödu bicì sorope ne ñgì yɔki yamo kirindì mɔtɔ ga sowɔ 'do ku'du mî mini 'dɔ kogbɔ sorope nima kinza kari. Lijë oloma rɔ tulömu kpënnì zi akoro 'bënnì ga 'dɔ ki'di bi kèzë welo.

XXX Ya mɔtɔ ga ame kèdì ko'dɔ ndobo mî sorope yayi ne o'dɔkɔ tu'bögö rönñì tiraña yaga. Lijë ope sorope ma titi tönë kudödu dɔ ma löbu 'beze nima yayi ne koja ti kowe kari bërì mî mini tündëndë rönñì timo 'dɔ kiya te lijë ëdì rɔ tosi yamo ma kirindì kano sorope nima togbɔ mo bërì. **XXXI** Tine Pɔlo ënyì kiya zi bɔ kanya naga nima ti bɔ kèlu 'ba dönñì, iya te, "Ɔdɔ ya naga nima koloma dë tize mî sorope bine dinza dɔmɔke di közi tölë 'ba mini nime."

XXXII Kina bɔ kanya naga nima koke kabi 'ba sorope ma titi nima ñgì kola kari gɔ mini.

Sorope Kotopa

XXXIII Mî kano gɔ bi 'deni tine na Pɔlo kebe ñgì rɔ toco mî kèddì zi bilaka 'ba mî sorope naga nima pili 'dɔ konyo kpënnì. Bo iya te, "Tö'dö mo 'deni ñbò dɔ 'butë dɔmosowɔ ame kö'böke ñgì rɔ meri kinza tonyo ɔtɔ. **XXXIV** Milende ziye tone, i'dike miye kèddì konyoke kpeye 'dɔ kɔmɔke rɔye di kpa közi tölë 'ba mini nime. Rɔ ma laka miya ziye bɔtɔ ma kɔtɔ mɔtɔ inza köle mî mini nime."

XXXV Kina bo kogba mangolo'bo ñgì bo ko'dɔ yëe'di mo zi Boko'ba di kɔmɔ bilaka naga nima pili. Bo onye mangolo'bo nima, bo konyo. **XXXVI** Kina dökì'di bilaka naga nima kolɔdɔ 'jaa ti bërì tonyo akonyo. **XXXVII** Dëdì pili kuluku muyì kɔdɔ dɔmɔ 'butë riyö döömu dɔkɔtɔ (276) mî sorope nima yayi. **XXXVIII** Di pötö lijë konyo kpënnì 'deni kitëkpë tine, na lijë koloma rɔ titiñi nyönyu ame ga sorope löbu nima kombi ne gɔ mini 'dɔ ki'di kitëwu kiyökö mbowa tɔrɔ dɔ mini.

XXXIX Kina ɔdɔ gɔ bi kèdì kèzë 'deni tine bɔ sorope naga nima o'ja kpa götö kinda, ne tine lijë ikali dë ala dɔyayi ma yala ga na. Lijë o'ja bi kugö 'ba mini löbu kinda ti dɔ yayi lida teyi. Kina lijë ko'dɔkɔ 'dɔ toto sorope löbu nima kari kideyi yayi. **XL** Kina lijë koke kabi 'ba yamo kirindì tönë ga kogbɔ sorope timo bërì ne ñgì kola kɔnzu bitɔ mî mini yayi. Lijë ilejo rönñì ñgì ndö ti ñgëri 'ba tukpötu sorope 'dɔ tuyi kpamo timo. Kina lijë kuröbö bɔngɔ ñgì tɔrɔ dɔ kano sorope nima 'dɔ lili kitinji gɔmo kari kpa götö. **XLI** Tine sorope nima ari kilaka ñgì dɔ yayi lida mɔtɔ mî zana mini. Kano mo usu rönì mî yayi lida kola bi 'ba tari dë kpe teyi. Kina tirindì 'ba mini ma kèdì kikagba kotopa dɔ kapa sorope ma yi'böwu ñgì.

XLII Bɔ kanya naga nima o'dɔkɔ 'dɔ tupö bɔ maboso me yaga kinza mɔtɔ ga kele ra kari dɔ kpa götö kirina. **XLIII** Tine Yuliyö bɔ dönñì mo nima o'dɔkɔ dë 'dɔ Pɔlo köle. Gɔ kö'du mo na bo kota bɔ kanya naga nima ñgì di bi tupö bɔ maboso naga nima. Bo i'di kö'du mo 'dɔ ya ame ga kikali tele ne ku'du rönñì kele dɔgba kari dɔ kpa götö, **XLIV** kina 'dɔ ya ma laki naga nima kulöli 'bënnì rönñì gɔ pörì ti ñgëri ma kotopa di yɔki sorope nima kozi 'jaa kari. Gɔ kö'du mo na ki'di ze dömö ñgì pili laka dɔ kpa götö.

XXVIII

Tömö Melita

I Kina ɔdɔ dari dömö 'deni laka dɔ kpa götö tine, dikali gɔ bi nima idëki möyi mo rɔ Melita. **II** Bilaka 'ba dɔyayi mo nima o'dɔ kɔmɔ kele ñgì dɔze rɔ mbëmbë. Tɔrɔ ëdì rɔ ta'di ti bi këyi rɔ ma kënyë na lijë kulö'jö pa'do ñgì rɔze kongɔ gɔze laka. **III** Pɔlo ari tunzö kpadɔndɔ toco mo kɔmɔ pa'do, kina murë kɔdɔ ñgì di mî kpadɔndɔ nima di zi bi kututu 'ba pa'do koga közi bo ñgì kö'bö teyi.

IV Kina ɔdɔ bilaka naga nima lijë kongɔ murë 'deni kikilö rönì kö'bö közi Pɔlo tara tine, lijë iya rɔ gɔ rönñì, tégë, "Dëmba bɔ nime ñgì rɔ ma laka rɔ bɔ akupö ya? Bo ɔmɔ di kpa tölë 'ba mini nime, kina me akoro kèdì 'deni rɔ topi dɔkolo mo di rɔ bo, inza kola bo kpe kɔmɔ."

V Pɔlo iyaya murè nima ngi di kɔzi bo kila'ba mi pa'do ko'do wètò ma titi motò te dè gbì yò rò bo. VI Tine ya naga nima èdì gba toje kòmònni gò ma 'dò rò bo kò'bu ala motòga ti bo kila'ba ngi bèrì rò tòku. Ne tine lijë oje kòmònni ngi tara wa ma kényè motò o'dò róni dè zi Pɔlo. Gò kò'du mo na lijë kuyi tiya lende abo 'böwu kiya bo rò sègè tò ne ga.

VII Wökili 'ba dɔyayi mo nima kideki möyi mo rò Pubuliyò èdì ti nyaka ngosi ngila gò bi nima yayi. Kina bo kota ze ngi doloma rò nba liño abo nbò kada dò mota, bo ko'dò kòmò kele dɔze sowa. VIII Tine 'bu bo èdì bèrì dò ròkò'ò 'ba zèyi gbì ti mi kò'ò kèdì koti. Pɔlo ari kòdò gòmo rò yayi ki'di kòzi bo ròmò kititi Bòko'ba 'dò kileño, kina kileño bo ngi. IX Gò kò'du mo na bò ròkò'ò ma konzi 'ba mi dɔyayi nima koloma ngi rò tòlò pili kako zize, kina kileño lijë ngi pili. X Lijë i'di kpa kòzi zize rò ma kényè. Mi kada ame dèdì do'dòkò 'deni tènyi di yayi tari yimo ne na lijë ki'di wa ame ga dèdì rò leri mo di mi liingere ze nima ne ngi gbì zize.

Tènyi Di Melita Tari Romo

XI Dari dondòsò ti bilaka 'ba Alesandora motò ga kèdì koloma tote kpa dólili nima mi dɔyayi nima yayi. Kina dòdò doloma 'deni do'dò nyepe mota yayi tine, na dèki ngi tinni kòtò mi sorope 'bènni mo kideki möyi mo rò "Roña." XII Kina dari ngi ti sorope nima nbò dòmò mi gawo 'ba Sarakosa dari do'dò tò'dò dò mota yayi. XIII Di yayi na dènyi ti sorope dari mi gawo 'ba Regiyo. Mi bi kèzè ma di gòmo na lili kisaki ngi tome rò ma laka kako di dò ro'ò kitinji gòze do'dò tò'dò dò riyò na dòmò Putiyòli.

XIV Di mi gawo nima yayi na do'ja bilaka 'ba kanisa motò ga. Kina lijë kota ze ngi rò nba do'dò tò'dò dò modòmoriyò liño 'bènni. Di yayi na dènyi ti ndize tari nati tòmò Romo. XV Kina dòdò bilaka 'ba kanisa ame ga Romo ne kuwò kò'du mo 'deni kiya te dèdì rò tako tine, lijë ari ngi turè dɔze gò kòri. Ya motò ga ondòsò tize mi bi 'ba ndögò 'ba Apiyo, tine ya motò ga ondòsò 'bènni tize di gò bi motò kideki möyi mo rò "Rò Mota 'ba Nba." To'ja kinè

ya naga nima i'di mi kèddi ngi zi Pɔlo, na bo ko'dò yèè'di zi Bòko'ba. XVI Kina dòdò dòmò 'deni Romo tine turu i'di Pɔlo ngi koloma gò bi ma 'ba bo 'beri ti bò kanya 'ba tonngo gò bo kòtò.

Pɔlo Ni Ti Yudayi Ma Romo

XVII Mi tò'dò dò mota ma bo ko'dò yayi na bo kose bilaka ma löbu 'ba Yudayi ama ga yayi ne 'dò kotòtò rónni kako zi bo. Kina dòdò lijë kotòtò rónni 'deni zi bo yayi tine, bo iya te, "Löndò ma ga, mo'dò wa ma kényè motò dè pele zi bilaka ze ga, mirasi dölèti tò 'ba 'bu ze löbu ga dè gbì yò, kina me bilaka 'ba Yerosalema kinda'ba ma 'deni ngi ki'di zi turu 'ba Romo. XVIII Mi kada ma turu naga nime konngo ndi lende ma lijë o'ja mo'dò wa ma kényè motò dè 'dò kupò ma gòmo. Lijë o'dòkò 'dò tope ma yaga, XIX ne tine Yudayi naga nime 'dè iya te kope ma dè. Tine wa motò inza kpe ma 'dò mo'dò. Gò kò'du mo na me ki'di 'dò moma'jo ròma 'dò bò doliño ma löbu 'ba Romo na kodòrò bici lende ma. Ne mo'dòkò dè tususu bilaka ze ga 'ba Yudayi zi bo. XX Gò kò'du mo na me mose ye 'dò ki'di mo'ja ye milende ziye. Ongòke zingiri ma kudòdu ma 'deni te. Wa tònè ga Yisarele pili kèdì ti kòmò ki'di gòmo ne na me ko'dò ma 'deni te gòmo."

XXI Yudayi naga nima iya te, "Do'ja waraga tò ma kako di mi dɔyayi 'ba Yudayi dòmòyi lende 'bi dè. Bòtò ze ma kako di yayi ki'di kò'du mo zize ala kiya lende 'ba røyi rò ma kényè zize inza gbì. XXII Wa ma dikali na nge rò ma bilaka 'ba dɔyayi pili kèdì kiya lende 'be 'ba bilaka 'ba kanisa rò ma kényè. Do'dòkò yi 'dò kiyèti gò lende 'bi zize."

XXIII Kina lijë kose dò tò'dò 'ba kada ma 'dò lijë kako 'böwu zi bo teyi mo ngi. Mi kada mo nima na lijë kako ngi rò ma konzi mi gò bi nima bo kèdì koloma teyi ne yayi. Kina molo mi kada nbò kòmò mi koròndò bo oloma ngi tiyèti lende 'ba nere löbu 'ba Bòko'ba zinni. Bo i'di lijë komeri gò kò'du ki'di 'ba Musa gbì ti akugu 'ba bò kumè lende ma molo tònè ga 'dò lijë kikali lende 'ba Yèsu laka. XXIV Kina ya motò ga ki'di dònni ngi gò

lende abo nima, tine ya moto ga i'di
ë'bënni dönni dë.

^{XXV} Di bi tita'ba 'bënni di yayi lende
'bënni ga oza mini ngi. Tine Polo ileki
kiya gbo zinni te, "Ro ma laka lende nime
edi 'deni kozo kö'du tonë Nyi Koto Laka
'ba Boko'ba kiya zi Yesaya go kö'du 'ba
'bu ye löbu ga ne, ame kiya te, ^{XXVI} 'Ënyi
kari kiya zi bilaka naga nima, "Ti kuwöke
lende ma ro tuwö, tine inza kikalike 'jo
'ba lende mo. Ti kongoke ro tongo, tine
inza ko'jake wa ma medi mo'do." ^{XXVII} Iya
zinni tara romöyï kpa kori 'ba doku dönni
idiri 'deni teyi. Mbili lijë u'bë 'deni kina
lijë otomo kömönni 'deni gbï teyi. Ma
kiya te kinza tara dëne lijë edi ko'ja ti
kömönni, kuwö gbï ti mbili nnï, lende mo
kodo dönni go lijë koto dönni kako zo 'do
milenjo lijë.'"

^{XXVIII-XXIX} Polo iya zi bilaka löbu 'ba
Yudayi naga nima, bo iya te, "Mo'doko
ziye 'do kikalike Boko'ba i'di lende 'ba
kori 'ba didi nime 'deni kuwöwö roni gbï
zi bo löwö, kina lijë na ti ki'di dönni
gomo."

^{XXX} Polo oloma ko'do komo koo nbö
riyö 'do mi rö 'ba topi gomo ti yamo.
Bo ö'bö nduwë tuyë komo bilaka ame ga
pili kako ro nba ro bo ne ^{XXXI} gbï tiyëti
lende 'ba nere löbu 'ba Boko'ba zinni,
tiyandi kömönni gbï ti lende 'ba nere
Yësu Kurisito. Mi loma abo nima bo iya
wa naga nime pili ro do ngölö boto ota
gomo dë.

Akugu 'Ba Pɔlo Zi Kanisa Ma ROMO

^I Ma Pɔlo bɔ ndɔbɔ 'ba Yɛsu Kurisitɔ ma Bɔko'ba kidɛki 'deni koweli yaga rɔ bɔ laja tuwɔwɔ laja laka abo nime.

^{II} Laja laka abo nime na tɔnɛ bo kiya mɔlo ti bɔ kumɛ lende abo ga bine kugu 'deni mi buku abo ne. ^{III-IV} Iya rɔni 'deni gɔ lende 'ba Yɛsu Kurisitɔ kole abo ɲere ze. Bo rɔ bilaka lesi di mi kupɔ Dawidi. Tine bo gbɛ kɔtɔ laka rɔmɔyɛ ileme bo 'deni yaga ti tigo dɔ kiteli rɔ kole 'ba Bɔko'ba mi tɔdɔ abo yaga di mi tɔlɛ. ^V Ti bo Kurisitɔ na me mo'ja mi kɛyɛ 'ba Bɔko'ba 'deni. Bo i'di ma 'deni rɔ bɔ laja 'ba Kurisitɔ 'dɔ bilaka 'ba dɔliɲɔ nime pili ki'di dɔnni gɔ lende abo kuwɔ dɔ bo. ^{VI} Kpe na me kodɔ'bo ye 'deni gbɛ yimo bine rɔ ma Bɔko'ba kidɛki 'deni rɔ 'ba Yɛsu Kurisitɔ.

^{VII} Kina me mɛdi mugu waraga nime ziye kpe ame ga pili mi Romo, Bɔko'ba kɔ'ɔ ye kidɛki ye 'deni rɔ bilaka abo ga ne. Lende kɛyɛ ti yɛyɛ 'ba Bɔko'ba 'bu ze ti 'ba ɲere Yɛsu Kurisitɔ koloma kɔtɔ tiye.

Tileki Yɛɛ'di

^{VIII} Ma dɔgba mo ti mileki yɛɛ'di titi zi Bɔko'ba ni ti Yɛsu Kurisitɔ ɲere ze goye kpe pili rɔmɔyɛ le'jete dɔliɲɔ pili uwɔ lɛbi 'be ma ki'dike dɔye gɔ lende abo 'deni. ^{IX} Midɛki bo Bɔko'ba ame mo'dɔ ndɔbɔ mo ti dɔki'di kɔtɔ mi tuwɔwɔ laja laka 'ba kole abo nime ne bo kodɔrɔ bɛci lende ma ame miya te mi mɔtu ma pili mɔ'bɔ ɲburu tititi bo goye ne. ^X Mi akititi ma zi bo Bɔko'ba dɛne ti mi koɲmi abo bo ki'di ma tɔ kpe mari ziye yayi. ^{XI} Rɔmɔyɛ ma ɲgi bine ti meri mo rɔ mbɛmbɛ 'dɔ mo'ja kinɛ ye 'dɔ mi'di yɛyɛ 'ba Nyi Kɔtɔ Laka ziye titigo ye. ^{XII} Omba kina rɔ ame gɔ kulu ze kɔtɔ kitigo rɔ dɔ riyɛ mi ti'di dɔze gɔ lende 'ba Bɔko'ba.

^{XIII} Ziye tikali mo laka, kpe lɔndɔ, mɛdi mɔlo nime rɔ titeri 'dɔ tari ziye yayi mi konzi tine amo tɔ ne ɔ'bɔ ɲburu rɔ tota ma di bi tari. Mo'dɔkɔ 'dɔ totɔtɔ dɔmo zi Bɔko'ba di mi lɔɲgɔ ye yayi gbɛ kɔzɔ

ma mototo di mi lɔɲgɔ bɔ lɔwɔ ma konzi. ^{XIV} Rɔmɔyɛ ma mɛdi ti mɔri 'ba ndɔbɔ nime gɔma tote mo mi lɔɲgɔ bɔ mi gawo ni ti ma kinza mi gawo kɛdi yi mɔkɔ, mi lɔɲgɔ bɔ akikali ni ti ma kinza kiyandi naga. ^{XV} Gɔ kɔ'du mo na mɛdi mo'dɔ teri mo kulɔwɔ bine gɔ muwɔwɔ laja laka nime gbɛ ziye kpe ya ma Romo.

^{XVI} Laja laka nime ma 'bama lende mo aya dɛ rɔma rɔmɔyɛ kina rɔ tigo 'ba Bɔko'ba rɔ akɔmɔ wa di mi tɔlɛ zi ma ki'di dɔnni 'deni gɔmo naga, dɔgba mo 'deni zi Yudayi, kina me 'deni gbɛ zi bɔ lɔwɔ ni. ^{XVII} Rɔmɔyɛ timo na kileme ma Bɔko'ba ki'di bilaka lesi 'deni kɛdi laka kɔmɔ bo. Tine bo o'dɔ 'deni ɲge gɔ ti'di dɔnni gɔ lende 'ba Yɛsu Kurisitɔ, inza gɔ a mɔtɔ 'beri. Kina kɔzɔ ma tɔnɛ kugu mi buku 'ba Bɔko'ba ne tara, ame kiya te, "Lijɛ ame ga rɔ ma laka kɔmɔ Bɔko'ba gɔ ti'di dɔnni gɔ lende abo ne lijɛ na ti kɛdi ti didi ma laka."

Lende Kirasi 'Ba Bilaka Lesi

^{XVIII} Ileme ya 'ba Bɔko'ba 'deni di mitɔrɔ ma kɛdi kako dɔ bilaka. Rɔmɔyɛ lende kirasi ni ti lende kɛnyɛ 'bɛnni idimu dɔ lende kodɔrɔ abo nime 'deni. ^{XIX-XX} Kɔri mɔtɔ inza kpe zinni tupɛ rɔnni timo di yimo rɔmɔyɛ wa ame ga 'dɔ tikali mo dɔmɔyɛ bo Bɔko'ba ne bo ileme 'deni yaga bi kɔrɔ zinni. Mɔlo di bi tisaki 'ba dɔliɲɔ nime wa mo tɔnɛ ga gbɛ ti tigo abo ame ko'ja kinɛ mo dɛ ne ileme 'deni yaga mi kinɛ ti wa ame ga bo ko'ba pili ne. ^{XXI} Lijɛ ikali bo Bɔko'ba ɲgi, tine lende koro ame 'dɔ lijɛ ki'di kɛdi zi bo ala kileki yɛɛ'di zi bo ne na kinza 'bɔwu. Tine meri 'bɛnni ɲgi lipo yaga rɔ wa ma yawa, mi dɔki'di rumɔ 'bɛnni mo naga ɲgi lɔ ti a 'ba bi kɔlu. ^{XXII} Ma di zinni tɛgɛ lijɛ bɔ lende kikali na, dɛmba wa ga ka ɲgi rɔ rumɔ. ^{XXIII} Bɔko'ba ma ɲburunburu nime gɔ lijɛ kilɛlu ne lijɛ ola za, akoro ma kose ko'dɔ kɔzɔ kinɛ bilaka lesi kɔzɔ kinɛ yali naga kɔzɔ ɲgoro ne na za lijɛ kebe tulɔmu kpɛnni teyi.

^{XXIV} Gɔ lende dɔ rumɔ 'bɛnni nime na ma Bɔko'ba kodɔ kpɛnni 'deni to'dɔ lende kɛnyɛ nime ndɔrɔ mo koso kulɔwɔ dɔnni ne gɔ lijɛ kodɔ laɲa mi yida rɔnni rɔ gɔ rɔnni. ^{XXV} Lende kodɔrɔ 'ba Bɔko'ba

lijë ebe kutë za yaga ti bëti. Wa ma Boko'ba ko'ba naga na za lijë kebe toja laja teyi tulömu kpënni teyi kola bo bo ko'ba mo tönë ame 'do bo na kilëlu bo ro nburunburu ne. Amini.

XXVI Gõ lende ko'do 'bënni nime na me Boko'ba kodo kpënni 'deni todo laja rönni to'do a nima ndörö mo koso kulöwö dönni ne. 'Ja 'bënni ga ola tö'dö ma laka mo tönë ti bõtöni ne za kari to'do lende ma do kilikö naga. **XXVII** Bõtöni mo ga 'deni gbï tara, ola 'ja yaga kebe za to'do ndörö gõ bõtöni lëpi. Bõtöni kebe za todo laja rönni gõ lëpi nni mato ga, kina ma kodo karama mo 'deni ngi dönni kozo ma lijë ko'do tara.

XXVIII Lijë bilaka ebe kola ti'di lende laka 'ba Boko'ba na gõ kedi dönni za yaga. Kina ma bo kodo kpënni 'deni mi do kirasi 'bënni mo tönë to'do wa ame ga dene 'do ko'do de ne. **XXIX** Minni 'deni ngi lo ti dokomali lende kënyë naga nime, mi kolu ni ti mi löbu ti mi kombi ti közi kasi ti 'diri ti 'bölu ti tuburu wa ti kore. **XXX** Lijë ngi ro bo dokosi ro bo ti'ja to'ji Boko'ba ro bo ro lëbë bo do kombi, bo döli, meri 'ba to'do lende kënyë na koso ngi lo minni lijë kuwö do bo köyö lijë ga de yo. **XXXI** Lijë ngi ro bo lende kënyë ma kinza kiya, lijë kikali de kpe yo toro gõ kö'du ki'di 'bënni, lende 'ba bötö o'de lisa de kömönni ma titi te yo. **XXXII** Lijë ikali ngi kö'du ki'di 'ba Boko'ba iya 'deni te bilaka ame ga pili loma mo tara ne o'bo ngi 'do köle yaga. Tine lijë önyö de nge gõ to'do wa naga nime, lijë ebe toco ya ame ga pili kedi ko'do gbï tara ne ngi yimo ro mbëmbë.

II

Ya 'Ba Boko'ba

I Ni nima keddä ko'do 'bëyi burë 'ba lëpi yi ga ngi tara ne ti kupë ma 'bëyi röyi tondo? Wa naga nime pili lijë kedi ko'do ne na ma de gbï ni keddä ro to'do mo ne? Burë 'ba röyi na ma 'deni gbï keddä ro to'do mo. **II** Ze dikalike 'deni Boko'ba edi ko'do burë 'ba bilaka pili ro ma kodoro gõ a ma kozo a nima tara. **III** Ne ni ma 'bëyi nime ko'do a nima gbï kebe 'böwu to'do burë 'ba lëpi yi ga gomo ne, ma komeri tégë ti kokpe di kpa ya 'ba Boko'ba? **IV** Mi

konmi löbu abo nime ti laka abo nime bo kö'bö nburu liya ne na kindiri? Ikali de bo Boko'ba o'do mi konmi abo nima ziyi 'do koto yi mi do koto?

V Ne gõ doki'di keddä ti minyi 'bi nima ototo kpa ya 'ba Boko'ba 'deni röyi mi kada mo ma bo kedi kako to'do burë 'ba bilaka ro ma kodoro. **VI** Mi kada mo nima na Boko'ba kedi kopi bi gomo ro, mato 'bëyi ngi ziyi kozo ma ko'do tara. **VII** Ya mato ga ame kö'bö to'do lende laka toma ro löbu ti lende koro ti didi abo 'ba Boko'ba ne, bo ti ki'di didi ma nburunburu ngi teyi. **VIII** Ne 'bënni 'ba bötö lijë bo mi kombi kilagi lende laka ako'doko 'bënni ro lende kirasi naga nima ya abo 'ba Boko'ba na ti kodo dönni. **IX** Gomo ti to'co 'ba yida ro na ti kedi zinni lijë bo lende kënyë naga nima, dogba mo do Yudayi kina gbï do bo löwö mo ga. **X** Tine Boko'ba ti ki'di ro löbu ti lende koro ti yëyi zi bo lende laka pili, dogba zi Yudayi mo ga kina gbï zi ma ro bo löwö ni. **XI** Römöyi bo Boko'ba o'do geli de mi löngö bilaka lesi.

XII Lijë ame ga pili ko'do lende kënyë kinza kikali kö'du ki'di 'ba Boko'ba de ne lijë ti kënyë ma 'bënni gbï ngi tara kinza ma ko'do gõ kö'du ki'di abo. Tine lijë ame ga ko'do ma 'bënni kö'du kënyë ngi di mi kö'du ki'di nime lijë kikali ra pili ne, ti ko'do burë ma 'bënni gbï gõ kö'du ki'di nime. **XIII** Römöyi bo kuwö kö'du ki'di ni na de ro bo lende laka komo Boko'ba, tine nge ro ya ma ko'do mo ga. **XIV** Wa ame ga kö'du ki'di kose ne odo lijë bo löwö ni na koro ngi gõ dönni kinza ma kiya rönni zinni kina kileki ngi yaga ro lömu zinni. **XV** Omba ileme wa ame ga kö'du ki'di kose ne ugu 'deni molo mi doki'di nni. Römöyi meri 'bënni ileme 'deni zinni lende ko'do 'bënni ma yala ga na ro ma laka kina ma yala ga na ro ma kënyë. **XVI** Kina ti kedi ngi tara mi kada mo nima Boko'ba kedi ki'di Yësu Kurisitö ko'do burë 'ba bilaka 'doyi teyi pele gõ meri ma kusu naga ne. Kina ro laja mo ame tönë medä muwöwö ne.

Kö'du Ki'di

XVII Ne ni 'bëyi ma kiya röyi ro Yudayi mo nima keddä koloma ro komo kö'du ki'di 'ba Boko'ba keddä kubï göyi kulöwö,

kiya röyi 'deni ro 'ba Boko'ba, ^{XVIII} kikali ako'doko abo, kö'du ki'di abo kiyandi yi 'deni toza a ma laka di ro ma kënyë ne. ^{XIX} Iya röyi ro bo tokoko bo komo kölu, ro bi koro zi ma mi bi kölu naga, ^{XX} ro bo kodoro go lende zi ma rumo naga, ro bo komo kiyandi 'ba kole titi. Iya röyi te ni 'deni mi kö'du ki'di kikali wa pili ti lende kodoro 'ba Boko'ba 'deni. ^{XXI} Ni bo këddi kiyandi lep'i yi naga nima, ëddi kiyandi yi? Iya te lep'i yi ga ko'do 'bögo de, ne ni mo ëddi ko'do 'bögo? ^{XXII} Ni bo kiya te ko'do yeri de mo tönë, ne ni ma 'beyi o'do yeri? Ni bo ko'ji akoro nima, ëddi kolo a 'ba mi ro mo ga? ^{XXIII} Ni bo kubi göyi kulowo ro bo toro kö'du ki'di mo tönë, ebe kirasi mi kö'du ki'di mo tönë 'bowu kuburu Boko'ba? ^{XXIV} Kina koro ma tönë kugu mi buku 'ba Boko'ba ne tara, ame kiya te, "Möyi Boko'ba uburu röni 'deni mi löngö bo löwo go lende ko'do 'be."

^{XXV} Tine ni mo nima o'do dölëti 'ba akilele 'deni ziyi? Odo koro kö'du ki'di 'ba Boko'ba akilele 'bi nima ti këdi ngi ziyi ro ma laka, ne odo koro de ni e'bi ka ngi ro ma kinza kilele. ^{XXVI} Odo bo ame kinza kilele de ne na ko'do kö'du ki'di bo na ti këdi ro ma kilele komo Boko'ba. ^{XXVII} Kina ti lijë ma kinza dölëti 'ba akilele mi yida rönni tine lijë na ko'do kö'du ki'di mo naga nima kileme ye kpe ma kugu ziye mo kebe kirasike yimo naga ngi ro bo lende kënyë.

^{XXVIII} Tëdi ro Yudayi ma laka mo inza di mi yida ro ma yaga nime ala go dölëti 'ba akilele, ^{XXIX} tine nge di mi doki'di ti meri laka mo ame ro ako'do 'ba Nyi Koto Laka ne. Inza ro 'ba kö'du ki'di. Kina akilëlu mo ako de di zi bilaka lesi tine di zi Boko'ba.

III

Yudayi Na Kulowo Ro Wa'di?

^I Tine tëdi ro Yudayi na kulowo ro wa'di? Kina wa'di ga na këdi kulowo te go akilele? ^{II} Omba a ma kulowo ro do kiteli mo Boko'ba i'di lende abo zinni lijë Yudayi.

^{III} Tine moto mo ga inda'ba ga e'benni lende 'ba Boko'ba mo de. Tine ma tara ne Boko'ba ti kënyi kebe kuyi mi lömu abo gbi go lende 'benni? ^{IV} Inza du tara. Odo

kiya te bilaka lesi pili ko'do rönni pele ro bo bëti lende abo 'ba Boko'ba ëdi kö'bö nburu ro ma kodoro. Kina koro ma tönë kugu mi buku abo ne tara, ame kiya te, "Lende kiya 'bi na ti kileme laka 'bi. Kina mi burë 'ba röyi ti ko'ja yi ni na laka."

^V Ne odo lende kirasi ze na ki'di lende laka 'ba Boko'ba kinda yaga ti diyake tondo? Go diyake te ya abo nime bo kodo doze ne na 'deni yaga ro lende kënyë? Mëdi miya nime go kpa bilaka lesi. ^{VI} Tine inza tara. Ma lende abo 'ba Boko'ba kinza ro ma kodoro dëne bo ti ko'do burë 'ba bilaka 'ba dolingo nime tondo?

^{VII} Ni moto ti kiya te, "Bëti ma i'di lende kodoro 'ba Boko'ba kinda yaga ko'de akilëlu zi bo, ne ti kodo karama mo go wa'di doma?" ^{VIII} Ne ma këdi tara diyake de gbo te, "Dirasike eze lende 'do ko'de kö'du laka"? Kina gbi koro ma tönë ya moto ga kiti'ja ma kiya te ma na miya ne. Boko'ba na ti kodo karama mo 'jaa dönni ro ma kodoro.

Boto Moto Inza Ro Ma Laka

^{IX} Ne tine ze Yudayi na 'deni kulowo laka komo Boko'ba di do bilaka ma laki? Inza du tara. Kina koro ma tönë miyëti 'deni bine ne tara, Yudayi ti bo löwo 'benni pili bici lende kënyë. ^X Kina gbi koro ma tönë kugu mi buku 'ba Boko'ba kiya te, "Boto ma koto moto te inza ro ma laka komo Boko'ba. ^{XI} Boto ma koto te ikali lende abo de. Boto ma koto te o'doko de du tako zi bo. ^{XII} Lijë pili ilagi Boko'ba 'deni, lijë kirasi rönni 'deni ngi yaga. Boto ma koto moto te o'do lende laka de. ^{XIII} Kpenni ngi ro gböngö koro kpa gö 'ba tusu töku. Lijë i'di bölu na ngi köbö do kpenni. Lijë i'di lo'bo nni ngi koso lo ti wowo ma kata koro woro kpa murë naga tara. ^{XIV} Kpenni ngi lo ti gboki ni ti lende ma kata naga. ^{XV} Ndinni ngi ro ma kitëwu bi tari to'do közi kasi tupö löpö. ^{XVI} Mi go bi pili ma lijë kudö kebe teyi akirasi ni ti gomo na lijë kola ngi jewo ro gomo. ^{XVII} Lijë ikali oto de lipo te go kori 'ba lende këyi. ^{XVIII} Tere Boko'ba inza ma titi te do kömönni."

^{XIX} Kina me le'jete ze dikalike 'deni wa tönë ga pili kö'du ki'di 'ba Boko'ba kiya ne, iya rönni zinni lijë bo ki'di zinni mo

naga nima. Römöyî 'dɔ a mɔtɔ rɔ, rɔ kupɛ kinza kpe zize bilaka lesi gɔ bo Bɔko'ba ko'de bilaka 'ba mî dɔlɔŋɔ lɔbu nime pili kako zi bo kɔmɔ kiti abo 'ba burɛ. ^{XX} Kina bɔtɔ mɔtɔ inza ame gɔ kɛdî ŋgî rɔ ma laka kɔmɔ bo Bɔko'ba mî to'dɔ kɔ'du ki'di abo nime. Tine ndɔbɔ 'ba kɔ'du ki'di na ŋge rɔ ti'di bilaka lesi tikali gɔ lende kɛnyɛ 'bɛnnî ga.

Laka Kɔmɔ Bɔko'ba

^{XXI} Kina me le'jete Bɔko'ba ileme kɔri 'ba ti'di bilaka kɛdî laka kɔmɔ bo 'deni yaga inza gɔ to'dɔ kɔ'du ki'di abo. Ma tɔnɛ pa bine ne bɔ kumɛ lende ni ti kɔ'du ki'di na koloma rɔ tiya lende mo. ^{XXII} Ame ti'di dɔ gɔ lende 'ba Yɛsu Kurisitɔ na ki'di wa rɔ ma laka kɔmɔ Bɔko'ba ne. Kina me bo kɔ'dɔ 'deni zi ame ga pili ki'di dɔnnî gɔ lende 'ba Yɛsu Kurisitɔ ne. Geli inza kpe mî lɔŋgɔ Yudayi ni ma ti bɔ lɔwɔ. ^{XXIII} Römöyî bilaka pili 'deni rɔ bɔ lende kɛnyɛ. Ma kɔtɔ mo te inza kɔmɔ mî rɔ lɔbu abo 'ba Bɔko'ba. ^{XXIV} Tine bo i'di lijɛ pili 'deni ŋgî kɛdî laka kɔmɔ bo ti mî kɛyî abo rɔ ma sari gɔ, gɔ kutɛ nime Yɛsu Kurisitɔ kako kɔ'dɔ 'deni ne. ^{XXV-XXVI} Bɔko'ba oja bo 'deni dɔlɔŋɔ bine kumu rɔ roma 'dɔ tola wa timo gɔ lende kɛnyɛ ɔdɔ ki'di dɔ gɔ lende abo. Bɔko'ba o'dɔ a nime te tileme lende kodɔrɔ abo timo. Römöyî pa tɔnɛ bine bo oloma ŋgî liya to'ba'bo gɔ lende kɛnyɛ kɔ'dɔ 'ba bilaka lesi. Tine ma le'jete bo ɛdî 'deni kileme lende kodɔrɔ abo, bo na ki'di ma ki'di dɔnnî gɔ lende 'ba Yɛsu naga 'deni kɛdî rɔ ma laka kɔmɔ bo.

^{XXVII} Ne me tine wa'di na kola kpe 'böwu zize tubi gɔze timo? Ɖtɔ inza kpe lipo te. Ne tine ɔrɔ 'deni dɔ wa'di? Gɔ to'dɔ kɔ'du ki'di? Inza du te gɔmɔ, 'deni ŋge gɔ ti'di dɔze gɔ lende 'ba Kurisitɔ. ^{XXVIII} Römöyî dikalike 'deni Bɔko'ba i'di bilaka kɛdî ŋge laka kɔmɔ bo gɔ ti'di dɔ gɔ lende 'ba Kurisitɔ tine inza gɔ to'dɔ kɔ'du ki'di abo. ^{XXIX} Ne ma tara ne Bɔko'ba mo 'deni ŋge nati kɔtɔ rɔ Bɔko'ba 'ba Yudayi? Bo na dɛ kpe gbî rɔ Bɔko'ba 'ba bɔ lɔwɔ ni? Rɔ ma laka inza tara. Bo na gbî rɔ Bɔko'ba 'ba bɔ lɔwɔ ni. ^{XXX} Römöyî bo Bɔko'ba ŋge kɔtɔ. Kina bo ti ki'di Yudayi ŋge kɛdî laka kɔmɔ bo gɔ ti'di dɔnnî gɔ lende 'ba Kurisitɔ kina ti bo ki'di bɔ lɔwɔ ni gbî

kɛdî ŋge laka kɔmɔ bo gɔ ma lijɛ ki'di dɔnnî gɔmɔ. ^{XXXI} Tine ze duburuke kɔ'du ki'di 'deni gɔ lende 'ba ti'di dɔ? Inza du tara. Tine ndimo na disiki 'deni kitigɔ.

IV

Meri 'Ba Abarayama

^I Wa'di na ti diya nati gɔ ama kɔ'dɔ rɔnnî zi 'bu ze lɔbu Abarayama yî linggî ze mo tɔnɛ? ^{II} Ma ndɔbɔ kɔ'dɔ na kɛdî ki'di bo ra rɔ ma laka, dɛne bo ɛdî ti wa ma 'dɔ kubî gɔ bo timo. Tine bo inza kikali tubi gɔ bo kɔmɔ Bɔko'ba. ^{III} Römöyî akugu iya 'deni te, "Abarayama i'di dɔ bo gɔ lende 'ba Bɔko'ba kina me ki'di Bɔko'ba kidɛki bo rɔ bɔ lende laka."

^{IV} Kina gbî kɔzɔ ame bɔ ndɔbɔ bi gɔmɔ 'ba rɔmɔ itɛtɛ dɛ rɔ kpa kɔzi ki'di, itɛtɛ rɔ mɔri. ^V Tine bɔ ame ki'di dɔnnî gɔ lende 'ba Bɔko'ba ma bo ki'di bɔ lende kɛnyɛ rɔ ma laka kɔmɔ bo ne, bo na ti Bɔko'ba kidɛki ŋgî rɔ bɔ lende laka kinza ndɔbɔ 'ba gɔmɔ. ^{VI} Kina kɔzɔ ma tɔnɛ Dawidi kiya gɔ laka 'ba ya ma Bɔko'ba ki'di ŋgî rɔ bɔ lende laka kinza ma lijɛ kɔ'dɔ ndɔbɔ mo dɛ yɔ ne tara. Ame tɔnɛ bo kiya te, ^{VII} "Lijɛ ame ga Bɔko'ba kola 'deni gɔ lende kirasi ne na laka, lijɛ ame ga bo kora dɔ lende kɛnyɛ mo 'deni teyi ne. ^{VIII} Lijɛ ame ga ŋere Bɔko'ba komeri lende kɛnyɛ 'bɛnnî ga dɛ kpe na laka."

^{IX} Tine ma kiya gɔ kɔ'du 'ba laka mo nime ne, iya ŋge gɔ lende 'bɛnnî lijɛ Yudayi ma kilele mo naga nima? Inza tara. Iya rɔnnî gbî gɔ lende 'ba ya ma laki. Kina kɔzɔ ma tɔnɛ diya gɔmɔ bine ne tara, "Abarayama i'di dɔ bo gɔ lende 'ba Bɔko'ba kina me ki'di Bɔko'ba kidɛki bo rɔ bɔ lende laka." ^X Tine o'dɔ rɔnnî nyanya ga? Di pɔtɔ akilele ala gba kota kinza kilele bo dɛ? Rɔ ma laka o'dɔ rɔnnî gba kota kinza kilele Abarayama dɛ. ^{XI} Di pɔtɔ mo na ma ki'di dɔlɛtî 'ba akilele nima 'jaa zi bo rɔ akileme 'ba lende laka abo nime kudu 'deni dɔ bo gɔ ti'di dɔ bo gɔ lende 'ba Bɔko'ba ne. Omba kina ma 'dɔ ki'di bo ŋgî kɛdî rɔ yî linggî 'ba ma kinza kilele dɛ naga lijɛ ma Bɔko'ba ki'di 'deni tɛdî rɔ ma laka kɔmɔ bo gɔ ti'di dɔnnî gɔ lende abo ne. ^{XII} Abarayama na gbî rɔ yî linggî 'ba ya ma kilele ɔdɔ kiya te lijɛ kɔrɔ dɛ ŋge gɔ

akilele, tine ti'di do go lende 'ba Boko'ba na lijē kinda'ba mi loma 'benni gbi kozo ma 'ba bo tonē bo ko'do bine gba kinza kilele bo de ne.

Abarayama Yi Lijgi 'Ba Bo Meri

^{XIII} Yeyi nima Boko'ba kiya to'do mo zi Abarayama ti do kupo bo ga go lijē kinda'ba dolijō nime pili ne, inza go to'do ko'du ki'di tine go ti'di do go lende 'ba Boko'ba tedi ro ma laka komo bo. ^{XIV} Ne ma doo Boko'ba kedi ki'di yeyi abo mo 'deni nge go toro ko'du ki'di, ti'di do go lende abo 'deni ngi ro wa sari nati ma? Ndose abo mo tonē inza kpe ro oto ma? ^{XV} Tine ko'du ki'di o'de ma 'beni ngi ro ya 'ba Boko'ba na do bilaka. Romoyi go bi ame kinza ko'du ki'di teyi, a moto ro tirasi mi ko'du ki'di inza gbi teyi.

^{XVI} Kina me ndose mo tonē oto 'deni go ti'di do go lende 'ba Boko'ba. Kina 'do ko'do roni go lende keyi 'ba Boko'ba zi do kupo Abarayama ga pili. Inza nge zi ma ko'do ko'du ki'di abo 'ba Boko'ba tine gbi zi ma ki'di donni go lende abo kozo 'ba Abarayama tara. Romoyi bo na ro yi lijgi ze pili. ^{XVII} Kina kozo ma tonē kugu mi buku 'ba Boko'ba ne tara ame kiya te, "Mo'do yi 'deni ro 'bu lobu zi do'be ma konzi." Kina ti bo Boko'ba mo tonē Abarayama ki'di do bo gomo ne ko'do ngi tara romoyi bo bo kididi toku ni ti bo ko'ba wa ma molo kinza naga mo tonē ne na.

^{XVIII} Abarayama i'di do bo gomo bo kiyeni ngi di mi wa ame 'do kiyeni de ne. Kina ko'do roni ngi zi bo kozo ma kiya zi bo tonē tara, ame kiya te, "Kupo yi ga na ti konzi tara." ^{XIX} Komo koo 'ba Abarayama 'deni kozo kuluku riyō, tine pele bo idaki de di bi ti'di do bo go lende nime. Di mi ame yida ro bo ko'bo oto de kpe pele ne mi meri abo bo idaki de, di mi ame ngi pele 'ja abo Sara koro 'deni ro koto ne. ^{XX} Bo o'bo nburu mi ti'di do bo go ndose 'ba Boko'ba nima kina ki'di bo ngi koro kitigo tilēlu Boko'ba. ^{XXI} Bo inda'ba lende mo kitigo Boko'ba o'bo to'do ndose nima ngi ko tara. ^{XXII} Kina me 'do ki'di Boko'ba kidēki bo ro bo lende laka ne go ti'di do bo go lende 'ba Boko'ba. ^{XXIII} Tine ko'du 'ba tedi ro bo lende laka komo Boko'ba

nima ugu de nge go lende 'ba Abarayama. ^{XXIV} Ugu 'deni gbi go lende ze ame ga ze 'deni pili ro ma laka komo Boko'ba go ti'di doze go lende abo 'ba bo koja nere ze Yesu Kurisitō yaga di mi tolē nime ne. ^{XXV} Bo na kupō 'deni go lende kēnyē ze ga. Kina me koja bo 'deni yaga di mi tolē ti'di ze ro ma laka komo Boko'ba.

V

Lende Keyi Ti Boko'ba

^I Kina go ame ki'di ze 'deni ro ma laka komo Boko'ba go ti'di do ne ze 'deni mi lende keyi ti bo Boko'ba domoyi nere ze Yesu Kurisitō. ^{II} Bo na ko'de ze 'deni go ti'di doze go lende abo kako zi Boko'ba mi lende keyi nime dedi 'deni yimo ne. Kina i'di diliyake nati go komo ki'di 'ba tari todo'bo ro ti bo mi ro lobu do kiteli abo. ^{III} Tine ma ro do kiteli mo i'di diliyake gbi ti mi gomo ze ga. Romoyi ze dikalike 'deni gomo na kedi ko'de mi keddi zize. ^{IV} Kina mi keddi na ti kileme dinda'bake lende 'ba Kurisitō 'deni laka. Kina doo kedi 'deni tara ti ki'di ze ngi dedike ti komo ki'di go yeyi 'ba Boko'ba. ^V Komo ki'di nime inza ro a ma kiliko ro yawa. Romoyi ako'ō 'ba Boko'ba na kodo 'deni lo mi doki'di ze ti Nyi Koto Laka nime bo ki'di zize ne.

^{VI} Di mi ame ko'ja dedike gba kinza tigo oto ne, na Kurisitō kako 'deni ngi kole goze bo lende kēnyē mi kada ma laka mo ame Boko'ba koza 'deni ne. ^{VII} Me ye na kilana didi ni ra tolē go ko'du 'ba boto ame pele ro bo lende kodoro ne? Ala doo bo kedi pele ro bo ame kinza kirasi oto de ne, ye na kilana roni ra tolē go ko'du abo? ^{VIII} Ne ongoke te, Boko'ba ileme ako'ō abo ngi zize di mi ame ze pele ro bo lende kēnyē ne Kurisitō ako ngi kolē goze.

^{IX} Kina kozo ame roma bo ki'di ze 'deni ro ma laka komo Boko'ba ne omba ma ro do kiteli mo bo ti komo ze ngi yaga di mi ya 'ba Boko'ba. ^X Tonē pele pa bine ze ro bo ya ti bo Boko'ba ne, na me bo kusi komoze 'deni yaga ti tolē 'ba kole abo. Kina go ame bo kole mo tonē kididi 'deni omba ma ro do kiteli mo ti bo komo ze ngi nati di mi tolē. ^{XI} Tine inza nge go ama, diliyake mi Boko'ba go ame nere ze

Yësu Kurisitö ko'do ze 'deni ro bo pori zi Boko'ba ne.

Adama Ni Ti Kurisitö

^{XII} Bilaka koto na me ko'de lende kënyë kako mi doliño bine. Kina lende kënyë ko'de tolë ngi tini. Kina tolë kita'ba ngi kote go do kupö bilaka lesi pili romöyï bilaka lesi pili o'do lende kënyë 'deni. ^{XIII} Lende kënyë na 'deni molo mi doliño bine gba kinza ki'di kö'du ki'di de zi Musa. Tine tonë gba kota kinza ki'di kö'du ki'di de ne, Boko'ba itetë bo lende kënyë de. ^{XIV} Tine tolë isaki 'deni molo mi kada 'ba Adama nduwë kömö mi kada 'ba Musa. Bilaka ame ga pili lende kirasi mo kinza pele kozo 'ba Adama tonë ne, tolë na ngi ro bo domo pili.

Dëmba tine Adama na ro kinë 'ba bo ma kedï kako mo nime, ame kina ro Kurisitö ne. ^{XV} Tine aki'di ro ma sari 'ba Boko'ba nime inza ro ma koriya ti lende kënyë 'ba Adama. Ma konzi ölä 'deni ngi go lende kënyë abo 'ba bo koto nima. Tine mi këyï abo 'ba Boko'ba na ro do kiteli gbï ti aki'di ro ma sari abo nime bo ki'di 'deni zi ma konzi ti mi këyï 'ba bo koto kpöki mo tonë ame kina ro Yësu Kurisitö ne. ^{XVI} Aki'di ro ma sari nime inza ma 'beni kozo lende kënyë 'ba bo ma tonë mo ne tara. Lende kënyë 'ba bo koto nima na me ko'de wali 'ba Boko'ba ngi 'deni do bilaka lesi. Tine aki'di ro ma sari abo nime kako di potö lende kënyë ma konzi ko'do rönni 'deni ne na ki'di wa 'deni ro ma laka komo bo. ^{XVII} Kina me go lende kënyë 'ba bo koto na tolë kako ngi ro bo do bilaka löbu nime pili. Kina ti konyi 'ba bo ma koto mo ame kina ro Yësu Kurisitö ne kedï gbï tara, tine ti kedï ngi ro do kiteli. Römöyï lijë ame mo ga ngi kinda'ba lende këyï löbu mo nime laka ti aki'di ro ma sari mo nima ne ti kedï ro ma laka komo bo kari toloma ro bo do wa pili mi didi ma nburunburu.

^{XVIII} Kina kozo ame lende kënyë koto na ko'de wali do bilaka lesi pili ne tara, kina 'deni gbï tara lende laka koto na ko'de didi ma nburunburu 'deni zi bilaka lesi pili ki'di ro bo lende laka. ^{XIX} Kina kozo ame ko'do bilaka lesi ngi pili ro bo lende kënyë go lende 'ba bo koto ma kuwö do Boko'ba de ne tara, kina ti kedï gbï tara ti ki'di bilaka lesi ngi pili kedï ro ma laka

go lende 'ba bo ma koto ame kuwö do Boko'ba laka ne.

^{XX} Kö'du ki'di 'ba Boko'ba ako ma 'beni di potö lende kënyë ti'di mo kömbö. Tine odo lende kënyë kömbö 'deni tara tine na lende këyï 'ba Boko'ba kako kömbö ma 'ba bo ngi yaga ro do kiteli. ^{XXI} Kina kozo ame tolë na kileme tigo 'ba lende kënyë ne, kina gbï tara tigo 'ba lende këyï ti kinda mi ti'di bilaka ro bo lende laka komo Boko'ba mi didi ma nburunburu ti nere ze Yësu Kurisitö.

VI

Didi Ti Yësu

^I Tine ame go diyake tondo nati? Go dö'böke gbo nduwë to'do lende kënyë 'do lende këyï 'ba Boko'ba kömbö nduwë? ^{II} Inza du te tara. Ze ma dölëke 'deni kope ze ro do ngölö di mi lende kënyë nime go dö'böke nduwë toloma yimo 'böwu tondo ga? ^{III} Kpe ikalike de du ze ame ga pili kobapatisi ze 'deni mi möyï Yësu Kurisitö ne obapatisi ze 'deni mi tolë abo? ^{IV} Mi bapatisi dölëke 'deni kusu ze koto ti bo 'do kozo ame ro löbu 'ba Boko'ba 'bu ki'di bo Kurisitö kodo yaga di mi tolë ne tara kina go ze gbï dididike yaga mi loma ma la'ja.

^V Römöyï odo dedike 'deni ro akoto ti bo mi tolë kina ti dedike gbï ro akoto ti bo tara mi tado abo. ^{VI} Dikalike 'deni didi ma molo ze mo tonë na ma kutöti 'deni kölä ti bo do ngëri 'do yida ro ma 'ba lende kënyë ze nima kenme yaga yayi nati kinza dedike ra kpe 'böwu ro atöli zi lende kënyë. ^{VII} Römöyï bo ame kölä 'deni ne ope 'deni yaga ro do ngölö di mi lende kënyë.

^{VIII} Ne di'dike doze 'deni gomo odo dölëke 'deni ngi koto ti Kurisitö ti dolo-make ngi koto ti bo. ^{IX} Römöyï dikalike toja nime koja Kurisitö yaga di mi tolë ne bo ölä de kpe. A moto ro tolë inza kpe ti közi kakpa do bo. ^X Tolë nime bo kölä ne a'da lende kënyë ngi mi koto. Tine kina me bo kididi 'deni yaga bi koto ti Boko'ba.

^{XI} Kina gbï tara, kpe omerike roye yaga ro toku zi lende kënyë, tine ro ma kididi zi Boko'ba ro akoto ti Yësu Kurisitö. ^{XII} Kina me kinza kolake lende kënyë na de kedï

mbiri do yida roye kebe ki'di ye to'do ako'doko kénye 'ba yida ro naga nima. XIII Ni mato kinza kebe kola yida royi de kedí yaga ro jama abo 'ba lende kénye tirasi wa timo. Tine ni ame mo kodo 'deni yaga di mi tole ne, i'di yida royi kedí ro jama 'ba to'do ndobo laka abo 'ba Boko'ba. XIV Romoyi kozo ame kpe e'be bici lende keyi 'ba Boko'ba kinzake e'be bici ko'du ki'di mo ne, lende kénye ikali de kpe ma 'do kedí ti kózi kakpa doye.

Atoli 'Ba Lende Kénye

XV Tine 'deni tondo nati? Go do'doke eze lende kénye gbo nduwé nati romoyi dinzake bici ko'du ki'di go ame ze 'deni bici lende keyi 'ba Boko'ba ne? Inza du te tara. XVI Ikalike 'deni odo ni mato ki'di royi yaga ro atoli zi bo mato tuwo do bo ni 'deni ngi yaga ro ma laka ro atoli abo. Kina odo ni keddi 'deni ro atoli 'ba lende kénye ti koto yi ngi mi tole. Tine odo keddi 'deni ro atoli abo 'ba Boko'ba kuwo do bo ti ki'di yi ngi ro ma laka komo bo. XVII Tine yee'di kedí zi Boko'ba romoyi kpe ame mo tone ga pa ro atoli 'ba lende kénye ne kpe na kinda'bake lende abo ame kiyandi ye timo ne 'deni ngi ti doki'di koto. XVIII Ute goye 'deni yaga ro do ngolo di mi lende kénye ko'de ye ro atoli 'ba lende laka.

XIX Medí milende ziye ti dangala 'ba atoli nime romoyi doye gba ro ma kirindi. Pa tone bine kpe i'dike roye ngi lipo ro atoli zi wa ma kénye ro do kiteli naga bi to'do wa ma ti'da naga. Kina 'do ki'dike roye gbi lipo tara ro atoli 'ba lende laka le'jete to'do wa ame ga ko go ako'doko 'ba Boko'ba ne. XX Ma tone mo pa kpe gba ro atoli 'ba lende kénye ne inzake bici lende laka. XXI Ne wa'di na ko'jake ra kulowo te go to'do wa mo naga nime lende mo kedí kaya 'deni za yaga roye ma le'jete ne? Lije wa naga nima kpa kózi 'benni na ngi ro tole.

XXII Tine ma le'jete ute goye 'deni ngi yaga ro do ngolo di mi lende kénye kpe 'deni ro atoli 'ba Boko'ba. Kina kpa kózi ma 'beye 'deni ro loma ame mo ko go ako'doko abo ne. Tine wa ma 'do ko'jake gomo na ro didi ma nburunburu. XXIII Romoyi bi gomo 'ba ro go lende kénye

na ro tole. Tine kpa kózi ki'di ma 'ba Boko'ba na ro didi ma nburunburu ro akoto ti Yesu Kurisitó nere ze.

VII

Toku Zi Ko'du Ki'di

I Londó ma ga, kpe ikalike ko'du ki'di 'deni laka. Ikalike 'deni bilaka ame kedí gba ti komoni te ne na nge bici ko'du ki'di. II Kina kozo ame odo me'de kedí gba ti komoni ko'du ki'di kudodu 'ja ngi zi me'de ni nburu tara ne. Tine odo me'de mo nima kole 'deni mi ko'du ki'di ope ni 'deni yaga ro do ngolo. III Odo loko kebe kinda'ba doni ti bo mato ko'ja me'de ni kedí gba ti komoni ti kidéki loko ngi ro bo yeri. Ne odo me'de kole 'deni loko inza kpe bici ko'du ki'di. Boto ame kogbe ni pele inza kpe zini ro yeri nati.

IV Kina gbi ziye tara londó ma ga, ma di zi ko'du ki'di kpe oleke e'be 'deni. Romoyi kpe ro akoto ti yida ro bo Kurisitó mo tone kole 'deni ne. Kina me le'jete kpe 'deni ro 'ba bo bo koja di mi tole mo tone. Kina go ze do'doke wa ma laka mo ngi nati zi Boko'ba. V Ame ze gba mi loma 'ba yida ro ne ko'du ki'di na koco ze to'doko lende kénye kina lende kénye ko'de tole ngi. VI Kina me le'jete ope ze 'deni yaga di mi ko'du ki'di. Doleke eze 'deni yaga di teyi. Dinzake kpe ro 'boki teyi nati. Dinzake kpe ro atoli 'ba ko'du ki'di ma ki'di kugu mo tone, tine ze 'deni ro bo laja 'ba Boko'ba mi kori ma la'ja 'ba Nyi Koto Laka.

Do Ngolo Di Mi Ko'du Ki'di

VII Tine ame go diyake tondo nati? Ko'du ki'di mo tone 'deni yaga ro lende kénye? Inza du te tara. Tine bo ko'du ki'di mo na me ki'di ma mikali wa nima ro lende kénye ne. Ma kiya te bo ko'du ki'di kiya de देने minza mikali a mato kidéki ro mi kombi. Kina tone kugu kiya te, "Kinza kombi miyi de." VIII Kina lende kénye ko'ja go kele abo ngi ti ko'du ki'di nima kina kodo mi kombi ngi lo yimo. Ma kiya te ko'du ki'di kinza देने lende kénye ngi ro toku. IX Tone pa bine ma ngi ro ma kididi kinza bo ko'du ki'di mo nima ne. Tine ame mikali ko'du ki'di yo

na lende kënyë kindiŋi ngi yaga yimö, na mölë ngi. ^X Kö'du ki'di mo tönë Boko'ba ki'di 'do këdi rö didi zö ne na kebe kusu kpama ngi 'böwu mi tölë. ^{XI} Römöyi go kele nime bo lende kënyë ko'ja ti kö'du ki'di ne na bo ku'bölu ma ngi timo kupö ma yaga.

^{XII} Kina me mëdi miya, kö'du ki'di 'ba Boko'ba rö ma koro koto laka, kina ndose naga nime rö ma kodoro gbi rö ma laka. ^{XIII} Tine 'do bo wa laka mo tönë na kebe 'böwu ko'de tölë zö? Inza du te tara. Lende kënyë na ko'de tölë zö. Bo ebe kupö ma ngi ti wa ma laka mo tönë 'do ki'di gbagba bo mo kinda ngi siliŋbi yaga rö lende kënyë mo go bi mo. Kina ame kpe ti kö'du ki'di ne tine na bo ngi yaga rö lende kënyë ma kinza kiya mo nati.

^{XIV} Dikalike kö'du ki'di nima rö 'ba mitoro. Tine ma 'bama rö bilaka lesi 'ba dolinjo nime, atoli 'ba lende kënyë. ^{XV} Wa ame ga monjo mëdi mo'do ne ilikö za domo. Römöyi wa ma kinza mo'doko naga na ngi mëdi mo'do tine ma mo'doko mo naga mo'do de 'böwu. ^{XVI} Rö ma laka ileme 'deni ngi zö omba kö'du ki'di 'ba Boko'ba na laka. ^{XVII} Kina me ngi wa naga nime pili ma na de mëdi mo'do, bo lende kënyë mo tönë koloma 'deni mi doki'di ma ne bo na këdi ko'do abo. ^{XVIII} Römöyi ma mikali, mi yida roma lende laka oto inza du te yimö. Miteri wa ma laka naga pele tine mo'bo de to'do mo. ^{XIX} Römöyi lende laka mo tönë mo'doko ne mo'do de yo. Tine lende kënyë ma kinza mo'doko de mo tönë na za 'böwu mebe mo'do. ^{XX} Ne kina me do mëdi 'deni rö to'do wa ma kinza mo'doko de naga tara, ma mo na de kpe ngi lipo ma? Lende kënyë mo tönë bo koloma 'deni yimö ne bo na këdi ko'do abo ngi 'deni nati.

^{XXI} Wa naga nime lijë na kinda ngi yaga zö. Do mo'doko pele 'do to'do lende laka bo lende kënyë na ngi ndö zö. ^{XXII} Ma gbagba ma mo ngi rö lonjo di yimö go kö'du ki'di 'ba Boko'ba. ^{XXIII} Tine monjo 'deni mi yida roma kö'du ki'di ma 'beri moto tone na za rö bo domo. Bo kö'du ki'di moto 'ba lende kënyë mo nima edi ngi rö to'do ya ti ma 'ba Boko'ba ame kina 'deni mi meri ma ne kina kinda'ba ma 'deni rö 'boki mo. ^{XXIV} Bu'bu, rö kata

wa'di na kulöwö zö te? Yë na ti kako koto ma ngi to kpe yaga di mi yida rö 'ba tölë nime? ^{XXV} Yë'di këdi zi bo Boko'ba go toja Yësu Kurisitö nere ze kako toto ma yaga.

Kina me mëdi miya 'deni ziye, ma 'bama mi meri ndobo 'ba kö'du ki'di abo 'ba Boko'ba na mo'do. Tine mi yida rö, ndobo 'ba kö'du ki'di abo 'ba lende kënyë na mo'do.

VIII

Akoto Ti Kurisitö

^I Lijë ame ga 'deni pili rö akoto ti Kurisitö ne Boko'ba inza kodo karama kpe domo. ^{II} Römöyi közi kakpa 'ba Nyi Koto Laka ame kididi ze 'deni ti Yësu Kurisitö ne ope ma 'deni yaga rö do ngolo di mi közi kakpa 'ba lende kënyë ame ngi rö tölë ne. ^{III} Go tikenme ze na ki'di kö'du ki'di 'ba Boko'ba ko'bo de todo karama do lende kënyë ze ga. Tine na me bo Boko'ba kodo karama 'deni domo ti toja kole abo kako mi yida rö kozo ze te rö akumu go lende kënyë ze ga. ^{IV} Bo odo karama 'deni do lende kënyë di mi yida roze 'do kileme kö'du ki'di abo pili rö ma laka mize ame ga dosoke 'deni go Nyi Koto Laka dinzake kpe rö to'do ako'doko 'ba yida rö ne.

^V Römöyi lijë ame mo ga pili këdi koloma go ako'doko 'ba yida rö ne meri 'benni pili go ako'doko 'ba yida rö. Kina ya ma këdi koloma 'deni go ako'doko 'ba Nyi Koto Laka naga meri ma 'benni pili go ako'doko 'ba Nyi Koto Laka. ^{VI} Ti'di meri go ako'doko 'ba yida rö omba kina ngi rö tölë. Tine ti'di meri go ako'doko 'ba Nyi Koto Laka na rö didi ti lende këyi. ^{VII} Lijë ame ga meri 'benni go ako'doko 'ba yida rö ne lijë ngi rö bo ya 'ba Boko'ba. Lijë o'do kö'du ki'di abo de römöyi lijë inza ti tigo 'ba to'do mo. ^{VIII} Kina ngi tara lijë ame ga rö bo to'do ako'doko 'ba yida rö ne o'bo de to'do ako'doko 'ba Boko'ba.

^{IX} Tine kpe ma 'beye inzake kpe to'do ako'doko 'ba yida rö, kpe 'deni rö bo to'do ako'doko 'ba Nyi Koto Laka do kiya te bo Nyi Koto Laka 'ba Boko'ba mo këdi 'deni ngi miye. Bo ame 'benni ngi tara kinza ti Nyi Koto Laka 'ba Kurisitö ne inza rö 'ba bo. ^X Ne do Kurisitö na këdi 'deni ngi miyi do köle pele mi yida rö

gɔ lende kɛnyɛ Nyi Kɔtɔ Laka ti kɪdɪdɪ yi ŋgɪ gɔ ame nɪ rɔ ma laka kɔmɔ Bɔko'ba ne. ^{XI} ɔdɔ kiya te Nyi Kɔtɔ Laka abo 'ba bɔ koja Yɛsu yaga di mɪ tɔlɛ nime kɛdɪ 'deni ŋgɪ miyi bo ti ki'di dɪdɪ ŋgɪ mɪ yida rɔ 'ba yayi 'bi nime ti Nyi Kɔtɔ Laka abo mo nime kɛdɪ 'deni miyi ne.

^{XII} Kina me 'deni ti lɔndɔ ze ga, wali ma kɛdɪ gɔze inza rɔ 'ba to'dɔ ako'dɔkɔ 'ba yida rɔ. ^{XIII} Rɔmɔyi ɔdɔ nɪ koloma to'dɔ ako'dɔkɔ 'ba yida rɔ ti kɔlɛ ŋgɪ. Ne ɔdɔ ki'di Nyi Kɔtɔ Laka kupɔ ako'dɔkɔ 'ba yida rɔ 'deni yaga ti kɛdɪ ŋgɪ yaga ziya rɔ dɪdɪ ma laka. ^{XIV} Rɔmɔyi lijɛ ame ga pili Nyi Kɔtɔ Laka abo 'ba Bɔko'ba kɛdɪ kokɔkɔ ne 'deni rɔ kole abo ga.

^{XV} Gɔ wa'di na ki'di Nyi Kɔtɔ Laka zize? I'di dɛ gɔ dɛdɪke 'bɔwu rɔ atɔli tikere kudɔdu ze bɛri. Tine 'dɔ dɛdɪke rɔ kole 'ba Bɔko'ba 'dɔ duduke te, "Baba, 'bu ze."

^{XVI} Kina Nyi Kɔtɔ Laka abo 'ba Bɔko'ba kutɪ dɔ lende ŋgɪ bi kɔtɔ ti dɔki'di ze ma ze rɔ kole 'ba Bɔko'ba. ^{XVII} Kina ame ze 'deni rɔ kole ne ti dɪnda'bake yɛyi abo mo tɔnɛ bo kikeki 'deni kɔda bilaka abo ga ne ŋgɪ. Ti do'jake yɛyi nima gbɪ kɔtɔ ti Kurɪsitɔ. Rɔmɔyi ɔdɔ dombike gomo 'deni kɔtɔ ti bo Kurɪsitɔ ti do'jake rɔ lɔbu mo gbɪ kɔtɔ ti bo.

Rɔ Lɔbu

^{XVIII} Miya ma 'bama gomo ma giri nime ne oriya dɛ ti rɔ lɔbu mo nime kɛdɪ kari ki'di zize yayi ne. ^{XIX} Rɔmɔyi kina me wa pili 'ba dɔliŋɔ nime koloma 'deni ndɔ ti kɔmɔ ki'di toda tileme ze rɔ kole 'ba Bɔko'ba mo. ^{XX} Wa pili 'ba dɔliŋɔ nime 'deni ŋgɪ tɔnɛ bine rɔ a sari. Tine inza gɔ ako'dɔkɔ 'bɛnni. Bɔko'ba na ko'dɔ tara. ^{XXI} Rɔmɔyi bo iteri tope lijɛ ŋgɪ yaga kada mɔtɔ di mɪ tɛdɪ rɔ atɔli 'bɔki 'ba tɔlɛ nime 'dɔ lijɛ kɛdɪ ŋgɪ rɔ dɔ ŋgɔlɔ mɪ rɔ lɔbu ze 'ba kole abo ga.

^{XXII} Ze dikalike 'deni ŋbɔ kɔmɔ mɪ kada nime tone wa pili 'ba dɔliŋɔ nime ɛdɪ kileri ŋgɪ kɔzɔ 'ja ame 'deni dɔ lɔyɔ ne tara. ^{XXIII} Tine wa 'ba dɔliŋɔ nime na dɛ ŋge kɛdɪ kileri, ze ma 'deni ti Nyi Kɔtɔ Laka rɔ dɔndɛnde 'ba kpa kɔzi ki'di abo mo nime dɛdɪ dilerike gbɪ tara rɔmɔyi dɛdɪke rɔ toda dɔmo ma 'dɔ Bɔko'ba ko'dɔ ze rɔ kole abo, kina 'dɔ bo kutɛ gɔ

yida rɔze yaga di mɪ tɔlɛ. ^{XXIV} Rɔmɔyi ti kɔmɔ ki'di gɔmo na me bo kɔmɔ ze 'deni. Tine ma dɛdɪ do'jake kɪnɛ mo ra 'deni ti kɔmɔze dɛne dɪnzake kpe ti kɔmɔ ki'di gɔmo. Me nɪ yɛ na ti koloma ti kɔmɔ ki'di gɔ wa ame kɛddɪ ko'ja kɪnɛ mo ti kɔmɔyi ne? ^{XXV} Tine ɔdɔ nɪ kɛddɪ 'bɛyi ti kɔmɔ ki'di toda wa ma kinza ko'ja kɪnɛ mo dɛ gba nime, oda ti mɪ kɛddɪ.

^{XXVI} Kina me gbɪ kɔzɔ ame Nyi Kɔtɔ Laka kako 'deni tokɔnyi ze wa kinza tigo naga nime ne tara. Gbagba ze mo dikalike dɛ gbɪ yɔ tumɔtu zi bo Bɔko'ba kɔzɔ ma bo ko'dɔkɔ. Tine bo Nyi Kɔtɔ Laka na rɔ bɔ kpɛri gɔze kɔmɔ Bɔko'ba ti tileri ame ŋgɪ rɔ ma kinza kiya ne. ^{XXVII} Kina bo Bɔko'ba bɔ tikali mɪ dɔki'di pili ikali wa ame mɪ meri 'ba Nyi Kɔtɔ Laka gɔze ne 'deni. Rɔmɔyi kpɛri nime Nyi Kɔtɔ Laka o'dɔ 'deni ko gɔ ako'dɔkɔ abo 'ba Bɔko'ba gɔ kɔ'du ze 'ba bilaka abo ga.

Akɔ'ɔ 'Ba Bɔko'ba

^{XXVIII} Dikalike 'deni Bɔko'ba ɛdɪ ki'di a ma ko'dɔ rɔnnɪ kɛdɪ pili rɔ ma laka zi ma kɔ'ɔ bo naga, lijɛ ame mo ga pili bo na kɪdɛki 'deni ko gɔ akiteri abo ne. ^{XXIX} Lijɛ ame ga bo koza 'deni mɔlo ne omba bo oweli lijɛ 'deni 'beri yaga 'dɔ lijɛ kɛdɪ ko rɔ ma laka kɔzɔ 'ba kole abo tara. Rɔmɔyi 'dɔ kole abo na kɛdɪ ti rɔ kole dɔndɛnde mɪ lɔŋgɔ lijɛ ma konzi naga nima pili. ^{XXX} Kina me bo kɪdɛki bilaka abo ga ma bo koweli yaga mo ga 'deni. Ame mo ga ŋgɪ bo kɪdɛki ne bo i'di 'deni kɛdɪ yaga rɔ ma laka zi bo. Kina lijɛ ame mo ga bo ki'di 'deni kɛdɪ yaga rɔ ma laka zi bo ne na 'deni ti rɔ lɔbu abo.

^{XXXI} Tine ame gɔ diyake tondo nati? Me ɔdɔ bo Bɔko'ba na kɛdɪ 'deni tize yɛ na kpe ti ka'da ze? ^{XXXII} Bɔko'ba ota gɔ kole abo dɛ, bo oja ŋgɪ kako kɔlɛ gɔ lende ze. Ne ma tara bo ti ki'di wa pili dɛ ŋgɪ zize ti bo kole mo? ^{XXXIII} Yɛ na ti kɔ'bo ti'di mugu nɪ rɔ bilaka 'ba Bɔko'ba ame ga bo koweli abo 'deni ne. Bo Bɔko'ba mo na me ki'di abo ga 'deni kɛdɪ laka zi bo. ^{XXXIV} Yɛ na 'bɔwu 'dɔ kɔdɔ karama dɔmo? Kurɪsitɔ Yɛsu na me kɔlɛ 'deni koja di mɪ tɔlɛ kari 'deni tɔrɔ dɔ dɔri Bɔko'ba, kina bo na me kari ko'dɔ kpɛri 'deni gɔze zi Bɔko'ba. ^{XXXV} Tine 'dɔ yɛ mɔtɔ na kɔ'bo

kpe 'böwu toza ze yaga di mi ako'ɔ 'ba Kurisitö? 'Do kedi gbo ro gomo ala lisa ala seyí ala közi kasi ala leri 'ba bongo ala tolé ni ti kulu na gbo 'do koza ze yaga di yimo? ^{XXXVI} Römöyí edí 'deni kozo ma toné buku 'ba Boko'ba kiya ne ame kiya te, "Go kö'du 'bi nere, kina me kedi kupö ze 'deni ngi ro komo kada löbu nime pili. Ze 'deni ngi kozo kamölö ma kedi kumu."

^{XXXVII} Tine ze na ti da'dake gomo naga nime pili ti tigo abo 'ba bo ko'ɔ ze mo nime. ^{XXXVIII} Römöyí ro ma laka mikali ngi, a ma koto moto inza kpe ma 'do ko'bo tolo ako'ɔ 'ba Boko'ba nime yaga di zize, pele ro tolé ala didi ala malayika ala pele ro lijé tigo löbu ma mitoro ni ala wa ma giri naga nime ala ma kedi kako ala tigo ^{XXXIX} ala wa ma mitoro ala ma beri bine. A moto inza ngi du te mi longo lijé wa pili naga nime bo ko'ba ne ma 'do ko'bo tolo ako'ɔ 'ba Boko'ba nime Yesu Kurisitö nere ze ko'de 'deni ne yaga.

IX

Bilaka 'Ba Boko'ba

^I Ame medí miya ne ngi ro ma laka. Ma ro 'ba Kurisitö, mo'do beti de. Nyi Koto Laka ame kina yimö ne na kileme 'deni ^{II} ma ngi ro meri ro mbembé gönni lijé bilaka ma ga 'ba Yudayi. Lende 'benni lijé ma ngi ro 'bama di mi roma ma naga nime kpamo ɔ'ɔ ngi zo kodo mi doki'di ma kulöwö. ^{III} Go kö'du 'benni miteri ngi miya te dene 'do Boko'ba kusono ma gbo ngi yaga minza kpe ro 'ba Kurisitö. ^{IV} Römöyí lijé na ro kupö Yisarele ame mo ga Boko'ba koza 'deni ro kole zi bo ne. Lijé na ro ame mo ga Boko'ba kileme bi nzari 'ba bi koro abo zinni bo ko'do lömu 'deni tinni, bo ki'di kö'du ki'di abo 'deni zinni. Lijé na ro bo kumotu bo ro ma kodoro mo toné ga. Lijé na bo kulömu 'deni 'do to'do yeyi dönni. ^V Lijé na ro kupö ma kodo kako di yi lingi ze mo toné. Ma ro go 'ba bilaka lesi Kurisitö odo di mi do kupö lijé. Akilölu kedi zi bo Boko'ba löbu 'ba do wa pili nime ro nburunburu. Amini.

^{VI} Tine wa naga nime medí miya ne inza go ame kiya 'deni te lömu 'ba Boko'ba mo toné ilikö 'deni ro yawa. ^{VII} Römöyí do kupö Yisarele pili na de ro ma bo koza

'deni ro 'ba bo mo ga. Pele ro do kupö Abarayama ga inza pili ro gomo ro kole 'ba Boko'ba. Römöyí Boko'ba na kiya toné bine zi Abarayama te, "Yisika na ti koja do kupö yi yaga."

^{VIII} Omba bine ileme ngi kole 'ba Abarayama ama ga köyö nge go 'ba yida ro ne inza ro 'ba Boko'ba. Tine ame mo ga köyö go kpa bo Boko'ba ne na ro 'ba bo ga ro kupö ma laka 'ba Abarayama mo ga. ^{IX} Römöyí bo Boko'ba ulömu 'deni molo kiya te, "Medí mileki mako kabate kina Sara ti köyö kole ngi."

^X Tine gomo na de nge nima. Kole riyö toné ga Rebeka köyö ne 'bu mo nge koto ame bo na ro 'bu ze löbu Yisika ne. ^{XI-XII} Tine Boko'ba iya molo zi Rebeka te, "Bo ma löbu mo ti koja laja zi ma titi mo." Lende nime Boko'ba iya 'deni te gba kota kinza köyö lijé de, gbi gba kota kinza ma lijé ko'do oto moto ma laka ala ma kënyé. Bo iya 'deni molo tara 'do kileme bo ma bo koweli 'deni mo. Bo o'do te go ako'doko abo 'do kileme yeyi abo ma kedi do ma koto mo nima go deki abo, tine inza go a ma kole nima ko'do. ^{XIII} Edí 'deni kozo ma toné kugu mi buku 'ba Boko'ba ne tara, ame kiya te, "Yakoba na mo'ɔ. Milagi 'deni di ro Esawu."

^{XIV} Ne tine wa'di na go diyake nati? Go diyake te Boko'ba na kirasi lende zi ma koto mo nima? Inza du te tara. ^{XV} Römöyí bo iya zi Musa te, "Ma, ti mileme mi konmi ma ti mi keyi ma zinni lijé ame ga migeli 'deni ne."

^{XVI} Omba akoweli nime inza kpe go ako'do ala go ako'doko ze 'ba bilaka lesi, tine 'deni nge go mi keyi 'ba Boko'ba. ^{XVII} Römöyí mi buku 'ba Boko'ba iya 'deni toné zi bo dolingo 'ba Ezipeto te, "Mo'do yi 'deni ro bo dolingo 'do mileme tigo do kiteli ma tiyi. Kina 'do möyi ma kilébi ti timo kote mi doyayi nime pili." ^{XVIII} Go ako'doko abo 'ba Boko'ba na me bo kedi ko'do abo mi keyi 'deni zi ame ga bo kigeli ne. Kina go ako'doko abo na ma gbi bo kedi ki'di ama ga kedi yaga ro minyi.

Ya Ti Tigo

^{XIX} Tine motoga ni moto ti kebe kiya zo te, "Ne ma kedi tara yo bo Boko'ba edí ko'ja bi ngoro gba 'böwu di ro bilaka ro

ma totondo ga? Yë na ti ka'da ako'doko abo?" ^{XX} Ne ni bo pori ma, ti miya ziyi, "Ni yë na 'do kileki do lende tara zi Boko'ba? Kete ebe ra kititi bo ko'ba ni kiya te, 'O'ba ma te go wa'di?' " ^{XXI} Bo la'ba mo na ko'ba e'bëni kozo ma bo ko'doko. Motoga di mi koroboz konzo koto nima na bo ko'ba kete ngi riyö, moto ro kete 'ba wa ma kondi tine moto ro 'ba wa ma yawa naga.

^{XXII} Kina gbi tara mi ako'doko 'ba Boko'ba. Ya ti tigo abo nime bo ko'doko pele tileme mo zi bilaka ne tine bo ogbo ro bo 'deni le toti liya zinni lijë ma bo kedï kote dönni ti ya abo mo tonë ga. ^{XXIII} Kina moto gbi ro löbu abo nime na bo ko'doko tileme mori mo ame bo kodö 'deni doze ma ro a 'ba mi keyi abo mo ga ne. Ze ma bo kilejo 'deni 'do do'jake ro löbu abo mo tonë ne. ^{XXIV} Römöyi ze na ro ma bo kidëki 'deni mo ga. Tine bo idëki de nge koto di mi löngö Yudayi, gbi di mi löngö bo löwö ni. ^{XXV} Kina kozo ma tonë Boko'ba kiya mi akugu 'ba Oseya ne tara, ame kiya te, "Bilaka ame ga pele kinza ro 'bama ne ti midëki 'deni ro 'bama. Do kupö ame ga pele mo'ö de ne ti midëki 'deni ro ma mo'ö. ^{XXVI} Kina gbi bi koto mo nima na tonë kiya te, 'Kpe ma 'bama ga na de,' tine ti kidëki lijë 'deni ro kole 'ba Boko'ba bo didi."

^{XXVII} Kina gbi kozo ma tonë bine Yesaya kiya te, "Yisarele nima konzi pele kulöwö kozo yayi lida 'ba kpa mini löbu ne, koso ma ndö te mo ga na nge ti komo. ^{XXVIII} Römöyi bo nere Boko'ba ti kote todo karama abo ngi welo dönni lijë bilaka 'ba doyayi nime." ^{XXIX} Kina gbi kozo ma tonë bo Yesaya kiya molo bine ne tara, ame kiya te, "Ma kiya te bo Boko'ba tigo do kiteli kola koso do kupö ze ga de, dene ze 'deni ngi kozo Sodomoni ma ti Gomora."

^{XXX} Tine ame go diyake tondo nati? Dëmba tine lijë bo löwö mo tonë ga koloma kinza ro bo toma go tedi ro ma laka komo Boko'ba ne le'jete lijë na ki'di dönni go lende abo kina lijë na 'deni ro ma laka komo bo. ^{XXXI} Tine lijë Yisarele mo tonë ga kedï koma ga go 'bënni tedi ro ma laka ti to'do kö'du ki'di abo ne o'bo ga de kpe to'ja mo. ^{XXXII} Römöyi lijë

oma ngi tara kinza ma lijë ki'di dönni go lende mo, lijë oma e'bënni nge ti ako'do 'bënni. Kina doku mo tonë buku 'ba Boko'ba kiya lende mo ne kokpe ndinni ngi. ^{XXXIII} Ame tonë kiya roni go kö'du 'ba Kurisitö te, "Ongoke te, midëyi doku 'deni mi Yerosalema tokpe ndinni lijë bilaka. Doku ame 'do konma lijë ne. Tine lijë ame ga ki'di dönni 'deni go lende abo ne kö'du mo inza kaya kpe rönni."

X

Mötu 'Ba Polo Go Yudayi

^I Löndö ma ga, akiteri ame mi doki'di ma bine ti mötu ma gönni lijë Yudayi bilaka ma ga dene 'do komo lijë to kpe yaga. ^{II} Mikali ngi ro ma laka lijë minni löbu go ndobo 'ba Boko'ba, tine akikali mo na kinza. ^{III} Kori 'ba lende laka abo 'ba Boko'ba lijë ikali de yo, ma go dönni na za lijë kebe to'do mo. Kina ngi kori 'ba 'do ti'di wa kedï ro ma laka komo Boko'ba mo tonë lijë ebe kola 'deni za yaga. ^{IV} Römöyi kö'du ki'di u'bë kpeni 'deni pili ro Kurisitö 'do ame ga ki'di dönni ngi go lende abo ne na kedï ti ro ma laka komo Boko'ba.

^V Kina tonë 'do Musa kiya bine go lende 'ba tedi ro ma laka komo Boko'ba go toro kö'du ki'di ne. Ame bo kiya te, "Bo ame ko'do kö'du ki'di naga nime ne ti kididi ngi yaga." ^{VI} Tine ma kugu mi buku 'ba Boko'ba go tedi ro ma laka komo bo go ti'di do go lende abo mo na me te, "Ni, kinza kebe kiya de ti miyi te, 'Yë na ti kari komo nbö mitoro to'de Kurisitö mo kako beri bine? ^{VII} Yë na ti kodö nbö kari mi maliti toja Kurisitö mo kodö yaga di mi tolë?" " ^{VIII} Kina ugu 'deni gbi iya te, "Ni moto lende 'ba Boko'ba 'deni noli te do ngila yi, do dande'de yi, kina gbi 'deni mi doki'di yi." Omba gogo 'jo 'ba ti'di do go lende 'ba Kurisitö mo tonë na ma duwöwö 'deni ziye ne. ^{IX} Kina me odo ni na ngi kiya te ti kpeyi Kurisitö na ro nere, ki'di döyi ngi gomo Boko'ba oja bo 'deni yaga di mi tolë, ti komo yi ngi.

^X Römöyi odo ze di'dike doze ngi gomo ti doki'di koto na ti ki'di ze ngi ro ma laka komo Boko'ba. Kina odo diyake ngi

yaga ti kpeze kina ti kɔmɔ ze ŋgɪ. ^{XI} Mɪ buku 'ba Bɔko'ba iya 'deni te, "Lijɛ ame ga pili ki'di dɔnnɪ 'deni gɔ lende abo ne kɔ'du mo inza kaya kpe rɔnnɪ." ^{XII} Tine iya rɔnɪ 'deni zi bilaka pili. Rɔmɔyɪ le'jete geli inza kpe mɪ lɔŋgɔ Yudayi ni ma ti bɔ lɔwɔ. Bɔko'ba na rɔ ɲere 'ba bilaka nime pili. Yɛyɪ lɔbu abo nime 'deni pili rɔ ma koriya dɔ ame ga kɛdɪ kɪdɛkɪ bo ne. ^{XIII} Kina tɔnɛ gbɪ kugu mɪ buku 'ba Bɔko'ba kiya te, "Lijɛ ame ga pili kɪdɛkɪ bo ɲere Bɔko'ba tokɔnyi lijɛ ne, bo ti kɔmɔ ŋgɪ."

^{XIV} Tine ti lijɛ kɪdɛkɪ bo totondo ɔdɔ lijɛ ki'di dɔnnɪ dɛ gɔ lende abo? Kina ti lijɛ ki'di dɔnnɪ gɔmo tondo ga ɔdɔ lijɛ kuwɔ lende abo dɛ? Kina ti lijɛ kuwɔ tondo mo ga ɔdɔ kuwɔwɔ dɛ zɪnnɪ? ^{XV} Kina ti kuwɔwɔ rɔnɪ tondo ga ɔdɔ koja bɔ laja dɛ? Kina tɔnɛ buku 'ba Bɔko'ba kiya bine te, "Tako 'ba bɔ ko'de laja laka naga nime ele te gɔ wa'di?"

^{XVI} Tine pele tara bilaka mo ga pili na dɛ 'bɔwu kutɪ gɔ lende mo. Rɔmɔyɪ Yesaya mo na tɔnɛ kiya te, "Nɛre, yɛ na ki'di dɔnɪ ra gɔ lende ze?" ^{XVII} Kina me ti'di dɔ gɔmo ako di mɪ tuwɔ lende mo. Tine tuwɔ mo ako di mɪ laja 'ba Bɔko'ba mo tɔnɛ kuwɔwɔ ne.

^{XVIII} Ne i'dike mititi te, "Lijɛ Yudayi mo ga na kuwɔ ma 'bɛnnɪ dɛ?" Rɔ ma laka lijɛ uwɔ rɔmɔyɪ kɔzɔ ma tɔnɛ kugu mɪ buku 'ba Bɔko'ba bine kiya te, "Dɔnnɪ lijɛ bɔ laja ma ga udu ŋgɪ kogba mɪ dɔlinɔ. Lende 'bɛnnɪ ote mɪ dɔyayi nime ŋgɪ pili." ^{XIX} Kina i'dike mititi gbɪ te, "Tara ne lijɛ Yisarele ikali 'jɔ 'ba lende nime dɛ?" Musa na dɔgba kileme ma lijɛ kikali 'deni. Ame bo kiya tɔnɛ te Bɔko'ba iya te, "Ti mi'di mɪye ŋgɪ kombi rɔ bilaka ame ga kinza du rɔ ɔtɔ ne. Kina ti mi'di lijɛ bɔ rumɔ naga nima koma kpeye gɔ ko'dɔke 'dirɪ."

^{XX} Kina Yesaya na kilanɔ rɔ bo 'deni tɔnɛ kiya te, "Bɔko'ba iya te, 'Bilaka ame ga pele koma ma dɛ ne na za 'bɔwu ko'ja ma. Bilaka ame ga kɪdɛkɪ ma dɛ ne na za mileme rɔma 'deni teyi.'" ^{XXI} Ma gɔ lende 'ba Yisarele na bo kiya tɔnɛ te, "Mɔrɔ 'deni ŋgɪ kada kɔsɔ dɔma rɔ yawa tɪdɛkɪ

lijɛ wa kinza kuwɔ dɔma bɔ lende kusɛ naga nime."

XI

Kupɔ Yisarele Ma Laka

^I Kina i'dike mititi te, "Bo Bɔko'ba ebe kilagi 'deni 'bɔwu yaga di rɔ bilaka abo mo tɔnɛ ga?" Inza du te tara. Ma gbagba ma mo nime rɔ Yisarele di mɪ kupɔ Abarayama, kpa goli 'ba Benyimon. ^{II} Bɔko'ba ilagi dɛ du te yaga di rɔ bilaka abo ga ame bo koza 'deni mɔlo di bi tisaki mo ne. Ikalike ma tɔnɛ kugu mɪ buku 'ba Bɔko'ba ne dɛ? Ame Eliya koloma rɔ toma'jo rɔ bo zi Bɔko'ba rɔ wali rɔnnɪ Yisarele kiya te, ^{III} "Nɛre, bilaka naga nime lijɛ dɔ bɔ kumɛ lende 'bɪ ga 'deni 'doyi yaga. Bi 'ba tɔŋma akumu 'bɪ ga lijɛ icaca dɔmo 'deni ŋgɪ 'doyi yaga. Ma na ɲge me kola ma 'deni kɔtɔ kpɔkɪ. Kina me lijɛ kɛdɪ 'deni rɔ toma gɔma 'dɔ tupɔ ma gbɪ yaga." ^{IV} Tine Bɔko'ba ileki dɔmo 'deni tɔnɛ zi Eliya te, "Di mɪ lɔŋgɔ lijɛ nime mogba ma 'bama ga 'deni zɔ di yɪmo kuluku 'butɛ bi 'butɛ dɔmosowɔ (7,000) ame ga kinza kulɔmu kpɛnnɪ dɛ zi akoro Bala ne."

^V Kina 'deni gbɪ tara mɪ kada nime tɔne, kɔsɔ Yisarele ma ndɔ te mo ga ɛdɪ ame Bɔko'ba koweli 'deni yaga gɔ mɪ kɛyɪ abo. ^{VI} Ne kina me ɔdɔ toweli mo kɛdɪ 'deni ɲge gɔ mɪ kɛyɪ, inza kpe nati gɔ ndɔbɔ ko'dɔ. Rɔmɔyɪ ɔdɔ kinza tara mɪ kɛyɪ abo inza kpe nati gɔ bi mo rɔ mɪ kɛyɪ.

^{VII} Tine gɔ diya 'bɔwu tondo ga gɔmo nati? Wa mo tɔnɛ lijɛ Yisarele koloma rɔ toma mo ne lijɛ ebe ko'ja dɛ 'bɔwu, tine ma Bɔko'ba koweli di mɪ lɔŋgɔ lijɛ mo naga na ɲge ko'ja. Tine ma 'bɛnnɪ lijɛ ma laki mo naga nime minyi 'bɛnnɪ 'deni ŋgɪ kɔzɔ ma tɔnɛ kugu mɪ buku 'ba Bɔko'ba kiya te, ^{VIII} "Bilaka naga nime, dɔ ti dɔkɪ'dɪ ma kinza ko'dɔ ndɔbɔ na Bɔko'ba ki'di 'deni ŋgɪ zɪnnɪ, kina me 'deni ɲbɔ kɔmɔ mɪ kada nime tɔne kɔmɔnnɪ o'ja gɔ bi dɛ, mbili nnɪ uwɔ lende dɛ gbɪ." ^{IX} Kina me gbɪ tɔnɛ 'dɔ Dawidi kiya te, "Ee, Bɔko'ba kodɔ karama tɔ kpe dɔnnɪ. Nɛbele 'bɛnnɪ nima kuyɪ rɔnnɪ tɔ kpe yaga zɪnnɪ rɔ ɲgɔwo ko'ba lijɛ. ^X Kiyɔlu kɔmɔnnɪ nima tɔ kpe yaga kinza lijɛ ko'ja gɔ bi ra. Odi

gönni nima to ɲburu lijë kö'bö tombi gomɔ 'bënni ga nduwë rɔ kɔmɔ lëndö."

XI Kina i'dike mititi gbï te, "Me tönë lijë Yudayi kɔɔ yaga ne na kɔɔ ɲgï rɔ la'ba ma ɲburu zïnni?" Inza du te tara. Lende kirasi 'bënni na me ko'de kɔnyi ɲgï zi ma rɔ bo löwö ni. Römöyï 'do ki'di lijë Yudayi kuti gbï to'ja mo kɔɔ 'ba bo löwö.

XII Ne kina me ɔɔ lende kënyë 'bënni 'ba Yudayi mo tönë na kedi ko'de yëyi ma do kiteli 'deni mi dɔyayi, tɔɔ yaga 'bënni na kedi ko'de yëyi ma do kiteli 'deni zi bo löwö tara tine, toɔ'bo lijë Yudayi rɔ gomo mo, yëyi mo ti kedi ɲgï kulöwö tondo ga na te?

Kɔnyi 'Ba Bo Löwö

XIII Mëdi miya ame 'deni ziye kpe ma rɔ bo löwö ni. Kina kɔɔ ame ma na 'deni rɔ bo laja ziye ne tara, ti moyo roma ti go laja koja ma **XIV** go ki'di Yudayi ma 'beze mo tönë ga kebe kuti ti gomo, go kɔmɔ moto ga 'jaa yayi. **XV** Me ɔɔ bo Boko'ba kilagi di rönni na bo ko'do pɔri ɲgï ti bilaka lesi pili, ɔɔ bo kuti 'deni dönni lijë Yudayi kada mɔɔ yayi ti kedi ɲgï tondo? Omba kina ti kedi ɲgï rɔ yëyi ma löbu kɔɔ tididi töku.

XVI Kina kɔɔ ame ɔɔ dɔndende 'ba wa na kulömu 'deni zi Boko'ba, omba kɔɔ mo nima 'deni pili rɔ abo. Kina ɔɔ kulömu ɲgira'da lijë Yudayi mo na 'deni zi bo, omba dɔngila mo ga 'deni pili rɔ abo. **XVII** ɲgëri ma bo Boko'ba kidiyë mo tönë na me koke dɔndende ma kunzi mo ga 'deni yaga konzo 'ba ɲgëri 'ba mökö teyi. Kpe bo löwö ni na 'deni rɔ dɔngila ma konzo mo naga 'do këddike ti tigɔ do kiteli 'ba ɲgira'da nime. **XVIII** Tine kpe kinza kebe kudölike lijë dɔngila ma koke 'deni yaga mo naga nima dë. Kpe go kebe kudölike lijë rɔ ma totondo? Yë na kedi kogbo ye kpe dɔngila, ɲgira'da na dë kedi kogbo ye?

XIX Tine ma 'do kiyake na te, "Oke dɔngila mo 'deni yaga 'do konzo ma dɔmo." **XX** Omba kina ɲgï te rɔ ma laka, tine oke lijë 'deni yaga go lende kinza ti'di do gomo 'bënni. Ne ma 'beye Boko'ba onzo ye 'deni dɔmo go ti'di dɔye go lende abo. Kina kinza kolomake dë ti do kombi, olomake ti tikere. **XXI** Me ɔɔ lijë Yudayi

ame mo ga rɔ dɔngila ma kötu timo mo ga na kɔ'ɔ rɔmo dë tara, ma komerike 'beye iyake te kpe na ti bo kɔ'ɔ rɔye tégë?

XXII Bine do'jake 'deni ma mi këyi ti mi kata abo 'ba Boko'ba na tondo. Mi kata abo ɲgï kulöwö rɔ ame ga ko'do lende kënyë ne. Tine kpe mi këyi abo ɲge ziye ɔɔ kö'böke mi kɔri mo. ɔɔ kö'böke dë tara bo ti koke ye gbï yaga. **XXIII** Kina ɔɔ lijë Yudayi mo naga nima kënyö dë ɲgï nduwë go lende 'ba kinza ti'di dönni go lende abo nime, bo ti konzo lijë ɲgï kileki teyi. Römöyï bo Boko'ba na ti tigɔ mo 'do tonzo lijë kileki 'böwu teyi. **XXIV** Me ɔɔ kpe ma kötuke mökö naga na bo kebe koke 'deni konzo do ɲgira'da ma kidiyë nima kinza rɔ ma kötu tiye mo ne, tonzo lijë dɔngila ma kötu timo naga nima kileki go bi mo na ti konya do bo?

Mi Këyi 'Ba Boko'ba

XXV Kpe löndö ma ga, mo'doko ziye kinza kolomake dë ɲgï kulöwö ti meri mo te, ikalike wa 'deni rɔ do kiteli. Tine 'jo 'ba wa ma rɔ ma kusu naga ti mileme 'deni ziye. Minyi nime inza kö'bö ɲburu tara. Inda'ba do kapa Yisarele ma konzi 'deni ɲge timo ɲbö lijë bo löwö ma bo koweli 'deni naga kako pili zi bo Boko'ba. **XXVI** Kina 'do kɔmɔ lijë Yisarele pili ɲgï ti yaga kɔɔ ma tönë kiya te, "Bo kedi kako tɔmɔ wa di mi tölë ti kɔɔ 'deni di mi Yerosalema. Bo na ti kona lende kënyë 'deni 'doyi yaga di mi kupö Yakoba. **XXVII** Ma Boko'ba, ti mo'do lömu ma nime tinni ɔɔ mombi lende kënyë 'bënni 'deni yaga."

XXVIII Kina me Boko'ba 'deni rɔ ya ti lijë Yudayi go kokɔnyi ye kpe bo löwö römöyï lijë ma 'bënni i'di dönni dë go laja laka abo. Tine 'bu nni löbu ga na rɔ ma bo koweli mo kina me akɔ'ɔ abo gba gönni. **XXIX** Römöyï ɔɔ bo Boko'ba koweli abo 'deni to'do yëyi dɔmo bo uyï yimo dë. **XXX** Tine kpe ma 'beye bo löwö, tönë pa bine uwöke do bo dë. Kina me ma le'jete kpe na ko'jake mi këyi abo 'ba Boko'ba 'deni römöyï lijë Yudayi mo ga ebe kuwö do bo dë kpe. **XXXI** Ma le'jete lijë ebe kuwö do bo dë kpe römöyï go lijë ko'ja mi këyi kɔɔ nima ko'jake ne gbï nati. **XXXII** Römöyï Boko'ba na me kodo

kpa bilaka 'deni pili me kuwö dö bo dö 'dö bo na ko'do mi këyi abo 'jaa zinni pili.

XXXIII Onḡoke ti yayi. Yëyi ti akikali abo 'ba Boko'ba na ngi ro dö kiteli. Boto mato o'bo dö tiyëti go burë ko'do abo ala ko'bo tiyari go ndobo ko'do abo. **XXXIV** Kina kozo ma tönë kugu mi buku 'ba Boko'ba ne tara, ame kiya te, "Yë na ti ko'bo tikali meri 'ba dö Boko'ba? Yë na ti ko'bo ti'di lende zi bo?" **XXXV** Yë na ki'di wa ra zi bo kiteri 'böwu 'dö bo kopi bi mo teyi?" **XXXVI** Wa pili bo na me ko'ba. Wa pili naga nime bo na me ki'di 'dö kedi kina 'dö kedi zi bo. Ro löbu kedi ti zi bo Boko'ba ro nburunburu. Amini.

XII

Loma Ma Laka

I Kina me 'deni ti ziye kpe löndö ma ga, moma'jo roma ziye go mi këyi 'ba Boko'ba nime zize ne. I'dike roye kedi koto laka ro kpa közi zi Boko'ba 'dö loma 'be këyëyi döki'di bo. Ame kina ro motu ma laka ziye to'do mo zi bo. **II** Kinza ki'dike roye dö ngi kedi yaga kozo wa 'ba dolinjo nime. I'dike Boko'ba kuyi ye yaga mi meri la'ja. Römöyi 'dö kikalike ako'doko 'ba Boko'ba go lende ko'do 'be pili këyëyi döki'di bo.

III Mi'di ame 'deni ziye pili te ti mi këyi nime bo ki'di 'deni zö ne. Ni mato kinza komeri röyi dö kiya te ni na 'deni ngi kulöwö laka ro dö kiteli. Tine ma laka mo oloma le këyi mi meri 'bi. Laka 'bi 'ba bo mato na ro ti'di döyi go lende 'ba Yësu Kurisito kozo ame Boko'ba ki'di 'deni ziyi ne. **IV** Römöyi kozo ame mi yida ro koto kapa 'ba yida ro ngi nbanj ti ndobo mo ga pili ro 'beri'beri ne, **V** kina gbi tara ze pele ro ma konzi nime mi ro kodobo ti Kurisito ze pili ro yida ro koto. Kina ro goze nime pili ro kotokoto, ze kapa 'ba yida ro koto ze nime na.

VI Kina Boko'ba i'di kpa közi 'deni zize pili ro 'beri'beri go mi këyi abo. Kina do'doke ndobo mo ti. Mato o'do ti ma 'bëyi ma ki'di 'deni ziyi mo. Odo kpa közi 'bëyi 'ba bo mato kedi ro tumë lende, o'do ti go ma bo ki'di 'deni ziyi ki'di döyi gomo mo nima. **VII** Odo ma 'bëyi kedi ro ndobo mi kanisa mo, o'do ti. Ne odo kedi ro akiyandi, iyandi ti. **VIII** Ala odo kedi ro toco mi kedi, oco ti. Ni ame kedi ki'di

ma 'bëyi ro aki'di zi bo lisa ni ne i'di ti, ti mi koto. Ala odo ma 'bëyi kedi ro közi kakpa mo ogbo röyi laka teyi. Ne odo ma 'bëyi kedi ro to'do mi konji o'do ti, ti lonjo mo.

Ako'ö Ma Laka

IX I'dike ako'ö 'be kedi ti, ti döki'di koto. O'jike lende kënyë. Lende laka na kinda'bake kitigo. **X** O'oke roye ro go roye kozo löndö koto mi Kurisito. Kpe, o'böke ti nburu kitigo mi toro roye ro go roye.

XI Inda'bake ndobo kitigo kinza ni mato ko'do tikëpi dö. Tine ogboke roye laka toja laja zi nere Kurisito. **XII** Kina iliyake ti mi komo ki'di 'be go yëyi abo 'ba Boko'ba. Mi gomo 'be ga pili olomake ti mi kedi nburu ti motu ko'do. **XIII** Okonyike löndö ame ga ro leri ne ti wa ma kediike timo. I'dike linjo 'be ga kpamo kedi nburu yaga ro gböngö zi bo löwö.

XIV Ya ame ga ko'do közi kasi ziye ne ititike Boko'ba ko'do yëyi domo. Yëyi na kititike bo gomo bo ko'do dönni kinza kititike bo dö tusönö lijë. **XV** Olomake ro lonjo ti ya ame ga ro lonjo ne. Uduke koto ti ame ga kedi kudu ne. **XVI** Kinza ko'doke geli dö mi löngö ye. Kinza ko'doke dö kombi dö. Ilekike roye liya beri toja laja ro go roye. Kinza ko'do röyi dö kulöwö kiya te ni na ro bo lende kikali.

XVII Kinza kebe kilekike dö lende kënyë dö ti lende kënyë. I'dike ako'do 'be kedi ro ame bilaka pili kuti gomo ne. **XVIII** Ogbo röyi ti'di lende këyi na 'dö kedi mi löngö yi ma ti bilaka ma laki pili.

XIX Kpe ame ga mo'ö ye ne, kinza kebeke dö topi dokolo. Ola zi bo Boko'ba 'dö bo ko'do go ya abo. Römöyi mi buku abo 'ba Boko'ba bo iya 'deni te, "Ma na ti mopi dokolo. Monda nima ma na ti mileki domo." **XX** Kina gbi kozo ma tönë kugu ne tara, "Odo ko'ja bo ya 'bi kedi ro 'bö i'di akonyo teyi. Odo ko'ja bo kedi ro koda mini i'di mini zi bo. Römöyi ti to'do mo kozo a nime te na ti ko'de dö kulu'buti zi bo."

XXI Ni kinza kola röyi dö zi lende kënyë ka'da yi. Tine a'da lende kënyë yaga ti lende laka ko'do 'bi.

XIII

Tuwö Dö Turu

^I Kina ti kpe ro goye pili uwöke dö turu 'ba mi döyayi 'be. Römöyü közi kakpa 'ba wa pili ako di zi Boko'ba. Kina me közi kakpa nime le'jete mi döyayi 'be ne bo na ki'di. ^{II} Bó ame kilagi tuwö dö turu ne, ndose 'ba Boko'ba na bo kilagi 'deni. Kina bótó ame ko'dó tara ne ti ko'de karama 'ba Boko'ba ngi timo dönü. ^{III} Römöyü bilaka ame ga ro bo lende laka na de kedü kere bo dönü ga, tine bo lende kënyë na kedü kere.

Ni o'doko 'do dökü'di yi kö'bö nburu ro ma köpu di zi bo közi kakpa? Ne odo ko'doko de, o'do wa ma laka 'do mi bo këyi röyi. ^{IV} Römöyü bo na 'deni ro bo laja 'ba Boko'ba bine tokonyi yi. Ne odo ni kikali röyi 'deni ro bo kirasi lende kinza ki'di dömbëli yi kolodo de römöyü turu nima ki'di do bo ne i'di de ro ma sari. Nöbo abo na ro todo ya 'ba Boko'ba do bo lende kirasi. ^V Kina me ni motó ziyi tuwö dö turu, tine inza nge go ame 'do komó timo di kpa ya 'ba Boko'ba ne, o'do go kedü ro lende laka ziyi.

^{VI} Go kö'du mo na gbü ki'di kedü kopike awada ne römöyü lijë turu na 'deni ro bo laja abo 'ba Boko'ba mi nöbo nime. ^{VII} Kina opike wali 'ba goye ga ti pili yaga zinni ro go dokomali awada pili ti lende koro ti ro koyo mo.

Ɔ'ɔ Lëpü Yi

^{VIII} Kinza kolake wali 'ba a motó de kedü goye, tine 'do wali 'ba akó'ɔ na nge ki'dike kedü goye. Römöyü ni ame kó'ɔ lëpü yi motó ne, kö'du ki'di abo 'ba Boko'ba na me 'deni gbü pili ko'do. ^{IX} Römöyü kö'du ki'di iya 'deni tönë bine te, "Kinza ko'do yëri de. Kinza ko'do röyi de ro bo közi roma. Kinza ko'do 'bögö de. Kinza ko'do mi kombi de." Kina kö'du ki'di naga nime ti motó ga pili ɔ'ɔ 'deni do ame kiya te, "Ɔ'ɔ bilaka lesi lëpü yi motó gbü kó'ɔ ame kó'ɔ yida röyi ne tara." ^X Akó'ɔ i'di kirasi lende de zi lëpü motó, omba kina kote go kö'du ki'di pili 'ba Boko'ba.

^{XI} Kina o'doke ti te römöyü ikalike 'deni kada mo na yala. Kada 'ba tonjo bi yaga di bi 'ba tö'dö na me kömó 'deni. Römöyü ma le'jete kada abo 'ba tomó ze mo tönë

'deni noli roze di ro ma tönë gba bine di'dike doze gomo ne. ^{XII} Korondo edü kote rönü yaga giri nime kada na 'deni noli tize. Kina i'di du'duke ako'do 'ba bi kölu ti yaga mökö dusuke ro jama 'ba ya 'ba mi kada na roze. ^{XIII} Kina di'dike roze ti kedü yaga laka ro bilaka 'ba mi kada. Kinza di'dike roze de kedü ro 'ba ndörö tuwë layi ro do közi kënyë, to'do yëri, to'do 'dirü ala mi kombi. ^{XIV} Tine jama 'ba ya 'ba nje Yësu Kurisütö na kinda'bake, kolake go lende kënyë 'ba yida ro yaga ti ako'doko mo ga.

XIV

Kinza Kilende Dë Ro Boto

^I Kpe kinza ko'doke kowasa de ti bilaka ame ga kitigo de gba laka mi ti'di dönü go lende 'ba Kurisütö ne. Tine o'deke lijë kako mi löngö ye. ^{II} Römöyü 'ba bo motó ti'di do bo go lende 'ba Kurisütö i'di bo ngi konyo wa pili ro gomo. Tine ma 'ba bo motó ame bo kitigo de gba laka yimo ne i'di bo ngi nge konyo ma 'ba bo ro möku. ^{III} Kina kinza bo ma konyo mo nima kebe de tudöli bo ma koro tonyo mo nima. Kina kinza bo ma koro mo nima kebe de tilende ro bo ma konyo 'deni mo nima römöyü Boko'ba uti 'deni dönü kpaki ro 'ba bo ga. ^{IV} Ni yë na kebe ngi tilende ro bo laja 'ba bo motó tara? Löbu abo na nge kedü kiya laka ti kënyë 'ba nöbo abo. Kina ti bo ko'do ngi laka römöyü Kurisütö löbu ze mo ɔ'bo ngi 'do ti'di bo ko'do tara.

^V Bó motó omeri 'ba bo tégë kada ma do koto motó na koro kulöwö ro do kiteli di do motó. Tine bo motó omeri ma 'ba bo tégë kada pili ro gomo ro ma koriya. Ne ma laka mo ni motó 'béyi mo nima i'di lende mo kodo laka mi döyi. ^{VI} Bó ama komeri lende 'ba kada ma do koto motó na ngi kulöwö ne, bo o'do 'deni toro Kurisütö nje ze timo. Kina bo ama konyo ma 'ba bo dokomali wa 'doyi ro gomo ne o'do 'deni gbü toro Kurisütö nje ze timo römöyü bo ileki yë'dü mo ngi zi Boko'ba. Kina bo ame koro tonyo wa motó ga ne, o'do 'deni gbü toro Kurisütö nje ze timo kina bo kileki yë'dü mo ngi zi Boko'ba. ^{VII} Römöyü ma koto motó di mi löngö ze nime bine oloma de nje

toro gbagba bo ala tolè gò toro gbagba bo. VIII Tine ɔɔ dolomake bine, loma ze pili toro bo Kurisító n̄ere ze. Kina ɔɔ dölèke, ti dölèke toro bo. Kina me ɔɔ ze dölèke ala dolomake, ze pili rɔ 'ba bo 'ba Kurisító n̄ere ze.

X Gò kò'du mo na me 'dɔ ki'di Kurisító kako kolè bine kɔɔ yaga di mi tolè ne 'dɔ bo kèdì rɔ n̄ere zi bɔ loma ni gbì ti tòku ni. X Tine n̄i èddì kilende rɔ löndö yì mɔto gò wa'di? N̄i mɔto mo èddì kudölì löndö yì mɔto gò wa'di? Ze nime pili dèdì dari dɔrɔke kɔmɔ kitì 'ba burè 'ba Boko'ba. XI Römöyì ugu 'deni ame tönè bo n̄ere Boko'ba kiya te, “Kɔzo didi ma, rɔ gò bilaka lesi pili ti kolɔɔ ngì b̄erì kɔmɔ ma. Kina ti l̄ijè kutì ngì kiya te ma na rɔ Boko'ba.” XII Kina rɔ gòze nime pili mɔto n̄i na ti kiyèti gò lende ti ako'dɔ 'bì zi Boko'ba.

Kinza Kirasi M̄i Meri 'Ba Bɔto Dè

XIII Kina ti, i'dike dolake gò tilende rɔ lèp̄i ze ga yaga. Ma laka mo kinza debe duruwòke a 'ba la'ba dè kèdì yaga m̄i k̄ori zi lèp̄i ze mɔto ga ame kèdì ki'di lèp̄i yì kila'ba ngì m̄i lende k̄enyè ne. XIV Gò ame ma 'deni rɔ akɔto ti Yèsu Kurisító ne mikali ngì akonyo mɔto inza ame ki'di bilaka rɔ ti'da kɔmɔ Boko'ba. Ne ɔɔ n̄i bɔ mo na komeri è'bì kiya te a mɔto nima ti ki'di yì kèdì rɔ ti'da, ti ko'dɔ rònì ngì tara ziyì. XV Kina me ɔɔ wa ame kèddì konyo ne kebe ko'dɔ lèp̄i yì mɔto dè kpe keke omba n̄i inza è'bì kpe nati m̄i k̄ori 'ba akɔ'ɔ. Tine n̄i kinza ki'di wa ame kèddì konyo ne dè kebe kirasi ma kɔto ame Kurisító kolè 'deni bine gò lende mo ne.

XVI Kinza kebe ki'di wa ame koza 'deni yaga ziyì rɔ ma laka ne dè kinda ngì rɔ lende k̄enyè zi lèp̄i yì mɔto. XVII Römöyì tēdì m̄i n̄ere löbu 'ba Boko'ba inza gò wa ma kèddì konyo ala kuwè, tine n̄ge gò ame Nyì Kɔto Laka ki'di yì 'deni laka kɔmɔ Boko'ba toloma m̄i lende k̄eyì ti lɔɔ. XVIII Bɔ ame koja laja ngì zi Kurisító kɔzo a nime te ne na rɔ ma Boko'ba ko'dɔko kina bilaka lesi kutì gbì gòmo.

XIX Kina di'dike kɔmɔze ti gò wa ame ga kèdì ko'de lende k̄eyì gbì ti tigo zi lèp̄i ze ga ne. XX Kina kinza kebe kirasike ndɔbo 'ba Boko'ba dè ngì yaga gò lende

'ba akonyo. Wa pili rɔ gòmo rɔ ma keke rɔ akonyo. Tine ɔɔ n̄i mɔto kebe ki'di lèp̄i yì mɔto kebe kila'ba di minì gò wa ma kèddì konyo, na rɔ ma k̄enyè mo. XXI Tine ma laka mo a mɔto ame kèdì ki'di löndö yì mɔto kila'ba di minì ne, kinza ko'dɔ dè lipo ɔɔ kèdì pele rɔ tonyo yida ala tuwè layi ni pili ti a mɔto ga.

XXII Meri 'bì nima kèddì timo gò lende 'ba akonyo naga nime ne, i'di kèdì n̄ge m̄i löngö ye kpe ti bo Boko'ba. N̄i ame kodɔɔ b̄icì lende dè r̄oyì gò wa ma kikalì kinza rɔ ma laka ne na ti yèyì. XXIII Tine n̄i ama konyo wa ma d̄oyì rɔ ma kilikò gòmo nima Boko'ba ti kodɔ karama mo ngì d̄oyì römöyì o'dɔ dè du m̄i ti'di d̄oyì gò lende abo. Wa ame ga pili kèddì ko'dɔ kinza ki'di d̄oyì dè gòmo kèdì rɔ lende 'ba Boko'ba ne, 'doyi rɔ gòmo rɔ lende k̄enyè.

XV

Omeri Lende 'Ba Lèp̄i Yì

I Ze ma ditigoke 'deni m̄i ti'di d̄oze gò lende 'ba Kurisító mo naga nime, ma laka mo zize 'dɔ tombi gòmo 'ba ya ma kinza ti tigo naga. Tine kinza ze d̄ö'bòke dè n̄ge t̄iyèyì d̄ok̄i'di ze. II N̄i mɔto ziyì tomeri lende 'ba lèp̄i yì 'dɔ ko'dɔ rɔ wa ame gò kèdì rɔ ma kiyèyì d̄ok̄i'di bo kiyèddì m̄i bo ne. III Römöyì Kurisító tönè bine ne d̄ok̄i'di bo na dè bo kiyèyì. Kina kɔzo ma tönè kugu bine m̄i buku 'ba Boko'ba ne tara, ame kiya te, “Ti'ja mo tönè kiti'ja yì Boko'ba timo ne ileki 'deni pili rɔma.” IV Wa pili naga nime kugu m̄i buku 'ba Boko'ba ne, ugu 'deni tiyandi ze timo 'dɔ dèdike ti kɔmɔ ki'di liya ti m̄i kèddì gòmo.

V Bo Boko'ba bɔ dɔ loma liya ti m̄i kèddì ki'di ye tɔ kpe ko'doke kɔzo 'ba Yèsu Kurisító kolomake ti meri kɔto m̄i löngö ye. VI Kina 'dɔ kpe pili kilèluke Boko'ba 'ba Yèsu Kurisító n̄ere ze ame gbì rɔ 'bu bo ne ti pili rɔ gòye ti birɔ kɔto.

VII Kina ti kpe o'doke lèp̄i ye mɔto ga gbì laka kɔzo löndö, kɔzo ma Kurisító ko'dɔ ye tara 'dɔ ma konzi kilèlu Boko'ba ti gòmo. VIII Miya ziye, Kurisító ileki rɔ bo 'deni rɔ bɔ laja zi Yudayi tileme mo zinnì Boko'ba ti ko'dɔ yèyì zi ma kɔɔ ngì di m̄i yì l̄inḡi 'bennì mo nima gò lömu mo tönè

bo ko'do 'deni zinni, IX kina gbi 'do ma ro bo lowo mo ga kilelu Boko'ba ti go mi keyi abo nime kozo ma tone kugu mi buku 'ba Boko'ba bine kiya te, "Kina ti, ti milelu yi ngi mi longo bo lowo ni. Ti moba ngala mo ngi milelu moyi yi." X Kina gbi ti ma tone kiya te, "Kpe ma ro bo lowo ni iliyake ti koto tinni lijē bilaka abo ga 'ba Boko'ba." XI Moto na gbi kiya te, "Kpe bo lowo pili ilēluke bo nere Boko'ba. Kpe bilaka 'ba doliho pili ilēluke bo." XII Kina tone Yesaya kiya gbi bine te, "Kupo Yisayi ti koto 'deni, ti ki'di bo ngi kedī ro bo do bo lowo ni. Lijē ti kedī ngi ti koto ki'di go yeyi abo." XIII Boko'ba bo do koto ki'di go mi keyi abo mo nime ki'di ye to kpe kiliyake keddike lo ti loko mi ti'di doye gomo. Kina 'do koto ki'di 'be gomo koto tiyobu ti nduwē ti tigo 'ba Nyi Koto Laka.

Ro Koyo 'Ba Polo

XIV Londō ma ga, ma di zo bine kpe indake ngi lo ti lende laka ti dokomali akikali, keddike 'deni tiyandi lepī ye moto ga gbi. XV Tine mi akugu nime moja kpama 'deni mbowa ziye mi wa tone ga bine ne kinza kudolu di doye. Moja kpama 'deni tara go mi keyi tone Boko'ba ko'do 'deni zo XVI ki'di ma ro bo laja 'ba Yesu Kurisitō ziye kpe bo lowo ne. Mi tuwōwō laja 'ba Kurisitō nime ma 'deni ngi kozo bo akumu 'ba Boko'ba 'do mo'de ye bo lowo zi bo ro kpa kōzi ma laka ma bo kuti domo kulomu 'deni ti Nyi Koto Laka.

XVII Kina kozo ame ma 'deni ro akoto ti Kurisitō ne, ti moyo roma ngi go ndobo ma mo'do zi Boko'ba. XVIII Tine ma minza milana roma tilende go wa ame ga Kurisitō ko'bo'bi de to ne, go ki'di bo lowo tuwō do Boko'ba. Bo o'do 'deni ti lende kiya gbi ti ako'do ma XIX gbi ti tigo 'ba Nyi Koto Laka mi go koto ma konzi. Mi lingere ma nime kisaki molo di Yerosalema nbo komo Iloriko ne, laja laka 'ba Kurisitō na muwōwō 'deni pili teyi. XX Akiteri ma nduwē tuwōwō laja 'ba Kurisitō nime mi go bi ame ga lebī mo komo de gba teyi ne. Rōmōyi kinza mebe mo'ba ma 'bama ra do gbondo kujē 'ba bo moto. XXI Kina kozo ma tone mi buku 'ba Boko'ba kiya te, "Lijē ame ga kiya lende

abo de zinni ne ti ko'ja ngi. Kina lijē ame ga kuwō de ne ti kikali ngi."

Teri 'Ba Polo Go Tari Romo

XXII Go ko'du mo na me kedī kota ma 'deni nduwē mi konzi kinza tomō ziye yayi ne. XXIII Tine le'jete ndobo ma mi kapa go bi moto naga nime bine mote 'deni. Kina kozo ame miteri 'deni kulowō 'do tari ziye yayi koto koto mo konzi ne, XXIV miteri 'do to'ja ye mi tari ma Sepaniya. Kina 'do kpe na ki'dike ma 'jaa go kori di yayi odo moloma 'deni ngi mbowa miliya roma tiye laka. XXV Tine ma giri nime medi gba mari Yerosalema toto a 'ba konyi zi bilaka 'ba Boko'ba ama ga yayi ne. XXVI Rōmōyi kanisa ma mi Makedoniya ti ma Giriki bine omeri lende 'ba bo lisa ma mi longo bilaka 'ba Boko'ba ma mi Yerosalema 'deni kina me lijē koja kpa kōzi 'do toto mo zinni. XXVII Lijē na ngi kiteri ebenni to'do mo. Tine ro ma laka edi ngi ro wali zinni topi mo tara rōmōyi lijē bo lowo ni o'ja yeyi 'ba Boko'ba 'deni di zi Yudayi. Kina ma laka mo na ngi zinni lijē ma ro bo lowo tokonyi Yudayi tara ti wa ma lijē kedī timo.

XXVIII Tine odo mote ndobo nime 'deni mi'di kpa kōzi nime 'deni zinni, ti mudō kebe ziye yayi mala nduwē Sepaniya. XXIX Kina mikali ngi tomō ma ziye yayi ti kedī ngi lo ti yeyi 'ba Kurisitō.

XXX Kpe londō ma ga, kozo ame ze 'deni ro akoto mi nere ze Yesu Kurisitō ne, moma'jo roma ziye, odo'bake roye koto to mi motu ko'do goma, mi akoto 'ba Nyi Koto Laka. XXXI Umōtuke goma 'do Boko'ba kokonyi ma kitata ma di zi ma kinza ki'di donni de go lende abo ga di mi doyayi 'ba Yudayi ne. Kina gbi go bo ki'di bilaka abo ga ma mi Yerosalema kogba kpa kōzi nime medi moto ne ti mi keyi. XXXII Kina go mako ti ziye lo ti loko kina odo kedī ngi ro ako'doko abo 'ba Boko'ba go mindawo roma titi mbowa ziye yayi. XXXIII Boko'ba bo lende keyi koloma to kpe koto tiye pili. Amini.

XVI

Akumötö 'Ba Polo

I Ma na me mēdi moja lēmi ze Poyibe kari ziye. Loko na rɔ bɔ ndɔbɔ 'ba kanisa ma mi Kenjoriya. II Inda'bake ni laka rɔ 'ba Kurisitō ɲere ze, kpe bilaka 'ba Boko'ba okonyike ni ti wa ma loko ko'doko di ziye. Römöyī loko o'do konyi 'deni zi ma konzi gbī ti gbagba ma.

III Umötöke Purisikila ni ti Akowila bɔ ndɔbɔ lēpi ma ga mi Yēsu Kurisitō. IV Lijē na tönē kilaɲa rōnni gɔ lende ma ame ma na dē ɲge kɔtɔ mēdi mileki yēē'di mo zinni, tine rɔ gɔ bilaka 'ba kanisa pili ma rɔ bɔ löwö mo ga ne. V Kina umötöke bilaka 'ba kanisa ame ga pili kēdi kotɔtɔ kpēnni bi mötu liɲɔ 'bēnni ne.

Umötöke Epaneto ame mɔ'ɔ kulöwö ne. Bo na rɔ dɔndende 'ba bilaka ma ki'di dönni gɔ lende 'ba Kurisitō dɔgba di mi dɔyayi 'ba Asiya. VI Umötöke Mariya. Loko ma ko'do ndɔbɔ kulöwö ziye mo tönē. VII Umötöke Andonika ni ti Yuniya, lijē ma rɔ wado ma mo tönē ga koloma ga tō mi maboso ne. Lijē na rɔ ma kilēbi kulöwö di mi löngö bɔ laja 'ba Kurisitō kina lijē na gbī ki'di dönni gɔ lende 'ba Kurisitō dɔgba di zö.

VIII Umötöke Ambolato ame rɔ 'ba Kurisitō mɔ'ɔ bo kulöwö ne. IX Umötöke Orobano lēpi ze mi ndɔbɔ 'ba Kurisitō. Kina umötöke Sitakiso ame mɔ'ɔ kulöwö ne gbī. X Umötöke Apele, bo ame kilagi toga kpa bo gɔ Kurisitō ne. Umötöke bilaka liɲɔ 'ba Aritobolo ga. XI Umötöke wado ma Erodiyona. Umötöke bilaka 'ba ɲere Kurisitō ame ga liɲɔ 'ba Narokiso ne.

XII Umötöke Turupina ni ti Turupösa, lijē ma ko'do ndɔbɔ 'ba ɲere Kurisitō mo naga tönē ne, gbī ti Perosisi ame mɔ'ɔ kulöwö ko'do ndɔbɔ 'ba ɲere Kurisitō kulöwö ne. XIII Umötöke Rupusa, bo ame ɲgi rɔ ma laka rɔ 'ba ɲere Kurisitō ne. Kina umötöke ma bo gbī, loko ma tönē ko'do ma ɲgi kulöwö kɔzɔ kole 'bēnni ne. XIV Umötöke Asunuritō ni ti Pelegono ti Erome ti Pataroba ti Eroma ti löndö ame ga tinni ne. XV Umötöke Pilologo ni ti Yuliya gbī ti Nerewo ni ti lēmi bo ti Olomba ti bilaka 'ba Boko'ba ame ga pili kēdi koloma tinni ne.

XVI Umötöke rɔye rɔ gɔ rɔye ti közi riyö. Kanisa 'ba Kurisitō ame ga pili bine ne

umötö ye pili.

Ndose Ma Nburunburu

XVII Löndö ma ga, moma'jo rɔma ziye, i'dike komoye kandi laka di zi lijē bilaka naga nima kēdi kiyandi a mɔtɔ tɔ ne ga 'beri di gɔ ma kiyandi ye timo lijē kēdi ko'de rɔ koza mi kanisa ki'di ya mɔtɔ ga kɔkɔ yaga di mi kori 'ba Boko'ba. Kinza kodo'bɔke dɔye dē tinni. XVIII Römöyī lijē ama ga tara ne inza kpe rɔ toja laja 'ba Kurisitō ɲere ze, a 'ba gɔ kömōnni na lijē kēdi ē'bēnni rɔ to'do mo. Lende konmi 'bēnni nima lijē kēdi kinene ne na lijē ku'bölu ma kinza ɲgi lipo ti lende ɔtɔ naga ɲgi timo. XIX Ne ma 'beye lēbi 'be ame kpe ti dōki'di kɔtɔ mi laja nime ne, ma konzi pili uwö 'deni. Gɔ kö'du mo na ma 'deni ɲgi ti mi keyi gɔ lende 'be. Tine mo'doko ye gɔ kēddike ti akikali mi lende laka, tine lipo tara rɔ rumö zi lende kēnyē. XX Kina ti bo Boko'ba bɔ lende keyi kiyanmi Satani ɲgi yaga ku'du bēri bi ndiye.

Lende keyi 'ba Yēsu ɲere ze koloma tiye.

XXI Timatiyo bɔ ndɔbɔ lēpi ma umötö ye pili. Wado ma ga Lukiyö ni ti Yasona ti Sosipata umötö ye gbī pili.

XXII (Ma Terotiyo bɔ ma ki'di tugu waraga mo nime ne, mumötö ye pili mi möyi ɲere Kurisitō.)

XXIII-XXIV Gayo bɔ ma, ma Polo mēdi moloma liɲɔ mo bilaka 'ba kanisa kēdi kotɔtɔ kpēnni bi mötu liɲɔ abo ne umötö ye pili. Eraseto bɔ kikeki yamo 'ba turu ma mi gawo mo nime umötö ye. Löndö ze Korato umötö ye gbī pili.

XXV Dilekike yēē'di ti zi bo Boko'ba ame tigɔ abo ki'di ye 'deni kɔrɔke kitigɔ mi ti'di dɔye gɔ laja laka 'ba Yēsu Kurisitō mo tönē muwöwö ziye ne. Ame kina ɲgi ko rɔ laja mo tönē pa rɔ ma kusu komɔ kɔɔ mo konzi ne, kina me kileme 'deni 'jaa nati yaga. XXVI Ileme 'deni yaga bi kɔpɔ ti akugu 'ba bɔ kumē lende 'ba Boko'ba ga. Kina bo Boko'ba ma rɔ ɲburunburu mo tönē na me ki'di kö'du mo 'deni zi bilaka 'ba dɔyayi nime pili tikali mo gɔ lijē ki'di dönni gomo ko'do pili. XXVII Rɔ löbu kēdi

zi bo Boko'ba ame bo na koto kpöki ro bo
akikali ne nduwë ro nburunburu ti möyi
Yësu Kurisitö. Amini.

Akugu Ma Dɔgba 'Ba Pɔlo Zi Kanisa Ma KORINITO

^I Ma Pɔlo mo ame Bɔko'ba kigeli ma 'deni gɔ ako'dɔko abo rɔ bɔ laja 'ba Yɛsu Kurisitɔ ne, ze ti Sɔsetene bɔ lɔndɔ ze, dumɔtɔ ye pili. ^{II} Mɛdi mugu ame ziye kpe kanisa 'ba Bɔko'ba ma mi Korinito, kpe ame ga Bɔko'ba kidɛki ye 'deni rɔ 'ba bo ga rɔ akɔtɔ ti Yɛsu Kurisitɔ gbɛ mi rɔ kɔdɔ'bo ti ma konzi mɔtɔ ga ame mi dɔliɲɔ nime pili kɛdi kumɔtu ti mɔyi bo Yɛsu Kurisitɔ ɲere 'bɛnni ame kina gbɛ rɔ ɲere ze ne.

^{III} Lende kɛyi ti yɛyi abo 'ba Bɔko'ba 'bu ze ti 'ba ɲere ze Yɛsu Kurisitɔ koloma kɔtɔ tiye.

Yɛyi Ti Kurisitɔ

^{IV} Mɛdi nduwɛ rɔ to'dɔ yɛɛ'di mo zi bo Bɔko'ba ma gɔ lende 'be gɔ mi kɛyi nime bo ko'dɔ 'deni ziye kpe ma rɔ akɔtɔ ti Yɛsu Kurisitɔ ne. ^V Bo ɔdɔ mɔri 'deni dɔye ki'di akikali gbɛ ti kpa kikali lende 'deni ziye. ^{VI} Kina gbɛ ɲgira'da 'ba laja 'ba Kurisitɔ alo 'deni ɲgi miye, ^{VII} kɔcɔke dɛ du te di dɔ yɛyi ma Bɔko'ba kɛdi ko'dɔ pili ziye naga mi kɔmɔ ki'di 'be gɔ tako 'ba ɲere ze Yɛsu Kurisitɔ tileme rɔ bo. ^{VIII} Bo na ɲgi ti kogbɔ ye kɔ'bɔke ti mi kɛddi ɲbɔ kɔmɔ mi kada ma rɔ ɲburunburu 'ba dɔliɲɔ nime kota ye kinza boti mɔtɔ rɔye mi kada 'ba tako abo nima. ^{IX} Bo Bɔko'ba na me kidɛki ye 'deni mi rɔ kɔdɔ'bo ti kole abo Yɛsu Kurisitɔ ɲere ze nime kina bo bɔ tuyi mi lende abo na dɛ.

Lamo Ti Rɔ Koza

^X Kpe lɔndɔ ma ga, mɛdi mi'di ame ziye ti kɔzi kakpa 'ba ɲere ze Yɛsu Kurisitɔ. Utike dɔ lende 'be bi kɔtɔ kinza rɔ koza yimo. ɔdɔ'bɔke miye ɲburu kɔtɔ mi meri 'be gbɛ ti lende kiya 'be ga. ^{XI} Rɔmɔyi muwɔ lɛbi mo bine e'be Kulɔwɛ ga iyɛti zɔ tɛgɛ lamo ɛdi 'deni mi lɔngɔ ye yayi. ^{XII} Kpe lende 'be pili rɔ gɔye, ya mɔtɔ ga ebe tiya mo te, "Ma 'bama mɔsɔ gɔ Pɔlo," ya mɔtɔ ga iya 'bɛnni te, "Ma 'bama rɔ 'ba Apolo," mɔtɔ ga tɛgɛ, "Ma 'ba Pitɔrɔ

na," tine ya mɔtɔ ga iya 'bɛnni te, "Ma 'ba Kurisitɔ na." ^{XIII} Wa'di ga na tara? Kurisitɔ mo ebe koza mini 'deni? Pɔlo na me kutɔti kɔlɛ bine dɔ ɲgɛri gɔye ne? Obapatisi ye rɔ bɔ kɔsɔ gɔ Pɔlo ga?

^{XIV} Yɛɛ'di kɛdi zi Bɔko'ba, 'bama mobapatisi ama botɔ dɛ di mi lɔngɔ ye yayi. Bilaka ma mobapatisi na ɲge rɔ Kurisipɔ ni ti Gayo. ^{XV} Kina kinza botɔ mɔtɔ kebe kiya dɛ te obapatisi bo rɔ bɔ kɔsɔ gɔma. ^{XVI} Tine mɔtɔ e'be Setepana ga na ɲge mobapatisi. Momeri 'bama botɔ mɔtɔ ma mobapatisi 'bɔwu di gɔ ame inza kpe. ^{XVII} Kurisitɔ oja ma dɛ tobapatisi bilaka, tine oja ma tuwɔwɔ laja laka abo. Kina bo oja ma dɛ gbɛ 'dɔ tuwɔwɔ mo ti akikali 'ba mi dɔ bilaka lesi kinza kuburu bi 'ba tutɔti Yɛsu nime ra yaga.

Akikali Ma Laka

^{XVIII} Rɔmɔyi tɔlɛ 'ba Kurisitɔ dɔ ɲgɛri nime ma di zinni lijɛ ma 'deni rɔ a 'ba tɔlɛ naga nima inda ɲgi kɔzɔ lende sari. Ne ma di zize ze ame kɛdi kɔmɔ ze ne ileme ɲgi rɔ tigo 'ba Bɔko'ba. ^{XIX} Mi buku 'ba Bɔko'ba yayi iya te, "Ti mirasi mi akikali 'ba bɔ lende kikali ni yaga. Kina ti milikɔ mi kɔmɔ kandi 'ba bɔ kɔmɔ kandi ni yaga."

^{XX} Ne ɔdɔ kina kɛdi 'deni te tine lijɛ bɔ lende kikali ni ɛdi 'deni yala nati? Kina gbɛ lijɛ ma rɔ bɔ kɔmɔ kiyandi 'ba kɔ'du ki'di mo tɔnɛ ga lijɛ ɛdi 'deni yala nati? Lijɛ bɔ kpa kitigɔ mo tɔnɛ ga ɛdi 'deni yala nati? Kina me Bɔko'ba kileme 'deni bine akikali 'ba dɔliɲɔ nime ka ɲgi rɔ wa sari. ^{XXI} Rɔmɔyi bo Bɔko'ba ti akikali dɔ kiteli abo i'di tikali bo 'deni konya dɔnni lijɛ bilaka lesi ti akikali ma 'bɛnni mo tɔnɛ. Tine ma ki'di dɔnni gɔ laja rumɔ abo nime dɛdi duwɔwɔ kɔzɔ akiya 'bɛnni 'ba laki ni ne na Bɔko'ba kɛdi kɔmɔ. ^{XXII} Yudayi iteri ma 'bɛnni rɔ gɔ kɔtɔ rɔ akileme mo, tine Giriki oma 'bɛnni rɔ gɔ akikali mo. ^{XXIII} Tine ma 'beze duwɔwɔ eze ɲge rɔ lende 'ba tutɔti Kurisitɔ ame koja kako di mitɔrɔ ne. Kina me 'bɔwu Yudayi omba ma 'bɛnni za rɔ gɔnni teyi, tine ma di zi bɔ lɔwɔ ni ɲgi rɔ wa sari. ^{XXIV} Na ma di zinni lijɛ Yudayi ni ti Giriki ame ga Bɔko'ba kidɛki 'deni ne, Kurisitɔ mo na me ɲgi dɛdi duwɔwɔ. Bo na rɔ tigo

'ba Boko'ba gbi ro akikali mo. ^{XXV} Römöyï wa ame kedi kiya ro rumo 'ba Boko'ba ne ebe akikali 'ba bilaka lesi. Kina wa ame kedi kiya ro tikenme 'ba Boko'ba ne ebe tigo 'ba bilaka lesi.

^{XXVI} Kpe löndö ma ga, omerike te ma tonë Boko'ba kidëki ye ne. Ma konzi di mi löngö ye inza ro bo akikali 'ba dolinjo nime. Ma konzi inza gbi ro bo tigo ala ro kole 'ba löbu ni. ^{XXVII} Tine Boko'ba igeli abo ro wa ame ga bilaka 'ba dolinjo nime kidëki ro rumo ne 'do kodö ro kaya rönni lijë bo lende kikali ni. Bo igeli abo ro wa ame dolinjo kidëki ro ma kenme naga ne 'do kodö ro kaya rönni lijë bo tigo ni. ^{XXVIII} Bo igeli abo ro wa ame ga dolinjo kindiri kudöli kiya ro wa ma yawa ne 'do kuburu lijë bo ro löbu ni. ^{XXIX} Bo Boko'ba o'do kozo a nima tara kinza boto kari kebe ra tonyo koso mo zi bo. ^{XXX} Bo Boko'ba na ko'de ye 'deni ro akoto ti Yesu Kurisitö. Kina me bo i'di Kurisitö 'deni ro akikali zize. Ti Kurisitö na ki'di ze 'deni ro ma laka komo Boko'ba gbi ro 'ba bo ga kutë goze 'deni yaga. ^{XXXI} Kina 'deni kozo ma tonë mi buku 'ba Boko'ba kiya te, "I'dike lijë ame ga ko'doko tonyo koso ne konyo ti go wa ma Boko'ba ko'do."

II

Laja 'Ba Kurisitö

^I Ne ma 'bama, löndö ma ga, me tonë mari ziye yayi tuwöwö a ma Boko'ba kusu domo 'deni pa naga ne, muwöwö de ti kpa kitigo ala ti akikali 'ba bilaka lesi. ^{II} Mi kada ma medï tiye yayi nima mi'di doma kudölu ngi di go wa pili, Kurisitö na nge mi'di komo ma tuwöwö mo ziye gbi ti lende 'ba tutöti bo. ^{III} Mi kada nima ma ngi du kinza tigo mo, roma kö'bö tilë'di di zi tikere. ^{IV} Kina laja ma ti lende kiya ma ngi du kinza lende kikali mo, tine ro akileme tigo 'ba Nyi Koto Laka. ^V Tine ti'di doye go lende 'ba Kurisitö inza go akikali 'ba do bilaka lesi. Tigo 'ba Boko'ba na.

Akikali Ma Ro 'Ba Boko'ba

^{VI} Ne ma di zi ya ame ga kandi 'deni mi lende 'ba Boko'ba ne lende kikali mo na me dedï duwöwö. Ne tine inza ro akikali ma 'ba dolinjo nime ala 'ba nere mo ga ame kedi kiteli ë'bëni ngi yaga

ne. ^{VII} Akikali nime dedï duwöwö ne 'ba Boko'ba na. Bo na kusu abo domo 'deni di zi bilaka. Bo iteri 'deni molo di bi tisaki mo 'do do'ja ro löbu timo.

^{VIII} Nere 'ba doyayi nime ma koto moto te ikali akikali nime de. Ma lijë kedi kikali ra dene lijë inza kutöti Kurisitö nere 'ba do wa pili. ^{IX} Tine kozo ma tonë mi buku 'ba Boko'ba ne iya te, "Wa ame komo ko'ja de mbili kuwö de gbi doki'di boto komeri de ne na ro wa ma Boko'ba kilejo 'deni domöyï ya ma ko'bo naga." ^X Tine Boko'ba i'di Nyi Koto Laka 'deni kugbe'du gomo zize. Römöyï Nyi Koto Laka na ro bo kote go lende 'ba Boko'ba ame ga pele nbö ro ma kusu bito ga yayi ne. ^{XI} Kina gbi kozo ame ni moto doki'di yi na nge ro bo kikali go lende 'bi ga 'doyi ne, kina gbi tara Nyi Koto Laka abo 'ba Boko'ba na nge ro bo kikali go lende abo ga 'doyi. ^{XII} Kina ma 'beze a 'ba dolinjo nime na de ki'di röni zize. Nyi Koto Laka abo 'ba Boko'ba na bo ki'di zize tikali kpa közi abo ma bo ki'di zize.

^{XIII} Kina me dinza kpe dilende ti akikali ame ro meri 'ba bilaka ne. Tine dedï dilende ti wa ame ga Nyi Koto Laka na kiyandi ze timo ne, tiyëti go lende mo zi ame ga bo kedi 'deni yimo ne. ^{XIV} Bo ame kinza Nyi Koto Laka yimo ne o'ja a moto ro kpa közi nime kako di zi Nyi Koto Laka ne de du te. Ikali de gbi inda ngi ro lende sari di zi bo. Römöyï todoro bici lende mo nge ti Nyi Koto Laka. ^{XV} Kina bo ame ti Nyi Koto Laka ne na ro bo kodoro bici lende pili, tine boto do'bo de todoro bici lende abo. ^{XVI} Kina kozo ma tonë mi buku 'ba Boko'ba ne iya te, "Ye na kikali meri 'ba Boko'ba? Ye na ko'bo ti'di lende zi bo?" Tine na ro ze mo. Ze na ki'di akikali 'ba Kurisitö 'deni zize.

III

Tiyöbu Mi Laja 'Ba Kurisitö

^I Ne kpe löndö ma ga, mo'bo de tilende ziye kozo tilende zi ya ame ga 'deni ti Nyi Koto Laka naga tara. Milende 'deni ziye kozo tilende zi bilaka 'ba dolinjo nime römöyï kpe gba ro kole kuru mi ti'di doye go lende 'ba Kurisitö. ^{II} Mba na go mi'di kpeye. Mi'di akonyo ma kitigo de ziye

römöyì ɔ'boke dè gba tonyo mo. Kpe gba ɔ'boke dè tonyo wa. ^{III} Kpe e'be ngì gba kɔzɔ bilaka ma 'ba dɔliɔ nime. Me mì kombi ni ti kpa kogba kèdì gba mì lɔngò ye ne kpe 'ba dɔliɔ nime na dè gba ya? Kpe gba ngì nburu mì loma 'ba dɔliɔ nime. ^{IV} Me ɔɔo ya mɔto ga kènyì kiya 'bènnì te, “Mösö 'bama gɔ Pɔlo,” mɔto ga iya te, “Mösö 'bama gɔ Apolo,” ne lende 'ba dɔliɔ nime na dè?

^V Apolo mo bo rɔ wa'di? Kina Pɔlo mo bo rɔ wa'di ga? Ze eze ka ngì rɔ bo ndɔbo 'ba Boko'ba ziye ti'di dɔye gɔ lende 'ba Yèsu Kurisitò. Ze nime kpaki riyò mɔto ndɔbo ma nɛre Yèsu ki'di 'deni ziyì na me kèddì ko'dɔ. ^{VI} Mìdiyè ma 'bama 'deni rɔ kupò mo kina Apolo ako ma 'ba bo 'deni kodɔ rɔ mini dɔmo. Tine Boko'ba na ki'di 'deni kiyòbu. ^{VII} Kina me bo ma kidiyè mo ti bo ma kodɔ mini dɔmo pili inza rɔ a ma kembe. Boko'ba bo ki'di kiyòbu mo nima bo na rɔ dɔ kiteli. ^{VIII} Bo kidiyè mo ti bo kodɔ mini dɔmo lijè kpaki riyò rɔ ma koriya. Ze nime mɔto Boko'ba èdì ki'di bi gomɔ 'ba røyì ziyì kɔzɔ ma ko'dɔ. ^{IX} Ze rɔ lèpì mì ndɔbo abo 'ba Boko'ba kina kpe na rɔ nyaka abo mo ga. Kina kpe na gbì rɔ rò abo 'ba Boko'ba.

^X Ti mì kèyì nime Boko'ba ki'di ra zò ne ma ngì rɔ ajonyi 'ba to'ba rò mugè gbɔndɔ mo 'deni kina me bo mɔto kèdì 'deni rɔ to'ba dɔmo teyi. Tine nì mɔto onɔ røyì laka di bi to'ba mo. ^{XI} Römöyì Kurisitò Yèsu na nge kɔto kpòkì Boko'ba kugè 'deni rɔ gbɔndɔ rò nime. Gbɔndɔ mɔto ma 'dɔ kugè 'beri di gɔ ame inza kpe. ^{XII} Kina ya mɔto ga ti kubò dɔmo 'deni teyi ti yamo kòbòkòbò ti sītèrì ti doku ma kele kulòwò naga. Kina mɔto ga ti kubò ma 'bènnì 'deni ti ngèrì ni ti mɔli ti kolòkò. ^{XIII} Tine tetenji 'ba ndɔbo mo ti kinda 'jaa mì kada 'ba tileme Kurisitò. Römöyì mì kada mo nima pa'do ma löbu ti kako ku'dò'dò gɔ ndɔbo ko'dɔ 'bì 'ba mɔto kileme kinè mo yaga. ^{XIV} ɔɔo a 'bèyì 'ba mɔto ame kubò dɔ gbɔndɔ nima ne konya dɔ pa'do ti ko'ja kpa kòzì 'bì ngì. ^{XV} Ne ɔɔo 'bèyì 'ba mɔto na kilanma yɔ o'ja ɔto dè kpe gomo. Nì mo na nge ti kɔmɔ è'bì ngì kɔzɔ a ma kɔmɔ di mì pa'do.

^{XVI} Ikalike 'deni rɔ ma laka kpe na rɔ rò löbu 'ba Boko'ba kina Nyì Kɔto Laka abo èdì koloma miye. ^{XVII} Kina me ɔɔo bo mo kebe kirasi rò 'ba Boko'ba nime Boko'ba ti kirasi bo mo to nima gbì. Römöyì rò löbu abo 'ba Boko'ba rɔ a ma koro, kina me 'deni rɔ kpe.

^{XVIII} Kinza bɔto mɔto kebe ku'bòlu rɔ bo dè kpe. Bo ame komeri rɔ bo tégè bo bo lende kikali na gɔ akikali 'ba dɔliɔ nime ne, i'dike bo kuyì rɔ bo ti yaga rɔ rumò gɔ bo kèdì rɔ bo lende kikali ma laka. ^{XIX} Römöyì wa ame bilaka 'ba dɔliɔ nime kèdì kèdèkì rɔ akikali ne ka ngì rɔ lende yawa di kɔmɔ Boko'ba. Kɔzɔ ma tònè kugu mì buku abo ne iya te, “Boko'ba o'ba lijè bo lende kikali ni 'deni lijè kilaka mì kɔmɔ kandi 'bènnì ga.” ^{XX} Kina mɔto gbì iya te, “Nere Boko'ba ikali meri 'ba bo akikali ni nima dɔ ɔto mo inza.” ^{XXI} Kina kinza nì mɔto kidewo bɔto mɔto dè ka ndenji. Wa pili ziyì rɔ è'bì ga. ^{XXII} Pɔlo ni ti Apolo ti Pitörò ti dɔliɔ nime ti didì ni ti tölè ti wa ma girì naga nime gbì ti ma 'jaa kɔwɔ yayi naga rɔ gönñì lijè wa naga nime pili è'bì ga na. ^{XXIII} Tine nì rɔ 'ba Kurisitò kina Kurisitò ma 'ba bo rɔ 'ba Boko'ba.

IV

Bɔ Ndɔbo 'Ba Kurisitò

^I Ma 'beze ma laka mo na gɔ kɔngɔke ze kɔzɔ bo ndɔbo 'ba Kurisitò ga bo kɔngɔ gɔ a 'ba Boko'ba mo tònè ga pa rɔ ma kusu ne. ^{II} Tine wa ma ko'dɔkò di zi bo kɔngɔ gɔ wa na rɔ tonɔgɔ gomo laka. ^{III} Ne ma 'bama ame gɔ kpe ala bilaka mɔto kodɔrɔ bicì lende rɔma gɔ ndɔbo ko'dɔ ma ne, o'dɔ ɔto dè zò. Ma pele modɔrɔ bicì lende mo dè gbì. ^{IV} Ma di zò ma rɔ ma kɔpɔ mì ndɔbo ma, ne tine ileme dè du te ma 'deni ngì rɔ ma laka. Nere Yèsu na ti kodɔrɔ bicì lende ma. ^V Kina kinza kodɔrɔke bicì lende 'ba bɔto mɔto dè ngì gba tötì tara kota kinza ma kada mo kòmò titi. Burè ma nburunburu pili èdì koda tako 'ba nere Yèsu titi nɔbò. Bo na ti koja wa pili ma rɔ ma kusu naga pili yaga kpaki ti meri 'ba mì dòkì'dì bilaka. Kina ti nì mɔto ko'ja rɔ koyo ame koriya tiyì ne ngì di zi Boko'ba.

^{VI} Kina me löndö ma ga, wa naga nime pili döngala mo ga miyari 'deni tize, ze ti Apolo 'dö kutuke röye gö lende ko'dö ze. Kina gbï gö kikalike mi 'jo 'ba lende mumë tönë kiya te, "Mi aküyëni öroke gö ame kugu ne." Kina kinza ni möto kombi döyï dë kubï gö ya möto ga tine kebe kudöli möto ga. ^{VII} Ni, yë na ki'di yi mbiri dö lepï yi ga? Tara ne ë'bi naga nima Boko'ba na dë pili ki'di? Ne gö wa'di na këddï kombi döyï timo közo i'di dë rö ti'di ziyï tara gömo?

^{VIII} Kpe, ëddike 'deni ti wa ma ko'dököke mo naga? Kina kpe 'deni rö bö möri mo nati? Kpe 'deni rö nere mo nati ko'ja dëdi 'beze gba rö bö sari? Ne ma kiya te këddike ra 'deni ngï rö nere mo dëne ëdi kele ngï sowa gö dëdi gbï rö nere köto tiye. ^{IX} Tine ma di zö bine inda közo iya te Boko'ba i'di ze bö laja abo ga tedi ngï wötï titiyi bëri közo bilaka ame kodö karama 'deni dömo tupö mo yaga kömo bilaka pili te ne tara 'dö kömo dölinjo löbu nime ti malayika ni pili ko'ja rö kaya ze. ^X Ze ma 'beze 'deni ngï yaga rö rumö dömöyï Kurisitö, tine kpe ma 'beye na 'deni rö bö akikali. Denme ma 'beze 'deni ngï du yaga, tine kpe na 'beye rö ma kitigö. Kpe koro ye 'beye kubï göye, tine kudöli ze ma 'beze. ^{XI} Mölo tönë bine njo kömö mi kada nime töne ze ngï rö 'bö ti koda mini kinza böngö röze këdi koto tomba ze dulë dote gö bi ti yida röze, ^{XII} dö'dö ndöbö ti közize ti tende. Ödö kogböki ze dö'dö ngï rö yëyi zi bilaka mo ga. Ödö kodö gömö röze dömbi ngï. ^{XIII} Ödö kumu kpa pele göze dileki dömo ngï rö ma këyi. Mölo nime ze ngï közo yëri naga tara zi dölinjo pili.

^{XIV} Wa naga nime mëdi mugu ne, minza mugu ziye 'dö ki'di röye kaya. Tine mugu ziye tiyandi ye timo römöyï kpe kole ma ga ma mö'ö kulöwö na. ^{XV} Kpe 'deni le'jete ti bö köngö göye ga nbanï mi kori 'ba Kurisitö nime, tine 'bu ëdi nge köto. Ma na 'deni nge rö 'bu ziye mi kori 'ba Kurisitö nime römöyï ma na muwöwö laja laka mo ziye. ^{XVI} Kina me mëdi miya ziye ogbake görö döma. ^{XVII} Gö kö'du mo na me mëdi moja Timatiyo kari ziye yayi

ne. Bo na rö kole ma ame mö'ö kulöwö ne. Bo bö ndöbö ma laka 'ba nere ze Kurisitö mo na. Bo ti ki'di ye 'deni ngï komerike gö akiyandi mo ga ame mö'dö kote mi kanisa naga nime mi gö bi löbu nime pili ne.

^{XVIII} Ya möto ga ubötö ga rönni 'deni ngï yayi nime te, lijë omeri 'bënni tégë minza mako kpe tori ye. ^{XIX} Ne ödö nere Yësu Kurisitö ko'dökö ngï zö ti mömö giri naga nime yayi. Kina ti mako muwö, möngö a löbu tö nima lijë böto bö kubötö rönni naga nima këdi ko'dö ne. ^{XX} Römöyï nere löbu 'ba Boko'ba inza nge rö lende kiya, tine kina rö tigö. ^{XXI} Kina me ma yala na ko'dököke? Gö mako ziye ti nyo'bö? Ala gö mako ti ako'ö ti döki'di këyi?

V

Lende Kënyë Mi Kanisa

^I Mi'di ame te ziye, lëbi mo ëdi kiya röni kako zö bine tégë yëri ko'dö ma kënyë ame ya ma kinza kikali Boko'ba dë naga pele kö'bö dë to'dö mo ne ëdi 'deni ko'dö röni mi löngö ye yayi. Bö möto kebe kö'dö ti 'ja 'ba 'bu bö. ^{II} Ne ma tara ne 'dö koyoke röye tondo ga? O'ja dëne 'dö kuduke kogake bö böto bö ko'dö mo nima yaga di mi löngö ye. ^{III-IV} Ne ma 'bama ame yida röma pele njo rö ma köwo di röye ne, mëdi tiye mi meri. Kina me mi möyï Yësu Kurisitö nere ze, mödö karama mo 'deni dö böto bö ko'dö lende nime közo yida röma ëdi tiye yayi. Mi kpa kotöto 'be ti mëdi ngï tiye mi meri. Kina ti tigö 'ba nere Yësu ^V ödöke kpa bö nima zi Satani 'dö kupö yida rö bö mo nima yaga tine gö nere Yësu kömö didi bö 'jaa mi kada ame 'deni rö 'ba bö 'ba nere ne.

^{VI} Dö kombi 'bi 'ba möto ileki aa röyï. Ikalike lende mumë tönë kiya te, "Langa titiyi pele i'di ruzu ma löbu ngï kö'bu." ^{VII} Kina ti otöoke langa ma mölo 'ba lende kënyë ti yaga di mi löngö ye 'dö këddike ti yaga 'doyi rö wa la'ja közo manjolö'bö 'ba Pasaka ame kinza langa gömo ne tara. Rö ma laka kpe na 'deni ngï tara römöyï Kurisitö kamölö 'ba karama 'ba Pasaka ze mo tönë umu 'deni. ^{VIII} Kina donyoke karama ze ti. Tine kinza donyoke dë ti manjolö'bö ma ti langa mölo tönë ga

gomo ame ro dokomali lende kënyë ne. Donyoke ti mangolob'bo ma laka ma kinza lannga gomo ame kina ro lende kodoro ni ti doki'di koto ne.

X Mi waraga ma tonë mugu ziye ne miya 'deni ziye kinza kodob'boke d'oye de ti bo yerì. **X** Tine miya de te kinza kodob'boke d'oye de ti bo yerì ma gba kinza kikali Boko'ba de naga ti bo tomomi wa ni ti bo 'bögö ni ti bo akoro ni. Todob'bo d'oye de tinni mo omba kina ro tenyi tari nburu mi koto yaga di mi dolinjo nime. **XI** Tine 'jo 'ba lende ma miteri mo, ya ame ga ngi kedì kidëki ronnì 'deni zize ro löndö tine kedì gba to'do yerì ro bo tomomi wa ro bo kulömu kpenni zi akoro ro bo ti'ja ro bo layi gbi ro bo 'bögö ne na go kodob'boke d'oye de tinni. Bilaka ma kozo a nime te pele ro akonyo kinza konyoke de gbi timo bi koto.

XII-XIII Tine todob'bo karama do ya ma kinza ro 'ba kanisa naga nima ndob'bo ma na de. Boko'ba na ti kodob'bo karama dönni. Ne go wa'di na kpe kodoke karama de do lepì ye ga ame tiye mi kanisa ne? Mi buku 'ba Boko'ba yayi iya 'deni te, "Ogake bo lende kënyë yaga di mi löngö ye."

VI

Burë Mi Löngö Bilaka 'Ba Boko'ba

I Go wa'di na odob'bo ni motob'bo keddiike ti lende mbowa mi löngö ye ti löndö yi motob'bo kebe kogba lende mo za koto kari zi bilaka ma yaga kola bilaka 'ba Boko'ba? **II** Ni, ikali de du bilaka 'ba Boko'ba na kedì ko'do burë 'ba dolinjo nime pili kada motob'bo? Ne odob'bo kpe na keddi ko'doke burë 'ba dolinjo 'deni, go wa'di na kob'boke de tilenjo lende ma titi naga nime? **III** Ikalike de du ma ze na dedì do'doke burë 'ba malayika ni kada motob'bo? Ma tara ne kina de kirindi kebe lende 'ba loma ze bine? **IV** Ne kina me 'böwu odob'bo lende ma te ga ko'do ronnì, go wa'di na kebe kotoke za zi ya ma kinza ro otob'bo mi kanisa naga? **V** Lanja roye. Kpe nima pili botob'bo ma koto motob'bo te inza mi löngö ye nima ro bo kikali lende ame go kob'bo tote burë 'ba mi löngö ma löndö? **VI** Kina me ngi 'deni ni motob'bo kogba löndö yi ngi koto za zi ma kinza

ki'di dönni go lende 'ba Boko'ba naga na ko'do burë mo.

VII Me keddi kari koroke 'deni za komob'bo burë te ne, o'ja Satani na ka'da ye 'deni 'di? Ma laka mo dene kolake ra ngi gbo kirasi lende ziye kolob'bo ga kinza lende gomo? **VIII** Ne ame kpe ma tonë mo 'deni ko ro löndö ne na kënyike za aa 'böwu tirasi lende tolob'bo wa ro go roye.

IX Ikalike de du? A motob'bo ro bo lende kënyë 'do kodob'bo mi nere löbu 'ba Boko'ba inza du te. Kinza ki'dike ku'bölu ye de. Bo ronjo ni ti bo tulömu kpenni zi akoro ni ti bo yerì ni ti botoni ma kedì ki'di ko'do tinni naga **X** ti bo 'bögö ni ti bo tomomi wa ni ti bo layi ni ti bo ti'ja ni ti bo akolob'bo ni, lijë nime pili a motob'bo ro todob'bo zinni mi nere löbu 'ba Boko'ba inza du te. **XI** Ya motob'bo ga di mi löngö ye nima bina kina gbi pa tonë kozo a nime te. Tine urögö ye 'deni di mi lende kënyë. O'de ye 'deni zi Boko'ba ki'di ye 'deni yaga ro ma laka komob'bo ti möyi nere ze Yesu Kurisitö gbi ti Nyi Koto Laka abo 'ba Boko'ba ze.

I'di Yida Röyi Zi Kurisitö

XII Ni motob'bo ti kiya te, "Ma ro do ngölö bi to'do wa pili." Ne ti mileki ziyi te, "Yëë, tine wa pili inza ro yeyi ziyi." Ma gbi ro do ngölö bi to'do wa pili. Tine mola roma de zi a motob'bo kuyi ma ro atoli 'beni. **XIII** Ne odob'bo ni motob'bo kiya te, "Akonyo zi mi kina mi zi akonyo," ti miya te, "Yëë, ne tine kada motob'bo Boko'ba ti kote domob'bo kpaki riyö yaga." Yida ro nima i'di de zi bilaka 'do to'do yerì timo, tine i'di 'do toja laja 'ba nere Kurisitö timo. Kina bo na gbi kedì koja go wa pili zi yida roze. **XIV** Boko'ba ombi Kurisitö 'deni koja yaga di mi tolë kina ti bo ko'do gbi tara zize ti tigo abo nime.

XV Kpe ikalike de du yida roze nime na ro kapa yida ro Kurisitö? Tine 'do kebe kogba kapa yida ro Kurisitö nime 'böwu tondo ga ko'do ro kapa yida ro bo ronjo? Kinza kpe du tara lipo. **XVI** Kpe, ikalike de? Ni bilaka ame kinda'ba döyi 'deni ti bo ronjo ni 'deni ro akotob'bo tini. Buku 'ba Boko'ba iya lende nime 'deni te, "Lijë nima kpaki riyö 'deni ro yida ro koto." **XVII** Kina me bo ame kodob'bo roni 'deni ti Kurisitö 'deni ro akotob'bo ti Kurisitö.

XVIII Kpe, otoke roye yaga di ro yeri. Lende kenyi ma laki naga nima pele pili edi 'benni yaga di mi yida ro. Tine bo ame ko'do yeri ne irasi lende 'deni mi yida ro bo. XIX Ikalike de du yida roye na ro ro 'ba Nyi Koto Laka ame Boko'ba ki'di 'deni ziye kedii koloma miye ne? Kpe, inzake kpe ro 'ba gbagba ye, tine kpe 'deni yaga ro 'ba Boko'ba. XX Bo ugö ye 'deni ro tugö. Kina i'dike yida roye ti kileme ro löbu abo 'ba Boko'ba.

VII

Lende 'Ba Togbe 'Ja

I Go lende 'ba wa ma toni ga kuguke zo bine ne, dogba mo miya te ele zi botoni 'do kosa a moto ro 'ja de. II Ne go ame yeri ko'do kedii 'deni ngi kulowo te ne, ma laka mo ziyi ni botoni kogbe 'ja 'bi ziyi, go 'ja gbi yo moto kedii ti me'de yi. III Kina go ni me'de kinda'ba 'ja 'bi laka. Kina 'ja gbi tara loko kinda'ba me'de ni laka. IV 'Ja loko inza ti kosi kakpa do yida roni, a 'ba me'de ni na. Kina botoni gbi inza ti kosi kakpa do yida ro bo, a 'ba 'ja abo na. V Kinza kebeke de toza mi ro, tine nge odo kpe na kutike e'be do lende mo 'deni 'do toloma titi mbowa tara mi to'do do ndo bi to'do motu. Di potö mo ileki kodo'boke doye kinza Satani ko'ja kpa kori ra di roye ti akiyozo mi togbo do yida roye nima.

VI Miya ama 'deni nge tara, tine inza ro ko'du ki'di. VII Miteri 'bama dene go keddike ra pili kozo ma te. Ne ongo, Boko'ba oza loma 'deni pili zize ro gege ni moto ti 'beyi ama gbi ti 'ba bo.

VIII Tine zi ya ma kinza kogbe roni de gba naga ti makuru'be ni, ma laka mo zinni go lijje koloma e'benni ko'bo nburu kutu ni tara kozo 'bama te. IX Ne odo ni moto ko'bo de togbo do yida royi, ogbe 'beyi ziyi. Togbe mo na laka kinza ako'doko 'ba yida ro kogba doyi ra.

X Tine ziye kpe ame ga kogbeke roye 'deni ne, wa nime medii miya ne lende ma na de, tine 'ba nere ze Yesu na. Kinza 'ja kebe keni de di go me'de ni. XI Odo ni 'ja mo keni, oloma ngi nburu tara motoga kileki zi me'de yi mo nima. Kina kinza ni botoni kebe koga 'ja 'bi de gbi.

XII Ziye kpe ma laki mo ga, ame medii miya ziye ne ma 'bama na, 'ba nere Yesu na de. Odo ni londö moto keddi ti 'ja ame gba ki'di doni de go lende 'ba Yesu ne, kinza koga ni de odo loko kuti toloma tiyi. XIII Kina gbi tara ni 'ja ame keddi ti me'de ma kinza ki'di doni de go lende 'ba Boko'ba ne, kinza keni de di go bo odo bo kuti toloma tiyi. XIV Romöyi botoni ma kinza ki'di doni de pele gba go lende 'ba Yesu nima ti ko'ja yei 'ba Boko'ba go lende 'ba 'ja abo. Kina 'ja ma kinza ki'di doni ti ko'ja yei gbi go lende 'ba me'de ni. Odo kinza tara kole 'be ga ti kedii ngi ro ti'da komo Boko'ba. Tine ro ma laka lijje ro 'ba bo. XV Ne odo kiya te ma kinza ki'di doni de mo nima ko'doko tiyeyi gbe 'benni nima, i'dike lijje koza gonni ngi. Romöyi a moto inza bine ame kudödu londö ti lemi nime ro akoto. Boko'ba ideki ye toloma mi lende keyi. XVI Ni 'ja, ikali tondo ma kedii komo me'de yi di mi tole? Kina ni botoni, ikali tondo ma kedii komo 'ja 'bi?

Ndose 'Ba Polo Zi Kanisa

XVII Tine ndose ame mola zi kanisa pili na me. Ni moto oloma ko'bo go loma 'bi ame nere Kurisito ki'di 'deni ziyi Boko'ba kideki yi teyi ne. XVIII Ni ame deki komo ziyi ko'ja kilele yi 'deni ne, kinza kebe de kpe 'do tiyolu kpa mbero mo tegi yaga. Kina ni ame deki komo ziyi ko'ja kilele yi de gba ne kinza kebe koma go a moto ro akilele de kpe. XIX Romöyi tilele mo ala kilele de pele nima inza ro lende kembe. A ma ro do kiteli mo na ro tuwo do ko'du ki'di 'ba Boko'ba.

XX Ni moto ziyi toloma kozo ame deki abo 'ba Boko'ba kota yi ne tara. XXI Ni ame deki kota yi keddi ro atoli ne kinza kinda'ba meri mo de. Ne odo ko'ja kori 'ba 'do tado yaga di yimo tedi ro do ngolo, laka o'do ngi. XXII Romöyi atoli ame kideki 'deni ro akoto ti bo Kurisito ne bo ope 'deni yaga ro do ngolo. Kina gbi tara ma kideki kedii ro do ngolo naga 'deni yaga ro atoli zi Kurisito. XXIII Boko'ba ugö ye 'deni ro tugö kina kinza kebe ki'dike roye de kpe ro atoli zi bilaka moto. XXIV Londö ma ga, ni moto oloma ko'bo kozo ma toni deki kota yi ne tara komo Boko'ba.

Lende 'Ba Paraŋga Ni Ti Makuru'be

XXV Gɔ lende 'ba ya ame ga gba kosa a mɔtɔ rɔ, rɔ kogbe dɛ ne, minza ti ndose mɔtɔ ma Kurisitɔ kose zɔ gɔmo. Tine ma ame mo bo ki'di ma 'deni ti mi kɛyi abo 'dɔ ki'dike dɔye gɔ lende ma ne, ma na mɛdi mo'de ame 'deni ziye ti meri ma. XXVI Kɔzɔ ame ze 'deni le'jete mi gɔmo ne, ma laka mo ngi ziye ni mɔtɔ toloma ɛ'bi ngi tara. XXVII Ni ame kɛddi ma 'bɛyi 'deni ti 'ja kinza koma kɔri mɔtɔ dɛ kpe rɔmo toga mo yaga. Ni ame kogbe dɛ gba ne kinza koma ɛ'bi dɛ. XXVIII Ne ɔdɔ ni bɔtɔni kogbe inza rɔ lende kɛnyɛ. Kina ɔdɔ kogbe yi nyiti inza rɔ lende kɛnyɛ. Ne tine mo'dɔkɔ tokɔnyi ye kpe ma 'beye di zi gɔmo lɔbu nima lijɛ bɔ kogbe rɔnni ni kɛdi kusu kpenni yimo rɔ kɔmɔ lɛndɔ ne.

XXIX Lɔndɔ ma ga, kada ze mi dɔliŋɔ bine gɔmo ɔwɔ dɛ kpe. Kina kisaki di mi kada nime tɔne ma kogbe 'ja 'deni pele naga koloma kɔzɔ inza ti 'ja. XXX Ma ti tɔlɔ kɔmɔni, koloma kɔzɔ inza rɔ meri. Ma kɛdi kɔgɔ koloma kɔzɔ inza rɔ lɔŋɔ. Ma kugɔ wa naga koloma kɔzɔ inza rɔ ɛ'benni. XXXI Ma kɛdi kɔmɔmi mɔri 'ba dɔliŋɔ nime kɔŋɔ yaga kɔzɔ ndɔbɔ abo na dɛ. Rɔmɔyi dɔliŋɔ nime dɛdi dɔŋgɔke ne ɛdi kiteli pili yaga giri naga nime.

XXXII Kina mo'dɔkɔ ye gɔ kolomake kinza dɔki'di kombi. Bɔ ame gba kogbe 'ja dɛ ne, meri mo ɔ'bɔ ngi nburu gɔ ndɔbɔ 'ba nɛre Yɛsu 'dɔ tɛyɛyi dɔki'di mo. XXXIII Ne bɔ ame ti 'ja ne mi bo ɔ'bɔ rɔ ma kombi gɔ a 'ba dɔliŋɔ nime tɛyɛyi dɔki'di 'ja abo timo. XXXIV Kina dɔki'di bo ɔ'bɔ ngi nburu riyo. Lijɛ ame ga kinza ti mɛ'dɛ ne, meri 'benni ɔ'bɔ ngi nburu gɔ ndɔbɔ 'ba nɛre Yɛsu. Lijɛ i'di ma 'benni rɔnni ngi kpaki ti meri 'ba minni kɛdi lipo rɔ ma laka zi bo. Tine 'ja ma kogbe 'deni meri mo ɔ'bɔ ngi nburu gɔ a 'ba dɔliŋɔ nime. Rɔmɔyi lɔko o'dɔkɔ tɛyɛyi dɔki'di mɛ'dɛ ni. XXXV Minza miya nime 'dɔ to'jɔŋɔ ye di rɔmo. Tine mo'dɔkɔ tokɔnyi ye to'dɔ lende laka toja laja 'ba nɛre ze Yɛsu nime ti dɔki'di kɔtɔ.

XXXVI Kpe ame ga kiliboke rɔye 'deni ne, ɔdɔ kɔŋɔ lende kɔ'dɔ 'bi kari dɛ laka tini tine ako'dɔkɔ 'ba yida rɔ ka'da yi 'deni ngi to'dɔ mo, o'dɔ kɔzɔ ma kiteri

kogbeke rɔye. Kina inza rɔ lende kɛnyɛ. XXXVII Tine ni ame kinda'ba dɔki'di yi kɔtɔ mi libɔ 'bi kogbɔ dɔ yida rɔyi nburu laka a mɔtɔ ka'da yi dɛ komeri 'deni tara dɔyi tola lɔko koloma tɔti kɔ'doko'do ne, ele gbi. XXXVIII Bɔ ama kogbe ma 'ba bo ngi ne, o'dɔ 'deni gbi laka. Kina ni ma kola 'bɛyi tara nima o'dɔ 'deni laka gbi rɔ dɔ kiteli.

XXXIX Ni ame kogbe mɛ'dɛ 'deni ne, inza rɔ dɔ ngɔlɔ. Tine ɔdɔ mɛ'dɛ yi kɔlɛ 'deni yaga ni ɛ'bi ngi nati rɔ dɔ ngɔlɔ bi togbe mɛ'dɛ mɔtɔ ma kɔ'dɔkɔ. Kina 'dɔ mɛ'dɛ mo kɛdi rɔ ma ki'di dɔni 'deni gɔ lende 'ba Yɛsu. XL Tine ma momeri 'bama ma laka mo ziye toloma tara kinza togbe mɛ'dɛ mɔtɔ. Ma, ma Pɔlo momeri ma 'bama na tara kina mikali ngi mɛdi ti Nyi Kɔtɔ Laka.

VIII

Yida 'Ba Akoro

I Ti miya ame ziye gɔ lende 'ba yida ma kɛdi kumu zi akoro naga. Dikalike 'deni rɔ ma laka ze pili ti akikali kɔzɔ ma kiya rɔni. Tine akikali na kɛdi kɔ'de dɔ kombi. Akɔ'ɔ na rɔ a ki'di tigo. II Bɔ ame komeri tɛgɛ bo ikali wa ne, bo ikali ɔtɔ dɛ gba laka. III Tine bɔ ame kɔ'ɔ Bɔko'ba ne na nge Bɔko'ba kikali.

IV Kina gɔ lende 'ba tonyo wa ma kumu zi akoro ti miya te ze dikalike 'deni rɔ ma laka akoro inza rɔ ɔtɔ. Bɔko'ba nge kɔtɔ mitorɔ, a mɔtɔ inza. V Kina kɔzɔ ame pele ya mɔtɔ ga kɛdi kiya te, Bɔko'ba mɔtɔ ga ɛdi mitorɔ, mɔtɔ ga mi yayi bɛri ne, ɔdɔ Bɔko'ba tɔ mo naga nima ti nɛre 'ba dɔ mitorɔ mo tɔ naga nima kɛdi pele yayi VI ma 'beze dikali Bɔko'ba nge kɔtɔ ame bo na rɔ 'bu ze ne. Bo na me kɔ'ba wa pili ki'di ze me dolomake mi laja abo ne. Kina nɛre 'ba dɔ mitorɔ gbi nge kɔtɔ ame bo na rɔ Yɛsu Kurisitɔ. Bo na me ki'di ze ti wa pili 'ba dɔliŋɔ nime kɔzɔ ame dɛdike ne.

VII Tine ya mɔtɔ ga di mi lɔngɔ ze bine ikali ma 'benni lende nima dɛ. Toro akoro na 'deni za kikali rɔnni. Pele giri nime ɔdɔ lijɛ konyo akonyo mo tɛgɛ lijɛ onyo wa koro 'deni. Meri 'benni itigo dɛ gba na tonyo a nima kirasi yimo ngi yaga. VIII Tine akonyo o'dɔ ɔtɔ dɛ zize

kɔmɔ Bɔko'ba. Ɔɔɔ donyoke dɛ, iyɛnyɛ ze dɛ ŋgɪ buju kɔmɔ bo. Kina ɔɔɔ kiya te donyoke pele ileŋo ze dɛ ŋgɪ lipo kɔmɔ bo.

IX Ni rɔ dɔ ŋgɔlɔ tonyo mo, tine kinza ki'di dɛ kɛdɪ yaga rɔ a 'ba la'ba zi ma meri mo ga kitigɔ dɛ gba naga. **X** Rɔmɔyɪ ɔɔɔ kiya te bɔ ame meri mo kitigɔ dɛ gba ne ko'ja yi ni bɔ lende kikali mo tɔnɛ na kɛddɪ 'deni tonyo wa di mi rɔ 'ba akoro, rɔ ma tondo na 'dɔ kɔɔ bo dɛ tonyo wa ma kumu zi akoro? **XI** Omba bine akikali 'bi mo tɔnɛ na aa 'bɔwu kupɔ bɔ nima 'deni za yaga. Bine bo gbɪ rɔ lɔndɔ zɪyɪ Kurisitɔ kɔlɛ 'deni gbɪ gɔ bo. **XII** Lende kɛnyɛ ame ko'dɔ zi lɔndɔ ma gba meri mo kitigɔ dɛ kɔɔɔ a naga nime te ne, Kurisitɔ na ko'dɔ lende kɛnyɛ 'deni teyi.

XIII Ne kina me ɔɔɔ kiya te a tɔnɛ monyo ne na ki'di lɔndɔ ma 'deni kila'ba mi lende kɛnyɛ kɔɔɔ a nima tara, a mɔtɔ rɔ yida minza monyo kpe kinza ma na mebe mɔrɔ ra rɔ bɔ kɔzi, ti'di lɔndɔ ma kila'ba mi lende kɛnyɛ.

IX

Bɔ Laja 'Ba Yɛsu

I Ŋŋgɔke di rɔma, ma gbagba ma rɔ dɔ ŋgɔlɔ. Ma rɔ bɔ laja 'ba Yɛsu. Mo'ja kinɛ ŋere ze Yɛsu ti kɔmɔ ma. Kina kpe na rɔ kinɛ 'ba ndɔbɔ ma mi tigɔ 'ba ŋere Yɛsu. **II** Kina kɔɔɔ ame ma konzi mɔtɔ ga kiya pele te minza rɔ bɔ laja ne, ma di ziye ma ŋgɪ rɔ bɔ laja 'ba Yɛsu. Rɔmɔyɪ tɛdɪ 'be rɔ akɔtɔ ti ŋere ze Yɛsu na kileme 'deni Bɔko'ba na koja ma.

III Tine gɔ 'ba ya ma kiya kpɛnnɪ rɔma naga nima ti miya zɪnnɪ te, **IV** "Ma di ziye kpe nima, inza rɔ ma laka gɔ kokɔnyɪ ze ti mini ni ti akonyo 'ba kpeze? **V** Inza rɔ ma laka zize gɔ togbe 'ja di mi yitɔ ame ga 'deni mi kanisa ne tilingere timo kɔɔɔ ma 'ba Pitɔrɔ ni ma ti bɔ laja mɔtɔ ga 'ba ŋere Yɛsu ti lɔndɔ bo ga tara ya? **VI** Gɔ wa'di na ze ma 'beze ti Baranaba na ŋge gɔ do'dɔ ndɔbɔ 'ba kpeze ti kɔzize? **VII** Yɛ na ko'dɔ ndɔbɔ 'ba bɔ kanya ra mɔlo ti yamo 'ba gbagba bo? Yɛ na kidiyɛ ŋgɛrɪ ra ŋgɪ tara kinza konyo ma kana mo? Yɛ na koda sa ra ŋgɪ tara kinza ma kuwɛ wi mo?"

VIII Minza miyari ŋge gɔ 'ba bilaka lesi. Kɔ'du ki'di iya gbɪ te. **IX** Ugu mi kɔ'du ki'di 'ba Musa bine iya te, "Ɔɔɔ ki'di sa tomba nyɔnyu kinza kudɔdu kpamo dɛ teyi." Tara ne lende 'ba sa na kɔ'ɔ kulɔwɔ rɔ Bɔko'ba? **X** Rɔ ma laka wa nima bo iya gɔ lende ze. Rɔmɔyɪ bɔ korɔ'dɔ mo ti bɔ komba mo mi kɔmɔ ki'di 'ba ndɔbɔ 'bɛnnɪ lijɛ ti konyo ŋgɪ di yimo. **XI** Kina me duli kupɔ 'ba Nyɪ Kɔtɔ Laka 'deni miye. Ne gɔ wa'di na 'dɔ do'ja 'ba tulu yida rɔ dɛ gɔmo di ziye?

XII Me kɛdɪ rɔ ma laka zɪnnɪ lijɛ mɔtɔ mo naga nima titeri mo di ziye ne, o'ja dɛne gɔ ma 'beze na kɛdɪ rɔ dɔ kiteli 'di? Ne ŋŋgɔ ze donyɔ eze kɔri mo dɛ. Dosa eze ŋgɪ pili rɔze kinza kebe kuruwɔ rɔnnɪ ra mi kɔri 'ba laja laka 'ba Kurisitɔ nime. **XIII** Ikalike 'deni laka bɔ ndɔbɔ 'ba mi rɔ lɔbu 'ba Bɔko'ba ɛdɪ konyo kpɛnnɪ di yayi. Kina bɔ akumu ni gbɪ ogba kapa 'ba yida ma kumu naga rɔ akonyo zɪnnɪ. **XIV** Kina me gbɪ tara ŋere ze Kurisitɔ ose 'deni 'dɔ bɔ kuwɔwɔ laja laka abo ga konyo kpɛnnɪ timo.

XV Ne ŋŋgɔ 'bama monyɔ ama lende mo dɛ. Kina minza mugu lende nime gbɪ te bine zɔ rɔ kpasi. Ma laka mo zɔ 'dɔ tɔlɛ ŋgɪ titi du yaga di dɔ ame 'dɔ bɔ mɔtɔ na kari koyoyo rɔ bo dɔ wa ma 'dɔ moyo rɔma gɔmo mo tɔnɛ ne. **XVI** Rɔmɔyɪ tuwɔwɔ laja laka 'ba Bɔko'ba na dɛ rɔ wa ma 'dɔ moyo rɔma timo. Ndɔbɔ ma, ma Bɔko'ba kose zɔ na. Bu'bu zɔ ɔɔɔ kiya te muwɔwɔ dɛ. **XVII** Ɔɔɔ muwɔwɔ ŋgɪ gɔ ako'dɔkɔ mo ti mo'ja bi gɔmɔ 'ba rɔma ŋgɪ. Tine mo'dɔ ŋgɪ kɔɔɔ ndɔbɔ ma ki'di ma teyi gɔ ame Bɔko'ba kɔlɔ 'deni dɔma ne. **XVIII** Ne tine 'dɔ wa'di na mo'ja rɔ bi gɔmɔ 'ba rɔma? Omba kina rɔ laja laka 'ba Kurisitɔ nime zɔ tuwɔwɔ mo rɔ ma sari kinza bɔtɔ kopi ɔtɔ dɛ zɔ gɔmo, zɔ to'jɔŋɔ rɔma yaga di bi to'ja bi gɔmɔ 'ba rɔma.

XIX Di mi ame pele minza rɔ atoli 'ba bɔtɔ ne mileki rɔma 'deni yaga rɔ atoli zi bilaka pili rɔ buru 'dɔ mokɔnyɪ ma konzi ti'di dɔnnɪ gɔ lende 'ba Yɛsu. **XX** Zi ma rɔ Yudayi mo ga mileki rɔma gbɪ yaga rɔ Yudayi 'dɔ tokɔnyɪ lijɛ. Di mi ame minza pele bicɪ kɔ'du ki'di 'ba Musa ne mileki

roma gbī yaga tara mi ndobo ma tinni go mokonyi lijē. ^{XXI} Kina gbī tara zi ma ro bo lowo naga mileki roma yaga ro bo lowo 'do mokonyi lijē ame ga kinza bicī kō'du ki'di 'ba Musa ne. Tine inza dē du te moro kō'du ki'di 'ba Boko'ba dē. Kō'du ki'di 'ba Kurisitō mbiri doma. ^{XXII} Mi lōngō ma kinza meri mo kitigo dē naga mileki roma gbī kozo lijē tara 'do mokonyi lijē. Mileki roma yaga mo'do wa pili ro ma koriya go loma 'ba bilaka lesi zō tomo lijē yaga. ^{XXIII} Mo'do wa pili 'deni tara go laja 'ba Kurisitō 'do mo'ja yeyi ma gomo.

^{XXIV} Ikalike 'deni mi riṅa dōli bilaka ro ma konzi. Tine pele bo ma koto na nge kēdi kari ko'ja kpa kōzimo. Kina ti ni moto iriṅa ti ro ma kembe mi loma 'bi 'do ko'ja kpa kōzi 'ba gomo. ^{XXV} Mi lēyē pili moto ogbo do yida ro bo laka go bo ko'ja kpa kōzi. Ro kupō ma 'benni nime le ka go kpa kōzi kinza kigabi to. Tine kpa kōzi ma 'beze nime dēdi dupō roze gomo ne o'bō 'beni ngi ro ṅburunburu. ^{XXVI} Kina me mēdi miriṅa 'deni ro ma kodoro milapo bi tote mo. Ma 'deni ngi kozo bilaka ame komba mabo abo dē ngi sowa mi lili yayi ne tara. ^{XXVII} Monzo yida roma ga 'deni 'do moro njo kitigo rōmōyi kinza kebe ko'joro ma, ma bo kuwōwō laja laka 'ba Kurisitō mo tōnē ra ti kpa kōzimo kada moto yayi.

X

Akiyandi Go Lende 'Ba Akoro

^I Löndō ma ga, mo'doko ziye 'do komerike wa ma ko'do rōni zi 'bu ze löbu tōnē ga kari ti Musa ne. Lijē nima pili poli itata 'deni kumu do Yöpō Kasi ti ndinni. ^{II} Obapatisi lijē pili 'deni ro bo koso go Musa ga mi poli ti mini löbu nima. ^{III} Lijē pili onyo akonyo koto nima Nyi Koto Laka ki'di zinni ne. ^{IV} Lijē pili uwē mini koto nima Nyi Koto Laka koja zinni di mi doku mo nima kō'bō nduwē tinni ne. Omba kina ro Kurisitō. ^V Tine pele tara gba dōki'di Boko'ba eyi dē ro ma konzi moto mo ga. Kina töku lijē kileke ngi yi mökö.

^{VI} Wa naga nime pili o'do rōnni ro akileme zize kinza debeke ra titeri lende kēnyē kozo 'benni ma lijē ko'do ^{VII} ala dulōmuke kpeze gbī zi akoro kozo ma

'benni. Kozo ma kugu mi buku 'ba Boko'ba ne tara iya te, "Lijē oloma ngi bi tonyo karama tuwē wa lijē kēnyē bi tusi ngala." ^{VIII} Kinza debeke dē gbī to'do yeri kozo ma 'ba ya e'benni moto ga ame ki'di ma kuluku 'butē bi 'butē sowo döomu dookoto (23,000) köle ngi pili kada koto ne. ^{IX} Kina kinza debeke dē gbī tiyozo nere ze Boko'ba kozo ma 'ba ya ma 'benni moto ga ame ki'di murē koloma tupō lijē ne. ^X Kinza debeke dē gbī tonboro roze kozo ma 'ba ya ma 'benni moto ga ame ki'di malayika 'ba tolē kupō lijē ne.

^{XI} Wa naga nime pili o'do rōnni 'deni zinni te 'do kēdi ro akileme zi ya moto ga. Kina me kugu 'deni 'do ki'di komo kandi mo zize. Rōmōyi dēdike ma 'beze nime 'deni ngi mi komo koo ame 'deni ngi ro 'ba tako 'ba ṅburunburu 'ba dolinjo nime ne. ^{XII} Kina me boto ame komeri ro bo tēgē bo ēdi ro ma koro toro ne, bo ki'di komo bo kandi laka kinza bo kila'ba ra. ^{XIII} Akiyozo ame ga pili kēdi kōmō ziyi ne na gbī kōmō zi ya ma laki tara. Boko'ba oro ṅburu ti mi kēyi go lende abo kina bo ola akiyozo dē ko'do rōni ziyi moto kebe do tigo 'bi. Mi akiyozo bo ti ki'di kori 'ba tolo ro ngi ziyi. Bo ki'di tigo mo ziyi togbo rōyi kpamo.

^{XIV} Kina me 'deni ti, kpe löndō ma ame ga mo'o ye ne, kinza ko'doke oto dē kpe ti akoro. ^{XV} Mēdi miya ziye kpe ma kikalike lende 'deni igelike ma laka ti ma kēnyē mo 'jaa di yimo. ^{XVI} Kösu tōnē dulōmu dileki yē'di mo zi Boko'ba duwēke di yimo ne na ro, ro kodō'bo zize mi roma Kurisitō. Kina gbī mangolo'bo mo tōnē donye yimo donyoke ne na ro, ro kodō'bo zize mi yida ro Kurisitō. ^{XVII} Ze pili donyoke 'deni di mi mangolo'bo koto nima. Kina me ze pele ro ma konzi nime ze pili 'deni ngi ro akoto.

^{XVIII} Ongoke Yudayi ni te, ame ga pili konyo yida 'ba akumu ne odo'bo ngi pili mi yeyi 'ba akumu nima. ^{XIX} Tine wa'di ga na me mēdi miya bine ne? Tara ne akumu zi akoro ni ti akoro mo ro a löbu? ^{XX} Inza tara. Tine miya te, akumu ma 'ba bo kinza kikali Boko'ba ni naga nima lijē ēdi kumu zi Satani. Inza zi Boko'ba. Tine ma mo'doko dē ziye 'do kodō'bōke

roye ti Satani. ^{XXI} Rɔ ma tondo mo ga na gɔ kuwɛke gbɛ di mɛ kɔsu 'ba Kurɛsitɔ ɲere ze kebe kilekike 'bɔwu kuwɛke di mɛ 'ba Satani? Rɔ ma tondo mo ga na 'dɔ konyoke di dɔ tarabiza 'ba Kurɛsitɔ ɲere ze kebe kilekike 'bɔwu konyoke di dɔ 'ba Satani? ^{XXII} Gɔ wa'di? Do'dɔkɔke gɔ dɔki'di bo Kurɛsitɔ ɲere ze kombi rɔze? Ala domerike 'deni ditigɔke kebe bo?

Wa Pili Inza Rɔ Yɛyɛ

^{XXIII} Ti nɛ mɔtɔ kebe kiya te, "Ma rɔ dɔ ɲɔlɔ bi to'dɔ wa pili." Ti miya zɛyɛ te, "Ele. Ne tine wa pili inza rɔ yɛyɛ zɛyɛ." Ze rɔ dɔ ɲɔlɔ bi to'dɔ wa pili rɔ gɔmo. Tine lijɛ wa mo naga nima itigɔ wa dɛ pili. ^{XXIV} Kinza nɛ mɔtɔ ko'dɔ wa dɛ ɲge tokɔnyi gbagba yɛ timo, tine o'dɔ tokɔnyi lɛpɛ yɛ ga timo.

^{XXV} Nɛ rɔ dɔ ɲɔlɔ tonyo yida ame pili kugɔ 'bɛ ne kinza akititi teyi tikali mo. ^{XXVI} Rɔmɔyɛ ugu 'deni mɛ buku 'ba Bɔko'ba, iya te, "Dɔliɲɔ nime ti amo ga pili a 'ba ɲere Bɔko'ba na."

^{XXVII} Ɔdɔ bɔ ma kinza kikali Bɔko'ba dɛ kose yɛ tari liɲɔ 'bɛnɛ, wa ame ko'de kɔmɔyɛ ne onyo ɲgɛ. Kinza kititi dɛ. ^{XXVIII} Ne ɔdɔ bɔtɔ mɔtɔ kiya 'deni mɔlo zɛyɛ te, "Wa nima umu zi akoro," kinza konyo dɛ. Rɔmɔyɛ bo omeri lende 'deni ti mɛ bo rɔ akonyo nima. ^{XXIX} Nɛ na dɛ komeri 'dɔ tikali mo, tine bɔ nima na.

Tine mɔtɔga ti kiya te, "Gɔ wa'di na 'dɔ lende 'ba bɔ mɔtɔ kota ma di bi tonyo wa ame ma rɔ dɔ ɲɔlɔ tonyo mo ne? ^{XXX} Ɔdɔ mileki yɛɛ'di mo 'deni zi Bɔko'ba 'dɔ bɔ mo kiya kpɛnɛ rɔmo tondo?"

^{XXXI} Ne rɔ ma laka ɔtɔ ame ko'dɔ ala konyo kuwɛ gbɛ ne, o'dɔ pili zi Bɔko'ba kilɛlu bo gɔmo. ^{XXXII} Kinza ki'di loma 'bɛ dɛ kebe ko'de lende zi ma rɔ Yudayi gbɛ ti ma rɔ bɔ lɔwɔ mo ga ala zi kanisa 'ba Bɔko'ba. ^{XXXIII} O'dɔ kɔzɔ ma mo'dɔ, miteri tɛyɛyɛ dɔki'di ma konzi pili ti wa ame ga mɛdɛ mo'dɔ ne. Mo'dɔ dɛ zi gbagba ma, tine mo'dɔ zɛnnɛ ma konzi pili 'dɔ kɔmɔ lijɛ di mɛ tɔlɛ.

XI

^I Kpe ogbake gɔrɔ dɔma gbɛ kɔzɔ ma 'bama ame mogba gɔrɔ dɔ Kurɛsitɔ ne.

Toro Kurɛsitɔ

^{II} A nime ki'di mɛdɛ mubɛ gɔye ne rɔmɔyɛ ɛddike nduwɛ rɔ tomeri ma, kɔsɔke gɔ akiyandi ma mo tɔnɛ moto ziye ne. ^{III} Ne mo'dɔkɔ ziye 'dɔ kikalike ame gbɛ laka, Kurɛsitɔ na mbiri dɔ bɔtɔni. Kina mɛ'dɛ na mbiri dɔ 'ja. Kina Bɔko'ba na mbiri dɔ Kurɛsitɔ. ^{IV} Kina me bɔtɔni ame kɛdɛ kumɔtu ala kiya lende 'ba Bɔko'ba ti wa dɔ bo ne ɔdɔ laɲa 'deni rɔ Kurɛsitɔ ame kina mbiri dɔ bo ne. ^V Kina gbɛ 'ja ame kumɔtu ala kiya lende 'ba Bɔko'ba rɔ dɔ sari ne ɔdɔ laɲa 'deni rɔ bɔ ame mbiri dɔnɛ ne. Ti kɛdɛ zɛnɛ rɔ, rɔ kaya ma lɔbu. Lɔko 'deni kɔzɔ 'ja ame kopɔ dɔmo yaga ne. ^{VI} Ɔdɔ 'ja mo ko'dɔkɔ tudɔdu wa dɛ dɔnɛ ma laka mo lɔko kingɛnge gbɔ yaga. Ne kɔzɔ ame dɔ kingɛnge ni ti dɔ kopɔ rɔ, rɔ kaya zi 'ja ne, ma laka mo lɔko kudɔdu wa dɔnɛ.

^{VII} A mɔtɔ inza ame 'dɔ ki'di bɔtɔni kudɔdu wa dɔ bo rɔmɔyɛ bo rɔ akileme kinɛ rɔ lɔbu 'ba Bɔko'ba. Tine 'ja 'bɛnɛ rɔ akileme rɔ lɔbu 'ba bɔtɔni. ^{VIII} Rɔmɔyɛ bɔtɔni na dɛ ko'ba di mɛ yida rɔ 'ja, tine 'ja na ko'ba di mɛ yida rɔ bɔtɔni. ^{IX} Kina o'ba bɔtɔni dɛ gbɛ gɔ lende 'ba 'ja, tine 'ja na ko'ba gɔ lende 'ba bɔtɔni. ^X Gɔ kɔ'du mo na mɛ mɔtu ala mɛ tiya lende 'ba Bɔko'ba zi 'ja 'dɔ kudɔdu dɔnɛ teyi rɔ akileme 'ba kɔzi kakpa 'ba mɛ'dɛ ni di kɔmɔ malayika.

^{XI} Tine ma di zize ze ma rɔ akɔtɔ ti Kurɛsitɔ ɲere ze nime, bɔtɔni ɔɔ dɛ di rɔ 'ja kina 'ja ɔɔ dɛ gbɛ di rɔ bɔtɔni. ^{XII} Kɔzɔ ame pele ko'ba 'ja di mɛ yida rɔ bɔtɔni ne, 'ja na 'deni le'jete kɛdɛ kɔyɔ bɔtɔni. Kina wa pili ako di zi Bɔko'ba.

^{XIII} Tine kpe na gɔ kiyake e'be ti yayi. Ɔdɔ tara ne ɛdɛ rɔ ma laka zi 'ja 'dɔ kumɔtu rɔ dɔ sari? ^{XIV} Akikali iyandi wa 'deni timo te, ɔdɔ sunɛ dɔyɛ nɛ ame rɔ bɔtɔni ne kidakpa kulɔwɔ nima laɲa na. ^{XV} Ne ma 'ba 'ja, ɔdɔ sunɛ dɔnnɛ kidakpa kulɔwɔ nima tele na. Bɔko'ba i'di sunɛ kidakpa nima 'deni zɛnnɛ 'ja rɔ bi 'ba akudɔdu dɔ. ^{XVI} Ne ɔdɔ bɔ mo kebe kowasa lende ma 'beze nime, dɔlɛti ma 'beze ti 'ba kanisa 'ba Bɔko'ba na me ɲge diya 'deni.

Akonyo 'Ba Nere

(MT 26:26-29; MK 14:22-25; LK 22:14-20)

^{XVII} Tine mi ndose naga nime a mato mubi goye de. Romoyi odo kotonike doye mi motu 'be mo tone 'do keddi ro ma laka ne, tine uyike za 'bowu yaga ro a kenyē. ^{XVIII} Ma dogba mo muwo tegē mi motu 'be 'ba kanisa ro koza ebe kusu roni za yimo. ^{XIX} Momeri ti keddi ngi tara romoyi go kileme ma doki'di Boko'ba keyi romo mo ga.

^{XX} Mi kpa kototo 'be 'do konyoke ngi to ro, ro kodob'ba 'ba Kurisitō nere ze mo ne inza yo. ^{XXI} Romoyi di bi tonyo mo mato ile'de ngi molo toti ro akonyo ma 'beyi. Ya mato ga kari ma 'benni ngi ti 'bo, tine mato ga konyo 'benni 'deni ngi kitēkpē, layi kupō mato ga. ^{XXII} Wa'di ga na tara? Inzake ti lijo tonyo kpeye tuwē wa di teyi? E'be nima kanisa 'ba Boko'ba na ko'dokoke titi'ja mo todo laja ro bo lisa mo ga? Wa'di na kiterike go miya ziye gomo? Tegē 'do mubi goye? Lipo, mubi goye oto de.

^{XXIII} Romoyi akiyandi nime ako zo di zi Yesu Kurisitō nere ze na me medī mololo ziye. Mi korondo nima ki'di kōzi bo zi turu teyi ne, bo ogba mangolob'bo ngi ^{XXIV} kileki yēē'di mo zi Boko'ba bo konye yimo kiya te, "Ame na ro yida roma ame ki'di 'deni goye. Kina ti o'doke nduwē te tomeri ma timo." ^{XXV} Kina gbi 'bowu di potō akonyo 'deni na bo kogba kōsu ngi kiya te, "Akuwē nime na ro lōmu ma la'ja 'ba Boko'ba ma korō 'deni do roma ma. Kina ti odo keddi kuwēke, o'doke nduwē te tomeri ma timo." ^{XXVI} Kina odo kotoke tonyo mangolob'bo nima kuwēke gbi nduwē te di mi kōsu nima eddike ro tuwōwō lende 'ba tolē 'ba nere Yesu timo nbō bo kileki kako dolijo bine.

^{XXVII} Kina ni bo ame keddi konyo mangolob'bo 'ba nere Yesu kuwē di mi kōsu abo nime ngi tara kinza lende koro mo ne, yida ro bo ti roma mo nime na keddi ē'bi 'deni ka ro tuburu bi mo. ^{XXVIII} Ni mato omeri konjo rōyi titi na 'jaa 'do konyo kuwē di mi kōsu nime. ^{XXIX} Romoyi ni bo ame keddi konyo 'beyi kuwē ngi tara di mi kōsu nime kinza meri

ma kodoro mo ne, burē na ka keddi ko'de ē'bi dōyi. ^{XXX} Go lende mo na ma, ma konzi 'beye mato ga 'deni ngi ro korob'bo ro, ro korob'bo mato ga kolē 'deni ne. ^{XXXI} Ma kiya te dedī dodoro ke bici lende ra roze laka dene Kurisitō inza kodoro bici mo roze. ^{XXXII} Ne tine bo odoro bici lende 'deni roze bo kodō karama yaga doze kinza Boko'ba kodob'bo ze ra koto kote doze ti dolijo nime.

^{XXXIII} Kina me medī miya ziye londō ma ga, odo kotonike doye 'deni tonyo akonyo 'ba nere Yesu, odake roye. ^{XXXIV} Ne odo ni mato keddi ro 'bo onyo kpēyi molo di lijo 'bi kinza Boko'ba kari kodō karama ra dōyi go tako mi kpa kototo nima. Tine lende mato naga nima ti modoro gomo 'jaa odo mōmō 'deni ziye yayi.

XII*Kpa Kōzi Ki'di 'Ba Nyi Koto Laka*

^I Kina ame ziye kpe londō ma ga, wa nime ro kpa kōzi ki'di 'ba Nyi Koto Laka ne, mo'doko ziye 'do kikalike laka. ^{II} Ikalike 'deni tone gba bine kinza ki'dike doye de go lende 'ba Boko'ba ne, a ma yawa naga a'da ye ngi ki'di ye toro akoro ni ame ga ngi ro toku kinza kilende de ne. ^{III} Kina me medī miya ziye bo ame keddi kilende ti tigo 'ba Nyi Koto Laka ne inza kebe kpe kogboki kiya te, "Jo komo nima dōyi ne Yesu." Kina gbi boto inza korob'bo tiya mo te, "Yesu na ro nere," tine nge ti tigo 'ba Nyi Koto Laka.

^{IV} Bine kpa kōzi ki'di 'ba Nyi Koto Laka edi pili ro 'beri'beri, tine bo Nyi Koto Laka ma ki'di mo nge koto. ^V Kori 'ba laja 'ba Kurisitō nere ze nime gbi pili ro 'beri'beri. Tine bo Kurisitō nere ze mo nge koto. ^{VI} Tigo 'ba to'do ndobo pili ro 'beri'beri. Tine bo Boko'ba bo ki'di mo zi bilaka pili nime nge koto.

^{VII} Ziyyi ni mato Boko'ba i'di ro Nyi Koto Laka abo ame ngi korob'bo tokonyi bilaka 'ba kanisa abo ga pili ne. ^{VIII} Nyi Koto Laka i'di ziyyi mato ro akikali tuwōwō lende. Tine ma 'beyi mato bo koto mo nima i'di ziyyi ro tūyēti mo laka. ^{IX} Ma 'beyi mato bo i'di ziyyi ro ti'di dōyi laka go lende 'ba Kurisitō. Tine ma 'beyi mato bo koto mo nima i'di ziyyi ro tigo 'ba akilejo. ^X Ma

'bëyi mato bo i'di ziyi ro to'do go koto. Tine ma 'bëyi mato bo koto mo nima gbï i'di ziyi ro tumë lende 'ba Boko'ba. Kina bo koto mo nima na gbï kedi ki'di yi ni mato tikali lende ma yala na ro 'ba Boko'ba tine ma yala na kinza ro 'ba Boko'ba. Ma 'bëyi mato bo i'di ziyi ro tilende ro kpa löwö. Tine ma 'bëyi mato bo koto mo nima i'di ziyi ro tiyeti mi 'jo 'ba lende mo. ^{XI} Tine bo Nyi Koto Laka koto kpöki nime bo na me pili ko'do wa naga nime ne. Bo i'di kpa közi nime pili ro 'beri'beri zi bilaka ro kotokoto kozo ma bo ko'doko.

Kapa 'Ba Yida Ro

^{XII} Tine Kurisitö edi kozo yida ro ame pele koto kapa mo ga nbanj ne tara. Kapa nima konzi pele nbanj tara nima lijë pili yida ro koto nima na. ^{XIII} Kina gbï tara ze nime pili, Yudayi ni ti bo löwö mo ga ti atöli ni ti ma kinza ro atöli ni pili, obapatisi ze 'deni ti bo Nyi Koto Laka tedi ro yida ro koto. Ze pili duweke 'deni di mi bo Nyi Koto Laka koto nime.

^{XIV} Kozo ma kongoke yida ro inza nge koto, kapa mo ga nbanj. ^{XV} Me odo ndi kënyi kebe kiya te, "Minza ama ro kapa 'ba yida ro romöyi ma közi na de." Tara ne lende nime ti ki'di bo ngi yaga kinza kpe ro kapa 'ba yida ro? ^{XVI} Ala odo mbili kënyi kebe kiya te, "Minza ama ro kapa 'ba yida ro romöyi ma komo na de." Tara ne lende nime ti ki'di bo ngi yaga kinza kpe ro kapa 'ba yida ro? ^{XVII} Me odo yida ro pili na kedi nge koto ro komo ti kuwo lende tondo? Ala odo kedi nge pili ro mbili ti kumë wa tondo? ^{XVIII} Tine Boko'ba iyija kapa 'ba yida ro naga nime pili te go ako'doko abo. ^{XIX} Ma kiya te kapa ma koto na nge pili kedi dene a mato kidëki ro yida ro inza.

^{XX} Kina kozo ame dongoke, kapa pele nbanj tine yida ro koto nima na. ^{XXI} Kina me komo inza kikali tiya mo zi közi te, "Ari yayi mo'doko yi de." Kina do inza kikali tiya mo gbï zi ndi te, "Ni, ari yayi mo'doko yi de." ^{XXII} Tine kapa 'ba yida ro naga nime pili dedi diyake te inza ro a kembe ne, odo lijë kinza yida ro inza ko'bo to'do oto. ^{XXIII} Tine kapa ame mo ga

tönë dongoke kinza ro a bota oto ne kina debe doroke za 'böwu yaga ro do kiteli. Kapa ma tönë mo ga kinë mo ga kaya ro ne na za 'böwu dongoke domo kulöwö. ^{XXIV} Tine kapa ma yaga kele naga nime bato onyo lende mo de.

Boko'ba odo'bo kapa 'ba yida ro 'deni na ma ki'di konjo do ma kinza ro a bota oto mo ga, ^{XXV} kinza ndo'ji kedi ra yaga mi löngö yida ro. Tine go lijë kapa mo naga nima pili ko'go ga rönni ro akoto. ^{XXVI} Kina odo a mato ko'do kapa mato 'deni kapa ma laki naga nime pili gbï yaga ro ma ko'go. Odo kilëlu kapa mato kapa ma laki naga nima pili ënyi gbï bi tiliya.

^{XXVII} Kina me kpe na ro yida ro Kurisitö. Tine kpe pili ni mato ro kapa bo mato. ^{XXVIII} Kina me Boko'ba kiyija ye 'deni tara mi kanisa abo. Dogba mo bo i'di bo laja mo ga. Riyö mo bo i'di bo kumë lende ni. Mota mo bo i'di bo komo kiyandi ni kina ki'di bo to'do go koto ni. Kina bo kebe ngi tiyija ya ama ga nati, bo akilejo ni ti bo to'do konyi ni ti bo do kanisa ni ti bo tilende ro kpa löwö ni. ^{XXIX} Kpe pili inzake nge ro bo laja ala ro bo kumë lende ala ro bo komo kiyandi. Kpe pili inzake ti közi kakpa 'ba to'do go koto ^{XXX} ala 'ba tilejo rok'go ala 'ba tilende ro kpa löwö ala 'ba tiyeti mi 'jo 'ba lende mo.

^{XXXI} Kpe, laka miye ngi mbiri ro ma kombi go kpa közi ame ga kulöwö ro do kiteli ne. Tine a mato ma kulöwö ro do kiteli mo ti mileme 'deni ngi ziye, bo na ro ako'go.

XIII

Ako'go

^I Kina me ni mato odo kikali pele tilende kpa bilaka lesi ti kpa malayika, tine ni ngi ro ma sari kinza ako'go ti keddi e'bi ka ngi kozo biro lalana ni ti kaliseye ma kudu kulöwö naga tara. ^{II} Odo keddi pele ti tigo 'ba tumë lende 'ba Boko'ba keddi pele ti akikali 'ba wa pili kikali wa ma ro ma kusu naga, meri 'bi ko'bo pele tiyese doku ma löbu naga, tine odo kiya te kinza ti ako'go, inza du te ro oto. ^{III} Odo koza e'bi ga pele pili yaga ki'di yida röyi gbulungu

dɔmo rɔ akonɔma, ɔɔɔ kiya te kinza ti akɔ'ɔ inza ko'do ɔto lipo te ziiyi.

^{IV} Akɔ'ɔ na rɔ lende kɛyi ni ti lende laka. Akɔ'ɔ inza ti mi kombi ala dɔ kombi ni ti tubɔtɔ rɔ. ^V Akɔ'ɔ inziri dɛ. Yimo ututu dɛ. Dɔki'di mo apa dɛ gbɛ. Akɔ'ɔ inda'ba tiyeli dɛ. ^{VI} Kina bo inza gbɛ rɔ lonɔ ti lende kɛnyɛ, tine lonɔ abo nge ti lende ma kodɔɔ. ^{VII} Akɔ'ɔ ombi ma 'ba bo gomɔ 'ba wa pili kɔ'bɔ ti'di dɔni ti kɔmɔ ki'di ti mi kɛddi mo pili.

^{VIII} Akɔ'ɔ ote rɔni dɛ kɔɔɔ 'ba kpa kɔzi naga nima. Tumɛ lende ni ti kiteli. Tigo 'ba tilende rɔ kpa lɔwɔ ni ti kiteli. Kina akikali ni gbɛ ti kote rɔnni. ^{IX} Rɔmɔyi akikali ma 'beze nime ti tumɛ lende mo ga kpaki ti bɔti rɔmo. ^X Tine ɔɔɔ kiya te ma laka kinza bɔti rɔmo mo kɔmɔ yɔ kina ma ti bɔti rɔmo tɔnɛ ga ti kɔlu nɔgi yaga.

^{XI} Tɔnɛ mɛdi gba rɔ kole titi ne, meri ma ti lende ma pili kɔɔɔ 'ba kole titi. Tine ɔɔɔ kɔmɔ ma kɔɔɔ 'deni mola gɔ lende dɔ kole titi nɔgi pili yaga. ^{XII} Kina me ma giri nime dɛdike gba rɔ tonɔɔ Boko'ba nyuru kɔɔɔ di mi mandara. Tine yayi ti donɔɔke bo 'deni te di dɔ kɔmɔ di dɔ kɔmɔ. Ma giri nime gbɛ mikali bo nge gba mbowa, tine yayi ti mikali bo 'deni nɔgi pili kɔɔɔ ame bo Boko'ba kikali ma pili ne.

^{XIII} Kina me miya 'deni ziye lijɛ wa mota naga nime ti'di dɔ gɔ lende 'ba Boko'ba ti kɔmɔ ki'di mo ti akɔ'ɔ ti kɔ'bɔ nɔgi nburu. Tine ma rɔ dɔ kiteli mo kina rɔ akɔ'ɔ.

XIV

Tilende Rɔ Kpa Lɔwɔ

^I Akɔ'ɔ na ki'dike kɛdi dɔgba kɔmɔye. Kina i'dike miye gbɛ kɛdi mbiri gɔ kpa kɔzi mɔto ga 'ba Nyi Kɔto Laka, ma rɔ dɔ kiteli mo 'ba tigo 'ba tumɛ lende abo 'ba Boko'ba nima. ^{II} Bɔ ame kɛdi kilende rɔ kpa lɔwɔ ne inza kilende zi bilaka lesi, tine nge zi Boko'ba rɔmɔyi bɔto mɔto uwɔ mi kpa bo dɛ. A ma kinza kikali naga na ma Nyi Kɔto Laka kɛdi ki'di bo kiya. ^{III} Tine bɔ ma kumɛ ma 'ba bo lende 'ba Boko'ba nima ɛdi kilende 'ba bo zi bilaka lesi ki'di kɔnyi kɔɔ mi kɛddi teyi. ^{IV} Bɔ ame kɛdi kilende rɔ kpa lɔwɔ ne okɔnyi 'bɛni nge rɔ gbagba bo. Tine ma kumɛ 'ba

bo lende 'ba Boko'ba nima okɔnyi bilaka 'ba kanisa nɔgi pili.

^V Kina me mo'dɔkɔ ye pili 'dɔ kilendeke rɔ kpa lɔwɔ. Tine a ma mo'dɔkɔ ziye rɔ dɔ kiteli mo na rɔ lende kumɛ. Bɔ ame kumɛ lende 'ba Boko'ba ne, bo na mbiri di dɔ ma kilende rɔ kpa lɔwɔ. Tine nge ɔɔɔ bɔ mɔto kiyɛti mi 'jɔ 'ba lende mo 'dɔ kokɔnyi bilaka pili 'ba kanisa.

^{VI} Lɔndɔ ma ga, me tɔnɛ mako ziye yayi ne, ma mɛdi milende ra rɔ kpa lɔwɔ dɛne ti mokɔnyi ye tondo ga? O'ja mo'de nɔgi rɔ akileme mo ti akikali mo ti lende kumɛ mo gbɛ ti akiyandi mo 'di. ^{VII} Me a ma kinza didi naga nime pele kɔɔɔ more ni ti tɔmo ni ne, ɔɔɔ kingelo yimo dɛ laka yɛ na ti kuwɔ yimo? ^{VIII} Me ɔɔɔ bɔ kanya kome tɔtɔti dɛ laka yɛ na ti kilɛnɔ rɔni ndɔ koda dɔ ya? ^{IX} Kpe na gbɛ tara. ɔɔɔ kebe kilende rɔ kpa lɔwɔ bilaka kuwɔ yimo dɛ 'dɔ lijɛ kikali tondo? ɛddi kilende ɛ'bɛ ka nɔgi mi lili.

^X Mi dɔlinɔ bine kpa bilaka na me ga pili nbanɔ rɔ gege ti 'jɔ 'ba lende mo ga. ^{XI} Tine ɔɔɔ muwɔ mi 'jɔ 'ba lende mo dɛ ma 'deni rɔ bɔ lɔwɔ zi bɔ kiya mo tɔ nima. Kina bo 'deni gbɛ yaga rɔ bɔ lɔwɔ zɔ. ^{XII} Ne dɛne kɔɔɔ ma 'beye nime kiterike kpa kɔzi 'ba Nyi Kɔto Laka kulɔwɔ ne, ma laka mo 'dɔ kogbɔke rɔye tokɔnyi bilaka 'ba kanisa.

^{XIII} Kina me ni ame kɛddi kilende rɔ kpa lɔwɔ ne, ititi Boko'ba ki'di yi gbɛ tiyɛti mi 'jɔ 'ba lende mo. ^{XIV} Rɔmɔyi ma 'bama ɔɔɔ mumɔtu rɔ kpa lɔwɔ dɔki'di ma na nge kɛdi kumɔtu, tine meri 'ba dɔma o'ja ɔto dɛ di teyi. ^{XV} Ne tine gɔ mo'dɔ tondo? Ti mumɔtu ti dɔki'di ma gbɛ ti meri 'ba dɔma. Ti moba nɔgala ti dɔki'di ma gbɛ ti meri 'ba dɔma. ^{XVI} Me ɔɔɔ kileki yɛɛ'di mo nge ti dɔki'di yi zi Boko'ba 'dɔ bilaka ama ga yayi ne ko'dɔ "Amini" tondo gomɔ kinza ma bo kikali wa ma kɛddi kiya mo dɛ? ^{XVII} Mɔtoɔga mɔtu 'bi nima ti kɛdi rɔ ma laka, tine bɔ ama tiyi ne o'ja ɔto dɛ di teyi.

^{XVIII} Ne ma 'bama mileki yɛɛ'di zi Boko'ba gɔ ame milende kpa lɔwɔ kebe ye. ^{XIX} Tine ma di mi kanisa tilende mbowa ti meri 'ba dɔma ti kpa ma kuwɔ yimo naga na mo'dɔkɔ tiyandi ya mɔto ga

timo. Ame na ro do kiteli zo di do tilende kulowo ro kpa lowo.

^{XX} Londo ma ga, kinza komerike lende de kozo kole titi. Tine ilekike roye nge ro boyi titi zi lende kenyē. Meri 'be i'dike kedī ro 'ba bulobu. ^{XXI} Mī buku 'ba Boko'ba iya 'deni te, "Ti moja bo lowo tilende zinni lijē bilaka ma naga nime. Ti milende zinni ro kpa lowo. Tine pele lijē inza kuwō dōma."

^{XXII} Kina me dikalike 'deni tilende ro kpa lowo nima i'di ro akileme zi ma kinza ki'di donni de go lende 'ba Boko'ba naga. Tine inza zi ma ki'di donni 'deni. Kina tumē lende i'di ro akileme zi ma ki'di donni go lende 'ba Boko'ba naga, inza zi ma ki'di donni de mo ga. ^{XXIII} Me odo kpe bilaka 'ba mī kanisa pili kebeke ngi bi tilende ro kpa lowo na bo moto ame kinza ro 'ba kanisa ne kako kodo yayi, bo ti kiya de te kpe noki na? Ne bo ame ki'di doni de gba go lende 'ba Boko'ba ne ^{XXIV} odo bo kodo ko'ja kpe pili keddike tumē lende 'ba Boko'ba, wa ame ga bo kuwō ne edi komba doki'di bo ngi bo komeri go lende kenyē abo ga. Lende ma bo kuwō nima na ti kote bure abo ngi ^{XXV} koja lende kenyē ma doki'di bo pili yaga bi kopo, bo ti kolodo beri tumotu Boko'ba kiya te, "Boko'ba edi ngi mī longo ye."

A Ma Kodoro Mi Kanisa

^{XXVI} Londo ma ga, a ma miteri ziye na me. Odo kotonike dōye 'deni mī motu nima moto koba ngala, moto kiyandi wa, moto kiyeti go akileme ma kedī ko'do rōni, moto kilende ro kpa lowo, moto kiyeti mī 'jo 'ba lende mo. Tine i'dike ko'do wa pili ro konyi ro go ro. ^{XXVII} Ne odo moto ga kedī kilende ro kpa lowo, i'dike lijē kedī nge kozo riyō ala mota tara. Kina 'do lijē kilende gbi ro kotokoto ki'dike bo moto kiyeti mī 'jo 'ba lende mo. ^{XXVIII} Ne odo bo kiyeti kpenni kinza i'dike lijē kudumō ma 'benni ngi, lijē kilende nge ti minni zi Boko'ba. ^{XXIX} I'dike ma riyō ala mota ame ga ro bo kumē lende 'ba Boko'ba ne na kilende moto ga kuwō ma 'benni nge tara kitemo gomo. ^{XXX} Ne odo Boko'ba ki'di lende abo ngi mī bo moto di mī kpa kototo yayi, bo ma kedī kilende dogba mo nima kudumō ma 'ba bo ngi

gbo yaga. ^{XXXI} Kina ti kpe pili kiyetike lende 'ba Boko'ba ro kotokoto 'do kiyandi ma konzi pili ki'di mī keddi teyi. ^{XXXII} Bo kumē lende ni ko'bo titi togbo do a ma kedī kodo di kpenni. ^{XXXIII} Rōmōyi bo Boko'ba inza ro bo akirasi. Bo ro bo lende keyi.

Kina me mī kpa kototo 'ba bilaka 'ba Boko'ba pili ^{XXXIV} kinza 'ja kusē de ti lende. Kola lijē de kilende rōmōyi ko'du ki'di 'ba Musa iya 'deni tōnē bine te, "A moto ro 'ja kinza mbiri do botoni." ^{XXXV} Odo lijē ko'doko tikali a moto lijē kari kititi mē'dē nni ga 'jaa di lijo. Odo 'ja mo kusē ti lende mī kpa kototo 'ba kanisa loko odo ro kaya 'deni rōni.

^{XXXVI} Mikali de, e'be nima go ame lende 'ba Boko'ba kisaki kako di ziye ne? Ala go ame e'be kako nge ziye ne? ^{XXXVII} Ne odo nī moto kiya royi tēgē ro bo kumē lende ro bo kedī ti kpa kōzi 'ba Nyi Koto Laka ikali a nime mugu ne na ngi ro ko'du ki'di 'ba Kurisitō nere ze. ^{XXXVIII} Boto ame kuwō do ko'du ki'di nime de ne kinza nī moto kuwō do bo de.

^{XXXIX} Kina me ti londō ma ga, tumē lende mo na ki'dike doki'di ye gomo. Tine kinza ko'jonoke go tilende ro kpa lowo de. ^{XL} Wa pili o'doke ro kpa koriya.

XV

Todo 'Ba Kurisitō Di Mi Tole

^I Kina me ti londō ma ga, mo'doko tileki tiya go laja laka tōnē muwōwō 'deni bine ne gbi ziye. Ame kina kinda'bake 'deni koroke kitigo timo mī meri 'be ne. ^{II} Ama kina ro laja koto laka mo ma muwōwō ziye. Kina ti komo ye ngi timo di mī tolē odo kinda'bake ki'dike dōye laka gomo. Ne odo kinza tara, omba i'dike e'be dōye 'deni ka ngi gomo ro beti.

^{III} Ma ro do kiteli mo ma muwō mololo gomo miya ziye mo na me, Kurisitō olē 'deni go lende kenyē ze ga kozo ma kugu molo mī buku 'ba Boko'ba tara. ^{IV} Usu bo 'deni tine bo enyi 'deni kodo yaga di mī tolē mī tō'do do mota kozo ma kugu yayi. ^V Kina bo odo 'deni kileme ro bo zi Pitōrō. Bo ileme ro bo gbi zi bo laja abo ga ma 'butē domoriyō. ^{VI} Kina bo kodo gbi kileme ro bo zi bo kuwō lende abo ga

ma konzi kozo kuluku 'butë (500) tara pili bi koto, ame ma konzi moto mo ga kedi gba ti komonni ko'ja kabate ne. Ala odo moto ga ti kole 'deni pele. ^{VII} Kina bo odo kileme ro bo zi Yakoba, gbi zi bo laja abo moto ga pili. ^{VIII} Tine ma ro nburunburu mo pili na bo kari kodo ngi zo ma ame ro kole koyo kinza ko'de bi do oto de mo nime.

^{IX} Ma na 'bama ngi woti ro bo laja ame mo du kinza ro oto ne. Mo'bo de 'do kideki ma ro bo laja 'ba Kurisitö. Romoyi moloma pa ro to'do kosi kasi zi kanisa 'ba Boko'ba. ^X Ne tine ti mi keyi 'ba Boko'ba na me ma 'deni te ne. Kina gbi mi keyi nima iliko de ngi tara ro yawa, romoyi ma na mo'do ndobo ngi kebe bo laja ma laki pili. Tine ndobo ko'do ma na de. Mi keyi 'ba Boko'ba na ko'do ndobo to. ^{XI} Kina me odo kedi pele ro ma kako di zo ala di zinni lije ma ro bo laja moto mo naga nime kina kpaki ro wa ma duwowo mo ame ki'dike doye 'deni gomo ne.

Todo 'Ba Töku Di Mi Tölë

^{XII} Kina me laja pili ma duwowo iya te Kurisitö odo 'deni yaga di mi tolë. Ne ro ma tondo mo na ya ma 'beye moto ga kedi kiya 'benni 'bowu te toku inza kindi kpe? ^{XIII} Ne odo kedi ro ma laka, omba Kurisitö indini de du. ^{XIV} Kina odo kindi Kurisitö de gbi yaga di mi tolë a moto inza kpe ame go duwowo. Kina a moto inza kpe gbi ziye ti'di doye gomo. ^{XV} Kina ma ro do kiteli mo ti kileme ze ngi duno beti 'deni kpa Boko'ba. Romoyi diya 'deni te Boko'ba indini Kurisitö 'deni yaga di mi tolë. Ne odo kedi 'deni ro ma laka toku kindi de indini Kurisitö de ma? ^{XVI} Romoyi odo kindi toku de indini Kurisitö de gbi. ^{XVII} Kina odo kindi Kurisitö de meri 'be ame ki'dike doye gomo ne 'deni ka ngi bi sari, wali 'ba lende kenyë 'be edi gba doye. ^{XVIII} Kina lije ame ga ko'do 'deni mi Kurisitö ne ölu 'deni gbi. ^{XIX} Kina me odo komo ki'di ze go Kurisitö nime kedi 'deni nge go loma 'ba dolijo nime, lisa ma 'beze na ngi 'deni kulowo nati.

^{XX} Ne lende ma ro ma kodoro mo na me, indini Kurisitö 'deni di mi tolë. Bo na 'deni ro dondende 'ba todo di mi tolë

zi ame ga pili kedi kole ne. ^{XXI} Romoyi kozo ame bilaka lesi na ko'de tolë ne, kina me 'deni gbi bilaka lesi na ko'de todo di mi tolë. ^{XXII} Kina kozo ame ma konzi kole 'deni koto ti Adama ne tara ma konzi ti kodo gbi yaga di mi tolë koto ti Kurisitö. ^{XXIII} Mi tumu ame mo ngi ro ma kodoro ziyi moto ne, Kurisitö na 'deni ro kole dondende 'ba todo di mi tolë. Kina 'jaa 'do kiyija ame ga ro 'ba bo 'ba Kurisitö ne ti mi kada 'ba tako abo. ^{XXIV} Kina nburunburu 'ba dolijo mo tone ti komo ngi nati. Kurisitö ti ka'da wa pili ma ro löbu do dolijo nime ti ma ti kosi kakpa ti bo tigo mo ga ngi pili kogba nere löbu ki'di zi Boko'ba 'bu. ^{XXV} Romoyi bo Kurisitö na Boko'ba ki'di 'deni molo 'do kedi ro bo do dolijo nime nbö bo ka'da bo ya abo ga ngi pili.

^{XXVI} Tine bo ya ma nburunburu ma 'do ka'da mo tone na ro tolë. ^{XXVII} Buku 'ba Boko'ba iya 'deni te, "Boko'ba i'di bo ka'da wa pili 'deni." Tine wa pili nime kiya te bo a'da ne, Boko'ba inza yimo. Romoyi Boko'ba na ki'di bo ka'da wa pili mo naga nima. ^{XXVIII} Kina odo bo ka'da wa pili 'deni bo kole gbi ti kileki ro bo beri bi ndi Boko'ba ame ki'di wa pili 'deni bi ndi bo beri ne. Kina go Boko'ba na kedi ngi nati ro bo do wa pili.

^{XXIX} Ne go wa'di na bilaka kedi ko'do bapatisi ti moyi toku 'benni ga gomo? Ma kiya te todo di mi tolë kinza yo ti ko'do bapatisi ti moyi toku ni go wa'di? ^{XXX} Ne kina me go wa'di na dilana 'beze roze ngi nburu tombi gomo? ^{XXXI} Löndö ma ga, ma 'bama ngi ro komo lendö mi tolë. Do kombi ma goye mi loma ze mi Kurisitö nere ze na me kedi ki'di ma miya wa naga nime pili te ne. ^{XXXII} Ma medä ra nge ro yida ro 'ba doyai nime dene ti mo'do ya ti kuruku 'ba mökö naga nime di Epeso bine ne ka go wa'di? Wa'di ga na ti mo'ja di gomo? Odo kiya te toku ni kindi de kpe kodo yaga donyoke eze kpeze ti tone duweke romoyi tilendö dedi dolëke kozo ma tone kiya roni ne.

^{XXXIII} Kpe, kinza koluke lende de. Ro ma laka kozo lende mumë tone, lapi kenyë edi kirasi lende laka 'bi. ^{XXXIV} Ilekike komerike doye kolake go lende kenyë

yaga. Mēdi miya nime rɔ laɲa rɔye rɔmɔyɪ ya mɔtɔ ga yayi ikali Boko'ba dē.

Kinē Ma Kēdi Kɔdɔ Timo Di Mi Tölē

^{XXXV} Ya mɔtɔ ga ti kileki kiya te, “Ti tɔku ni kɔdɔ tondo mo ga? Kinē ma tondo mo ga na 'dɔ lɪjē kɔdɔ timo?” ^{XXXVI} Ti miya te, nɪ rumɔ nime, kupɔ ɔdɔ kogba kidiyē mɪ yayi, ēdi kɔlē titi gba na 'jaa kɔtu. ^{XXXVII} Tine ma kidiyē mo tɔnē inza rɔ ma kɔtu mo nima pili. Kupɔ na nge ngi kidiyē ē'bi rɔ silinbi. Mɔtɔga bo abo rɔ 'jo nyonyu ala 'jo 'ba a mɔtɔ. ^{XXXVIII} Kina Boko'ba kogba kinē ame bo ko'dɔkɔ abo ne ki'di zi kupɔ nima kɔtu timo. Kupɔ pili rɔ gomo bo i'di kinē teyi rɔ ame ga koriya timo ne.

^{XXXIX} Kina me kinē wa ame ga pili ti didi yimo ne inza kɔtɔ. Bilaka lesi ti kinē ma 'bēnni 'beri. Yēri ti ma 'bēnni 'beri. Yali gbi ti ma 'bēnni 'beri. Kina kenze ni gbi ti ma 'bēnni ga 'beri. ^{XL} Kina me kinē a ma mitorɔ 'beri. Kinē ma mɪ dɔyayi bine gbi 'beri. Kina tele 'ba a ma mitorɔ 'beri, ma 'ba mɪ dɔyayi bēri bine gbi 'beri. ^{XLI} Kada ti tele ma 'bēni, nyepe gbi ti ma 'bēni kina kēlu ni gbi ti tele ma 'bēnni ga. Tine pele di mɪ lɔngɔ kēlu naga nima tele mo ga ēdi gbi pili rɔ gege.

^{XLII} Kinē tele nime na ti kēdi tara zi tɔku ame ga kɔdɔ di mɪ tölē ne. Tɔku ame kēdi kusu 'deni ne ngi rɔ yida 'ba yayi, tine ɔdɔ kɔdɔ 'deni yaga eɲme dē kpe. ^{XLIII} Mɪ tusu mo ēnyē ē'bēni 'deni ngi yaga tigo mo tɔ kinza kpe. Tine ɔdɔ kɔdɔ 'deni ele ngi nburu ti tigo rɔ mbēmbē. ^{XLIV} Mɪ tusu mo rɔ yida rɔ ma sari nime, tine ɔdɔ kɔdɔ 'deni ngi rɔ 'ba Nyi Kɔtɔ Laka.

Kina kɔzɔ ame dikalike yida rɔ ma sari nime kēdi ne, omba yida rɔ 'ba Nyi Kɔtɔ Laka ēdi gbi tara. ^{XLV} Rɔmɔyɪ buku 'ba Boko'ba iya 'deni te, “Bilaka ma dɔndende mo tɔnē rɔ Adama ne o'ba 'deni ti didi yimo.” Tine Adama ma nburunburu mo na 'ba bo rɔ bo ti'di didi. ^{XLVI} Dɔngɔke 'deni bine yida rɔ ma Nyi Kɔtɔ Laka ki'di na dē titi kako dɔgba, tine yida rɔ ma sari nime na kako dɔgba. ^{XLVII} Adama ma dɔndende nima o'ba di mɪ lupu 'ba dɔyayi. Tine Adama ma rɔ mɪ riyo mo ako ma 'ba bo di mitorɔ. ^{XLVIII} Kina me ya ame ga mɪ dɔlinɔ ne ngi kɔzɔ bo ma ko'ba

di mɪ lupu nima. Tine ya ame ga mitorɔ ne ngi kɔzɔ bo ma kako di tɔrɔ mo nima. ^{XLIX} Kina kɔzɔ ame dɔlɔke kinē 'ba bilaka ma ko'ba di mɪ lupu 'deni rɔze ne, kina gbi tara yayi ti dɔlɔke kinē 'ba bilaka 'ba dɔyayi 'ba mitorɔ 'deni rɔze.

^L Löndö ma ga, wa ame mēdi miya ziye ne na me. Wa ame ga ko'ba kēdi ti roma ti yida rɔ ne inza ti go bi mɪ nɔre löbu 'ba Boko'ba. Kina ame rɔ yida 'ba yayi ne inza ti go bi mɪ dɔlinɔ ma kote rɔni dē kɔ'bö rɔ nburunburu nima.

^{LI-LII} Uwöke lende kusu nime tɔ ma. Ze nime pili dinza dölēke ngi 'doyi yaga. Tine ɔdɔ birɔ tɔtɔti ma nburunburu mo tɔnē na kudu yo ngi kpilinɔ kɔzɔ kɔmoyi ame komba ne te na ze nime pili dēdi duyike rɔze ngi yaga welo. Rɔmoyi ɔdɔ birɔ tɔtɔti nima kudu yo na tɔku ni kēdi kɔdɔ ngi ti yida rɔ ame keɲme dē kpe ne. Kina kēdi kuyi ze ngi pili. ^{LIII} Wa ma tɔnē ga rɔ yida 'ba yayi ne ēdi kolo yida rɔ ma keɲme dē ne ngi rɔnni. Wa ma tɔnē ga kēdi kɔlē ne ēdi kolo yida rɔ ma kinza kɔlē ngi rɔnni. ^{LIV} Kina me ɔdɔ wa ma rɔ yida 'ba yayi ni na kēdi kolo yida rɔ ma keɲme dē 'deni, wa ma kēdi kɔlē naga kēdi kolo yida rɔ ma kinza kɔlē 'deni tara tine, omba ēdi 'deni ngi ko rɔ ma laka kɔzɔ ma tɔnē buku 'ba Boko'ba kiya ne. Ame kiya te, “A'da tölē 'deni, iyölu kpa bo 'deni yaga. ^{LV} Ni tölē, aka'da 'bi ēdi yala? Ni tölē, 'di yi mo tɔnē ēdi yala?” ^{LVI} 'Di abo 'ba tölē ame bo kēdi ko'be wa timo ne na rɔ lende kēnyē. Kina bi tigo 'ba lende kēnyē na ti kɔ'du ki'di 'ba Musa. ^{LVII} Ne tine yēē'di kēdi zi bo Boko'ba go ame bo ki'di aka'da 'deni zize ti nɔre ze Yēsu Kurisitö ne.

^{LVIII} Kina me ti ziye kpe löndö ma ga ma mɔ'ɔ kulöwö nime, ö'böke kitigo ti mɪ kēddi ogböke rɔye nburu mɪ ndɔbo 'ba nɔre Yēsu Kurisitö. Rɔmoyi kɔzɔ ame kikalike 'deni a mɔtɔ ame ko'dɔ dɔmoyi bo nɔre ne ilikö dē ngi du tara rɔ yawa.

XVI

Akireke

^I Mēdi mi'di ame ziye tikali mo go lende 'ba girisi ame 'dɔ kireke tokonyi bilaka 'ba Boko'ba ma mɪ Yudayi timo ne. Ziye

gbĩ 'dɔ to'dɔ mo kɔzɔ ma mose zi kanisa ma Galatiya. ^{II} Rɔ gɔ kada löbu pili ni mɔtɔ ogba gĩrisi gɔ tigo 'bi ki'di bəri 'dɔ kireke dönĩ. Römöyĩ ɔdɔ mömö kinza kényĩ 'jaa 'böwu tireke mo di rɔma.

^{III} ɔdɔ mömö yayi bilaka ame ga kongoke 'deni ne na ngĩ ti moja ti waraga kari ti kpa kızı ki'di 'be nima Yerosalema. ^{IV} Ne ɔdɔ kinda gbĩ laka zö 'dɔ mari, ti dilingere kɔtɔ tinnĩ.

Akumötö

^V Ti mömö 'jaa ziye ɔdɔ mudö 'deni titi kebe Makedoniya. Römöyĩ mo'dɔkɔ titi tudö kebe yayi. ^{VI} Mēdi mari nime 'dɔ toloma titi mbowa tiye yayi. Mɔtɔga ti mote löwa nime pili tiye yayi. Kina 'dɔ ki'dike ma 'jaa gɔ kəri tari dɔgba mi lingere ma di yayi tari gɔ bi mɔtɔ ame zö 'dɔ tari teyi ne. ^{VII} Mo'dɔkɔ dē 'dɔ tonɔgɔ ye nge rɔ kɔrɔkɔrɔ titeli ngĩ dɔmo. Momeri 'dɔ migabi titi mbowa tiye kɔzɔ ako'dɔkɔ abo 'ba Kurisitö nɛre ze tara.

^{VIII} Tine ti moloma titi nbö kada 'ba Penitikosi kota ma Epeso bine. ^{IX} Bi 'ba tiliya rɔ gɔ ndɔbɔ ma laka mo tönē na me 'jaa bine ne. Tine a mo ngoro titi mɔtɔ ga ēdi nbani bine tonyo burutu ma.

^X ɔdɔ Timatiyo kömö yayi i'dike bo koloma dömbēli bo kolɔdɔ bəri römöyĩ bo ēdi rɔ to'dɔ ndɔbɔ 'ba nɛre Yēsu kɔzɔ 'bama. ^{XI} Kina kinza bɔtɔ mɔtɔ kebe dē kudöli bo. Ojake bo kari mi kəri abo liya ti yeyi mo, bo kileki kako zö bine. Römöyĩ mēdi ngĩ bine ti kɔmɔ ki'di gönni lijē ti löndö mɔtɔ ga.

^{XII} Tine ma 'ba bɔ löndö ze ame rɔ Apolo ne, ma na mocɔ 'deni zi bo kulöwö 'dɔ bo kari ti löndö naga nime kömö tonɔgɔ ye yayi. Tine inza gɔ ako'dɔkɔ abo na 'dɔ tari giri nime. Bo ti kari ngĩ ɔdɔ bo kɔ'ja kəri mo.

^{XIII} I'dike kɔmɔye kēdi kilegbe kɔrɔke kitigo mi a ma ki'dike dɔye gɔmo. Olo-make kinza tikere ti mi kēddi. ^{XIV} O'dɔke wa pili ti ako'ɔ.

^{XV} Löndö ma ga, ikalike 'deni bilaka linɔ 'ba Setepana na ki'di dönni dɔgba gɔ lende 'ba Yēsu di Giriki yayi. Kina lijē na gbĩ ki'di rōnni 'deni 'dɔ to'dɔ ndɔbɔ 'ba tokonyi bilaka 'ba Boko'ba ga. Kina me

mēdi miya ziye, ^{XVI} lijē ma kɔzɔ a nime te naga nime na gɔ kuwöke dönni gbĩ ti lepĩ nni mɔtɔ ga ame kopi rōnni mi ndɔbɔ nime ne. ^{XVII} Miliya ngĩ kulöwö gɔ tako 'ba Setepana ni ti Pɔtonato ti Akayiko ame lijē kako kömö ngĩ zö bine ne. Lijē ngĩ kɔzɔ iya te kpe mo na 'deni tara. ^{XVIII} Lijē idinga dɔma ngĩ yaga gbĩ kɔzɔ ame lijē kidinga dɔye ra ne. Lijē bilaka ma kɔzɔ a naga nime te o'dɔkɔ gɔ lende 'bēnni na kinda'ba.

^{XIX} Kanisa ame ga pili mi dɔyayi 'ba Asiya bine ne umötö ye pili. Akowila ni ti Purisika ti bilaka 'ba kanisa ma kēdi tinni linɔ naga umötö ye rɔ mbembē mi möyĩ nɛre Kurisitö. ^{XX} Löndö ma bine naga nime umötö ye pili. Kina umötöke rɔye rɔ gɔ rɔye ti kızı riyö mi möyĩ Boko'ba.

^{XXI} Ma Polo na me mugu mötö nime ti közö. Mötö ma ziye pili.

^{XXII} Bɔtɔ ame kinza ti ako'ɔ 'ba Kurisitö ne sönö kēdi dɔmo.

Nere ze, ileki ti kako.

^{XXIII} Lende këyi 'ba Yēsu Kurisitö nɛre ze koloma tiye. ^{XXIV} Ako'ɔ ma koloma tiye mi möyĩ Yēsu Kurisitö.

Akugu Ma Mi Riyö 'Ba Pölo Zi Kanisa Ma KORINITO

^I Ma Pölo ma rö bö laja 'ba Yësu Kurisitö gō ako'dōko 'ba Bōko'ba mo tönë, ze ti bö löndö ze ma kidëki rö Timatiyo na me dëdi dugu waraga nime ziye kpe bilaka 'ba kanisa ame ga mi Korinito gbï ti bilaka 'ba Bōko'ba ma mi dōyayi 'ba Giriki pili.

^{II} Yëyi ti lende këyi abo 'ba Bōko'ba 'bu ze ti 'ba n̄ere ze Yësu Kurisitö koloma tiye.

Pölo Ni Ilekiki Yëë'di Zi Bōko'ba

^{III} I'di dilekiki yëë'di ti zi bo Bōko'ba 'bu 'ba Yësu Kurisitö n̄ere ze. Bo na ti mi këyi, konyi ze pili ako di zi bo. ^{IV} Bo na kokonyi ze 'deni di mi dōkomali gomō ze ga pili 'dō dokonyike mōto ga ame këdi ti gomō ne gbï ti kinë konyi kōto nime do'jake 'deni di zi bo ne. ^V Kina kōzo ame dombike gomō 'deni kulōwō kōto ti Kurisitö ne, ti bo na gbï ti do'jake konyi löbu 'ba Bōko'ba nime.

^{VI} Tine ze ma 'beze odo dombi gomō na ti këdi ngi rö konyi ziye tōmō ye. Kina odo bo kokonyi ze ti ko'de konyi ki'di tigo 'ba tombi gomō mo gbï ziye kōzo 'beze. ^{VII} Diyëni ngi bine rö ma laka kōzo ame kpe 'deni gbï rö lëpi zize mi tombi gomō nime ne ti kokonyi ye 'deni gbï tara.

^{VIII-IX} Löndö ze ga, do'dōko ye 'dō kikalike gomō nima tönë dombi di mi dōyayi 'ba Asiya ne. Gomō nima a'da ze ngi lipo. Domeri a mōto dë kpe rö tōmō di yimo tine 'deni ngi rö tölë zize. Dëmba bine iyandi ze timo kinza di'di dōze dë kpe gō gbagba ze, tine bo Bōko'ba ame rö bö tididi tōku ni ne na gō di'di dōze n̄ere gomō. ^X Bo na me kōmō ze 'deni di mi tölë nime kina ti bo koto tōmō ze ngi nduwë tara. Bo na di'di kōmōze 'deni dōmo 'dō kōmō ze ^{XI} odo kpe gbï kokonyike ze ti mōtu. Kina ti bo kuwō mōtu 'ba ma konzi nima ngi kina ma konzi ti kileki yëë'di ngi zi bo gō yëyi nime bo ko'dō zize ne.

Meri 'Ba Pölo

^{XII} A mōto inza ma 'dō kaya rōze rōmōyi mi dōliño bine lende ko'dō ze pili rö ma laka. Kina me dëdi do'dō gbï ziye kōto laka kōzo ma 'ba bo 'ba Bōko'ba. Inza gō akikali 'ba dōyayi tine ti lende këyi abo 'ba Bōko'ba. ^{XIII-XIV} Mi akugu ze ga ziye dugu a mōto dë tine n̄ere rö wa ame ga kidëkike kikalike mi 'jō 'ba lende mo ne. Kina kōzo ame le'jete kikalike lende ze 'deni gba mbowa ne, do'dōko ziye 'dō kikalike pili kinza rōye kebe kaya ze ra gbï kōzo ame rōze kaya ye dë ne tara mi kada 'ba tako 'ba Kurisitö kada mōto dayi.

^{XV} Mikali ëdi ngi tara rö ma laka kina me mo'dōko 'dō tari pa titi dōgba ziye yayi 'dō këddike ti yëyi rö mbëmbë, rö mbëmbë mi riyö 'dō. ^{XVI} Miteri 'dō tudō tonḡo ye odo mëdi mari Makedoniya. Kina mōto gbï odo kiya te mëdi muyi dōma 'deni di yayi gō mudō gbï tonḡo ye. Kina 'dō ki'dike ma 'jaa gō kori tari nduwë mi lingere ma dōgba di yayi mi dōyayi 'ba Yudayi.

^{XVII} Mi meri ma nime ma di ziye minda ngi kōzo ngō'dō naga tara? Ala akiteri ma mo ga na kōzo 'ba bilaka 'ba dōliño nime tuti dōmo tilagi mo gbï aa kpaki yayi? ^{XVIII} Rö ma laka kōzo ame bo Bōko'ba na n̄ere kōto rö ma kodōro ne, lende ma nime ziye ne inza rö ma 'dō kuyi yimo te. ^{XIX} Rōmōyi Yësu Kurisitö kole 'ba Bōko'ba ame duwōwō lende mo tönë ziye ze ti Silibano ni ti Timatiyo ne, bo inza rö ame 'dō kebe kuyi te. Kina bo u'bōlu bōto dë gbï. ^{XX} Rōmōyi lömu 'ba Bōko'ba ame ga pili bo kiya te, "Ti mo'dō," ne o'dō rōnni pili ti Yësu Kurisitö. Kina me ki'di do'dōke "Amini" ze pili ti möyi bo tilëlu rö löbu 'ba Bōko'ba.

^{XXI} Bōko'ba na kogbō ze 'deni tiye rö akoto ti Kurisitö. Bo na kigeli ze 'deni tiye rö 'ba bo ga. ^{XXII} Bo na ko'dō kinë abo 'deni me rōze bo kodō Nyi Kōto Laka abo 'deni mi dōki'di ze rö akileme 'ba wa ma bo kikeki 'deni mitorō koda ze. ^{XXIII} Midëki bo Bōko'ba rö bö kodōro ndi lende ma. Lende nime ki'di mebe mako dë tori ye kpe Korinito ne mo'dōko dë gō kaya rōye. ^{XXIV} Ze na dë rö n̄ere dō meri 'ba miye. Kpe orōke 'deni mōlo kitigo mi

ti'di dɔye. Tine ame dēdi do'dɔke koto tiye ne rɔ lɔɔ mo ziye.

II

^I Kina me ki'di 'dɔ momeri dɔma 'deni miya te tari ma ziye ma di gɔ ame kinza kpe rɔ lingere kpa kɔ'ɔ. ^{II} Römöyī me ɔdɔ mebe mi'di ye 'böwu kēddike rɔ meri, yē ga na ti kola kpe 'böwu zö rɔ bɔ tidinga dɔma? O'ja kina ngi aa rɔ kpe mo 'di. ^{III} Gɔ lende mo na ma ki'di mugu waraga ma dɔgba tönē ziye 'dɔ ɔdɔ mömō ziye kpe bɔ tiyēyī dōki'di ma mo tönē ga kinza ki'dike ma ra 'böwu mebe mēdi rɔ meri. Miyēni ma 'bama bine, ɔdɔ mēdi rɔ lɔɔ omba kpe gbī pili rɔ lɔɔ. ^{IV} Ama tönē mugu 'deni ngi ziye ti meri ma kidari 'deni kotopa dōki'di rɔ kɔmɔ tɔlɔ. Tine inza 'dɔ ti'di ye kēddike rɔ meri. Mo'dɔkɔ gɔ kikalike akɔ'ɔ ma ame kulöwö gɔye ne.

Lende Kirasi

^V Ne ɔdɔ mɔtɔ kebe ma 'ba bo ki'di bilaka kēdi rɔ meri, ama bo o'dɔ dē zö. Bo o'dɔ ziye na, mɔtɔga ala nge mbowa ziye. Tine mo'dɔkɔ dē 'dɔ topɔtɔ bo kulöwö. ^{VI} Karama nima kpe ma konzi kodɔke 'deni dɔ bo ne ɔ'bo 'deni tara. ^{VII} Tine olake bo gbɔ gɔmo ki'dike mi kēddi zi bo kinza meri mo kɔsɔsɔ bo. ^{VIII} Ma miya ziye na me, ilemeke akɔ'ɔ laka zi bo.

^{IX} Kina ma mugu waraga tönē ziye, mo'dɔkɔ tiyɔzɔ ye tonɔgɔ mo ɔdɔ ēddike ngi tuwö dɔma mi wa pili na ya. ^X Kina bɔtɔ ame kolake 'deni gɔ lende kirasi mo ne, ma gbī ti mola bɔ mo tɔ nima. Wa ame ɔdɔ mola 'deni ngi nima omba mola 'deni gɔ lende 'be kɔmɔ Kurisitö. ^{XI} Römöyī kinza Satani kebe kogɔgɔ rɔ bo ra dɔze, dɔngala abo naga nime dikali 'deni pili.

Rɔ 'Bɔki, Tine Rɔ Bɔ Aka'da

^{XII} Tönē mömō Torowa tuwöwö laja 'ba Kurisitö ne, nɔere Bɔko'ba ope dɔmo ngi zö. ^{XIII} Tine pele dōki'di ma olɔdɔ dē römöyī mo'ja bɔ löndö ma Tito dē di yayi. Kina mēnyī ngi dɔmo di yayi mumötö lijē ngi gbɔ mari nduwē mi Makedoniya.

^{XIV} Ne tine yēē'di kēdi zi bo Bɔko'ba gɔ ame bo kö'bö toja ze ma rɔ akɔtɔ ti Kurisitö nime yaga kɔzɔ 'bɔki ma ka'da ne. Bo i'di ze 'deni dinzanza lēbi 'ba Kurisitö nime kote gɔ bi kɔzɔ akato kele

ma kinzanza tara. ^{XV} Ze na 'deni rɔ akato kele ma Kurisitö kinzanza zi Bɔko'ba dɔ ma kɔmɔ 'deni di mi tölē mo ga gbī ti ma kölu naga. ^{XVI} Zinni lijē ma kölu 'deni naga ngi rɔ tato ma 'dɔ kupö wa kölē yaga. Tine ma zi ma kɔmɔ 'deni naga ngi rɔ tato 'ba didi.

Me yē na ti kɔ'bo a ma te? ^{XVII} Dinza ma 'beze kɔzɔ laki ma konzi mɔtɔ ga ame kēdi kinda'ba lende 'ba Bɔko'ba nime ngi dɔ közinni kɔzɔ wa sari tugö mo ne tara. Ma 'beze mo bo Bɔko'ba na koja ze, na me dēdi diya 'deni ti mi koto kɔmɔ bo kɔzɔ bo laja 'ba Kurisitö.

III

Bɔ Laja 'Ba Bɔko'ba

^I Ti kinda ziye bine te dēdi 'deni 'böwu rɔ tubi gɔ ndɔbɔ ko'dɔ ze? Omerike te dēdi kɔzɔ ya mɔtɔ naga nima titeri waraga tileme ze ziye rɔ bilaka laka? Ala gɔ diteri ye gɔ kuguke waraga ze zi bilaka ma laki? ^{II} Tine kpe gbagba ye mo nima na 'deni rɔ waraga ma kugu di mi dōki'di ze zi ma konzi pili tidēki mo tikali mo. ^{III} Kina ileme 'deni gbī kpe na rɔ waraga kugu 'ba Kurisitö ame kina koja ze 'deni timo ne. Waraga nime ugu dē ti galama tine ugu 'deni ti Nyi Koto Laka 'ba Bɔko'ba bɔ didi. Ugu dē dɔ lere 'ba dōku tine ugu 'deni mi dōki'di bilaka lesi.

^{IV} Ame na 'deni rɔ matikpēri ze ma dɔrɔ gɔmo mi Bɔko'ba ti Kurisitö. ^V A mɔtɔ inza ame gɔ dēbi rɔze timo diya te ti dɔ'bo to'dɔ ndɔbɔ mo. Tigɔ ze pili ako di zi Bɔko'ba. ^{VI} Bo na me ki'di ze 'deni dɔ'bo toja laja 'ba lömu la'ja abo nime. Ame rɔ lömu kinza kugu bēri tine Nyi Koto Laka na kudödu dɔmo. Römöyī lömu ma kugu bēri nima bo na me ko'de tölē tine Nyi Koto Laka o'de ma 'bēni rɔ didi.

^{VII} Lömu nima ugu 'deni rɔ tugu dɔ lere 'ba dōku kina rɔ löbu 'ba Bɔko'ba kodɔ ngi mi ti'di mo nima. Ame ki'di kpa dɔ Musa köbö kebe kölu pele 'jaa yaga ne, tilaka mo pa ngi kulöwö ki'di Yisarele konɔgɔ bi dē dɔ bo. Ne me ɔdɔ lömu ame ngi nge rɔ 'ba to'de tölē ne na kako 'deni ti rɔ löbu ma kɔzɔ a nime te tine, ^{VIII} rɔ löbu ame rɔ ndɔbɔ 'ba Nyi Koto Laka ne ti kiyöbu ma 'bēni 'deni

kulöwö tondo ga yayi? ^{IX} Ɔɔɔ rɔ löbu 'ba lömu kodɔ karama dɔ bilaka nime na köbö 'deni kulöwö tara, ma kileme lende laka ti köbö ma 'bëni 'deni ngi kulöwö rɔ dɔ kiteli tondo ga yayi na? ^X Kina ti diyake te rɔ löbu ame kedi köbö 'deni kulöwö rɔ dɔ kiteli giri nime ne iteli ma dɔgba tönë bine köbö ngi kulöwö ne 'deni yaga. ^{XI} Me ɔɔ lömu ma ki'di toloma nge mbowa nima na 'deni ti rɔ löbu tara omba ma nburunburu ti kedi ngi ti rɔ löbu rɔ dɔ kiteli.

^{XII} Mi kɔmɔ ki'di ze gɔ rɔ löbu nime na me dɔze ngi rɔ ma kitewu. ^{XIII} Dinza kpe kɔzɔ 'ba Musa tönë koloma tolo dɔ kɔmɔ bo teyi ti bɔngɔ kinza Yisarele ko'ja dɔ kɔmɔ köbö kebe kolu 'jaa abo mo tönë ne. ^{XIV} Kina ngi lende ɔɔ ɔɔ dë du te dönni. Römöyï nɔbö kömö mi kada nime tɔne bɔngɔ kolo nima na ku'bë kpa kori 'ba doku dönni 'deni ngi teyi. Ɔɔɔ lijë kidëki akugu 'ba lömu ma mɔlo nima pele bɔngɔ kolo nima ombi rönï dë ma titi te yaga. Römöyï iyese 'deni nge yaga zi ma rɔ akɔɔ ti Kurisitö. ^{XV} Kina ngi nduwë tara ko'ja mi kada nime tɔne ɔɔ lijë kidëki akugu 'ba Musa nima pele bɔngɔ kolo nima utu'bö rönï ngi nɔbuku dönni. ^{XVI} Tine ɔɔɔ kiya te bilaka mo kuyi kömöni 'deni zi nɔre Boko'ba bɔngɔ kolo nima ombi rönï ngi yaga.

^{XVII} Kina me nɔre Boko'ba na rɔ Nyi Kɔɔ Laka. Kina Nyi Kɔɔ Laka abo na ki'di dɔ ngölö zize. ^{XVIII} Kina me ze pili dɔze kedi köbö kilaka 'deni ngi ti rɔ löbu 'ba nɔre Boko'ba kinza a mɔɔ ma kutu'bö rönï dɔmo. Bo nɔre ze mo ame rɔ Nyi Kɔɔ Laka ne kuyi ze ti mi kinë abo mi rɔ löbu ame kulöwö rɔ dɔ kiteli ne.

IV

Tigɔ 'Ba Boko'ba

^I Kina kɔzɔ ame bo Boko'ba ko'dɔ mi këyi 'deni zize koja ze mi laja abo nime ne, doki'di ze idaki dë kpe di gɔmo. ^{II} Lijë dɔkomali wa ma kaya rɔ kedi ko'dɔ rɔ kusu naga duli 'deni pili mökö. Do'dɔ ɔɔ dë kpe ti 'bölü ni ala duyï mi lende 'ba Boko'ba. Tine ngi mi tileme wa nime kiya rɔ lende kodɔɔ mo tönë ne ti dinda ngi

rɔ ma laka kɔmɔ bilaka pili kina gbï rɔ ma laka kɔmɔ Boko'ba.

^{III} Ne ɔɔɔ kiya te laja nime duwöwö ne na kedi 'deni ngi rɔ kusu ti kedi nge rɔ kusu zinni lijë ama ga kedi kolu ne. ^{IV} Lijë ama ga ilagi Boko'ba römöyï Satani nɔre 'ba dɔliɔ nime na kiyölu kömönni 'deni di bi to'ja bi kɔɔ löbu 'ba laja laka 'ba Kurisitö nime ame kina rɔ kinë Boko'ba ne. ^V Römöyï lende 'ba gbagba ze ga na dë dedi duwöwö, nɔre Yësu Kurisitö mo na dedi duwöwö kina ze rɔ bɔ laja ziye mi ndɔɔ abo. ^{VI} Römöyï bo Boko'ba na tönë kiya te, "I'di bi kɔɔ koyi rönï ti mi mandölu," kina bo na me gbï koja bi kɔɔ abo 'deni koyi mi doki'di ze 'dɔ ko'de akikali 'ba rɔ löbu abo zize ame kina ma kedi 'deni rɔ töbö kpa dɔ Kurisitö ne.

^{VII} Tine rɔ löbu kulöwö rɔ dɔ kiteli nime i'di ngi mize ame ka rɔ kete korɔ'bo ne. Kina ame 'dɔ kileme tigɔ dɔ kiteli mo nima eze na dë, a 'ba Boko'ba na. ^{VIII} Gomɔ iyaya ze ra ma, tine itiko ze dë. Mɔɔ ga kilikö dɔze pele, tine doki'di ze idaki dë. ^{IX} Kuruku 'ba rɔze ga onzi ngi nɔbaɔi. Tine bo bɔ pɔri ɔɔ dë di zize. Kina ame ko'dɔ ze pele 'bowa, tine upö ze dë. ^X Mi loma ze pili dombi tölë 'ba Yësu tönë ngi mi yida rɔze tine 'dɔ didi mo kinda gbï di rɔze. ^{XI} Mi kada 'ba loma ze, ze ngi nɔburu mi gomɔ 'ba tölë dömöyï Yësu 'dɔ kinë didi abo kinda di mi yida rɔ 'ba yayi ze nime. ^{XII} Kina me ze ma 'beze 'deni ngi rɔ yida 'ba tölë, tine 'dɔ kedi ziye rɔ didi.

^{XIII} Buku 'ba Boko'ba iya 'deni te, "Milende römöyï mi'di dɔma gɔ lende 'ba Boko'ba." Kina Nyi Kɔɔ Laka i'di ze 'deni gbï di'di dɔze gɔ lende 'ba Boko'ba kina me dilende 'deni yaga. ^{XIV} Dikali 'deni rɔ ma laka bo bɔ kindiɔi nɔre ze Yësu di mi tölë nime ti kindiɔi ze ti Yësu ko'de ze kɔɔ tiye kako kɔmɔ bo. ^{XV} Mo'dɔ a naga nime pili gɔ lende 'be 'dɔ lende këyi 'ba Boko'ba kömö nduwë zi ma konzi lijë pili kileki yë'di mo rɔ mbëmbë zi Boko'ba kilëlu rɔ löbu abo.

Loma Ti Mi Këddi

^{XVI} Gɔ kö'du mo na ma kinza ki'di rɔze kunzö dë ne. Yida rɔ 'ba yayi ze nime kedi keɔme ë'bëni ngi pele tine didi edi

küyöbu ma 'bëni ngi nduwë müze rɔ kɔmɔ lëndö. ^{XVII} Gomɔ ma mbowa 'ba tö'dö dɔ ndö nime dëdi dombi ne ti ko'de rɔ löbu ma dɔ kiteli ame rɔ nburunburu ne 'deni ngi zize. Ame kina mbiri löbu kebe bo gomɔ mo nima ne. ^{XVIII} Römöyï kɔmɔ ki'di ze inza dɔ wa ame ga këdi ko'ja ti kɔmɔ ne, tine gɔ wa ma kinza ko'ja kinë mo dë naga. Wa ma ko'ja kinë mo naga nima oloma nge mbowa tine ma kinza ko'ja kinë mo ga na kö'bö ma 'bënni ngi nburu.

V

^I Römöyï dikali ɔdɔ kiya te kiyëyï yida rɔ mira nime 'deni di mi dɔliɔ bine rɔ ma nburunburu ëdi ngi mitorɔ ame Boko'ba na kubö kinza rɔ kpa közi bilaka lesi ne. ^{II} Ma giri nime ti dileri di kpa gomɔ ti kɔmɔ ki'di gɔ rɔ nima mitorɔ ne. ^{III} Römöyï 'dɔ ɔdɔ dɔdɔ 'deni yimo dinza kpe rɔ bɔ kulë. ^{IV} Ame dëdi gba tötï mi mira mo nime dɔliɔ bine ne, ti dileri di kpa gomɔ ma kirindï. Tine inza tégë dëdi do'dɔ 'deni tyyölu bo yida 'ba yayi nime yaga. Tine yida rɔ 'ba dɔyayi 'ba mitorɔ na do'dɔkɔ tolɔ mo rɔze. Römöyï gɔ dïdi kindiyɔ wa ma rɔ a 'ba dɔyayi nime pili yaga. ^V Bo Boko'ba na kileɔ 'dɔ tuyi ze kɔzɔ a nime te. Kina me bo ki'di Nyi Koto Laka abo 'deni zize rɔ akileme 'ba wa tönë ga pili bo kiyija 'deni dömöyï ze ne.

^{VI} Kina me ze ngi nburu ti mi këddi. Dikali ame dëdi gba mi mira nime dɔliɔ bine ne ze gba rɔ ma kɔwɔ di rɔ liɔ 'ba nere Yësu. ^{VII} Römöyï dïdi ze ɔrɔ 'deni dɔ ti'di dɔze gɔ lende 'ba Boko'ba inza gɔ wa ma ko'ja ti kɔmɔ. ^{VIII} Ze 'deni ngi ti mi këddi. Ma laka mo ngi ka zize tola yida rɔ nime dari ngi mi liɔ nime 'dë ti nere Yësu ne. ^{IX} Tine a ma rɔ dɔ kiteli zize mo ame ze pele gba rɔ ma kɔwɔ bine ala di mi liɔ mo yayi ne, dökï'di bo na do'dɔkɔ tyyëyï mo. ^X Römöyï ze nime pili dëdi dari dɔrɔke kɔmɔ kitï 'ba burë abo 'ba Kurisitö. Kina 'dɔ ni mɔtɔ ko'ja kpa közi 'bi ngi ko gɔ ndɔbɔ ko'dɔ 'bi ame koloma pa rɔ to'dɔ mo mi yida rɔ bine, rɔ ma laka ala rɔ ma kënyë ne.

Pɔri Zi Boko'ba

^{XI} Kina me gɔ tere bo Boko'ba na ki'di 'deni dëdi dɔcɔ ti'di dɔ gɔ lende 'ba

Kurisitö zi ma konzi. Bo Boko'ba na kikalï ma dëdi do'dɔ ngi ti dökï'di kɔtɔ. Kina miya 'bama kpe gbï ikalike 'deni laka. ^{XII} Bine dinza kpe 'böwu tubi gɔze ziye tine dëdi dileɔ gɔmo laka ziye 'dɔ këddike ti, ti dɔ kombi gɔze. Kina gɔ kikalike gbï tileki dɔ lende zi ya ma këdi kombi dönni za kulöwö gɔ yida rɔ ma yaga nime kola mi dökï'di ne.

^{XIII} ɔdɔ kiya te dilende rɔ dɔ rumö, dilende 'deni zi Boko'ba. Tine ɔdɔ dilende laka, ele sowa gɔ lende 'be. ^{XIV} Akɔ'ɔ abo 'ba Kurisitö na kogbɔ ze 'deni römöyï dikali 'deni laka bɔ kɔtɔ na kölä 'deni gɔ bilaka löbu nime pili. Omba tine kina rɔ ame bilaka löbu nime kölä 'deni kpaki kɔtɔ ti bo ne. ^{XV} Bo ölä 'deni gɔ bilaka pili 'dɔ ame mo ga kɔmɔ ne koloma dë kpe nati gɔ dönni tine rɔ 'ba bo bɔ kölä gönni kënyï kɔdɔ di mi tölë mo nima.

^{XVI} Kina kinza debe todɔrɔ bëci lende dë kpe rɔ bɔtɔ mɔtɔ gɔ akikalï 'ba bilaka lesi. ɔdɔ dodɔrɔ bëci lende ra pele pa tönë bine rɔ Kurisitö gɔ akikalï 'ba bilaka lesi do'dɔ dë kpe tara. ^{XVII} Römöyï bɔ ame 'deni rɔ akɔtɔ ti Kurisitö ne 'deni yaga rɔ wa la'ja. Bɔ ma mɔlo mo tönë iteli 'deni ma la'ja na kako 'deni 'bato. ^{XVIII} Wa naga nime pili a ko'dɔ abo 'ba Boko'ba na. Na me ti Kurisitö bo uyï ze 'deni yaga rɔ bɔ pɔri zi bo di mi ma tönë ze pa rɔ bɔ ya zi bo ne. Kina me bo ki'di ndɔbɔ löbu nime 'deni zize to'de ma konzi mɔtɔ ga gbï kako mi pɔri nime ti bo ne. ^{XIX} Kina rɔ laja 'beze, Boko'ba o'dɔ pɔri ti bilaka pili nime gɔ lende 'ba Kurisitö. Boko'ba ikeki wali 'ba lende kënyë dë kpe gɔ bilaka abo ga. Bo na me ki'di laja abo 'ba to'dɔ pɔri tinnï lijë bilaka abo ga nime 'deni zize me tuwöwö mo.

^{XX} Kina me dëdi diya lende 'ba Kurisitö 'deni ngi me kɔzɔ iya te bo Boko'ba mo na këdi kilende 'deni ti kpeze tara. Ti möyï Kurisitö doma'jo rɔze ziye i'dike Boko'ba kuyï ye yaga rɔ bɔ pɔri zi bo. ^{XXI} Kurisitö ngi lipo rɔ ma kɔpɔ kinza a mɔtɔ rɔ lende kënyë. Tine gɔ kö'du ze na Boko'ba ki'di bo 'deni konyonyɔ rɔ bo mi lende kënyë ze römöyï 'dɔ ze gbï dëdike rɔ akɔtɔ ti bo rɔ bɔ lende laka abo ga 'ba Boko'ba.

VI

Kada 'Ba Konyi

^I Mi ndoɔo nime koto ti bo Boko'ba doma'jo roze ziye kinza kolake lende keyi 'ba Boko'ba nime de kiliko ngi ro yawa. ^{II} Uwoke 'deni tone bo Boko'ba kiya bine te, "Mi to'do ame mo ngi ro ma laka mo ne muwo mono 'bi 'deni. Kina mi kada ame mo ngi ro ma laka mo ne mokonyi yi 'deni." Kina me kada 'ba to'ja mi keyi abo 'ba Boko'ba na me 'deni. Kada 'ba to'ja konyi abo na me 'deni tone.

^{III} Ze dideyi mudu de go kori zi boto kinza ko'ja bi ngoro ra di ro laja koja ze. ^{IV} Tine mi wa pili ma do'do dileme 'deni ngi ze ro bo laja 'ba Boko'ba. Romoyi dombi gomo ma gege 'deni pili ti mi keddi. ^V Omba ze, koboso ze, ko'do ayayi roze, ki'di ze mi ndoɔo ma kirindi naga. To'do kinda'ba komoze de, ze ro 'bo.

^{VI} Tine go ame ze ngi lipo ro ma laka mi akikali mo ti mi keddi ti lende laka ko'do ne ileme ze 'deni ro bo laja 'ba Boko'ba ti Nyi Koto Laka gbi ti ako'o ma kodoro mo ^{VII} ti lende laka mo gbi ti tigo 'ba Boko'ba. Lende laka ko'do ze na 'deni ro jama zize to'do ya timo gbi titata roze timo. ^{VIII} Lije mo tone ga oro ze kebe 'bowu kopoto ze. Iti'ja ze kebe kililu ze. Iya ze ro bo beti tine lende ze ro ma kodoro. ^{IX} Ko'do kponi roze kozo bilaka ma kinza kikali tine kebe kikali ze. Ko'do ze ngi kozo a ma 'do kole yaga tine ze gba 'biri ro ma kididi. Odo gomo pele kulowo roze tine upo ze de. ^X O'do ze pele go dedi ro meri tine ze ngi nburu ro lono. Dinda ro lisa kinza oto tine do'do mori ngi ro mbembé zi ma konzi. Dinda ngi kozo oto inza lipo zize tine ze ngi ti dokomali wa naga nima pili.

^{XI} Kina ma ti ziye kpe lepi ze ga ame mi Korinito ne, diya wa 'deni pili yaga bi koro ziye. Dodo doki'di ze 'deni ngi po mi koto ziye. ^{XII} Ze dotomo kpa doki'di ze de teyi di ziye tine kpe na keddi kotomoke kpa doki'di ye teyi di zize. ^{XIII} Medii milende 'deni ngi ziye kozo iya te kpe kole ma ga tara. Kina ti o'doke ze gbi kozo ame dedi do'do ye ne. Odoke doki'di ye ti gbi po zize.

Kinza Kodo'bo Royi De Tinni

^{XIV} Kinza kodo'boke roye de koto ti ya ma kinza ki'di donni go lende 'ba Kurisitö naga nima. Romoyi tara o'de roni de. Ti wa ma laka ni ti ma kenyé kodo'bo donni tondo ga? Ti bi koro ni koloma koto ti bi kolu tondo ga? ^{XV} Do Kurisitö kuti do lende bi koto ti Satani tondo ga? A moto inza ame kodo'bo ma ki'di doni go lende 'ba Kurisitö ti ma kinza ki'di doni ne. ^{XVI} Wa'di na go ki'di ro lobu 'ba Boko'ba ni kodo'bo doni koto ti akoro? Ze na ro ro lobu 'ba Boko'ba bo didi kozo ame bo kiya abo ne tara, ame bo kiya te, "Ti moloma minni milingere tinni. Ti medii ro nere Boko'ba 'benni kina ti lije kedii ro bilaka ma ga."

^{XVII} Kina ma 'do bo Boko'ba kiya te, "Odoke yaga di mi longo lije go keddi ke e'be 'beri. Kinza kosake wa ame ga di zo ro ti'da ne de kina ti minda'ba ye ngi ro 'bama ga. ^{XVIII} Ti medii ro 'bu ziye. Kina ti keddi ke ngi ro kole ma ga gbi ro yitoti ma ga." Akiya abo 'ba Boko'ba tigo do kiteli na.

VII

^I Kina me 'deni ziye kpe lepi ma ga ma mo'o kulowo naga nime, yei naga nime pili Boko'ba ulomu 'deni zize. Kina ti dilenoke roze ti ro ma koro di mi wa ma kenyé ame ga pili kedii ki'di yida ro ti didi ze ga kedii ro ti'da komo Boko'ba ne. Tikere abo 'ba Boko'ba na dolomake timo mize.

Lono 'Ba Polo

^{II} Odoke miye po zize. Ze bo tirasi lende zi boto na de. Du'bolu boto de kina do'bali wa 'ba boto de gbi. ^{III} Tine minza miya nime ro ma kenyé roye. Romoyi kozo ma tone miya molo bine ne tara, ze do'o ye kulowo go do'bo nburu ro akoto tiye mi didi ala pele ro tole. ^{IV} Mikali doki'di ye laka, ma ro do kombi nime go lende 'be. Mi gomo mbembé ze naga nime pili ma ngi ti doki'di keddi. Lono na koso 'deni ngi lo yimo domoyi ye.

^V Di potö tomö ze Makedoniya bine bi 'ba ro kindawo inza zize. Gomo na ngi kure doze timo. Lamo ututu 'beni ngi ti yida roze ma yaga nime kina mi ma 'beni ngi lo ti tikere. ^{VI} Tine bo Boko'ba bo

tiyeyi doki'di ame ga ngi mi lisa ne iyeyi doki'di ze 'deni ti tako 'ba Tito. ^{VII} Tine inza nge go tako abo, ma kulowo mo na ro lebi 'be ame bo kako timo zize ti ame gbi kpe kiyeyike doki'di bo ne. Bo iyeti 'deni zize ma keddike ti meri mo kulowo 'do tongo ze, ma kpe gbi ro mongo go lende kenyē 'be, ti teri 'be ame kpe ndo 'do toro to ne bo iya 'deni gbi zize. Na me ma 'deni ngi le'jete kulowo ro lango ro mbembē gomo.

^{VIII} Tine ame odo waraga ma tone mugu yayi ne kiya roni pele ro ma kata ziye kodo doki'di ye minza kpe pori gomo. Mongo bine waraga nima odo ngi doki'di ye sowa ame to'do mo pele do ndo ne. ^{IX} Tine lango ma inza go ame mi'di ye ro meri, ma ro lango romoyi meri nime i'di ye 'deni kedi kotake dōye. Boko'ba o'do ndobo abo 'deni ti meri nima. Demba tine wa nima do'do ziye ne inza ro ma kenyē. ^X Romoyi meri ame Boko'ba ko'do ndobo abo 'deni timo ne edi ko'de do koto komo wa di mi tole. Kina a moto ro tedi pori gomo inza mi ama. Ne meri ame ro 'ba dolingo ne o'de ma 'beni ngi ro tole. ^{XI} Kina ongoke ma Boko'ba ko'do meri 'be nime ziye te? Ongoke ma ki'di roye ngi konmi mi ndobo abo te? Ongoke ma ki'di tigo ziye kileme laka 'be te? Ongoke ma ki'di miye ngi kedi lobu go lende laka te? Ongoke ma kiyoti ye te? Ongoke ma ki'di meri 'ba tongo ma ziye te? Ongoke ma ki'di kodake miye go ndobo abo te? Ongoke ma ki'di ye ngi ndo 'do todo karama do bo kirasi lende te? Ileme ye 'deni ngi lipo mi wa nime kinza boti moto roye.

^{XII} Kina kozo ama pele mugu waraga nime ne inza go lende 'ba bo ma kirasi lende nima ala gbi go lende 'ba bo ma kirasi lende teyi mo nime. Tine mugu 'do kikala yaga bi kopgo ziye komo Boko'ba ma kodake doki'di ye 'deni ngi po mi koto zize. ^{XIII} Kina me ki'di kiyeyi doki'di ze.

Tine inza nge go ame kiyeyi doki'di ze, ma ro do kiteli mo go lango ame do'ja di ro Tito go konyi ma ko'dake zi bo kidingake do bo ngi bo koloma kinza tomeri a moto ne. ^{XIV} Kina me wa ma tone ga miya zi bo mubi goye kulowo ne inza kaya kpe roma

romoyi 'deni pili ro ma laka. Kina kozo ame lende kiya ze ziye pili ro ma kodoro ne tara na me ma dubi goye zi Tito 'deni gbi ro ma laka. ^{XV} Le'jete ako'go abo goye ngi ro do kiteli. Bo edi nduwe komeri ma kpe ngi ndo tuwo do lende abo gbi ti ma tone kinda'bake bo laka ti tikere Boko'ba ti ro kile'di mo ne. ^{XVI} Ma medi miliya ngi nati romoyi le'jete doki'di ma olodo 'deni ngi mi koto go ndobo ko'do 'be.

VIII

Kpa Kōzi Ki'di Mi Kanisa

^I Londō ze ga do'doko ziye 'do kikalike wa ma lende keyi 'ba Boko'ba ko'do mi kanisa ma Makedoniya. ^{II} Akiyozo 'ba gomgo o'do roni ngi zinni ro do kiteli. Tine lijē onya domo ngi, lango 'beni ko'bo ngi ro mbembē. Kina lijē ngi ro do ngolo mi kpa kōzi ki'di 'beni pele di mi lisa nime lijē kedi yimo ne.

^{III} Ro ma laka medi miya ziye lijē i'di wa ngi kebe do ame dene go lijē ki'di ne. ^{IV} Ti ako'doko 'beni na lijē koloma ngi ro toma'jo rōnni zize ro atiri go duti domo zinni lijē kodo'bo rōnni gbi mi to'do konyi nime zi bilaka 'ba Boko'ba ma Yudayi. ^V Miya ziye aki'di 'beni ebe ame domeri 'do ko'do rōni ne ngi. Dogba mo yida rōnni na lijē ki'di ngi zi nere Boko'ba. Kina me go ako'doko 'ba Boko'ba na lijē ki'di gbagba nni ngi gbi zize.

^{VI} Kina me ze doco Tito bo kisaki tototo kpa kōzimo nime ne 'deni 'do bo koto to'do mo nduwe tokonyi ye tote ndobo 'ba Boko'ba nime. ^{VII} Ma 'beye yayi kpe 'deni ngi ro mōri ti dokomali wa naga nime pili. Kpe 'deni ngi ro mōri mi ti'di do go lende 'ba Kurisitō, mi lende kiya 'be, mi akikali, mi ti'di ro to'do konyi gbi mi ako'go 'be goze. Kina do'doko gbi ziye 'do keddike ro do ngolo tara mi kpa kōzi ki'di nime.

^{VIII} Tine minza tudodu mo beri ro lomu ziye. Mileme nge ro ame moto ga kodo doki'di nni 'deni po mi kpa kōzi ki'di nime ne. Mo'doko tikali mo ako'go 'be edi kulowo tondo. ^{IX} Romoyi kpe ikalike lende keyi 'ba Yesu Kurisitō nere ze 'deni. Di mi mōri mbembē nime pele bo koloma yimo ne bo ebe kileki ro bo yaga ro lisa

gɔ lende 'be 'dɔ lisa abo nima kodo mɔri dɔye.

^X Tine meri ma 'bama gɔ ndɔbɔ mo nima na me. Ma laka mo ziye 'dɔ koteke wa ma kisakike ti kɔɔ ene tɔnɛ nima yaga. Rɔmɔyɔ kpe na rɔ dɔndende 'ba tɛnyɔ ti ndɔbɔ nima. Tine inza nge rɔ tɛnyɔ timo kpe na gbɔ rɔ dɔndende 'ba bilaka ame ga ki'di rɔnnɔ nɔgɔ to'dɔ mo ne. ^{XI} Kina ti otoke nduwɛ tari timo koteke ndɔbɔ mo yaga. I'dike lende 'ba 'dɔ tote mo kɛdɔ lɔbu ziye kɔzɔ ame tɔnɛ kisakike timo ne. Kina ma 'deni ziye o'dɔke ti, ti wa ame ga kɛddike timo. ^{XII} ɔdɔ nɔ na ko'dɔkɔ nɔgɔ ti dɔki'di yɔ 'dɔ ti'di mo Bɔko'ba ti kutɔ nɔgɔ dɔ kpa kɔzɔ ki'di 'bɔ nima kɔzɔ ame ki'di ne tara. Tine ame kinza timo bo ikali gbɔ.

^{XIII} Tine ame minza miya tikɛti ya mɔtɔ ga timo gɔ bi kirɛndɔ mo kolɔkɔ nge kɔtɔ dɔye. ^{XIV} Tine rɔmɔyɔ kɔzɔ ame kɛddike timo nbanɔ girɔ nime ne ma laka mo na ziye 'dɔ tokɔnyɔ ya ame ga kɛdɔ rɔ leri mo ne. Kina ɔdɔ kiya te kpe gbɔ kɛddike rɔ leri kada mɔtɔ yayɔ lɔjɛ kɛdɔ timo 'dɔ lɔjɛ kokɔnyɔ ye gbɔ. Omba te na ti ki'di ako'dɔ kɛdɔ pili laka rɔ ma koriya. ^{XV} Kɔzɔ ame buku 'ba Bɔko'ba kiya ne tara, ame kiya te, "Nɔ ame kutɔ'du pele kulɔwɔ ne inza timo rɔ dɔ kiteli. Kina nɔ ame kutɔ'du nge mbowa ne inza nge timo wɔti kulɔwɔ titiyɔ."

Akɔ'ɔ 'Ba Bilaka 'Ba Kanisa

^{XVI} Ze dilekike yɛɛ'di rɔ mbɛmbɛ zi Bɔko'ba gɔ ame bo ki'di Tito 'deni nɔgɔ kodo minɔ pɔ ziye kɔzɔ ma 'beze ne. ^{XVII} Tine inza nge gɔ ame bo kutɔ gɔ lende ze, bo gbagba bo mɔlo ndɔ 'dɔ tari ziye gɔ ako'dɔkɔ abo gba kinza ma diya. ^{XVIII} Kina me dɛdɔ doja lɔndɔ ze ma koro kulɔwɔ mɔ kanisa pili mɔ ndɔbɔ abo 'ba tuwɔwɔ lende 'ba Bɔko'ba nime 'deni kari kɔtɔ ti Tito ziye yayɔ. ^{XIX} Kina mɔtɔ gbɔ kanisa na kɔngɔ bo ki'di bo tilɔngere tize mɔ ndɔbɔ 'ba kpa kɔzɔ ki'di nime gɔ kileme akɔ'ɔ ze ti rɔ lɔbu 'ba nɛre Yɛsu.

^{XX} Tine ze dɛdɔ dɔkɔ rɔze laka to'dɔ mo kinza kebe ko'de lende ra. ^{XXI} Do'dɔkɔ to'dɔ a ma kodɔrɔ kɔmɔ Bɔko'ba gbɔ kɔmɔ bilaka lesi.

^{XXII} Kina me dɛdɔ doja lɔndɔ mɔtɔ kari kɔtɔ tinnɔ. Do'ja 'deni nɔgɔ mɔ konzi di rɔ

bo ma bo kodo mɔ bo 'deni gɔ ndɔbɔ nime. Kina me ma le'jete bo ɔdɔ mɔ bo 'deni nɔgɔ gɔmɔ rɔmɔyɔ dɔki'di bo ɔlɔdɔ 'deni nɔgɔ mɔ kɔtɔ gɔ ndɔbɔ ko'dɔ 'be. ^{XXIII} Tine ma 'ba Tito bo rɔ lɛpɔ zɔ mɔ ndɔbɔ ma ziye. Kina lɔndɔ ama ga kɛdɔ kari ti bo ne lɔjɛ na rɔ kɔmɔ kanisa to'de rɔ lɔbu kɛdɔ zi Kurɔsitɔ. ^{XXIV} Ilemeke akɔ'ɔ 'be zinnɔ 'dɔ ki'di kanisa ma laki kikali nɔgɔ timo omba dɛdɔ dubɔ gɔye gbɔ nime rɔ ma laka.

IX

Kɔnyɔ 'Ba Bilaka 'Ba Kanisa

^I Tine zɔ dɛ ka 'dɔ tugu wa naga nime ziye gɔ lende 'ba a 'ba kɔnyɔ ame gɔ koja zi bilaka 'ba Bɔko'ba ma mɔ Yudayɔ. ^{II} Mikali nɔgɔ kpe o'dɔkɔke kulɔwɔ tokɔnyɔ lɔjɛ. Kina ki'di mubɔ gɔye gɔmɔ kulɔwɔ zi ya ma Makedoniya miya te, "Lɔndɔ ame ga mɔ Giriki ne ɛdɔ 'deni mɔlo ndɔ ti kɔɔ ene to'dɔ kɔnyɔ." Kina akiteri kulɔwɔ 'be nima ɔdɔ ma konzi 'deni nɔgɔ gbɔ to'dɔ mo.

^{III} Kina me mɛdɔ moja lɔndɔ naga nime kari ziye yayɔ kinza tubɔ nime dubɔ gɔye kulɔwɔ ne kari kilikɔ ra nɔgɔ rɔ yawa, tine gɔ kpe kɛddike ndɔ kɔzɔ ame miya ne tara. ^{IV} Rɔmɔyɔ mɔtɔga bilaka mɔtɔ di Makedoniya bine ti kako kɔtɔ tɔ 'dɔ ki'di ko'ja ye 'deni nɔgɔ ndɔ kɔzɔ ma miya zinnɔ. Me ɔdɔ kiya te kako ko'ja ye dɛ nɔgɔ ndɔ tara o'ja ti kɛdɔ rɔ laɔa ma lɔbu rɔze 'di, gɔ tubɔ nime ze dubɔ gɔye ra kulɔwɔ ne. Kina ti kɛdɔ gbɔ rɔ laɔa ma lɔbu rɔye. ^V Kina ma momeri 'dɔ ki'di moja lɔndɔ naga nime kari tɔti dɔgba kɔmɔ ma yayɔ. Rɔmɔyɔ 'dɔ lɔjɛ kiyɔja kpa kɔzɔ lɔbu mo tɔnɛ ga kiyake ti'di mo ne kɛdɔ mɔlo ndɔ. Wa naga nima ti'di mo kɛdɔ mɔlo ndɔ koda dɔma yayɔ nɔgɔ rɔ kpa kɔzɔ ame nɔ mɔtɔ ki'di gɔ ako'dɔkɔ 'ba miyɔ ne tine kinza rɔ ame ki'di nɔgɔ gbɔ yayɔ ne.

^{VI} Kpe omerike lende nime. Bɔ ame kuli kupɔ mo nge mbowa ne umu gbɔ nɔgɔ nge mbowa. Kina bɔ ame kuli kupɔ mo mbiri ne umu gbɔ mbiri. ^{VII} Kina ti nɔ mɔtɔ zɔyɔ ti'di mo kɔzɔ ame miyɔ ko'dɔkɔ ne tara. Tine kinza rɔ ame ki'di 'dɔ kebe ko'dɔ bu'bu 'bɔwu gɔmɔ ne, ala gbɔ gɔ ame kɛdɔ 'deni nɔgɔ kɔzɔ wali naga tara gɔyɔ nɔ mɔtɔ ne. Rɔmɔyɔ bɔ ame ki'di ti lɔngɔ mo ne na

Boko'ba kɔ'ɔ. ^{VIII} Kina bo ɔ'bo gbɛ ti'di mo nduwɛ ziiyi rɔ do kiteli 'do kɛddi ti wa ame ga ko'dɔko zi gbagba yi ne. Kina ti bo ki'di gbɛ ziiyi rɔ do kiteli go ndɔbo ko'do laka 'bi ga pili. ^{IX} Kɔzo ame buku 'ba Boko'ba kiya ne tara, ame kiya te, "Boko'ba uli 'deni kpaki kote go bi zinni lijɛ bo lisa ni. Lende laka abo na kɔ'bo 'deni rɔ nburunburu."

^X Kina me bo Boko'ba bo ti'di kupɔ zi bo kulɛ mo naga nima, bo bo ti'di akonyo mo tɔnɛ ti ki'di wa ame ga pili ko'dɔko ke ne ngi ziye. Bo ti ki'di domo kɔyɔ teyi 'do lende laka 'be ga konzi gbɛ. ^{XI} Bo ti kɔ'bo ngi ti'di mo ziye 'do ki'dike gbɛ nduwɛ zi bo lisa. Kina ti yɛɛ'di mo kɛdi zi bo rɔ mbɛmbɛ go kpa kɔzi nime dɛdi doto ne. ^{XII} Rɔmɔyi ndɔbo nime inza ko'doke nge tokɔnyi bilaka abo ga 'ba Boko'ba tine ɛdi ko'de yɛɛ'di ma lobu gbɛ zi bo. ^{XIII} Kpa kɔzi ki'di 'be nime ti kileme tuwɔ do Boko'ba 'be gbɛ ti ma ki'dike doye go laja laka 'ba Kurisito. Kina ma konzi ti kilɛlu rɔ lobu 'ba Boko'ba ngi gɔmo, gbɛ go mi kɛyi 'be zinni ti ya mɔto ga pili. ^{XIV} Kina ti lijɛ komeri goye kumotu do mɔyi ye go lende kɛyi 'ba Boko'ba nime kileme rɔni 'deni tiye ne. ^{XV} Yɛɛ'di kɛdi zi bo Boko'ba go kpa kɔzi lobu do kiteli abo nime.

X

Pɔlo Iya Go Ndɔbo Abo

^I Kina me ma Pɔlo mɛdi moma'jo rɔma ziye ti mi kɛyi ti tiliya rɔ abo 'ba Kurisito. Ma bo ame laki kiya te ɔdo mɛdi mi lɔngɔ ye kpama rɔ ma konmi mo tɔnɛ, tine ɔdo mɔto gɔma 'deni yaga na 'jaa mebe tiya wa ziye ne. ^{II} Kina me mɛdi moma'jo rɔma ziye kinza ki'dike ma dɛ mebe tiya wa rɔ ma kata ziye ɔdo mako. Rɔmɔyi rɔ ma laka lijɛ bilaka naga nima kɛdi kiya te dɛdi do'do ndɔbo nime ka go yida rɔ 'ba doyai nime ne ti mikali ngi tiya wa zinni. ^{III} Rɔmɔyi kɔzo ame dɛdi pele doloma doyai ne dinza to'do wa 'ba doyai. ^{IV} Jama 'ba ya ze nime inza rɔ 'ba doyai, tine kina rɔ ame tigo mo ngi rɔ 'ba Boko'ba kɔ'bo titiko wa ma kitigo naga ngi 'doyi. ^V Kowasa ni ti kinɛ 'ba do kombi pili ame ga kɛdi ko'doko tikiti

mugu nni ti akikali 'ba Boko'ba ne dicaca domo 'deni 'doyi yaga. Kina meri 'ba mize 'doyi dogbo domo 'deni 'do domeri nge kɔto rɔ lende 'ba Kurisito. ^{VI} Kina me ze 'deni ngi ndo todo karama do ya ma gba rɔ minyi naga ɔdo kpe kuwoke do lende abo 'ba Boko'ba 'deni.

^{VII} Kpe kapa ma yaga naga nime na nge kɛddi kongoke e'be. Tine ɔdo bo mɔto kɛdi ti mi kɛddi bo kiya te bo 'ba Kurisito na i'dike bo komeri do bo laka ze gbɛ rɔ 'ba Kurisito. ^{VIII} Rɔmɔyi a mɔto inza kpe 'do kɛdi rɔ, rɔ kaya zo ɔdo kiya te mubi go kɔzi kakpa nime bo ki'di zize ne ra pele kulowo. Ame kina rɔ 'ba tokɔnyi mo kinza rɔ 'ba tirasi mo ne.

^{IX} Bine mo'doko dɛ 'do kinda kɔzo iya te mɛdi mo'doko tiyere ye ti waraga nime. ^X Rɔmɔyi ya mɔto ga ti kiya te, "Waraga kugu abo ga irindi kata kɔso mo kileki dɛ. Tine ɔdo gbagba bo mo na kɛdi bine bo iya wa dɛ kulowo zi bilaka kɔzo a nime te, lende abo ga le rɔ ma kɛyi." ^{XI} Tine i'dike lijɛ bilaka to naga nima kikali laka, wa ame ga dɛdi dugu mi waraga ne ɔdo dɛdi bi mo to nima na gbɛ dɛdi do'do ko tara.

^{XII} Rɔ ma laka ma 'beze dilana rɔze dɛ todoro bici lende rɔze ala tiyari rɔze ti lijɛ bo kɛdi kilɛbɛ rɔnni kulowo naga nima. Lijɛ wa rumo naga nima. Lijɛ ebe ti'di gbagba lijɛ na rɔ a 'ba tiyari rɔnni timo todoro bici lende 'benni ngi kinza do ɔto mo yo. ^{XIII} Tine ma 'beze ti doyo rɔze nge go wa ma do'do mi maga nime Boko'ba ki'di zize ame kpe gbɛ kebe yimo ne. ^{XIV} Kina kɔzo ame kpe ma 'beye miyo ma dayi ne tɔnɛ dari yayi ne dumu dɛ gɔnyi maga ma 'dɛ mi kada nima doto laja laka 'ba Kurisito ziye ne. ^{XV} Go ko'du mo na 'beze dilɛbɛ rɔze dɛ do ndɔbo ko'do 'ba bilaka mɔto ga ame lijɛ ko'do 'deni nbɔ kala gɔnyi maga ma Boko'ba ki'di zize tɔnɛ ne. Tine diyeni bine kpe ti kɔ'boke nduwɛ rɔ do kiteli ti'di doye go lende 'ba Kurisito go do'do wa ma kinza kiya naga nduwɛ mi lɔngɔ ye mi maga abo nime ne. ^{XVI} Kina ti dari duwowo laja laka nime ngi mi dolingo mɔto ga ame kebe gɔnyi ye yayi ne kinza dilɛbɛ rɔze ra do ndɔbo ame ya

moto ga ko'do 'deni mi go bi ma ki'di zinni ne.

^{XVII} Tine kozo ma tonē buku 'ba Boko'ba kiya ne tara, ame kiya te, "I'dike lijē ame ga ko'doko tonyo koso ne konyo ti go wa ma Boko'ba ko'do." ^{XVIII} Römöyī laka 'ba bilaka lesi ēdī kinda nge odo nēre Boko'ba na komeri kiya te bo mo ēdī laka. Tine inza ro wa ame 'do ni moto na komeri rōyī kiya te ēddi laka.

XI

Polo Ni Ti Bo Laja Do Kindēndē Moto Ga

^I Momeri bine kpe ti kinda'bake miye koto to pele di mi lende do rumo ma nime. Moma'jo roma ziye kina 'do ko'doke ngi tara. ^{II} Römöyī ma bine ti mi kombi go ko'du 'be kozo ma Boko'ba gbi ti mi kombi goye ne tara. Kpe ma ro doti do ko'do milibō 'deni zi bo ma koto ame kina ro Kurisitō ne. ^{III} Ma ro meri bine kozo ma tonē Satani ku'bōlu Awa ti donjala 'ba komo kandi abo ne bo ti kebe kuyi meri 'ba doye gbi moko tara di mi kori 'ba ti'di ro ngi ro ma laka koto zi Kurisitō nime. ^{IV} Römöyī mongo odo kiya te boto moto kako kuwōwō lende 'ba Yēsu moto to ne 'beri ziye di do ma 'beze nime na kutike e'be za domo kinda'bake Nyi Koto Laka mo kpaki ti laja mo ga.

^V Tara ne ma di ziye ma 'deni ngi kulōwō wōti du bēri di zi bo laja löbu 'be to mo naga nima? ^{VI} Odo kiya te lende kiya na mikali dē pele tine mēdi ngi ti akikali mo. Kina me mileme 'deni laka ziye mi akiyandi pili.

^{VII} A nime kinza miteri girisi dē di ziye mi kada nima mēdi muwōwō laja 'ba Boko'ba ziye ne na kileki ma 'deni yaga ro bo lende kēnyē ziye? Mo'do tara tileki roma titi go kpe na kēddike löbu. ^{VIII} Mi kada naga nima moloma go girisi ma kako di mi kanisa moto ga. Mebe ngi ro tolo wa di zinni tokonyi ye timo. ^{IX} Kina ma 'do ki'di mi kada naga nima mēdi tiye yayi ne odo leri 'ba a moto ko'do ma pele mo'doko dē toma'jo ye kinza mebe mēdi ra yaga ro kpanbiri ma löbu ziye. Tine konyi ma ga, löndō ma kako di Makedoniya naga na ko'de. Kina kozo ma

tonē mo moko roma ne ti mö'bō nduwē toko roma tara kinza mebe mēdi ra ro kpanbiri ma löbu ziye. ^X Ro ma laka kozo ame lende kodoro abo 'ba Kurisitō kēdi yimō ne ro koyo ma nime inza kuburu rōni ma titi te mi doyayi 'be 'ba Giriki yayi pili. ^{XI} Go wa'di na ki'di miya tara? Mo'o ye dē ro to'o? Tine inza du tara. Boko'ba ikali ngi mo'o ye.

^{XII} Ti mö'bō nduwē to'do mo kozo ma dogba tara kinza lijē boto bo laja moto to naga nima kebe ra tilēbē rōnni tēgē lijē o'do ndobo nime gbi kozo ma 'beze. ^{XIII} Römöyī lijē ma 'bēnni nima bo laja do kindēndē bo 'bōlu mi ndobo ko'do na lijē kēdi kuyi kinē nni tēgē ro bo laja 'ba Kurisitō. ^{XIV} Tine a ma 'do kigayi wa na dē. Römöyī Satani pele ebe gbi tuyi kinē ni go bo kinda kozo malayika 'ba bi koro. ^{XV} Kina inza ro a ma kembe odo kiya te bo laja 'bēni ga kuyi kinē nni kinda kozo bo laja 'ba lende laka. Mi nburunburu 'bēnni lijē ēdi kari ko'ja kēnyē mo ko kozo wa ma lijē koloma to'do mo bine nima.

Gomo 'Ba Polo

^{XVI} Kina me mēdi mileki 'deni gbi miya gomo ziye. Kinza boto moto komeri dē kiya te ma rumo na. Ne odo kiya te kpe kutike 'deni pele domo te ma rumo na, uwōke do lende ma 'do mēdi gbi ti a moto mbowa toyo roma gomo. ^{XVII} Tine ame mēdi miya ne ma kako di zi nēre Yēsu na dē. Go lende 'ba ro koyo ma nime na ki'di ma 'deni ngi ko mēdi milende kozo rumo. ^{XVIII} Kina kozo ame ma konzi kēdi koyo rōnni 'deni kulōwō go a 'ba dolinjo nime ne ma gbi ti mo'do tara. ^{XIX} Römöyī le'jete kpe ma gbagba ye mo tonē kikalike wa kulōwō ne ebe kinda'bake do lende 'ba bo rumo 'deni za. ^{XX} Boto ame ko'doko pele to'do ye ro atoli, kuyi ye, kotori kpeye, kudōli ye ala kokoso komoye ne ebe kinda'bake lende mo ngi aa yayi. ^{XXI} Ma 'bama a ma tara ga tiya mo aya za roma. A ma tara ga aga za roze.

Tine odo bo mo kilaja ro bo tilēbē ro bo do a moto kina me ki'di mēdi milende 'deni ngi ko ro do rumo. Kina ti ma gbagba ma mo'do gbi tara. ^{XXII} Lijē mo nima tēgē di mi kupō ye mo ga? Lijē Yudayi mo ga na? Ma gbi ro Yudayi. Lijē

Yisarele mo ga na? Ma gbī rɔ Yisarele. Lijē kupō Abarayama mo ga na? Ma gbī rɔ kupō Abarayama. ^{XXIII} Ala tēgē lijē bɔ ndɔbɔ 'ba Kurisitō mo ga na? Ne ɔɔ kiya te kēdī rɔ ama mo tine ma na rɔ mī teri mo. Mo'dɔ ndɔbɔ mo 'deni kebe lijē nima pili. Mɔɔɔ 'deni mī maboso mī konzi gɔ kō'du mo kebe 'bēnnī. Omba ma gomo ti nyo'bo mī konzi kebe 'bēnnī. Mɔmɔ pe di kpa tölē mī konzi gomo kebe 'bēnnī. ^{XXIV} Nyo'bo komba kpa 'butē mota döomu dɔmosowɔ 'ba Yudayi naga onyo ma ra ŋbō mī muyi 'do. ^{XXV} Turu 'ba Romo omba ma ra mī mota 'do. U'du ma 'deni mī kɔtɔ ti döku. Sorope otopa ra tō mī mota 'do mī zana mini löbu. Mukörī ra mö'dö gonyi dɔ kɔtɔ mī mini. ^{XXVI} Mī lingere mbēmbē ma naga nima ma ŋgī mī lönggö ŋbaka ni ma ti lēngbē di kpa közi mini koso ni ma ti bɔ akolo, di zi Yudayi ze mo ga ti bɔ löwö 'bēnnī mo ga, di mī gawo kpaki kebe yi mökö pili kebe dɔ mini löbu ni, kina gbī di zi bɔ laja lēpī ze mɔtɔ ga ame rɔ bɔ laja dɔ kindēndē ne. ^{XXVII} Ndɔbɔ ni ti gomo na ŋgī kɔɔɔ rɔma tō'dö kinda'ba kɔmɔ ma dē, rɔ 'bö ti koda mini, rɔ leri 'ba akonyo ni ti bɔŋgɔ, ma gbī kinza mbēli 'ba dɔma.

^{XXVIII} Tine kola gomɔ mɔtɔ ga ame kinza kitētē dē ne, ma ŋgī ŋburu rɔ kɔmɔ lēndö rɔ meri gɔ kanisa pili. ^{XXIX} ɔɔɔ mɔtɔ kidaki 'deni ŋgī tigo mo kinza kpe, ma ŋgī gbī tara. ɔɔɔ kiya te mɔtɔ kila'ba mī lende kēnyē ma ŋgī dɔ meri.

^{XXX} ɔɔɔ kiya te gɔ moyo rɔma ti moyo rɔma ŋgī gɔ wa ame kileme tikenme ma mo ne. ^{XXXI} Boko'ba 'bu 'ba ŋere ze Yēsu Kurisitō ame akilēlu kēdī ti möyi bo rɔ ŋburuŋburu ne ikali ŋgī ma mo'dɔ bēti dē. ^{XXXII} Kina tönē di Damaseke turu 'ba bɔ doliŋɔ Aretasi i'di koda bi toko yoki gawo 'dɔ tinda'ba ma. ^{XXXIII} Tine i'di ma ŋgī mī kee koja ma ti kowe kebe bi gbōŋgō 'ba tēli 'ba rɔ gawo nima miriŋa mɔmɔ ŋgī di kpa közi bo.

XII

Rɔ Koyo 'Ba Pɔlo

^I Kina me 'deni zö ti moto nduwē tubi goma ame pele kinza mo'ja ɔtɔ dē gomo ne. Ne i'dike 'bato mebe rɔ tiyētī gɔ nyi

ti akileme 'ba ŋere Yēsu ma ko'dɔ zö. ^{II} Mikali bɔ mɔtɔ ame rɔ 'ba Kurisitō pa tönē bine kɔmɔ kɔɔ mo iteli 'deni 'butē dɔmosowɔ. Ombi bɔ nima ŋgī kari tɔrɔ kɔɔɔ ŋbō mitorɔ. Tine mikali dē ɔɔɔ wa ne ŋgī rɔ ma laka ala nyi na ya, ama Boko'ba na kikali. ^{III-IV} Mikali ogba bɔ nima ŋgī kari mī doliŋɔ 'ba Boko'ba. Tine gbī mikali dē ɔɔɔ wa ne rɔ ma laka ala nyi na ya, ama Boko'ba na kikali. Di yayi na bo koloma ŋgī rɔ tuwö wa ame ga kinza kiya bɔtɔ kɔ'bo dē tombi kpēni gomo ne. ^V Kina ma ti mubi gɔ bɔ nima. Tine ma 'ba gbagba ma mo 'dɔ mubi goma na ko'dɔ rōni rɔ a ma kinza, ti mubi ŋge rɔ gɔ tikenme ma mo. ^{VI} Ne ɔɔɔ mo'dɔkɔ pele tubi goma minza mēdi ŋgī rɔ rumö, römöyi mēdi miya rɔ a ma kodɔrɔ. Tine mola kinza to'dɔ mo tara römöyi mo'dɔkɔ 'dɔ kodɔrɔ lende ma ŋge gɔ a ma mo'dɔ ko'ja di yida rɔma ala kuwö gbī di kpama.

^{VII} Tine 'dɔ togbɔ ma kinza toyo rɔma ra kulöwö gɔ a löbu naga nime mo'ja ne na kusu a ma kɔ'ɔ 'deni mī yida rɔma. Kina 'deni ŋgī kɔzɔ bɔ laja 'ba Satani mī yida rɔma tomba ma ŋburu kinza moyo rɔma ra. ^{VIII} Moma'jo rɔma 'deni ŋbō mī mota zi ŋere Boko'ba 'dɔ bo kogba a nime yaga di mī yida rɔma. ^{IX} Tine bo ileki kiya zö te, "Lende këyi ma ti ki'di yi kɔ'bo tombi wa pili. Tikenme 'bi i'di tigo ma ŋgī kēdī rɔ dɔ kiteli." Gɔ kö'du mo na ti mēdi ŋgī ti mī këyi rɔ mbēmbē toyo rɔma gɔ tikenme ma nime. Römöyi gɔ tigo 'ba Kurisitō kēdī tō. ^X Dömöyi Kurisitō ma ŋgī ti mī këyi di mī tikenme ma, di mī ti'ja, di mī gomɔ, di mī közi kasi ma ko'dɔ zö. Römöyi ɔɔɔ kiya te meŋme kina mitigo ŋgī yaga.

Ndose 'Ba Pɔlo Zi Korinito

^{XI} Ma 'deni ŋgī du rɔ rumö mo gɔ bi mo nati. Kpe na ki'dike ma 'deni mila'ba yimo. Dēne 'dɔ kpe na kubike goma. Tine kɔzɔ ame ma minza pele rɔ ɔtɔ ne, minza ŋgī wötī du bēri di zi bɔ laja löbu 'be tɔ mo naga nima. ^{XII} Wa ame kileme ma rɔ bɔ laja ma laka ne na ma kēdī ko'dɔ rōnni 'deni mī lönggö ye yayi ti mī kēddi ne, kina gbī ti gɔ kɔtɔ mo ti ndɔbɔ mo ame ŋgī kulöwö rɔ dɔ kiteli ne. ^{XIII} Tine rɔ ma tondo na mo'dɔ ye dē rɔ ma koriya

ti kanisa ma laki? Kina dë nge rɔ ma tönë moma'jo ye dë mi'di akirindî dɔye ne? Tine kpe olake ma gbɔ gɔ lende kirasi ma nime.

^{XIV} Bine mi mota mo na 'deni me ma mēdi ndö 'dɔ tari ziye yayi. Tine minza mēdi rɔ akirindî dɔye römöyî e'be ga na dë mēdi moma, tine gbagba ye mo na mēdi moma gɔmo. Römöyî kole na dë 'dɔ ki'di wa zi 'bu, tine 'bu na kēdi ki'di wa zi kole. ^{XV} Ma ti mi këyî tote wa ame ga mēdi timo ne pili gɔ kô'du 'be mi'di yida rɔma gbulungu dɔmo. Kina kɔzɔ ame mɔ'ɔ ye 'deni kulöwö ne 'dɔ kɔ'ɔke ma gbî nge mbowa gɔmo?

^{XVI} Rɔ ma laka ikalike 'deni ma mi'di rɔma dë yaga rɔ akirindî ziye. Tine motɔ ga ebe 'bënnî tiya mo te, ma Polo rɔ bɔ dɔngala mēdi rɔ to'ba ye ti bēti. ^{XVII} Mogogɔ rɔma dɔye nyanya ga mi ndose ma moja bɔ laja timo naga? ^{XVIII} Ma na mi'di Tito ma 'dɔ kari yayi. Kina ma moja löndö motɔ ame rɔ 'ba Kurisitö ne kari kɔtɔ ti bo. Tine iyake ra te Tito ogogɔ rɔ bo dɔye? Ndɔbɔ ze ma ze ti bo na kari dë kəri kɔtɔ?

^{XIX} Kpe ëddike mɔlo nime rɔ tomeri mo te dēdi do'dɔkɔ titata rɔze yaga di kɔmɔye? Inza du tara. Ziye kpe ma mɔ'ɔ kulöwö naga nime, dēdi dilende ziye nime pili mi Kurisitö kɔmɔ Boko'ba 'dɔ kulu ye. ^{XX} Römöyî ma mēdi mere bine mɔtɔga ti mako mo'ja za kinzake kɔzɔ ma mo'dɔkɔ. Kina kpe gbî yɔ ti kɔ'jake ma minza kɔzɔ wa ma kɔ'dɔkɔke. Mɔtɔga lamo ni na za ti kēdi ti mi kombi ti 'dirî ti mi kututu ti ngɔngɔ ti kore ti rɔ kote gbî ti lende kirasi. ^{XXI} Momeri gbî ɔdɔ mari 'böwu Boko'ba ma ti kileki ma bēri di kɔmɔye. Kina ti mudu ngî rɔ ma kënyë gɔ lende 'ba ya ame ga nbanî mi löngö ye kô'dɔ lende kënyë tönë bine kɔtɔ ga dönni dë di yimo ne. Lijë ma kinza kɔtɔ dönni dë yɔ di mi lende kô'dɔ ti'da 'bënnî naga nima ti yëri ni ti ndörö 'ba gɔmo mo ne.

XIII

Ndose Ma Nburunburu

^I Ame na 'deni rɔ mi mota ma 'ba tako ziye yayi. Lende mɔtɔ ame kēdi o'dɔkɔ gɔ kiya ti bɔ kodɔrɔ ndimo ga teyi riyo

ala mota kɔzɔ ma buku 'ba Boko'ba kiya tara. ^{II} Mi'di ame te zinnî lijë bɔ kô'dɔ lende kënyë tönë ga yayi ti ya mɔtɔ mo naga nima ne, ɔdɔ mako di gɔ ame bɔtɔ mɔtɔ inza kɔmɔ di kpa karama mo. Ma pele rɔ ma kɔwɔ nime mēdi miya gbî kɔzɔ ma tönë miya 'deni molo ziye mi tari ma, ma rɔ mi riyo mo tönë ziye yayi ne. ^{III} Kpe ti kikalike 'deni ngî rɔ ma laka bɔ Kurisitö na kēdi kilende tō. Mi ndɔbɔ abo tiye bo inza rɔ ma keŋme tine tigo abo ngî kulöwö rɔ mbëmbë. ^{IV} Römöyî tikeŋme mo na tönë kutöti bo yimo ne, na me bo kɔdɔ 'deni di mi tölë mi tigo 'ba Boko'ba. Mi rɔ kodɔ'bo ti bo ze ngî rɔ ma keŋme, tine mi to'dɔ ndɔbɔ mo tiye dɔdɔ ngî dididi ti bo mi tigo 'ba Boko'ba.

^V Iyɔzɔke rɔye 'dɔ kikalike laka ɔdɔ ki'dike dɔye ra ngî laka gɔ lende 'ba Kurisitö. Ikalike dë Kurisitö ëdi ngî miye? ɔdɔ kiya te kpe mo na kirasike rɔye 'deni na nge. ^{VI} Ma 'beze momeri 'bama ti kikalike ngî dirasi rɔze dë. ^{VII} Kina dumötu Boko'ba gɔye ki'di ye tɔ kpe kirasike lende dë. Tine inza gɔ ame kiya te ze na 'deni lipo rɔ ma laka mo ne. Ne tine nge 'dɔ kô'dɔke wa ame rɔ ma laka ne ɔdɔ kiya te ze mo na dinda 'deni pele dirasi rɔze. ^{VIII} Römöyî ze dɔ'bo dë to'dɔ ɔtɔ ame kutî dönî dë ti lende kodɔrɔ ne. A ma kodɔrɔ na nge dēdi do'dɔ.

^{IX} Ze ti mi këyî gɔ ame ze ma 'beze rɔ ma keŋme tine kpe na rɔ ma kitigo ne. Wa ma 'beze ma dēdi dumötu gɔmo bine 'dɔ kpe kiyöbuke laka mboloro mi wa pili. ^X Mēdi mugu ame tōti kô'ja mēdi gba rɔ ma kɔwɔ 'dɔ ɔdɔ mömö yayi kinza miya wa ra ziye mi közi kakpa nime nɔere Yësu ki'di zö ne. Römöyî i'di 'deni zö rɔ 'ba totɔtɔ mo tine inza rɔ 'ba tiyëyi yimo.

^{XI} Tine ma rɔ nburunburu mo ziye kpe löndö, mötö gbɔ ziye. Kpe i'dike rɔye kēdi laka mi wa pili, kuwöke dɔma. Utike dɔ lende rɔ gɔ rɔye kolomake ti lende këyi. Kina ti bo Boko'ba 'ba akɔ'ɔ ni ti lende këyi mo ti koloma ngî nburu tiye.

^{XII} Umötöke rɔye rɔ gɔ rɔye ti közi riyo mi möyi Boko'ba. ^{XIII} Bilaka 'ba Boko'ba ame ga pili bine ne umötö ye.

XIV Lende këyi 'ba Yësu Kurisitö ñere ze
ti akɔ'ɔ 'ba Boko'ba ti rɔ kodɔ'bo 'ba Nyi
Kɔtɔ Laka koloma kɔtɔ tiye pili.

Akugu 'Ba Pɔlo Zi Kanisa Ma GALATIYA

^I Ma Pɔlo bɔ laja 'ba Kurisitō ame bilaka lesi na dē koja ma ala gɔ ako'dɔkɔ 'ba bɔtɔ tine bo Yēsu Kurisitō gbagba bo mo na koja ma lijē ti Bɔko'ba 'bu bɔ koja bo di mī tölē ne. ^{II} Ze ti löndö ame ga tō bine ne dugu waraga nime ziye kpe kanisa ma mī dɔyayi 'ba Galatiya. ^{III} Lende këyi ti yēyi 'ba Bɔko'ba 'bu ze ti 'ba Yēsu Kurisitō nɛre ze koloma kɔtɔ tiye. ^{IV} Bo na ki'di didi bo 'deni gɔze bine 'dɔ kola ze gɔ lende kënyē ze ga 'dɔ bo kɔmɔ ze di mī lende konya 'ba dɔyayi nime. Ame kina rɔ ako'dɔkɔ 'ba Bɔko'ba 'bu ze. ^V Akilēlu kēdi zi bo nduwē n̄bō rɔ n̄burun̄buru. Amini.

Lende 'Ba Laja Laka

^{VI} Kpe pele lende 'be igayi ma 'deni. Kpe ame mo tönē Bɔko'ba kidēki ye 'deni ti lende këyi 'ba Kurisitō ne kpe na kēddi kolake bo 'deni ngi ngala kari kutike za gɔ a mɔtɔ tɔ ne ga ame kidēki gbī tēgē rɔ laja laka 'ba Kurisitō ne. ^{VII} Tine laja laka 'ba Kurisitō nge kɔtɔ. Mēdi miya nime gɔ lende 'ba ya mɔtɔ ga ame kēdi kilikō dɔye 'dɔ tuyi mī laja laka 'ba Kurisitō nime ne. ^{VIII} Kina me miya ziye, ɔdɔ pele rɔ ze ala rɔ malayika di mitorɔ na kako kuwōwō a mɔtɔ 'beri di gɔ ame, ee, sönö 'ba Bɔko'ba kēdi dɔ bo. ^{IX} Kɔzɔ ma tönē miya pa ziye bine ne kina me gbī mēdi mileki gɔmo 'deni miya ziye ɔdɔ bɔ mo kako kuwōwō laja mɔtɔ ziye 'beri di gɔ ame ki'dike dɔye 'deni gɔmo ne, ee, sönö 'ba Bɔko'ba kēdi dɔ bo.

^X Mī lende ma nime inda kɔzɔ mēdi t̄yēyi dōki'di bilaka rɔma? Inza tara. Bɔko'ba na mo'dɔkɔ t̄yēyi dōki'di mo. Minza miya 'dɔ t̄yēyi dōki'di bilaka timo. Ne ma mēdi ra gba mo'dɔ t̄yēyi dōki'di bilaka timo dēne minza kpe rɔ bɔ laja ma laka 'ba Kurisitō.

Pɔlo Rɔ Bɔ Laja

^{XI} Löndö ma ga, mo'dɔkɔ ziye 'dɔ kika-like lende nime laka. Laja laka nime

muwōwō ziye ne lende 'ba bilaka lesi na dē. ^{XII} Mogba dē di zi bɔtɔ kina bɔtɔ na dē gbī kiyandi ma timo. Tine Yēsu Kurisitō na ki'di mī rɔ kileme abo zō tönē.

^{XIII} Uwōke 'deni tönē moworo kulōwō bine mī kō'du ki'di ze 'ba Yudayi to'dɔ kōzi kasi zi kanisa 'ba Bɔko'ba toboso mo 'dɔ tɔrɔ mo yaga. ^{XIV} Mō'bō ti'di rɔma to'dɔ kō'du ki'di 'ba 'bu ze löbu ga rɔ dɔ kiteli kebe 'ba lēpi ma ga pili. ^{XV} Dēmba tine pele molo gba kinza köyö ma dē Bɔko'ba oweli ma 'deni ti mī këyi abo rɔ 'ba bo. ^{XVI} Kina me mī kada mo ame bo kō'dɔkɔ 'deni tine na bo kileme kole abo ngi zō 'dɔ muwōwō laja laka mo zi bɔ löwö ni pili. Tine mēnyi mileki dē kpe 'böwu zi bilaka lesi mɔtɔ tiyija gɔ lende mo. ^{XVII} Mari dē kpe gbī Yerosalema 'dɔ dilende gɔmo ti ya ma tönē mo ga 'deni molo rɔ bɔ laja 'ba Yēsu Kurisitō yayi ne. Mēnyi ngi mari moloma mī dɔyayi 'ba Arabi kina di pötö mo na mileki Damaseke.

^{XVIII} Di pötö mo kō'dɔ kɔmɔ kɔɔ 'deni mɔta tine na mileki mari Yerosalema dari dikali rɔze ti Pitörö mo'dɔ tō'dö nge dɔ 'butē döömu ti bo yayi. ^{XIX} Tine bɔ laja 'ba Kurisitō ga ma kɔtɔ mɔtɔ mo te mo'ja dē du te di yayi, löndö bo Yakoba na nge mo'ja. ^{XX} Rɔ ma laka miya ziye kɔmɔ Bɔko'ba wa naga nime mēdi mugu ziye ne bēti na dē.

^{XXI} Di pötö mo na mari Suriya ni ti Kilikiya. ^{XXII} Mī kada nima bilaka 'ba kanisa ame ga mī Yudayi ne ikali kinē ma dē gba, ^{XXIII} lijē uwö gba nge rɔ lende ma ame kiya te, “Bɔ tönē koloma pa rɔ to'dɔ kōzi kasi zize ne ileki 'deni tuwōwō laja laka 'ba Yēsu Kurisitō tönē bo kiteri toboso mo pa 'dɔ kɔrɔ yaga ne.” ^{XXIV} Kina lijē kilēlu Bɔko'ba ngi gɔ lende ma.

II

Pɔlo Ni Ti Bɔ Laja Mɔtɔ Ga

^{I-II} Kina ɔdɔ kɔmɔ kɔɔ mo kiteli 'deni 'butē dɔmosowɔ tine na Bɔko'ba kileme ngi zō 'dɔ mēnyi ti gbī mari Yerosalema. Kina dēnyi ngi dari ti Baranaba mogba Tito gbī tō. Mī kpa kotɔtɔ ze ame nge rɔ dɔze ti löbu 'ba kanisa mo ga ne na miyētī gɔ lende 'ba laja laka ma muwōwō zi bɔ löwö ngi zinni römōyi mo'dɔkɔ dē

'do ndoɔɔ ma tönë ga mo'do pa bine gbï ti ma mëdi mo'do giri naga nime kilikö ra ro yawa. ^{III} Tine lijë uti ngi go akiyandi ma zi bo löwö. Tito ame pele ro Giriki tö ne lijë utöri dë ko'do dölëti 'ba akilele 'ba Yudayi kozo ma laki moto ga kiteri. ^{IV} Lende 'ba akilele nima iya rönï 'deni nge tara go lende 'bënni lijë bo ko'do rönni ro löndö zize lijë kako 'deni mi löngö ze naga nima. Tine lijë ako ro mali roze tikali go do ngölö ze ame 'deni ro akoto ti Yësu Kurisitö di mi lende 'ba kö'du ki'di 'bënni ga 'ba Yudayi go lijë kobili ze gbï 'böwu kileki yimo. ^V Ne duti dë go lende 'bënni nima koto te römöyï kinza kolo laja laka 'ba Boko'ba nime ra yaga di ziye.

^{VI} Ne tondo lijë ame mo ga ro löbu 'ba kanisa mo ga ne kiya oto dë go laja nime mëdi muwöwö ne? (Mideki lijë tara tine kozo ma tönë lijë këdi pele pa molo bine ne inza ro oto zö römöyï Boko'ba o'do geli dë mi löngö bilaka.) ^{VII} Tine lijë ikali ngi Boko'ba na ki'di ndoɔɔ löbu 'ba tuwöwö laja laka abo zi bo löwö nime zö gbï kozo ma bo ki'di zi Pitörö tari tuwöwö mo zi Yudayi tara. ^{VIII} Römöyï tigö abo na ki'di ze do'do wa naga nime. ^{IX} Kina me lijë Yakoba ni ti Pitörö ti Yowani lijë ame mo ga kidëki lijë ro löbu 'ba kanisa ne, mi kada nima lijë kikali ngi lende këyi 'ba Boko'ba na me koja ma mi ndoɔɔ nime ne lijë iyaya közize ngi ze ti Baranaba go dëdi ro lepï tinni mi ndoɔɔ nime, go dëdi 'beze ti Baranaba mi löngö bo löwö tine go lijë këdi 'bënni mi löngö Yudayi. ^X A ma nge lijë kose gomo zize na ro tokonyi Yudayi ma lisa naga kozo ame mo'doko 'deni tönë molo to'do mo ne.

Polo Amo Do Pitörö

^{XI} Tine mi kada ma tönë bo Pitörö mo kako Anitokiya ne mamö do bo kozo a nime te go wa ame bo ko'do kinda ro ma koco ne. ^{XII} Römöyï ma dogba pa bo oloma tonyo kpa bo ti bo löwö bi koto tine 'böwu mi kada nima bo ko'ja ya moto ga ame kako di zi Yakoba 'deni kömö yo na bo kere ngi go lende 'ba laki naga nima këdi kiya te bilaka 'ba kanisa pili 'do këdi ti dölëti 'ba akilele ne. Kina bo kebe ngi tilagi tonyo kpa bo bi koto ti bo löwö ^{XIII} ki'di löndö moto ga ame ro Yudayi

ne koloma ngi ro to'do ndoɔɔ ti doki'di riyöriyö go lende abo ki'di Baranaba pele gbï kila'ba di mi bo go lende 'bënni. ^{XIV} Kina odo mongo 'deni lende 'bënni nima ko'de lende laka 'ba Boko'ba dë kpe ame ro laja laka mo ne tine na milende ngi zi Pitörö di komo bilaka 'ba kanisa pili kozo a nime te, miya te, "Ni Pitörö, ni ame ro Yudayi ame koloma 'deni kozo bo löwö kinza to'do dölëti 'ba Yudayi ne go wa'di na këddi kiteri 'do ti'di bo löwö naga nime 'do ko'do dölëti 'ba Yudayi?"

Lende 'Ba Yudayi Ni Ti Bo Löwö

^{XV} Ne 'beze ze ame mo ga ro Yudayi ne dinza ro bo löwö bo lende kënyë ni ^{XVI} dikali 'deni toro kö'du ki'di i'di boto dë du te ro ma laka komo Boko'ba, tine nge koto go ti'di do go lende 'ba Yësu. Kina me ze gbï di'di doze 'deni go lende 'ba Yësu Kurisitö 'do meri ze mo na ki'di ze ro ma laka komo Boko'ba. Tine inza go toro kö'du ki'di römöyï ugu 'deni molo iya te, "Toro kö'du ki'di i'di boto dë du te këdi ro ma laka komo Boko'ba."

^{XVII} Iya rönï 'deni te ze ame ga 'deni ro akoto ti Kurisitö ne odo debeke gbï toma 'do tedi ro ma laka komo Boko'ba kozo a nima tara, ze 'deni gbï ro bo lende kënyë kozo 'ba bo löwö naga nima koro kö'du ki'di dë ne. Ne odo këdi 'deni tara tine Kurisitö mo na 'deni këdi koto ze kori löwö mi lende kënyë? Inza du tara. ^{XVIII} Ne odo ma mo tönë mongo kö'du ki'di 'deni pa kozo wa sari ne na mënyï 'deni mi'di kö'du ki'di këdi mbiri ro do kiteli di doma, ro ma laka mo'do roma 'deni ro bo lende kënyë. ^{XIX} Mi kö'du ki'di ma 'deni ro töku kina kö'du ki'di inza kpe mbiri doma tine mididi 'deni Boko'ba na mbiri doma. ^{XX} Kö'du ki'di nima bo na me kupö ma 'deni kutöti ma ti Kurisitö. Loma ma mëdi yimo nime inza kpe ro 'bama tine 'ba bo 'ba Kurisitö na römöyï didi Kurisitö na 'deni ro akoto tö. Loma ma nime pele mi yida ro ne tine ti'di do go lende 'ba kole 'ba Boko'ba na kitigö ma 'deni. Bo na koto ma 'deni bo kilaja go didi bo go kö'du ma. ^{XXI} Kina me odo tedi ro ma laka komo Boko'ba na këdi 'deni go toro kö'du ki'di, Kurisitö öle 'deni ka ngi bi sari. Ame ngi 'do ki'di mi këyi 'ba

Boko'ba kulë rɔ yawa ne ma 'bama muti dë gomo.

III

Ti'di Dɔ Gɔ Laja Laka Na Rɔ Dɔ Kiteli

^I Kpe Galatiya rumö naga nime, yë na ko'dɔ dɔ gege rɔye? Gɔ wa'di na ki'dike dɔye dë kpe gɔ lende 'ba tutöti Kurisitö ame tönë kiyëti rönì 'deni laka yaga ziye ne? ^{II} Akɔtɔ nime na nge mo'dɔkɔ tikali mo di ziye. Wa'di na ko'de Nyi Kɔtɔ Laka dɔye, toro kö'du ki'di ala ti'di dɔ gɔ laja laka 'ba Boko'ba nime kuwöwö ziye kuwöke ne?

^{III} Ne gɔ wa'di na kpe ngi rɔ rumö tara gomo? Isakike 'deni ti Nyi Kɔtɔ Laka, ne gɔ wa'di na kebe kuyike kpeye 'böwu ti'di dɔye gɔ tigo 'be 'ba bilaka lesi? ^{IV} Ombike gomo 'deni kulöwö gɔ lende 'ba Kurisitö. Tine a nime pili inza rɔ ɔtɔ ziye? Kinza tɔ kpe du tara. ^V O'jake 'deni ma Boko'ba koja Nyi Kɔtɔ Laka abo ziye gɔ ko'dɔ gɔ kɔtɔ ma konzi mi löngö ye. Me bo koja ziye ne gɔ toro kö'du ki'di 'be ala gɔ ti'di dɔye gɔ laja laka abo nime kuwöke ne?

^{VI} Onɔke Abarayama te, bo i'di dɔ bo gɔ lende 'ba Boko'ba kina ki'di bo ngi këdi rɔ ma laka kɔmɔ Boko'ba. ^{VII} Gɔ kö'du mo na dikali ngi lijë ame ga ki'di dönni rɔ ma laka gɔ lende 'ba Boko'ba ne lijë na rɔ kupö Abarayama mo ga. ^{VIII} Römöyì Boko'ba ileme 'deni molo 'dɔ bo ki'di bo löwö ni kpaki këdi rɔ ma laka kɔmɔ bo mi ti'di dɔ gɔ lende abo. Kina ma 'dɔ kuwöwö zi Abarayama mi laja laka kiya te, "Tiyi na ti mo'dɔ yëyi ma laka pili dɔ bilaka 'ba dɔyayi." ^{IX} Kina ti Boko'ba ko'dɔ yëyi 'deni ngi dönni lijë ame ga pili ki'di dönni gɔ lende abo ne gbì kɔzɔ ma bo ko'dɔ zi Abarayama ame ki'di dɔ bo gomo ne.

^X Ne 'bënni lijë laki bo kiya te toro kö'du ki'di na ti ki'di lijë këdi rɔ ma laka kɔmɔ Boko'ba naga nima sönö 'ba Boko'ba ti koriya tinni. Römöyì ugu 'deni molo mi buku 'ba Boko'ba iya te, "Lijë ame ga pili kö'bö dë rɔ to'dɔ wa naga nime kugu mi buku 'ba kö'du ki'di 'doyi ne ti sönö 'ba Boko'ba koriya tinni." ^{XI} Rɔ ma laka to'dɔ kö'du ki'di i'di bɔtɔ dë rɔ ma laka kɔmɔ Boko'ba römöyì ugu 'deni gbì iya te, "Lijë

ame ga rɔ ma laka kɔmɔ Boko'ba gɔ ti'di dönni gɔ lende abo ne lijë na ti këdi ti didi ma laka." ^{XII} To'dɔ kö'du ki'di nima lende mo ëdi gbì 'beri römöyì ugu 'deni iya te, "Bo ame ko'dɔ wa ame ga kö'du ki'di ko'dɔkɔ 'doyi ne ti ko'ja didi ma laka ngi."

^{XIII} Ne gɔ ame sönö 'ba Boko'ba koriya 'deni tize ne na me Kurisitö utë gɔze 'deni yaga di yimo gɔ koriya ti gbagba bo. Römöyì ugu 'deni mi buku 'ba Boko'ba iya te, "Bo ame kutöti 'deni dɔ ngëri ne sönö 'ba Boko'ba koriya timo." ^{XIV} Bo o'dɔ tara 'dɔ bilaka pili 'ba dɔyayi nime ko'ja yëyi kɔzɔ ame bo Boko'ba kose gomo 'deni molo zi Abarayama ne. Gɔ kö'du mo na me 'dɔ ki'di Nyi Kɔtɔ Laka kako zize ze ame ga di'dike dɔze 'deni gɔ lende abo ne.

Kö'du Ki'di Ni Ti Lömu

^{XV} Löndö ma ga, ti mileme lende nime ziye ti wa 'ba dɔliɔ nime. Ame ɔdɔ kiya te ni mɔtɔ ko'dɔ lömu 'deni bɔtɔ mɔtɔ ɔ'bo dë kpe tiyëyi yimo ala konzo dɔmo teyi. ^{XVI} Kina gbì tara kɔzɔ ame kugu mi buku 'ba Boko'ba bo Boko'ba kiya te bo ti ko'dɔ yëyi dɔ Abarayama kpaki ti kupö mo ne. Tine inza ngi rɔ gɔ dɔ kupö Abarayama mo ga kpaki rɔ buru, omba kupö bo ma kɔtɔ rɔ Kurisitö nime na.

^{XVII} Kina me mëdi miya ziye Boko'ba o'dɔ lömu nima 'deni molo zi Abarayama, tine nbö di pötö kɔmɔ kɔɔ kuluku modɔmota kɔdɔ dɔmo 'butë mota (430) 'deni tine na 'jaa bo koja kö'du ki'di nima zi bilaka. Tine kö'du ki'di nime inza kikali tiyëyi mi lömu ma molo nime bo ko'dɔ 'deni ne ala kiyese yëyi mo mbowa yaga.

^{XVIII} Ne gɔ wa'di na kebe kiyake te Boko'ba ti ko'dɔ yëyi dɔ bilaka gɔ toro kö'du ki'di? Ma ɔdɔ këdi 'deni tara lömu abo nime inza kpe rɔ ɔtɔ. Ne dikali 'deni Boko'ba o'dɔ yëyi dɔ Abarayama gɔ lömu abo 'ba Boko'ba.

^{XIX} Ne Boko'ba i'di kö'du ki'di gɔ wa'di? Ti miya ziye bo i'di kö'du ki'di 'deni 'dɔ bilaka kikali wa ame ga rɔ lende kënyë ne timo 'dɔ kitata bilaka tötì koda kupö Abarayama mo tönë bo ki'di kö'du mo 'deni molo 'dɔ to'dɔ yëyi timo ne. Bo i'di kö'du ki'di abo 'deni zi malayika ko'de zi Musa bo kpëri 'ba gɔze ko'de kako zize

bilaka lesi. ^{XX} Bo i'di lömu abo dë ti bɔtɔ bo kpëri tine gbagba bo kɔtɔ mo na kiya abo zi Abarayama.

^{XXI} Ne ɔɔɔ kedi 'deni tara kö'du ki'di uti dönü dë kpe ti lömu mo tönë bo ko'de ne ma? Ne ti miya ziye inza tara. Bɔtɔ mɔtɔ ikali dë ma 'dɔ ko'dɔ kö'du ki'di pili rɔ gɔmo 'dɔ kedi rɔ ma laka kɔmɔ Bɔko'ba. Ma toro kö'du ki'di na kedi 'deni kɔzɔ lömu nima ti'di bilaka kedi ti didi ma laka dëne ti ki'di lijë gbï kedi rɔ ma laka kɔmɔ Bɔko'ba. Ne inza tara. ^{XXII} Ugu 'deni mi buku 'ba Bɔko'ba iya te dɔliɲɔ nime bɔ dɔmo rɔ lende kënyë. Kina me yëyi abo 'ba Bɔko'ba mo tönë bo kulömu 'deni mɔlo 'dɔ ti'di mo zi ma ki'di dönü gɔ lende abo ne bo ti ki'di zinni lijë ma ki'di dönü 'deni gɔ lende 'ba Yësu Kurisitö naga nime.

^{XXIII} Tine gba kinza ti'di dɔ gɔ lende 'ba Bɔko'ba nime kako dë kö'du ki'di na koboso ze pa me mi maboso abo ɲbɔ Bɔko'ba kileme ti'di dɔ gɔ lende 'ba Kurisitö. ^{XXIV} Kö'du ki'di na tönë koloma rɔ bɔ kokɔkɔ ze ɲbɔ Kurisitö kömɔ 'dɔ di'dike dɔze gɔ lende abo gɔ dëdike rɔ ma laka kɔmɔ Bɔko'ba. ^{XXV} Ne kina me kori 'ba ti'di dɔ gɔ lende 'ba Kurisitö mo tönë na 'deni me. Gɔ kö'du mo na bo bɔ kokɔkɔ ze nima bo inza kpe ti közi kakpa dɔze nati.

Akɔtɔ Ti Kurisitö

^{XXVI} Kina me ziye pili, ni mɔtɔ ɔɔɔ ki'di döyi 'deni gɔ lende 'ba Yësu Kurisitö ni 'deni rɔ akɔtɔ ti bo rɔ kole 'ba Bɔko'ba. ^{XXVII} Obapatisi yi 'deni mi rɔ kodɔ'bo ti Kurisitö kolɔ bo 'deni rɔ bɔɲgɔ röyi. ^{XXVIII} A mɔtɔ inza kpe 'beri rɔ Yudayi ala rɔ bɔ löwö, atoli ala ma kinza rɔ atoli, bɔtɔni ala 'ja, kpe 'deni pili rɔ ma koriya rɔ akɔtɔ ti Yësu Kurisitö. ^{XXIX} Kina me kpe ma 'deni rɔ 'ba Kurisitö naga nime na 'deni rɔ kupö Abarayama 'dɔ Bɔko'ba ko'dɔ yëyi ti dɔye kɔzɔ ma tönë bo kiya 'deni mɔlo ne tara.

IV

^I Onɲɔke tɔma kɔzɔ ame kole na pele rɔ bɔ kinda'ba apötö ne, dɔgba mo bo gbï kɔzɔ atoli tara, ko'ja bo na ɲgï kedi kari koloma rɔ bɔ dɔ wa naga nima pili. ^{II} Ko'ja bo kedi gba mbowa bɔ mɔtɔ na koloma rɔ tonɲɔ gɔ a bo ga ti'di lende zi

bo. Bo oloma tara ɲbɔ kömɔ mi kada mo ame 'bu bo konɲɔ bo 'deni kɔ'bo tedi rɔ bɔ dɔ wa pili ne. ^{III} Kina ze gbï tara ma tönë bine dikalike Kurisitö dë gba ne, ze ɲgï rɔ atoli zi dölëti ni ti kö'du ki'di 'ba 'bu ze löbu ga. ^{IV} Tine ɔɔɔ kömɔ 'deni mi kada mo ame Bɔko'ba ko'dɔkɔ ne na me bo koja kole abo ɲgï kako zize dɔliɲɔ bine. Bilaka lesi na gbï köyö bo bicï kö'du ki'di ma mɔlo tönë ga ^V 'dɔ tutë gɔze ame ga bicï kö'du ki'di ne gɔ dëdike ti rɔ kole 'ba Bɔko'ba.

^{VI} Kina me kpe 'deni rɔ kole 'ba Bɔko'ba na ma bo koja Nyï Kɔtɔ Laka 'ba kole abo 'deni mize. Nyï Kɔtɔ Laka nima na me kedi kiya te, "Baba, 'bu ma," mi mötu ze ga ne. ^{VII} Kina me inzake kpe rɔ atoli. Kpe 'deni rɔ kole 'ba Bɔko'ba. Kina bo Bɔko'ba ti ki'di mɔri abo ɲgï ziye römöyi kpe 'deni rɔ kole abo ga.

Ndose 'Ba Pɔlo Zi Galatiya

^{VIII} Tönë gba bine kinza kikalike bo Bɔko'ba dë ne kpe ɲgï rɔ atoli zi akoro ni ame ga tigo mo kinza gbï yɔ kɔzɔ 'ba Bɔko'ba ne. ^{IX} Ne ma le'jete ikalike Bɔko'ba 'deni rɔ 'bu ye, tine ma laka mo ti miya te Bɔko'ba na kicali ye 'deni rɔ kole abo ga. Ne gɔ wa'di na kedi ko'dɔke 'böwu tileki to'dɔ dölëti ni ti kö'du ki'di ma yawa naga nima kɔzɔ 'ba 'bu ye löbu ga? Gɔ wa'di na kedi ko'dɔke 'böwu tileki rɔye rɔ atoli zi wa naga nima gɔmo?

^X Gɔ wa'di na kebeke za 'böwu ti'di kɔmoye gɔ 'dɔ to'dɔ karama 'ba kpa dökikëri ni ti kpa dɔlili ti kpa nyepe ni gbï ti kɔmɔ kɔɔ la'ja ni gɔmo? ^{XI} Ma ti mi kombi gɔ lende 'be römöyi inda kɔzɔ gɔmo löbu nime mupö rɔma kulöwö timo gɔ lende 'be ne 'deni ka ɲgï rɔ ma sari.

^{XII} Moma'jo rɔma ziye löndö, o'dɔke rɔye gbï kɔzɔ ma römöyi ma 'deni gbï rɔ dɔ ɲgölö kɔzɔ 'beye tara. Tönë mɔlo bine o'dɔke lende kënyë ɔtɔ dë zö. ^{XIII} Kɔzɔ ma kikalike rɔkɔ'ɔ na ko'de ma tönë dɔgba ziye 'dɔ ki'di moloma ɲgï rɔ tuwöwö laja laka 'ba Kurisitö ziye ne. ^{XIV} Mi kada nima rɔkɔ'ɔ i'di ma ɲgï rɔ akirindi ma löbu dɔye ne pele tara o'dɔke riti ma ɲgï sowa bɔtɔ o'ji ma dë yɔ. O'dɔke ma ɲgï kɔzɔ iya te ma mo na rɔ malayika 'ba Bɔko'ba naga tara, ɲgï gbï kɔzɔ ma na

'deni rɔ Yēsu Kurisitō mo mī tako ma ziye. ^{XV} Kpe ngī rɔ lɔŋɔ rɔ mbēmbē. Ne wa'di na kōmō 'deni 'bōwu le'jete? Miya 'bama mī kada naga nima yayi ma kiya te kōmɔ kēdī ra rɔ a toto rōnī, dēne iyagbake kōmɔye ga 'deni ki'dike zō 'dɔ mokɔnyi rɔma timo. ^{XVI} Tara ne lende laka 'ba Boko'ba nime mēdī miya ziye ne na kebe kuyī ma 'deni le'jete yaga rɔ bɔ ndo'ji ziye?

^{XVII} Ne 'bēnnī 'ba laki naga nima tōnē lijē ko'dɔkɔ ye gɔ kēddike ti dōkī'dī kēyī rōnnī ne lende laka ɔto inza du te zinnī. Lijē o'dɔkɔ ye gɔ kozake rɔye yaga di rɔma kēddike ti dōkī'dī kēyī rōnnī. ^{XVIII} Ne ma dɔ kiteli mo tēdī ti dōkī'dī kēyī rɔ bɔ ame kēdī kiya lende laka ne na laka ɔdɔ mēdī pele tiye ala minza.

^{XIX} Kpe kole ma ga, ma 'deni 'bōwu dɔ mī kɔ'ɔ 'be kɔzɔ 'ja ame kēdī ko'dɔ tōyō ne n̄bō 'jaa ɔdɔ ngira'da 'ba Kurisitō kogbɔ rōnnī 'deni miye. ^{XX} Lende 'be ilikō 'deni ngī dɔma sowa. Mo'dɔkɔ ngī 'dɔ mako ra rɔye tilende ziye ti lende kēyī.

Akileme Ti Agara Ni Ti Sara

^{XXI} I'di mititi ye kpe bɔ kiterike to'do rɔye rɔ atoli zi kō'du ki'di naga nime te. Uwōke wa nime kugu mī buku 'ba kō'du ki'di 'ba Boko'ba ne dē? ^{XXII} Ugu yayi iya te, Abarayama ti kole riyō, ma koto Agara 'ja ma rɔ atoli mo na kōyō tine mato mo Sara 'ja ma kogbe abo mo na kōyō. ^{XXIII} Kole ma kōyō 'ba 'ja atoli nima ōyō ngī kɔzɔ lōyō ma laki, tine ma kōyō 'ba 'ja ma kogbe mo nima ōyō 'deni gɔ lende 'ba kpa Boko'ba.

^{XXIV} Kina me lende nime ēdī 'deni rɔ dɔngala rɔze. Rōmōyī 'ja riyō naga nime ileme lōmu riyō. Lōmu ma dɔgba mo tōnē ki'di di dɔ dōku Sinayi ne kina me kileme 'deni ti Agara 'ja ma kōyō kole atoli tōnē. ^{XXV} Agara na 'deni kɔzɔ dōku Sinayi mo tōnē mī dɔyayi 'ba Arabi ne, kina loko na 'deni rɔ akileme 'ba Yerosalema ma le'jete mo nime ngī rɔ atoli zi kō'du ki'di pili ti bilaka mo ga ne. ^{XXVI} Tine Yerosalema ame mo mitorɔ ne loko na rɔ dɔ ngölō. Kina loko na rɔ mɔze. ^{XXVII} Kɔzɔ ame kugu mī buku 'ba Boko'ba kiya te, "Nī koto kinza kikali tɔ'ɔ 'ba lōyō dē tōnē ēnyī

ti tiliya konyo kiyeyi koba ngala rōmōyī nī ame tōnē pa kola yi rɔ koto kutu yi ne nī na ti kēddī ti kole kebe loko bɔ koloma ti mē'dē nima."

^{XXVIII} Kina me lōndō ma ga, kpe na 'deni kɔzɔ Yisika rɔ kole 'ba Boko'ba di mī lōmu ma laka mo. ^{XXIX} Tine mī kada nima yayi kole ma tōnē mo kōyō bo kɔzɔ lōyō ma laki ne ebe 'bōwu todo gomo rɔ kole ma kōyō ti tigo 'ba Nyī Koto Laka nima. Lende nima na me 'deni gbī kɔzɔ ma le'jete naga nime. ^{XXX} Tine ugu 'deni mī buku 'ba Boko'ba iya te, "Oga 'ja atoli nima yaga ti kole 'bēnī nima. Rōmōyī kinza kole 'ba 'ja atoli nima kinda'ba apōtō ra gbī koto ti kole 'ba 'ja ma kogbe nima." ^{XXXI} Kina me mēdī miya ziye lōndō ma ga, ze kole 'ba 'ja atoli mo na dē. Ze kole 'ba 'ja ma kogbe rɔ togbe mo na.

V

Dɔ Ngölō

^I Kurisitō utē gɔze 'deni gɔ dēdike yaga rɔ dɔ ngölō. Kina ti ɔrɔke kitigo kinza kolake rɔye dē kpe rɔ atoli zi a mato.

^{II} Uwōke dɔma ma Polo mēdī milende ziye, ɔdɔ kebe kolake rɔye 'bōwu zi bilaka kilele ye Kurisitō inza kpe lipo rɔ ɔto ziye.

^{III} Kɔzɔ ma tōnē miya 'deni pa ziye bine kina me mēdī mileki 'deni gbī miya gomo ziye. Nī mato ame kola rōyī kilele yi 'deni nī 'bēyī nima 'deni rɔ bɔ 'dɔ to'do kō'du ki'di 'ba Yudayi pili kinza tola ma koto mo.

^{IV} Kpe ame ga ko'dɔkɔke tēdī rɔ ma laka kōmɔ Boko'ba gɔ ndɔbɔ 'be 'ba to'do kō'du ki'di ne, onyeke rɔye 'deni yaga di rɔ Kurisitō. Kina lende kēyī 'ba Boko'ba inza kpe rɔ ɔto ziye. ^V Ne ma 'beze mī ti'di dɔ gɔ lende 'ba Kurisitō na me Nyī Koto Laka ki'di ze 'deni ti kōmɔ ki'di 'dɔ dēdī rɔ ma laka kōmɔ Boko'ba. ^{VI} Rōmōyī ma di zize ze ame ga 'deni rɔ akoto ti Yēsu Kurisitō ne ya ma kinza kilele naga nima gbī kɔzɔ ma kilele 'deni naga nima tara. A ma rɔ dɔ kiteli zize na rɔ ti'di dɔ gɔ lende 'ba Yēsu ame kina kodɔ'bo ze 'deni mī akɔ'ɔ ne.

^{VII} Tōnē bine olomake ngī rɔ to'do lende 'ba Kurisitō rɔ ma laka ne wa'di na kōmō 'bōwu le'jete ko'jɔŋɔ ye di bi to'do lende laka 'ba Boko'ba? ^{VIII} Inza rɔ bo Boko'ba

mo na ko'jɔɔ ye di bi to'dɔ mo römöyì bo na tönè kidèki ye yìmo mɔlo bine ne. **IX** Tine ame èdì 'deni kɔzɔ lende mumè ma tönè kiya te, "Laŋga titiyi pele i'di ruzu löbu ŋgì kö'bu." **X** Ne ze ma ze tiye 'deni rɔ akɔtɔ mî nɛre Yèsu Kurisütö kina me ki'di ma 'deni ti mî kèddi gɔye kinza komerike lende mɔtɔ kpe 'böwu 'beri rɔma. Bɔtɔ nima kèdì kilikö dɔye ne Boko'ba ti kodɔ karama dɔmo ɔdɔ bo kèdì pele rɔ yè to ne.

XI Ne ma 'bama löndö ma ga, ma mèdì mö'bö ra nduwè tuwöwö mo miya te ko'dɔ dölèti 'ba akilele dène ti Yudayi ni kèdì ko'dɔ kòzì kasi gba zö kodɔ gomɔ rɔma gɔ wa'di? Ma kèdì ra tara dène tutötì Yèsu nime mèdì muwöwö zinnì ne lijè inza gba kilagi. **XII** Ne 'bènnì lijè bɔtɔ bɔ kèdì kososo ye 'dɔ kilele ye naga nima ma laka mo gbɔ zinnì dène 'dɔ lijè konyö ti lende 'bènnì nima nɛbò kore lijè timo yaga rɔ kpèzö.

XIII Ne kpe ma 'beye löndö ma ga, Boko'ba idèki ye 'deni mî dɔ ŋgölö. Ne kinza ki'dike dɔ ŋgölö 'be nime dè kindèndè ye kebeke to'dɔ ako'dɔkɔ 'ba yida rɔ. Zize nɛge tédì ti ako'ɔ gbì ti konyi rɔ gɔ rɔze. **XIV** Römöyì kö'du ki'di pili 'ba Boko'ba na me kotɔtɔ kpènnì 'deni kɔrɔ dɔmo tara, ame kiya te, "Ɔ'ɔ bilaka lesi lèpì yì mɔtɔ gbì kɔzɔ ame kɔ'ɔ yida røyì ne tara." **XV** Ne ɔdɔ kebeke za togba görö dɔ kuruku tonyo lèpì ye ga tirica mo, ŋgɔke rɔye laka èdì kari 'deni tiye tiyènyè ye.

Nyì Kɔtɔ Laka Ni Ti Ako'dɔkɔ 'Ba Yida Rɔ

XVI Kina me mèdì miya ziye, olomake ti Nyì Kɔtɔ Laka kinza kujèke dɔ ako'dɔkɔ 'ba yida rɔ ra **XVII** römöyì lijè rɔ bɔ ya ti ako'dɔkɔ 'ba Nyì Kɔtɔ Laka. Kina Nyì Kɔtɔ Laka rɔ ya tinnì kinza ko'dɔke dè nɛge rɔ ako'dɔkɔ 'be ga. **XVIII** Ɔdɔ kö'böke nɛge ti to'dɔ ndɔbɔ 'ba Nyì Kɔtɔ Laka inzake kpe rɔ atoli zi kö'du ki'di.

XIX Dikalike 'deni laka ndɔbɔ ko'dɔ 'ba ako'dɔkɔ 'ba yida rɔ na rɔ yèrì ni ti lende ko'dɔ dɔ rumö ni kinza rɔ kaya **XX-XXI** ti kpa kulömu zi akoro ni ti tata ti ndo'ji ti lamo ti mî kombi ti 'dirì ti mî kututu. Kina gbì ma kèdì ko'de rɔ koza toloma rɔ bɔ ya

ti mî kata tuwè layi rɔ dɔ rumö gɔ kupö wa yaga 'dɔ ki'di kebe to'dɔ wa ma kënyè naga. Miya 'deni tönè ziye bine kina me gbì mèdì mileki miya gɔmo ziye, lijè ame ga kèdì ko'dɔ wa naga nime tɔdɔ zinnì mî nɛre löbu 'ba Boko'ba inza du te.

XXII Tine ndɔbɔ 'ba ako'dɔkɔ ame rɔ 'ba Nyì Kɔtɔ Laka ne na rɔ ako'ɔ ni ti lɔɔ ti mî këyì ti loma liya ti lende këyì ti lende laka ti mî kèddi **XXIII** ti lende liya gbì ti togbɔ dɔ yida rɔ. Wa naga nime pili kö'du ki'di mɔtɔ inza ame kota gɔmo. **XXIV** Lijè ame ga rɔ 'ba Kurisütö ne upö ako'dɔkɔ ma mɔlo ame rɔ 'ba yida rɔ ne 'deni pili yaga ti dɔ gege mo ga. **XXV** Nyì Kɔtɔ Laka na ki'di didì 'deni zize kina loma ze ga kö'bö ti nɛburu gɔ ndɔbɔ abo. **XXVI** Kinza dö'böke dè kpe tubötö rɔze ala toma kpa lèpì ze ga gɔ kënyì rɔ 'dirì kina kinza do'dɔke mî kombi dè gbì kpe.

VI

Tɔmɔ Lèpì Di Mì Lende Kènyè

I Löndö ma ga, ɔdɔ lèpì yì mɔtɔ kilaka mî lende kënyè kpe ame ga ti tigɔ 'ba Nyì Kɔtɔ Laka ne otɔke bo liya yaga kodɔrɔke bo gɔ kɔri ma laka. Tine ŋgɔke rɔye laka kinza kilakake ra gbì mî lende kënyè.

II Kpe pili ombike gomɔ 'ba lèpì ye ga, to'dɔ mo te na rɔ to'dɔ kö'du ki'di 'ba Kurisütö ko kari dɔ 'bö mo. **III** Römöyì ze bilaka lesi pili rɔ a sari. Ne ɔdɔ nì mɔtɔ kebe tudölì lèpì yì ga ko'dɔ røyì rɔ wa löbu, u'bölu røyì 'deni.

IV Nì mɔtɔ omeri ndɔbɔ ko'dɔ 'bì tɔma. Ne ɔdɔ kèdì laka oloma ti, ti lɔɔ kinza dɔ kombi tudölì lèpì yì ga. **V** Römöyì nì mɔtɔ nì na kèddi kombi ako'dɔ 'bì.

VI Tine nì ame kèdì kiyandi yi ti lende 'ba Boko'ba ne ozake mî è'bì ga kpe ti bɔ kɔmɔ kiyandi 'bì nima.

VII Kinza ku'bölu røyì dè. Bɔtɔ mɔtɔ ɔ'bo dè to'dɔ kɔmɔ kandi zi Boko'ba. A nime èdì kɔzɔ kupö, ɔdɔ kulì mî nyaka kumu gbì te rɔ kinè mo ne tara. **VIII** Kina gbì tara, nì bɔ ame kulì 'bèyì rɔ kupö 'ba lende kënyè ne ti kumu 'deni dayi rɔ tölè. Tine bɔ ame kulì 'bèni rɔ kupö ko'dɔ 'ba Nyì Kɔtɔ Laka ne ti kumu 'bèni 'deni ŋgì dayi rɔ didì ma nɛburunɛburu. **IX** Kina ti, dotoke nduwè to'dɔ lende laka kinza

dasike dē di rōmo rōmōyī ɔdɔ dōnyōke nduwē gomo to'do mo ti dumuke 'deni ŋgī rɔ a ma laka mī kpa dɔlili mo. ^X Kina kɔzɔ ame dēdīke 'deni ti gɔ kele zize to'do lende laka zi bilaka ma laki ma dɔ kiteli mo zize to'do lende laka zi lēpī ze ga ame ki'di dōnnī 'deni gɔ lende 'ba Yēsu ne.

Ndose Ma Nburunburu

^{XI} Ma na me mēdī mugu lende naga nime ziye ti kōzō. Oŋgɔke akugu 'jo ŋgurōgbō ma naga nime.

^{XII} Ti miya ziye, lijē laki naga nime kēdī kutōrī 'do to'do dōlētī 'ba akilele ziye ne lijē o'dɔkɔ tīlēbē rōnnī rɔ bɔ to'do dōlētī 'ba bilaka lesi. Lijē o'dɔkɔ dē kinza bilaka kodo gomo ra rōnnī gɔ lende 'ba tōlē 'ba Yēsu. ^{XIII} Ne pele lijē ma kilele mo tɔ naga nima oro kō'du ki'di 'ba Bɔko'ba dē gbī yɔ. Kina lijē kēdī kiteri gbī 'do kilele ye gɔ lijē kilēbē rōnnī dɔye gɔ dōlētī ma ko'do rɔye.

^{XIV} Ne ma 'bama mo'dɔkɔ dē tīlēbī ti ɔtɔ, tōlē 'ba ŋere Yēsu Kurīsītō ame kutōtī do ŋgērī ne na ŋge rɔ a ma 'do mīlēbī timo. Rōmōyī ti tōlē abo wa pili 'ba dɔliŋɔ nime 'deni rɔ tōku zō kina gbagba ma 'deni gbī rɔ tōku zi dɔliŋɔ. ^{XV} Lende 'ba tilele rɔ ala kilele dē pele nima inza rɔ a kembe. Wa ma rɔ dɔ kiteli mo ze 'deni 'bōwu le'jete rɔ wa la'ja. ^{XVI} Ee, lende kēyī ti mī kēyī koloma tīnnī lijē ame ga koro lende nime kinda'ba kitigɔ ne. Lijē na rɔ ma laka rɔ 'ba Bɔko'ba.

^{XVII} Nburunburu 'ba lende ma na me, kinza bɔtɔ kodo gomo dē kpe rōma rōmōyī kpa mbero naga nime rōma ne ileme ma 'deni rɔ atoli 'ba Kurīsītō.

^{XVIII} Lende kēyī 'ba Yēsu Kurīsītō ŋere ze koloma tiye pili löndö ma ga. Amini.

Akugu 'Ba Pɔlo Zi Kanisa Ma EPESO

^I Ma Pɔlo, ma ame Boko'ba kigeli ma 'deni go ako'doko abo ro bo laja 'ba Yesu Kurisitö ne, medii mugu waraga nime ziye kpe bilaka 'ba Boko'ba ame ga mi Epeso ne, kpe ame ki'dike doye 'deni go lende 'ba Yesu Kurisitö ne. ^{II} Lende keyi ti yeyi 'ba Boko'ba 'bu ze ti 'ba Yesu Kurisitö nere ze koloma koto tiye.

Yeyi Ti Nyi Koto Laka

^{III} Dilekike yee'di zi bo Boko'ba 'bu 'ba Yesu Kurisitö nere ze ame bo na gbi ro Boko'ba nere abo ne. Bo Boko'ba na ko'do yeyi 'deni zize ti wa pili 'ba mitoro ti Nyi Koto Laka go tedi ze ro akoto ti Kurisitö. ^{IV} Gba kinza ko'ba dolingo nime de Boko'ba igeli ze 'deni molo ro 'ba bo ro akoto ti Yesu Kurisitö go dedike ngi lipo kozo 'ba bo kinza a ma kenyé mato müze komo bo. Ti ako'c abo goze na me ^V bo koja Yesu Kurisitö 'deni kako dolingo bine to'de ze ro kole abo ga. Ame na ro ako'doko abo ma kalo mi doki'di bo.

^{VI} Diléluke bo ti go lende keyi löbu abo nime bo ko'do zize ze ma 'deni ro akoto ti kole abo ame bo ko'c kulöwö ne. ^{VII} Römöyí roma Kurisitö na kope ze 'deni ro do ngölö tola ze go lende kenyé ze ga. Lende keyi nime bo ko'do zize ne ngi ro do kiteli. ^{VIII} Ti akikali do kiteli abo ^{IX} bo i'di ze 'deni tikali wa ame ga pa ro ma kusu, bo kiteri zi Kurisitö to'do mo ne. ^X Akiteri abo nime kada mo odo komö 'deni na Kurisitö ti kuyi wa pili 'ba mitoro ni ma ti doyayi ngi yaga ro akoto ti bo go bo na kedii ro bo domo.

^{XI} Wa pili edi ko'do rönni go akiteri abo 'ba Boko'ba. Bo na kiteri abo 'deni molo zize go dedii ro bilaka abo ga ro akoto ti Kurisitö. Kina me le'jete bo koza ze 'deni ro 'ba bo ga, ^{XII} go ze ma ro dandende 'ba ti'di do go tako 'ba Kurisitö mo toné ga dilélu ro löbu abo ti.

^{XIII} Kina kpe 'deni gbi tara ro akoto ti Kurisitö römöyí uwöke laja laka 'ba Boko'ba ame bo komo ye di mi tolé ne

'deni. I'dike doye gomo na me Boko'ba ki'di Nyi Koto Laka 'deni ziye kozo ma bo kiya molo go kileme ye ro 'ba bo ga. ^{XIV} Nyi Koto Laka na ki'di ze ame 'deni ro 'ba Boko'ba ne tikali mo ti do'jake wa pili ame kose zize ne ngi kina gbi ti kope ze ro do ngölö. Kina diléluke ro löbu abo ti.

Mötu 'Ba Pɔlo

^{XV} Kina me molo toné muwö ki'dike doye 'deni go lende 'ba nere ze Yesu keddi ko'oke bilaka 'ba Boko'ba 'deni gbi pili ne ^{XVI} ma bine molo'bo de di bi tileki yee'di zi Boko'ba go lende 'be. ^{XVII} Mi mötu ma pili mititi bo Boko'ba 'ba Yesu Kurisitö nere ze, 'bu bo tigo do kiteli ki'di Nyi Koto Laka abo 'ba akikali ziye 'do kiyandi ye kikalike bo Boko'ba laka.

^{XVIII} Akikali 'be kedii ti kulöwö go kikalike wa ame ga bo komeri to'do mo ziye kpe ma bo kidéki ye 'deni ne. Kina go kikalike yeyi laka abo ma 'do bo ki'di zi bilaka abo ga pili ^{XIX} gbi ti tigo do kiteli abo ame bo kokonyi ze ma di'dike doze go lende abo 'deni timo ne. ^{XX} Ti tigo do kiteli abo nime na bo ki'di Kurisitö kenyi kodo di mi tolé kari koloma do dori bo mitoro. ^{XXI} Kurisitö na 'deni yayi ro nere mbiri do löbu ni ti bo tigo bo kózi kakpa ni 'ba mi doyayi ma le'jete nime gbi ti doyayi ma kedii kako nime 'de. ^{XXII} Römöyí Boko'ba i'di wa pili 'deni kedii beri bici kózi kakpa abo 'ba Kurisitö. Kina ko'do bo 'deni ro nere 'ba do wa pili ro bo do bo meri abo ga. ^{XXIII} Kanisa na ro yida ro bo Kurisitö kina bo odo de di yimo gbi kozo ame bo kozo de di mi a ma koto mato ame ko'ba mi dolingo bine ne.

II

Didi Ti Kurisitö

^I Ma molo toné bine kpe ngi ro töku go kö'du 'ba kinza tuwö do Boko'ba kolomake za ro to'do lende kenyé. ^{II} Kori 'ba a 'ba dolingo nime na za kosöke gomo tuwö do Satani, nere 'ba nöki, ame bo na ro bo do ya ma kinza kuwö do Boko'ba de naga. ^{III} Demba ze nime pili gbi kozo lijé tara, dolomake eze ngi pa go ako'doko 'ba dolingo nime to'do ako'doko 'ba yida roze ga ti ma domerike naga. Ze gbi kozo lijé tara, ya 'ba Boko'ba udödu ze 'deni kpaki.

^{IV} Ne mi këyi abo 'ba Boko'ba ro do kiteli. Bo o'bo ze 'deni kulöwö. ^V Kina me ze pele ro töku go lende kinza tuwö do bo, bo ebe kididi ze 'deni 'böwu yaga ro ma la'ja ti Kurisito. Mi këyi abo 'ba Boko'ba na me komo ze 'deni. ^{VI} Bo oja ze 'deni di mi tolé kombi ze 'deni mitoro toloma yayi ro akoto ti Yesu Kurisito. ^{VII} Bo o'do 'deni te 'do kileme a ma bo ko'do goze ti Yesu Kurisito 'do löbu 'ba mi këyi abo kinda ti yaga zi bilaka pili mi kada ma kedí kako naga nime 'dë. ^{VIII} Römöyi ti mi këyi abo na me komo ye 'deni go ti'di doye go lende abo. Ako'do abo 'ba Boko'ba na, ^{IX} tigo 'bi 'ba boto na dë. Kina kinza ni moto kebí röyi dë timo. ^X Boko'ba na ko'ba ze 'deni ro ma la'ja. Bo i'di ze 'deni ro akoto ti Yesu Kurisito go do'doke lende laka ame bo kileo 'deni molo ndö zize to'do mo ne.

Akoto Ti Kurisito

^{XI} Kpe ame ga molo köyö ye ro bo löwö, lijé Yudayi bo kilele ni kedí kidéki ye ro ya ma kinza kilele dë naga. Tine akilele nima döléti na ka toke kpa 'bana 'ba ro yaga. ^{XII} Omerike ma toné keddike gba nbö ro ma kowo di ro Kurisito ne te. Inzake e'be ro kupö Yisarele. Kina lömu 'benni ma Boko'ba ko'do tinni 'do tamo lijé di mi tolé ne inza ziye, e'benni nge koto zinni yayi. Töné bine olomake e'be mi dolinjo nime kinza Boko'ba gbi kinza komo ki'di go yeyi mo. ^{XIII} Tine ame kpe 'deni ro akoto ti Kurisito ne, kpe ma toné pa nbö ro ma kowo yaga ne roma Kurisito o'de ye 'deni ngi ngosi 'de ro Boko'ba.

^{XIV} Bo na ro bo lata ze. Bo na me kodo'bo ze Yudayi 'deni le'jete ro akoto tiye kpe bo löwö. Reki löbu 'ba ndo'ji toné mi löngö ze tiye ne inza kpe, bo urö 'deni beri ti yida ro bo nime bo ki'di kupö ne. ^{XV} Kö'du ki'di ma molo 'ba Yudayi mo toné ga bo i'di 'deni yaga kinza kpe ro oto römöyi 'do kodo'bo ye tize ro a la'ja. Kina me bo ko'do lata 'deni gomo mi löngö ze. ^{XVI} Bo i'di 'deni kutöti bo do ngéri bo kolé 'do kiyeyi kpa ndo'ji nime mi löngö ze ne yaga go kodo'bo ze kpaki ro akoto zi Boko'ba.

^{XVII} Kina me bo Kurisito mo toné kako 'deni kuwöwö laja laka 'ba lata nime ziye kpe bo löwö ame gba nbö ro ma kowo di

ro Boko'ba ne kina gbi zize Yudayi mo ga ma ngosi ro bo mo toné ga. ^{XVIII} Ti bo Kurisito na me ki'di ze pili 'deni dedí ti Nyi Koto Laka to'de ze zi Boko'ba 'bu.

^{XIX} Kina me 'deni inzake kpe ro bo löwö, kpe 'deni ro bo do yayi gbi kozo 'beze ze bilaka 'ba Boko'ba. ^{XX} Kpe 'deni ro döku ma ko'ba rö 'ba Boko'ba timo, ame gbondo mo na ro bo laja ni ti bo kumé lende 'ba Boko'ba ne, tine Yesu Kurisito na ro döku ma do kiteli 'ba go dogali mo. ^{XXI} Bo na kogbo döku ama ga 'deni pili toro gbi ro ma koro zi Boko'ba. ^{XXII} Kina me kpe ame 'deni ro akoto ti bo ne o'ba ye 'deni gbi ro bi loma 'ba Nyi Koto Laka 'ba Boko'ba.

III

Polo Ti Bo Löwö

^I Kina me ma Polo, ma koboso go lende 'ba Yesu Kurisito ma moto ziye kpe bo löwö, mumötu Boko'ba goye. ^{II} Mikali 'deni laka uwöke yeyi ma Boko'ba ko'do zo ki'di ma to'de mo ziye nima 'deni. ^{III} Bo Boko'ba na kileme akiteri abo ame ro ma kusu ne 'deni yaga zo. Mugu lende mo 'deni toné molo bine mbowa ziye. ^{IV} Odo kidékike ti ko'jake wa ma mikali di mi akiteri 'ba Boko'ba ame ro ma kusu zi Kurisito to'do mo ne ngi. ^V Molo mi kada 'ba 'bu ze löbu toné ga bine boto ikali a ma te dë. Tine Boko'ba ileme 'deni le'jete yaga ti Nyi Koto Laka abo zi bo laja ni ti bo kumé lende abo ga ame bo kigeli 'deni ne. ^{VI} A nime na me mi laja koto laka abo kpe bo löwö ni 'deni ro akoto tize Yudayi mi Kurisito Yesu ro 'ba Boko'ba to'ja kpa közi ma bo kose mo toné gbi koto tize.

^{VII} Mi këyi abo 'ba Boko'ba na me ki'di ma ro bo ndobo 'ba laja laka abo nime ti tigo abo. ^{VIII} Ma ame pele kulöwö wöti beri di mi löngö bilaka abo ga ne bo o'do mi këyi zo koja ma tuwöwö laja abo ziye kpe bo löwö. Kina gbi 'do tileme yeyi löbu do kiteli abo nime ziye. ^{IX} Bo oja ma gbi 'do ti'di bilaka pili kikali akiteri kusu abo toné na tondo. Römöyi bo Boko'ba bo ko'ba wa pili 'ba dolinjo nime usu do a nime 'deni molo toné bine mi kada 'ba 'bu ze löbu ga ^X 'do kanisa na kileme 'jaa kozo a nime te tone zi malayika ame ga

lijë na rɔ löbu mitorɔ ne, bo Boko'ba na rɔ 'bu 'ba akikali pili. ^{XI} Boko'ba o'do a nime 'deni go akiteri abo ame molo di bi tisaki mo zi Yësu Kurisitö nɛre ze ne.

^{XII} Kina me ze ma ze tiye mi ti'di do go lende 'ba Yësu Kurisitö gbï rɔ akoto ti bo ti ki'di ze rɔ do ngölö tako komo bo Boko'ba ti mi këddi. ^{XIII} Go lende mo na me miya ziye, kinza kolomake dë rɔ meri go gomo nime mëdi yimo bine go lende 'be ne. Tine na 'do koyoke roye gomo.

Ako'ɔ 'Ba Kurisitö

^{XIV} Go kö'du mo na molodo bëri komo Boko'ba 'bu moma'jo roma zi bo. ^{XV} Bo na rɔ 'bu ma koto laka zi bilaka pili 'ba mi dolinjo nime kpaki ti malayika 'ba doyyayi 'ba mitorɔ. ^{XVI} Moma'jo roma zi bo Boko'ba bo ko'do yëyi to kpe doye ti Nyi Koto Laka ti tigo mo ki'di mi këddi ziye ^{XVII} Kurisitö kö'bö ti nburu miye kpe ma ki'dike doye 'deni go lende abo naga nime, ako'ɔ abo këdiyë roni ti kitigo miye ^{XVIII} 'do kpe gbï pili ti bilaka abo ga 'ba Boko'ba kikalike go löbu ti talo 'ba ako'ɔ 'ba Kurisitö nime gbï ti tigo do kiteli mo. ^{XIX} Kina odo kiya te këddike 'deni ti ako'ɔ nime boto kikalide dë 'doyi ne, loma 'be ti këdi nati kozo 'ba Boko'ba.

^{XX-XXI} Akilëlu ti rɔ löbu këdi zi bo Boko'ba nduwë rɔ nburunburu go Yësu Kurisitö gbï ti kanisa abo. Römöyi Boko'ba bo i'di tigo abo 'deni ngi kulowö zize to'do ndobo mize kebe ma dititike ti ma dikalike naga.

IV

Lende Laka

^I Ma bo koboso ma 'deni go lende 'ba Kurisitö nɛre ze mo tönë, mëdi milende ziye, i'dike loma 'be këdi rɔ ma laka go ako'doko abo 'ba Boko'ba ame këdëki ye ne. ^{II} Ni moto oto e'bi döyi le bëri kiliya röyi ko'ɔ lepï yi ga ti komo kele mo pele odo ko'do yi dë laka. ^{III} Ogbö röyi toloma kinza ndo'ji mi löngö yi ti lepï yi moto kinza mi kata römöyi kpe 'deni rɔ akoto mi Nyi Koto Laka. ^{IV} Nyi Koto Laka nge koto kina ze 'deni rɔ yida rɔ koto gbï kozo ame meri ze 'deni nge koto go wa ma Boko'ba këdëki ze teyi ne. ^V Nɛre ze mo nge koto, a ma di'dike doze gomo

nge koto kina bapatisi ze gbï nge koto. ^{VI} Boko'ba nge koto rɔ 'bu 'ba bilaka pili. Bo na rɔ nɛre 'ba do wa pili bo na gbï mize ko'do ndobo pili tize.

^{VII} Tigo i'di roni 'deni rɔ 'beri'beri zize. Römöyi bo Kurisitö na rɔ bo ki'di kpa közi ma laka. ^{VIII} Eädi 'deni kozo ma tönë kiya roni mi akugu te, "Bo ari nbö toro ti 'boki nbani kina bo ki'di kpa közi ngi zi bilaka." ^{IX} Tine 'jo 'ba lende 'ba tari nbö toro nima omba kina rɔ tako abo ame titi mi dolinjo bëri bine ne. ^X Kina bo Kurisitö koto mo tönë kako bëri bine ne bo na me gbï kari 'deni nbö gönyi poli toro 'do bo kote go bi pili ti yida rɔ bo. ^{XI} Bo na me ki'di tigo zi ya moto ga tedi rɔ bo laja, moto ga rɔ bo kumë lende, moto ga rɔ bo tuwöwö laja laka, moto ga rɔ pasita tine moto ga rɔ bo komo kiyandi. ^{XII-XIII} Bo o'do te 'do kiyija ze bilaka 'ba Boko'ba ndo rɔ akoto ti Yësu Kurisitö mi ndobo abo. Kina ti'di doze go lende kiya 'ba kole 'ba Boko'ba gbï ti tikali bo kodobö ze ti rɔ akoto tiye dandike mi tigo ma laka 'ba Kurisitö.

^{XIV} Kina odo këdi 'deni tara tine dinzake kpe rɔ kole titi 'do dɔngala 'ba akiyandi 'ba bo 'bölu ni kuyi kpeze ngi welo mökö di go kori kozo sorope ma di zi piwu naga tara. ^{XV} Tine dönyöke go lende kodoro ti ako'ɔ kina ti dedike ngi rɔ akoto ti Kurisitö ame bo na rɔ bo doze ne. ^{XVI} Ze pili rɔ kapa 'ba yida rɔ bo ga ame bo na konzo ze 'deni pili rɔ kotokoto kogbo ze mi leri 'ba yida rɔ bo. Kina yida rɔ bo ti kiyöbu ngi kogbo roni laka odo kiya te ze kapa mo naga nime dinda'bake ako'ɔ laka rɔ go roze.

Loma Ma La'ja Rɔ 'Ba Boko'ba

^{XVII} Kina me mi'di ame ziye mi möyi nɛre ze Yësu Kurisitö, kinza kolomake dë kpe to'do lende kozo 'ba ya ma kinza rɔ 'ba Boko'ba naga tara. Lijë 'benni nima meri 'benni pili do oto mo inza kina gbï kinza akikali. ^{XVIII} Lijë ngi kinza didi 'ba Boko'ba minni römöyi lijë ngi rɔ bilaka minyi ga kinza mbili. Lijë bo kilagi akikali 'ba Boko'ba naga nima. ^{XIX} Lijë odo minni ngi po kinza rɔ kaya go to'do dokomali lende kënyë.

XX Lende 'ba Kurisitö mo ame kiyandi ye timo ne ëdi tara? XXI Mikali rö ma laka loma abo 'ba Yësu iya gömo 'deni ziye. Lende ma kodöro 'ba Boko'ba ame mo bo kileme zize ne iyandi ye 'deni timo. XXII Kina ti, olake gö loma 'be ma molo tönë ga yaga. Römöyï bo bo ma molo nime ti ndörö abo ga ëdi koto ye mi tölë. XXIII Meri 'ba döye ti dökï'di ye i'dike ti kedi yaga rö ma la'ja. XXIV Ödöke mi loma ma la'ja ame rö 'ba Boko'ba rö ma koro koto laka rö ma kodöro ne.

XXV Kina me ti, a moto rö beti kinza kpe. Ni moto lende ma kodöro na kiya zi lepï yi. Römöyï ze pili 'deni rö kapa 'ba yida rö Kurisitö. XXVI Ödo ni moto kënyï rö 'diri tine kinza kola 'diri 'bi nima de koto yi mi lende kënyë. Kina kinza koloma de gbï ti 'diri miyï nbö kada kösö dömo. XXVII Römöyï kinza ki'di bicï lende de yaga röyï zi Satani.

XXVIII Ni ame keddi rö bo 'bögo ola gö 'bögo yaga kileki to'do ndöbo 'bi ti köziyi 'do kokonyi bo lisa gbï timo. XXIX Kinza kö'bö de tumu kpëyi zi bilaka. Tine wa ame ga rö ma këyi rö 'ba tileño mi löngö bilaka ne na kiya gö ki'di lende kiya 'bi kokonyi ya ame ga kedï kuwö ne. XXX Kina kinza ki'di Nyi Koto Laka 'ba Boko'ba de kedï rö meri. Römöyï Nyi Koto Laka i'di 'deni ziye rö kinë 'ba 'do tope ye yaga mi kada mo yayi rö do ngölö rö 'ba Boko'ba.

XXXI Kinza ki'dike a moto rö mi kombi ala tiyeli ala 'diri ni ti ti'ja de kpe kedï mi löngö ye. A moto rö ndo'ji kinza kpe. XXXII Tine olomake ti mi këyi to'do lende laka zi lepï ye ga. Kina 'do kolake lepï ye ga gbï gö lende kënyë közo ame Boko'ba ki'di Kurisitö 'deni döliño bine tola ye gö lende kënyë ne.

V

Loma Mi Bi Köpö

I Kpe ame 'deni rö kole 'ba Boko'ba bo kö'ö ye 'deni kulöwö ne, inda'bake loma abo nima. II O'döke wa pili ti kö'ö közo 'ba Kurisitö ame kö'ö ze ki'di didi bo göze közo akumu ame köpma zi Boko'ba 'do tato kele mo këyëyi dökï'di bo ne.

III Kpe 'deni rö 'ba Boko'ba, tine kinza ki'dike ama közo yëri ni ti a pili ma rö ti'da naga 'doyi ti mi kombi ni kidëki möyï mo de kpe mi löngö ye. IV Kinza kiyake lende dö rumö ti a ame ga rö ti'da ne de kpe römöyï lende mo o'de ye kpe ame ga rö bilaka 'ba Boko'ba ne de kpe. Tine yë'di na 'do kö'böke ti'di mo zi Boko'ba. V Rö ma laka miya ziye tikali mo, bo yëri ni ti lijë bo to'do wa 'doyi ma rö ti'da naga nima ti mi kombi ni inza ti gö bi koto te mi ntere löbu 'ba Kurisitö ni ame ti Boko'ba ne. Römöyï mi kombi nima toro akoro na.

VI Kinza ki'dike boto ku'bölu ye de ti wa naga nime. Römöyï gö lende mo ya 'ba Boko'ba ëdi kako dö kole kinza koro lende abo. VII Kina kinza ni moto kodö'bo röyï de tinni. VIII Römöyï molo nime kpe 'deni mi bi kölu. Tine le'jete kpe 'deni rö 'ba Kurisitö rö bi köpö zi bilaka. Kina olomake ti közo kole 'ba bi köpö tara. IX Römöyï bi köpö na kedï koja 'beni rö lende laka ni ti lende ma kodöro 'ba Boko'ba X Wa ame Boko'ba kö'doko ziyi moto 'do kö'do ne ongo te. XI Kinza kodö'bo röyï de kpe ti kö'doko 'ba bi kölu, lende kinza dömo ködo de 'benni naga nima. Tine oja lijë yaga mi bi köpö. XII Wa ma laki kedï kö'do rö kusu mo naga nima tiya mo yaga aga za kpa bilaka. XIII Tine a ame yaga mi bi köpö na kina laka mo kinda. XIV Wa ame kileme yaga ne bo na 'deni rö bi köpö. Kina me 'do ki'di kiya te, "Ni bo tö'dö nime, indinji yaga. Ödo yaga di mi tölë. Kina Kurisitö ti koyi bi döyï."

XV Kina ti, i'dike kömoye kandi laka gö loma 'be. Kinza kolö'böke de ngi rö ndako tine olomake közo bo lende kikali. XVI Wa ame koja göni 'deni ziyi moto inda'ba ndimo laka römöyï döyayi le'jete ele de kpe. XVII Kinza kolomake de rö rumö, ongoke a ma Boko'ba kö'doko ziye to'do mo.

XVIII Kinza kö'böke de ngi tupö röye ti layi ame bo 'ba bo ngi rö tirasi ye yaga ne. Tine Nyi Koto Laka na 'do ki'dike koso lö miye. XIX Ödo kiya te kotonike döye 'deni nima ngala ti akilëlu ame rö 'ba Nyi Koto Laka ne na kobake, kilëluke ntere Boko'ba ti mi köto, XX ö'böke tileki yë'di 'ba wa

pili zi Boko'ba 'bu ti möyi Yësu Kurisitö ñere ze.

'Ja Ni Ti Më'dë

^{XXI} I'dike roye ti tuwö dö lepï ye ga toro Kurisitö.

^{XXII} Kpe 'ja, uwöke dö më'dë ye ga kozo Kurisitö tara. ^{XXIII} Römöyï më'dë bo na ti közi kakpa dö 'ja abo gbï kozo 'ba Kurisitö ame këdi ti közi kakpa dö kanisa ne. Kurisitö na rö döze, ze 'deni rö yida rö bo römöyï bo na kómo ze 'deni di mi tölä.

^{XXIV} Kina ti kpe 'ja ni uwöke dö më'dë ye ga laka mi wa pili kozo ame kanisa kuwö dö Kurisitö laka ne tara.

^{XXV} Kina ti kpe më'dë, o'oke 'ja 'be ga ti kozo 'ba Kurisitö ame kö'ö kanisa ne. Bo ilanja didi bo 'deni gö lende ze kanisa abo ga ^{XXVI} 'dö ti'di ze rö 'ba bo. Bo i'di lende abo 'deni zize kurögö ze kopo ti mini 'ba bapatisi ^{XXVII} 'dö kö'de ze kanisa abo zi bo rö ma kele kozo 'ja la'ja rómo mboloro kinza tirigbili mato dö 'bana 'ba rómo, tine ngï lipo koto laka kinza lende kënyë oto.

^{XXVIII} Kpe më'dë, ni mato o'ö 'ja 'bi kozo yida röyï. Ni ame kö'ö 'ja 'bi 'deni, gbagba yi na ma 'deni gbï kö'ö. ^{XXIX} Boto mato ame ngï kö'ji yida röni ne na rö yë? Ni mato yida röyï ö'bö tulu mo konjo gomo laka gbï kozo 'ba Kurisitö ame këdi konjo gö kanisa abo ne. ^{XXX} Römöyï ze na 'deni rö kapa 'ba yida rö bo ga. ^{XXXI} Kozo ame kugu mi buku 'ba Boko'ba ne, iya te, "Gö kö'du mo na botoni ti kololo di yoki 'bu bo ni ti ma bo kari kodobö rö bo ti 'ja abo kina lijë kpaki riyö 'deni rö akoto." ^{XXXII} Lende löbu nime 'jo mo ma monjo bine mato ma rö ma kusu mo tönë kileme 'deni yaga ne edi kiya röni zi Kurisitö ti kanisa abo. ^{XXXIII} Tine mato mo edi kiya röni ziye ti 'ja 'be ga 'dö kpe më'dë ni pili, ni mato kö'ö 'ja 'bi kozo yida röyï kina kpe 'ja pili gbï tara, ni mato koro më'dë yi.

VI

Kole Ni Ti 'Bu Nni Ga

^I Kpe kole titi, ame kpe 'deni rö akoto ti Kurisitö ne, ndobo ma laka rö dö kiteli ziye na me. Ni mato uwö dö 'bu yi ni ti möyi. ^{II} Boko'ba ose 'deni molo tönë bine

iya te, "Oro 'bu yi ni ti möyi." Di mi kö'du ki'di abo ga pili ame na dogba bo kulömu gomo teyi kiya te, ^{III} "Dö a ma laka na kurë döyï ti yëyï mo koloma göyï kowo mi döyayi bine."

^{IV} Kina ti, kpe bö kole ni kinza kö'doke lijë dö rö ma kënyë ki'di minni kata roye. Tine uluke lijë laka mi akiyandi 'ba Kurisitö ñere ze ki'dike kómo kandi mo zinni.

Atoli Ni Ti Bö Dönni Ga

^V Kpe atoli ni, oroke bö döye ga ti tikere ti rö kilë'di kuwöke dönni ti mi koto kozo ma kuwöke dö Kurisitö. ^{VI} Kina kinza kebeke dö nge to'dö mo odo lijë këdi tiye tonjo göye 'dö tu'bölu kömönni. Ama ele dö. Ma laka mo ziye tuwö dönni nburu römöyï ako'doko 'ba Boko'ba na kina kpe 'deni gbï rö atoli 'ba Kurisitö ga. ^{VII} Kina ti, o'dö ndobo 'ba atoli 'bi nima rö dö rö konji kozo eddi kö'dö zi Kurisitö, tine inza zi bilaka lesi. ^{VIII} Ikali 'deni bo na rö bö ti'di kpa közi zi bilaka pili rö buru, atoli kpaki ti ma kinza rö atoli gö ndobo laka 'bi 'ba mato.

^{IX} Kpe bö dö atoli ni, o'doke lijë gbï laka tara kinza kpa kose. Ikalike 'deni ñere edi nge koto mitoro ame bo na mbiri dö atoli ni gbï dö bö dömo ga ne. Bo o'dö 'ba bo geli dö mi löngö mo.

Jama 'Ba Ya 'Ba Boko'ba

^X Lende ma rö nburunburu mo ziye na me nati, kpe ame ga 'deni rö akoto ti Kurisitö ne i'dike tigo dö kiteli abo kogbo ye kitigo. ^{XI} Inda'bake jama 'ba ya 'ba Boko'ba ame ki'di 'deni ziye ne teyi kitigo titata roye timo di zi donjala kënyë 'ba Satani. ^{XII} Ya ma 'beze nime dinza dö'doke ti bilaka lesi tine ti malayika kënyë 'ba Satani ga ame lijë na 'deni ti közi kakpa dö bilaka 'ba bi kölu nime pili ne.

^{XIII} Kina ti, inda'bake jama 'ba ya 'ba Boko'ba ti ndö tiye le'jete römöyï 'dö odo kada kënyë mo nima kömö 'deni dayi 'dö kogboke roye timo kinza kirijake ra di zinni bö ya 'be mo naga nima tine di pötö mo pele koroke nburu kitigo. ^{XIV} Udöduke lende kodoro 'ba Boko'ba 'bömbö ye rö gasi. Olöke lende laka 'ba Boko'ba roye 'dö kitata kpa donjo'do ye di zi kómo 'ba bö ya. ^{XV} Usuke laja laka 'ba lende

këyi 'ba Boko'ba ro wari ndiye togbo roye timo. ^{XVI} Ombike ti'di do go lende 'ba Kurisitö nduwë tiye ro makëti tikëti kpa pa'do 'ba komo 'ba Satani timo yaga di roye. ^{XVII} Akomo abo 'ba Boko'ba nime bo ko'do zize di mi tolë ne na 'do kinda'bake teyi titata doye timo. Lende 'ba Boko'ba ame Nyi Koto Laka kuwöwö 'deni ne na 'do kogbake ro mbele ziye.

^{XVIII} Tine mi ya nime ö'böke ti mötu. Ititike bo Boko'ba go bo kokonyi ye. Mi wa pili ogboke roye ti mötu kozo ma Nyi Koto Laka ki'di ziye. Umötuke gbi nduwë go bilaka 'ba Boko'ba ga. ^{XIX} Kina umötuke gbi goma 'do bo ki'di lende kikali zo odo kada 'ba lende ma komo 'do miya laja laka abo ro do kitewu zi ya ame ga molo kikali de ne. ^{XX} Ma pele ti zingiri nime ndo mi maboso bine ma gba tuwöwö laja laka nime. Kina umötuke gomo 'do Boko'ba ki'di ma tiya laja abo nime ro do kitewu kozo ma bo ko'doko zo.

Akumötö

^{XXI} Tukiko, löndö ma do'o kulöwö bo kinda'ba ndobo 'ba Kurisitö laka nime ti kiya go a ma ko'do roni zo pili 'jaa ziye 'do kikalike gbi medä tondo. ^{XXII} Medä moja bo 'do tari ti lende ma 'beze bine pili tiyeti mo ziye yayi go doki'di ye keyi.

^{XXIII} Ee, Boko'ba 'bu ti Yesu Kurisitö nere ze ki'di ye kpe löndö ama ga yayi ne kö'böke ti'di doye go lende abo ti ako'o ti mi keyi. ^{XXIV} Lende keyi 'ba Boko'ba kedä tinni lijë ame ga pili ti ako'o ma nburunburu 'ba Yesu Kurisitö nere ze ne.

Akugu 'Ba Pɔlo Zi Kanisa Ma PİLİPÖYİ

Mötu 'Ba Pɔlo

^I Ma Pɔlo mugu waraga nime ziye kpe bilaka 'ba Boko'ba ame ga pili mi Piliipöyí ame kpe 'deni ro akoto ti Yésu Kurisitó ne. Mugu ziye ti ya ma löbu 'be ga pili, kpaki ti ya ame ga ro bo ndobo mi kanisa ne. Ze ti Timatiyo lepí ma bo ndobo 'ba nere ze Yésu Kurisitó dumötö ye pili. ^{II} Yeyí ti lende keyí 'ba Boko'ba 'bu ze ti 'ba nere ze Yésu Kurisitó koloma tiye.

^{III} Mi kada pili ma momeri go lende 'be mo'do yee'di zi bo Boko'ba bo konggo goma. ^{IV} Mi mötu ko'do ma goye pili ma ro lonjo, ^V romöyí eddike nduwé tokonyi ndobo 'ba tuwöwö laja laka 'ba Boko'ba koto tö kisaki molo di mi kada ma toné ki'dike doye go lende 'ba Yésu nbö kömö mi kada nime tone. ^{VI} Mikali 'deni Boko'ba isaki to'do lende laka abo 'deni miye, kina bo ti kö'bö gbí nduwé to'do mo tara nbö kömö mi kada 'ba tileki 'ba Yésu Kurisitó kako dolinjo nime bine.

^{VII} Kpe na ro ya ma kiyeyí döki'di ma kulöwö kina ma laka mo na 'deni zö 'do miya lende te go kö'du 'be pili. Tine pele ko'ja medí mi maboso bine ala ma toné kota ma gba medí ro tiyétí lende 'ba laja laka 'ba Boko'ba zi bilaka 'do ki'di dönni gomo ti mi keddí ne, odo'böke roye gbí tö to'do ndobo nime Boko'ba ki'di zize to'do mo ti mi keyí abo ne. ^{VIII} Boko'ba ikali medí miya lende ma kodoro ame miya te mo'go ye pili gbí kozo ma Yésu Kurisitó ko'go ze ne tara.

^{IX} Mi mötu ma goye mititi bo Boko'ba ki'di ye kotoke to'go roye ro do kiteli kikalike bo gbí ti kori 'ba lende abo. ^X Ame na ti ki'di ye tikali toza wa ma laka 'ba Boko'ba. Kina odo Yésu Kurisitó kedí kileki 'deni kako dolinjo nime bine tine, ti keddike 'deni ngí lipo kinza wali 'ba lende kenyé ^{XI} romöyí bo i'di ye 'deni nge tö'bö to'do wa ma laka. Kina ti ko'do yee'di 'deni ngí zi bo Boko'ba kilélu bo go kö'du mo.

Loma Ti Kurisitó, Mi Didí Gbí Mi Tölé

^{XII} Löndö ma ga, mo'doko gbí ziye tikali mo gomo nime medí yimo bine ne i'di bilaka ma konzi 'deni le'jete kuwö laja laka 'ba Boko'ba. ^{XIII} Bo kanya ame ga pili kedí koda linjo 'ba bo dolinjo ma löbu bine kpaki ti ya moto mo ga uwö 'deni oboso ma bine dömöyí Kurisitó. ^{XIV} Bilaka 'ba kanisa ma konzi o'ja konyi abo 'ba nere Yésu 'deni di roma ma medí mi maboso, kina go kö'du mo lijé ikali 'deni ngí bo ti kokonyi lijé gbí. Kina me lijé kedí 'deni ro tiya lende abo le'jete ro do ngölö kinza tikere.

^{XV} Ya moto ga ombi döki'di nni roma ko'ji ma kina ma lijé kedí ro tiyétí lende 'ba Kurisitó. Tine ya moto ga edí kiya 'benni ngí kodo di mi zana 'ba lende laka. ^{XVI} Lijé o'go ma, na me lijé ikali ndobo ma Boko'ba ki'di zö na ro tiyétí laja laka abo. ^{XVII} Ya ma laki naga nima o'doko to'do rönni mbiri löbu kebe ma. Go kö'du mo na lijé iya lende 'ba Kurisitó de do mi koto. Lijé o'doko ti'di gomo moto doma di mi maboso bine. ^{XVIII} Ne pele o'do oto de zö. Ame ya ma kedí ko'do 'benni do mi koto naga kpaki ti ma kedí ko'do 'benni do mi riyö naga kedí 'deni ro tuwöwö lende 'ba Kurisitó ne, ma 'deni ngí ti mi keyí.

Kina ti mö'bö nduwé ti mi keyí tara ^{XIX} romöyí mikali eddike tititi Boko'ba goma tokonyi ma. Tine Yésu Kurisitó ti ki'di Nyí Koto Laka abo ngí konggo goma 'do wa pili ko'do rönni laka zö. ^{XX} Kina mi'di doma 'deni ngí ti döki'di koto gomo Boko'ba inza kola ma kodo ro kaya roma, tine bo ti ki'di ma medí ro do kitewu kozo ma dogba, kina gbí 'do odo medí pele gba ti komo ma te ala odo mölé pele, lébi ma ti ki'di bilaka ngí kubí go Kurisitó.

^{XXI} Ne ma 'bama ame ma pele gba ti komo ma ne medí koto ti Kurisitó. Kina odo mölé 'deni yayí tine ti medí ngí ti bo ro do kiteli. ^{XXII} Ne odo moloma gba ti komo ma ti mo'do ndobo ngí zi Kurisitó ro do kiteli, tine go kö'du mo na mikali de ma yala na 'do mo'doko, 'do toloma gba ala 'do tölé. ^{XXIII} Wa riyö naga nime edí gba kilaka ma. Ne ma mo'doko mo na 'do tölé go mari toloma ti Kurisitó, romöyí ama na ro ma laka zö. ^{XXIV} Ne

'do toloma gba bine ëdì gbì rɔ ma laka römöyí gɔ mokonyi ye. ^{XXV} Ame na rɔ do kiteli gɔ kö'du mo mikali mëdì moloma gba titi ti kɔmɔ ma. Ti mö'bö nduwë tokonyi ye 'do ki'dike dɔye gɔ lende 'ba Boko'ba rɔ do kiteli kina gbì ti lɔŋɔ gɔ kö'du mo. ^{XXVI} Kina ɔdo mileki 'deni ziye yayi ti kubike gɔ Yësu Kurisitö 'deni ngi gɔ ame ma gba tiye ne.

^{XXVII} Tine ma rɔ do kiteli mo na me mëdì miya ziye, o'doke nge rɔ lende laka mi loma 'be ga pili römöyí kpe 'deni rɔ 'ba laja laka 'ba Kurisitö. Ne kina me ɔdo mako pele tonɔ ye ala muwö pele nge rɔ lëbì 'be di bi kɔwɔ mo'dɔkɔ tikali mo ma këddike nduwë ti mi këddì gbì ti mi kɔtɔ 'do kogbake rɔye laka tö'bö to'do lende 'ba laja laka 'ba Kurisitö kinza toga kpeye gomo. ^{XXVIII} ɔdo kiya te kereke dë kpe di zi bo këdì ki'di mugu nnì rɔye naga nima ti këdì ngi rɔ akileme zinnì ma Boko'ba këdì ku'du lijë mi pa'do 'ba Gehena, tine bo ti kɔmɔ ye di mi tölë. ^{XXIX} Ti këdì ngi tara römöyí mi këyì abo 'ba Boko'ba ame ki'di ye ki'dike dɔye 'deni gɔ lende 'ba Kurisitö ne i'di ye 'deni gbì tombi gomo mo. ^{XXX} Kina me këddì kopike rɔye 'deni nduwë tombi gomo ame ga bilaka këdì rɔ todo mo rɔye 'deni gbì kɔzɔ ma tönë ko'jake lijë koloma rɔ to'do mo zö ne. Kina me uwöke 'deni gbì ma lijë këdì gba rɔ to'do mo zö tara.

II

Rɔ Löbu 'Ba Kurisitö

^I Ze ma ze tiye ame 'deni rɔ 'ba Kurisitö ne, gɔ docoke mi këddì dë kpe nati rɔ gɔ rɔze? Tara ne ze kinza akɔ'ɔ tɔyëyì dökì'dì lëpì ze ga ya? Dinzake rɔ akɔtɔ ti Nyì Koto Laka tomeri kö'du 'ba lëpì ze ga ya? ^{II} Ne ɔdo këdì 'deni tara, kina me miya ziye, olomake pili ti meri kɔtɔ 'do ki'dike ma rɔ lɔŋɔ rɔ do kiteli. ɔ'oke rɔye pili rɔ gɔ rɔye kinza kɔmɔ geli yimo. Kina 'do ki'dike do lende kutì 'be këdì kinza do kudu teyi. ^{III} Tine kinza kebeke dë to'do wa ame ga 'do to'do rɔye timo rɔ wa löbu gbì ti rɔ kubötö. Ilekike rɔye bëri, omerike lende 'ba lëpì ye ga na laka kebe 'beye. ^{IV} Nì mɔtɔ kinza kö'bö dë nge tokonyi gbagba yi, tine gbì nduwë ziiyì tokonyi ya mɔtɔ ga.

^V I'dike meri 'be këdì kɔzɔ 'ba Yësu Kurisitö. ^{VI} Bo ö'bö nduwë gbì kɔzɔ Boko'ba, tine bo omeri inza rɔ ma laka zi bo 'do tönyö gɔ löbu do kiteli nima tädì rɔ ma koriya ti Boko'ba. ^{VII} Gɔ kö'du mo na me bo kola löbu do kiteli nima bo kileki rɔ bo bëri kɔzɔ bo laja zi bilaka. Öyö bo 'deni rɔ bilaka lesi, bo koloma dɔyayi bine kɔzɔ bilaka ma sari. ^{VIII} Bo ileki rɔ bo bëri tuwö do Boko'ba mi wa pili pele di mi tölë. Bo i'di rɔ bo zi bilaka kutötì bo do ngëri kupö bo. ^{IX} Gɔ kö'du 'ba do kuwö na Boko'ba kogba bo 'deni mitɔrɔ ki'di bo rɔ löbu 'ba do wa pili, ^X 'do ya ma mitɔrɔ pili ti ma mi dɔyayi nime kpaki ti ya ma 'deni bicì yayi bëri naga koro bo ^{XI} gbì ti tilëlu bo, kiya te, "Yësu Kurisitö na rɔ nɔre." Kina akilëlu ti këdì ngi zi Boko'ba 'bu gɔ kö'du mo.

Bi Kɔpɔ Mi Dɔliŋɔ

^{XII} Kina ti kpe ame ga mɔ'ɔ ye ne, kɔzɔ ame kö'böke 'deni tuwö do Boko'ba ko'ja mëdì tiye yayi ne, kina me ma 'deni rɔ ma kɔwɔ uwöke do bo gbì rɔ do kiteli. Oroke bo ti tikere, kodoke rɔye gɔ ndɔbo nime römöyí kpe na bo kɔmɔ 'deni di mi tölë. ^{XIII} Bo na ki'di ye to'dɔkɔ kö'du abo bo ki'di tigo ziye to'do mo. ^{XIV} Ne kinza ko'doke wa mɔtɔ dë ti rɔ konɔboro ala gbì ti kpa kuri. ^{XV} Kina ya ma laki pili ti konɔgɔ ngi wa ma kënyë mɔtɔ inza mi loma 'be römöyí ëddike 'deni kinza lende kënyë kɔzɔ kole 'ba Boko'ba mi löngö bo lende kënyë ma kilagi bo naga nima. Kina ti këddike ngi zinnì kɔzɔ këlu ame këdì kiyɔpɔ bi mi mandölu ne tara, ^{XVI} römöyí ozake lende 'ba Boko'ba ame rɔ kori 'ba didi ne 'deni zinnì. ɔdo kö'böke nduwë to'do mo te, mi tileki 'ba Kurisitö kako doliŋɔ nime bine ti mëdì ngi ti mi këyì, römöyí monɔgɔ 'deni ndɔbo nime mopi roma to'do mo mi löngö ye ne ilikö dë rɔ yawa.

^{XVII-XVIII} Kina me mɔtɔga bilaka ti kupö ma girì nime. Ne ɔdo këdì pele tara yayi ti mëdì rɔ lɔŋɔ gɔ kö'du mo. Kina kpe gbì 'do këddike rɔ lɔŋɔ gɔ kö'du mo, römöyí ti mëdì ngi kɔzɔ roma ame kumu zi Boko'ba, kina ti'di dɔye gɔ lende abo ti këdì gbì rɔ akumu zi bo. Kina ti mozoli

roma koto ti akumu ma 'beye nima. Go kö'du mo olomake ti, ti mi këyi koto tö.

Akiteri 'Ba Polo

XIX Odo nere Yësu ko'doko zö momeri toja Timatiyo kari ziye giri naga nime, 'do bo kileki ti lëbi 'be zö go doma kitëwu yaga. **XX** Bo na mëdi moja kari ziye römöyî boto mato ma bine komeri kö'du 'be ngi ro mbëmbë kozo 'bama te ne inza du te nge ro bo. **XXI** Kö'du 'ba tokonyi gbagba lijë ga na nge ko'c rönni, lijë onyo a mato ro lende 'ba Yësu Kurisitö dë. **XXII** Kina me ikalike gbî Timatiyo na kileme ro bo 'deni ro bilaka ma laka, ko'do ndobo 'ba tuwöwö laja laka 'ba Boko'ba nime koto tö kozo kole ni ma ti 'bu ni tara. **XXIII** Odo mikali wa ma këdi ko'doko to'do röni zö 'deni, momeri 'do toja bo welo kari ziye yayi. **XXIV** Kina odo nere Yësu ko'doko zö, miteri 'do tari gbî ti gbagba ma welo ziye yayi.

XXV Momeri bine ma laka mo na 'do moja bo löndö ze Epapodito kari ziye giri nime. Bo na ro bo ame ko'do ndobo 'ba Boko'ba nime koto tö kozo bo kanya riyö ma kitaka rönni kpa ya tara. Kpe na tönë kojake bo, na me bo okonyi ma 'deni **XXVI** bo o'doko 'do tileki ziye yayi. Döki'di bo ro ma kombi go kö'du 'be römöyî lëbi mo ari ziye yayi tégë rako'c o'do bo sowa. **XXVII** Ro ma laka rako'c o'do bo ngosi 'deni 'do tolë. Ne Boko'ba o'do mi këyi 'deni ro bo gbî roma komo bo, kinza mëdi ra kulöwö ro meri. **XXVIII** Go kö'du mo na me mo'doko toja bo kari giri nime ziye 'do to'ja kinë bo 'böwu ki'di ye këddike ti mi këyi. Kina ti ki'di ma 'jaa moloma kinza tedi ro meri. **XXIX** Tine odo bo kömö ziye yayi olomake ro lonjo ti bo, o'doke bo laka ro 'ba nere Yësu. Ma laka mo na 'do koroke bilaka ma kozo bo tara **XXX** römöyî bo pa ngosi 'do tolë mi ndobo 'ba Kurisitö nime. Bo ilanja go didi bo ti'di konyi ame ko'boke dë ti'di mo ne zö.

III

Ti'di Do Go Laja Laka Na Ro Do Kiteli

I Löndö ma ga, olomake ti mi këyi römöyî kpe 'ba nere Yësu ga na. Ne 'bama 'do tileki tugu a mato ame mugu

'deni dogba ziye bine ne embe dë zö, kina ti kokonyi ye ngi.

II Kina me mëdi miya ziye i'dike komoye kandi laka di zi bi naga nima. Ya bo lende kënyë naga nima këdi kënyö ti dölëti 'bënni 'ba akilele to nima ro yawa. **III** Lijë 'bënni nima inza du koto te ro 'ba Boko'ba, ze ame dumötu bo ti tigö 'ba Nyi Koto Laka dubi go ako'do 'ba Yësu Kurisitö ne ze na nge ro 'ba bo ga. Kina dikali 'deni ro ma laka lende 'ba bilaka lesi na dë ti ki'di ze ro 'ba Boko'ba.

IV Ne odo kiya te dölëti na pele këdi ki'di wa ro 'ba Boko'ba, ti këdi gbî ro ma laka zö, ti ki'di ma gbî mëdi ro 'ba Boko'ba ro do kiteli di do ya ma laki pili. **V** Ilele ma molo mi tö'dö do modoomota di pötö ma köyö ma. Ma ro Yisarele di mi kupö Benyimona, kupö ze na molo ro Yudayi kako di zi 'bu ze löbu ga. Ma ro Parosi, bo kënyö toro kö'du ki'di 'ba bilaka ze ga. **VI** Moworo tönë bine kulöwö todo gomö ro bilaka 'ba kanisa. Boto mato ame ngi go kiya te mola wa ma koto mato kinza toro mo di mi kö'du ki'di 'do tedi ro ma laka komo Boko'ba ne inza du te.

VII Ne wa ma molo naga nima pili kozo mori ko'do ni ne, monjo 'deni ngi le'jete kozo wa ma yawa go wa ame Kurisitö ko'do ne. **VIII** Ro ma laka monjo dölëti ni 'deni ngi pili kozo wa ma yawa römöyî tikali Yësu Kurisitö ro nere ma na mbiri ro do kiteli. Mola go wa naga nima 'deni pili go wa ma bo ko'do zö. Monjo lijë pili 'deni ngi kozo yöri tara **IX** 'do mëdi ro akoto ti Kurisitö go ndobo abo ki'di ma ro ma laka komo Boko'ba. Mi'di doma 'deni go lende 'ba Kurisitö go kö'du mo na Boko'ba ko'do ma 'deni ro ma laka komo bo. Ne tine inza go ako'do laka ma 'ba toro kö'du ki'di abo. Boko'ba i'di ma 'deni mëdi ro ma laka komo bo römöyî mi'di doma go lende 'ba Kurisitö. **X** Wa ma mo'doko na nge ro tikali Kurisitö. Bo na kodo 'deni di mi tolë, go kö'du mo mo'doko 'do tedi ti tigö abo kina gbî kozo 'ba bo tara tombi gomö ti tolë. **XI** Kina Boko'ba ti koja ma ngi yaga di mi tolë.

Rija Ro Ma Kodoro

XII Tine minza tÿeni mo giri nime te mikali Kurisitö 'deni lipo mi koto, kina

minza gbí rɔ tiya mo te Boko'ba i'di ma 'deni mi koto kinza a ma kénye yimó. Mèdi gba rɔ togbɔ rɔma 'dɔ tikali Kurisító ngi lipo mi koto, rómoyi go kó'du mo na me Yésu Kurisító koza ma rɔ 'ba bo.

^{XIII} Löndö ma ga, rɔ ma laka mikali Kurisító de ngi gba lipo mi koto. Mèdi gba mi riña doli kozo bilaka ame di mi riña doli abo ko'ba nalo 'ba wa ma bo kiteli 'deni naga de ne tara. ^{XIV} Tine mi'di rɔma 'deni tirinã rɔ ma kodoro tari tömö bi 'ba tote mo 'dɔ mo'ja kpa közi. Mo'do 'deni tara 'dɔ mo'ja kpa közi ame Boko'ba koja Yésu tidëki ma dómoyi mo ne, kina rɔ loma ti bo mitoro.

^{XV} Ya ma komo koro mi kó'du 'ba Boko'ba naga ti kuti gbí go lende ma nime. Ne odo kutike de pele gomo Boko'ba ti kileme 'jaa ziye 'dɔ tikali mo laka. ^{XVI} Ma do kiteli mo wa ame ga Boko'ba kileme 'deni zize pili rɔ kotokoto to'do mo ne, na go do'doke nduwë darike timo.

^{XVII} Löndö ma ga, o'böke nduwë toloma kozo 'bama kina i'dike komoye go ya naga nima mi longo ye yayi kedí koloma kozo ma tonë ko'jake ze doloma ne tara. ^{XVIII} Ya moto ga edi 'deni ame loma 'benni ga kileme lijë rɔ bo ndo'ji 'ba lende 'ba tolë 'ba Kurisító nime. Kina miya 'deni tonë molo bine ziye 'dɔ ki'dike komoye kandi laka di zinni. Kina me mèdi mileki 'deni gbí miya ziye rɔ komo tolo. ^{XIX} Ya naga nima nburunburu 'benni na mi Gehena, rómoyi wa ma lijë koro na nge rɔ ako'doko 'ba yida rónni ga, kina lijë ngi rɔ do kombi go wa ame ga dene go lijë ki'di lende mo ra kaya rónni ne. Meri 'ba wa 'ba dolinã nime na lijë ki'di ngi nge kö'bö dönni. ^{XX} Ne ze 'beze ma ze tiye nime go bi 'beze na rɔ do yayi 'ba mitoro. Kina me dedí 'deni rɔ toda do tileki 'ba nere ze Yésu Kurisító di yöyi tomo ze yaga di mi tolë. ^{XXI} Kina ti tigo mbembë abo kuyi yida rɔ 'ba do yayi ma 'beze nime 'deni ngi go kedí kozo ma kele köbö 'ba bo 'ba mitoro nima tara, rómoyi tigo nima i'di wa pili 'deni kuwö do bo.

IV

^I Kpe löndö ma ga ame mo'o ye kulöwö ne, lende 'be o'o rɔma sowa rómoyi kpe

na 'deni ki'di ma rɔ lonjo, kina kpe na gbí rɔ akileme laka 'ba laja ma zi Boko'ba. Go kö'du mo na miya ziye 'dɔ tö'bö tuwö do lende nime ti tigo 'ba nere Yésu.

Toco To'do Lende Laka

^{II} Kpe Ewodiya ni ti Sundukë, moco ziye tuti do lende rɔ go roye kozo ame nere Yésu ko'do ye 'deni rɔ lëmi ne. ^{III} Tine ni ame ko'do ndobo nime rɔ ma laka tö ne, milende ziyi 'dɔ kokonyi 'ja naga nime 'de tuti do lende rɔ go rónni, rómoyi lijë na kogbo rónni 'deni laka tiya laja laka 'ba Boko'ba koto tö gbí ti Kilemeneti ni ti ya moto ga, Boko'ba ugu möyi lijë 'deni pili mi buku abo ame bo kugu möyi ya ma ti didi ma nburunburu naga 'deni yimo ne.

^{IV} Kpe pili 'dɔ kö'böke nduwë rɔ lonjo rómoyi kpe 'deni rɔ 'ba nere Yésu. Kina me mèdi mileki gbí mose ziye, o'böke rɔ lonjo. ^V I'dike 'dɔ bilaka kikali ako'do 'be ga edi pili rɔ ma laka rómoyi tako 'ba nere Yésu owo de kpe. ^{VI} Kinza kolomake de ti komo kilë'di go wa moto. Ne odo kiya te keddike ti gomo umotuke Boko'ba ko'doke yë'di zi bo kiyetike go wa ame ga pili ko'dokoke ne zi bo. ^{VII} Kina bo ti kiyeyi doki'di ye 'deni ngi rómoyi kpe 'ba Yésu Kurisító ga na. Mi këyi abo ame rɔ do kiteli kebe wa pili ne ti kitata ye kinza komo kilë'di ti tikere konbenbe ye ra.

^{VIII} Ma rɔ nburunburu mo na me miya ziye löndö ma ga, o'böke nge tomeri lende laka ame bilaka pili kedí kubi gomo ne. Meri 'ba lende laka ame kinza wa moto ma yawa yimo ne na 'dɔ keddike timo, ti lende ma kele kinza wa moto ma kénye yimo ti wa ame ga 'dɔ kokonyi bilaka kinza wa moto ma kirasi mo ne. ^{IX} Kina o'doke wa tonë ga ko'jake moloma rɔ to'do mo kuwöke gbí moloma rɔ tiya kö'du mo ne. Wa naga nime na odo ko'doke 'deni Boko'ba ti kiyeyi doki'di ye ngi bo kö'bö tiye.

Yëe Ma

^X Ma ti mi këyi rɔ mbembë mileki yë'di mo zi nere Yésu rómoyi ilenoke kpa kori 'ba ako'o 'be ma goma 'deni 'böwu teyi di potö ame tonë gomo kigabi 'deni sowa ne. Mikali ngi rɔ ma laka eddike tomeri ma, tine kori na kinza ziye 'dɔ kilemeke

zö. ^{XI} Minza miya nime gɔ leri 'ba rɔma. Toloma nge gɔ wa ame ga 'dɔ ko'dɔ rɔnni zö ne ikali rɔma 'deni. ^{XII} Mandi 'deni mi loma 'ba tedi rɔ leri gbî ti ame ti wa rɔ ma konya ne. Miyandi rɔma 'deni molo laka ti 'jɔ 'ba lende 'ba 'dɔ toloma liya di mi gɔ bi ame ga pili medî teyi ne. Tedi ti akonyo rɔ ma konya ala pele ngi rɔ 'bö kpaki rɔ ma koriya zö. Kina gbî ma 'dɔ tedi ti wa rɔ ma konzi ala rɔ leri kpaki rɔ ma koriya zö. ^{XIII} Kurisitö i'di tigɔ 'deni zö ta'da wa naga nime timo. ^{XIV} Ne kpe gbî o'dake 'deni laka ame kokonyike ma di mi gomɔ nime ne.

^{XV} Kpe löndö ma ga ame mi Pilipöyî, ikalike 'deni tönë mari dɔgba tiya laja laka 'ba Boko'ba ziye ne kpe na nge koto kokonyike ma. Mi tönyî ma di Make-doniya bilaka 'ba kanisa ma laki okonyi ma dë ti wa ma kɔzɔ girisi, tine kpe na nge ki'dike zö. ^{XVI} Pele tönë ko'ja medî Tesalonika ojake wa ame ga medî rɔ leri mo ne gbî zö mi konzi. ^{XVII} Minza miya nime gɔ ma mo'dokɔ kpa közi 'be, tine miya tara römöyî mo'dokɔ 'dɔ Boko'ba kileki gɔ bi mo ziye rɔ yeyî ma laka. ^{XVIII} Wa ame ga pili kojake ne ömö 'deni zö ki'di ma 'deni rɔ bɔ wa. Epapodito i'di 'deni zö minza kpe rɔ leri. Lijë 'deni kɔzɔ akumu ame konma zi Boko'ba 'dɔ tato kele mo kiyeyî mi bo ne. ^{XIX} Bo Boko'ba ma na rɔ bɔ wa ma dɔ kiteli. Bo ti ki'di Yësu Kurisitö 'deni ngi koja gɔ wa ame ga pili keddike rɔ leri mo ne ziye.

^{XX} Akilëlu kedî zi bo 'bu ze nduwë rɔ nburunburu. Amini.

Akumötö

^{XXI} I'dike mötö ma zi ya ame ga pili rɔ 'ba Yësu Kurisitö ne. Löndö ame ga tö bine ne umötö ye pili laka. ^{XXII} Bilaka 'ba Boko'ba ma bine pili, ma kulöwö mo ya ma liɲɔ 'ba bɔ dɔliɲɔ ma löbu umötö ye pili. ^{XXIII} Lende këyî 'ba nje Yësu Kurisitö koloma tiye.

Akugu 'Ba Polo Zi Kanisa Ma KOLOSE

I Ma Polo mo ame Boko'ba kigeli ma 'deni go ako'doko abo ro bo laja 'ba Yesu Kurisitö ne, ze ti löndö ze Timatiyo na me II dedä dugu waraga nime ziye kpe bilaka 'ba Boko'ba ame ga mi Kolose ne, kpe ame ga 'deni ro löndö ma ki'di dönni go lende 'ba Kurisitö ne. Yeyi ti lende keyi 'ba Boko'ba 'bu ze koloma koto tiye.

Mötu Ti Yëe'di

III Dedi nduwë dileki yëe'di kembe zi bo Boko'ba 'bu 'ba Yesu Kurisitö nere ze mi mötu ko'do ze goye. IV Römöyi duwö lende mo 'deni ma ki'dike doye go kö'du 'ba Yesu Kurisitö, ko'oke bilaka 'ba Boko'ba pili V mi komo ki'di go yeyi nime kikeki 'deni dömöyi ye mitoro ne. Lende mo ga na kuwöke 'deni tonë mi kada ma gogo laja laka 'ba Boko'ba mo komo ziye. VI Laja laka edi kita'ba 'deni ngi kana kote mi dolingo kozo ma kedä kana gbi mi longö ye yayi kisaki molo di mi kada mo tonë dogba kuwöke teyi kikalike go yeyi 'ba Boko'ba laka ne. VII Epapora bo laja lepä ze ma do'o kulöwö ne na kiyandi ye timo. Bo inda'ba laja 'ba Kurisitö 'deni do mi koto bo kiyandi ye. VIII Ako'o nima Nyi Koto Laka ki'di ziye ne bo na kiya gomo zize.

IX Go kö'du mo na me dedä dumötu 'deni nduwë goye molo tonë duwö lende 'be ne. Dititi bo Boko'ba kodö akikali 'ba ako'doko abo lo miye keddike ti akikali pili mi Nyi Koto Laka. X Kina 'do loma 'be kedä ko laka ro 'ba bilaka abo 'ba nere Boko'ba ko'bo tyyeyi doki'di bo, lende ko'do 'be ga pili kedä ro ma laka ti akikali mo nduwë ro do kiteli. XI Dumötu bo Boko'ba tigo löbu do kiteli abo kogbo ye to kpe kitigo, kombike gomo ti doki'di keddi ti lonjo, XII kilekike yëe'di zi bo römöyi bo ilenjo ye 'deni tinda'ba wa tonë ga kikeki zi bilaka abo ga mi nere löbu abo 'ba bi kopö ne. XIII Bo na komo ze 'deni kolo ze di mi tigo 'ba nere 'ba bi kolu ko'de ze mi nere löbu 'ba kole abo nime bo ko'o

kulöwö ne. XIV Ti bo kole mo na me kutë goze 'deni kola ze go lende kënyë ze ga.

Yësu Na Ro Kinë Boko'ba

XV Kinë Boko'ba boto o'ja dë, tine kole abo na ro kinë bo mo ame kileme 'deni zize. Bo na ro kole döndende 'ba Boko'ba ro bo do wa pili. XVI Römöyi ti bo na me wa pili 'ba mitoro ni ti doyayi ko'ba rönni, ma ko'ja kinë mo kpaki ti ma kinza ko'ja kinë mo dë naga, pili ro go malayika ni ti wa ma ti közi kakpa ti tigo naga. Ti bo na me wa pili ko'ba rönni 'deni toro bo. XVII Gba kinza wa naga nime ko'ba rönni dë bo edi 'deni molo yayi. Ti bo na me wa naga nime pili kedä mi go bi mo ga ne. XVIII Kozo ame do na do yida ro ne tara, bo na ro do kanisa. Bo na ro tisaki mo, bo na ro döndende 'ba tado di mi tolë 'do bo na kedä ro löbu do kiteli do wa pili. XIX Go akiteri abo 'ba Boko'ba na ma bo koweli kole abo nime kolo kinë bo pili teyi. XX Ti bo kole na me Boko'ba ko'de wa pili 'ba mi doyayi ni ti mitoro 'deni kinda'ba minni koto ti bo go lende 'ba roma kole abo nime kulöwu bine do ngëri ne.

XXI Ne ma 'beye, tonë pa bine kpe ro ma kawo di ro Boko'ba ro bo ya abo ga. Meri 'be ti lende ko'do 'be ga pili ro ma kënyë. XXII Ne pele tara bo enyi ko'de ye 'deni tinda'ba miye koto ti bo ti tolë 'ba kole abo ame yida romo kolë bine ne. Bo o'de ye 'deni go keddike zi bo koto laka kinza a ma kënyë moto komo bo. XXIII Tine ziye ti tö'bö mi kori 'ba ti'di do go lende abo, kinza kebe kuyike kpeye dë kpe 'böwu yaga di ro yeyi mo tonë keddike ti komo ki'di gomo mi kada ma laja laka 'ba Boko'ba komo ziye ne. Laja laka uwöwö röni 'deni kote mi doyayi, ame ma Polo gbi ro bo laja mo ne.

Polo Bo Laja

XXIV Kina me le'jete ma ngi ro lonjo go gomo nime medä mombi go lende 'be ne. Ti mo'do ngi ndo mote koso gomo 'ba Kurisitö ma kileke gba nime mi yida roma go kö'du 'ba yida ro bo ame ro kanisa ne. XXV Ma 'deni ro bo laja 'ba kanisa. Boko'ba na ki'di ma 'deni kpamo 'do tuwöwö laja laka abo pili ziye. XXVI Mi kada 'ba 'bu ze löbu tonë ga pa bine laja

laka nime oloma 'deni rɔ ma kusu. Tine ma le'jete ileme 'deni yaga zi bilaka abo ga. ^{XXVII} Ako'dɔkɔ abo 'ba Boko'ba na 'dɔ lijɛ kikalɩ 'jɔ 'ba lende kusu abo tɔnɛ ame yɛyɛ ma lɔbu kɛdɩ zi ma kinza kikalɩ bo mɔlo naga. Omba lende ma kusu mo tɔnɛ na me, Kurisitɔ ɛdɩ 'deni miye. Kina ti kɛddike ŋgɩ ti kɔmɔ ki'di gɔ lɔbu abo mo tɔnɛ.

^{XXVIII} Lende 'ba Kurisitɔ na me dɛdɩ duwɔwɔ zi bilaka pili. Di'di kɔmɔ kandi mo 'deni diyandi wa 'doyi ti akikali mo ga 'dɔ ko'de yi mɔtɔ kɔmɔyɛ kɔpɔ yaga rɔ akɔtɔ ti Kurisitɔ kɔmɔ Boko'ba. ^{XXIX} Go 'dɔ to'dɔ mo na me mɛdɩ mulɔ dɔma mogbɔ rɔma ti tigɔ ame pili Kurisitɔ ki'di zɔ mi ndɔbɔ abo nime ne.

II

^I Mo'dɔkɔ ziye 'dɔ kikalike dɔ kulɔ ma nime laka ame mɛdɩ mulɔ dɔma gɔye kpe bilaka 'ba Kolose ni ti Lodikiya gbɩ ti ma konzi mɔtɔ ga ame kinza ko'ja kinɛ ma dɛ ne. ^{II} Mɛdɩ mɔcɔ miye gɔ kinda'bake dɔki'dɩ ye ti kɔtɔ mi akɔ'ɔ 'dɔ kɛddike rɔ mɔri mi akikali ma laka tikali gɔ a 'ba Boko'ba tɔnɛ pa rɔ ma kusu, ame kina rɔ Kurisitɔ ne. ^{III} Bo Kurisitɔ na ki'di mɔri mbɛmbɛ 'ba Boko'ba nime 'deni ziye rɔ lende kikalɩ abo.

^{IV} Mɛdɩ miya ziye nime kinza kowasa ma kindili mɔtɔ ga kebe kɔtɔ ye ra yaga di mi kɔri nime. ^V Kɔzɔ ame pele yida rɔma kinza tiye yayi ne mɛdɩ tiye mi meri. Tine ma rɔ lɔŋɔ di bi tonɔgɔ mo ma kɛddike ti mi kɔtɔ ki'dike dɔye 'deni ŋburu laka gɔ lende 'ba Kurisitɔ.

Loma Rɔ Akɔtɔ Ti Kurisitɔ

^{VI} Kina kɔzɔ ame kinda'bake Yɛsu Kurisitɔ 'deni miye rɔ ŋere ne, olomake ti rɔ akɔtɔ ti bo. ^{VII} Ogbɔke ŋgira'da ye kalo mi bo kubɔke rɔye ti bo. Ogbɔke rɔye kitigɔ mi ti'di dɔye gɔ lende abo kɔzɔ ma kiyandi ye timo kinza kilikoke dɔye dɛ. O'bɔke ti tileki yɛɛ'dɩ rɔ dɔ kiteli zi Boko'ba.

^{VIII} Onɔgɔke laka kinza bɔtɔ kɔtɔ ye ra yaga di mi kɔri nime ti akiyandi rumɔ rɔ bɛtɩ naga nima. Ame ka ŋgɩ rɔ 'ba dɔliŋɔ nime rɔ kɔ'du ki'di ni ti dɔlɛtɩ ma mɔlo ne. Tine inza du te rɔ ma kako di zi Kurisitɔ. ^{IX} Boko'ba na ma pili mi yida

rɔ Kurisitɔ. ^X Kina me kpe 'deni rɔ akɔtɔ ti bo ne kpe na 'deni ti dɩdɩ ma laka mo tɔnɛ. Bo Kurisitɔ na rɔ bɔ dɔ malayika ni pili ti wa ame ga kɛdɩ ti kɔzɩ kakpa ne.

^{XI} Tine tɛdɩ 'be rɔ akɔtɔ ti Kurisitɔ na kilele ye 'deni inza rɔ akilele ame rɔ 'ba yida rɔ 'ba bilaka lesi ne. Akilele ma 'beye rɔ 'ba Kurisitɔ ame koke lende kɛnyɛ ku'du 'deni piri mɔkɔ. ^{XII} Mi bapatisi usu ye 'deni kɔtɔ ti bo. Kina me kɔdɔke 'deni gbɩ kɔtɔ ti bo di mi tɔlɛ mi ti'di dɔye gɔ tigɔ 'ba Boko'ba ame koja bo di mi tɔlɛ ne.

^{XIII} Tɔnɛ pa bine kpe ŋgɩ rɔ tɔku mi lende kɛnyɛ 'be ga kinzake rɔ 'ba Boko'ba. Ne ma le'jete Boko'ba ididi ye 'deni ti Kurisitɔ. Bo ola ze 'deni gɔ lende kɛnyɛ ze ga pili. ^{XIV} Kogba wali lɔbu tɔnɛ gɔze ne bo upupu 'deni pili yaga. Bo ogba 'deni ŋgɩ ko'do ti kabi rɔmo kutɔtɩ ti Yɛsu dɔ ŋgɛrɩ. ^{XV} Ti tɔlɛ 'ba Kurisitɔ dɔ ŋgɛrɩ na ka'da tigɔ lɔbu ni ti wa ma ti kɔzɩ kakpa naga 'deni pili. Oja lijɛ 'deni yaga bi kɔpɔ gɔ konɔgɔ ma bo Boko'ba ka'da lijɛ 'deni.

^{XVI} Kina me kinza bɔtɔ mɔtɔ kebe tilende dɛ kpe tiye gɔ wa ma kɛddɩ konyoke ala kuwɛke. Kinza bɔtɔ mɔtɔ ki'di kɔ'du dɛ kpe ziye gɔ lende 'ba kada ma koro ala karama 'ba nyepe la'ja ni ti kada 'ba rɔ kindawo. ^{XVII} Lijɛ wa naga nima pili dɔ mbɛlɩ 'ba wa ma kɛdɩ ko'do rɔni naga nime na ka, ame Kurisitɔ na rɔ gogo mo ne. ^{XVIII} Kinza ki'dike bɔtɔ mɔtɔ kudɔlɩ ye dɛ kiya te uburuke rɔye 'deni gɔ kinza tumɔtu malayika kɔzɔ 'bɛnnɩ. Dɔ kɛdɩ pele rɔ akileme na bo kiya te bo o'ja, dɔ kombi abo nima ka rɔ ma sari. Meri kɛnyɛ abo ma mi bo na ka'da bo 'deni. ^{XIX} Bo ope kɔzɩ bo 'deni di gɔ Kurisitɔ ame kina rɔ dɔ kanisa ne. Dɔ na kɛdɩ kogbɔ yida rɔ pili bi kɔtɔ gɔ kpa dɔmoso mo ga tɩyɔbu kɔzɔ ma Boko'ba kiteri.

Tɔlɛ Tididɩ Ti Kurisitɔ

^{XX} Kpe, ɔlɛke 'deni kɔtɔ ti Kurisitɔ kope ye rɔ dɔ ŋgɔlɔ di mi dɔlɛtɩ ni ti kɔ'du ki'di. Ne gɔ wa'di na kɛddɩ kilekike rɔye gba 'bɔwu kɔzɔ iya te kpe 'ba dɔliŋɔ? ^{XXI} Kɔ'du ki'di naga nime kiya te, "Kinza ko'do ɔtɔ dɛ ti a ma te. Kinza konyo a ma te dɛ. Kina kinza kosa rɔ a ma te dɛ gbɩ," ne. ɛddɩ kuwɛke dɔmo gba gɔ wa'di?

XXII Wa naga nime guti mo ɔɔɔ ko'do 'deni yo na kote e'bēni rōni ngi aa bina. Lijē nima pili dɔngala ni ti kō'du 'ba bilaka lesi na ka, kinza ki'dike e'be dɔye dē gomo. XXIII Laka, lijē inda ngi rɔ akikali mi toco wa go kēdi rɔ ma kitigo mi mōtu gbī ti toto dɔ bēri ti gomɔ mo ma ko'do yida rɔ kpamo kɔ'ɔ. Tine pele okonyi boto dē kɔto te ta'da ako'dɔko kēnyē 'ba yida rɔ.

III

Ya 'Ba Boko'ba

I Oja ye 'deni yaga di mi tōlē mi dīdi ti Kurisitō. Kina i'dike dōki'di ye ti go wa ame ga mitoro ti Kurisitō bi ame bo koloma 'deni rɔ bo dɔmo dɔ dōri Boko'ba ne. II A 'ba mitoro na 'dɔ kiterike, kinza kiterike 'ba doliɔo nime dē. III Rōmōyi ōlēke 'deni tine ēddike 'deni rɔ toloma ti Kurisitō komo Boko'ba. IV Kina ɔɔɔ koja Kurisitō bo tīdīdi ye 'deni kēdi kilēme yaga ti kɔɔke koto ti bo mi lōbu abo.

V Kina wa ame ga pili miye rɔ 'ba doliɔo nime ne upōke ti koteke dɔmo 'doyi yaga. Lijē yēri ni ti ndōrō mo ti komo kilē'di ma kēnyē, ti kodi ti mi kombi ni ame na rɔ tumōtu a ma yawa kinza rɔ Boko'ba ne. VI Ame go lende mo ya 'ba Boko'ba kēdi kako dɔ kole ma kinza koro lende abo ne. VII Tōnē pa bine kpe olomake gbī yimo to'do mo.

VIII Tine ma le'jete iyeseke lijē pili yaga, 'dirī ni ti dōki'di kēnyē ti go'de'de ti dɔkosi ti kpa kumu. IX Kinza kuzōke bēti dē kpe zi lēpi mōto. Rōmōyi kinē ma molo tōnē ōlōke 'deni yaga ti a ma kēnyē mo ga. X Tine le'jete ōlōke kinē ma la'ja 'deni rɔye. Boko'ba na ko'ba abo kina me bo kēdi kilēyo ye 'deni nduwē tō'bō nburu kɔzo kinē bo tikali bo rɔ ma laka. XI Kina me a mōto inza kpe ziye rɔ bo lōwō ala Yudayi, ma kilele ala ma kinza kilele, ma koloma ngi kɔzo a 'ba mōkō naga tara ala ma kinza meri, atoli ala ma kinza rɔ atoli. Tine ma rɔ dɔ kiteli mo Kurisitō na 'deni pili miye.

XII Kpe na rɔ bilaka 'ba Boko'ba ame ga bo kɔ'ɔ kigeli 'deni rɔ 'ba bo ne. Kina ōlōke kinē ma la'ja 'ba mi kēyi ni ti komo kele ko'do ti, ti loma liya kinza dɔ kombi

ti lende liya. XIII Osake lende konya 'ba lēpi ye ga le rɔye kolake lijē go wa ma lijē kirasi ziye. Boko'ba ola ye 'deni go lende kēnyē kina 'dɔ kolake lēpi ye ga gbī tara. XIV Ma rɔ dɔ kiteli mo inda'bake akɔ'ɔ rōmōyi akɔ'ɔ na kodɔ'bo wa pili mi koto.

XV Lende kēyi 'ba Kurisitō nime bo ki'di ne kokoko ye rōmōyi gomo na me bo kīdēki ye 'deni ko'de ye rɔ kupō koto. Ō'bōke ti tileki yēē'di zi Boko'ba. XVI I'dike laja 'ba Kurisitō koloma kalo miye kiyandike rɔye rɔ go rɔye ti akikali mo ki'dike komo kandi mo ti toba ngala ti akilēlu ame rɔ 'ba Nyi Koto Laka ne. Ilēluke Boko'ba ti mi koto kilekike yēē'di zi bo. XVII Wa pili ame ga kēddi ko'doke ala pele rɔ ndɔbo ala bo rɔ lende kiya, o'doke ti mōyi nere Yēsu kilekike yēē'di mo zi 'bu ze Boko'ba go lende abo.

Loma Ma Laka

XVIII Kpe 'ja, uwōke dɔ mē'dē ye ga. Rōmōyi na tara ziye kpe ame 'deni rɔ akoto ti Kurisitō ne.

XIX Kpe mē'dē, ɔ'oke 'ja 'be ga. Tine kinza kō'bō dē ti mugu kinyawo.

XX Kpe kole ni, uwōke dɔ bo kōyō ye ga mi wa 'doyi. Rōmōyi ziye 'dɔ to'do mo te na ti kiyēyi dōki'di Kurisitō nere ze.

XXI Kpe 'bu, kinza kogbake dōki'di kole dē kulōwō, kinza dōki'di nni kidaki ra.

XXII Kpe atoli, uwōke dɔ bo dɔye ga ame mi doliɔo bine ne nduwē. Kinza ko'doke ndɔbo dē nge di rōnni tu'bōlu kōmōnni timo. Tine o'doke ti dōki'di ye pili toro Boko'ba. XXIII Mi ndɔbo 'bi o'do ti dōki'di koto kɔzo ēddi ko'do zi Kurisitō, tine inza zi bilaka lesi. XXIV Kina bo na ti kopi bi gomɔ 'ba rōyi zīyi rɔ yēyi mo tōnē Boko'ba kose molo ne. Rōmōyi Kurisitō na rɔ nere bo dɔye pili. XXV Bo ame rɔ bo lende kēnyē ne ti ko'ja kpa kōzi 'ba gomo gbī. Rōmōyi Boko'ba ēdi ko'do burē 'ba bilaka pili rɔ ma koriya.

IV

I Kpe bo dɔ atoli ni, o'doke atoli 'be ga laka rōmōyi kpe ēddike gbī ti bo mōto mbiri dɔye rɔ nere mitoro.

Toco To'do Lende Laka

II Kpe pili ö'böke nburu ti mötu ko'do ti bi koda ti tileki yëë'di zi Boko'ba. III Kina ititike Boko'ba goze 'do ki'di do'ja kori 'ba 'do tuwöwö lende kusu 'ba Kurisitö nime kileme ra zize ne. Go kö'du mo na me le'jete ma mi maboso. IV Kina ititike bo gbi goma 'do miya lende nime ro ma kodoro römöyi ndobo ma 'bama mo na.

V Mi ndobo ko'do 'be mi löngö bilaka ma kinza ro 'ba kanisa naga nima o'doke ti lende kikali mo. Tine odo kari kila'ba ra ziyi moto kozo go kele naga tara iyeti lende 'ba Boko'ba liki zinni. VI Ilende ro ma konmi zinni tine i'di tiko'do kpeyi kina ti kikalike ngi tileki do akititi mo ga laka.

Ndose Ma Nburunburu

VII Bo löndö ze Tukikö ma do'o kulöwö nime ti kari kiyeti lende ma 'jaa pili ziye. Bo na ko'do ndobo nime 'deni koto tize mi toja laja 'ba Kurisitö nere ze ti doki'di koto. VIII Go kö'du mo na me medä moja bo kari ziye towawa do mbili ye tiya mo ziye ma dedä tondo kina gbi toco ye mi lende 'ba Boko'ba. IX Onesimo bo löndö ze moto ame ro lepä ye do'o gbi kulöwö kedä ko'do ndobo nime ti mi keyi ne edi kari koto ti Tukikö. Lije ti kiyeti wa ame ga pili kedä ko'do rönni bine ne ziye.

X Aritaroko ame kedä tö mi maboso bine ne umötö ye gbi pili. Marako bo lano 'ba Baranaba ni tonë umötö ye gbi. Momeri 'bama ndose abo ti komö 'deni ziye yayi ame go kongoke go bo laka ko'doke nba ro bo odo bo komö ziye yayi ne. XI Yesuwa ame kidäki gbi ro Yoseto ne umötö ye gbi. Lije ya mota naga nime na nge ro Yudayi ma kedä ko'do ndobo tö mi tiyandi lende 'ba nere löbu 'ba Boko'ba. Lije nime ogbo ma ngi sowa.

XII Epapora ma tonë ro lepä ye bo ndobo 'ba Kurisitö ne umötö ye pili. Bo ö'bö nburu tumötu goye tititi Boko'ba 'do kokonyi ye toro kitigo kandike mi to'do ako'doko 'ba Boko'ba ti doki'di koto. XIII Topi ro bo nime kulöwö goye gbi ti bilaka 'ba Lodikiya ni ti 'ba Irapoli ne mo'ja ngi.

XIV Luka bo kikali do wowa ze ma do'o kulöwö nime umötö ye pili lije ti Dema.

XV Ma 'bama na me, umötöke löndö ma Lodikiya pili gbi ti Nyamba ti bilaka ame

ga pili kedä kototo kpenni bi mötu linjo 'beni ne.

XVI Odo kidäkike waraga nime 'deni kote ojake gbi kari Lodikiya 'do kari kidäki zi kanisa ma yayi. Kina ti lije koja waraga ma 'beni gbi kako ziye. XVII Iyake ndose ma nime zi Akipa te, "Omeri ndobo löbu nime Kurisitö nere ze ki'di yi kpamo 'do koto ko do 'bö mo ne."

XVIII Ma Polo mugu mötö ma nime ziye ko ti közö. Kinza ki'dike lende 'ba toboso ma nime de kudölu di doye. Lende keyi 'ba Boko'ba koloma tiye.

Akugu Ma Dɔgba 'Ba Polo Zi Kanisa Ma TESALONIKA

Polo Ileki Yëë'di

^I Ze Polo ni ti Silibano ti Timatiyo dugu waraga nime ziye kpe bilaka 'ba kanisa ma mi Tesalonika, kpe ame 'deni ro 'ba 'bu ze Boko'ba ti nɛre ze Yësu Kurisitö ne. Dumötö ye, dititi Boko'ba 'do bo ki'di yëyi ziye kolomake ti mi këyi.

^{II} Dëdi nduwë ro to'do yëë'di zi Boko'ba gɔye pili. Dolobɔ dë di bi tititi bo 'do tokonyi ye. ^{III} Do'do yëë'di zi 'bu ze Boko'ba gɔ ame ti'di dɔye gɔ lende abo ki'di ye 'deni kuyike to'do lende ma laka. Yëë'di këdi gbï zi bo gɔ ame to'ɔ rɔye ro gɔ rɔye ki'di ye 'deni kogbake rɔye laka tokonyi rɔye ro gɔ rɔye. Do'do yëë'di gbï zi bo gɔ ame ti'di dɔye gɔ tileki 'ba nɛre ze Yësu Kurisitö ki'di ye 'deni këddike ti dökï'di këddi.

^{IV} Löndö ze ga, do'do yëë'di zi Boko'ba römöyï dikali 'deni bo ɔ'ɔ ye kigeli ye ro 'ba bo ga. ^V Dikali a nime 'deni römöyï mi kada ma tönë do'de laja laka abo ziye ne, duwöwö dë nɛre ti lende 'ba kpeze tine ti tigo 'ba Nyi Koto Laka. Kina di'di dɔze gbï gɔ laja laka nime ti dökï'di koto. Ikalike loma ze ma tönë doloma mi löngö ye ne di'di rɔze 'do tokonyi ye.

^{VI} Mi kada naga nima yayi olomake gbï ro to'do mo kɔzo 'beze ma ti nɛre ze Yësu. Ö'böke ti'di dɔye gɔ lende abo gomo këdi kɔzo pele rɔye ro mbembë. Tine Nyi Koto Laka i'di ye ngi kolomake ro lonɔ.

^{VII} Gɔ kö'du mo na me ya ame ga pili mi Makedoniya ni ti Giriki ki'di dönni 'deni gɔ lende 'ba Yësu ne o'doko 'deni gbï 'do tedi ti dökï'di këddi kɔzo 'beye tara.

^{VIII} Lende 'be i'di bilaka ma konzi 'ba mi dɔyayi naga nime 'deni kuwö do lende 'ba nɛre ze Yësu. Bilaka pili uwö 'deni ma ki'dike dɔye gɔ lende 'ba Boko'ba. Wa mato inza kpe kulöwö ma 'do diya zinni gɔ lende 'be. ^{IX} Lijë edi 'deni ro tiya lende 'ba mi kada ma tönë dari dɔgba mi löngö ye ne ro gɔ rönni. Lijë edi gbï ro tiya

mo ma kolake gɔ akoro 'deni kilekike toja laja 'ba Boko'ba ma ti didi ame bo na nɛre koto kpöki 'do bilaka koro ne. ^X Bilaka naga nime pili edi gbï tiya mo ma këddike 'deni ndö toda do tako 'ba Yësu kole 'ba Boko'ba ma bo këdi kako di mitoro. Bo na Boko'ba ki'di 'deni kënyi koto yaga di mi töle. Kina me bo komo ze 'deni di zi ya 'ba Boko'ba ame këdi kako do bilaka ne.

II

Ndobo 'Ba Polo Di Tesalonika

^I Löndö ze ga, ikalike 'deni lingere ze ma tönë dari dɔgba ziye bine ne ilikö dë ngi ro yawa. ^{II} Ikalike közi kasi ma tönë ko'do zize di Pilöpöyï kiti'ja ze kulöwö gba kinza dari ziye yayi ne 'deni. Ne Boko'ba ame ro bo konɔ gɔze ne i'di tigo ngi zize diya laja laka abo ziye ro do ngölö ya mato ga këdi kiya kpa pele rɔze.

^{III} Tönë dëdi toco mo ziye 'do ti'di dɔye gɔ lende 'ba Boko'ba ne lende ze pili ro ma laka kinza ama kënyë mato yimo. Kina du'bölu boto dë gbï. ^{IV} Boko'ba na kikala ze 'deni ro ma laka 'do diya laja laka abo zi bilaka. Kina me dëdi diya 'deni ko tara. Lende naga nime dinza diya tiyeyi dökï'di bilaka timo rɔze. Tine dëdi diya kozo ma Boko'ba ko'doko zize 'do tiya mo. Bo na ro bo ame këdi kiyozo meri ze ga kikali gomo gbï pili.

^V Ikalike 'deni tönë dëdi tiya laja laka 'ba Boko'ba ziye bine ne, diya kpa konmi dë 'do tu'bölu ye timo. Kina Boko'ba ikali gbï dindëndë ye dë 'do to'ja wa mato di ziye. ^{VI-VII} Kozo ame ze ro bo laja 'ba Kurisitö ga ne, ma dëdi didëki wa ra pele di ziye dëne inza gbï ro ma kënyë. Ne di'di ye, ala bilaka mato ga dë 'do koro ze. Diliya rɔze ngi ziye kozo ma ame këdi kilëlu do kole 'beni ga ne tara. ^{VIII} Do'ɔ ye ngi ro do kiteli gɔ kö'du mo na di'di gbagba ze 'deni gɔye. Do'doko tiya laja laka 'ba Boko'ba ziye gbï togbo rɔze ti tigo pili 'do tokonyi ye.

^{IX} Löndö ze ga, diya lende nime römöyï omerike ndobo ma do'do ti tende 'ba rɔze 'deni. Mi kada ma dëdi ro tuwöwö laja laka 'ba Boko'ba ziye naga do'do ndobo 'ba gbagba ze ti közize kote kada kote

korɔndɔ rɔmɔyɪ kinza dɛdɪ ra rɔ kpanɓiri ma lɔbu ziye.

X Kpe 'beye ikalike 'deni ma do'dɔ ye rɔ ma laka kpe ame ga ki'dike dɔye gɔ lende 'ba Yɛsu ne, dirasi wa mɔto dɛ gbɪ ziye. Bɔko'ba ikali lende nime gbɪ. XI Rɔmɔyɪ ikalike 'deni ma do'dɔ ye pili laka kɔzɔ 'bu ame kɛdɪ ko'dɔ kole 'ba gbagba bo ga rɔ ma laka ne tara. XII Dɔ'bɔ nduwɛ rɔ toco mo ziye 'dɔ ki'di kolomake ti mɪ kɛddɪ kinza tikere. Kina dose 'deni gbɪ tɔnɛ ziye 'dɔ koroke Bɔko'ba mɪ loma 'be ma mɪ dɔliɲɔ nime rɔmɔyɪ bo ti kɪdɛkɪ ye 'deni ɲɔ rɔ 'ba bo ga mɪ kada ame bo kɛdɪ kako 'deni kada mɔto rɔ ɲere ma lɔbu 'ba dɔ wa pili ne.

XIII Wa mɔto ma do'dɔ yɛɛ'dɪ nduwɛ gbɪ rɔ mbɛmbɛ zi Bɔko'ba gɔmo na me, rɔmɔyɪ mɪ kada ma tɔnɛ diya lende 'ba Bɔko'ba ziye uwɔke ɲɔ rɔ ma laka ki'dike dɔye gɔmo. I'dike dɔye ɲɔ gɔmo dɛ ɲge kɔzɔ lende 'ba bilaka, ne tine ɲɔ lipo rɔ lende 'ba Bɔko'ba mo bi mo. Rɔ ma laka lende 'ba Bɔko'ba na ɲɔ, kpe ame ga ki'dike dɔye gɔmo ne i'di ye 'deni kɛddike rɔ ma laka.

XIV Lɔndɔ ze ga, ɛddike 'deni gbɪ tombi gomɔ ti mɪ kɛddɪ kɔzɔ 'ba bilaka 'ba kanisa 'ba Bɔko'ba ame ga mɪ dɔyayi 'ba Yudayi ne tara. Lijɛ 'deni rɔ 'ba Yɛsu Kurisito kina me Yudayi kɛdɪ 'deni rɔ toco gomɔ rɔnnɪ gbɪ kɔzɔ ma tɔnɛ bilaka 'ba dɔyayi 'be yayi koloma to'dɔ mo ziye ne. XV Yudayi tɔnɛ ga na, lijɛ bɔ kupɔ ɲere ze Yɛsu gbɪ ti bɔ kumɛ lende 'ba Bɔko'ba ma mɔlo naga, lijɛ na gbɪ tɔnɛ koga ze yaga di mɪ gawo mɔto ga. Wa ko'dɔ 'bɛnnɪ ga i'di dɔki'dɪ Bɔko'ba 'deni kata rɔnnɪ. Kina lijɛ kɔ'bɔ ɲɔ rɔ ya ti bilaka pili. XVI Lijɛ oma tota ze di bi tiya lende ziye kpe ma kinzake rɔ Yudayi naga kinza kɔmɔ ye ra yaga di mɪ tɔlɛ. Kina me wa nime i'di ndɪ lende kɛnyɛ 'bɛnnɪ ga 'deni ɲɔ kɛddɪ. Ma rɔ ɲburunɓuru mo tine ya 'ba Bɔko'ba ɛdɪ 'deni dɔnnɪ.

Meri 'Ba Pɔlo

XVII Ne 'beze lɔndɔ ze ga, tɔnɛ ya mɔto ga ki'di ze dɛnyɪ mbowa yaga di mɪ lɔngɔ ye ne dɛdɪ tomeri mo 'dɔ tileki tonɲɔ ye gbɪ. Dɛdɪ nduwɛ rɔ topi rɔze 'dɔ tileki tari

ziye yayi. Tine ame do'ja kinɛ ye dɛ pele ti komɔze kɔ'du 'be ɔ'ɔ rɔze sowa. XVIII Ze pili do'dɔko 'dɔ tileki tari ziye yayi. Ma Pɔlo mopi rɔma 'deni mɪ konzi 'dɔ tileki yayi tine Satani ola ze dɛ. XIX Do'dɔko 'dɔ tari tori ye rɔmɔyɪ bɔto mɔto inza ma kebe ye ti ti'di dɔki'dɪ ze kɛddɪ rɔ lɔɲɔ 'dɔ ki'di ze dɛdɪ rɔ dɔ kombi gɔ ndɔbɔ ze kɔmɔ ɲere ze Yɛsu mɪ kada 'ba tileki abo kako dɔliɲɔ nime bine. XX Kpe na ti kɛddike rɔ lɛbɪ ma dɔ kiteli zize 'dɔ ki'di ze dɛdɪ rɔ lɔɲɔ.

III

I Kina ma rɔ ɲburunɓuru mo tine meri 'ba 'dɔ to'ja kinɛ ye na kupɔ ze 'deni ɲɔ rɔ tupɔ. Gɔ kɔ'du mo na diya te ma laka mo zi Timatiyo 'dɔ kola ze kutu ze mɪ Ateniya bine, II gɔ doja bo kari ziye yayi. Bo na rɔ lɔndɔ ze ame ko'dɔ ndɔbɔ 'ba tiya laja laka 'ba Kurisito nime gbɪ bi kɔto tize. Do'dɔko 'dɔ bo kari kɪkɛtɪ ye ti'di dɔye gɔ lende 'ba Bɔko'ba ti mɪ kɛddɪ III kinza bɔto mɔto kileki ra yɪ'bɔwu di zi tikere 'ba gomɔ ame kɛdɪ ko'dɔ ye ne. Kpe gbɪ ikalike 'deni rɔ ma laka wa ma Bɔko'ba ko'dɔko di zize na ma 'dɔ dombike gomɔ ti mɪ kɛddɪ. IV Tɔnɛ dɛdɪ gba tiye yayi ne diya 'deni mɔlo ma 'dɔ dombike gomɔ mo kɔzɔ a nime te. Kina me kikalike 'deni kɛdɪ ko'dɔ rɔnnɪ tara. V Gɔ kɔ'du 'ba meri 'be ame kupɔ ma 'deni ɲɔ rɔ tupɔ ne na me moja Timatiyo 'dɔ kari tonɲɔ mo ɔdɔ ɛddike ɲɔ nduwɛ ti'di dɔye gɔ lende 'ba Bɔko'ba. Ma ti meri mo bine mɔto ga Satani ti kusus dɔye 'deni ki'di ndɔbɔ ze nime kilikɔ rɔ yawa.

Lɔɲɔ 'Ba Pɔlo

VI Ne kina me Timatiyo kileki kako di ziye dayi kiya te ɛddike nduwɛ rɔ ma kitigɔ mɪ meri 'be ti'di dɔye gɔ lende 'ba ɲere Yɛsu gbɪ to'ɔ rɔye rɔ gɔ rɔye, ze 'deni rɔ lɔɲɔ rɔ mbɛmbɛ gɔ lende mo. Bo ako gbɪ kiya zize ma kɛddike nduwɛ ti mɪ kɛyɪ tomeri gɔze 'dɔ to'ja kinɛ ze gbɪ kɔzɔ ame dɛdɪ tɔmo bine ne tara.

VII Lɔndɔ ze ga, lende 'be ame kɛddike nduwɛ rɔ ma kitigɔ mɪ meri 'be ti'di dɔye gɔ lende 'ba Yɛsu ne, i'di ze 'deni ɲɔ ti mɪ kɛddɪ pele di mɪ gomɔ mbɛmbɛ nime kɛdɪ ko'dɔ ze ne. VIII Ame dikali 'deni kɔ'bɔke

ro akoto ti n̄ere ze Ȳesu ne lende mo ididi ze 'deni ngi ro ma laka.

IX Gɔ kɔ'du mo do'do ȳe'di ro mbemb̄e zi Boko'ba gɔ lende 'be. Bo i'di loŋo ma lɔbu ro do kiteli 'deni zize gɔ lende 'be. **X** Dedi nduw̄e toma'jo rɔze zi bo kote kada kote korɔndo 'do bo ki'di ze to kpe do'ja kin̄e ye ti komoze. Kina gb̄i 'do diyandi ye ti wa ame ga kikalike d̄e gba m̄i loma 'ba ti'di do gɔ lende 'ba Ȳesu Kuris̄ito nime ne.

XI 'Bu ze Boko'ba ti n̄ere ze Ȳesu kokonyi ze to kpe tari ziye yayi. **XII** N̄ere ze Ȳesu ki'di akɔ'ɔ ma do kiteli abo ked̄i tiye to'ɔ roye ro gɔ roye gb̄i to'ɔ bilaka pili nduw̄e ro mbemb̄e kɔzo ame do'ɔ ye ne tara. **XIII** Ddo akɔ'ɔ ma do kiteli ked̄i 'deni tiye kɔzo a nime te ti ked̄dike ngi ti m̄i ked̄d̄i. Kina ti koroke 'deni ngi ro ma kɔzo kinza lende k̄enȳe m̄oto komo 'bu ze Boko'ba m̄i kada ma n̄ere ze Ȳesu ked̄i kileki 'deni kako doliŋo nime ti ya ame ga ro 'ba bo ne.

IV

Ako'doko 'Ba Boko'ba

I Lɔndɔ ze ga, do'doko tiya mo gb̄i ziye 'do kɔ'boke to'do wa ame ga Boko'ba ko'doko ne. Ze na t̄on̄e diyandi ye ti wa naga nima kina me ked̄dike 'deni ro to'do mo. Ne do'doko toco mo ziye ti k̄oz̄i kakpa 'ba n̄ere ze Ȳesu to'do mo ro do kiteli. **II** Ikalike ndose 'ba n̄ere ze Ȳesu naga nime 'deni laka.

III Wa ma Boko'ba ki'di kɔ'du mo 'do ko'doke na ro lende laka abo kinza ȳeri ko'do. **IV** Kpe botoni pili ziye tikali togbo do yida roye ga m̄i kori mo ame ro ma koro zi Boko'ba ne. **V** Kinza ki'dike kɔ'du 'ba to'do ti ro d̄e koso d̄oye kɔzo 'ba ya ma kinza kikaliki Boko'ba d̄e naga. **VI** Togbo do yida ro kɔzo a nime te na ti ki'di kolomake kinza ko'doke komo riȳo zi lɔndɔ ye ga ala gb̄i tirasi wa m̄oto teyi gɔ kɔ'du 'ba 'ja.

T̄on̄e m̄olo bine diya 'deni yaga ziye kinza ko'doke lende k̄enȳe naga nime d̄e r̄om̄oȳi ya ame ga pili ko'do ne Boko'ba ed̄i kodo karama d̄omo. **VII** Ma t̄on̄e bo kid̄eki ye ti'di d̄oye gɔ lende abo ne bo id̄eki ye d̄e 'do to'do lende k̄enȳe ma kɔzo ȳeri ni. Tine lende laka abo na bo kid̄eki

ye to'do mo. **VIII** Ya ame ga kilagi lende ze nime ne lende 'ba bilaka lesi na d̄e lij̄e ked̄i kilagi, lende 'ba Boko'ba ame ki'di Nyi Koto Laka 'b̄eni ziye ne na.

IX Tine gɔ lende 'be wa m̄oto inza kpe ma 'do diya ziye gɔ lende 'ba to'ɔ roye ro gɔ roye r̄om̄oȳi Boko'ba na kiyandi ye 'deni to'do mo. **X** Kina me ked̄dike 'deni ro to'ɔ bilaka 'ba kanisa ame ga pili m̄i d̄oyayi 'ba Makedoniya yayi ne. Ne pele d̄edi doco 'deni nduw̄e ziye 'do ko'oke lij̄e ro do kiteli.

XI Diya 'deni gb̄i t̄on̄e ziye 'do kogboko roye laka toloma le kinza to'do go'de'de m̄i lende 'ba ya m̄oto ga. O'doke ndobo 'be ga ti k̄oz̄iye kɔzo ma t̄on̄e diya m̄olo ziye ne **XII** kinza ked̄dike ra ro bo gɔ k̄oz̄i ya m̄oto ga. Ma te na ti ki'di ya ma kinza ki'di d̄onni gɔ lende 'ba Ȳesu naga kiya ye 'jaa ro bilaka ma laka.

Tölë

XIII Lɔndɔ ze ga, do'doko tiya ame ziye gɔ lende 'ba ya ame ga kol̄e 'deni ne. Do'doko ziye tikali mo ro ma kodoro gɔ kɔ'du 'b̄enni kinza kuduke ra kulow̄o kɔzo 'ba ya ma kinza ki'di d̄onni gɔ toco 'ba toku yaga di m̄i t̄ol̄e naga. **XIV** Ne ze 'beze ma ze tiye dikalike Ȳesu ol̄e 'deni k̄enȳi 'b̄owu kodo yaga di m̄i t̄ol̄e. Kina gɔ di'dike d̄oze gb̄i gomo tara kada m̄oto Boko'ba ed̄i ki'di ya ma ki'di d̄onni gɔ lende 'ba Ȳesu lij̄e kol̄e 'deni naga kodo di m̄i t̄ol̄e kari koloma ti Ȳesu.

XV Wa nime d̄edi diyandi ye timo ne, lende ma n̄ere ze Ȳesu kiya na. M̄i kada ma bo ked̄i kileki kako doliŋo bine ze ame ga gba ti komoze ne dinza darike titi dogba zi bo di zi ya ame ga kol̄e 'deni m̄olo ne. **XVI** M̄i kada mo nima ti duw̄oke bir̄o tapi 'ba Boko'ba ti bir̄o 'ba mugu 'ba bo ma ro lɔbu 'ba do malayika gb̄i ti tudu 'ba tototi 'ba Boko'ba. Tine na n̄ere Ȳesu ti kako b̄eri di m̄itoro. Kina dogba mo tine ya ma ki'di d̄onni gɔ lende abo ame ga kol̄e 'deni ne ti kodo yaga di m̄i t̄ol̄e.

XVII Kina Boko'ba ti kogba ze ya ame ga gba ti komoze ne 'deni kodo'bo t̄inni tari m̄i poli toro tur̄e do n̄ere Ȳesu m̄i loŋḡo m̄itoro ni ti d̄oyayi. Di yayi tine na ti dolomake n̄buru ti bo. **XVIII** Kina me lende

nime mo'doko ziye 'do kotoke nduwë tiya mo ro go roye 'do ki'di doki'di keddï ziye.

V

Loma Ti Bi Koda

^I Löndö ze ga, wa moto inza kpe ma 'do diya ziye go lende 'ba kada ma wa naga nime kedï ko'do rönni yimo, ^{II} römöyï kpe gbï ikalike 'deni boto moto inza kikali kada ma nere Yësu kedï kileki kako timo dolinjo nime bine. Kada mo edi komo ngi tugu'du kozo tako 'ba bo 'bögö ro mi korondo naga tara. ^{III} Odo bilaka kiya te, "Go bi pili edi laka," tège me tondo te yo na kada 'ba gomo ma löbu ku'du roni ngi zinni kozo mi k'o 'ba löyö ame kedï komo do 'ja ne tara. Tine boto moto inza kokpe di mi gomo nima.

^{IV} Ne kpe 'beye löndö ze ga, inzake mi bi kölu kina tako 'ba nere Yësu inza kiyere ye ngi kozo tako 'ba bo 'bögö naga tara. ^V Kpe pili ro bilaka ma kedï ko'do wa yaga mi kada. Ze 'beze ma tiye nime dinzake kpe ro 'ba bi kölu. ^{VI} Go kö'du mo kinza dö'böke de nduwë tö'do kozo 'ba ya ma laki. Zize tedi ro ma kongo bi togbo do yida roze ga. ^{VII} Mi korondo na bilaka kedï kö'do, kina mi korondo na gbï bilaka kedï kitiri rönni ti layi nbö kupö wa. ^{VIII} Ne ze 'beze 'deni ro bo to'do wa yaga mi kada kina go dogboke do yida roze ti. Zize go dö'böke ti'di doze go lende 'ba Boko'ba ti to'o lepï ze ga 'do dedike ti wa 'ba titata yida roze timo di zi komo 'ba Satani. Dö'böke gbï ti'di doze gomo ma Yësu kedï komo ze di mi tolë 'do dedike ti wa 'ba titata doze timo di zi komo 'ba Satani.

^{IX} Römöyï Boko'ba igeli ze de 'do todo karama doze. Tine bo igeli ze 'do ki'di nere ze Yësu Kurisitö komo ze di mi tolë. ^X Kina me Yësu kolë 'deni tokonyi ze 'do mi kada ma bo kedï kako yimo nima odo dedike gba ti komoze ala dolëke 'deni pele go dedike ti didi ma nburunburu koto ti bo. ^{XI} Kina me lende nime otoke nduwë tiya mo ro go roye 'do koco mi keddï ziye kozo ame keddike ro to'do mo ne.

^{XII} Diya ame ziye löndö ze ga, oroke ya ame ga kedï ko'do ndobo 'ba Boko'ba mi löngö ye ne. Nere Yësu na ki'di lijë 'deni 'do tongo goye gbï tiyandi ye. ^{XIII} Go kö'du mo 'do ko'oke, koroke lijë gbï ro mbembë go ndobo ma lijë kedï ko'do nima. Kina go kolomake ti, ti mi keyi ro go roye.

^{XIV} Kina ame gbï ziye löndö ze ga, ziye 'do tamo do ya ma tikëpi naga. Ooko ya ma doki'di kökübö naga go kedï ti mi keddï. Okonyike ya ma korobö naga kina 'do keddike ti komo kele do bilaka pili. ^{XV} Kinza kebeke de tileki do lende kënyë ti lende kënyë. Tine i'dike roye to'do lende laka ro go roye gbï zi bilaka pili.

^{XVI} Ziye tö'bö ro lono ^{XVII} ti motu ko'do zi Boko'ba ^{XVIII} kina 'do kö'böke to'do yë'di nduwë zi bo mi kada 'ba wa pili. Ame na ro wa ma Boko'ba ko'doko ziye 'do to'do mo römöyï kpe 'deni ro akoto ti Yësu Kurisitö.

^{XIX} Kinza kilagike tuwö wa ame ga Nyi Koto Laka kedï kiya ziye ne de. ^{XX} Kinza kudolike kö'du 'ba bo kumë lende de gbï, ^{XXI} tine iyozoke pili kina 'do koroke ma laka mo ga ame ro 'ba Boko'ba ne ^{XXII} tine go kilagike ma kënyë mo ga pili yaga.

^{XXIII} Boko'ba na kedï ki'di ze pili toloma ti mi keyi. Bo ki'di ye nduwë to'do lende laka abo 'do odo nere ze Yësu Kurisitö kedï kileki 'deni kako dolinjo nime 'do koroke komo bo ro ma kopo kinza wa ma kënyë moto du te mi loma 'be. ^{XXIV} Boko'ba na kidëki ye 'deni bo ti ko'do wa naga nime gbï pili ziye römöyï bo edi nduwë ko'do wa ame ga bo kiya to'do mo ne.

^{XXV} Ititike Boko'ba gbï goze, löndö ze ga. ^{XXVI} Umötöke löndö ma yayi naga nima pili ti közi riyo mi möyï Boko'ba.

^{XXVII} Mi'di kö'du mo ziye ti közi kakpa 'ba nere Yësu tidëki waraga nime zi bilaka 'ba kanisa pili.

^{XXVIII} Lende keyi 'ba nere ze Yësu Kurisitö koloma tiye.

Akugu Ma Mi Riyö 'Ba Pölo Zi Kanisa Ma TESALONIKA

Pölo Ileki Yëë'di

^I Ze Pölo ni ti Silibano ti Timatiyo, dugu waraga nime ziye kpe bilaka 'ba kanisa ma mi Tesalonika kpe ame 'deni rö 'ba 'bu ze Boko'ba ti nere ze Yësu Kurisitö ne.

^{II} Dumötö ye, dititi 'bu ze Boko'ba ti nere ze Yësu Kurisitö ko'do yëyi döye ki'di ye kolomake ti mi këyi.

^{III} Löndö ze ga, ma laka mo na 'do dö'bö nduwë to'do yëë'di zi Boko'ba go kö'du 'be römöyï eddike 'deni ti'di döye go lende abo rö mbëmbë këddike 'deni gbï tö'ö röye rö go röye rö dö kiteli. ^{IV} Go kö'du mo na dëdi 'deni rö tubi göye zi bilaka 'ba kanisa mto ga go ame gomö këdi ko'do ye pele rö ma kënyë kö'böke ngi ti'di döye go lende 'ba Yësu ti mi këddi ne.

^V Wa naga nime ileme 'deni Boko'ba ti ko'do burë 'ba bilaka pili rö ma kodoro. Kina bo ti koweli ye 'deni ngi tö'bo tedi rö 'ba nere löbu abo nime, römöyï kö'du go lende 'ba nere löbu abo nime na me ki'di këddi kombike gomö le'jete. ^{VI} Ne tine bo ti ko'do wa ngi pili rö ma kodoro. Bo ti ki'di gomö gbï ko'do bö këdi kodo gomö röye naga nima. ^{VII} Kina bo ti këyëyi döki'di ye kpe ya ma ti gomö naga nima 'deni gbï koto tize. Bo ti ko'do te mi kada ma bo këdi kileme nere Yësu 'deni tako di mitoro ti malayika abo ga ame ti tigo dö kiteli. ^{VIII} Nere ze Yësu edi kako ti pa'do köbö todo karama dö ya ma kilagi Boko'ba ko'doko dö ti'di dönni go lende 'ba laja laka abo 'ba Yësu naga nima. ^{IX} Kina bo ti kodo karama mo dönni rö töle ma nburunburu. Bo ti koga lijë nbö yaga di rö bo gbï di rö bi kopö dö kiteli abo rö nburunburu. ^X Mi kada mo nima ya ame ga pili ki'di dönni go lende abo 'deni rö 'ba bo ga ne, ti kilëlu bo ngi kikali bo rö löbu 'ba dö wa pili. Kina kpe na ti këddike gbï mi löngö ya naga nime römöyï i'dike döye 'deni go lende tönë ga diya ziye ne.

^{XI} Go kö'du mo na dëdi 'deni nduwë tititi Boko'ba ze 'do bo ki'di ye nduwë kö'böke to'do lende laka abo römöyï kpe 'ba bo ga na, bo ki'di tigo abo gbï këdi tiye to'do wa ma laka ame ga pili ko'doko to'do mo ne römöyï i'dike döye 'deni go lende 'ba Yësu. ^{XII} Ma te na ti ki'di bilaka kilëlu nere ze Yësu go kö'du 'be, kina lijë ti kilëlu ye gbï römöyï kpe 'deni rö 'ba bo ga. Mi këyi 'ba Boko'ba ti 'ba nere ze Yësu Kurisitö na ti ko'do wa naga nime.

II

Nere 'Ba Lende Kënyë

^I Löndö ze ga, uwöke wa ma diya ziye go kada 'ba tileki 'ba nere ze Yësu Kurisitö ma bo këdi kileki kako mi dölijo nime bine, kina gbï ti ame 'do bo kototo ze tari tedi ti bo ne. ^{II} Dö bilaka kiya te kada mo ömö 'deni kinza ki'dike döye kilikö dö mi lende mo kina kinza ki'dike döki'di ye kombi dö gbï. Dö komeri pele kiya te lende ma Nyi Koto Laka kileme zize na, ala lende 'ba akiyandi ze, ala pele rö lende ma dugu mi waraga mto ga, kinza ki'dike döye dö gomö. ^{III} Kinza ki'dike boto mto ku'bölu ye dö ti lende nime, römöyï ikalike 'deni kada nima inza kömö titi gba kota ame kinza bilaka ma konzi kilagi Boko'ba gbï ti ame 'do bö ma rö nere 'ba lende kënyë nima kodo kileme röni zinni. Bo na rö bö ma Yësu Kurisitö këdi ku'du mi pa'do 'ba Gehena. ^{IV} Ne ma dogba mo bo ti ko'do kpa toga titi rö wa ame ga pili bilaka koro kö'bö tulömu kpenni teyi ne. Bo ti ko'do rö bo rö wa ma löbu rö dö kiteli di dönni pili, kina bo ti kari kutë kiti abo mi rö löbu 'ba Boko'ba kiya rö bo rö Boko'ba.

^V Omerike dö ma tönë medä tiye yayi miya kö'du 'ba wa naga nime ziye? ^{VI} Kina me ikalike 'deni wa ma këdi kota wa naga nima gba di bi to'do rönni ki'di kinza bö ma rö nere 'ba lende kënyë nima kileme röni titi zi bilaka, tine 'do 'jaa nbö mi kada mo ma kigeli 'deni zi bo ne. ^{VII} Tigo abo 'ba bö nima na me këdi 'deni molo le'jete ki'di bilaka kilagi kö'du ki'di 'ba Boko'ba tine lijë ikali gomö dö. Ne bo inza kileme rö bo titi zi bilaka, tine 'jaa nbö dö kiyese bö ma këdi kota bo nima

'deni yaga. ^{VIII} Kina ɔɔ bo kileme rɔ bo yɔ na ɲere Yēsu kēdi kako kupō bo ɲgī yaga ti tawo rɔ bo ki'di bi kɔpɔ dɔ kiteli kiyɔpɔ bi di rɔ bo.

^{IX} Satani na kēdi koja bɔ nima kako dɔliɲɔ bine, kina kēdi ki'di tigo ma dɔ kiteli ɲgī teyi to'dɔ lende 'ba gɔ koto 'dɔ tu'bōlu bilaka. ^X Kina bɔ nima ti kindēndē bilaka ɲgī rɔ ma kēnyē. Ya ma bo kēdi kindēndē naga na rɔ lijē ma kilagi lende kodɔrɔ 'ba Boko'ba, gɔ kō'du mo na Boko'ba inza kɔmɔ lijē di mī tölē. ^{XI} Ne kina ma 'deni tara, Boko'ba ti ki'di lijē kilikō yaga di mī kɔri abo lijē ki'di dōnni gɔ wa ma rɔ bēti naga, ^{XII} 'dɔ bo kodo karama dɔ bɔ kinza ki'di dōnni gɔ lende kodɔrɔ abo naga nima lijē ko'dɔkɔ 'bēnni ɲge rɔ to'dɔ wa ma kēnyē ne.

Rɔ Ma Laka Ti Nyi Koto Laka

^{XIII} Ne kpe 'beye löndö ze ga ame ɲere ze Yēsu kɔ'ɔ ye rɔ mbēmbē ne, ma laka mo na zize 'dɔ dō'bō to'dɔ yē'di zi Boko'ba gɔ kō'du 'be, römōyi Boko'ba igeli ye 'deni mɔlo 'dɔ kɔmɔ ye di mī tölē, kina me ki'dike dɔye gɔ lende laka abo nime, Nyi Koto Laka abo i'di ye 'deni rɔ bilaka ma laka abo ga. ^{XIV} Gɔ lende mo na ma bo ki'di ze tiya laja laka abo ziye 'dɔ kēddike rɔ löbu kada mɔto ti ɲere ze Yēsu Kurisitō mitorɔ.

^{XV} Kina laka löndö ze ga, ö'böke kinza ki'dike bɔto kilikō dɔye dē, i'dike wa ma laka naga nima diyandi ye timo ne gbī kō'bō dɔye. Diyandi ye 'deni ti wa naga nime kpaki mī kada ma tönē ga dēdi tiye gbī ti waraga ma dugu ziye tönē dɔgba bine ne.

^{XVI-XVII} ɲere ze Yēsu Kurisitō ti 'bu ze Boko'ba ki'di mī kēddi ziye 'dɔ kō'böke ɲburu ti lende laka. Bo ɔ'ɔ ze ma ze tiye ni 'deni ko'dɔ mī kēyi zize ti togbo ze ti'di dɔze gomo ma bo kēdi ki'di dīdi ma ɲburuɲburu zize.

III

Mötu

^I Löndö ze ga, do'dɔkɔ ziye 'dɔ kititike Boko'ba gbī gɔze, 'dɔ bo kokonyi ze ki'di bilaka ma konzi kuwö dɔ lende 'ba ɲere ze Yēsu nime gbī ti kō'du koro mo kɔzo

'beye tara, ^{II} kina gbī 'dɔ bo kitata ze di zi ya ma rɔ wa kēnyē naga, römōyi ya mɔto ga ēdi ame lijē ko'ji akiyandi ze nime.

^{III} Tine ma 'beye dikali 'deni rɔ ma laka ɲere ze Yēsu Kurisitō inza kola kpe bilaka abo ga rɔ dɔye. Bo ti ki'di mī kēddi ziye kitata ye di mī akiyari. ^{IV} Kina me bo i'di 'deni dikali ma kēddike rɔ to'dɔ wa ma dose gomo ziye tönē ga, ne ti kō'böke ɲgī nduwē to'dɔ mo tara. ^V Bo ki'di ye tö'bö tikali akɔ'ɔ abo laka, gbī 'dɔ tombi gomo ti tigo abo 'ba Kurisitō.

Tikēpi

^{VI} Löndö ze ga, di'di kō'du ame ziye ti kōzi kakpa 'ba ɲere ze Yēsu Kurisitō, 'dɔ konyeke rɔye yaga di rɔ ya ma tikēpi naga nima mī löngö ye yayi ne, ame lijē ko'dɔkɔ 'bēnni dē tuwö dɔ lende ma tönē ga dose gomo zinnī ne. ^{VII} Kpe gbī ikalike 'deni 'dɔ kogbake görö 'ba loma ze ma tönē doloma mī löngö ye yayi. Do'dɔ tikēpi dē, ^{VIII} kina donyo wa 'ba bɔto dē gbī rɔ ma sari kinza topi gɔ bi mo teyi. Mī kada naga nima dēdi tiye yayi ne, dō'bö nduwē to'dɔ ndɔbɔ ze ga ti kōzize rɔ ma kitigo ti tende 'ba rɔze kote kada pili kinza dēdi ra rɔ kpanbiri ma löbu mɔto ziye. ^{IX} Dēdi ɲgī ti kōzi kakpa 'ba 'dɔ tidēki akonyo di ziye, ne tine do'dɔ ma tara dē, gɔ kō'du mo do'dɔkɔ 'dɔ konɔke di gɔ loma ze nima gɔ ko'dɔke gbī tara. ^X Mī kada ma tönē ga dēdi tiye yayi ne dō'bö nduwē tiya mo ziye te, "Bɔ ame ko'dɔkɔ dē to'dɔ ndɔbɔ ne 'dɔ ki'di dē konyo kpēni."

^{XI} Diya lende nime te römōyi duwö kō'du mo ya ma tikēpi mɔto ga ēdi mī löngö ye yayi, ame lijē ko'dɔkɔ 'bēnni dē to'dɔ ndɔbɔ, lijē kandi ɲge rɔ to'dɔ go'de'de mī ndɔbɔ 'ba ya mɔto ga.

^{XII} Kina me dēdi dilende zinnī bilaka naga nima ti kōzi kakpa 'ba ɲere ze Yēsu Kurisitō 'dɔ lijē kēnyi to'dɔ ndɔbɔ 'bēnni ga liya to'ja akonyo 'ba kpēnni timo.

^{XIII} Ne kpe 'beye mɔto mo naga nima löndö ze ga, ziye tö'bö to'dɔ lende laka kinza tola gomo. ^{XIV} Tine ɔɔ kiya te bɔ mɔto kuwö dɔ lende naga nime dugu bine ne dē, ziye pili 'dɔ ti'di bɔ mo to nima kindi yaga, kina kinza kodo'böke rɔye dē

kpe ti bo 'dɔ lende mo kaya rɔ bo. ^{XV} Ne kinza ko'dɔke bo dɛ kɔzɔ bɔ ya tara, tine iyandike bo rɔ löndö.

Ndose Ma Nburunburu

^{XVI} Yësu Kurisitö ɲere 'ba mi këyi ki'di lende këyi abo nduwë ziye rɔ mbëmbë bo koloma kö'bö tiye.

^{XVII} Ma Pɔlo mugu môtô nime ziye ko ti kɔzɔ kɔzɔ ma mugu mi waraga ma ga pili. Wa kugu ma na kɔzɔ a nime te. ^{XVIII} Lende këyi 'ba ɲere ze Yësu Kurisitö koloma tiye pili.

Akugu Ma Dɔgba 'Ba Pɔlo Zi TIMATIYO

^I Ma Pɔlo bɔ laja 'ba Yɛsu Kurisitɔ, mugu waraga nime ziyi Timatiyo. Bɔko'ba bɔ tɔmɔ ze di mi tɔlɛ gbɛ ti Yɛsu Kurisitɔ na ki'di ma mi ndɔbɔ nime. Bo na rɔ bɔ ame di'di dɔze 'deni gɔmo 'dɔ kokɔnyi ze nduwɛ.

^{II} Ni Timatiyo na kɔzɔ kole 'ba gbagba ma mi ti'di dɔ gɔ lende 'ba Yɛsu. 'Bu ze Bɔko'ba ti nɛre ze Yɛsu Kurisitɔ ko'do yɛyi ziyi ti lende kɛyi ti mi kɛyi.

Ndose 'Ba Pɔlo Zi Timatiyo

^{III} Mo'dɔkɔ yi 'dɔ koloma Epeso yayi kɔzɔ ma tɔnɛ mɔcɔ mɔlo ziyi mi tari ma Makedoniya. Ya mɔtɔ naga nima yayi kɛdi tiyandi bilaka 'ba kanisa ti wa ame ga rɔ bɛti ne, mo'dɔkɔ ziyi 'dɔ ki'di lijɛ kola gɔmo yaga. ^{IV} Kina 'dɔ kiya zinni kinza lijɛ kɔ'bɔ dɛ tiyija gɔ mɔyi gɔgɔ 'ba 'bu nni lɔbu naga nima ti ndɔbɔ mo ga. Lende naga nima na kɔ'bɔ ngi to'de kpa kogba mi lɔngɔ lijɛ ki'di lijɛ kola gɔ laja ti'di dɔ gɔ lende 'ba Bɔko'ba.

^V Miya gɔ ki'di kɔ'du nime zinni lijɛ koja laja ti dɔki'di kɔtɔ ti meri laka 'ba minni ti ti'di dɔnni laka gɔ lende 'ba Bɔko'ba. Wa naga nime na ti ki'di akɔ'ɔ ma laka zinni. ^{VI} Ne kina me lijɛ kola wa naga nime 'deni lijɛ kɔcɔ za 'bɔwu yaga tiya lende ma yawa. ^{VII} Lijɛ o'dɔkɔ to'dɔ rɔnni tɛgɛ rɔ bɔ kɔmɔ kiyandi, tiyandi bilaka ti kɔ'du ki'di 'ba Bɔko'ba. Tine lijɛ ikali mi 'jɔ 'ba lende mo ga ti wa ma lijɛ kɛdi kiyandi kulɔwɔ naga dɛ gbɛ yɔ.

^{VIII} Dikali ngi tomeri gɔ kɔ'du ki'di 'ba Bɔko'ba ɛdi rɔ ma laka ɔdɔ kiya te meri mo kɛdi ngi rɔ ma kodɔrɔ. ^{IX} Ne bɔ ma komeri gɔmo o'dɔkɔ 'dɔ bo kikali Bɔko'ba i'di kɔ'du ki'di abo nime dɛ dɔmɔyi bɔ lende laka. Bo i'di gɔ kɔ'du 'ba ya ma kinza kuwɔ dɔ bo, ti bɔ ko'do ya ti bo, ti ya ma kinza koro bo, ti bɔ lende kɛnyɛ, ti ya ma kinza ko'dɔkɔ lende abo, ti bɔ ti'ja ni, kina gbɛ gɔ lende 'ba ya ma kupɔ 'bu nni ga ti mɔnni ga, ti ya ma rɔ bɔ akupɔ naga, ^X ti bɔ yɛri ni, ti ya ma rɔ bɔ tɔ'dɔ

ti bɔtɔni lɛpi nni naga, ti bɔ 'bɔgɔ kole ni, ti bɔ bɛti ni, ti bɔ to'dɔ lɔmu rɔ bɛti ni, ti ya ma kɛdi ko'do wa mɔtɔ ga ame lende ma kodɔrɔ kota gɔmo ne. ^{XI} Ame na rɔ laja laka 'ba Bɔko'ba bɔ dɔ wa pili. Bo na nɔburu ti yɛyi. Laja laka nime na bo koja ma tuwɔwɔ mo.

Mi Kɛyi 'Ba Bɔko'ba

^{XII} Mileki yɛɛ'di zi nɛre ze Yɛsu Kurisitɔ, gɔ tigo ma bo ki'di 'deni zɔ to'dɔ ndɔbɔ nime timo. Mo'dɔ yɛɛ'di zi bo gɔ ame bo ko'ba nɔlo ma 'deni ki'di ma toja laja zi bo ^{XIII} ko'ja moloma pele tɔnɛ tiya kpa kɛnyɛ rɔ bo to'dɔ gɔmɔ rɔ bilaka abo ga, moworo tudɔli bo. Ne Bɔko'ba ti mi kɛyi rɔma rɔmɔyi mi'di dɔma dɛ gba gɔ lende 'ba Yɛsu Kurisitɔ, kina ki'di mikali wa ma mɛdi mo'dɔ naga nima dɛ. ^{XIV} Tine mi nɛre ze Yɛsu Kurisitɔ ɛyi 'deni ngi rɔ mbɛmbɛ rɔma, kina bo ki'di ma 'deni rɔ akɔtɔ ti bo ti'di dɔma nduwɛ gɔ lende abo gbɛ tɔ'ɔ bilaka abo ga.

^{XV} Kina me miya ziye, Yɛsu Kurisitɔ ako dɔliɔ nime 'dɔ tɔmɔ bɔ lende kɛnyɛ di mi tɔlɛ. Lende nime na rɔ ma laka kina 'dɔ bilaka pili ki'di dɔnni gɔmo. Tine ma 'bama na rɔ bɔ lende kɛnyɛ ma dɔ kiteli. ^{XVI} Ne kina me Bɔko'ba ko'do mi kɛyi 'deni rɔma. Bo i'di Yɛsu Kurisitɔ 'deni kileme akɔ'ɔ dɔ kiteli abo ame kikali tote rɔni dɛ ne ti tɔmɔ ma bɔ lende kɛnyɛ dɔ kiteli nime, 'dɔ ki'di bilaka ma konzi ko'ja, gɔ ki'di dɔnni gɔ kɔ'du abo 'dɔ lijɛ ko'ja didi ma nɔburunɔburu. ^{XVII} Kina ti dilɛluke bo bɔ ma 'dɔ koro, nɛre lɔbu abo kɔ'bɔ rɔ nɔburunɔburu, bɔ kɔlɛ dɛ, ma kinza ko'ja kinɛ mo, ame bo na nɛge kɔtɔ rɔ Bɔko'ba ne. Dilɛluke doroke bo ti rɔ nɔburunɔburu. Amin.

Ndose 'Ba Pɔlo Zi Timatiyo

^{XVIII} Ni kole ma Timatiyo, mo'dɔkɔ yi 'dɔ kiya ndose ma nime zi bilaka naga nima. Ame gɔ kɛdi kɔzɔ a ma tɔnɛ bɔ kumɛ lende 'ba Bɔko'ba kiya 'deni mɔlo bine gɔ kɔ'du 'bi ne tara. Omeri lende naga nime laka 'dɔ kɛdi kɔzɔ jama 'ba ya ziyi to'dɔ ya timo laka ti bɔ ya 'ba Bɔko'ba ga. ^{XIX} Kina 'dɔ kɔ'bɔ ti'di dɔyi gɔ lende 'ba Bɔko'ba kina 'dɔ ko'do wa ame ga kikali kɛdi rɔ wa ma laka ne. Ya mɔtɔ ga ola gɔ to'dɔ wa

ame ga ngi lijë kikali kedi ro ma laka ne 'deni. Kina go ko'du mo lijë i'di donni de kpe go lende 'ba Boko'ba. ^{XX} Ya moto mo ga na ro Omenayo ni ti Alesandoro ame modo karama 'deni donni ti ti'di lijë mi komo kosi Satani, 'do wa nime kiyandi lijë ki'di lijë kola go tiya kpa kenyë ro Boko'ba.

II

Mötu 'Ba Bilaka 'Ba Kanisa

^I Wa ma dogba ma moco ziyi na me, bilaka 'ba kanisa ko'bo tititi Boko'ba ti motu 'do kokonyi bilaka pili. Lijë ko'bo to'do yeë'di zi bo go yeë'abo. ^{II} Lijë ko'bo tititi bo gbi go bo dolinjo ti bo gomo ga pili 'do bo Boko'ba kokonyi lijë go dolomake nburu ro do ngölö to'do lende laka komo Boko'ba gbi komo bilaka lesi. ^{III} Mötu ma te na laka, kina gbi ro ma Boko'ba ko'doko. Bo na komo ze 'deni di mi tolë, ^{IV} kina bo o'doko gbi tomo bilaka pili yaga di mi tolë lijë kikali lende laka abo.

^V Boko'ba nge koto ame 'do bilaka koro, kina Yesu Kurisitö na gbi nge koto ro bo ame koto'bo bilaka lesi 'deni koto ti Boko'ba. Bo oloma 'deni dolinjo bine ro bilaka lesi, ^{VI} tine bo i'di ro bo 'deni 'do tutë go bilaka pili di mi tolë. Ndogo 'ba Yesu nime ileme 'deni zi bilaka mi kada ma laka mo, Boko'ba o'doko tomo bilaka di mi tolë. ^{VII} Ame na ro wa ma bo koja ma bo laja abo tuwöwö mo zi bilaka. Munzö de ro beti, lende ma laka na medii miya. Bo oja ma 'deni tiyandi bo löwö ti lende ma kodoro ame 'do lijë ki'di donni gomo.

^{VIII} Mi kanisa pili mo'doko go bo kinda'ba motu kedi nge ro botoni ame ga ro bo ko'do lende 'ba Boko'ba ne. Kina odo lijë kedi kombi kozinni toro to'do motu kinza lijë ki'di 'diri, ala tiyeli de kedi minni.

^{IX} Kina gbi tara mo'doko de go 'ja kebe tote ronni ti tusu bonjo ma keke kulöwö naga. Lijë kodo ronni liya kinza lijë ko'bo de nge tomeri 'do tiyada ronni ti do ku'jo, kina gbi ti wa 'ba tele ame ga kilejo di mi yamo ma koboköbö ne ti nyileki ni, gbi ti bonjo ma ndögö mo ga kitigo kulöwö naga. ^X Ro kiyada 'benni o'doko 'do kedi ro lende ko'do laka. Ame na ro, ro kiyada

ma laka 'ba 'ja ame ga kiya te lijë oro Boko'ba 'deni ne. ^{XI} Tine lijë kudumö koje mbili nni tuwö lende 'ba Boko'ba. Kina 'do lijë kuwö do löbu 'ba do kanisa. ^{XII} 'Bama mola 'ja de 'do kiyandi bilaka ti lende 'ba Boko'ba. Kina mi'di kosi kakpa de gbi zinni tedi mbiri do botoni. Tine 'do lijë kudumö 'benni kotomo kpenni teyi di mi kanisa. ^{XIII} Römöyi Adama na Boko'ba ko'ba dogba, di gomo tine na 'jaa ko'ba Awa. ^{XIV} Kina Adama ne de gbi Satani ku'bölu. Tine 'ja abo Awa na Satani ku'bölu ki'di kiyeyi mi ko'du ki'di 'ba Boko'ba.

^{XV} Tine o'doko 'do 'ja kodo ronni liya ti'di donni go lende 'ba Boko'ba, kina gbi to'do mo 'do to'bo lepini nni ga. Odo lijë ko'do ngi te mi kada 'ba löyö Boko'ba ti komo lijë ngi di mi tolë.

III

Löbu 'Ba Kanisa

^I Kina edi ngi ro ma laka kozo ame kiya ne, bo ame kiteri tedi ro löbu 'ba do kanisa ne a ma laka na bo kiteri 'deni.

^{II} Kina me medii miya ziyi, bo ame ro löbu 'ba do kanisa ne o'doko 'do bo kedi ro bo ame kinza a moto ma 'do bilaka ko'ja bi ngoro timo di ro bo. Bo kedi nge ti 'ja koto bo kogbo do yida ro bo gbi kinza to'do wa ame ga ro do rumö ala ro 'ba laja ne. Bo kedi ro bo ko'do nba, kina gbi ro bilaka ame kikali tiyandi wa laka. ^{III} Kinza bo kedi de ro bo kitiri roni ti layi, ro bo 'diri, tine go bo kedi ro bilaka ame liya ro bo lende keyi ne, de ro bo mi löbu go yamo.

^{IV} Kina me medii miya ziyi, bo ame ro löbu 'ba do kanisa ne 'do bo kedi ro bo ame kikali togbo do bilaka 'ba mi linjo abo ga, gbi ro bo ame kiyandi kole abo ga ko'bo tuwö do bo koro bo laka ne. ^V Römöyi bilaka ame kikali de togbo do bilaka 'ba mi linjo abo ga ne, inza kikali gbi tonjo go bilaka 'ba Boko'ba. ^{VI} Kina kinza bo kedi de gbi ro bilaka ame kako ro 'ba Kurisitö 'jaa ro ma la'ja ne. Römöyi odo bo kedi tara, motoga bo ti keke tubötö ro bo. Kina Boko'ba ti kodo karama do bo kozo ame bo kodo do Satani go tubötö ro ne tara. ^{VII} Kina gbi bilaka ame ro löbu 'ba

ɔ kanisa ne 'ɔ kedi rɔ bilaka ame laki pili kiya te bo na laka ne, kinza rɔ bo kari kaya ra bo kilaka mi ngowo 'ba Satani.

Bɔ Ndɔbɔ Mi Kanisa

^{VIII} Ya ame ga rɔ bɔ ndɔbɔ mi kanisa ne gbɛ tara. 'Dɔ lijɛ kedi rɔ bilaka ame ga kedi ko'dɔ wa pili rɔ ma kodɔrɔ bilaka kɔ'bɔ tubi gomo ne. Dɛ rɔ bɔ dɔ kindɛndɛ. Dɛ gɔ lijɛ kedi rɔ bɔ tuwɛ layi rɔ mbɛmbɛ, ala rɔ bɔ ko'dɔ mi lɔbu gɔ wa. ^{IX} Tine gɔ lijɛ kedi rɔ ya ame ga ki'di dɔnni gɔ lende ame Bɔko'ba kileme 'deni ne ti meri laka 'ba minni. ^X Kina ma dɔgba mo 'dɔ kiyɔzɔ lijɛ titi, ɔdɔ ko'ja a ma kɛnyɛ mɔtɔ dɛ di mi loma 'bɛnni, kina gɔ ki'di lijɛ rɔ bɔ ko'dɔ ndɔbɔ mi kanisa. ^{XI} Kina 'ja 'bɛnni ga 'dɔ kedi gbɛ rɔ bɔ to'dɔ lende ma kodɔrɔ rɔ ma laka ame ga bilaka kedi kubɛ gomo ne. Kinza lijɛ kinza dɛ gbɛ rɔ bɔ kore, tine 'dɔ lijɛ kedi laka togbɔ dɔ yida rɔnni rɔ ma bilaka pili ki'di dɔnni gɔ lende mo ga.

^{XII} Kina bɔtɔni mo naga nima nge rɔ ya ame ga kedi ti 'ja kɔtɔ ne. Kina gɔ lijɛ kedi rɔ bilaka ame ga kikali togbɔ dɔ kole 'bɛnni ga laka pili ti bilaka ma kedi koloma mi liɔ 'bɛnni ga. ^{XIII} ɔdɔ lijɛ ko'dɔ ndɔbɔ 'ba kanisa 'deni laka bilaka pili ti kiya lende 'bɛnni rɔ ma laka. Kina lijɛ ti kedi ngi rɔ dɔ ngɔlɔ tiya mo ma lijɛ ki'di dɔnni 'deni gɔ lende 'ba Yɛsu Kurisitɔ.

Lende Lɔbu

^{XIV} Tine ma 'bama mo'dɔkɔ tari giri nime ziye yayi. Ne kina me mɛdi mugu ndose naga nime tɔti zii ^{XV} ɔdɔ wa mɔtɔ ga kilikɔ dɔma 'dɔ kikali loma 'ba mi lɔngɔ bilaka 'ba Bɔko'ba. Rɔmɔyi lijɛ bilaka 'ba kanisa na rɔ 'ba Bɔko'ba ame rɔ bɔ dɔ didi ma nburunburu ne. Lijɛ na kedi ki'di lende kodɔrɔ 'ba Bɔko'ba nime kɔ'bɔ dɔyayi kɔzɔ lɔsɔ ma kedi kogbɔ mata tara.

^{XVI} Tine bɔtɔ mɔtɔ inza ame 'dɔ kandi gomo kiya te wa ma Yɛsu kileme zize naga nime inza rɔ wa ma lɔbu. Ma lɔbu mo na me bo ileme rɔ bo 'deni rɔ bilaka lesi. Kina Nyi Kɔtɔ Laka ileme bo 'deni gbɛ rɔ ma laka kɔmɔ Bɔko'ba, kina malayika 'ba Bɔko'ba o'ja bo 'deni. Kina laja abo uwɔwɔ rɔni 'deni toko zi bilaka 'ba dɔyayi nime. Kina ma konzi di mi dɔliɔ bine

i'di dɔnni 'deni gomo. Kina me kogba bo 'deni mi lɔbu mitɔrɔ.

IV

Akiyandi 'Ba Satani

^{I-II} Nyi Kɔtɔ Laka 'ba Bɔko'ba ileme 'deni njo mi kada ma nburunburu 'ba dɔliɔ nime bilaka ti koga kpɛnni gɔ lende 'ba Bɔko'ba. Lijɛ ti ki'di dɔnni gɔ akiyandi 'ba Satani ame bo ki'di nɔki abo ga 'deni tindɛndɛ bilaka timo. Nɔki abo ga na ki'di ya ma rɔ bɔ bɛti naga 'deni tu'bɔlu wa ti akiyandi abo nime rɔmɔyi lijɛ 'bɛnni ikali dɛ kpe toza wa ma laka di rɔ ma kɛnyɛ. ^{III} Ya naga nime lijɛ ebe tiyandi bilaka tɛgɛ kinza kogbe 'ja dɛ, kina gbɛ tɛgɛ kinza konyo wa mɔtɔ ga dɛ. Tine Bɔko'ba o'dɔkɔ 'dɔ ya ame ga ki'di dɔnni 'deni gɔ laja kodɔrɔ abo nime kikali 'deni laka ne, gɔ ko'dɔ yɛɛ'di mo zi bo kina gɔ lijɛ konyo wa naga nima bo ko'ba ne.

^{IV} Wa naga nime Bɔko'ba ko'ba ne pili rɔ ma laka. A mɔtɔ inza ame gɔ dilagike di rɔmo. Tine zize tuti gomo ti to'dɔ yɛɛ'di mo zi bo. ^V Rɔmɔyi lende 'ba Bɔko'ba ti yɛɛ'di ko'dɔ ze i'di wa naga nime 'deni laka rɔ a 'ba Bɔko'ba.

Bɔ Laja Ma Laka 'Ba Kurisitɔ

^{VI} Ndose nime ɔdɔ koto ngi zi bilaka 'ba kanisa ti kɛddi ngi rɔ bɔ laja ma laka 'ba Yɛsu Kurisitɔ. Rɔmɔyi ni iyandi yi 'deni laka ti lende 'ba Bɔko'ba kɛddi 'deni gbɛ to'dɔ mo laka ki'di tigo zii mi ndɔbɔ nime. ^{VII} Kina 'dɔ kilagi yaga di rɔ lende ma yawa 'ba bulɔbu ma mɔlo naga, ame nge rɔ lende 'ba dɔliɔ nime ne. Tine ma laka mo 'dɔ kutu rɔyi to'dɔ lende 'ba Bɔko'ba. ^{VIII} Lijɛ ma kutu rɔnni kitigo mi yida rɔ, okɔnyi rɔnni mbowa. Tine ze ma dutuke rɔze 'deni mi lende 'ba Bɔko'ba nime ti dokɔnyike rɔze ngi rɔ mbɛmbɛ. Rɔmɔyi dikalike 'deni dɛdike ti didi ma laka giri nime kina gbɛ rɔ nburunburu. ^{IX-X} Kina me do'dɔke ndɔbɔ 'deni ti tigo ze ga gbɛ ti tende 'ba rɔze, gɔ ame dikalike 'deni Bɔko'ba ɛdi kokɔnyi ze. Bo na rɔ bɔ ame ti didi ma nburunburu ne. Bo na kɔ'bɔ tokɔnyi bilaka pili di mi tɔlɛ, tine pele bo okɔnyi ya ma ki'di dɔnni gɔ lende abo naga 'deni mɔlo. Lende nime na rɔ

ma laka kina 'do bilaka pili ki'di dönñi gomo.

^{XI} Kina oto ndose nime zi bilaka 'ba kanisa 'do kiyandi lijë timo. ^{XII} Kinza ki'di bɔɔ kudöli yi dë gɔ titi 'ba röyi. Tine loma 'bi na 'do ki'di kö'bö rɔ ma laka 'do bilaka 'ba kanisa kogba görö 'ba wa ma këddi ko'do ti ma këddi kiya kina gbï ti akɔ'ɔ 'bi ma gɔ lëpi yi ga. Kina 'do lijë ki'di dönñi gɔ lende 'ba Boko'ba to'do mo gbï nge kinza a ma kënyë mɔɔ kɔɔ 'bëyi tara. ^{XIII} Kina 'do ki'di röyi gbï tädëki buku 'ba Boko'ba zi bilaka. Kina 'do kuwöwö laja nime zinni gɔ kiyandi lijë to'do mo nɔbô mako. ^{XIV} Kinza kuburu bi 'ba tigo nime Boko'ba ki'di ziyi ne dë, ame ki'di 'deni ziyi mi kada ma tönë bɔ kumë lende abo mɔɔ ga kumë lende gɔ kö'du 'bi kina löbu 'ba do kanisa ki'di közi 'deni döyi 'do to'do ndɔɔ nime ne. ^{XV} Kina 'do ki'di röyi ti to'do ndɔɔ nime gɔ bɔɔ pili konɔ ma këddi ko'do rɔ ma laka. ^{XVI} Tine i'di kömöyi kandi laka di mi wa ame ga këddi ko'do ne, gbï ti ma këddi kiyandi. Ö'bö nduwë to'do wa naga nime miya 'deni ziyi ne. To'do mo te na ti ki'di yi gbï ti ya ame ga këdi kuwö lende 'bi ne kɔmɔ di mi töle.

V

Bilaka 'Ba Kanisa

^I Kinza kamo dë do bulöbu ma mi kanisa. Tine ileki lende zinni kɔɔ 'bu yi ga tara. Kina 'do kilende zi yɔbi mo ga kɔɔ löndö yi ga tara, ^{II} kina zi 'ja löbu 'ba mi kanisa kɔɔ möyi ga tara, tine zi 'ja titi mo ga kɔɔ lëmi yi ga tara kinza a ma kënyë mɔɔ.

^{III} Okonyi makuru'bë ame ga rɔ lisa ne. ^{IV} Tine ɔɔ makuru'bë mo këdi ti kole ala kole 'ba kole 'bëni ga, lijë na 'do kutu rönñi toro Boko'ba ti tonɔ gɔ liɔ 'bënni ga. Zinni to'do mo te tileki mo zi bɔ kulu lijë ga. Ame na rɔ wa ma Boko'ba ko'doko di zinni.

^V Makuru'bë ame ga kola 'deni rɔ lisa gɔ dönñi kinza kole, lijë ki'di dönñi 'deni gomo Boko'ba na këdi kokonyi lijë tine lijë ö'bö 'deni kote kada kote korɔndɔ tumötu zi Boko'ba tititi bo tokonyi lijë. ^{VI} Tine makuru'bë ame ga ki'di rönñi 'deni to'do ako'doko 'ba gbagba lijë ga ne, lijë

'bënni nima 'deni ka rɔ töku pele lijë këdi gba rɔ ma këdi nima. ^{VII} Kina 'do koto ndose nime zi bilaka 'ba kanisa kinza bɔɔ mɔɔ ko'ja bi nɔɔ mɔɔ ra di rönñi. ^{VIII} Römöyi bɔɔ ame ko'ba nalo 'ba wado dë, konɔ gɔ bilaka 'ba mi liɔ abo dë laka ne, andi 'deni gɔ lende 'ba Boko'ba. Bo 'ba bo 'deni nɔ rɔ ma kënyë rɔ do kiteli di do ya ma kinza ki'di dönñi gɔ lende 'ba Boko'ba naga.

^{IX} Makuru'bë ame ga nge kɔmɔ kɔɔ mo kebe kuluku kɔɔ kɔɔ dɔmɔ 'butë 'deni ne na 'do kugu möyi mo mi waraga 'ba tugu möyi makuru'bë 'ba mi kanisa. Kina 'do lijë këdi gbï rɔ 'ja löbu ame ga ko'do yëri dë di do më'dë, ^X ame lende ko'do laka 'bënni kikali gomo pili. Kina lijë konɔ gɔ kole 'bënni ga 'deni kiyöbu laka, kina lijë gbï rɔ bɔ tota bɔ löwö rɔ nɔba mi liɔ 'bënni ga, toja laja mi kanisa kina gbï tokonyi ya ma rɔ gomo naga, kina 'do lijë këdi rɔ ya ame ga ki'di rönñi 'deni to'do lende laka ne.

^{XI} Tine kinza kugu möyi makuru'bë ame ga gba rɔ 'ja titi ne dë mi waraga nima. Mɔɔga yayi ndɔɔ 'ba toja laja 'ba Kurisitö nime inza konmi kpe rönñi lijë ko'doko ë'bënni togbe më'dë mɔɔ 'böwu, ^{XII} kina Boko'ba ti kodo karama nɔ rɔ dönñi gɔ tiyëyi mi lömu ame lijë ko'do 'deni ne. ^{XIII} Mɔɔga lijë ti koloma rɔ tikëpi tilaki rɔ gɔ liɔ kinza to'do ndɔɔ, za to'do kore ti go'de'de mi lende 'ba ya mɔɔ ga, kina gbï tiya lende ma kënyë naga. ^{XIV} Gɔ kö'du mo mo'doko 'do makuru'bë ame ga gba rɔ 'ja titi ne kogbe më'dë gɔ lijë köyö kole 'do lijë konɔ gomo. Kinza ya ma ko'ji ze naga ko'ja a mɔɔ ra rɔ ma kɔɔ tiya kpa kënyë gomo rɔze. ^{XV} Römöyi makuru'bë naga nima mɔɔ ga ɔɔ 'deni mɔlo di mi kori 'ba Kurisitö kösö 'deni gɔ Satani.

^{XVI} Kina me ɔɔ 'ja ame rɔ bilaka 'ba Kurisitö ne këdi ti makuru'bë liɔ 'bëni löko na 'do konɔ gɔ makuru'bë naga nima kinza ki'di lijë dë kö'bö rɔ akirindi do bilaka 'ba kanisa. Tine bilaka 'ba kanisa 'do konɔ nge rɔ gɔ makuru'bë ame ga kola 'deni gɔ dönñi ne.

^{XVII} Kina löbu 'ba kanisa ame ga ko'do ndɔɔ 'deni laka ne ko'do konyi teyi rɔ mbëmbë. Römöyi lijë ogbo rönñi 'deni

tiyandi wa gbī tuwōwō lende 'ba Boko'ba. ^{XVIII} Tokonyi lijē rōmōyī ugu 'deni molo mi buku 'ba Boko'ba, iya te, “Ɔdo ki'di sa tomba nyōnyu tine kinza kudōdu kpamo dē ndīñi teyi.” Kina ugu 'deni gbī, iya te, “Bo ndoɔɔ ɔ'bo ŋgī to'ja bi gomɔ 'ba ro bo.”

^{XIX} Tine ɔdo bo mɔto kako kususū lōbu naga nime ma koto mɔto zīyī, kinza ki'di dōyī dē titi gomɔ. Tine ɔdo bo mo ko'de ya mɔto ga riyō ala mota ti bo ro bo ŋgila bo kina nge 'do kuwō lende mo. ^{XX} Ɔdo lōbu naga nime kirasi a mɔto, ileki lende zīnni di kōmɔ bilaka 'ba kanisa pili 'do lōbu mɔto ga kēdi gbī ro tikere di bi to'do mo kɔɔ 'bēnni tara.

^{XXI} Mēdi mose ndose nime zīyī kōmɔ Boko'ba gbī ti nere ze Yēsu Kurisitō kina gbī ti malayika abo ga ame bo kigeli 'deni toja laja zi bo ne. Ndose naga nime o'do ro ma kodɔɔ kinza kōmɔ geli teyi. ^{XXII} Kinza koza bilaka mɔto dē ŋgī welo ti'di kōziyī dōmo to'do mo ro lōbu 'ba do kanisa. Inza laka 'do toza bilaka mɔto ŋgī welo, mɔto ga ti kodɔ'bo yi mi lende kēnyē abo. Onye rōyī kōwɔ yaga di ro lende kēnyē.

^{XXIII} Tine kinza kō'bo dē kpe nge tuwē mini, udōlō yimo mbowa ti layi go kēdi ro wɔwɔ zi miyī. Rōmōyī ō'bō nduwē tōnē bine ro rɔkɔ'ɔ.

^{XXIV} Kina go lende 'ba ya mɔto ga, pele gba kinza koŋgo kō'du mo dē, lende kēnyē mo ga inda ŋgī yaga bi kɔɔ. Tine 'ba ya mɔto ga lende kēnyē 'bēnni ga ēdi ko'ja nge ɔdo koŋgo kō'du 'bēnni 'deni. ^{XXV} Kina gbī tara lende laka mɔto ga ēdi kinda gbī yaga bi kɔɔ, tine mɔto ga ɔdo ko'ja dē pele inza kusu dōni ŋgī ŋburu yaga.

VI

^I Bilaka 'ba kanisa ame ga ro atoli ne 'do kō'bo laka toro bo dōnni ga, kinza bilaka kiya kpa kēnyē ra ro Boko'ba, gbī ti akiyandi ze nime. ^{II} Atoli ame ga bo dōmo ro 'ba Kurisitō ne kinza lijē kose dōmo dē go ame lijē 'deni ro lōndō zīnni ne. Tine 'do lijē komeri ŋgī bo dōnni naga nima 'deni ro 'ba Kurisitō ame Boko'ba kō'ɔ ne. Kina 'do lijē koja laja laka zīnni rōmōyī ti kokonyi lijē.

Mori Ma Laka

Kina me 'do koto ndose nime kuwōwō zi bilaka 'ba kanisa kiyandi lijē timo. ^{III} Ya ma kēdi kiyandi 'bēnni wa ma 'beri koriya dē ti lende kodɔɔ 'ba nere ze Yēsu Kurisitō nime koriya dē gbī ti to'do ako'dokɔ 'ba Boko'ba ne, ^{IV} lijē 'bēnni nima ulu'buti 'deni ŋgī ti ro kote kikali a mɔto dē kpe. Lijē ome 'bēnni rōnni 'deni ŋgī go to'do kowasa ti tamo go kō'du 'ba lende. Kina wa naga nime ko'de mi kombi ŋgī ti 'diri ti ti'ja kina gbī ti susu ma kēnyē. ^V Lijē ō'bō ŋburu ro kowasa rōmōyī dōnni irasi rōni 'deni, lijē ikali wa ma laka dē kpe. Kina ma lijē komeri 'bēnni tēgē to'do lende 'ba Boko'ba nime ēdi ro wa 'ba to'ja yamo. ^{VI} Tine ēdi ŋgī tara, bo ame ko'do lende 'ba Boko'ba ɔdo bo kikali ŋgī toloma nge go wa ame ga 'do ko'do rōni zi bo ne, bo ti ko'ja wa ma kele ŋgī ro mbēmbē.

^{VII} Rōmōyī mi kada ma kōyō ze do'deke a mɔto dē mi doliŋɔ bine. Kina ɔdo dōlēke dinza dogbake a mɔto gbī darike timo di mi doliŋɔ nime. ^{VIII} Kina laka ɔdo dēdike 'deni ti akonyo ti boŋgo 'ba yida roze go di'dike lende mo kō'bo ze. ^{IX} Ne lijē ya ma ko'dokɔ tēdi ti wa ro mbēmbē naga nima Satani ususu dōnni 'deni to'do lende kēnyē kina lijē kilaka 'deni mi ŋgowo abo. Lijē iteri 'bēnni tomomi wa ŋgī ro do rumō, tine wa naga nima inza kokonyi lijē, ēdi koto lijē ŋgī mi tōlē. ^X To'dokɔ tēdi ti wa ro mbēmbē na ro ŋgira'da 'ba tisaki 'ba lende kēnyē. Ya mɔto ga ēdi ti meri mo kina ki'di lijē kōɔ 'deni di mi kori 'ba Kurisitō nime. Kina ko'de gomo ma kēnyē 'deni ŋgī dōnni.

Toco To'do Lende Laka

^{XI} Tine ni 'bēyī ame ro 'ba Boko'ba ne, onye rōyī yaga kōwɔ di ro lende kēnyē naga nima. Ogbɔ rōyī to'do lende laka 'ba Boko'ba gbī toro bo, ti'di dōyī go lende 'ba Kurisitō. Kina 'do kogbo rōyī gbī to'ɔ lēpī yi ga, tine gbī togbo rōyī laka toro kpa gomɔ mo ti dōki'di kēddi. Kina 'do tēdi ti kōmɔ kele do bilaka pili. ^{XII} Loma 'ba bilaka ame ki'di dōnni 'deni go lende 'ba Kurisitō nime ēdi kōɔ riŋa dōli tara. Kina go kirina ti ro ma kembe ti tigɔ 'do ko'ja kpa kōzi 'ba gomɔ, ame ro didi ma

ɲburunɲburu ne. Wa nime na Boko'ba kideki yi gomo mi kada ma tone kumo yimo ti kpeyi di komo bilaka ma konzi kiya te i'di doyi 'deni go lende 'ba Kurisitö ne.

^{XIII} Kina me mose ziyi komo Boko'ba ame ki'di didi mi wa pili, gbi komo Yesu Kurisitö ame kiya lende laka 'ba Boko'ba komo Pönitiyo Pilato ne. ^{XIV} Miya ziyi 'do kuwo do ndose naga nime kedii kiya roni ne ɲbö komo mi kada 'ba tileki 'ba ɲere ze Yesu Kurisitö kako mi dolinjo nime, kinza botö motö kiya ra te irasi a motö.

^{XV} Boko'ba na ti ki'di Kurisitö kileme ro bo mi kada ma laka mo. Bo na ɲburu ti yeyi ɲge kotö ro löbu do dolinjo pili, do bo dolinjo pili kina gbi do ɲere ni pili. ^{XVI} Bo na ɲge ro bo ame kole de ne. Bi loma abo mi bi kopö ma köbököbö do kiteli ame botö ko'bo de tari ɲoli romo. Botö motö o'ja bo de kina botö o'bo de gbi ma 'do ko'ja bo. Ti dilölu tigo abo nduwö ro ɲburunɲburu. Amini.

^{XVII} Iya zinni lijö ame ga ro bo mori ne, kinza lijö kombi dönni de. Kina kinza lijö komeri de gbi tegö wa mbembö 'benni naga nima ti köbö nduwö tokonyi lijö. Römöyi wa nime ro mori ko'do ne ö'bö de ɲgi nduwö ɲburu. Tine 'do lijö kikali laka Boko'ba na ti kokonyi lijö. Bo na ro bo ki'di wa pili zize ame go ki'di ze dedike ro lonjo. ^{XVIII} Ma laka mo 'do lijö köbö to'do lende laka ame 'do kedii ro mori ko'do 'benni ne. 'Do lijö köbö gbi tokonyi ya motö ga ti wa 'benni ga. ^{XIX} Wa nime na ti kedii ro mori ko'do 'benni ame go kulu doni 'do kokonyi lijö mi kada ma kedii kako ki'di didi ma laka zinni.

^{XX} Timatiyo, medii miya ziyi, onjo go wa naga nime Boko'ba ki'di yi 'deni mbiri domo ne laka. Onye röyi kowo yaga di ro lende yawa ti kowasa mo naga nima bo 'bölu ni kideki ro akikali ne. ^{XXI} Ya motö ga iya te, lijö edii 'deni ti akikali nima. Go kö'du mo na lijö koco 'deni yaga di mi kori 'ba Yesu Kurisitö.

Lende keyi 'ba Boko'ba koloma tiye pili.

Akugu Ma Mi Riyö 'Ba Polo Zi TIMATIYO

^I Ma Polo, gɔ ako'dɔko 'ba Boko'ba rɔ bo laja 'ba Yësu Kurisitö mugu waraga nime ziyi Timatiyo. Bo Boko'ba oja ma 'deni tiyëti mo ame bo kedi ki'di didi ma laka zi ya ma kedi 'deni rɔ akoto ti Yësu Kurisitö naga.

^{II} Ni Timatiyo na rɔ kole ma ame mo'ɔ kulöwö ne. 'Bu ze Boko'ba ti nere ze Yësu Kurisitö ki'di yeyi ti lende keyi ti mi keyi ziyi.

Ndose Ti Akoco 'Ba Polo

^{III} Medii mo'do yee'di nduwë göyi zi Boko'ba mi motu ko'do ma. Bo na medii moja laja mo 'deni ti meri laka 'ba yimö kɔzo 'ba 'bu ma löbu ga tara. Mö'bö 'deni tumötu bo göyi kote kada kote korondo. ^{IV} Ma rɔ mbembë mo mo'doko 'do to'ja kinë yi römöyi medii nduwë tomeri gɔ mono 'bi tonë. To'ja yi di gɔ ame ti ki'di ma ngi medii rɔ lonɔ. ^V Medii gbi nduwë tomeri mo ma ki'di döyi 'deni gɔ lende 'ba Yësu Kurisitö ti mi koto kozo 'ba möyi Yunisi gbi kozo 'ba möyi löbu Loyisi ame lijë koloma to'do mo bine. Mikali 'deni i'di döyi 'deni gbi gomo kozo 'benni tara. ^{VI} Kina me medii mole yimo 'deni teyi 'do kö'bö nduwë tome kpa ndobo 'ba Boko'ba nime ti tigo abo tonë bo ki'di ziyi mi kada ma mi'di közo döyi mi ndobo abo nime ne. ^{VII} Römöyi Nyi Koto Laka nime Boko'ba ki'di zize ne i'di ze de rɔ tikere. Tine i'di tigo ti ako'ɔ gbi ti togbo do yida rɔ zize.

^{VIII} Kina kinza ki'di röyi kaya tiyëti lende 'ba nere ze Yësu Kurisitö de, kinza röyi kaya ma de gbi gɔ ame medii mi maboso gɔ lende abo ne. Tine i'di röyi 'do tombi gomo tö gɔ kö'du 'ba laja laka 'ba Yësu nime. Römöyi Boko'ba ti ki'di tigo ngi ziyi tombi gomo nima timo. ^{IX} Bo na me koma ze 'deni di mi tolë ki'di kidëki ze rɔ bilaka abo ga. Tine dekii abo nime inza gɔ lende laka ze, bo o'do 'deni gɔ ako'doko abo ti lende keyi abo ame gɔze ne. Bo o'do lende keyi nime 'deni zize ti Yësu

Kurisitö molo di bi tisaki mo. ^X Kina me bo kileme 'deni zize ti toja Yësu Kurisitö kako mi dolinɔ nime 'do koma ze di mi tolë. Yësu Kurisitö na rɔ bo ka'da tolë kina bo kileme didi ma nburunburu 'deni zize ti laja laka abo.

^{XI} Ame na rɔ laja laka ma Boko'ba koja ma tuwöwö mo zi bilaka gbi tiyandi mo. ^{XII} Gɔ kö'du mo na 'deni me medii mombi gomo. Tine roma aya gomo nime de römöyi mikali Yësu Kurisitö ame mi'di doma gɔ lende mo ne 'deni. Kina mikali ngi bo ti konɔ gɔ ndobo 'ba laja laka abo nime bo kose zö ne nbö kömö mi kada mo ame bo kedi kileki yimo mi dolinɔ nime ne. ^{XIII} Gɔ kö'du mo na 'do kö'bö ti nduwë tiya lende laka 'ba Boko'ba zi bilaka ko kozo ame kuwö di zö ne tara. Kina 'do kö'bö rɔ akileme zinni ti ti'di döyi gɔ lende 'ba Yësu Kurisitö to'ɔ bilaka ti tigo abo. ^{XIV} Boko'ba i'di lende laka abo nime 'deni ziyi kina 'do konɔ gomo ti, ti tigo 'ba Nyi Koto Laka ame koloma 'deni mize pili ne.

^{XV} Ikali 'deni bilaka 'ba kanisa ma mi doyayi 'ba Asiya pili oga kpenni 'deni goma, kina Pugelö ni ti Eromogene na 'deni gbi tinni. ^{XVI} Nere ze Yësu Kurisitö ki'di mi bo keyi rɔ bilaka 'ba Onesiporo, römöyi Onesiporo iyëddi yimö 'deni do konzi. Pele medii mi maboso nime rɔ bo aya ma de gbi. ^{XVII} Mi kada ma bo kömö Roma bine, bo i'di ngi toma goma nbö bo kari ko'ja ma. ^{XVIII} Kina ikali 'deni gbi laka ma bo kokonyi bilaka 'ba kanisa di mi Epeso yayi. Ee, nere Yësu ki'di mi bo keyi rɔ Onesiporo mi kada 'ba tileki abo dolinɔ bine.

II

Tuwö Do Boko'ba

^I Tine ni 'beyi kole ma, oloma kö'bö rɔ ma kitigo gɔ lende keyi nime Yësu Kurisitö ki'di 'deni ziyi ne. ^{II} Uwö lende 'ba Boko'ba 'deni molo di zö kina bilaka ma konzi uti 'deni gbi gomo kiya te edi rɔ ma kodoro. Kina 'do koto toza lende nima nduwë zi ya ma kinza kari kola de ngi kilikö rɔ wa yawa naga, lijë ame ga kikali tiyandi mo gbi dogba zi ya moto ga ne.

III I'di röyī tombi gomo koto tō go lende 'ba Yēsu Kurisitō kozo bo kanya ame kēdi ko'do ndobo abo ro ma laka ti to'ja gomo teyi ne tara. IV Bo o'joro ro bo 'deni di ro wa ame ga ya ma laki kēdi ko'do ne. Römöyī bo o'doko tiyeyi dōki'di bo ame mbiri di do bo ne. V Kina 'do kēddi kozo bo riṅa dōli ame kēdi kuwō do kō'du ki'di 'ba riṅa nima go bo ko'ja kpa kōzimo ne tara. VI Kina 'do kēddi gbī kozo bo nyaka ma ko'do ndobo ro mbembē ame bo na ro dogba 'ba tonyo wa la'ja 'ba mi nyaka ne. VII Omeri go lende ma naga nime, kina Boko'ba ti kokonyi yi ngi tikali mo pili.

VIII Omeri go lende 'ba Yēsu Kurisitō ame di mi kupō Dawidi kēnyī kodo yaga di mi tolē ne. Ame na ro laja laka ma mēdi miya zi bilaka. IX Go kō'du mo na me mēdi mombi gomo 'deni ku'du ma mi maboso kudōdu ndō ti zingiri bine kozo bo 'bōgō. Ne lende 'ba Boko'ba udōdu ndimo dē koto te. X Tine masi dē di bi tombi gomo naga nime 'do tokonyi bilaka ame ga Boko'ba kigeli 'deni ro 'ba bo ne. Ame 'do Yēsu Kurisitō kōmo lijē di mi tolē ki'di lijē koloma ro ṅburunburu mitoro.

XI Kina lende nime ēdi ro ma laka, ame kiya te, "Odo dōlēke 'deni ti bo, ti dididike 'deni 'bōwu gbī ti bo. XII Odo dasike dē di bi tombi gomo koto ti bo, ti dēdike ngi gbī ro nere koto ti bo. Odo dilagike di ro bo, bo ti kilagi ngi gbī di roze. XIII Odo dogake kpeze go bo, tine bo oga 'ba bo kpa bo dē. Römöyī bo ikali dē ma 'do tuyi mi lende abo."

Kpa Kogba

XIV Lende naga nime oto tiyēti mo zi bilaka 'ba kanisa. Kina iya zinni kōmo Boko'ba kinza lijē kogba kpēnni dē go kō'du 'ba lende. Römöyī kpa kogba go kō'du 'ba lende okonyi boto dē, tine ēdi kirasi mi ya ma kuwō naga. XV Tine ogbo röyī tēdi ro ma laka kozo ma Boko'ba ko'doko ziyi. Iyēti lende 'ba Boko'ba ko ro ma kodoro kozo bo ndobo ame rōmo kaya ndobo abo ma bo ko'do dē ne tara.

XVI Kinza kodo'bo röyī dē mi lende rumō ma yawa naga nima. Römöyī bo kowasa rumō naga nima oco 'deni ṅbo kowo yaga di mi kori 'ba Boko'ba. XVII Lende 'bēnni ga irasi wa ngi kozo 'bōngō madowukō

ame kēdi konyo yida ro bilaka ne tara. Omenayo ni ti Pileto na ro bo kiya lende naga nime. XVIII Lijē oco 'deni ṅbo yaga di mi kori 'ba lende kodoro 'ba Boko'ba. Lijē ebe kiya te tēnyī tōdo yaga di mi tolē 'ba ya ame ga ro 'ba Kurisitō ne o'do rōni 'deni molo. Lende 'bēnni nime na me ki'di ya moto ga dē kpe ki'di dōnni laka go lende 'ba Boko'ba. XIX Tine lende 'ba Boko'ba oro 'bēni 'deni ngi ndiṅi kozo dōku ma löbu ame kīdēyi 'deni mi gbōndo 'ba rō ne tara. Ame boto moto ko'bo dē gbī tiyaya mo. Tine ugu lende 'deni dōmo, iya te, "Nere Boko'ba ikali bilaka abo ga," kina gbī, "Bo ame kiya rōni 'deni ro 'ba Boko'ba ne 'do bo kola go to'do lende kēnyē yaga."

XX Bilaka 'ba kanisa ēdi kozo jama 'ba mi rō 'ba bo wa ame kinē mo pili ro gege. Moto ga ro ma kele kileno di mi yamo, moto ga ro gberi ni ti kete. Ma kele naga nima ēdi ko'do ndobo ma ro miri timo, tine moto mo ga to'do wa ma ene naga timo. XXI Kina gbī tara, ya ma kilagi kō'du 'ba bo lende yawa naga Boko'ba ti ki'di ndobo ma ro miri gbī zinni römöyī lijē wa ma laka abo ga na. Ame bo kikali ngi to'do ndobo timo lijē kō'bo 'deni ndō toda do wa ame ga pili bo ko'doko to'do mo ne.

XXII Kina ni 'bēyi 'do kola go to'do wa ame ga pili ro ma kari go dōki'di yobi ne yaga. Tine lende laka 'ba Boko'ba na 'do kogbo röyī to'do mo ti'di döyī gomo gbī ti ako'co ti lende kēyi koto ti ya ame ga pili 'deni ti dōki'di koto kopapa Boko'ba 'deni tokonyi lijē ne. XXIII Kina 'do konye röyī ṅbo yaga ro ma kowo di ro bo kowasa rumō naga nima lijē kikali wa ma lijē kēdi ko'do kowasa mo naga dē yo. Ikali 'deni wa naga nima na kēdi ko'de 'diri. XXIV Tine inza ro ma laka ziyi bo laja 'ba Boko'ba 'do ko'do 'diri. Ni bo laja oloma liya ro ma laka ti bilaka pili. Kina 'do kikali laka tiyandi bilaka kinza tēnyī ro 'diri. XXV Odo koloma liya tiyēti lende 'ba Boko'ba zi ya ma kēdi kiya kpa kēnyē rōmo naga nima, motoga Boko'ba ti ki'di lijē koto dōnni kikali lende laka abo. XXVI Kina ngi lijē ti kindiṅi yaga lijē kōmo di mi ṅowo 'ba Satani ame lijē kilaka 'deni yimo ki'di lijē to'do ako'doko ame

ga ro 'ba bo 'ba Satani ne.

III

Kada Ma Nburunburu

^I Kina me mēdi miya zīyī tikali mo ro ma laka. Mī kada mo ame 'deni ro nburunburu 'ba doliŋo nime ne ti kēdi ro kada ma kēnyē ro do kiteli zi bilaka 'ba Boko'ba. ^{II} Bilaka ti kēdi nge ro bo to'ɔ gbagba lijē ga, ro bo to'ɔ gīrisi, ro bo dōlī, ro bo do kombi, ro bo ti'ja koro 'bu ni ma ti ma ni dē, lijē ti kēdi ro bo tuyī do giliti kuruku zi bilaka. Kina lijē ti kilagi gbī to'do lende laka 'ba Boko'ba, ^{III} tine lijē ti kēdi ro bo ndo'ji kodo'bo rōnni dē gbī ti bilaka ma laki, ro bo do kosi toworo to'do a ma kēnyē ko'doko lende ma laka dē, ^{IV} ro bo susu to'do wa kozo kuruku ma kēnyē kina lijē ti kulu'buti ngi ti ro kote. Ako'doko 'ba gbagba lijē ga na lijē ki'di kebe ako'ɔ 'ba Boko'ba. ^V Lijē ti kidewo rōnni ro bo tumōtu Boko'ba tine ola go bi dē zi tigo 'ba Boko'ba 'do kēdi minni.

Kina 'do konye rōyī yaga kowo di ro bilaka ma kozo a nime te. ^{VI} Rōmōyī kō'du 'bēnni mōto tu'bōlu bilaka 'do kota lijē ro nba tine 'do lijē kebe toco 'ja ma rumō mo ga 'do kōsō gōnni. 'Ja naga nime lijē na ro ya ma kēdi ti dōki'di kombi go lende kēnyē ma mbēmbē 'bēnni ga kina meri gege 'bēnni ga ki'di lijē ngi ko'do lende kēnyē. ^{VII} Lijē ēdi nduwē ti kōmo ki'di 'do tutu rōnni to'do lende laka ma kodoro tine lijē o'bo dē.

^{VIII} Bo 'bōlu naga nime o'doko tirasi mī lende kodoro 'ba Boko'ba nime kozo 'ba Yane ni ti Yambore ma tōnē koma tirasi mī lende 'ba Musa mōlo bine ne tara. Tine bo 'bōlu naga nima dōnni irasi rōni 'deni kina Boko'ba kilagi lijē 'deni rōmōyī lijē i'di dōnni dē go lende abo. ^{IX} Kina bilaka pili ti kongo lende 'bēnni ngi ro kō'du yawa kozo 'ba Yane ni ti Yambore tōnē tara. Kina lijē inza ko'bo tirasi mī lende 'ba Boko'ba.

Toco Mī Kēddi

^X Ne 'bēyī ikali akiyandi ma ti loma ma kina gbī ti wa ma mo'doko to'do mo 'deni laka. Ikali ma mi'di dōma go lende 'ba Boko'ba 'deni kina gbī ti ame mō'ɔ bilaka pili mo'do 'diri dē ti bōto. ^{XI} Kina

gbī ikali 'deni ma mōro kpa gomō ti mī kēddi. Ame tōnē bilaka kodo gomō ma kinza kiya rōma di Anitokiya ni ti Ikoniya ti Lusētura. Ne mogbo rōma ngi kpamo na Boko'ba omo ma gbī 'deni di yimo pili. ^{XII} Ro ma laka miya zīyī lijē ame ga pili ko'doko tēdi ro akoto ti Yēsu Kurisito gbī to'do lende laka mo ne ti kodo gomō ngi rōnni. ^{XIII} Tine ya ma ro wa kēnyē naga ti bo 'bōlu ni ti koto nduwē to'do ndobo 'bēnni ga kari timo ro do kiteli. Satani ti ku'bōlu lijē kina lijē ti ku'bōlu ya mōto ga gbī.

^{XIV} Tine ma 'bēyī 'do kō'bō ti'di dōyī go lende 'ba Boko'ba ame kiyandi yi 'deni mōlo timo ki'di dōyī gomō ne. Ikali 'deni bo kōmo kiyandi 'bī ga iyandi yi timo ro ma kodoro. ^{XV} Kina pele mōlo tōnē kēddi gba ro kole titi ne ikali lende 'ba mī buku 'ba Boko'ba 'deni. Lende 'ba mī buku 'ba Boko'ba na ti ki'di kōmo kandi zīyī 'do ki'di dōyī go lende 'ba Yēsu Kurisito kina ti kōmo yi ngi di mī tōlē. ^{XVI} Rōmōyī wa ame ga pili mī buku 'ba Boko'ba ne Nyi Koto Laka na ki'di zi bilaka mo ga tugu mo. Kina pili ro ma laka tiyandi wa ma kodoro, toro'bo go wa ma ro ma koco, tileki ze mī kori 'ba ako'doko 'ba Boko'ba. Kina gbī tutu bilaka mī loma ma laka. ^{XVII} Bo Boko'ba i'di lende naga nime 'deni te mī buku abo 'do bo laja abo ga pili kēdi ti akikali 'ba to'do lende laka ame ga pili ro 'ba bo ne.

IV

^I Mēdi mose gomō 'deni zīyī kōmo Boko'ba gbī ti Yēsu Kurisito. Rōmōyī bo ēdi kileki kada mōto kako doliŋo bine koloma ro bo doliŋo, to'do burē 'ba ya ma gba ti kōmōnni naga gbī ti tōku ni. ^{II} Kina me mose gomō 'deni zīyī 'do koto nduwē tuwōwō laja laka 'ba Boko'ba zi bilaka. Do lijē ko'doko ala ko'doko dē pele i'di kpēyī kitigo nduwē tiya mo. Oloma ndo tileki dōnni todoro go lende kēnyē 'bēnni ga. Kina mī akiyandi 'bī iliya rōyī toco lijē to'do lende 'ba Boko'ba. ^{III} Kina me mēdi mose gomō zīyī rōmōyī kada mōto yayi bilaka ti kilagi akiyandi ma laka, tine lijē ti kebe za tomōmi bo kōmo kiyandi ma konzi ame ga kēdi kiya nge ro wa ma go

minni ga ne. Römöyî lijê o'doko ë'benni nge to'do ako'doko 'benni ga. ^{IV} Gõ kö'du mo na lijê ko'doko dë kpe toje mbili nni tuwõ do lende ma kodoro, tine lijê o'doko ë'benni nge ro 'ba bilaka lesi. ^V Tine ni 'bëyi isiki röyi nburu kitigo kina gbî 'do tombi gomo. Ö'bõ nduwë tuwõwõ laja laka 'ba Boko'ba to'do ndobo ame ga pili bo ki'di 'deni ziyi ne.

^{VI} Tine 'bama kada 'ba 'do toja didi ma timo owo dë kpe. Ne didi ma ti kedî ngi ro kpa közi zi Boko'ba. ^{VII} Mi loma ma bine edi 'deni kozo riña doli, ame bo mo kogbo roni 'deni nbõ kömõ bi 'ba tote mo ne. Kina me mogbo roma 'deni tara mi laja koja ma zi Boko'ba mo'do wa ame ga bo kose zõ ne 'deni pili kote kinza toga kpama go lende abo. ^{VIII} Kina ti mo'ja wa ma laka mo ngi gomo di zi Yësu Kurisitõ kozo bo riña doli ame kololo wa 'deni ne tara. Mi kada 'ba burë nere Yësu bo to'do burë ro ma kodoro ti ki'di kpa közi ma laka ngi zõ römöyî mo'do lende laka abo 'deni. Bo inza ki'di nge koto zõ tine gbî zi ya ame ga pili kedî ti komo ki'di go tileki abo mi dolinjo nime ne.

Zi Timatiyo

^{IX} Tine opi röyi to kpe ndo kako welo zõ bine. ^X Dema ola ma 'deni. Wa 'ba dolinjo nime na ko'õ 'deni kulõwõ ro bo, kina bo kënyi 'deni kari Tesalonika. Koresekene ari 'ba bo 'deni Galatiya, kina Tito ari 'deni Dalomatiya. ^{XI} Luka na nge kileke to bine.

Kina odo keddi kako o'de Marako tiyi, bo ti kedî ngi ro konyi ma löbu zõ mi ndobo ma. ^{XII} Moja Tukikõ 'deni kari Epeso. ^{XIII} Kina odo keddi kako o'de bonjo 'ba bi këyi ma nima mola Torowa yayi rö 'ba Karopo ne. Kina 'do ko'de buku ma ga gbî, ma do kiteli mo buku ma laka ro kilaka naga nima.

^{XIV-XV} Kina i'di kömoyi kandi laka di zi Alesandoro bo tapini nima. A nime bo ko'do zõ bine ne kpamo o'õ ngi kozo oto. Ne Boko'ba ti kodõ karama mo 'basi do bo. Kina 'do ki'di kömoyi gbî kandi laka di zi bo, römöyî bo o'ji lende ze nime ngi ro mbembë.

^{XVI} Mi kada ma dogba ame koto ma komo burë tiyëti lende ma ne, boto ma koto moto oro dë to. Ola ma nge ro do kutu ma. Ne bo Boko'ba kola lijê gomo. ^{XVII} Tine nere Yësu oro 'deni to ki'di tigo zõ miyëti lende abo bo löwõ pili kuwõ. Bo okonyi ma 'deni kozo wa ame komo di kpa tabiyõ ne. ^{XVIII} Mikali 'deni bo ti kokonyi ma nduwë momo di kpa wa ma kënyë pili nbõ bo kogba ma mitoro mi nere löbu abo yayi. Yëe'di kedî zi bo nduwë ro nburunburu. Amini.

Akumötõ

^{XIX} Umötõ Purisika ni ti Akowila gbî ti bilaka 'ba Onesiporo ga. ^{XX} Eraseto oloma 'deni Korinito, tine Turöpimõ edi do roko'õ kina mola bo 'deni Mileto. ^{XXI} Tine opi röyi to kpe ndo 'do kömõ zõ bine gba kota kinza kpa dolili kömõ. Yubulõ ni ti Pudënitõ ti Linõ ti Kolawodiya umötõ yi pili. Kina löndõ moto ga umötõ yi gbî pili.

^{XXII} Nere Boko'ba koloma kö'bõ tiyi. Lende këyi abo koloma tiye pili.

Akugu 'Ba Pɔlo Zi TITO

^I Ma Pɔlo mugu waraga nime zīyī Tito. Ma bɔ ndɔbɔ 'ba Bɔko'ba gbī bɔ laja 'ba Yēsu Kurīsītō. Bo Bɔko'ba i'di ma 'deni to'dɔ ndɔbɔ abo nime 'dɔ tokɔnyī ya ame ga bo kigeli 'deni ne 'dɔ ki'di dōnnī gɔ lende kodɔrɔ abo, kina gbī tikali loma ame bo Bɔko'ba ko'dɔkɔ zīnnī ne. ^{II} Mēdī mo'dɔ rōmōyī ma 'deni ti kɔmɔ ki'di gɔ didī ma ŋburuŋburu ma bo kēdī ki'di zize. Bo Bɔko'ba o'dɔ bētī dē, bo iya 'deni mɔlo di bi tisaki mo 'dɔ ti'di didī ma ŋburuŋburu zi bilaka abo ga. ^{III} Kina ame na 'deni rɔ kada ma laka mo, bo ileme lende 'ba didī abo tōnē 'deni zize. Lende 'ba didī nime Bɔko'ba bɔ tɔmɔ ze di mī tōlē i'di 'deni zō, kose gɔmo 'dɔ muwōwō zi bilaka ma laki.

^{IV} Nī Tito na rɔ kole 'ba gbagba ma mī ti'di dɔ gɔ lende 'ba Yēsu Kurīsītō. 'Bu ze Bɔko'ba ti Yēsu Kurīsītō bɔ tɔmɔ ze di mī tōlē ko'dɔ yēyī dōyī ki'di lende kēyī koloma tīyī.

Tito Bɔ Laja Mī Dɔyayi 'Ba Kurētē

^V Mola yi mī Kurētē 'dɔ kileŋo gɔ ndɔbɔ 'ba kanisa laka kina gbī 'dɔ ki'di lōbu 'ba dɔ kanisa mī dɔliŋɔ mo ga pili. Kina kɔzɔ ma mose zīyī tikali mo laka gɔ lende 'ba ti'di lōbu 'ba dɔ kanisa. ^{VI} Lōbu 'ba dɔ kanisa 'dɔ kēdī rɔ bilaka ame kinza bi ŋgɔrɔ 'ba lende mɔtɔ rɔmo. Kina 'dɔ bo kēdī gbī ŋge ti 'ja kɔtɔ, rɔ bɔ ame kole abo ga kuwō dɔ bo laka ki'di dōnnī gɔ lende 'ba Yēsu Kurīsītō, tine gbī kinza wa mɔtɔ ame 'dɔ bilaka kususu lijē timo mī loma 'bēnnī ne. ^{VII} Lōbu 'ba dɔ kanisa 'dɔ kēdī rɔ bɔ ame kinza bi ŋgɔrɔ mɔtɔ rɔmo ne rōmōyī bo na rɔ bɔ kɔŋgɔ gɔ bilaka 'ba Bɔko'ba. Kina 'dɔ bo kēdī rɔ bilaka ame kinza rɔ bɔ to'dɔ mī lōbu, rɔ bɔ tēnyī welo rɔ 'dirī. Kina kinza bo kinza gbī rɔ bɔ layi, rɔ bɔ ko'dɔ ya ala gbī rɔ bɔ to'ja yamo ti kōri ma kēnyē. ^{VIII} Tine 'dɔ bo kēdī rɔ bɔ ko'dɔ ŋba, ko'dɔkɔ ŋge rɔ lende ma laka. Bo kēdī rɔ bɔ ma ko'dɔ lende dē rɔ dɔ rumō, tine rɔ bɔ togbɔ dɔ yida rɔ bo ŋge to'dɔ lende laka ame Bɔko'ba ko'dɔkɔ ne. ^{IX} Kina 'dɔ bo kēdī rɔ bɔ ame kinda 'ba laja

laka 'ba Bɔko'ba kɔzɔ ma miyandi yi timo. Kōri nime na ti ki'di bo ŋgī kɔ'bɔ toɔ bilaka 'ba kanisa ti akiyandi ma kodɔrɔ kina ti lende abo kodowe dɔkɔnyɔ ya ma kinza ko'dɔkɔ lende 'ba Bɔko'ba dē naga nima ŋgī.

^X Lōbu 'ba dɔ kanisa na 'dɔ kēdī kɔzɔ a nime te, rōmōyī ma konzi mɔtɔ ga uwō dɔ lende 'ba Bɔko'ba dē, ŋgī rɔ bɔ 'bōlu bɔ lende yawa. Bo 'bōlu naga nime ma konzi mo ga di mī Yudayi. ^{XI} Lijē i'di kpa goli ma konzi mɔtɔ ga 'deni kɔcɔ yaga di mī kōri 'ba lende 'ba Bɔko'ba. Tine zīyī 'dɔ koboso kpa akiyandi kēnyē 'bēnnī nima kɔrɔ yaga, ame lijē kēdī ko'dɔ ŋge to'ja yamo timo ne. ^{XII} Rōmōyī bɔ 'bɔsi 'bēnnī mɔtɔ 'ba Kurētē iya 'deni tōnē te, "Bilaka 'ba Kurētē lijē ŋgī rɔ bɔ bētī, bɔ kpa gbōrō, bɔ tikēpī rɔ kuruku ma kēnyē." ^{XIII} Lende nime ēdī rɔ ma laka, kina miya zīyī 'dɔ kilende zīnnī rɔ ma kitigɔ 'dɔ lijē kō'bō ti'di dōnnī gɔ lende 'ba Bɔko'ba, kinza lijē koga kpēnnī dē gɔmo. ^{XIV} Tine kinza lijē ki'di dōnnī dē gbī gɔ lende yawa 'ba Yudayi naga nima. Kina kinza lijē kuwō dɔ kō'du ki'di 'ba bɔ kilagi lende kodɔrɔ 'ba Bɔko'ba naga nima dē.

^{XV} Lende ma rɔ dōmōyī bilaka naga nima na me. Bo ame 'deni rɔ ma kɔpɔ kɔmɔ Bɔko'ba, wa mɔtɔ 'ba dɔliŋɔ nime inza kpe ma 'dɔ ki'di bo rɔ ti'da di kɔmɔ Bɔko'ba. Tine ya ma kinza ki'di dōnnī dē gɔ lende abo naga nima 'deni pili rɔ ti'da di kɔmɔ bo. Lende 'bēnnī ga 'deni kpaki rɔ ti'da kina dōnnī irasi rōnī 'deni lijē ikali lende ma laka dē kpe. ^{XVI} Lijē idewo rōnnī rɔ bɔ tikali Bɔko'ba tine ndɔbɔ 'bēnnī ga ileme ŋgī lijē ikali bo Bɔko'ba dē du te. Lijē uwō dɔ Bɔko'ba dē tine lijē ebe gbī to'dɔ wa ma bo ko'ji naga. Kina ŋgī lijē o'bo dē kpe to'dɔ wa mɔtɔ rɔ ma laka.

II

Akiyandi Ma Laka

^I Tine nī 'bēyī iyandi lijē to'dɔ wa ame kuti dōnī ti akiyandi laka 'ba Bɔko'ba nime ne. ^{II} Ilende zi bilaka 'ba kanisa ame ga rɔ bulōbu ne 'dɔ lijē kogbɔ dɔ yida rōnnī, ko'dɔ a ma kodɔrɔ tine dē to'dɔ wa ma rɔ dɔ rumō. Kina 'dɔ lijē ki'di

dönni go lende 'ba Boko'ba ti doki'di koto gbi to'c bilaka kina tombi gomɔ kinza tola gomɔ.

III-IV Kina 'do kilende gbi zi 'ja löbu mo ga, lijë 'ba Boko'ba na, loma 'bënni kö'bö ro ma laka. Kinza lijë kö'bö de ro bo kore ala ro atoli 'ba layi. Tine zinni tiyandi 'ja titi ti lende laka to'c mē'dē nni gbi ti kole 'bënni ga. V Kina 'do lijë 'ja titi kogbo do yida rōnni ti kinza to'do yeri. Go lijë ko'do ndobo 'ba do liŋo 'bënni ga na ro ma laka ti mi këyi gbi ti tuwö do mē'dē nni ga. Ame na ŋgi ti ki'di bilaka kiti'ja lende 'ba Boko'ba de kpe.

VI Kina ilende gbi zi yobi mo ga togbo do yida rōnni ga laka. VII Tine ni 'beyi 'do kö'bö ro bo kileme lende laka mi ako'do 'bi pili. Akiyandi 'bi i'di kedī kinza 'bölu kina gbi kinza lende yawa yimo. VIII Mi akiyandi pili ö'bö ti lende laka ame kinza bilaka ko'ja bi ŋgoro mato 'do kususu yi timo. 'Do bo kilagi lende ze naga nima romo kaya ŋgi kikali de kpe tiya a ma kënyë mato ti möyi ze.

IX Kina 'do kilende gbi zi bilaka 'ba kanisa ame ga ro bo ndobo zi ya mato ga ne. Kina laka 'do lijë kuwö do bo dönni ga gbi to'do ako'doko mo ga pili kinza lende mato teyi. X Kina kinza lijë ko'wali wa mo ga de gbi. Tine 'do lijë ko'do wa ame ga go kileme lijë ro bilaka laka zi bo dönni ga mi ndobo ko'do 'bënni ne. Kina ti kileme ŋgi akiyandi 'ba Boko'ba bo tomo ze di mi tolë nime edi ro lende laka.

XI Miya te römöyi Boko'ba i'di lende këyi abo 'deni zi bilaka pili koyi bi kozo bi kopɔ tara. Römöyi ti lende këyi abo na me bo komo dokomali bilaka lesi 'deni pili di mi tolë. XII Bo ose 'deni zize 'do dodoke roze ti beri di mi ako'do ti ako'doko 'ba doliŋo nime. Tine zize toloma mi doliŋo nime togbo do yida roze. Kina gbi 'do do'doke lende laka toro Boko'ba. XIII Römöyi dedike 'deni ti komo ki'di ti bi koda go kada laka ame 'do Yesu Kurisito kileme ro bo ro löbu 'ba do wa pili ne. Bo na ro Boko'ba ze ame ro do kiteli, bo komo ze 'deni yaga di mi tolë ne. XIV Bo öle 'deni tutë goze di mi lende kënyë pili ti'di ze ro ma kopɔ ro 'ba gbagba bo ga ŋge tönyö go lende ko'do laka.

XV Oto ndose naga nime zi bilaka 'ba kanisa. Römöyi Boko'ba i'di közi kakpa 'deni ziyi toco lijë mi lende laka tamo dönni go lende kënyë. Tine ni kinza ki'di boto mato kudöli yi de.

III

Loma 'Ba Bilaka 'Ba Kanisa

I Iya zi bilaka 'ba kanisa kinza lijë kola go tuwö do turu ni ti ya ma ti közi kakpa naga de. Ma laka mo na 'do lijë koro ya naga nime. Kina 'do lijë kö'bö ŋburu ndo to'do a ma laka ame ga kedī kiya zinni to'do mo ne. II Kinza lijë kiti'ja boto de, ko'do 'diri de gbi. Tine 'do lijë kokonyi bilaka pili gbi toloma ti komo kele.

III Römöyi pa molo bine gba kinza dedike ro 'ba Kurisito dolomake 'deni to'do lende do rumo doroke bilaka de kina do'doke lende laka oto de gbi yo. Dö'böke eze ŋge to'do dokomali wa ame ga ro ako'doko 'ba yida roze ga ne. Dolomake 'deni bine ro bo ko'do lende kënyë, ti mi kombi. Bilaka o'ji ze, kina ze gbi tara do'jike bilaka. IV Tine kina me Boko'ba kileme ako'c abo 'deni gbi ti yeyi mo ame 'do bo komo ze di mi tolë. V Bo o'do 'deni go mi këyi abo tine inza du te go lende ko'do laka ze ga. Nyi Koto Laka abo urögö ze 'deni ro ma kopɔ yaga di mi lende kënyë ze ga ki'di ze 'deni tedī ro wa la'ja. VI Bo i'di Kurisito komo ze 'deni yaga di mi tolë, bo koja Nyi Koto Laka abo 'deni kulöwö kako kila'ba doze. VII Lende këyi abo zize ro mbembë kina me bo ki'di ze 'deni 'do dedike ro ma laka komo bo. Go kö'du mo na dikalike 'deni ti do'jake didi ma ŋburunburu ŋgi ro apötö. VIII Lende naga nime ro ma laka kina 'do koto tiya mo nduwë zi bilaka 'ba kanisa, kinza kudölu ra di do ya ma ki'di dönni 'deni go lende 'ba Boko'ba naga nima lijë kënyö nduwë go to'do ndobo ma laka mi loma 'bënni ga ame 'do kokonyi bilaka mato ga gbi ro apötö.

IX Tine ni 'beyi kinza konyonyo röyi de mi kowasa yawa naga nima ti lende 'ba titëtë möyi bulöbu ma molo naga ro gögö. Kina gbi kinza kod'bo röyi de ti bo kedī kamo ko'do 'diri go kö'du ki'di 'ba Musa naga nima. Lende naga nima pili ro kö'du

yawa okonyi boto dē koto te. ^X Ɔdo bo moto kēdi ame kēdi ki'di bilaka 'ba kanisa ko'do lamo ro go rōnni, ilende zi bo mo kola go to'do mo yaga. Ɔdo bo kola gomo dē ileki kiya gbī zi bo. Tine ɔdo bo kō'bō nduwē to'do mo kinza kodo'bo rōyi dē kpe ti bo. ^{XI} Ikali 'deni, lijē bilaka ma kozo wa naga nima tara, ōlu 'deni yaga di mī kori 'ba Boko'ba kina ako'do 'bēnni ga ileme lijē 'deni ro bo lende kēnyē.

Ndose Ma Nburunburu

^{XII} Mēdi mo'do toja Arotema motoga Tukikō kari ziyi yayi. Ɔdo bo kōmō 'deni opi rōyi ndo kako zō Nikopoli. Rōmōyi mēdi mo'do tari toloma yayi mī kada 'ba bi kēyi. ^{XIII} Kina 'do kopi rōyi gbī tokonyi Zena bo toweli mī burē ni lijē ti Apolo. Ɔdo lijē kēdi ko'do tēnyi di ziyi yayi ongo gōnni laka 'do lijē kēdi ti wa pili ma 'do kokonyi lijē mī lingere nima.

^{XIV} Iyandi bilaka ze ga 'ba kanisa laka to'do ndobo 'do lijē kokonyi ya ma kēdi ro leri 'ba wa. Kina gbī kinza loma 'bēnni kēdi ra ngi ro yawa mī doliᅇ nime.

^{XV} Lōndō ame ga pili tō bine ne, umōtō yi laka. Kina 'do kumōtō ya ama ga yayi ro bo ki'di dōnni go lende 'ba Kurisitō ko'ɔ ze kulōwō ne.

Lende kēyi 'ba Boko'ba koloma tiye pili.

Akugu 'Ba Pɔlo Zi PILEMONA

^I Ma Pɔlo bɔ koboso gɔ lende 'ba Yɛsu Kurisitɔ mo tɔnɛ, ze ti Timatiyo na me dɛdi dugu waraga nime ziiyi Pilemona, ni lɛpi ze ma dɔ'ɔ kulɔwɔ, ^{II} gbɪ ti lɛmi ze Apiya ni ti Akipo bɔ ya lɛpi ze, kina gbɪ ti bilaka 'ba kanisa ame ga kɛdi kototo dɔnni liɲɔ 'bɪ yayi ne.

^{III} Lende kɛyi ti yɛyi 'ba Bɔko'ba 'bu ze ti 'ba Yɛsu Kurisitɔ ɲere ze koloma kɔto tiye.

Akɔ'ɔ 'Ba Pilemona

^{IV} Mi mɔtu ma pili mɔ'bɔ tileki yɛɛ'di gɔyi zi Bɔko'ba ma ^V rɔmɔyi ti'di dɔyi gɔ lende 'ba ɲere ze Yɛsu muwɔ 'deni gbɪ ti akɔ'ɔ 'bɪ ma zi bilaka 'ba kanisa lɛpi ze ga pili. ^{VI} Mumɔtu Bɔko'ba ki'di rɔ kodɔ'bo ze mi ti'di dɔze gɔ lende 'ba Kurisitɔ nime ko'de ɲgira'da 'ba akikali ma kalo ziiyi mi wa ma laka naga pili ame kina 'deni zize 'dɔ to'dɔ mo dɔmɔyi Kurisitɔ ne.

^{VII} Lɔndɔ ma, akɔ'ɔ 'bɪ i'di ma 'deni ɲgi mɛdi lɔ ti lɔɲɔ bi tiliya gɔ ame ni na kɔcɔ bilaka 'ba Bɔko'ba 'deni le'jete kulɔwɔ mi lende laka.

Ndose 'Ba Pɔlo Zi Pilemona

^{VIII} Gɔ lende mo na ma bɔ lɔndɔ yi mi Kurisitɔ, dɛne 'dɔ mɛdi ɲgi rɔ dɔ kitɛwu ti'di kɔ'du mo ziiyi 'dɔ to'dɔ wa ame ga gɔ ko'dɔ ne. ^{IX} Ne tine akɔ'ɔ i'di ma 'deni 'dɔ moma'jo rɔma ziiyi. Ma Pɔlo ame ma 'deni pele rɔ bulɔbu, kina ma rɔ dɔ kiteli mo ma 'deni mi maboso gɔ lende 'ba Kurisitɔ ne, ti mo'dɔ ɲgi tara. ^X Moma'jo rɔma ziiyi gɔ lende 'ba Onesimo kole ma nime mɛdi moja kari ziiyi yayi ne. Di dɔ ziɲgiri nime mɛdi dɔmo mi maboso bine ne mileki ɲgi yaga rɔ 'bu zi bo. ^{XI} Kina kɔzɔ ma tɔnɛ pa bo kinza pele mɔlo ziiyi rɔ ɔto ne, tine le'jete bo 'deni yaga rɔ a ma laka ziiyi gbɪ zɔ.

^{XII} Toja bo kari ziiyi yayi nime ɲgi kɔzɔ kapa ma na 'deni kari. ^{XIII} Mo'dɔkɔ 'dɔ ti'di bo koloma gbɔ gɔ bi 'bɪ tɔ bine tokɔnyi ma di mi maboso nime mɛdi 'deni yimo gɔ lende 'ba laja laka 'ba Kurisitɔ

ne. ^{XIV} Tine kinza ma muwɔ lende 'bɪ gba titi mo'dɔkɔ dɛ to'dɔ a mɔto kinza lende ko'dɔ laka 'bɪ kɛdi ra ɲge gɔ ndose ma. Tine mo'dɔkɔ 'dɔ ni na ko'dɔ ɛ'bɪ gɔ miyi. ^{XV} Kina mɔto ga gɔ ame bo kese 'deni titi mbowa yaga di rɔyi ne bo kileki gbɔ koloma nati ɲburu tiyi, ^{XVI} dɛ kpe nati rɔ atɔli tine 'deni yaga rɔ dɔ kiteli rɔ lɔndɔ. Bo 'deni ɲgi rɔ ame mɔ'ɔ kulɔwɔ ne. Kina ti kɛdi gbɪ tara ziiyi rɔmɔyi bo di liɲɔ 'bɪ tine 'deni gbɪ yaga rɔ lɔndɔ mi Kurisitɔ.

^{XVII} Kina me ɔdo kiya te kikali ma ɲgi rɔ lɛpi yi, inda'ba bo kɔzɔ ma na kinda'ba. ^{XVIII} ɔdo bo kirasi a mɔto ziiyi ala bo ko'dɔ wali mɔto momba dɔɲgo'do ma 'deni teyi, ti mopi ziiyi.

^{XIX} Ma Pɔlo mɛdi mugu a nime ziiyi te ti kɔzɔ, "Ti mopi ziiyi." Dɛne ni Pilemona na gɔ kopi zɔ gɔ didi yi, ne miya dɛ tara.

^{XX} Lɔndɔ ma, mo'dɔkɔ yi 'dɔ ko'dɔ kɔzɔ a nime te zɔ mi mɔyi ɲere Yɛsu. Iyɛyi dɔki'di ma kɔzɔ lɔndɔ mi Kurisitɔ tara. ^{XXI} Mikali ɲgi rɔ ma laka kɔzɔ ame mugu waraga nime ziiyi ne ti ko'dɔ ɲgi tara kina gbɪ rɔ dɔ kiteli. ^{XXII} Kina mɔto gbɪ ileɲo rɔ zɔ ndɔ koda ma yayi. Rɔmɔyi mɔto ga Bɔko'ba ti kuwɔ mɔtu 'be kileki ma ziiye yayi.

^{XXIII} Epapora ame gbɪ tɔ mi maboso bine gɔ lende 'ba Yɛsu Kurisitɔ ne, oja mɔto abo ziiyi. ^{XXIV} Bɔ ndɔbɔ lɛpi ze ga Marako ni ti Aritaroko ti Dema ti Luka umɔto yi gbɪ.

^{XXV} Lende kɛyi 'ba Yɛsu Kurisitɔ ɲere ze koloma kɔto tiye pili.

Akugu Zi EBERE

Lende 'Ba Boko'ba

^I Pa tönë molo bine Boko'ba oloma 'deni ro tilende go a ma gege zi 'bu ze löbu ga mi konzi ti bo kumë lende ni.

^{II} Tine ma giri nime mi kada ame 'deni ro nburunburu mo ne, kole abo ame bo ki'di 'deni ro bo do wa pili ne na bo koja 'deni kako kilende zize. Ti bo na me Boko'ba ko'ba wa pili 'ba dolinjo nime. ^{III} Bo na ro bi kopjo ma löbu 'ba Boko'ba, kinë bo ro kinë Boko'ba. Tigo 'ba lende abo na me ki'di wa pili 'deni kedï kö'bö mi go bi mo ga. Bo ako 'deni kurögö ze yaga di mi lende kënyë ze ga na me bo kari 'deni mitoro koloma do döri Boko'ba tigo do kiteli. ^{IV} Bo na Boko'ba ki'di 'deni mbiri löbu di do malayika ni kozo möyi ma ki'di do bo ro kole, ame kina mbiri di do möyi malayika ne.

^V Me malayika ma yala na Boko'ba kilende ra teyi kiya te, "Ni na ro kole ma. Töne ma na 'deni ro 'bu yi"? Me tönë 'do bo kiya gbi te, "Ti medï ro 'bu zi bo kina ti bo kedï ro kole ma," ne bo iya de go lende 'ba malayika ma koto moto.

^{VI} Mi kada nima bo Boko'ba kedï ko'do 'deni toja kole dondende abo nime kako mi dolinjo bine ne, bo iya gbi te, "Malayika ma ga pili ti kilëlu bo."

^{VII} Lende 'ba malayika abo ga 'ba Boko'ba na bo kiya kozo a nime te, "Boko'ba i'di lijë malayika abo ga ro lili, lijë bo laja abo ga ro pa'do." ^{VIII} Tine lende ma bo kiya go kö'du 'ba kole abo na te, "Ni Boko'ba, kitï 'bi ti kö'bö ro nburunburu, ko'do lende laka nburu mi nere löbu 'bi. ^{IX} Ako'doko 'bi ro lende laka, o'ji lende kënyë. Go kö'du mo na me bo Boko'ba 'bi ko'do yi mbiri löbu ti lonjo mo kebe 'ba lepï yi ga."

^X Boko'ba iya gbi te, "Nere, ni o'ba wa pili 'deni di bi tisaki mo, doyai ni ti mitoro köziyi na ko'ba. ^{XI} Lijë pili ti kote rönni tine ni 'beyi ti kö'bö nburu. Lijë ti köndë kozo bonjo, ^{XII} ti kukoku lijë kozo bonjo ngoro, kutë lijë ti ma la'ja. Tine ni

'beyi ö'bö te go bi mo, loma 'bi ote rönni de."

^{XIII} Malayika ma yala na Boko'ba kiya ra teyi te, "Oloma do döri ma bine nbö mi'di yi ka'da bo ya 'bi ga"? ^{XIV} Ne tine ndobo 'ba malayika ni 'deni ro wa'di? Lijë na ro bo ndobo zi Boko'ba, tokonyi ame ga kedï komo di mi tolë ne.

II

Konyi Löbu 'Ba Boko'ba

^I Go kö'du mo nati zize 'do dogboke roze laka go lende laka naga nime duwöke ne kö'bö doze kinza debe dooko ra. ^{II} Donjoke 'deni kö'du ki'di 'ba Boko'ba ma tönë ga malayika kuwöwö zi 'bu ze löbu ga ne ro ma kodoro. Kina me lijë ame ga pili kinda'ba de ala kuwö domo de ne ndoro mo asi 'deni rönni. ^{III} Tine ze ma 'beze ti domoke tondo do kiya te debe dilagike konyi löbu 'ba Boko'ba nime bo komo ze 'deni ti kole abo di mi tolë ne ra yaga? Nere Yesu na kuwöwö lende nime 'deni dogba. Kina me lijë ya ma kuwö di kpa bo mo ga ileme 'deni zize ma kedï ro ma kodoro. ^{IV} Kina Boko'ba ileki gomo 'deni gbi teyi, edi ro ma kodoro. Bo o'do go koto ma konzi 'deni, bo koza Nyi Koto Laka abo zize kozo ma bo kiteri.

Bo Dolinjo

^V Tine malayika na de bo ki'di ro bo dolinjo nime 'de kedï kako ne, ame medï mugu lende mo ziye ne. ^{VI} Römyöi ugu 'deni mi go bi moto mi buku 'ba Boko'ba yayi, iya te, "Bilaka lesi mo ga lijë wa'di ga na yo 'do ni Boko'ba komeri lende 'benni, ki'di ko'ro röyi? ^{VII} Tondo kileki tigo 'benni ngi nge toti titiyi di zi 'ba malayika ni? Tine odo ro löbu 'deni dönni ti lende koro mo, ^{VIII} ki'di lijë ro bo do wa pili."

Iya rönni 'deni bine tegë, "Boko'ba i'di bilaka lesi 'deni ro löbu 'ba do wa pili," kinza kola ma koto yaga. Ne ma giri nime donjo 'deni bilaka lesi inza ti közi kakpa do oto pili na me nati. ^{IX} Tine Yesu na do'ja 'deni kinda'ba ro löbu ni ti lende koro mo go gomo nime bo kombi mi tolë abo ne. Tondo te yo na Boko'ba kileki bo ngi nge toti titiyi di zi malayika ni ngi kinza tigo 'do bo köle goze bilaka pili.

^X Bo Boko'ba na ko'ba wa pili ki'di gbī kēdi koloma kō'bō mī gō bi mo ga. Kina ēdi ngī rō ma laka 'dō bo ki'di Yēsu kinda'ba rō lōbu ma laka abo ti tombi gomō. Rōmōyī Yēsu omō kole ma konzi 'ba Boko'ba 'deni ko'de kako mī lōbu abo. ^{XI} Bo na ki'di ze 'deni rō ma kōpō rō bilaka 'ba Boko'ba. Kina me ze pili 'deni rō kole 'ba 'bu kōtō ti bo. Gō lende mo na tīdēkī ze rō lōndō inza kaya rō bo. ^{XII} Kōzō ame bo kiya te, “Boko'ba, ti miya lende 'ba lōbu 'bī zi lōndō ma ga. Ti mīlēlu yi mī kpa kotōtō 'bēnnī.” ^{XIII} Bo iya gbī te, “Ti mi'di dōma gō lende 'ba Boko'ba.” Kina bo kiya gbī te, “Ma na me bine ti kole ame ga Boko'ba ki'di 'deni zō ne.”

^{XIV} Tine kōzō ame ze kole mo ga nime rō bilaka lesi yida rōze te ti roma teyi ne, gō kō'du mo na me Yēsu kako 'deni rō bilaka lesi kōzō ze te 'dō bo kōlē gō bo kicaca dō tigo 'ba Satani bō dō tōlē tōnē yaga ^{XV} 'dō kope ze yaga rō dō ngōlō di mī loma tō'bō nburu rō atoli ze nime bine di zi tikere 'ba tōlē ne. ^{XVI} Dikali 'deni malayika na dē bo kokōnyi. Rōmōyī ugu 'deni mī buku 'ba Boko'ba iya te, “Kupō Abarayama ga na bo kokōnyi.”

^{XVII} Omba kina me ki'di 'dō bo kako gbī kōzō kīnē ze lōndō bo ga te ne 'dō bo kēdi ti mī kēyī ti mī koŋmi to'dō ndōbō 'ba Boko'ba laka rō bō akumu ma lōbu 'dō ki'di Boko'ba kola bilaka abo ga gō lende kēnyē. ^{XVIII} Bo ti kō'bō tokōnyi ma Satani kēdi kiyari naga 'deni ngī rōmōyī iyari gbagba bo 'deni gbī tara bine bo kombi gomō mo.

III

Yēsu Ni Ti Musa

^I Kina ti kpe lōndō ma ga ame pili Boko'ba kīdēkī ye 'deni rō 'ba bo ga ne, omerike lende 'ba Yēsu nime Boko'ba koja 'deni zize rō bō akumu ma lōbu dutike 'deni gō lende mo ne. ^{II} Ndōbō ame Boko'ba ki'di bo teyi ne bo o'dō 'deni laka kōzō 'ba Musa ame ko'dō liŋō 'ba Boko'ba ne tara. ^{III} Tine rō lōbu ma 'ba bo mbiri kebe 'ba Musa kōzō ame rō lōbu 'ba bō kubō rō na mbiri kebe 'ba rō mo ne tara. ^{IV} Rō pili ēdi ti bō kubō mo ga teyi. Tine Boko'ba na ki'di wa pili mī dōliŋō nime.

^V Musa o'dō ndōbō 'deni laka kōzō 'ba bō laja tara liŋō 'ba Boko'ba bo kileme wa ma Boko'ba kēdi kuwōwō kada mōtō. ^{VI} Tine Kurīsītō o'dō ma 'ba bo 'deni laka kōzō kole 'ba bō liŋō ame bo na mbiri dō liŋō nima ne. Kina ze na ti dēdīke ngī mī liŋō abo o'dō kiya te dō'bōke ngī ti mī kēddī ti'di dōze gomō ma dēdi dō'jake yēyī di zi Boko'ba.

Lōmu 'Ba Boko'ba

^{VII} Kina kōzō ma tōnē Nyī Kōtō Laka kiya te, “Mī kada nime tōne o'dō kuwōke mugu bo Boko'ba kilende ziye ^{VIII} kinza kō'bōke dē rō minyi kōzō 'ba 'bu ye lōbu tōnē ga bine kilagi Boko'ba di yī mōkō kudōlī bo ne. ^{IX} Boko'ba iya 'deni te, ‘Lijē o'ja wa ma mo'dō zīnnī mī kōmō kōō 'butē sowō pele tine lijē udōlī ma 'biri. ^X Gō lende mo na yīmō kata rōnnī miya te, “Lijē uwō dōma dē, lijē kō'bō ngī nburu rō tōcō yaga di mī kori ma.” ^{XI} Kina yīmō kata ngī mulōmu rō dōkī'dī kata miya te, “Lijē inza kōdō du te mī bi 'ba rō kindawo ma.” ’ ’ ’

^{XII} Kina me ti lōndō ma ga, oŋgōke rōye laka kinza nī mōtō kinda'ba dōkī'dī kōlu dē, ame kēdi ki'di yi nī mōtō kō'bō ngī kinza ki'di dōyī kpe gō lende 'ba Boko'ba kebe za kaŋgi mōkō di rō Boko'ba bō dīdī ne. ^{XIII} Rō kōmō lēndō lōbu nime pili o'dō kēddīke gba mī kada mo tōnē Nyī Kōtō Laka kēdi kīdēkī rō “Tōne” ne, o'bōke tōcō mī kēddī rō gō rōye tō'bō mī kori 'ba Boko'ba kinza lende kēnyē kōtō yi nī mōtō ra kōwō yaga ki'di yi rō minyi.

^{XIV} Di bi tisaki mo di'dike dōze 'deni ngī gō lende 'ba Boko'ba kinza a mōtō ma rō ma kilikō yīmō. Kina o'dō dō'bōke ngī nduwē tara rō nburunburu mo dēdīke 'deni rō lēpī ma laka zi Kurīsītō. ^{XV} Lende nime iya rōnī 'deni te, “Mī kada nime tōne o'dō kuwōke mugu bo Boko'ba kilende ziye, kinza kō'bōke dē rō minyi kōzō 'ba 'bu ye lōbu tōnē ga bine kilagi lende 'ba Boko'ba ne.”

^{XVI} Tine yē mo ga na rō bō kuwō lende 'ba Boko'ba mo naga nime kebe kilagi ne ya? Lijē na rō ya ame ga pili Musa kokōkō koja yaga di Ezipeto ne. ^{XVII} Yē ga na mī Boko'ba kata rōmō kōmō kōō mo 'butē sowō ne ya? Lijē bilaka kōtōkōtō naga nime na. Gō lende kēnyē 'bēnnī na

lijë kölë ngi pili kote dönñi yi mökö yayi. ^{XVIII} Ne ame Boko'ba kulömu lijë kiya te, "Lijë inza kodo mi dayayi ma ame 'do mi'di lijë kindawo rönñi di teyi ne," yë ga na bo kedi kiya? Lijë bilaka kotokoto naga nime na gbi romöyï lijë uwö do bo de.

^{XIX} Kina me dikalike 'deni a ma kota lijë kinza ki'di lijë kodo de mi yayi nima na ro tilagi ti'di dönñi go lende 'ba Boko'ba.

IV

^I Kina me Boko'ba kose 'deni zize bine te bo ti ki'di ze dodoke mi bi 'ba ro kindawo. Kina ti ongoke roye laka kinza ni moto kari kolo'bo 'beyi ra kari kinza ma kodo yimo. ^{II} Romöyï ze duwoke lende 'ba Boko'ba 'deni gbi kozo 'benni 'ba 'bu ze löbu tone ga. Tine tuwo mo nge tara okonyi lijë de romöyï lijë i'di dönñi de gomo. Kina me lijë mo nime omö ga de mi bi 'ba ro kindawo mo tone. ^{III} Ze ma di'dike doze go lende abo 'ba Boko'ba naga ze na domöke 'deni teyi, kozo ma bo kiya tone te, "Yimo ata rönñi mulömu lijë te, 'Lijë inza kodo mi dayayi ma ame 'do mi'di lijë kindawo rönñi di teyi ne.' " Tine bo ote ndobo abo ga 'deni pili mi kada 'ba to'ba doliho. ^{IV} Romöyï ugu 'deni mi go bi moto mi buku 'ba Boko'ba yayi go ko'du 'ba to'do do modomoriyö iya te, "Mi to'do do modomoriyö Boko'ba indawo ro bo 'deni di potö ndobo pili abo ga." ^V Kina me kileki kiya go lende 'ba ro kindawo nime 'bowu gbi te, "Lijë inza kodo mi dayayi ma ame 'do mi'di lijë kindawo rönñi di teyi ne."

^{VI} Lijë ma dogba mo naga nime kuwöwö lende naga nime zinni ne odo ga de du te mi go bi 'ba ro kindawo nima go lende kinza kuwö 'benni. Ola 'deni zi ya moto ga na 'do kodo teyi. ^{VII} Kina me Boko'ba koza kada moto 'deni kideki möyï mo ro "Tone" ki'di Dawidi kilende gomo tone bine di potö komo koo konzi 'deni kiya te, "Mi kada nime tone odo kuwöke mugu bo Boko'ba kilende ziye, kinza ko'böke de ro minyi."

^{VIII} Ne ma kiya te Yesuwa kedi kokoko bilaka naga nima ra komo mi go bi 'ba

ro kindawo mo nime देने Boko'ba inza kiya lende 'ba kada moto kpe. ^{IX} Demba tine, go bi 'ba ro kindawo 'ba Boko'ba edi 'benni ka ro ma sari koda ma 'ba bo ga. ^X Bo ame kari 'deni kodo teyi ne ti kindawo rönñi ngi di potö ndobo pili kozo 'ba Boko'ba.

^{XI} Kina ti dogboke roze laka 'do domöke go bi nima tindawo roze kinza ni moto kebe kozo ra yaga go lende kinza kuwö kozo 'ba 'bu ze löbu ga tone bine ne. ^{XII} Romöyï lende 'ba Boko'ba na ro didi kitigo kiteli kulu ma kapa ame kedi kirati bi ngi koke moro 'ba mi ti kpa domoso ni pili yaga ne. Bo ote go meri ti ako'doko 'ba mi doki'di bilaka 'doyi. ^{XIII} A moto inza di mi longo wa naga nime bo ko'ba ne ro ma kusu di komo bo Boko'ba. Wa pili yaga bi kopo zi bo. Bo na ti kari kititi kpeze pili go ni moto kiyeti go ako'do 'bi.

Bo Akumu Ma Löbu

^{XIV} Ne kinza dolake go wa ame di'dike doze 'deni gomo ne de kpe. Romöyï le'jete dedike 'deni ti bo akumu ma löbu ame kari 'deni nbö mitoro zi Boko'ba, omba kina ro kole abo Yesu. ^{XV} Bo bo akumu ma löbu 'beze inza ngi tara komeri a moto ro tikenme ze de. Tine dedike 'deni ti bo akumu ma löbu ame Satani kopi rönñi 'deni gomo kiyozo konya doni, ko'do a moto ro lende kenyë de ne. ^{XVI} Kina dakoke ti ro do ngolo komo bo Boko'ba 'do bo kongo lisa 'ba roze, ko'do mi keyi zize kokonyi ze mi kada mo ame odo komo 'deni doze.

V

^I Bo akumu ma löbu pili igeli di mi longo bilaka lesi ki'di to'do ndobo 'ba Boko'ba go ya ma laki pili, to'de kpa koozi ti akumu tonma mo zi Boko'ba go lende kenyë 'benni ga. ^{II} Lijë gbi ro bilaka kinza tigo, tine lijë ikali gbi tiliya rönñi zi ma rumo kolu 'deni kinza kikali a moto ro lende 'ba Boko'ba de naga. ^{III} Lijë bo akumu ma löbu ni gbi ro bo lende kenyë kina lijë kedi ko'de akumu gbi go lende kenyë ma 'benni ga koto ti 'ba bilaka ma laki. ^{IV} Boto moto i'di rönñi de go doni ro bo akumu ma löbu. Boko'ba na kedi kideki wa mi ndobo nime kozo ame bo kideki Arona ne tara.

^V Kina gbi tara Kurisitö na dë ki'di rɔ bo mi löbu nime tedi rɔ bo akumu ma löbu. Tine Boko'ba na kiya zi bo te, "Ni na rɔ kole ma. Tone ma na 'deni rɔ 'bu yi." ^{VI} Mi akugu mɔtɔ gbi yayi bo iya te, "Ti kö'bö rɔ bo akumu ma nburunburu kɔzɔ 'ba Malekisedeke."

^{VII} Mi kada 'ba loma abo 'ba Kurisitö mi dolinɔ bine bo oma'jo rɔ bo 'deni zi Boko'ba rɔ ma kembe ti monɔ römöyï Boko'ba na kö'bo tɔmɔ bo di mi tölë. Akititi abo ga Boko'ba uwö 'deni ngi römöyï bo uwö dɔ Boko'ba. ^{VIII} Bo pele rɔ kole 'ba Boko'ba tine mi gomo nime na bo kikali ngi tuwö dɔ Boko'ba na tondo.

^{IX} Kina ɔdɔ bo kikali 'deni laka tara tine bo na 'deni kileki yaga nati rɔ ngira'da 'ba tɔmɔ di mi tölë ma nburunburu zi ma kuwö dɔ bo naga. ^X Kina me Boko'ba kidëki bo 'deni rɔ bo akumu ma löbu kɔzɔ 'ba Malekisedeke.

Lende 'Ba Dɔ Koto

^{XI} Mëdi ti lende nbanji 'dɔ tiya mo ziye gɔ kö'du nime tine a mo bi 'ba tiyëti mo ziye pele inanja ma 'deni römöyï kpe dɔye irindï kulöwö. ^{XII} Dëne a nime tönë molo bine ne kpe na 'deni le'jete këddi kiyandike ya mɔtɔ ga 'bato. Ne 'böwu o'dɔkɔke gba 'dɔ bilaka na kiyandi ye ti bi tisaki 'ba lende 'ba Boko'ba nime. Kpe 'deni ngi ka rɔ kole kuru ame kikali tonyo a ma kitigɔ dë këdi kulu ma 'bëni gba rɔ mba ne. ^{XIII} Bo ame gba rɔ kole kuru këdi kulu 'bëni nge rɔ mba ne ikali a ma laka dë mi loma 'bëni. ^{XIV} Tine akonyo ma kitigɔ nge zi bulöbu ame kinene dɔ wa naga nime 'deni 'doyi mi loma abo kikali ma laka ti ma kënyë mo ne.

VI

^I Kina ti, dolake dɔzɔli 'ba akiyandi 'ba Kurisitö tönë ga tötï titi gɔze deseke te mbowa dɔgba mi 'ba bulöbu. Akiyandi ma dɔgba tönë kiya rönï bine rɔ dɔ koto di mi lende ma yawa ti'di dɔ gɔ lende 'ba Boko'ba ^{II} ti bapatisi ni ti közi ki'di 'ba yëyi mo ti tɔdɔ 'ba töku yaga di mi tölë ti kada 'ba burë ma rɔ nburunburu ne minza kpe mileki miyandi gomo teyi ziye. ^{III} Tine deseke mbowa dɔgba. Kina ɔdɔ Boko'ba kö'dɔkɔ ngi zize wa nime na ti do'dɔke.

^{IV} Ne 'bënni lijë ame ga kebe koga kpënni 'deni gɔ Kurisitö ne kori mɔtɔ inza kpe zinni toto dönni timo. Römöyï pa tönë bine lijë oloma 'deni mi bi kɔpɔ 'ba Boko'ba. Kpa közimo ga lijë o'ja 'deni gbi, kodɔ Nyi Koto Laka dönni koto tize. ^V Lijë kikali laka 'ba lende 'ba Boko'ba 'deni gbi yaga ti tigɔ 'ba nere löbu abo ame këdi kako ne. ^{VI} Tine pele te lijë ebe 'böwu koga kpënni gomo yaga rɔ dɔ domo. Kori mɔtɔ inza kpe zinni nati ma 'dɔ lijë koto dönni timo, lijë na 'deni këdi rɔ tutötï kole 'ba Boko'ba këdi kodɔ laja rɔmo.

^{VII} Ikalike 'deni, yayi ame këdi kuwë mini 'ba tɔrɔ ma këdi ka'di koja akonyo zi bilaka ma korɔ'dɔ mo ga ne na ti yëyi di zi Boko'ba. ^{VIII} Ne yayi ame kebe koja ma 'bëni rɔ kono ni ti wuru ne ngi rɔ a yawa. Usönö 'deni konja yaga ti pa'do.

^{IX} Ne kpe löndö ma ga ma mɔ'ɔ ye kulöwö naga nime, kɔzɔ ame dëdi dugu wa naga nime pele kulöwö rɔ ma kata ziye te ne dikali ngi kpe ëddi karike ti kori ma laka ame rɔ 'ba tɔmɔ di mi tölë ne. ^X Burë kö'dɔ abo 'ba Boko'ba na rɔ ma kodɔrɔ. Bo inza ki'di konyi 'be tönë kö'dɔke zi bilaka abo ga nduwë gba kö'ja kabate ne kudölu di dɔ bo römöyï ileme ngi ɔ'ɔke bo. ^{XI} Ma diteri 'beze kulöwö ziye ni mɔtɔ önyö nburu gomo kɔzɔ a nime te 'dɔ kari kö'ja kpa közimo tönë ga këddi ti kɔmɔ ki'di gomo ne ngi pili. ^{XII} Kinza kö'dɔ tikëpi dë, oloma kɔzɔ ya ma ki'di dönni 'deni gɔ lende 'ba Boko'ba ti mi këddi naga tara ame lijë na kö'ja yëyi tönë Boko'ba kulömu molo ti'di mo 'deni ne.

Yëyi 'Ba Boko'ba

^{XIII} Mi kada nima Boko'ba kiya te bo ti kö'dɔ yëyi zi Abarayama ne bo o'dɔ lömu 'deni teyi. Tine a mɔtɔ inza mbiri di dɔ bo Boko'ba 'dɔ bo kulömu rɔ bo timo. Gɔ kö'du mo na bo kulömu ti möyi bo Boko'ba. ^{XIV} Bo iya te, "Ti mo'dɔ yëyi ma laka ziyi. Kupö yi kara konzi." ^{XV} Tine Abarayama oloma ngi gomo kɔwɔ liya ti mi këddi nbö bo kö'ja yëyi nima Boko'ba kulömu zi bo ne.

^{XVI} Kina me ma 'beze 'ba bilaka ɔdɔ dëdi do'dɔke lömu möyi ame mbiri löbu di dɔze ne na debeke tulömu rɔze timo

tote lende pili. ^{XVII} Kina Boko'ba kulömu ro bo gbi tara go wa ame ga bo kiya ne 'do lijé ame ga pili kedí ko'ja yeyi abo ne kikali ngi bo inza kpe kuyi mi lende abo. ^{XVIII} Kina me 'deni yeyi 'ba Boko'ba ileme roni 'deni nati laka ti wa riyö, lende kiya ni ti lömu abo 'ba Boko'ba. Wa riyö naga nime beti inza yimo kina bo uyi yimo de gbi. Kina me ze ma dirinake 'deni toma konyi di zi bo Boko'ba naga oco mi keddi 'deni zize tö'bö ti komo ki'di go yeyi nima.

^{XIX} Ze 'deni ti komo ki'di go yeyi nime Boko'ba kiya te bo edi ki'di zize ne. Komo ki'di ze gomo na 'deni ro losi ame kosi didi ze romo kinza darike ra kpe bito di ro bo Boko'ba. Komo ki'di ze nime na kinda'ba ze 'deni ngi koto ze nbö gönyi bongö 'ba mi rö löbu 'ba Boko'ba todo mi bi ma koro kulöwö mo. ^{XX} Römöyi bo motö ari 'deni molo dogba komoze yayi. Omba bo na ro Yesu ame 'deni ro nburunburu ro bo akumu ma löbu kozo 'ba Malekisedeke ne.

VII

Malekisedeke, Bo Akumu

^I Malekisedeke nime na toné molo bine ro nere 'ba Salema kina bo gbi ro bo akumu 'ba Boko'ba ma mitoro. Bo ari kuré do Abarayama ko'ja Abarayama kedí kileki di bi ta'da nere motö ga bo ko'do yeyi zi Abarayama. ^{II} Kina Abarayama koza kapa ma 'buté 'ba wa ma bo kolo di mi ya nima ngi ki'di zi Malekisedeke. Möyi Malekisedeke nime 'jo mo tégé, "Nere 'ba lende laka." Kina bo gbi ro nere 'ba Salema ame kiya te, "Nere 'ba lende keyi." ^{III} Bo ngi kozo kole 'ba Boko'ba tara kö'bö ro bo akumu ro nburunburu. 'Bu bo ni ti ma bo lende mo iya roni de botö kuwö gbi ti 'ba 'bu bo löbu ga. Töyö bo ti tolé abo botö ikali de gbi.

^{IV} Ikalike 'deni Malekisedeke ro löbu ma do kiteli römöyi Abarayama yi lingg ze i'di kapa ma 'buté 'ba wa ma bo kolo di mi ya teyi. ^V Tine kupö e'be Lewé ame ga 'deni ro bo akumu ne lijé na kö'du ki'di 'ba Musa kigeli 'deni 'do kireke kapa ma 'buté 'ba wa di zi Yudayi lépí nní ga. Kina ma lijé koloma ro tireke wa di zi bilaka

ame ga ngi ro löndö lijé ga ne ko'ja lijé pili aa ro kupö kotö 'ba Abarayama nime. ^{VI} Tine Malekisedeke ame kinza 'ba bo ro kupö e'be Lewé ga ne ogba kapa ma 'buté 'ba wa di zi Abarayama, bo ko'do yeyi zi Abarayama mo toné Boko'ba kiya to'do yeyi teyi ne.

^{VII} Ne dikalike 'deni ro ma laka bo ko'do yeyi na mbiri kebe bo ma ko'do yeyi teyi.

^{VIII} Ne ma 'ba bo akumu ni lijé ame gbi ro yida 'ba tolé ne na kedí kireke wa di zi lépí nní ga. Ma 'ba Malekisedeke mo toné bo kogba kapa ma 'buté 'ba wa di zi Abarayama ne, ugu yayi iya te, bo ö'bö ngi ro nburunburu. ^{IX} Tine ti kiya roni te, kapa ma 'buté 'ba wa nima Abarayama ki'di ne lijé kupö e'be Lewé ame ga ro bo akumu kedí kireke wa di zi bilaka ne kopi 'ba gbagba lijé ga gbi zi Malekisedeke. ^X Römöyi mi kada nima Abarayama kondoso ti Malekisedeke ne öyö 'bu nní löbu Lewé de gba, tine Lewé edi gba ro 'bö mi yida ro Abarayama.

Bo Akumu Motö Gbi Kozo Malekisedeke

^{XI} Boko'ba i'di kö'du abo zinni Yudayi ti bo akumu naga nime di mi kupö lijé e'be Lewé ne. Ne ma kiya te a motö komo de gba mbowa yaga di mi ndobo 'benni lijé bo akumu naga nime dene Boko'ba inza koja bo akumu motö kpe 'beri di go dotumu ma 'ba Arona ni e'be Lewé mo naga nima. Ne ongo bo oja kako kozo Malekisedeke. ^{XII} Kina me dikalike 'deni kozo ame koja bo akumu ma la'ja 'deni ne omba kö'du ki'di ma la'ja ako 'deni gbi. ^{XIII} Römöyi nere ze mo nime kugu lende naga nime go kö'du mo ne, bo abo di mi do kupö motö 'beri. Kupö lijé inza molo ro bo akumu. ^{XIV} Ikali 'deni pili laka bo di mi kupö e'be Yuda. Do kupö nime toné mi ti'di bo akumu ni bine ne Musa iya möyi mo de.

^{XV} Kina me kowasa toné ikala roni 'deni laka mo kinda yaga go ame bo akumu ma kozo Malekisedeke mo toné kako 'deni ne. ^{XVI} I'di bo de ro bo akumu go do kupö bo tine go tigo 'ba didi abo ame kote roni de ne. ^{XVII} Römöyi ugu 'deni iya te, "Ti kö'bö ro bo akumu ma nburunburu kozo 'ba Malekisedeke."

XVIII Kö'du ki'di ma molo tönë inza ti tigo kina me kiyese 'deni yaga. **XIX** Römöyî kö'du ki'di ma molo 'ba Musa mo nime ileŋo oto dë. Tine na me Boko'ba ki'di a ma laka 'deni zize ti'di kômöze gomo ame kina ko'de ze 'deni ŋgosi 'de ro Boko'ba ne.

XX Kina a mato ëdi 'deni gbî bine ro lömu 'ba Boko'ba. Lömu ma te inza mi ti'di lijë bo akumu ma laki naga nima tönë bine ne. **XXI** Tine i'di Yësu 'deni ro bo akumu ti lömu ame kulömu kiya te, "Ma nere Boko'ba mo'do lömu ma 'deni kina minza kpe muyi yimo. Ti kö'bö ro bo akumu ma nburunburu." **XXII** Na me lömu ame Boko'ba ko'do 'deni tize go Yësu ne ebe ma tönë bo ko'do ti ya ma dogba tönë ga bine ne 'deni.

XXIII Kina mato gbî lijë bo akumu ma tönë ga bine ne ŋgî nbanj römöyî mato ga ö'bö tolë ŋgî nduwë koto go ndobo mo dë kowo yo. **XXIV** Ne ma 'ba Yësu bo ö'bö ŋgî ro nburunburu, bo ololo ndobo pötö bo dë ki'di zi botö mato. **XXV** Kina me bo ö'bö 'deni ŋgî ndö 'do tomö ame ga pili kako 'deni zi Boko'ba go kö'du abo ne. Bo oloma 'deni ŋgî kö'bö nburu tititi Boko'ba gönñi.

XXVI Tine Yësu na 'ba bo ro bo akumu ma löbu ame kö'bo ŋgî 'do tokonyi ze mi kotö yaga. Römöyî bo na kotö laka a mato ro lende kirasi inza mi bo. Loma abo 'beri di go ma 'beze, ze bo lende kënyë ni. Kina me koja bo 'deni di mi tolë kari koloma mitoro. **XXVII** Bo akumu ma löbu ma laki pili ö'bö tumu akumu ro komo lëndö zi Boko'ba. Akumu ma dogba mo go lende kënyë ma 'ba gbagba lijë ga tine ma di gomo na 'jaa go lende kënyë 'ba bilaka ma laki. Ne ma 'ba Yësu inza mi riyö tara. Bo umu akumu ma 'ba bo nge mi kotö nburu ro yida ro bo go lende kënyë 'ba bilaka pili. **XXVIII** Kö'du ki'di ma 'ba Musa tönë i'di ma kinza tigo naga ŋgî ro bo akumu ma löbu. Tine ma di pötö mo na Boko'ba ko'do kole abo ŋgî ro bo akumu ma löbu ti lömu. Bo na koja kole abo ame ŋgî mi kotö ro ma laka ro nburunburu ne.

VIII

Yësu, Bo Akumu Ma Löbu

I Ame na ro 'jo 'ba wa ame ga pili mëdi miya ziye ne. Ze le'jete dëdike 'deni ti bo akumu ma löbu ame kari 'deni koloma mitoro do dori Boko'ba tigo do kiteli. **II** Bo na ro Yësu. Bo ëdi ko'do ndobo ma 'ba bo mi rö ame mo ŋgî ko ro 'ba Boko'ba ne. Nere Boko'ba na ko kubö abo, inza ro ma ko'do 'ba bilaka lesi.

III Bo akumu ma löbu pili i'di lijë 'do ko'de akumu ti kpa közimo ga zi Boko'ba. Kina me dikalike 'deni bo bo akumu ma löbu ma 'beze ëdi gbî ti a mato ti'di mo zi Boko'ba. **IV** Ma bo këdi koloma ra kö'bö mi doliŋo bine dëne bo inza ro bo akumu römöyî bo akumu mato ga ëdi 'deni gbî molo bine, ame këdi ko'de kpa közi ki'di zi Boko'ba kozo ma kö'du ki'di mo kiya ne. **V** Tine ndobo ma 'bënni 'ba bo akumu ame ga bine ne do mbëli 'ba ame 'dë mitoro ne na ka kozo 'ba Musa tönë ne. Mi kada nima 'do Musa ko'do rö kilaka zi Boko'ba ne, Boko'ba iya zi bo te, "Ongo laka 'do ko'do kozo wa ma tönë mileme ziyi di do doku bine ne." **VI** Tine ma 'ba Yësu ndobo 'ba bo akumu nime ki'di zi bo ne na mbiri ro do kiteli di do 'ba bo akumu mato ga nima gbî kozo ame lömu 'ba Boko'ba ame bo ko'do zize na kulöwö mbiri di do ma tönë 'ba Musa ne tara. Römöyî oro 'deni pili do yeyi do kiteli ma 'do Boko'ba ko'do zize.

VII Ne ma kiya te a mato komo dë mbowa di mi lömu ma dogba nima bo ti ko'de ma la'ja nime gbî 'bowu go wa'di?

VIII Tine nere Boko'ba o'ja lende ma komo di zinni lijë bilaka abo ga na ma 'do ki'di bo kiya lende rönni te, "Kada mo ti komo 'deni ame go mo'do lömu ma, ma la'ja tinni lijë bilaka ma ga Yisarele gbî ti e'be Yuda. **IX** Tine ame inza kpe kozo lömu ma tönë mo'do bine ti 'bu nni löbu ga ne, mi kada ma minda'ba közinni moja lijë yaga di Ezipeto. Lömu ma ame mo'do tinni ne lijë ebe koro dë domo na milagi lende 'bënni ŋgî yaga. **X** Tine lömu mo tönë 'do mo'do tinni lijë Yisarele kada mato ne na me. Ti mi'di kö'du ki'di ma kodo dönni koloma mi doki'di lijë. Ti mëdi ro Boko'ba 'bënni kina lijë ti këdi ro 'bama ga. **XI** Botö mato inza kiyandi löndö ala lepî ni mato kpe 'do tikali ma Boko'ba. Römöyî lijë pili ro gönñi, ma titi ti ma löbu pili ro gomo ti

kikali ma ngi. ^{XII} Kina ti mola lijè gò lende kënyè 'bènni ga dɔma kudòlu yaga di gò lende kirasi 'bènni ga pili."

^{XIII} Mì lende kiya 'ba Bòko'ba gò lomu ma la'ja nime bine i'di lomu ma dɔgba tònè ngi kinda yaga rò ma molo. Kina me wa ame 'deni yaga rò ma molo kòndè 'deni ne èdì kòlu ngi yaga.

IX

Bò Akumu Ni Ti Rò Löbu

^I Lomu ma dɔgba tònè ga bine èdì gbì ti kò'du ki'di mo ga 'ba mòtu kò'do ti rò mo ma bilaka kubò teyi. ^{II} Rò kilaka ma tònè mo kò'do ne oke yìmo 'deni riyò kɔzɔ a nime te. Mì ma yaga mo ame kídèkì rò bi ma koro mo ne na ti a 'ba tìdèyì lamba mo ti tarabiza 'ba maᅅgolò'bò ma kèdì ki'di zi Bòko'ba mo teyi. ^{III} Tine mì ama kebe gò bɔᅅgɔ ma miyò mo nima yayi ne na kídèkì rò bi ma koro rò dɔ kiteli mo. ^{IV} Kina ti bi 'ba toᅅma akumu ma di mì yamo kòbòkòbò mo tònè teyi toᅅma akato kele dɔmo. Kina ti sandu 'ba lomu mo tònè komba rɔmo ti yamo kòbòkòbò ne teyi. Sandu nime na ti lere riyò mo tònè ga kugu lomu mo dɔmo ne yìmo gbì ti pèrì 'ba Arona mo tònè kebe kunzì 'deni ne ti kete 'ba akídèkì rò mani mo tònè gbì di mì yamo kòbòkòbò ne yìmo. ^V Dɔ sandu mo nima tɔrɔ na kídèyì sasa riyò mo tònè ga kileme bi loma 'ba Bòko'ba ne teyi kakala mo ga kutu'bò gò bi ame bo kèdì kola wa gò lende kënyè di teyi ne. Tine ame kada 'ba tìyètì gò wa naga nime rokpe na dè.

^{VI} Kina kiyija wa naga nime pili tara. Kina bɔ akumu ni kèdì kari nduwè rò kɔmɔ lèndò mì rò ma yaga mo nima to'do ndòbò 'bènni mo ga. ^{VII} Tine bɔ akumu ma löbu mo na nge kèdì kɔdɔ mì rò ma miyò mo nima mì kɔtɔ kpòkì mì kɔmɔ kɔɔ kɔtɔ. Tɔdɔ abo yayi nge ti roma ame bo kumu 'deni gbì gò lende kënyè ma 'ba bo ti 'ba bilaka ma laki ame lijè kò'do ra liwo yayi kinza ma lijè kikali gòmo ne. ^{VIII} Tine tìmo na Nyì Kɔtɔ Laka kiya 'deni yaga bi kɔpɔ te, kpadòrì 'ba bi loma 'ba Bòko'ba gba urògò dè yaga ɔdɔ rò ma yaga nime kèdì gba kɔrɔ tɔrɔ. ^{IX} Èdì 'deni gbì rò akileme zize mì kada ma 'beze nime. Ròmòyì kpa kòzì ki'di ni ti roma ma kumu naga nime

ɔ'bò dè turògò mì dòkì'di kɔpɔ. ^X Tine lijè ka nge rò a 'ba yida rò kɔzɔ akonyo ni ma ti akuwè ti dölètì 'ba kòzì kurògò. Wa naga nime pili rò dölètì zi bilaka tɔrɔ tötì gòmo ᅅbò Bòko'ba kò'do wa pili rò ma la'ja.

Roma Ti Akumu

^{XI} Tine Kurìsitò ako 'deni rò bɔ akumu ma löbu nati to'do lende laka zize. Rò ma 'ba bo ame bo koja laja yìmo ne na mbiri löbu rò dɔ kiteli. Bilaka lesi na dè kubò ti kòzìnnì, inza gbì rò wa 'ba dɔliᅅɔ nime. ^{XII} Kina me bo kari kɔdɔ 'deni mì bi ma koro rò dɔ kiteli mo tònè ᅅburu mì kɔtɔ. Bo ɔdɔ ma 'ba bo dè ti roma banya ala roma sa. Tine bo ɔdɔ ti roma 'ba gbagba bo tutè gòze pili tìmo ᅅburu di mì lende kënyè ze ga. ^{XIII} Bò akumu ma 'ba dɔliᅅɔ nime ulì 'bènni rò roma banya ni ti roma sa ti buruku 'ba kole sa ame kòᅅma 'deni ne rò bilaka ame ga rò ti'da di kɔmɔ Bòko'ba ne turògò mo yaga rò ma kɔpɔ. ^{XIV} Ne ɔdɔ kèdì 'deni tara roma Kurìsitò ame kulòwò rò dɔ kiteli di dɔmo ne ti kurògò dòkì'di ze ngi kɔpɔ yaga 'doyi. Ròmòyì Nyì Kɔtɔ Laka abo na rò ᅅburuᅅburu ki'di bo 'deni rò akumu ma laka zi Bòko'ba gòze. Roma bo ti kurògò dòkì'di ze ngi di mì lende yawa 'dɔ dojake laja zi bo Bòko'ba bɔ dɔ dídì.

^{XV} Kina me bo Kurìsitò na 'deni rò bɔ kpèrì ame kò'de lomu ma la'ja 'deni 'dɔ ame ga Bòko'ba kèdì kídèkì ne kò'ja yèyì ma ᅅburuᅅburu mo tònè Bòko'ba ki'di kò'du mo 'deni molo ne. Ròmòyì tölè 'ba Kurìsitò utè gònñi 'deni di mì lende kënyè ma molo tònè ga lijè kò'do kò'ja lijè kèdì gba bìcì lomu ma molo bine ne.

^{XVI} Kina kɔzɔ ame kɔrɔ 'deni dɔ ndose 'ba 'dɔ to'do mo di pötò mo ne ti kò'do rònì ngi 'jaa di pötò tölè. ^{XVII} Ròmòyì ɔdɔ bo bɔ kose mo kèdì gba ti kɔmɔ bo tara inza kò'do rònì titi tine 'jaa di pötò tölè abo. ^{XVIII} Kina me ki'di 'dɔ lomu ma dɔgba tònè kò'do 'bènni rònì 'deni ti roma. ^{XIX} Dɔgba mo tònè Musa iyètì kò'du ki'di 'ba Bòko'ba 'deni pili zi bilaka. Bo ogba roma sa kudölò yìmo ti mini, bo kogba kuyu kudòdu ti kabi kasi kusu yìmo kulì rò buku 'ba lomu gbì rò bilaka naga nima. ^{XX} Kina bo kiya te, "Ame na rò roma ma kudòdu lomu 'ba Bòko'ba ame bo ki'di

'deni zize tuwö dōmo." XXI Kina bo kuli roma gbī tara rō rō mo tōnē ti jama mo ga pili. XXII Mī kō'du ki'di nima wa pili ti kēdi nge rō ma kōpō ti roma. Kina ti kola wa gbī nge gō lende kēnyē ɔdō kiya te roma kulōwu 'deni titi du bēri.

XXIII Wa naga nime pili rō dō mbēli 'ba wa 'ba mī dōyayi 'ba mītōrō. Tine tilenjo lijē gō kēdi rō ma kōpō kōmō Boko'ba na pili te. Ne ma laka mo nime rō 'ba dōyayi 'ba mītōrō ne o'dōkō rō akumu ma laka. XXIV Rōmōyi bi ma koro mo nima Kurisitō kōdō teyi ne inza rō ame bilaka lesi na kō'dō ti kōzinni nge ka rō dō mbēli mo ne. Bo ɔdō ma 'ba bo 'deni kō mītōrō bo kōrō 'deni le'jete kōmō Boko'ba tilende ti bo gō lende ze. XXV Bō akumu ma lōbu ni ō'bō ma 'bēnni tōdō mī bi ma koro rō dō kiteli 'bēnni mo nima rō kōmō kōō pili ti roma yēri ame kumu ra ne. Tine Kurisitō ō'bō ma 'ba bo dē tōdō ti'di roma abo mī konzi kōzō a nima tara. XXVI Ma kiya te kēdi ra tara dēne bo ēdi kisaki tombi gōmo mōlo di bi tisaki 'ba dōlinjo. Ne kina me 'deni le'jete mī kada ame 'deni rō nburunburu mo ne na bo kako 'deni ti'di rō bo rō akumu mī kōtō nburu tombi lende kēnyē 'ba bilaka. XXVII Bilaka nime pili, nī mōto ēddi kōlē nge mī kōtō. Di pōtō mo na ngi rō burē 'bi ma Boko'ba kēdi kō'dō. XXVIII Kina gbī tara umu Kurisitō 'deni nge mī kōtō rō akumu tombi lende kēnyē 'ba bilaka konzi nime pili. Kina bo ti kōdō 'bōwu di gōmo tine inza kpe 'dō tombi lende kēnyē, tine 'deni 'dō tōmō ame ga pili ti kōmō ki'di gō bo ne di mī tōlē.

X

Kō'du Ki'di 'Ba Musa

I Dēmba kō'du ki'di 'ba Musa nima ka rō dō mbēli 'ba wa ame Boko'ba kēdi kiteri tō'dō mo ne. Inza rō ma laka mo. Kina me akumu mo ga ō'bō ngi rō tō'dō mo nduwē rō kōmō kōō. Tine akumu mo nima ti kurōgō bilaka tondo rō ma kōpō kōmō Boko'ba? II Ne ma kiya te kēdi kurōgō lijē mo ra ngi yaga kōpō di mī lende kēnyē 'bēnni mo ga dēne lijē inza komeri rōnni kpe rō bo lende kēnyē. Dē me pele kpa akumu oke rōnni 'deni gbī. III Tumu akumu nduwē rō kōmō kōō nime laka mo na rō ti'di bilaka tomeri gō lende kēnyē kō'dō

'bēnni ga. IV Rōmōyi roma banya ni ti sa ɔ'bo dē tombi lende kēnyē.

V Gō kō'du mo na me 'dō mī kada ma bo Kurisitō kēdi kō'dō 'deni tako dōlinjo bine bo kiya zi Boko'ba te, "O'dōkō a mōto rō akumu ni ti kpa kōzī ki'di dē. Tine ilenjo yida rō 'deni zō. VI Inza ti mī kēyi gō akumu ma kōnma pili gbī ti 'ba tombi lende kēnyē. VII Kina me miya te, 'Boko'ba, ma na me bine tō'dō ako'dōkō 'bi kōzō ame kugu rōnni 'deni tara ne gō lende ma mī buku 'bi.' "

VIII Dōgba mo Kurisitō iya 'deni te, "O'dōkō a mōto rō kpa kōzī ti akumu ala akōnma ti ame ga 'ba gō lende kēnyē ne dē. Inza ē'bi ti mī kēyi gōmo." Tine pele wa naga nime pili kēdi kō'dō ne ɔdō di mī kō'du ki'di. IX Kina me bo kiya te, "Boko'ba, ma na me bine tō'dō ako'dōkō 'bi." Di bine inza ngi bo oke kpa akumu ma mōlo tōnē ga 'deni yaga 'dō tō'dō ako'dōkō 'ba Boko'ba na kinda'ba pōtō mo ti 'bato. X Gō ako'dōkō abo 'ba Boko'ba nime tumu Yēsu Kurisitō urōgō ze pili 'deni ngi yaga rō ma kōpō nati nburu mī kōtō ngi.

XI Bō akumu ni ō'bō ma 'bēnni tari rō kōmō lēndō tōrō mī rō lōbu 'ba Boko'ba tō'dō ndōbō mo, ame kina rō tumu roma ne nduwē zi Boko'ba. Tine 'dō kombi lende kēnyē ɔtō ngi ne inza du te. XII Ne tine Kurisitō i'di 'ba bo rō bo 'deni mī kōtō kombi lende kēnyē nburu yaga, bo kari koloma 'deni tōrō dō dōri Boko'ba. XIII Bo oloma 'deni toda dōmo ma Boko'ba kēdi ki'di bo ka'da bo ya abo ga. XIV Tumu bo Kurisitō nime nge 'deni mī kōtō ne urōgō ya ma rō 'ba Boko'ba naga 'deni ngi rō ma kōpō nburu yaga di mī lende kēnyē.

XV Kina kōzō ma tōnē Nyi Kōtō Laka kiya zize bine, dōgba mo bo iya te, XVI "Nere Boko'ba iya te, 'Lōmu ma mo tōnē 'dō mo'dō tinnī kada mōto ne na me. Ti mi'di kō'du ki'di ma kōdō dōnni koloma mī dōki'di nni.' " XVII Kina mōto gbī bo iya te, "Ti mi'di dōma kudōlu yaga di gō lende kēnyē gbī ti lende kirasi 'bēnni ga pili."

XVIII Ne ɔdō kina Boko'ba kola ze 'deni gō lende kēnyē kōzō a nime te tine a mōto rō akumu tombi lende kēnyē inza kpe nati.

Tōmō Zi Boko'ba

XIX Kina me ti löndö ma ga, roma Kurisitö i'di dö ngölö 'deni zize tari zi Boko'ba. **XX** Bo unyë kpa kori ma la'ja 'ba didi 'deni zize nbö kala gönyä böngö koro 'ba mi rö löbu 'ba Boko'ba mo tönë ti ti'di yida rö bo. **XXI** Dëdike 'deni gbï ti bö akumu ma löbu ame mbiri rö bö döze mi linjo 'ba Boko'ba. **XXII** Kina i'di dakoke ti ngösi rö Boko'ba ti dökidi'kä köto ti ti'di döze gö lende abo. Dökidi'kä ze 'deni yaga rö ma köpö, urögö röze 'deni ti mini ma köpö.

XXIII Kina ti, dönyöke ti nduwë gö ti'di döze gö lende laka nime duwöwöke ne. Römöyï Boko'ba ame kiya 'dö ti'di wa naga nime pili zize ne lende abo bo uyï yimo dë. **XXIV** Kina i'di dolomake ti, ti meri 'ba lepï ze ga 'dö dö'oke röze dö'döke lende laka rö gö röze. **XXV** Kinza dolake gö kpa kototo ze ga dë gbï közo ma 'ba ya mato ga. Tine zize 'dö toco mo nduwë zi lepï ze ga na laka. Römöyï közo ma kongoke kada 'ba burë mo tönë na me kömö ë'bëni 'deni ngösi.

XXVI Ze ame ga dikalike lende 'ba Boko'ba 'deni ne dödo debe diterike 'böwu to'dö lende kënyë rö dö domo, a mato rö akumu inza kpe nati ngï lipo gö lende kirasi ze ga. **XXVII** A mato inza kpe nati zize tine 'deni nge ngï rö toda dö karama 'ba pa'do löbu 'ba Boko'ba gbö ngï ti tikere ame këdi kako 'deni tonma bö kilagi lende abo ga ne. **XXVIII** Onjoke 'deni böto ame kilagi kö'du ki'di 'ba Musa ne 'ba bö ngï rö tölë, a mato rö mi këyï inza kpe rö bö dödo bö kodoro bicï lende rö bö këdi 'deni riyö ala mota. **XXIX** Ne bö ame kopoto ma 'ba bö Kurisitö kole 'ba Boko'ba ne 'ba bö ti këdi tondo nati yayi? Lijë bö kindiri roma Kurisitö ame kina ngï kurögö lijë 'deni yaga rö ma köpö lömu 'ba Boko'ba köro 'deni dömo ne kina gbï tinni lijë bö kiti'ja Nyï Köto Laka ame kina ngï ko'de yëyï ra zinni naga nima 'bënni ti këdi tondo? **XXX** Dikalike 'deni bö bö kiya te, "Ma na ti mopi dokolo. Monda nima ma na ti mileki dömo," tönë bö na me gbï kiya te, "Nere Boko'ba ti ko'do burë 'ba bilaka abo ga." **XXXI** Tine tikere 'ba kinza tila'ba mi kömö közi Boko'ba bö didi na 'dö di'dike këdi kulöwö.

XXXII Omerike gö kada ma dögba tönë ga bi köpö 'ba Boko'ba koyi ye ne te. Mi kada nima ombike gomö 'deni rö ma kënyë tine a'da ye dë yo. **XXXIII** Mato ga kiti'ja ye kömö bilaka ma konzi ko'dö ye rö ma kënyë, kënyï kodö'böke röye ngï ti ya mato ga ame këdi ko'dö gbï tara ne. **XXXIV** Ombike gomö köto ti ya ame ga mi maboso ne. Kina dödo kölo e'be ga pele kpe ngï le ti mi këyï, ikalike 'deni ma këddike ti a mato ame rö nburunburu ne.

XXXV Kina me kinza kebe kölo'böke dë 'dö ko'jake bi gomö 'ba röye. **XXXVI** Ogböke dökidi'kä ye kitigo to'dö ako'doko 'ba Boko'ba kina ti ko'jake yëyï abo ame bö këdi ko'dö ne ngï. **XXXVII** Közo ame tönë mi akugu kiya te, "Nge mbowa te yo na bö ma kö'doko tako mo tönë ti kömö ngï. Bö inza kigabi. **XXXVIII** Kina bö lende laka ma ga ti kididi ngï gö ti'di dönni gö lende ma. Ne dödo mato kileki koga kpëni göma yimö inza këyï kpe römo."

XXXIX Dinzake kpe rö bilaka ame 'dö kileki 'böwu koga kpënni gö bö kebe kölu yaga ne. Di'dike döze 'deni gö lende abo kina bö ti kömö ze ngï yaga di mi tölë.

XI

Meri

I Ti'di dö gö lende 'ba Boko'ba na rö tikali wa ame ga dëdike ti kömö ki'di gömo ne, kina tikali mo gbï wa ame ga gba kinza ko'ja kinë mo dë ne ëdi ngï rö ma laka. **II** Gö kö'du 'ba ti'di dö gö lende 'ba Boko'ba na ki'di bö Boko'ba ngï ti mi këyï rö 'bu ze löbu ga ma tönë bine ne.

III Ti'di dö gö lende 'ba Boko'ba na me ki'di 'dö dikalike Boko'ba na ko'ba wa pili naga nime ti lende 'ba kpa bö. Wa ame ga kinza ko'ja kinë mo dë ne bö o'dö kinda yaga ko'ja ti kömö.

IV Ti'di dö gö lende 'ba Boko'ba na ki'di Abele ko'de kpa közi ki'di ma laka zi Boko'ba kebe 'ba Kayina. Kina Boko'ba ngï ti mi këyï gö kpa közi ki'di abo kongö bö rö bö lende laka. Ti'di dö gö lende 'ba Boko'ba na me ki'di lende 'ba Abele këdi gba kiyandi ze ko'ja bö kölë abo 'deni mölo.

V Ti'di dö gö lende 'ba Boko'ba na ki'di tölë kupö Enoka dë tine kogba bö tara

ro ma kidedi kari toro zi Boko'ba, kiné bo kinda dé kpe mi doyyayi bine. Romöyi mi akugu yayi iya te gba kinza kogba bo dé Boko'ba édi ti mi keyi ro bo. ^{VI} Tine botó mótó ɔ'bo dé ma 'dó kiyeyi dóki'di Boko'ba ngi tara kinza ma bo mo ki'di doni go lende 'ba Boko'ba. Romöyi bo ame kedí kumotu bo Boko'ba o'doko ki'di doni ngi gomo ro ma laka Boko'ba édi kina ti ki'di bi gomo 'ba romo ngi.

^{VII} Ti'di do go lende 'ba Boko'ba na ki'di 'dó Nowa kuwó ma Boko'ba kose kpa bilaka 'deni ti wa ame gba ro ma kowo bo ko'ja kiné mo dé ne, ki'di bo ko'do sorope löbu tamo rónni yimo ti bilaka abo ga. Ti'di do abo 'ba Nowa na kileme ma laki ngi pili ro bo lende kényé kina ki'di Boko'ba kongó bo ro bo lende laka.

^{VIII} Ti'di do go lende 'ba Boko'ba na ki'di Abarayama kuwó do Boko'ba kényi di mi doyyayi 'benni kari mi go bi ame 'dó Boko'ba kari ki'di 'jaa zi bo ro yayi abo ne. Bo ényi ngi di mi doyyayi 'benni bo kari kinza ma bo kikali bi ma bo kedí kari teyi mo. ^{IX} Go ti'di do go lende 'ba Boko'ba Abarayama oloma 'deni mi ró kilaka kozo bo löwó mi yayi nima Boko'ba kiya 'deni ti'di mo zi bo ne. Yisika ni ti Yakoba oloma 'deni gbi yayi tara kozo bo löwó ko'ja Boko'ba kiya ra ngi te yayi nima ti kedí ro é'benni. ^X Romöyi Abarayama édi ti komo ki'di go toloma mi gawo ame bo kiteri mo ti bo kubó mo na ro nere Boko'ba ne go kó'bo ngi nburu go bi mo.

^{XI} Ti'di do go lende 'ba Boko'ba na ki'di Abarayama kebe köyó kole ko'ja Sara koró ra pa tara ro koto bo kondé abo 'deni kote. Bo omeri ngi wa ame Boko'ba kose 'deni zinni ne ti ko'do rónni ngi ro ma laka. ^{XII} Go lende mo na me Abarayama koto kpóki mo toné kondé 'deni yaga ro toku ne kupó mo kényi kara ngi konzi kozo kélú 'ba mitoro ni ti yayi lida 'ba kpa mini löbu ame botó ko'bo dé titété mo ne tara.

^{XIII} Lijé bilaka naga nime olé ga 'deni pili mi meri 'benni mi ti'di donni go lende 'ba Boko'ba gba kinza ma lijé ko'ja yeyi löbu mo toné Boko'ba kiteri 'deni 'dó ti'di mo zi bilaka abo ga ne. Tine lijé o'ja 'deni nge tara ro ma kowo na lijé ngi ti mi keyi gomo. Rónni aya dé di bi tidéki lijé ro

bo löwó mi loma 'benni mi doyyayi nime bine ^{XIV} ame kinda ngi lijé édi toma yayi mótó ame go kedí zinni ro é'benni ne. ^{XV} Doyyayi ame lijé kola 'deni gönni ne na dé kpe lijé kedí komeri. Ma kiya te na lijé kedí komeri lende mo ra déne lijé ti kényi kuyi donni kileki kari teyi. ^{XVI} Tine lijé o'doko doyyayi ma laka ame kina ro doyyayi 'ba mitoro ne. Kina ro Boko'ba aya dé gbi di zinni go ame lijé kedí kidéki bo ro Boko'ba 'benni ne romöyi bo ilenjo gawo 'deni zinni koda lijé.

^{XVII-XVIII} Ti'di do go lende 'ba Boko'ba na ki'di Abarayama ko'de Yisika tonma mo ro akumu zi Boko'ba. Boko'ba iya 'deni molo zi bo te, "Ti Yisika na ti mi'di yi keddi ro 'bu löbu zi ma konzi." Tine pele tara odo Boko'ba kényi kiyozo meri abo bo ilagi dé di bi to'de kole koto kpóki abo nima ro akumu zi Boko'ba. ^{XIX} Bo iyéni ngi Boko'ba ti ko'bo toja Yisika yaga di mi tolé. Kina me kozo donjala mo ngi tara Boko'ba oja Yisika 'deni yaga zi bo di mi tolé.

^{XX} Ti'di do go lende 'ba Boko'ba na me ki'di Yisika kose go yeyi ame ga Boko'ba kedí ko'do zi kole abo ga Yakoba ni ti Esawu kada mótó ne.

^{XXI} Ti'di do go lende 'ba Boko'ba na ki'di Yakoba ko'do yeyi do kole riyó 'ba Yesepa ga mi kada 'ba tolé abo. Bo ényi 'deni kogbo ro bo ti peri abo bo kumotu Boko'ba.

^{XXII} Ti'di do go lende 'ba Boko'ba na ki'di Yesepa odo bo ko'bo tolé 'deni kiya todo 'ba Yisarele di Ezipeto bo kose zinni 'do lijé kombi kilinba bo kari timo.

^{XXIII} Ti'di do go lende 'ba Boko'ba na ki'di 'bu 'ba Musa ni ti ma bo kusu do bo nbó nyepe mo mota mi kada ma köyó bo ne. Lijé ongo bo ro kole ma kele kina ngi i'di lijé kere rónni dé kpe di zi lende 'ba bo dolinjo.

^{XXIV} Ti'di do go lende 'ba Boko'ba na ki'di Musa kilagi kinza kidéki bo dé ro kole 'ba nyiti 'ba bo dolinjo 'ba Ezipeto nima ko'ja bo kiyöbu 'deni yaga ne.

^{XXV} Bo oza abo ro tombi gomo ti bilaka 'ba Boko'ba di do ame 'dó bo koloma nge mbowa ro lonjo mi lende kényé. ^{XXVI} Bo omeri 'deni ngi tombi gomo 'ba ti'ja kozo

'ba Kurisitö ame Boko'ba kedi koja ne na laka di do mori mbembë 'ba mi doyyayi 'ba Ezipeto. Römöyï bo edi ti komo ki'di 'do to'ja bi gomo 'ba ro bo di zi Boko'ba.

XXVII Ti'di do go lende 'ba Boko'ba na ki'di Musa kënyï kola Ezipeto. Bo ere a moto ro doki'di kata 'ba bo dolinjo nima de kpe. Bo o'bo ngi ti mi keddi kozo iya te bo o'ja kinë Boko'ba kinza ko'ja de mo nime 'deni tara. **XXVIII** Ti'di do go lende 'ba Boko'ba na ki'di Musa kiyija go to'do karama 'ba Pasaka zi Yisarele. Bo iya zinni go lijë kuli roma go kpadöri 'bënni ga kinza malayika 'ba tolë kodo kupö kole dandende 'bënni ga ra.

XXIX Ti'di do go lende 'ba Boko'ba na ki'di Yisarele ngi kumu do Yöpö Kasi kebe mi doyyayi ma këlë. Tine odo Ezipeto kodo ma 'bënni yo na mini kileki ngi pi'di kote domo pili yaga.

XXX Ti'di do go lende 'ba Boko'ba na ki'di teli 'ba Yereko kulöru ko'ja Yisarele kilingere 'deni kuru domo nbö tö'dö mo do modomoriyö. **XXXI** Ti'di do go lende 'ba Boko'ba na ki'di Raba 'ja bo ronyo tonë komo ngi kinza kupö ni de koto ti bo kinza kuwö do Boko'ba naga nima. Römöyï loko na kota bo kore 'ba Yisarele ro nba.

XXXII 'Do milëri nduwë timo? Tine kada o'bo ma de kpe 'do miyëti go lende 'ba Gideni ni ti Baraka ti Samosona ti Yepete ti Dawidi ti Samölë gbi ti bo kumë lende 'ba Boko'ba moto ga. **XXXIII** Mi ti'di dönni go lende 'ba Boko'ba lijë o'do ya 'deni ti bo dolinjo pili lijë ka'da. Lijë o'do lende laka 'deni lijë ko'ja yeyi mo tonë Boko'ba kose zinni ne. Lijë otomo kpa tabiyö ni 'deni teyi, **XXXIV** lijë kiyölu pa'do ma löbu naga, lijë komo di kpa kulu. Lijë ro ma kenme tine lijë ebe kitigo yaga. Lijë embe kozo oto di mi ya lijë ka'da bo kanya 'ba bo löwö ni ngi lijë koga kirija. **XXXV** Ti'di do go lende 'ba Boko'ba na ki'di 'ja moto ga kogba bilaka 'bënni ga ame pa ro töku ne kindinji kididi yaga zinni. Tine moto ga ilagi 'bënni do ngölö na kolë ngi mi anonji 'do koja lijë 'jaa mi lonjo ma laka di potö tolë. **XXXVI** 'Ba ya moto ga opoto komba. Kudödu moto ga ti zingiri ku'du mi maboso. **XXXVII** U'du lijë ti doku kotopa

minni riyö kupö lijë ti mbele. Lijë kulë ngi tara ro go nbululu nge ti kilaka banya ni ti kamölö na gönni kozo bo lisa kodo gomo rönni ko'do kponji rönni nime te. **XXXVIII** Doyyayi ma kele ko'bo tinni inza. Lijë koloma ngi ro tulë kebe yi mökö kebe mi lonjo doku ni. Bi 'ba loma 'bënni kö'bo ngi mi ti'börö ni ti gö.

XXXIX Ti'di dönni go lende abo 'ba Boko'ba i'di bo ngi ti mi këyi rönni. Tine pele yeyi mo tonë Boko'ba kose ne lijë o'ja de gba. **XL** Römöyï Boko'ba iteri a ma laka 'deni zize 'do to'do ze pili ro löbu koto tinni.

XII

Loma Do Döri Boko'ba

I Ma 'beze tine lijë bo laja ma konzi tonë ga dogba bine ne na kedi 'deni nati ro tidayi ze. Kina ti, donake wa ame ga kedi kirakpa rönni kpa kori zize ne ti pili yaga. Dopepeke roze yaga di zi lende kënyë nime kënyö 'deni ngi goze ne. Dogboke roze laka 'do dololoke di mi riya doli nime mi loma ze. **II** Di'dike komoze ti kö'bo nburu do Yësu ame bo na kodoro kori 'deni zize ti'di doze go lende abo kokonyi ze 'deni gbi yimo ne. Pele mi tutöti bo tonë bo asi de yaga di ro ndobo abo. Lende 'ba lonjo nime kedi koda bo i'di ro bo ngi kaya de di bi tolë do ngëri. Kina me le'jete bo kedi koloma 'deni do döri Boko'ba.

III Omeri go gomo nime Yësu kombi di kpa közi bo ndo'ji bo lende kënyë ni ne te. Kina kinza ki'di doki'di yi kombi de kidaki ngi. **IV** Ro kopi 'bi mi lende kënyë ömö de gba mi tolë. **V** Lende 'ba doki'di keddi tonë kiya zize bine kozo kole tara ne udölu 'deni di doye? Ame kiya te, "Kole ma, odo bo Boko'ba kileki ndoro 'bi döyi kinza kenje de yaga di romo. Kina odo bo kamo döyi kinza koto de ngi kporo. **VI** Römöyï ya ame ga pili bo ko'bo ne na bo kedi kamo domo tara molo. Ame ga bo ko'bo ro kole abo ga ne bo edi kiyandi molo tara bo ko'do yida romo."

VII Ombi gomo 'bi ga ti pili ti mi keddi römöyï 'bu na kedi ro tiyandi yi. Gomo nime i'di 'deni ngi kindi Boko'ba na kedi ro tiyandi yi ni kole abo. Tara ne kole

moto ëdi ame 'bu mo kiyandi dë ko'do yida romo? VIII Odo kiya te komo ma 'bëyi ngi du di mi gomo nime kinza ma ko'ja yi dë kozo 'ba kole ma laki, ni ma 'bëyi nima ti kinza ro kole ma laka oto. Ni kole mi manba na ka. IX 'Bu ze ga ma mi dolingo nime bine iyandi ze ko'do yida roze ko'c na doroke lijë. Ne 'bu yi ma löbu nime mitoro ne ebe koro bo dë go wa'di 'do ko'ja didi ma nburunburu? X 'Bu ze ga ma mi dolingo nime bine iyandi ze ti to'do yida roze ko'c go wa ame ga lijë ko'doko go ko'do laka zinni ne. Ne ma 'ba Boko'ba bo ëdi ko'do ro lende laka zize go dedike gbi ro ma laka kozo 'ba bo. XI Odo akiyandi komo ziyi moto ebe kinda za yaga 'böwu ro gomo kinza kpe ro lingo. Tine ame ga kiyandi 'deni laka timo ti ko'ja kpa kozimo ngi ro lende këyi 'ba bo lende laka ni.

XII Kina ti, ombi konyo yi ma kilada 'deni mo nima toro kogbo ndiyi ma kidaki nima yaga kitigo. XIII Ileno kori kodoro zi ndiyi kinza ma ka'bo naga kenme ra beri, tine kileno lijë yaga.

Loma Ti Lende Këyi

XIV Ogbö royi toloma mi lende këyi ti ya ma laki pili to'do mo nge ro lende laka 'ba Boko'ba. Romöyi odo ko'do dë tara to'ja Boko'ba ziyi na ti kinza nati. XV Ongo royi laka kinza kebe koco ra yaga di mi kori 'ba lende këyi 'ba Boko'ba. Ni moto ongo laka kinza kebe konza ngira'da ma kata ne ra kebe tirasi bilaka. XVI Ongo laka kinza keddi ra ro bo yeri ala kozo Esawu bo kinza koro Boko'ba tonë kugö ro löbu abo 'ba kole dandende ngi do lebe koto 'ba akonyo ne. XVII Ikali 'deni, di potö mo 'böwu bo ileki tegë 'do 'bu bo ko'do yeyi zi bo. Tine ilagi ngi yaga di zi bo romöyi o'bo dë kpe zi bo tuyi yimo bo koma pele ti tolo komo bo.

XVIII Inzake kozo 'ba Yisarele tonë ga lijë kako komo ngi do wa ame lijë ko'ja ti komonni kuwö gbi ne. Lijë ako 'deni komo do doku 'ba Sinayi ti pa'do kobö gbi ti mandölu ti lili ma kembe XIX ti biro tapi 'ba tototi ti mugu Boko'ba ma kilende. Kina odo lijë kuwö 'deni tara tine lijë oma'jo ronni zi bo kinza ki'di bo kilende

dë kpe zinni. XX Romöyi kö'du ki'di abo mo ga itigo ra kulöwö. Ame kiya te, "Odo a ma kozo banya ni ti kamölö ni pele kosa ro doku nima ku'du ngi kupö yaga ne." XXI Kinë mo i'di bilaka kere kulöwö, Musa kiya ngi te, "Ma ro tikere. Roma ëdi kilë'di."

XXII Tine kpe ma 'beye ömöke 'deni do doku 'ba Ziyona, gawo Yerosalema ame mo mitoro, lingo 'ba Boko'ba bo didi ne, ti tindi 'ba malayika ma konzi. XXIII Ömöke 'deni mi nbele 'ba kole dandende 'ba Boko'ba ame ga kugu möyi mo 'deni mi buku 'ba didi ne. Ömöke 'deni zi Boko'ba bo to'do burë kodoro do bilaka pili, gbi zi bo lende laka ma molo tonë ga bo ki'di lijë 'deni keddi kozo bo gbi tara ne. XXIV Ömöke 'deni gbi zi Yësu bo ko'de lömu la'ja zize, roma bo kuli 'deni roze turögö ze. Roma nime udu dë kozo 'ba Abele, tine udu 'ba bo go wa ma laka zize.

XXV Ongoke roye laka kinza kebe kilagike lende 'ba Boko'ba ame bo keddi kilende ziye ne dë. Ya ma dogba tonë ga kilagi lende abo di do doku bine ne, lijë okpe dë du te yaga di mi gomo mo. Ne odo dilagike ma 'beze lende ame di mitoro ne, ti dopuke yala di kpa gomo mo? XXVI Mi kada nima yayi mugu bo ma kudu iyaya yayi 'deni. Kina me le'jete bo iya te, "Ti miyaya dayayi ni ti mitoro nge mi koto nati." XXVII Tine ame bo iya te, "Nge mi koto nati." Omba kina me kileme 'deni wa naga nime pili ko'ba ne ti kiyaya gomo 'deni ngi kona yaga, tine 'do ma kinza kiyaya mo ga na nge koloma.

XXVIII Kina dolomake ti, ti mi këyi. Boko'ba ëdi ki'di nere löbu abo zize ame kinza kiyaya dë ne. Doroke bo Boko'ba ti dumötuke bo kozo ako'doko abo. XXIX Romöyi bo Boko'ba ze na ro pa'do ma kitene wa kudi 'doyi.

XIII

Ndose

I Öböke ti nburu to'c löndö ye ga.
 II Kinza kolake go tota bo löwö ro nba dë. Romöyi ya moto ga pele ota malayika 'deni ro nba kinza ma kikali gomo.
 III Omerike ya ma tonë ga koloma mi maboso ne te, ngi kozo iya te kpe na mi

maboso tinnī tara. Omerike ya ma tönē ga mī gomō ne te, ngī kōzō iya te kpe na 'deni mī gomō kōzō 'bēnnī tara.

^{IV} Rō kogbe ki'di lende mo kēdī rō ma koro. Mē'dē ni ti 'ja kinda'ba ga lende mo laka. Rōmōyī Boko'ba ēdī kodō karama dō bō yērī ni kada mōtō.

^V Kinza kō'bō dē tombi dōkī'dī yī gō lende 'ba gīrīsī. Wa ame kēddī 'deni timo i'di lende mo kō'bō yi. Rōmōyī Boko'ba iya 'deni te, "Minza mola yi. Minza milagi di rōyī." ^{VI} Kina dolomake ti, ti mī kēddī gō diyake te, "Nere Boko'ba na rō bō kōnyī ma. Minza mere kpe. Bilaka lesi inza kō'bō to'dō otō zō."

^{VII} Omerike bō dō kanisa ma mōlō tönē ga koloma rō tiya laja 'ba Boko'ba ziye ne te. Loma 'bēnnī ga ti tölē mo, omerike te. Kina 'dō kinda'bake gbī kōzō ma 'bēnnī tara mī ti'di dōye gō lende 'ba Boko'ba. ^{VIII} Rōmōyī Yēsu Kurīsītō uyī rōnī dē. Bo ō'bō 'deni tara tipiyara ene gbī tara tōne nduwē n̄bō rō n̄burun̄buru.

^{IX} Kinza kolake dō kupō akiyandi ma lōwō mōtō ga dē koto ye yaga di mī kōri. A ma 'dō ki'di dōkī'dī kēddī ziye na rō lende kēyī 'ba Boko'ba. Dōlētī gō lende 'ba akonyo naga nima okōnyī lijē bōtō bō koro mo ga dē du te.

^X Ma 'beze dēdike 'deni ti kpa kōzī ki'di zi Boko'ba ame lijē bō akumu mo tönē ga mī rō mo yayi ne kosa akonyo mo dē du te kpēnnī. ^{XI} Bō akumu ma lōbu 'bēnnī mo ga ō'bō to'de roma yērī na mī gō bi ma koro mo rō kpa kōzī ki'di zi Boko'ba gō lende kēnyē 'ba bilaka. Tine yida mo oṅma n̄bō yaga mōkō di mī taya 'bēnnī mo. ^{XII} Kina me 'deni gbī tara, Kurīsītō olē 'deni n̄bō mōkō yaga di mī gawo 'dō roma bo kurōgō bilaka pili yaga kōpō. ^{XIII} Kina ti, dēnyike dōdōke yaga di mī taya 'ba bō mo ga darike zi bo 'dō laṅa tönē kodō rō bo ne kodō gbī rōze. ^{XIV} Rōmōyī dinzake ti gawo ma n̄buru mī dōyayi bine. Dēdike rō toma gawo ame kēdī kako 'jaa kada mōtō ne.

^{XV} Kina ti, gō lende 'ba Yēsu dō'bōke ti n̄buru tilēlu Boko'ba. Akilēlu na rō kpa kōzī ki'di 'beze 'ba ya ma kēdī kīdēkī bo rō n̄ere naga. ^{XVI} Tine kinza kola gō to'dō lende laka ti tokōnyī bilaka dē

rōmōyī kina rō kpa kōzī ma kiyēyī dōkī'dī Boko'ba.

^{XVII} Ya ame ga mbiri rō bō dōye mī kanisa ne, uwōke dōmo. Lijē na kēdī kōṅgō gōye rōmōyī lijē na ti kiyētī gō lende 'be ga kada mōtō kōmō Boko'ba. I'dike lijē kō'dō ndōbō nime ti mī kēyī kinza meri gō lende 'ba kinza tuwō dōnnī. Rōmōyī ma tara inza kokōnyī ye.

^{XVIII} Umōtuke nduwē gōze. Dikali ngī dinza rō to'dō lende kēnyē, tine dō'dōkō loma ze gō kō'bō rō ma laka. ^{XIX} Kina ma rō dō kiteli mo mititi ye pili 'dō kumōtuke gōma gō Boko'ba kileki ma welo ziye yayi.

Mōtu

^{XX} Ee, bo Boko'ba bō lende liya kokōnyī ye. Bo na kombi Yēsu n̄ere ze bō kōnyī ma lōbu koja yaga di mī tölē gō lende 'ba roma Yēsu ame lōmu ma n̄burun̄buru abo kōrō 'deni n̄buru dōmo ne. ^{XXI} Bo ki'di lende laka abo ti pili ziye to'dō ako'dōkō abo. Bo ki'di Yēsu Kurīsītō kō'dō ndōbō mīze 'dō diyēyike dōkī'dī bo. Rō lōbu kēdī zi bo Yēsu nduwē rō n̄burun̄buru. Amini.

^{XXII} Lōndō ma ga, mugu wa naga nime 'deni ti'di dōkī'dī kēddī timo ziye. Moma'jo roma ziye, uwōke dōmo ti mī kēyī rōmōyī lende mo ka le ngī mbowa. ^{XXIII} Mi'di ame ziye tikali mo, ope lōndō ze Timatiyo 'deni yaga di mī maboso. Dō bō kōmō gīrī naga nime zō bine, ti dari koto ti bo ziye yayi.

^{XXIV} Umōtōke bō dō kanisa ma yayi naga nima pili ti mōyī ma ti bilaka 'ba Boko'ba pili. Bilaka ma Italiya umōtō ye.

^{XXV} Lende kēyī 'ba Boko'ba koloma tiye pili.

Akugu 'Ba YAKOBA

^I Ma Yakoba bo koja laja 'ba Boko'ba kina gbi 'ba n̄ere Ȳesu Kuris̄it̄o, mum̄ot̄o ye kpe bilaka 'ba Boko'ba ame ga kiȳeȳike r̄oye 'deni m̄i d̄olin̄o nime pili ne.

Gomo Ti Akiyari

^{II} L̄ond̄o ma ga, odo akiyari 'ba gomo ma gege mot̄o ga ko'ja ye olomake r̄o l̄on̄o r̄o mb̄emb̄e go lende mo. ^{III} Miya ziye, odo konyake do gomo mo naga nima 'deni ti ti'di d̄oye nḡi r̄o ma laka go lende 'ba Ȳesu ti k̄o'b̄oke 'deni nḡi nduw̄e di p̄ot̄o mo r̄o bo m̄i k̄edd̄i. ^{IV} O'b̄oke nduw̄e ti m̄i k̄edd̄i kinza kogake kpeye ra go lende nime 'do k̄edd̄ike r̄o bilaka ma laka zi Boko'ba kinza a ma k̄enȳe mot̄o k̄ed̄i ra miye.

^V Ne odo kiya te ni bo mot̄o k̄edd̄i r̄o lisa 'ba akikali, ititi Boko'ba, kina bo ti ki'di yi 'deni nḡi kikali wa. R̄om̄oȳi Boko'ba na r̄o bo ki'di wa r̄o ma sari zi bilaka kinza do kose teyi. ^{VI} Kina odo kiya te kititi Boko'ba go wa mot̄o, ziȳi ti'di d̄oȳi gomo r̄o ma laka Boko'ba ed̄i ki'di nḡi ziȳi. Kina kinza ki'di lende mo d̄e kilik̄o d̄oȳi. Bilaka ame k̄ed̄i ki'di lende nime kilik̄o d̄on̄i ne bo ed̄i 'ba bo k̄ozo surupu 'ba do mini l̄obu ame lili k̄ed̄i kome nduw̄e kilaki timo ne tara. ^{VII-VIII} Bo inza ti meri ma kod̄oro m̄i bo kina ma ki'di bo k̄o'b̄o nḡi nduw̄e tuȳi kori abo ne. Kina 'do bo kikali nḡi r̄o ma laka Boko'ba inza ki'di wa ma kot̄o mot̄o du te zi bo.

Bo Lisa

^{IX} Kpe bilaka 'ba Kuris̄it̄o ame ga r̄o lisa ne, olomake ti m̄i k̄eȳi r̄om̄oȳi ed̄d̄ike 'deni r̄o wa ma mbiri di kom̄o Boko'ba. ^X Kina gbi tara, kpe bilaka 'ba Kuris̄it̄o ame ga r̄o bo wa ne, olomake ti m̄i k̄eȳi r̄om̄oȳi ed̄d̄ike 'deni r̄o wa ma titiyi di kom̄o bilaka 'ba d̄olin̄o nime. R̄om̄oȳi bo wa ni ti kote r̄onn̄i kada mot̄o ti wa 'b̄enn̄i ga k̄ozo d̄ow̄oru 'ba nḡer̄i ame lili k̄ed̄i kome kote yaga ne tara. ^{XI} Kada odo di b̄er̄i ti tututu 'b̄en̄i kon̄ma nḡer̄i nḡi kututu yaga. Kina d̄ow̄oru mo ga kilayi nḡi me yaga tele mo kirasi r̄on̄i nḡi. Kina

gbi tara, bo wa ti kol̄e 'deni gbi di do wa 'b̄en̄i ga tara.

Mi Kedd̄i

^{XII} Ne odo ni bo mot̄o ki'di miȳi nḡi k̄edd̄i zi gomo, koloma kinza koga kp̄eȳi d̄e go lende 'ba Ȳesu, Boko'ba ti ko'do ȳeȳi ma laka 'deni nḡi d̄oȳi ti did̄i ma n̄burun̄buru. K̄ozo ame bo Boko'ba bo kiya 'deni m̄olo ti'di did̄i ma n̄burun̄buru zi ya ame ga ko'bo ne tara.

^{XIII} Ne odo ni bo mot̄o gomo k̄ed̄i 'deni ko'do yi, kinza kiya d̄e te, "Boko'ba na me 'deni k̄ed̄i ki'di gomo nime ko'do ma 'do mari mo'do lende k̄enȳe." Inza du tara, wa mot̄o inza ame 'do ki'di Boko'ba ko'do lende k̄enȳe, kina bo i'di gomo d̄e gbi ko'do bilaka 'do ki'di lij̄e kari to'do lende k̄enȳe. ^{XIV} Meri k̄enȳe 'b̄enn̄i 'ba bilaka lesi na kind̄end̄e lij̄e 'deni kinda'ba lij̄e, kina ma ki'di lij̄e ko'doko nḡi r̄o to'do lende k̄enȳe. ^{XV} Kina meri k̄enȳe 'b̄enn̄i ga k̄enȳi kom̄o nḡi k̄oȳo r̄o lende k̄enȳe. Kina odo lende k̄enȳe nima kulu r̄on̄i 'deni na k̄oȳo 'b̄en̄i nḡi r̄o tol̄e.

^{XVI} Kpe l̄ond̄o ma mot̄o kul̄ow̄o naga nime, kinza kilik̄oke d̄oye d̄e. ^{XVII} Wa ame ga pili Boko'ba k̄ed̄i ki'di zize ne kina 'do r̄o wa ma laka kina gbi n̄ge r̄o wa ma kele. Bo na me ko'ba kada ni, ti nyepe ni gbi ti k̄elu 'ba mit̄oro. Ne bo o'b̄o d̄e tiyese r̄o bo yaga k̄ozo 'ba kada ame k̄ed̄i kiyese r̄on̄i yaga 'do ki'di go bi k̄ed̄i kol̄u d̄oyayi nime ne tara, kina bo uȳi r̄o bo d̄e gbi. ^{XVIII} Bo o'doko ze 'do d̄ed̄ike r̄o wa ma kele r̄o do kiteli di m̄i l̄onḡo wa pili ame ga bo ko'ba d̄olin̄o nime bine ne, kina me bo kuw̄ow̄o lende kod̄oro abo 'deni zize 'do ki'di ze did̄id̄ike yaga r̄o ma lol̄ow̄o.

Mbili Ni Ti Kpa

^{XIX} Kpe l̄ond̄o ma mot̄o kul̄ow̄o naga nime, ziye tikali lende naga nime laka. I'dike mbili ye kapa tuw̄o lende ne tine, i'dike kpeye k̄ed̄i r̄o ma kirind̄i di bi tiya mo. Kina kinza k̄enȳike d̄e gbi welo r̄o 'dir̄i ti bilaka mot̄o, ^{XX} r̄om̄oȳi bilaka ame 'deni r̄o 'dir̄i ne inza kikali to'do wa ma laka ame ga Boko'ba ko'doko ne. ^{XXI} Olake go lende k̄enȳe pili, kinza ko'doke m̄i kombi d̄e kpe. Ojeke mbili ye laka go lende 'ba Boko'ba. Bo i'di lende naga

nima 'deni miye 'do ki'di tigo ziye 'do komo ye di mi tolö.

XXII-XXIII Ne kinza kö'böke de tuwö lende 'ba Boko'ba nge ro tuwö, ziye gbi 'do tari to'do mo. Bo ame kedä kuwö 'beni lende 'ba Boko'ba nge ti mbili ni kinza bo ko'do de ne, bo edi 'ba bo ka ku'bölu ro bo ro tu'bölu. Bo edi 'ba bo kozo bilaka ame kedä konjo roni di mi mandara ne tara. **XXIV** Bo onjo ro bo laka di mi mandara ne odo bo kari 'deni mbowa yaga kiné bo toné udölu ngi yaga di do bo. **XXV** Ne bo ame kinda'ba kö'du ki'di 'ba Boko'ba ko'do ki'di kinza kudölu di do bo ne, bo na ti kedä ti yeyi ma laka mi ako'do abo, romöyi kö'du ki'di 'ba Boko'ba na pili ro ma laka ki'di ze gbi dedike ro do ngölö.

XXVI Ni bo moto ma di ziyi iya te ni bo ko'do motu na? Ne odo kiya te kogbo do donde'de yi de beri di bi tiya lende, eddi e'bi ka ku'bölu ro tu'bölu. Kina motu ko'do 'bi naga nima edi ka ngi ro wa sari zi Boko'ba. **XXVII** Romöyi motu ma laka ame 'bu ze Boko'ba ko'doko di zize ne, kina ro tokonyi kiri'bala ni ti makuru'be ame ga ro lisa ne di mi gomo 'beni ga, kina gbi 'do donjoke roze laka di zi lende konya 'ba dolijo naga nime.

II

Komo Geli

I Kpe löndö ma ga ame ki'dike doye 'deni go lende 'ba nge ze Yesu Kurisitö löbu 'ba do wa pili ne, kinza ko'doke komo geli de zi bilaka. **II** Odo kiya te bilaka ma riyö moto ga kako mi bi 'ba motu 'be, bo moto ro bo wa ti bonjo ma kele roni ti wa 'ba dokole közi ma kele, kina bo moto 'beni ro bo lisa ti bonjo ngoro roni kako gbi, kinza ko'doke geli de mi löngö lijé. **III** Ne odo kiya te bo ama ti bonjo ma kele roni ne na kenyike nge kumotöke ro ma laka kiyake teyi, kiya te, "Ako koloma do kitä ma laka nime bine." Kina kebe kenyi kuyike komoye do bo ma ti bonjo ngoro roni nima kiyake te, "Ni, oro 'beyi yayi, ala ako koloma beri mi yayi bi ndize bine." **IV** Irasike kö'du 'deni romöyi ebeke 'deni za kozake mi bilaka ti to'do buré 'ba bilaka ro ma kenyé.

V Kpe löndö ma mo'o kulöwö naga nime, uwöke lende nime laka. Bo lisa 'ba dolijo naga nime lijé na Boko'ba koza 'deni 'do ki'di dönni go lende 'ba Yesu. Kina lijé na ti kedä kozo bo wa tara komo bo. Bo edi ko'do yeyi zinni ti wa ma laka 'ba mitoro kozo ame bo kiya 'deni molo to'do yeyi zi ya ame ga ko'o bo ne tara. **VI** Ne kina me kpe kebeke za 'böwu titi'ja bo lisa. Ma kikalike 'beye, ye mo ga na kedä konbenbe ye ne? Bo wa na de? Bo wa naga nima lijé na kedä kitiji goye komo kitä 'ba buré. **VII** Ikalike de, lijé na gbi toné koloma bine ro tiya kpa kenyé ro nge ze Yesu Kurisitö ame kpe ro bilaka mo ga ne?

VIII Kö'du ki'di 'ba nge ze Boko'ba ame kugu mi buku abo ne, iya te, "O'o lepi yi moto gbi kozo ame ko'o yida royi ne tara." Odo kiya te ko'doke 'deni ngi tara o'doke lende ma laka 'deni. **IX** Ne odo kebe ko'doke geli 'deni mi löngö bilaka, o'doke lende kenyé 'deni kina inzake gbi kpe ro bo koro kö'du ki'di 'ba Boko'ba. **X** Romöyi kö'du ki'di 'ba Boko'ba nime odo koro 'deni me kina kebe kenyi 'böwu kirasi nge ro ma koto moto, irasi lijé nima 'deni pili ro gomo. **XI** Kö'du ki'di 'ba Boko'ba moto iya 'deni te, "Kinza ko'do yeri de." Kina moto iya 'deni gbi te, "Kinza kupö bilaka de." Ne odo kiya te ko'do yeri de pele, kina odo kupö bilaka 'deni irasi kö'du ki'di 'ba Boko'ba 'deni kina inza kpe ro bo koro mo.

XII Kina me miya 'deni ziye, i'dike lende ko'do 'be ga ti lende kiya 'be ga kö'bö pili ro ma laka. Romöyi kö'du ki'di 'ba Boko'ba i'di ye 'deni kolomake ro do ngölö. Kina i'dike lende mo kedä doye, Boko'ba edi ko'do buré 'be kada moto ti lende naga nime. Odo kiya te o'doke ala o'doke de pele. **XIII** Mi kada 'ba buré mo nima yayi Boko'ba inza ki'di mi bo keyi kpe ro bilaka ame ga ko'do mi keyi de gbi zi lepi nni ga ne. Bo ti kodo karama ngi dönni. Ne ya ame ga ro bo mi keyi ne inza koloma ro tikere mi kada mo nima.

To'do Lende Laka

XIV Löndö ma ga, odo ni bo moto kiya te i'di doyi 'deni go lende 'ba Yesu Kurisitö, ne odo kiya te ko'do lende laka mo de

lende 'bī naga nima ēdī ka ngī rō wa sari. Kina gbī ti'di dōyī nge gō lende 'ba Yēsu Kurīsītō nima inza kikali tōmō yi di mī burē 'ba Bōko'ba. ^{XV} Ɔdō kiya te nī bō mōtō kari ko'ja lōndō yī ti lēmī yī mōtō ga kēdī rō leri 'ba bōngō ala 'ba wa mōtō ame gō lijē konyo ne, ^{XVI} kina kēnyī kiya zinnī, kiya te, "Bōko'ba ki'di yēyī laka abo koloma dōye, koja gō akonyo ziye gō konyoke, ki'di bōngō 'ba bi kēyī ziye." Ma komeri 'bēyī lende 'bī nima ti ko'dō wa'di zi bilaka naga nima? Rō ma laka ɔdō kiya te ki'di wa mō tō nima lijē kēdī rō leri mo ne dē zinnī, lende 'bī naga nima inza ko'dō wa mōtō du te zinnī. ^{XVII} Kina gbī tara, bō ame kēdī kingele 'bēnī nge kiya te bo i'di dōnī 'deni gō lende 'ba Yēsu Kurīsītō kinza bo ko'dō lende laka 'ba Bōko'ba mo dē ne, lende kiya abo naga nima ēdī ka rō tōku.

^{XVIII} Ɔdō bō mōtō kēnyī 'ba bo kiya te, "Bō nime na ki'di dōnī 'deni rō ma laka gō lende 'ba Yēsu Kurīsītō, kina bō ame na rō bō ko'dō lende laka 'ba Bōko'ba." Ti mēnyī mititi bō mo nima miya te, "Ƴyētī zō te, bilaka mōtō ti kikali 'ba bo nge ti'di dōnī gō lende 'ba Yēsu Kurīsītō rō ma sari kinza ma bo ko'dō lende laka mo totondo mo ga?" Ne 'bama ndōbō ko'dō ma na ti kileme rō ma laka ziye mi'di dōma 'deni gō lende 'ba Yēsu Kurīsītō. ^{XIX} I'dike dōye 'deni gōmō Bōko'ba ēdī nge kōtō. Tine ele sowa. Ne nōkī ame gbī rō bō koja laja 'ba Satani ne lijē ikali lende nima gbī kōzō wa nima tara, kina rōnnī ki'di ngī tilē'dī di zi tikere gō kō'du mo.

^{XX} Nī bō dō kīrīndī nime, mēdī mileme zīyī rō ma laka. Ɔdō bō mōtō kiya te bo i'di dōnī 'deni gō lende 'ba Yēsu Kurīsītō kina ɔdō bo ko'dō lende laka 'ba Bōko'ba dē, lende abo naga nima ēdī ka rō wa sari. ^{XXI} Ōngōke 'bu ze lōbu Abarayama te. Wa'di na ki'di Bōko'ba kīdēkī Abarayama rō bō lende laka? Lende ko'dō laka 'ba Abarayama ame bo kilagi dē 'dō tumu kole abo Yisika rō roma zi Bōko'ba ne, kina ma ki'di 'dō Bōko'ba kīdēkī bo rō bō lende laka ne. ^{XXII} Kina dōngōke te, Abarayama i'di dō bo gō lende 'ba Bōko'ba kina bo ko'dō lende mō rō ma laka. Kina ndōbō abo naga nime ki'di bo ngī kikali lende 'ba Bōko'ba rō ma

laka. ^{XXIII} Lende nime o'dō rōnī 'deni kōzō lende ma tōnē kugu mōlo mī buku 'ba Bōko'ba kiya te, "Abarayama i'di dō bo 'deni gō lende 'ba Bōko'ba kina me ki'di Bōko'ba kīdēkī Abarayama rō bō lende laka ne." Kina ma 'dō kiya te Abarayama rō bō pōri ma laka 'ba Bōko'ba ne.

^{XXIV} Kina me dikalike 'deni lende ko'dō laka 'ba bilaka na kēdī ki'di Bōko'ba kīdēkī lijē rō bō lende laka. Inza nge gō lende 'ba ti'di dōnnī gō lende abo.

^{XXV} Kina gbī kōzō lende 'ba Raba ma tōnē rō 'ja bō ronyō mī kada 'ba 'bu ze lōbu ga bine ne tara. Bōko'ba idēkī lōko 'deni rō bō lende laka gō lende laka 'bēnī ame lōko ko'dō zi bō kore ze ga 'ba Yisarele ame koja kari bi tōngō mī dōliᅇ 'bēnnī ne, ame lōko kota lijē koloma liᅇ 'bēnī kina lōko kōkōnyī lijē ki'di kīriᅇa kebe gō kōri mōtō ne. ^{XXVI} Kina gbī tara bō ame kiya te bo i'di dōnī 'deni gō lende 'ba Yēsu Kurīsītō rō ma sari kinza bo ko'dō lende laka 'ba Bōko'ba dē ne, lende abo nima ēdī ka rō tōku kōzō yida rō ame 'deni kinza dīdī yīmo ne tara.

III

Dōnde'de

^I Lōndō ma ga, kinza bilaka ma konzi 'beye mōtō ga koloma dē me rō bō kōmō kiyandi 'ba lende 'ba Bōko'ba. Rōmōyī dikalike 'deni ze ame ga rō bō kōmō kiyandi ne, ze na Bōko'ba kēdī kodōrō bīcī lende rōze rō dō kiteli di dō 'ba ya ma laki pili. ^{II} Ze bilaka lesi pili dirasike lende ma konya. Ne ɔdō bō mōtō kirasi lende ma kōtō mōtō dē ti tiya lende ma kēnyē, bo na rō ma laka rō ma kōpō, kina bo na gbī ti kikali togbō dō yida rō bo ga pili bēri.

^{III} Dōngōke kosani te, ze bilaka lesi di'dike yamo kpamo kina dosike kabi yōki mo 'dō ki'di kuwō dōze, ame 'dō dikalike tuyī kpamo gō kōri ame ga dēdī dō'dōkōke tari teyi ne. ^{IV} Kina dōngōke lende 'ba sorope ame ga kēdī kilīngere kebe dō minī lōbu ne gbī te. Sorope naga nima iyōbu 'bēnnī ngī rō dō kiteli ame lili ma kembe na nge kēdī kītiᅇi gōmō 'dō kari. Ne bilaka ebe tuyī kpamo ti ngērī ma titiyī kari gō kōri ame lijē kēdī ko'dōkō tari teyi ne. ^V Dōnde'de ze bilaka lesi nime na gbī

tara. Bo na ma le titiyi, tine bo ebe tēbī rō bo ti tiya lende ma löbu naga.

Donḡoke pa'do te, pa'do ma titiyi ɔdo kogba kusu mī līndī 'ba mōli ma löbu ēdī koḡma tara kote yaga. ^{VI} Dōnde'de ze bilaka lesi nime ēdī gbī kōzo pa'do tara, bo na rō mī zana 'ba lende kēnyē 'ba dōliḡo nime. Kina me bo gbī rō kapa 'ba yida rōze mōto kina bo ki'di lende kēnyē ḡgī kita'ba kote rōze pili. Kina me dōnde'de kusu pa'do ma löbu 'ba Gehena 'deni ḡgī rō dīdī ze ga 'do kirasi loma ze ga pili yaga.

^{VII} Ze bilaka lesi dikalike ti'di dōkomali yērī 'ba yī mōkō, ti yali ni, ti wa ma titi ma kēdī kele kebe bēri naga, ti kenze ni kēdī mī kōmo kōzize. ^{VIII} Ne bōto ma kōto mōto ikali dē ma 'do kogbo dō dōnde'de nī bēri. Dōnde'de 'bēnī ḡgī rō wa ma kēnyē ame kikali dē toloma le, bo oso 'bēnī ḡgī lō ti wōwo ma kata ame ga kēdī kupō bilaka ḡgī kōzo wōwo 'ba murē tara ne.

^{IX} Kina me dēdī dīlēluke ḡere Boko'ba ame rō 'bu ze ne ti dōnde'de ze ga kina debe duyike 'bōwu gbī tulōmu bilaka lēpī ze ga ame Boko'ba ko'ba 'deni gbī kōzo bo tara ne timo. ^X Akilēlu ma laka ni ti lömu ma kēnyē naga ēdī kōdo kpaki di mī kpa kōtokōto nima. Löndō ma ga, lende nima ele dē, kinza do'doke dē tara. ^{XI} Daa kōto ikali dē ma 'do kulōwu mini ma kindili gbī ti mini ma kata di kōmo kōtokōto nima. ^{XII} ḡgērī kēlu ikali dē ma 'do kana kōlo kina ḡgērī maa ikali dē gbī ma 'do kana kēlu. Kina gbī tara daa ame kēdī kulōwu 'bēnī rō ma kōnzolōro ne ikali dē ma 'do kulōwu mini ma laka.

Akikali Ma Laka

^{XIII} Nī bō mōto ɔdo kēddī rō bō kikali lende, oloma rō bō ko'do lende laka 'do lende kēyī 'bī na kileme akikali 'bī nima. ^{XIV} Ne ɔdo kēddī rō bō mī kombi, rō bō mī kata, kina gbī rō bō mī kututu, kinza kebe dē tēbī rōyī ḡo dōyī kiya te nī bō kikali lende na. Nī bō ame kēddī kiya tara ne lende 'bī nima inza du te rō ma kodōro. ^{XV} Kina akikali 'bī nima inza gbī rō ma Boko'ba ki'di. Akikali 'ba Satani ni ti 'ba bilaka 'ba dōliḡo nime na ka. ^{XVI} Rōmōyī mī kombi ni ma ti mī kututu na kēdī ki'di bilaka kebe to'do lamo ni ti lende ma kēnyē mōto ga.

^{XVII} Ne bilaka ame ga Boko'ba na ki'di akikali 'bēnī teyi ne lījē o'do 'bēnnī wa pili rō ma kodōro. Lījē o'do 'dirī dē ti bōto kina lījē o'do kōmo kēnyē dē gbī dō bilaka. Kina lījē o'do mbili minyi dē gbī, lījē o'bō 'bēnnī ti mī kēyī, kina lende ko'do 'bēnnī ga kō'bō ḡgī pili rō ma laka. Ya ame ga 'deni te ne o'do kōmo geli dē zi bilaka, meri 'bēnnī pili rō ma laka. ^{XVIII} Lījē na rō bō lata mī löḡgō ya ma konzi, ame lende kēyī 'bēnnī ki'di bilaka 'deni 'do koloma kō'bō to'do lende laka 'ba Boko'ba.

IV

Mi Kombi

^I Wa'di ga na kēdī ki'di ye kamoke ko'doke 'dirī rō ḡo rōye? Meri ḡo ako'doko ma kēnyē 'ba yida rōye ga na kēdī ko'de lende naga nima. Rōmōyī meri naga nima o'bō ḡgī rō to'do ya mīye 'do kogbo ye bēri. ^{II} O'dokoke wa mōto ga, kina ɔdo ko'jake dē yō kina mīye kēnyī kombi ḡgī rō lēpī ye ga. Kina mī kombi 'be ga kōdo ḡgī rō lamo ni ti 'dirī ziye 'do tupō lēpī ye ga yaga.

Ne wa mo naga nima ko'dokoke ne o'jake dē rōmōyī ititike Boko'ba dē su ḡo lende mo. ^{III} Ne ɔdo kititike Boko'ba ḡo lende 'ba wa mo naga nima bo inza ki'di gbī ziye rōmōyī akititi 'be ga ele dē. Eddī kititike wa naga nima ɔdo ki'di 'deni ziye 'do ki'dike ḡge koloma rō wa 'ba lōḡo 'ba gbagba ye ga.

^{IV} Kpe bilaka ebeke toga kpeye ḡo lende 'ba Boko'ba kōzo 'ja ame kēdī ko'do yērī di dō mē'dē nī ne tara. Ikalike dē su tō'ɔ wa 'ba dōliḡo nime na rō wa ame kēdī ko'do ya ti Boko'ba? Bilaka ame ga kiya rōnnī rō bō kō'ɔ wa 'ba dōliḡo nime kulōwō ne lījē na ko'do rōnnī 'deni rō bō ko'do ya ti Boko'ba. ^V Ikalike dē, lende tōnē kugu mī buku 'ba Boko'ba ne ēdī ḡgī rō ma laka, ame kugu kiya te, dōki'di nime Boko'ba ki'di mīze ne ḡgī rō dōki'di 'ba mī kombi? ^{VI} Tine Boko'ba mī bo ēyī rōze sowa kina me bo ki'di tigo ame rō dō kiteli di dō mī kombi ze ga ne. Eddī 'deni gbī kōzo lende ma tōnē kugu mōlo mī buku 'ba Boko'ba kiya te, "Boko'ba ēdī rō ya ti bilaka ame ga kō'bō tubōtō rōnnī ne. Mī bo ēdī kēyī

nge ro ya ame ga koto ë'bënni dönni le bëri ne."

^{VII} Kina me mëdi miya ziye lende 'ba Boko'ba na kuwöke dömo. Ilagike yaga di ro 'ba Satani 'do ki'di bo kirina yaga di roye. ^{VIII} Akoke zi Boko'ba kina bo ti kako gbi ziye. Kpe bo lende kënyë naga nime, olake go lende kënyë yaga. Kpe bo doki'di riyö naga nime, i'dike döye go lende 'ba Boko'ba ti doki'di koto. ^{IX} Uduke molo te di zi lende kënyë 'be ga. Kinza kögöke de kpe, ö'böke ro mono. Kinza kolomake de kpe ro lonjo, ne tine ö'böke ro meri. ^X Ilekike roye titiyi bëri komo Boko'ba kina bo ti ki'di ye 'deni ngi këddike mbiri.

^{XI} Löndö ma ga, kinza kiti'jake lepï ye ga de. Ni bo ame këddi kiti'ja lepï yi ga ame 'deni ro 'ba Kurisitö ne, kiya lijë ro ma kënyë, kö'du ki'di 'ba Boko'ba na ma 'deni kiti'ja kiya ro ma kënyë ne. Kina inza ë'bi kpe ro to'do kö'du ki'di 'ba Boko'ba, ëddi ë'bi 'deni za ro to'do burë mo. ^{XII} Tine Boko'ba bo na nge koto kpöki ro bo kö'do burë, kina bo na gbi nge ro bo ki'di kö'du ki'di. Bo na nge ti tigo 'ba tomo bilaka di mi töle, kina bo ëdi gbi ti tigo 'ba tupö bilaka timo. Ne ni 'beyi o'doko 'deni to'do royi ro ye, odo kebe gbi bi to'do burë 'ba ro lepï yi ga?

Tudöli Boko'ba

^{XIII} Uwöke döma te, kpe bilaka ame ga këddi kiyake te, "Tilëndö dedï dari do gawo ma te 'do dari doloma yayi komo koo koto bi tugö ndögö 'do do'ja yamo." ^{XIV} Ikalike lende 'ba bi këzë ma tilëndö ra? Kina ikalike lende 'ba loma 'be ga ra gbi yo? Ro ma laka loma 'be ga ëdi nge kozo matutu tara. Oloma nge mbowa kina koya ngi yaga. ^{XV} Lende 'beye ame 'do kö'böke ro tiya mo ne kina me, iyake te, "Odo kiya te nere Boko'ba kö'doko zize ki'di go bi këzë laka doze tilëndö 'do dari do'doke wa ma te." ^{XVI} Dëne lende kiya 'be naga nima ti këdi ka ro döli. Kina döli ma kozo wa nima tara ëdi ro lende kënyë.

^{XVII} Kina me le'jete ikalike lende laka 'deni, ne odo kö'doke de o'doke lende ma kënyë 'deni.

V

Bo Wa

^I Kpe bo wa ni, uwöke döma. Uduke konyoke kökö molo te di zi gomo löbu nime këdi kö'doko todo mo döye ne. ^{II} Wa mbëmbë 'be naga nima ëdi kirasi rönni, kina kulörö ëdi konyo bonjo kele 'be naga nima gbi. ^{III} Ro yamo 'be naga nima ëdi koromaro, kina odo romo koromaro 'deni kirasi rönni tine, ti kileme lende 'ba yida roye 'deni ngi. Ti konja yida roye 'deni ngi kozo pa'do tara. Römöyi kada ame ro nburunburu 'ba dolinjo nime ne kina 'deni me, ne kina këddike 'beye za gba bi tototo wa ro mbëmbë.

^{IV} Onjoke bo ndobo ame ga këdi kumu nyönyu di mi nyaka 'be ga ne te. Opike girisi 'bënni ga de yo, kina me lijë 'deni ngi ti mono ro ma kënyë go lende mo. Mono 'bënni ömö 'deni nbö mbili Boko'ba bo tigo do kiteli. ^V Ne 'beye kpe ngi ro lonjo di dolinjo nime bine ti wa nbanji. Kina ki'dike yida roye 'deni ngi kono kozo kamölö ame këdi kö'doko 'deni 'do tari tumu mo ne tara. ^{VI} Odoke karama 'deni do bilaka ma laka naga kina kupöke moto ga 'deni gbi ngi yaga ro ma sari kinza ma lijë kö'do wa moto ziye.

Loma Ti Komo Ki'di

^{VII} Löndö ma ga, olomake liya ti komo ki'di nbö kömö mi kada 'ba tako 'ba nere ze Yesu Kurisitö ame bo këdi kileki kako dolinjo nime bine ne. Onjoke bo nyaka ni ma këdi koloma ë'bënni ga le liya ti komo ki'di go toro nbö kömö mi kpa dolili te. Lijë oloma ti komo ki'di nbö lijë ko'ja wa ma laka di mi nyaka 'bënni ga mi kada 'ba kpa dolili. ^{VIII} Kina 'do kolomake gbi tara ti komo ki'di ti mi këddi römöyi kada 'ba tako 'ba nere ze Yesu Kurisitö owo de kpe.

^{IX} Löndö ma ga, gomo ame ga këdi kö'do ye ne kinza kudoku mono mo de ti lepï ye moto ga. Odo kebeke tudu mono mo ti lepï ye ga, Boko'ba ëdi kodo karama döye gomo mi kada 'ba burë abo. Kina me 'deni kada mo owo de kpe.

^X Löndö ma ga, onjoke lende kö'do 'ba bo kumë lende 'ba Boko'ba ma molo tonë ga koloma ro tiya lende 'ba Boko'ba zi bilaka ne te. Lijë oloma ti mi këddi kina lijë kogbo rönni ngi koro kpa gomo

mo. Kina 'do ko'doke gbī kɔzo 'bēnni tara. ^{XI} Lijē ogbo dōki'di nni kina me dēdi diyake te Boko'ba o'do yēyi ma laka zinni ne. Kina ikalike di go lende 'ba Eyobo ame bo koloma ti mi kēddi ro go kowo ne, kina ikalike 'deni gbī ma Boko'ba kokonyi bo di pōtō gomo abo rōmōyi Boko'ba bo ēdi ti mi kēyi ro mbembē ro bilaka abo ga.

Ndose Ma Nburunburu

^{XII} Löndö ma ga, lende ame ro do kiteli ne kina me mēdi miya ziye. Kinza kulömuke roye dē ti mitoro ala ti doyayi ala ti wa moto. Odo kuti 'deni go lende mo to nima, iya te, "Yēē." Ne odo kilagi ē'bi 'deni, iya te, "Ee." Odo ko'do 'deni pili tara, Boko'ba inza kpe kodo karama dōyi.

^{XIII} Ni bo moto odo kēddi ti gomo ititi Boko'ba 'do bo kokonyi yi. Ni bo moto odo kēddi ro lono ilēlu Boko'ba ti ngala koba.

^{XIV} Ni bo moto odo kēddi do roko'o idēki bilaka ma löbu 'ba kanisa kako ziyi 'do lijē kondi 'bu rōyi kititi Boko'ba ti kōzi kakpa 'ba nere ze Yēsu Kurisito go bo kileño yi. ^{XV} Lijē i'di dönni 'deni go lende 'ba Boko'ba, kina bo ti kileki do akititi 'bēnni nima ngi kileño yi di do roko'o 'bi nima. Kina odo kiya te ko'do lende kēnyē moto ga 'deni pele molo, Boko'ba ēdi kola yi ngi gomo.

^{XVI} Kina o'doko ziye 'do kodoke kpeye go lende kēnyē 'be ga ro go roye, kina 'do kititike Boko'ba gbī go lende 'ba lēpi ye ga 'do bo kokonyi lijē. Kina Boko'ba ti kileño ye ngi di do roko'o 'be ga rōmōyi akititi 'ba bo lende laka ēdi ti tigo ro do kiteli.

^{XVII} Dongoke Eliya te, bo gbī ro bilaka lesi kozo ze te. Bo ititi Boko'ba ti dōki'di koto 'do ko'jono toro kinza ka'di mi doyayi 'ba Yisarele. Kina kada keze ngi nbō komo koo mota kodo dōmo nyepe modokoto.

^{XVIII} Kina bo kileki kititi Boko'ba 'böwu 'do ki'di toro ka'di kina toro ka'di ngi ro ma kēnyē, dokomali wa 'ba doyayi pili kēnyi kōtu yaga.

^{XIX} Löndö ma ga, i'dike lende nime kēdi laka doye. Odo bo moto di mi löngö ye nima kēnyi koco yaga di mi kori 'ba lende laka 'ba Boko'ba kina odo bo moto kari ko'de bo 'deni 'böwu mi kori nima, ^{XX} bilaka mo nima bo olo lēpi bo nima

ko'do lende kēnyē ne 'deni yaga di mi tölē. Kina Boko'ba ti kola bilaka mo nima ngi go lende kēnyē ma konzi ame ga bo ko'do ne.

Akugu Ma Dɔgba 'Ba PĪTÖRÖ

^I Ma Pitörö bo laja 'ba Yësu Kurisitö medī mugu waraga nime ziye kpe ame ga Boko'ba kigeli ye 'deni keddī kolo-make ngi kɔzo bo löwö tara ro kotokoto mi dɔyayi 'ba Pɔnito ti Galatiya ti Kapadokiya ti Asiya ti Bituniyö pili ne. ^{II} Bo oza ye 'deni go akiteri abo 'ba Boko'ba 'bu ame bo kiteri 'deni molo, ki'di Nyi Koto Laka ko'do ye 'deni ro ma laka ro 'ba bo tuwö do Yësu Kurisitö ame roma mo ki'di ye 'deni keddike ro ma kopo ne.

Yëyi ti lende këyi mo kedi tiye ro do kiteli.

Mi Këyi 'Ba Boko'ba

^{III} Do'doke yë'di zi Boko'ba 'bu 'ba nere ze Yësu Kurisitö go mi këyi nime bo ko'do 'deni zize ro mbembë, bo ki'di Yësu Kurisitö kodo 'deni yaga di mi tolë 'do ki'di ze mi didi la'ja ne. Kina go ko'du mo dikalike 'deni ngi Boko'ba ti ko'do yëyi ma laka zize kada mato ti wa ma laka ^{IV} ame bo kikeki 'deni mitoro kedi koda bilaka abo ga ne, ame kicali tote roni de gbi, kato de gbi, kina kirasi roni de gbi ne. ^V Bo ti kitata ye kpe ame ga ki'dike dɔye 'deni go lende abo ne nduwë ti tigo abo nbö komö mi kada ma nburunburu 'ba dolingo nime 'do kileme zi bilaka ma bo komo ye 'deni di mi tolë.

^{VI} Olomake ti lingo go lende naga nime odo keddike pele ro meri giri naga nime go lende 'ba gomɔ ma gege ame ga kedi ko'do ye ne. Gomɔ naga nime inza koloma gomɔ kowɔ, ^{VII} edi nge kiyozo ye odo inda'bake lende abo 'ba Boko'ba 'deni ngi ro ma laka. Kina kozo ma kongoke yamo köbököbö ame pele ro wa 'ba dolingo nime ne, bilaka edi kiyozo titi dogba ti pa'do 'do kicali laka mo. Kina gbi tara, meri 'be ame ro do kiteli di do yamo köbököbö ne na me 'deni gbi kedi ro tiyari mo, 'do odo Yësu Kurisitö kedi kileki 'deni kada mato dayi 'do mi Boko'ba këyi roye ko'do ye ro a löbu. ^{VIII} Yësu Kurisitö nime kina kozo ame ko'jake bo de pele molo ne, tine o'oke bo. Kina gbi kozo ame ko'jake

bo de pele giri nime, ne tine i'dike dɔye go lende abo. 'Do keddike ti lingo ma löbu ame boto kikali de tiya mo ne ^{IX} romöyi ikalike bo Yësu Kurisitö ame ki'dike dɔye go lende abo ne na me kedi komo ye le'jete di mi tolë.

^X Mi këyi nime Boko'ba ko'do ziye ne na tonë bo kumë lende abo ga koloma molo ro tiya lende mo bine zi bilaka ne. Lije ti meri mo Boko'ba ti kolo bilaka tondo ga di mi tolë. ^{XI} Kina ki'di lije ngi koloma ro toma kori 'ba lende 'ba Boko'ba 'do lije kikali odo bo ti komo bilaka totondo ga kina kada mo ti kedi gbi nyanya mo ga ya. Tine Nyi Koto Laka 'ba Kurisitö edi minni kileme gomɔ ame ga kedi ko'do roni zi Kurisitö gba kinza Boko'ba ko'do bo ro löbu 'ba do wa pili ne ngi zinni. ^{XII} Ne tine Boko'ba ileme 'deni zinni go wa naga nime lije kumë lende mo ne, inza ko'do ronnī mi kada 'benni, ne tine edi ko'do ronnī 'jaa mi kada ma 'beye. Kina me Nyi Koto Laka ame Boko'ba koja kako di mitoro ne ki'di bilaka ame ga kedi kiya lende 'ba laja laka nime ne kedi 'deni gbi ro tiyëti gomɔ ziye. Kina me wa ame ga malayika 'ba Boko'ba ko'doko tikali mo ne ikalike 'deni.

Togbo Do Yida Ro

^{XIII} Kina go lende mo oböke ti laka mi laja 'ba Boko'ba. Ogböke do yida roye ga kolomake laka ti komo ki'di go yeyi löbu nime Boko'ba kedi ko'do ti'di mo ziye mi kada 'ba tileki 'ba Yësu Kurisitö ne. ^{XIV} Olomake ro bo kuwö do Boko'ba kinza kilekike de kpe mi lende kënye ma tonë ga pa o'oke to'do mo kulöwö bine gba kinza kikalike Boko'ba de ne. ^{XV} Bo bo kidëki ye mo na nge koto laka kina kpe gbi tara 'do keddike ro ma laka. ^{XVI} Lende nime edi 'deni kozo ma tonë kugu molo mi buku 'ba Boko'ba kiya te, "Ma na nge koto laka kina kpe gbi 'do ko'doke nge ro lende laka."

^{XVII} Mi motu 'be eddi kidëkike bo Boko'ba ro 'bu. Tine bo na ro bo ko'do bure pili ro ma kodoro kinza to'ba'bo go a ko'do 'bi 'ba mato. Kina olomake ti, ti lende koro ro do kiteli zi bo mi koso loma 'be nime. ^{XVIII} Ongoke tute nime bo kutë gɔye di mi dolëti yawa 'ba 'bu ye löbu

ga ne te. Bo utë dë ti yamo 'ba doliŋo nime ame kedi kirasi roni ne. ^{XIX} Bo utë goye 'deni ti tolë kpa ko'ba 'ba Kurisitö kole abo ame roma mo 'deni kozo roma kamölö laka kinza oto ma kenyë romo ma kumu ne. ^{XX} Molo gba kinza Boko'ba ko'ba doliŋo nime dë bo iteri 'deni molo zi Kurisitö tako tolë kozo a nime te. Kina me bo ko'de Kurisitö 'deni ziye mi kada ame ga 'deni ro nburunburu 'ba doliŋo nime ne. ^{XXI} Römöyï kö'du go lende 'ba Kurisitö na me ki'di ye 'do ki'dike doye go lende 'ba Boko'ba ne. Boko'ba i'di bo 'deni kenyi kodo yaga di mi tolë ki'di bo ro löbu 'ba do wa pili. Go lende mo na me ki'dike doye 'deni ro ma laka go lende 'ba Boko'ba, komo ki'di 'be 'deni pili do Boko'ba.

^{XXII} Kina kozo ame kuwöke do lende 'ba laja laka nime 'deni, konake meri ma kenyë 'deni yaga di mi doki'di ye ne, o'oke lepï ye ga ame 'deni gbi ro 'ba Kurisitö ne ti ngi ro ma laka. Kina me medï miya ziye 'do ko'oke lepï ye ga ro mbembë. Ako'ba ame 'do kö'bö kinza kote roni ne. ^{XXIII} Römöyï bilaka lesi ame ro yida 'ba tolë ne na dë ki'di ye mi didi la'ja nime tine Boko'ba ame kedi koloma 'beni ngi nburu kinza kolë ne, bo na. Bo ididi ye 'deni ti lende abo ame kedi kö'bö ngi ro nburunburu ne. ^{XXIV} Edi 'deni kozo lende ma tonë kugu molo mi buku 'ba Boko'ba, kiya te, "Lijë bilaka lesi ngi kozo moli. Tigö 'beni nge kozo dowöru. Ututu ngi welo kolë kilayi yaga. ^{XXV} Ne lende 'ba Boko'ba ö'bö 'beni 'deni ngi ro nburunburu." Kina ma kuwöwö 'deni ziye.

II

Döku 'Ba Didi

^I Kina ti, olake go meri kenyë ti pili yaga. Kinza ko'doke beti dë kpe, kina kinza ko'doke komo kandi dë gbi zi lepï ye ga. Kinza ko'doke mi kombi dë, kina kinza ko'doke kpa dë gbi. ^{II} Olomake nge ro bo ko'doko lende 'ba Boko'ba kozo kole kuru ame ko'doko e'beni nge ro tulu mba ne tara. Lende 'ba Boko'ba na ti kulu ye kolomake ro ma kitigo nbö komo mi kada ame 'do Boko'ba komo ye di mi tolë.

^{III} Römöyï o'jake mi këyi 'ba njeze ze 'deni ti komoye.

^{IV} Akoke 'deni zi njeze ze Yësu Kurisitö bo didi, bilaka ilagi 'deni di ro bo kozo döku ame bo ko'ba ro ni kilagi pa di romo ne, tine Boko'ba i'di bo 'deni mbiri löbu. ^V Kina me kpe ame bo kididi ye 'deni ne, i'dike roye ti zi Nyi Koto Laka 'do kodo'bo ye ro akoto to'ba ro löbu 'ba Boko'ba timo. Bo ko'do ye ro bo akumu zi Boko'ba 'do Yësu Kurisitö ki'di ye ko'doke lende laka ame ro ako'doko 'ba Boko'ba ne. ^{VI} Ugu lende mo 'deni molo mi buku 'ba Boko'ba, iya te, "Migeli döku ma laka 'deni 'do midëyi mi gbondo ro ma mi Yerosalema. Bilaka ame ga ki'di dönni 'deni go lende abo ne kö'du mo inza kaya kpe rönni."

^{VII} Kina ziye kpe ame ga ki'dike doye 'deni go lende 'ba Yësu Kurisitö ne, bo edi 'deni ro wa ma laka ro do kiteli ziye. Ne ya ame ga ki'di dönni dë gomo ne, ti kedi zinni kozo lende ma tonë kugu molo kiya te, "Döku tonë bo ko'ba ro ni kilagi pa di romo ne na kileki 'deni ro döku ma laka ro do kiteli mi gbondo 'ba ro."

^{VIII} Edi 'deni gbi kozo lende moto ame kugu kiya te, "Döku nime na ti kokpe ndinni 'do ki'di lijë kila'ba." Kina me ya ame ga ki'di dönni dë go lende 'ba Boko'ba ne ila'ba 'deni, römöyï Boko'ba iya lende nime 'deni molo go kö'du 'beni.

^{IX} Ne tine, kpe 'beye na 'deni ro kpa goli ame Boko'ba kigeli 'deni ne. Kpe na 'deni ro bo akumu 'ba njeze ze Boko'ba gbi ro do kupö ame ga bo kigeli 'deni ro 'ba bo ne, 'do kuwöwöke lende laka abo zi bilaka ma laki pili. Bo na me kidëki ye 'deni di mi bi kölu kako mi bi kopö do kiteli abo nime. ^X Ma tonë pa bine inzake ro 'ba Boko'ba, ne ma le'jete kpe 'deni ro bilaka abo ga. Ma tonë pa bine ikalike mi këyi 'ba Boko'ba dë, ne kina me le'jete bo o'do mi këyi 'deni ziye.

Bo Laja 'Ba Boko'ba

^{XI} Kina me ti ziye kpe ya ame ga mo'bo ye 'deni ne, olomake ti mi doliŋo nime bine kozo bo löwö tara, ilagike yaga di ro ako'doko 'ba yida ro, römöyï lijë na kedi molo ro to'do ya ti didi. ^{XII} I'dike

lende ko'do 'be ga kö'bö ṅburu rɔ ma laka 'do ya ame ga ki'di dönni dē gɔ lende 'ba Boko'ba ne ko'ja di rɔye. 'Do ɔdo kiya te lijē kari kususu ye kiya ye rɔ bɔ lende kēnyē, 'do lijē ko'ja lende ko'do 'be ga ṅgī pili rɔ ma kele. Kina ɔdo Boko'ba kēdi kako 'deni bi to'do burē 'bēnni tine lijē ti kileki 'deni ṅgī kilēlu bo.

XIII O'doke kö'du ki'di 'ba ya ame ga rɔ turu 'ba dɔye ne römöyī Yēsu Kurisitō o'do gbī tara. Oroke ṅere ma löbu ame rɔ bɔ do yayi pili ne, **XIV** gbī ti bɔ ame koja 'deni 'do kēdi rɔ turu 'ba do dolijɔ ne. Ndɔbɔ 'bēnni na rɔ todɔ karama do ya ame ga kirasi lende ne, kina gbī rɔ to'do yēē'di zi ya ame ga ko'do lende ma laka ne. **XV** Lende ame Boko'ba ko'doko ne na me, o'doke rɔ lende laka kinza ya ame ga kikali lende 'ba Boko'ba dē ne kari kususu ye ra ṅgī rɔ ma sari. **XVI** Olomake ti rɔ do ṅgölö, ne kinza kuyike do ṅgölö 'be nima dē rɔ a 'ba to'do lende kēnyē römöyī kpe 'deni rɔ bɔ laja 'ba Boko'ba. **XVII** Oroke bilaka pili kina ɔ'oke ya ame ga 'deni rɔ 'ba Kurisitō ne. Ereke Boko'ba kina oroke ṅere ma löbu ame rɔ bɔ do dɔyayi pili ne.

Gomɔ Kɔzɔ 'Ba Yēsu

XVIII Ni ame kēddi ko'do ndɔbɔ zi bɔ mɔto ne, oro bɔ döyī mo nima kuwö do bo. Kina o'do wa ame ga pili bo kēdi kiya ne, ɔdo kiya te bo ko'do yi pele rɔ ma laka ala rɔ ma kēnyē. **XIX** ɔdo gomɔ kēdi kodɔ pele röyī rɔ ma sari kinza lende kēnyē mo, udumö le römöyī ikali lende 'ba Boko'ba 'deni. Kina Boko'ba ti ko'do yēyī ma laka 'deni ṅgī döyī. **XX** ɔdo kiya te kudumö le di kpa lamba ame kēdi komba yi gɔ lende kirasi 'bi ne kina dē rɔ a ma 'do kēbi röyī timo. Ne ɔdo kiya te kudumö le di kpa közi gomɔ ame kēdi ko'do yi gɔ lende laka 'bi ne, Boko'ba na 'jaa ti ko'do yēyī ma laka ziyī.

XXI Lende ame Boko'ba kīdēki ye gomo ne kina me 'do gomɔ ko'do ye gbī kɔzɔ a nima tara. Römöyī gomɔ nime o'do Yēsu 'deni gbī molo gɔ lende 'ba tokonyi ye. Kina me bo kileme kɔri mo 'deni ziye 'do ko'doke gbī kɔzɔ 'ba bo tara. **XXII** Bo o'do lende kēnyē ɔto dē kina bo iya bētī dē gbī. **XXIII** ɔdo kiti'ja bo pele bo ileki dɔmo dē gbī ti ti'ja. Kina ɔdo kēdi kodɔ gomɔ pele

rɔ bo, bo ote kpa bo dē gbī. Bo i'di abo rɔ bo ṅge zi Boko'ba ame kēdi kiya burē pili rɔ ma kodɔro ne.

XXIV Bilaka utōti Kurisitō 'deni do ṅgērī, bo kombi lende kēnyē ze ga 'deni pili rɔ bo, 'do ki'di dinzake kpe rɔ bɔ lende kēnyē gɔ dolomake ṅburu nati rɔ bɔ ko'do lende laka. Gomɔ 'ba Kurisitō nime na me 'deni kilenjo ye. **XXV** Tönē pa bine, kpe ṅgī kɔzɔ kamölö ame ga kölu 'deni ne tara. Ne le'jete Kurisitō o'de ye 'deni kako zi bo. Bo na rɔ bɔ koda ye gbī rɔ bɔ kitata ye.

III

'Ja Ni Ti Mē'dē

I Kina gbī tara ziye 'ja, uwöke do mē'dē ye ga 'do ɔdo ni mɔto mē'dē yī ki'di döni dē gɔ lende 'ba Boko'ba 'do bo ko'ja ṅgī di rɔ lende laka 'bi gɔ bo kotɔ do bo ṅgī kinza ma ni na kiya ra zi bo. **II** Bo ti kikali ṅgī lende ko'do 'bi ga ēdi rɔ ma laka kina ēddi 'deni gbī toro Boko'ba.

III Tine ziye kinza kö'böke dē ṅge tomeri gɔ a 'ba tele tiyada rɔye timo, do ku'jō ni ti garatili ni ti akano ti bɔṅgɔ ma kele naga. **IV** Ama rɔ do kiteli mo miye na 'do ki'dike kēdi rɔ ma kele. Wa ma kele ame kēdi kö'bö 'bēni ṅgī rɔ ṅburunburu ne kina rɔ loma le ti to'do kɔmɔ kele do bilaka. Lende nime na Boko'ba kiya rɔ wa ma kele rɔ do kiteli. **V** Tele ma laka ma tönē 'ja löbu ze ga 'ba Yudayi ma molo tönē ga bine ko'do mi ti'di dönni gɔ lende 'ba Boko'ba ne kina te, lijē uwö do mē'dē nni ga. **VI** Kina Sara gbī tara, loko uwö do mē'dē ni Abarayama, loko kīdēki bo rɔ ṅere 'bēni. Kina kpe ma le'jete nime gbī tara, ɔdo ko'doke lende laka kolomake kinza kereke dē di zi a mɔto, kpe 'deni rɔ yitōti 'ba Sara ga.

VII Kina gbī tara ziye kpe mē'dē. Olo-make laka ti 'ja 'be ga kɔzɔ ame kikalike lijē itigɔ dē kɔzɔ 'beye tara ne. Tine oroke lijē römöyī Boko'ba ēdi ki'di didi ma ṅburunburu gbī zinni kɔto tiye. Lende naga nime na ko'doke kinza a mɔto kuruwö rōni ra mi akititi 'be ame kēdi kititike di zi Boko'ba ne.

To'do Lende Laka

VIII Tine ma nburunburu mo na me. Kpe ame ga 'deni ro 'ba Boko'ba ne kinza kebeke de togba kpeye ro go roye. Olomake ti mi keyi ro go roye ko'oke roye kozo londö koto. O'doke lende laka ro go roye kinza do kombi teyi. IX Odo kiya te bilaka moto ko'do lende kenyé pele ziye kinza kilekike domo de gbi ti lende kenyé. Kina kinza kilekike do ti'ja de gbi ti ti'ja. Tine ititike Boko'ba ko'do yeyi ma laka donni. Romöyí Boko'ba o'do ye 'deni ro bilaka abo ga 'do ko'doke yeyi zi ya ma laki kina bo ti ko'do yeyi ma laka 'deni ngi gbi ziye.

X Eädi 'deni kozo lende toné kugu kiya te, "Bo ame ko'o didi ko'doko to'ja kada 'ba lonjo ne, bo koto donde'de bo yaga di mi lende kenyé kpa bo kiya beti de kpe. XI Bo ko'do nge ro lende laka tine bo kilagi lende kenyé, bo ki'di lende keyi na 'do koso mi bo. XII Romöyí ya ame ga ro bo ko'do lende laka ne na Boko'ba kedí ro tonjo gomo, kina gbi bo kedí kuwö akititi mo ga. Tine bo ro ya ti bo lende kenyé."

XIII Ne kpe 'beye odo kolomake 'deni nburu ro bo ko'do lende laka boto moto inza ko'do lende kenyé kpe ziye. XIV Ne odo kiya te bilaka kodo gomo pele roye go lende laka 'ba Boko'ba bo ti ko'do yeyi ma laka 'deni ngi ziye go lende mo. Kina kinza kereke de di zi bilaka kinza ki'dike roye kilé'di de gbi. XV Oroke Kurisitó nere 'be ti doki'di koto. Oböke nburu ndö tileki do lende zi ya ma kedí kititi ye go ti'di doye go lende 'ba Boko'ba naga. Ne tine kinza ki'dike do lende kileki 'be ga de kedí ro ma kisili, XVI romöyí ikalike 'deni lende laka na. Kina odo bilaka kiya kpa kenyé roye, kpe ame ga ro 'ba Kurisitó ne, 'do lende kiya 'benni ga kileki za kaya ronni. XVII Kina go lende mo i'dike 'do gomo ko'do ye nge go lende laka ko'do 'be ga odo kiya te Boko'ba ko'doko ziye. Kina laka di do ame 'do gomo ko'do ye go lende kenyé ko'do 'be ga ne. XVIII Onjoke te, Kurisitó ame ro bo lende laka ne öle 'deni tuté goze bo lende kenyé mi koto yaga di mi lende kenyé ze ga to'de ze kako zi Boko'ba. Bilaka upö yida ro bo 'deni, ne tine Boko'ba i'di bo 'deni kenyé kididi

'böwu ro ma la'ja ti Nyi Koto Laka. XIX Nyi Koto Laka i'di bo 'deni kari gbi tuwöwö lende nime zi ya ame ga kolé 'deni molo Boko'ba koboso 'deni mi pa'do 'ba Gehena ne.

XX Ya naga nime lijé na ro ma toné ga kilagi Boko'ba bo kidabi lijé liya 'do lijé koto donni di mi lende kenyé, mi kada ma toné ga Nowa kedí ro tose sorope ne. Mi kada nima yayi bilaka ma modomota na nge kékí mi sorope löbu nima, kina lijé na nge komo di zi tolé 'ba mini koso nima. Sorope nima iyökö koloma ro tilingere tinni kebe do mini koso nima kote do bilaka ma laki pili ne. XXI Kina me 'deni gbi ziye tara le'jete nime mini 'ba bapatisi omo ye 'deni yaga di mi tolé. Tado 'ba Yésu Kurisitó ame bo kenyé kodo yaga di mi tolé ne kina me ki'di mini 'ba bapatisi 'deni komo ye. Bapatisi nima inza ro 'ba turögö ti'da 'ba roye ma yaga nime. Eädi ro wa 'ba tititi Boko'ba 'do kileme urögö doki'di ye 'deni ro ma kopo. XXII Kurisitó ari 'deni koloma do dori Boko'ba mitoro ro bo do malayika ti közi kakpa 'ba do wa 'ba doyyayi 'ba mitoro pili.

IV

Ako'doko 'Ba Boko'ba

I Kozo dikalike gomo o'do yida ro Kurisitó 'deni, kina me bo kolé 'deni. Tine kpe gbi tara 'do kilenoke roye ti ndö ti mi keddi kotokoto 'ba Kurisitó nima. Romöyí lijé ame ga pili kombi gomo kolé 'deni gbi ne osa a moto ro lende kenyé de kpe. II Kina kisasi di mi kada nime tone kari nduwé dogba kinza ko'doke ako'doko 'ba yida ro de kpe. Ako'doko 'ba Boko'ba na nge ko'doke mi koso loma 'be nime mi doyyayi bine ne. III Toné molo bine oböke 'deni to'do lende kozo 'ba bo kinza kikali Boko'ba de naga, ro bo ndörö go ronyo tö'bö tototo do tuwé layi nbö kupö wa yaga, tulömu kpa nburu zi akoro ti lende ma Boko'ba ko'ji naga. IV Ne kina me le'jete lende 'be igayi lijé 'deni romöyí o'dokoke de kpe todo'bo roye tinni mi lende ko'do ma yawa naga nima. Kina lijé kenyé ngi bi titi'ja ye. V Ne kada moto Boko'ba ti kititi kpenni 'deni 'do go lijé kiyéti go lende ko'do 'benni ga zi bo. Bo

na 'deni ndö to'do burë 'ba ya ma gba ti kômönni naga gbï ti töku ni. ^{VI} Kina ma ki'di 'do kuwöwö laja laka 'ba Yësu Kurisitö nime 'deni gbï zinni töku ni ne römöyï 'do odo burë ko'do rönï pele ro ma koriya go ako'do 'bï 'ba moto 'do lijë kedi gbï kozo 'ba Boko'ba mi loma 'benni ti tigo 'ba Nyi Koto Laka.

Ako'c

^{VII} Nburunburu 'ba wa pili owo de kpe. Kina olomake ti liya ti mi keddi ti motu ko'do zi Boko'ba. ^{VIII} Lende ma ro do kiteli mo na me, o'böke to'c lepi ye ga. Römöyï ako'c na keddi kiyeyi kpa lende kenyë ma konzi. ^{IX} I'dike kpa lino 'be ga keddi nburu ro gböno zi bilaka tari teyi kinza tonboro ro yimo. ^X Boko'ba i'di tigo 'deni pili ziye ro kotokoto 'do ko'doke ndobo abo ga me timo ro 'beri'beri. Kina ti, o'doke ti mi löngö ye ti tigo mo nima kozo bo laja ma laka tara. ^{XI} Ni moto odo Boko'ba ki'di 'beyi ziyi ro tigo 'ba tiya lende, iya nge ro lende 'ba Boko'ba. Odo ni moto ki'di 'beyi ziyi ro ndobo, o'do ti, ti tigo nima bo ki'di ziyi ne. O'doke wa naga nime 'do ki'di bilaka kubï go Boko'ba timo domoyi Yësu Kurisitö. Löbu 'ba do wa pili ti tigo do kiteli na ro bo Boko'ba ro nburunburu. Amini.

Akiyozo

^{XII} Kpe ame ga mo'c ne, kinza ki'dike lende 'ba gomo löbu nime keddi ko'do ye ne de kilikö doye. E'di ko'do rönï ziye tiyozo meri 'be timo, odo i'dike doye 'deni ngi ro ma laka go lende 'ba Boko'ba nime ya. Tine kinza ki'dike lende mo de kilikö doye, ^{XIII} olomake ro lonjo römöyï gomo 'be nime edi 'deni gbï kozo ma tonë ko'do Kurisitö ne. Kina 'do odo komö 'deni mi kada ame bilaka pili keddi konjo bo 'deni keddi kako beri ti tigo do kiteli abo tine, 'do lonjo 'be keddi ngi ro do kiteli.

^{XIV} Kpe ame ga odo kiti'ja ye domoyi Kurisitö ne na laka. Bo ti ki'di tigo löbu 'ba Nyi Koto Laka abo 'deni ngi koloma tiye. ^{XV} Kinza ki'dike gomo de za ko'ja ye go lende kenyë ko'do 'be ga, go tupö bilaka, go 'bögo ala go go'de'de ko'do mi lende 'ba ya moto ga. ^{XVI} Ne odo kiya te gomo keddi ko'ja ye römöyï kpe 'ba

Kurisitö ga na, kinza ki'dike lende mo de kaya roye. O'doke yee'di zi Boko'ba go moyi Kurisitö nima kideki doye ne.

^{XVII} Kada ame Boko'ba keddi kisasi tiya burë 'ba bilaka yimo ne na me 'deni tone. Ze ya ame ga ro 'ba bo ne na keddi kiya burë ze dogba. Ne tine odo burë nima na keddi kisasi rönï 'deni tize kozo a nima tara, wa'di na ti ko'do rönï zi ya ma kinza ki'di dönni de go laja laka 'ba Boko'ba nime ne ya? ^{XVIII} Ti keddi 'deni ngi zinni kozo lende tonë kugu molo, kiya te, "Ne odo tokonyi bo lende laka na 'deni ro ma kitigo tara tine, wa'di na ti ko'do rönï zi bo lende kenyë bo kilagi lende 'ba Boko'ba ni ya?"

^{XIX} Kina me medii miya ziye, odo Boko'ba ko'doko ziye 'do gomo ko'do ye, o'böke nduwë to'do lende laka 'do ki'dike roye zi bo. Bo na ko'ba ye, kina bo inza kikali tola ye ro wa ma kulë.

V

Kamolö 'Ba Boko'ba

^I Medii milende ziye kpe löbu 'ba kanisa ama ga yayi kozo ma te ne. Gomo tonë ko'do Kurisitö ne mo'ja ngi ti komo ma. Kina ti medii ngi koto ti bo kada moto odo Boko'ba keddi kileme bo 'deni ro löbu 'ba do wa pili. ^{II} Kina me medii miya 'deni ziye 'do kongoke go kamolö naga nime Boko'ba ki'di ziye ne. Ne kinza ko'doke de kozo wa ame keddi kutöri ye to'do mo. Tine o'doke ti mi keyi römöyï ako'doko 'ba Boko'ba na. Kinza ko'doke de go lende 'ba girisi tine o'doke ti doki'di koto. ^{III} Kinza ko'doke roye de ro a löbu do kamolö naga nime Boko'ba ki'di 'deni ziye 'do kongoke gomo ne. Tine o'doke wa pili ro ma kodoro 'do lijë kogba görö doye gbï. ^{IV} Odo kö'böke ngi nduwë to'do mo te, Yësu Kurisitö nere 'ba do bo koda kamolö ni ti kileki 'deni kako kada moto ki'di ye ti bo ro löbu ma do kiteli. Löbu ame kö'bö ngi ro nburunburu ne.

^V Kina me gbï medii miya ziye kpe ame ga ro yobi ne, uwöke do ya ame ga 'deni ro bulöbu ne. 'Do ki'di kpe ya ame ga 'deni ro 'ba Boko'ba ne kojake laja ro go roye kinza do kombi teyi. Römöyï ugu 'deni molo, iya te, "Boko'ba edi ro ya ti

bilaka ame ga kö'bö tubötö rönni ne. Mi bo edi këyi nge ro ya ame ga koto e'benni dönni le bëri ne."

^{VI} Ilekike roye titiyi bëri komo bo Boko'ba bo tigo mbembë go bo ki'di ye 'jaa löbu kada moto, ^{VII} kinza kolomake de kpe ro meri römöyi bo na kedï konjo goye.

^{VIII} Olomake ndö ro ma kitigo ti bi koda römöyi bo ya 'be Satani edi ko'doko tako to'do ya tiye. Bo edi kilingere kozo mönö tabiyö ame kedï kilaki ti monjo toma yida ame 'do bo konyo ne. ^{IX} I'dike doye laka go lende 'ba Boko'ba kina o'doke ya ti Satani. Kozo ame kikalike lepï ye moto ga ame gbï ro 'ba Boko'ba mi dolijo nime bine ne, gomo kotokoto nime edi gbï ko'do kozo 'beye tara. ^X Ne odo gomo naga nima ko'do ye 'deni mbowa yayi tine Boko'ba ti kilenjo ye di yimo. Bo edi nduwë ko'do mi këyi ziye kina me bo kidëki ye 'deni 'do kako kodo'böke roye ti Kurisito 'do keddike ro löbu koto ti bo ro nburunburu. Bo na kedï ki'di tigo ziye kinza a moto ka'da ye ra. ^{XI} Yëe'di kedï ro mbembë zi bo Boko'ba ame tigo abo na kedï kö'bö ngï ro nburunburu ne. Amini.

Akumötö

^{XII} Akugu mbowa ma nime, Silibano na kokonyi ma ti tugu mo ziye. Bo na ro löndö ma laka ame mikali doki'di mo. Miya lende naga nime 'deni 'do go ki'di mi keddi laka ziye kikalike ngï ro ma laka mi këyi 'ba Boko'ba na kozo a nime te. Kina i'dike doye ti gomo ro ma laka ti doki'di koto.

^{XIII} Lepï ye ame ga Boko'ba kigeli 'deni gbï ro 'ba Kurisito mi Babele bine ne umötö ye pili laka. Kole ma Marako umötö ye gbï laka. ^{XIV} Kina kpe gbï 'do kumötöke roye kiramoke roye ti ak'o.

Lende këyi koloma tiye kpe ame ga pili ro 'ba Kurisito ne.

Akugu Ma Mi Riyö 'Ba PITÖRÖ

^I Ma Simona Pitörö bo ndobo gbï bo laja 'ba Yësu Kurisitö, mëdi mugu waraga nime ziye kpe ame ga ki'dike doye 'deni gbï go lende 'ba Yësu Kurisitö nime kozo 'beze te ne. Bo na nduwë ro bo ko'do lende laka kina me bo ki'di ze 'deni di'dike doze go lende abo. Bo na ro Boko'ba, bo ongo goze 'deni laka kina bo omo ze 'deni gbï pili di mi tolë. ^{II} Yëyi ti lende këyi mo këdi ro do kiteli tiye kpe ma kikalike Boko'ba 'deni gbï ti nere ze Yësu Kurisitö.

Dëki 'Ba Boko'ba

^{III} Boko'ba ame ro löbu do kiteli gbï koto laka ne bo na kidëki ze 'deni tedi ro 'ba bo. Kina me go ame dikalike bo 'deni ne ididi ze 'deni yaga ti tigo abo 'ba Boko'ba, bo i'di tigo nima 'deni zize 'do do'doke ako'doko abo ga pili. ^{IV} Kina me bo ko'do yëyi ma laka 'deni doze kozo ma tonë bo kiya kö'du mo molo bine ne. Bo o'do 'deni tara 'do ki'di loma 'be këdi kozo 'ba bo 'ba Boko'ba 'do komoke di mi tolë nime ndorö ko'do 'ba bilaka go lende kënyë ko'de 'deni mi dolinjo ne.

^V Go kö'du mo na kpe ame ga ki'dike doye 'deni go lende 'ba Yësu Kurisitö ne, ogboke roye ti, ti meri laka. O'doke lende laka kina ogboke roye gbï laka tikali lende 'ba Boko'ba. ^{VI} Ne kinza kolomake de nge ro bo kikali lende 'ba Boko'ba, tine ogboke roye gbï laka togbo do yida roye ga bëri. Ogboke do yida roye ga bëri kina olomake gbï ti mi këddi. Ne kinza kolomake de nge ro bo mi këddi, tine ogboke roye gbï laka to'do ako'doko 'ba Boko'ba. ^{VII} O'doke ako'doko 'ba Boko'ba, kina ogboke roye gbï laka to'c roye ro go roye kozo löndö koto. Ne tine kinza ko'oke roye de nge ro go roye, tine ogboke roye gbï laka to'c bilaka pili. ^{VIII} Odo kiya te kö'böke nduwë to'do lende naga nime ro do kiteli ti këddike 'deni ngi ro bilaka ma kandi 'do kikalike nere ze Yësu Kurisitö ti ro mbëmbë. ^{IX} Ne bo ame kinza ko'doko 'ba bo de to'do lende naga nime ne, bo edi

'ba bo kozo bilaka ame komo mo këdi kudömu 'deni ne tara. Bo 'deni ngi kozo bo komo kölu do bo udölu 'deni di go tola nime Boko'ba kola bo go lende kënyë abo ga ma molo ame ga bo ko'do, ki'di bo 'deni ro ma kopö ne.

^X Go kö'du mo na me miya ziye löndö ma ga, ogboke roye ti laka to'do wa ame ga 'do kileme tigeli 'be ame Boko'ba kigeli ye 'deni ro 'ba bo ga ne zi bilaka. Odo ko'doke ngi te inza kocoke kpe yaga di mi kori 'ba lende 'ba Boko'ba. ^{XI} Kina Boko'ba ti ki'di ye 'deni ngi ti mi këyi do kiteli abo këddike koto ti nere ze Yësu Kurisitö ro löbu 'ba do wa pili. Bo na me komo ze 'deni di mi tolë.

^{XII} Kina mëdi mo'do tiya lende naga nime nduwë te ziye kinza kudölu ra di doye. Ne kina kozo ame kikalike lende naga nime 'deni pele molo, kënyöke 'deni go lende kodoro ame ga kiya 'deni ziye ne. ^{XIII} Momeri 'bama ma laka mo na zo go mö'bö nduwë tole mi lende nime ziye ko'ja mëdi gba ti komo ma kozo a nime te. ^{XIV} Römöyi mikali 'deni mëdi mola yida ro 'ba doyayi nime giri nime, kozo lende tonë nere ze Yësu Kurisitö kiya molo zo bi kopö ne tara. ^{XV} Ne ti mogbo roma ti'di kpa kori 'ba lende nime këdi yaga ro gbönjo ziye 'do ki'di kö'böke nduwë tomeri lende naga nime di potö ma bine.

Ro Löbu 'Ba Kurisitö

^{XVI} Tako 'ba nere ze Yësu Kurisitö ame diya lende mo ziye diya te bo edi kileki kako dolinjo nime bine ti tigo do kiteli abo ne, lende ma kozo komo ko'do 'ba bilaka na de. Dikali edi ro ma laka römöyi do'ja tigo löbu do kiteli abo ame kozo 'ba Boko'ba tara ne 'deni ngi ti komoze. ^{XVII-XVIII} Ze na ti bo do doku 'ba Boko'ba yayi mi kada mo nima 'bu bo Boko'ba kileme bo ro löbu tigo do kiteli ne. Kina birö kudu kako di zi Boko'ba di mi bi kopö do kiteli, iya te, "Bo na ro kole ma ame mo'c kulöwö ne, ma 'deni ti mi këyi go lende abo." Birö nima kudu kako di mitoro ne duwö 'deni ti mbili ze.

^{XIX} Kina lende nime i'di ze 'deni dikali ngi ro ma laka lende tonë ga bo kumë lende ni kiya ne edi ko'do ronni ngi. Kina laka omerike go lende kiya 'ba bo kumë

lende naga nime, römöyī ti kēdī 'deni ngī ziye kɔzɔ pa'do ame kēdī koyi gɔ bi mī bi kōlu ne tara ŋbō Yēsu Kurisītō kileki kako ziye kada mɔtɔ. Bo ti kēdī 'deni ngī ziye kɔzɔ tɔro bi kēzē ni ma ti bi kēzē tara, kina bo ti ki'di ye 'deni ngī kikalike wa laka.

^{XX} Ne kina me mēdī miya a ma rɔ dɔ kiteli mo 'deni ziye. Akiya 'ba bɔ kumē lende naga nima bilaka lesi inza kikali tīyētī 'jɔ 'ba lende mo ga ngī gɔ dōnnī rɔ ma laka. ^{XXI} Römöyī lījē iya dē kɔzɔ lende kiya 'ba bilaka lesi tara. Nyī Kɔtɔ Laka 'ba Bɔko'ba na ki'di lījē kiya rɔ wa ame ga kako di zi Bɔko'ba ne.

II

Bɔ Kumē Lende Dɔ Kindēndē

^I Tine mī kada ma mɔlo tōnē ga bine bɔ kumē lende ma dɔ kindēndē mɔtɔ ga oloma gbī rɔ tīndēndē bilaka. Kina me 'deni gbī tara le'jete ya mɔtɔ ga ti kēnyī 'deni gbī ko'dɔ rōnnī rɔ bɔ kɔmɔ kiyandi 'ba lende 'ba Bɔko'ba mī lōngō ye bine. Kina lījē ti ku'bōlu ma konzi mɔtɔ ga 'deni ti akiyandi 'bēnnī ga ame kēdī koto bilaka mī tōlē ne. Kina lījē ti kebe 'deni gbī bi toga kpēnnī gɔ Yēsu Kurisītō ma tōnē bo na ngī kutē gōnnī 'deni di mī lende kēnyē 'bēnnī ga ne. Kina gɔ lende mo Bɔko'ba ti kote dōnnī 'deni ngī yaga girī naga nime.

^{II} Bilaka ma konzi mɔtɔ ga ti kebe 'deni gbī kogba görō dōnnī ti lende ko'dɔ kēnyē 'bēnnī naga nima, kina gɔ kō'du mo ya mɔtɔ ga ti kēnyī 'deni ngī bi tiya kpa kēnyē rɔ kɔri 'ba lende 'ba Bɔko'ba nime.

^{III} Bilaka naga nima lījē ō'bō 'bēnnī ngī rɔ bɔ mī kombi. Kina lījē ti ku'bōlu ye 'deni ti bētī 'bēnnī naga nima 'dɔ lījē komɔmi girīsī timo di ziye. Ne Bɔko'ba odo karama mo 'deni mɔlo dōnnī, kina bo ō'dō dē gbī. Bo ēdī le'jete ndō bi 'ba tako tote dōnnī pili yaga.

^{IV} Dikalike 'deni rɔ ma laka malayika mɔtɔ ga 'ba Bɔko'ba ma dɔgba tōnē ga bine ko'dɔ lende kēnyē ne, Bɔko'ba odo karama 'deni dɔmo. Bo i'di 'deni ku'du lījē mī Gehena kina kudōdu lījē 'deni ti nyɔri 'dɔ lījē koloma mī bi kōlu nima yayi ŋbō koda kada 'ba burē abo. ^V Kina dikalike 'deni gbī laka Bɔko'ba odo karama

'deni dɔ bilaka 'ba dɔyayi nime pili tōnē mī kada 'ba Nowa. Mī kada nima yayi bilaka lesi pili ilagi lende 'ba Bɔko'ba 'deni kina bo ki'di mini koso ngī kote dōnnī pili yaga. Ne tine bo okɔnyi Nowa 'deni ti bilaka ma modɔmorīyō mɔtɔ ga. Nowa na rɔ bɔ ame koloma tuwōwō lende laka 'ba Bɔko'ba zi bilaka naga nima mī kada naga nima yayi. ^{VI} Kina dikalike 'deni gbī rɔ ma laka Bɔko'ba odo karama 'deni gbī tōnē bine dɔ bilaka 'ba Sodomoni ti Gomora. Bo odo pa'do 'deni dōnnī kɔŋma lījē pili yaga ti liŋɔ 'bēnnī ga 'dɔ kēdī rɔ akileme zi bilaka pili ame ga kilagi lende abo ne. ^{VII} Kina dikalike 'deni gbī bo ɔmɔ Lɔtɔ ame rɔ bɔ ko'dɔ lende laka abo ne 'deni di mī tōlē nima. Mī kada nima yayi Lɔtɔ oloma 'deni ngī rɔ meri di zi ndörō ko'dɔ gɔ lende kēnyē 'ba bilaka 'ba dɔliŋɔ nima. ^{VIII} Römöyī bo ēdī koloma mī lōngō lījē kina rɔ kɔmɔ kada löbu nime pili kɔmɔ bo ēdī nduwē ko'ja lende kēnyē ame ga bilaka naga nima kēdī ko'dɔ ne, mbili bo kēdī kuwō gbī. Lende ko'dɔ 'ba bilaka naga nima i'di bo koloma ngī rɔ kɔŋi.

^{IX} Kina gɔ kō'du mo dikalike 'deni ŋere Bɔko'ba ikali ngī tɔmɔ bilaka ame koro bo ne di mī gomɔ 'bēnnī nima. Kina bo ikali gbī todo karama dɔ bɔ lende kēnyē 'dɔ lījē koloma ŋbō koda kada 'ba burē abo, ^X ma dɔ kiteli mo lījē ame ga kō'bō 'bēnnī ŋge bi to'dɔ lende kēnyē 'ba ako'dɔkɔ 'ba yida rōnnī ga lījē kilagi 'deni yaga di rɔ lende 'ba ŋere löbu 'ba Kurisītō nime ne.

Bo dɔ kindēndē naga nima ko'dɔ rōnnī rɔ bɔ kɔmɔ kiyandi 'ba lende 'ba Bɔko'ba ne, lījē 'bēnnī ngī rɔ bɔ mbili minyi, lījē ere ɔtɔ dē gbī. Kpēnnī aga dē gbī yɔ di bi titi'ja malayika ame ga rɔ wa löbu mī dɔyayi 'ba mitɔrɔ ne. ^{XI} Ne tine malayika ame pele ti tigo rɔ dɔ kiteli di dōnnī ne ususu rōnnī dē ti ti'ja zi Bɔko'ba kɔzɔ a nima tara. ^{XII} Ma 'bēnnī wa ame ga lījē kikali 'jɔ 'ba lende mo dē ne lījē ebe ngī titi'ja mo. Lījē ebe za to'dɔ lende rɔ dɔ rumō kɔzɔ yērī 'ba mōkō naga tara. Ne 'ba yērī 'ba mōkō o'ja öyō lījē ŋge zi bilaka rɔ a 'ba tinda'ba mo kupō yaga. Kina Bɔko'ba ti kupō lījē bɔ dɔ kindēndē naga nima gbī tara kada mɔtɔ. ^{XIII} Bo

ti ki'di gomo naga nime lijë kēdi kodo kulōwō rō bilaka mōto ga ne 'deni gbī ko'dō rōni zīnni tara kada mōto.

Bō dō kindēndē naga nima wa 'bēnni ame lijë ko'dōko rō dō kiteli ne kina rō toloma tonyo bi ti tuwē layi pele mī zana kada ma kata naga. Kina lende ko'dō 'bēnni ga kileki kodo rō kaya ngi za yaga rōye. Ɔdō lijë konyo akonyo bi kōto tiye lijë ebe aa 'bōwu bi tu'bōlu ye kina lende mo koṅmi ngi mīnni. ^{XIV} Lijë ö'bō 'bēnni ngi nduwē rō bō ko'dō yēri kina lijë o'dōko gō lijë ko'dō lende kēnyē 'bēnni naga nima ngi nduwē kari timo rō kpērīkpērī. Lijë ebe bi tususu dō ya ame ga ki'di dōnni 'deni gō lende 'ba Yēsu Kurisitō kinza mī kēddi ne gō kari bi to'dō lende kēnyē. Lijë ö'bō 'bēnni ngi ḡburu rō bō mī kombi. Ee, Bōko'ba kusōnō lijë. ^{XV} Lijë ola kōri ma kodōrō 'ba lende 'ba Bōko'ba nime 'deni za caki yaga. Kina lijë kebe 'deni za bi to'dō lende kōzo lende ko'dō 'ba Balama kole 'ba Bōra ma tōnē koloma rō to'dō mo mōlo bine ne. Balama bō rō bō kumē lende 'ba Bōko'ba, ne bō ebe kuti 'deni dō to'dō lende kēnyē gō mī kombi 'ba ḡrisi. ^{XVI} Ne tine Bōko'ba amo dō bō gō lende kēnyē nima ki'di akaca abo ame pele rō yēri ma kinza kikali tilende dē ne kēnyē kilende zi bō rō kpa bilaka lesi kōrō bō di bi to'dō lende kēnyē nima.

^{XVII} Bō dō kindēndē naga nima lijë 'bēnni ngi kōzo daa ame kulōku 'deni ne tara. Lijë ngi rō wa ma yawa kōzo poli ame ga lili kēdi kome yaga ne. Ne Bōko'ba ilējo gō bi 'bēnni 'deni mōlo mī bi kōlu 'ba Gehena. ^{XVIII} Lijë ebe bi tubōtō rōnni ti lende yawa tīndēndē bilaka ame ga kirīṅa ē'bēnni 'deni kako ḡri naga nime di mī lōṅgō ya ma kinza kikali Bōko'ba dē naga. Lijë indēndē ya naga nima 'deni 'dō kēnyē gbī bi to'dō lende kēnyē 'ba ako'dōko 'ba yida rōnni ga. ^{XIX} Lijë ebe tiya mo tēgē lijë ti ki'di ya naga nima 'deni kēdi mī dō ṅgōlō, kinza ma lijë kēdi 'bēnni rō dō ṅgōlō yō. Lende kēnyē 'bēnni ga na ka'da lijë 'deni ngi rō bō dōnni, rōmōyī wa ame ka'da yi nī mōto 'deni ne na ngi rō bō dōyī.

^{XX} Lijë ame ga kola lende kirasi 'ba dōliṅo nime 'deni lijë kako kikali ḡere ze

Yēsu Kurisitō bō tōmō bilaka di mī tōlē 'deni ne, ɔdō lijë kebe kola rōnni 'bōwu gbī zi lende kēnyē kinda'ba lijë gomo ma 'bēnni na ti kēnyē ngi rō dō kiteli di dō ma dōgba tōnē ga. ^{XXI} Ma laka mo dēne 'dō lijë kikali lende laka 'ba Bōko'ba nime dē ka mōlo ndēṅi di dō ame 'dō kikali 'bōwu laka kebe kēnyē 'bōwu kuyi kpa mōkō di bi 'ba to'dō kō'du ki'di ame ga Bōko'ba ki'di ne. ^{XXII} Lende 'bēnni ēdi 'deni kōzo a tōnē ga bilaka kēdi kiya rō mumē kiya te, “Bī ebe kileki 'bōwu aa kitene tē'dē 'bēni.” Kina mōto gbī tēgē, “Ɔdō ba'do kurōgō rōni pele kōpō ēnyī kileki 'bōwu kuturō rōni mī mandō'dō.”

III

Tileki 'Ba Kurisitō

^I Kpe ame ga mō'ɔ ye kulōwō ne, waraga ma mī rīyō mo na me 'deni mēdi mugu ziye. Mugu waraga rīyō naga nime 'deni ziye 'dō ki'di ye kolomake mī meri 'ba laja laka 'ba Bōko'ba ame kikalike 'deni mōlo ne. ^{II} Mo'dōko ziye 'dō komerike gō lende 'ba bō kumē lende abo tōnē ga mōlo bine ne gbī ti kō'du ki'di 'ba Yēsu Kurisitō ḡere ze ame kōmō ze 'deni di mī tōlē ne. Bō oja bō laja abo ga 'deni kari tiya kō'du ki'di nime ziye.

^{III} Wa ame rō dō kiteli ziye 'dō tikali mo ne na me. Mī kada ame 'deni rō ḡburuḡburu 'ba dōliṅo nime ne bilaka mōto ga ti kēnyē 'deni ḡere to'dō ako'dōko 'ba yida rōnni ga. Lijë ti kose dōye ^{IV} kiya te, “Yēsu Kurisitō mo ileki dē kako gō wa'di? Ne o'ja tēgē bō ēdi kileki kako dōliṅo nime bine 'di? 'Bu ze ga ni ölē 'deni mōlo, ne wa pili 'ba dōliṅo nime na me ga ngi le te gō bi mo ga kōzo ma mōlo kako di bi 'ba tisaki bīci dōliṅo nime ne tara.”

^V Bō dō kose naga nima lijë o'dōko dē tomeri mo kiya te Bōko'ba na me ko'ba wa pili naga nime mōlo tōnē ga bine ne. Lende kiya 'ba kpa bō na me ko'ba mītorō ni ti dōyayi nime. Bō i'di yayi 'deni kōdo di mī mini kina bō kileṅo 'deni gbī ti mini 'ba tōrō. ^{VI} Kina tōnē gbī mōlo bine ti tigo abo bō i'di mini 'deni koso kote dō wa 'ba dōliṅo nime pili yaga. ^{VII} Kina me bō ki'di kō'du mo 'deni gbī 'dō bō kako kiyēyī mītorō ni ti dōliṅo ma le'jete nime

yaga. Bo ogbo 'deni 'do bo koja pa'do 'jaa kako konjma pili yaga mi kada ame bo kedı kodo karama 'deni do ya ame ga kilagi bo ne, 'do kupö lıjé pili yaga.

^{VIII} Kpe ame ga mo'ö ye 'deni kulöwö ne, kinza ki'dike lende nime medı miya ziye ne de kudölu di doye. Tö'dö do koto edı di komo nere ze Yesu Kurisitö kozo komo koo ma konzi tara kina komo koo ma konzi edı gbı di komo bo kozo tö'dö do koto tara. ^X Ro bo irındı de ro tirındı di bi to'do wa ame ga bo ki'di kö'du mo 'deni 'do to'do mo ne kozo ame bilaka moto ga kedı komeri ne tara. Ne tine, mi bo na keyı ro tıyı roye. Bo o'doko de go bo kupö bilaka ma koto moto, bo o'doko 'do bilaka pili koto dönni di mi lende kényé 'benni ga.

^X Ro ma laka miya ziye, Yesu Kurisitö ti kileki 'deni ngı kako dolıno nime bine kada moto. Ne boto ma koto moto inza kikali kada ame bo kedı kako yimo ne, bo edı komo ngı tugu'du kozo tako 'ba bo 'bögö naga tara. Mi kada mo nima yayi mitoro ni ti kölu 'deni yaga ti biro 'ba wuruwuru. Pa'do ti konjma kada ni ti nyepe ni ti kėlu ni 'deni pili yaga kina doyyai ti kölu 'deni gbı yaga kpaki ti wa ame ga dönı ne.

^{XI} Kina go lende mo o'doko ziye 'do komerike doye laka go wa ame ga kedı ko'doke ne. Olomake ro bo koro Boko'ba kina gbı ro bo ko'do lende laka mo. ^{XII} Olomake ti komo ki'di go kada 'ba tako 'ba Boko'ba ame bo kedı kako tiya buré 'ba bilaka pili ne. Mi kada mo nima yayi mitoro ni ti kilanjma 'deni pili kölu yaga kina kada ni ti nyepe ni ti kėlu ni ti kileze 'deni di zi pa'do. ^{XIII} Kina me dedıke 'deni ro toda do lende töné ga Boko'ba kiya molo tegé bo edı kako ko'ba mitoro ni ti dolıno ma la'ja ame ro 'ba lende laka ne.

Ndose Ma Nburunburu

^{XIV} Kpe ame ga mo'ö ye kulöwö ne, kozo ame kpe ti komo ki'di 'do Boko'ba ko'do wa naga nime ne ogboke roye ti bi to'do lende laka kinza lende kényé moto yimo 'do ki'di mi Boko'ba keyı roye. ^{XV} Kina 'do komerike gbı Yesu Kurisitö o'doko moto bilaka abo ga di mi tolé kina me ki'di kinza bo kileki de welo ne.

Bo löndö ze Polo ame do'oke kulöwö ne ugu lende kotokoto naga nime 'deni gbı te mi waraga abo ame ga bo kugu ziye ne. Boko'ba na ki'di wa kikali nima zi bo, ^{XVI} kina me bo kugu lende naga nime 'deni kpaki kozo a nime te mi waraga ame ga pili bo kugu ne. Mi akugu abo nime akiyandi ma kitigo moto ga edı yayi. Kina me ngı ya moto ga ame kikali lende de laka ne ti ya ame ga yimo kedı de ne kebe 'benni ngı bi 'ba tuyı yimo ro betı gbı kozo ma töné lıjé koloma ro tuyı mi lende moto ga ame kugu mi buku 'ba Boko'ba ne tara. Ne Boko'ba ti kupö lıjé 'deni ngı yaga go kö'du mo.

^{XVII} Kpe ame ga mo'ö ye 'deni kulöwö ne, ikalike lende naga nime 'deni molo gba kinza ko'do rönni. Kina i'dike komoye kandi laka kinza bo kilagi Boko'ba naga nima ki'di ye ra kooke yaga karıke gbı bi to'do lende kényé kozo 'benni. ^{XVIII} Tine ö'böke ti laka mi kori 'ba nere ze Yesu Kurisitö bo moto ze di mi tolé. Lende keyı abo kedı tiye ro do kiteli ki'di ye kikalike bo laka.

Dılėluke bo ti kisaki di mi kada nime tone kari nduwé ro nburunburu. Amini.

II

Akugu Ma Dɔgba 'Ba YOWANI

Lende 'Ba Didī

^I Dēdī dugu waraga nime ziye gɔ kō'du abo 'ba lende 'ba didī. Bɔ nime rɔ lende 'ba Bɔko'ba ne bo ēdī 'deni mɔlo bine di bi tisaki 'ba doliŋɔ nime. Tine duwō bo 'deni ti mbili ze do'ja bo ti komoze kōzize kosa rɔ bo gbī. ^{II} Bo na rɔ didī ma laka zi bilaka. Mī tileme bo tōnē ze na do'ja bo. Gɔ kō'du mo kina me dēdī diya ziye, bo na rɔ didī ma ŋburuŋburu. Bo gbī kɔtɔ ti Bɔko'ba kina me kileme bo 'deni zize. ^{III} Rɔ ma laka wa nime do'ja 'deni duwō gbī ne na me dēdī diya 'deni gbī ziye, rōmōyī 'dɔ kpe kodɔ'bɔke rɔye kɔtɔ tize. Ma 'beze dēdī 'deni mī rɔ kodɔ'bo ti Yēsu Kurisītō kole 'ba Bɔko'ba gbī kɔtɔ ti 'bu bo Bɔko'ba. ^{IV} Na ma dēdī dugu ame 'deni ziye gɔ rɔ kodɔ'bo 'be tize ki'di ze ti dēdī lɔ ti lɔŋɔ.

^V Ame na rɔ laja ma duwō di zi Yēsu kina me dēdī diya ziye. Bɔko'ba na rɔ bi kɔpɔ, ma di zi bo a mɔtɔ rɔ bi kōlu inza. ^{VI} Kina ɔdɔ diyake te dēdike 'deni mī rɔ kodɔ'bo ti bo ko'ja loma ze kēdī gba mī bi kōlu do'dɔke bētī 'deni, ako'dɔ ze ga inza du te rɔ lende ma kodɔrɔ abo. ^{VII} Ne ɔdɔ loma ze ga kēdī mī bi kɔpɔ kɔzɔ ame bo Bɔko'ba kēdī mī bi kɔpɔ ne tine, ɔdɔ'bo ze 'deni ŋgī rɔ akɔtɔ. Roma Yēsu kole 'ba Bɔko'ba urōgō ze 'deni yaga kɔpɔ di mī lende kēnyē ze ga.

^{VIII} ɔdɔ diyake te dinzake ti lende kēnyē, du'bōluke rɔze 'deni kina lende ma kodɔrɔ ɔtɔ 'ba Bɔko'ba inza du te mize. ^{IX} Ne ɔdɔ dodɔke kpeze gɔ lende kēnyē ze ga na laka, Bɔko'ba ti kō'dɔ kō'du laka abo ŋgī kɔzɔ ame bo ki'di kō'du mo 'deni mɔlo tara ne. Bo ti kola ze gɔ lende kēnyē ze ga pili bo kurōgō ze yaga kɔpɔ di yimo.

^X Ne ɔdɔ diyake te do'dɔke lende kēnyē ɔtɔ dē du te, di'dike Bɔko'ba 'deni rɔ bo bētī. Kina a mɔtɔ rɔ lende abo inza du te mize.

Kurisītō Bɔ Kpērī Gɔze

^I Mēdī mugu waraga nime ziye kole ma ga kinza kari ko'dɔke lende kēnyē ra. Ne ɔdɔ nī mɔtɔ di mī lōŋgō ze nime bine ko'dɔ lende kēnyē, Yēsu Kurisītō na kō'bō 'deni rɔ bo kpērī ze mī lōŋgō ze ti Bɔko'ba 'bu. Rōmōyī bo na rɔ bo ame ko'dɔ lende laka 'ba Bɔko'ba 'deni ^{II} bo kombi lanɓa 'ba lende kēnyē ze 'deni ti tōlē abo. Dē ŋge rɔze kɔtɔ tine rɔ gɔze bilaka 'ba mī dɔyayi nime pili.

^{III} Kina me miya ziye, wa ame 'dɔ kileme ze rɔ bo tikali Bɔko'ba rɔ ma laka ne na rɔ toro kō'du ki'di abo ga. ^{IV} ɔdɔ bo mo kiya te bo ikali Bɔko'ba 'deni ŋgī tara kinza ma bo koro kō'du ki'di mo ga dē yɔ, bo 'deni rɔ bo bētī, kina lende ma kodɔrɔ ɔtɔ 'ba Bɔko'ba inza du te mī bo. ^V Tine lijē ame ga pili kēdī ko'dɔ lende 'ba Bɔko'ba ne lijē na rɔ ya ame ga akɔ'ɔ 'ba Bɔko'ba kēdī ko'dɔ ndɔbɔ ŋgī rɔ ma laka minnī ne. Wa ame 'dɔ kileme ma dēdī 'deni rɔ akɔtɔ ti Bɔko'ba ne na me. ^{VI} Bo ame kiya te bo ɔ'bō 'deni rɔ akɔtɔ ti Bɔko'ba ne bo ki'di loma abo kēdī kɔzɔ 'ba Yēsu Kurisītō.

Kō'du Ki'di

^{VII} Kpe ame ga mɔ'ɔ ye ne, kō'du ki'di nime mēdī mugu ziye ne wa la'ja na dē. Kō'du ki'di mɔlo tōnē ki'di ziye mɔlo di bi tisaki mo ne na. Kina kō'du ki'di mɔlo nime bo na rɔ laja ma tōnē kuwōke ne. ^{VIII} Tine bo na gbī rɔ kō'du ki'di ma la'ja. Loma 'ba Yēsu ti loma 'be na kileme la'ja mo 'deni. Rōmōyī bi kōlu ēdī 'deni kote rōnī bi kɔpɔ ma laka na 'deni kēdī kiyɔpɔ gɔ bi.

^{IX} Bo ame kiya te bo ēdī 'deni mī bi kɔpɔ tine bo gba rɔ ma ko'ji lōndō ne, bo ēdī abo ka gba mī bi kōlu. ^X Lijē ame ga kɔ'ɔ lōndō nni ga ne na rɔ ya ma kēdī 'deni mī bi kɔpɔ. Kina a mɔtɔ inza kpe rɔ ma kēnyē minnī ame gɔ ki'di lijē kɔzɔ yaga di mī kɔri 'ba Bɔko'ba. ^{XI} Tine bo ame ko'ji lōndō nī ne bo ēdī abo gba mī bi kōlu. Kina bo ēdī gba kilɔŋgere mī bi kōlu kinza ma bo kikali bi ma bo kēdī kari teyi. Rōmōyī bi kōlu iyōlu kɔmɔ bo 'deni.

Tɔ'ɔ Doliŋɔ

XII Kole ma ga, mēdi mugu wa naga nime ziye rōmōyī Boko'ba ola ye 'deni go lende kēnyē 'be ga go kō'du 'ba Yēsu. XIII Kpe bulōbu, mēdi mugu wa naga nime ziye rōmōyī ikalike bo ma tōnē koloma molo di bi tisaki mo ne 'deni. Kpe yōbi, mēdi mugu wa naga nime ziye rōmōyī a'dake Satani bo ma kēnyē ne 'deni. XIV Kpe kole ma ga, mēdi mugu wa naga nime ziye rōmōyī ikalike 'bu ze Boko'ba 'deni. Kpe bulōbu, mēdi mugu wa naga nime ziye rōmōyī ikalike bo ma tōnē koloma molo di bi tisaki mo ne 'deni. Kpe yōbi, mēdi mugu wa naga nime ziye rōmōyī kpe na ro bo tigo kina lende 'ba Boko'ba o'bō 'deni gbī miye ka'dake Satani bo ma kēnyē ne 'deni.

XV Miya ziye pili, kinza kō'oke doliṅo nime dē gbī ti wa mo ga. Bo ame kō'ō doliṅo nime inza kikali tō'ō 'bu ze Boko'ba. XVI Rōmōyī wa pili 'ba doliṅo nime ame ga kōzo ako'doko 'ba yida ro ni ti mi kombi ni ti do kombi ni naga nima inza ro 'ba Boko'ba, lijē 'ba doliṅo nime na. XVII Kina me doliṅo nime ti kote rōni koto yaga ti wa mo naga nima bilaka kēdi kō'do ndōrō gomo ne. Tine lijē ame ga kō'do ako'doko 'ba Boko'ba ne ti koloma ṅgi kō'bō ro ṅburunburu.

Nburunburu 'Ba Doliṅo

XVIII Kole ma ga, kada ma ṅburunburu 'ba doliṅo nime na 'deni me. Tōnē molo bine uwōke 'deni tēgē bo ndo'ji bo ya 'ba Kurisitō ti kodo 'deni. Kina me le'jete bo ndo'ji ma konzi bo ya 'ba Kurisitō odo 'deni. Go kō'du mo na me ki'di dikali 'deni kada mo tōnē omō 'deni. XIX Bo ndo'ji naga nime lijē ēnyī 'deni konye rōnni yaga di mi lōṅgō ze. Tine lijē inza du te ro lepī ze ga, rōmōyī ma lijē kēdi ra ṅgi ko ro lepī ze ga dēne lijē ēdi kō'bō tize. Tine lijē ēnyī koza rōnni yaga di roze kina me kileme 'deni ṅgi ma koto 'bēnni mōto inza du te ro lepī zize.

XX Ne ma 'beye Kurisitō odo Nyi Koto Laka 'deni doye kina me kpe pili ikalike lende ma laka 'deni. XXI Tine ame mēdi mugu wa nime ziye ne, miya dē te ikalike lende ma kodoro dē. Ne mēdi mugu ziye rōmōyī ikalike lende ma kodoro 'deni

kina ikalike 'deni gbī a mōto ro bēti inza mi lende ma kodoro.

XXII Ne tine yē na ro bēti? Bēti na ro bo ame kiya te Yēsu na dē ro Kurisitō ma Boko'ba koja ne. Rōmōyī Boko'ba 'bu gbī ti Kurisitō kole mo na ma bo kilagi 'deni. Kina me bōto mo nima bo 'deni ro bo ndo'ji bo ya 'ba Kurisitō. XXIII Rōmōyī lijē ame ga pili kilagi ti'di dōnni gomo Yēsu na ro kole 'ba Boko'ba ne, lijē ikali Boko'ba 'bu 'ba Yēsu dē. Ne lijē ame ga pili ki'di dōnni gomo Yēsu na ro kole 'ba Boko'ba ne lijē na kikali Boko'ba 'bu 'ba Yēsu 'deni gbī.

XXIV Kina me ziye, o'bōke ti'di doye go lende naga nime kuwōke 'deni molo di bi tisaki mo ne. Rōmōyī odo kō'bōke ti'di doye ṅgi gomo ti kō'bōke 'deni ṅgi ro akoto ti Yēsu kole 'ba Boko'ba gbī ro akoto ti 'bu bo Boko'ba. XXV Tō'bō ro akoto ti Boko'ba nime na ro loma ma ṅburunburu mo tōnē Yēsu kiya 'deni molo tēgē 'do bo ki'di zize ne.

XXVI Kina me mugu lende naga nime 'deni ziye go kō'du 'ba bōto naga nima kō'doko tu'bōlu ye ne. XXVII Ne kpe 'beye nime Kurisitō kodo Nyi Koto Laka abo 'deni doye kō'bō 'deni miye ne, ēddi kō'dokoke 'bōwu 'do bilaka lesi kiyandi ye go wa'di? Nyi Koto Laka abo nima na ti kiyandi ye ti wa pili kina akiyandi abo na ro ma kodoro, bēti inza mi bo. Kina 'do kolomake ro akoto ti Kurisitō kōzo ame Nyi Koto Laka kiyandi ye ne tara.

XXVIII Kina me mēdi miya gbī ziye kole ma ga, olomake ro akoto ti Kurisitō rōmōyī mi kada 'ba tileki abo bine go doze kēdi ro ma kitēwu kinza debeke ra tusu doze di zi bo ti ro kaya. XXIX Rōmōyī ikalike 'deni Kurisitō na ro bo lende laka. Kina 'do kikalike gbī ze ame ga pili do'doke lende laka ne oyo ze 'deni yaga ro ma la'ja ro kole 'ba Boko'ba.

III

Kole 'Ba Boko'ba

I Kina me o'jake ako'ō lōbu nime Boko'ba kō'do goze ki'di kideki ze ro kole abo ga ne 'deni. Ro ma laka ze kole abo ga na. Ne bilaka 'ba doliṅo nime ikali Boko'ba dē go lende mo na ma ki'di lijē

kikali ze dē rɔ kole 'ba Boko'ba. ^{II} Kpe ame ga mɔ'ɔ ye ne, ze 'deni rɔ kole 'ba Boko'ba. Tine tēdī ze ma di dɔgba yayi mo ileme dē gba zize. Ne ma dikalike mo ɔdɔ Yēsu kako 'deni kileme rɔ bo ti dēdike gbī kɔzɔ bo rōmōyī ti do'jake bo ngī ko kɔzɔ ame bo kēdī ne tara. ^{III} Kina me ze ame ga 'deni pili ti kɔmɔ ki'di 'dɔ tēdī kɔzɔ Kurisītō ne di'dike lende ze ga ti kō'bō nburu rɔ ma laka kɔzɔ 'ba bo 'ba Kurisītō tara.

^{IV} Ya ame ga kō'bō 'bēnnī to'dɔ lende kēnyē ne, lijē na rɔ ma kilagi kō'du ki'di 'ba Boko'ba 'deni naga. Rōmōyī to'dɔ lende kēnyē na rɔ tilagi kō'du ki'di 'ba Boko'ba. ^V Ikalike 'deni Kurisītō ako dɔliɲɔ bine tombi lende kēnyē 'ba bilaka kina a mɔtɔ rɔ lende kēnyē inza mī bo. ^{VI} Kina me bɔ ame kō'bō 'deni rɔ akɔtɔ ti Kurisītō ne ɔ'bō dē kpe to'dɔ lende kēnyē. Tine 'bēnnī 'ba bɔtɔ bɔ ko'dɔ lende kēnyē naga nima lijē ma 'bēnnī o'ja Kurisītō dē kikali bo dē gbī yɔ.

^{VII} Kpe kole ma ga, kinza ki'dike bɔtɔ mɔtɔ ku'bōlu ye dē. Ya ame ga kō'bō to'dɔ lende laka ne lijē na rɔ ma laka di kɔmɔ Boko'ba gbī kɔzɔ Kurisītō tara. ^{VIII} Ne lijē ame ga kō'bō to'dɔ lende kēnyē ne lijē 'ba Satani na rōmōyī Satani isaki to'dɔ lende kēnyē 'deni mɔlo kako di bi tisaki mo. Kō'du 'ba 'dɔ tiyēyī mī ndɔbɔ kēnyē 'ba Satani nime yaga na me 'dɔ ki'di Boko'ba koja kole abo kako gɔmo dɔliɲɔ nime bine ne.

^{IX} Bɔ ame 'deni rɔ kole 'ba Boko'ba ɔ'bō dē kpe nduwē to'dɔ lende kēnyē rōmōyī bo 'deni rɔ kupō 'ba Boko'ba. Boko'ba na rɔ 'bu ze dɔ'bɔke dē kpe to'dɔ lende kēnyē. ^X Wa nime na kēdī kileme rɔ ma laka yē ga na rɔ kole 'ba Boko'ba kina yē ga na 'bēnnī rɔ 'ba Satani. Lijē ame ga pili ko'dɔ lende laka dē kɔ'ɔ lōndō nnī ga dē ne inza rɔ kole 'ba Boko'ba.

^{XI} Ame na rɔ lende ame kuwōke 'deni mɔlo di bi tisaki mo, zize tɔ'ɔ lēpī ze ga. ^{XII} Tine dē 'dɔ tēdī kɔzɔ 'ba Kayina ma tōnē bine kupō bɔ lōndō bo ne. Bo 'ba bo nima rɔ 'ba Satani. Ne gɔ wa'di na bo kupō bɔ lōndō bo? Rōmōyī lende abo ga pili rɔ ma kēnyē 'ba bɔ lōndō bo na rɔ ma laka kɔmɔ Boko'ba.

^{XIII} Lōndō ma ga, kinza ki'dike lende nime dē kilikō dɔye ɔdɔ dɔliɲɔ kēdī

ko'ji ye. ^{XIV} Ze 'beze ma ze tiye nime ditelike dɔ tōlē 'deni dɔdɔke mī didī ma nburunburu. Ako'ɔ ze ame dɔ'ɔke lōndō ze ga ne na ki'di ze 'deni dikalike wa nime. Rōmōyī lijē ame ga kɔ'ɔ lōndō nnī ga dē ne ɔ'bō 'bēnnī 'deni mī tōlē. ^{XV} Lijē ame ga pili ko'ji lōndō nnī ga ne lijē bɔ akupō na. Kina kɔzɔ ma dikalike lijē ama ga tara ne ti kɔ'bɔ tēdī ti didī ma nburunburu te tondo ga?

^{XVI} Dikalike wa nime rɔ ako'ɔ ne 'deni rōmōyī Kurisītō ilagi dē di bi ti'di rɔ bo tōlē gɔze. Kina gbī tara kinza dilagike dē di bi tōlē gɔ lōndō ze ga. ^{XVII} Ne onɔke te, nī mɔtɔ ame kēdī ti wa 'ba dɔliɲɔ nime tine kebe kupupu dōki'di yī ngī lipo bēri di bi tokonyi lōndō mɔtɔ ame rɔ leri mo ne, ti ako'ɔ 'ba Boko'ba kēdī miyī totondo?

Dɔ Kitēwu Kɔmɔ Boko'ba

^{XVIII} Kole ma ga, kinza di'dike ako'ɔ 'beze kō'bō dē nge dɔ kpeze tine zize 'dɔ tokonyi lēpī ze ga ngī ko rɔ ma laka. ^{XIX} ɔdɔ do'dɔke te na ti dikalike ngī lende laka 'ba Boko'ba ēdī mize. ^{XX} Kina ɔdɔ dōki'di ze kēdī pele rɔ ma kombi gɔ kō'du 'ba lende kēnyē ze ga ti dēdike ngī ti mī kēyī kɔmɔ Boko'ba. Rōmōyī akikali abo 'ba Boko'ba na rɔ dɔ kiteli kebe 'beze. Kina bo na kikali wa pili.

^{XXI} Kpe ame ga mɔ'ɔ ye ne, ɔdɔ kēdī 'deni tara dōki'di ze kombi dē kpe gɔ kō'du 'ba lende kēnyē ze ga, ti dolomake rɔ dɔ kitēwu kɔmɔ Boko'ba. ^{XXII} Kina bo ti ki'di wa pili ame ga dititike ne ngī zize rōmōyī dēdī duwōke dɔ kō'du ki'di abo 'deni dēdī do'dɔke ako'dɔkɔ abo ga. ^{XXIII} Wa ma bo kose zize na rɔ ti'di dɔze gɔ lende 'ba kole abo Yēsu Kurisītō kina gbī 'dɔ tɔ'ɔ lēpī ze ga kɔzɔ ame Kurisītō ki'di kō'du mō zize ne tara. ^{XXIV} Ze ame ga pili duwōke dɔ ndose 'ba Boko'ba ne ze 'deni rɔ akɔtɔ ti bo Boko'ba kina bo 'deni gbī rɔ akɔtɔ tize. Nyi Kɔtɔ Laka abo nime bo ki'di mize ne na ki'di ze 'deni dikali ma bo Boko'ba kēdī 'deni rɔ akɔtɔ tize.

IV

Bɔ Kumē Lende Dɔ Kindēndē

^I Kpe ame ga mɔ'ɔ ye ne, i'dike kɔmōye kandi laka, bɔ kumē lende dɔ kindēndē ma konzi ita'ba 'deni kote mī dɔliɲɔ. Kina kinza ki'dike dɔye dē ngī welo gɔ lende

'ba bɔtɔ ame ga pili kɛdɪ kiya te lijɛ ɛdɪ ti Nyi Kɔtɔ Laka 'ba Bɔko'ba mɪnnɪ ne. Tine ziye titi tiyɔzɔ mo 'dɔ kikalike ɔdɔ kɛdɪ ŋgɪ rɔ 'ba Bɔko'ba. ^{II} Tikali mo na kɔzɔ a nime te, lijɛ ame ga kɛdɪ kiya te Yɛsu Kurisitɔ ako 'deni dɔliŋɔ bine rɔ bilaka lesi ne lijɛ na rɔ 'ba Bɔko'ba. ^{III} Ne lijɛ mɔtɔ ama ga pili kowasa lende nime kiya te Kurisitɔ ako dɛ su dɔliŋɔ bine rɔ kinɛ bilaka lesi ne lijɛ inza rɔ 'ba Bɔko'ba. Lijɛ 'bɛnnɪ 'ba bɔ ndo'ji bɔ ya 'ba Kurisitɔ tɔnɛ na. Uwɔke 'deni mɔlo bine iya te bɔ ndo'ji nima ɛdɪ kako mɪ dɔliŋɔ kina me bo kɔmɔ 'deni.

^{IV} Kole ma ga, kpe na rɔ kole 'ba Bɔko'ba kina a'dake bɔ kumɛ lende dɔ kindɛndɛ naga nima 'deni. Rɔmɔyɪ bo Bɔko'ba ame mɪye ne bo na mbiri di dɔ Satani nima mɪnnɪ lijɛ bilaka 'ba dɔyayi nime ne. ^V Kina ma bɔ kumɛ lende dɔ kindɛndɛ naga nima lijɛ 'bɛnnɪ rɔ bilaka 'ba mɪ dɔyayi nime. Kina lende 'bɛnnɪ ga pili rɔ 'ba dɔyayi nime gɔ kɔ'du mo na ma bilaka 'ba dɔyayi nime kɛdɪ kuwɔ dɔ lende 'bɛnnɪ ne. ^{VI} Ne ze 'beze ma ze tiye nime ze 'deni rɔ kole 'ba Bɔko'ba. Kina ame ga pili kikalɪ Bɔko'ba ne na ti kuwɔ dɔ lende ma 'beze. Tine lijɛ ame ga pili kinza rɔ kole 'ba Bɔko'ba ne lijɛ uwɔ dɔ lende ze dɛ. Kina me bɔ ame ɔdɔ dɔŋgɔ bo kuwɔ dɔ lende ze nima, omba bo na rɔ bɔ ame Nyi Kɔtɔ Laka 'ba lende kodɔrɔ 'ba Bɔko'ba kɛdɪ mɪ bo ne. Tine ma kinza kuwɔ dɔ lende ze dɛ naga nima ti dikali lijɛ ŋgɪ rɔ ma laka rɔ 'ba Satani bɔ bɛtɪ.

Akɔ'ɔ

^{VII} Kpe ame ga mɔ'ɔ ye ne, dɔ'bɔke ti nduwɛ tɔ'ɔ rɔze. Rɔmɔyɪ akɔ'ɔ na rɔ 'ba Bɔko'ba. Kina me ze ame ga pili ti akɔ'ɔ mɪze ne ze na rɔ kole abo 'ba Bɔko'ba kina ze na gbɪ rɔ bilaka ame ga kikalɪ bo ne. ^{VIII} Tine lijɛ ame ga 'bɛnnɪ kinza akɔ'ɔ mɪnnɪ lijɛ kɔ'ɔ lɛpɪ nnɪ ga dɛ ne, lijɛ ikali Bɔko'ba dɛ du te rɔmɔyɪ Bɔko'ba bo na rɔ mɪ zana 'ba akɔ'ɔ. ^{IX} Bɔko'ba ileme akɔ'ɔ abo 'deni zize ti toja kole kɔtɔ kpɔkɪ abo kako mɪ dɔliŋɔ ame ti bo na dɛdɪke 'deni ti didɪ ma ŋburunburu ne. ^X Akɔ'ɔ ame rɔ ma laka ne inza rɔ ma dɔ'ɔke bo Bɔko'ba. Akɔ'ɔ ma laka mo na rɔ ame bo kɔ'ɔ ze bo koja kole kɔtɔ abo kako kombi lanba 'ba lende kɛnyɛ ze ga ti tɔlɛ abo ne.

^{XI} Kpe ame ga mɔ'ɔ ye ne, kɔzɔ ame Bɔko'ba kɔ'ɔ ze 'deni kulɔwɔ ne zize gbɪ 'dɔ tɔ'ɔ lɛpɪ ze ga. ^{XII} Bɔtɔ mɔtɔ inza kɔtɔ te ame ko'ja kinɛ Bɔko'ba. Tine ɔdɔ dɔ'ɔke lɛpɪ ze ga 'deni Bɔko'ba 'deni rɔ akɔtɔ tize, akɔ'ɔ abo ɛdɪ 'deni ŋgɪ ko'dɔ ndɔbɔ laka mɪze.

^{XIII} Dikalike 'deni ze rɔ akɔtɔ ti Bɔko'ba kina bo gbɪ rɔ akɔtɔ tize gɔ Nyi Kɔtɔ Laka abo nime bo ki'di 'deni mɪze ne. ^{XIV} Kina gbɪ do'ja 'deni Bɔko'ba 'bu 'ba Yɛsu Kurisitɔ oja kole abo dɔliŋɔ bine tɔmɔ bilaka di mɪ tɔlɛ na me dɛdɪ duwɔwɔ 'deni ti. ^{XV} Kina me lijɛ ame ga pili kutɪ gɔmo Yɛsu na ŋgɪ rɔ kole 'ba Bɔko'ba ne lijɛ na kɔ'bɔ 'deni rɔ akɔtɔ ti Bɔko'ba kina Bɔko'ba gbɪ rɔ akɔtɔ tɪnnɪ. ^{XVI} Dikalike laka 'ba akɔ'ɔ 'ba Bɔko'ba gɔze 'deni. Bo na rɔ mɪ zana 'ba akɔ'ɔ. Kina lijɛ ame ga pili kɔ'bɔ tɔ'ɔ lɛpɪ nnɪ ga ne lijɛ na 'deni rɔ akɔtɔ ti Bɔko'ba kina bo gbɪ rɔ akɔtɔ tɪnnɪ.

^{XVII} Kina ɔdɔ akɔ'ɔ 'ba Bɔko'ba kɛdɪ 'deni ŋgɪ ko'dɔ ndɔbɔ mɪze rɔ ma laka ti dɛdɪke ŋgɪ rɔ dɔ kitɛwu mɪ kada 'ba burɛ lɔbu nima kɛdɪ kako ne. Dɔ kitɛwu ze ti kɛdɪ ŋgɪ gɔ loma ze mɪ dɔliŋɔ bine ame 'deni gbɪ ko kɔzɔ 'ba Kurisitɔ tara ne. ^{XVIII} Tikere ni ti akɔ'ɔ ɔdɔ'ɔ dɔnnɪ dɛ bi kɔtɔ. Kina me ɔdɔ kiya te akɔ'ɔ 'ba Bɔko'ba kɛdɪ 'deni ko'dɔ ndɔbɔ rɔ ma laka mɪze ti koga tikere ŋgɪ ŋbɔ yaga. Rɔmɔyɪ tikere ɛdɪ koloma mɪ bilaka gɔ lende 'ba karama nime Bɔko'ba kɛdɪ kodɔ dɔ bilaka ne. Kina me lijɛ ame ga rɔ tikere ne akɔ'ɔ 'ba Bɔko'ba o'dɔ ndɔbɔ dɛ du te laka mɪnnɪ.

^{XIX} Bɔko'ba na kɔ'ɔ ze 'deni dɔgba kina gɔ kɔ'du mo 'dɔ dɔ'ɔke bilaka gbɪ. ^{XX} Nɪ bɔ ame ko'ji lɔndɔ yɪ ne ɔdɔ kiya te ɔ'ɔ Bɔko'ba nɪ bɔ bɛtɪ na. Rɔmɔyɪ ɔdɔ kɔ'ɔ lɔndɔ yɪ ame kɛddɪ ko'ja kinɛ mo ne dɛ, ti kɔ'ɔ Bɔko'ba ame kinza ko'ja kinɛ mo dɛ ne totondo ga? ^{XXI} Kina gbɪ kɔ'du ki'di ame Kurisitɔ ki'di zize na me lijɛ ame ga pili kɔ'ɔ Bɔko'ba ne gɔ lijɛ kɔ'ɔ lɔndɔ nnɪ ga gbɪ.

V

Ta'da Dɔliŋɔ

^I Lijɛ ame ga pili ki'di dɔnnɪ 'deni ŋgɪ gɔmo Yɛsu na rɔ Kurisitɔ ma Bɔko'ba koja

ne lijë na rɔ kole 'ba Boko'ba. Kina me bo ame kɔ'ɔ 'bu ne ɔ'ɔ kole mo 'deni gbï. ^{II} Gɔ lende mo na me dikalike 'deni ɔɔɔ dɔ'ɔke Boko'ba doroke kɔ'du ki'di mo gbï, omba dɔ'ɔke kole abo 'ba Boko'ba 'deni. ^{III} Tɔ'ɔ bo Boko'ba na rɔ to'dɔ kɔ'du ki'di abo. Kina kɔ'du ki'di abo inza rɔ gomo zize ^{IV} römöyï lijë ame ga pili rɔ kole 'ba Boko'ba ne ëdï ta'da wa 'ba dɔliɲɔ nime ɲgï pili rɔ gomo. Ti'di dɔze gɔ lende 'ba Yësu na rɔ aka'da ame da'dake dɔliɲɔ 'deni timo mï kɔtɔ. ^V Kina me mëdï miya ziye, bɔtɔ mɔtɔ inza ame ka'da dɔliɲɔ tine ɲge kɔtɔ rɔ bo ame ki'di dönï ɲgï gomo Yësu na rɔ kole 'ba Boko'ba ne.

Lende 'Ba Yësu Kurisitö

^{VI} Yësu Kurisitö na rɔ bo ame kako 'deni dɔliɲɔ bine ti mini 'ba bapatisi gbï ti roma 'ba tölë abo. Bo ileme rɔ bo dë ɲge ti mini tine bo ileme rɔ bo ti mini gbï ti roma. Kina Nyï Kɔtɔ Laka odɔrɔ gomo 'deni yaga laka. Römöyï Nyï Kɔtɔ Laka na rɔ bo lende kodɔrɔ. ^{VII} Kina me wa ëdï 'deni mota ame kileme laka 'ba lende 'ba Yësu. ^{VIII} Lijë wa mota naga nima Nyï Kɔtɔ Laka ni ti mini 'ba bapatisi ti roma 'ba tölë abo uti dɔ lende pili bi kɔtɔ.

^{IX} Onɲoke te, ze dutike gɔ wa ma bilaka kileme zize, ne 'ba Boko'ba ame bo kileme na rɔ dɔ kiteli di dɔ 'ba bilaka lesi. Lende 'ba kole abo na me bo kileme bine. ^X Kina me lijë ame ga ki'di dönni 'deni gɔ lende 'ba kole 'ba Boko'ba ne akileme abo nime ëdï 'deni mï dökï'dï mo. Tine lijë ame ga pili ki'di dönni dë gɔ lende 'ba Boko'ba ne lijë o'dɔ Boko'ba 'deni yaga rɔ bo bëtï. Römöyï lende 'ba Boko'ba ame bo kileme kole abo timo ne na ma 'deni lijë kilagi ti'di dönni gomo.

^{XI} Ame na gbï rɔ akileme abo mo. Bo i'di didi ma ɲburuɲburu 'deni zize ti kole abo. ^{XII} Kina me bo ame 'deni rɔ akɔtɔ ti kole 'ba Boko'ba ne ëdï 'deni ti didi ma ɲburuɲburu. Tine bo ame kinza rɔ akɔtɔ ti kole 'ba Boko'ba ne inza ti didi ma ɲburuɲburu.

Didi Ma ɲburuɲburu

^{XIII} Wa naga nime mugu 'deni ziye 'dɔ kikalike ëddike 'deni ti didi ma ɲburuɲburu. Römöyï kpe na rɔ ya ame ga ki'dike dɔye 'deni gɔ lende 'ba kole 'ba Boko'ba. ^{XIV} Ze 'beze ma ze tiye nime

'deni rɔ dɔ kitëwu kɔmɔ Boko'ba römöyï gɔ ako'dɔkɔ abo ɔɔɔ dititike bo gɔ wa mɔtɔ bo ëdï nduwë tuwö dëki 'ba dɔze. ^{XV} Gɔ kɔ'du mo dikalike ɲgï laka ɔɔɔ dititike a mɔtɔ di zi bo dikalike ɲgï dëdike 'deni timo.

^{XVI} ɔɔɔ ni mɔtɔ ko'ja löndö yï mɔtɔ këdï ko'dɔ lende kënyë ame kinza rɔ 'ba tölë ne, ititi Boko'ba gɔ bo. Kina bo ti ko'ja didi ma ɲburuɲburu ɲgï ɔɔɔ lende kënyë abo mo nima kinza rɔ 'ba tölë. Römöyï lende kënyë mɔtɔ ga ëdï bina rɔ 'ba tölë. Kina me lende nime miya te 'dɔ kititi Boko'ba gɔ bo lende kënyë ne inza gönni ya ame ga ko'dɔ lende kënyë ma te ne. ^{XVII} Lende kirasi pili rɔ gomo rɔ lende kënyë di kɔmɔ Boko'ba. Tine lende kënyë mɔtɔ ga inza rɔ 'ba tölë ma ɲburuɲburu.

^{XVIII} Dikalike kole ame ga rɔ 'ba Boko'ba ne ö'bö dë kpe nduwë to'dɔ lende kënyë. Römöyï Yësu kole 'ba Boko'ba itata lijë 'deni. Satani osa rönni dë kpe. ^{XIX} Ze pili dikalike 'deni gbï ze 'ba Boko'ba na, ne dɔliɲɔ nime pili ëdï közi Satani. ^{XX} Dikalike 'deni kole 'ba Boko'ba ako 'deni dɔliɲɔ bine ti'di wa naga nime këdï njo zize 'dɔ dikalike Boko'ba ame ɲge kɔtɔ kpökï mitorɔ ne. Ze 'deni rɔ akɔtɔ ti bo Boko'ba römöyï ze 'deni rɔ akɔtɔ ti kole abo Yësu Kurisitö. Bo na rɔ Boko'ba ame kɔtɔ kpökï mitorɔ ne. Kina bo na rɔ bo dɔ didi ma ɲburuɲburu.

^{XXI} Kina me kole ma ga, kinza kupöke rɔye dë ti lende 'ba akoro.

Akugu Ma Mi Riyö 'Ba YOWANI

^I Ma bulöbu mēdi mugu waraga nime ziyi ni lēmi ame Boko'ba koweli yi 'deni ne gbi zi kole 'bi ga ma mo'ɔ kulöwö ro ma laka ne. Tine ma na dē nge koto mo'ɔ ye, ya ame ga pili kikali laka 'ba lende kodoro 'ba Boko'ba nime ne ɔ'ɔ ye gbi pili. ^{II} Römöyi lende kodoro abo ö'bö 'deni mize ma ze tiye ni kina ti kö'bö nduwē tize nbö ro nburunburu.

^{III} Dö'böke ti mi lende kodoro abo gbi mi ako'ɔ 'do yēyi ti mi koŋmi ti loma liya 'ba Boko'ba 'bu 'ba Yēsu Kurisito ni ti 'ba kole abo koloma koto tize.

Tiliya Ro Loro

^{IV} Mēdi 'deni ngi tiliya ro loro go ame mo'ja kole 'bi mo'ɔ ga 'deni kēdi ko'do lende kodoro mo tōnē ga ko 'bu ze Boko'ba kose gomo zize ne.

^V Lēmi ma, wa ame 'do miya ziyi ne na me, do'oke lepī ze ga pili. Kö'du ki'di nime mēdi mose ziyi ne ma la'ja na dē tine ma molo tōnē ki'di zize molo di bi tisaki mo ne na. ^{VI} Römöyi to'ɔ bo Boko'ba na ro tinda'ba kö'du ki'di abo. Kina gbi kö'du ki'di ame kuwöke molo di bi tisaki mo ne iya te dolomake ti ako'ɔ.

Bo 'Bölu

^{VII} Kina me mēdi miya 'deni ziye römöyi bo 'bölu ma konzi mo'ɔ ga ita'ba 'deni kote mi doliŋo, lijē na ro bo kēdi kiya te Yēsu Kurisito ako dē su mi doliŋo bine ro bilaka lesi. Lijē naga nima kēdi kiya te ne, lijē na ro bo 'bölu bo ndo'ji bo ya 'ba Kurisito. ^{VIII} Kina i'dike komoye kandi laka kinza do gomɔ 'ba roye nime kilikö ra ro yawa, tine 'do ko'jake kpa közi 'ba gomo pili di zi Boko'ba.

^{IX} Kina me mēdi miya ziye, bo ame ki'di do bo dē kö'bö go akiyandi 'ba Kurisito tine bo kebe tudölö yimo ti lende mo'ɔ ga ne, bo botɔ mo nima inza ro akoto ti Boko'ba. Ne lijē ame ga pili kö'bö ti'di dönni go akiyandi 'ba Kurisito ne, lijē na ro akoto ti Boko'ba 'bu 'ba Kurisito gbi ti bo kole mo. ^X Do bilaka mo'ɔ ga kako

liŋo 'be ga ti akiyandi ame ga kinza ro 'ba Kurisito, kinza kolake lijē dē koloma. Kina kinza kumötöke lijē dē gbi ^{XI} römöyi ya ame ga pili kēdi kumötö lijē bilaka naga nime ne, ti konyonyo rönni ngi mi lende kēnyē 'bēnni nima.

Ndose Ma Nburunburu

^{XII} Mēdi ti lende mo'ɔ ga gba nbanj ame mo'doko go miya ziye. Tine mo'doko dē kpe tugu mo ti galama mi waraga. Miteri 'do ma mo na ngi mari ti gbagba ma 'do dilendeke tiye di do komo di do komo koro a nime te 'do dēdike lo ti loro.

^{XIII} Lēmi yi ame Boko'ba koweli 'deni bine ne kole 'bēni ga umötö yi laka.

Akugu Ma Mi Mota 'Ba YOWANI

^I Ma bulöbu mugu waraga nime ziyi bo pori ma Gayo. Ni ame mo'ɔ yi 'deni ngi kulöwö ro ma laka ne.

^{II} Ni ame mo'ɔ yi ne, Boko'ba ki'di yi kö'bö ti ro këyi, yëyi abo këdi tiyi kozo ma këddi laka komo bo. ^{III} Lende ma muwö di zi löndö ma këdi kako di ziyi dayi naga nime i'di ma 'deni ngi mëdi miliya ti lonjo. Ame muwö 'deni kiya te önyö 'deni nduwë kö'bö go kori 'ba lende kodoro nime kozo ma tonë këddi ko'do molo ne. ^{IV} Tiliya ma, ma ro do kiteli na go ame muwö 'deni kole ma ga kinda'ba kori 'ba lende ma kodoro nime 'deni ne.

Konyi

^V Ni ame mo'ɔ yi ne, ma laka mo na ro konyi ko'do 'bi zi löndö tine ma ro do kiteli mo zi löndö ame ga ro bo löwö ne. ^{VI} Lijë iyëti go ako'ɔ 'bi 'deni mi kanisa bine. Kina ma laka mo ziyi toja lijë ro ame kari go komo Boko'ba ne mi kori 'ba lingere 'bënni. ^{VII} Römöyi lijë ëdi kari mi lingere nima mi möyi Kurisito kinza tidëki oto di zi bo löwö ame ga kikali Yesu Kurisito de ne. ^{VIII} Kina zize ti 'do tokonyi lijë ma te naga nime römöyi go dedë gbi ro bo ndobo lepë zinni mi lende kodoro 'ba Boko'ba.

^{IX} Mugu waraga mbowa 'deni zi kanisa. Tine a mo Diwotepa bo koyoyo ro bo ro löbu mo nima inza kuwö do lende ze. ^X Kina odo mako 'deni ti mora go lende abo naga nima yaga zi bilaka, beti abo naga nima bo kunzo kpama gbi ti kore mbëmbë abo naga nima. Tine a ma kënyë kulöwö ro do kiteli mo na ro ame bo ko'doko nba 'ba kanisa de ne. Kina lende abo gbi tota gomo toga lijë ame ga këdi kota nba naga nime linjo 'bënni ga ne yaga di mi kanisa.

^{XI} Ni ame mo'ɔ yi ne, kinza kogba görö 'ba lende kënyë de tine 'ba lende laka na kogba. Römöyi bo ame këdi ko'do lende laka ne na ro 'ba Boko'ba. Tine bo ame këdi ko'do 'ba bo ro lende kënyë ne o'ja Boko'ba de.

^{XII} Bilaka pili ëdi kiya lende 'ba Demetoriyo ro ma laka. Kina lende laka ko'do abo ileme bo 'deni ngi ro ma laka. Kina duti 'deni gbi gomo lende abo ëdi ro ma laka. Kina ikali 'deni do lende kuti ze ëdi ro ma laka.

Akumötö

^{XIII} Mëdi ti lende moto ga nbanj 'do tiya mo ziyi. Tine mo'doko de kpe tugu mo mi waraga ti galama. ^{XIV} Miteri ngi go mo'ja yi giri naga nime go dilende di do komo di do komo kozo a nime te.

^{XV} Yëyi abo këdi tiyi. Pori yi ga ame bine ne umötö yi pili. Kina 'do kumötö pori ma ga ama yayi ne me ro kotokoto.

Akugu 'Ba YUDA

I Ma Yuda bo laja 'ba Yësu Kurisitö ame bo löndö ma na ro Yakoba ne. Medï mugu waraga nime ziye kpe ame ga kidëki ye, Boko'ba 'bu ko'ö ye 'deni, Yësu Kurisitö kedi kitata ye ne.

II Mi keyi ti lende liya ti ako'ö mo koloma tiye ro do kiteli.

Bö Kumë Lende Dö Kindëndë

III Kpe ame ga mo'ö ye 'deni kulöwö ne, ma ngi ti doki'di kombi 'do tugu lende 'ba tomo ze ma ze tiye di mi tole nime ziye. Tine momeri ma kulöwö ro do kiteli mo go tugu mo ziye toco ye kinza kolake go lende 'ba Boko'ba nime bo ki'di 'deni nge mi koto nburu zi bilaka abo ga ne, IV römöyi ya ma kinza kere Boko'ba de moto ga iyaga 'deni liwo kodo kako mi longö ye. Lije na ro ma kedi kuyi mi lende keyi 'ba Boko'ba za yaga zinni ro a 'ba to'do lende kenyë timo lije kilagi di ro Yësu Kurisitö mo ma nge koto kpöki ro nere bo daze mo ne. Ugu 'deni molo tonë kiya te 'do Boko'ba kodo karama dönni.

V Kina kozo ame kikalike 'deni pele pili molo ne, mo'doko tiyëti gomo gbi laka ziye ma tonë bo Boko'ba komo Yisarele di mi doyayi 'ba Ezipeto, tine di potö mo 'bowu yayi bo kileki kote do ma kinza ki'di dönni de go lende abo mo ga ngi yaga. VI Omerike gbi malayika ma tonë ga koro de go maga 'ba közi kakpa ma ki'di zinni ne ame lije kebe kilagi go bi ma ki'di zinni mo ne. Boko'ba udödu lije ngi ti nyori ma nburunburu mi bi kolu tonë beri koda do kada löbu nime kedi kako ne 'do bo kodo karama dönni. VII Omerike gbi Sodomoni ti Gomora ti mi tiri ma ngila mo ga. Bilaka mo ga o'do lende gbi kozo 'ba malayika naga nime. Kina lije kombi gomo mo 'deni ro pa'do ma nburunburu ro akileme zi boto pili go ndoro ko'do 'benni ma go yeri ti lende kirasi moto ga.

VIII Kina gbi tara lije ya naga nime nyi i'di lije 'deni kirasi yida rönni lije kilagi közi kakpa 'ba Boko'ba lije kiti'ja

malayika ame ga ro löbu do kiteli ne. IX Tine Mayikolo ame pele ro bo do malayika ni ne o'do de tara mi kada ma lije kedi kamo ti Satani mi tilaka rönni go toku Musa. Bo ilaja ro bo de kogboki Satani ti ti'ja. Tine bo iya abo nge te, "Ni, Boko'ba kamo döyi." X Tine ma 'benni lije ya naga nime wa ma kinza lije kikali de pele naga, lije iti'ja aa ngi. Tine ma lije kikali mo naga nima akikali mo kapi ngi go doni zinni kozo 'ba yeri 'ba yi möko naga tara ne na ma 'deni kedi kote dönni.

XI Bu'bu zinni, lije inda'ba kori bi ndi Kayina 'deni. Go lende 'ba girisi na lije kusu kpenni 'deni ngi mi lende kenyë ko'do 'ba Balama tonë. Lije aya 'deni ngi kozo 'ba bo tonë ro Kora ne. Kina kozo ma tonë kupö bo ne, na kupö lije 'deni gbi tara.

XII Lije ngi kozo akididi ziye mi akonyo 'ba karama 'be ga, rönni kaya de yo. Lende 'ba gbagba nni ga na nge lije komeri. Lije ngi kozo poli ame lili kombi kari timo toro mo ka'di de yo ne. Lije ngi kozo ngeri ma kinza kana de naga, pele mi kpa dolili. Lije ngi kozo ngeri ame koto 'deni beri ti ngira'da mo kututu e'benni 'deni ne. XIII Lije ngi kozo mini ma kikagba ti surupu 'ba domo mi lende ko'do kinza ro kaya 'benni nima. Lije ngi kozo kolu ma kulë 'ba mitoro ame Boko'ba kilejo go bi mo 'deni mi bi kolu 'ba Gehena ne.

XIV Enoka kupö ma ro mi modokoto ma kodo kako di zi Adama na kumë lende nime 'deni go ko'du 'benni. Ame kiya te, "Ongo te, nere Boko'ba ti kako ti tindii 'ba malayika koto laka abo ga XV to'do bure 'ba boto pili, todo karama do bo kilagi Boko'ba naga nima go lende kirasi 'benni ame ga pili lije ko'do ne gbi ti ma dande'de lije koja ro Boko'ba." XVI Ya naga nime lende 'benni nburu ro tonboro rönni toto kenyë kpa lepi nni ga. Ako'doko 'ba lende kenyë 'benni ga na lije kinda'ba kori mo. Lije ebi rönni nime te lije ko'do kpa konmi zi lepi nni ga to'ja kori timo zinni.

Ndose

XVII Tine kpe lepi ma ga ame mo'ö ye kulöwö ne, omerike a tonë ga bo laja 'ba

Yēsu Kurīsītō ɲere ze kiya molo ziye bine ne te. ^{XVIII} Lijē iya 'deni ziye te, “Ɔdo kada ma ɲburuɲburu kōmō 'deni, bilaka mōto ga ti kōdo topoto ye. Lijē na ro ma kōsō go ako'doko 'bēnni 'ba tilagi Boko'ba naga.”

^{XIX} Lijē na ro bo kēdi ko'de ro koza mo tōnē ga. Ako'doko 'ba yida rōnni ga na mbiri dōnni, a mōto ro Nyi Koto Laka inza minni.

^{XX} Ne kpe 'beye lēpi ma ga, uluke roye nduwē kiyōbuke mi lende laka nime kinda'bake 'deni ne. Umōtuke ti tigo 'ba Nyi Koto Laka. ^{XXI} Kina ogboke roye ti mi ako'o 'ba Boko'ba kozo ame kēddi kodake Yēsu Kurīsītō ɲere ze 'deni 'do ki'di didi ma ɲburuɲburu ziye ti mi kēyi abo ne.

^{XXII} Ilemeke mi kēyi zi ma domo kilikō 'deni naga. ^{XXIII} Omoke mōto mo ga tolo mo yaga di mi pa'do. Ilemeke mi kēyi gbi zi ya mōto ga, tine boɲgo 'ba rōnni mo naga nima kēri kulōwō di zi ndōrō 'ba go lende kēnyē ne na 'do ko'jike kinza kiyōlu roye.

Mōtu

^{XXIV-XXV} Ro lōbu ti tigo do kiteli ti kōzi kakpa ti tigo ma tōnē mo molo gba kinza oto kisaki rōni dē kō'bō nduwē ko'ja kabate 'deni ro ɲburuɲburu ne kēdi zi Boko'ba bo togbo ye di mi la'ba ko'de ye kinza a ma kēnyē mōto zi bo ti tiliya, ame bo Boko'ba na ɲge koto ro bo tomō ze ti Yēsu Kurīsītō ne. Amini.

TILEME RƆ 'BA WA Zi Yowani

^I Ame na rɔ akileme 'ba Yēsu Kurisītō ame Boko'ba ki'di zi bo 'dɔ kileme wa ma kēdi ko'dɔko 'dɔ to'dɔ rōnni girī naga nime zi bɔ laja abo ga ne. Bo ileme gomo 'deni laka yaga ti toja malayika abo zi bɔ laja abo Yowani, ^{II} ame bo Yowani kiyēti gɔ wa ame ga pili bo ko'ja ne 'deni yaga. Omba kina rɔ lende 'ba Boko'ba ame Yēsu Kurisītō kodɔrɔ ndimo 'deni ne.

^{III} Lijē ame ga kideki lende kumē naga nime kugu bine ne ti kēdi ngi ti yeyi. Lijē ame ga kuwō kinda'ba kitigɔ mi doki'di nni ne ti kēdi ngi gbi ti yeyi rōmoyi kada mo ɔwɔ dē kpe.

Kanisa Modomoriyō

^{IV} Ma Yowani mugu waraga nime ziye kpe kanisa ma modomoriyō mi dɔyayi 'ba Asiya. Lende keyi ti mi keyi abo 'ba Boko'ba ame bo kēdi 'deni molo di bi tisaki mo nduwē kōmō girī nime nbō rɔ nburunburu ne koloma tiye gbi ti yeyi 'ba Nyi Kɔtɔ Laka modomoriyō ma kōmō kiti 'ba Boko'ba, ^V ti yeyi 'ba Yēsu Kurisītō koloma gbi tiye. Bo na lende abo nburu rɔ ma kodɔrɔ, kole dɔndende 'ba tɔdɔ di mi tölē, nɛrē 'ba dɔ nɛrē ni pili.

Bo ame kɔ'ɔ ze 'deni kulōwō kolē gɔze 'dɔ kope ze yaga di mi lende kēnyē ze ga ti roma bo, ^{VI} ki'di ze 'deni rɔ 'ba nɛrē löbu abo rɔ bɔ akumu toja laja zi Boko'ba 'bu bo ne. Akilēlu ti tigɔ dɔ kiteli kēdi zi bo nduwē nbō rɔ nburunburu. Amini.

^{VII} Onɔke te, bo ēdi kako bēri ti pɔli kina bɔ kupō bo tōnē ga ti laki pili ti ko'ja bo ngi, dɔ kupō pili 'ba dɔliɔ ti kudu bo 'deni ngi. Yēē, kēdi ngi tara. Amini.

^{VIII} Nɛrē Boko'ba ame kēdi 'deni molo di bi tisaki mo nduwē kōmō girī nime nbō rɔ nburunburu ne bɔ tigɔ dɔ kiteli iya te, "Ma Boko'ba na rɔ tisaki mo gbi rɔ tote mo."

Nyi

^{IX} Ma löndö ye Yowani na. Ma gbi rɔ lēpi ye ame rɔ akɔtɔ ti Yēsu mi tombi gomo rɔ atiri gɔ nɛrē löbu nime liya ti mi kēddi. Oga ma 'deni mēdi mi döotu

'ba Patomosi gɔ kö'du 'ba t̄yēlē lende 'ba Boko'ba ame Yēsu Kurisītō kodɔrɔ ndimo 'deni ne. ^X Mi kada löbu ma dɔ kɔtɔ mɔtɔ Nyi Kɔtɔ Laka inda'ba ma ngi mbi. Kina muwō birɔ kudu ngi kebe goma rɔ ma kembe kɔzɔ birɔ tototi naga tara, ^{XI} iya te, "Wa ame ga pili ko'ja ne ugu koja zi kanisa ma modomoriyō ame ga mi gawo 'ba Epeso, mi Semorona, mi Pegamona, mi Towatira, mi Saradisi, mi Piladapiya ni ti Lodikiya ne."

^{XII} Kina muyi kōmō ma ngi tonɔ ɔtɔ nima kēdi kilende zō ne. Kina ɔdɔ muyi kōmō ma 'deni tine mo'ja ndēni yamo ma kōbökōbō modomoriyō 'ba t̄idēyi lamba 'deni yayi. ^{XIII} Kina mi löngö ndēni naga nima yayi mo'ja bɔ mɔtɔ kɔzɔ kole 'ba bilaka lesi tara kēdi kɔrɔ, kusu jalabiya 'deni nbō kilala yayi, kudōdu kpa dɔngɔ'do bo 'deni ti gasi ma kōbökōbō.

^{XIV} Sunē dɔ bo ga aɔmi ngi kɔzɔ alato ni ma ti buruku naga tara. Kōmō bo öbö kɔzɔ pa'do, ^{XV} ndi bo ga aɔmi kɔzɔ yamo ame kubōbō 'deni kileze yaga ne tara, mugu bo udu kɔzɔ bituru 'ba mini ma kēdi kɔlɔ. ^{XVI} Bo inda'ba kēlu 'ba m̄itɔrɔ modomoriyō kōzi bo ma dōri, kina mbele ame kikapa kpamo 'deni kapa kpaki riyō ne kɔdɔ ngi di kpa bo. Kōmō bo öbö ngi kɔzɔ kada ame 'deni mi zana kada ma kata ne tara.

^{XVII} Kina ɔdɔ mo'ja bo 'deni tara tine, mēnyi ngi mila'ba bēri ndi bo kɔzɔ tōku. Tine bo ēnyi ki'di kōzi bo ma dōri rōma, bo iya te, "Kinza kere dē. Ma na rɔ tisaki mo gbi rɔ tote mo ^{XVIII} Ma na rɔ bɔ didi, mölē 'deni pa ne m̄ididi 'deni yaga rɔ nburunburu. Kpadōri 'ba tölē ni ti maliti 'deni pili mi kōzō. ^{XIX} Kina ti, wa ame ga pili ko'ja ne ugu ti, ma girī naga nime kpaki ti ma kēdi ko'dɔko 'dɔ to'dɔ rōnni 'jaa naga nima. ^{XX} Kēlu modomoriyō naga nima ko'ja minda'ba kōzō ma dōri ne gbi ti ndēni yamo kōbökōbō modomoriyō 'ba t̄idēyi lamba naga nima, 'jɔ 'ba lende mo ga na te. Kēlu modomoriyō naga nima lijē na rɔ malayika 'ba kanisa ma modomoriyō naga nima. Kina ndēni modomoriyō naga nima na rɔ kanisa ma modomoriyō mo tōnē ga."

II

Kanisa Ma Epeso

^I “Ugu kozo a nime te zi malayika 'ba kanisa ma Epeso.

Ame na ro ndose abo 'ba bo ame kinda'ba kelu modomoriyö közi bo ma döri, bo kedî kilingere mi löngö ndenî modomoriyö di mi yamo köbököbö 'ba tidëyi lamba tonë ga ne. ^{II} Mikali ndobo ko'do 'be 'deni, közi kitigo 'be mi ndobo ti mi keddi 'be mikali 'deni. Mikali 'deni ma kogake roye yaga di rönni lijë bo lende kënyë naga nima. Ya ma kidewo rönni tégë lijë na ro bo laja 'ba Boko'ba naga iyozoke lijë 'deni kotake go beti 'benni yaga ma lijë kinza ro ma laka. ^{III} Mikali ma kogbake roye 'deni ti mi keddi tombi gomo go lende ma du kinza ma kogake kpeye goma.

^{IV} Ne pele medî gba ti wa naga nime tiya mo yida roye. Mongo ye idakike 'deni di mi ako'c 'be, inzake kpe kozo ma dogba tonë bine ne. ^V Omerike go la'ba 'be ame kileki ye 'deni nbö nyati yi'böwu ne te. Otöke doye di yimo kilekike to'do wa tonë ga kolomake pa ro to'do mo dogba bine ne. Jdo kotöke doye de ti mako ziye mogba ndenî 'ba lamba 'be nima yaga di mi go bi mo.

^{VI} Tine ame na ro lende laka 'be ame kö'böke nburu to'ji akiyandi 'ba bilaka 'ba Nikolawo naga nima ne gbi kozo 'bama ame mö'bö to'ji akiyandi 'benni nima ne tara.

^{VII} Kina ti, bo ame kedî ti mbili ne i'dike bo kuwö lende naga nime Nyi Koto Laka kiya zi kanisa naga nime ne. Bo ame ka'da wa 'deni ti mi'di bo tonyo döngeri 'ba didi ame mi dolijo 'ba Boko'ba ne.”

Kanisa Ma Semorona

^{VIII} “Ugu kozo a nime te zi malayika 'ba kanisa ma Semorona.

Ame na ro ndose abo 'ba bo ame bo ro tisaki mo gbi ro tote mo ne. Bo ame tonë köle kënyi kididi 'deni 'böwu yaga ne. ^{IX} Mikali gomo 'be ti lisa 'be 'deni. Ne tine inzake lipo ro lisa, kpe ro bo mori. Kore 'ba roye muwö 'deni ma lijë bo kiya rönni ro Yudayi naga nima kedî ko'do. Lijë iya rönni tégë lijë na ro Yudayi, demba lijë ka ro bo laja 'ba Satani ga. ^X Kinza kereke de

koto te di zi gomo ame ga 'do kombike ne, römöyi ro ma laka medî miya ziye, Satani ti ku'du ya moto ga di mi löngö ye bina mi maboso tiyozo ye timo. Kina ti kombike gomo 'ba közi kasi ma kedî ko'do ziye nbö kada do 'butë. Tine önyöke nduwë gomo ti mi keddi nbö mi tolë kina ti mi'di kpa közimo ngi ziye ro didi.

^{XI} Kina ti, bo ame kedî ti mbili ne i'dike bo kuwö lende naga nime Nyi Koto Laka kiya zi kanisa naga nime ne. Bo ame ka'da wa 'deni ne inza kinene tolë ame ro mi riyö ne kpe.”

Kanisa Ma Pegamona

^{XII} “Ugu kozo a nime te zi malayika 'ba kanisa ma Pegamona.

Ame na ro ndose abo 'ba bo ame ti mbele kpa riyö ma kapa kulowö ne. ^{XIII} Mikali bi 'ba loma 'be ame Satani kedî 'deni ti kitî löbu abo teyi ne. Ne pele ö'böke nduwë ro ma kitigo mi möyi ma kinza toga kpeye goma. Ö'böke ti'di doye go lende ma pele mi kada 'ba tupö Anitipa bo laja laka ma nime ame kupö mi gawo 'be nima Satani kedî koloma teyi ne.

^{XIV} Ne pele tara medî ti lende moto ga mbowa bine yida roye. Eddike ti bilaka 'be moto ga yayi ame ki'di dönni 'deni go akiyandi 'ba Balama ame tonë koloma molo bine tiyandi Balaka toco bilaka 'ba Yisarele mi lende kënyë ti tonyo wa ame ga kumu zi akoro ne gbi to'do yeri. ^{XV} Kina me 'deni gbi tara, eddike ti bilaka 'be moto ga ame ki'di dönni 'deni go akiyandi 'ba bilaka 'ba Nikolawo ne. ^{XVI} Kina me ti otöke doye dene ti malo doye giri naga nime moga lijë bilaka naga nima ti mbele 'ba kpama.

^{XVII} Kina ti, bo ame kedî ti mbili ne i'dike bo kuwö lende naga nime Nyi Koto Laka kiya zi kanisa naga nime ne. Bo ame ka'da wa 'deni ti mi'di akonyo ame kako di mitoro ne zi bo. Kina ti mi'di lele kanmi gbi zi bo ti möyi la'ja kugu 'deni domo ame bo bo kogba mo na nge kikali 'jo mo ne.”

Kanisa Ma Towatira

^{XVIII} “Ugu kozo a nime te zi malayika 'ba kanisa ma Towatira.

Ame na rɔ ndose abo 'ba kole 'ba Bɔko'ba, bo ame kɔmɔ bo kɔbɔ kɔzɔ pa'do, ndi bo kanmi kɔzɔ yamo ma kubɔbɔ 'deni kileze yaga ne tara. XIX Mikali ndɔbɔ ko'do 'be 'deni, ako'o 'be ti ti'di dɔye gɔ lende ma ti laja koja 'be gbɪ ti mi kɛddi 'be ga pili mikali 'deni. Kina gbɪ mikali 'deni ma kɛddi ko'doke 'deni le'jete rɔ dɔ kiteli di dɔ ma dɔgba tɔnɛ bine ne.

XX Ne pele tara mɛdi gba ti wa naga nime tiya mo yida rɔye. Kpe ɔ'bɔke tujɛ dɔ 'ja nima rɔ Jezebele lɔko kiya rɔni rɔ bɔ kumɛ lende 'ba Bɔko'ba ne. Kina me lɔko ki'di bɔ laja ma ga 'deni kɔzɔ yaga ti akiyandi 'bɛni nima to'do yɛri gbɪ tonyo wa ame ga kumu zi akoro ne. XXI Mola ni pele mbowa 'dɔ lɔko kɔtɔ dɔni di mi yɛri 'bɛni nima, tine lɔko o'dɔkɔ dɛ. XXII Ne ti mudɔdu lɔko bɛri dɔ lajba ti rɔkɔ'o dɔ kose. Kina ti modɔ gomɔ ma kinza kiya gbɪ dɔnni lijɛ bɔ ko'do yɛri tini naga nima ɔdɔ lijɛ kɔtɔ dɔnni dɛ di mi kɔri 'ba lende 'bɛni nima. XXIII Ti mupɔ bɔ kɔsɔ gɔni ga yaga. Kina bilaka 'ba kanisa pili ti kikali ngi ma na rɔ bɔ koma mi dɔki'di bilaka gbɪ ti mi meri 'ba dɔ. Kina kpe pili ti mopi ngi tara ziye, 'bɛyi 'ba bɔ mɔtɔ ko gɔ ndɔbɔ ko'do 'bi.

XXIV Kina me mɛdi miya 'deni zi kɔzɔ ye ama ga mi Towatira yayi, kpe ma kinza ki'dike dɔye dɛ gɔ akiyandi 'bɛni naga nima ne, ame gbɪ kiyandi ye dɛ ti ɔtɔ 'bɛnni nima lijɛ laki ni kidɛki rɔ dɔ gege 'ba Satani ne. Mi'di akirindi mɔtɔ dɛ kpe dɔye. XXV Tine wa naga nime kɛddi ko'doke le'jete ne na 'dɔ kɔnyɔke nduwɛ gɔmo nɔbɔ mileki mako ziye.

XXVI Bɔ ame ka'da wa 'deni ko'do ako'dɔkɔ ma nɔbɔ kɔmɔ mi tote mo ti mi'di kɔzi kakpa 'ba dɔ, dɔ kupɔ pili 'ba dɔliɔ nime teyi. XXVII Bo ti kɛdi ti kɔzi kakpa dɔnni pili ti pɛri yamo. Bo ti kitiko dɔnni yaga kɔzɔ kete tara. Ame ti kɛdi gbɪ kɔzɔ kɔzi kakpa ame mo'ja 'deni di zi 'bu ma ne. XXVIII Kina ti mi'di tɔro bi kɛzɛ gbɪ zi bɔ mo nima.

XXIX Kina ti, bɔ ame kɛdi ti mbili ne i'dike bo kuwɔ wa naga nime Nyi Kɔtɔ Laka kiya zi kanisa naga nime ne."

III

Kanisa Ma Saradisi

I "Ugu kɔzɔ a nime te zi malayika 'ba kanisa ma Saradisi.

Ame na rɔ ndose abo 'ba bɔ ma Nyi Kɔtɔ Laka modɔmoriyɔ 'ba Bɔko'ba ti kɛlu modɔmoriyɔ tɔnɛ ga kɛdi mi kɔzi bo ne. Ndɔbɔ ko'do 'be ga mikali 'deni. Mikali 'deni ɛddi kidɛkike rɔye iyake te kpe gba ti didi miye dɛmba kpe e'be 'deni ka mɔlo rɔ tɔku. II Ne tine ɛnyike kindinike yaga kisikike kɔzɔ ye ama kɛdi ko'dɔkɔ 'deni gbɪ tulɔku ne. Rɔmɔyi monɔgɔ 'deni ako'do 'be ga inza gba njo gɔ kɔmɔ Bɔko'ba ma. III Wa ame ga tɔnɛ kiyandi ye timo kuwɔke 'deni ne, omerike gɔmo. Uwɔke dɔmo ti 'dɔ kɔtɔke dɔye di mi lende kɛnyɛ 'be ga. ɔdɔ kɛnyike kindinike dɛ yaga ti mako tugu'du ziye kɔzɔ bɔ 'bɔgɔ naga tara. Kina inza kikalike saa 'ba tako ma.

IV Ne pele tara ɛddike ti bilaka 'be mɔtɔ ga mi Saradisi yayi ame lijɛ kuturɔ bɔngɔ ma 'bɛnni ga dɛ mi mando'do ne. Lijɛ ti kilingere kɔtɔ tɔ ti bɔngɔ kanmi rɔnni, rɔmɔyi lijɛ na laka kɔzɔ a nime te. V Lijɛ ame ga ka'da wa 'deni ne ti musu bɔngɔ kanmi ngi rɔnni tara. Kina minza more mɔyi lijɛ kpe yaga di mi buku 'ba didi. Ti mumɔ mɔyi lijɛ yaga kɔmɔ 'bu ma ni ti malayika abo ga, miya te, lijɛ 'bama na.

VI Kina ti, bɔ ame kɛdi ti mbili ne i'dike bo kuwɔ lende naga nime Nyi Kɔtɔ Laka kiya zi kanisa naga nime ne."

Kanisa Ma Piladapiya

VII "Ugu kɔzɔ a nime te zi malayika 'ba kanisa ma Piladapiya.

Ame na rɔ ndose abo 'ba bɔ ame kɔtɔ laka gbɪ nge rɔ bɔ lende kodɔrɔ ne. Bo na kinda'ba kɔzi kakpa 'ba Dawidi bɔ dɔliɔ 'deni. Wa ame bo kunyɛ kpamo 'deni yaga, bɔtɔ urɔgɔ dɛ kpe teyi. Kina wa ame bo kurɔgɔ kpamo 'deni teyi bɔtɔ unyɛ dɛ kpe yaga. VIII Wa ame ga kɛddi ko'doke ne mikali 'deni, kina mikali 'deni gbɪ tigɔ 'be inza mbiri. Ne pele inda'bake lende ma 'deni kitigɔ kogake kpeye dɛ gɔma. Murɔgɔ kpadɔri 'deni yaga ziye rɔ gbɔngɔ ame bɔtɔ mɔtɔ ko'bɔ dɛ kpe turɔgɔ mo teyi.

^{IX} Ne 'bënni 'ba bɔɔ bɔ bɛti dɔtumu 'ba Satani naga nima lijɛ kɛdi kiya rɔnni rɔ Yudayi ne, ti mi'di lijɛ kako kolɔɔ bɛri kɔmɔye. Kina ti lijɛ kikali ngi mɔ'ɔ ye. ^X Kina gɔ ame kogbɔke kɔ'du ki'di ma 'deni kɔ'bɔ miye liya ti mi kɛddi ne, ti mitata ye ngi di zi gomɔ lɔbu nime kɛdi kako dɔ dɔliɔɔ pili tiyɔɔ bilaka 'ba mi dɔyayi ne.

^{XI} Kina 'deni mɛdi mako giri nime, ɔnyɔke nduwɛ gɔ wa ame ga kɛddi kɔ'dɔke ne kinza bɔɔ mɔɔ kebe ye ra kinda'ba kpa kɔzi 'be. ^{XII} Bɔ ame ka'da wa 'deni ne ti mɔ'dɔ bo rɔ matikpɛri 'ba mi rɔ lɔbu 'ba Bɔko'ba ma. Kina bo inza kola gɔmo kpe. Ti mugu mɔyi Bɔko'ba ma rɔ bo ti mɔyi gawo la'ja 'ba Bɔko'ba ma ame kina rɔ Yerosalema ma la'ja ame kɛdi kako bɛri di mitorɔ di zi Bɔko'ba ma ne. Kina ti mugu mɔyi ma, ma la'ja gbɛ rɔ bo.

^{XIII} Kina ti, bɔ ame kɛdi ti mbili ne i'dike bo kuwɔ wa naga nime Nyi Kɔɔ Laka kiya zi kanisa naga nime ne."

Kanisa Ma Lodikiya

^{XIV} "Ugu kɔɔ a nime te zi malayika 'ba kanisa ma Lodikiya.

Ame na rɔ ndɔse abo 'ba bɔ ame rɔ Amini lende abo nburu rɔ ma kodɔɔ ne, bo na rɔ bɔ dɔ wa ame ga pili Bɔko'ba kɔ'ba ne. ^{XV} Mikali ndɔbɔ kɔ'dɔ 'be ga 'deni, ɛyi dɛ gbɛ kina ututu dɛ gbɛ. Miya te ti kɛddike rɔ mini ma kɔɔ mɔɔ di bine, ^{XVI} dɛmba kpe ngi rɔ murɛ dɔ riyɔ, ɛyi dɛ gbɛ kina ututu dɛ gbɛ. Ne gɔ kɔ'du mo ti moto'bi ye yaga di kpama.

^{XVII} Ebeke tiya mo te, 'Ze 'deni rɔ mɔri ti wa nbanɔ dileri ɔɔ dɛ kpe.' Dɛmba dɛne kpe ka ngi rɔ bɔ lisa, bɔ sari kɔmɔ kɔlu rɔ gɔ nbululu. ^{XVIII} Kina me mi'di kɔmɔ kandi mo 'deni ziye, ako kugɔke yamo ma kɔbɔkɔbɔ ame kilɛ'di 'deni yaga rɔ gbagba mo ne di zɔ 'dɔ kɛddike rɔ ma laka rɔ bɔ mɔri. Kina gbɛ ako kugɔke bɔngɔ kanɔmi 'dɔ kolɔke rɔye kutu'bɔke dɔ laɔa 'ba gɔ nbululu 'be nima timo yaga. Kina gbɛ ako kugɔke wɔwɔ 'ba kɔmɔ 'dɔ kodɔke kɔmɔye gɔ kɔɔ yaga.

^{XIX} Ya ame ga pili mɔ'ɔ ne mɛdi mamɔ dɔmɔ modɔ karama dɔmɔ. Kina ti, i'dike rɔye kɛdi rɔ ma kindili, kɔɔke dɔye di

mi lende kɛnyɛ. ^{XX} Uwɔke te, ma na me mɔɔ 'deni kpadɔri mɛdi tukɔkɔ mo. ɔɔ bɔ mo kuwɔ dɔma kurɔgɔ kpadɔri zɔ ti mɔɔ ngi mi rɔ abo moloma monyo akonyo bi kɔɔ ti bo.

^{XXI} Bɔ ame ka'da wa 'deni ne ti mi'di bo koloma tɔ dɔ kitɛ ma gbɛ kɔɔ 'bama ame ma'da wa moloma 'deni dɔ kitɛ abo 'ba 'bu ma ngila bo ne tara.

^{XXII} Kina ti, bɔ ame kɛdi ti mbili ne i'dike bo kuwɔ wa naga nime Nyi Kɔɔ Laka kiya zi kanisa naga nime ne."

IV

Mitorɔ

^I Di pɔtɔ mo na mombi kɔmɔ ma mo'ja kpadɔri 'ba mitorɔ kurɔgɔ 'deni yaga rɔ gbɔngɔ. Kina birɔ tɔnɛ muwɔ dɔgba kilende zɔ kapi kɔɔ tɔtɔti naga tara ne, iya te, "Ako tɔɔ bine 'dɔ mileme wa ame ga kɛdi kɔ'dɔ rɔnni di pɔtɔ ame ga ne ziyi."

^{II} Kina Nyi Kɔɔ Laka kutu'bɔ ma ngi, na mo'ja kitɛ kidɛyi 'deni kɔmɔ ma mitorɔ yayi ti bɔ mɔɔ koloma 'deni dɔmɔ. ^{III} Bɔ mo nima koloma dɔ kitɛ yayi ne rɔmo ese ngi kɔɔ kinɛ kilɛ'di 'dɔyi ni ma ti gbɛyi ma nɔwɔ naga tara. Kina azumuli ma kuruwɔ rɔni toko yɔki kitɛ mo nima ɔbɔ ngi kese rɔ tese kɔɔ kinɛ biliwa naga tara. ^{IV} Kitɛ ma 'butɛ riyɔ dɔmosowɔ mɔɔ ga ɛdi gbɛ yayi kuru dɔ ama toko teyi. Kina lɔbu ma 'butɛ riyɔ dɔmosowɔ naga koloma 'deni dɔmɔ gbɛ yayi. Bɔngɔ 'ba rɔnni ga me rɔ ma kanɔmi, lijɛ ti agɛɔ 'ba lɔbu ma rɔ yamo kɔbɔkɔbɔ dɔnni. ^V Kina tɔɔ kunyi ngi nyelo di mi kitɛ nima kɛbi ngi kapi rɔ ma koriki. Pa'do kɔbɔ ɛdi bi modɔmoriyɔ kɔmɔ kitɛ yayi ame kina rɔ Nyi Kɔɔ Laka ma modɔmoriyɔ 'ba Bɔko'ba ne. ^{VI} Kina gbɛ bi ma kɔmɔ kitɛ nima yayi inda ngi kɔɔ yɔpɔ mandara naga tara rɔ ma kilaka kɔɔ 'dɛ'di.

Mo'ja yɛri sowɔ mɔɔ ga mi zana yayi kuru dɔ kitɛ nima. Kɔmɔ mo ga ɔtu ngi kpaki kote yida rɔmo pili kebe gɔmo ga. ^{VII} Yɛri ma dɔgba mo kɔɔ tabiyɔ. Ma mi riyɔ mo kɔɔ kole sa. Ma mi mota mo kɔmɔ mo kɔɔ kɔmɔ bilaka lesi. Kina ma mi sowɔ mo kɔɔ yagi yiri ma kɛdi kɔpu tara. ^{VIII} Yɛri sowɔ naga nima pili ti

kakala rɔ modɔɔkɔtɔ ti kɔmɔ kote rɔmo kpaki kebe b̄ic̄i kakala mo ga. Kote kada ti korɔndɔ 'b̄en̄i pili lij̄e udumɔ d̄e di bi toba mo kiya te, "Bɔko'ba tigo dɔ kiteli na kɔtɔ laka, kɔtɔ laka, kɔtɔ laka, bo na rɔ bɔ ame k̄edi 'deni mɔlo di bi tisaki mo nduw̄e k̄om̄o giri nime nb̄o rɔ nburujburu ne."

^{IX} Kina ɔdɔ ȳeri sowɔ naga nime k̄edi koba ngala 'ba rɔ lɔbu ti lende koro gb̄i ti ȳēe'd̄i mo 'deni zi bɔ dɔ kit̄i nima, bo bɔ didi ma nburujburu kinza k̄ol̄e d̄e nima tine, ^X na lɔbu 'but̄e riȳo d̄omosowɔ t̄on̄e ga kolɔdɔ nḡi b̄eri k̄om̄o bɔ dɔ kit̄i nima kil̄elu bo bɔ didi ma nburujburu kinza k̄ol̄e d̄e nima. Lij̄e u'du aḡen̄i 'ba lɔbu 'b̄enni ga b̄eri k̄om̄o kit̄i yayi na lij̄e kiya te, ^{XI} "N̄ere Bɔko'ba ze, n̄i na kɔ'bo tinda'ba rɔ lɔbu ti lende koro gb̄i ti tigo. R̄om̄oȳi n̄i na kɔ'ba wa pili, kina ti ako'dɔkɔ 'b̄i na me kɔ'ba lij̄e 'dɔ k̄edi ne."

V

Bɔ Dɔ Kit̄i

^I Tine mo'ja bɔ dɔ kit̄i nima k̄edi ti buku lɔbu k̄oz̄i bo ma d̄ori, kugu a mo ga 'deni kebe kapa mo ga kpaki riȳo, kina kora kpamo 'deni teyi ti 'boɲa nb̄o m̄i modɔmoriȳo. ^{II} Kina mo'ja malayika ma ti tigo dɔ kiteli k̄enyi nḡi tuw̄ow̄o mo rɔ ma kembe, iya te, "Ȳe na ti kɔ'bo tunȳe 'boɲa naga nime yaga kobenye m̄i buku nime?"

^{III} Tine bɔtɔ ma kɔtɔ m̄otɔ te inza ame kɔ'bo tunȳe 'boɲa naga nima yaga kɔngɔ m̄i buku nima, pele di m̄i bilaka 'ba m̄itorɔ ala di m̄i d̄oyayi bine ala di m̄i maliti. ^{IV} Gɔ k̄o'du mo na mudu nḡi rɔ ma k̄enȳe r̄om̄oȳi o'ja bɔtɔ ma kɔtɔ m̄otɔ d̄e du te ame kɔ'bo tunȳe 'boɲa naga nima yaga kɔngɔ m̄i buku nima. ^V Tine lɔbu ma kɔtɔ m̄otɔ ̄enyi kiya z̄o te, "Kinza kudu d̄e, tabiȳo 'ba e'be Yuda kup̄o dɔ kil̄ebi 'ba n̄ere Dawidi a'da wa 'deni. Bo na ti kunȳe 'boɲa modɔmoriȳo naga nima yaga kɔngɔ m̄i buku nima."

^{VI} Kina mo'ja kam̄ol̄o 'bɔ'bi yayi kinda kɔzɔ umu 'deni k̄edi k̄orɔ m̄i l̄onḡo kit̄i nima ti ȳeri sowɔ naga nima ti lɔbu 'but̄e riȳo d̄omosowɔ naga nima. Kazo mo modɔmoriȳo kina k̄om̄o mo gb̄i modɔmoriȳo, ame kina rɔ Nyi Kɔtɔ Laka

modɔmoriȳo 'ba Bɔko'ba ame koja 'deni kari m̄i d̄oyayi nime toko ne. ^{VII} Kina monɔgɔ kam̄ol̄o 'bɔ'bi t̄on̄e kako nḡi kogba buku t̄on̄e di d̄ori bɔ nima koloma dɔ kit̄i ne.

^{VIII} Kina ɔdɔ bo kari kogba 'deni tara tine, na ȳeri sowɔ t̄on̄e ga gb̄i ti lɔbu 'but̄e riȳo d̄omosowɔ t̄on̄e ga k̄enyi kolɔdɔ nḡi b̄eri k̄om̄o bo. Lɔbu naga nima me ti t̄omo kina lij̄e pili inda'ba lebe yamo ma k̄ob̄ok̄ob̄o teyi kpaki lɔ ti a ma kato kele ȳimo. Omba kina rɔ m̄otu 'ba bɔ lende laka 'ba Bɔko'ba. ^{IX} Kina lij̄e koloma nḡi rɔ toba ngala la'ja ame kiya te, "N̄i na laka kɔ'bo tinda'ba buku nima kunȳe 'boɲa mo ga yaga, r̄om̄oȳi umu yi 'deni kina me kuḡo bilaka 'deni ti roma ȳi ko'de zi Bɔko'ba di m̄i dɔ kup̄o pili ame ga kpamo rɔ gege ne pili rɔ gɔ d̄okomali bilaka. ^X O'dɔ lij̄e 'deni rɔ 'ba n̄ere lɔbu 'ba Bɔko'ba rɔ bɔ akumu toja laja zi Bɔko'ba ze nime kina lij̄e ti k̄edi nḡi ti k̄oz̄i kakpa dɔ d̄oyayi."

^{XI} Kina monɔgɔ, muw̄o birɔ 'ba malayika ame lij̄e nḡi rɔ t̄indi ma kinza kiya konzi nḡi rɔ dɔ kiteli ne nḡi. Lij̄e ako k̄orɔ kuru dɔ kit̄i t̄on̄e ti ȳeri sowɔ t̄on̄e ga gb̄i ti lɔbu 'but̄e riȳo d̄omosowɔ t̄on̄e ga. ^{XII} Kina lij̄e koloma nḡi rɔ toba ngala rɔ ma kembe, kiya te, "Kam̄ol̄o 'bɔ'bi ame kumu 'deni ne na laka kɔ'bo tinda'ba k̄oz̄i kakpa ti m̄ori ti akikali ti tigo ti lende koro gb̄i ti rɔ lɔbu ti akil̄elu."

^{XIII} Kina muw̄o d̄okomali wa pili ma m̄itorɔ ti ma m̄i d̄oyayi kpaki ti ma m̄i maliti ti ma m̄i mini lɔbu ni, pili rɔ gɔ wa ame ga ti didi ȳimo ne k̄edi koba kiya te, "Akil̄elu ti lende koro ti rɔ lɔbu ti tigo k̄edi zi bɔ ame koloma 'deni dɔ kit̄i ne gb̄i zi kam̄ol̄o 'bɔ'bi nduw̄e nb̄o rɔ nburujburu."

^{XIV} Kina ȳeri sowɔ t̄on̄e ga k̄enyi kuti nḡi ḡomo, t̄eḡe, "Amini." Kina lɔbu ma 'but̄e riȳo d̄omosowɔ t̄on̄e ga kolɔdɔ nḡi b̄eri to'dɔ m̄otu.

VI

Kam̄ol̄o 'Bɔ'bi

^I Kina monɔgɔ te kam̄ol̄o 'bɔ'bi t̄on̄e i'di nḡi topepe 'boɲa ma d̄ogba mo yaga di kpa buku nima ame kora kpamo 'deni

timo teyi mi modomoriyö ne. Kina ɔdo bo kopepe ma dɔgba mo nima 'deni yaga tine, na muwö yeri ma dɔgba di mi löngö yeri sowo tönë ga kapi ngi ro ma kembe ti mugu ame kudu kɔzo tɔro kapi naga nima tara, iya te, “Ako.” II Monɔɔ, kina mo'ja kosani kanmi kɔdo ngi yayi. Bo ma këki dɔmo ti kanya sagba közi bo, kina ki'di agëni 'ba löbu 'deni do bo, bo këki 'deni këdi kari yaga kɔzo bo aka'da ame këdi kari 'deni gbi ta'da wa ne.

III Kina ɔdo kamölö 'bo'bi kopepe 'boña ma mi riyö mo yaga tine, na muwö yeri ma mi riyö mo ngi kiya te, “Ako.” IV Kina kosani mɔto ro ma kasi liyi kɔdo ngi. Bo ma këki dɔmo i'di közi kakpa 'deni teyi 'do bo kogba lende këyi yaga di mi dɔyayi, tine 'do bo ko'de ro ya na mi dɔyayi go bilaka kënyi tupö rönni ro go rönni. Kina monɔɔ te i'di kogba mbele 'deni közi bo.

V Kina ɔdo kamölö 'bo'bi kopepe 'boña ma mi mota mo 'deni tine, na muwö yeri ma mi mota mo ngi kiya te, “Ako.” Monɔɔ, kina mo'ja kosani kölu kɔdo 'deni yayi. Bo ma këki dɔmo inda'ba gbërë 'deni közi bo. VI Kina muwö a mɔto ngi kudu kɔzo mugu bilaka tara, di mi löngö yeri sowo naga nima, kiya te, “Bi gomɔ 'ba mi kada do kɔto nge ro akugö nyönyu gbërë kɔto. Kina gbi nge ro akugö mana gbërë mota. Tine kinza kirasi ngëri ama ga ro 'ba 'bu ti 'ba akuwë ne dë.”

VII Kina ɔdo kamölö 'bo'bi kopepe 'boña ma mi sowo mo 'deni yaga tine, na muwö yeri ma mi sowo mo tönë ngi kiya te, “Ako.” VIII Monɔɔ, kina mo'ja kosani kanmi yowa kɔdo 'deni yayi. Bo ma këki dɔmo idëki möyi mo ro Tölë, kina Maliti këdi kozi 'bëni kebe gomo. Kina ki'di közi kakpa 'ba do kapa sowo 'ba dɔyayi nime ngi zinni 'do lijë kupö bilaka mo ga yaga ti mbele, ti sëyi, ti rokɔ'o ma kako kɔzo agutupowo naga nima tara, kina gbi ti'di mo 'do kuruku 'ba yi mökö na kupö.

IX Kina ɔdo kamölö 'bo'bi nima kopepe 'boña ma mi muyi mo 'deni yaga tine, na monɔɔ te didi 'ba bo lende laka ame ga tönë kupö lijë go kö'du 'ba Boko'ba gbi go tuwöwö mo ne ëdi 'deni bicï bi 'ba akumu 'ba Boko'ba yayi. X Kina lijë këdi kulöri ro ma kembe, iya te, “Nere Boko'ba, ni

ame kɔto laka gbi ro bo lende kodoro ne. Eddi kola kpa bilaka 'ba mi dɔyayi naga nima kunzi nbö nyanya ga kinza ma kodo karama dönni kpa dokolo roma ze nime ya?”

XI Kina koza bonɔɔ kanmi ngi me zinni ro kɔtokɔto. Kina kileki kiya zinni 'do lijë koda titi mbowa kupö löndö lijë ti lëpi nni mɔto ga ame 'do kupö gbi kɔzo 'bënni tara ne titi.

XII Kina monɔɔ te kamölö 'bo'bi nima opepe 'boña ma mi modokɔto mo ngi yaga. Kina kizikizi ma kinza kiya ki'di dönni ngi. Kada uyi röni ngi yaga ro ma kölu kɔzo durö 'ba pötö töku. Kina nyepe kuyi röni ngi yaga ro ma kasi kɔzo roma.

XIII Kina këlu ni ki'di ngi tilayi bëri di mitoro kɔzo dokukuru 'ba këlu ma kana ame këdi kilayi di zi lili ma kembe ne tara.

XIV Kina mitoro kuköku röni ngi yaga kɔzo kilaka naga tara. Kina doku ma löbu naga ti döötu ni kiyese rönni ngi me yaga di bi mo ga ma molo.

XV Kina ro go bilaka pili, bo dɔyayi ni ti turu ni ti bo do bo kanya ni ti bo mori ni ti bo tigo ni kpaki ti bilaka ma laki pili ti atoli ni kusu dönni ngi mi ti'börö, mɔto ga kebe mi löngö doku. XVI Kina lijë koloma ngi ro topapa doku löbu ni ti ma titi naga, iya te, “Akoke kila'bake doze 'do kutu'böke ze yaga di komo bo ame koloma 'deni do kitï do kiteli nime ne. Kina 'do kutu'böke ze gbi yaga di zi ya 'ba kamölö 'bo'bi nime. XVII Römöyi kada 'ba ya ma do kiteli 'bënni ömö 'deni. Tine ye na ti ko'bo toro kpamo?”

VII

Kupö Yisarele

I Di pötö mo na mo'ja malayika sowo koro 'deni do kumu sowo 'ba dolinjo nime pili. Lijë oro 'deni tirakpa kpa lili yaga kinza kome ra kako di mi do kumu sowo naga nima mi dɔyayi ala yöpö ala do ngëri ma koto mɔto. II Kina monɔɔ te malayika mɔto ömö ngi këdi kako di yibi. Bo na ti wa 'ba tugu möyi Boko'ba bo didi. Kina bo kidëki malayika ma sowo ma tönë ga ki'di közi kakpa 'ba tirasi dɔyayi ni ti yöpö ni yaga 'deni teyi ne ngi ro ma kembe, III iya te, “Kinza kirasike dɔyayi

ala yöpö ala ngëri ni dë titi, tine 'jaa ñbö ɔɔɔ dugu möyi Boko'ba 'deni kpa dɔ bɔ laja ame ga rɔ 'ba Boko'ba ze ne."

^{IV} Kina muwö tégë ya ma kugu möyi Boko'ba 'deni kpa dɔmo mo ga titëtë mo ëdi pili kuluku kpa mota kɔɔɔ dɔmo kuluku 'butë bi 'butë mota döömu dɔmota (144,000). Lijë pili di mi dɔ kupö ma 'butë dɔmoriyö 'ba Yisarele mo tönë ga. ^V Ugu kuluku 'butë bi 'butë riyö dɔmosowɔ (12,000) di mi kupö Yuda, kuluku 'butë bi 'butë riyö dɔmosowɔ di mi kupö Rubëni, kuluku 'butë bi 'butë riyö dɔmosowɔ di mi kupö Gada, ^{VI} kuluku 'butë bi 'butë riyö dɔmosowɔ di mi kupö Asera, kuluku 'butë bi 'butë riyö dɔmosowɔ di mi kupö Napatali, kuluku 'butë bi 'butë riyö dɔmosowɔ di mi kupö Manase, ^{VII} kuluku 'butë bi 'butë riyö dɔmosowɔ di mi kupö Simona, kuluku 'butë bi 'butë riyö dɔmosowɔ di mi kupö Lëwë, kuluku 'butë bi 'butë riyö dɔmosowɔ di mi kupö Yisakara, ^{VIII} kuluku 'butë bi 'butë riyö dɔmosowɔ di mi kupö Zebolona, kuluku 'butë bi 'butë riyö dɔmosowɔ di mi kupö Yesepa, kuluku 'butë bi 'butë riyö dɔmosowɔ di mi kupö Benyimona.

Tindï

^{IX} Di pötö mo na monjo te tindï 'ba bilaka ma kinza kiya ame bɔɔ kɔ'bo dë titëtë mo ɔɔɔ 'deni kɔmɔ kitï gbï kɔmɔ kamölö 'bɔ'bi tönë. Tindï naga nima lijë di mi dɔ kupö bilaka pili 'ba doliɔ nime ame ga kpamo rɔ gege ne pili rɔ gɔ dɔkomali bilaka. Lijë 'deni me ti bɔngɔ kaɳmi rönni ti mbili mbirö közinni. ^X Kina lijë kulöri ngi timo rɔ ma kembe, kiya te, "Tɔmɔ ze di mi tölë nime ako di zi bo Boko'ba ze ame bɔ koloma 'deni dɔ kitï ne, kina gbï di zi kamölö 'bɔ'bi."

^{XI} Tine malayika tönë ga yayi ne ɔɔɔ 'deni kuru dɔ kitï nima gbï ti löbu tönë ga ti yëri sowɔ mo tönë ga toko teyi, kina lijë kënyi ngi pili kodi dönni bëri kotomo kömönni kɔmɔ kitï yayi. Kina lijë kilëlu Boko'ba, ^{XII} iya te, "Amini. Akilëlu ti rɔ löbu ti akikali ti yëe ma mo ti lende koro ti tigo ti tedi rɔ dɔ kiteli këdi zi bo Boko'ba ze nduwë ñbö rɔ ñburunburu. Amini."

^{XIII} Kina löbu ma kɔɔ motɔ kënyi kititi ma, iya te, "Bilaka naga nima ti bɔngɔ kaɳmi rönni ne lijë yë mo ga na? Kina lijë ako di yala?"

^{XIV} Tine mileki dɔmo zi bo miya te, "Nere, mikali dë. Ni na kikali."

Bo iya te, "Ya naga nime lijë na rɔ ya ame ga kɔɔɔ 'deni yaga lowe di mi gomɔ 'ba közi kasi mbëmbë 'ba mi dɔyayi. Kina me lijë kurögö bɔngɔ 'bënni ga 'deni yaga kɔ'dɔ kaɳmi ñböwö ti roma 'ba kamölö 'bɔ'bi. ^{XV} Kina me ki'di lijë 'deni kömö kɔmɔ kitï 'ba Boko'ba toja laja zi bo mi rö löbu abo yayi kote kada kote korɔndɔ. Kina bɔ mo tönë koloma 'deni dɔ kitï ne ti kutu'bö rɔ bo ngi rɔ mbëli dönni. ^{XVI} 'Bö inza kosa rönni kpe, kina koda mini inza kosa rönni gbï kpe. Kada kata inza kɔ'be dönni kpe ala pele rɔ amomoti 'ba bi kututu motɔ o'dɔ lijë dë kpe. ^{XVII} Römöyi kamölö 'bɔ'bi ame 'de dɔngila kitï ne na 'deni rɔ bɔ koda lijë. Bo ti kitata lijë koto lijë kpa daa 'ba mini 'ba didi. Kina Boko'ba ti kididi tɔlɔ 'deni ngi pili yaga di kömönni."

VIII

Malayika Modɔmoriyö

^I Kina ɔɔɔ kamölö 'bɔ'bi kopepe 'boja ma mi modɔmoriyö mo tönë yaga tine na bi kudumö ngi liwo titi di mitɔrɔ, koloma ngi yiyi gɔmo kɔwɔ titi mbowa. ^{II} Kina mo'ja malayika ma modɔmoriyö ame ga lijë na këdi kɔrɔ kɔmɔ Boko'ba ne ngi yayi. Kina kogba tototi modɔmoriyö ngi koza közinni.

^{III} Kina malayika motɔ kömö 'ba bo ngi ti kita'ba ma di mi yamo köbököbö 'ba tonma akato kele yimo. Kina bo kako kɔrɔ ngi ngila bi 'ba akumu na kogba akato kele ngi mbiri ki'di zi bo 'dɔ bo kodɔ'bo ti mötu 'ba bɔ lende laka ni gɔ bo koɳma dɔ bi 'ba akumu ma di mi yamo köbököbö nima kɔmɔ kitï 'ba Boko'ba yayi ne. ^{IV} Kina kötu 'ba akato kele nima kanyo ngi kari tɔrɔ kɔɔ ti mötu 'ba bɔ lende laka ni di közi malayika nima kɔmɔ Boko'ba. ^V Kina malayika mo nima kogba kita'ba mo tönë ngi na bo kunzö pa'do ngi lɔ yimo di dɔ bi 'ba akumu. Kina bo ku'du ngi kako bëri dɔyayi, na tɔrɔ kunyi ngi

nyelo kēbī kapi rɔ ma koriki, kina kizikizi kiyaya dɔyayi ngi.

Tɔtɔti

^{VI} Kina malayika ma modɔmoriyö mo tönē ga yayi ti tɔtɔti ne kileŋo ga rönni ngi ndö tome mo. ^{VII} Malayika ma dɔgba mo ome tɔtɔti ma 'ba bo, na 'dē'di ki'di dönī ngi ti pa'do kudölö minī ti roma. Kina kodo ngi kako bēri dɔyayi, na dɔyayi kilaŋma ngi gēŋiyi kpaki ti ngēri mo ga ti moli ma kunzi mo ga pili.

^{VIII} Malayika ma mi riyö mo ome tɔtɔti ma 'ba bo, na a mɔto kɔzo doku löbu tara ame 'deni rɔ kololo pa'do ne na ku'du ngi mi mini löbu. Kina kuyi mini löbu ngi yaga gēŋiyi rɔ roma. ^{IX} Kina wa 'ba mi mini löbu ni kolē ngi gēŋiyi, sorope löbu ni kitiko ngi gēŋiyi yaga.

^X Malayika ma mi mota mo ome tɔtɔti ma 'ba bo, na kēlu löbu mɔto ki'di dönī ngi rɔ ma köbö kɔzo pa'do dɔ kali naga tara na kila'ba ngi di mitoro kako bēri mi yöpö ni gēŋiyi ti daa ni. ^{XI} Möyi kēlu mo nima idēki rɔ Kulumē. Kina mini 'ba mi yöpö ni ti daa ni kuyi rönni ngi gēŋiyi yaga rɔ ma kata. Kina bilaka kolē ngi rɔ ma kēnyē di zi mini nima kata 'deni yaga ne.

^{XII} Malayika ma mi sowo mo ome tɔtɔti ma 'ba bo, na kokoso kapa 'ba kɔmo kada ni ti nyepe ti kēlu ni ngi gēŋiyi yaga 'dɔ kapa lijē ama ga kuyi rönni yaga rɔ mandölu. Kina bi kēzē kari ngi gēŋiyi rɔ mandölu gbī ti korondo mo tara.

^{XIII} Kina ɔdo mēnyi mongo tine na muwö yagi yiri ngi kokpe minī 'deni kēdi köpu kebe mi poli tɔro ti tulöri rɔ ma kembe, kiya te, "Wuwu, wuwu, kpe bilaka 'ba dɔyayi, ti kēdi rɔ gomɔ ma kēnyē rɔ dɔ kiteli ziye ɔdo koso malayika ma mota naga nime kome mi tɔtɔti ma 'bēnni ga."

IX

Mömi

^I Malayika ma mi muyi mo ome tɔtɔti ma 'ba bo kina mo'ja kēlu mɔto ngi kila'ba 'deni bēri mi dɔyayi di mitoro. Kina kogba mapata 'ba tunyē kpa gö kalo kinza kota bicī mo dē tönē ngi ki'di zi bo. ^{II} Kina ɔdo bo kari kunyē kpamo 'deni tine na kötu kanyo ngi di yimo kɔzo

kötu 'ba lindi naga tara, kiyölu kɔmo kada ngi kɔmo poli kolu yaga kɔzo mandölu.

^{III} Kina mömi kodo ngi di mi kötu nima nati kako mi dɔyayi. Kina ki'di tigo ma kɔzo 'ba nyi naga nima tara ngi zinni.

^{IV} Tine ose zinni kinza lijē ko'do ɔto dē zi moli ni ti a ma kunzi naga ti ngēri ni, bilaka lesi ame ga kinza möyi Boko'ba kpa dɔmo ne na nge 'dɔ lijē kozi gomɔ.

^V I'di tigo 'ba tupö bilaka naga nima dē zinni, tine 'dɔ ti'di mo nge koŋoŋi tara ŋbö ko'do nyepe muyi. Tɔ'o mo kɔzo 'ba nyi ma ko'be bilaka. ^{VI} Kina mi kada mo naga nima bilaka ti koma gö tölē tine inza ko'ja. Bilaka ti kiteri tölē, tine tölē ti kirinja ē'bēni gbiringili bito tɔ ne ga di zinni.

^{VII} Mömi mo naga nima ngi kɔzo kosani ame kiyija 'deni ndö tari kpa ya ne. Lijē ti a mɔto ga dönni kɔzo agēŋi yamo köbököbö tara, kömönni o'de kɔmo bilaka lesi. ^{VIII} Sunē 'ba rönni idakpa kɔzo sunē 'ba dɔ 'ja tara, kilinba kpēnni kɔzo kilinba kpa tabiyö. ^{IX} Lijē ti a mɔto kɔzo makēti yamo tara kpa dɔŋgo'do lijē. Birɔ kakala lijē ēbī kɔzo birɔ aribiya 'ba ya ma konzi ame kosani mo ga kēdi koto 'deni tari kpa ya ne tara. ^X Lijē ēdi ti dɔ giliti ti 'di teyi kɔzo 'ba nyi naga nima tara. Dɔ giliti lijē nima na tigo 'bēnni 'ba ti'di bilaka koŋoŋi nyepe muyi tönē kēdi teyi. ^{XI} Lijē ēdi gbī ti bɔ dönni, bo na rɔ malayika 'ba Satani rɔ bɔ dɔ gö kalo kinza kota bicī mo dē tönē. Möyi bo ma rɔ kpa Yudayi idēki rɔ Abadono kina ma rɔ kpa Giriki idēki rɔ Apolono, ame 'jo 'ba lende mo tēgē, "Bɔ tote dɔ."

^{XII} Gomɔ ma dɔgba oya 'deni tine ola koso mo gba riyö 'dɔ kako.

^{XIII} Malayika ma mi modɔkoto mo ome tɔtɔti ma 'ba bo, kina muwö birɔ kudu ngi kako di dɔ kumu sowo 'ba bi 'ba akumu ko'ba di mi yamo köbököbö tönē kɔmo Boko'ba yayi ne. ^{XIV} Birɔ nima ilende zi malayika ma mi modɔkoto nima ti tɔtɔti ne, iya te, "Ope dɔ malayika sowo 'ba Satani tönē ga koboso lijē 'deni kpa yöpö dɔ kilēbi 'ba Epurate ne."

^{XV} Kina kope dɔ malayika tönē ga kikeki lijē 'deni le ndö yayi toda dɔ saa nima, kada nima ti nyepe nima ti kɔo nima ne

ngi, 'do tupö bilaka yaga gënyiyi. ^{XVI} Kina muwö tégë worota mo ga ame ki'di 'deni ndö yayi ne ëdi pili kuluku kpa sowo bi 'butë mota dómoriyö (200,000,000). ^{XVII} Kosani naga nima ti bilaka ma këki dómo mo ga ma mo'ja di mi nyi ma nima inda kozo a nime te. Makëti yamo 'ba kpa dongo'do lijë ro ma kasi liyi ro ma kese gbi ro dömibö'bö. Kosani mo ga dómo kozo do tabiyö tara. Kina pa'do ni ti kôtu ti kulugbi doku ma këdi kilanma kodô ngi di kpënni. ^{XVIII} Kina a mota naga nime kodô di kpënni ne kote do bilaka ngi gënyiyi. ^{XIX} Bi 'ba tigo 'ba kosani naga nima na ro kpamo ti do giliti mo ga. Römöyï do giliti lijë ngi kozo murë tara ti do teyi toga bilaka timo.

^{XX} Tine koso bilaka lesi ame ga komo di kpa gomö löbu naga nime kupö lijë de ne, oto dönni de ma kotö te di mi ndobo ko'do 'bënni ga. Lijë ola go tulömu kpënni zi akoro 'bënni ga de. Kina gbi ti akoro 'bënni ga ame lijë kilenjo di mi yamo ma köbököbö, di mi sitëri, ti motö ga ma kose ro ngëri ni ti doku ni ame ga pili konjo bi de, kilende de, kilingere de gbi yo ne, lijë ola go tulömu kpënni teyi de kotö te. ^{XXI} Lijë oto dönni de gbi kotö te di mi ako'do kënyë 'bënni naga nima, di mi tedi ro bo közi roma, di mi tata, di mi yeri gbi di mi 'bögo.

X

Malayika Ti Buku Titi

^I Kina mo'ja malayika ma do kiteli motö ngi këdi kako bëri di mitoro. Poli utu'bö ro bo toko teyi ti azumuli kebe bi do bo toro. Komö bo öbö kozo kada tara. Ndi bo ga kozo ngoriya naga nima tara tine ro pa'do. ^{II} Bo ëdi ti buku titi motö közi bo yimo ro ma kitenye. Kina bo kutë ndi bo ma dori ngi mi mini löbu, tine ma gali mi doyayi. ^{III} Kina bo kënyï kulöri ro ma kembe kozo biro mugu tabiyö naga nima tara. Kina odo bo kulöri 'deni tara tine na biro toro kapi ma modomoriyö tonë ga kilende ngi.

^{IV} Kina odo toro kapi naga nima kilende 'deni tine miteri tugu mo. Tine na muwö biro ngi di mitoro, iya te, "Utu'bö kpa

lende naga nima toro kapi naga nima këdi kiya ne bëri, kinza kugu de."

^V Kina malayika mo tonë mo'ja këdi korö yayi ndimo ma kotö mi mini löbu motö mi doyayi ne kombi közi bo ma dori ngi mitoro to'do lömu. ^{VI} Kina bo kulömu ro bo ngi ti Boko'ba bo ame kö'bö 'ba bo ro nburunburu ne, bo ko'ba mitoro ni ti doyayi ni ti mini löbu ni kpaki ti wa ame ga yimo ne, bo iya te, "Kola gomo de kpe kigabi. ^{VII} Tine mi kada mo to nima malayika ma mi modomoriyö mo këdi kome tototi ma 'ba bo ne na 'do ko'do wa 'ba Boko'ba ame ga molo ro ma kusu ne ngi ko kozo ame bo kuwöwö 'deni molo zi bo laja abo ga bo kumë lende ni ne."

^{VIII} Kina muwö biro tonë 'böwu kilende zö di mitoro, iya te, "Ari kogba buku nima yimo ro ma kitenye ne di közi malayika nima këdi korö ndimo ma kotö mi mini löbu motö mi doyayi ne."

^{IX} Kina mari ngi zi malayika nima mititi 'do bo ki'di buku titi nima zö. Bo iya te, "Me, ogba konyo. Ti kuyi miyi ro ma ko'ba'ba, ne di kpëyi ti kindili kozo tagi."

^X Kina mogba buku titi tonë ngi di közi malayika nima na monyo ngi. Tine di kpama indili ngi kozo tagi tara, kina odo monyo 'deni yayi tine na yimö kuyi roni ngi ro ma ko'ba'ba. ^{XI} Kina kilende zö iya te, "Tine ti kumë lende gbi go kö'du 'ba bilaka do kupö ma konzi ame ga kpamo ga ro gege ne gbi ti bo dolinjo ni."

XI

Bo Laja Ma Riyö

^I Kina ki'di peri kulöru ngi zö kozo a 'ba tiyari wa naga nima tara. Kina kose gomo zö, iya te, "Ari kiyari rö löbu 'ba Boko'ba gbi ti bi 'ba akumu mo. Kina 'do kitëtë bilaka mo ga ame këdi kumötu yimo yayi ne. ^{II} Tine kinza kiyari reki ma yaga mo nima de, ola. Römöyï i'di 'deni zi bo löwö. Lijë ti koloma nbö nyepe 'butë sowo dómoriyö mi gawo kotö laka nime tirasi mo yaga. ^{III} Tine ti mi'di tigo zi bo laja ma riyö ma ga kina lijë ti kusu bonjo 'ba monö rönni lijë kari tiya laja 'ba Boko'ba nbö nyepe 'butë sowo dómoriyö."

^{IV} Bɔ laja riyö naga nima lijë na rɔ ngëri riyö 'ba 'bu ti lamba riyö tönë ga kedi kɔrɔ kɔmɔ ɲere Bɔko'ba bɔ dɔyayi yayi ne. ^V ɔdɔ bɔtɔ ko'dɔkɔ tako rɔ ya tosa rɔnni te, na pa'do kɔdɔ ngi di kpenni kote dɔ bɔ ya mo tɔ ne naga nima yaga. Bɔtɔ ame ko'dɔkɔ to'dɔ a ma kënyë zinni ne oloma ngi nduwë rɔ tölë kɔzɔ a nime te. ^{VI} Ya naga nime ëdi ti tigo 'ba 'dɔ tora kɔmɔ pɔli liyɔ teyi kinza tɔrɔ ka'di ra mi dɔyayi mi kada ma lijë kedi tiya laja nima. Kina lijë ëdi gbi ti tigo 'ba tuyi mini timo rɔ roma kina gbi to'de dɔkomali sëyi ma kënyë naga kako mi dɔyayi kɔzɔ a ma lijë ko'dɔkɔ tara.

^{VII} Tine ɔdɔ lijë kote tiya lende 'benni nime 'deni, na kuruku mɔtɔ ti kɔdɔ ngi di mi gö kalo kinza kota bici mo dë tönë ko'dɔ ya tinni ka'da lijë kupö yaga. ^{VIII} Töku lijë ti koloma yaga mi gawo dɔ kilëbi ame möyi mo ga ma kidëki rɔ dɔngala rɔ Sodomo ni ti Ezipeto ne. Gawo nime na gbi kutöti ɲere 'benni yimo. ^{IX} Mi tö'dö dɔ mota ti dɔmo teyi bilaka di mi dɔ kupö pili ame ga kpamo rɔ gege ne pili rɔ gɔ dɔkomali bilaka ti kebe tɔngɔngë töku lijë kota gɔmo kinza kusu dë. ^X Bilaka 'ba dɔyayi ti kogora gönni ko'dɔ ɲbele mo ti toja kpa közi rɔ gɔ rɔnni. Römöyi ya riyö naga nime i'di bilaka 'ba dɔliɲɔ nime 'deni kɔɲɔɲi kënyë.

^{XI} Tine di pötö tö'dö dɔ mota ti dɔmo teyi na lili 'ba didi kako ngi di zi Bɔko'ba kɔdɔ mi ya riyö tönë ga. Kina lijë kënyë ngi kɔrɔ tɔrɔ na tikere ma kinza kiya kinda'ba ya ame ga pili ko'ja lijë ne ngi. ^{XII} Kina lijë kuwö birɔ kudu ngi rɔ ma kembe di mitɔrɔ kilende zinni, iya te, "Akoke tɔrɔ bine." Na lijë kari ngi ti pɔli mitɔrɔ bɔ ya 'benni tönë ga kedi kɔngɔ gönni ngi nyanowo.

^{XIII} Mi saa mo nima na kizikizi ma kembe ki'di dönü ngi. Kina kapa ma 'butë 'ba gawo nima kulöru ngi yaga. Kina kizikizi nima kupö bilaka ma kuluku 'butë bi 'butë dɔmosowɔ (7,000) ngi, na kodɔ tikere ngi mi kɔsɔ ma kɔmɔ mo ga kebe tubi gɔ löbu 'ba Bɔko'ba 'ba mitɔrɔ.

^{XIV} Gomɔ ma riyö mo oya 'deni, tine ola 'deni 'bato rɔ ma mi mota mo nati 'dɔ kako giri naga nime.

Tɔrɔ Kapi

^{XV} Malayika ma mi modɔmoriyö mo ome tɔtɔti ma 'ba bo, na birɔ 'ba ya mɔtɔ ga kudu ngi rɔ ma kembe di mitɔrɔ, iya te, "Dɔliɲɔ nime ëdi 'deni mi kɔmɔ közi ɲere Bɔko'ba ze lijë ti Kurisütö abo. Kina bo ti koloma ngi kö'bö ti közi kakpa 'ba dɔmo nduwë rɔ ɲburunburu."

^{XVI} Kina löbu 'butë riyö dɔmosowɔ mo tönë ga koloma dɔ kiti 'benni ga kɔmɔ Bɔko'ba yayi ne kënyë ga ngi kodi dönü bëri kotomo kömönni tilëlu Bɔko'ba, ^{XVII} iya te, "Dilëlu yi ni ɲere Bɔko'ba tigo dɔ kiteli ni ame kedi 'deni mɔlo di bi tisaki mo nduwë kömö giri nime ne. Römöyi inda'ba tigo dɔ kiteli 'bi 'deni kisaki 'deni tedi rɔ ɲere 'ba dɔmo. ^{XVIII} Dɔ kupö ame ga kikali yi Bɔko'ba dë ne yimo ti kata röyi römöyi kada 'ba ya 'bi ömö 'deni, kada 'ba to'dɔ burë 'ba töku ni. Kada 'ba 'dɔ ti'di kpa közi zi bɔ laja 'bi ga bɔ kumë lende ni na 'deni kina gbi zi bɔ lende laka ni ti ya ame ga koro möyi yi ne, ma titi kpaki ti ma löbu. Kada mo ömö 'deni 'dɔ tote dɔ bɔ kirasi mi dɔyayi tönë ga yaga."

^{XIX} Kina kpa rö löbu 'ba Bɔko'ba ame mitɔrɔ ne kurögö roni ngi yaga rɔ gböngö, kina ko'ja sandu 'ba lömu 'ba Bɔko'ba ngi kedi mi rö löbu nima yayi. Kina tɔrɔ këbi ngi kunyi kapi rɔ ma koriki, kina kizikizi ti 'dë'di ma kinza kiya ki'di dönü ngi.

XII

Marongo Ni Ti 'Ja Mɔtɔ

^I Kina sëgë 'ba wa ma kinza kiya kɔdɔ ngi mitɔrɔ. 'Ja mɔtɔ bɔngɔ 'ba rɔmo rɔ kada ti nyepe ndini bëri. Agëɲi 'ba dönü këlu 'ba dɔmo ɲbö 'butë dɔmoriyö. ^{II} Loko rɔ ma kɔmɔ kindasi 'deni ngi ngɔsi 'dɔ köyö. Kina loko kënyë ngi tome kuwu di zi tɔ'ɔ 'ba kole. ^{III} Kina sëgë mɔtɔ kɔdɔ ngi gbi mitɔrɔ, kogba marongo kasi mɔtɔ dɔmo modɔmoriyö kpaki ti agëɲi teyi, kazo dɔmo ɲbö 'butë. ^{IV} Kina bo kona këlu ngi gëɲiyi di mitɔrɔ ti dɔ giliti bo ku'du bëri mi dɔyayi. Bo ari kɔrɔ kɔmɔ 'ja tönë kedi ko'dɔ töyö ne, römöyi 'dɔ ɔdɔ loko köyö yɔ gɔ bo kindiyɔ kole mo ngi. ^V Loko öyö rɔ kole bɔtoni rɔ ɲere bɔ dɔ

bilaka pili ame 'do bo koloma ro bo domo pili ti përi yamo ne. Kina kolo kole 'bëni tönë ngi kari mitoro zi Boko'ba komo kiti abo. ^{VI} Kina 'ja tönë kirina ngi kari yi mökö go bi ame Boko'ba kilejo 'deni zini 'do konjo göni di teyi nbö nyepe 'butë sowo domoriyo ne.

^{VII} Kina ya kila'ba ngi mitoro. Mayikolo ame ro löbu 'ba do malayika 'ba Boko'ba ne ti malayika ma 'ba bo ga ota kpenni ngi ro ya ti maronjo tönë gbi ti malayika ma 'ba bo ga. ^{VIII} Tine maronjo nima itigo de laka, kina ka'da bo ngi ti malayika ma 'ba bo ga, koga lijë ngi go lijë koloma de kpe mitoro. ^{IX} Kina kitiji kogba maronjo bulöbu murë Satani bo susu tönë ngi bëri mi doyayi kpaki ti malayika mo ga. Bo susu tönë kedï ki'di bilaka 'ba doyayi pili koco yaga di mi kori 'ba Boko'ba ne, bo na.

^X Kina muwö birö kudu ngi ro ma kembe di mitoro, iya te, "Konyi ömö 'deni di zi Boko'ba ze. Kina tigo ti nere löbu abo ömö 'deni gbi ti közi kakpa 'ba Kurisitö abo. Römöyi bo susu tönë kö'bö tususu lepï ze ga kote kada kote korondo zi Boko'ba ne, bo inza kpe itiji bo 'deni bëri. ^{XI} Lijë a'da bo 'deni ti roma kamölö 'bo'bi gbi ti lende kodoro ame lijë kuwöwö 'deni ne. Lijë ilanja go didi nni 'deni 'do tolë. ^{XII} Kina ti, kpe mitoro ni iliyake ti, ti ya ame ga pili yimo ne. Ne bu'bu ma löbu ziye doyayi ni kpe ti mini löbu römöyi bo susu tönë ari 'deni bëri ziye yayi. Bo edi kö'bö ngi lo ti mi kata römöyi bo ikali kada abo gomo owo de."

^{XIII} Kina odo maronjo tönë bo konjo kitiji bo 'deni mi doyayi tara tine, na bo ki'di ngi toga go 'ja tönë köyö kole botoni nima ne. ^{XIV} Tine onzo kakala 'ja nima ngi kozo 'ba yagi yiri naga nima tara 'do loko köpu timo kari mi go bi 'bëni tönë kilejo 'deni zini yi mökö ne. Kina 'do konjo göni di yayi nduwë nbö nyepe 'butë sowo domoriyo kitata loko di zi maronjo nima.

^{XV} Kina odo maronjo konjo 'ja nima 'deni köpu tara tine, na bo kite'dë mini ngi di kpa bo 'do koso do 'ja nima yaga. ^{XVI} Tine yayi okonyi 'ja nima ngi. Yayi obe kpëni ngi na kindiyö mini tönë maronjo nima kedï kite'dë ne ngi pili. ^{XVII} Kina mi

maronjo tönë kata ngi kozo oto to ne ro 'ja nima. Kina bo kapo ngi kari to'do ya ti koso do kupö 'ja nima ame ga ro bo ki'di dönni go kö'du ki'di 'ba Boko'ba ne, kina gbi ti ame ga pili kinda'ba laja laka kodoro 'ba Yësu nime. ^{XVIII} Kina bo kari koro ngi do yayi lida 'ba kpa mini löbu.

XIII

Kuruku Di Mi Mini Löbu

^I Kina monjo te kuruku moto odo ngi di mi mini löbu, domo modomoriyo kazo domo 'butë 'do kpaki ti agëni teyi. Domo ga pili ro gomo ti akugu teyi ro möyi ti'ja 'ba ro Boko'ba. ^{II} Kuruku mo nima mo'ja ne o'de röni ti kagba tine ndimo ga kozo ndi anburuku tara, kina kpamo kozo kpa tabiyö. Kina maronjo ki'di tigo abo ti kiti ti közi kakpa ma do kiteli ngi zi kuruku nima. ^{III} Domo ma koto inda kozo kogba wëtö ame 'do kupö ngi yaga ne edi teyi, tine wëtö mo andi 'deni. Lende abo igayi bilaka 'ba mi dolijo nime ngi pili kina kosö ngi go bo. ^{IV} Kina bilaka koloma ngi tilëlu maronjo römöyi bo na ki'di közi kakpa zi kuruku nima. Kina lijë koloma gbi tilëlu kuruku nima, iya te, "Yë na ti kedï kozo kuruku nime? Yë na ti kö'bo to'do ya ti bo?"

^V I'di lende moto ga ngi kpa kuruku nima tiya mo ame ro 'ba do kombi ni ti ti'ja 'ba ro Boko'ba 'do to'do mo nbö nyepe 'butë sowo domoriyo. ^{VI} Kina bo kebe ngi titi'ja Boko'ba tongonjo möyi mo ti bi 'ba loma mo ga kpaki ti ya ame ga kedï koloma mitoro ne. ^{VII} I'di közi kakpa 'deni zi bo 'do bo ko'do ya ti bo lende laka ni go bo ka'da lijë. Kina ki'di közi kakpa ngi zi bo do, do kupö bilaka pili 'ba dolijo nime ame ga kpamo ro gege ne ro go dokomali bilaka pili. ^{VIII} Ro go do kupö bilaka lesi pili 'ba mi dolijo nime ti kënyi tilëlu kuruku nime. Tine ya ame ga nge kugu möyi mo 'deni molo gba kinza ko'ba dolijo nime de mi buku 'ba didi ne na ti kilëlu bo de. Ame na ro buku 'ba didi 'ba kamölö 'bo'bi ame kumu 'deni ne.

^{IX} Bo ame kedï ti mbili i'dike bo kuwö lende nime.

^X Bo moto odo ki'di 'bëyi 'deni 'do kinda'ba yi mi ya, ti kinda'ba yi ngi. Bo

moto ɔɔ ki'di 'bëyi 'deni 'do kupö yi ti mbele, ti kupö yi ngi.

Lende nime uwöwö 'deni 'do bo lende laka ni kö'bö ti'di dönni go lende 'ba Boko'ba ti mi këddi.

Kuruku Di Mi Yayi

^{XI} Di pötö mo 'deni tine na mo'ja kuruku moto kɔɔ ngi yaga di mi yayi, kazo dɔmo riyö kɔɔ 'ba kamölö tara. Tine bo ilende za 'böwu kɔɔ marongo. ^{XII} Kina bo ki'di ngi to'do wa ame ga pili ro 'ba közi kakpa 'ba kuruku ma dogba tonë. Kina bo ki'di dɔyayi nime ti bilaka mo ga pili ngi kebe tilëlu kuruku ma dogba mo tonë kogba wëtö mo kandi 'deni ne. ^{XIII} Kina bo kebe ngi to'do go koto ma kinza kiya naga, moto ga bo i'di pa'do kako bëri di mitoro di kɔmo bilaka pili te ko'ja. ^{XIV} Kina bo kindëndë bilaka 'ba dɔyayi ngi ti lende löbu naga nime bo ko'do ti közi kakpa 'ba kuruku ma dogba mo tonë ne. Bo i'di lijë ko'ba akoro 'do toro kuruku mo tonë koga wëtö pa dɔmo ti mbele tine kënyi kɔmo 'biri ne. ^{XV} I'di tigo mo ngi zi bo 'do bo ki'di tawo mi akoro nima go kënyi tilende 'do ki'di kupö ya ame ga pili ko'doko tilëlu mo de ne yaga. ^{XVI} Kina bo kutöri bilaka pili ngi gbi 'do kugu möyi bo do konyo mo ga ma döri moto ga kpa dɔmo. Bo utöri löbu ni ti ya ma laki ni, bo lisa ni ti bo mæri, bo lijo ni ti atoli ni ngi pili 'do ko'do a nime. ^{XVII} Tëgë bilaka ame kinza kugu möyi bo ala akitetë abo romo ne go kugö ndögö de.

^{XVIII} Ame i'di 'deni toma akikali timo. Bo ame ro bo akikali ne bo kokoko 'jo 'ba akitetë nime. Römöyi akitetë nima kuluku 'butë dɔmota kɔɔ dɔmo 'butë döomu dɔkoto (666) teyi nima tëgë möyi kuruku nima ro möyi bilaka lesi.

XIV

Kamölö 'Bo'bi Do Döku 'Ba Ziyona

^I Kina ɔɔ monjo tine mo'ja kamölö 'bo'bi 'deni ngi këdi koro kɔmo ma yayi do döku 'ba Ziyona, ya ma kuluku kpa mota kɔɔ dɔmo kuluku 'butë bi 'butë mota döomu dɔmota (144,000) tonë ga këdi ti möyi bo gbi ti möyi 'bu bo ro ma kugu kpa dönni ne na ti bo yayi. ^{II} Kina

muwö biro kudu ngi di mitoro koro biro mini kolo naga tara, koro biro toro kapi ame ro ma kembe ro ma koriki ne. Biro nima muwö ne udu koro biro tamo ma konzi ame bo komba mo ga këdi tomba mo ne tara. ^{III} Lijë ya ma ti kamölö 'bo'bi naga nima na këdi koba ngala la'ja kɔmo kitä 'ba Boko'ba yayi kɔmo yeri sowo tonë ga ti löbu mo tonë ga. Boto moto ɔ'bo de tikali ngala nime tine nge ro lijë ya ma kuluku kpa mota kɔɔ dɔmo kuluku 'butë bi 'butë mota döomu dɔmota (144,000) ame ga kutë gönni 'deni di mi dɔyayi ne. ^{IV} Lijë nime na ro ya ame ga konyonyo rönni de mi yeri ti 'ja ne, kina me lijë kogbo rönni 'deni kö'bö ro ma koro. Lijë öso 'deni nduwë go kamölö 'bo'bi mi bi ame ga pili bo kari teyi. Lijë na ro ame ga kutë gönni 'deni di mi löngö bilaka lesi 'ba dolijo nime ki'di lijë 'deni ro kpa közi ma laka zi Boko'ba ni ti kamölö 'bo'bi ne. ^V O'ja a moto ro beti de di kpenni, lijë 'benni ngi lipo kinza bi ngoro rönni.

Malayika Mota

^{VI} Kina mo'ja malayika moto kokpe mini 'deni ngi këdi köpu kebe mi poli toro. Bo edi ti laja laka 'ba Boko'ba ma nburunburu tuwöwö mo zi bilaka pili ame ga këdi koloma mi dɔyayi ne, ro go do kupö bilaka pili ame ga kpamo ro gege ne pili ro go dɔkomali bilaka. ^{VII} Bo iya ro ma kembe, tëgë, "Ereke Boko'ba, i'dike ro löbu këdi zi bo römöyi kada 'ba burë abo ömö 'deni. Umötuke bo bo ko'ba mitoro ni ti dɔyayi ti mini löbu gbi ti daa ni."

^{VIII} Malayika ma mi riyö mo ozi gbi go ma dogba nima, kiya te, "Gawo 'ba Babele do kilëbi tonë ki'di do kupö pili kuwë layi kata 'ba yeri 'benni tonë ne, inza kpe, loko ulöru 'deni."

^{IX} Malayika ma mi mota mo ozi gbi go ya ama ga, kuwöwö ro ma kembe, iya te, "Bo ame kilëlu kuruku nima ti akoro mo kugu möyi mo kpa dönä ala do konyo ni ne, ^X bo ti kinene ya kututu 'ba Boko'ba nime koti 'deni ro ma kata löwö mi kösu 'ba ya abo ne ngi. Ti ki'di bo mo ngi tonjo mi pa'do ti kulugbi döku ma këdi kilanma di kɔmo malayika koto laka ni te ti kamölö 'bo'bi. ^{XI} Ti kötu 'ba anjo 'benni nima kanyo ngi nduwë nbö ro nburunburu. Bo kumötu

kuruku ni ti akoro mo, ti ma ti möyï mo ro bo nima, lijë 'bënni ro kindawo inza zinni kote kada kote koröndö."

XII Ame uwöwö rönï 'deni 'dö ki'di bo lende laka ni kö'bö ti mi këddi, lijë ame ga kuwö dö kö'du ki'di 'ba Boko'ba 'deni lijë kö'bö ti'di dönni go lende 'ba Yësu ne.

XIII Kina muwö birö kudu di mitorö, iya te, "Ugu közo a nime te. Ya ame ga kisasi di mi kada nime tone këdi köle mi laja 'ba Kurisito ne na laka."

Nyi Koto Laka iya te, "Yëë, ro ma laka lijë ti kindawo rönni 'deni ngi di mi ndöbo löbu 'bënni naga nime. Römöyï kpa közi 'ba ndöbo laka 'bënni ti kozi nduwë gönni."

Tumu A 'Ba Mi Doyayi

XIV Tine mongo, kina mo'ja poli kanmi ngi dogba komo ma yayi. Bo ma koloma dö poli mo nima közo kole 'ba bilaka lesi. Bo ti agëni yamo köbököbö ti yibo ma kapa közi bo. XV Kina malayika motö ködo ngi di mi rö löbu 'ba Boko'ba kiya zi bo ma koloma dö poli tönë ro ma kembe, tégë. "Ogba yibo 'bi kumu ti, römöyï kada 'ba tumu mo ömö 'deni. A 'ba mi doayayi andi 'deni."

XVI Kina bo ma koloma dö poli mo tönë kuwiri yibo abo ngi kari mi doayayi kina kumu wa 'ba mi doayayi ngi. XVII Kina malayika motö ködo ngi gbi di mi rö löbu 'ba Boko'ba mo nima mitorö yayi ne. Bo gbi ti yibo ma kapa. XVIII Kina malayika ame ro bo tongo go pa'do ne kako ngi di bi 'ba akumu kiya ro ma kembe zi bo ama ti yibo kapa ne, tégë, "Ogba yibo kapa 'bi nima kari koke dosulu 'ba döngëri kindili timo di doayayi römöyï lijë asi 'deni."

XIX Malayika nima uwiri yibo abo mi doayayi kina kokpekpe döngëri ma kana kindili mo ngi ködo mi bi 'ba tuzi mo ame kileme ya löbu 'ba Boko'ba ne. XX Uzi döngëri tönë ga ngi mi bi 'ba tuzi mo ame yaga caki di ro gawo ne. Kina roma ku'buli ngi di yimo közo mini 'ba yöpö ma koso tara. Gomo ma kakpa ari nbö közo mayile kuluku mota ködo dömo 'butë mota (180) tara. Kina ma kalo mo nbö közo dokomo kumögo riyö.

XV

Sëyi Ma Nburunburu

I Kina mo'ja sëgë 'ba wa ma kinza kiya ngi di mitorö. Malayika motö ga modomoriyö ti sëyi modomoriyö ame ga ro 'ba nburunburu 'ba ya 'ba Boko'ba ne.

II Kina mo'ja a motö ngi 'deni yayi közo yöpö mandara naga tara kudölö minni ti pa'do. Tine ya ma ka'da kuruku tönë ga na këdi közo kpa yöpö nima yayi. Lijë na ro ya ame ga ka'da kuruku nima 'deni ti akoro abo mo tönë gbi ti akitetë 'ba möyï bo mo tönë ne. Lijë pili ti tomo közinni, Boko'ba na ki'di 'deni zinni. III Kina lijë koloma ngi ro toba ngala 'ba Musa bo laja 'ba Boko'ba, ame gbi ro ngala 'ba kamölö 'bo'bi. Ame koba kiya te, "Nere Boko'ba tigo dö kiteli, ndöbo kö'do 'bi ga na kulöwö ro mbëmbë ro dö kiteli. Nere 'ba dö bilaka nime pili, kori 'bi na njo ro ma kodoro. IV Yö nere, botö motö inza ame go kö'bö kinza kere yi dë, kilëlu möyï yi dë gbi ne. Römöyï ni na nge koto laka. Dö kupö bilaka nime pili ti kako kolödo bëri kömöyï tilëlu yi. Römöyï lende laka kö'do 'bi kinë mo ileme rönï 'deni."

V Di pötö mo 'deni tine na mo'ja kpadöri 'ba rö löbu 'ba Boko'ba ame ro bi loma 'ba lende abo ne kurögö rönï 'deni yaga. VI Kina malayika ma modomoriyö mo tönë ga ti sëyi mo tönë ga ne ködo ga ngi yaga di yimo. Bongo kanmi ame kopö ngi köbö ro töbö ne na lijë kolö 'deni me rönni, lijë kudödu kpa döngö'do nni 'deni ti gasi ma köbököbö. VII Kina yëri ma koto di mi löngö yëri sowö tönë ga koza kita'ba yamo köbököbö ngi pili közinni modomoriyö me lo ti ya 'ba Boko'ba bo tö'bö ro nburunburu yimo. VIII Kina kötu 'ba löbu abo 'ba Boko'ba ti tigo dö kiteli abo kanyo ngi koso mi rö löbu abo mo nima. Tine botö inza ködo kpe titi yimo tine 'jaa nbö dödo sëyi 'ba mi kita'ba 'ba malayika modomoriyö naga nima kote rönni 'deni.

XVI

Kita'ba Modomoriyö

I Kina muwö birö kudu ngi ro ma kembe di mi rö löbu 'ba Boko'ba kilende

zi malayika ma modomoriyö naga nima, iya te, “Arike todö ya 'ba Boko'ba di mi kita'ba naga nima mi dolinjo.”

II Kina malayika ma dogba mo kari ngi kodo wa 'ba mi kita'ba ma 'ba bo mi doyyayi. Kina 'bonjo ma kenyë ame to'ö mo ngi ro mbembë ne kodowe ngi tonyo ya ma ti möyi kuruku tonë ga rönni kilëlu akoro mo ne.

III Kina malayika ma mi riyö mo kari kodo wa 'ba mi kita'ba ma 'ba bo ngi mi mini löbu. Kina mini kuyi rönni ngi ro roma kozo roma 'ba di ro töku tara, kina wa pili 'ba mi mini kolë ngi kote dönni yaga.

IV Kina malayika ma mi mota mo kari kodo wa 'ba mi kita'ba ma 'ba bo ngi mi yöpö ni ti daa kina kuyi rönni ngi me ro roma. V Kina muwö malayika ame ro bo tonjo go mini ne ngi koloma ro tiya mo tégë, “Ni bo ame kedï giri nime, gbi molo tonë di bi tisaki mo ne, odo karama 'bi nime 'deni ngi njo ro ma kodoro dönni.

VI Odo 'deni ngi ko tara dönni römöyi lijë na koja roma bo lende laka 'bi ga ti bo kumë lende mo ga. Kina me ki'di roma 'deni zinni tuwë mo.”

VII Kina muwö birö kudu di mi bi 'ba akumu iya te, “Nere Boko'ba tigo do kiteli, burë ko'do 'bi na ngi pili ro ma kodoro.”

VIII Kina malayika ma mi sowo mo kari kodo wa 'ba mi kita'ba ma 'ba bo ngi komo kada. Kina ki'di tigo ngi zi kada toro bilaka ti pa'do ma kututu. IX Oro bilaka naga nima ti pa'do kututu nima, kina lijë kebe ngi togboki möyi Boko'ba bo do seyï naga nima. Tine pele lijë ilagi nduwë 'biri toto dönni di mi lende kenyë gbi tilëlu bo go löbu abo nime.

X Kina malayika ma mi muyi mo kari kodo wa 'ba mi kita'ba ma 'ba bo ngi do kitï 'ba kuruku tonë, kina mandölu kutu'bö dolinjo 'beni ngi. Kina bilaka koloma ngi ro tunyi kpenni di zi wa ma kedï ko'ö mi yida rönni. XI Kina lijë kebe ngi togboki Boko'ba ame mitoro ne, römöyi go to'ö 'ba yida rönni gbi ti 'bonjo mo ga. Tine pele lijë ilagi nduwë 'biri toto dönni di mi lende kenyë ko'do 'beni ga.

XII Kina malayika ma mi modokoto mo kari kodo wa 'ba mi kita'ba ma 'ba bo ngi mi yöpö do kilëbi 'ba Epurate. Kina

mini mo kulöku ngi 'doyi 'do kilejo kori ndö zi bo dolinjo ni ma kedï kako di yibi.

XIII Kina mo'ja bikoro mota ko'de rönni ti nyo'do kodo ngi di mi kpa maronjo tonë, gbi di mi kpa kuruku tonë kina gbi di mi kpa bo kumë lende ma do kindëndë mo. XIV Bikoro naga nime na ro bo laja 'ba Satani ga ame kedï ko'do go koto ne. Kina lijë kari ngi zi bo dolinjo pili 'ba mi doyyayi nime to'de lijë pili kako bi koto kpa ya ti Boko'ba tigo do kiteli mi kada ma nburunburu abo.

XV “Ne uwöke ti, medï mako ngi tugu'du kozo bo 'bögö naga tara. Bo ame kö'bö ro ma konjo bi ndö ti bonjo abo ga ne kina laka, römöyi kinza bo kari ra yaga komo bilaka ro go nbululu ro, ro kaya.”

XVI Kina bikoro mota tonë ga kototo bo dolinjo 'ba doyyayi nime ngi pili mi go bi moto kidëki möyi mo ro kpa Yudayi ro Aramegido.

XVII Kina malayika ma mi modomoriyö mo kodo wa 'ba mi kita'ba ma 'ba bo ngi mi lili. Kina birö kudu ngi ro ma kembe di mi rö löbu 'ba Boko'ba di mi kitï mo, iya te, “O'do 'deni kote.” XVIII Kina toro kebï ngi kunyi kapi ro ma koriki gbi ti kizikizi ma kinza kiya. Kinë kizikizi ma te ako de gba bilaka ko'ja di mi doyyayi nime. Akiyaya mo ngi ro ma kenyë ro do kiteli. XIX Kina gawo do kilëbi tonë konye mini ngi bi mota, kina kurö gawo löbu 'ba mi doyyayi nime ngi pili yaga. Lende 'ba Babele do kilëbi tonë udölu de di do Boko'ba, kina bo ki'di Babele ngi ko kinene ya kata kozo wowo abo tonë.

XX Kina döotu ni kote rönni ngi kölu yaga, kurungu ni ti döku ni pili kinda de kpe.

XXI Kina 'de'di gbögburögbö ki'di tila'ba ngi kako beri do bilaka di mitoro. 'Jo 'de'di mo naga nima koto tirindi mo kilo kuluku koto. Bilaka naga nime lijë oloma ngi ro togboki Boko'ba go gomo 'ba 'de'di nima, römöyi gomo mo enyë 'deni ngi ro do kiteli.

XVII

'Ja Yeri Mbembë

I Kina malayika ma koto di mi löngö ya ma modomoriyö ti kita'ba tonë ga

kako kilende zö, iya te, “Ako 'do mileme karama ma kēdi kodo do 'ja yēri mbēmbē, gawo do kilēbī tōnē kpa mini lōbu ne ziyi. II Loko na bo doliṅo 'ba mi dōyayi nime ko'do yēri 'deni me tīni. Kina me layi 'ba yēri mbēmbē 'bēni ga komoṅo do kupō bilaka 'ba mi dōyayi nime 'deni ṅgī pili ro gomo.”

III Kina Nyi Koto Laka kinda'ba ma ṅgī mbi na malayika tōnē kombi ma ṅgī koto ma kari yi mōkō. Di yayi na mo'ja 'ja mōto ṅgī koloma 'deni go kuruku kasi mōto tōro. Kuruku mo möyi ti'ja 'ba ro Boko'ba na kugu ṅgī pili kote yida rōmo ga. Domo ṅbō modomoriyō, kazo mo 'butē. IV 'Ja mo nima usu ro kinē boṅgo kasi ma kele kozo oto 'ba nere naga na rōni. Kina loko kiyada rōni 'deni ṅgī ti a 'ba tele ma ko'do di mi yamo kōbōkōbō naga ti lele ma ndōgō kitigo naga ti nyileki ni. Tine kōsu yamo kōbōkōbō na loko kinda'ba kōzini lo ti a ma kēnyē 'ba ndoro 'ba yēri 'bēni ga. V Kina ugu möyi mulugu 'deni kpa dōni yayi kozo a nime te, “Babele do kilēbī, ma 'ba yēri ni ti a ma kēnyē 'ba mi dōyayi nime.” VI Tine moṅgo 'ja mo tōnē, roma bo lende laka ni ti roma ya ma kōlē mi kori 'ba lende 'ba Yēsu naga omōṅo loko 'deni ṅgī ko'do loko kozo layi tara.

Kina odo mo'ja loko 'deni tara tine, lende 'bēni igayi ma ṅgī. VII Tine malayika nima ēnyi kititi ma, iya te, “I'di lende mo kigayi yi go wa'di? Ti miyēti mi 'jo 'ba lende mulugu 'ba 'ja nima ti kuruku nima kombi ni ne 'basi ziyi, kuruku nima domo modomoriyō kazo domo 'butē ne. VIII Kuruku nima ko'ja ne bo oloma pa bine tine le'jete bo inza kpe. Kina bo ti kodo 'jaa 'bōwu yaga di mi gō kalo kinza kota bicī mo dē tōnē go bo kari ṅgī mi go bi ame 'do kiyōlu bo teyi ne. Bilaka lesi 'ba mi dōyayi nime ame ga kugu möyi mo dē mi buku 'ba didi molo di bi tisaki 'ba doliṅo nime ne, ti koto ṅgī ro gōnni odo lijē ko'ja kuruku nime. Rōmōyi bo oloma tōnē pa bine, kina me bo inza kpe tine go bo kodo 'bōwu.

IX Ame i'di 'deni toma akikali timo di mi do bilaka. Do modomoriyō naga nima kina ro kurungu modomoriyō ame ga 'ja

nima koloma domo. X Kina lijē na gbī ro bo doliṅo ma modomoriyō. Tine ma muyi mo ga inza kpe, ma koto na nge kēdi. Ma koto mo ako dē gba. Ne odo bo kako bo ti koloma nge mbowa. XI Kuruku mo tōnē koloma pa bine kinza kpe le'jete ne bo na ro bo doliṅo ma mi modomota mo. Bo ro ma koto di mi lōngō ma modomoriyō naga nima tine bo ari 'deni mi bi ma 'do kiyōlu bo teyi.

XII Kazo 'butē naga nima ko'ja ne, bo doliṅo ma 'butē ame ga gba kinda'ba kitī dē ne na. Tine kitī 'bēnni lijē ti kinda'ba nge ko'do saa koto ti kuruku nima. XIII Lijē ti kodo'bo rōnni koto tuti ti'di tigo ti kōzi kakpa 'bēnni ga zi kuruku nima. XIV Lijē ti ko'do ya ti kamōlō 'bo'bi, tine kamōlō 'bo'bi ti ka'da lijē rōmōyi bo na ro nere 'ba do nere ni, bo doliṅo 'ba do bo doliṅo ni. Kina bo kōsō go bo ga ame ga bo kigeli 'deni kō'bō ti mi kēddi ne na ti kēdi gbī ti bo mi aka'da nima.”

XV Kina malayika nima kēnyi kiya zö, iya te, “Mini lōbu nima ko'ja 'ja yēri nima koloma kpamo ne na ro do kupō bilaka pili 'ba doliṅo nime ame ga kpamo ro gege ne ro go dokomali bilaka lesi pili. XVI Kazo 'butē nima ko'ja ne gbī ti kuruku mo nima ti kēnyi to'ji 'ja yēri nima. Lijē ti kolō a 'ba rōni ga me yaga kola loko ro go ṅbululu. Lijē ti konyo yida ni koṅma loko yaga ti pa'do. XVII Rōmōyi Boko'ba na ki'di 'deni molo mi dōki'di lijē 'do to'do ako'doko abo tara ti todo'bo rōnni tuti ti'di tigo 'bēnni zi kuruku nima tinda'ba kitī ṅbō kote lende 'ba Boko'ba kōmō do 'bō mo. XVIII 'Ja nima ko'ja ne loko na ro gawo do kilēbī ame kinda'ba kōzi kakpa 'ba do bo doliṅo 'ba mi dōyayi nime pili ne.”

XVIII

Tulōru 'Ba Babele

I Di pōtō mo na mo'ja malayika mōto kēdi kako bēri di mitoro. Bo na ro bo kōzi kakpa ma do kiteli. Kina ro lōbu abo tōbō mo kiyōpo mi dōyayi nime ṅgī pili ṅbenṅbenṅbe yaga. II Kina bo kēnyi kapi ṅgī ro ma kembe, iya te, “Inza kpe, Babele do kilēbī tōnē loko ulōru 'deni. Ola loko 'deni ṅgī le'jete ro ti'bōrō 'ba dokomali

nōki pili, ti dōkomali wa ma kēnyē naga ti yali ma kēnyē ame ga bilaka ko'ji kinē mo ne. ^{III} Rōmōyi dō kupō bilaka 'ba dōliṅṅo nime pili uwē layi kata mbēmbē 'ba yērī 'bēnī nima 'deni. Bō dōliṅṅo 'ba mī dōyayi pili o'dō 'deni tīnī. Bō ndōgō ma lōbu naga 'deni pili rō mōri di zi wa konya 'bēnī ga."

^{IV} Kina muwō birō mōto 'bōwu di mitorō, iya te, "Kpe bilaka ma ga, odoke yaga di minī, kinza kebe konyonyoke roye ra gbī mī lende kēnyē 'bēnī naga nima. Rōmōyi kinza gomō mbēmbē nime kēdī kodō dōnī ne mōto mo ga kari ko'ja ye ra gbī. ^V Lende kēnyē 'bēnī ulu dōnī 'deni ṅbō kota mitorō. Akēnyē ame ga loko ko'dō ne lende mo udōlu dē du kotō te di dō Boko'ba.

^{VI} Kina ti kpe malayika, ilekike gbī kopike zīnī kōzo ame loko ki'di ne tara. Opike zīnī korake dōmo teyi kpa wa ame loko ko'dō ne. Orosoke wōwō ma kata rō dō kiteli zīnī mī kōsu 'bēnī kebe ma loko koloma ti'di mo. ^{VII} Odoke gomō rō mbēmbē dōnī ti tileri kōzo rō lōbu ti wa konya tōnē ga loko koloma ti'di mo bine ne tara. Loko oloma tōnē bine tubōtō rōnī tiya mo ti dōki'di nī tēgē, 'Ma na rō bō dōliṅṅo. Ma makuru'bē na dē. A mōto rō monō 'ba tōlē minza mudu.' ^{VIII} Gō kō'du mo na gomō naga nime ti kota kpēnī 'deni pili mī kada kotō, gomō 'ba tōlē ni ti monō ti 'bō sēyi. Kina ti koṅma loko kulōtō yaga ti pa'do. Rōmōyi ṅere Boko'ba ame ko'do burē 'bēnī ne bo na ti tigo dō kiteli."

^{IX} Kina odo bō dōliṅṅo 'ba mī dōyayi tōnē ga kō'dō tīnī lijē konyonyo rōnnī gbī tīnī tonyo wa mbēmbē 'bēnī tōnē ga ne ko'ja kotu 'ba dōnī 'deni loko kēdī kilanma tine, lijē ti kudu ṅgī konyo kōkō gōnī. ^X Tikere 'ba gomō lōbu nime kodō 'deni dōnī ne ti kinda'ba lijē 'deni ṅgī lijē kōzo ṅbō caki rō ma kōwō kudu kiya te, "Bu'bu, bu'bu, yō Babele gawo dō kilēbī gawo 'ba tigo tōnē, ora kpēyi 'deni ṅgī mī saa kotō." ^{XI} Bō ndōgō ma lōbu 'ba mī dōyayi ni ti kudu nī rōmōyi botō mōto inza kpe ame 'dō kugō wa 'ba ndōgō 'bēnnī ga, ^{XII} ma kōzo yamo kōbōkōbō ni sitērī ni lele ma kele ndōgō mo kitigo kulōwō naga ti tiyi nyileki ni ti bōṅgō kumōru ma kele kulōwō naga ti ma kinē 'beri'beri naga, ti ṅgērī ma kato kele

naga ti dōkomali wa ame ga pili kilēṅo di mī kpa kē'dē ni ti ṅgērī ma ndōgō kitigo naga ti 'bilēṅī ni ti yamo ni ti kulugbī dōku ni ^{XIII} ti dōkomali wa ma kato kele naga ti layi ni ti 'bu ti ruzu ni ti nyōnyu ti sa ni ti kamōlō ti kosani ni ti aribiya 'ba gōmo ga, gbī ti atōli ni.

^{XIV} Kina lijē bō ndōgō lōbu mo naga tōnē ti kēnyī 'bōwu gbī kiya zīnī te, "Wa tōnē kombi dōki'di yī gōmo ne inza kpe ololo yi 'deni. Wa 'ba mōri 'bī ti a kōbōkōbō 'bī tōnē ga inza kpe nati ololo yi 'deni, inza ko'ja kōmo mo kpe."

^{XV} Bō ndōgō mo tōnē ga kugō wa naga nime mōkō ko'ja mōri di zīnī ne, ti kōzo ṅbō mōkō di zi tikere 'ba gomō nime ko'ja nī 'deni ne. Lijē ti kudu kulōrī konyo kōkō, ^{XVI} kiya te, "Bu'bu, bu'bu, yō gawo dō kilēbī, nī tōnē kō'bō tusu bōṅgō ma kele kulōwō kinē kumōru naga rōyi kō'bō tilaka di zi yamo ma kōbōkōbō ni ti lele ma ndōgō kitigo naga ti tiyi nyileki ni ne. ^{XVII} Mōri mbēmbē ma kōzo a nime te kote dōmo ṅgī yaga mī saa kotō?"

Bō kugē sorope 'ba dō mini lōbu ni ti ya ame ga pili yīmo kēdī kilingere kebe dō mini lōbu kō'bō rō bi 'ba tonyo kpēnnī ne ti kōzo caki rō ma kōwō, ^{XVIII} tonṅo kotu 'ba dōnī loko kēdī rō tilanma. Lijē ti kopapa kiya te, "Gawo mōto inza mōlo di bi tisaki mo kōzo gawo dō kilēbī nime." ^{XIX} Kina lijē ti kunzō buruku kodō dōnnī ti monō konyo kōkō kulōrī kiya te, "Bu'bu, bu'bu, nī gawo dō kilēbī tōnē bō kugē sorope lōbu ni kō'bō to'ja a 'ba mōri di miyi to'dō rōnnī timo rō bō mōri ne, nī na kitiko yi ṅgī yaga mī saa kotō te?"

^{XX} Kina iliyake ti kogorake gōnī kpe mitorō ni. Kina iliyake ti kogorake gōnī kpe bō lende laka ni, bō laja 'ba Kurisitō nī ti bō kumē lende ni. Boko'ba odo karama 'deni ko dōnī kōzo kōri ma tōnē loko koloma to'do ye timo ne.

^{XXI} Di pōtō mo na malayika tigo dō kiteli mōto kombi toto lōbu mōto mbiri kōzo toto kuwu ndōwu ma lōbu naga nima tara ṅgī ku'du mī mini lōbu. Kina bō kiya te, "Ti kinda'ba Babele gawo dō kilēbī nima ti mī kata ma kōzo a nime ku'du kila'ba bēri kinē mo kinda dē kpe. ^{XXII} Inza kuwō birō ṅgala 'ba lōṅo nī ti birō tōmo ti

more ti tototi kpe di miyi. Inza ko'ja bo miri 'ba a mato kpe di miyi. Inza kuwo birɔ ndowu kpe di miyi. ^{XXIII} Pa'do 'ba lamba inza kobɔ kpe miyi. A mato ro birɔ 'joko ni ti 'ja la'ja inza kuwo kpe di miyi. Bo ndogɔ 'bi ga na 'deni ro abi'de mi dolinɔ nime pili. 'Bosi 'bi na me kiyolu bilaka 'deni me yaga di mi kori ma laka. ^{XXIV} Loko gawo nime na ko'ja roma bo kumɛ lende ni ti bo lende laka ni di mini, roma bilaka ame ga pili kupɔ mi dolinɔ bine ne."

XIX

Kada Löbu 'Ba Kamölö 'Bo'bi

^I Di pötö mo na muwö birɔ kudu ngi mitoro kozo birɔ mugu tindi 'ba bilaka ma konzi naga tara kedı kulöri kiya te, "Aléluya! Konyi ti ro löbu ti tigo na pili ro 'ba Boko'ba ze. ^{II} Buré ko'do abo na laka ro ma kodoro. Bo odo karama 'deni do 'ja yeri mbembé do kilébi toné koloma tirasi mi dolinɔ ti yeri 'beni ne. Bo opi dokolo bo laja abo ga ame loko kupö ne 'deni ko di roni."

^{III} Kina lijé kulöri 'bowu timo, kiya te, "Aléluya! Kötü 'ba pa'do ame konma ni ne anyo 'deni nduwé kari toro ro nburunburu."

^{IV} Kina löbu 'buté riyo domosowo toné ga ti yeri sowo mo toné ga kolodo ngi beri tilélu Boko'ba, bo ame koloma 'deni do kitı ne. Lijé kulöri timo iya te, "Amini! Aléluya!"

^V Kina birɔ kudu ngi di komo kitı toné, iya te, "Ro goye kpe bo laja abo ga pili ma titi ti ma löbu ame kereke bo Boko'ba ze nime 'deni ne, iléluke bo."

^{VI} Kina muwö birɔ mato ngi kudu gbi 'bowu kozo birɔ mugu tindi ma kinza kiya naga tara, kozo bituru 'ba mini ma kembe kozo birɔ toro kapi ro ma koriki ame ro ma kembe ne tara kulöri kiya te, "Aléluya! Nere Boko'ba ze tigo do kiteli na kinda'ba kitı 'deni. ^{VII} Kina diliyake ti, ti mi keyi dubike go löbu do kiteli abo. Römöyi kada 'ba gbe 'ba kamölö 'bo'bi omö 'deni. Kina 'ja la'ja mo ileno roni 'deni ndö. ^{VIII} I'di bonjo kele ma kopɔ 'deni zini tolo mo roni." (Bonjo kele

nime ileme lende laka ko'do 'ba bilaka 'ba Boko'ba.)

^{IX} Kina malayika nima kényi kiya zö, iya te, "Ugu lende nime, lijé ame ga kidéki lijé 'deni tonyo gbe 'ba kamölö 'bo'bi nime ne lijé na laka." Kina bo kileki gomo gbi kiya te, "Ame na ro lende ma kodoro 'ba Boko'ba."

^X Go kö'du mo na molodo ngi bi ndi bo beri tilélu bo. Tine bo iya zö te, "Kinza ko'do de, ma gbi ro bo laja lepi yi gbi kozo löndö yi mato ga ama kinda'ba lende laka 'ba Yésu nime 'deni ne. Boko'ba na kilélu, römöyi Nyi Koto Laka na me ki'di lijé 'deni kinda'ba lende laka 'ba Yésu nime kina bo na gbi ma ki'di yi tumé lende nime."

Mi Këddi Ti Lende Laka

^{XI} Mo'ja mitoro kurögö roni 'deni ro gbönjo kosani kanmi kodo 'deni komo ma yayi. Bo kéki domo möyi mo ro Mi Këddi ti Lende Laka. Buré ko'do abo ti ya abo pili ti lende kodoro mo. ^{XII} Komo bo obö kozo pa'do. Bo ti ageni 'ba löbu nbanı do bo. Bo edi ti möyi mato kugu yida ro bo ame botɔ mato kikali de tine bo na nge kikali abo. ^{XIII} Bonjo abo ma bo kolo ro bo usu 'deni mi roma kosa roni ngi kote romo. Möyi bo na ro Lende 'ba Boko'ba. ^{XIV} Bo omomi bo ya 'ba mitoro 'deni go bo kéki 'deni me do kosani kanmi ti bonjo kanmi ma kopɔ ronnı. ^{XV} Kina mbele ma kapa kodo ngi di kpa bo toga do kupö bilaka 'ba dolinɔ nime pili timo beri. Bo ti kinda'ba kitı koloma ro bo dönni ti peri yamo. Bo ti kuzi layi 'ba ya löbu 'ba Boko'ba tigo do kiteli. ^{XVI} Ugu möyi 'deni ro bonjo abo gbi ti gölö bo kozo a nime te, "Bo dolinɔ 'ba do bo dolinɔ ni, nere 'ba do nere ni."

^{XVII} Kina mo'ja malayika mato ngi kedı koro komo kada. Kina bo kulöri ngi ro ma kembe kilende zi yali pili ame ga kedı kopu kebe toro ne. Bo iya te, "Akoke, ototoke roye ro akonyo löbu 'ba Boko'ba nime. ^{XVIII} Römöyi 'do konyoke yida bo dolinɔ ni ti yida bo do bo kanya ni, yida kosani ni ti bo kéki domo mo ga ti yida bilaka pili, yida kole 'ba bo linɔ ni ti atoli ni kpaki, ma löbu kpaki ti ma titi."

XIX Kina monɔ te, mo'ja kuruku tönē ngi ti bɔ dɔliɔ 'ba mi dɔyayi ni ti bɔ kanya 'bēnni ga kotɔ ga rōnni 'deni tari to'dɔ ya ti bɔ kēki dɔ kosani tönē ti bɔ kanya ma 'ba bo ga. **XX** Tine na kinda'ba kuruku tönē ngi di mi ya nima, lijē ti bɔ kumē lende ma dɔ kindēndē mo. Bɔ kumē lende nime bo na rɔ bɔ koloma to'dɔ gɔ kotɔ 'ba kuruku nima. Gɔ kotɔ naga nima na bo ku'bōlu bilaka pili ame ga ti möyi kuruku nima rōnni koloma tilēlu akoro mo ne timo. Kina ku'du kuruku tönē ngi ti bɔ kumē lende dɔ kindēndē abo nima rɔ ma kidi di mi pöpö 'ba pa'do köbö ame di mi kulugbi dōku ma kēdi kilanma ne. **XXI** Bilaka 'bēnni mo ga ote dōmo 'deni pili yaga ti mbele tönē kɔdɔ di kpa bɔ kēki dɔ kosani nima ne. Kina yali kako ngi koloma titiri rōnni ti yida lijē.

XX

Nyori Kudödu Satani

I Kina mo'ja malayika mɔtɔ ngi kēdi kako bēri di mitorɔ. Bo ti mapata 'ba kpa gɔ kalo kinza kota bīci mo dē tönē kōzi bo ti kogba nyori kirindī mɔtɔ. **II** Kina bo kinda'ba marɔngo bulöbu murē Satani bɔ susu tönē ngi bo kudödu ti nyori tönē 'dɔ koloma rɔ ma kudödu nbö kɔmɔ kɔɔ kuluku 'butē riyö (1,000). **III** Kina bo ku'du Satani ngi mi gɔ kalo kinza kota bīci mo dē tönē kulöli kpamo ndinji teyi, kinza bo kebe ra gbī tu'bōlu bilaka 'ba mi dɔliɔ nime. Tine 'dɔ kope bo 'jaa koloma nge mbowa rɔ dɔ ngölö di pötö kɔmɔ kɔɔ kuluku 'butē riyö (1,000) nima.

IV Mo'ja kiti kiyija 'deni yayi kina ki'di kōzi kakpa 'ba to'dɔ burē ngi zi ya ame mo ga koloma 'deni dōmo ne. Lijē na rɔ ya ame ga kupö lijē gɔ lende 'ba tiyētī kpa Yēsu nime gbī gɔ lende 'ba Boko'ba ne, gbī ti ya ame ga kilēlu kuruku nima ala akoro mo dē kilagi tugu möyi mo kpa dōnni ala dɔ konyo nni ne. Lijē na kindinji 'deni kɔdɔ yaga di mi tölē tinda'ba kiti nime kɔtɔ ti Kurisitö 'dɔ toloma nbö kɔmɔ kɔɔ kuluku 'butē riyö (1,000). **V** Kɔsɔ töku ma laki naga nima indinji dē kɔdɔ yaga di mi tölē tine 'jaa nbö di pötö kɔmɔ kɔɔ kuluku 'butē riyö nima ɔdɔ kote rōni 'deni. Ame

na rɔ tɔdɔ 'ba töku ma dɔgba yaga di mi tölē. **VI** Lijē ame ga kɔdɔ mi tɔdɔ 'ba töku ma dɔgba nime ne lijē na ti yēyi kɔtɔ laka. Tölē ma mi riyö inza kpe ti kōzi kakpa dōnni. Tine lijē ti koloma rɔ bɔ akumu 'ba Boko'ba gbī rɔ 'ba Kurisitö. Kina lijē ti kinda'ba kiti ngi koloma kɔtɔ ti bo nbö kɔmɔ kɔɔ kuluku 'butē riyö (1,000).

Ta'da Satani

VII Kina ɔdɔ kɔmɔ kɔɔ kuluku 'butē riyö nima kote rōni 'deni na kēdi kope Satani ngi yaga di mi maboso 'bēni tönē. **VIII** Kina bo ti kari ngi tu'bōlu bilaka 'ba mi dɔ kumu sowɔ 'ba dɔliɔ nime pili. Dɔ kupö naga nima bo kēdi kari tu'bōlu mo ne na rɔ bilaka 'ba Gogo ni ti Magogo, 'dɔ bo kotɔtɔ lijē ko'de kpa ya. Lijē onzi kɔzɔ 'jɔ yayi lida 'ba kpa mini löbu. **IX** Lijē ɔlɔ kari kogba mi dɔyayi pili lijē kuru dɔ taya 'ba bɔ kanya 'ba Boko'ba toko teyi gbī ti gawo löbu mo tönē bo kɔ'ɔ kulöwö ne. Tine pa'do olɔdɔ ngi kako bēri dōnni di mitorɔ kina kote dōnni ngi pili yaga. **X** Kina kinda'ba Satani mo tönē ku'bōlu lijē ne ngi ku'du mi pöpö 'ba pa'do ame kēdi köbö ti kulugbi dōku ma kēdi kilanma ne. Pa'do tönē ku'du kuruku tönē ti bɔ kumē lende dɔ kindēndē mo yimo ne na. Ti ki'di lijē nduwē koloma tonɔnji yayi kote kada kote korɔndɔ nbö rɔ nburunburu.

Kiti 'Ba Burē

XI Kina mo'ja kogba kiti löbu kanmi mɔtɔ ngi yayi ti bɔ mo dōmo. Kina dɔyayi ni ti mitorɔ kirinja kuturu ngi bitɔ tɔ ne ga di zi kɔmɔ bo, ko'ja kinē mo ga dē kpe. **XII** Kina mo'ja töku ni korɔ 'deni kɔmɔ kiti yayi, ma titi kpaki ti ma löbu. Buku ni itenje yimo 'deni yayi. Kina kiteje mi buku mɔtɔ ame rɔ 'ba didi ne ngi. Töku pili ɔdɔ karama dōmo 'bēyi 'ba bɔ mɔtɔ ko gɔ ako'dɔ 'bi ame koloma tönē to'dɔ mo kugu 'deni mi buku nima ne. **XIII** Kina ki'di koja töku pili ngi, mini löbu oja töku ma 'ba bo ga ame mi bo ne ngi yaga, kina tölē ni ti maliti koja töku ma 'bēnni ga ame lijē kupö kēdi minni ne ngi gbī yaga. Kina koloma ngi todɔ karama dōnni 'bēyi 'ba bɔ mɔtɔ gɔ ako'dɔ 'bi ame koloma tönē to'dɔ mo bine ne. **XIV** Kina ku'du tölē ni ti maliti ngi mi pöpö 'ba pa'do.

Pöpö 'ba pa'do nime na rɔ tölē ma mī riyō. ^{XV} Ɖɔɔ nī mɔtɔ ko'ja möyī yī dē kugu 'deni mī buku 'ba dīdī nima, u'du yī ngī mī pöpö 'ba pa'do nima.

XXI

Mitɔɔ Ti Dɔyayi Ma La'ja

^I Kina mo'ja mitɔɔ ma la'ja ni ti dɔyayi ma la'ja ngī. Mitɔɔ ma dɔgba ti dɔyayi ma dɔgba tönē ga iteli 'deni. Mini löbu ni inza kpe. ^{II} Kina mo'ja gawo Yerosalema kɔtɔ laka ma la'ja ngī kēdī kako bēri di mitɔɔ di zi Boko'ba, kiyada 'deni kele kɔzɔ 'ja la'ja ame kiyada rōnī 'deni ti bɔngɔ ma kele toda dɔ mē'dē ne tara. ^{III} Muwō birɔ kudu rɔ ma kembe di kɔmɔ kiti 'ba Boko'ba, iya te, “Bi loma 'ba Boko'ba na 'deni ti bilaka lesi, bo ti koloma tinnī. Kina lijē ti kēdī ngī rɔ bilaka abo ga. Bo Boko'ba ti kēdī ngī tinnī ti gbagba bo. Kina bo ti kēdī ngī rɔ Boko'ba 'bēnnī. ^{IV} Bo ti kididi tɔlɔ 'doyi yaga di kōmōnnī. A mɔtɔ rɔ tölē ni ti monɔ ti tileri di kpa a ma kɔ'ɔ inza kpe nati. Rōmōyī lijē wa ma mɔlo naga nima iteli 'deni.”

^V Kina bɔ koloma dɔ kiti mo tönē kēnyī kiya te, “Mēdī mo'dɔ wa me rɔ ma la'ja.”

Kina bo kileki 'böwu kiya zö tēgē, “Ugu wa nime bēri. Rōmōyī lende naga nime na rɔ ma kodɔɔ 'dɔ ki'di dɔ gɔmo.”

^{VI} Bo iya zö te, “O'dɔ 'deni kote. Ma na rɔ tisaki mo ti tote mo. Bɔ ame ti koda mini ne ti mi'di mini zi bo di mī mini 'ba dīdī bo kuwē rɔ ma sari kinza topi ɔtɔ gɔmo. ^{VII} Bɔ ame ka'da wa 'deni ne bo ti kinda'ba wa la'ja naga nime ngī pili. Ti mēdī ngī rɔ Boko'ba abo kina bo ti kēdī ngī rɔ kole ma. ^{VIII} Ne bɔ tikere ni ti bɔ kilagi lende ma ni ti bɔ dɔ gege ni ti bɔ közi roma ni ti bɔ yēri ni ti bɔ kata ni ti bɔ akoro ni ti bɔ bēti ni pili, gɔ bi 'bēnnī na ti kēdī mī pöpö 'ba pa'do köbö ti kulugbi dōku ma kēdī kilanma nime 'dē. Ame na rɔ tölē ma mī riyō.”

Yerosalema Kɔtɔ Laka

^X Malayika ma kɔtɔ di mī lōngö ya ma modɔmoriyō tönē ga pa ti kita'ba közinnī pili lɔ ti sēyī ma nɔburunburu ne, ako kiya

zö te, “Ako mileme 'ja la'ja 'ba kamölö 'bɔ'bi ziyī.”

^X Kina Nyi Kɔtɔ Laka kinda'ba ma ngī mbi na malayika nima kombi ma ngī dɔ dōku löbu kakpa tɔ ne. Kina bo koloma ngī tileme gawo Yerosalema kɔtɔ laka ame kēdī kako bēri di mitɔɔ di zi Boko'ba ne zö. ^{XI} Rōmo ilaka ngī rɔ tilaka di zi bi kɔpɔ 'ba löbu 'ba Boko'ba. Töbö mo ngī rɔ dɔ kiteli kɔzɔ 'ba nɔbēlē ma köbö naga tara kɔzɔ kinē kilī'di 'dōyī köbö kɔzɔ 'dē'di tara, ^{XII} ti kogba reki kakpa toko rōmo kpadōri mo ga 'butē dɔmoriyō, kina gbī ti malayika 'butē dɔmoriyō rɔ bɔ dɔmo ga pili rɔ kɔtɔkɔtɔ. Kpadōri naga nima pili 'butē dɔmoriyō ugu möyī dɔ kupö 'butē dɔmoriyō 'ba Yisarele tönē ga 'deni pili teyi. ^{XIII} Kpadōri naga nima rɔ mota mota pili gɔ dɔ kumu sowɔ naga nima. Mota kapa kari yibi, mota kapa dɔ tugbu, mota kapa dɔ ro'ɔ, mota kapa dɔ tɔɔ. ^{XIV} Reki nima o'ba rɔ to'ba ti dōku kina dōku ame ga ko'ba gbɔndɔ mo dɔmo ēdī 'butē dɔmoriyō ame kugu möyī bɔ laja ma 'butē dɔmoriyō 'ba kamölö 'bɔ'bi tönē ga 'deni dɔmo.

^{XV} Malayika nima kilende zö ne bo ēdī ti pēri yamo ma köbököbö kɔzɔ a 'ba tiyari wa. Bo o'dɔkɔ tiyari gawo nima ti reki mo ti kpadōri mo ga timo. ^{XVI} Gawo nima rɔ dɔ 'baga rɔ ma koriya gɔ ma kakpa mo gbī kɔzɔ gɔmo ma kö'bö. Malayika nima iyari gawo tönē ngī ti pēri 'ba tiyari wa timo abo nima. Gɔ ma kakpa mo ti ma kö'bö mo ēdī mayile kuluku 'butē mota (1,500) kina takpa mo gbī tara. ^{XVII} Malayika nima iyari reki mo gbī, tine takpa mo ma kari tɔɔ ēdī dɔkɔmɔ kumögu kuluku kɔtɔ kɔdɔ dɔmo 'butē gɔ akiyari 'ba bilaka.

^{XVIII} Reki nima o'ba di mī dōku kinē kilī'di 'dōyī. Tine gawo mo o'ba di mī yamo ma köbököbö ame mo ngī ko rɔ gbagba mo ne, köbö kɔzɔ mandara tara. ^{XIX} Gbɔndɔ reki 'ba rɔ gawo nima iyōru ti kinē dōku ma kele naga. Gbɔndɔ ma dɔgba mo di mī dōku kinē kilī'di 'dōyī. Ma mī riyō mo di mī dōku kinē kese. Ma mī mota mo di mī dōku kinē kumōru. Ma mī sowɔ mo di mī dōku mɔtɔ kinē mo rɔ ma kese kɔzɔ biliwa. ^{XX} Ma mī

muyi mo di mi doku mato kiné mo ro ma kumöru kilindekilinde, ma mi modokoto mo di mi doku mato kiné mo kozo gbeyi ma nbowo naga. Ma mi modomoriyö mo di mi doku mato kiné mo ro domi'bö'bö. Ma mi modomota mo di mi doku mato kiné mo ro ma kese 'diki'diki. Ma mi modomosowo mo di mi doku mato kiné mo kozo dowöru donote tara. Ma mi 'buté mo di mi doku mato kiné mo ro ma kididi. Ma mi 'buté dokoto mo kiné mo di mi doku mato ro ma kese tiyötüyö. Ma mi 'buté domoriyö mo kiné doku mo ro ma kasi liyi. ^{XXI} Kpadöri 'buté domoriyö naga nima ose di mi nyileki pili ro gomo ro kotokoto. Kori miri 'ba mi gawo mo nima o'ba ti yamo köbököbö kilaka ngi kozo mandara tara.

^{XXII} Mo'ja rö löbu 'ba Boko'ba de kinda mi gawo mo nima. Römöyü nere Boko'ba tigo do kiteli ni ti kamölö 'bö'bi na 'deni yayi. ^{XXIII} Gawo nima ititi lende 'ba kada ni ti nyepe ni de kpe 'do koyi go bi yimo. Römöyü ro löbu 'ba Boko'ba iyopo yimo 'deni ngi nbenbilenbe yaga. Kina kamölö 'bö'bi na ro lamba mo. ^{XXIV} Do kupö bilaka pili ti kilingere go bi kopö mo. Kina bo dolingo 'ba mi dayayi ni ti ko'de wa 'ba mori 'benni ga yimo. ^{XXV} Kpadöri 'ba ro gawo nima ö'bö ngi nburu ro gböngö kote kada römöyü korondo inza yayi. ^{XXVI} Ro löbu 'ba bilaka pili ti mori mo ga ti ko'de mi gawo nima. ^{XXVII} Tine wa ame ga ro ti'da ne inza kodu du koto te mi gawo nima. Kina gbi bo beti ni ti bo lende kenyé ni inza kodu du koto te yayi. Tine ya ame ga nge kugu möyü mo 'deni mi buku 'ba didi 'ba kamölö 'bö'bi ne na ti kodu.

XXII

^I Kina malayika nima kileme yöpö 'ba mini 'ba didi ngi zö. Yöpö mo nima ngi ro ma köbö kilaka kozo mandara tara kedé kolö di ndi kitü 'ba Boko'ba ni ti kamölö 'bö'bi ^{II} kari mi kori miri ma löbu 'ba mi gawo toné. Ngéri 'ba didi ro kebe kapa do kulöngö yöpö nima kpaki riyö. Ame kö'bö tana ngi nduwé ro komo nyepe. Mbili mo ga na ro a 'ba tilenjo do kupö bilaka 'ba dolingo nime. ^{III} A mato ma ti sönö inza kpe nati.

Kiti 'ba Boko'ba ni ti kamölö 'bö'bi ti kedé ngi mi gawo nima. Kina bo laja abo ga ti kumötu bo ngi. ^{IV} Lijé ti konjo komo bo kina möyü bo ti kedé ngi kpa dönü. ^V A mato ro korondo inza kpe. Lijé inza kpe kititi go a mato ro pa'do 'ba lamba ni ala bi kopö 'ba kada. Römöyü nere Boko'ba ti kiyopo bi zinni. Kina lijé ti kinda'ba kiti ngi lijé koloma ro nburunburu.

Tako 'Ba Yésu

^{VI} Malayika nima iya zö te, "Lende naga nime ro ma laka 'do ki'di do gomo. Nere Boko'ba bo ki'di Nyi Koto Laka zi bo kumé lende abo ga bo na me koja malayika abo 'deni 'do kileme wa ma kedé ko'do roni giri naga nime zi bo laja abo ga."

^{VII} Yésu iya te, "Uwöke, medü mako giri nime. Lijé ame ga kinda'ba lende kumé nime kugu mi buku nime bine ne na laka."

^{VIII} Ma Yowani, ma na muwö wa naga nime mo'ja gbi pili. Kina do muwö 'deni mo'ja gbi tara tine molodo ngi beri bi ndi malayika nima kileme wa naga nime zö ne tilélu bo. ^{IX} Tine bo ileki kiya zö te, "Kinza ko'do de. Ma gbi ro bo laja lepü yi mato, gbi koto ti löndö yi ama ga bo kumé lende ni ti ya ame ga pili kinda'ba lende 'ba mi buku nime ne. Boko'ba na kilélu."

^X Kina bo kenyü kiya zö tégé, "Kinza kusu do lende kumé naga nime mi buku nime ne de, römöyü kada mo owo de kpe."

^{XI} Bo ame kedé ko'do wa ma kenyé ne i'dike bo ko'do abo nduwé. Bo ame ro ti'da ne i'dike bo kö'bö nduwé tara. Bo ame kedé ko'do lende laka ne i'dike bo kö'bö nduwé to'do mo. Bo ame koto laka ne i'dike bo kö'bö nduwé koto laka."

^{XII} Yésu iya te, "Uwöke, medü mako giri nime. Medü mo'de kpa közi ma ga tö ti'di mo ziyü bo koto kozo wa ame ni bo mo ko'do ne tara. ^{XIII} Ma na ro tisaki mo ti tote mo, dogba mo ti nburunburu mo."

^{XIV} Ya ame ga kurögö bonjo 'benni ga 'deni kopö ne na laka. Lijé na ti kedé ngi ti közi kakpa tonyo dönggéri 'ba didi nime go lijé kodu di kpadöri kari mi gawo nime.

^{XV} Tine bo lende kenyé ni na ti kedé 'benni kebe gönyü gawo nima yaga yayi. Lijé bo kata ni ti bo yeri ni ti bo közi roma ni ti bo akoro ni ti ya ame ga ro bo koto to'do beti ne, lijé na 'benni yaga yayi.

^{XVI} “Ma Yësu, moja malayika ma 'deni tuwöwö lende naga nime ziye mi kanisa. Ma na ro kupö Dawidi. Ma na ro toro bi kezë ame köbö kilaka kulöwö ne.”

^{XVII} Nyi Koto Laka ni ti 'ja laja tonë iya te, “Ako.”

Kina i'dike boto ame pili kuwö lende nime ne kiya te, “Ako.”

Bo ame ti koda mini ne i'dike bo kako. Bo ame ko'doko ne i'dike bo kako kogba kpa közi ki'di ro ma sari nime ame ro mini 'ba didi ne.

Ndose Ma Njburunburu

^{XVIII} Ma Yowani, mi'di komo kandi mo zi boto ame ga pili kedä kuwö lende kumë naga nime kugu mi buku nime ne. Odo

bo mo konzo lende moto domo, Boko'ba ti konzo do gomo ma 'ba bo gbi teyi kozo seyï ame kugu mi buku nime bine ne.

^{XIX} Ne odo bo moto kogba 'ba bo a moto yaga di komo lende kumë naga nime kugu mi buku nime bine ne, Boko'ba ti kogba közi kakpa 'ba tonyo döngëri 'ba didi 'ba bo ti közi kakpa 'ba toloma mi gawo koto laka nime gbi yaga di zi bo kozo ame kugu mi buku nime ne tara.

^{XX} Bo bo ma kodo kpa bo kuti gomo mo iya te, “Yëë, medï mako giri nime.”

Kina miya te, “Amini! Ako ti nere Yësu.”

^{XXI} Lende këyi 'ba nere Yësu koloma ti bilaka 'ba Boko'ba ga pili. Amini!